Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege

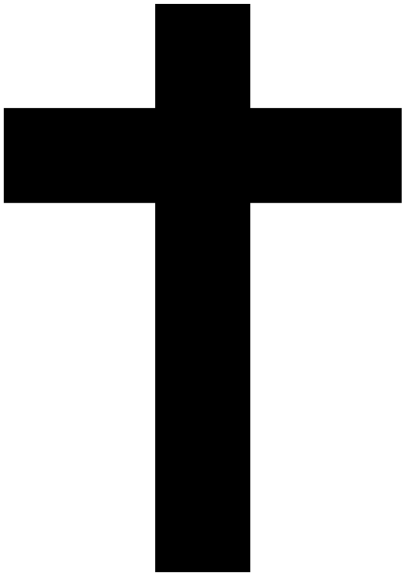

New Testament in Kenga

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege
New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94

Contents

Matiye 1
Mark 53
Luk 84
Jan 138
Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage 176
Rɔmɛge 230
1 Kɔrint 254
2 Kɔrint 276
Galat 291
Ɛpɛz 299
Pilip 307
Kɔlɔs 313
Tɛsalonikŋ deete 319
Tɛsalonikŋ gɛn k-dige 324
Timote kɛn deete 327
Timote gɛn k-dige 334
Tit 339
Pilemon 342
Ɛbrege 344
Jak 362
Piɛr deete 368
Piɛr gɛn k-dige 375
Jan deete 379
Jan gɛn k-dige 385
Jan gɛn k-mɔtɔge 387
Jud 389
Apokalips 391

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn
Matiye
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy
Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Matiye

Taar jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Matiye raaŋiŋo se, naaŋ raaŋ jee al-Masige tun Yaudge. Naaɗe Yaudge se ɓo jeel ɔk mɛtn Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se. Matiye taaɗ jeege tu ɔɔ Isa se, naaŋ ɓo debm kɛn utu 'tɛɗn kaasn nakgen kɛn Kitapm Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋa taaɗn se. Taa naaŋ se ɓo maakŋ taariŋ kɛn naaŋ raaŋ se, daayum naaŋ lee tuun tɔl taar Kitapm Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se maak ki. Kaaɗ kɛn Matiye raaŋo Labar Jigan gɛn Isan ese se, jee al-Masigen Yaudge se, k'tuurɗe tuur naatn maakŋ ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa. Naaɗe se lee tusu ɔɔ jee kɛn Yaudge ey se kic ɓo naaɗe took ɔkɗe ute naaɗe. Gɛn Matiye ki num, Isa ɓo mɛl kɛn lee dooy jeege ute tɔɔgiŋa do nakge tun kɛn Raa jen ro ki. Isa se taaɗɗen ɗoobm kiji kɛn naaɗe an jeel kɔkŋ ko taargen maakŋ Kitap kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se. Isa se naaŋ ɓo al-Masi kɛn Yaudge iŋg aak kaak kaamiŋ se. Kɛn naaŋ jaay taaɗɗen taa maakŋ Gaar Raa se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: Raa se naaŋ ɓo gaarge ɔɔ naaŋ baagga kɔsn gaara do jeege tun do naaŋ ki ara. Maakŋ kitapiŋ ki se Matiye taaɗ mɛtn taar Isan dooy jeege ute taargen jɛrl jɛrl gɔtɔ kaam mii aan gɔɔ kɛn naaŋ dooy jeege do kɔs ki se (koŋ 5-7).

*Mɛtjil Isa *al-Masi*
(Lk 3.23-38)

1 Kɛse ɓo mɛtjil Isa al-Masige. Naaŋ *goon Daud ɔɔ goon *Abraam.
2 Abraam ooj Isak, Isak ooj *Yakub ɔɔ Yakub ooj Juda ute gɛnaaŋgen gaabge*.
3 Juda ɓo ooj Pɛrɛz ute Zɛra† ɔɔ gaangen se Tamar ɓo koŋɗe.
Pɛrɛz ooj Esrom. Esrom ooj Aram.
4 Aram ooj Aminadab. Aminadab ooj Naason. Naason ooj Salmon.
5 Salmon ooj Booz ɔɔ ko Booz se roŋ Raab.
Booz se ɓo ooj Obed ɔɔ ko Obed se roŋ Rut.
6 Obed ooj Jɛsɛ. Jɛsɛ se ɓo ooj Gaar *Daud.
Daud se ɓo ooj Salomon do mɛnd Uri ki.
7 Salomon ooj Roboam. Roboam ooj Abiya. Abiya ooj Asa.
8 Asa ooj Yozapat. Yozapat ooj Yɔram. Yɔram ooj Ozias.
9 Ozias ooj Yɔtam. Yɔtam ooj Akaz. Akaz ooj Ɛzɛkias.
10 Ɛzɛkias ooj Manase. Manase ooj Amon. Amon ooj Jɔsias.
11 Jɔsias ooj Yekonia ute gɛnaaŋgen gaabge
ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓo gaan *Israɛlge k'tɔs k'ɓaanɗe ɓulu taa naaŋ Babilon ki‡.
12 Kɛn naaɗe ɓaa aan Babilon ki se jaay ɓo,
Yekonia ooj Salatiɛl ɔɔ Salatiɛl ooj Zorobabɛl.
13 Zorobabɛl ooj Abiud. Abiud ooj Ɛliakim. Ɛliakim ooj Azor.
14 Azor ooj Sadok. Sadok ooj Akim. Akim ooj Ɛliud.
15 Ɛliud ooj Ɛliɛzɛr. Ɛliɛzɛr ooj Matan. Matan ooj Yakub.
16 Yakub ooj Yusup. Yusup se ɓo gaabm Mari ɔɔ Mari se ɓo ooj Isan kɛn k'daŋiŋ al-Masi se.

---

* **1:2** Gɛnaaŋgen gaabgen se ɓo kɛn ɓaaɗo tɛɗ taa ɓee gaan *Israɛlgen sik-kaar-dio. † **1:3** Naaɗe se rɔŋgɔge. ‡ **1:11** Aak 2Gar 24.12-16.

17 Mɛtjildɗegen iiŋ̃ do Abraam ki bini aan do Daud ki se, aas mɛtjili
sik-kaar-sɔɔ. Kɛn iiŋ̃ do Daud ki bini kˈtɔs kˈɓaanɗen ɓulu taa naaŋ Babilon ki
se, aas mɛtjili sik-kaar-sɔɔ. Kɛn naaɗe ɓaan Babilon ki jaay bini aan do al-Masi
ki se, kic ɓo aas mɛtjili sik-kaar-sɔɔ.

*Koojŋ̃ Isa *al-Masi*
(Lk 2.1-21)

18 Te ɗoobm gay jaay jˈoojŋ̃ Isa al-Masi: koŋ̃ Mari se mɛnd kɛɛsn Yusup, num
kɛn naaŋ̃ ɓaa te roŋ̃ ki ey sum ɓo, Mari tɛɗ mɛndkaama ute tɔɔgŋ *Nirl Salal.
19 Gaabm kɛɛsiŋ̃ Yusup se, debm kɛn lee tɛɗ nakge te ɗoobiŋ̃a ɔɔ je aŋ̃ kɔɔɗn
mɛtiŋ̃ naan jeege tu eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo naaŋ̃ je aŋ̃ rɛsɛ taa nam ˈbooy taarɗe
eyo.
20 Kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu iŋg saap saap do taar kɛn se, gaŋ *kɔɗn Mɛljege Raa
maakŋ niŋ̃ ki se teec naaniŋ̃ ki taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Yusup, naai se mɛtjil *Daud, ɔŋ̃te
ɓeere Mari se ɔkiŋ̃ ˈtɛɗn mɛndi, taa Mari se aam te Nirl Salal. 21 Naaŋ̃ se utu
ˈkoojŋ̃ goon gaaba ɔɔ goon se naai aŋ̃ daŋ Isa§, taa naaŋ̃ ɓo debm utu kɔɔɗn
do jeeŋ̃ge maakŋ *kusiŋ̃ ki.»
22 Nakgen paacŋ̃ tɛɗ se, taa taar Mɛljege Raa taaɗo do dɔkiŋ̃ ute taar debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi se aanga ɗoobiŋ̃ ki kɛn ɔɔ: 23 *ˈBooyki!
Goon mɛnd kɛn gaaba ɓaa te roŋ̃ ki eyo, utu ˈtɛɗn mɛndkaama ɔɔ koojŋ̃ goono ɔɔ
goon se jeege aŋ̃ daŋ Emanuel.** Ro Emanuel se je ɗeekŋ ɔɔ: *Raa ute naajege.
24 Kɛn Yusup jaay iiŋ̃ maakŋ biŋ̃ ki se, naaŋ̃ took taar kɔɗn Mɛljege Raa
taaɗiŋ̃o se. Gɔtn se, Mari se naaŋ̃ ɔkiŋ̃ tɛɗn mɛndiŋ̃a. 25 Num gaŋ naaŋ̃ baate
ɓaa roŋ̃ ki bini Mari oojŋ̃ maak ki. Ɔɔ goon jˈoojiŋ̃ se, Yusup ɔndiŋ̃ roŋ̃ Isa.

2

Jee jeel k-dijge ɓaaɗo kaakŋ Isa

1 Isa se jˈoojiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem kɛn taa naaŋ Jude ki, do Gaar *Ɛrɔd
ki. Kɛn Isa jaay jˈoojiŋ̃ se, jee jeel k-dijge iiŋ̃o kaam kaaɗa tookŋo ɔɔ ɓaa aan
maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. 2 Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe tɔnd mɛtn jeege
ɔɔ: «Goon kˈjˈoojiŋ̃ jaay ute kɔsn gaar Yaudge se tap ɓo, gayo? Taa naaje se
jˈaako k-dijiŋ̃ kaam kaaɗa tookŋo ɔɔ naaje kˈɓaaɗo kɛrgŋ naaniŋ̃ ki.»
3 Kɛn Ɛrɔd jaay booy taar se, nirliŋ̃ teece taa gaariŋ̃a; bin se ɔl jee Jeruzalɛm
ki paac se ɓeere ɔkɗe. 4 Gɔtn se Gaar Ɛrɔd daŋ tus magal *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu paac ɔɔ ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa paac kɛn maakŋ jeeŋ̃ge
tu ɔɔ naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «*Al-Masi do dɔkiŋ̃ Raa taaɗ taa koojiŋ̃ se tap ɓo, jˈaŋ̃
koojŋ̃ gayo?»
5 Gɔtn se, naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaŋ̃ se jˈaŋ̃ koojŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem
kɛn taa naaŋ Jude ki, aan gɔɔ kɛn do dɔkiŋ̃ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki
raaŋiŋ̃o ɔɔ:
6 *Gɛgɛr kɛn Betleem kɛn taa naaŋ Jude ki se,*
naai kic lɛ maakŋ gɛgɛrge tun magal magal kɛn taa naaŋ Jude ki.
*Taa maakŋ naaŋi ki se ɓo utu aɗe teecŋ̃ magal kɛn utu ˈtɔɔɗn *Israɛl*
*jeemge aan gɔɔ debm gaama se**.»
7 Gɔtn jaay Ɛrɔd daŋ jee jeel k-dijge kalɗe ki se, nam kic ɓo jeel eyo. Kɛn naaɗe
aan ɔŋiŋ̃ se, naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kɛn tap ki se, k-dijŋ̃ se tap ɓo naase aakiŋ̃ki
nuŋ ki?» 8 Ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBaaki Betleem ki je ɔŋumkiro gɔtn goono se
tak. Kɛn jaay ɔŋiŋ̃kiroga num, ˈtɛrl ˈɓaakiro ˈtaaɗumki gɔtiŋ̃a taa maam kic ɓo
mˈɓaa kɛrgŋ naaniŋ̃ ki.»

---

§ **1:21** Roŋ̃ Isa je ɗeekŋ ɔɔ: Mɛljege aaj jeege. * **1:23** Aak Eza 7.14. * **2:6** Aak Mis 5.1.

9 Kɛn naaɗe jaay booy taar gaarge aas sum se, gɔtn se naaɗe iiŋ ɓaa, ɔɔ kɛn
naaɗe ɓaa ɓaa se, k-dijŋ kɛn naaɗe aakiŋo kaam gɔtn kaaɗa tookŋo se, tɛr teec
naanɗe ki daala. K-dijŋ se tɔɔɗɗe bini ɓaa ɗaar do ɓee kɛn goon maak ki se.
10 Kɛn naaɗe aak k-dijŋ se maakɗe raap sakaŋ.
11 Kɛn naaɗe aan se, ɛnd maakŋ ɓee ki ɔɔ ɔŋ goono ute koŋ Mari. Naaɗe ɛrg
naan goon ki ɔɔ tɔɔmiŋ jaay ɓo naaɗe tɔɔɗ taa ɓɔɔnɗege ɔɔ ɛdiŋ nakgen bɛɛ bɛɛ:
daab, nakŋ ooto, ute uubm ootn k'daŋiŋ *mir* se†.
12 Kɛn naaɗe iiŋ ɔŋ Mari sum se, *Raa ɔɔjɗe maakŋ niɗe ki ɔɔ j'ɔŋten tɛrl
kaal gɔtn Gaar Ɛrɔd ki. Taa naaŋ se ɓo naaɗe uun ɗoobm kuuy ɔɔ tɛrl ɓaa taa
naaŋɗe ki.

Yusup ute mɛndiŋ Mari ɔɔ goonɗe aaŋ ɓaa Masar ki

13 Kɛn jee jeel k-dijge jaay iiŋ ɓaa sum se, kɔɗn Mɛljege Raa kalaŋ ɓaaɗo taaɗ
Yusup ki maakŋ niŋ ki ɔɔ: «Iiŋ ute mɛndi ɔɔ uun goono aaŋ 'ɓaaki taa naaŋ
Masar ki. Iŋg gɔtn naane bini maam m'ai taaɗ jaay ɓo sɔm naai aɗe tɛrlɛ. Ɓɛrɛ,
Gaar *Ɛrɔd se je je goono taa aŋ tɔɔlɔ.» 14 Maakŋ nɔɔr ki se sum ɓo, Yusup iiŋ
ute mɛndiŋa uun goono ɔɔ aaŋ ɓaa taa naaŋ Masar ki. 15 Naaŋ tiŋg gɔtn naane
bini Gaar Ɛrɔd ooyo. Nakŋ se aan ɗoobiŋ ki aan gɔɔ kɛn Mɛljege Raa taaɗo ute
taar debm taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ ɔɔ: *Maam m'daŋ m'ɔɔɗo goonum
gaaba naatn taa naaŋ Masar ki.*‡

**Ɛrɔd tɔɔl gaan sɛɛmgen maakŋ naaŋ kɛn Betleem ki*

16 Kaaɗ kɛn se Ɛrɔd utu zɛɛrɛ; ɔɔ naaŋ kɛn se naaŋ ɓaaɗo jeel ɔkga mɛtiŋa
kɛn jee jeel k-dijge dɛrliŋ dɛrl se, gɔtn se naaŋ maakiŋ taariŋ makɔŋɔ. Naaŋ
und kulu ɔɔ num gaangen gaabgen ɔndo do ɓaar di ki jaay bɔɔyɔ bɔɔy paacŋ
kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem ki ute maakŋ naaŋgen cɛɛs ki cɛɛs ki se, k'tɔɔlɗe
paac. Taa ɓaar di ese se tum te kaaɗn kɛn jee jeel k-dijge taaɗ Ɛrɔd ki gɛn k-dijŋ
naaɗe aakiŋo. 17 Bin ɓo, nakŋ se aanga ɗoobiŋ ki aan gɔɔ kɛn debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki, roŋ Jeremi, taaɗɗeno do dɔkiŋ ɔɔ:
18 *K'booy nɔɔ eem maakŋ naaŋ Rama ki*
jeege tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ dɛna.
Kɛse Rasɛl ɓo eem taa gɛniŋge,
naaŋ k'sɛliŋ kic ɓo ɗaar eyo gɛn tɔɔyɔ,
taa gɛniŋge utga.§

Yusup ute mɛndiŋa ɔɔ goonɗe dɛɛt ɔŋ taa naaŋ Masar

19 Kɛn Gaar *Ɛrɔd jaay ooy sum se, kɔɗn Mɛljege Raa taaɗ Yusup ki maakŋ
niŋ ki kaaɗ kɛn naaŋ utu taa naaŋ Masar ki. 20 Naaŋ taaɗiŋ ɔɔ: «Iiŋ ute mɛndi
ɔɔ uun goono ɔk 'tɛrl 'ɓaaki taa naaŋ *Israɛl ki taa jeegen kɛn je tɔɔl goono
se, naaɗe ooyga.» 21 Ɔɔ Yusup iiŋ ute mɛndiŋa, uun goono ɔɔ ɔk tɛrl taa naaŋ
Israɛl ki. 22 Anum kɛn naaŋ booy ɔɔ Arkɛlɛɔs ɔsga gaar gɛn taa naaŋ Jude gɔɔ
bubiŋ Ɛrɔd ki se, gɔtn se Yusup ɓeere ɔkiŋ gɛn tɛrl ɓaa taa naaŋ Jude ki. Ɔɔ
Mɛljege Raa taaɗiŋ maakŋ niŋ ki ɔɔ ŋ'iiŋ ɓaa taa naaŋ Galile ki. 23 Naaŋ iiŋ
ɓaa iŋg maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Nazarɛt. Nakgen se aan ɗoobiŋ ki aan gɔɔ
kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo do dɔkiŋ ɔɔ: *Naaŋ se j'aŋ daŋiŋ kɔɗ
Nazarɛt.*

3

*Jan-Batist *batiz jeege*
(Mk 1.2-8; Lk 3.1-20)

† **2:11** Mir se kaagŋ k'tɛɗn uubm ooto ɔɔ ɔɔŋɔ j'ɔt ro deb kɛn ooyga kooyo taa ruum eyo. ‡ **2:15** Aak Oz 11.1. § **2:18** Aak Jer 31.15.

1 Kɛn kaaɗiŋ jaay aan sum se, Jan-Batist naar teec naan jeege tu ɔɔ baag
taaɗn taar *Raa do kɔɗ-ɓaar kɛn taa naaŋ Jude ki. Naaŋ taaɗ jeege tu ɔɔ:
2 «'Tɛrlki maakse taa *maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ!» 3 Taa Jan se ɓo, debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗo taariŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ:
K'booy mind deba taaɗ makɔŋ do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ:
*'Ɗaapki ɗoobm Mɛljege ɔɔ 'tɛɗiŋsiŋki jiga 'tooɗn tal.**
4 Jan uuso kal k'ɗaapiŋ ute bɛɛkŋ giŋji ɔɔ dɔɔk maakiŋ te kɔl daara; nakŋ
kɔsiŋ iimi ute teeje. 5 Gɔtn se jeegen iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ute
kɛngen taa naaŋ Jude ki paac ɔɔ ute kɛngen iiŋo taa ool Jordan ki paac, naaɗe
ɓaaɗo gɔtn Jan ki. 6 Naaɗe tɔɔɗ mɛtn *kusiŋɗege naan jeege tu ɔɔ Jan-Batist
batizɗe maakŋ ool magal kɛn k'daŋiŋ Jordan se.
7 Kɛn Jan aak *Parizige ute *Sadusege dɛna ɓaaɗo ɔŋiŋ taa naaŋ aɗen batiz
se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Aakumki tu wɔɔjgen ara! Naŋa jaay ɓo dɛjseno taa aki
kaaŋ kɔtn maak-taar Raa kɛn utu bɔɔy do jeege tu se? 8 Naan ki se, 'tɛɗki
nakgen jiga kɛn 'taaɗn jeege tu ɔɔ naase se 'tɛrlkiga maakse, 9 ɔɔ ɔŋte 'taaɗki
ɔɔki: naaje se lɛ k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen ɗeeke, kogen ese se kɛn
Raa je kic ɓo aŋ dɛliŋ 'tɛɗn gaange Abraam ki. 10 Ɓɛrɛ, alpasa se lɛ k'ɗaariŋga
mɛtn ko kaag ki. Ko kaaggen paacŋ jaay ooj jig ey se, j'aɗen tɔgŋ tuun naatn
ɔɔ j'aɗen tɔɔcn pooɗn.
11 «Maam se, m'asen batizn ute maane ɔɔ kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naase 'tɛrlkiga
kiŋgse; num gaŋ debm utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaŋ magal ciruma. Maam
se saa jɛŋ ki kic ɓo m'aas gɛn kɔɔɗiŋ eyo. Debm ese se ɓo utu asen *batizn ute
Nirl Salal ɔɔ ute pooɗo. 12 Ute gɛrt magaliŋ se naaŋ utu tuuy teeŋiŋa ɔɔ kɛn
naaŋ jaay tuuy aasga num, kaam teeŋiŋ se naaŋ utu aŋ tɔsn kɔmb maakŋ
giijiŋ ki; num tɛsiŋ se, naaŋ utu aŋ kɔmb maakŋ pooɗ kɛn ooy eyo.»

*Isa *k'batiziŋa*
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Jn 1.32-34)

13 Gɔtn se Isa iiŋ taa naaŋ Galile ki ɔɔ ɓaaɗo maakŋ ool magal gɛn Jordan ki,
ɓaaɗo ɔŋ Jan taa aŋ batiziŋa. 14 Num Jan se baate tooko, ɗeek Isa ki ɔɔ: «Maam
se, naai ɓo am batiz ey ɓo, tɛr naai ɓo ɓaaɗo gɔtn maam ki la!» 15 Isa tɛrliŋ ɔɔ:
«Ɓɔrse se naai 'tooko, taa naajege se j'aki tɛɗn nakŋ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki
ute ɗoobiŋa.» Gɔtn se Jan tooko. 16 Kɛn Isa k'batiziŋ jaay ooko maakŋ maane
ki sum se, naaŋ kɛn se sum ɓo maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ naaŋ aak *Nirl Raa bɔɔyo
doŋ ki tec aan gɔɔ dɛɛrɛ. 17 Ɔɔ gɔtn se k'booy mind deba taaɗ maakŋ raa ki ɔɔ:
«Naaŋ se Goon maak-jema. Maam ɓo m'bɛɛr m'ɔɔɗiŋo taa naaŋ tɔɔlumi.»

4

**Bubm sitange naam Isa*
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

1 Gɔtn se *Nirl Raa tɔɔɗ ɓaan ute Isa do kɔɗ-ɓaar ki, taa Bubm sitange aŋ ɓaa
naama. 2 Maakŋ ɓiige tun si-sɔɔ se, nɔɔrɔ katara se Isa ɔs te ɗim eyo ɔɔ kɛn ɓii
si-sɔɔ jaay aas se, naaŋ ɓo tɔɔliŋa. 3 Bubm sitange, naaŋ debm naam jeege se,
ɓaaɗo ɔŋ Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon *Raa ɗeer num, 'taaɗ koge tun se ai
dɛl nakŋ kɔsɔ.» 4 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taar se k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ: *Kɛn
tɛɗ debkilimi iŋg se kɔsɔ kaliŋ ki sum eyo, num ute taargen paacŋ kɛn teeco taar
Raa ki.**»
5 Tɛr Bubm sitange ɓaan ute Isa maakŋ gɛgɛr kɛn *salal Jeruzalɛm ki, ɓaa
uun ɔliŋ do *Ɓee Raa ki raan lɛŋ lɛŋ, 6 ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon Raa ɗeer

* **3:3** Aak Eza 40.3. * **4:4** Aak Dt 8.3.

num, do ɓee ki ara se, iiŋ aal naaŋ ki. Taa taara se k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ:
Raa 'kund 'kulu kɔɗiŋge tu ɔɔ naaɗe ai caapm kɔkŋ jiɗege tu,
taa jɛige se 'kɔŋ rɔɔkŋ ro ko kɛn gam eyo.†»
7 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taar se kic k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ: *Bɛrɛ, naai se 'kɔŋ 'naam Mɛli Raa eyo.*» 8 Tɛr Bubm sitange tɔɔɗ ɓaansiŋ do ko kɛn jɛrlɛ ɔɔ taaɗiŋ taa naaŋ gaariŋgen do naaŋ ki paac ute nakŋ kaakŋ bɛɛɗege. 9 Gɔtn se naaŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'ɓaaɗo ɛrgga naanum ki ɔɔ 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisiŋ kɛɗa.» 10 Anum Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Iik naatn cɛɛm ki Bubm sitange! Taa taar se k'raaŋiŋga raaŋ do dɔkiŋ kɛn ɔɔ: *Mɛli Raa kalaŋ tak se ɓo naai 'kɛrgŋ naaniŋ ki ɔɔ aŋ 'tɛɗn naabiŋa.*‡»
11 Gɔtn se Bubm sitange iiŋ ɔŋiŋa ɔɔ *kɔɗn Raage ɓaaɗo aakiŋ doŋ ki.

Isa baag tɛɗn naabiŋ taa naaŋ Galile ki (Mk 1.16-20; Lk 4.14-15; Jn 1.35-43)

12 Jan-Batist se k'j'ɔkiŋga daŋgay ki ɔɔ kɛn Isa jaay booy ɔɔ Jan j'ɔkiŋga daŋgay ki se, naaŋ iiŋ tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki. 13 Kɛn naaŋ aan sum se, ɔŋ gɛgɛriŋ Nazarɛt ɔɔ ɓaa tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki kɛn taa baar ki, taa naaŋ Zabulon ki ute gɛn Nɛptali ki. 14 Taa naaŋ se ɓo nakŋ kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗno do dɔkiŋ se, aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ:
15 *Naase jee taa naaŋ Zabulon ki ute jee taa naaŋ Nɛptali ki kɛn sak kaam aak baar,*
naase ɓo jee kɛn iŋgki jɛŋ ool Jordan kaam naane kɛn taa naaŋ Galile kɛn jeeŋge Yaudge ey se;
16 *naase jeegen kɛn iŋgki maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ utu aki kaakŋ gɔtɔ asen wɔɔr kɛlɛŋ!*
Naasen kɛn iŋgki taa naaŋ kɛn ɔɔɗɔ aan gɔɔ jee ooyga kooy se,
gɔtn wɔɔr, ɓɛrɛ, aanga.§
17 Kaaɗ kɛn se sum ɓo Isa baag taaɗn taar Raa jeege tu ɔɔ: «'Tɛrlki maakse taa *maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ!»

Jee sɔɔ deet deetn kɛn iiŋ ɔk mɛtn Isa

18 Isa jaay aan taa naaŋ Galile ki se, naaŋ ɓaa lee taa baar ki ɔɔ gɔtn se naaŋ aak gɛnaage dio: deb kalaŋ roŋ Simon kɛn k'daŋiŋ ute ro Piɛr kici ɔɔ gɛnaaŋ se roŋ Andre, tund tund gɛndɗe maan. Naaɗe se jee toocŋ kɛŋjge. 19 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaɗo daanumki! Bɔrse maam m'asen tɛɗn naase jee ɓaa 'je jikilimge aɗe ɓaa ɗoobm Raa ki.» 20 Naaɗe naar ɔŋ gɛndɗege ɔɔ daaniŋa.
21 Utu iik naan ki cɔkɔ se, naaŋ aak gɛnaage di kuuy, Jak te gɛnaaŋ Jan, gaan Zebedege, naaɗe ute bubɗe se iŋg kiŋg maakŋ markabɗe ki ɗaap ɗaap gɛndɗege ɔɔ gɔtn se Isa daŋɗe. 22 Naaɗe naar iiŋ ɔŋ bubɗe te markabɗe ɔɔ naaɗe daan Isa.

Isa dooy jeege ɔɔ ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu

23 Tɛr Isa lee dɔɔɗ taa naaŋ Galile se paac dooy jeege maakŋ *ɓeeɗege tun Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa. Naaŋ taaɗɗen Labar Jiga gɛn *maakŋ Gaar Raa ɔɔ jeegen ɔk kɔɔŋge paac ute jeegen kɛn kɔɔŋge tujɗenga tuju maakɗe ki se, naaŋ ɛɗɗen lapia. 24 Gɔtn se *nookiŋ eem dɔɔɗ taa naaŋ Siri se paac. Ɔɔ jeege ɓaano ute jee kɔɔŋge paac kɛn dɔɔl kɔɔŋɗege kaam kalaŋ eyo ɔɔ lee dabarɗe aan gɔɔ: jee ɔk kɔɔŋ sitange, jee ɔk kɔɔŋ puputu ɔɔ jee k'ruŋguyge, paac se, naaŋ ɛɗɗen lapia. 25 Jeege dɔɔlɔ dɛna ɔk mɛtn Isa: naaɗe se iiŋo taa naaŋ Galile ki, jeegen iiŋo taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ te ro Gɛgɛrgen

† **4:6** Aak KKR 91.11-12. ‡ **4:10** Aak Dt 6.13-14. § **4:16** Aak Eza 8.23–9.1.

Sik, kɛngen iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ute kɛngen taa naaŋ Jude ki ɔɔ jeegen iiŋo jɛŋ ool Jordan kɛn kaam kaaɗa tookŋo.

Isa dooy jeege do kɔs ki

5

Jee maakɗe-raap naan Raa ki (Lk 6.20-26)

1 Kɛn Isa aak dɔɔl jeegen dɛn ese se jaay ɓaaɗo cɛɛŋ ki se, naaŋ ookŋ iŋg do kɔs ki ɔɔ jeegen mɛtiŋ ki ɓaaɗo ɔŋiŋa. 2 Gɔtn se Isa uun taara ɔɔ baagɗen dooyo ɗeekɗen ɔɔ:

3 «Maak-raapo jeege tun jeel roɗe ki naaɗe se jee daayge naan *Raa ki, taa *maakŋ Gaar Raa se naaɗe ki!

4 Maak-raapo jeege tun iŋg eem keeme, taa Raa utu aɗen sɛlɛ.

5 Maak-raapo jeege tun dalul, taa do naaŋa se Raa utu aɗesiŋ kɛɗn naaɗe ki.

6 Maak-raapo jeege tun kɛn je nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki ute maakɗe paac taa nakŋ naaɗe je se, Raa utu aɗesiŋ kɛɗn ute maraadiŋa.

7 Maak-raapo jeege tun kɛn ɛɛj do jeege tu, taa naaɗe kic Raa utu aɗen kɛɛjŋ doɗe ki.

8 Maak-raapo jeege tun maakɗe *salal taa naaɗe utu kaakŋ Raa.

9 Maak-raapo jeege tun je ano ɓaa ute tɔɔsɛ, taa naaɗe se Raa utu aɗen daŋ ɔɔ: gɛniŋge.

10 Maak-raapo jeege tun k'dabarɗe taa nakŋ kɛn naaɗe lee tɛɗ jaay tɔɔl Raa ki, taa maakŋ Gaar Raa se naaɗe ki.

11 Maak 'raapo naase kɛn jeege jaay naajse, dabarse ɔɔ tɔlsen taar jig eyo ute taargen mɛt ki eyo dose ki, taa naase 'tɛɗkiga jee maamge. 12 Ɔŋki maakse 'raapm dɛn aak eyo, taa maakŋ raa ki se, Raa utu asen kɔgŋ bɛɗse dɛn aak eyo. Bin ɓo jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ ɓaaɗo naanse ki se kic, k'dabarɗeno bin kici.»

Naase ɓo kaata ɔɔ gɔtn wɔɔr gɛn do naaŋa

13 «Naase se ɓo aan gɔɔ kaatn gɛn do naaŋa. Num kɛn kaata jaay kiŋgiŋ nijim se gɔtɔga num, j'aŋ tɛɗn j'ɔɔ dĩ jaay 'tɛɗn nijim gɔtiŋ ki se? Kɛn nijimiŋ se jaay gɔtɔga num, naaŋ se tɛɗga nakŋ cɛrɛ, j'aŋ ɓaa si naata ɔɔ jeege lee do ki.

14 «Naase se ɓo gɔtn wɔɔr gɛn *dunia. Gɛgɛr kɛn jaay j'ɔndiŋ do kɔs ki raan se, j'aakiŋ tal. 15 Kɛn j'ɔɔc lɔɔmpɔ se taa j'aŋ deebm dugul doŋ ki eyo, num j'aŋ kuun kɔl ro kaag ki raan taa wɔɔr gɔtɔ jeege tun maakŋ ɓee ki se paac. 16 Bin num ɔŋki gɔtn wɔɔrse se wɔɔr naan jeege tu paac, taa naaŋ se ɓo jeege kaakŋ naabsen jigan kɛn 'lee tɛɗki se, naaɗe *'nookŋ Bubsen maakŋ raa ki.»

*Isa dooy jeege do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa ki (Lk 16.17, 12.58,59, 16.18)*

17 «Maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute taar jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo ɔɔ dooyno jeege do dɔkiŋ se, ɔŋten 'saapki ɔɔki maam m'ɓaaɗo se taa Ko Taar se tɛɗn gɔtɔ, naɓo maam m'ɓaaɗo se taa m'aŋ tɛɗn 'kaasn ɗoobiŋ ki. 18 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kaaɗ kɛn maakŋ raa ute do naaŋa utu deel te ey ɓɔrt se, taar k'raaŋiŋ do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay naase iŋgki do ki se, maakŋ taar ki se ɗimiŋ cɔkɔ kic ɓo, 'kɔŋ 'kut eyo bini, nakgen se paac kaan ɗoobiŋ ki. 19 Taa naaŋ se ɓo, maakŋ Ko Taarge tun kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa jaay debm baate tɛɗn kɛn kalaŋ cɔkɔ aan gɔɔ dĩ kic ɓo ɔɔ dooy jeege 'tɛɗn aan gɔɔ kɛn naaŋ tɛɗ se, debm bin se, 'kɔɔpm debm baata *maakŋ Gaar Raa ki. Num debm took do taarge tun se, tɛɗiŋ paac te ɗoobiŋa ɔɔ dooy jeege 'tɛɗn aan gɔɔ naaŋ se, debm bin se utu 'tɛɗn magala maakŋ Gaar Raa ki.

20 'Booyki m'asen taaɗa: kɛn nakŋ naase 'tɛɗki jaay tɔɔl te Raa ki cir te gɛn jee
jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute *Parizige ey se, naase aki kɔŋ kɛnd
maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

Isa dooy jeege do taar maak-taar ki

21 «Naase 'booykiroga taar kɛn k'taaɗo bubsege tu do dɔkiŋ̃ kɛn ɔɔ: *Ɔŋ̃te tɔɔl
nam murs, ɔɔ debm jaay tɔɔlga nam murs se j'aŋ̃ kɔkŋ kɔliŋ̃ gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki.** 22 Num maam se, m'ɗeeksen m'ɔɔ: debm kɛn jaay tɛɗ taamooyo ro gɛnaaŋ̃ ki
se j'utu j'aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki. Ɔɔ debm jaay naaj gɛnaaŋ̃ ɔɔ: ‹Naai se 'dala›
debm bin se, bɛɛki num, j'aŋ̃ kɔl naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge se.
Ɔɔ tɛr debm jaay naaj gɛnaaŋ̃ ɔɔ: ‹Naai se debm dɛrlɛ› debm bin se, bɛɛki num,
j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl pooɗn, gɔtn dubar kɛn gɛn daayum.
23 «Kɛn naai jaay 'ɓaa ɓaa kɛɗn *sɛrki gɔtn kɛn k'j'iiŋ̃ gɛn lee tɛɗn sɛrkɛ Raa
ki se ɔɔ gɔtn ese se naai 'saap jaay ɔk taara ute gɛnaai num, 24 ɔŋ̃ sɛrki naai
'ɓaaŋ̃ ɓaa kɛɗa se ram ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa ɔk taasa te gɛnaai jaay ɓo 'ɓaaɗo kɛɗn sɛrki
se Raa ki.
25 «Kɛn naai jaay ɔk taar ɗim te debm taamooyi se, kɛn utu 'ɓaaki ɓaa ɗoob
ki sum ɓo, 'naar 'ɗaapiŋ̃ki taarse se ute naapa; ey num, ɓɛrɛ, debm taamooyi
se ai ɓaa kɔli gɔtn debm kɔjŋ̃ bɔɔr ki ɔɔ debm kɔjŋ̃ bɔɔrɔ se lɛ ai kɔkŋ kɛɗĩ ji
magal asgarge tu ɔɔ naaŋ̃ ai kɔli daŋgay ki. 26 'Booy bɛɛ m'ai taaɗa: nakŋ doi
ki paac se, bini kɔbɔrɔ kic ɓo ɔg naŋiŋ̃ te ey se, naai 'kɔŋ teecŋ̃ maakŋ daŋgay
ki eyo.»

Isa taaɗ te jee kɛn lee ɛɛs mɛnd jeege

27 «Naase 'booykiga kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ ɔɔ: *Ɔŋ̃te 'kɛɛsn
mɛnd nam, ɔŋ̃te 'kɛɛsn gaaba nam.*† 28 Num gaŋ maam se m'ɗeeksen m'ɔɔ:
debm kɛn jaay aak mɛnd nam ɔɔ dɔŋiŋ̃ te maakiŋ̃ se, debm bin se aan gɔɔ
tooɗnsiŋga. 29 Num kɛn 'kaami do ji daama ɓo ai kɔli maakŋ *kusiŋ̃ ki num,
kaami se ɔɔɗ und naatn. Roi kaam kalaŋ se jaay gɔtɔ num, bɛɛ cir kɛn roi paac
ɓo 'ɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum. 30 Num kɛn naai aak ji daami jaay ɓo ai
kɔli maakŋ kusiŋ̃ ki num, naai 'gaaŋ undiŋ̃ naatn. Kɛn roi kaam kalaŋ se jaay
gɔtɔ num, bɛɛ cir kɛn roi paac ɓo 'ɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.»

Isa tɔɔkŋ mɛtn taar piir gɛn gaaba te mɛnda

31 «Tɛr *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗsenga daala ɔɔ: *Debm kɛn jaay piir
mɛndiŋ̃ se aŋ̃ kɛɗn maktubm gɛn piiriŋ̃ jaayo.*‡ 32 Num gaŋ maam se m'ɗeeksen
m'ɔɔ: debm jaay an piir te mɛndiŋ̃ se, kɛn mɛndiŋ̃ ɛɛs kɛɛs gaabge jaayo. Ey
num debm jaay piir mɛndiŋ̃ se, kɛse gɔɔ ɔɔɗiŋ̃ kɔɔɗ ɗoobm gɛn kɛɛsn gaabm
nam. Ɔɔ debm ɔk mɛnd nam k'piiriŋga piir se lɛ, kɛse naaŋ̃ aan gɔɔ debm ɛɛs
mɛnd nam kici.»

Isa taaɗ ute jeegen naam taarɗe

33 «Daala, naase 'booykiga taar kɛn k'taaɗo bubsege tu kɛn ɔɔ: ‹Taar naai
naam taari ro ki naan Raa ki gɛn tɛɗa se, ɔŋ̃te kuum kaaliŋ̃ naaŋ ki. Num
gaŋ do nakge tun paacŋ̃ naai 'naamga naam taari naan Mɛli Raa ki se,
naai aŋ̃ tɛɗiŋ̃a.› 34 Num gaŋ maam se m'ɗeeksen m'ɔɔ: ɔŋ̃ten 'naamki rose.
Ɔŋ̃ten 'naamki rose ute maakŋ raa, taa maakŋ raa se ɓo gɔtn kaag do Raa
ro ki; 35 ɔŋ̃ten 'naamki rose ute do naaŋa, taa do naaŋa se gɔtn tɔɔbm jɛ Raa;
ɔŋ̃ten 'naamki rose ute Jeruzalɛm, taa Jeruzalɛm se gɛgɛr gɛn Gaar Magala§.
36 Ɔŋ̃ten 'naam roi ute daan doi, taa bɛɛki doi ki se kalaŋ tap ɓo, naai aŋ̃ kɔŋ
tɛɗiŋ̃ raap eyo ey lɛ ilim eyo. 37 Kɛn taarse ɓo mɛt ki lɛ ɔɔki: yɛɛ mɛt ki; kɛn mɛt

---

* **5:21** Aak Ekz 20.13. † **5:27** Aak Ekz 20.14. ‡ **5:31** Aak Dt 24.1. Maktubm j'ɛɗiŋ̃ se je taaɗn ɔɔ j'undiŋ̃ kulu gɛn kɔkŋ gaabm kuuy. § **5:35** Gaar Magala gɔtn ara se je taaɗn ute Raa.

ki ey lɛ ɔɔki: gɔtɔ, mɛt ki eyo. Ey num taar kɛn k'ziidɗiŋ̃ ziiɗ do ki se iiŋ̃o gɔtn *Bubm sitange tu.»

*Isa taaɗ ute jee kɛn k'tɛɗɗega *kusiŋ̃ num, je kɔgŋ sɛɛɗe*

38 Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Naase 'booykiga kɛn *Ko Taar Raa taaɗ ɔɔ: *debm kɛn tɔɔkga kaam nam num j'aŋ̃ tɔɔkŋ kaam naaŋ̃ kici, ɔɔ debm kɛn jaay tɛrɛcga naaŋ nam lɛ, j'aŋ̃ tɛrɛcŋ̃ naaŋ naaŋ̃ kici.** 39 Num maam se m'ɗeeksen m'ɔɔ: debm jaay tɛɗsenga kusiŋ̃ num ɔŋ̃ten 'tɛrliŋ̃ki kusiŋ̃a. Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn nam jaay ɔndiga mɛtn bi kɛn̰ do ji daama num, 'tɛrliŋ̃ kɛn do ji jeele ki se kici. 40 Kɛn nam jaay ɓaansiga naan debm kɔjŋ̃ bɔɔr ki taa 'kuun kali baat se num, kali magal se kic, ɔŋ̃iŋ̃siŋ̃a. 41 Kɛn debm jaay ɔli taa tɔɔgɔ ɔɔ 'lee kilɔmɛtir kalaŋ se†, naai 'leeŋ̃ kilɔmɛtir dio sɔrɔk ute naaŋ̃a. 42 Debm kɛn jaay tɔnd mɛtn ɗĩm gɔti ki num, ɛɗiŋ̃ ɔɔ debm jaay je dɛm ɗimḭ num, ɔŋ̃te 'kɔɔgiŋ̃a.»

Isa dooy jeege ɔɔ 'je debm taamooyi

43 «Naase 'booykiga kɛn *Ko Taar Raa taaɗ ɔɔ: *Naai 'je naapi*‡ ɔɔ naase ɔɔki: ‹Debm taamooyi se ɔɔɗ undiŋ̃a.› 44 Num gaŋ maam se, m'ɗeeksen m'ɔɔ: 'jeki jee taamooysege ɔɔ eemki Raa taa jeegen kɛn dabarse se. 45 Bin jaay ɓo aki tɛɗn gaan Bubsen maakŋ raa ki. Taa Raa se naaŋ̃ ɓo debm lee ooko kaaɗiŋ̃ do jee kusiŋ̃ge tu ɔɔ do jeege tun bɛɛ. Ɔɔ naaŋ̃ ɓo lee eeɗ maane do jeege tun tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ do jeege tun kɛn tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃ ey se kici. 46 Ɔɔ kɛn naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, ute naaŋ̃ se 'saapki ɔɔ aki kɔŋ bɛɗse naan Raa ki ne? Kɛn bin num *jee tɔkŋ miirge kic ɓo ɔŋ tɛɗ bin kici. 47 Num kɛn naase jaay 'lee 'tɛɗki tɔɔsɛ gɛnaase tu sum num, ɗĩm jaay naase 'tɛɗki jaay 'cir gɛn jeege se tap ɓo ne ɗĩ? Taa jeegen Yaudge ey kic lɛ lee tɛɗ tɔɔsɛ ute naapa kici. 48 Bin num aan gɔɔ Bubsen maakŋ raa ki debm mɛc se, naase kic 'tɛɗki jeegen mɛc.»

6

Isa dooy jeege gɛn mɛtn taar kɛɗn ɗĩm jee daayge tu (Lk 11.2-4)

1 Tɛr Isa ɗeek daala ɔɔ: «Kɛn aki 'tɛɗn naabm *Raa num, ɔŋ̃ten 'tɛɗiŋ̃ki naan jeege tu taa naaɗe asen kaaka. Ey num naase aki kɔŋ bɛɗse gɔtn Bubse kɛn maakŋ raa ki eyo. 2 Kɛn naai 'je kɛɗn ɗĩm jee daayge tu num, ɔŋ̃ten 'tɛɗiŋ̃ naan jeege tu taa naaɗe ai kaaka aan gɔɔ gɛn jeegen tɛɗ roɗe jee bɛɛ jaay lee tɛɗ maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ daan ɗoobge tun gɔtn jeege lee tusni, taa jeege jaay aakɗega num aɗen tɔɔm se. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: naaɗe se ɔŋga bɛɗɗe do naaŋ ki ara sum. 3 Num gaŋ kɛn naai se jaay 'je kɛɗn ɗĩm jee daayge tu ute ji daama num, ɔŋ̃te kɔŋ̃ ji jeeli 'jeele*. 4 Bin num nakŋ naai ɛɗ nam ki jaay ɔyiŋ̃ kɔy k'jeel gɔtiŋ̃ ey se, Raa Bubi se aak nakŋ naai tɛɗiŋ̃ se, naaŋ̃ ɓo utu ai kɛɗn bɛɗḭ.»

Isa dooy jeege gɛn tɔnd mɛtn Raa

5 «Kɛn naase jaay aki tɔnd mɛtn Raa num, ɔŋ̃ten 'tɛɗki aan gɔɔ gɛn jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo jee bɛɛ se. Taa kɛn naaɗe jaay ɓaaga maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki, ey lɛ daan ɗoobge tu se, naaɗe ɗaar ɗaar jaay eem Raa taa je jeege aɗen kaaka. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: jee bin se naaɗe ɔŋga bɛɗɗe ɓɔrse do naaŋ ki ara. 6 Num gaŋ kɛn naai 'je keem Raa num, ɛnd maakŋ pakar toodḭ ki, 'gaas kaam taara doi ki ɔɔ gɔtn se 'tɔnd mɛtn Bubi Raa kɛn iŋg

---

* **5:38** Ekz 21.24; Lb 24.20; Dt 19.21. † **5:41** Do dɔkiŋ̃ se asgar *Rɔmɛge se naaɗe ɔk ɗoobo gɛn tɔnd mɛtn debm gay kic ɓo taa aɗen kuun daamɗe ɔɔ an ɓaa gɛn kilɔmɛtir kalaŋ. ‡ **5:43** Aak Lb 19.18.

* **6:3** Do ji jeele se je ɗeekŋ ɔɔ: bɛɛ naai tɛɗ se, debm gɔɔr ute naai kic ɓo ɔŋ̃te booyo.

cɛɛi kɛn naai ɔŋ aakiɲ ey se ɔɔ Bubi Raa se, aak nakŋ kɛn naai 'tɛɗiɲ ɔyiɲ kɔy
jaay nam jeel gɔtiɲ ey se, utu ai kɛɗn bɛɗi.
7 «Kɛn naase aki tɔnd mɛtn Raa num, ɔɲten 'ɗɔɔlki taargen rɛɲ rɛɲ se cɔk cɔk
aan gɔɔ jeegen Yaudge ey lee tɛɗ se. Naaɗe saap ɔɔ ute taargen naaɗe ɗɔɔlɗen
cɔk cɔk se sum ɓo Raa aɗen booyo. 8 Anum naase ɔɲte 'tɛɗki aan gɔɔ gɛn naaɗe
se, taa Bubsen Raa se jeele nakŋ naase 'jeki kɛn naase utu 'tɔndki te mɛtiɲ ey
kic num. 9 Bin num kɛn naase jaay aki keem Raa num, 'ɗeekki ɔɔki:
Bubjen maakŋ raa ki,
ɔɲ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum ɓo Raa.
10 Ɔɲ naai ɓo kɔsn gaara do jeege tu paac.
Ɔɲ jeegen do naaŋ ki ara paac se,
ai tɛɗn maak-jei aan gɔɔ gɛn jeegen maakŋ raa ki.
11 Ɛɗjeno kɔsn kɛn ajen kaasn jaaki.
12 'Tɔɔljen *kusiɲjen naaje k'tujɲ naani ki,
aan gɔɔ naaje kic ɓo k'tɛɗn kalɗɛ jeege tun kɛn tujjenga naaje ki kici.
13 Ɔɲte 'kɔɲje k'kɛnd maakŋ nakŋ naam ki,
num ɔɔɗjen doje maakŋ ji *Ɓubm sitange tu.
[Taa gaara, tɔɔgɔ ɔɔ *nooko se gɛn naai gɛn daayum daayum. *Amin.]†»
14 Kɛn Isa jaay dooyɗen gɛn keem Raa aas se, tɛr naaɲ taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn naase
jaay 'tɛɗki kalɗɛ jeege tun tujsen rose ki se, Bubsen maakŋ raa ki asen tɔɔl
kusiɲ naase kici. 15 Num gaŋ kɛn naase jaay 'baateki 'tɛɗn kalɗɛ jeege tu lɛ,
Bubsen maakŋ raa ki se asen tɔɔl kusiɲse ey kici.»

*Isa taaɗ mɛtn taar kuun *siam*

16 «Kɛn naase uunki kuun siam num, ɔɲte dɔɔkki naanse aan gɔɔ jeegen tɛɗ
roɗe aan gɔɔ jee bɛɛ se. Kɛn naaɗe jaay uunga siam num, tɛɗ daan-kaamɗe taa
jeege aakɗega num 'ɗeekŋ ɔɔ: jee se uun kuun siam. Anum 'booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: naaɗe se ɓɔrse ɔŋga bɛɗɗe do naaŋ ki ara. 17 Num naai, kɛn 'kuun siam
num, 'tug daan-kaami ɔɔ 'tɛɗ uubu roi ki. 18 Bin ɓo jeege kaakŋ jeel eyo kɛn
naai uun kuun siam. Num Bubi Raa kaliɲ kɛn iŋg cɛɛi kɛn naai ɔŋ aakiɲ ey se
ɓo, 'jeel sum. Ɔɔ Bubi Raa kɛn aak nakŋ kɛn naai 'tɛɗiɲ ɔyiɲ kɔy nam jeel ey se
ɓo, utu ai kɛɗn bɛɗi.»

Isa taaɗ ɔɔ 'tuski maalse maakŋ raa ki
(Lk 11.34-36, 12.15-34; 1Tim 6.9-10)

19 «Ɔɲten 'dabarki rose gɛn 'tusn maalse do naaŋ ki ara, taa maalsen 'tusiɲki
do naaŋ ki ara se, k-ɲɔɔge ute kuurge aɲ kɔŋ tujɲ naatn ɔɔ jee ɓoogge kic lɛ
'kɛnd ɓeene ɔɔ aɲ kɔŋ ɓoogo. 20 Bin num 'tuski maalse maakŋ raa ki, gɔtn kɛn
k-ɲɔɔge ute kuurge aɗen kɔŋ tuj eyo ɔɔ jee ɓoogge kic kɔŋ 'kɛnd jaay aɲ ɓoog
eyo. 21 Taa gɔtn maali ro ki se, gɔtn ese ɓo maak-saapi iŋg ro ki kici.»

Kaama se naaɲ ɓo aan gɔɔ lɔɔmpɔn roa
(Lk 11.34-36, 12.22-31)

22 «Kaama se naaɲ ɓo lɔɔmpɔn gɛn roa. Bin num kɛn kaami jaay lapi se, roi
te dɛniɲ paac se, iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. 23 Num kɛn kaamige jaay lapi ey
se, roi paac ɓo iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. Kɛn nakŋ kɛn ai wɔɔr gɔtɔ se jaay tɛɗga
ɔɔɗ dɔrɔɗ num, gɔtɔ ai kilim doi ki dib!»

Raa ey lɛ gurs

24 «Deb kalaŋ se 'kɔŋ tɛɗn naaba gɔtn mɛlge tu di eyo. Kɛn naaɲ ɓo tɛɗn naaba
gɔtɔ kaam di num, deb kalaŋ naaɲ aɲ kɔɔɗn kundu ɔɔ deb kalaŋ naaɲ aɲ 'jea;
ey lɛ deb kalaŋ se, naaɲ aɲ kɔkŋ ɔɔɲɔ ɔɔ kɛn kuuy se, naaɲ aɲ kaal maak ki

† **6:13** Taara ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiɲ se, mɛtiɲge maakɗe ki se gɔtɔ.

eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo naase aki 'kɔŋ tɛɗn naabm Raa ɔɔ ute gɛn gurs taa naapki eyo.»

Isa ɗeek ɔɔ ɔŋ̃ten 'kuunki nirlse

25 «Taa naaŋ̃ se ɓo maam m'ɗeeksen m'ɔɔ: taa kose se ɔŋ̃ten 'kuunki nirlse taa nakŋ naase aki kɔsɔ, aki kaaye ɔɔ taa rose se ɔŋ̃ten 'kuunki nirlse do kal kɛn naase aki tuusu. Taa kose se, naaŋ̃ cir nakŋ kɔsɔ ɔɔ rose se lɛ, naaŋ̃ cir kala. 26 Aakki tu yeelge se, naaɗe lɛ ɔɔc eyo ɔɔ ɔk teeŋ̃ gɛn kɔj eyo ɔɔ giiji lɛ, naaɗe ɔk eyo ɔɔ ɔmb ɗim maak ki eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo Bubsen maakŋ raa ki ulɗe. Num naase se mɛt kando yeelge se, naase 'cirɗeki? 27 Maakse ki se, naŋa jaay ute kuun nirliŋ̃ sum ɓo 'kɔŋ ziiɗn ɓii kiŋgiŋ̃ do naaŋ ki ne? 28 Num gɛn ɗi jaay naase uunki nirlse do kalge tun aki tuus se? Aakki tu pɔɔŋ̃ nakgen taak bɛɛ maakŋ kaag ki se; naaɗe se ɔɓ kuub eyo ɔɔ ɔnd cɛk eyo. 29 'Booyki m'asen taaɗa: Gaar Salomon do dɔkiŋ̃ se ute maaliŋ̃ dɛn paac se kic ɓo, ɓii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bɛɛ tec aan gɔɔ gɛn naaɗe se eyo. 30 Mu jaaki ɗaar maakŋ kaag ki ɔɔ mɛtbeeki sum ɓo j'utu j'aŋ̃ tɔɔc se kic Raa tamariŋ̃ aak bɛɛ bɛɛ se ɓo, mɛt kando asen kɔŋ kɛɗn kal tuusu naase ki ey ne? Ɓɛrɛ, naase se jee kɛn aalki te maakse paac do Raa ki eyo! 31 Bin num ɔŋ̃te 'kuunki nirlse ɔɔki: naaje tap ɓo j'kɔsn ɗi, j'kaay ɗi, ey lɛ j'tuusn ɗi? 32 Nakgen bin se paac jee jeel Raa mal ey se ɓo daayum iŋg saap do ki. Ey num Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ kɛn naase 'jeki. 33 Kɛn deet deet se, 'jeki ɓo Raa kɔsn gaara dose ki ute nakŋ kɛn tɔɔliŋ̃ ɔɔ nakgen ɔɔp paac se, naaŋ̃ asesiŋ̃ kɛɗn do ki. 34 Bin num ɔŋ̃ten 'kuunki nirlse do nakge tun 'tɛɗn mɛtbeeki: taa nakŋ 'tɛɗn mɛtbeeki se, naase 'jeelki eyo. Dubar aan jaaki se ɓo aasga gɛn ɓii se sum.»

7

Ɔŋ̃te 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu
(Lk 6.37,38,41,42, 11.5-13)

1 Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɔŋ̃ten 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu, bin se naase kic ɓo j'asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki eyo. 2 Taa *Raa se utu asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki aan gɔɔ kɛn naase 'lee ɔjki do jeege tu, ɔɔ bin ɓo nakŋ naase 'lee 'dɔɔjŋ̃ki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiŋ̃ dɔɔjŋ̃ bin kici. 3 Mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki ɓo naai ɔŋ aakiŋ̃a. Num gɛn ɗi jaay naai ɔŋ aak guɗum kaagŋ kaami ki ey se? 4 Ute naaŋ̃ se ɓo naai 'kɔŋ ɗeekŋ gɛnaai ki ɔɔ: Gɛnaama, 'ɓaaɗo m'ai kɔɔɗn mu kaami ki. Ey num naai ɔk mɛt-guɗum kaaga kaami ki se kici! 5 Nakŋ naai 'tɛɗiŋ̃ se, mɛt ki eyo. Bɛɛki num, ɔɔɗ mɛt-guɗum kaagŋ kaami ki se ram, jaay naai 'kaakŋ jiga ɔɔ tɛr kɔɔɗn mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki kici!

6 «Ɔŋ̃ten 'kɛɗki nakŋ *salal gɛn Raa se bɛsge* tu, ɓɛrɛ sɔm ɓaa naaɗe asen tɛrl dose ki ɔɔ asen doŋ̃ nɛɛpm cɛrɛk cɛrɛk. Ɔɔ meeɗgen te roɗe se ɔŋ̃te siɗeki kiŋ̃zirge tu, sɔm ɓaa naaɗe lee do ki cɛrɛ.»

'Tɔndki mɛta, 'jeki, 'tɔndki kaam-taara
(Lk 6.31,43-49)

7 «'Lee 'tɔndki mɛta ɔɔ j'asen kɛɗa, 'lee 'jeki ɔɔ naase aki kɔŋɔ, 'lee 'tɔndki kaam-taara ɔɔ j'asen kɔɔɗɔ. 8 Ɗeere, debm tɔnd mɛta se j'aŋ̃ kɛɗɛ, debm je se 'kɔŋɔ ɔɔ debm tɔnd kaam-taara se lɛ, j'utu j'aŋ̃ kɔɔɗɔ. 9 'Saapki tu, kɛn gooni jaay tɔnd mɛtn mappa gɔti ki se, maakse ki se naŋa jaay aŋ̃ kɛɗn koa? 10 Lɔɓu kɛn gooni jaay tɔnd mɛtn kɛŋ̃je num, maakse ki se naŋa jaay aŋ̃ kɛɗn wɔɔjɔ? 11 Naasen jeegen kɛn jig ey se kic ɓo 'jeelki kɛɗn nakŋ bɛɛ gɛnsege tu. Num mɛt kando Bubsen maakŋ raa ki 'kɛɗn nakgen jiga jeege tun tɔnd mɛtiŋ̃ ey ne!

---

* **7:6** Bɛsge ute kiŋ̃zirge se, Yaudgen kɛn iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, yɛɛmɗe yɛɛmɛ taa daagen se salal eyo naan Raa ki ɔɔ jeegen baate tookŋ taar Raa se, naaɗe se kic tec aan gɔɔ bɛsge ute kiŋ̃zirge.

12 «Taa naaŋ se ɓo, nakŋ paacŋ jaay naase 'jeki jeege asen tɛɗn naase ki se,
naase kic 'tɛɗki jeege tu bin kici. Kɛse ɓo *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute jee
taaɗ taar teeco taar Raa ki dooyno jeege do dɔkiŋa.»

Taa ɗoobge kaam dio

13 Tɛr Isa aal naagŋ taara ɗeek ɔɔ: «Ɛndki ute taa ɗoobm baata! Taa taa
ɗoobm magal budul se, naaŋ ɓo kɛn ɔl jeege gɔtn kut ki ɔɔ jeege dɛna aal te
ɗoobm magal ese se. 14 Gaŋ taa ɗoobm kɛn ɔl jeege gɔtn kaaj ki se, naaŋ se
baata ɔɔ ɗoobiŋ kic baat ŋɛlɛl, bin num jeegen jaay ɛnd te taa ɗoobm ese se,
naaɗe baata.»

Kaaga se k'jeeliŋ ute koojiŋa

15 «Ɔndki kɔnd te jeegen jig eyo tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki se. Naaɗe ɓaaɗo ɔŋse ɔɔ tɛɗ roɗe dalul aan gɔɔ baatge, num gaŋ te maakɗe se
naaɗe jee *kusiŋ aan gɔɔ k-sogsogige. 16 Naase aɗeki kaakŋ jeel ro naabɗe ki
aan gɔɔ k'j'aak k'jeel ko kaaga ute koojiŋ se. 'Jeelki, koojŋ mɔŋgɔ se j'aŋ tuugŋ
do tɔndɔm ki eyo. Ɔɔ koojŋ goyab se j'aŋ tuugŋ do mɛrɛŋj ki eyo. 17 Kaagŋ jaay
jiga se ooj koojiŋ kic ɓo jiga, ɔɔ kaagŋ jaay kɔɔŋ† se, ooj koojiŋ kic ɓo jig eyo.
18 Kaagŋ jaay jiga se, k'kɔŋ koojŋ kaagŋ jig ey se do ki eyo. Ɔɔ kaagŋ jaay kɔɔŋ
se lɛ k'kɔŋ koojŋ kaagŋ jiga se do ki eyo. 19 Kaagŋ paacŋ kɛn ooj koojiŋ jig ey
se, j'aŋ gaaŋa ɔɔ j'aŋ toocŋ naata. 20 Bin num, jeegen jig ey jaay tɛɗ roɗe aan
gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se, ute naabɗen naaɗe tɛɗ se ɓo, naase aɗeki
kaakŋ jeel ro ki bin kici.»

Jee mɛtn Isa kɛn mala mala

21 «Jeegen kɛn daŋum ɔɔ: Mɛluma, Mɛluma se, naaɗe se paac ɓo kɔŋ kɛnd
*maakŋ Gaar Raa ki eyo, num jeegen kɛn tɛɗ maak-je Bubum kɛn maakŋ
raa ki se sum ɓo 'kɛndɗe. 22 Ɓii kɛn kaam mɔɔtn se jeege dɛna am ɗeekŋ
ɔɔ: ‹Mɛluma, Mɛluma, ute ro naai se ɓo naaje k'taaɗo taar Raa, ute ro naai
se ɓo naaje k'tuuro sitange ro jeege tu, ɔɔ ute roi naai se ɓo, naaje k'tɛɗo
nakŋ-kɔɔɓge dɛna!› 23 Ɓii kɛn se maam m'aɗen taaɗn m'ɔɔ: naase se, maam
m'jeelseno te eyo. Iikki naatn cɛɛm ki dɔkɔ, naasen paacŋ jee tɛɗn kusiŋge
se!»

Beege dio

24 Tɛr Isa aal naagŋ taara ɔɔ: «Debm kɛn jaay booy taaruma ɔɔ iŋg do ki se,
naaŋ se tec aan gɔɔ debm mɛtɛkŋ kɛn iiŋ ɓeeŋ do ko ki. 25 Ɓee se, kɛn maane
eeɗe ɔɔ oolge kic ɓo ɗooco ɔɔ kuul ɔl makɔŋɔ ɓaaɗo deeb ɓee se bat naɓo, ɔŋ
ruiŋ te eyo, taa ɓee se k'j'iiŋiŋ do ko ki. 26 Num gaŋ debm booy taaruma ɔɔ
iŋg do ki ey se, naaŋ se tec aan gɔɔ debm dɛrl kɛn iiŋ ɓeeŋ do kɛɛs ki. 27 Ɓee se
kɛn maane eeɗe, oolge kic ɓo ɗooco ɔɔ kuul ɔl makɔŋɔ ɓaaɗo deeb ɓee se bat,
ɔɔ ɓee se ru naŋ tak.»

Isa dooy jeege ute tɔɔgiŋa

28 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋge sum se, jee dɛngen tus se jaay booy taar
naaŋ dooyɗen se, ɔkɗen taaɗ eyo. 29 Taa dooy naaŋ se ɔk tɔɔgɔ‡ ɔɔ tec aan gɔɔ
gɛn jeeɗegen jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se eyo.

8

Isa ɛɗ lapi debm bikiɗ ki
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)

† **7:17** Kɔɔŋ ara se taaɗ ute ɗim ɛndga roŋ ki. ‡ **7:29** Dooy naaŋ ɔk tɔɔgɔ se je taaɗn ɔɔ naaŋ tuun tɔl taar nam gam eyo.

1 Kɛn Isa bɔɔyo do kɔs ki se dɔɔl jeege dɛna ɔk mɛtiŋa. 2 Gɔtn se gaaba kalaŋ
ɔk kɔɔŋ̃ bikiɗi ɓaaɗo cɛɛ Isa ki, ɛrg naaniŋ̃ ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naai
'je num, ɛɗum lapia taa rom se ɗaapm 'tooɗn kɔlɔŋ̃ kɔlɔŋ̃.» 3 Isa ɔl jiŋ̃ utiŋa ɔɔ
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔŋ̃ roi 'ɗaapm 'tooɗn kɔlɔŋ̃ kɔlɔŋ̃!» Gɔtn se sum
ɓo, debm kɔɔŋ̃ bikiɗn se ɔŋ lapia ɔɔ roŋ̃ ɗaap tooɗ kɔlɔŋ̃ kɔlɔŋ̃. 4 Tɛr Isa ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Iiŋ̃ 'ɓaao, naɓo ɔŋ̃te ɓaa taaɗn nam ki; num 'ɓaa 'taaɗ roi *debm tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki se ɔɔ 'ɓaa ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn *Musa taaɗiŋ̃o maakŋ Kitap ki.
Bin ɓo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

Isa ɛɗ lapi debm tɛɗn naabm bubm asgarge tu kalaŋ (Lk 7.1-10)

5 Kɛn Isa jaay ɛnd kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki se ɔɔ gɔtn se bubm
asgarge kalaŋ ɓaaɗo ɔŋiŋa ɔɔ eemiŋ̃ nɔɔ ɔɔ: 6 «Mɛlje, maam se m'ɔk debm tɛɗn
naabum kalaŋ se kɔɔŋ̃ɔ dɛna tooɗ tooɗ ɓeene. Kɔɔniŋ̃ se tɛrɛciŋ̃ k'ruŋguyu ɔɔ
dabariŋ̃ dɛn aak eyo.» 7 Gɔtn se Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam m'ɓaa ɓei ki ɔɔ m'aŋ̃ ɓaa
kɛɗn lapia.»
8 Gɔtn se bubm asgar *Rɔmɛge se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, ɓɛrɛ, maam se m'aas te
debm naai 'ɓaa ɓeem ki eyo. Num gɔtn ɗaari ki se, naai 'taaɗ ute taari sum
ɓo, debm tɛɗn naabum se 'kɔŋ lapia. 9 Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy,
naɓo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. Ɔɔ kɛn maakɗe ki se jaay m'ɗeek deb
kalaŋ ki m'ɔɔ: ‹'Baa se› naaŋ̃ iiŋ̃ 'ɓaa. Ɔɔ m'ɗeek deb kuuy ki m'ɔɔ: ‹'Baaɗo se›
naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaaɗo. Ɔɔ ɓulum ki se jaay, m'ɗeekiŋ̃ m'ɔɔ: ‹'Tɛɗ nakŋ ese se› naaŋ̃ iiŋ̃
tɛɗiŋa.»
10 Kɛn Isa jaay booy taar gaabm ese se, taara se ɔkiŋ̃ taaɗ eyo. Naaŋ̃ ɗeek
jeege tun daaniŋ̃ se ɔɔ: «Naase 'booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakŋ gaan *Israɛlge
tun ute dɛnɗe se kic ɓo, maam m'ɔŋ te nam jaay aal maakiŋ̃ do *Raa ki aan
gɔɔ gaabm ara se eyo. 11 Anum m'ɗeeksen m'ɔɔ: jeege dɛna utu aɗe kiiŋ̃ ɓaa
gɔtn kaam kaaɗa tookŋo, ɔɔ kaam kaaɗa toocŋ̃ ni, naaɗe aɗe ɓaa utu tusn 'kiŋg
kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo ute ɓugjege *Abraam, Isaka ɔɔ *Yakub *maakŋ
Gaar Raa ki tɛlɛ. 12 Num gaangen gɛn maakŋ Gaar Raa tap ɓo, naaɗe se ɓo
j'utu j'aɗen kɔɔɗɔ ɔɔ j'utu j'aɗen kɔmb naatn maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ dɔrɔɗ. Gɔtn se
ɓo naaɗe ɓaa keeme ɔɔ taaŋ̃ naaŋɗege.» 13 Tɛr Isa ɗeek bubm asgar *Rɔmɛge
tu se ɔɔ: «Ɔk 'tɛrl 'ɓaa ɓei ki. Ute kaal maaki naai aal dom ki paac se, nakŋ naai
'tɔnd mɛta ro ki se 'kɔŋ tɛɗa.» Ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo, debm tɛɗn naabiŋ̃ se ɔŋ
lapia.

Isa ɛɗ lapi jee kɔɔŋge tu dɛna (Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 Tɛr Isa iiŋ̃ ɓaa ɓee Piɛr ki. Kɛn naaŋ̃ jaay aan sum se, ɔŋ moom Piɛr mɛnda
se kɔɔŋ̃ɔ tooɗ tooɗ daŋal ki ɔɔ naaŋ̃ roŋ̃ ɔŋ kɛɗɛk. 15 Gɔtn se naaŋ̃ ɔl jiŋ̃ utiŋa ɔɔ
roŋ̃ ɔŋg kɛɗɛk se tɛrɛc urlu ɔɔ gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ ɗaara ɔɔ baag tɛɗn kɔsɔ Isa ki.
16 Kɛn kaaɗa ooc jaay gɔtɔ tɛɗ ilim se, jeege ɓaano ute jee kɔɔŋ̃ sitange se
dɛna gɔtn Isa ki. Ute taariŋ̃ se sum ɓo, naaŋ̃ tuur sitange naatn ro jeege tu ɔɔ
jee kɔɔŋ̃ge se paac naaŋ̃ ɛɗɗen lapia kici. 17 Nakŋ Isa tɛɗ se aanga ɗoobiŋ̃ ki
aan gɔɔ taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi taaɗno do dɔkiŋ̃
kɛn ɔɔ:
*Kɔɔŋ̃jegen tujjeki rojege se, naaŋ̃ uuniŋ̃ga paac doŋ̃ ki.**

Jeegen kɛn je daan Isa (Lk 9.57-62)

18 Kɛn Isa jaay aak jee dɛnge ɔl gurugiŋ̃ se, gɔtn se naaŋ̃ ɗeek jeege tun
mɛtiŋ̃ ki ɔɔ k'gaaŋ k'ɓaaki jɛŋ baar kɛn kaam naane. 19 Gaŋ maakŋ jee jeel

* **8:17** Aak Eza 53.4.

taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, deb kalaŋ iiko cɛɛn̰ ki ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Debm dooy jeege, gɔtn naai 'ɓaa gay gay kic ɓo, maam m'ai daana.» 20 Isa tɛrliŋ̰ ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic ɓo ɔk ɓee tooɗɗege, ɔɔ yeelge kic lɛ ɔk kujɗege. Num gaŋ maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn maam m'an kɔl dom eyo.» 21 Maakŋ jeege tun mɛtiŋ̰ ki se, deb kalaŋ kuuy se ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Mɛlje, ɔn̰um m'aɗe ɓaa duubm bubum jaayo.» 22 Gaŋ Isa tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Ɔn̰ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa, num naai se, 'ɓaaɗo 'daanuma.»

Isa ɔk ɗaar kuulu
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

23 Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ki ɔɔ jee mɛtiŋ̰ ki ɓaa ute naaŋ̰a. 24 Gɔtn se sum ɓo kuulu dɔɔbɔ ɔɔ ɔl makɔn̰ɔ do baar ki. Kuulu se tɛɗ maane aal walak walak ɔɔ iiŋ̰ ɓaa ɓaa ɗoocn̰ markaba. Num naaŋ̰ kɛn se, Isa tooɗ tooɗ bia. 25 Jee mɛtiŋ̰ ki iiko cɛɛn̰ ki tɔnd duriŋ̰a ɔɔ ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Mɛlje, naakje! Ey num ɓɛrɛ, naajege j'aki kutu.» 26 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn dĩ jaay naase 'ɓeerki bin se? Naase se aalki te maakse paac do Raa ki eyo.» Gɔtn se naaŋ̰ iiŋ̰ ɗaara, aac kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ naaŋ̰ kɛn se, gɔtɔ ɓaa tooɗ dil. 27 Kɛn naaɗe jaay aak nakŋ ese se, paac ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Aakki tu nakage! Kɛse tap ɓo naŋa bini kɛn taaɗ kuulu ute maane ki kic ɓo tookiŋ̰ taariŋ̰ se?»

Isa ɛɗ lapia gaabge tu dio kɛn ɔk kɔɔn̰ sitange
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

28 Kɛn Isa jaay aan jɛŋ baar kɛn kaam naane, taa naaŋ jee Gadarge tu se, gɔtn se gaabge dio ɔk kɔɔn̰ sitange teeco maakŋ iiɓge tun Yaudge tɛɗiŋ̰o gɛn tɔl taal yoɗege se, ɓaaɗo dɔɔɗiŋ̰a. Gaabgen di se naaɗe kusiŋ̰a ɔɔ gɔtn naaɗe iŋg se nam ɔŋ aal te ɗoobm se eyo. 29 Kɛn naaɗe jaay aakiŋ̰ se, gɔtn se naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɔɔ: «Goon Raa, naai 'je ɗi roje ki? Kɛn kaaɗn Raa ɔndiŋ̰ se aas te ey ɓɔrt sum ɓo, naai 'ɓaaɗo 'je ajen dabar la?» 30 Naanɗe ki dɔk cɔkɔ se ɔk dɔɔl kiŋ̰zirge dɛna k'gaamɗe gaama. 31 Sitange se eem nɔɔ mɛtn Isa ki, ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Kɛn ajen tuur num, ɔlje naaje k'ɓaa kɛnd maakŋ dɔɔl kiŋ̰zirge tu se.» 32 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Teec 'ɓaaki.» Gɔtn se sitange se teeco ro gaabge tun di se ɔɔ ɓaa ɛnd maakŋ kiŋ̰zirge tu. Naaŋ̰ kɛn se sum ɓo dɔɔl kiŋ̰zirgen te dɛnɗe se dɔɔb rus ɔɔ naar aaŋ̰o girdi girdi bɔɔy ɓaa si maakŋ baar ki ɔɔ naaɗe ooy ut kap. 33 Kɛn jee gaam kiŋ̰zirge jaay aak nakŋ tɛɗ se, naaɗe dɔɔb aaŋ̰ ɓaa maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ ɓaa taaɗ mɛtn taar nakgen deel se paac jeege tu nakŋ aan do gaabge tun di kɛn ɔk kɔɔn̰ sitange se. 34 Gɔtn se jee maakŋ gɛgɛr ki se paac teec ɓaaɗo ɔŋ Isa. Kɛn naaɗe ɓaaɗo ɔŋiŋ̰ sum se, naaɗe sɛliŋ̰ mɛtiŋ̰a ɔɔ ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Naai se iiŋ̰ 'teec ɔn̰jen naaŋje!»

9

Isa ɛɗ lapi debm k'ruŋguy ki
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

1 Tɛr Isa ook maakŋ markab ki, gaaŋ baar ɓaa maakŋ gɛgɛriŋ̰* ki. 2 Gɔtn se jeege uuno debm k'ruŋguyu do nakŋ tooɗiŋ̰ ki, ɔɔ ɓaano gɔtn Isa ki. Kɛn Isa jaay aak naaɗe aal maakɗe doŋ̰ ki se, ɗeek debm k'ruŋguy ki se ɔɔ: «Aay kaami goonuma! *Kusiŋ̰ige se, maam m'tɔɔlisiŋ̰a naatn.» 3 Gaŋ jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum se baag taaɗn ute maakɗe ɔɔ: «Gaabm ese se naaŋ̰ naaj naaj *Raa.» 4 Kɛn Isa jaay jeel saapɗe sum se, ɗeekɗen ɔɔ: «Taa ɗĩ jaay naase 'saapki nakŋ jig eyo ute maakse bin se? 5 Gɛn naase ki num kɛn gay ɓo ɔɔn̰ ciri kɛn m'ɗeekŋ m'ɔɔ: ‹Kusiŋ̰ige se, maam m'tɔɔlisiŋ̰a naatn› lɔɓu kɛn m'ɗeekŋ m'ɔɔ: ‹Iiŋ̰i ɔɔ 'lea› se ɓo ɔɔn̰ cir lɛ? 6 Bin num, naase aki 'jeele maam

* **9:1** Gɛgɛriŋ̰ ara se, taaɗ ute Kaparnayum.

*m'Goon Deba se, do naaŋ ki ara se, m'ɔk tɔɔgɔ gɛn tɔɔl kusiŋ̃ jeege.» Gɔtn se,
Isa ɗeek debm k'ruŋguy ki ɔɔ: «Iiŋ̃i, uun nakŋ toodi se ɔɔ 'ɓaa ɓei ki!» 7 Gɔtn se
gaaba se iiŋ̃i ɔɔ ɓaa ɓeeŋ̃ ki. 8 Kɛn dɔɔl jee dɛnge jaay aak nakŋ ese se, ɓeere
ɓaa ɔkɗe ɔɔ gɔtn se naaɗe tɔɔm Raa kɛn ɛɗ tɔɔgŋ bin se jikilimge tu.

Isa daŋ Matiye
(Mk 2.13-22; Lk 5.27-39)

9 Kɛn Isa jaay deel deel naane se, naaŋ̃ aak gaaba kalaŋ k'daŋiŋ̃ Matiye
*debm tɔkŋ miiri iŋg kiŋg gɔtn tɛɗn naabiŋ̃ ki. Naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Iiŋ̃i
'daanuma!» Gɔtn se sum ɓo Matiye iiŋ̃i ɔɔ daaniŋ̃a.
10 Ɓii kalaŋ Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki iŋg ɔs kɔs ɓee Matiye ki se, *jee tɔkŋ miirge†
dɛna te jee kusiŋ̃ge se ɓaaɗo iŋg ɔs te naaɗe kici. 11 Kɛn *Parizige jaay aak
nakŋ ese se, naaɗe ɗeek jeege tun mɛtn Isa ki ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay Debm dooyse
se iŋg ɔs te jee tɔkŋ miirge ɔɔ jee tɛɗn kusiŋ̃ge se?» 12 Kɛn Isa jaay booy taarɗe
se, ɗeekɗen ɔɔ: «Jee roɗe kiji se, naaɗe je daptor eyo, num kɛn je daptor se, jee
kɔɔŋ̃ge. 13 Bin num 'ɓaa 'saapki do taar kɛn Raa taaɗno se kɛn ɔɔ: *Maam m'je
amki tɔjŋ̃ *sɛrkɛ sum eyo, num nakŋ maam m'je se, 'tɛɗki bɛɛ ɓo jeege tu.*‡ Maam
m'ɓaaɗo se gɛn daŋ jee kɛn saap ɔɔ naaɗe aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num
maam m'ɓaaɗo se gɛn jee jeel roɗe ki, naaɗe jee kusiŋ̃ge se.»

*Isa taaɗ taar kuun *siam*

14 Gɔtn se jee mɛtn Jan-Batist ki ɓaaɗo tɔnd mɛtn Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naaje j'ute
*Parizige se k'lee k'tuun siam; anum gɛn ɗi jaay jee mɛtn naai ki uun siam
ey se?» 15 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeegen ɓaaɗo kɔkŋ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu se,
naaɗe 'kɔŋ kiŋg maak-tuj ki la? Mɛt ki eyo. Naaɗe se kɔŋ kuun siam eyo kɛn
mɛl mɛnda jaay utu te naaɗe se. Num gaŋ ɓii kalaŋ kaaɗiŋ̃ utu 'kaana gaabm
mɛnda j'aŋ̃ kɔɔɗn naatn se jaay ɓo mɛɗiŋ̃ge se 'kuun siam.
16 «'Booyki: nam kɔŋ kaal kal kiji ro kal kɛn koon eyo. Ey num kal kiji se an
nɛɛpm ute kal koono. Ɔɔ gɔtn nɛɛpiŋ̃ se 'tɛɗn magal cir kɛn do dɔkiŋ̃a. 17 Ɔɔ tɔtn
koojŋ̃ biŋ̃ utu iiŋ̃ kiiŋ̃ se j'aŋ̃ kɔŋ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun koon eyo. Ey num tɔtn
koojŋ̃ biŋ̃ utu iiŋ̃ kiiŋ̃ se an dɔɔbm ute k-lɛɛtɛrge. Ɔɔ tɔtɔ se lɛ kɔɔy naaŋ ki cɛrɛ,
ɔɔ k-lɛɛtɛrge se lɛ tujŋ̃ kici. Bin num, tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ utu iiŋ̃ kiiŋ̃ se j'aŋ̃ kɔmbiŋ̃
maakŋ k-lɛɛtɛrge tun kiji; taa bin se, tɔtn maaŋ̃ ki se lɛ tuj eyo ɔɔ k-lɛɛtɛrge se
lɛ kɔŋ 'dɔɔb eyo.»

Isa ɛɗ lapi mɛnd ki ɔɔ dur goon mɛnda daan yoge tu
(Mk 5.22-43; Lk 8.40-56)

18 Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗɗen taaɗ ɓɔrt sum ɓo, maakŋ magal Yaudge tu se
deb kalaŋ ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a, ɛrg naaniŋ̃ ki ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Goonum mɛnda se te ooy kooy
ɓɔrse sum, 'ɓaaɗo kɔnd ji doŋ̃ ki taa naaŋ̃ duru.» 19 Gɔtn se Isa ute jee mɛtiŋ̃
ki iiŋ̃ ɔk mɛtiŋ̃a. 20-21 Kɛn naaɗe utu ɓaa ɓaa ɗoob ki se, gɔtn se, mɛnda kalaŋ
bin se gɔtn moosiŋ̃ aan sum se ɔŋ ɗaar eyo bini tɛɗ ɓaar sik-kaar-dio, naaŋ̃ ɔko
mɛtn Isa ɔɔ taaɗ te maakiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn maam m'ɓaa jaay m'utga taa kaliŋ̃ sum ɓo,
m'utu m'kɔŋ lapia.» Gɔtn se naaŋ̃ ɓaaɗo naagŋ Isa ki ut taa kaliŋ̃a ɔɔ naar ɔŋ
lapia. 22 Isa ɔk tɛrl aakiŋ̃a ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Aay kaami goonuma! Taa naai aalga
maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga.» Ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo, mɛnda se ɔŋ
lapia.
23 Kɛn Isa jaay aan ɓee gaab kɛn magal Yaudge se, naaŋ̃ ɔŋ jee tuuy kaage
ɔɔ jee dɛnge se lɛ ɗaar tɔɔy tɔɔy makɔŋ̃ɔ. 24 Naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «'Teecki naatn!
Ɓɛrɛ, goon mɛnda se lɛ ooy te eyo, naaŋ̃ tooɗ tooɗ bi sum.» Gaŋ gɔtn se naaɗe
ooyiŋ̃ koogo mɛtiŋ̃ ki. 25 Kɛn jee dɛn jaay j'ɔɔɗɗeno naatn se, Isa ɛnd maakŋ

† **9:10** Jee tɔkŋ miirge se Yaudge aakɗen aan gɔɔ jee kusiŋ̃ge. ‡ **9:13** Aak Oz 6.6.

ɓee ki ɔɔ ɔk ji goon mɛnda ɔɔ gɔtn se goon mɛnda se iiɲi. 26 Gɔtn se labariɲ se
wɔɔk dɔɔɗ taa naaŋ gɔtn ese paac.

Isa ɔɔɗ kaam jee kaam-tɔɔkge dio

27 Kɛn Isa iiɲ gɔtn se jaay ɓaa ɓaa se, gɔtn se jee kaam-tɔɔkge dio ɔk mɛtiɲa
ɔɔ tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: «Ɛɛjjen doje ki, naai *Goon Daud!» 28 Kɛn Isa jaay aan ɓeen
se, jee kaam-tɔɔkge se ɓaaɗo ɔŋiɲa ɔɔ naaɲ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ˈtook aalki
maakse dom ki la kɛn maam mˈɔk tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakŋ ese se?» Naaɗe tɛrliɲ
ɔɔ: «Yɛɛ Mɛlje, naaje kˈtooko.» 29 Gɔtn se Isa uun jiɲ tɔndɗen kaamɗege tu
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Aan gɔɔ naase aalkiga maakse dom ki se, nakŋ naase ˈjeki se
ˈkaaɲ kaama.» 30 Naaɲ kɛn se sum ɓo, kaamɗege naar tɔɔɗ taaka. Num gɔtn
ese se Isa aacɗen kaama ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ: taar se, ɔɲte ˈɓaa taaɗiɲki
nam ki.» 31 Num gaŋ kɛn naaɗe jaay iiɲ ɓaa ɓaa sum se, nakŋ Isa tɛɗɗen se,
naaɗe ɓaa wɔɔkiɲ taa naaŋ kɛn ese paac.

Isa ɛɗ lapi debm kɛn ɔŋ taaɗ taar eyo

32 Gaŋ kɛn jee kaam-tɔɔkgen di se jaay teec ɓaa ɓaa sum se, naaɲ kɛn se,
naaɗe ɓaano gɔtn Isa ki ute gaaba kalaŋ bin se, ɔk kɔɔɲ sitan kɛn ɔliɲ ɔŋ taaɗ
taar eyo. 33 Gɔtn se Isa tuur te sitan ro gaab kɛn ese se, ɔɔ gaabm ɔŋ taaɗ taar
ey se, baag taaɗn taara cɛy. Ɔɔ kɛn jee dɛnge aak se nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen
taaɗ eyo ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Maakŋ *Israɛl ki paac se, nakŋ bin se ɓii kalaŋ kˈjˈaak te
eyo!» 34 Gaŋ *Parizige se ɗeek ɔɔ: «Ute *Ɓubm sitange se ɓo naaɲ tuur sitange
ro jeege tu.»

Isa ɛɛj do jee dɛnge tu
(Mk 3.6-19; Lk 6.12-16, 10.2)

35 Isa lee ɓaa maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ naaŋge tu paac, lee dooy jeege
maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki. Naaɲ lee taaɗɗen Labar Jiga
gɛn *maakŋ Gaar Raa ɔɔ lee ɛɗ lapi jee kɔɔŋge tu paac ɔɔ jeegen paacɲ kɔɔŋɔ
tujɗenga tuju. 36 Kɛn naaɲ aak jee dɛnge se, naaɲ ɛɛjɗen doɗe ki taa naaɗe
se ɔɔrga ɔɔ maakɗe tujga aan gɔɔ baatgen ɔk debm gaam eyo. 37 Gɔtn se Isa
ɗeek jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ: «Maakŋ-gɔtn tɛɗga gɛn kɔjɔ se dɛna, naɓo jee tɛɗn
naabge se, baata§. 38 Bin num, ˈtɔndki mɛtn Mɛl maakŋ-gɔtɔ taa aɗe kɔl jee
tɛɗn naabge do ki gɛn kɔjɲ maakŋ gɔtiɲa.»

10

**Jee kaaɲ naabm Isagen sik-kaar-dio*

1 Tɛr Isa daŋɔ jee mɛtiɲ kɛn sik-kaar-dio. Naaɲ ɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn tuur sitange
ro jeege tu ɔɔ gɛn kɛɗn lapi jee kɔɔŋge tu paac ɔɔ jeegen paacɲ kɛn kɔɔŋɔ
tujɗenga tuju. 2 Kɛn ara ɓo ro jee kaaɲ naabm Isagen sik-kaar-dio: kɛn deet
se, Simon kˈdaŋiɲ Piɛr se ute gɛnaaɲ Andre; Jak ute gɛnaaɲ Jan, naaɗen di se
gaan Zebedege; 3 Pilip ɔɔ Bartelemi; Tɔma ɔɔ Matiye kɛn naabiɲ tɔkŋ miiri se;
Jak goon Alpe ɔɔ Tade; 4 Simon debm je kujɲ naaŋiŋa* ɔɔ Judas Iskariɔt, naaɲ
ɓo debm utu kutn Isa se.

*Isa ɔl *jee kaaɲ naabiŋgen sik-kaar-di se naaba*
(Mk 6.7-12; Lk 9.1-6)

5 Naaɗe se ɓo jee kaaɲ naabm Isagen sik-kaar-di kɛn naaɲ ɔlɗen naaba. Kɛn
ɔlɗe kɔl se, naaɲ dɛjɗe ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Ɔɲte ˈɓaaki maakŋ naaŋge tun mɛliŋge
Yaudge eyo ɔɔ maakŋ gɛgɛr *Samarige tu se kalaŋ kic ɓo ɔɲte ˈkɛndki maak ki.

§ **9:37** Ara se Isa taaɗ te jeegen iŋg aak kaak kaama jˈaɗen taaɗn labariɲ kɛn jiga se naɓo jeegen ɓaa taaɗ se, naaɗe baata. * **10:4** Debm je naaŋiɲ ara se je ɗeekŋ ɔɔ: debm je kuun naaŋiɲ kaam ji jee wɔɔyɗege tu. Jee wɔɔyɗegen ara se je taaɗn ute *Rɔmɛge, taa kaaɗ kɛn ese se taa naaŋ *Israɛl se kaam ji Rɔmɛge.

6 Num 'ɓaaki gɔtn gaan *Israɛlge tu, naaɗen tec aan gɔɔ baatgen iigga kiig se.
7 Kɛn 'ɓaaki ɓaa ɗoob ki se 'taaɗɗeki taar *Raa ɔɔki: ‹Bɛrɛ, *maakŋ Gaar Raa
se ɔɔpga gɔɔrɔ!› 8 Ɛɗki lapi jee kɔɔŋge tu, 'durki jeegen ooyga kooyo, ɛɗki lapi
jee bikiɗge tu taa roɗe 'ɗaapm tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ 'tuurki sitange ro
jeege tu. Taa naase lɛ ɔŋki cɛrɛ ɗey se, naase kic ɓo ɛdiŋ̃ki jeege tu cɛrɛ.
9 «Kɛn naase 'ɓaaki ɓaa se, ɔŋ̃te 'kuunki daab, pudda ey lɛ gurs maakŋ pɔs
ki. 10 Ɔɔ kɛn 'ɓaaki ɓaa ɗoob ki se ɔŋ̃te 'kuunki ɓɔɔnɔ, ɔŋ̃ten 'tɔski kalge di dio,
saage ɔɔ ɔŋ̃ten 'kuunki sirɗi. Taa debm tɛɗn naaba se, bɛɛki num, j'aŋ̃ kɛɗn
kɔsiŋa.
11 «Kɛn naase jaay aki kɛnd maakŋ gɛgɛr ki ey lɛ maakŋ naaŋ ki se, 'jeki
debm bɛɛ kɛn asen dɔɔɗn kɔkŋ jiga. Naase iŋgki gɔtn deb kɛn ese sum bini anki
kiiŋ̃ ɓaa maak ki. 12 Maakŋ ɓee kɛn jaay naase ɛndkiga maak ki se, 'tɛɗɗeki
tɔɔsɛ. 13 Kɛn jee maakŋ ɓee ki se jaay dɔɔɗ ɔksenga lɛ, ɔŋ̃ tɔɔsɛ se kiŋg te naaɗe.
Num kɛn naaɗe jaay dɔɔɗ ɔksen te ey lɛ, ɔŋ̃ tɔɔsɛ se asen tɛrl kɔŋ gɔtiŋ̃ ki. 14 Kɛn
maakŋ gɛgɛr ki ey lɛ maakŋ ɓee kɛn naase aki kɛnd maak ki jaay, naaɗe baate
dɔɔɗn kɔkse se, ɔɔ baate booy taarse num, naase 'teec ɔŋ̃ɗenki ɓeeɗe ey lɛ
maakŋ gɛgɛrɗe ɔɔ kɛn teec 'ɓaaki ɓaa se, kuɗn jɛsege tu se kic ɓo 'tupɗeki naatn.
15 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: ɓii kɛn Raa 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, jee maakŋ
gɛgɛr kɛn ese se bɔɔr koocŋ̃ do naaɗe ki se aɗen tɛɗn ɔɔŋ̃ cir gɛn jee taa naaŋ
Sɔdɔm ute gɛn Gɔmɔr†!»

Dubar utu kaan do jeege tun mɛtn Isa ki (Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; Lk 12.2-9)

16 «'Booyki! Maam m'ɔlse aan gɔɔ baatge maakŋ k-sogsogige tu; naɓo naase
se iŋgki do mɛtɛkse ki aan gɔɔ wɔɔjge ɔɔ 'tɛɗki rose miskinge aan gɔɔ dɛɛrge.
17 Ɔndki kɔndɔ, taa jeege utu asen tɔkŋ ɓaa gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔrge tu, naaɗe asen
tɔnd ute mɛɛjɛ maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki. 18 Taa maam se
naaɗe asen tɔkŋ ɓaa naan magalge tu ɔɔ naan gaariŋ̃ge tu, taa bin se naase
aki tɛɗn saaɗumge naan naaɗe ki ɔɔ naan jeege tun Yaudge ey se kici. 19 Kɛn
jaay j'ɔk k'ɓaansinga naan tɔɔgge tu num, gɔtn naane se ɔŋ̃te 'ɓeerki do taar
kɛn naase aki ɓaa taaɗa ɔɔ ute raay naase aki kɔŋ jaay anki taaɗn taar se. Taa
kaaɗ kɛn se, Raa ɓo asen kɛɗn taar kɛn naase aɗeki taaɗa. 20 Taa taar naase
aki taaɗ se, gɛn naase maliŋ̃ge eyo, num taar se Nirl gɛn Bubse Raa ɓo asen
kɔl naase aki taaɗa. 21 Naaŋ̃ kɛn se, gɛnaa utu kɔl gɛnaaŋ̃ j'aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ
bubu kici utu kɔl gooniŋa j'aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ. Gaange utu tɛrl naaga bubɗege tu
ɔɔ je yoɗe. 22 Taa maam se jeege paac utu asen kɔɔɗn kundu; naɓo debm jaay
aayga kaamiŋ̃ bini aanga do taar tɔɔliŋ̃ ki num, naaŋ̃ se utu 'kɔŋ kaaja.» 23 Kɛn
jaay k'dabarse maakŋ gɛgɛr kɛn kaam kalaŋ num, aaŋ̃ 'ɓaaki maakŋ gɛgɛr kɛn
kuuyu. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: gɛgɛrgen maakŋ naaŋ *Israɛl ki se, naase
aɗeki lee dɔɔɗ ey sum ɓo, maam *Goon Deba se m'kaan ro ki.
24 «Debm lee mɛtn deb kɛn dooyiŋ̃ se, 'kɔŋ cir debm dooyiŋ̃ eyo; ɔɔ debm tɛɗn
naaba gɔtn deb ki se, naaŋ̃ se 'kɔŋ cir mɛliŋ̃ eyo. 25 Anum debm lee mɛtn deb
kɛn lee dooyiŋ̃ se n̰'tɛɗ aan gɔɔ debm dooyiŋ̃ se. Ɔɔ debm 'tɛɗ naaba gɔtn deb
ki se kic lɛ, n̰'tɛɗ aan gɔɔ mɛliŋ̃ se. Taa debm kɛn mɛl ɓee se kic naaɗe naajiŋa
ɔɔ naaŋ̃ ɓo Belzebul‡, bin num mɛt kando k'naajŋ̃ jeegen maakŋ ɓeeŋ̃ ki se cir
gɛn naaŋ̃ se daala!»

Ɔn̰te 'ɓeerki jeege tu

26 «Taa naaŋ̃ se ɓo jeege se, ɔŋ̃ten 'ɓeerɗeki! Taa kaaɗiŋ̃ jaay utu 'kaan se,
nakŋ paacŋ̃ j'ɔyiŋ̃ga kɔy se, utu 'tooɗn tal. Ɔɔ nakŋ ɓɔrse k'jeelki mɛtiŋ̃ ey

† **10:15** Aak Jɛn koŋ̃ 13, 18 ɔɔ 19. ‡ **10:25** Belzebul se ro *Bubm sitange kici taa maakŋ Kitap ki se Bubm sitange se ɔk ro dɛna.

se, j'utu j'aŋ̃ki jeele. 27 Nakŋ paacŋ̃ maam m'taaɗsesiŋ̃ maakŋ nɔɔr ki se,
'ɓaa 'taaɗiŋ̃ki jeege tu ute kaam kaaɗa. Nakŋ kɛn naase 'booyiŋ̃ki k'taaɗsen
naaŋ ki mɛtn bisege tu se 'wɔɔkiŋ̃ki do ɓeege tu kici. 28 Ɔŋ̃te 'ɓeerki jeege tun
'tɔɔl daa roa, ey num kɔŋ tɔɔl ko ey se; num 'ɓeerki ɓo Raa ki, naaŋ̃ ɓo debm
kɛn ɔk tɔɔgɔ kɛn tɔɔl daa rose ɔɔ tɔɔl kose maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum se.
29 Yeelge sɛɛm sɛɛm di se k'dugiŋ̃ ute kɔbɔrɔ kalaŋ sum ey la? Ute naaŋ̃ se kic
ɓo kɛn maakɗe ki se jaay kalaŋ 'koocŋ̃ naaŋ ki se kɛn Bubsen Raa tookga jaayo.
30 Num gaŋ naase se bɛɛkŋ dosege kic ɓo Raa jeeliŋ̃ kalaŋ kalaŋ. 31 Bin se, ɔŋ̃te
'ɓeerki! Naan Raa ki se, naase se 'cirki yeelge se dɔkɔ. 32 Debm jaay taaɗ naan
jeege tu ɔɔ naaŋ̃ debm maam se, maam kic m'taaɗn naan Bubum kɛn maakŋ
raa ki m'ɗeekŋ m'ɔɔ: naaŋ̃ se debm maama. 33 Num debm kɛn baatum naan
jeege tu se, maam kic m'utu m'aŋ̃ baatiŋ̃ naan Bubum kɛn maakŋ raa ki kici.»

Isa se ɓaano ute tɔɔsɛ ɓo do naaŋ ki eyo num bɔɔrɔ (Lk 12.51-53, 14.26-27)

34 Isa taaɗ ɔɔ: «Ɔŋ̃ten 'saapki ɔɔki maam se m'ɓaano ute lapia ɓo do naaŋ ki.
Maam se m'ɓaano ɓo ute lapi eyo, num m'ɓaano ute bɔɔrɔ. 35 'Deere, maam se
m'ɓaaɗo gɛn:
gaaŋ goon gaaba ute bubiŋ̃a,
goon mɛnda ute koŋ̃a,
moom mɛnda ute mɛnd gooniŋ̃a.
36 *Jeegen maakŋ ɓei ki se ɓo utu 'tɛɗn jee wɔɔyige.*§
37 «Debm jaay je bubiŋ̃ ute koŋ̃ cirum maam se, naaŋ̃ se aas te gɛn tɛɗn debm
maam eyo. Ɔɔ debm jaay je gooniŋ̃ gaaba ute gooniŋ̃ mɛnda cirum maam se,
naaŋ̃ se aas te gɛn tɛɗn debm maam eyo. 38 Ɔɔ debm jaay baate kuun kaagŋ
j'ansiŋ̃ tupm ro ki ɔɔ ɔk mɛtum ey se, naaŋ̃ se aas te gɛn tɛɗn debm maam
eyo. 39 Debm jaay je kaajŋ̃ koŋ̃ se, naaŋ̃ utu aŋ̃ kutu, ɔɔ debm jaay ut koŋ̃a taa
maam se, naaŋ̃ utu aŋ̃ kaaja.»

Debm ɔksen naase se aan gɔɔ ɔkum maama

40 «Debm jaay dɔɔɗ ɔksen naase se, aan gɔɔ naaŋ̃ dɔɔɗ ɔkum maama ɔɔ debm
dɔɔɗ ɔkum maam se lɛ, aan gɔɔ naaŋ̃ dɔɔɗ ɔk debm kɛn ɔlumo. 41 Debm kɛn
jaay dɔɔɗ ɔk debm taaɗ taar teeco taar Raa ki, taa naaŋ̃ jeeliŋ̃ naaŋ̃ se debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaŋ̃ 'kɔŋ bɛɗiŋ̃a aan gɔɔ gɛn debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki se kici. Debm jaay dɔɔɗ ɔk debm kɛn tɛɗ naka ute ɗoobiŋ̃a, taa
naaŋ̃ jeeliŋ̃ naaŋ̃ debm daan ki se, naaŋ̃ se 'kɔŋ bɛɗiŋ̃a aan gɔɔ gɛn debm daan
ki se kici. 42 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakŋ gaange tun sɛɛm sɛɛm se, debm
jaay ɛɗga maan kurlu cɔkɔ deb kalaŋ ki, taa naaŋ̃ jeeliŋ̃ naaŋ̃ debm maam se,
debm bin se, bɛɛ naaŋ̃ tɛɗ se 'kutn cɛr eyo, num naaŋ̃ utu 'kɔŋ bɛɗiŋ̃a.»

11

Isa ute Jan-Batist (Lk 7.18-35)

1 Kɛn Isa jaay dooy jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-kaar-di aas sum se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ gɔtn
ese ɔɔ ɓaa lee taaɗ taar *Raa jeege tun maakŋ gɛgɛrge tun gɛn taa naaŋ gɔtn
ese ɔɔ dooyɗe.
2 Kaaɗ kɛn Jan-Batist utu maakŋ daŋgay ki se, naaŋ̃ booyga nakŋ paacŋ̃ kɛn
*al-Masi tɛɗ se. Ɔɔ naaŋ̃ daŋo maakŋ jeege tun mɛtiŋ̃ ki se jeege kandum ɔɔ
ɔlɗe gɔtn Isa ki. 3 Naaɗe ɓaa tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai ɓo debm kɛn jeege iŋg aak
kaama j'ɔɔ utu aɗe ɓaa se lɔɓu, k'booy nam kuuy ne?» 4 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Baa
taaɗki Jan ki nakŋ naase mala aakiŋ̃ki ute kaamse se ɔɔ booyiŋ̃ki ute bise se:

§ **10:36** Aak Mis 7.6.

5 jee kaam-tɔɔkge lɛ, kaamɗege tɔɔɗ taakga, jee cɛkɛɗge lɛ, leega talam talam,
jee bikiɗge lɛ, ɔŋga lapia ɔɔ roɗege tooɗga kɔlɔn̰ kɔlɔn̰, jee duguyge lɛ, ɓɔrse
booy booyo, jee ooyga kooy kic lɛ, duroga daan yoge tu ɔɔ Labar Jiga se lɛ,
k'taaɗiŋga jee daayge tu. 6 Maak-raapo deb kɛn jaay ai kaamiŋ̰ ɔn̰te ɗoobm
gɛn kaal̃ maakiŋ̰ do maam ki eyo.»
7 Kɛn jee Jan ɔlɗeno naaba jaay ɔk tɛrl ɓaa se, Isa baag taaɗn taar Jan se jee
dɛnge tu ɔɔ: «Do kɔɗ-ɓaar ki se, naase tap ɓo iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro
kaakŋ mu taa baar kɛn kuul teeŋ̰ ɓaansiŋ̰ kaam ara kaam ara se la? 8 A-a! Bin
num naase iŋgkiro kaakŋ naŋa? L̃ɔɓu iŋgk̃iro kaakŋ gaabm kɛn tus kal aak bɛɛ
se ne? Gɔtɔ. Jee lee tus kalgen aak bɛɛ gɛn koono se tiŋg maakŋ ɓee gaariŋ̰ge
tu. 9 Lɔɓu naase tap ɓo iŋgkiro kaakŋ naŋa? Naase se iŋgkiro kaakŋ debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki se la? Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: naaŋ̰ se debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki naɓo naaŋ̰ magal cir debm taaɗ taar teeco taar Raa ki
se daala. 10 Naaŋ̰ se ɓo debm kɛn k'raaŋo mɛtn taariŋ̰ do dɔkiŋ̰ j'ɔɔ:
'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaaŋ̰ naabum naani ki,
*taa ai ɗaapm ɗoobi.**
11 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakŋ jeege tun mɛndge toojɗen do naaŋ ki ara
bini aan do Jan-Batist ki se, debm kɛn magal ciriŋ̰ Jan se, gɔtɔ. Anum debm
*maakŋ Gaar Raa ki se baat aan gɔɔ ɗĩ kic ɓo, naaŋ̰ se ɓo magal† cir Jan. 12 Kaaɗ
kɛn Jan-Batist lee taaɗo Taar Raa jeege tu bini aan ɓɔrse se, maakŋ Gaar Raa
se jeege je kɛnd ute taa tɔɔgɔ. Ɔɔ jeegen tɛɗ naka ute taa tɔɔgɔ se, je aŋ̰ kuun
maakŋ Gaar Raa se kaam jiɗe. 13 Taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo
ute *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki do dɔkiŋ̰ se, paac, bini aan do Jan ki se,
taaɗo mɛtn taar Gaar Raa kɛn utu aɗe ɓaa se. 14 Kɛn naase jaay 'je aki booy
kɔkŋ num, *Ɛli kɛn naase ɔɔki utu aɗe ɓaa se, Jan se ɓo naaŋ̰a. 15 Debm jaay ɔk
bi booyo num, booy ɔk taar se! 16 Jeegen ɓɔrse tap ɓo m'aɗen kɔmb bɛyɛ ute
naŋge? Naaɗe tec aan gɔɔ gaangen iŋg bɔɔr ki jaay taaɗ ute naapa ɔɔ:
17 Naaje k'tuuysen kaa
naɓo naase 'baate daamki.
Naaje k'j'aarsen kaa yoa
naɓo naase 'baate keemki.
18 «Ey num kɛn Jan ɓaaɗo se, naaŋ̰ je kɔs dɛn eyo ɔɔ aay tɔtn‡ koojŋ̰ biŋ̰ eyo
ɔɔ jeege ɗeek ɔɔ: naaŋ̰ se debm sitan! 19 Kɛn *Goon Deba jaay ɓaaɗo se ɔsɔ
ɔɔ aaye, naɓo jeege ɗeek ɔɔ: naaŋ̰ se debm kaam-kɔsɔ ɔɔ debm kaay-koono
ɔɔ ɔk mɛɗɛ ute *jee tɔkŋ miirge ɔɔ ute jee *kusiŋ̰ge! Num jeel-taar gɛn Raa se
j'aak k'jeeliŋ̰ naaŋ̰ mɛt ki se ute nakgen jikilimge tɛɗa, taa naaɗe se took aalga
maakɗe do Raa ki§.»

Jee maakŋ gɛgɛrge tun kɛn baate tookŋ kaal maakɗe do Isa ki (Lk 10.13-16)

20 Gɔtn se Isa mooy jeegen maakŋ gɛgɛrge tun ese dɛna taa naaɗe baate 'tɛrl
kiŋgɗe, ey num gɔtn ese se ɓo, gɔtn naaŋ̰ tɛɗno nakŋ-kɔɔɓiŋ̰ge dɛna. 21 Naaŋ̰
ɗeekɗen ɔɔ: «Utu asen kɔɔŋ̰ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrɔzin
ki! Utu asen kɔɔŋ̰ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Betsaida ki! Taa
nakŋ-kɔɔɓgen tɛɗ gɔtse ki se jaay 'tɛɗoga tɛɗ maakŋ gɛgɛrge tun Tir ki ute kɛn
Sidɔŋ ki num, kaaɗn do dɔkiŋ̰ naaɗe tɛrloga maakɗe do Raa ki, naaɗe tuusn
kal kɔl doa ɔɔ bɔɔy burku doɗege tu ɔɔ kɔŋ̰ kusiŋ̰ɗege. 22 'Booyki, m'asen taaɗa:
ɓii kɛn Raa utu 'kɔjŋ̰ bɔɔrɔ do jeege tu se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kɔɔŋ̰

---

* **11:10** Aak Mal 3.1. † **11:11** Kɛn ɓaano ute maakŋ Gaar Raa se, Isa. Taa naaŋ̰ se ɓo Matiye taaɗ ɔɔ
jee kɛn maakŋ Gaar Raa ki se naaɗe cir Jan-Batist kɛn ɓaaɗo naan Isa ki gɛn ɗaapm ɗoobiŋa. ‡ **11:18**
Maakŋ taa naaŋ *Israɛlge tu se jeege tɛɗ tɔtɔ ute teeŋ̰ eyo num ute koojŋ̰ biŋ̰ sum. § **11:19** Jeel-taar
gɛn Raa se: naaŋ̰ ɔlo Gooniŋ̰ do duni ki.

cir kɛn aano do jeege tun Tir ki ute kɛn Sidɔŋ ki se daala. 23 Ɔɔ naase, jee
maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, gɛn naase ki num, ɔɔki nookse se 'keem
kaan maakŋ raa ki la? Gɔtɔ! Naase se utu aki kooy 'ɓaa gɔtn jee ooyga kooy
tusn ro ki se. Taa nakŋ-kɔɔɓgen tɛɗo gɔti ki se jaay ɓo tɛɗoga tɛɗ Sɔdɔm ki num,
kaaɗn naane gɛgɛr Sɔdɔm se ɓɔrse kic tɛɗn utu*. 24 Taa naaŋ se ɓo, 'booyki
m'asen taaɗa: ɓii kɔjŋ̃ bɔɔr ki se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'cir nakŋ kɛn
utu kaan do jeege tun taa naaŋ Sɔdɔm ki se.»

Isa tɔɔm Raa
(Lk 10.21-22; 1Kɔr 1.26-29)

25 Kaaɗ kɛn se Isa ɗeek ɔɔ: «Bua, naai ɓo Mɛl maakŋ raa ute gɛn do naaŋa,
maam m'tɔɔmi taa nakgen se naai ɔyiŋga kɔyɔ jee jeel-taarge tu ute jee
mɛtɛkge tu, ɔɔ ɓɔrse naai 'taaɗga mɛtiŋ̃a gaan sɛɛmge tu. 26 Ɗeere, Bua, kɛse
ɓo nakŋ jigan kɛn naai maaki 'jen ro ki.
27 «Nakge paac se Bubum ɛɗumsiŋga kaam jima. Ey num Goono se nam tap
ɓo jeeliŋ̃ eyo; kɛn jeeliŋ̃ se Raa Bubu kaliŋ̃ ki sum. Ɔɔ Raa Bubu se kic ey num,
nam tap ɓo jeeliŋ̃ eyo num kɛn jeeliŋ̃ se, Gooniŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɔɔ Gooniŋ̃ se ɓo
ɓaaɗo taaɗ Raa Bubu se jeege tu taa aŋ̃ jeele.
28 «'Baakiro gɔtum ki, naasen paacŋ̃ kɛn ɔɔrkiga kɔɔrɔ ɔɔ daamse deerse se
ɔɔ maam m'asen kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka. 29 Uunki daamum se dose ki ɔɔ 'booy
uunki taaruma. Taa maam se m'ɔɔp rom baata ɔɔ m'dalul. Ute maam se,
naase aki kɔŋ gɔtn tɔɔl maakse. 30 Ɗeere, taarum m'ɔɔ aki kuun se lɛ, naaŋ̃
ɔɔŋ̃ eyo, ɔɔ daamum m'ɔɔ aki kuun se kic lɛ, naaŋ̃ cɛɛpɛ.»

12

*Isa se naaŋ̃ ɓo Mɛl *ɓii sebit*
(Mk 2.23-28, 3.1-6; Lk 6.1-11)

1 Kaaɗ kɛn se Isa deel maakŋ gɔtn gɛm ki ɓii sebit* ki ute jee mɛtiŋ̃ ki. Kɛn
naaɗe deel deel se, jee mɛtiŋ̃ ki jaay, ɓo tɔɔlɗe se baag tɛrɛcŋ̃ do gɛmge ɔɔ ɔsɔ.
2 Kɛn *Parizige jaay aak nakŋ ese se, naaɗe ɗeek Isa ki ɔɔ: «Aaka, jee mɛti ki
se tɛɗ nakŋ kɛn j'und te kulu gɛn tɛɗ eyo ɓii sebit ki!» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase
'dooyiŋ̃ki te ey la, nakŋ kɛn *Daud tɛɗ ute jeeŋ̃ge kaaɗ kɛn naaɗe ɓo tɔɔlɗe se?
4 Gɔtn se Daud ɛndo maakŋ *kɔrɔr magal gɛn *Raa ki ɔɔ tɔs mappan j'ɛɗiŋ̃ga
kɛɗ *sɛrkɛ Raa ki, ɔsɔ ɔɔ ɛɗ jeeŋ̃ge tun mɛtiŋ̃ ki kici. Ey num mappan se naaɗe
kɔŋ kɔs eyo; kɛn 'kɔs se, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu kalɗe ki sum. 5 Lɔɓu naase
'dooyiŋ̃ki te ey la, maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɓii sebit ki se jee
tɛɗ sɛrkɛ Raage tu kɛn tɛɗ naaba maakŋ kɔrɔr magal gɛn Raa ki kic ɓo uum aal
te ɓii sebit se naaŋ ki eyo. 6 'Booyki m'asen taaɗa: nam utu gɔtn ara se, magal
cir *Ɓee Raa se daala. 7 Taar kɛn taaɗ ɔɔ: *Maam se m'je amki tɔjŋ̃ sɛrkɛ eyo, num
m'je se naase aki 'kɛɛjŋ̃ ɓo do naapge tu*† ɔɔ kɛn taar se jaay 'booy ɔkkiga mɛtiŋ̃
num, jee se, naase aɗeki tɔkŋ mindɗe eyo, taa naaɗe se tuj te ɗim eyo. 8 Taa
*Goon Deba se lɛ, naaŋ̃ ɓo Mɛl gɛn ɓii sebit.»

Isa ɛɗ lapi gaab kɛn jiŋ̃ ooyga kooyo

9 Isa iiŋ̃ ɔŋ̃ gɔtn se ɔɔ ɓaa ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki.
10 Gɔtn ese, naaŋ̃ ɔŋ gaaba kalaŋ jiŋ̃ ooyga kooyo. Taa *Parizige je ɗoobm
an kɔkŋ mind Isa se, tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Ɗoobm naajege tu se, *ɓii sebit ki nam ɔk
ɗoobo kɛn kɛɗn lapia debm kɔɔŋ̃ ki la?» 11 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maakse ki se nam ɔk
baata kalaŋ sum, ɔɔ baatiŋ̃ se jaay ooc maakŋ gɔɔ ki ɓii sebit ki num, aŋ̃ ɓaa
kɔɔɗiŋ̃ ey ne? 12 'Booyki, debkilimi se naaŋ̃ ɔɔŋ̃ cir baata! Bin num ɓii sebit
ki se, jeege ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn bɛɛ jeege tu.» 13 Gɔtn se Isa ɗeek gaab kɛn se

* **11:23** Aak Jɛn 13. * **12:1** Ɓii sebit se ɓii kɛn Yaudge lee jamakŋ ro ki. † **12:7** Aak Oz 6.6.

ɔɔ: «ˈSɛɛj jii!» Gɔtn se naaŋ̃ sɛɛj jiŋ̃a ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jiŋ̃ se ɔŋ lapia aan gɔɔ naapiŋ̃ se.
14 Gɔtn se Parizige teeco naatn maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se,
ɓaa tus dɔɔk taarɗe gɛn je ɗoobm an ˈkutn Isa.

Isa se naaŋ̃ ɓo debm tɛɗn naabm kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗiŋ̃o

15 Kɛn Isa jaay booy ɔɔ naaɗe dɔɔkga taarɗe gɛn tɔɔliŋ̃ se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ gɔtn
ese se ɔɔ jeege dɛna ɔk mɛtiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ ɛɗ lapi jee kɔɔŋ̃ge tu paac. 16 Num naaŋ̃
aacɗen kaama ɔɔ jˈɔŋ̃te taaɗn jeege tu aŋ̃ jeele. 17 Bin ɓo taar kɛn debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi taaɗno do dɔkiŋ̃ se aanga ɗoobiŋ̃ ki, kɛn ɔɔ:
18 *«Kɛn ara ɓo debm tɛɗn naabum kɛn maam Raa mˈbɛɛr mˈɔɔɗiŋ̃o.*
Naaŋ̃ ɓo debm maak-jema ɔɔ tɔɔlum jaay maam mˈbɛɛr mˈɔɔɗiŋ̃o.
Maam mˈaŋ̃ bɔɔy Nirlum se doŋ̃ ki ɔɔ ɗoobm maam daan ki se,
naaŋ̃ aŋ̃ taaɗiŋ̃ jikilimge tu paac.
19 *Naaŋ̃ se lɛ mooy te nam eyo ɔɔ taaɗ te makɔŋ̃ eyo.*
Taar naaŋ̃ se jˈaŋ̃ booyiŋ̃ ɗoobge tun kaam ara kaam ara se eyo.
20 *Mu taa baar kɛn ɗug ɗug se kic ɓo, naaŋ̃ aŋ̃ tɛrɛc eyo.*
Ɔɔ lɔɔmpɔn pooɗiŋ̃ ɓaa ɓaa kooyo se kic lɛ, naaŋ̃ aŋ̃ tɔɔl eyo.
Naaŋ̃ tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃ se bini ˈcir nakgen bɛɛ ey se paac.
21 *Ɔɔ jee do naaŋ ki se paac kɔnd doɗe do naaŋ̃ ki.*‡»

*Isa ute *Bubm sitange se taarɗe kalaŋ la?*
(Mk 3.20-27; Lk 11.14-23)

22 Gɔtn se jeege ɔk ɓaano gɔtn Isa ki ute gaaba kalaŋ ɔk kɔɔŋ̃ sitan ɔɔ kɔɔŋ̃
sitan se tɛɗiŋ̃ gaabm se tɛɗ kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɔŋ taaɗ taar eyo. Gaabm se Isa ɛɗiŋ̃
lapia, kaamiŋ̃ ɔɔɗ aaka ɔɔ naaŋ̃ baag taaɗn taara cɛy. 23 Ɔɔ gɔtn se jee dɛnge
paac aak nakŋ se, deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek ɔɔ: «Gaabm ese se, teeco
mɛtjil Gaar *Daud ki ey la?» 24 Num gaŋ kɛn *Parizige jaay booy taar se, naaɗe
ɗeek ɔɔ: «Gaabm se tuur sitange ro jeege tu ute tɔɔgŋ Belzebul§, naaŋ̃ kɛn
Bubm sitange se.» 25 Gaŋ Isa jeel maak-saapɗe ɗey se ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ taa
naaŋ gaar kɛn jeeŋ̃ge taarɗe ɔk mɛtn naap eyo ɔɔ baagga tɛɗn bɔɔrɔ ute naapa
se, naaŋ se utu tɛrɛcɛ. Maakŋ gɛgɛr, ey lɛ maakŋ ɓee kɛn maliŋ̃ge tɛɗ taara
ute naapa se kic ɓo, maliŋ̃ge ˈkɔŋ kiŋg eyo. 26 Kɛn Bubm sitange jaay tuur
naapiŋ̃ Bubm sitange se, kɛse aan gɔɔ naaŋ̃ tɛɗ bɔɔrɔ ute ro naaŋ̃ maliŋ̃a ɔɔ
bin se naaŋ̃ tɔpga roŋ̃a. Kɛn bin num, gaariŋ̃ se naaŋ̃ aŋ̃ kɔkŋ ɔɔ ɗio? 27 Naase
ɔɔki maam mˈtuur sitange ute ro Belzebul se; num jee mɛtse ki se, kɛn ɛɗɗen
tɔɔgɔ jaay tuur sitange se, naŋa? Bin num naaɗe mala se ɓo asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ
dose ki. 28 Kɛn ɗeer num, maam se mˈtuur sitange ute *Nirl Raa, bin se ˈjeelki,
*maakŋ Gaar Raa se aanga gɔtse ki. 29 Kɛn nam jaay je kɛnd kɔsn ɓee debm
tɔɔg se, debm se naaŋ̃ ɔk dɔɔkiŋ̃ga jaay ɓo, kɔsn ɓeeŋ̃a. 30 Debm jaay ute maam
ey se, naaŋ̃ se debm taamooyuma ɔɔ debm jaay noogum gɛn tusn jeege ey se,
debm bin se wɔɔkɗen wɔɔkɔ.
31 «Taa naaŋ̃ se ɓo ˈbooyki mˈasen taaɗa: *kusiŋ̃ paacŋ̃ kɛn jikilimge tɛɗa ute
naajŋ̃ kɛn naaɗe lee naaj Raa se kic ɓo, Raa aɗesiŋ̃ kɔŋ tɔɔlɔ. Num debm jaay
naaj Nirl Raa se, kusiŋ̃ naaŋ̃ se Raa aŋ̃siŋ̃ tɔɔl eyo. 32 Anum debm jaay taaɗ
taar iŋg kus ro maam *Goon Deb ki kic ɓo, Raa aŋ̃ tɔɔl kusiŋ̃iŋ̃a. Num gaŋ
debm jaay taaɗ taar iŋg kus ro *Nirl Salal ki se, Raa aŋ̃ tɔɔl kusiŋ̃iŋ̃ do naaŋ ki
ara ki eyo ɔɔ ɓii kɛn kaam mɔɔtn se ey kici.»

Ko kaaga ute koojiŋ̃a

33 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈBooyki. Kaagŋ jiga se ooj koojiŋ̃ kic ɓo jiga, num kaagŋ
kɛn kɔɔŋ̃ɔ se, ooj koojiŋ̃ kic ɓo jig eyo. Taa kaaga se jˈaak kˈjeeliŋ̃ ute koojiŋ̃a.

‡ **12:21** Aak Eza 11.12. § **12:24** Aak Mt 10.25.

34 Aakumki tu wɔɔjgen ara! Naase lɛ jee bɛɛki eyo, num te ɗoobm gay jaay
naase aki taaɗn nakŋ bɛɛ se? Taa taar kɛn jikilimge lee taaɗ paac se iiŋo
maakɗe ki. 35 Debm bɛɛ se, bɛɛŋ se iiŋo maakiŋ ki ɔɔ taar kɛn teec taariŋ ki
kic ɓo bɛɛ, ɔɔ debm *kusiŋ se, kusiŋiŋ se kic ɓo iiŋo maakiŋ ki ɔɔ taar kɛn teec
taariŋ ki kic ɓo iŋg kusu. 36 'Booyki m'asen taaɗa: ɓiin Raa kɔjŋ bɔɔr do jeege
tu se, taargen jeege taaɗiŋ rɛŋ rɛŋ paac se, Raa utu ɓaa tɔnd mɛtɗe. 37 Taa ute
taar kɛn 'teec taari ki se jaay ɓo ai ɗaapa ey lɛ ai kutu.»

Jeege je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ (Lk 11.24-32)

38 Gaŋ gɔtn se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum ute *Parizige
naaɗe ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'je j'ai kaakŋ naai ajen tɛɗn
nakŋ-kɔɔɓm kɛn j'an kaakŋ jeel ro ki naai se iiŋo gɔtn Raa ki.» 39 Naaŋ
ɗeekɗen ɔɔ: «Jee ɓɔrse jig eyo ɔɔ 'tuj ɔrmɗe naan Raa ki se je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ,
naɓo nakŋ-kɔɔɓm naaɗe an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gɔɔ kɛn gɛn debm
taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn k'daŋiŋ Yunus* se sum. 40 Aan gɔɔ Yunus tɛɗo
ɓii mɔtɔ maakŋ kɛŋj kɛn magal se, *Goon Deba se kic ɓo 'tɛɗn ɓii mɔtɔ maakŋ
naaŋ ki. 41 Bii kɛn jaay Raa an kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic
utu 'kɔkŋ mind jeegen duni kɛn ɓɔrse. Taa naaɗe se booy uunga taar Yunus ɔɔ
tɛrlga maakɗe do Raa ki, anum 'booyki debm ara se, cir Yunus se daala. 42 Bii
kɛn Raa an kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, nɛɛlgen iiŋo kaam kaam bɔɔyɔ† gɔtn duni
ɗaar ro ki se utu kɔkŋ mind jeegen duni kɛn ɓɔrse se. Taa naaŋ iiŋo gɔtn dɔkɔ
gɛn booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, ɔɔ 'booyki, debm jeel-taar
ara se, cir Salomon se daala.»

Sitan ɔk tɛrlo gɔtiŋ ki

43 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn sitan jaay teec ɔŋga nam se, naaŋ ɓaa leeɗo do
kɔɗ-ɓaarge tu je gɔtn kiŋgi, naɓo naaŋ ɔŋo te eyo. 44 Kɛn naaŋ jaay ɔŋ te ey
num, baag taaɗn ute maakiŋ ɔɔ: maam se m'kɔkŋ m'tɛrl gɔtn kɛn m'iiŋno ro
ki. Kɛn naaŋ jaay ɔk tɛrl aan se, ɔŋ ɓee se k'ɗaapiŋga aak bɛɛ aac walak ɔɔ
nam maak ki se gɔtɔ. 45 Gɔtn se naaŋ ɔk tɛrlɛ ɔɔ ɓaa ɔŋo sitangen kuuy cili kɛn
kusiŋ ciriŋ naaŋ se daala. Naaɗe ɓaaɗo tɛlɛ ɛnd iŋg maakŋ gaab kɛn se ɔɔ kiŋg
gaabm se tɛrl ɓaa tɛɗ kusiŋ cir kɛn deet se daala. 'Deere, naaŋ se ɓo nakŋ kɛn
utu kaan do jeegen do duni kɛn ɓɔrse jig ey se.»

Gɛnaa Isage ute koŋɗe (Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

46 Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗ taaɗ jee dɛnge tu ɓɔrt sum ɓo, gɔtn se gɛnaaŋge ute
koŋɗe ɗaar naatn je taaɗn te naaŋa. 47 [Deb kalaŋ ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ: «'Booyo!
Koi ute gɛnaaige se utu naatn ɔɔ naaɗe se je ai kaaka.»]‡ 48 Gaŋ Isa tɛrl deb
kɛn j'ɔliŋo se ɔɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se tap ɓo naŋge?» 49 Tɛr gɔtn se, naaŋ
uun jiŋ tɔj ro jeeŋge tun mɛtiŋ ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Aakki jee se ɓo koyumge ute
gɛnaamge. 50 Taa debm jaay tɛɗ nakŋ Bubum maakŋ raa ki maakiŋ jen ro ki
se, naaŋ se ɓo gɛnaam gaaba, kɛn mɛnda ɔɔ koyuma.»

13

*Kaal naagŋ taar gɛn debm kɔnd buru** (Mk 4.1-20; Lk 8.4-15)

1 Bii kɛn se sum ɓo, Isa teec ɔŋ ɓea ɔɔ ɓaa iŋg taa baar kɛn Galile ki. 2 Ɔɔ gɔtn
se dɔɔl jeege dɛna tus cɛɛŋ ki ɔliŋ naaŋ iiŋ ook iŋg maakŋ markab ki ɔɔ jee ute

* **12:39** Aak Yunus 3.3-5. † **12:42** Aak 1Gar 10.1-13. ‡ **12:47** Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakɗe ki se, gɔtɔ. * **13:** Taa naaŋ Yaudge tu se gɛmɛ se naaɗe ɔɔciŋ se naaɗe sin aan gɔɔ kɔnd buru.

dɛnɗe se ɗaar do jɛŋ baar ki. 3 Gɔtn se naaŋ taaɗɗenga taarge dɛna ute ɗoobm
kaal naagŋ taara ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki, deb kalaŋ tɔs kupiŋa ɔɔ teec ɓaa kɔnd
buru. 4 Kɛn naaŋ jaay ɔnd kɔnd buriŋ se, kupm mɛtiŋ si jɛŋ ɗoob ki ɔɔ yeelge
bɔɔy ɓaaɗo tuun ɔsiŋ naatn paac. 5 Kupm mɛtiŋ si do naaŋ kɛn gɔtiŋ ɔk koa.
Kupm se naar teeco yɔkɔɗɔ taa gɔtn se, naaŋiŋ cɛɛpɛ. 6 Num gaŋ kɛn kaaɗa
jaay baag tɔŋgɔ se, naaŋ lawaka ɔɔ tuutu, taa gɔtn se iiriŋ ɔŋ ɛnd ɓaa te dɔk
eyo. 7 Kupm mɛtiŋ se si maakŋ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ. Ji kaagŋ ute kɔrɔndɔ
se teepe ɔɔ aayiŋ taara. 8 Kupm mɛtiŋ si do naaŋ kɛn jiga. Kupm se am tɔɔk
doa ɔɔ ɔk kaama. Kɛngen mɛtiŋge se ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen kuuy ɔk kaama
dɛna ɔɔ kɛngen kuuy se ɔk kaama dɛn ciri.» 9 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm
jaay ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se.»

Gɛn ɗi Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara

10 Jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋiŋa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai 'taaɗjeege tu
ute ɗoobm kaal naagŋ taara se?» 11 Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ j'ɔyiŋga kɔy maakŋ
*Gaar Raa ki se, naase se *Raa taaɗsenga naase 'jeeliŋkiga. Gaŋ jee kuuy se,
nakŋ se Raa ɔŋ taaɗɗen te mɛtiŋ eyo. 12 Taa naaŋ se debm kɛn ɔk se j'aŋ kɔmb
do ki 'tɛɗn dɛna, num debm kɛn ɔk ey se lɛ, kɛn cɔkɔn naaŋ ɔk se kic ɓo j'an
tɔsn naatn. 13 Taa naaŋ se ɓo, maam m'taaɗɗen ute kaal naagŋ taara se:
taa naaɗe aaka ɔɔ ɔŋ aak ɔk eyo,
naaɗe booyo ɔɔ ɔŋ booy ɔk taar se eyo.
14 Bin ɓo taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗɗen do dɔkiŋ
se aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ:
Taar se naase utu aki booy ute bise, naɓo aki booy kɔk eyo
ɔɔ naase utu aki kaakŋ ute kaamse, naɓo aki kaakŋ kɔk eyo.
15 *Ɗeere, jee se maakɗe mɔŋgɔ,*
naaɗe tɔlga kamba biɗege tu ɔɔ turumga kaamɗege,
ey num naaɗe 'kɔŋ kaaka, 'kɔŋ booyo,
ɔɔ ute maakɗe kic naaɗe 'kɔŋ booy kuun jaay aɗe tɛrl ro maam ki,
ɔɔ kaaɗn naane se, maam Raa m'aɗen kaaja.†»
16 Isa taaɗ ɔɔ: «Gaŋ naase maakse raapo taa kaamsege lɛ aak kaaka ɔɔ bisege lɛ
booy booyo! 17 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: jee taaɗ taar teeco taar Raa ki dɛna
ute jeegen tɛɗ nakŋ ute ɗoobiŋ se, je ɔɔ aɗe kaakŋ nakŋ ɓɔrse naase aakki se,
naɓo ɔŋ aakiŋ te eyo, ɔɔ je ɔɔ aɗe booy nakŋ ɓɔrse naase 'booyki se, naɓo ɔŋ
booyiŋ te eyo.»

Isa taaɗ tɔɔk mɛtn kaal naagŋ taar gɛn debm kɔnd buru

18 «Naase 'booyki mɛtn taar gɛn kaal naaŋ taar gɛn debm kɔnd buru se.
19 Jeegen booy mɛtn taar Gaar Raa jaay ɔŋ booy ɔkiŋ ey se, tec aan gɔɔ kupm
kɛn si jɛŋ ɗoob ki se. Taar naaɗe booyga se, *Ɓubm sitange ɓaaɗo ɔɔɗɗesiŋ
naatn maakɗe ki. 20 Num jee mɛtiŋge se tec aan gɔɔ kupm si do naaŋ kɛn
maakiŋ ɔk ko se; naaɗe se kɛn booyga taar Raa se, naar ɔkiŋ maakɗe ki ute
maak-raapo. 21 Naɓo naaɗe se ɔŋ ɔŋ taar Raa ɔl iiri maakɗe ki eyo, taa naaɗe
ɔŋ ɔŋ te maakɗe kaam kalaŋ eyo. Kɛn dubar ɔŋɗenga ey lɛ k'baagɗenga dabar
gɛn taar Raa sum ɓo, naaɗe naar rɛsn ute kaal maakɗen do Raa ki se naatn.
22 Kupm si maakŋ ji kaag ki se tec aan gɔɔ jeegen booy taar Raa, naɓo uun
nirlɗe do nakge tun do duni ki ute je maala. Nakgen se ɓo, ɓaaɗo maakŋ
saapɗe ki ɔɔ gaasiŋ taar Raa se ɔŋ tɛɗ naaba maakɗe ki eyo. 23 Kupm si do
naaŋ kɛn jiga se tec jeegen booy taar Raa ɔɔ took aal maakɗe do ki. Ɔɔ taar
Raa se ɔlɗe naaɗe tɛɗn nakgen bɛɛ bɛɛ. Jee mɛtiŋge se tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk

† **13:15** Aak Eza 6.9-10.

kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen mɛtiŋge tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛna ɔɔ kɛngen kuuy se tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛn cir se.»

Isa aal naagŋ taara ro dɛrɛŋgɛl‡ ki

24 Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taar kuuy daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se
tec aan gɔɔ gaabm tɔs kupm jiga ɔɔ ɓaa kɔɔcŋ̃ maakŋ-gɔtiŋ̃ ki se. 25 Num kaaɗ
kɛn jeege tooɗ tooɗ bi nɔɔr se, debm wɔɔyiŋ̃ ɓaaɗo ɔɔc dɛrɛŋgɛlɛ maakŋ teeŋ̃
kɛn naaŋ̃ ɔɔciŋ̃ se ɔɔ naaŋ̃ teec ɓaa. 26 Kɛn teeŋe jaay ɓaa teepe ɔɔ tɔk do se,
gɔtn se dɛrɛŋgɛlɛ kic ɓaa tɔk kici. 27 Gɔtn se jee tɛɗn naabge se ɓaaɗo ɔŋ mɛlɗe
ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Mɛlje, naai ɔɔco kupm jiga ɓo maakŋ-gɔti ki ey la? Num dɛrɛŋgɛl
maak ki se tap ɓo iiŋo gay?› 28 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: ‹Kɛse debm wɔɔyɔ ɓo tɛdiŋ̃
naaŋ̃ se.› Jee tɛɗn naabge se tɔnd mɛtn mɛlɗe ɔɔ: ‹'Je dɛrɛŋgɛlge se j'aɗen ɓaa
tɔɔɗn si naatn la?› 29 Mɛlɗe ɗeekɗen ɔɔ: ‹Dɛrɛŋgɛlge se ɔŋ̃te 'tɔɔɗɗeki, ey num
sɔm aki tɔɔɗn teeŋ̃gen maak ki se, cɛrɛ. 30 Ɔŋ̃ɗeki naaɗe teepm kalaŋ bini kaan
kaaɗn kɔj ki, ɔɔ kɛn kaaɗn kɔjɔ aanga jaay ɓo maam m'taaɗn jee kɔjge tu m'ɔɔ:
Deet deet se dɛrɛŋgɛlge se 'dɔɔk 'tusɗeki kaam kalaŋ taa aɗeki tɔɔcŋ̃ pooɗo. Ɔɔ
teeŋe se lɛ ɔj 'tusɗeki kaam kalaŋ 'ɓaaɗo 'tɔnd ɔmbiŋ̃ki maakŋ giijum ki.›»

Isa aal naagŋ taar ute kaam nakŋ k'daŋiŋ̃ mutard (Mk 4.30-32; Lk 13.18-21)

31 Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara kuuy daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar
Raa se tec aan gɔɔ kaam nakŋ k'daŋiŋ̃ *mutard*, kɛn gaaba kalaŋ uun ɔɔciŋ̃
maakŋ-gɔtiŋ̃ ki. 32 Kaam nakŋ k'daŋiŋ̃ mutard se, naaŋ̃ baat cir kaam nakgen
do naaŋ ki se paac. Num kɛn j'ɔɔciŋ̃nga teecga se, naaŋ̃ teepe tɛɗ magal
cir nakgen teec maakŋ ɓar ki se paac bini yeelgen kic ɓo ɓaaɗo uj kujɗege
tɛlɛtiŋ̃ge tu.»

Isa aal naagŋ taara ute ɔrɔmɔ

33 Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taar kuuy daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se
tec aan gɔɔ ɔrɔm kɛn mɛnda jaay tɔsga rujŋ̃ gɛmɛ ɗooc gɔrn magala ɔɔ kɛn naaŋ̃
jaay deepiŋ̃ga ɔɔ ɔmbiŋ̃ga maak ki num, iiŋ̃iŋ̃ paac se.»

Taa ɗi jaay Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara

34 Taargen paac se Isa dooy jee dɛnge ute kaal naagŋ taara. Ɔɔ ɗim jaay
naaŋ̃ dooyɗen ute kaal naagŋ taar ey se, gɔtɔ. 35 Bin ɓo taar kɛn debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki taaɗo do dɔkiŋ̃ se aanga ɗoobiŋ̃ ki, kɛn ɔɔ:
Maam m'utu m'aɗen taaɗn ute kaal naagŋ taara,
do nakge tun ko k'kɔyiŋ̃a do dɔkiŋ̃ kaaɗ kɛn Raa utu aalo kaal do naaŋa se.§

Isa taaɗ tɔɔk mɛtn taar kaal naagŋ taar ro dɛrɛŋgɛl ki

36 Gaŋ gɔtn se Isa iiŋ̃ ɔŋ̃ jee dɛnge ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa ɓeene. Jee mɛtiŋ̃ ki ɓaaɗo
ɔŋiŋ̃a tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «'Taaɗ tɔɔkjen tu mɛtn taar kaal naagŋ taar ro dɛrɛŋgɛl
kɛn maakŋ-gɔt ki se?» 37 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm ɔɔc kupm jiga se, kɛse maam
*Goon Deba. 38 Maakŋ-gɔtɔ se lɛ do naaŋa ɔɔ kupm jiga se lɛ, kɛse jeegen gɛn
*maakŋ Gaar Raa, dɛrɛŋgɛlɛ se lɛ taaɗn ute jee *Bubm sitange. 39 Debm wɔɔy
ɔɔco dɛrɛŋgɛlɛ se, kɛse Bubm sitange*, kɔjɔ se lɛ taaɗ te ɓiin dunia an naŋa, ɔɔ
jee kɔjge se lɛ *kɔɗn Raage. 40 Aan gɔɔ dɛrɛŋgɛlɛ se k'tusiŋ̃ jaay k'tɔɔciŋ̃ pooɗn
se, ɓiin dunia naŋ se kic ɓo utu tɛɗn bin kici. 41 Bin ɓo maam Goon Deba m'aɗe
m'kɔl kɔɗumge ɔɔ jeegen jaay ɔl jeege ɔŋ̃ ɗoobm Raa, ɔɔ ɔlɗe tɛɗ *kusiŋa se,
kɔɗn Raage aɗen tuur naatn maakŋ gariŋ̃ ki. 42 Kɔɗn Raage aɗen tɔsn kɔmb
maakŋ baal pooɗ ki, ɔɔ gɔtn se ɓo gɔtn naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ taaŋ̃ naaŋɗege. 43 Anum

‡ **13:23** Dɛrɛŋgɛlɛ se jee mɛtiŋge daŋiŋ̃ biziri. § **13:35** Aak KKR 78.2. * **13:39** Ara se ɓo Bubm sitange roŋ̃ Iblis kici.

jeegen jaay tɛɗ naka ute ɗoobiŋ naan Raa ki se, naaɗe se wɔɔr aan gɔɔ kaaɗa maakŋ gaar Bubɗe ki. Debm ɔk bi booyo num booy ɔk taar se jiga!»

Isa aal naagŋ taara ro kɔrbɔt ki ute meeɗe

44 «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ kɔrbɔtn k'j'ɔyiŋ maakŋ-gɔt ki ɔɔ deba ɓaaɗo rɛk ɔŋiŋa ɔɔ naaŋ ɔyiŋ gɔtiŋ ki ɔɔ iiŋ ɓaa. Ute maak-raapm naaŋ ɔk se, naaŋ ɓaa dugŋ ute nakŋ naaŋ ɔk se paac, ɔɔ ɔk tɛrl ɓaaɗo dug maakŋ-gɔtn ese se.
45 «Tɛr maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ debm tɛɗn suukŋ kɛn je meeɗgen zoɗe ɔɔŋɔ. 46 Kɛn naaŋ je ɔŋ meeɗn zoŋ ɔɔŋ se, naaŋ ɔk tɛrl ɓaa dugno ute nakŋ naaŋ ɔk se paac, ɔɔ ɓaaɗo dug meeɗn ese se.»

Isa aal naagŋ taara ute gɛndɛ

47 «Tɛr *maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ gɛnd j'undiŋ maakŋ baar ki ɔɔ tɔso napar kɛŋjge dɛna. 48 Kɛn gɛndɛ jaay tɔso kɛŋjge ɗooc se, naaɗe iik teecsiŋ taar ki, iŋg naaŋ ki, bɛɛr kɛngen jiga jiga ɔmb maakŋ ɛɛs ki ɔɔ kɛngen naapak ey se naaɗe sin naatn. 49 Bin ɓo ɓiin dunia an naŋ se tecŋ bini. *Kɔɗn Raage utu ɓaa nigŋ jeege kaam dio: jee *kusiŋge gɛn doɗe ɔɔ jee tɛɗ nakŋ ute ɗoobiŋ se tɛɗn gɛn doɗe kici. 50 Jee kusiŋge se kɔɗn Raage aɗen si maakŋ baal pooɗ ki ɔɔ gɔtn se ɓo, gɔtn naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ taaŋ naaŋɗege.»
51 Isa tɔnd mɛtn jee mɛtiŋ ki ɔɔ: «Taar se, naase 'booy ɔkkiga la?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Yɛɛ, k'booy j'ɔkga.» 52 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa jaay k'dooyiŋga ute nakgen gɛn maakŋ Gaar Raa se, naaŋ se tec aan gɔɔ mɛl ɓee kɛn ɔɔɗ taa kɔrbɔtiŋ num ɔŋ nakgen kiji maak ki ɔɔ kɛngen do dɔkiŋ se kici.»

Jee Nazarɛt ki baate tookŋ kaal maakɗe do Isa ki
(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

53 Kɛn Isa jaay dooy jee mɛtiŋ ki ute kaal naagŋ taarge aas se, naaŋ iiŋ ɔŋ gɔtn se. 54 Gɔtn se naaŋ iiŋ ɓaa maakŋ naaŋiŋ ki† ɔɔ kɛn naaŋ aan se, baag dooy jeege maakŋ ɓee kɛn Ɣaudge lee tus maak ki. Ɔɔ kɛn jee se jaay booy taar kɛn naaŋ dooyɗe se, tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo ɗeek ɔɔ: «Jeel-taara ute nakŋ-kɔɔɓgen naaŋ tɛɗ se tap ɓo, ɔŋiŋo gayo? 55 Naaŋ ɓo goon debm tirɗn lee cɔɔc ɗaap nakge se ey la? Koŋ roŋ Mari ey la? Gɛnaaŋge ɓo Jak, Yusup, Simon ɔɔ Jud se ey la? 56 Gɛnaaŋgen mɛndge ɓo utu tiŋg ute naajege ara ki ey la? Anum tap ɓo tɔɔgŋ se paac naaŋ ɔŋiŋo gayo?» 57 Kɛse ɓo nakŋ kɛn tɛɗɗen naaɗe ɔŋ aal maakɗe doŋ ki ey se. Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se jeege paac aaliŋ maak ki; anum jee maakŋ naaŋiŋ ki ute jee maakŋ ɓeeŋ ki se ɓo aaliŋ maak ki eyo.» 58 Taa naaŋ se ɓo, gɔtn se, Isa ɔŋ tɛɗ te nakŋ-kɔɔɓge dɛn eyo taa naaɗe baate tookŋ kaal maakɗe doŋ ki.

14

Kooy Jan-Batist
(Mk 6.14-29; Lk 9.7,9)

1 Kaaɗ kɛn se, Gaar *Ɛrɔd Antipas naaŋ ɓo magal taa naaŋ Galile se, booy jeege ɔɔs kɔɔs maan Isa. 2 Naaŋ ɗeek jee tɛɗn naabiŋge tu ɔɔ: «Kɛse Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu! Taa naaŋ se ɓo *Raa ɛɗiŋga tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge se.»
3 'Jeelki do dɔkiŋ se, Ɛrɔd ɔl k'j'ɔk k'dɔɔko Jan ute ziŋziri ɔɔ ɔl k'ɓaa k'j'ɔliŋ maakŋ daŋgay ki, taa Ɛrɔdiad mɛnd gɛnaaŋ Pilip kɛn naaŋ ɔkiŋ mɛnda se. 4 Taa Jan taaɗiŋga taaɗ ɔɔ gɛnaai utu te kaamiŋ se, naai ɔk ɗoobm jaay an kɔkŋ mɛndiŋ eyo. 5 Ɛrɔd se je tɔɔl Jan, naɓo ɓeer jee dɛnge tu taa jee dɛnge se, Jan

† **13:54** Maakŋ naaŋiŋ ki se roŋ Nazarɛt, gɔtn kɛn naaŋ teepmno maak ki.

se naaɗe aakiŋ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki. 6 Ɓii kalaŋ gaar Ɛrɔd
tɛɗ tɛɗ maak-raapm gɛn ɓii koojiŋ se, goon Ɛrɔdiad mɛnda se daam naan jeege
tun k'daŋɗeno ɓaaɗo gɔtn tɛɗn maak-raap ki se ɔɔ daamiŋ se tɔɔl Gaar Ɛrɔd
ki. 7 Gɔtn se Gaar Ɛrɔd naam taariŋ naan jeege tu ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Nakŋ paacŋ
naai tɔndga mɛta ro ki ɓo, maam m'ai kɛɗa.» 8 Koŋ ɔliŋ mɛtiŋ ɔɔ ɓaa ɗeekiŋ ɔɔ:
«'Gaaŋ ɛɗumo maakŋ supura ki ara, do Jan-Batist.» 9 Do taar kɛn se gaarge
maakiŋ tuju, naɓo naaŋ lɛ naamga naam taariŋ naan jeege tu se, naaŋ took
ɔl k'gaaŋo do Jan j'ɛɗ goon mɛnd ki se. 10 Gɔtn se naaŋ ɔl deba ɓaa maakŋ
daŋgay ki ɓaa gaaŋo do Jan. 11 Do Jan se k'gaaŋ k'j'aaliŋo maakŋ supura ki,
j'ɛɗiŋ goon mɛnd ki se, ɔɔ goon mɛnd se uun ɓaa ɛɗiŋ koŋ ki. 12 Jee mɛtn Jan ki
ɓaaɗo uun ɓaa duubiŋa, jaay ɓo ɓaa taaɗ mɛtn taar nakŋ deel se Isa ki.

Isa ɛɗ kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

13 Kɛn Isa jaay booy naaŋ se, naaŋ iiŋ ook maakŋ markab ki ɔɔ gaaŋ ɓaa do
kɔɗ-ɓaar ki kaliŋ ki. Kɛn jee dɛnge jaay booy labar se, naaɗe teeco maakŋ
gɛgɛrge tun cɛɛs ki cɛɛs ki ɔɔ uun jɛŋa aal te taa baar. 14 Kɛn Isa aan jaay
bɔɔyo maakŋ markab ki se, naaŋ aak jee dɛnge se, naaŋ ɛɛjɗen doɗe ki ɔɔ jee
kɔɔŋɗege se naaŋ ɛɗɗen lapia. 15 Aan tɛgɛr se jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋiŋa ɔɔ
ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, kaaɗa se ɓaaga, gɔtɔ se kic lɛ daaniŋ kɔɗ-ɓaara dɔk ute ɓea.
Jee dɛnge se ɔŋɗe wɔɔkŋ ɓaa maakŋ naaŋge tun cɛɛs ki cɛɛs ki ɓaa dugŋ nakŋ
kɔsɔ.» 16 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jee se ɓaa eyo, naase mala ɓo ɛɗɗeki kɔsɔ.» 17 Gɔtn
se naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naaje se j'ɔk ɓo mappa mii ɔɔ kɛŋjge di sum.» 18 Isa ɗeekɗen
ɔɔ: «'Ɓaanɗekiro naanum ki ara ki.» 19 Tɛr Isa ɗeek jee dɛnge tu se ɔɔ j'iŋg
naaŋ ki do mu ki ɔɔ gɔtn se, naaŋ tɔs mappan mii ute kɛŋjgen di se jiŋ ki, uun
kaamiŋ raan, tɔɔm Raa, dup mappa ɔɔ ɛɗiŋ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ jee mɛtiŋ ki
nigiŋ jee dɛnge tu. 20 Naaɗe paac ɔs dɛrɛŋ te maraaɗɗe ɔɔ togŋ ɔɔp se k'tuuniŋ
se ɗooc gɔrnɔ sik-kaar-dio. 21 Jeegen ɔs paac se gaabge kalɗe ki sum ɓo ɓaa ɓaa
nakŋ dupu-mii. Mɛndge ute gaange se maak ki eyo.

Isa lee do maane ki
(Mk 6.45-56; Jn 6.15-21)

22 Naaŋ kɛn se, Isa naar ɗeek jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ k'j'ook maakŋ markab
ki, k'gaaŋ k'deel k'ɓaa naan ki jɛŋ baar kɛn kaam naane kɔr naaŋ utu wɔɔk
wɔɔk jeege ɓɔrt se. 23 Kɛn naaŋ jaay wɔɔk jee dɛnge aas sum se, naaŋ iiŋ ɓaa
ook do kɔs ki kaliŋ ki gɛn keem Raa. Kɛn kaaɗa ooc sum se, Isa ɔɔp kaliŋ ki
sum. 24 Markabm jee Isage maak ki se ɓaaga daan maan ki dɔkɔ ɔɔ kɛn kuulu
jaay ɔl deeb doɗe ki se, uuno maane undiŋ ro markaba ki se das das. 25 Kɛn
gɔtɔ ɔɔpga baata aki kiip se, Isa ɓaa kɔŋ jeeŋge se, leeɗo do maane ki. 26 Kɛn
jee mɛtiŋ ki jaay aakiŋ naaŋ leeɗo do maane ki se, naaɗe nirlɗe teece ɗeek
ɔɔ: «Kɛse nirl nam!» Kɛn naaɗe jaay ɓeere ɔkɗen sum se, gɔtn se naaɗe baag
tɔɔɗn tɔɔyɔ. 27 Gaŋ Isa naar taaɗɗen ɔɔ: «Ɔkki maakse tɔɔgɔ. Ɔŋte 'ɓeerki, kɛse
maama!» 28 Gɔtn se Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, kɛn ɗeer naai num, ɔŋum m'lee
do maane ki m'ai ɓaa kɔŋɔ.» 29 Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «'Ɓaaɗo.» Piɛr iiŋ bɔɔyo maakŋ
markab ki ɔɔ lee do maane ki sak Isa. 30 Gaŋ kɛn naaŋ jaay aak kuulu ɔl dɛna
ɔɔ kɛn ɓeere ɓaa ɔkiŋ sum se, naaŋ baag bɔɔy maan. Gɔtn se naaŋ ɔɔɗ ɔɔy ɔɔ:
«Mɛluma 'naakuma!» 31 Gaŋ Isa naar ɔl jiŋ ɔkiŋa ɗeekiŋ ɔɔ: «Gɛn ɗi maaki
naaja? Kɛn bin num naai aal te maaki paac dom ki eyo.» 32 Gɔtn se naaɗe di
paac ook maakŋ markab ki ɔɔ kuulu ɗaara. 33 Jeegen paacŋ maakŋ markab
ki se ɛrg naaniŋ ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɗeere, naai se 'Goon Raa!»

Isa ɛɗ lapi jee kɔɔŋge tun taa naaŋ Genezarɛt ki

34 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki gaaŋ baar jaay aan taa naaŋ Genezarɛt ki se,
naaɗe ɓaa ɗaar jɛŋ ki. 35 Jee gɔtn se ɓaa aak jeel Isa, ɔɔ taa naaŋ kɛn se paac,
naaɗe taaɗ labariŋ̃ jeege tu ɔɔ jeege ɓaano ute jee kɔɔŋ̃ge paac gɔtn Isa ki.
36 Gɔtn se naaɗe eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃ɗe naaɗe kutn taa kaliŋ̃ sum. Ɔɔ
jeegen paacŋ̃ ut taa kaliŋ̃ se ɔŋ lapia.

15

Isa taaɗ te nakŋ bubgen do dɔkiŋ̃a (Mk 7.1-23)

1 *Parizige mɛtiŋ̃ge ute jee jeel taaɗ tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raagen mɛtiŋ̃ge iiŋ̃o
Jeruzalɛm ki ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: 2 «Gɛn ɗi jaay jee mɛti ki baate tookŋ gɛn
tɛɗn nakŋ bubjegen do dɔkiŋ̃ se? Taa naaɗe tug te jiɗege aan gɔɔ gɛn bubgen
do dɔkiŋ̃ ey sum ɓo ɔsɔ.» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ kɛn *Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa tap ɓo,
naase ɔŋ̃iŋ̃ki ɔɔ 'tɛɗki nakŋ bubsege ɓo cir se, gɛn ɗi? 4 Ey num Raa se taaɗga
taaɗa ɔɔ: *'Sook koi ki te bubiŋ̃ ki** ɔɔ *Debm jaay naam koŋ̃ te bubi se j'aŋ̃ tɔɔlɔ.*†
5 Num gaŋ naase se, 'taaɗki ɔɔki: ‹Debm jaay ɗeek koŋ̃ ki ey lɛ bubiŋ̃ ki ɔɔ:
nakŋ maam m'ai kɛɗ jaay ai noog se, maam m'ɛɗiŋ̃ga *sɛrkɛ Raa ki.› 6 Naase
ɔɔki debm bin se kɔŋ sookŋ koŋ̃ ki te bubiŋ̃ ki eyo. Bin ɓo naase 'rɛsŋki ute
ɗoobm taar Raa ɔɔ 'tɛɗki nakŋ bubsege ɓo ciri. 7 Naase maa jee maakse dio!
Ezayi debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se taaɗga taaɗ taar se ro naase ki ɔɔ:
8 *Jeegen ese se tɔɔmum ute taarɗe sum, ey num maakɗe se dom ki eyo.*
9 *«Kɛn naaɗe ɓaaɗoga kɛrgŋ naanum ki gɛn keemum kic ɓo, cɛr sum,*
taa nakŋ kɛn naaɗe lee dooy jeege se lɛ, dooyɗe ute nakŋ kɛn jikilimge lee tɛɗ se
sum.‡»
10 Gɔtn se Isa daŋo jee dɛnge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Uɗki bia ɔɔ 'booyki bɛɛ! 11 Kɛn
tuj debkilimi naan Raa ki se, nakŋ kɛn naaŋ̃ ɔs jaay booy maakiŋ̃ ki se eyo,
num gaŋ nakŋ kɛn naaŋ̃ saapiŋ̃a ɔɔ teec jig eyo taariŋ̃ ki se ɓo, tujiŋ̃a.» 12 Gaŋ
gɔtn se jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai 'jeele ute taar naai
'taaɗ se, Parizige maakɗe tujga ɗaamo?» 13 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kaaggen paacŋ̃
Bubum maakŋ raa ki ɓo duubɗen ey se, j'utu j'aɗen tɔɔɗn naatn§. 14 Ɔŋ̃ɗeki
naaɗe se jee kaam-tɔɔkge ɔɔ tɔɔɗ jee kaam-tɔɔkge. Kɛn debm kaam-tɔɔkɔ jaay
tɔɔɗ naapiŋ̃ se, naaɗen di paac se 'si maakŋ gɔɔ ki!»
15 Gɔtn se Piɛr tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «'Taaɗ tɔɔkjen tu mɛtn kaal naagŋ taar se.»
16 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkki mɛtiŋ̃ ey ne? 17 Naase 'jeelki ey la
nakŋ kɛn debkilimi ɔs paac jaay bɔɔy ɓaa maakiŋ̃ ki se, tɛɗga num, naaŋ̃ ɓaa
naaminŋ̃ ci naagŋ boog ki naatn. 18 Num gaŋ nakŋ iiŋ̃o saapiŋ̃ ki jaay teecga
taariŋ̃ ki se ɓo, kɛn tuj debkilimi naan Raa ki. 19 Saapgen jig ey paac se iiŋ̃o
maak ki. Kɛse ɓo kɛn ɔl jeege tɔɔl jeege, lee ɛɛs naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃, lee ɛɛs mɛnd
jeege ɔɔ gaabm jeege, ɓoogo, taaɗ taargen mɛt ki eyo ro jeege tu ɔɔ naaj jeege.
20 Kɛse ɓo nakŋ kɛn tuj debkilimi naan Raa ki. Ey num kɛn ɓaa ɓaa kɔsɔ jaay
tug te ji ey kic num, aŋ̃ kɔŋ tujŋ̃ naan Raa ki eyo.»

Mɛnd se mɛnd Yaud eyo ɔɔ aal maakiŋ̃ do Isa ki (Mk 7.24-30)

21 Isa iiŋ̃ ɔŋ̃ gɔtn se, ɔɔ ɓaa taa naaŋ kɛn Tir ute gɛn Sidɔŋ ki. 22 Gɔtn se mɛnda
kalaŋ mɛnd *Kanan iŋg taa naaŋ kɛn se ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ baag tɔɔy mɛtiŋ̃ ki
ɔɔ: «Ɛɛjum dom ki Mɛluma *Goon Daud! Goonum mɛnda se ɔk kɔɔŋ̃ sitan ɔɔ
sitan se dabariŋ̃ dɛna.» 23 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ taar eyo. Jee mɛtiŋ̃ ki iiko cɛɛŋ̃ ki ɔɔ
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛnd se 'tuuriŋ̃ naatn, taa naaŋ̃ lɛ tɔɔy ɔŋ̃ eyo ɔɔ ɔk mɛtjege tak
kaam mɔɔtn.» 24 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam se, Raa ɔlumo taa gaan *Israɛlge iigga

---

* **15:4** Aak Ekz 20.12 ɔɔ Dt 5.16. † **15:4** Aak Ekz 21.17. ‡ **15:9** Aak Eza 29.13. § **15:13** Ara ɓo Isa taaɗ taa Parizige.

kiig aan gɔɔ gaan baatge se.» 25 Gaŋ mɛnda se ɓaadɔ ɛrg naaniŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Mɛluma, ˈnaakuma!» 26 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛt ki eyo kɛn gaange ɔs dɛrɛŋ te
ey sum ɓo kˈtɔsn kɛɗn kɔsn se gaan bɛsge tu.» 27 Mɛnda tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma,
taari mɛt ki, naɓo gaan bɛsge kic ɓo ɔs kɔsgen si mɛtn tabil mɛlɗege tu.» 28 Gaŋ
Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛnda, naai se aalga maaki paac dom ki! Ɔŋ̃ Raa ai kɛɗn nakŋ
maaki jea.» Ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo gooniŋ̃ se ɔŋ lapia.

Isa ɛɗ lapi jee kɔɔŋ̃ge tu dɛna (Mk 7.31-37)

29 Isa iiŋ̃ gɔtn se ɔɔ ɓaa taa baar kɛn kˈdaŋiŋ̃ Galile. Ɔɔ gɔtn se naaŋ̃ ook ɓaa
iŋg do kɔs ki. 30 Dɔɔl jeege dɛna ɓaadɔ ɔŋiŋ̃a. Naaɗe ɓaadɔ ute jee cɛkɛɗge,
jee kaam-tɔɔkge, jee ɗukurge, jee ɔŋ taaɗ taar eyo ute jee kɔɔŋ̃ɗegen kuuy kic
dɛna. Naaɗe ɓaanɗeno naan Isa ki ɔɔ naaŋ̃ ɛɗɗen lapia. 31 Gɔtn se dɔɔl jeege se
jaay aak nakŋ se, paac ɓo ɔkɗen taaɗ eyo, kɛn naaɗe jaay aak jee ɔŋ taaɗ taar
eyo baag taaɗa, ɔɔ jee ɗukurge ɔŋ lapia, jee cɛkɛɗge baaga lee talam talam ɔɔ
jee kaam-tɔɔkge baaga kaaka. Gɔtn se naaɗe *nook Raa gɛn *Israɛl.

Isa ɛɗ kɔsɔ gaabge tun dupu-sɔɔ (Mk 8.1-10; Mt 14.25-31)

32 Isa daŋo jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Jee se maam mˈaakɗe ɔɔ mˈɛɛjɗenga
doɗe ki, taa naaɗe tɛɗga ɓii mɔtɔ ute maama ɔɔ ɗim kɔsɗe gɔtɔga. Maam mˈaɗe
kɔŋ̃ naaɗe ɓaa te ɓoɗe se eyo, ey num naaɗe ɓaa baatn ɗoob ki.» 33 Jee mɛtiŋ̃
ki ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Do kɔɗ-ɓaar kɛn ara jˈakiro kɔŋ mappa gay jaay jˈaki kɛɗn jeege
tun dɛn se kɔsn dɛrɛŋ se?» 34 Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naase ɔkki mappa kando?»
Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Jˈɔk cili ute kɛŋ̃jge sɛɛm sɛɛm kandum.» 35 Gɔtn se Isa ɗeek
jee dɛnge tu ɔɔ jˈiŋg naaŋ ki. 36 Naaŋ̃ tɔs mappan cili se ute kɛŋ̃jge se jiŋ̃ ki,
tɔɔm Raa, dup ɛɗiŋ̃ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ jee mɛtiŋ̃ ki niginˌ jee dɛnge tu. 37 Ɔɔ
gɔtn se jeege paac se ɔs dɛrɛŋ ute maraaddɛ. Ɔɔ jee mɛtiŋ̃ ki se tɔs togŋ ɔɔp se,
ɗooc gɔrnɔ cili. 38 Jeegen ɔs paac se gaabge kaliŋ̃ ki dupu-sɔɔ ɔɔ mɛndge ute
gaange maak ki eyo. 39 Kɛn Isa jaay ɔl jee dɛnge ɓaa sum se, naaŋ̃ ook maakŋ
markab ki ɔɔ ɔmb gaaŋ baar ɓaa taa naaŋ Magadan* ki.

16

**Parizige ute *Sadusege tɔnd mɛtn nakŋ-kɔɔɓm aɗe kiiŋ̃ maakŋ Raa ki (Mk 8.11-21; Mt 12.38-42)*

1 Parizige ute Sadusege ɓaadɔ ɔŋ Isa. Naaɗe je aŋ̃ goom kɔk se tɔnd mɛtiŋ̃
ɔɔ: «Naaje kˈje ajen tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm kɛn jˈan kaakŋ jeel ro ki, kɛn iiŋ̃o maakŋ
*Raa ki.» 2 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn aanga tɛgɛr kaaɗa aki kooc jaay, naase aakki
maakŋ raa aac aan gɔɔ pooɗo se, naase ˈtaaɗki ɔɔki gɔtɔ ˈtɛɗn jiga. 3 Ɔɔ tanɔɔriŋ̃
jaay naase aakkiga maakŋ raa se aac ilim zum zum se, naase ˈtaaɗki ɔɔki:
‹Jaaki se gɔtɔ tɛɗn jig eyo.› Ute nakgen tɛɗ maakŋ raa ki se ɓo naase ˈjeelki
nakgen utu ˈtɛɗa. Anum gɛn ɗĩ jaay naase aak ˈjeelki nakgen aan ɓɔrse ey se?
4 Jee ɓɔrsen jig eyo ɔɔ ˈtuj ɔrmɗe naan Raa ki se. Naaɗe je ɔɔ kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ,
naɓo nakŋ-kɔɔɓm naaɗe an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ̃ aan gɔɔ kɛn gɛn Yunus se
sum.» Gɔtn se tɛr Isa iiŋ̃ ɔŋ̃ɗe ɔɔ ɓaa.

*Ɔndki kɔndɔ ute dooy gɛn *Parizige ute gɛn *Sadusege*

5 Kɛn jee mɛtn Isa ki jaay gaaŋ ɔmb baar ɓaa jɛŋ kɛn kaam naane se, kɛn
naaɗe ɓaa ɓaa se dirigo tɔso te mapp eyo. 6 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔɔɗki
dose ɔɔ ɔndki kɔnd ute ɔrɔm* Parizige ute gɛn Sadusege se!» 7 Jee mɛtiŋ̃ ki

* **15:39** Taa naaŋ Magadan se ɓɔrse jeege jeel gɔtiŋ̃ eyo lɛ ɗaam, ˈtɛɗn Magdala. * **16:6** Ara se ɔrɔm se je taaɗ ute dooy kɛn Parizige ute Sadusege lee dooy jeege se.

baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Naaŋ taaɗ bin se taa naaje k'tɔskiro te mappa eyo.»
8 Gaŋ Isa se jeelga saapɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase aalki te maakse paac dom
ki eyo, ey num gɛn ɗi jaay naase 'taaɗki ute naapa ɔɔki: ‹Naaŋ taaɗ bin se taa
naaje k'tɔskiro te mapp ey se?› 9 Bɔrse kic naase 'booy ɔkki te ey rɔk la? Naase
'saapiŋki tu, kɛn ute mappa mii sum ɓo gaabge dupu-mii ɔso ɔɔ mɛt kɔɔpiŋ
se, naase 'tɔskiro gɔrnɔ kando? 10 Ɔɔ gɛn mappan cili jaay gaabge dupu-sɔɔ
ɔso se, mɛt kɔɔpiŋ se naase 'tɔskiro gɔrnɔ kando? 11 Taar maam m'taaɗsen
m'ɔɔ: ɔndki kɔnd ute ɔrɔm Parizige ute gɛn Sadusege se, maam m'je m'taaɗ te
mappa eyo. Anum gɛn ɗi jaay naase 'booy ɔkumki ey se?» 12 Gɔtn se jee mɛtn
Isa ki se ɓaa booy ɔkga taar Isan taaɗɗen se taa j'an kɔnd ɓo ute ɔrɔm k'tɛɗ
mappa se eyo, num j'an kɔnd ɓo ute dooy gɛn Parizige ute gɛn Sadusegen lee
dooy jeege se.

*Piɛr taaɗ ɔɔ Isa se naaŋ ɓo *al-Masi*
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

13 Kɛn Isa jaay aan taa naaŋ Sezare kɛn gɛn Pilip ki se, naaŋ tɔnd mɛtn jee
mɛtiŋ ki ɔɔ: «Gɛn jeege tu num, *Goon Deba se tap ɓo naŋa?» 14 Naaɗe tɛrliŋ
ɔɔ: «Jee mɛtiŋge ɔɔ naai Jan-Batist, jee mɛtiŋge ɔɔ naai *Ɛli, kɛngen mɛtiŋge ɔɔ
naai Jeremi ey lɛ debm taaɗ taar teeco taar Raa kɛn gam.» 15 Isa tɔnd mɛtɗe
ɔɔ: «Gɛn naase ki num, ɔɔki maam tap ɓo m'naŋa?» 16 Simon Piɛr tɛrliŋ ɔɔ:
«Naai se al-Masi, Goon Raa zɛɛrɛ.» 17 Gaŋ Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Simon goon Jan, naai
maaki raapo taa taar naai taaɗ se, debkilimi ɓo taaɗio mɛtiŋ eyo, num Bubum
maakŋ raa ki ɓo taaɗio taar se. 18 Bin num 'booyo Piɛr: roi Piɛr se je ɗeekŋ ɔɔ
ɗɛlbɛ ɔɔ do dɛlɛb kɛn ese ɓo, maam m'kiiŋ *eglizuma ɔɔ yoa ute tɔɔgiŋ se kic
ɓo aŋ kɔŋ tɛɗn ɗim eyo. 19 Maam m'ai kɛɗn lɛkɛrlɛgen gɛn *maakŋ Gaar Raa.
Nakŋ paacŋ jaay naai 'dɔɔkiŋga do naaŋ ki se, maakŋ raa kic ɓo Raa dɔɔkiŋga.
Ɔɔ nakŋ paacŋ jaay naai 'tuutiŋga do naaŋ ki ara ki se, maakŋ raa ki kic ɓo
Raa aŋ tuutu.» 20 Gɔtn se jee mɛtiŋ ki naaŋ aacɗen kaama ɔɔ taar kɛn naaŋ ɓo
al-Masi se ɔɔ j'ɔŋte taaɗn nam ki.

Isa taaɗ ɔɔ naaŋ utu 'kooyo ɔɔ duru

21 Naaŋ kɛn se, Isa baag taaɗn jeege tun mɛtiŋ ki tal ɔɔ: «Maam se, bɛɛki num
m'ɓaa Jeruzalɛm ki, ɔɔ magal taa ɓee Yaudge, magal jee tɛɗn *sɛrkɛ Raage tu,
ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, naaɗe se utu am dabar dɛna,
am tɔɔlɔ ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se m'aɗe 'dur daan yoge tu.» 22 Piɛr daŋ ɓaansiŋ cɛɛs
ki ɔɔ baagiŋ mooyo ɔɔ: «Mɛluma, Raa ai bɔɔbɔ! Ɔŋ nakŋ se 'kaan doi ki eyo! Ɔŋ
Raa ai bɔɔbɔ!» 23 Num gaŋ Isa tɛrl aak Piɛr ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «*'Bubm sitange iik
naatn cɛɛm ki gam naane! Taa naai se 'je am gaasn naabm kɛn Raa je ɔɔ m'aŋ
tɛɗ se ɔɔ saapm naai se gɛn Raa eyo, kɛse saapm jikilimge.»

Isa se j'aŋ daan j'ɔɔ ɗi

24 Tɛr Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ ki daala ɔɔ: «Debm jaay je am daan num,
'baatn roŋ mala, 'kuun kaagŋ yoŋa† jaay ɓo am daana. 25 Taa debm je kaajŋ
koŋ se utu aŋ kutu naan Raa ki ɔɔ debm ut koŋa taa maam se, utu aŋ kaaja.
26 Kɛn debm jaay *duni ute magaliŋ ɓo kaam jiŋ kic num, kɛn naaŋ kutn koŋ
naan Raa ki se, naaŋ an kɔŋ ɗi ro ki? Lɔ debkilimi se koŋa se, naaŋ aŋ dugiŋ
ute ɗio? 27 Taa naaŋ se ɓo, *Goon Deba utu aɗe ɓaa maakŋ gaar Bubiŋ ki ute
kɔɗiŋge ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo naaŋ aŋ kɛɗn bɛɗiŋa ro naabiŋ kɛn naaŋ tɛɗa.
28 Ɗeere, 'booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakŋ jeege tun ɓɔrse utu ara se, mɛtiŋge
se kooy ey sum ɓo utu kaakŋ Goon Deba aɗe ɓaa maakŋ gariŋ ki.»

† **16:24** Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ ɔŋ roi dabara bini kooy taa Isa.

17

*Raa ooj ro Isa
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

1 Kɛn ɓii mɛcɛ jaay deel se, Isa daŋ Piɛr, Jak ute gɛnaaŋ̃ Jan. Naaɗe ɓaa do
ko ki jɛrlɛ kalɗe ki. 2 Kɛn naaɗe aan se, gɔtn se Raa ooj tɛrliŋ̃ roŋa naanɗe ki.
Daan kaaminˇ se ɓaa tɛɗ raap aan gɔɔ kaaɗa ɔɔ kaliŋ̃ge kic ɓaa tɛɗ raap lak lak
aan gɔɔ gɔtn wɔɔrɔ. 3 Gɔtn se jee mɛtiŋ̃ kɛn mɔtɔ se naar aak *Musa ɔɔ *Ɛli,
teec naanɗe ki. Ɔɔ kɛn naaɗe aakɗe se, naaɗe ɗaar taaɗ taaɗ ute Isa. 4 Gaŋ Piɛr
ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, bɛɛki num, j'aki kiŋg gɔtn ara. Maam m'taal daabge
mɔtɔ: kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki ɔɔ kɛn kalaŋ Ɛli ki.» 5 Kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu
taaɗ taaɗ ɓɔrt sum ɓo, gapar wɔɔr gɔtɔ se ɓaaɗo naar deebɗe bat. Ɔɔ maakŋ
gapar ki se k'booy mind deba taaɗ ɔɔ: «Naaŋ̃ se Goonuma, Goon maak-jema
ɔɔ naaŋ̃ tɔɔlum jaay maam m'bɛɛr m'ɔɔɗiŋ̃o, 'booy uunki taariŋa!» 6 Kɛn jee
mɛtiŋ̃ ki jaay booy taar se, nirlɗe teece, ɓeere ɔkɗe se ɔɔ naaɗe taal tooco ɔɔ
tɔnd naanɗege naaŋ ki. 7 Isa ɓaaɗo iiko cɛɛɗe ki ɔl jiŋ̃ tuutɗe ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Iiŋ̃
'ɗaarki! Naase ɔŋ̃te 'ɓeerki!» 8 Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay uun kaamɗe aak se, ɔɔp
Isa kaliŋ̃ ki sum, nam kuuy gɔtɔ. 9 Kaaɗ kɛn naaɗe utu bɔɔyɔ bɔɔy kon se, Isa
dɛjɗe ɔɔ: «Ɓɛrɛ, nakŋ naase aakkiro se, ɔŋ̃te 'taaɗki nam ki, bini *Goon Deba
se aɗe dur daan yoge tu jaayo.»

Jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ taa *Ɛli

10 Gaŋ jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage taaɗ ɔɔ Ɛli aɗe ɓaa jaay *al-Masi aɗe ɓaa se?» 11 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ:
«Ɗeere, Ɛli utu aɗe ɓaao ɔɔ naaŋ̃ ɓo utu tɔnd ɗaapm nakge paac ute ɗoobiŋ̃a.
12 Num 'booyki m'asen taaɗa: Ɛli se lɛ ɓaaɗoga, naɓo jeege jeeliŋ̃ te eyo, tɛɗiŋ̃ga
nakŋ maakɗe je doŋ̃ ki. Ɔɔ bin ɓo *Goon Deba kic naaɗe utu aŋ̃ dabar bini.»
13 Do taar kɛn se jaay jee mɛtiŋ̃ ki se ɓaa booy ɔkga taar Isa taaɗɗen se, naaŋ̃
taaɗ ute Jan-Batist.

Isa ɛɗ lapia goon kɛn ɔk kɔɔŋ̃ puputu
(Mk 9.14-32; Lk 9.37-45)

14 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki jaay aan cɛɛ jee dɛnge tu se, gaaba kalaŋ ɓaaɗo
ɛrg naan Isa ki, 15 ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, goonum se ɛɛjiŋ̃ doŋ̃ ki. Naaŋ̃ se ɔk
kɔɔŋ̃ puputu ɔɔ lee dabariŋ̃ dɛna, daayum ɔliŋ̃ naaŋ̃ tooc maakŋ pooɗ ki ey
lɛ maakŋ maane ki. 16 Maam m'ɓaansiŋ̃o gɔtn jeege tun mɛti ki, naɓo naaɗe
ɔŋ ɛɗiŋ̃o te lapi eyo.» 17 Isa ɛɛp taariŋa ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Jee do naaŋ kɛn ɓɔrse se,
jee naaj taarge ɔɔ jee bɛɛki eyo. Maam tap ɓo m'kiŋg ute naase bini nuŋ ki?
Maam tap ɓo m'asen sɛrkŋ bini nuŋ ki? Goono se ɔk 'ɓaamsiŋ̃kiro tu ara!»
18 Isa aac kaama sitan kɛn tɛɗ goono puputu se ɔɔ n'teec naatn ro goon ki se.
Ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo goono se ɔŋ lapia. 19 Tɛr jee mɛtn Isa ki daŋ ɓaansiŋ̃ cɛɛs
ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay ɓo sitan se naaje k'j'ɔŋ k'tuuriŋ̃ te ey se?» 20 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Taa naase kaal maakse baata. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kɛn naase
jaay ɔkki kaal maakŋ do Raa ki magal aan gɔɔ kaam koobi se num, naase aki
ɗeekŋ ko kɛn ese se ɔɔ iiŋ̃ ɗɛɛtɛ ɔɔ ko se kiiŋ̃ ɗɛɛtɛ. Nakŋ jaay asen cir se gɔtɔ.»
21 [Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Napar sitan bin se kɛn naase jaay ɔŋ uunki te *siam gɛn
tɔnd mɛtn Raa ey num, naaŋ̃ se 'kɔŋ teec eyo.»]*

Isa taaɗ daala ɔɔ naaŋ̃ utu kooyo ɔɔ duru

22 Ɓii kalaŋ jee mɛtn Isa ki tus paac taa naaŋ kɛn Galile ki ɔɔ gɔtn se, Isa
ɗeekɗen ɔɔ: «*Goon Deba se j'utu j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jeege tu. 23 Naaɗe utu aŋ̃ tɔɔlɔ

* **17:21** Taargen ara se maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋ̃ge maakɗe ki se, gɔtɔ.

ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se naaŋ̰ aɗe dur daan yoge tu.» Kɛn jee mɛtiŋ̰ ki jaay booy taar se, naaɗe roɗe oojɗe walak.

*Isa ute Piɛr ɔg miir gɛn *Bee Raa*

24 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki se, jeegen lee tɔk gursn miir gɛn Bee Raa se ɓaaɗo ɔŋ Piɛr ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̰ ɔɔ: «Mɛlse tap ɓo, lee ɔg miir taa gɛn Bee Raa lɔɓu gɔtɔ?» 25 Piɛr tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Yɛɛ naaŋ̰ ɔgɔ.» Kɛn jaay Piɛr ɓaa ɓeen se, Isa ɓo uun taara deete ɔɔ ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Gɛn naai ki num saap ɔɔ ɗi, Simon Piɛr: gaariŋ̰gen do naaŋ ki se, kɛn lee ɔgɗen miiri tap ɓo naŋge? Jee maakŋ naaŋɗege tu lɔɓu mɛrtge?» 26 Piɛr tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Mɛrtge.» Isa kic tɛrliŋ̰ ɔɔ: «Kɛn ɗeer num, gaan naaŋge se lee ɔg miiri eyo! 27 Naɓo, naaje se k'je jee se maakɗe tuj eyo, taa naaŋ̰ se ɓo Piɛr, 'ɓaa taa baar ki und kuuyi maan, ɔɔ kɛŋ̰j kɛn naai aŋ̰ kɔkŋ deet deet se, ɛɛpiŋ̰ taariŋ̰a ɔɔ kɔŋ tamma kalaŋ aas kɔgŋ miir jeege dio. Uuniŋ̰a ɔɔ 'ɓaa ɛɗɗen taa tɔɔl bɛɗ gɛn miir maama ɔɔ gɛn naai.»

18

*Maakŋ *Gaar Raa ki se naŋa ɓo tɛɗn magala (Mt 5.29-30; Mk 9.33-50; Lk 9.46-50)*

1 Kaaɗ kɛn se jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo ɔŋiŋ̰a ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̰ ɔɔ: «Naŋa ɓo 'tɛɗn magal cir jeege paac *maakŋ Gaar Raa ki?» 2 Isa daŋo goon cɔkɔ ɓaaɗo ɗaar daanɗe ki, 3 ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kɛn naase 'tɛrlki te maakse te eyo ɔɔ 'tɛɗki te rose aan gɔɔ gɛn gaangen sɛɛm ey se, naase aki kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo. 4 Taa naaŋ̰ se ɓo debm jaay ɔɔp roŋ̰ baat aan gɔɔ goon cɔkɔn ese se, naaŋ̰ ɓo debm 'tɛɗn magal cir jeege paac maakŋ Gaar Raa ki. 5 Taa maam jaay, debm ɔkga goon cɔkɔ jiga aan gɔɔ goon ese se, kɛse aan gɔɔ naaŋ̰ ɔkum maam mala.»

*Ɔŋ̰te kɔl gɛnaai maakŋ *kusiŋ̰ ki*

6 «Gaŋ maakŋ gaange tun sɛɛm kɛn aalga kaal maakɗe dom ki se jaay, nam ɔlga deb kalaŋ maakŋ kusiŋ̰ ki se, debm kɛn ɔliŋ̰ se ɔŋ̰ bɛɛki num, j'uuno ko tootn magala ɔɔ k'dɔɔkiŋ̰ mindiŋ̰ ki ɔɔ j'uun j'undiŋ̰ maakŋ baar kɛn jɛrlɛ. 7 Jeegen do duni ki se utu aɗen tɛɗn ɔɔŋ̰ aak eyo taa nakgen kɛn utu kɔl jeege maakŋ kusiŋ̰ ki se utu 'tɛɗn dɛn aak eyo. Deere, nakgen bin se utu tap, naɓo ɔɔŋ̰ɔ deb kɛn 'kɔl jeege maakŋ kusiŋ̰ ki se. 8 Kɛn jii ey lɛ jɛi jaay ɓo ai kɔl maakŋ kusiŋ̰ ki num, gaaŋ siɗen dɔkɔ. Kɛn ɔɔpi jii kalaŋ ey lɛ jɛi kalaŋ jaay kɔŋ kaaja se, bɛɛ cir kɛn 'kiŋg te jige dio ey lɛ jɛige dio ɔɔ ɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum. 9 Kɛn kaami jaay ɓo ai kɔli maakŋ kusiŋ̰ ki num, kaami se ɔɔɗ und naata. Kɛn ɔɔpi kaami kalaŋ jaay kɔŋ *kaajŋ̰ gɛn daayum se, bɛɛ cir kɛn 'kiŋg te kaamige dio ɔɔ ɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.»

Mɛtn taar baatn iig jaay j'ɔŋiŋ̰a

10 «Ɔndki kɔndɔ gaan sɛɛmgen ese se, nam kalaŋ kic ɓo ɔŋ̰te aakiŋ̰ki aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ! Anum 'booyki m'asen taaɗa: kɔɗɗegen iŋg cɛɛ Bubum ki maakŋ raa ki se, daayum utu aakɗen doɗe ki. 11 [Taa maam *Goon Deba m'ɓaaɗo se taa kaajŋ̰ jeegen iigga kiigi.]*

12 «Naase tap ɓo 'saapiŋ̰ki ɔɔki ɗi? Kɛn deba jaay ɔk baatge kaaru ɔɔ maakɗe ki se kɛn kalaŋ iigga num, baatgen sik-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kuuy se naaŋ̰ aɗe kɔŋ̰ maakŋ ko ki taa 'ɓaa je kɛn kalaŋ iig kiig se ey la? 13 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kɛn naaŋ̰ jaay je ɔŋiŋ̰ga se, naaŋ̰ maakiŋ̰ raapm dɛna do baat kɛn se cir do kɛnge tun si-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kɛn iig te ey se. 14 Taa naaŋ̰ se ɓo Bubsen

* **18:11** Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̰ se, mɛtiŋ̰ge maakɗe ki se, gɔtɔ.

maakŋ raa ki kic num, je ɔɔ maakŋ gaange tun sɛɛm se, nam kalaŋ tap ɓo kut eyo.»

'Tɛɗki kalɗɛ naapge tu

15 «Kɛn gɛnaai jaay tɛɗiga *kusiŋa num, 'ɓaa ɔŋiŋ kali ki ɔɔ 'mooyiŋa. Kɛn naaŋ jaay booy uunga taari num, kɛse naai 'ɗaapiŋga. 16 Kɛn naaŋ jaay baate booy kuun taari se, ɔk 'tɛrl 'ɓaa ɔŋo deb kalaŋ ey lɛ jeege dio taa naan jeege tun dio ey lɛ mɔtɔ se ɓo, ai tɛɗn saaɗige ɔɔ ute naaɗe se ɓo, naase aki naŋ taarse†. 17 Kɛn jee se jaay naaŋ baate booyɗe taarɗe kic num, 'ɓaa 'taaɗn mɛtn taar se *egliz ki. Ɔɔ kɛn jee egliz ki ɓaa ɔŋiŋ jaay naaŋ baate booy kuun taarɗe daal num, naai aakiŋ aan gɔɔ debm jeel *Raa maĩ eyo ey lɛ aan gɔɔ *debm tɔkŋ miiri. 18 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: nakŋ paacŋ jaay naase 'dɔɔkiŋkiga do naaŋ ki se, maakŋ raa kic ɓo Raa aŋ dɔɔkɔ. Ɔɔ nakŋ paacŋ jaay naase 'tuutiŋga do naaŋ ki ara ki se, maakŋ raa ki kic ɓo Raa aŋ tuutu.

19 «'Booyki m'asen taaɗn daala: do naaŋ ki ara jaay jeege dio maakse ki taarɗe kalaŋ ɔɔ tɔnd mɛtn ɗim se, nakŋ naaɗe je se, Bubum kɛn maakŋ raa ki aɗesiŋ kɛɗa. 20 Ɗeere, taa gɔtn jaay jeege dio ey lɛ mɔtɔ jaay tus ute ro maam se, maam m'utu daanɗe ki.»

21 Gaŋ Piɛr ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Mɛluma, kɛn gɛnaam jaay tɛɗumga kusiŋa num, m'aŋ tɛɗn kalɗɛ mɛt kando? Bin num m'aŋ tɛɗn ɗɔɔl cili ne?» 22 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Maam m'ɗeeki m'ɔɔ: ɗɔɔl cili sum eyo, num sik-cili-cili mɛt cili.»

Mɛtn taar debm sɛɛ baate tɛɗn kalɗɛ gɛnaaŋ ki

23 «Taa naaŋ se ɓo 'booyki m'ɔɔ: *maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ gaar kɛn tus jee tɛɗn naabiŋge taa kaakŋ sɛɛŋ do jeege tu. 24 Kɛn naaŋ utu baag baag kaakŋ gursiŋ sum ɓo, j'ɔk k'ɓaano ute gaaba kalaŋ kɛn aŋ kɔgŋ gurs dupu-kaar kando kando‡. 25 Aan gɔɔ gaabm se ɔk ɗim naaŋ an kɔgŋ sɛɛŋ gɔtɔ ɗey se, gaarge ɗeek ɔɔ: ‹'Baa 'dugiŋki naaŋa, mɛndiŋa, gɛniŋge ɔɔ nakŋ naaŋ ɔk paac se, k'dugiŋa ɔɔ gursiŋ se k'ɓaaɗo k'j'ɔgum sɛɛma.› 26 Gɔtn se gaabm ese se ɓaaɗo ooc mɛtn jɛŋ ki ɔɔ ɛrg naan mɛliŋ ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Aay kaami, uɗum bia, sɛɛi se paac m'utu m'aisiŋ kɔgɔ!› 27 Gɔtn se mɛliŋ ɛɛjiŋ doŋ ki, ɔɔ tɔɔl te sɛɛŋ se naata ɔɔ ɔŋiŋ iiŋ ɓaa. 28 Kɛn gaabm ese jaay teec ɓaa ɓaa se, ɓaa dɔɔɗ ute mɛɗiŋ kalaŋ kɛn naaɗe tɛɗ naaba kalaŋ. Debm se ɔkoga kɔkŋ sɛɛŋ tamma kaaru§. Gɔtn se naaŋ ɔkiŋ bɔrliŋ ki ai karat ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Ɔgumo sɛɛma!› 29 Gɔtn se mɛɗiŋ se ooc mɛtn jɛŋ ki ɔɔ eemiŋ nɔɔ mɛtiŋ ki ɔɔ: ‹Aay kaami, uɗum bia, sɛɛi se maam m'utu m'aisiŋ kɔgɔ!› 30 Gaabm se baate, ɔk mɛɗiŋ se ɓaa ɔliŋ daŋgay ki kɔr naaŋ aŋ kɔgŋ naŋ sɛɛŋ se. 31 Mɛɗɗegen k'tɛɗ naaba kalaŋ jaay aak nakŋ kɛn gaabm ese tɛɗ se, naaɗe paac maakɗe tuju ɔɔ ɓaa taaɗ taar se mɛlɗe ki. 32 Gɔtn se mɛlɗe se ɔl k'daŋo gaabm ese se ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Naai se debm jig eyo! Ey num naai eemum nɔɔ sum ɓo sɛɛige se, maam m'tɔɔliŋsiŋo naatn. 33 Aan gɔɔ maam m'ɛɛji doi ki se, naai kic ɛɛj do mɛɗi ki ey la!› 34 Kɛn mɛliŋ jaay maakiŋ tuj se, gaabm se naaŋ ɔk ɔliŋ daŋgay ki taa j'aŋ ɓaa dabara bini kɔgŋ naŋ sɛɛŋ se maak ki.» 35 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay debm ɔŋ tɛɗ te kalɗɛ gɛnaaŋ ki te maakiŋ paac ey se, Bubum maakŋ raa ki kic aŋ tɛɗn kalɗɛ ey bin kici.»

19

Isa taaɗ mɛtn taar piiri
(Mk 10.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31-32)

† **18:16** Aak Dt 19.15. ‡ **18:24** Gurs naaŋ aŋ kɔg se aas gɛn kɔgŋ debm tɛɗ naaba gɛn ɓaara sik-kaar-mii. § **18:28** Gurs naaŋ aŋ kɔg se aas gɛn kɔgŋ debm tɛɗ naaba gɛn ɓii kaaru.

1 Kɛn Isa taaɗ naŋ taariɲ se, naaɲ iiɲ ɔŋ Galile ɔɔ ɓaa taa naaŋ Jude ki, kaam
aak jɛŋ ool k'daŋiɲ Jordan kɛn kaam naane. 2 Dɔɔl jeege dɛna ɔk mɛtiɲa ɔɔ gɔtn
se naaɲ ɛɗɗen lapia. 3 *Parizige mɛtiɲge se ɓaaɗo ɔŋ Isa je ɗoobm aɲ goom kɔk
se, naaɗe tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Deba se, do taar ɗim kɛn gay kic ɓo, naaɲ ɔk ɗoobo
kɛn 'piir mɛndiɲ la?» 4 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase 'dooyiɲki te ey la, taar k'raaŋiɲo
maakŋ Kitap ki se? Do kupm mɛt ki se, *Raa Mɛl Kaala aalo gaaba ute mɛnda,
5 ɔɔ ɗeek ɔɔ: *Taa naaɲ se ɓo gaaba teecɲ kɔɲ koɲ te bubiɲa, ɓaa tum te mɛndiɲa,
ɔɔ naaɗen di se tum tɛɗga daa ro kalaŋ.** 6 Bin se naaɗe se tɛɗga aan gɔɔ jee di
eyo, num aan gɔɔ deb kalaŋ sum. Nakŋ jaay Raa dɔɔkiɲga dɔɔk se, debkilimi
ɔɲte tuutiɲa!»
7 Parizige tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay *Musa ɗeek ɔɔ gaaba raaŋ maktubm
gɛn piiri, kɛɗn mɛndiɲ ki jaay aɲ piir se?» 8 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse taa do-mɔŋgse
ɓo, Musa ɔɔɗsen ɗoobm piir mɛndsege. Ey num do kupm mɛt ki se bin eyo.
9 'Booyki m'asen taaɗa: nam jaay 'piir mɛndiɲ se, kɛn mɛndiɲ ɛɛs kɛɛs gaabge
jaayo, ɔɔ kɛn naaɲ jaay ɔkga mɛnd kuuy se, naaɲ se aan gɔɔ debm ɛɛs mɛnd
nam.»
10 Jee mɛtn Isa ki ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn daan gaaba ute mɛnda jaay kiŋgɗe bin
num, naaɲ se kɛn debm ɔk te mɛnda ey kic num bɛɛ kaca!» 11 Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «Jeege paac se kɔŋ booy kɔkŋ taar se eyo. Jeegen aɲ booy kɔk se, jeegen
kɛn Raa ɛɗɗenga jeele gɛn booy kɔkŋ mɛtn taar se jaayo. 12 Deere, ɗoobm jaay
gaasn gaabge gɛn tɔkŋ mɛndge se dɛna: jee mɛtiɲge se j'oojɗe ɓo roɗe gɔtɔ, jee
mɛtiɲge se lɛ jikilimge ɓo tɛɗɗe roɗe tɛɗ gɔtɔ, ɔɔ kɛngen mɛtiɲge se taa taar Raa
ɓo naaɗe baate tɔkŋ mɛndge. Debm kɔŋ booy kɔkŋ taar se num, ɔɲiɲ aɲ booy
kɔkɔ!»

Isa ɔɔɗ ɓooro gaange tu
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

13 Gɔtn se jeege ɓaano ute gaangen sɛɛmɛ gɔtn Isa ki taa naaɲ aɗen tɔnd
jiɲ doɗe ki ɔɔ tɔnd mɛtn Raa taa naaɗe, naɓo jee mɛtiɲ ki uunɗe kaamɗe
naatn. 14 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔɲɗeki gaangen sɛɛm se aɗe ɓaa gɔtum ki, ɔɲte
'gaasɗeki, taa *maakŋ Gaar Raa se gɛn jeegen tec aan gɔɔ gaangen sɛɛm se.»
15 Kɛn naaɲ jaay tɔnd jiɲ doɗege tu aas se, naaɲ iiɲ ɔɲ gɔtn se, ɔɔ ɓaa.

Isa ute debm maala
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1Tim 6.9-10)

16 Gaŋ gaaba kalaŋ ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Debm dooy jeege, bɛɛ maam
m'tɛɗ jaay am kɛɗn *kaajɲ gɛn daayum se, kɛn gay?» 17 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Gɛn ɗi
'tɔnd mɛtum ro nak kɛn bɛɛ se? Kɛn bɛɛ se, Raa kaliɲ ki sum. Kɛn naai jaay 'je
'kɔŋ kaajɲ gɛn daayum num, 'tɛɗn nakŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se.» 18 Gaaba
se ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn gayo?» Isa tɛrliɲ ɔɔ: «*Ɔɲte 'tɔɔl nam, ɔɲte 'kɛɛsn mɛnd nam,
ɔɲte 'kɛɛsn gaabm nam, ɔɲte 'ɓoogo, ɔɲte 'tɔkŋ taar-kɔɔɓɔ do nam ki,* 19 *'sook koi
ki te bubi ki*†*ɔɔ 'je naapi aan gɔɔ ro naai mala.*‡»
20 Gaaba se tɛrliɲ ɔɔ: «Nakgen se maam m'lee m'tɛɗiɲo tɛɗ paac tap, anum
ɔɔpum kɛn gay daala?» 21 Isa ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn naai jaay je tɛɗn debm bɛɛ mala
mala naan Raa ki num, maali naai ɔk paac se, 'ɓaa 'dugiɲ naatn ɔɔ gursiɲ se
'nigiɲ jee daayge tu. Kɛn tɛɗiɲga bin se, ai tooɗn kɔrbɔtɔ maakŋ raa ki. Ɔɔ naai
lɛ, 'ɓaaɗo 'daanuma.» 22 Kɛn goon kɔɗɔ se jaay booy taar kɛn Isa taaɗiɲ se, ɔk
tɛrl ɓaa ɓaa se maakiɲ tuj kasak kasak, taa naaɲ debm nak dɛna. 23 Isa ɗeek
jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm nak dɛna se kɛndiɲ
kɔɔɲɔ *maakŋ Gaar Raa ki. 24 M'ɗeek m'ɗɔɔlsen daala: kɛn giɲji jaay deel ute
ɓee luppara se ɔɔɲɔ; naɓo debm nak dɛna jaay 'kɛnd maakŋ Gaar Raa ki se, ɔɔɲ

* **19:5** Aak Jɛn 2.24. † **19:19** Aak Ekz 20.12-16 ɔɔ Dt 5.16-20. ‡ **19:19** Aak Lb 19.18.

cir naaŋ se daala!» 25 Kɛn jee mɛtiŋ ki jaay booy taar se, ɔkɗen taaɗ eyo ɗeek
ɔɔ: «Kɛn bin num naŋa jaay 'kɔŋ kaaja?» 26 Isa uun kaaminˇ aakɗe ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: «Gɛn jikilimge tu sum num nakŋ se ɔɔŋˇɔ, num Raa ki se, ne ɗim ɔɔŋiŋˇ gɔtɔ.»
27 Gɔtn se Piɛr ɗeek Isa ki ɔɔ: «'Booyo, naaje se k'j'ɔŋˇoga nakge paac taa j'ai
daan naai, num naaje tap ɓo j'kɔŋ ɗĩ?» 28 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: kaaɗ kɛn Raa utu tɛɗn nakge paac 'tɛɗn kiji se, maam *Goon Deba
m'utu m'kiŋg do kaag do kɛn iiŋˇo gɔtn Raa ki ɔɔ naasen sik-kaar-di kɛn lee
daanumkiro se, utu aki kiŋg do kaag do kɛn sik-kaar-dio gɛn kɔjˇn bɔɔrɔ do taa
ɓee gaan *Israɛlge tun sik-kaar-di se. 29 Ɔɔ debm jaay ɔŋˇo ɓeeŋˇge, gɛnaaŋˇgen
gaabge ute kɛngen mɛndge, bubiŋˇa, koŋˇa, gɛniŋˇge ey lɛ maakŋ-gɔtiŋˇge taa
maam se, nakgen se paac se naaŋ utu aɗen kɔŋ dɛn cir kɛn naaŋ ɔŋˇo, ɔɔ 'kɔŋ
kaajˇn gɛn daayum. 30 Num maakŋ jeege tun ɓɔrse naan ki se, dɛniŋˇ utu kɔɔpm
mɔɔtn. Ɔɔ maakŋ jeege tun ɓɔrse mɔɔtn se, dɛniŋˇ utu tɛɗn jee naan ki.»

20

Isa aal naagŋ taara ute mɛl jinɛnɛ ɔɔ jee tɛɗn naabiŋˇge

1 Tɛr Isa ɗeek daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ mɛl ɓee kɛn iiŋˇ
tanɔɔriŋˇ nɔɔriŋˇ je jeege taa aɗen kɔl ɓaa tɛɗn naaba maakŋ jinɛniŋˇ ki. 2 Mɛl
jinɛnɛ se taaɗ dɔɔk taariŋˇ ute jee tɛɗn naabge se kɛn naaɗe tɛɗ naaba lɛkga se,
deba kic ɓo naaŋ aŋˇ kɛɗn tamma* kalaŋ kalaŋ. Bin jaay ɓo naaŋˇ ɔlɗen maakŋ
jinɛniŋˇ ki. 3 Kɛn aan kaaɗn mɛs ki se, naaŋˇ teeco ɓeeŋˇ ki ɔŋ jeege iŋg kiŋg cɛrɛ.
4 Gɔtn se naaŋˇ ɗeekɗen ɔɔ: ‹Naase kic 'ɓaa 'tɛɗki naaba maakŋ jinɛnum ki ɔɔ
maam m'asen kɔgŋ te ɗoobiŋˇa.› 5 Gɔtn se jee tɛɗn naabge se iiŋˇ ɓaa maakŋ
jinɛnɛ ki. Kɛn aan katar ki tir se, tɛr naaŋˇ teeco ɔɔ katar do tɛgɛr ki kic naaŋˇ
teeco. Ɔɔ kɛn naaŋˇ teeco jaay ɔŋ jeegen kuuy iŋg kiŋg cɛrɛ daal se, naaŋˇ ɔlɗen
ɔɔ k'ɓaa tɛɗn naaba maakŋ jinɛniŋˇ ki kici. 6 Kɛn aan tɛgɛr se, naaŋˇ teeco daala
ɔɔ ɔŋ jeegen iŋg kiŋg cɛr se, naaŋˇ ɗeekɗen ɔɔ: ‹Gɛn ɗi jaay naase iŋg 'lɛkki cɛr
se?› 7 Naaɗe tɛrliŋˇ ɔɔ: ‹Nam ajen kuun gɛn naaba ɓo gɔtɔ.› Naaŋˇ ɗeekɗen ɔɔ:
‹Naase kic 'ɓaa 'tɛɗki naaba maakŋ jinɛnum ki.› 8 Kɛn aan tɛgɛr kaaɗa ɓaa
ɓaa kooco se, mɛl jinɛnɛ se ɗeek debm tɛɗn naabiŋˇ ki ɔɔ: ‹'Baa 'daŋo jee tɛɗn
naabge se paac ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo ɔgiŋˇ nakiŋˇ nakiŋˇa. 'Baag do jeege tun
kaam mɔɔtn bini 'kaan do jeege tun kɛn ɓaaɗo deete.› 9 Gɔtn se jeegen jaay
baag tɛɗn naaba kaam mɔɔtn ɗɛs se, ɓaaɗo ɔɔ naŋa kic ɓo j'ɛɗiŋˇ tamma kalaŋ
kalaŋ. 10 Kɛn gɛn kɔgŋ jeegen baag naaba deet se, naaɗe saap ɔɔ kaaɗn naane,
naaɗe 'kɔŋ cir naapɗege. Naɓo deba kic ɓo ɔŋ tamma kalaŋ kalaŋ sum. 11 Kɛn
naaɗe jaay aak bɛɗɗen j'ɛɗɗen se, maakɗe taarɗe mooy naaŋ ki dir dir do mɛl
ɓee ki se. 12 Ɔɔ ɗeekiŋˇ ɔɔ: ‹Jee se ɓaaɗo kaam mɔɔtn ɔɔ naaba kic ɓo naaɗe tɛɗ
lɛr kalaŋ sum, ɔɔ naai ɔgɗen aas kaas ute naajen kɛn k'dabar k'lɛk tɛc maakŋ
kaaɗ ki.› 13 Gaŋ mɛl jinɛnɛ se ɗeek deb kalaŋ ki ɔɔ: ‹Mɛɗuma, maam m'tuji te
ɗim eyo ɔɔ taarje se lɛ k'taaɗ k'tɔɔliŋˇoga tɔɔlɔ m'ɔɔ kɛn jaay naai 'tɛɗn naaba
lɛkga num, m'ai kɔgŋ tamma kalaŋ se, naai 'tookoga took ey la? 14 Ɓɔrse, ɔk
bɛɗi ɔɔ 'ɓaa ɓei ki. Ɔɔ debm tɛɗn naabm baag kaam mɔɔtn se, kɛn maam m'je se
maam m'aŋˇ kɛɗn bɛɗiŋˇ aan gɔɔ gɛn naai se sum kici. 15 Ute gursum se, nakŋ
maam m'je ɓo m'an tɛɗn ro ki ey la? Lɔɓu do bɛɛ kɛn maam m'tɛɗ se, naai
'maaki ilim ro ki la?›» 16 Taa naaŋˇ se ɓo Isa ɗeek ɔɔ: «Jeegen kaam mɔɔtn se,
utu tɛɗn jeegen naan ki. Ɔɔ jeegen naan ki se lɛ, utu kɔɔpm kaam mɔɔtn.»

Isa taaɗ gɛn k-mɔtɔge tu ɔɔ naaŋˇ utu kooyo ɔɔ aɗe dur daan yoge tu (Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

* **20:2** Tamma kalaŋ se aas kɔgŋ debm tɛɗ naaba gɛn ɓii kalaŋ.

17 Isa ook ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ kɛn naaɗe ɓaa ɓaa ɗoob ki se, naaŋ daŋ
jee mɛtiŋ sik-kaar-di kalɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: 18 «'Booyki, ɓɔrse naaje k'j'ook
k'ɓaaki ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ *Goon Deba se, j'utu j'aŋ kɔkŋ kɔl ji *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa. Naaɗe utu aŋ kɔjŋ
bɔɔrɔ doŋ ki ɔɔ aŋ kɔl j'aŋ ɓaa tɔɔlɔ. 19 Naaɗe aŋ kɔkŋ kɔl ji jeege tun Yaudge
eyo, utu aŋ tooy koogo mɛtiŋ ki, aŋ tɔnd te mɛɛjɛ jaay aŋ tupm tɔɔl ro kaag ki.
Ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se, naaŋ aɗe dur daan yoge tu.»

Jak te gɛnaaŋ Jan koŋɗe tɔnddɛ mɛta gɔtn Isa ki
(Mk 10.35-45; Lk 22.24-47)

20 Gɔtn se gaan Zebedege ɓaaɗo ute koŋɗe naan Isa ki. Koŋɗe se ɛrg naaŋ ki
taa tɔnd mɛtiŋa. 21 Kɛn Isa aakiŋ se ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai tap ɓo 'je ɗĩ?» Mɛnda
se tɛrliŋ ɔɔ: «Ɔŋ gɛnumgen di naani ki se maakŋ gaari ki se, ɔŋ deb kalaŋ
'kiŋg do ji daami ki ɔɔ kɛn kalaŋ do ji jeeli ki.» 22 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ naase
'tɔndki mɛta ro ki se, naase 'jeel ɔkki te mɛtiŋ eyo. *Kɔɔpm dubar maam m'utu
m'kaay se, naase aŋki kɔŋ kaasn gɛn kaayiŋ la?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Yɛɛ, naaje
j'aŋ kɔŋ kaasa.» 23 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, kɔɔpm dubarum se naase aŋki
kaayiŋa, naɓo gɛn gɔtn kiŋg jaay do ji daamum ki ey lɛ do ji jeelum ki se, ɔlum
maam eyo. Gɔtn se Bubum ɗaapiŋga ɗaap maliŋge tu.»

24 Kɛn jee mɛtn Isa kɛn sik jaay ɓaa booy taar ese se, naaɗe maakɗe tuj do
gɛnaa naapge tun di se. 25 Gaŋ gɔtn se Isa daŋɗeno paac ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Jeelki,
jeegen k'tɔlɗe gaarge se iŋg do jeege tu ɔɔ magalgen k'tɔnddɛ se tɛɗ jeege te
taa tɔɔgɔ. 26 Num naase se ɔŋte 'tɛɗki bini. Kɛn maakse ki jaay nam je tɛɗn
magalse se, ɔŋ roŋ tɛɗn debm kaaŋ naabse. 27 Kɛn maakse ki se jaay nam je
tɛɗn naanse se ɔŋ roŋ asen tɛɗn ɓulse. 28 Taa *Goon Deba ɓaaɗo se, taa jeege
ɓo aŋ tɛɗn naab eyo, num naaŋ ɓaaɗo se taa naaŋ ɓo tɛɗn naaba jeege tu ɔɔ
kɛɗn koŋ gɛn dugŋ do jee dɛna.»

Isa ɛɗ lapi jee kaam-tɔɔkge tu dio
(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

29 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ ki jaay teec teec maakŋ gɛgɛr kɛn Jeriko ki se, jeege
dɛna ɔk mɛtiŋa. 30 Gɔtn se naaɗe ɔŋ jee kaam-tɔɔkge di iŋg kiŋg jɛŋ ɗoob ki.
Kɛn jee kaam-tɔɔkge se booy jaay ɔɔ Isa ɓo deel deel se, naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ
ɔɔ: «Mɛlje, *Goon Daud ɛɛjjen doje ki!» 31 Gɔtn se jee dɛnge uunɗe kaamɗe
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Ɗoki!» Gaŋ jee kaam-tɔɔkgen se tɛr tɔɔɗ tɔɔy makɔŋ daala ɔɔ:
«Mɛlje, Goon Daud ɛɛjjen doje ki!» 32 Gɔtn se Isa ɔk ɗaara, daŋɗeno ɔɔ ɗeekɗen
ɔɔ: «Naase 'jeki m'asen tɛɗn ɗĩ?» 33 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛlje, ɔŋ kaamjege
'tɔɔɗn taaka!» 34 Gɔtn se Isa ɛɛjɗen doɗe ki, uun jiŋ tɔnddɛn kaamɗege tu ɔɔ
kaamɗege naar tɔɔɗ taaka ɔɔ naaɗe ɔk mɛtiŋa.

21

Isa ɛnd Jeruzalɛm ki aan gɔɔ gaarge
(Mk 11.1-10; Lk 19.28-44; Jn 12.12-19; Eza 12.6)

1 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ ki jaay aan gɔɔr ute Jeruzalɛm, cɛɛ naaŋ kɛn k'daŋiŋ
Bɛtpajɛ do *kɔsn ɔlib ki se, gɔtn se, maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se, Isa ɔl jeege di
naaba. 2 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaki maakŋ naaŋ kɛn naanse ki se, ɔɔ naase aki
ɓaa naar kɔŋ ko buuru k'dɔɔkiŋga dɔɔkɔ ute gooniŋ cɛɛŋ ki. Koŋ se 'tuutiŋkiro
ɔɔ naaɗe di paac 'ɓaamɗekiro. 3 Kɛn nam jaay ɗeeksenga taar ɗĩm num,
'tɛrliŋki ɔɔki: Kɛse Mɛlje ɓo jeɗe. Ɔɔ naaŋ asesiŋ naar kɔŋɔ naase anɗekiro
'ɓaa.» 4 Nakŋ se paac jaay aan se taa taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa

ki raaŋiŋo do dɔkiŋ se kaan ɗoobiŋ ki, kɛn ɔɔ: [5] *'Ɗeekki jeege tun maakŋ gɛgɛr kɛn Sion*ki ɔɔki:*
Aakki, gaarse te ɓaaseno kɔŋɔ,
naaŋ se debm dalul ooko do ko buur ki,
ɔɔ do gooniŋ ki kɛn koŋ k'lee k'j'uun daama se.†
[6] Gɔtn se jee mɛtn Isa ki iiŋ ɓaa ɔɔ ɓaa tɛɗiŋ aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno ro ki. [7] Naaɗe tuut ko buuru ute gooniŋa ɔɔ ɓaanɗeno. Gɔtn se naaɗe tɔɔɗ taal kal magalɗege do buurge tu‡ se jaay Isa iŋg do ki. [8] Jeege dɛna tɔɔɗ taal kal magalɗege ɗoob ki ɔɔ jee mɛtiŋge gaaŋo doomo ɓaaɗo tɔmbiŋ ɗoob ki. [9] Jee te dɛnɗe paacŋ daaniŋ se, jee naan ki, jee mɔɔtn ɗɔɔb ɔɔy ɔɔ:
«Ozaana *Goon Daud!»
«*Raa tɛɗn bɛɛŋ do deb kɛn ɓaaɗo te ro Mɛljege Raa!»
«Ozaana Raa kɛn raan maakŋ raa ki!»
[10] Kɛn Isa jaay ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, jee maakŋ gɛgɛr ki se paac taaɗ gajalaŋ ɔɔ taaɗ ute naapa ɔɔ: «Naaŋ se tap ɓo naŋa?» [11] Jee dɛngen ɔko mɛtiŋ se tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛse Isan debm taaɗ taar teeco taar Raa ki, kɛn iiŋo Nazarɛt kɛn taa naaŋ Galile ki.»

*Isa tuur te jee lee tɛɗn zogen daan bɔɔr *Bee Raa ki*
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

[12] Naaŋ kɛn se Isa ɓaa ɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ gɔtn se naaŋ baag tuur jeegen ɓaano te nakɗege gɛn zoa ute jeegen ɓaaɗo dugu. Naaŋ tɔt tɔl tuun te tabil jee pɛlɛkŋ gursge naatn ɔɔ tɔt tɔl te nakgen jee tɛɗn zo dɛɛrge lee tiŋg do ki se kici. [13] Ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Taar se k'raaŋiŋga raaŋ maakŋ Kitap ki j'ɔɔ: *Ɓee maam se tɛɗn ɓee kɛn jeege ansum keeme,*§ num gaŋ naase 'tɛɗiŋki tɛɗga *gɔtn jee ɓoogge*!*»
[14] Gɔtn se jee kaam-tɔɔkge ute jee cɛkɛɗge ɓaaɗo ɔŋ Isa daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ naaŋ ɛɗɗen lapia. [15] Kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage jaay aak nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛɗo se, ɔɔ booy gaangen jaay tɔɔɗ tɔɔy daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ: Ozaana, *k'nookki *Goon Daud se; gɔtn se naaɗe maakɗe tuj aak eyo. [16] Ɔɔ naaɗe taaɗ Isa ki ɔɔ: «Taar gaangen taaɗ se, naai utu 'booy ɗey?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Yɛɛ, m'utu m'booyo. Num naase tap ɓo 'dooyiŋki te ey la, taar kɛn Kitap ɔɔ:
Ute taar gaangen sɛɛmɛ ɔɔ kɛngen k'taacege se ɓo,
naai 'nook roi aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki?†»
[17] Gɔtn se Isa iiŋ ɔŋɗe ɔɔ ɓaa tooɗ naaŋ kɛn Bɛtani ki.

Isa naam ko ba
(Mk 11.12-14,19-26; Lk 13.6-9)

[18] Mɛtbeeŋki tanɔɔriŋ kɛn Isa iiŋ Bɛtani ki jaay ɔk tɛrlo ɓaaɗo ɓaa Jeruzalɛm ki se, naaŋ naam ɓo tɔɔliŋa. [19] Naaŋ aak ko ba se ɗaar ɗaar cɛɛ ɗoob ki. Naaŋ ɓaaɗo mɛtn ko ba ki se, naɓo ɔŋ kamba sum. Gɔtn se naaŋ taaɗ ko ba ki se ɔɔ: «Naan ki se, mɔɔtn naai kooj ey sum!» Ɔɔ gɔtn se sum ɓo ko ba se naar tuutu. [20] Kɛn jee mɛtiŋ ki jaay aak nakŋ Isa tɛɗ se, ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek ɔɔ: «Tɛɗ ɔɔ ɗi jaay ko ba se naar tuut yɔkɔɗ bin se?» [21] Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kɛn naase jaay aalki maakse do Raa ki ɔɔ ɔkki naaja maakse ki ey se, naase aki kɔŋ tɛɗn nakŋ maam m'tɛɗ do ko ba ki se sum eyo, num aki ɗeekŋ kɔs ki ɔɔki: ‹Iiŋ ooc maakŋ baar ki› ɔɔ naaŋ 'kiiŋ kooco. [22] Kɛn nakŋ paacŋ

---

* **21:5** Sion se ro Jeruzalɛm kici. † **21:5** Aak Zak 9.9. ‡ **21:7** Ɗeere maakŋ Matiye ki se taaɗ ɔɔ Isa ook do buur ki ute do gooniŋ ki num maakŋ Kitapm Mark ki se, 11.2 taaɗ ɔɔ Isa se ooko do goon buur ki sum. § **21:13** Aak Eza 56.7. * **21:13** Aak Jer 7.11. † **21:16** Aak KKR 8.3.

naase 'tɔndki mɛta ro ki jaay aalki maakse paac do Raa ki se, naase utu aŋ̃ki kɔŋɔ.»

Magal Yaudge ɗem tɔɔgŋ Isa (Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 Isa ɓaaɗo ɛnd daan bɔɔr *'Bee Raa ki ɔɔ baag dooy jeege. Gaŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ magal taa ɓee Yaudge ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai tap ɓo tɔɔgi se ɔŋiŋ̃o gay jaay ɔli 'tɛɗ nakgen bin se? Kɛn undi kulu tɛɗ nakgen se tap ɓo naŋa?» 24 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam kic m'ɔk taara kalaŋ m'je tɔnd mɛtse. Kɛn naase jaay ɔŋ 'tɛrlumkiga num, maam kic m'asen taaɗn debm kɛn undum kulu gɛn tɛɗn nakgen se. 25 'Taaɗumki tu: kɛn ɔlo Jan-Batist *batiz jeege se, Raa lɔɓu jikilimge lɛ?» Naaɗe baag taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: Raa ɓo ɔliŋ̃o lɛ, naaŋ̃ ajeki ɗeekŋ ɔɔ: Gɛn ɗi jaay 'baate 'kuunki taar Jan se? 26 Kɛn k'ɗeekkiga j'ɔɔki: ‹Jikilimge ɓo ɔliŋ̃o› lɛ, jee dɛnge ajeki kɔŋ̃ eyo, taa naaɗe jeel Jan se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki.» 27 Gɔtn se naaɗe tɛrl Isa ki ɔɔ: «Naaje se k'jeel eyo.» Tɛr Isa kic ɗeekɗen ɔɔ: «Maam kic num, m'asen kɔŋ taaɗn debm kɛn undum kulu gɛn tɛɗn nakgen se eyo.»

Isa aal naagŋ taara ro gaange tu dio

28 Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Saapm naase ki num ɔɔki ɗi: gaaba kalaŋ ɔk gaangen gaabge dio. Naaŋ̃ ɓaa ɔŋ gooniŋ̃ deet se ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Goonuma, jaaki se 'ɓaa tɛɗo naaba maakŋ jinɛnɛ ki.› 29 Gooniŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Maam m'ɓaa eyo.› Naaŋ̃ iŋg cɔkɔ se taar naaŋ̃ taaɗ se saapiŋ̃ jig eyo, ɔɔ naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa maakŋ jinɛnɛ ki. 30 Tɛr bubɗe ɓaaɗo ɔŋ gooniŋ̃ kuuy se taaɗiŋ̃ aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ taaɗo gooniŋ̃ kɛn deet se kici. Gooniŋ̃ se tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Yɛɛ, maam m'ɓaao› naɓo gaŋ baate ɓaa. 31 Maakŋ gaange tun di se kɛn gay ɓo took uunga taar bubiŋ̃a?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Goon deete.» Isa taaɗɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: *jee tɔkŋ miirge ute mɛnd kɛɛsn gaabge se, kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki dose ki. 32 'Deere, Jan-Batist se ɓaaɗo taaɗsenga ɗoobm gɛn tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a, naɓo naase 'tookkiro te taariŋ̃ eyo. Ey num *jee tɔkŋ miirge, ute mɛnd kɛɛsn gaabge se kic ɓo, tookga taariŋ̃a. Gaŋ naase se, kɛn aakɗeki naaɗe took taariŋ̃ se kic ɓo, naase 'baate 'tɛrlki maakse ɔɔ ɔŋ 'tookki te taariŋ̃ eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tɛɗn naabgen jig eyo (Mk 12.1-12; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

33 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «'Booyki kaal naagŋ taar kuuy daala! Gaaba kalaŋ tɛɗ jinɛn biŋ̃, iiŋ̃ guruguiŋ̃ te durdur, naaŋ̃ uɗ gɔɔ do ko ki gɛn rii koojŋ̃ biŋ̃iŋ̃a ɔɔ iiŋ̃ gɔtɔ jɛrlɛ gɛn kiŋg bɔɔbm jinɛniŋ̃a. Gɔtn se maakŋ jinɛniŋ̃ se, naaŋ̃ ɔŋ̃iŋ̃ kaam ji jee tɛɗn naabge tu ɔɔ naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa mɛrtɛ. 34 Kɛn kaaɗn kugŋ koojŋ̃ biŋ̃ jaay aan se, naaŋ̃ ɔl jee tɛɗn naabiŋ̃ge se gɔtn jeege tun naaŋ̃ ɔŋ̃ɗe jinɛniŋ̃ kaam jiɗe se, taa aŋ̃o kɔkŋ bɛɗiŋ̃a. 35 Num gaŋ jee kɛn naaŋ̃ ɔŋ̃ɗe jinɛniŋ̃ kaam jiŋ̃ se tɔk jee kɛn naaŋ̃ ɔlɗeno se. Deb kalaŋ naaɗe tɔnd dɛrɛŋiŋ̃a ɔɔ deb kalaŋ kuuy se naaɗe tɔɔliŋ̃a ɔɔ kɛn kuuy kalaŋ se, kic naaɗe tund tɔɔliŋ̃ te koa. 36 Tɛr naaŋ̃ ɔl jee tɛɗn naabgen kuuy dɛn cir jeegen deet se daala, naɓo naaɗe se kic ɓo, naaɗe tɛɗɗen bini. 37 Bin num kaam mɔɔtn se naaŋ̃ ɔlɗeno gooniŋ̃a, taa naaŋ̃ saap ɔɔ: ‹Goonum mala se naaɗe utu tookŋ kuun taariŋ̃a.› 38 Gaŋ kɛn naaɗe jaay aak gooniŋ̃ se, naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: ‹Naaŋ̃ se ɓo kɛn bubiŋ̃ ooyga num utu 'tɛɗn mɛl jiŋ̃ɛnɛ se! Bin num 'ɓaakiro k'tɔɔliŋ̃ki ɔɔ jinɛnɛ se lɛ, ajenki kɔɔpm naajege tu!› 39 Gɔtn se naaɗe ɔk ɔɔɗo goono se maakŋ jinɛn ki se naata ɔɔ ɓaa tɔɔliŋ̃a.» 40 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «'Booyki mɛtn taar se: kɛn mɛl jinɛnɛ se jaay ɓaaɗoga num, jee tɛɗn naabgen maakŋ jinɛn kɛn ese se naaŋ̃ aɗen tɛɗn ɔɔ ɗi?» 41 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Jee tɛɗ bɛɛ ey bin se, naaŋ̃ aɗen kɛɛjŋ̃ doɗe ki eyo ɔɔ aɗen tɔɔl naatn ɔɔ jinɛnɛ se lɛ, naaŋ̃ aŋ̃ kɛɗn ji jeege tun kuuy taa aŋ̃siŋ̃ kaaka.

Ɔɔ kɛn aanga kaaɗn koojŋ biŋ ki se, jee se aŋo kɔkŋ bɛɗiŋa.» 42 Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Naase 'dooyiŋki te ey la taar kɛn Raa taaɗ maakŋ Kitap ki se ɔɔ:
Ko kɛn jee kiiŋ ɓeege baatiŋ se, naaŋ se ɓo tɛɗga ko kɛn 'gakŋ ɓea;
kɛse ɓo naabm Mɛljege Raa ɔɔ naajege tu se j'aakiŋki se ɔkjeki taaɗ eyo.‡
43 «Taa naaŋ se ɓo 'booyki m'asen taaɗa: *maakŋ Gaar Raa se j'utu j'asesiŋ kɔɔɗ naatn jise ki ɔɔ Raa utu aŋ kɛɗiŋ jeege tun aŋga tɛɗn naabiŋa. 44 Nam jaay oocga do ko kɛn jee kiiŋ ɓeege baatiŋ se lɛ, 'tɛrɛcɛ ɔɔ debm kɛn ko se oocga doŋ ki lɛ, aŋ daala.» 45 Num *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute *Parizige booy kaal naagŋ taar ese se, naaɗe ɓaa jeel ɔkga roɗe ki kaal naagŋ taar se taaɗ ute naaɗe se. 46 Gɔtn se naaɗe je ɗoobm aŋ kɔkɔ, naɓo naaɗe ɓeer jee dɛnge tu, taa jee dɛnge se jeel Isa se, naaŋ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki.

22

Isa aal naagŋ taara ute jee k'daŋɗe gɔtn kɔs ki ɓii kɔkŋ mɛnd ki (Lk 14.16-24)

1 Tɛr Isa baagɗen taaɗn ute kaal naagŋ taara daala ɔɔ: 2 «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ gaar kɛn tɛɗ kɔsɔ dɛna ɓii kɔkŋ mɛnd gooniŋ ki. 3 Naaŋ ɔl jee tɛɗn naabiŋge taa aɗe ɓaa daŋ jeegen k'daŋɗeno gɔtn kɔkŋ mɛnd ki se, naɓo jee se baate ɓaaɗo. 4 Tɛr naaŋ ɔl jee tɛɗn naabgen kuuy ɓaa ɗeek jeege tun k'daŋɗeno se ɔɔ: ‹Bɔrse kɔsɔ se bɛɛga, kɔs taarumge ute maalumgen teer se m'tɔɔlɗenga. Ɔɔ ɓɛrɛ, kɔsɔ se ooyga, 'ɓaakiro aki kɔsɔ!› 5 Naɓo jee se taar se naaɗe an ɗim eyo ɔɔ wɔɔk ɓaa naabɗege tu. Deb kalaŋ ɓaa maakŋ-gɔtiŋ ki ɔɔ kɛn kalaŋ ɓaa gɔtn tɛɗn zo nakiŋge tu. 6 Jeegen kuuy se kic iiŋ tɔk jee tɛɗn naabge se dabarɗe ɔɔ tɔɔlɗe naatn. 7 Gɔtn se gaarge maakiŋ taariŋa, ɔl asgariŋge gɛn ɓaa tɔɔl jeegen tɔɔlo jee tɛɗn naabiŋge se ɔɔ tɔɔcŋ gɛgɛrɗe se naatn. 8 Gɔtn se naaŋ ɗeek jee tɛɗn naabiŋge tu ɔɔ: ‹Kɔsɔ se ooyga, naɓo jeegen k'daŋɗeno se ɔŋ aasiŋ te gɛn kɔsn kɔsn ese se eyo. 9 'Baaki gɔtn jeege tun lee tusn daan ɗoobge tu se, jeegen paacŋ naase ɔŋɗekiga ɓo 'daŋɗekiro aɗe ɓaa gɔtn kɔkŋ mɛnd ki se.› 10 Jee tɛɗn naabge se ɓaa daan ɗoobge tu ɔɔ daŋ tuso jeegen naaɗe ɔŋɗeno paac se kaam kalaŋ, kɛn jee bɛɛ, kɛn jee bɛɛ eyo; ɔɔ ɓaanɗeno maakŋ ɓee kɛn jeege utu an kɔsn maak ki se ɔɔ maakŋ ɓee se jee kɛn k'daŋɗeno se ɓaaɗo ɗoociŋ tal. 11 Gɔtn se gaarge ɛnd maakŋ ɓee ki gɛn kaakŋ jeegen maak ki se, gaŋ aak deb kalaŋ se uuso kal tec gɛn jeegen ɓaaɗo gɔtn kɔkŋ mɛnd ki se eyo. 12 Gɔtn se gaarge ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, tɛɗ ɔɔ ɗi jaay naai ɛndo gɔtn ara? Naai lɛ ɔk kal tec aan gɔɔ jeegen ɓaaɗo gɔtn kɔkŋ mɛnd ki ey se.› Num gaabm se ɔk taar kɛn aŋ tɛrl eyo. 13 Gɔtn se gaarge ɗeek jee tɛɗn naabiŋge tu ɔɔ: ‹Gaabm se, 'dɔɔkiŋki jiŋge ute jɛŋge ɔɔ uun undiŋki naatn maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ, ɔɔ gɔtn se ɓo gɔtn naaŋ an tɔɔyɔ ɔɔ an taaŋ naaŋiŋa.›» 14 Tɛr Isa ɗeek ɔɔ: «Deere, *Raa se daŋga jeege dɛna, naɓo jeegen naaŋ bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ se baata.»

Mɛtn taar kɔgŋ miiri (Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 Gɔtn se *Parizige ɓaa tus dɔɔk taarɗe gɛn goom kɔkŋ Isa do taariŋ ki. 16 Naaɗe ɔl maakŋ jeege tun mɛtn Parizige tu ute jee *Ɛrɔdge kandum se gɔtn Isa ki ɔɔ naaɗe ɓaa ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jeele naai se taaɗ taar mɛt ki. Ɔɔ ɗoobm Raa se naai 'dooy jeege ute kɛn mɛt ki ɔɔ naai lɛ taar jeegen kuuy se naai 'tɛɗn naaba ro ki eyo. 17 Maak-saapm naai ki num, taaɗjen tu Sezar se j'ɔk ɗoobm j'aŋ kɔgŋ miiri lɔɓu gɔtɔ?» 18 Num gaŋ Isa se jeel saapɗen jig ey se ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se jeegen 'tɛɗki rose aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se. Gɛn ɗi naase oomumki bin se? 19 'Taaɗumki tu tamman gɛn kɔgŋ miiri se, m'aŋ kaaka.» Gɔtn se naaɗe uun taaɗiŋ tamma kalaŋ. 20 Naaŋ tɔnd mɛtɗe ɔɔ:

‡ **21:42** Aak KKR 118.22-23.

«Kaam-nirl doa te ro kɛn k'raaŋiŋ ro ki se tap ɓo gɛn naŋa?» 21 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ:
«Gɛn Sezar.» Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn bin num, nakŋ gɛn Gaar Sezar se
ɛɗiŋki nakiŋa ɔɔ gɛn Raa lɛ ɛɗiŋki nakiŋ kici.» 22 Kɛn naaɗe jaay booy taar Isa
taaɗ se, taar se ɔkɗen taaɗ eyo. Gɔtn se Isa se naaɗe ɔniŋa ɔɔ iiŋ ɓaa.

Jee naaj mɛtn taar jeegen aɗe duru daan yoge tu (Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

23 Bii kɛn se sum ɓo, jeegen k'daŋɗe *Sadusege kɛn taaɗ ɔɔ jeege ooyga num
dur ey sum se ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: 24 «Debm dooy jeege, *Musa se
taaɗjenga taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ: kɛn deba jaay ɔk mɛnda ɔɔ ooy ɔŋ te goon
ey se, ɔŋ gɛnaaŋ kɔkŋ mɛndiŋa ɔɔ koojŋ mɛtjili gɛnaaŋ kɛn ooy se. 25 Gaŋ
maakjege tu se gɛnaage cili koŋɗe kalaŋ. Debm deet deet se ɔk mɛnda naɓo
ooy ooj te goon eyo, ɔɔ mɛnda se ɔɔp gɛnaaŋ gɔɔsiŋ ki. 26 Gɔɔsiŋ kic ɓaaɗo
ɔk mɛnd se ɔɔ naaŋ kic ooy ooj te goon eyo. Tɛr debm gɛn k-mɔtɔge tu se
kic ɓo ɓaaɗo ɔk mɛnd se ɔɔ naaŋ ooyo ooj te goon eyo; bini aan do deb kɛn
gɛn k-cilige tu. 27 Kɛn naaɗen cili se jaay ooy paac se, kaam mɔɔtn se mɛnda
se kic ɓaaɗo ooyo. 28 Bin num ɓii kɛn jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan
yoge tu se, maakŋ gɛnaage tun cili se, mɛnd se tap ɓo 'tɛɗn mɛnd naŋa? Taa
naaɗe paac lɛ tɔk naaminga naam mɛnd se.» 29 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase se, ɓɛrɛ,
iigkiga, taa taar Raa se lɛ 'jeelki eyo ɔɔ tɔɔgŋ Raa kic lɛ naase ɔndki te mɛtiŋ
eyo. 30 Taa ɓii kɛn jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge tu se, gaabge
te mɛndge se 'tɔkŋ naap ey sum. Num naaɗe se tecŋ aan gɔɔ *kɔɗn Raagen
maakŋ raa ki. 31 Gɛn jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar
Raa taaɗsen maakŋ Kitapiŋ ki se, naase 'dooyiŋki te ey la kɛn ɔɔ: 32 *Maam se
m'Raa gɛn *Abraam m'gɛn Isaka ɔɔ m'gɛn *Yakub.** Raa se, naaŋ Raa jeegen
ooyga kooy eyo, num naaŋ se, Raa jee zɛɛrɛ.» 33 Kɛn jee dɛnge jaay booy taar
kɛn Isa dooyɗe se, taar se tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo.

*Kɛse taar magal cir paac maakŋ *Ko Taar Raa ki (Mk 12.28-34; Lk 10.25-37)*

34 Kɛn *Parizige jaay booy ɔɔ *Sadusege ɔŋ aasiŋ te ro Isa ki ey se, naaɗe
daŋ tus naapa. 35 Maakɗe ki se, deb kalaŋ se debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raa, je ɗoobm an goom kɔkŋ Isa se, ɓaaɗo tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: 36 «Debm dooy
jeege, maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taar gɛn tɛɗa kɛn cirɗe paac se,
kɛn gay?» 37 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «*Mɛli Raa se, 'jeŋ ute maaki paac ute roi paac ɔɔ ute
saapi paac.*† 38 Kɛse ɓo taar deet deetn gɛn tɛɗa kɛn cirɗe paac paac. 39 Tɛr kɛn
mɛtiŋ ki teciŋ tec se kɛn ɔɔ: *'Je naapi aan gɔɔ ro naai mala.*‡ 40 Maakŋ Ko Taar
Raa ki ute taargen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo paac se, doŋ ɓo ɔɔs do
taarge tun di ese sum.»

**Al-Masi ute *Daud (Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)*

41 Aan gɔɔ *Parizige lɛ tusga ɗey se, Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: 42 «Gɛn naase ki num,
al-Masi se tap ɓo naŋa? Naaŋ tap ɓo goon naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naaŋ se
mɛtjil Daud.» 43 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Num tɛɗ ɔɔ ɗi jaay *Nirl Raa ɔl Daud daŋiŋ ɔɔ:
Mɛluma? Ɔɔ naaŋ mala taaɗga taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:
44 *Mɛljege Raa taaɗo Mɛlum ki ɔɔ:*
'Baaɗo iŋg do ji daamum ki
bini jee taamooyige se m'aɗen tɛɗn naai utu 'kiŋg doɗe ki.§

---

* **22:32** Aak Ekz 3.6. † **22:37** Aak Dt 6.5. ‡ **22:39** Aak Lb 19.18. § **22:44** Aak KKR 110.1.

45 Kɛn Daud jaay daŋ al-Masi ɔɔ Mɛluma, anum tɛɗ ɔɔ ɗi jaay Mɛliɲ 'tɛɗn goon
Daud se?» 46 Maakɗe ki se, nam jaay aɲ tɛrl taara kalaŋ Isa ki kic ɓo gɔtɔ ɔɔ
naaɲ kɛn se mɔɔtn nam tɔnd te mɛtiɲ do taar ɗim kɛn kuuy ey sum.

23

*Isa ɗeek ɔɔ j'ɔnd kɔnd ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn taar Raage te *Parizige (Mk 12.38-39; Lk 11.39-52, 20.45-46)*

1 Isa ɗeek jee dɛnge tu ute jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ: 2 «Parizige ute jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, naaɗe se ɓo kɛn lee dooy jeege ute *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki. 3 Kɛn bin num 'tookɗeki taarɗe ɔɔ 'tɛɗki nakgen paacɲ naaɗe
lee taaɗsen se. Naɓo ɔɲten 'tɛɗki aan gɔɔ naaɗe, taa naaɗe nakgen naaɗe taaɗ
paac se, naaɗe ɔŋ tɛɗiɲ eyo. 4 Naaɗe dɔɔk daam deere ɔɔ tɔnd do jeege tu ɔɔ
naaɗe maliŋge tap ɓo baate kutiɲ te goon jiɗe. 5 Naabɗen naaɗe tɛɗ paac se je
taa jeege aɗen kaaka. Ɔɔ taar Raagen mɛtiŋgen k'raaŋ jaay naaɗe ɔɔsiɲ aan
gɔɔ laaye ɔɔ lee dɔɔk do naanɗege tu ey lɛ kɛyɗege tu se, naaɗe tɛɗiɲ magal
magal cir gɛn jeege. Ɔɔ taa kalɗege se, naaɗe tɔɔs ziiɗiɲ taar ki tɛɗn jɛrl cir
gɛn jeege*. 6 Kɛn k'daŋɗenga gɔtn kɔs ki se, naaɗe je gɔtn kiŋg naan ki. Ɔɔ kɛn
ɓaaga maakŋ ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki se, naaɗe je gɔtn kiŋg naan
ki kici. 7 Kɛn aanga bɔɔr ki kic lɛ, naaɗe je j'aɗen tɛɗn tɔɔsɛ naaɗe ki ɓo deete
ɔɔ je j'aɗen daŋ: jee dooy jeege. 8 Num naase ɔɲten 'kɔŋki j'asen daŋ *jee dooy
jeege* taa naase 'paacki se gɛnaage ɔɔ debm dooyse lɛ kalaŋ sum. 9 Do naaŋ ki
ara se ɔɲten 'daŋki nam ɔɔki: *Bubje*, taa naase ɔkki Bubu kalaŋ sum ɔɔ naaɲ
kɛn iŋg maakŋ raa ki. 10 Ɔɲten 'kɔŋki j'asen daŋ *Debm dooy jeege*, taa naase
mɛl dooyse se *al-Masi kaliɲ ki sum. 11 Debm jaay tɛɗn magala maakse ki se,
ɔŋ roŋ tɛɗn debm tɛɗn naabse. 12 Taa debm magal roŋ se utu kɔɔpm baata, ɔɔ
debm jaay ɔɔp roŋ baat se, roŋ utu kookŋ raan.

13 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizigen kɛn 'tɛɗki
rose aan gɔɔ jee taaɗn taar mɛt ki se utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo; taa naase
'gaaski ɗoobm *maakŋ Gaar Raa jeege tu. Ɔɔ naase mala kic lɛ baate kɛndki, ɔɔ
jeegen je kɛndɛ se lɛ, naase 'gaasɗeki ɗoobo. 14 [Naasen jee taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
taar Raage ute Parizigen kɛn 'tɛɗki rose aan gɔɔ jee taaɗn taar mɛt ki se utu
asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Taa naase ɔski ji mɛnd daayge ɔɔ tɔndki mɛtn *Raa
ɔɲki eyo taa jeege asen kaaka. Taa naaɲ se ɓo bɔɔrɔ utu koocɲ dose ki se utu
asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo.]† 15 Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
ute Parizige se, naasen kɛn 'tɛɗki rose aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki utu asen
tɛɗn ɔɔŋ aak eyo. Naase 'leeki do baarge tu ɔɔ gɔtɔ ɓaa se paac ɔɔ jeki aki tɛɗn
jeege 'tɛɗn Yaudge aan gɔɔ naase se ɔɔ kɛn naase ɔŋkiga deb kalaŋ jaay uunga
ɗoobse se, debm se naase 'tɛɗiɲki debm aas gɛn ɓaa maakŋ pooɗ ki mɛt dio
cirse naase se.

16 «Naasen jee kaam-tɔɔkgen jee tɔɔdn jeege utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Naase
taaɗki ɔɔki: ‹Kɛn nam jaay naam te ro *Bee Raa se tɛɗ ɗim eyo. Num nam
jaay naam te ro daabm maakŋ Bee Raa ki se, kɛse ɓo kɛn ɔɔɲɔ.› 17 Naase jee
kaam-tɔɔkgen jee dɛrlge ara! Kɛn gay ɓo ɔɔŋ ciri? Daab lɔɓu Bee Raa kɛn
k'ɓaanoga te daab maak ki jaay daabm se, tɛɗ gɛn Raa se ne? 18 Tɛr naase
'ɗeeki ɔɔ: ‹Kɛn nam jaay naam roŋ te *gɔtn k'j'iiŋ k'ɗaapiŋ gɛn tɛɗn sɛrkɛ do
ki se, tɛɗ ɗim eyo, num kɛn naaɲ jaay naam roŋ te nakŋ k'ɓaano do ki gɛn
tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki se, kɛse ɓo kɛn ɔɔɲɔ.› 19 Jee kaam-tɔɔkge 'taaɗumki tu: nakŋ
k'ɓaano gɛn tɛɗn sɛrkɛ se ɓo cir lɔɓu, gɔtn k'j'iiŋ k'ɗaapiŋ gɛn tɛɗn sɛrkɛ ɔɔ sɛrkŋ

---

* **23:5** Nakŋ naaɗe tɛɗ se k'raaŋiŋoga raaŋ maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki naɓo naaɗe se tɛɗiɲ magal magal ɔɔ jɛrlɛ taa jeege aɗen kaaka aan gɔɔ naaɗe ɓo jee daan Raa cir jeege. † **23:14** Bersen ara se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakɗe ki se, gɔtɔ.

k'j'ɔmbiŋga do ki num, taaɗ ɔɔ sɛrkŋ se tɛɗga gɛn Raa se ɓo cir ne? 20 Bin num
debm jaay naam roŋ te gɔtn k'j'iiŋ ɗaapiŋ gɛn tɛɗn sɛrkɛ do ki se, kɛse naaŋ
naam te ro nakgen paacŋ k'ɓaano gɛn tɛɗn sɛrkɛ do ki se kici. 21 Debm kɛn
naam roŋ te Ɓee Raa se, kɛse naaŋ naam roŋ te ro mɛliŋ Raa kɛn iŋg maak ki
se kici. 22 Debm jaay naam roŋ te maakŋ raa se naaŋ naam roŋ ute kaag do
Raa ɔɔ ute mɛliŋ kɛn iŋg do ki.

23 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizigen kɛn tɛɗki
rose aan gɔɔ jee taaɗn taar mɛt ki se, utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Nakgen
naase ɔkki sɛɛm sɛɛm kɛn 'lee 'tɔmbki maakŋ taaɗsege tu kɛn tɛɗiŋ nijim se
kic ɓo, naase 'lee 'niginki gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se ɛɗki Raa ki. Naɓo
taargen maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa kɛn bɛɛ bɛɛ tap ɓo, naase aaliŋki
maak ki eyo kɛn taaɗsen ɔɔ 'tɛɗki nakŋ ute ɗoobiŋa, kɛɛjŋ do jeege tu ɔɔ gɛn
tujŋ ɔrm eyo. Kɛse ɓo nakgen, bɛɛki num, aŋki lee tɛɗa ɔɔ nakgen kɛn naase
lee gaaŋɗeki gɔtɔ kaam sik jaay kɛn kalaŋ ɛɗki Raa ki se kic ɓo ɔŋten 'diriginki
kici. 24 Jee kaam-tɔɔkgen 'lee tɔɔɗki jeege! Naase ɔɔyki maanse te rɛɛsɛ taa
bɔtɔr kalaŋ bɔɔy maak ki eyo, gaŋ naase tap ɓo tulki giŋjge‡.

25 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizigen 'tɛɗki rose
aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se, asen 'tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Taa naase 'tugki naagŋ
nakgen naase 'lee aayki ɔɔ ɔsnki se aac walak, num gaŋ maakiŋ tap ɓo, naase
'ɗoociŋki ute nakgen naase 'ɓoogkiro ɔɔ 'tujkiro gɛn jeege. 26 Kɔɗ Parizi naai
se debm kaam-tɔɔkɔ! 'Tug 'ɗaap maakŋ naki kɛn naai lee aay maak ki se jaay
ɓo naagiŋ kic 'tɛɗn aak bɛɛ.

27 «Naase jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizigen kɛn tɛɗki
rose aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se, asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Taa naase 'tecki
do ɓaaɗgen k'tɛɗɗen raap kaar kaar aak bɛɛ kaam ki, gaŋ maakɗege ɗooc te
cɛŋ jeegen ooyga kooyo ɔɔ ruumga ruumu maak ki se paac. 28 Naase kic 'tecki
bini, taa naan jeege tu se, naase 'tɛɗki rose jee bɛɛ, gaŋ maakse ɗooc te taar
mɛt ki eyo ɔɔ te *kusiŋa.

29 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizigen kɛn tɛɗki
rose aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki se, asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo! Naasen 'lee iiŋ
'ɗaapki do ɓaaɗn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋa, ɔɔ jeegen kɛn leeɗo
ute kɛn mɛt ki se, naase 'tamarɗeki do ɓaaɗɗege aak bɛɛ bɛɛ. 30 Ɔɔ tɛr naase
'ɗeekki ɔɔki: Kɛn do bubjege tu naane jaay naaje j'utu num, naaje k'tookɗe
taarɗe eyo gɛn tɔɔl jee taaɗ taar teeco taar Raa ki. 31 Kɛn bin num naase mala
ɓo 'taaɗki ɔɔki naase se ɓo mɛtjil jee kɛn tɔɔlo jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki. 32 Kɛn bin num 'ɓaaki ute naan se, naabm bubsege lee tɛɗo se, naase 'tɛɗ
naŋiŋki sɔrɔk cir gɛn naaɗe se.

33 «Aakumki tu wɔɔjgen ara ɔɔ mɛtjil k'mɔrpɔpgen ara! Naase aki kɔŋ
kaaŋ kɔtn dubar pooɗ kɛn gɛn daayum se ɔɔ ɗi? 34 Taa naaŋ se ɓo 'booyki
m'ɗeekseni: maam m'aseno kɔl jee taaɗ taar teeco taar Raa ki, jee jeel-taarge
ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage. Num jee mɛtiŋge utu aɗeki tɔɔlɔ
ɔɔ jee mɛtiŋge aɗeki tupm tɔɔl ro kaag ki, jee mɛtiŋge utu aɗeki tɔnd te mɛɛjɛ
maakŋ *ɓeege tun naase lee tusnki maak ki. Ɔɔ kɛngen mɛtiŋge aɗeki tuuru ɔɔ
aɗeki lee je maakŋ gɛgɛrge tu. 35 Ɔɔ jee kɛn lee ute kɛn mɛt kɛn naase tɔɔlɗeki
jaay moosɗe ɔɔy do naaŋ ki se, kɛn iiŋo do yo Abɛl ki bini aan do yo Zakari kɛn
goon Baraci, kɛn naase 'tɔɔliŋki daaŋ Ɓee Raa ute *gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ
Raa ki se asen kɔɔpm mindse ki. 36 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: moosn jeegen
k'tɔɔlɗe paac se utu kɔɔpm do jeege tun ɓɔrse utu se.»

‡ **23:24** Maakŋ nakge tun sɛɛm sɛɛm kɛn Yaudge lee yeemɗe se bɔtɔrɔ se ɓo kɛn baat cirɗe ɔɔ maakŋ daage tun magal magal kɛn Yaudge lee yeemɗe se giŋji se ɓo kɛn magal cirɗe.

Isa eem nɔɔ taa Jeruzalɛm

37 Isa ɗeek ɔɔ: «Waay Jeruzalɛm, waay Jeruzalɛm, naai kɛn debm tɔɔl jee taaɗ
taar teeco taar Raa ki ɔɔ jee kɛn Raa ɔlɗeno gɔti ki kic ɓo, naai ɓo debm tund
tɔɔlɗe! Mɛt kando, maam m'je m'tusn gɛnige aan gɔɔ ko kɔrɔn̰j kɛn lee tus
gɛnin̰ge taa bɛɛkŋ kɛyin̰ ki tu, naɓo naase 'jeki te eyo. 38 'Booyki, kɛn bin num
*Bee Raase se utu 'tooɗn̰ kuuɗu. 39 Taa naan̰ se ɓo 'booyki m'asen taaɗa: naan
ki se mɔɔtn naase amki kɔŋ kaak ey sum, bini kaan kaaɗ kɛn aki ɗeekŋ ɔɔki:
Ɔn̰ Mɛlje Raa tɛɗn̰ bɛɛn̰a do deb kɛn utu ɓaaɗo ute ro naan̰a!§»

24

*Isa taaɗ ɔɔ *Ɓee Raa se jeege utu an̰ tɔɔkɔ*
(Mk 13.1-37; Lk 21.5-30, 17.22-37)

1 Kaaɗ kɛn se Isa teecoga naatn maakŋ Ɓee Raa ki ɔɔ kɛn ɓaa ɓaa se, jee mɛtin̰
ki ɓaaɗo ɔŋin̰a taa an̰ taaɗn Ɓee Raa kɛn k'j'iin̰in̰ga aak bɛɛ se. 2 Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Ɓee se paac aakin̰ki se jiga ɗaamo? Naɓo 'booyki bɛɛ m'asen taaɗa: ɓee ɗaar
aak bɛɛ se jeege utu an̰ ru naŋ tak. Kon̰gen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ
kalaŋ ɔɔ ko tap ɓo 'kɔŋ tooɗn̰ do naapin̰ ko ki eyo.»

Dubar utu kaan do jeege tu

3 Naan̰ kɛn se, Isa iŋg do *kɔsn ɔlib ki. Gɔtn se jee mɛtin̰ ki ɓaaɗo ɔŋin̰a ɔɔ tɔnd
mɛtin̰ ɔɔ: «'Taaɗjen tu nakgen se 'kaan nuŋ ki? Ɔɔ naan̰ se 'tɛɗn ɔɔ ɗi jaay ɓo
naaje j'an kaakŋ jeel ro ki gɛn ɓii kaani ɔɔ ɓiin dunia an naŋ se?» 4 Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ nam ɔn̰ten 'dɛrlse!» 5 Taa jeege dɛna utu aɗe ɓaa ute roma ɔɔ
naŋa kic utu asen taaɗn̰ ɔɔ: maam ɓo *al-Masi! Ɔɔ kɛn naaɗe 'tɛɗ bin se utu
'dɛrl jeege dɛna. 6 Naase utu aki booy gɔtn bɔɔrɔ ɔɔ jeege utu asen kɔɔsn maan
bɔɔrɔ, anum ɓɛrɛ, ɔndki kɔndɔ, ɔn̰ten 'ɓeerki! Taa nakgen se utu 'kaana, naɓo
duni se 'kɔŋ naŋ ey ɓɔrtɔ. 7 Jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu kiin̰ bɔɔrɔ ute jee taa
naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar kaam kalaŋ utu kiin̰ bɔɔrɔ te taa naaŋ gaar kɛn
kuuy. Maakŋ naaŋge tun mɛtin̰ naaŋa utu 'tea ɔɔ gɔtn mɛtin̰ ɓo utu tɔɔl jeege.
8 Aan gɔɔ mɛnd kɛn maakin̰ tuunin̰ gɛn koojo se, nakgen se paac kic ɓo baaga
kaana num, kɛse je taaɗn ɔɔ dunia ɔɔpga gɔɔrɔ.

9 «Kaaɗ kɛn se j'utu j'asen dabar dɛna ɔɔ j'asen tɔɔlɔ. Ɔɔ taa maam se jee do
naaŋ ki se paac utu asen kɔɔɗn kundu. 10 Gaŋ kaaɗ kɛn se jeege dɛna utu an
rɛsn ute kaal maakɗen do *Raa ki. Naaɗe kutn naapge naan tɔɔgge tu ɔɔ tɔɔɗn
tund naapa. 11 Jee tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se, utu aɗe
ɓaa dɛna ɔɔ dɛrl jeege dɛna. 12 *Kusin̰ se ziiɗn ɓaa ute naanin̰a ɔɔ jeege dɛna
maakjeɗege utu tɛɗn baata do naapge tu. 13 Naɓo debm jaay aayga kaamin̰
bini aanga do taar tɔɔlin̰ ki num, naan̰ se utu 'kɔŋ kaaja. 14 Labar Jigan gɛn
*maakŋ Gaar Raa ese se j'utu j'an̰ taaɗin̰ jeege tun do naaŋ ki paac, kɛse tɛɗn
saaɗa jeege tun ɓaa se paac jaay ɓo sɔm kaam mɔɔtn duni naŋa.»

Dubar ɔɔn̰ utu ɓaaɗo

15 «Naase utu aki kaakŋ Deb tuj deelga te gɔtin̰ se utu kɛnd kiŋg maakŋ
*Bee Raa ki, gɔt kɛn *salal se, aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki, ron̰
Daniɛl, taaɗo do dɔkin̰ se. Bin num debm jaay dooy taar ese se n̰'booy n̰'ɔkin̰
jiga jaayo! 16 Kaaɗ kɛn se ɔn̰ jee kɛn iŋg taa naaŋ Jude ki se, k'j'aan̰ j'ook
maakŋ koge tu. 17 Debm iŋg kiŋg do ɓeen̰ ki raan se, n̰'ɔn̰te bɔɔyo naaŋ ki
gɛn tɔsn nakin̰gen maakŋ ɓeen̰ ki. 18 Debm jaay ɓaaga maakŋ-gɔtin̰ ki kic lɛ,
n̰'ɔn̰ten tɛrlo ɓeene gɛn kuun kalin̰a. 19 Ɓii kɛn se, mɛndgen mɛndkaamge ute
ko gaangen gɛnɗege aay kaay si se, aɗen tɛɗn ɔɔn̰ aak eyo. 20 Eemki Raa taa
nakgen se 'kaan kaaɗn kuul ki eyo ey lɛ *ɓii sebit ki eyo. 21 Kaaɗ kɛn se jeege

§ **23:39** Aak KKR 118.26.

utu dabar dɛna ɔɔ dubar se gɔtn Raa aal dunia tap ɓo nam naam te eyo, ɔɔ
mɔɔtn dubar naan ki jaay 'kɔɔn̰ cir naan̰ ese se gɔtɔ. 22 Num Raa se ɓii dubar
ese se, naan̰ gaanjiŋ̰ga duuku taa jeegen naan̰ bɛɛr tɔɔɗɗe se. Kɛn ɓiigen se
jaay naan̰ gaanɟɗen te duuk ey num, nam 'kɔŋ kaaja tap ɓo gɔtɔ. 23 Kaaɗ kɛn se
jaay nam taaɗsenga ɔɔ: 'Baaɗo aakki, *al-Masi utu ara ey lɛ taaɗsen ɔɔ: Naan̰
utu naane! Ɔn̰ten 'tookki taariŋ̰a. 24 'Booyki! Jeegen kɛn tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe ɓo
al-Masige ute jeegen tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se utu
aɗe ɓaao. Naaɗe utu 'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa, taa 'kaan̰ jeege
dala. Ɔɔ jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ se kɛn naaɗe ɔŋga ɗoobo num, aɗen
kaan̰ dal kici. 25 'Booyki! Ɓɛrɛ, taar se lɛ, maam m'aalsenga kaal bise ki.
26 «Kɛn k'taaɗsenga j'ɔɔ: Al-Masi utu do kɔɗ-ɓaar ki naane num, ɔn̰ten ɓaaki.
Ey lɛ kɛn j'ɔɔ: naan̰ utu oom ara! Num ɔn̰ten 'tookki taarɗe. 27 Taa ɓii kɛn
*Goon Deba aɗe ɓaa se tecn̰ aan gɔɔ maan aalo kaam kooko wusuk bini dɔɔk
te gɔtn kaaɗa toocn̰ni. 28 Ɓii kaanum kic tecn̰ aan gɔɔ gɔtn daa ɗim gam ooyga
jaay ɓo marlge kic lee bɔɔy tus ro ki se.
29 «*Kɛn ɓiigen gɛn dubarge se jaay naar deelga num,*
kaaɗa se utu 'tɛɗn ilim dib
ɔɔ laapa se lɛ wɔɔr eyo.
K-dijgen maakŋ raa ki aɗe si naaŋ ki
*ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ maakŋ raa ki se utu 'tea.**
30 «Gɔtn se jeege an kaakŋ nakŋ jeel maakŋ raa ki kɛn taaɗ ɔɔ Goon Deba
utu ɓaaɗo ɔɔ jeegen do naaŋ ki paac keem nɔɔ an kaakŋ Goon Deba aɗe bɔɔy
maakŋ gapara ki ute tɔɔgŋ Raa ɔɔ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ. 31 Pulu 'keem makɔn̰ɔ
maakŋ raa ki ɔɔ Goon Deba aɗe kɔl kɔɗin̰ge taa te 'tusn jee kɛn naan̰ bɛɛr tɔɔɗɗe
mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ ɔɔ kɛn iŋg mɛtn raa kɛn kaam gay gay kici.»

Isa aal naagŋ taara ute ko ba

32 «Naase ɔndki doa te ko ba: kɛn naan̰ jaay baaga kɔɔɗn taa-oomo ɔɔ dɔɔb
kamba se, naase 'jeelki ɔkki mɛt-kijiri aanga ɔɔ ɓara ɔɔpga gɔɔrɔ. 33 Bin num
naase kic ɓo, kɛn aakkiga nakgen se paac jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba
se naan̰ aan ɔŋsega gɔɔr kaam taarse ki. 34 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: jee duni
kɛn ɓɔrse se 'kooy naŋ ey sum ɓo nakgen se paac utu 'kaana. 35 Maakŋ raa ute
do naaŋa se utu 'deele, num taar maam se 'kɔŋ deel eyo.

Nam jaay jeel ɓii kaan Isa se gɔtɔ

36 «Num gaŋ kɛn gɛn kaaɗin̰ ute ɓiin̰ *Goon Deba ano ɓaa se, nam tap ɓo
jeel eyo. *Kɔɗn Raage maakŋ raa ki kic lɛ jeel eyo, ɔɔ Goono kic lɛ jeel eyo.
Nam jeel ɓiin̰ se, gɔtɔ. Kɛn jeel se, Bubu kalin̰ ki sum. 37 Ɓii kɛn Goon Deba
aɗe ɓaa se, 'tecn̰ aan gɔɔ nakgen deelo do Noe† ki. 38 Naan̰ kɛn naane se, kaaɗ
kɛn maan magala bɔɔyo gɔɔb te jeege ey ɓɔrt se, jeege ɔsɔ, aaye, tɔk mɛndge,
tɔk gaabge ɔɔ ɔl gɛnɗege kic ɓo tɔkŋ naapge bini aan ɓii kɛn Noe ɛnd maakŋ
markab kɛn magala. 39 Gɔtn se jeege se, nakŋ utu kaan doɗe ki se, naaɗe ɔnd
eyo bini maan magala ɓaaɗo gɔɔb tɔɔlɗe paac. Kɛn Goon Deba aɗe ɓaa se kic ɓo
'tecn̰ bini. 40 Ɓii kɛn se gaabge dio tɛɗ tɛɗ naaba maakŋ-gɔtɗe ki se, deb kalaŋ
j'an̰ kuunu ɔɔ deb kalaŋ 'kɔɔpɔ. 41 Ɔɔ mɛndgen di ɗaar uus kuus do toot ki se
kic, deb kalaŋ j'an̰ kuunu ɔɔ deb kalaŋ 'kɔɔpɔ. 42 Iŋgki zɛɛrɛ daayum, taa naase
kic ɓo 'jeelki eyo ɓiin Mɛlse aɗe ɓaa se. 43 Naase 'jeelki kɛn mɛl ɓee jaay jeel
kaaɗn debm ɓoogo ano ɓaa nɔɔr num, naan̰ tooɗn bi eyo ɔɔ kɔn̰ debm ɓoogo
an̰ tɛrɛcn̰ ɓeen̰ eyo. 44 Taa naan̰ se ɓo naase kic 'ɗaapki rose, iŋgki do mɛtɛkse
ki, taa Goon Deba jaay aɗe ɓaa se lɛ, kaaɗ kɛn naase 'jeelki eyo.»

---

* **24:29** Aak Eza 13.10 ɔɔ 34.4. † **24:37** Aak Jɛn kon̰ 6–8.

Debm tɛɗn naabm mɛtɛkɛ ɔɔ tuj ɔrmiŋ eyo (Lk 12.41-48)

45 Isa ɗeek ɔɔ: «Debm tɛɗn naabm mɛtɛkɛ ɔɔ tuj ɔrmiŋ ey se kɛn gay? Naaŋ ɓo
debm kɛn mɛliŋ ɔniŋ jee tɛɗn naabgen kuuy kaam jiŋa, ɔɔ kɛn aanga kaaɗiŋ
ki num, lee ɛɗɗɛn kɔsɔ. 46 Maak-raapo debm tɛɗn naabm kɛn mɛliŋ aan jaay
ɔŋiŋ naaŋ utu tɛɗiŋ tɛɗn naabm kɛn naaŋ ɔniŋsiŋ kaam jiŋ se. 47 'Booyki bɛɛ
m'asen taaɗa: debm tɛɗn naabm bin se, mɛliŋ utu aŋ kɔŋ nakiŋge paac kaam
jiŋa. 48 Num gaŋ kɛn naaŋ ɓo debm tɛɗn naabm jig eyo ɔɔ taaɗ ute maakiŋ ɔɔ:
Mɛlum se aɗe kɔŋ tɛrl yɔkɔɗ eyo, 49 ɔɔ gɔtn se iiŋ baag tɔnd jeeŋgen k'tɛɗ naaba
tɛl se, naaŋ ɔsɔ ɔɔ aay te jee kaay koonge. 50 Gaŋ mɛl gaabm ese se, ɓiin jaay
naaŋ ano tɛrl se, naaŋ ɔnd eyo ɔɔ kaaɗ kɛn naaŋ aan kaan kic lɛ, naaŋ saap
do ki eyo. 51 Debm tɛɗn naabm bin se, kɛn mɛliŋ jaay aanga num, utu aŋ tuur
naata ɔɔ aŋ kɔliŋ 'dabar ute jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki. Ɔɔ
gɔtn se ɓo gɔtn naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ taaŋ naaŋɗege.»

25

Isa aal naagŋ taara gɛn gaan mɛndgen sik

1 Tɛr Isa aal naagŋ taara ɗeek ɔɔ: «Maakŋ *Gaar Raa se, naaŋ tec aan gɔɔ
gaan mɛndgen sik tɔs lɔɔmpɗege ɔɔ teec ɓaa dɔɔɗn gaabm ɓaa kɔkŋ mɛnda*.
2 Num maakŋ gaan mɛndge tun sik se, jee mii se mɛnd dɛrlge ɔɔ kɛngen kuuy
mii se mɛnd mɛtɛkge. 3 Mɛnd dɛrlge se, tɔs ɓaan te lɔɔmpɗege ɔk uubu maak
ki, naɓo uun te zaaɗn uubm kuuy ey sum. 4 Gaŋ mɛndgen mii mɛnd mɛtɛkge
se tɔs ɓaan te lɔɔmpɗege ɔk uubu maak ki ɔɔ tɛr ɔk maakŋ nakge tun kuuy do
ki. 5 Aan gɔɔ gaabm mɛnda lɛ aan yɔkɔɗ ey ɗey se, gaan mɛndgen se bi ɓaa
tɔɔlɗe ɔɔ naaɗe paac tooɗ bia. 6 Kɛn aan daan ɓee se k'booy nam baag taaɗn
makɔŋ ɔɔ: 'Booyki! Gaabm mɛnda se, ɓɛrɛ, aanga. 'Teec ɓaa 'dɔɔɗiŋki! 7 Gɔtn
se gaan mɛndgen sik se paac iiŋ duru ɔɔ tɔɔc tɔl tɔnd ɗaap lɔɔmpɗege. 8 Num
gaŋ mɛnd dɛrlge se tɔnd mɛtn mɛnd mɛtɛkge se ɔɔ: ‹Ɛɗjekiro uubsege se cɔkɔ,
ey num lɔɔmpjege se uubiŋ ɓaa ɓaa naŋa.› 9 Gaŋ mɛnd mɛtɛkge se tɛrlɗen ɔɔ:
‹A-a, uubu se ajenki kɔŋ kaasn k'paacki eyo! Naase 'ɓaa 'dugkiro gɔtn jee zoge
tu.› 10 Kaaɗ kɛn mɛnd dɛrlge se iiŋ ɓaa gɛn dugŋ uubu se, gaŋ gaabm mɛnda se
iiŋ aana. Ɔɔ naaŋ ɔŋ gaan mɛndgen mɛnd mɛtɛkge se iŋg aak kaak kaamiŋa.
Naaŋ ɛnd ute naaɗe maakŋ ɓee mɛnd mɔrɔb ki se ɔɔ kɛn naaɗe jaay ɛnd se,
kaam-taara se k'gaasiŋa. 11 Cɔkɔ se, mɛnd dɛrlge se aana ɔɔ baag tɔnd kaam
taara ɗeek ɔɔ: Mɛlje, Mɛlje, ɔɔɗjen kaam taara! 12 Gaŋ naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: 'Booyki
bɛɛ m'asen taaɗa: ɓɛrɛ, maam se m'jeelsen eyo.» 13 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Taa
naaŋ se ɓo, iŋgki zɛɛrɛ! Taa ɓii ute kaaɗn maam m'ano ɓaa se, naase 'jeelki
eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tɛɗn naabgen mɔtɔ (Lk 19.12-27)

14 «Tɛr daala, kɛse tec aan gɔɔ debm ɓaa ɓaa mɛrtɛ jaay daŋ tus jee tɛɗn
naabiŋge ɔɔ ɔŋɗen maaliŋ paac se kaam jiɗe. 15 Deb kalaŋ naaŋ ɛɗiŋ gɔkɔl†
daab magal magal mii, debm kuuy naaŋ ɛɗiŋ gɔkɔl daab magal magal dio, ɔɔ
kɛn kuuy naaŋ ɛɗiŋ gɔkɔl daab magal kalaŋ. Naŋa kic ɓo naaŋ ɛɗiŋ kaam do
roŋ roŋa, jaay ɓo naaŋ naar iiŋ ɓaa gɔtn mɛrtiŋ ki. 16 Debm j'ɛɗiŋ gɔkɔl daab
magal magal mii se, naaŋ naar ɓaa tɛɗiŋ oojo gɔkɔl daab magal magal kuuy
mii do ki. 17 Debm j'ɛɗiŋ gɔkɔl daab magal magal di se, naaŋ kic ɓaa tɛɗiŋ oojo

---

* **25:1** Gaabm ɓaa kɔkŋ mɛnda se, mɛnd naaŋ ɓaa kɔkɔ se maakŋ gaan mɛndge tun sik se eyo. † **25:15** Gɔkɔl se ɔɔŋ dɛna kaam kɔgŋ deba laapa kando kando.

gɔkɔl daab magal magal kuuy di do ki. 18 Naɓo debm kɛn mɛliŋ ɛdĩŋ gɔkɔl daab magal kalaŋ se, naaŋ ɓaa uɗ gɔɔ duubiŋ naaŋ ki, nam jeel gɔtiŋ eyo.
19 «Gɔtn mɛrtiŋ ki se, mɛlɗe se ɓaa iŋgoga dɛn jaay ɔk tɛrl ɓaaɗo. Ɔɔ kɛn naaŋ jaay aan se, daŋ tɔnd mɛtɗe do gɔkɔl daabge tun magal magal kɛn naaŋ nigɗesiŋ se. 20 Debm kɛn j'ɛdĩŋ gɔkɔl daab mii se iiko cɛɛŋ ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, naai ɛɗumo gɔkɔl daab mii ɔɔ maam m'tɛdĩŋ oojga kɛn kuuy mii do ki daala.› 21 Mɛliŋ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Kɛse jiga. Naai se debm tɛɗn naabm bɛɛ ɔɔ tuj ɔrmi ey se. Ute nakŋ maam m'ɛɗĩ cɔkɔ se kic, naai tuj te ɔrmi ey se; ɓɔrse maam m'ai kɛɗn nakge dɛna kaam ji. 'Ɓaaɗo 'tɛɗ maak-raapo ute maama.› 22 Debm kɛn j'ɛdĩŋ gɔkɔl daab di se kic iiko cɛɛŋ ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, naai ɛɗumo gɔkɔl daab dio ɔɔ maam m'tɛdĩŋ oojga kɛn kuuy di do ki daala.› 23 Mɛliŋ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Kɛse jiga! Naai se debm tɛɗn naabm bɛɛ ɔɔ tuj ɔrmi ey se. Ute nakŋ maam m'ɛɗĩ cɔkɔ se kic, naai tuj te ɔrmi ey se; ɓɔrse maam m'ai kɛɗn nakge dɛna kaam ji. 'Ɓaaɗo 'tɛɗ maak-raapo ute maama.›
24 Debm kɛn j'ɛdĩŋ gɔkɔl daab kalaŋ se, naaŋ kic iiko cɛɛŋ ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, maam m'jeele naai se debm aali ɔɔŋɔ. Maakŋ-gɔtn naai ɔɔc te ey kic ɓo, naai ɔj naai ki ɔɔ gɔtn naai duub te ey kic ɓo, naai ɔjɔ. 25 Bin num maam se ɓeere ɔkuma. Taa naaŋ se ɓo gɔkɔl daabi kɛn naai ɛɗumsiŋ se, maam m'ɓaa duubiŋo naaŋ ki ɔɔ ɓɔrse ara ɔk naki.› 26 Gaŋ mɛliŋ tɛrliŋ ɔɔ: ‹Naai se debm tɛɗn naabm jig eyo ɔɔ debm kaar naaba! Naai 'jeelum maam se maakŋ-gɔtn maam m'ɔɔc te ey kic ɓo, maam m'ɔjɔ ɔɔ gɔtn maam m'duub te ɗim ey kic lɛ, maam m'ɔj maam ki. 27 Bɛɛki num, gɔkɔl daabum se, naai aŋo kɔmb maakŋ baŋki ki; ɔɔ kɔr maam m'aɗe tɛrl se, m'aŋ kɔŋiŋ am koojŋ ziiɗn do ki. 28 Gɔkɔl daabm jiŋ ki se, uuniŋki ɔɔ ɛdĩŋki deb kɛn ɔk gɔkɔl daabge sik se. 29 Taa, debm kɛn ɔk se, j'aŋ kɛɗn do ki, taa nakiŋ aŋ ziiɗn tɛɗn dɛna. Num gaŋ debm ɔk ey se lɛ, kɛn naaŋ ɔk cɔkɔn se kic ɓo, j'an kuun naatn. 30 Num debm tɛɗn naabm jaay tɔɔl sɛr ey se, ɔk undiŋki naatn maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. Ɔɔ gɔtn se ɓo gɔtn tɔɔyɔ ɔɔ gɔtn taaŋ naaŋa.›»

Bii kɔjŋ bɔɔr kaam mɔɔtn

31 Isa ɗeek daala ɔɔ: «Ɓii kɛn maam *m'Goon Deba m'aɗe bɔɔy maakŋ gaarum ki ute kɔɗumge paac se, maam m'utu m'kiŋg do kaag do gaarum ki. 32 Jee do naaŋ ki paac tus naanum ki ɔɔ maam m'aɗen nigŋ aan gɔɔ debm gaam nigŋ baatiŋge ute bɛŋiŋge se. 33 Baatge se, maam m'aɗen kɔl do ji daamum ki ɔɔ bɛŋge se lɛ, do ji jeelum ki. 34 Gɔtn se maam gaarge m'ɗeekŋ jeege tun do ji daamum ki m'ɔɔ: ‹'Ɓaakiro, naasen kɛn Bubum tɛɗsenga tɛɗn bɛɛŋ se; ɛndki maakŋ gariŋ kɛn naaŋ ɗaapsesiŋga ɗaap do dɔkiŋa, kaaɗ kɛn naaŋ utu aalo kaal do naaŋa se. 35 Taa maam ɓo tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiroga kɔsɔ; maane tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiroga m'aayga; m'iŋgoga mɛrtɛ gɔtse ki ɔɔ naase ɔkumkiroga jiga. 36 Kɛn maam mɛt-beere, naase ɛɗumkiroga kal kuusu. Kɛn maam m'kɔɔŋo naase 'ɓaa aakumkiroga. Kɛn maam j'ɔkum daŋgay ki, naase 'ɓaa aakumkiroga.›
37 «Gaŋ jeegen tɛɗo nakŋ ute ɗoobiŋ se utu aŋ tɛrl ɔɔ: ‹Mɛlje, nuŋ ki jaay naaje k'j'aakio naai ɓo tɔɔlio jaay k'j'ɛɗio kɔsɔ se? Ey lɛ kɛn maane tɔɔlio jaay k'j'ɛɗio maan kaaye se? 38 Naai iŋgo mɛrtɛ gɔtje ki nuŋ ki jaay naaje k'j'ɔkkio jiga se? Ey lɛ nuŋ ki jaay naaje k'j'aakio naai 'mɛt-beere jaay naaje k'j'ɛɗio kal tuusu se? 39 Nuŋ ki jaay naai ooco kɔɔŋɔ ey lɛ maakŋ daŋgay ki, jaay naaje k'ɓaaɗo k'j'aakkiga se?› 40 Gɔtn se gaarge aɗen tɛrl ɔɔ: ‹'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakŋ gɛnaamge tun se debm baat aan gɔɔ ɗi kic jaay, naase 'tɛɗĩŋkiroga bɛɛ se, kɛse gɔɔ 'tɛɗĩŋkiro maam ki.›
41 «Tɛr gaarge utu ɗeekŋ jeege tun do ji jeeliŋ ki se ɔɔ: ‹Iikki naatn cɛɛm ki dɔkɔ, naasen jee *Raa naamsenga naam se! 'Ɓaaki maakŋ pooɗ kɛn gɛn

daayum kɛn Raa tɛɗiŋ gɛn *Bubm sitange ute kɔɗiŋge. 42 Taa maam ɓo tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiro te kɔs eyo; maane tɔɔlumo ɔɔ naase ɛɗumkiro te maan kaay eyo. 43 Maam m'iŋgo mɛrtɛ gɔtse ki ɔɔ naase dɔɔɗ ɔkumkiro te eyo. Maam mɛt-beere ɔsumo kic ɓo, naase ɛɗumkiro te kal kuus eyo; kɛn m'ooco kɔɔŋɔ ɔɔ j'ɔkumo daŋgay kic ɓo, naase 'ɓaa aakumkiro te eyo.›

44 «Gaŋ jee do ji jeeliŋ ki utu aŋ tɛrl ɔɔ: ‹Mɛlje, nuŋ ki jaay kɛn naaje k'j'aaki naai ɓo tɔɔlio, ey lɛ maane tɔɔlio, kɛn mɛrtɛ, kɛn mɛt-beere, kɔɔŋɔ ey lɛ maakŋ daŋgay ki, jaay naaje k'ɓaaɗo k'naaki te ey se?› 45 Gɔtn se naaŋ utu aɗen tɛrl ɔɔ: ‹'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakŋ gaange tun sɛɛm se, debm baat aan gɔɔ ɗi kic jaay naase 'tɛɗiŋkiro te bɛɛ ey se, kɛse gɔɔ naase 'tɛɗumkiro te maam ki eyo.› 46 Jee do ji jeeliŋ ki se utu ɓaa tiŋg maakŋ dubar ki gɛn daayum, ɔɔ jeegen kɛn tɛɗ nakgen ute ɗoobiŋ se lɛ, kɔŋ *kaajŋ gɛn daayum.»

26

Jee magalge ɛnd tɛl kutn Isa
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

1 Kɛn Isa jaay dooy jeege aas sum se, naaŋ taaɗ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ: 2 «'Jeelki *laa Paak gɛn Yaudge se ɔɔpga ɓii di sum ɓo 'kaana ɔɔ *Goon Deba se j'utu j'aŋ kɔkŋ kɔl ji jeege tu ɔɔ naaɗe aŋ ɓaa tupm tɔɔl ro kaag ki.» 3 Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ magal taa ɓee Yaudge tus maakŋ ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn roŋ Kayip se, 4 naaɗe tus dɔɔk taarɗe je ɗoobm aŋ gooŋ kɔkŋ Isa taa aŋ ɓaa tɔɔlɔ. 5 Naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «ɟ'ɔŋte kɔkiŋki ɓii laa ki, ey num jeege kiiŋ gɛn tɛɗn taara ɔɔ gɔtɔ tuju.»

Mɛnda ɓaaɗo ɔɔy itir do Isa ki
(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

6 Kaaɗ kɛn Isa Betani ki maakŋ ɓee Simon kɛn k'daŋiŋ debm bikiɗi se, 7 mɛnda kalaŋ ɓaaɗo ɔŋiŋa. Naaŋ se ɔk naka kalaŋ aan gɔɔ k-ɓɔkɔlɔ, nakŋ se ko ɓo k'cɔɔc k'ɗaapiŋa. K-ɓɔkɔl se k'daŋiŋ *albatir*. Ɔɔ itir maak ki se itir salal ɔɔ ɔɔŋɔ. Naaŋ ɓaaɗo ɔɔyiŋ do Isa ki, kaaɗ kɛn Isa iŋg ɔs kɔsɔ. 8 Kɛn jee mɛtiŋ ki jaay aak nakŋ mɛnd se tɛɗ se, maakɗe tuju ɔɔ baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay itir se naaŋ tujiŋ bin se? 9 Itir se j'aŋ dugiŋ te zo ɔɔŋɔ ɔɔ gursiŋ se j'aŋ nigiŋ jee daayge tu.» 10 Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naase 'tɛrɛcki mind mɛnda se? Nakŋ naaŋ tɛɗum maam ki se, kɛse nakŋ jiga. 11 Jee daayge se daayum utu te naase. Num gaŋ maam se, daayum m'kɔŋ kiŋg te naase eyo. 12 Itir mɛnd ɔɔyum rom ki se, ɗaapumga roma gɛn kɛnd maakŋ ɓaaɗ ki. 13 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: do naaŋa ute magaliŋ se gɔtn gay gay kic ɓo, kɛn jeege utu 'taaɗn Labar Jiga se, nakŋ kɛn mɛnd se jaay tɛɗum se, jeege paac utu kɔɔsn maaniŋa ɔɔ saapm do nak kɛn naaŋ tɛɗ ese se.»

Judas ut Isa
(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

14 Tɛr Judas Iskariɔt, naaŋ maakŋ jee mɛtn Isa kɛn sik-kaar-di se, ɓaa ɔŋo *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, 15 ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn maam m'ɔk m'ɛɗsenga Isa num, naase amki kɛɗn ɗio?» Gɔtn se naaɗe mɛɗ ɛɗiŋ gurs tamma si-mɔtɔ. 16 Naaŋ kɛn se sum ɓo Judas baag je ɗoobm an kutn Isa.

*Isa tɛɗ *laa Paak gɛn Yaudge ute jee mɛtiŋ ki*
(Mk 14.12-31; Lk 22.7-34; Jn 13.1-38; 1Kɔr 11.23-25)

17 'Bii deet deetn gɛn laa mappan ɔk ɔrɔm ey se, jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Kɔsn gɛn laa Paak se, naai 'je j'aisiŋ tɛɗn kaam gay?» 18 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaki maakŋ gɛgɛr ki, gɔtn gaab ki kalaŋ bini ɔɔ ɗeekiŋki ɔɔki: ‹Debm dooyje ɗeek ɔɔ ɓɛrɛ, kaaɗiŋ ɔɔpga gɔɔrɔ ɔɔ naaŋ ute jee mɛtiŋ ki se je ɓaa tɛɗn

laa Paak se ɓei ki.›» 19 Jee mɛtiŋ̃ ki ɓaa tɛɗiŋ̃ aan gɔɔ kɛn Mɛlɗe taaɗɗeno ɔɔ naaɗe ɓaa tɛɗ kɔsn gɛn laa Paak se gɔtn ese.

Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ deb kalaŋ utu aŋ̃ kutu

20 Kɛn aan do tɛgɛr gɔtɔ ɓaa ɔk jiŋ̃ se, Isa ute jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-kaar-di se ɓaaɗo iŋgɔs do tabil ki. 21 Kaaɗ kɛn naaɗe iŋgɔs kɔs se, Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakse ki se, deb kalaŋ utu am kutu.» 22 Gɔtn se jee mɛtiŋ̃ ki se maakɗe tuj kasak kasak ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo baag tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Mɛluma, lɔ nakŋ se tɛɗn maam lɛ?» 23 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Debm kɛn ɔl jiŋ̃ maakŋ baay ki ute maam se, naaŋ̃ ɓo debm utu am kutu. 24 Ɗeere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan gɔɔ kɛn *Raa taaɗno maakŋ Kitap ki, num gaŋ ɔɔŋ̃ deb kɛn aŋ̃ kut se! Debm bin se kɛn j'oojiŋ̃ te ey kic ɓo bɛɛ kaca.» 25 Judas, naaŋ̃ ɓo debm kɛn utu kutn Isa se, tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, lɔ nakŋ se tɛɗn maam lɛ?» Ɔɔ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Aan gɔɔ kɛn naai ɗeekiŋ̃ se.»

Isa ɛɗɗen kɔsn taaɗ mɛtn taar yoŋ̃a

26 Kaaɗ kɛn naaɗe ɔs kɔs se, Isa uun mappa jiŋ̃ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup ɛɗiŋ̃ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔk ɔski, kɛse roma.» 27 Tɛr naaŋ̃ uun *kɔɔp ɗooc te tɔtn koojŋ̃ kaagŋ k'daŋiŋ̃ biŋ̃ se jiŋ̃ ki, tɔɔm Raa ɔɔ ɛɗɗesiŋ̃a, ɗeekɗen ɔɔ: «Paacki se, naŋa naŋa kic ɓo ɔk aaye aaye, 28 kɛse moosuma kɛn taaɗ ɔɔ *Raa dɔɔkga ute naase. Moosn se ɔɔy taa jee dɛna, taa Raa aɗen tɔɔl *kusiŋɗege. 29 'Booyki m'asen taaɗa: tɔtn ese se, mɔɔtn maam m'kaay ey sum, bini m'ɓaa kaay tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ kiji ute naase se maakŋ gaar Bubum ki jaay sum.»

Isa taaɗ ɔɔ Piɛr utu aŋ̃ baate

30 Kɛn naaɗe aar kaa gɛn keem Raa aas se, naaɗe teec ɓaa ook do *kɔsn ɔlib ki. 31 Kɛn naaɗe utu ɓaa ɓaa sum ɓo, Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Maakŋ nɔɔr kɛn jaaki se, naase paacki utu amki kaaŋ̃ rɛsɛ. Taa Raa taaɗga taaɗ maakŋ Kitapiŋ̃ ki ɔɔ: *Maam m'utu m'tɔɔl debm gaam baatge, ɔɔ baatiŋ̃ge se lɛ utu 'kaaŋ̃ wɔɔkɔ.** 32 Num kɛn maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kɔnd naana m'asen ɓaa booy taa naaŋ Galile ki.» 33 Gɔtn se Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn jee mɛti ki jaay rɛsi paac kic ɓo, maam se m'ai kɔŋ rɛs eyo!» 34 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Booy bɛɛ m'ai taaɗa: maakŋ nɔɔr kɛn jaaki se, kɔr kɔrɔŋ̃jɔ 'kɔɔy ey sum ɓo, naai am 'baatn ɗɔɔl mɔtɔ 'ɗeekŋ ɔɔ 'jeelum eyo.» 35 Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maam se kɛn am kaan te yoa kic ɓo, m'ai baati eyo!» Ɔɔ jee mɛtiŋ̃ kɛn kuuy se kic ɓo paac taaɗ aan gɔɔ gɛn Piɛr se.

Isa tɔnd mɛtn Raa Getsemane ki (Mk 14.32-42; Lk 22.39-46; Ɛb 5.7)

36 Gɔtn se Isa ute jeegen mɛtiŋ̃ ki aan gɔt kɛn k'daŋiŋ̃ Getsemane ki se ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Iŋgki gɔtn ara, kɔr maam m'kiikŋ cɔkɔ m'aɗe ɓaa tɔnd mɛtn Raa se.» 37 Naaŋ̃ ɔk ɓaan ute Piɛr ɔɔ gaan Zebedege dio, gɔtn se maakiŋ̃ baag tuju ɔɔ taar maakiŋ̃ ki naŋ tak. 38 Gɔtn se naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se maakum tujga ɔɔ nirlum teecga aan gɔɔ m'aki kooyo. Ãnum naase se iŋgki gɔtn ara; ɔɔ ɔŋ̃ten 'toodki bia, iŋgki zɛɛrɛ ute maama.» 39 Naaŋ̃ iiŋ̃ iik naan ki cɔkɔ se, ɓaa ɛrg ɔnd naaniŋ̃ naaŋ ki ɔɔ baag tɔnd mɛtn Raa ɗeek ɔɔ: «Bubuma, kɛn naai 'je num iikum *kɔɔpm dubar se† rom ki naata! Naɓo 'tɛɗ aan gɔɔ kɛn naai maaki jea, num aan gɔɔ kɛn maam ɓo m'je se eyo.»

40 Kɛn naaŋ̃ ɔk tɛrl ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ̃ kɛn mɔtɔ se, tooɗ tooɗ bia, ɔɔ naaŋ̃ ɗeek Piɛr ki ɔɔ: «Lɛr kalaŋ kic ɓo naase ɔŋ aasiŋ̃ki te gɛn kiŋg zɛɛr te maam ey ne? 41 Naase iŋgki zɛɛrɛ, 'tɔndki mɛtn Raa, taa naase aki koocŋ̃ maakŋ nakŋ

---

* **26:31** Aak Zak 13.7. † **26:39** Kɔɔpm ara taaɗn ute kaaɗn kɛn naaŋ̃ utu dabara dɛna do kaag ki aan gɔɔ debm kusiŋ̃a.

naam ki eyo. Maakŋ debkilimi se je tɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo daa roŋ ɓo ɔŋ aasiŋ eyo.»
42 Tɛr naaŋ ɔk tɛrl gɛn k-dige iik naan ki cɔkɔ daala ɔɔ ɓaa tɔnd mɛtn Raa ɔɔ:
«Bubuma, kɔɔpm dubar se jaay naai amsiŋ kiik eyo ɔɔ kɛn m'aŋ kaay tak num
ɔŋ maakje naai ɓo 'tɛɗa!» 43 Kɛn naaŋ ɔk tɛrlo daal se, ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ ki
tooɗ tooɗ bia ɔɔ kɛn bi ɔkɗe se, kaamɗe kic ɔŋ aak eyo. 44 Isa iiŋ ɔŋɗe kɛn naaŋ
iik naan ki cɔkɔ se, naaŋ baag tɔnd mɛtn Raa gɛn k-mɔtɔge, ɔɔ maakŋ tɔnd
mɛtiŋ ki se naaŋ iŋg ɗɔɔl taar ese sum. 45 Tɛr naaŋ ɔk tɛrl ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ
ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ tooɗn bise ki se naase utu 'tooɗ 'tɔɔlki tɔɔl kɔɔrse rɔk
la? Bɛrɛ, bɛɛga, kaaɗiŋ aasga ɔɔ *Goon Deba se j'aŋ kɔkŋ kɔl ji jee tɛɗn kusiŋge
tu. 46 Iiŋki, k'ɓaaki! Aakki, debm am kut se aanga.»

Isa jeege ɔkiŋa
(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-11)

47 Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗ naŋ te taariŋ ey sum ɓo, gaŋ maakŋ jeege tun mɛtiŋ
kɛn sik-kaar-di se, debm roŋ Judas se aana. Naaŋ ɓaaɗo ute dɔɔl jeege dɛna
mɛtiŋ ki kɛn ɔk gɔrɗ-jɛrlɗege ɔɔ te sirɗɗege. Jee se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu ute magal taa ɓee Yaudge ɓo ɔlɗeno. 48 Judas, naaŋ ɓo debm utu kutn Isa se,
taaɗoga taaɗ jeege tun ese se ɔɔ: «Debm jaay maam m'aŋ baam kɔkɔ ɔɔ m'kaay
ciiliŋ se, kɛse ɓo naaŋa! Ɔkiŋki.» 49 Judas naar ɓaaɗo cɛɛ Isa ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ:
«Debm dooyje, tɔɔsɛ!» Gɔtn se naaŋ baam ɔkiŋa ɔɔ aay ciiliŋa. 50 Ɔɔ Isa tɛrliŋ
ɔɔ: «Mɛɗuma, nakŋ naai 'ɓaaɗo tɛɗa se, 'tɛɗiŋa.» Gɔtn se jee dɛngen k'ɓaaɗo
tɛl se, iij-ɔkiŋa. 51 Gaŋ kɛn Isa jaay j'ɔkiŋ se, maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se, deb
kalaŋ ɔɔɗo gɔrɗ-jɛrliŋa ɔɔ ɔg gaaŋ te bi debm tɛɗn naabm magal debm tɛɗn
sɛrkɛ Raa ki. 52 Gɔtn se Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Gɔrɗ-jɛrli se 'tɛrl ɔliŋ maakŋ saapiŋ
ki gɔtiŋ ki. Taa jeegen tɔɔl jeege ute gɔrɗ-jɛrlɗege se, naaɗe j'utu j'aɗen tɔɔl
ute gɔrɗ-jɛrlɛge kici. 53 Naai 'jeel ey la, kɛn maam jaay m'tɔndga mɛtn Bubum
num, naaŋ am naar naakŋ ute dɔɔl kɔɗiŋge sik-kaar-di se? 54 Kɛn bin ey num
taar Kitap taaɗ se 'kaan ɗoobiŋ ki ɔɔ ɗio?» 55 Naaŋ kɛn se Isa ɗeek jee dɛnge tu
se ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrɗ-jɛrlsege ɔɔ te sirɗsege jaay, 'ɓaamkiro kɔkɔ aan
gɔɔ debm ɓoogo se. Ey num ɓii-raa maam m'lee dooy jeege daan bɔɔr *Bee
Raa ki se, naɓo naase ɔŋ ɔkumkiro te eyo. 56 Num gaŋ nakŋ se jaay aan se, taa
taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋiŋo maakŋ Kitap ki do dɔkiŋ se,
'kaan ɗoobiŋ ki.» Gaŋ gɔtn se, jee mɛtiŋ ki paac baatiŋa ɔɔ aaŋ rɛsiŋa.

*Isa j'ɔk k'ɓaansiŋ naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*
(Mk 14.53-65; Lk 22.54,63-65; Jn 18.12,13,19-24)

57 Jee ɔko Isa se ɓaansiŋo ɓee Kayip ki, naaŋ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa
ki. Ɔɔ maakŋ ɓee naaŋ ki se ɓo jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute
magal taa ɓee Yaudge ɓaaɗo tusn maak ki. 58 Piɛr ɔko mɛtn Isa daanɗe goon
dɔkɔ, daaniŋo bini aan daan bɔɔr ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Piɛr ɛndo
ɓaa iŋg ute jee tɛɗn naabge, taa kaakŋ nakŋ kɛn utu 'kaan do Isa ki.
59 Anum magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacŋ jee
kaakŋ mɛtn taarge se, naaɗe je tɔl taara do Isa ki taa aŋ kɔkŋ mindiŋ num
j'aŋ ɓaa tɔɔlɔ, 60 naɓo naaɗe ɔŋ te taar ɗim eyo. Ey num saaɗge dɛna ɓaaɗo
tɔliŋ taar-kɔɔɓɔ doŋ ki taa aŋ kɔkŋ mindiŋa.
Cɔkɔ se maakŋ naaɗe ki se jeege di ɓaaɗo, 61 ɔɔ taaɗ ɔɔ: «Naaje k'booyga
gaabm ese se taaɗo ɔɔ: *Bee Raa se maam m'aŋ tɔɔkŋ naatn ɔɔ maakŋ ɓiige
tun mɔtɔ sum ɓo m'aŋ kiiniŋ gɔtiŋ ki.»
62 Gɔtn se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se iiŋ ɗaara ɔɔ ɗeek Isa ki ɔɔ: «Naai
tap ɓo 'tɛrlɗen taar ɗim ey la do taarge tun naaɗe tɔli doi ki se?» 63 Gaŋ Isa do
ɗɛk ɔɔ tɛrliŋ taar ɗim eyo. Tɛr magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se taaɗiŋ daala ɔɔ:

«Ute ro Raa zɛɛrɛ m'tɔnd mɛti, 'taaɗjen tu naai ɓo *al-Masi, Goon Raa se la?»
64 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛse naai ɓo 'ɗeekiŋa. Naɓo 'booyki m'asen taaɗa: naan ki se,
naase utu aki kaakŋ *Goon Deba se, iŋg kiŋg do ji daam Sidburku ki ɔɔ kɛn
naaŋ aɗe bɔɔy se aɗe kiŋg do gapar ki.» 65 Gɔtn se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa
ki iiŋ nɛɛpm te kaliŋa ɔɔ ɗeek ɔɔ: «'Booyki! Gaabm se naaŋ naaj Raa! Naase
nakage k'jeki saaɗn nam kuuy se, gɛn ɗi daala! Naase lɛ 'booykiga te bise kɛn
naaŋ naaj Raa se. 66 Anum naase 'saapki ɔɔki ɗi?» Jee dɛn se tɛrliŋ ɔɔ: «Ɗeere,
naaŋ se nakiŋ yoa!» 67 Gɔtn se naaɗe tupiŋ ɓooro daan-kaamiŋ ki ɔɔ tɔndiŋa.
Jee kuuy se tɔndiŋ mɛtn biŋ ki, 68 ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai al-Masi, debm kɛn taaɗ taar
teeco taar Raa ki se, 'taaɗjen tu: debm kɛn tɔndi se, naŋa?»

Piɛr naaj ɔɔ naaŋ jeel Isa eyo
(Mk 14.66-72; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25)

69 Naaŋ kɛn se, Piɛr ɔɔp iŋg naata daan bɔɔr ki. Gɔtn se mɛnda kalaŋ, mɛnd
tɛɗn naaba, ɓaaɗo ɔŋiŋa ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, naai kic ɓo debm Isan kɔɗ Galile.»
70 Gaŋ naan jeege tu paac se, naaŋ naaja ɗeek ɔɔ: «Taar naai 'taaɗ se lɛ, maam
m'booy m'ɔk mɛtiŋ eyo.» 71 Tɛr Piɛr iiŋ ɔŋ gɔtn se ɔɔ ɓaa ɓaa kaam taa ɗoob
kɛn magal se, mɛnd tɛɗn naabm kuuy aakiŋa ɔɔ ɗeek jeege tun gɔtn ese se ɔɔ:
«Ɓɛrɛ, gaabm ese kic debm Isan kɔɗ Nazarɛt se!» 72 Gɔtn se Piɛr baag naaja
daala ɔɔ naam taariŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, gaabm se maam m'jeeliŋ eyo!» 73 Kɛn naaɗe
jaay iŋg cɔkɔ se, jeegen paacŋ iŋg gɔtn ese se iiko cɛɛŋ ki ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɗeer ɗeer,
naai se mɛtn naaɗe, taa taari taaɗ se kic ɓo tec gɛn naaɗe!» 74 Gɔtn se Piɛr baag
naam taariŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, maam m'naam rom te Raa, m'taaɗsen m'ɔɔ: gaabm se
maam m'jeeliŋ eyo!» Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔŋjɔ naar ɔɔɗ ɔɔyɔ. 75 Gɔtn se,
Piɛr naar saap do taar kɛn Isa taaɗiŋo ɔɔ: «Kɔr kɔrɔŋjɔ tɔɔy ey sum ɓo, naai am
baatn ɗɔɔl mɔtɔ.» Gɔtn se naaŋ teeco ɔɔ baag keem gab gab.

27

Isa j'ɔk k'ɓaansiŋ naan tɔɔg ki roŋ Pilat
(Mk 15.1; Lk 22.66-71, 23.1)

1 Tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu paac, ute magal taa ɓee
Yaudge tus dɔɔk taarɗe kalaŋ gɛn tɔɔl Isa. 2 Gɔtn se naaɗe ɔl j'ɔk k'dɔɔk Isa ɔɔ
naaɗe ɓaa ɛdiŋ magal *Rɔmɛge tu, roŋ Pilat.

Kooy Judas
(NJKN 1.16-20)

3 Judas, debm kɛn ut Isa se, kɛn naaŋ jaay aak Isa j'ɔkiŋga gɛn ɓaa kutu se,
gɔtn se naaŋ nirliŋ teece. Gursn tamman si-mɔtɔ kɛn j'ɛɗiŋ se, naaŋ ɔk tɛrl
ɓaa ɛdiŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge tu gɔtiŋ ki.
4 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se m'tujga naan *Raa ki, kɛn m'kutn debm kɛn tuj
te ɗim ey se!» Gaŋ naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «'Ɓaa tɛɗn gam naane, kɛse ɔljen naaje
eyo!» 5 Gɔtn se Judas ɓaa sin te gurs se maakŋ *Bee Raa ki ɔɔ naaŋ maliŋ ɓaa
aal ooc ooyo. 6 Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu tɔs gursn se ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Gursn se
naaje j'ɔkki ɗoobm jaay j'aŋki kɔmb maakŋ Ɓee Raa ki eyo, taa gursn se, gursn
ut ko debkilimi.» 7 Naaɗe tus dɔɔk taarɗe kalaŋ ɔɔ gursn se naaɗe ɓaa dugŋ
maakŋ-gɔtn debm kɔɓm dukulge ɔɔ maakŋ-gɔtn se naaɗe ɔniŋ gɔtn duubm
mɛrtge. 8 Taa naaŋ se ɓo maakŋ-gɔtn se ɓɔrse kic naaɗe utu daŋiŋ *Maakŋ-gɔtn
ut ko debkilimi.* 9 Bin ɓo taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Jeremi
taaɗno do dɔkiŋ se, aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ: *Naaɗe took ɔkga tamman si-mɔtɔ
se, kɛse ɓo zo kɛn gaan *Israɛlge jen ro ki,* 10 *ɔɔ gursn se naaɗe dugŋ maakŋ-gɔtn
debm kɔɓ dukulge ɔɔ kɛse ɓo taar Mɛljege Raa ɔlum ɔɔ m'aɗen taaɗa.**

---

* **27:10** Aak Zak 11.12-13 ɔɔ Jer 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

Pilat tɔnd mɛtn Isa
(Mk 15.2-20; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-19.16)

11 Isa kˈjˈɔk kˈɓaansiŋ naan magal *Rɔmɛge tu roŋ Pilat ɔɔ naaŋ tɔnd mɛtiŋ
ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Aan gɔɔ kɛn naai ˈɗeekiŋ se.»
12 Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge ɔkiŋ
mindiŋa, naɓo naaŋ tɛrlɗen taar ɗim eyo. 13 Gɔtn se Pilat se ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai
ˈbooy ey la taar naaɗe tɔli doi ki taa ai kɔkŋ mindi se?» 14 Naɓo do taarge tun
kˈtɔliŋ doŋ ki se, taar ɗim tap ɓo Isa tɛrliŋ te eyo. Kɛn magal Rɔmɛge jaay aakiŋ
se paac ɓo, ɔkiŋ taaɗ ey paac paac.

Jeege je yo Isa

15 Kɛn aanga *laa Paak gɛn Yaudge se tak ɓo, magal *Rɔmɛge se lee tɔɔɗ
tɔlɗen tɔl debm daŋgay kalaŋ kɛn jee dɛnge jenga ro ki. 16 Kaaɗ kɛn se, naaɗe
ɔk debm daŋgay kalaŋ kɛn jeege jeeliŋ paac, roŋ Isan Barabas. 17 Gɔtn se
Pilat tɔnd mɛtn jee dɛngen tus se ɔɔ: «Naase ˈjeki mˈasen kɔɔɗn kɔl naŋa: Isan
Barabas lɔɓu Isan kˈdaŋiŋ *al-Masi se?» 18 Taa Pilat se jeele kɛn naaɗe ɔk
ɓaano ute Isa se, naaɗe tɛɗ tɛɗ maak-kilimi ɓo roŋ ki.
19 Kaaɗ kɛn Pilat utu gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki se, mɛndiŋ ɔlo jeege ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ:
«Gaabm ese se naaŋ debm bɛɛ ɔɔ tuj te ɗim eyo! Ɓɛrɛ, ɔŋten kɔl doi maakŋ
taariŋ ki taa maakŋ nɔɔr kɛn deel se, maakŋ nim ki se, maam mˈdabarga dɛna
taa nãaŋa.»
20 Gaŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge ɔl mɛtn jee
dɛnge ɔɔ kˈtɔnd mɛtn Pilat num aɗen kɔɔɗn kɔl Barabas ɔɔ Isa se lɛ, kˈtɔɔliŋ
naatn. 21 Magal Rɔmɛge se ɛɛp taariŋ daala ɔɔ: «Maakŋ naaɗe kɛn di se, ˈjeki
mˈasen kɔɔɗn kɔl naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Barabasi.» 22 Pilat tɔnd mɛtɗe ɔɔ:
«Num debm kˈdaŋiŋ Isa al-Masi se mˈaŋ tɛɗn mˈɔɔ ɗi?» Naaɗe paac tɛrliŋ ɔɔ:
«Kˈtup kˈtɔɔliŋ ro kaag ki!» 23 Pilat tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naaŋ tap ɓo tujga ɗi?» Tɛr
naaɗe dɔɔb ɔɔy makɔŋ cir daala ɔɔ: «Kˈtup kˈtɔɔliŋ ro kaag ki!» 24 Kɛn Pilat
jaay aak naaŋ ˈkɔŋ tɛɗn ɗim eyo, ɔɔ jeege lɛ tɔɔy dɔɔk taara ɔŋ ey se, naaŋ uun
maane, tug jiŋ naan jee dɛnge tu ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Yo gaabm se ɔlum maam eyo.
Kɛse naase mala aakiŋki!» 25 Jeege paac se tɛrliŋ ɔɔ: «Ɔŋ moosn naaŋ se ajen
kɔɔpm mindje ki ɔɔ mind gɛnjege tu!» 26 Gɔtn se Pilat ɔl kˈɓaa kˈjˈɔɔɗ jˈɔlɗen
Barabas. Gaŋ gɛn Isa se, naaŋ ɔl kˈjˈɔndiŋ ute mɛɛjɛ ɔɔ ɔk ɔliŋ ji jeege tu taa
jˈaŋ ɓaa tupm tɔɔl ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo mɛtn Isa ki

27 Gɔtn se asgargen gɛn magal *Rɔmɛge ɔk ɓaan te Isa maakŋ ɓee magalɗe
ki maak ki naane, ɔɔ gɔtn se dɔɔl asgarge paac ɓaaɗo tus ɔl guruginа. 28 Naaɗe
tɔɔɗn te kaliŋge naata ɔɔ uun uusiŋ kal kuuy aac boŋ†. 29 Tɛr naaɗe uj ɗaapo
jɛkɛ gɛn kɔrɔndɔ ɓaaɗo ɔndiŋ doŋ ki ɔɔ ɛɗiŋ naka aan gɔɔ naala ji daamiŋ ki.
Gɔtn se naaɗe ɛrg naaniŋ ki ɔɔ tooyiŋ koogo mɛtiŋ ki ɔɔ: «ˈTɔɔsɛ naai ki, Gaar
Yaudge!» 30 Naaɗe tupiŋ ɓooro roŋ ki ɔɔ uun kaagŋ tec naala se, tɔndiŋ doŋ
ki. 31 Kɛn naaɗe tooyiŋ koogo mɛtiŋ ki aas se, naaɗe ɔk ɔɔɗn naatn te kal aac
boŋ kɛn naaɗe uusiŋo se, ɔɔ tuusiŋ kal naaŋge gɔtiŋ ki, jaay ɔk ɓaansiŋ naata
taa jˈaŋ ɓaa tupm tɔɔl ro kaag ki.

Isa kˈtupiŋga ro kaag ki
(Mk 15.21-41; Lk 23.26-49; Jn 19.16-30)

32 Kɛn asgarge ɔko Isa teecŋsiŋo teec naatn maakŋ gɛgɛr ki se, naaɗe dɔɔɗ
ute gaaba kalaŋ kɔɗ Sirɛn kˈdaŋiŋ Simon. Naaɗe ɔkiŋ taa tɔɔgɔ gɛn kuun kaagŋ
jˈaŋ tupm Isa ro ki. 33 Naaɗe ɔk ɓaansiŋ gɔt kɛn kˈdaŋiŋ Golgota; Golgota se je
ɗeekŋ ɔɔ: gɔtn kaaɗn do deba. 34 Gɔtn se naaɗe ɛɗiŋ ŋˈaay tɔtn koojŋ biŋ deep

† **27:28** Kal aac boŋ jˈuusiŋ se kɛse kal gaariŋge.

te yɔrlɔ, naɓo kɛn Isa jaay uum naaminˇ se, baate kaaye. 35 Kɛn naaɗe jaay tup
tɔɔlo Isa ro kaag ki ɔɔ uun ɗaarinˇ raan se, kalinge se naaɗe tɛɗinˇ salatia jaay
ɓo nigina ɔɔ debm oocinˇga ɓo uunu uunu. 36 Tɛr naaɗe iŋg naaŋ ki gɔtn ese ɔɔ
bɔɔb Isa. 37 Naaɗe raaŋ ɔlinˇ kaam donˇ ki mɛtn taar kɛn naaɗe tɔɔlsinˇ ro ki ɔɔ:
Kɛse ɓo Isan, Gaar Yaudge se. 38 Gɔtn se asgarge tup jee ɓoogge dio ro kaagge
tu cɛɛ Isa ki se kici, deb kalaŋ k'j'uun k'ɗaarinˇ do ji daaminˇ ki ɔɔ deb kalaŋ
k'j'uun k'ɗaarinˇ do ji jeelinˇ ki.
39 Jee deel deel gɔtn se jaay ɗaar aakinˇ se, naaɗe siik doɗe ɔɔ naajinˇa, 40 ɗeek
ɔɔ: «Naai ɓo kɛn ɔɔ tɔɔkŋ *'Bee Raa ɔɔ anˇ kiinˇ kuuy daan ɓiige tun mɔtɔ se, aaj roi
mala. Kɛn naai jaay Goon Raa num, 'bɔɔyɔ do kaag ki se naata!» 41 *Magalgen
jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal
taa ɓee Yaudge se kic, tooyinˇ koogo mɛtinˇ ki ɔɔ ɗeek ɔɔ: 42 «Jee kuuy se, naanˇ
aajɗenoga num ɔŋ aasinˇ gɛn kaajnˇ ro naanˇ malinˇ eyo! Naanˇ Gaar *Israɛlge
ɗey se, nˇ'bɔɔyɔ naatn ɓɔrse ro kaag ki ɔɔ naaje j'tookŋ kaal maakje donˇ ki.
43 Naanˇ ɔɔ aal maakinˇ do Raa ki, ɔɔ kɛn Raa jaay ɓo jenˇ ɗeer num, ɔnˇ ɓɔrse anˇ
kaaja! Taa naanˇ taaɗga taaɗ ɔɔ: Maam se m'Goon Raa.» 44 Jee ɓooggen k'tup
tɔɔlɗe do kaagge tun cɛɛsn Isa ki se kic ɓo naajinˇ bin kici.

Kooy gɛn Isa

45 Aan katar tir se, do naaŋa te magalinˇ se gɔtɔ ɓaa tɛɗilim dib bini aan katar
do tɛgɛr ki. 46 Aan katar do tɛgɛr ki se, Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔnˇ ute taar naaŋinˇa ɔɔ:
«Ɛli, Ɛli‡, lɛma sabaktani?» Taar se je ɗeekŋ ɔɔ: Raama Raama, naai 'rɛsum
gɛn ɗi§? 47 Maakŋ jeege tun ɗaar gɔtn ese se kɛn booyinˇ naanˇ taaɗ bin se,
jee mɛtinˇge taaɗ ute naapa ɔɔ: «'Booyki tu, naanˇ daŋ daŋ *Ɛli.» 48 Deb kalaŋ
naar aanˇ ɓaa uuno naka kalaŋ kɛn uun maane, ɔlinˇ maakŋ tɔtn koojnˇ binˇ
kɛn mooyo jaay uun ɔlinˇ taa garɗ ki ɔɔ uun ɔlinˇ taar Isa ki taa nˇ'suubu. 49 Jee
mɛtinˇge ɔɔp se taaɗ ɔɔ: «Ɔnˇki jaay sɔm j'utu j'anˇ kaaka kɛn Ɛli jaay utu aɗe ɓaa
anˇ kaajinˇ se!» 50 Gɔtn se Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔnˇɔ daala ɔɔ ɔnˇ konˇ teece. 51 Gɔtn se,
kal deer k'gaaŋ maakŋ *'Bee Raa se nɛɛpo raan bini aan naaŋ ki tak. Naaŋa
tea ɔɔ linˇge tɔp pak pak. 52 Taa ɓaaɗn jeegen *salal ooyga kooy do dɔkinˇ se tɔɔɗ
kalɗe ki ɔɔ naaɗe duro daan yoge tu, 53 ɔɔ teeco maakŋ ɓaaɗɗege tu. Ɔɔ kɛn Isa
jaay ooy duro se, naaɗe ɓaa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn salal Jeruzalɛm ki, ɔɔ jeege
dɛna aakɗenga. 54 Kɛn bubm asgarge ute asgargen kuuy kɛn ɗaar bɔɔb Isa se,
aak naaŋa tea ute nakgen deel paac se, ɓeere ɔkɗe taaɗ ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, gaabm
ara se Goon Raa!»

Isa j'ɔlinˇga maakŋ ɓaaɗ ki
(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

55 Gɔtn se mɛndge dɛna ɗaar dɔkɔ aak Isa. Mɛndgen se, baago kɔkŋ mɛtinˇ taa
naaŋ Galile ki ɔɔ naaɗe tɛɗinˇo naaba. 56 Maakɗe ki se Mari kɛn iinˇo Magdala
ki, Mari ko Jak ute gɛn Yusup ɔɔ ko gaan Zebedege.
57 Kɛn kaaɗa ɓaa ɓaa kooco se, gaaba kalaŋ debm maala, kɔɗ Arimate ronˇ
Yusup ɓaaɗo. Naanˇ kic debm maakŋ jeege tun mɛtn Isa ki. 58 Gaabm se ɓaa
ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtinˇa taa anˇ kɔnˇ ro Isa se naanˇ anˇ ɓaa kɔl maakŋ iiɓ ki. Gɔtn
se Pilat tooko undinˇ kulu ɔɔ k'bɔɔyinˇsinˇo. 59 Yusup uun ro Isa se ɔɔ teelinˇ ute
kal duubm kiji. 60 Naanˇ uun ɓaa ɔl aalinˇ maakŋ iiɓ kɛn j'ɔŋ ko sum ɓo j'uɗ*
k'ɗaapinˇa ɔɔ ɓaaɗn se lɛ kiji, ɔɔ dircil aalinˇ ko magal taar ki jaay ɓo naanˇ ɓaa.
61 Mari kɛn iinˇo Magdala ki ute Mari kuuy se, naaɗe utu iŋg dɔk cɔkɔ ute taa
ɓaaɗa.

Asgarge bɔɔb do ɓaaɗn Isa

‡ **27:46** Maakŋ kitapgen kuuy se: Ɛli, Ɛli. Ara se Isa taaɗ ute taar naaŋinˇa kɛn k'daŋinˇ Aramayik.
§ **27:46** Aak KKR22.2. * **27:60** Yaudge se uɗ ɓaaɗa maakŋ koge tu se.

62 Ɓii kɛn Yaudge ɗaap ɗaap roɗe gɛn *ɓii sebit jaay deel se, mɛtbeeŋ̃ki se,
*magal jee tɛɗn̰ sɛrkɛ Raage tu ute *Parizige tuso naapa ɓaaɗo ɔŋ Pilat, 63 ɔɔ
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Jaamus, naaje k'saap j'ɔŋga taar kɛn debm taar-kɔɔɓm se taaɗo kaaɗ
kɛn naaŋ̃ utu zɛɛr se ɔɔ: ‹Maakŋ ɓiige tun mɔtɔ se maam m'utu m'aɗe dur daan
yoge tu.› 64 'Deek asgarge tu se, 'bɔɔbm taa ɓaaɗa se bini kaan ɓii k-mɔtɔge tu,
ey num sɔm jee mɛtiŋ̃ ki se aɗe ɓaa te aŋ̃ ɓoogo ɔɔ taaɗn̰ jeege tu ɔɔ: ‹Naaŋ̃
duroga daan yoge tu!› Kɛn bin num taar-kɔɔɓm naaɗe tɛɗ se 'cir kɛn deete†.»
65 Pilat ɗeekɗen ɔɔ: «Naase kic ɔkki asgarge kaam jise. Bin num ɔlɗeki asen
bɔɔbm do ɓaaɗa aan gɔɔ kɛn naase 'jenki ro ki.» 66 Naaɗe ɓaa ɗaap roɗe gɛn
bɔɔbm do ɓaaɗa se, ɔɔ ko magal kɛn naaɗe dircil aaliŋ̃ taa ɓaaɗ ki se, naaɗe
gaasn taa ɓaaɗa tak tak tɛɗiŋ̃ nakŋ kaakŋ jeele ro ko kɛn naaɗe gaasiŋ̃ se ɔɔ ɔl
asgarge ɗaar bɔɔbiŋ̃a.

28

Isa duroga daan yoge tu
(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-20; 1Kɔr 15.4-7)

1 Kɛn *ɓii sebit jaay deel se, ɓii dumas ki tanɔɔriŋ̃ nɔɔriŋ̃ se, Mari kɛn iiŋ̃o
Magdala ki ute Mari kɛn kuuy se, naaɗe ɓaa gɛn kaakŋ taa ɓaaɗa. 2 Gɔtn ese
sum ɓo naaŋa naar te makɔŋ̃ɔ ɔɔ kɔɗn̰ Mɛljege bɔɔyo maakŋ raa ki ɓaaɗo dircil
ko taa ɓaaɗ ki se ɔɔ iŋg do ki. 3 Naaŋ̃ se roŋ̃ wɔɔr gɔtɔ aan gɔɔ maan aal wusuk
wusuk ɔɔ kaliŋ̃ kic ɓo raap lak lak aan gɔɔ kuubu. 4 Anum asgargen ɗaar bɔɔb
do ɓaaɗa gɔtn̰ ese se, kɛn naaɗe aakiŋ̃ se, ɓeere ɔkɗe se, roɗe ook marga jɛg jɛg
ɔɔ si naaŋ ki aan gɔɔ jee ooyga kooyo. 5 Gaŋ *kɔɗn̰ Raa se ɗeek mɛndge tu se ɔɔ:
«Naase se, ɔŋ̃ten 'ɓeerki. Maam m'jeele naase 'jeki je Isan kɛn k'tup k'tɔɔliŋ̃ ro
kaag ki se. 6 Ɓɛrɛ, gɔtn ara se naaŋ̃ gɔtɔ! Naaŋ̃ se duroga daan yoge tu aan gɔɔ
kɛn naaŋ̃ mala taaɗo. 'Baaɗo aakki gɔtn̰ kɛn j'ɔl j'aalsiŋ̃a. 7 'Naar 'ɓaa 'taaɗki
jeege tuŋ̃ mɛtiŋ̃ ki ɔɔki: naaŋ̃ se duroga daan yoge tu ɔɔ ɔndga naana asen ɓaa
booy taa naaŋ Galile ki. Gɔtn naane se ɓo naase aŋ̃ki 'ɓaa kaaka.» Kɛse ɓo taar
m'taaɗseno.
8 Ey num mɛndge ɓeere ɔkɗega, naɓo maakɗe raap aak eyo. Naaɗe iiŋ̃ taa
ɓaaɗ ki naar aaŋ̃ ɓaa taaɗ labar se jeege tun mɛtn Isa ki. 9 Kɛn naaɗe jaay ɓaa
ɓaa se, naaɗe aak Isa naar teeco piris naanɗe ki, ɗeekɗen ɔɔ: «'Tɔɔsɛ ki.» Gɔtn
se, naaɗe iiko cɛɛŋ̃ ki, baam ɔk jɛŋ̃a ɔɔ ɛrg naaniŋ̃ ki. 10 Gɔtn se, Isa taaɗɗen ɔɔ:
«Ɔŋ̃te 'ɓeerki! 'Baa 'taaɗki gɛnaamge tu k'ɓaa taa naaŋ Galile ki. Gɔtn naane
ɓo, naaɗe utu am kaakŋ te kaamɗe.»

Magal Yaudge rɛj asgargen bɔɔb do ɓaaɗa

11 Kaaɗ kɛn mɛndgen ese iiŋ̃o taa ɓaaɗ ki jaay ɔk tɛrlo tɛrlɛ aan te ey sum ɓo,
gaŋ asgargen jee bɔɔbm do ɓaaɗa se, mɛtiŋ̃ge ɓaa maakŋ gɛgɛr ki, ɔɔ ɓaa taaɗ
*magal jee tɛɗn̰ sɛrkɛ Raage tu nakgen deel paac se. 12 Kɛn magal jee tɛɗn̰ sɛrkɛ
Raage tu jaay booy taar se, daŋ tuso magal taa ɓee Yaudge. Naaɗe dɔɔk taarɗe
kalaŋ, uun gurs dɛna ɔɔ ɛɗ asgarge tu, 13 dɛjɗe ɔɔ: «'Baa 'taaɗki ɔɔki num: ‹Nɔɔr
kaamje ɔk bi sum ɓo, jee mɛtiŋ̃ ki ɓaaɗo ɓoog ɔɔɗ uun ɓaansiŋ̃ga.› 14 Ɔɔ kɛn
taar se jaay oocga bi magal *Rɔmɛge tu kic ɓo, naaje j'aŋ̃ kurl maakiŋ̃a ɔɔ taar
ɗim tap ɓo 'koocŋ̃ dose ki eyo.» 15 Gɔtn se asgarge took uun gurs ɔɔ ɓaa taaɗ
jeege tu aan gɔɔ taar k'dɛjɗeno se. Anum taar se Yaudge paac ɓaa booyiŋ̃a ɔɔ
ɓɔrse kic ɓo taar se j'utu k'lee k'taaɗiŋ̃ taaɗa.

Isa ɔl jee mɛtiŋ̃ ki naaba

† **27:64** Isa tɛɗ roŋ̃ ɔɔ naaŋ̃ ɓo *al-Masi kɛn utu aɗe ɓaa. Kɛse ɓo taar-kɔɔɓm kɛn Yaudge saap ɔɔ Isa taaɗ jeege tu deet deet se.

16 Anum jee mɛtn Isa kɛn sik-kaar-kalaŋ se, naaɗe iiɲ ɓaa taa naaŋ kɛn
Galile ɔɔ ɓaa ook do ko kɛn Isa taaɗɗen ɔɔ k'ɓaa do ki se. 17 Kɛn naaɗe jaay
aan do ko ki se, gɔtn se naaɗe aak Isa ɔɔ ɛrg naaniɲ ki. Naɓo maakɗe ki se,
jee mɛtiɲge maakɗe naaja. 18 Gɔtn se, Isa iiko cɛɛɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «*Raa
ɛɗumga tɔɔgɔ do nakge tu paac kɛn maakŋ raa ki ɔɔ kɛn do naaŋ ki. 19 'Baa
'taaɗki mɛtjil jeege tun do naaŋ ki se paac ɔɔ 'tɛɗɗeki naaɗe tɛɗn jee mɛtum ki.
*'Batizɗeki ute ro Bubu, Goono, te *Nirl Salal. 20 'Dooyɗeki naaɗe tookŋ kuun
taar kɛn maam m'dooyseno paac se ɔɔ kiŋg do ki. Maam se, daayum m'utu te
naase, bini ɓii kɛn dunia an naŋ ro ki.»

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn
Mark
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy
Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Mark

Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Mark raaŋiŋo se, jee kɛn naaŋ raaŋɗen se, naaɗe paac Yaudge eyo. Labar Jigan gɛn Isa kɛn jee kuuy raaŋiŋo se, Labar Jigan kɛn Mark raaŋiŋ se, naaŋ duuk cirɗe paac. Taa naaŋ se ɓo maakŋ kitapiŋ ki se, naaŋ taaɗ te mɛtn taar Isan utu baat se eyo. Mɛtn taar Isan kɛn lee dooy jeege jɛrl jɛrl se kic ɓo gɔtɔ maakŋ kitapiŋ ki. Num gaŋ j'ɔŋ ɓo mɛtn taargen kɛn naaŋ ɛɗ lapia ute naajŋ kɛn naaŋ naajo ute jeege se gɔtɔ kaam dɛna. Ɔɔ gɔtn mɛtiŋ se, taar kɛn naaŋ taaɗ se, maakŋ labarge tun jiga gɔt kuuy se, gɔtɔ. Mɛtn taar kɛn Mark raaŋiŋ se, taaɗ jeege tu ɔɔ: «Isa se tap ɓo naŋa?» Mark noog jeege cɔkɔ cɔkɔ bini 'jeel kɔkŋ Isa. Gaŋ Isa jaay taaɗ ute ro naaŋ maliŋ se, naaŋ taaɗ ɔɔ naaŋ *Goon Deba*. Ɔɔ ro goon deba se je taaɗn ɔɔ Raa ɛɗiŋga tɔɔgɔ do nakge tu paac ɔɔ gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ gɛn tɔɔl kusiŋ jeege kici. Tɛr Goon Deba se je ɗeekŋ ɔɔ Isa se, debkilim mala mala. Kɛse je taaɗn ute nakgen k'jeel mɛtiŋ eyo kɛn taaɗ ro Isa ki ɔɔ do naabiŋ ki. Mark taaɗ jeege tu ɔɔ Isa se naaŋ Goon Raa (koŋ 1.1) ɔɔ do taar tɔɔl taariŋ ki se, naaŋ raaŋ ɔɔ Goon Raa ooy se, k'tup k'tɔɔliŋ ro kaag ki (koŋ 15.39).

*Jan-Batist *batiz jeege*
(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18)

1 Kupm mɛtn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi, Goon *Raa. 2 Aan gɔɔ kɛn Ezayi
debm taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗno maakŋ Kitapiŋ ki do dɔkiŋ kɛn ɔɔ:
'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaaŋ naabum naani ki
taa ai ɗaapm ɗoobi.
3 Tɛr Ezayi ɗeek ɔɔ:
K'booy mind deba taaɗ makɔŋ do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ:
*'Ɗaapki ɗoobm Mɛljege ɔɔ 'tɛɗiŋsiŋki jiga 'tooɗn tal.**
4 Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗn se, naaŋ ɓo Jan-Batist.
Naaŋ naar teec naan jeege tu do kɔɗ-ɓaar ki se. Gɔtn se naaŋ taaɗɗen ɔɔ:
«'Tɛrlki maakse ɔɔ ɔŋ j'asen batizi ɔɔ Raa asen tɔɔl *kusiŋsege.» 5 Jee taa naaŋ
Jude ki paac ute jee paacŋ iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, naaɗe ɓaaɗo
gɔtn Jan ki. Naaɗe tɔɔɗ mɛtn kusiŋɗege naan jeege tu ɔɔ Jan-Batist batizɗe
maakŋ ool magal kɛn k'daŋiŋ Jordan se.
6 Jan uuso kal k'ɗaapiŋ ute bɛɛkŋ giŋji ɔɔ dɔɔk maakiŋ te kɔl daara; nakŋ
kɔsiŋ iimi ute teeje. 7 Naaŋ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Debm utu aɗe ɓaa mɛtum ki se,
naaŋ magal ciruma. Maam se kɔl saaŋ kic ɓo m'aas gɛn no tuutiŋ eyo. 8 Maam
se m'batizsenga ute maane, num gaŋ naaŋ se ɓo utu asen *batizn ute Nirl
Salal.»

*Isa k'batiziŋa ɔɔ *Bubm sitange naamiŋa*
(Mt 3.13-17, 4.1-11; Lk 3.21-23, 4.1-13)

9 Anum, maakŋ ɓiige tun se, Isa iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Nazarɛt, kɛn taa naaŋ
Galile ki, ɓaa ɔŋ Jan-Batist ɔɔ Jan *batiziŋ maakŋ ool Jordan ki. 10 Kɛn Isa jaay
teeco naatn maakŋ maane ki sum ɓo, aak maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ *Nirl Raa
bɔɔyo doŋ ki tec aan gɔɔ dɛɛrɛ. 11 Naaŋ booy mindi taaɗ maakŋ raa ki, ɗeek ɔɔ:
«Naai se 'Goon maak-jema, m'bɛɛr m'ɔɔɗio taa naai 'tɔɔlumi.»

---

* **1:3** Aak Eza 40.3.

12 Gɔtn se Nirl Raa naar tɔɔɗ ɔliŋ̃ do kɔɗ-ɓaar ki. 13 Naaŋ̃ tiŋg ɓii si-sɔɔ do
kɔɗ-ɓaar ki. Maakŋ ɓiige tun se, Bubm sitange ɓaaɗo naaminˌa. Naaŋ̃ iŋg ute
daagen maakŋ kaag ki ɔɔ *kɔɗn Raage ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a ɔɔ naaɗe aakiŋ̃ doŋ̃ ki.

Isa bɛɛr tɔɔɗ jee mɛtiŋ̃ ki sɔɔ
(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11; Jn 1.35-43)

14 Kɛn Jan-Batist k'j'ɔkiŋ̃ga daŋgay ki jaay ɓo Isa iiŋ̃ ɓaa taa naaŋ Galile ki
ɔɔ baag wɔɔkŋ Labar Jiga gɛn Raa se jeege tu 15 ɔɔ: «Kaaɗiŋ̃ aasga, Gaar Raa se
ɓaaɗoga gɔɔrɔ. 'Tɛrlki maakse ɔɔ aalki maakse do Labar kɛn Jiga.»
16 Kaaɗ kɛn Isa deel deel taa baar kɛn Galile ki se, aak Simon ute gɛnaaŋ̃
Andre tund tund gɛndɗe maan. Naaɗe se jee toocŋ̃ kɛŋ̃jge. 17 Isa ɗeekɗen ɔɔ:
«'Baakiro 'daanumki! Ɓɔrse maam m'asen tɛɗn naase jee ɓaa 'je jikilimge aɗe
ɓaa ɗoobm Raa ki.» 18 Naaɗe naar ɔŋ̃ gɛndɗege ɔɔ daaniŋ̃a. 19 Utu iik naan ki
cɔkɔ se, naaŋ̃ aak Jak te gɛnaaŋ̃ Jan; naaɗe se gaan Zebedege iŋg kiŋg maakŋ
markabɗe ki, ɗaap ɗaap gɛndɗege. 20 Gɔtn se Isa naar daŋɗe. Naaɗe iiŋ̃ ɔŋ̃
bubɗe Zebede maakŋ markab ki ute jee tɛɗn naabiŋ̃ge ɔɔ naaɗe ɓaa mɛtn Isa
ki.

Gaaba kalaŋ ɔk kɔɔŋ̃ sitan
(Mt 8.14-17; Lk 4.31-44; NJKN 10.38)

21 Isa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ute jee mɛtiŋ̃ ki. Ɔɔ kɛn *ɓii sebit
jaay aan se naaŋ̃ ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ baag dooy
jeege. 22 Jeegen booy taar kɛn naaŋ̃ dooyɗe se, ɔkɗen taaɗ eyo. Taa dooy naaŋ̃
se ɔk tɔɔgɔ ɔɔ tec aan gɔɔ gɛn jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se eyo.
23 Maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, debm ɔk kɔɔŋ̃ sitan naar ɛndo
gɔtn se ɔɔ ɔɔɗ ɔɔyɔ, 24 ɔɔ: «Naai Isan Nazarɛt. Naai tap ɓo naaje j'ɔŋ ɗi ute naai?
Naai se 'ɓaaɗo gɛn kutje la? Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal kɛn Raa ɓo
ɔlio.» 25 Gaŋ Isa aaciŋ̃ kaama ɔɔ: «'Ɗoa! 'Teec naatn ro gaab kɛn se!» 26 Gɔtn se
sitan baag tiikŋ gaaba se zak zak, ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ teec naatn roŋ̃ ki. 27 Jeege
paac taar se ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtn naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo taar ɔɔ
ɗio? Kɛse dooy kiji ɔɔ naaŋ̃ dooy jeege ute tɔɔgiŋ̃ mala. Naaŋ̃ taaɗ sitange tu
ɔɔ sitange kic ɓo tookiŋ̃ taariŋ̃a.» 28 Gɔtn se nookiŋ̃ naar eem dɔɔɗ taa naaŋ
Galile ute magaliŋ̃a.

Isa aaj jee kɔɔŋ̃ge dɛna

29 Kɛn naaɗe iiŋ̃ teec naatn maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se sum
ɓo, Isa ɓaa ɓee Simon te gɛn Andre ki. Jak ɔɔ Jan daaniŋ̃a. 30 Gɔtn se moom
Simon mɛnda se kɔɔŋ̃ɔ, tooɗ tooɗ daŋal ki, naaŋ̃ roŋ̃ ɔŋ kɛɗɛk. Kɛn Isa jaay aan
se, jeege naar taaɗiŋ̃ taa mɛnd se. 31 Naaŋ̃ iik cɛɛŋ̃ ki, ɔk jiŋ̃a, uun ɗaariŋ̃a.
Gɔtn se roŋ̃ kɛn ɔŋg kɛɗɛk se tɛrɛc urlu, naaŋ̃ iiŋ̃i ɔɔ baagɗen tɛɗn kɔsɔ.
32 Kɛn kaaɗa ooc jaay gɔtɔ tɛɗ ilim se, jeege baag ɓaano te jee kɔɔŋ̃ge ute jee
ɔk kɔɔŋ̃ sitange paac. 33 Jeegen maakŋ gɛgɛr ki se paac tus taa ɓee kɛn ese.
34 Gɔtn se Isa ɛɗ lapia jee kɔɔŋ̃ge tu dɛna ɔɔ kɔɔŋ̃ɗege se napariŋ̃ dɛna. Ɔɔ naaŋ̃
tuur sitange dɛna ro jeege tu. Gaŋ sitange se Isa ɔŋ̃ɗen ɗoobo gɛn taaɗn taar
eyo, taa naaɗe se jeeliŋ̃a.

Isa lee taa naaŋ Galile ki

35 Mɛtbeeŋ̃ki tanɔɔriŋ̃-nɔɔriŋ̃ gɔt utu ilim sum ɓo, Isa iiŋ̃ teec naatn maakŋ
naaŋ kɛn se, ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki gɔtɔ kaam kalaŋ. Gɔtn se, naaŋ̃ iŋg eem *Raa.
36 Simon ute mɛɗiŋ̃ge teec ɓaa lee jeŋ̃a. 37 Kɛn naaɗe jaay ɔŋiŋ̃ se, ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Jeege paac jei jea.»
38 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «K'ɓaaki maakŋ naaŋge tun kuuy kɛn cɛɛs ki cɛɛs ki,
m'ɓaa taaɗn Labar Jiga gɔtn naane kici. Anum, taa naaŋ̃ se ɓo maam m'teecŋ̃
m'ɓaaɗo se.» 39 Naaŋ̃ lee dɔɔɗ taa naaŋ Galile ute magaliŋ̃a, taaɗɗen taar Raa

maakŋ *ɓeeɗege tun kɛn naaɗe lee tusn maak ki ɔɔ naaɲ̃ tuur sitange ro jeege tu.

Isa ɛɗ lapia debm bikiɗ ki
(Mt 8.2-4; Lk 5.12-16, 17.12-19)

40 Gaaba kalaŋ ɔk kɔɔɲ̃ bikiɗi ɓaaɗo cɛɛ Isa ki, ɛrg naaniɲ̃ ki, eemiɲ̃ nɔɔ ɔɔ ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Kɛn naai 'je num, ɛɗum lapia taa rom se ɗaapm 'tooɗn kɔlɔɲ̃ kɔlɔɲ̃.» 41 Isa aakiɲ̃ se, ɛɛjiɲ̃ doɲ̃ ki, ɔl jiɲ̃ utiɲ̃a ɔɔ ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔɲ̃ roi ɗaapm 'tooɗn kɔlɔɲ̃ kɔlɔɲ̃!» 42 Gɔtn se sum ɓo, gaabm se bikiɗiɲ̃ ɔɲiɲ̃a ɔɔ roɲ̃ ɗaap tooɗ kɔlɔɲ̃ kɔlɔɲ̃. 43 Gɔtn se, Isa aaciɲ̃ kaama ɔɔ naar tuuriɲ̃a, 44 ɔɔ ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «'Booy bɛɛ: ɔɲ̃te ɓaa taaɗn nam ki. Num gaŋ 'ɓaa 'taaɗ roi *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ɔɔ ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn *Musa taaɗiɲ̃o maakŋ Kitap ki, taa naai roi ɗaapga tooɗga kɔlɔɲ̃ kɔlɔɲ̃ se. Bin ɓo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

45 Num kɛn gaabm se jaay iiɲ̃ ɓaa se ɔɔ gɔtɔ ɓaa se paac naaɲ̃ baag taaɗn labar nakŋ aaniɲ̃ doɲ̃ ki se jeege tu. Taa naaɲ̃ se ɓo, naan jeege tu se Isa ɔŋ ɛnd te maakŋ gɛgɛr ki eyo, num ɓaa tiŋg do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ jeege iiɲ̃o gɔtɔ ɓaa se paac, ɓaaɗo ɔŋiɲ̃a.

2

Isa ɛɗ lapi debm k'ruŋguy ki
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

1 Kɛn tɛɗ ɓii kandum se, Isa ɔk tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, k'booy j'ɔɔ naaɲ̃ utu ɓeene. 2 Jeege ɓaaɗo tus dɛna ɛnd ɗooc maakŋ ɓee se tak, bini aan kaam taar ki kic ɓo gɔtɔ gɔtɔ. Gɔtn se Isa taaɗɗen taar *Raa. 3 Kaaɗ kɛn Isa utu taaɗ taaɗ ɓɔrt se, jeege ɓaano ute debm k'ruŋguyu. Daanɗe ki se gaabge sɔɔ ɓo uuniɲ̃o. 4 Taa jeegen dɛn dɛn se, naaɗe ɔŋ ɓaansiɲ̃ te gɔtn Isa ki eyo. Gɔtn ese naaɗe ook do ɓee ki, uɗ buut do ɓee kɛn Isa iŋg maak ki ɔɔ uun bɔɔyo debm k'ruŋguyu do nakŋ tooɗiɲ̃ ki. 5 Kɛn Isa jaay aak naaɗe aal maakɗe doɲ̃ ki se, ɗeek debm k'ruŋguy ki ɔɔ: «Goonuma, *kusiɲ̃ige se, maam m'tɔɔlisiɲ̃ga naatn.» 6 Gɔtn se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum utu iŋg gɔtn ese jaay booy taar Isa taaɗ se, naaɗe taaɗ ute maakɗe ɔɔ: 7 «Gaabm se, je taaɗn ɔɔ ɗio? Naaɲ̃ naaj naaj Raa. Kɛn 'kɔŋ tɔɔl kusiɲ̃ deba se Raa kaliɲ̃ ki sum ey la?» 8 Num gaŋ taar naaɗe taaɗ ute maakɗe se, Isa naar jeelga ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Taa ɗĩ jaay naase 'taaɗki ute maakse bin se? 9 Gɛn naase ki num, kɛn gay ɓo ɔɔɲ̃ ciri: kɛn m'ɗeekŋ debm k'ruŋguy ki m'ɔɔ: ‹Kusiɲ̃ige se, maam m'tɔɔlisiɲ̃ga naatn› lɔɓu m'ɗeekŋ m'ɔɔ: ‹Iiɲ̃i, uun nakŋ tooɗĩ se ɔɔ 'lea› se ɓo ɔɔɲ̃ cir lɛ? 10 Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ɔk tɔɔgɔ gɛn tɔɔl kusiɲ̃ jeege do naaŋ ki ara.» Gɔtn se, Isa ɗeek debm k'ruŋguy ki ɔɔ: 11 «M'ɗeeki m'ɔɔ: iiɲ̃i, uun nakŋ tooɗi ɔɔ 'ɓaa ɓei ki.» 12 Gaaba se naar iiɲ̃ uun nakŋ tooɗiɲ̃a ɔɔ teec naan jeege tun te dɛnɗe se. Jeegen iŋg aakiɲ̃ se, nakŋ se ɔkɗen taaɗ eyo. Naaɗe tɔɔm Raa ɗeek ɔɔ: «Nakŋ bin se ɓii kalaŋ j'aak te eyo.»

Isa daŋ Lɛbi
(Mt 9.1-17; Lk 5.27-39)

13 Isa ɔk tɛrl jɛŋ baar kɛn Galile ki daala. Jeege dɛna ɓaaɗo ɔŋiɲ̃a ɔɔ naaɲ̃ dooyɗe ute taar Raa. 14 Kɛn naaɗe deel deel gɔtn ese se, Isa uun kaamiɲ̃ aak Lɛbi goon Alpe, *debm tɔkŋ miiri, iŋg kiŋg gɔtn tɛɗn naabiɲ̃ ki. Naaɲ̃ ɗeekiɲ̃ ɔɔ: «Iiɲ̃i 'daanuma.» Gɔtn se sum ɓo Lɛbi iiɲ̃i ɔɔ daaniɲ̃a.

15 'Bii kalaŋ Isa ute jee mɛtiɲ̃ ki iŋg ɔs kɔs ɓee Lɛbi ki se; *jee tɔkŋ miirge dɛna te jee *kusiɲ̃ge se ɓaaɗo iŋg ɔs te naaɗe, taa jeege dɛna ɔko mɛtn Isa. 16 Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raagen maakŋ *Parizige tu se aakiɲ̃ naaɲ̃ iŋg ɔs kɔs ute jee kusiɲ̃ge ɔɔ te jee tɛɗn miirge se, ɗeek jeege tun mɛtiɲ̃ ki ɔɔ: «Aakki tu naaɲ̃ iŋg ɔs kɔs te jee tɔkŋ miirge ute jee kusiɲ̃ge!» 17 Kɛn Isa jaay booy taarɗe

se, ɗeekɗen ɔɔ: «Jee roɗe kiji se, naaɗe je daptor eyo, num kɛn jee je daptor se, jee kɔɔŋge. Maam m'ɓaaɗo se gɛn daŋ jee kɛn saap ɔɔ naaɗe aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num maam m'ɓaaɗo se gɛn jee jeel roɗe ki, naaɗe jee kusiŋge se.»

*Dooy Isa se tec aan gɔɔ dooy *Parizige eyo*

18 Ɓii kalaŋ se jee mɛtn Jan-Batist ki ute Parizige uun kuun *siam. Naaɗe ɓaaɗo tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Jee mɛtn Jan ki ute gɛn Parizige se uun siam; anum gɛn ɗi jaay jee mɛtn naai ki uun ey se?» 19 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeegen ɓaaɗo kɔkŋ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu se, naaɗe kuun siam ɔɔ ɗio? Mɛt ki eyo. Naaɗe se kɔŋ kuun siam eyo kɛn mɛl mɛnda jaay utu te naaɗe se. 20 Num gaŋ ɓii kalaŋ kaaɗiŋ utu 'kaan se gaabm mɛnda j'utu j'aŋ kɔɔdn naata. Kaaɗ kɛn se jaay ɓo, mɛɗiŋge se 'kuun siam.

21 «'Booyki, nam 'kɔŋ kaal kal kiji ro kal kɛn koono eyo. Ey num kal kiji se an nɛɛpm ute kal koono ɔɔ gɔtn nɛɛpiŋ se 'tɛɗn magal cir kɛn do dɔkiŋa. 22 Ɔɔ tɔtn koojŋ biŋ utu iiŋ kiiŋ se, j'ɔmbiŋ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun koono eyo. Ey num tɔtn koojŋ biŋ se an ɗɔɔbm ute k-lɛɛtɛrge se naatn. Tɔtn se lɛ 'kɔɔy naaŋ ki cɛrɛ ɔɔ k-lɛɛtɛrge se lɛ, 'ɗɔɔbm tuju. Num gaŋ bɛɛki num, tɔtn koojŋ biŋ utu iiŋ kiiŋ se, k'j'ɔmbiŋ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun kiji.»

*Isa taaɗ taa *ɓii sebit*
(Mt 12.1-4; Lk 6.1-11)

23 Ɓii kalaŋ ɓii sebit ki se, Isa ute jee mɛtiŋ ki deel maakŋ gɔtn gɛm ki. Kɛn naaɗe deel deel se jee mɛtiŋ ki baag tɛrɛcŋ do gɛmge. 24 Kɛn *Parizige aak nakŋ ese se, taaɗ Isa ki ɔɔ: «Aaka, jee mɛti ki tɛɗ nakŋ kɛn j'und te kulu gɛn tɛɗ eyo ɓii sebit ki!» 25 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓii kalaŋ naase 'dooyiŋki te ey la, nakŋ kɛn *Daud tɛɗ ute jeeŋge kaaɗ kɛn naaɗe ɔk nakŋ kɔs eyo ɔɔ ɓo tɔɔlɗe se? 26 Kaaɗ kɛn se, Abiatar ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Gɔtn se Daud ɛndo maakŋ *kɔrɔr magal gɛn Raa ki, tɔs mappan j'ɛɗiŋga kɛɗ *sɛrkɛ Raa ki se ɔɔ ɔsɔ. Ey num, kɛn ɔk ɗoobm 'kɔs se jee tɛɗn sɛrkge Raa ki sum. Gaŋ Daud tɔs ɛɗ jeege tun mɛtiŋ ki se kici.» 27 Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɓii sebit se, Raa tɛɗiŋ taa debkilimi ey num debkilimi ɓo Raa tɛɗiŋ taa ɓii sebit eyo. 28 Taa naaŋ se ɓo *Goon Deba se, naaŋ ɓo Mɛl gɛn ɓii sebit.»

3

Isa ɛɗ lapi gaab kɛn jiŋ ooyga kooyo

1 Ɓii kalaŋ Isa ɓaa ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se daala. Gɔtn ese, ɔk gaaba kalaŋ jiŋ ooyga kooyo. 2 Jee iŋg gɔtn se ɔnd kaama Isa ki tak, taa naaɗe je aŋ kaaka kɛn ŋ'kɛɗn lapia gaab kɛn se *ɓii sebit ki num, taa naaɗe aŋ kɔkŋ mindiŋa. 3 Isa taaɗ gaab kɛn jiŋ ooyga kooy se ɔɔ: «Iiŋi, 'ɗaar naan jeege tu.» 4 Isa tɔnd mɛtn jeegen iŋg aakiŋ se ɔɔ: «Ɓii sebit ki se, j'undsenga kulu gɛn tɛɗn bɛɛ lɔɓu, gɛn tɛɗn *kusiŋ lɛ? Ɔɔ ɔŋ deba num aŋ kaaj, lɔɓu aŋ tɔɔl lɛ?» Gaŋ naaɗe se do ɗɛk. 5 Gɔtn se Isa uun kaamiŋ aak dɔɔɗɗe paac. Naaŋ maakiŋ taariŋ doɗe ki ɔɔ bɔɔbɗe makɔŋɔ. Ute do-mɔŋgɗe se, naaɗe tuj naŋiŋ maakiŋ tak tak. Naaŋ ɗeek gaab kɛn jiŋ ooyga kooy se ɔɔ: «'Sɛɛj jii!» Ɔɔ gaabm se sɛɛj jiŋa ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jiŋ ɔŋ lapia. 6 Kɛn *Parizige jaay teeco maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki sum se, naaɗe naar ɓaaɗo tus dɔɔk taarɗe ute jee *Ɛrɔdge taa naaɗe je ɗoobm an 'kutn Isa.

Jeege dɛna ɔk mɛtn Isa
(Mt 10.1-15; Lk 6.12-19; NJKN 1.13)

7-8 Isa iik tɔk ɓaa te jee mɛtiŋ ki jɛŋ baar Galile ki. Gɔtn se jeege dɔɔlɔ dɛna ɔko mɛtiŋa. Naaɗe se iiŋo taa naaŋ kɛn Galile. Kɛn dɔɔl jeege jaay booy nakgen naaŋ lee tɛɗ se, jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Jude ki kɛngen mɛtiŋge iiŋo maakŋ

gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki, kɛngen se iiŋo taa naaŋ Idumɛ ki, ɔɔ kɛngen kuuy se iiŋo jɛŋ ool Jordan kɛn kaam naane ɔɔ kɛngen kuuy se iiŋo taa naaŋ Tir ute gɛn Sidɔŋ ki. Naaɗe ɓaaɗo ɔŋiŋa. 9 Gɔtn se naaŋ taaɗ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ k'ɗaapiŋ markaba kaam jiŋa taa jee dɛnge se aŋ kɔtn kɔl kund eyo. 10 Isa se ɛɗga lapia jee kɔɔŋge tu dɛna. Taa naaŋ se ɓo, jeegen paacŋ ɔk kɔɔŋge se ɓaaɗo tooc roŋ ki je aŋ kutn te jiɗe. 11 Kɛn jee ɔk kɔɔŋ sitange jaay aakiŋ se, naaɗe taal tooc mɛtn jɛŋ ki tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: «Naai se Goon *Raa.» 12 Gaŋ Isa aacɗen kaama makɔŋɔ ɔɔ j'ɔŋte taaɗn jeege tu aŋ jeele.

Isa bɛɛr tɔɔɗ jee kaaŋ naabiŋge sik-kaar-dio

13 Gɔtn se, Isa ɓaa ook do kɔs ki ɔɔ daŋ jee kɛn naaŋ jeɗe ɔɔ naaɗe ɓaaɗo ɔŋiŋa. 14 Maakɗe ki se naaŋ bɛɛr tɔɔɗ gaabge sik-kaar-dio, kɛn naaŋ daŋɗe jee kaaŋ naabiŋge, taa 'kiŋg te naaŋa ɔɔ aɗen kɔl gɛn lee taaɗn taar Raa jeege tu, 15 ɔɔ naaŋ ɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn tuur sitange. 16 Kɛse ɓo ro jee sik-kaar-di kɛn naaŋ bɛɛr tɔɔɗɗe: Simon naaŋ ɔndiŋ roŋ Piɛr*, 17 Jak te gɛnaaŋ Jan, naaɗe se gaan Zebedege kɛn Isa daŋɗe ute ro Bonɛrgɛs kɛn je ɗeekŋ ɔɔ: jeegen se tec aan gɔɔ raa taata. 18 Kɛngen kuuy se, Andre, Pilip, Bartelemi, Matiye, Tɔma, Jak goon Alpe, Tade, Simon debm je kujŋ naaŋiŋa, 19 ɔɔ Judas Iskariɔt, naaŋ ɓo debm utu kutn Isa.

Isa taasiŋge ɓaaŋo jea
(Mt 12.22-37; Lk 11.14-23)

20 Isa tɛrl ɓaa ɓeene. Gɔtn se jeege ɓaaɗo tus dɛn daala, bini naaŋ ute jee mɛtiŋ ki se gɔtn naaɗe 'kɔŋ jaay an kɔs kic ɓo gɔtɔ. 21 Kɛn taasiŋge jaay booy bin se, naaɗe je ansiŋ kɔkŋ ɓaa ɓeene, taa naaɗe taaɗ ɔɔ: «Isa se doŋ biga.»

**Bubm sitange ute Isa taarɗe ɓaa eyo*

22 Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raagen iiŋo Jeruzalɛm ki se, naaɗe taaɗ ɔɔ: «Naaŋ se ɔk Belzebul†.» Ɔɔ: «Ute Bubm sitange se ɓo naaŋ tuur sitange ro jeege tu.» 23 Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, naaŋ daŋɗeno cɛɛŋ ki ɔɔ taaɗɗen ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Bubm sitange jaay tuur roŋ mala se, aŋ tuur ɔɔ ɗio? 24 Kɛn maakŋ taa naaŋ gaar kɛn jeeŋge taarɗe ɔk mɛtn naap ey se, naaɗe 'kɔŋ kiŋg kalaŋ eyo. 25 Jee maakŋ ɓee ki jaay taarɗe ɔk mɛtn naap ey se, jil jee se kiŋgɗe kɔŋ ɓaa eyo. 26 Kɛn Bubm sitange jaay baagga tɛɗn bɔɔrɔ ute ro naaŋ maliŋ se bin se naaŋ tɔpga roŋa, naaŋ se tɔɔgiŋ tɛɗn gɔtɔ ɔɔ gaariŋ kic lɛ 'tɛɗn gɔtɔ.

27 «Kɛn nam jaay je kɛnd kɔsn ɓee debm tɔɔg se, debm se naaŋ ɔk dɔɔkiŋga jaay ɓo, 'kɔsn ɓeeŋa. 28 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: *kusiŋ kɛn jikilimge tɛɗ paac ute naajŋ kɛn naaɗe naaj Raa se kic ɓo, Raa aɗesiŋ tɔɔlɔ. 29 Num gaŋ debm jaay naaj *Nirl Salal se, kusiŋ naaŋ se mɔɔtn Raa aŋsiŋ tɔɔl eyo, anum kusiŋ naaŋ se, aŋ tiŋg yɛmiŋa.» 30 Isa taaɗɗen bin se taa naaɗe taaɗga taaɗa ɔɔ naaŋ ŋ'ɔk sitan.

Gɛnaa Isage ute koŋɗe
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31 Gɔtn se gɛnaa Isage ute koŋɗe jaay aan se, naaɗe ɗaar naatn ɔl ɔɔ k'daŋɗeno Isa. 32 Gɔtn ese jeege dɛna iŋg gurug Isa, k'ɗeekiŋ j'ɔɔ: «'Booyo! Koi ute gɛnaaigen mɛndge ute kɛn gaabge utu naatn, je ai kaaka.» 33 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se tap ɓo naŋge?» 34 Ɔɔ naaŋ uun kaamiŋa aak jee iŋg guruguŋ se, ɗeek ɔɔ: «Aakki, jee se ɓo koyuma ute gɛnaamge. 35 Taa debm jaay tɛɗ nakŋ Raa maakiŋ jen ro ki se, kɛse ɓo gɛnaam gaaba, kɛn mɛnda ɔɔ koyuma.»

---

* **3:16** Piɛr se je ɗeekŋ ɔɔ: dɛlbɛ. † **3:22** Belzebul ro kuuy gɛn Bubm sitange lɔɓu Iblis, naaŋ kɛn tɔk mind jeege.

4

Kaal naagŋ taar gɛn debm kɔnd buru (Mt 13.1-23; Lk 8.1-15)

1 Tɛr daala Isa baag dooy jeege taa baar kɛn Galile ki. Taa jeegen tus roŋ̃ ki
dɛn se ɓo, ɔliŋ̃ naaŋ̃ ook iŋg maakŋ markab kɛn do maane ki. Ɔɔ jee ute dɛnɗe
se lɛ, ɗaar do jɛŋ baar ki. 2 Gɔtn se naaŋ̃ dooyɗen te nakge dɛna ute ɗoobm kaal
naagŋ taara. Maakŋ dooyiŋ̃ ki se, naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: 3 «'Booyki! Deba kalaŋ tɔs
kupiŋ̃a ɔɔ teec ɓaa kɔnd buru. 4 Num kɛn naaŋ̃ jaay ɔnd kɔnd buriŋ̃ se, kupm
mɛtiŋ̃ si jɛŋ ɗoob ki ɔɔ yeelge bɔɔy ɓaaɗo naar tuun ɔsiŋ̃ naatn. 5 Kupm mɛtiŋ̃
si do naaŋ kɛn gɔtn maakiŋ̃ ɔk koa. Kupm se naar teeco yɔkɔɗɔ taa gɔtn se,
naaŋiŋ̃ cɛɛpɛ. 6 Num gaŋ kɛn kaaɗa jaay baag tɔŋgɔ se, naaŋ̃ lawaka ɔɔ tuutu,
taa gɔtn se iiriŋ̃ ɔŋ ɛnd ɓaa te dɔk eyo. 7 Kupm mɛtiŋ̃ se si maakŋ ji kaag kɛn
ɔk kɔrɔndɔ. Ji kaagŋ ute kɔrɔndiŋ̃ se teepe ɔɔ aayiŋ̃ taara ɔɔ bur se, ɔŋ ooj te
eyo. 8 Num kupm mɛtiŋ̃ se si do naaŋ kɛn jiga. Gɔtn se naaŋ̃ teece, teepe, am
tɔk doa ɔɔ ɔk kaama. Do kalaŋ ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen kuuy ɔk kaama dɛna
ɔɔ kɛngen kuuy se ɔk kaama dɛn ciri.» 9 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm ɔk bi
booyo num, booy ɔk taar se!»

10 Kɛn Isa iik tɔk naatn cɛɛ jee dɛnge tu se, jee cɛɛŋ̃ ki ute jee mɛtiŋ̃ kɛn
sik-kaar-di se tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'aɗen taaɗn tɔɔkŋ mɛtn kaal naagŋ taargen se.
11 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ j'ɔyiŋ̃ga kɔy maakŋ *Gaar Raa ki se, *Raa taaɗsenga
mɛtiŋ̃ naase ki. Num gaŋ jee kuuy se taargen se paac, naaɗe booyiŋ̃ aan gɔɔ
kaal naagŋ taara, 12 taa naaŋ̃ se ɓo:
Naaɗe aaka naɓo ɔŋ aak ɔk eyo,
naaɗe booyo naɓo ɔŋ booy ɔk eyo.
Kɛn naaɗe booy ɔkga num, daan naane,
*naaɗe tɛrlga maakɗe do Raa ki ɔɔ naaŋ̃ aɗen tɔɔl *kusiŋ̃ɗe.**»

Isa tɔɔk mɛtn kaal naagŋ taar gɛn debm kɔnd buru

13 Gɔtn se, Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kaal naagŋ taar maam m'taaɗsesiŋ̃ ese se jaay
naase 'booy ɔkiŋ̃ki ey se, num kaal naagŋ taar kɛn kuuy paac se, aŋ̃ki 'booy
kɔkŋ ɔɔ ɗi? 14 Debm kɔnd buru se lɛ tec aan gɔɔ debm taaɗ taar Raa. 15 Jee
mɛtiŋ̃ge se tec aan gɔɔ kupm kɛn si jɛŋ ɗoob ki se. Kɛn naaɗe jaay booyga taar
Raa se, *'Bubm sitange naar ɓaaɗo ɔɔɗ taar se maakɗe ki naatn. 16 Num jee
mɛtiŋ̃ge se, tec aan gɔɔ naaŋ maakiŋ̃ ɔk koa. Jee se jaay booyga taar Raa se,
naar ɔkiŋ̃ maakɗe ki ute maak-raapo. 17 Naɓo naaɗe se ɔŋ ɔkiŋ̃ tɔɔg eyo, ɔŋ̃
taar Raa ɔl iiri maakɗe ki eyo, taa naaɗe ɔŋ ɔŋ̃ te maakɗe kaam kalaŋ eyo.
Kɛn dubar ɔŋɗenga ey lɛ k'baagɗenga dabar gɛn taar Raa sum ɓo, naaɗe naar
rɛsn ute kaal maakɗen do Raa ki se naatn. 18 Jee mɛtiŋ̃ge se, tec aan gɔɔ gɔtn ɔk
jii kaagŋ ute kɔrɔndiŋ̃a. Naaɗe se booyga taar Raa, 19 naɓo naaɗe uun nirlɗe
do nakge tun do *duni ki, je maala ute nakgen jeege lee dɔŋ se. Nakgen se
ɓo, ɓaaɗo maak-saapɗe ki ɔɔ gaasiŋ̃ taar Raa se ɔŋ tɛɗ naaba maakɗe ki eyo.
20 'Booyki, kupm si do naaŋ kɛn jiga se tec aan gɔɔ jeegen booy taar Raa ɔɔ took
aal maakɗe do ki. Ɔɔ taar Raa se ɔlɗe naaɗe tɛɗn nakgen bɛɛ bɛɛ. Jee mɛtiŋ̃ge
se tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen mɛtiŋ̃ge tec aan gɔɔ gɛm kɛn
ɔk kaama dɛna ɔɔ kɛngen kuuy se tec aan gɔɔ gɛm kɛn ɔk kaama dɛn cir se.»

Kaal naagŋ taar gɛn lɔɔmpɔ (Lk 8.16-18)

21 Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Nam ɔɔcga lɔɔmpiŋ̃ num, deebiŋ̃ dukulu doŋ̃ ki
ne? Lɔ ɔndiŋ̃ mɛtn daŋal ki la? Bɛɛki num, aŋ̃ kuun kɔl raan ey la, taa wɔɔr
gɔtɔ? 22 Taa ɗi nakŋ ko k'kɔyiŋ̃ se utu tooɗn tal, nakŋ kɛn jeege jeel mɛtiŋ̃ ey

* **4:12** Aak Eza 6.9-10.

se, jeege utu 'jeel mɛtiŋ̃ paac. 23 'Booyki bɛɛ. Debm ɔk bi booyo num, booy ɔk
taar se!» 24 Isa tɛrl ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ ute taar naase 'lee 'booyki
se. Taar kɛn Raa ɛɗsesiŋ̃ se, utu asesiŋ̃ dɔɔjɔ, ute nakŋ kɛn naase 'lee 'dɔɔjŋ̃ki
nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiŋ̃ dɔɔjŋ̃ ɗoocŋ̃ cirr cirr daala. 25 Taa
debm ɔk se j'aŋ̃ kɔmb do ki, num debm ɔk ey lɛ, kɛn cɔkɔn naaŋ̃ ɔk se kic ɓo,
j'an tɔsn naatn.»

Kaal naagŋ taar gɛn nakŋ teec kaliŋ̃ ki (Mt 13.31,32; Lk 13.18,19)

26 Isa tɛrl taaɗ daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gɔɔ nakŋ ese: deba
kalaŋ ɓaa kɔnd buru maakŋ gɔtiŋ̃ ki. 27 Kɛn maakŋ nɔɔr kɛn naaŋ̃ tooɗ tooɗo
lɔ, katar kɛn lɛk lɛkɛ, gɔtn se kupu teec kaliŋ̃ ki ɔɔ teepe, gaŋ naaŋ̃ jeel mɛtiŋ̃
eyo. 28 Naaŋ se, tɛɗ kupu teec kaliŋ̃ ki, teepe, am tɔɔk doa ɔɔ do se ɔk kaama
jiga. 29 Kɛn debm maakŋ-gɔtɔ jaay aak nakiŋ̃ aacga se, naaŋ̃ uun gɔrɗɔ, baag
kɔjŋ̃ nakiŋ̃a, taa kaaɗn kɔjɔ se aanga.»

Kaal naagŋ taar gɛn kaam nakŋ k'daŋiŋ̃ mutard

30 Tɛr Isa taaɗ ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se maam m'aŋ̃ kɔmb bɛyɛ ute ɗi? Ɔɔ ute
kaal naagŋ taar gay jaay maam m'aŋ̃ taaɗiŋ̃ jeege tu se? 31 Maakŋ Gaar Raa
se tec aan gɔɔ kaam nakŋ k'daŋiŋ̃ *mutard*. Kɛn j'utu j'ɔɔciŋ̃ kɔɔc naaŋ ki se,
naaŋ̃ baat cir kaam nakgen do naaŋ ki se paac. 32 Num gaŋ k'j'ɔɔciŋ̃ga num,
naaŋ̃ magal cir nakgen teec maakŋ ɓar ki se paac. Naaŋ̃ teep tɛɗ magala, tɔp
tɛɗ lɛtɛ ɔɔ bini yeelge kic ɓo ɓaaɗo uj kujɗege do ki.»
33 Isa dooy jeege ute kaal naagŋ taarge dɛna tec aan gɔɔ napar naaŋ̃gen ese
se ɔɔ naaŋ̃ taaɗɗen Taar Raa kɛn naaɗe aŋ̃ kɔŋ kaasn gɛn booy kɔkɔ. 34 Naaŋ̃
dooy jeege ute kaal naagŋ taara salal. Num kɛn naaŋ̃ ɔɔpga kaliŋ̃ ki ute jee
mɛtiŋ̃ ki num, naaŋ̃ iŋg tɔɔkɗen mɛtiŋ̃a.

Isa ɔk ɗaar kuulu (Mt 8.18-27; Lk 8.22-25)

35 'Bii kɛn se sum ɓo, aan tɛgɛr se, Isa ɗeek jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «K'gaaŋ k'ɓaaki
jɛŋ baar kɛn kaam naane.» 36 Jee mɛtiŋ̃ ki se iiŋ̃ ɔŋ̃ jee dɛn se ɔɔ naaɗe uun
markabm kɛn Isa iŋg maak ki se ɔɔ ɓaansiŋ̃a. Gɔtn se markabgen kuuy kic ɓo
ɓaa te naaɗe. 37 Gɔtn se kuulu dɔɔbɔ makɔŋ̃ɔ, ɔl maane aal walak walak ɔɔ iiŋ̃
ɗooc ɗooc maakŋ markaba. 38 Gaŋ Isa aal doŋ̃ do wasad ki tooɗ tooɗ bia kaam
mɔɔtn maakŋ markab ki. Jee mɛtiŋ̃ ki tɔnd ɗuriŋ̃a ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje,
ɓɛrɛ, naajege j'aki kutu ɔɔ naai 'tɔnd mɛt ey bin se gɛn ɗio?» 39 Isa jaay dur se,
iiŋ̃ aac kaama kuul ki ɔɔ ɗeek maane ki ɔɔ: «'Doa, 'tooɗ kaam kalaŋ!» Gɔtn se
kuulu ɗaara ɔɔ gɔtɔ do dil. 40 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naase 'ɓeerki bin se?
Ɓɔrse kic ɓo ɔŋ aalki te maakse dom ki ey la?» 41 Naaɗe aak nakŋ Isa tɛɗ se,
nirlɗe teece ɔɔ gɔtn se naaɗe baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo naŋa bini,
kɛn kuulu ute maane ki kic ɓo tookiŋ̃ taariŋ̃ se?»

5

Isa ɛɗ lapia debm kɔɔŋ̃ sitan ki (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

1 Gɔtn se naaɗe aan taa baar Galile kɛn kaam naane taa naaŋ jeege tun
k'daŋɗen Gɛrazɛnige. 2 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki jaay bɔɔyo naatn maakŋ
markab ki sum se, gɔtn se gaaba kalaŋ naar teeco maakŋ iiɓge tun Yaudge
tɛɗiŋ̃o gɛn tɔl taal yoɗege se ɔɔ naaŋ̃ ɓaa dɔɔɗ Isa. Gaabm se ɔk kɔɔŋ̃ sitan.
3 Naaŋ̃ tiŋg maakŋ iiɓge tun se ɔɔ gaabm se k'dɔɔkiŋ̃ ute ziŋ̃ziri kic ɓo, ɔŋ ɔkiŋ̃
eyo. 4 Daayum j'aaliŋ̃ dɔkɔɗɔm maala jɛŋ̃ ki ɔɔ jiŋ̃ k'dɔɔkiŋ̃ te ziŋ̃ziri, num gaŋ
naaŋ̃ gaaŋ ute dɔkɔɗɔm maala ɔɔ tɔnd tɛrɛcŋ̃ ute ziŋ̃ziri se naatn. Nam nam

tɔɔg jaay aŋ̃ kɔkŋ ɗaar se gɔtɔ. 5 Nɔɔrɔ katara, daayum, naaŋ̃ tiŋg maakŋ iiɓge
tu ɔɔ do kɔsge tu, naaŋ̃ tɔɔɗ tɔɔyɔ ɔɔ tɔnd gaaŋ roŋ̃ ute koge. 6 Kɛn naaŋ̃ aak Isa
mɛt dɔk se, naaŋ̃ aaŋ̃ ɓaa ɛrg naaniŋ̃ ki, 7 ɔɔ naaŋ̃ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Isa Goon
*Raa Taaro, j'ɔŋ ɗĩ ute naai? Ɓɛrɛ, m'aali Raa mindi ki, ɔŋ̃te 'dabaruma.» 8 Kɛn
naaŋ̃ taaɗ bin se taa Isa taaɗiŋ̃ga taaɗa ɔɔ: «Sitan, 'teec naatn ro gaab kɛn se!»
9 Tɛr Isa tɔnd mɛtn gaaba se ɔɔ: «Naai roi naŋa?» Ɔɔ naaŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam se
rom Dɔɔl asgarge, taa naaje k'ro naap ki.» 10 Naaŋ̃ eemiŋ̃ nɔɔ mɛtiŋ̃ ki kɔni
kɔni ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃te tuurɗe naatn maakŋ taa naaŋ kɛn ese se.

11 Kaam mɛtn kɔs ki se ɔk dɔɔl kiŋ̃zirge dɛna gaam gaama. 12 Gɔtn se sitange
eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔlje naaje se k'ɓaa kɛnd maakŋ kiŋ̃zirge tun
ese se.» 13 Ɔɔ naaŋ̃ undɗen kulu. Gɔtn se sitange se teeco ro gaab kɛn se ɔɔ ɓaa
ɛnd maakŋ kiŋ̃zirge tu. Dɔɔl kiŋ̃zirgen te dɛnɗe se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aaŋ̃o girdi
girdi bɔɔy ɓaa si maakŋ baar ki ɔɔ paac maane ɔsɗe. Kiŋ̃zirge se ɓaa ɓaa nakŋ
dupu-dio. 14 Kɛn jee gaam kiŋ̃zirge jaay aak nakŋ tɛɗ se, naaɗe dɔɔb aŋ̃ ɓaa
taaɗ nakŋ se jeege tun maakŋ gɛgɛr ki ute jeegen iŋg ɓee naatge tu. Ɔɔ jeege
se ɓaaɗo aak nakŋ kɛn tɛɗ se. 15 Kɛn naaɗe aan ɔŋ Isa se, naaɗe aak gaabm kɛn
dɔɔl sitange iŋgo roŋ̃ ki se, naaŋ̃ mɛtɛkga ɔɔ iŋg kiŋg ute kaliŋ̃ roŋ̃ ki. Kɛn naaɗe
aakiŋ̃ se, ɓeere ɓaa ɔkɗe. 16 Jee kɛn aako nakŋ aan do gaab kɛn ɔk sitange ute
gɛn kiŋ̃zirge se, naaɗe ɔɔs maaniŋ̃ jeege tu, 17 ɔɔ jee se ɓaa eem nɔɔ mɛtn Isa ki
ɔɔ ŋ̃'iiŋ̃ ŋ̃'ɔŋ̃ɗen taa naaŋɗe.

18 Kɛn Isa ook maakŋ markab ki ɓaa ɓaa se, gaabm tɛɗo kɔɔŋ̃ sitange se
eemiŋ̃ nɔɔ mɛtiŋ̃ ki ɔɔ 'ɓaa te naaŋ̃a. 19 Gɔtn se Isa undiŋ̃ te kul eyo, gaŋ naaŋ̃
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «'Baa ɓei ki ɔŋ jeeige se, 'taaɗɗen nakgen paacŋ̃ Raa tɛɗĩ naai ki se,
ɔɔ kɛɛjŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɛɛji doi ki se.» 20 Kɛn naaŋ̃ jaay ɓaa ɓaa se, baag taaɗn jeege
tun taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ̃ Gɛgɛrgen-Sik taa bɛɛ paacŋ̃ kɛn Isa tɛɗiŋ̃ naaŋ̃ ki se.
Ɔɔ jeegen booy taar se, paac se, ɔkɗen taaɗ eyo.

Isa tɔɔg cir kɔɔŋ̃ɔ ute yoa
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

21 Isa iiŋ̃ gɔtn se ook maakŋ markab ki ɔɔ ɔk tɛrl ɓaaɗo jɛŋ baar kɛn kaam
naane. Kɛn naaŋ̃ jaay aan se, jee dɛnge se ɓaaɗo tus cɛɛŋ̃ ki. 22 Gɔtn se gaaba
kalaŋ k'daŋiŋ̃ Jayrus, naaŋ̃ se magal gɛn ɓee Yaudgen lee tusn maak ki, ɓaaɗo
jaay aak Isa se, ɛrg mɛtn jɛŋ̃ ki. 23 Naaŋ̃ eemiŋ̃ nɔɔ mɛtiŋ̃ ki kɔni kɔni ɔɔ ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Maam se, goonum mɛnd baat se ɓaa ɓaa kooyo. 'Baaɗo ɔnd ji roŋ̃ ki, taa
naaŋ̃ 'kɔŋ lapia ɔɔ 'kiiŋ̃i.» 24 Isa tooko ɔɔ ɓaa te naaŋ̃a. Ɔɔ jee te dɛnɗe se ɔk
mɛtiŋ̃a ɔɔ tuuriŋ̃ kaam ara kaam ara.

25 Gɔtn se mɛnda kalaŋ bini, gɔtn moosiŋ̃ aan sum se ɔŋ ɗaar eyo. Moosiŋ̃ se,
ɔkga ɓaara sik-kaar-dio roŋ̃ ki. 26 Naaŋ̃ lee dabarga roŋ̃ dɛna gɔtn jee dawage
tu ɔɔ utga jiŋ̃ paac naɓo ɔŋ te lapi eyo. Num gaŋ kɔɔŋ̃iŋ̃ se ciriŋ̃ cir do ki daala.
27-28 Num naaŋ̃ booyga kɛn j'ɔɔs maan Isa se, taa naaŋ̃ se ɓo, naaŋ̃ taaɗ ute
maakiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn maam m'ɓaa jaay m'utga kaliŋ̃ sum ɓo, m'utu m'kɔŋ lapia.»
Naaŋ̃ ɛnd daan jeege tu, ɓaaɗo naagŋ Isa ki ɔɔ ut kaliŋ̃a. 29 Naaŋ̃ kɛn se sum
ɓo, moosiŋ̃ nɔŋ ɗaara ɔɔ naaŋ̃ naam ɔk roŋ̃a. 30 Gɔtn se Isa naar naam tɔɔgɔ
teec roŋ̃ ki se, naaŋ̃ tɛrl aak jee dɛnge ɔɔ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naŋa jaay ut kalum
se?» 31 Gaŋ jee mɛtiŋ̃ ki tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Aaka, jeege ɓo tuuri kaam ara kaam ara,
jaay tɛrl naai 'tɔnd mɛta ɔɔ: ‹Naŋa ɓo utum se?› Gɛn ɗi?» 32 Num gaŋ Isa tɛrl
aak jeegen guruginˇ se, taa kaakŋ nam jaay utiŋ̃ se. 33 Gɔtn se mɛnda se ɓeer
ɓaa ɔkiŋ̃a ɔɔ roŋ̃ ook marga, taa naaŋ̃ jeel nakŋ aan roŋ̃ ki se. Naaŋ̃ ɓaaɗo ooc
mɛtn jɛŋ̃ ki ɔɔ taaɗiŋ̃ nakŋ kɛn aan doŋ̃ ki se paac. 34 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Goonuma,
taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapia; kɔɔŋ̃i se
ai tɛɗn ɗim ey sum.»

35 Kɛn Isa utu ɗaar taaɗ taaɗ ɓɔrt se sum ɓo, jeegen iiŋo ɓee Jayrus ki, naaŋ
kɛn magal *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, gooni
mɛnda se lɛ, ooyga; Debm dooy jeege se ɔniŋ kaam kalaŋ.» 36 Gaŋ taar naaɗe
se Isa tɔnd mɛt eyo. Naaŋ ɗeek Jayrus ki ɔɔ: «Ɔŋte 'ɓeere; ɔnd maaki kaam
kalaŋ.» 37 Isa ɔŋ nam ɔk mɛtiŋ eyo ɔɔp Piɛr, Jak, ute gɛnaaŋ Jan sum. 38 Kɛn
naaɗe jaay aan maakŋ ɓee kɛn gɛn magal ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki
se, Isa aak jeege se tɛɗ gaaja gaaja, jee mɛtiŋge eem keeme, kɛngen mɛtiŋge
tɔɔy tɔɔyɔ se. 39 Isa ɛnd maakŋ ɓee ki se ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn dĩ jaay naase eemki
ɔɔ 'tɛɗki gaaja gaaja se? Bɛrɛ, goon se lɛ ooy te eyo; naaŋ tooɗ tooɗ bi sum.»
40 Gɔtn se naaɗe baagiŋ tooy koogo mɛtiŋ ki. Gaŋ Isa tuur ɔɔɗ jee se paac
naatn, ɔɔp bubm goono ute koŋa ɔɔ jeegen ɓaaɗo ute naaŋ se. Gɔtn se, Isa
ɛnd maakŋ ɓee kɛn j'aal goono maak ki se. 41 Naaŋ ɔk ji goono ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ:
«*Talita kuum!*» Taar se je ɗeekŋ ɔɔ: m'ɗeeki m'ɔɔ goon mɛnda, iiŋi!

42 Gɔtn se goon mɛnda naar iiŋi ɔɔ baag lea. Goon mɛnda se goon ɓaara
sik-kaar-dio. Kɛn jeege jaay aak nakŋ se, ɓaa deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo.
43 Gaŋ Isa dɛjɗen ɔɔ: «Nakŋ se, j'ɔŋte taaɗn nam ki.» Tɛr ɗeekɗen ɔɔ: «Goon
mɛnda se j'ɛɗiŋ kɔsɔ.»

6

Jee Nazarɛt aal Isa maak ki eyo
(Mt 13.54-58; Lk 4.16-30)

1 Isa iiŋ ɔŋ gɔtn se ɓaa maakŋ naaŋiŋ ki ɔɔ jee mɛtiŋ ki ɓaa te naaŋa. 2 *Bii
sebit jaay aan se, naaŋ ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ baag
dooy jeege. Jee dɛn iŋg booy taar naaŋ iŋg taaɗ se, taar se tap ɓo ɔkɗen taaɗ
eyo. Naaɗe taaɗ ɔɔ: «Nakgen se tap ɓo naaŋ ɔŋiŋo gay? Ɔɔ jeel-taar se naŋa ɓo
taaɗiŋo, jaay ɔliŋ tɛɗ nakŋ-kɔɔɓgen bin se? 3 Naaŋ se debm tirɗn goon Mari,
kɛn lee cɔɔc ɗaap nakge se ey la? Naaŋ se gɛnaa Jak, gɛn Joos, gɛn Jud, ute gɛn
Simon ey la? Ɔɔ gɛnaaŋgen mɛndge ɓo utu tiŋg te naajege ara ki ey la?» Kɛse
ɓo nakŋ kɛn tɛɗɗen naaɗe ɔŋ aal maakɗe doŋ ki ey se. 4 Gɔtn se Isa taaɗɗen
ɔɔ: «Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se, jeege paac aaliŋ maak ki, num kɛn
aaliŋ maak ki ey se, jee maakŋ naaŋiŋ ki, taasiŋge, ute jee kɛn maakŋ ɓeeŋ
ki.» 5 Gɔtn se Isa ɔŋ tɛɗ te nakŋ-kɔɔɓm gam eyo, naɓo tɔnd jiŋ ɓo do jee kɔɔŋge
tu kandum bin sum ɔɔ naaɗe se ɔŋ lapia. 6 Kɛn Isa jaay aakɗe naaɗe baate
tookŋ kaal maakɗe doŋ ki se, tap ɓo, ɔkiŋ taaɗ eyo.

Isa ɔl jeeŋgen sik-kaar-di se naaba
(Mt 10.5-14; Lk 9.1-6, 10.1-20)

Gɔtn se Isa iiŋ ɓaa lee dooy jeege maakŋ naaŋge tun cɛɛ gɛgɛr Nazarɛt ki.
7 Naaŋ daŋo jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-di se baagɗe tɔl naaba jeege di dio. Gɔtn
se naaŋ ɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn cir sitange, 8 ɔɔ dɛjɗen ɔɔ: «Ɔŋte 'kuunki ɗim gɛn kɔkŋ
ɗoobo; ɔŋte 'kuunki kɔsɔ, ɔŋte 'kuunki ɓɔɔnɔ, ɔŋte 'kuunki gurs, num kɛn
'ɓaaki ɓaa se, 'tɔski sirɗge ɓo jisege tu sum. 9 'Tɔlki saasege jɛsege tu num gaŋ
ɔŋte 'tɔski kalge di dio.»

10 Tɛr naaŋ ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kɛn naase aankiga jaay, ɛndkiga ɓee nam
ki num, iŋgki gɔtn ese sum bini anki kiiŋ ɓaa maak ki. Ɔŋte ɓaaki ɓee nam
kɛn kuuyu. 11 Gɔtn naase 'ɓaaki jaay jeege baate dɔɔdn kɔkse se ɔɔ baate booy
taarse num, naase 'teec ɔŋɗeki naaŋɗe ɔɔ kɛn 'teecki teec se, 'kuɗn jɛsege tu
kic ɓo 'tupɗenki naatn. Taa kɛse aɗen tɛɗn saaɗa.» 12 Kɛn naaɗe jaay ɓaa se
taaɗ taar *Raa jeege tu ɗeekɗen ɔɔ k'tɛrl maakɗe. 13 Naaɗe tuur sitange dɛna
ro jeege tu ɔɔ jee kɔɔŋge dɛna naaɗe ɔtɗen uubu roɗe ki ɔɔ naaɗe ɛɗɗen lapia.

*Ɛrəd təəl Jan-Batist
(Mt 14.1-12; Lk 3.19-20, 9.7-9)

14 Gaar Ɛrəd se booy jeege əəs maan Isa, taa nookiŋ eem dəəɗ gətə ɓaa se
paac. Jee mɛtiŋge əə: «Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu. Taa naaŋ se ɓo Raa
ɛɗiŋga təəgə gɛn tɛɗn nakŋ-kəəɓge.» 15 Jee mɛtiŋgen kuuy se ɗeek əə: «Naaŋ ɓo
Ɛli.» Ɔə jeegen kuuy daala ɗeek əə: «Naaŋ se debm taaɗ taar teeco taar Raa
ki tec deb kalaŋ maakŋ jeejege tun taaɗ taar teeco taar Raa kɛn do dəkiŋ se.»
16 Gaŋ kɛn Ɛrəd booy j'əəsiŋ maan Isa se, ɗeek əə: «Kɛse Jan-Batist kɛn maam
m'əl k'gaaŋ doŋ se ɓo duroga daan yoge tu.»
17-18 Kɛn naaŋ taaɗ bin se taa naaŋ əkga kək Ɛrədiad, mɛnd gɛnaaŋ Pilip.
Num gaŋ Jan ɓaaɗo ɗeekiŋ əə: «Kəkŋ naai ək mɛnd gɛnaai se ɗoobiŋ eyo.»
Taa naaŋ se ɓo, Ɛrəd əl k'j'ək k'dəəko Jan əə əl k'ɓaa k'j'əliŋ maakŋ daŋgay ki.
19 Taa naaŋ se ɓo, Ɛrədiad kic ɓo ək Jan ute taar-maaka. Naaŋ je ɗoobm aŋ
təəl ɓo, gaŋ əŋ eyo. 20 Ɛrəd se aal Jan maak ki taa naaŋ jeele Jan se tɛɗ nakge
te ɗoobiŋa, naaŋ se debm *salal. Taa naaŋ se ɓo, Ɛrəd aakiŋ doŋ ki. Kɛn
Jan jaay baaga taaɗn taara num, ɗoobm roŋ tap ɓo, naaŋ jeel eyo. Ute naaŋ
se kic ɓo, kɛn Jan jaay baaga taaɗn taara num, Ɛrəd booy se, maakiŋ raapo.
21 Gaŋ ɓii kalaŋ se, Ɛrədiad əŋ ɗoobm gɛn tɛɗn nakŋ kɛn naaŋ maakiŋ jen ro
ki, kaaɗ kɛn Ɛrəd tɛɗ tɛɗ maak-raapm ɓii koojiŋ se. Ɛrəd tɛɗ kəsə te kaaye dɛna,
daŋo jee magalgen cɛɛŋ ki, magal asgariŋge əə magalgen taa naaŋ Galile ki
kici. 22 Kɛn jeege jaay tus maakŋ ɓee ki gɛn tɛɗn maak-raapɗe se, gətn se goon
Ɛrədiad mɛnda se, ɓaaɗo ɛnd əŋɗe əə baag daama. Kɛn Ɛrəd te jeeŋge jaay
aakiŋ naaŋ daam daama se, naaɗe paac maakɗe raapo. Taa naaŋ se, gaarge
taaɗiŋ əə: «Nakŋ naai maaki je se, 'tənd mɛtuma, m'aisiŋ kɛɗa.» 23 Naaŋ ɗeekiŋ
əə: «Maam se m'naam roma, nakŋ naai 'je ɗi ɗi bini cɛɛsn taa naaŋum kic ɓo,
m'aisiŋ kɛɗa.» 24 Ɔə goono se teec ɓaa tənd mɛtn koŋa əə: «Kaaya, maam se
m'tənd mɛtn nakŋ gay?» Gaŋ koŋ tɛrliŋ əə: «'Baa 'ɗeek əə: maam se m'je do
Jan-Batist.» 25 Gətn se, goono naar ɛnd ɓaa əŋ gaarge, ɗeekiŋ əə: «'Gaaŋ ɛɗumo
yəkəɗə do Jan-Batist se maakŋ supura ki.»
26 Kɛn gaarge jaay booy taar se, maakiŋ tuju. Naɓo aan gəə naaŋ naamga
naam taariŋ naan jeege tu se, ɗoobm naaŋ an kəəɗn doŋa se, gətə. 27 Gətn se
sum ɓo, gaarge naar əl asgar taa ano ɓaa ute do Jan-Batist. Asgar se iiŋ ɓaa
gaaŋo do Jan-Batist maakŋ daŋgay ki. 28 Naaŋ uuniŋo do Jan se maakŋ supura
ki, ɓaaɗo ɛɗiŋ goon mɛnd ki əə goon mɛnd se uun ɓaa ɛɗiŋ koŋ ki. 29 Kɛn jee
mɛtn Jan jaay booyo əə mɛlɗe ooyga se, naaɗe uun ɓaa duubiŋa†.

Isa ɛɗ kəsə jeege tun dupu-mii
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 *Jee kaaŋ naabm Isage ɓaaɗo tus cɛɛŋ ki əə taaɗiŋ nakgen paacŋ naaɗe
tɛɗo əə dooy kɛn naaɗe dooyo jeege. 31 Gətn se ək jeege dɛna, jee ɓaa ɓaao, jee
tɛrlo tɛrlɛ, gətn naaɗe an kəs kic ɓo gətə. Taa naaŋ se, Isa ɗeekɗen əə: «Naase
se, iik 'təək 'ɓaaki do kəɗ-ɓaar ki taa aki ɓaa təəl kəər se cəkə.» 32 Gətn se naaɗe
ook maakŋ markab ki əə gaaŋ ɓaa do kəɗ-ɓaar ki kalɗe ki. 33 Gaŋ naaɗe jaay
ɓaa ɓaa se, jee dɛn se aak jeelɗega. Gətn se naaɗe naar teeco maakŋ gɛgɛrge
tu paac, naaɗe aaŋ deel naan ki te jɛɗe. Gətn naaɗe ɓaa ɓaa se, naaɗe ɓo nəŋ
aan deete.
34 Kɛn Isa aan jaay bəəyo maakŋ markab ki se, naaŋ aak jee dɛnge se, naaŋ
ɛɛjɗen doɗe ki, taa jeege se tec aan gəə baatgen ək debm gaam eyo əə gətn se
naaŋ baagɗe dooy ute taarge dɛna. 35 Gətn se, jee mɛtiŋ ki aak kaaɗa ɓaa se,

* **6:15** *Ɛli se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki do dəkiŋa əə naaŋ se Raa uun ɓaansiŋga maakŋ raa ki, ooy te eyo. Aak 2Gar 2.11. † **6:29** Yaudge se naaɗe duub yoɗege naaŋ ki eyo, num naaɗe təl taaliŋ maakŋ iiɓge tu.

ɓaaɗo ɔŋiŋa ɗeekiŋ ɔɔ: «Bɛrɛ, gɔtn ese daaniŋ kɔɗ-ɓaara, dɔk ute ɓea ɔɔ kaaɗa lɛ kic ɓo ɓaaga. 36 Jeege se ɔŋɗe wɔɔkŋ ɓaa ɓee naatge tu ute maakŋ naaŋge tun gɔɔr gɔɔr ute gɔtn ese se, gɛn ɓaa je dugŋ nakŋ kɔsɔ.» 37 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeege se, naase mala ɛɗɗeki kɔsɔ!» Gɔtn se naaɗe ɗeekiŋ ɔɔ: «'Je j'aɗe ɓaa dugŋ mappa gɛn tamma kaaru di‡ jaay j'aɗen kɛɗn naaɗe kɔs la?» 38 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ɔkki mappa kando? 'Baa aakiŋki tu!» Kɛn naaɗe ɓaa aakiŋ se, tɛrl ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ: «Naaje se j'ɔk mappa mii ute kɛŋjge dio.»

39 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ jee se paac gaaŋɗeki dɔɔlɔ dɔɔlɔ ɔɔ k'j'iŋg do mu zɛɛrge tu. 40 Naaɗe iŋg rɛɛs se: jee mɛtiŋgen kaaru kaaru, jee mɛtiŋgen si-mii si-mii. 41 Gɔtn se Isa tɔs mappan mii ute kɛŋjgen di se jiŋ ki, uun kaamiŋ raan, tɔɔm Raa, mappa se naaŋ dupiŋa ɔɔ ɛɗiŋ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ naaɗe ɓaa nigiŋ jeege tu. Ɔɔ kɛŋjgen di se kic, Isa gaaŋ nigiŋ jeege tu paac. 42 Ɔɔ gɔtn se naaɗe paac ɔs dɛrɛŋ ute maraaɗɗe. 43 Togŋ mappan naaɗe ɔs ɔɔp se, k'tuuniŋ se ɗooc gɔrnɔ sik-kaar-dio ɔɔ kɛŋjgen naaɗe ɔs se kic ɓo ɔɔpga. 44 Jeegen ɔs paac se, naaɗe gaabge dupu-mii.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-36; Jn 6.15-22)

45 Naaŋ kɛn se sum ɓo, Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ k'j'ook maakŋ markab ki, k'gaaŋ k'deel k'ɓaa do jɛŋ kɛn naane kaam aak gɛgɛr Betsaida kɔr naaŋ utu wɔɔk wɔɔk jeege se. 46 Kɛn Isa wɔɔk jeege aas se, naaŋ iiŋ ɓaa ook do kɔs ki gɛn keem Raa. 47 Kɛn markaba jaay aan daan maane ki se, kaaɗa ɓaaga ɔɔ Isa ɔɔp do jɛŋ ki kaliŋ ki. 48 Kaaɗ kɛn Isa jaay aakɗe, naaɗe dabar gɛn deepm maane taa kuulu ɔl deeb doɗe ki se. Kɛn gɔtɔ ɔɔpga baata aki kiip se, Isa ɓaa kɔŋ jeeŋge se, leeɗo do maane ki, sakɗe ɔmb bɛyɛ aan gɔɔ aɗega deele. 49 Kɛn naaɗe jaay aak Isa lee lee do maane ki se, naaɗe aakiŋ se saap ɔɔ nirl nam. Gɔtn se naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ, 50 taa naaɗe paac aakiŋga, kɛse ɓo teecɗen nirlɗe. Gaŋ Isa naar taaɗɗen ɔɔ: «Ɔkki maakse tɔɔgɔ. Ɔŋte 'ɓeerki, kɛse maama.» 51 Naaŋ ook maakŋ markab ki ute naaɗe. Gɔtn se kuulu ɗaara, num nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo. 52 Taa nakŋ-kɔɔɓm naaŋ tɛɗ ro mappa ki se, naaɗe ɔnd te te mɛtiŋ eyo, taa biɗe ɔŋ booy ɔk mɛtn nakŋ se eyo.

Isa ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tun taa naaŋ Genezarɛt ki

53 Kɛn naaɗe gaaŋ baar jaay aan taa naaŋ Genezarɛt ki se, naaɗe ɓaa ɗaar jɛŋ ki ɔɔ dɔɔk markabɗe. 54 Kɛn naaɗe jaay bɔɔyo maakŋ markab ki naatn se, jee se naar ɓaa aak jeel Isa. 55 Jeege se aaŋ wɔɔk taa naaŋ kɛn se paac ɔɔ tuuno jee kɔɔŋge do nakŋ tooɗɗege tu ɔɔ ɓaano gɔtn naaɗe booy j'ɔɔ Isa utu se. 56 Gɔtn naaŋ aanga tak se, kɛn maakŋ gɛgɛrge tu, maakŋ naaŋ baat ki, kɛn maakŋ naaŋ magal ki, lɔ kɛn ɓee naat ki, jeege ɓaano ute jee kɔɔŋɗege bɔɔr ki. Ɔɔ naaɗe sɛl mɛtn Isa ɔɔ ŋ'ɔŋɗe num naaɗe kutn taa kaliŋ sum. Ɔɔ jeegen paacŋ ut taa kaliŋ se, ɔŋ lapia.

7

Isa taaɗ te nakŋ ɓugŋ Yaudge
(Mt 15.1-9; Lk 11.37-41)

1 *Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum iiŋo Jeruzalɛm ki, ɓaaɗo tus gɔtn Isa ki. 2 Gɔtn se naaɗe aak jee mɛtiŋ kɛn mɛtiŋge se, tug te jiɗege aan gɔɔ gɛn ɓugɗege ey sum ɓo, baag kɔsɔ. 3 Taa Parizige ute Yaudge paac se uun nakŋ ɓugɗege. Kɛn naaɗe jaay tug te jiɗege aan gɔɔ gɛn ɓugɗege ey se, naaɗe ɔs ɗim eyo. 4 Kɛn naaɗe ɓaaga suuk ki jaay ɓaaɗoga num,

‡ **6:37** Tamman kɛn kaaru di se aas te gursn debm tɛɗn naabm j'ɔgiŋ gɛn ɓii kaaru dio.

naaɗe tug roɗe jaay baag kɔsɔ. Num naaŋ se sum eyo, tɛɗ nakŋ ɓugɗegen kuuy
kic dɛna aan gɔɔ kɛn ɔɔp kɔɔpɗege, nakŋ takŋ maanɗege ɔɔ gidirɗege.
5 Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se tɔnd mɛtn Isa ɔɔ:
«Taa ɗi jaay jee mɛti ki baate kuun nakŋ ɓugjege se? Gɛn ɗi jaay naaɗe tug te
jiɗege aan gɔɔ gɛn ɓugjege ey sum ɓo, baag kɔsɔ se?» 6 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase
maa jee maakse dio! Do dɔkiŋ kic se Ezayi debm taaɗ taar teeco taar Raa ki
se taaɗga taaɗ taar se ro naase ki ɔɔ:
Jeegen ese se tɔɔmum ute taarɗe sum,
ey num maakɗe se dom ki eyo.
7 *Kɛn naaɗe ɓaaɗoga kɛrgŋ naanum ki gɛn keemum kic ɓo, cɛr sum,*
taa nakŋ kɛn naaɗe lee dooy jeege se lɛ,
*dooyɗe ute nakŋ kɛn jikilimge lee tɛɗ se sum.**
8 Nakŋ kɛn *Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa tap ɓo, naase ɔŋ̃ki ɔɔ uunki nakŋ jikilimgen
lee tɛɗ se ɓo ciri.»
9 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Nakŋ kɛn Raa taaɗ gɛn tɛɗa tap ɓo, naase 'rɛsiŋ̃ki
naatn ɔɔ 'tɛɗki ɓo nakŋ ɓugsege. 10 Ey num *Musa taaɗ ɔɔ ne: *'Sook koi ki te
bubi ki.*† «Tɛr naaŋ̃ taaɗ daala ɔɔ: *Debm jaay naam koŋ̃ te bubiŋ̃ se k'tɔɔliŋ̃a.*‡
11-12 «Num gaŋ naase se, 'taaɗki ɔɔki nakŋ kɛn deba kɛɗn koŋ̃ ki ey lɛ bubiŋ̃ ki
se, jaay ɗeekga ɔɔ: ‹Kɛse tɛɗga kɔrban.› Kɔrban se je ɗeekŋ ɔɔ: nakŋ se ɔɔpga
gɛn Raa. Ɔɔki, debm bin se kɔŋ noogŋ koŋ̃ ute bubiŋ̃ ey sum. Kɛn bin se naaŋ̃
je tɛɗn bɛɛ koŋ̃ ki ute bubiŋ̃ ki kic num, naase 'gaasiŋ̃ki. 13 'Tɛɗki bin se, naase
'tujki taar Raa, 'dooyki jeege ɓo ute nakŋ ɓugsege. Ɔɔ naase utu 'tɛɗki nakgen
kuuy dɛna tec napar nakgen se.»

Nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki

14 Gɔtn se Isa daŋo jee dɛnge daala ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Uɗki bia ɔɔ 'booy ɔkki taar
kɛn maam m'asen taaɗ se! 15 Kɛn tuj debkilimi naan Raa ki se nakŋ naaŋ̃ uun
ɔl taariŋ̃ ki jaay ɓaa maakiŋ̃ ki se eyo, num gaŋ nakŋ iiŋo saapiŋ̃ ki jaay teec
taariŋ̃ ki se ɓo, kɛn tujiŋ̃ naan Raa ki. 16 ['Booyki bɛɛ, debm ɔk bi booyo num,
'booy ɔk taar se.]§
17 Kɛn Isa jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ jee dɛnge ɔɔ ɓaa ɓeen se, gɔtn se jee mɛtiŋ̃ ki tɔnd mɛtiŋ̃a
ɔɔ: «'Taaɗjen tu mɛtn kaal naagŋ taar se.» 18 Ɔɔ naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Naase kic taar
se 'booy ɔkki mɛtiŋ̃ ey ne? Naase 'jeelki ey la nakŋ kɛn debkilimi ɔs jaay bɔɔy
ɓaa maakiŋ̃ ki se aŋ̃ kɔŋ tujiŋ̃ naan Raa ki eyo. 19 Taa nakŋ debkilimi jaay ɔs
se, bɔɔy ɓaa maakiŋ̃ ki ɔɔ tɛɗga num, ɓaa naamiŋ̃ ci naatn.» Kɛn Isa taaɗ bin se
ɔɔ nakŋ kɔsɔ paac se ɔk taar eyo, debkilimi 'kɔŋ kɔsɔ. 20 Isa tɛrl taaɗɗen daala
ɔɔ: «Nakŋ iiŋo saapm debkilim ki jaay teec taariŋ̃ ki se ɓo, kɛn tujiŋ̃ naan Raa
ki. 21 Taa saapgen jig ey paac se teeco maakŋ debkilim ki. Kɛse ɓo kɛn ɔl jeege
lee ɛɛs naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃, ɓoogo, tɔɔl jeege, 22 ɛɛs mɛnd jeege ɔɔ gaabm jeege, tɛɗ
jee tamage, tɛɗ *kusiŋ̃ ɓaa ute naanɗe, aaŋ̃ jeege dala, tɛɗ nakŋ maakɗe jea,
tɛɗ maak-kilimi ro jeege tu, naaj jeege, nook roɗe ɔɔ ɔlɗe naaɗe tɛɗ jee dɛrlge.
23 Nakgen kusiŋ̃ ese paac se teeco saapm debkilim ki, kɛse ɓo kɛn tujiŋ̃ naan
Raa ki.»

Mɛnd se mɛnd Yaud eyo ɔɔ aal maakiŋ̃ do Isa ki (Mt 15.21-28)

24 Kɛn Isa taaɗ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ gɔtn se ɔɔ ɓaa taa naaŋ Tir ki. Naaŋ̃
aan se, ɛnd maakŋ ɓee ki. Naaŋ̃ je nam jeel gɔtiŋ̃ eyo, naɓo ɔŋ te gɔtn naaŋ̃
an koom eyo. 25-26 Gɔtn se mɛnda kalaŋ bini, mɛnd Yaud eyo. Naaŋ̃ se mɛnd
Penisi tiŋg taa naaŋ Siri ki ɔɔ naaŋ̃ ɔk goon mɛnda ɔɔ gooniŋ̃ se ɔk kɔɔŋ̃ sitan.

---

* **7:7** Aak Eza 29.13. † **7:10** Aak Dt 5.16. ‡ **7:10** Aak Ekz 20.12, 21.17 ɔɔ Dt 5.16. § **7:16** Bersen ara se maakŋ kitapgen mɛtiŋ̃ge se gɔtɔ.

Mɛnd se booyga j'ɔɔs kɔɔs maan Isa, gɔtn se naaŋ̃ naar ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a, ɛrg mɛtn jɛŋ̃ ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'tuuriŋ̃ sitan ro gooniŋ̃ ki se naatn. 27 Gaŋ Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃ gaange se ɔs aasɗe jaayo. Mɛt ki eyo kɛn gaange ɔs dɛrɛŋ te ey sum ɓo k'tɔsn kɛɗn kɔsn se gaan bɛsge tu.» 28 Num gaŋ mɛnda se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Ɗeere Mɛluma, kɔsn si ji gaange* tu mɛtn tabil ki se ɓo gaan bɛsge tuun ɔsɔ.» 29 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Baa, do taari ki se gooni sitan teec ɔŋ̃iŋ̃ga.» 30 Kɛn mɛnda jaay tɛrl aan ɓeeŋ̃ ki se, ɔŋ gooniŋ̃ sitan teec ɔŋ̃iŋ̃ga roŋ̃ tɔɔliŋ̃ga, tooɗ tooɗ daŋal ki.

Isa ɛɗ lapia debm duguy ki (Mt 15.29-31)

31 Naaŋ̃ kɛn se, Isa iiŋ̃ ɔŋ̃ taa naaŋ Tir ɔɔ tɛrl ɓaa taa naaŋ Sidɔŋ ki ɔɔ naaŋ̃ aal kaam taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ̃ Gɛgɛrgen Sik jaay ɔk tɛrlo kaam aak taa baar Galile. 32 Gɔtn se j'ɔk k'ɓaano ute debm duguyu ɔɔ debm duguy se kɛn taaɗkic ɓo j'ɔŋ k'booy k'j'ɔk mɛc eyo, jeege eem nɔɔ mɛtn Isa ki ɔɔ ŋ̃'ɔnd jiŋ̃ doŋ̃ ki taa aŋ̃ kɛɗn lapia. 33 Isa ɔk gaabm se, ɓaansiŋ̃ dɔk ute jee dɛnge, ɔl jiŋ̃a biŋ̃ ki ɔɔ tɛrl tup ɓooro jiŋ̃ ki ɔɔ ut rɔɔŋ̃iŋ̃a. 34 Gɔtn se naaŋ̃ uun kaamiŋ̃ raan ɔɔ ɔl koŋ̃ pirr ɔɔ naaŋ̃ ɗeek gaab kɛn se ɔɔ: «Eppata!» Eppata se je ɗeekŋ ɔɔ: ɔɔdɔ! 35 Gɔtn se gaaba naar booyo, rɔɔŋ̃iŋ̃ tɛrlɛ ɔɔ naaŋ̃ baag taaɗn cɛy. 36 Isa taaɗɗen ɔɔ j'ɔŋ̃te taaɗn nam ki. Gaŋ jee se taaɗjeege tu uun sird sird. 37 Naaɗe aak nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek ɔɔ: «Naaŋ̃ se tɛɗn nakgen paacŋ̃ jig aak eyo. Tɛɗ jee duguyge booyo ɔɔ jee ɔŋ taaɗ taar ey kic ɓo taaɗa!»

8

Isa ɛɗ kɔsɔ jeege tun dupu-sɔɔ (Mt 15.32-39; Mk 6.35-44; 2Gar 4.42-44)

1 Maakŋ ɓiige tun se, jeege ɓaaɗo tus dɛn daala num ɗim naaɗe kɔs kic ɓo gɔtɔ. Gɔtn se Isa daŋɔ jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: 2 «Jee dɛn ese maam m'aakɗe se m'ɛɛjɗenga doɗe ki, taa naaɗe tɛɗga ɓii mɔtɔ ute maama ɔɔ ɗim kɔsɗe gɔtɔga. 3 Kɛn m'ɔŋ̃ɗen naaɗe ɓaaga ute ɓoɗe num, naaɗe ɓaa baatn ɗoob ki, taa jee mɛtiŋ̃ge se iiŋ̃o gɔtn dɔkɔ.» 4 Jee mɛtiŋ̃ ki tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gɔtɔ lɛ dɔk ute ɓea; gɔtn ara se j'aɗe kɔŋ mappa gay jaay j'aɗe kɛɗn naaɗe kɔsn dɛrɛŋ se?» 5 Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naase tap ɓo ɔkki mappa kando?» Ɔɔ naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje k'j'ɔk cili.» 6 Gɔtn se Isa ɗeek jee dɛnge tu ɔɔ k'j'iŋg naaŋ ki. Naaŋ̃ tɔs mappan cili se jiŋ̃ ki, tɔɔm *Raa aas se, naaŋ̃ dup ɛɗiŋ̃ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ naaɗe ɓaa nigiŋ̃ jee dɛnge tu. 7 Naaɗe ɔk kɛŋ̃jge sɛɛm sɛɛm kandum bin kici. Taa naaŋ̃ se Isa tɔɔm Raa kici ɔɔ ɗeek jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ ɓaa nigɗesiŋ̃ki kici. 8 Gɔtn se jeege ɔs dɛrɛŋ ute maraaddɛ. Ɔɔ togŋ ɔɔp se, jee mɛtiŋ̃ ki tɔs ɔmbiŋ̃ maakŋ gɔrnge tu cili. 9 Jeegen ɔs se ɓaa ɓaa nakŋ dupu-sɔɔ. Jaay Isa ɔlɗen k'wɔɔk k'ɓaa. 10 Gɔtn se naaŋ̃ naar ook maakŋ markab ki ute jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ gaaŋ ɓaa taa naaŋ kɛn k'daŋiŋ̃ Dalmanuta*.

Isa ute magal Yaudge (Mt 16.1-12, 12.38,39; Lk 11.16,29)

11 *Parizige ɓaaɗo baag naajŋ̃ ute Isa. Naaɗe je aŋ̃ goom kɔkŋ do taariŋ̃ ki, tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'tɛɗɗen nakŋ-kɔɔɓm kɛn iiŋ̃o gɔtn Raa ki. 12 Isa ɔl koŋ̃ pirr, ɗeek ɔɔ: «Jee duni kɛn ɓɔrse jaay je nakŋ-kɔɔɓɔ se gɛn dĩ? 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa, jee se j'aɗen tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm gam eyo.» 13 Gɔtn se Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki iiŋ̃ ɔŋ̃ɗe, ook maakŋ markab ki ɔɔ gaaŋ deel ɓaa jɛŋ kɛn kaam naane.

*Ɔndki kɔndɔ ute dooy gɛn *Parizige ute gɛn *Ɛrɔd*

* **7:28** Gaan Yaudge se naaɗe tɛɗ roɗe aan gɔɔ gaangen maakŋ ɓee ki ɔɔ jee mɛtjil naaɗe ey se naaɗe aakɗe aan gɔɔ bɛsge. * **8:10** Dalmanuta se naaŋ̃ gɛgɛr ute baar Galile ki se, naaŋ̃ sak kaam kaaɗa toocŋ̃ni.

14 Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa te markabɗe do maane ki se, jee mɛtiŋ̃ ki aak se
ɔɔpɗenga mappa kalaŋ sum, taa naaɗe dirigɗenoga tɔso te mapp eyo. 15 Gɔtn
se Isa baagɗe dɛjɛ ɔɔ: «Ɔɔɗki dose ɔɔ ɔndki kɔndɔ ute ɔrɔm Parizige ɔɔ ute
gɛn Ɛrɔd se.» 16 Gɔtn se jee mɛtiŋ̃ ki baag naajŋ̃ ute naapa se, taa naaɗe
tɔso te mapp eyo. 17 Gaŋ Isa jeelga maak-saapɗe se ɗeekɗen ɔɔ: «Taa ɗi jaay
naase 'naajki ute naapa ɔɔ k'j'uunkiro te mapp ey se? Ɓɔrse kic ɓo naase aak
ɔkki te eyo ɔɔ 'booy ɔkki te ey rɔk la? Lɔɓu 'booy ɔkki te mɛtn taar se ey lɛ?
18 Nakŋ maam m'tɛɗ se, naase aakiŋ̃kiga naɓo aak ɔkiŋ̃ te eyo ɔɔ nakŋ maam
m'taaɗsen se 'booyki naɓo 'booy ɔkiŋ̃ te eyo. Naase 'saapki tu, 19 kɛn m'dup
mappan mii jaay m'ɛɗ gaabge tun ɗupu-mii ɔs se, kɛn ɔɔp se naase 'tuun
'ɗoockiro gɔrnɔ kando?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Sik-kaar-dio.» 20 «Ɔɔ kɛn m'dupo
mappagen cili jaay m'ɛɗ jeege tun dupu-sɔɔ ɔs se, mɛt kɔɔpiŋ̃ se naase 'tɔskiro
gɔrnɔ kando?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Cili.» 21 Gɔtn se Isa tɛrl taaɗɗen daala ɔɔ: «Te
naaŋ̃ se kic ɓo, naase 'booy ɔkki te ey ɓɔrt la?»

Isa ɛɗ lapia debm kaam-tɔɔk ki
(Mk 10.46-52; Jn 9.1-11)

22 Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki jaay aan naaŋ kɛn Bɛtsaida ki se. Gɔtn se jeege ɔk
ɓaaŋ̃o ute debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ eemiŋ̃ nɔɔ ɔɔ n̰'ɔl jiŋ̃ n̰'utiŋ̃a. 23 Isa ɔk ji debm
kaam-tɔɔkɔ ɔɔ tɔɔɗ teecn̰siŋ̃ naata maakŋ naaŋ kɛn se. Ɔɔ naaŋ̃ baagiŋ̃ tupm
ɓooro kaamiŋ̃ ki ɔɔ ɔnd jiŋ̃ doŋ̃ ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃a ɔɔ: «Naai aak ɗĩm lɔɓu gɔtɔ?»
24 Debm kaam-tɔɔkɔ se ɔɔɗ kaamiŋ̃a ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'aak jeege lee
lea, naɓo m'aakɗen tec aan gɔɔ kaagge.» 25 Gɔtn se, Isa tɛrl ɔnd jiŋ̃ kaam gaab
kɛn se daala ɔɔ gaabm se ɔŋ lapia, kaamiŋ̃ ɔɔɗ aak kɛlɛŋ. 26 Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te
'kaal ute maakŋ ɓea ɔɔ uun ɗoobi, 'ɓaa ɓei ki.»

*Piɛr taaɗ ɔɔ Isa se naaŋ̃ ɓo *al-Masi*
(Mt 16.13-28; Lk 9.18-27)

27 Isa iiŋ̃ ɓaa ute jee mɛtiŋ̃ ki, ɓaa maakŋ naaŋge tun cɛɛ gɛgɛr Sezare kɛn
taa naaŋ Pilip ki. Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa ɗoob ki se, Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gɛn jeege
tu num, maam se tap ɓo m'naŋa?» 28 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Jee mɛtiŋ̃ge ɔɔ naai
Jan-Batist, jee kuuy ɔɔ naai *Ɛli; kɛngen kuuy taaɗ ɔɔ naai se deb kalaŋ maakŋ
jeege tun taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ̃ se.» 29 Num Isa tɔnd mɛtɗe daala
ɔɔ: «Gɛn naase ki num, ɔɔki maam tap ɓo m'naŋa?» Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai ɓo
al-Masi.» 30 Gɔtn se Isa aacɗen kaama ɔɔ taar se j'ɔŋ̃te ɓaa taaɗn nam ki.

Isa taaɗ taa yoŋ̃a ute gɛn duriŋ̃a

31 Gɔtn se, Isa baag dooy jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ bɛɛki se, *Goon Deba se utu 'dabar
kusiŋ̃ aak eyo. Magal taa ɓee Yaudge, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, ute jee
jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se utu aŋ̃ kɔɔɗn kundu ɔɔ utu aŋ̃
tɔɔlɔ. Naaŋ̃ ooy, tɛɗga ɓii mɔtɔ jaay ɓo sɔm, aɗe duru. 32 Taar se naaŋ̃ taaɗɗesiŋ̃
tal tal. Gaŋ gɔtn se Piɛr daŋ ɓaansiŋ̃ cɛɛs ki ɔɔ baagiŋ̃ mooyo. 33 Num gaŋ Isa
tɛrl aak jee mɛtiŋ̃ ki, aac kaama Piɛr ki, ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «*Bubm sitange, iik naatn
cɛɛm ki gam naane! Taa saapm naai se gɛn Raa eyo, kɛse saapm jikilimge.»

Isa se j'aŋ̃ daan j'ɔɔ ɗi

34 Gɔtn se Isa daŋo jee dɛnge ute jee mɛtiŋ̃ ki, taaɗɗen ɔɔ: «Debm jaay je am
daan num, 'baatn roŋ̃ mala, 'kuun kaagŋ yoŋ̃a† jaay ɓo am daana. 35 Taa
debm jaay je kaajŋ̃ koŋ̃ se utu aŋ̃ kutu naan Raa ki, ɔɔ debm ut koŋ̃a taa
maama ɔɔ taa Labar Jiga se utu aŋ̃ kaaja. 36 Kɛn debm jaay *duni ute magaliŋ̃
ɓo kaam jiŋ̃ kic num, kɛn naaŋ̃ kutn koŋ̃ naan Raa ki se, naaŋ̃ an kɔŋ ɗi ro
ki? 37 Ey num debkilimi se koŋ̃a se, naaŋ̃ aŋ̃ duginŋ̃ ute ɗio? 38 Ɔɔ jee dunia

† **8:34** Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naai 'tookŋ dabar bini gɛn kooy taa Isa aan gɔɔ kɛn Isa dabar ooy ro kaag ki taa naai se.

kɛn ɓɔrse tɛɗga jee *kusiŋge ɔɔ tujga ɔrmɗe naan Raa ki se, naan naaɗe ki se jaay debm tɛɗ sɔkɔŋɔ taa maama ɔɔ taa taarum se, maam *Goon Deba kic ɓo sɔkɔŋɔ utu am tɔɔl taa naaŋ kici, ɓiin m'aɗe ɓaa maakŋ Gaar Bubum ki ɔɔ ute gɛn kɔɗiŋgen *salal se.»

9

1 Gɔtn se Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɗeere, 'booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: maakŋ jeege tun ɓɔrse utu ara se, mɛtiŋge se kooy ey sum ɓo utu kaakŋ maakŋ *Gaar Raa kɛn aɗe bɔɔy te tɔɔgiŋa.»

Raa ooj ro Isa
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

2 Kɛn ɓii mɛcɛ jaay deel se, Isa daŋ Piɛr, Jak ute Jan ɔk ɓaanɗe do ko ki jɛrlɛ kalɗe ki. Kɛn naaɗe aan se, gɔtn se Raa ooj tɛrliŋ roŋa naanɗe ki. 3 Kaliŋge ɓaa tɛɗ raap lak lak ɔɔ ɔmb mɛt ki biriŋ biriŋ. Ɗebm do naaŋ ki jaay kɛcŋ kɔɔɗn kaliŋ aan gɔɔ naaŋ se, gɔtɔ. 4 Gɔtn se, jee mɛtiŋ kɛn mɔtɔ se naar aak *Ɛli ute *Musa teec naanɗe ki, ɗaar taaɗ taaɗ ute Isa. 5 Piɛr ɗeek Isa ki ɔɔ: «Ɗebm dooyje, bɛɛki num, j'aki kiŋg gɔtn ara ki ɓo jiga; ɔŋ j'asen taal daabge mɔtɔ, kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki ɔɔ kalaŋ Ɛli ki.» 6 Kɛn naaɗe ɓeere jaay ɓaa ɔkɗe se, taar kɛn Piɛr taaɗ se kic ɓo taaɗ rɛŋ sum, jeel mɛtiŋ eyo. 7 Gɔtn se, gapara naar ɓaaɗo deebɗe bat. Ɔɔ maakŋ gapar ki se, k'booy mind deba taaɗ ɔɔ: «Naaŋ se Goonuma, kɛn maam jeŋa. 'Booy uunki taariŋa!» 8 Gɔtn se, jee mɛtiŋ ki naar tɛrl aak cɛɛsɗe ki se, nam gɔtɔ ɔɔp Isa kaliŋ ki ɓo ute te naaɗe sum. 9 Kaaɗ kɛn naaɗe utu bɔɔyɔ bɔɔy kon se, Isa dɛjɗe ɔɔ: «Ɓɛrɛ, nakŋ naase aakkiro se, ɔŋte 'taaɗki nam ki, bini *Goon Deba se aɗe dur daan yoge tu jaayo.» 10 Gɔtn se naaɗe uun taariŋa, gaŋ naaɗe naaj ute naapa do taar kɛn naaŋ taaɗ ɔɔ utu aɗe dur daan yoge tu se, taar se tap ɓo, je taaɗn ɔɔ ɗi?

11 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage taaɗ ɔɔ Ɛli aɗe ɓaa jaay *al-Masi aɗe ɓaa se?» 12-13 Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Ɗeere, Ɛli utu aɗe ɓaao ɔɔ naaŋ ɓo utu tɔnd ɗaapm nakge paac ute ɗoobiŋ jaayo. Num 'booyki m'asen taaɗa: Ɛli se lɛ ɓaaɗoga, naɓo jeege tɛɗiŋga nakŋ naaɗe maakɗe je doŋ ki, aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗo do dɔkiŋa. Num tɛr maakŋ Kitap ki se, Raa taaɗga taaɗ kic ey la ɔɔ Goon Deba se, utu dabar kusiŋa ɔɔ jeege utu aŋ baate.»

Isa ɛɗ lapia goon kɛn ɔk kɔɔŋ sitan
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

14 Kɛn Isa ute jee mɛtiŋ kɛn mɔtɔ jaay ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋgen kuuy se, naaɗe aak jeege dɛna iŋg gurugɗe. Gɔtn se jee jeel taaɗ tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kic ɓo utu daan jeege tun se. Naaɗe iŋg naaj naaj ute jee mɛtiŋ kɛn se. 15 Kɛn jeege jaay aak Isa utu ɓaaɗo se, naaɗe paac dɔrlɔ ɔɔ aaŋ ɓaaɗo tɛɗiŋ tɔɔsɛ. 16 Isa tɔnd mɛtɗe ki ɔɔ: «Ɔŋki ɗi jaay naase iŋg 'naajki taara ute naaɗe se?» 17 Deb kalaŋ maakŋ jee dɛnge tu se ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɗebm dooy jeege, maam se m'ɓaano ute goonum gaaba ɔɔ goonum se ɔk kɔɔŋ sitan gaasiŋ ɔŋ taaɗ taar eyo. 18 Gɔtn mɛtiŋ se kɛn sitan ɔkiŋga tak ɓo, uun undiŋ naaŋ ki, tɛɗiŋ taariŋ tiiŋ gupiyu, ɔliŋ taaŋ naaŋiŋa, tɛɗga num, roŋ buj biŋ. Maam m'tɔndo mɛtn jee mɛti ki m'ɔɔ am tuur sitan ro goonum ki, naɓo naaɗe ɔŋ aasiŋ te eyo.» 19 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee do duni kɛn ɓɔrsen aalki maakse do Raa ki ey se, maam tap ɓo m'kiŋg ute naase bini nuŋ ki jaayo? Maam tap ɓo m'asen sɛrkŋ bini nuŋ ki? Goono se ɔk 'ɓaamsiŋkiro!» 20 Naaɗe jaay ɔk ɓaano ɓaa ute goono se ɔɔ kɛn sitan jaay aak Isa se, baag tiikŋ goono, uun undiŋ naaŋ ki ɔɔ dirciliŋa ɔɔ taariŋ tiiŋ gupiyu. 21 Isa tɔnd mɛtn bubiŋa ɔɔ: «Kɔɔŋiŋ se tɛɛsiŋ nuŋ ki?» Bubm goono se tɛrliŋ ɔɔ: «Kɔɔŋiŋ se tɛɛsiŋ baatiŋ ki. 22 Gɔtn mɛtiŋge sitan se

iiŋga num ɔliŋ naaŋ tooc maakŋ pooɗ ki ey lɛ maakŋ maane ki taa je aŋ tɔɔlɔ. Ɛɛjjen doje ki, 'noogje kɛn naai jaay aŋ kaasiŋ num.» 23 Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai taaɗ ɔɔ: ‹Kɛn aŋ kaasiŋ num› se? 'Booyo, ne ɗim ɔɔŋ cir deb kɛn aal maakiŋ do Raa ki se gɔtɔ.» 24 Gɔtn se, bubm goono naar ɔɔɗ ɔɔyɔ ɔɔ: «Maam m'aal maakuma naɓo 'ɓaaɗo 'nooguma taa maam m'kaal maakum paac doŋ ki.»

25 Kɛn Isa jaay aak jeege dɛna aaŋ ɓaaɗo ɔŋɗe kɔŋ se, naaŋ aac kaama sitan ki ɔɔ: «Naai sitan debm tɛɗn jeege duguyu ɔɔ gaasɗe ɔŋ taaɗ taar ey se, m'ɗeeki: 'teec naatn ro goon ki se ɔɔ mɔɔtn 'ɓaaɗo eyo!» 26 Num sitan se tɔɔy makɔŋɔ, tiikiŋ zak zak, jaay teece. Gɔtn se jeege baag taaɗn ɔɔ: «Goono se ooyga!» Taa naaɗe aakiŋ naaŋ tooɗ pɛyɛd. 27 Gaŋ Isa ɔk ji goono, uuniŋa ɔɔ goono se iiŋ ɗaar te jɛŋa. 28 Kɛn Isa jaay ɔk tɛrl ɓaa ɓeen se, ɔɔpiŋ kaliŋ ki ute jee mɛtiŋ ki sum se, naaɗe tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay ɓo sitan se naaje j'ɔŋ k'tuuriŋ te ey se?» 29 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Napar sitangen bin se, kɛn k'tɔnd te mɛtn Raa ey num, ɔŋ teec eyo.»

Isa taaɗ taa yoŋa ɔɔ taa duriŋ daala
(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45; Mk 8.31-33)

30 Naaɗe iiŋ ɔŋ gɔtn se ɔɔ gaaŋ ɓaa taa naaŋ Galile ki. Naaŋ kɛn se, Isa je jeege 'jeel gɔtiŋ eyo, 31 taa naaŋ dooy dooy jee mɛtiŋ ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «*Goon Deba se j'utu j'aŋ kɔkŋ kɔl ji jeege tu. Naaɗe utu aŋ tɔɔlɔ ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se naaŋ aɗe dur daan yoge tu.» 32 Num gaŋ jee mɛtiŋ ki se, taar se, naaɗe ɔŋ booy ɔk te mɛtiŋ eyo, gaŋ naaɗe ɓeere gɛn tɔnd mɛtiŋa.

Maakjege tu se naŋa ɓo magal ciri
(Mt 18.1-9, 5.29-30; Lk 9.46-50; Mk 10.35-45)

33 Naaɗe aan Kaparnayum ki. Kɛn naaɗe jaay ɛnd ɓeen se, gɔtn se Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Taa ɗi jaay naase 'naajkiro taara ɗoob ki se?» 34 Gaŋ naaɗe do ɗɛk, taa ɗoob ki se, naaɗe naajo ute naapa ɔɔ maakɗe ki se, naŋa ɓo magal ciri. 35 Gɔtn se, Isa iŋg naaŋ ki ɔɔ daŋo jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-dio ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jaay je tɛɗn magal se, ŋ'ɔɔp roŋ baata ɔɔ ŋ'tɛɗ debm tɛɗn naabm jeege paac.» 36 Isa uuno goon cɔkɔ ɓaano ɗaariŋ daanɗe ki, uun ɔkiŋ kaaɗiŋ ki ɗeekɗen ɔɔ: 37 «Taa maam jaay, debm ɔkga goon cɔkɔ jiga aan gɔɔ goon ese se, kɛse aan gɔɔ naaŋ ɔkum maam mala. Ɔɔ debm ɔkum maam se, ɔkum maam sum eyo, num ɔk debm kɛn ɔlumo.»

Jee tɛɗn naaba ute ro Isa

38 Gɔtn se Jan ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔŋo deb kalaŋ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'aŋo gaasa, taa naaŋ lɛ, lee ute naajege eyo.» 39 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɔŋte 'gaasiŋki, taa debm jaay tɛɗ nakŋ-kɔɔɓɔ te rom se, kɔŋ naar tɛrl taaɗn kusiŋ rom ki eyo. 40 Debm jaay debm taamooyjege ey se, naaŋ se debm naajege. 41 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: debm jaay tak ɛɗsenga maan kaaye cɔkɔ taa naaŋ jeeliŋ naase 'tɛɗkiga tɛɗ jee *al-Masige se, debm bin se, bɛɛ naaŋ tɛɗ se 'kutn cɛr eyo, num naaŋ utu 'kɔŋ bɛɗiŋa.»

*Ɔŋte kɔl gɛnaai maakŋ *kusiŋ ki*

42 «Gaŋ maakŋ gaange tun sɛɛm kɛn aalga kaal maakɗe dom ki se jaay, nam ɔlga deb kalaŋ maakŋ kusiŋ ki se. Debm kɛn ɔliŋ se, ɔŋ bɛɛki num, j'uuno ko tootn magala k'dɔɔkiŋ mindiŋ ki ɔɔ j'uun j'undiŋ maakŋ baar ki. 43 Kɛn nakŋ naai 'tɛɗ te jii sum ɓo ai kɔl maakŋ kusiŋ ki num, jii se 'gaaŋ und naata. Ɔɔpi jii kalaŋ ɔɔ kɔŋ kaaja gɛn daayum, bɛɛ cir kɛn 'kiŋg te jii dio ɔɔ 'ɓaa maakŋ pooɗ

kɛn gɛn daayum. 44 [*] 45 Kɛn nakŋ naai 'tɛɗ te jɛi jaay ai kɔl maakŋ kusiŋ̃ ki num, jɛi se 'gaaŋ und naata. Ɔɔpi jɛi kalaŋ ɔɔ kɔŋ kaaja gɛn daayum se, bɛɛ cir kɛn 'lee te jɛi dio ɔɔ 'ɓaa maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum se. 46 [†] 47 Kɛn 'kaami jaay ɓo ai kɔli maakŋ kusiŋ̃ ki num, kaami se ɔɔɗ und naata. Ai kɔɔpm kaami kalaŋ ɔɔ 'ɓaa *maakŋ Gaar Raa ki bɛɛ cir kɛn 'lee te kaami dio ɔɔ j'ai 'ɓaa kundi maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum se. 48 Ɔɔ gɔtn naane se: *kuurge lee tɔs daayum jee roɗe tiŋg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ iŋg maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum se.*‡ 49 Ey num aan gɔɔ pooɗo ɗaap nakge se, Raa kic ɓo ɔŋ̃ dubar, taa ɗaapm debkilimi tɛɗn bɛɛ naaniŋ̃ ki.

50 «Kaata se naaŋ̃ nakŋ jiga, num kɛn nijim kaata se naŋga num, j'aŋ̃ tɛɗn j'ɔɔ ɗi jaay nijim gɔtiŋ̃ ki se? Bin se, naase kic ɓo 'tɛɗki jee jiga aan gɔɔ kaatn iŋg bɛɛ se ɔɔ iŋgki lapia te naapa.»

10

Isa taaɗ mɛtn taar piiri
(Mt 19.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31,32)

1 Tɛr Isa iiŋ̃ gɔt kɛn se ɔɔ ɓaa taa naaŋ Jude ki, kaam aak jɛŋ ool k'daŋjiŋ̃ Jordan kɛn kaam naane. Jee dɛnge ɓaaɗo tus cɛɛŋ̃ ki daala ɔɔ naaŋ̃ baagɗe dooyo aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ lee dooy jeege. 2 Gɔtn se *Parizigen mɛtiŋ̃ge ɓaaɗo taa aŋ̃ naama. Naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Deba se j'undiŋ̃ga kulu gɛn piir mɛndiŋ̃ la?» 3 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Do taar kɛn se, *Musa tap ɓo taaɗseno ɔɔ ɗi maakŋ Kitap ki?» 4 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Musa se und kulu ɔɔ k'raaŋ maktubm gɛn piiri, j'ɛɗ mɛnd ki jaay ɓo j'aŋ̃ piiri.» 5 Gaŋ Isa taaɗɗen ɔɔ: «Taa do-mɔŋgse ɓo Musa raaŋsen taar se. 6 Ey num do kupm mɛt ki se, *Raa *aalo gaaba ute mɛnda.** 7 *Taa naaŋ̃ se ɓo gaaba teecŋ̃ kɔŋ̃ koŋ̃ te bubiŋ̃a, ɓaa tum te mɛndiŋ̃a,* 8 *ɔɔ naaɗen di se tum tɛɗga daa ro kalaŋ.†Bin se naaɗe se tɛɗga aan gɔɔ jee di eyo, num aan gɔɔ deb kalaŋ sum.* 9 Nakŋ jaay Raa dɔɔkiŋ̃ga dɔɔk se, debkilimi ɔŋ̃te tuutiŋ̃a!» 10 Kɛn naaɗe jaay aan ɓeen se, jee mɛtiŋ̃ ki tɔnd mɛtiŋ̃ do taar kɛn se daala. 11 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn deba jaay piir te mɛndiŋ̃a ɔɔ ɔk mɛnd kuuy se, aan gɔɔ debm teec ɔŋ̃ mɛndiŋ̃a ɔɔ ɓaa ɛɛs mɛnd nam. 12 Ɔɔ mɛnda kic ɓo, kɛn piir te gaabiŋ̃a ɔɔ ɔk gaabm kuuy se, naaŋ̃ se aan gɔɔ mɛnd teec ɔŋ̃ gaabiŋ̃a ɔɔ ɓaa ɛɛs gaabm nam.»

Isa ɔɔɗ ɓooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

13 Gɔtn se, jeege ɓaano te gaangen sɛɛmɛ gɔtn Isa ki, taa aɗe tɔnd jiŋ̃ doɗe ki, naɓo jee mɛtiŋ̃ ki uunɗe kaamɗe naatn. 14 Kɛn Isa jaay aak nakŋ naaɗe tɛɗ se, maakiŋ̃ tuju, ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔŋ̃ki gaangen sɛɛm se aɗe ɓaa gɔtum ki, ɔŋ̃te 'gaasɗeki. Taa jeegen tec aan gɔɔ gaangen se ɓo utu 'kɔŋ gɔtɔ *maakŋ Gaar Raa ki. 15 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: debm jaay took te Raa kɔsn gaar doŋ̃ ki aan gɔɔ goon cɔkɔ ey se, naaŋ̃ se 'kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo.» 16 Gɔtn se naaŋ̃ tuun tɔkɗe kaaɗiŋ̃ ki, tɔnd jiŋ̃ doɗege tu ɔɔ ɔɔɗɗen ɓooro.

Debm maala ɓaaɗo ɔŋ Isa
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 Kɛn Isa jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki se, gaaba kalaŋ aaŋ̃ ɓaaɗo ɛrg naaniŋ̃ ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai debm bɛɛ se, maam tap ɓo m'tɛɗn m'ɔɔ ɗi jaay m'kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum se?» 18 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai ɔɔ maam debm bɛɛ se? Debkilim bɛɛ se tap ɓo gɔtɔ; kɛn bɛɛ se, Raa kaliŋ̃ ki sum.

---

* **9:44** Bersen ese se maakŋ Kitapgen mɛtiŋge se, gɔtɔ. «Gɔtn naane se, kuurge lee tɔs daayum jee roɗe tiŋg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ iŋg maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.» † **9:46** Aak berse 44. ‡ **9:48** Aak Eza 66.24. * **10:6** Aak Jɛn 1.27. † **10:8** Aak Jɛn 2.24.

19 Naai lɛ 'jeele nakŋ kɛn Raa taaɗ gɛn tɛɗ se, kɛn ɔɔ: *Ɔŋ̃te 'tɔɔl nam, ɔŋ̃te 'kɛɛsn mɛnd nam, ɔŋ̃te 'kɛɛsn gaabm nam, ɔŋ̃te 'ɓoogo, ɔŋ̃te 'tɔkŋ taar-kɔɔɓɔ do nam ki, ɔŋ̃te 'kujun nam, 'sook koi ki te bubi ki.* 20 Gaabm se tɛrl Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, nakgen se paac, gɔtn m'iiŋ̃ baatum ki tap ɓo, maam m'lee m'tɛɗiŋ̃ tɛɗ tap.» 21 Isa jaay aak gaabm se, maakiŋ̃ jeŋ̃a ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔɔpiga naka kalaŋ sum. Nakŋ naai ɔk paac se, 'ɓaa dugiŋ̃ naatn ɔɔ gursiŋ̃ se 'ɓaa 'nigiŋ̃ jee daayge tu, bin se ai tooɗn kɔrbɔtɔ maakŋ raa ki. Ɔɔ naai lɛ, 'ɓaaɗo 'daanuma.» 22 Num gaŋ kɛn gaaba jaay booy taar se, roŋ̃ tɛrɛciŋ̃ bardak, ɔk tɛrl ɓaa ɓaa se maakiŋ̃ tuj kasak kasak, taa naaŋ̃ debm nak̃ dɛna.

23 Isa uun doŋ̃a aak jee mɛtiŋ̃ kɛn iŋg cɛɛŋ̃ ki se, ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn jee nak dɛnge jaay, kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki se ɔɔŋ̃ aak eyo!» 24 Jee mɛtiŋ̃ ki jaay booy taar se ɔkɗen taaɗ eyo, num Isa tɛrl ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛnumge, kɛnd maakŋ Gaar Raa ki se ɔɔŋ̃ aak eyo! 25 Ɗeere, kɛn giŋ̃ji jaay deel ute ɓee luppara se ɔɔŋ̃ɔ; naɓo debm nak̃ dɛna jaay 'kɛnd maakŋ Gaar Raa ki se, ɔɔŋ̃ cir naaŋ̃ se daala!» 26 Jee mɛtiŋ̃ ki jaay booy taar se, ɔkɗen taaɗ eyo cir daala. Naaɗe taaɗ te naapa ɔɔ: «Kɛn bin num, naŋa ɓo 'kɔŋ kaaja?» 27 Isa uun kaamiŋ̃ aakɗe ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Gɛn jikilimge tu sum num nakŋ se ɔɔŋ̃ɔ, num Raa ki se, ne ɗim ɔɔŋ̃iŋ̃ gɔtɔ.» 28 Gɔtn se Piɛr taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Anum 'booyo, naaje se k'j'ɔŋ̃oga nakge paac taa j'ai daan naai.» 29 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa. Kɛn nam jaay ɔŋ̃o ɓeege, gɛnaagen gaabge ute kɛngen mɛndge, koa, bubu, gaange ey lɛ maakŋ-gɔtiŋ̃ge taa maama ɔɔ taa Labar Jiga se, 30 nakgen se paac se, naaŋ̃ utu aɗen kɔŋ mɛt kaaru ɓeege, gɛnaagen gaabge ute kɛngen mɛndge, koge, gaange, maakŋ gɔtge, ɔɔ ute dubar kɛn jeege utu aŋ̃ dabar taa maam se. Ɔɔ kɛn kaaɗiŋ̃ jaay aanga num, naaŋ̃ 'kɔŋ kaajŋ̃ gɛn daayum. 31 Maakŋ jeege tun ɓɔrse naan ki se, dɛniŋ̃ utu kɔɔpm mɔɔtn. Ɔɔ maakŋ jeege tun ɓɔrse mɔɔtn se, dɛniŋ̃ utu 'tɛɗn jee naan ki.»

Isa taaɗ gɛn k-mɔtɔge tu ɔɔ naaŋ̃ utu kooyo ɔɔ aɗe dur daan yoge tu (Mt 20.17-19; Lk 18.31-34; Mk 8.31-33)

32 Naaŋ̃ kɛn se, naaɗe uun ɗoobo gɛn kookŋ ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ kɛn naaɗe jaay ɓaa ɓaa se, Isa deel naanɗe ki. Jee mɛtiŋ̃ ki se nakŋ se deel doɗe ɔɔ jee dɛn ɔk mɛtiŋ̃ se lɛ, ɓeere ɔkɗe. Gɔtn se naaŋ̃ daŋ jee mɛtiŋ̃ sik-kaar-di kalɗe ki ɔɔ baagɗen taaɗn nakŋ utu kaan doŋ̃ ki se daala. 33 Naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki, ɓɔrse naaje k'j'ook k'ɓaaki ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ *Goon Ɗeba se, j'utu j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute ji jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage. Naaɗe utu aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki kɛn j'aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ utu aŋ̃ kɔkŋ kɔliŋ̃ ji jeege tun Yaudge eyo. 34 Naaɗe se utu aŋ̃ tooy koogo mɛtiŋ̃ ki, aŋ̃ tupm ɓooro roŋ̃ ki, aŋ̃ tɔnd te mɛɛjɛ ɔɔ utu aŋ̃ tɔɔlɔ. Anum, kɛn ooy tɛɗga ɓii mɔtɔ se, naaŋ̃ utu aɗe dur daan yoge tu.»

Jak ute gɛnaaŋ̃ Jan tɔnd mɛta gɔtn Isa ki (Mt 20.20-28; Lk 22.24-27; Jn 13.3-17)

35 Jak te Jan gaan Zebedege ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃a ɔɔ: «Debm dooyje, bɛɛki num, nakŋ naaje k'je k'tɔnd mɛti ro ki se, naai ajen tooko.» 36 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase 'jeki m'asen tɛɗn ɗi?» 37 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛn naai aɗe tɛrl maakŋ gaari ki se, ɔŋ̃jen deb kalaŋ kiŋg do ji daami ki ɔɔ kɛn kalaŋ do ji jeeli ki.» 38 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ naase 'tɔndki mɛta ro ki se, naase 'jeel ɔkki te mɛtiŋ̃ eyo.» Gɔtn se naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «*Kɔɔpm dubar maam m'utu m'kaay se, naase aŋ̃ki kɔŋ kaasn gɛn kaayiŋ̃ la? Lɔ *batɛm maam m'utu m'tɛɗ se, naase aŋ̃ki 'kɔŋ kaasn gɛn tɛɗiŋ̃ la?» 39 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, naaje j'aŋ̃ kɔŋ kaasa.» Naɓo Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, naase utu aki kaay kɔɔpm kɛn maam m'utu m'kaay se ɔɔ utu aki tɛɗn batɛm aan gɔɔ kɛn maam m'utu m'tɛɗ se. 40 Naɓo gɛn gɔtn kiŋg

jaay do ji daamum ki, ey lɛ do ji jeelum ki se, ɔlum maam eyo. Gɔtn se Raa ɗaapiŋga ɗaap maliŋge tu.»
41 Kɛn jee mɛtn Isa kɛn sik jaay ɓaa booy taar ese se, maakɗe tuju do Jak te
Jan ki. 42 Isa daŋɗeno paac ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Jeelki, jeegen k'tɔlɗe gaarge do
mɛtjil jeege tun ɓaa se paac se, naaɗe iŋg doɗe ki ɔɔ magalgen k'tɔndɗe se tɛɗ
jeege te taa tɔɔgɔ. 43 Num daan naase ki se ɔŋte 'tɛɗn bini. Kɛn maakse ki jaay
nam je tɛɗn magalse se, ɔŋ roŋ tɛɗn debm kaaŋ naabse. 44 Ɔɔ maakse ki se
jaay nam je tɛɗn naanse se ɔŋ roŋ asen tɛɗn ɓulse paac. 45 Taa *Goon Deba
ɓaaɗo se, taa jeege ɓo aŋ tɛɗn naaɓ eyo; num naaŋ ɓaaɗo se taa naaŋ ɓo tɛɗn
naaba jeege tu ɔɔ kɛɗn koŋ gɛn dugŋ do jee dɛna.»

Isa ɛɗ lapia debm kaam-tɔɔk kɛn roŋ Bartime
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

46 Isa te jee mɛtiŋ ki aan maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Jeriko ki. Kɛn naaɗe
deel deel jaay aan taar ki se, jeege dɛna ɔk mɛtɗe. Gɔtn se naaɗe ɔŋ debm
kaam-tɔɔkɔ jɛŋ ɗoob ki iŋg baay baaya roŋ Bartime, goon Time. 47 Kɛn naaŋ
booy jaay j'ɔɔ Isan Nazarɛt ɓo deel deel se, naaŋ baag tɔɔy ɔɔ: «Isa, naai *Goon
Daud‡, ɛɛjum dom ki!» 48 Jeege dɛna uuniŋ kaaminа ɔɔ ŋ'doa, gaŋ naaŋ tɔɔɗ
tɔɔy makɔŋɔ cir daala ɔɔ: «Goon Daud, ɛɛjum dom ki!» 49 Isa ɔk ɗaara ɔɔ ɗeek
ɔɔ: «'Daŋumsiŋkiro.» Naaɗe ɓaa ɔŋiŋa, ɗeekiŋ ɔɔ: «Isa daŋi. Ɔk 'maaki tɔɔgɔ,
iiŋi.» 50 Gɔtn ese debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔɗ und te kal magaliŋa, naar iiŋ kirit ɔɔ
ɓaa gɔtn Isa ki. 51 Isa tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «'Je m'ai tɛɗn dĩ?» Debm kaam-tɔɔkɔ tɛrliŋ
ɔɔ: «Debm dooyje, ɔɔɗum kaamuma.» 52 Isa taaɗiŋ ɔɔ: «'Baa. Taa naai aalga
maaki dom ki se, ɔŋga lapia.» Gɔtn se kaaminа naar ɔɔɗ aaka ɔɔ naaŋ ɔk ɗoobo
ute Isa tɛlɛ.

11

Isa ɛnd Jeruzalɛm ki aan gɔɔ gaarge
(Mt 21.1-11,14-17; Lk 19.20-44; Jn 12.12-19)

1 Kɛn Isa te jee mɛtiŋ ki jaay aan gɔɔr te Jeruzalɛm se, naaɗe aan do *kɔsn
ɔlib ki kɛn cɛɛ naaŋge tun k'daŋɗe Bɛtpajɛ te Betani. Gɔtn se maakŋ jeeŋge
tun mɛtiŋ ki se, Isa ɔl jeege di naaba. 2 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaki maakŋ naaŋ
kɛn naanse ki se. Kɛn naase ɛndki kɛnd se, aki kɔŋ goon buuru k'dɔɔkiŋga
dɔɔkɔ ɔɔ nam ɓii kalaŋ ook te do ki eyo. 'Tuut 'ɓaansiŋkiro. 3 Kɛn nam jaay
ɗeeksenga ɔɔ: gɛn dĩ jaay naase 'tɛɗki nakŋ se? 'Tɛrliŋki ɔɔki: Mɛlje ɓo jeŋa ɔɔ
tɛɗga sum ɓo, asesiŋo naar tɛrl gɔtiŋ ki.» 4 Kɛn naaɗe jaay ɓaa aan se, ɔŋ goon
buuru ɗoob ki k'dɔɔkiŋga dɔɔk taa ɓee ki ɔɔ naaɗe tuutiŋo. 5 Jee kɛn naaɗe
ɔŋɗe gɔtn ese se, jee mɛtiŋge aakɗe se ɗeekɗen ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuutiŋki
gɛn dĩ?» 6 Naaɗe tɛrlɗen aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno ɔɔ jee se ɔŋɗe naaɗe tuuto
goon buuru se. 7 Naaɗe ɔk ɓaansiŋ Isa ki, tɔɔɗ taal kal magalɗege do buur ki se
jaay Isa iŋg do ki. 8 Jeege dɛna tɔɔɗ taal kal magalɗege ɗoob ki. Ɔɔ jee mɛtiŋge
gaaŋɔ doomo maakŋ kaag ki, ɓaaɗo tɔmbiŋ ɗoob ki se kici. 9 Jee deel naaniŋ
ki ɔɔ jee ɔk mɛtiŋa ɗɔɔb ɔɔy ɔɔ:
«*Ozaana! Ozaana*!»*
«**Raa tɛɗn bɛɛŋ do deb kɛn ɓaaɗo te ro Mɛljege Raa*!»
10 «*Raa tɛɗn bɛɛŋ do deb kɛn ɔs gaar gɛn bubjege *Daud*!»
«*Ozaana Raa kɛn raan maakŋ raa ki*!»
11 Isa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔɔ naaŋ ɓaa ɛnd maakŋ *'Bee Raa ki.
Kɛn naaŋ bɛɛr aak dɔɔɗ nakge paac aas se, kaaɗ kɛn se kaaɗa ɓaaga. Gɔtn se
naaŋ teec ɓaa ute jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-di se Betani ki.

---

‡ **10:47** Goon Daud se gooniŋ mal eyo, num taaɗ taa *al-Masi kɛn aɗe teecŋ maakŋ mɛtjiliŋ ki. * **11:9** Ozaana se je ɗeekŋ ɔɔ: Raa aaja.

Isa naam ko ba
(Mt 21.12-13,18-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-17; Lk 13.6-9)

12 Mɛtbeeŋki, kɛn naaɗe iiŋo Betani ki se, Isa naam ɓo təoliŋa. 13 Kɛn naaŋ
jaay uun kaamiŋ aak ko ba ɗaar ɗaar te kambiŋ dɔk naane se ɔɔ kaaɗn naane
kɔŋ koojiŋ kɔsɔ. Naɓo kɛn naaŋ jaay ɓaa mɛtiŋ ki se naaŋ ɔŋ kamba sum taa
kaaɗn koojŋ ko ba se ute ɓɔrtɔ. 14 Gɔtn se Isa taaɗ ko ba ki se ɔɔ: «Naan ki se
mɔɔtn nam kɔsn naam kooji ey sum.» Gaŋ taar naaŋ taaɗ se jee mɛtiŋ ki se
booyga.

*Isa tuur jee tɛɗn zogen maakŋ *Bee Raa ki*

15 Naaɗe aan Jeruzalɛm ki ɔɔ gɔtn se, Isa ɓaa ɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ
naaŋ baag tuur jeegen ɓaano te nakɗege gɛn zoa ɔɔ jeegen ɓaaɗo dugu gɔtn
ese se. Naaŋ tɔt tɔl tuun te tabil jee pɛlɛkŋ gursge naatn ɔɔ tɔt tɔl te nakgen
jee tɛɗn zo dɛɛrge lee tiŋg do ki se kici. 16 Naaŋ gaasɗe ɔɔ nam ɔŋte deel ɓaano
ute ne ɗim daan bɔɔr Ɓee Raa ki. 17 Gɔtn se naaŋ dooyɗe, taaɗɗen ɔɔ: «Raa taaɗ
maakŋ Kitap ki ɔɔ:
Ɓee maam se tɛɗn ɓee kɛn mɛtjil jeegen ɓaa se paac ansum keeme.†
Num gaŋ naase 'tɛɗiŋki tɛɗga *gɔtn jee ɓoogge*!‡»

18 *Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage jaay booy nakŋ kɛn Isa tɛɗ se, naaɗe je ɗoobm aŋ tɔɔlɔ. Naɓo naaɗe
ɓeeriŋ ɓeere, taa jee dɛngen tus se jaay booy taar Isa dooyɗen se, ɔkɗen taaɗ
eyo. 19 Kɛn aan tɛgɛr gɔtɔ ɔk jiŋ se, Isa te jee mɛtiŋ ki teec naatn maakŋ gɛgɛr
kɛn Jeruzalɛm ki se.

Mɛtn taar ko ba kɛn tuutu

20 Mɛtbeeŋki tanɔɔriŋ-nɔɔriŋa, kɛn naaɗe tɛrlo tɛrl Jeruzalɛm ki se, naaɗe
aak ko ba kɛn Isa naamiŋ se, tuutga ŋɛs. 21 Gɔtn se Piɛr saap do taar kɛn
Isa taaɗo se, ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm dooyje, aaka! Ko ba naai 'naamiŋ se, tuutga
ŋɛs.» 22 Isa tɛrl taaɗ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ: «Naase se aalki maakse do Raa ki!
23 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa. Kɛn deba jaay ɗeek ko ki ɔɔ: ‹Iiŋi ooc maakŋ baar
ki› ɔɔ debm se jaay ɔk naaja maakiŋ ki eyo ɔɔ aal maakiŋ do taar kɛn naaŋ taaɗ
se, nakŋ se Raa ansiŋ kɔŋ tɛɗa. 24 Taa naaŋ se ɓo, maam ɗeeksen m'ɔɔ: nakŋ
paacŋ naase 'je aki tɔnd mɛta gɔtn Raa ki se, aalki maakse aan gɔɔ ɔŋiŋkiga
ɔɔ Raa asesiŋ kɛɗa. 25 Kɛn naase iiŋ ɗaarkiga raan 'ɓaaki 'ɓaa tɔnd mɛtn Raa
jaay, ɔkki taar te nam num, 'ɓaa ɔkiŋki naagiŋ jaayo. Bin jaay Bubsen maakŋ
raa kic ɓo asen tɔɔl *kusiŋsege.» 26 [§]

Magal Yaudge ɗɛm tɔɔgŋ Isa
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 Isa ute jee mɛtiŋ ki tɛrl ɓaaɗo Jeruzalɛm ki daala. Kaaɗ kɛn naaŋ lee ɓaa
kaam ara kaam ara daan bɔɔr *Ɓee Raa ki se ɓo, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki,
jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal taa ɓee Yaudge se ɓaaɗo
ɔŋiŋa. 28 Naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Naai tap ɓo kɛn undi kulu gɛn tɛɗn nakgen
se tap ɓo naŋa? Ey lɛ kɛn ɛɗi tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakgen se, tap ɓo naŋa?» 29 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Maam m'je tɔnd mɛtse naka kalaŋ sum. Kɛn naase jaay 'tɛrlumkiga
num, maam kic m'asen taaɗn debm kɛn undum kulu gɛn tɛɗn nakgen se.
30 'Taaɗumki tu, naŋa jaay ɔlo Jan-Batist *batiz jeege se: Raa lɔɓu jikilimge
lɛ?» 31 Ɔɔ gɔtn se naaɗe baag saapa ɔɔ taaɗ te naapa ɔɔ: «Naaŋ se j'aŋki tɛrl ɔɔ
ɗio? Kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Raa ɓo ɔliŋo› lɛ, naaŋ ajeki ɗeekŋ ɔɔ: ‹Gɛn ɗi jaay
baate tookŋ kuunki taar Jan se?› 32 Anum kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Jikilimge ɓo

† **11:17** Aak Eza 56.7. ‡ **11:17** Aak Jer 7.11. § **11:26** Bersen ese se maakŋ kitapgen mɛtiŋge se naaŋ gɔtɔ. «Kɛn naase jaay 'baateki kɔkŋ naagŋ naapge lɛ, Bubsen maakŋ raa ki kic ɓo asen kɔŋ tɔɔl kusiŋsege eyo.»

ɔliŋo› lɛ? A-a.» Taa naaɗe se ɓeer ɓeer jeege tu, taa jeege paac se jeel maakɗe ki Jan se debm taaɗ taar teeco taar Raa kɛn mala mala. 33 Gɔtn se naaɗe tɛrl Isa ki ɔɔ: «Naaje se k'jeel eyo.» Tɛr Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam kic num, m'asen kɔŋ taaɗn debm kɛn undum kulu gɛn tɛɗn nakgen se eyo.»

12

Isa aaŋ kaa taara ro magal Yaudge tu (Mt 21.33-46; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

1 Gɔtn se Isa baag taaɗn jeege tu ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ tɛɗ jinɛn biŋ, iiŋ gurugiŋ te durdur, uɗ gɔɔ do ko ki gɛn rii koojŋ biŋiŋa ɔɔ iiŋ gɔtɔ jɛrlɛ gɛn kiŋg bɔɔbm jinɛniŋa. Gɔtn se maakŋ jinɛniŋ se naaŋ ɔŋiŋ kaam ji jee tɛɗn naabge tu ɔɔ jee tɛɗn naabge se tɛɗga num utu kɔŋ bɛɗɗe ɔɔ gɔtn se naaŋ iiŋ ɓaa mɛrtɛ. 2 Kɛn kaaɗn kugŋ koojŋ biŋ jaay aan se, naaŋ ɔl debm tɛɗn naabiŋ se gɔtn jeege tun naaŋ ɔŋɗe jinɛniŋ kaam jiɗe se, taa aŋo kɔkŋ bɛɗiŋa. 3 Num kɛn debm tɛɗn naabiŋ jaay aan jinɛnɛ ki se, jee se ɔk tɔnd dɛrɛŋiŋa ɔɔ tuuriŋ ɔniŋ ɓaa jiŋ sik. 4 Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay aakiŋ naaŋ ɓaaɗo jiŋ sik se, naaŋ ɔl debm tɛɗn naabm kuuy daala. Naaŋ kic kɛn ɓaa aan se, naaɗe ɔk tɔndiŋ doŋ ki ɔɔ naajiŋa. 5 Naaŋ kɛn se, tɛr debm jinɛnɛ ɔl debm tɛɗn naabm kuuy daala. Naaŋ se naaɗe ɔk tɔɔliŋa. Tɛr debm jinɛnɛ se ɔlo jee tɛɗn naabgen kuuy dɛn daala. Naaɗe se kic ɓo jee mɛtiŋge naaɗe tɔnd dɛrɛŋɗe ɔɔ kɛngen mɛtiŋge naaɗe tɔɔlɗe. 6 Debm kɛn ɔɔpiŋ se, kɛse goon maak-jeŋa. Naaŋ saap ɔɔ: ‹Goonum mala se naaɗe utu tookŋ kuun taariŋa.› Taa naaŋ se ɓo, naaŋ ɔliŋo kaam mɔɔtn. 7 Gaŋ jee tɛɗn naabgen ese jaay aakiŋ se, baag taaɗn te naapa ɔɔ: ‹Naaŋ se ɓo kɛn bubiŋ ooyga num utu 'tɛɗn mɛl jinɛnɛ se; kɛn bin num 'ɓaakiro, k'tɔɔliŋki ɔɔ jinɛnɛ se ajeki kɔɔpm naajege tu.› 8 Gɔtn se naaɗe ɔkiŋa, tɔɔliŋa ɔɔ maakŋ jinɛn ki se, naaɗe uun undiŋ naatn.»

9 Num Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay ɓaaɗoga num, jee se naaŋ aɗen tɛɗn ɔɔ dĩ? Kɛn naaŋ ɓaaɗoga num, jee se naaŋ aɗen tɔɔl naatn ɔɔ jinɛniŋ se lɛ, naaŋ aŋ kɛɗn kaam ji jeege tun kuuy. 10 Naase 'dooyiŋkiga te ey la taar kɛn *Raa taaɗn maakŋ Kitap ki se ɔɔ:

Ko kɛn jee kiiŋ ɓeege baatiŋ se,
naaŋ se ɓo tɛɗga ko kɛn 'gakŋ ɓea;
11 *kɛse ɓo naabm Mɛljege Raa*
*ɔɔ naajege tu se j'aakiŋki se ɔkjeki taaɗ eyo!**»

12 Num magal Yaudge se jeelga kaal naagŋ taar kɛn Isa taaɗ se, taaɗ te naaɗe. Gɔtn se naaɗe je ɗoobm kɛn aŋ kɔkɔ, naɓo naaɗe ɓeer jee dɛnge tu. Gɔtn se naaɗe iiŋ ɔniŋa.

Mɛtn taar kɔgŋ miiri gɛn Gaar magal roŋ Sezar (Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Magal Yaudge ɔl *Parizigen mɛtiŋge te jee *Ɛrɔdgen mɛtiŋge, taa ɓaa goom kɔkŋ Isa do taariŋ ki. 14 Naaɗe ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jeele naai se 'taaɗ taar mɛt ki ɔɔ taar jeegen kuuy se naai 'tɛɗn naaba ro ki eyo ɔɔ jeegen jeege jeelɗe jee magalge se, taar naaɗege se naai ɔli ɗim maak ki eyo. Num naai dooy jeege te ɗoobm taar Raa mɛt ki. Ɓɔrse 'taaɗjen tu: j'ɔk ɗoobo gɛn kɔgŋ miir Sezar ki lɔɓu gɔtɔ? J'aŋ kɔg lɔɓu j'aŋ kɔg ey lɛ?» 15 Num gaŋ Isa jeele taar naaɗe taaɗ se, taar maakɗe eyo. Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn dĩ jaay naase oomumki bin se? Uun 'ɓaankiro te tamma kalaŋ, m'aŋ kaak tu.» 16 Naaɗe uun ɓaano te tamma kalaŋ ɔɔ Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kaam-nirl doa te ro kɛn k'raaŋiŋ ro ki se tap ɓo gɛn naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Gɛn Gaar Sezar.» 17 Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn bin num, nakŋ gɛn Gaar Sezar se ɛɗiŋki nakiŋa

* **12:11** Aak KKR 118.22-23.

ɔɔ nakŋ gɛn Raa lɛ, ɛɗiŋ̃ki nakiŋ̃ kici.» Num kɛn naaɗe jaay booy taar Isa taaɗ se, ɔkɗen taaɗ eyo.

Jeege naaj mɛtn taar jeegen utu kooy duru (Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 Jeegen k'daŋɗe *Sadusege kɛn taaɗ ɔɔ jeege ooyga num dur ey sum se, ɓaaɗo gɔtn Isa ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: 19 «Debm dooy jeege, *Musa raaŋjeno maakŋ Kitap ki ɔɔ: kɛn deba ɔk mɛnda jaay ooy ɔŋ̃ te goon ey se, bɛɛki num, gɛnaaŋ̃ se 'kɔkŋ mɛndiŋ̃a taa koojŋ̃ mɛtjili gɛnaaŋ̃ kɛn ooy se. 20 Num 'booyo, gɛnaage cili, koŋ̃ɗe kalaŋ. Debm deet deet se ɔk mɛnda naɓo ooy ooj te goon eyo. 21 Debm mɛtiŋ̃ ki ɓaaɗo ɔk mɛndiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ kic ooy ooj te goon eyo. Debm k-mɔtɔge tu se kic ɓo ɓaaɗo ɔk mɛnd se, naaŋ̃ kic ɓo ooy ooj te goon eyo kici. 22 Ɔɔ naaɗen cili se paac tɔkŋ naamga mɛnd se, naɓo naaɗe paac ooyo ɔɔ goono kalaŋ kic ɓo nam ooj te eyo. Ɔɔ kaam mɔɔtn se, mɛnda se kic ɓaaɗo ooyo. 23 Bin num, ɓii kɛn jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge tu se, mɛnd se tap ɓo 'tɛɗn mɛnd naŋa? Taa naaɗen cili se lɛ, tɔk naaminga paac.» 24 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase se, ɓɛrɛ, iigkiga, taa taar Raa se lɛ 'jeelki eyo ɔɔ tɔɔgŋ Raa kic lɛ, naase ɔndki te mɛtiŋ̃ eyo. 25 'Booyki, ɓii kɛn jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge tu se, gaabge te mɛndge se tɔkŋ naap ey sum. Num naaɗe se tecŋ̃ aan gɔɔ *kɔɗn Raagen maakŋ raa ki. 26 Gɛn mɛtn taar jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar maakŋ Kitapm Musa ki se, naase 'dooyiŋ̃ki te ey la kɛn ɔɔ: Musa aako pooɗo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki ɔɔ maakŋ pooɗ kɛn se Raa taaɗiŋ̃ ɔɔ: *Maam se m'Raa gɛn *Abraam m'gɛn Isaka ɔɔ m'gɛn *Yakub*?† 27 Raa se, naaŋ̃ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ̃ se, Raa jee zɛɛrɛ. Naase se, ɓɛrɛ, ɗeer ɗeer iigkiga.»

*Maakŋ *Ko Taar Raa ki se kɛse ɓo taar gɛn tɛɗa kɛn magal cir paac (Mt 22.34-46; Lk 10.25-37; Rm 13.8-10)*

28 Kaaɗ kɛn Isa naaj naaj ute *Sadusege se, debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa kalaŋ bini utu te naaɗe. Kɛn naaŋ̃ jaay booy Isa taaɗ tɔɔk mɛtn taara nijim bin se, naaŋ̃ iiko cɛɛŋ̃ ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Maakŋ taarge tun kɛn Raa taaɗ ɔɔ k'tɛɗ paac se, kɛn gay ɓo cirɗe?» 29 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Taar cirɗe paac se kɛn ɔɔ: *'Booyki gaan *Israɛlge, Mɛljege Raa se, naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo Raa.* 30 *Naai 'je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute saapi paac ɔɔ ute tɔɔgi paac.*‡»

31 Tɛr kɛn mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «*'Je naapi aan gɔɔ 'je ro naai mala.*§ Maakŋ taarge tun kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, kɛn cir taargen ese se gɔtɔ.» 32 Debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, kɛse jiga. Taar naai 'taaɗ se taar mɛt ki. Raa se naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɔɔ Raa kuuy se, gɔtɔ. 33 Debkilimi je Raa se, aŋ̃ je te maakiŋ̃ paac, ute saapiŋ̃ paac, ute tɔɔgiŋ̃ paac ɔɔ je naapiŋ̃ aan gɔɔ ro naaŋ̃ mala. Taargen se cir *sɛrkŋ kɛn naaŋ̃ ɛɗ Raa ki ɔɔ cir sɛrkŋ kɛn naaŋ̃ tɔjɔ ɔɔ tɔɔciŋ̃ se.» 34 Isa jaay booy taar gaabm tɛrliŋ̃ nijim bin se, naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai se 'dɔk te *maakŋ Gaar Raa eyo.» Gɔtn se naaɗe mɔɔtn nam tɔnd te mɛtiŋ̃ gɛn taar ɗim kuuy ey sum.

**Daud daŋ *al-Masi ɔɔ: Mɛluma (Mt 22.41-45; Lk 20.41-44)*

35 Gaŋ kɛn Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki se, naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage taaɗ ɔɔ al-Masi naaŋ̃ goon Daud se? 36 Daud mala kic ɓo *Nirl Salal ɔliŋ̃ ɗeek ɔɔ:
*Mɛljege Raa taaɗo Mɛlum ki ɔɔ:
'Baaɗo iŋg do ji daamum ki,*

† **12:26** Kɛn Raa jaay ɗeek bin se, je taaɗn ɔɔ naan naaŋ̃ ki se, jeegen do dɔkiŋ̃ se utu zɛɛrɛ. ‡ **12:30** Aak Dt 6.4-5. § **12:31** Aak Lb 19.18.

*bini jee taamooyige se m'aɗen tɛɗn naai utu 'kiŋg doɗe ki.**
37 Daud mala kic ɓo daŋiŋ ɔɔ: Mɛluma, anum 'tɛɗn gooniŋ se, 'tɛɗn ɔɔ ɗi daala?»
Kɛn jee dɛn jaay booy taar se ɛɗɗen maak-raapo.

Isa ɗeek jeege tu ɔɔ j'ɔnd kɔnd te jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se (Mt 23.1-14; Lk 20.45-47)

38 Tɛr Isa ɗeek jeege tun naaŋ dooyɗe dooy se ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ te jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, taa naaɗe se je lee te kal magalɗege gɛn magal roɗe ɔɔ kɛn ɓaaga bɔɔr ki se, naaɗe je jeege aɗen tɛɗn tɔɔsɛ naaɗe ki. 39 Ɔɔ kɛn naaɗe jaay aanga maakŋ *ɓee Yaudge lee tusn maak ki se, naaɗe je kiŋg gɔtn naan ki. Ɔɔ kɛn aanga gɔtn kɔs ki kic lɛ, naaɗe je gɔtn naan ki. 40 Naaɗe se ɓo kɛn baagga keem Raa num, eem lɛk tɛc tɛɗ aan gɔɔ naaɗe ɓo jee bɛɛ taa jeege aɗen kaaka ɔɔ naaɗe ɓo jee kɛn ɔs naŋ ji mɛnd-daayge. Num gaŋ naaɗe se, bɔɔr utu koocŋ doɗe ki se ɔɔŋ aak eyo.»

*Mɛnd-daaye ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki (Lk 21.1-4)*

41 Gɔtn se, daan bɔɔr *'Bee Raa ki, Isa utu iŋg cɛɛ tukul kaag kɛn jeege lee tɔmb sɛrkɛ maak ki ɔɔ naaŋ aak jee dɛngen ɓaaɗo ɔmb sɛrkɛ Raa ki maakŋ tukul kaag ki se. Gɔtn se jee maalge ro naap ki ɓaaɗo ɔmb gurs dɛna. 42 Gɔtn se, mɛnd-daay kalaŋ ɓaaɗo ɔmb tammage sɛɛm sɛɛm dio ɔɔ tammagen se kɔbɔrɔ kic ɓo aas eyo. 43 Gɔtn se Isa daŋ jee mɛtiŋ ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa. Mɛnd-daay kɛn daay naŋ takŋ ese se, nakŋ naaŋ ɔmb maakŋ tukul kaag ki se dɛn cir gɛn jee ɓaa se paac. 44 Taa jeegen se ɛɗ do nak dɛnɗege tu, gaŋ mɛnd-daay se ute daayiŋ se kic ɓo, nakŋ naaŋ ɔkŋ kɛn an tiŋg se ɓo, naaŋ ɓaaɗo ɔmbiŋ paac.»

13

*Isa taaɗ ɔɔ *'Bee Raa se jeege utu aŋ tɔɔkɔ (Mt 24.1-51; Lk 21.5-36; Mt 10.16-23; Lk 17.22-37)*

1 Kaaɗ kɛn Isa teeco teec maakŋ 'Bee Raa ki se, maakŋ jeeŋge tun mɛtiŋ ki se, deb kalaŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm dooyje, aak tu kogen aak bɛɛ kɛn j'iiŋ ɓee se! Aak tu ɓee se j'iiniŋga aak bɛɛ aak eyo!» 2 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Aaka, ɓee magal ɗaar aak bɛɛ bɛɛ ese se, jeege utu aŋ ru naŋ tak. Koŋgen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap ɓo 'kɔŋ toodn do naapiŋ ko ki eyo.»

Jee Raage j'utu j'aɗen dabara

3 Naaŋ kɛn se, Isa ook iŋg do *kɔsn ɔlib ki ɔɔ ɔl kaamiŋ aak kaam sak *'Bee Raa. Gɔtn se jee mɛtiŋ ki se, Piɛr, Jak, Jan ɔɔ Andre naaɗe se sum ɓo ute te naaŋa ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: 4 «'Taaɗjen tu, nakgen se 'kaan nuŋ ki? Ɔɔ naaŋ se 'tɛɗn ɔɔ ɗi jaay ɓo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki kɛn nakgen se jaay kaaɗiŋ 'kaan se?»
5 Gɔtn se Isa baagɗen taaɗa ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ, ɔŋte 'kɔŋki nam ɔŋten 'dɛrlse. 6 Jeege dɛna utu aɗe ɓaa ute roma ɔɔ asen taaɗn ɔɔ: ‹Maam ɓo *al-Masi!› Ɔɔ kɛn naaɗe 'tɛɗ bin se utu 'dɛrl jeege dɛna. 7 Kɛn 'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn maan bɔɔrge, kɛn gɔɔr utu naase lɔɓu 'dɔkɔ, anum ɓɛrɛ, ɔŋten 'ɓeerki. Taa nakgen se utu 'kaana, naɓo duni se 'kɔŋ naŋ ey ɓɔrtɔ. 8 Jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu kiiŋ bɔɔrɔ ute jee taa naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar kaam kalaŋ utu kiiŋ bɔɔrɔ te taa naaŋ gaar kɛn kuuy. Maakŋ naaŋge tun mɛtiŋ naaŋa utu 'tea ɔɔ gɔtn mɛtiŋ ɓo utu tɔɔl jeege. Aan gɔɔ mɛnd kɛn maakiŋ tuuniŋ gɛn koojo se, nakgen se kic ɓo baaga kaana num, kɛse je taaɗn ɔɔ dunia ɔɔpga gɔɔrɔ. 9 Num naase jee mɛtum ki se iŋgki do mɛtɛk se ki. Taa jeege se utu asen kɔnd

* **12:36** Aak KKR 110.1.

bɔɔrɔ ɔɔ asen ɓaa tɔnd dɛrɛŋ maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki. Taa
maam se naaɗe asen tɔkŋ ɓaa naan magalge tu ɔɔ naan gaariŋge tu. Taa bin
se, naase aki tɛɗn saaɗumge naan naaɗe ki. 10 Anum bɛɛki se Labar Jigan gɛn
Isa al-Masi se, j'utu j'aŋ taaɗn mɛtjil jeege tun do naaŋ ki se paac jaayo. 11 Kɛn
j'ɔk k'ɓaanse ɓaa gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki se, nirlse ɔŋte kaay se do taar kɛn naase aki
ɓaa taaɗa, taa taar kɛn naase aki ɓaa taaɗ kaaɗ kɛn se naase mala eyo, num
*Nirl Salal ɓo asen kɔl naase aki 'taaɗa. 12 Naaŋ kɛn se gɛnaa utu kɔl gɛnaaŋ
j'aŋ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ bubu kici utu kɔl gooniŋa j'aŋ ɓaa tɔɔlɔ. Gaange utu tɛrl naaga
bubɗege tu ɔɔ je yoɗe. 13 Taa maam se jeege paac utu asen kɔɔdn kundu; naɓo
debm jaay aayga kaaminŋ bini aanga do taar tɔɔliŋ ki num, naaŋ se utu 'kɔŋ
kaaja.»

Dubar ɔɔŋ kusiŋa utu ɓaaɗo
(Mt 24.15-51; Lk 21.20-36; Lk 17.22-37)

14 «Kaaɗiŋ utu kaan se naase utu aki kaakŋ Debm tuj deelga te gɔtiŋ se utu
'kɛnd kiŋg maakŋ *Bee Raa ki, gɔt kɛn *salal se, kɛn bɛɛki num, naaŋ kɛnd
eyo. Bin num debm jaay dooy taar ese se booy ŋ'ɔkiŋ jiga jaayo! Kɛn jaay
aakkiga nakgen se num, ɔŋ jee kɛn iŋg taa naaŋ Jude ki se, k'j'aaŋ j'ook maakŋ
koge tu. 15 Debm iŋg kiŋg do ɓeeŋ ki raan se, kɛn naaŋ bɔɔy jaay aaŋ kaaŋ se,
ŋ'ɔŋte bɔɔyo gɛn tɔsn nakiŋgen maakŋ ɓeeŋ ki. 16 Debm jaay maakŋ gɔtiŋ
ki kic lɛ ŋ'ɔŋte tɛrlo ɓeene gɛn kuun kal magaliŋa. 17 Bii kɛn se, mɛndgen
mɛndkaamge ute ko gaangen gɛnɗege aay kaay si se, aɗen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo.
18 Eemki *Raa taa nakgen se 'kaan kaaɗn kuul ki eyo. 19 Kaaɗ kɛn se jeege
utu dabar dɛna ɔɔ dubar se gɔtn Raa aal dunia tap ɓo nam naam te eyo ɔɔ
mɔɔtn dubar naan ki jaay 'kɔɔŋ cir naaŋ ese se gɔtɔ. 20 Num Mɛljege Raa, ɓii
dubar se, naaŋ gaaŋiŋga duuku taa jeegen naaŋ bɛɛr tɔɔɗɗe se, kɛn ɓiigen se
jaay naaŋ gaaŋɗen te duuk ey num, nam kɔŋ kaaja tap ɓo gɔtɔ. 21 Kaaɗ kɛn
se jaay nam taaɗsenga ɔɔ: ‹'Baaɗo aakki, *al-Masi utu ara!› Ey lɛ taaɗsen ɔɔ:
‹Aakki! Naaŋ utu naane!› Naase, ɔŋten 'tookki taariŋa. 22 'Booyki! Jeegen
kɛn tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe ɓo al-Masige ute jeegen tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki se utu aɗe ɓaao. Naaɗe utu 'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen
deel doa, taa 'kaaŋ jeege dala. Ɔɔ jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ se kɛn naaɗe
ɔŋga ɗoobo num, aɗen kaaŋ dal kici. 23 Num, naase se ɔndki kɔndɔ! Ɓɛrɛ, taar
se lɛ, maam m'aalsenga kaal paac bise ki.»

**Goon Deba utu aɗe tɛrlɛ*

24 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ:
«Kɛn ɓiigen gɛn dubarge se jaay deelga num,
kaaɗa se utu 'tɛɗn ilim dib
ɔɔ laapa se lɛ wɔɔr eyo.
25 *K-dijgen maakŋ raa ki aɗe si naaŋ ki*
*ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ maakŋ raa ki paac se, utu 'tea.**

26 «Gɔtn se j'kaakŋ *Goon Deba aɗe bɔɔy maakŋ gapara ki ute tɔɔgŋ Raa kɛn
wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ. 27 Ɔɔ Goon Deba se aɗe kɔl *kɔɗn Raage ɔɔ naaɗe utu 'tusn jee
kɛn naaŋ bɛɛr tɔɔɗɗe, mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ, gɔtn do naaŋa iiŋ ro ki bini
ɗaar ro ki ɔɔ bini gɔtn mɛtn raa ɗaar ro ki.»

Isa aal naagŋ taara ute ko ba

28 «Naase ɔndki doa te ko ba: kɛn naaŋ jaay baaga kɔɔdn taa-oomo ɔɔ dɔɔb
kamba se, naase 'jeelki ɔkki mɛt-kijiri aanga ɔɔ ɓara ɔɔpga gɔɔrɔ. 29 Bin num
naase kic ɓo, kɛn aakkiga nakgen se jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se,
naaŋ aan ɔŋsega gɔɔr kaam-taarse ki. 30 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: jee duni

* **13:25** Eza 13.10 ɔɔ 34.4.

ki ɓɔrse se 'kooy naŋ ey sum ɓo, nakgen se utu 'kaana. 31 Maakŋ raa ute do
naaŋa se utu 'deele, num taar maam se 'kɔŋ deel eyo.»

*Raa kaliŋ̃ ki sum ɓo jeel ɓii kaan *Goon Deba*

32 «Num gaŋ kɛn gɛn kaaɗiŋ̃ ute ɓiiŋ̃ Goon Deba ano ɓaa se, nam tap ɓo jeel
eyo. Kɔɗgen maakŋ raa ki kic lɛ jeel eyo, ɔɔ Goono kic ɓo, jeel eyo. Nam jeel
ɓiiŋ̃ se, gɔtɔ. Kɛn jeel se, Bubu kaliŋ̃ ki sum. 33 Ɔndki kɔndɔ, ɔŋ̃te 'tooɗki bia,
taa kaaɗn Goon Deba aɗe ɓaa se, naase 'jeelki eyo. 34 Kɛse tec aan gɔɔ debm
ɓaa ɓaa mɛrtɛ. Naaŋ̃ ɔŋ̃ ɓeeŋ̃ kaam ji jee tɛɗn naabiŋ̃ge. Naŋa kic naaŋ̃ taaɗiŋ̃
naabiŋ̃ naabiŋ̃a ɔɔ debm bɔɔbm taa ɗoobo se naaŋ̃ taaɗiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃te tooɗn bia.
35 Iŋgki zɛɛrɛ daayum, taa naase kic ɓo 'jeelki eyo kaaɗn kɛn mɛl ɓee aɗe ɓaa
se, kɛn naaŋ̃ ɓo 'kaan tɛgɛr, daan ɓea, do-mɛtbɛɛki, lɔ tanɔɔriŋ̃a. 36 Ɔndki kɔnd
ey num sɔm naaŋ̃ asen kaan kɔŋ pirsil kaaɗ kɛn naase utu tooɗki tooɗ bia.
37 Taar kɛn maam m'taaɗsen se, m'taaɗiŋ̃ jeege tu paac: daayum iŋgki zɛɛrɛ.»

14

Jee magalge ɛnd tɛl kutn Isa

1 Ɔɔpga ɓii di sum ɓo, Yaudge 'tɛɗn *laa Paak ute laa mappan ɔk ɔrɔm eyo.
Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar
Raage je ɗoobm an gooŋ̃ kɔkŋ Isa taa aŋ̃ ɓaa tɔɔlɔ. 2 Naaɗe taaɗ ɔɔ: «ʃ'ɔŋ̃te
'kɔkiŋ̃ki ɓii laa ki, ey num jeege kiiŋ̃ gɛn tɛɗn taara ɔɔ gɔtɔ tuju.»

Mɛnda ɓaaɗo ɔt itir ro Isa ki
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

3 Isa ɓaa maakŋ naaŋ kɛn Betani ki ɔɔ kaaɗ kɛn naaŋ̃ iŋg ɔs kɔsɔ maakŋ ɓee
Simon kɛn k'daŋiŋ̃ debm bikiɗi se, mɛnda kalaŋ ɓaaɗo uuno naka aan gɔɔ
k-ɓɔkɔlɔ kalaŋ ɔɔ nakŋ se ko ɓo k'cɔɔc k'ɗaapiŋ̃a. K-ɓɔkɔl se k'daŋiŋ̃ *albatir*.
Ɔɔ itir maak ki se itir salal ɔɔ ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ k'daŋiŋ̃ *nard*. Mɛnd se ɓaaɗo tɔɔk k-ɓɔkɔlɔ
se ɔɔ ɔɔy itir maak ki se do Isa ki. 4 Jee mɛtiŋ̃gen iŋg gɔtn se aak se, maakɗe tuju
ɔɔ baag taaɗn te naapa ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay itir se naaŋ̃ tujiŋ̃ bin se? 5 Itir se jaay
k'ɓaa k'duginga num, ano ɓaa te tamma cir kaar-mɔtɔ ɔɔ gursn se j'aŋ̃ niginŋ̃
jee daayge tu*!» Taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe taaɗ taargen iŋg kusu ro mɛnd kɛn se.
6 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛnda se ɔŋ̃iŋ̃ki jɛlɛk, ɔŋ̃te 'tɛrɛciŋ̃ki mindiŋ̃a. Nakŋ
naaŋ̃ tɛɗum maam ki se, nakŋ jig aak eyo. 7 Jee daayge se daayum utu te naase
ɔɔ kɛn naase 'jeki num aɗeki kɔŋ tɛɗn bɛɛ. Num gaŋ maam se m'kɔŋ kiŋg te
naase daayum eyo. 8 Ey num, mɛnd se naaŋ̃ tɛɗga bɛɛ kɛn naaŋ̃ kɔŋ tɛɗa. Ɔɔ
itir naaŋ̃ ɔtum se ɗaapumga roma kɛn tɛɗga num j'utu j'am kɔl maakŋ ɓaaɗ
ki se. 9 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: do naaŋa ute magaliŋ̃ se gɔtn gay gay kic
ɓo, kɛn jeege utu 'taaɗn Labar Jiga se, nakŋ kɛn mɛnd se jaay tɛɗum se, jeege
paac utu kɔɔsn maaniŋ̃a ɔɔ saapm do nakŋ kɛn naaŋ̃ tɛɗn ese se.»

Judas ut Isa
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

10 Judas Iskariɔt se, naaŋ̃ maakŋ jee mɛtn Isa kɛn sik-kaar-dio. Naaŋ̃ iiŋ̃
ɓaa taaɗ *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raage tu taa naaŋ̃ je aɗen taaɗn ɗoobm kɛn
naaɗe an kɔkŋ Isa. 11 Kɛn naaɗe booy taar Judas se, maakɗe raapo ɔɔ naaɗe
taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu aŋ̃ kɛɗn gurs. Naaŋ̃ kɛn se, Judas baag je ɓo ɗoobm an
kutn Isa sum.

*Isa ɔl jee mɛtiŋ̃ ki tɛɗɗen kɔsn gɛn *laa Paak*
(Mt 26.17-36; Lk 22.7-18,21-39; Jn 13.1-38; 1Kɔr 11.23-25)

* **14:5** Tamman kaar-mɔtɔ se aas te gursn debm kɛn tɛɗ naaba ɔŋ maakŋ ɓaar ki.

12 Ɓii deet deetn gɛn laa mappan ɔk ɔrɔm eyo jaay aan se, ɓii kɛn se ɓo k'tɔjŋ̃
gaan baatge gɛn laa Paak gɛn Yaudge. Jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Kɔsn
gɛn laa Paak se, naai 'je j'aisiŋ̃ tɛɗn kaam gay?» 13 Gɔtn se Isa ɔl maakŋ jeege
tun mɛtiŋ̃ ki se jeege dio, ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaki maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ kɛn 'ɓaaki ɓaa
se, naase aakki dɔɔɗn ute gaaba uuno kɔɔyɔ ɗooc te maane se. Ɔkki mɛtiŋ̃a,
14 ɔɔ gɔtn naaŋ̃ an kɛnd maak ki se, 'taaɗki mɛl ɓee ki se ɔɔki debm dooy jeege
ɔljeno, ɔɔ k'tɔnd mɛti ɔɔ ɓee gay jaay ɓo naaŋ̃ an kɔsn kɔsn laa Paak te jee mɛtiŋ̃
ki se? 15 Gɔtn se naaŋ̃ asen taaɗn ɓee magala kɛn do ɓee ki raan, ɔɔ maakŋ
ɓee ki se, nakiŋ̃ge paac aas kart. Gɔtn ese ɓo ajeki tɛɗn kɔsn gɛn laa Paak se.»
16 Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay ɓaa aan maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, naaɗe ɔŋ nakge se
paac aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno. Gɔtn se ɓo naaɗe tɛɗ kɔsn gɛn laa Paak.
17 Kɛn aan tɛgɛr gɔtɔ ɓaa ɔk jiŋ̃ se, Isa ɓaaɗo ute jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-kaar-dio.
18 Kɛn naaɗe jaay iŋg gɔtn kɔs ki baag kɔsɔ se, Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ,
m'asen taaɗa: maakse ki se, debm iŋg ɔs kɔs te maam se ɓo utu am kutu.»
19 Kɛn naaɗe jaay booy taar ese se, naaɗe maakɗe tuju. Gɔtn se naŋa naŋa
kic ɓo baag tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Lɔ, nakŋ se tɛɗn maam lɛ?» 20 Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Maakŋ naase kɛn sik-kaar-di se, debm ɔl kɔl jiŋ̃ maakŋ baay ki ute maam se
ɓo, naaŋ̃a. 21 Ɗeere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan gɔɔ kɛn *Raa taaɗno maakŋ
Kitap ki, num gaŋ ɔɔŋ̃ deb kɛn aŋ̃ kut se! Debm bin se kɛn j'oojiŋ̃ te ey kic ɓo,
bɛɛ kaca.»

Isa ɛɗ kɔsn taaɗn mɛtn taar yoŋ̃a

22 Kaaɗ kɛn naaɗe ɔs kɔs se, Isa uun mappa jiŋ̃ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup ɛɗiŋ̃ jeege
tun mɛtiŋ̃ ki ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔk ɔski, kɛse roma.» 23 Tɛr naaŋ̃ uun *kɔɔp ɗooc te
tɔtn koojŋ̃ kaagŋ k'daŋjiŋ̃ biŋ̃ se jiŋ̃ ki, tɔɔm Raa, ɛɗɗesiŋ̃a ɔɔ naaɗe paac naŋa
kic ɓo ɔk aaye aaye. 24 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse moosuma kɛn taaɗ ɔɔ *Raa dɔɔkga
ute naase. Moosn se ɔɔy taa jee dɛna. 25 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: tɔtn koojŋ̃
biŋ̃ ese se, mɔɔtn maam m'kaay ey sum, bini m'ɓaa kaay tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ kiji se,
*maakŋ Gaar Raa ki jaayo.»
26 Kɛn naaɗe aar kaa gɛn keem Raa aas se, naaɗe teec ɓaa ook do *kɔsn ɔlib
ki.

Isa taaɗ ɔɔ Piɛr utu aŋ̃ baate

27 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Naase 'paacki utu amki kaaŋ̃ rɛsɛ,
taa Raa taaɗga taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:
Maam m'utu m'tɔɔl debm gaam baatge,
ɔɔ baatiŋ̃ge se lɛ utu 'kaaŋ̃ wɔɔkɔ.†
28 Num kɛn maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kɔnd naana, m'asen
ɓaa booy taa naaŋ Galile ki.» 29 Gɔtn se Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn jee mɛti ki jaay
aaŋ̃ rɛsi paac kic ɓo, maam se m'ai kɔŋ rɛs eyo.» 30 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Booy
bɛɛ, m'ai taaɗa: maakŋ nɔɔr kɛn jaaki se, kɔr kɔrɔŋ̃jɔ 'kɔɔy ɗɔɔl di ey sum ɓo,
naai 'naajŋ̃ ɗɔɔl mɔtɔ 'ɗeekŋ ɔɔ naai 'jeelum eyo.» 31 Gaŋ Piɛr ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gɔtɔ!
Maam se kɛn am kaan te yoa kic ɓo, m'ai baati eyo!» Ɔɔ jee mɛtiŋ̃ kɛn kuuy se
kic ɓo paac taaɗ aan gɔɔ gɛn Piɛr se.

Isa tɔnd mɛtn Raa Getsemane ki (Mt 26.36-46; Lk 22.40-46)

32 Naaŋ̃ kɛn se, naaɗe aan gɔt kɛn k'daŋjiŋ̃ Getsemane. Kɛn naaɗe aan se, Isa
taaɗn jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Iŋgki gɔtn ara, kɔr maam m'aɗe ɓaa tɔnd mɛtn Raa se.»
33 Naaŋ̃ ɔk ɓaan te Piɛr, Jak ɔɔ Jan. Gɔtn se nirliŋ̃ baag teece ɔɔ taar maakiŋ̃
ki naŋ tak. 34 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se maakum tujga ɔɔ nirlum teecga aan
gɔɔ m'aki kooyo. Anum naase se iŋgki gɔtn ara ɔɔ ɔŋ̃ten 'tooɗki bia.» 35 Naaŋ̃

† **14:27** Aak Zak 13.7.

iiŋ iik naan ki cɔkɔ, ooc naaŋ ki ɔɔ baag tɔnd mɛtn Raa ɗeek ɔɔ: «Kɛn naai 'je
num, kaaɗn dubar kɛn utu kaan dom ki se, iikiŋ naatn dɔkɔ.» 36 Naaŋ tɛrl
taaɗ daala ɔɔ: «Abba, Bua, nakŋ ɔɔŋ ciri naai ki se, gɔtɔ. Iikum *kɔɔpm dubar
se rom ki naata. Num gaŋ 'tɛɗ aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki, aan gɔɔ kɛn
maam ɓo m'je se eyo.» 37 Kɛn naaŋ tɛrl ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ ki se, kaamɗe ɔkga
bia. Naaŋ ɗeek Simon Piɛr ki ɔɔ: «Simon, naai 'tooɗ tooɗ bi la? Lɛr kalaŋ kic ɓo
naai ɔŋ aasiŋ te gɛn kiŋg zɛɛr ey ne? 38 Naase iŋgki zɛɛrɛ, 'tɔndki mɛtn Raa, taa
naase aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo. Maakŋ debkilimi se je tɛɗn nakŋ
bɛɛ, naɓo daa roŋ ɓo ɔŋ aasiŋ eyo.»
39 Tɛr Isa iik naan ki cɔkɔ daala, ɓaa tɔnd mɛtn Raa, naaŋ iŋg ɗɔɔl taar ese
sum. 40 Kɛn naaŋ ɔk tɛrlo daal se, ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ ki tooɗ tooɗ bia ɔɔ kɛn
bi ɔkɗe se, kaamɗe kic ɔŋ aak eyo. Gɔtn se taar naaɗe aŋ taaɗ kic ɓo jeel eyo.
Isa ɔk tɛrl ɓaa tɔnd mɛtn Raa daala. 41 Kɛn naaŋ tɛrl ɓaaɗo ɔŋɗe gɛn k-mɔtɔge
se, ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ tooɗn bise ki se naase utu 'tooɗ 'tɔɔlki tɔɔl kɔɔrse rɔk
la? Bɛɛga, kaaɗiŋ aanga. 'Booyki, *Goon Deba se, j'utu j'aŋ kɔkŋ kɔl ji jee tɛɗn
*kusiŋge tu. 42 Iiŋki, k'ɓaaki! Aakki, debm am kut se aanga!»

Isa j'ɔkiŋga
(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.2-12)

43 Kɛn Isa utu taaɗ naŋ te taariŋ ey sum ɓo, gɔtn se Judas aana; naaŋ se
maakŋ jeege tun mɛtn Isa kɛn sik-kaar-dio. Naaŋ ɓaaɗo ute dɔɔl jeege dɛna
mɛtiŋ ki kɛn ɔk gɔrɗ-jɛrlɗege ɔɔ te sirɗɗege. Jee se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal taa ɓee Yaudge ɓo
ɔlɗeno. 44 Judas, naaŋ ɓo debm utu kutn Isa se, taaɗga taaɗ jeege tun ese se
ɔɔ: «Debm jaay maam m'aŋ baam kɔkɔ ɔɔ m'kaay ciiliŋ se ɓo, kɛse ɓo naaŋa!
Ɔk 'ɓaansiŋki ɔɔ 'bɔɔbiŋki jiga.» 45 Kɛn Judas jaay ɓaaɗo aan se, naar ɓaa cɛɛ
Isa ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm dooyje!» Gɔtn se naaŋ baam ɔkiŋa ɔɔ aay ciiliŋa.
46 Jee kuuy k'ɓaaɗo tɛl se ɔɔ iij-ɔkiŋa. 47 Num maakɗe ki se, deb kalaŋ ɔɔɗo
gɔrɗ-jɛrliŋa, ɔg gaaŋ te bi debm tɛɗn naabm magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
se. 48 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrɗ-jɛrlsege ɔɔ te sirɗsege se,
aan gɔɔ 'ɓaakiro kɔkŋ debm ɓoogo. 49 Ey num ɓii-raa maam m'tiŋgo ute naase
daan bɔɔr *Bee Raa ki m'lee dooy jeege, naɓo naase ɔŋ ɔkumkiro te eyo. Num
jaaki jaay m'ɓaamkiro kɔkɔ se, taa taar k'raaŋiŋo maakŋ Kitap ki do dɔkiŋ
se, 'kaan ɗoobiŋ ki.» 50 Gaŋ gɔtn se, jee mɛtiŋ ki paac baatiŋa ɔɔ aaŋ rɛsiŋa.
51 Anum, gɔtn se goon kɔɗɔ kalaŋ bini ɔk mɛtn Isa ɔɔ naaŋ aal kal kuulu sum
ɓo roŋ ki. Jee se ɔkiŋa, 52 naɓo naaŋ aŋ ɔŋɗe kaliŋ jiɗe ki, aaŋ ɓaa mɛt-beere.

*Isa j'ɔk k'ɓaansiŋ naan magal Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*
(Mt 26.57-68; Lk 22.54,63-65; Jn 18.13-24)

53 Naaɗe ɔk ɓaan te Isa ɓee *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Gɔtn se magal
jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, magal taa ɓee Yaudge ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko
Taar Raage se, paac tus gɔtn ese. 54 Piɛr ɔko mɛtn Isa daanɗe goon dɔkɔ, ɛnd
ɓaa bini aan daan bɔɔr ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Gɔtn se naaŋ iŋg
riib riib pooɗo te jee tɛɗn naabge.
55 Anum magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacŋ jee
kaakŋ mɛtn taarge se, naaɗe je tɔl taara do Isa ki taa aŋ kɔkŋ mindiŋ num,
j'aŋ ɓaa tɔɔlɔ, naɓo naaɗe ɔŋ te taar ɗim eyo. 56 Ey num saaɗge dɛna ɓaaɗo
tɔliŋ taar-kɔɔɓɔ doŋ ki, naɓo saaɗɗege ɔk mɛtn naap eyo. 57 Jee mɛtiŋge uun
taar mɛt ki eyo, ɔliŋ doŋ ki taa aŋ kɔkŋ mindiŋa, ɗeek ɔɔ: 58 «Naaje k'booyo
naaŋ taaɗ ɔɔ: ‹*Bee Raa kɛn jeege ɓo iiniŋ te jiɗe se, maam m'aŋ tɔɔkŋ naatn
ɔɔ daan ɓiige tun mɔtɔ se, maam m'kiiŋ kɛn kuuy gɔtiŋ ki. Bee maam m'aŋ
kiiŋ se, jikilimge ɓo aŋ kiiŋ te jiɗe eyo.›» 59 Ute naaŋ se kic ɓo, saaɗgen ɓaaɗo

taaɗ taar se, taarɗe ɔk mɛtn naap eyo. 60 Gɔtn se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se iiŋ̃ ɗaar daan jeege tu ɔɔ tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naai tap ɓo 'tɛrlɗen taar ɗim ey la do taarge tun naaɗe tɔli doi ki se?» 61 Gaŋ Isa do ɗɛk ɔɔ tɛrliŋ̃ taar ɗim eyo. Tɛr magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tɔnd mɛtiŋ̃ daala ɔɔ: «Naai ɓo *al-Masi kɛn Goon Raa kɛn jeege lee tɔɔmiŋ̃ se la?» 62 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, kɛse maama. Ɔɔ naase utu aki kaakŋ *Goon Deba se, iŋg kiŋg do ji daam Sidburku ki ɔɔ kɛn naaŋ̃ aɗe bɔɔy se aɗe kiŋg do gapar ki.» 63 Gɔtn se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki, iiŋ̃ nɛɛpm te kaliŋ̃ge ɔɔ ɗeek ɔɔ: «'Booyki! Naase nakage k'jeki saaɗn nam kuuy se, gɛn ɗi daala! 64 Naase lɛ 'booykiga te bise kɛn naaŋ̃ naaj naaj Raa se! Anum naase 'saapki ɔɔki ɗĩ?» Jee gɔtn ese paac ɔjiŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki ɔɔ: «Naaŋ̃ se nakiŋ̃ yoa!» 65 Jee mɛtiŋ̃ge baagiŋ̃ tupm ɓooro roŋ̃ ki, teeliŋ̃ kaamiŋ̃a, tɔndiŋ̃ ute kutupu ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «'Taaɗjen tu, debm taaɗ taar teeco taar Raa ki, kɛn tɔndi se, naŋa?» Gɔtn se asgarge kic ɓo ɔk ɓaansiŋ̃a ɔɔ tɔndiŋ̃ mɛtn biŋ̃ ki.

Piɛr baate Isa
(Mt 26.59-75; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25-27)

66 Kaaɗ kɛn Piɛr jaay utu nɛŋ daan bɔɔr ki se, maakŋ mɛndge tun jee tɛɗn naabm *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, deb kalaŋ ɓaaɗo. 67 Kɛn naaŋ̃ aak Piɛr iŋg riib riib pooɗo se, gɔtn se naaŋ̃ ɔndiŋ̃ kaama tak, ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, naai kic ɓo debm Isan kɔɗ Nazarɛt se.» 68 Gɔtn se Piɛr baag naaja ɗeek ɔɔ: «Gaabm se maam m'jeeliŋ̃ eyo ɔɔ taar naai 'taaɗ se lɛ, maam m'booy m'ɔk mɛtiŋ̃ eyo.» Gɔtn se Piɛr iiŋ̃ teec naatn ɓaa maakŋ ɓee kɛn taa ɗoob ki. [Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔŋ̃jɔ ɔɔɗ ɔɔyɔ]‡. 69 Num mɛnda se tɛrl aakiŋ̃a ɔɔ baag taaɗn jeege tun iŋg gɔtn ese ɔɔ: «Gaabm ese kic ɓo mɛtn naaɗe!» 70 Gaŋ Piɛr tɛrl naaj daala. Tɛr cɔkɔ sum ɓo, jee iŋg gɔtn ese ɗeekiŋ̃ daala ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, naai se mɛtn naaɗe, taa naai kic ɓo kɔɗ Galile.» 71 Num Piɛr baag naam taariŋ̃ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, maam m'naam rom te Raa, m'taaɗsen m'ɔɔ: gaabm se maam m'jeeliŋ̃ eyo ɔɔ kɛn m'taaɗga taar-kɔɔɓɔ kic ɓo ɔŋ̃ Raa am naama.» 72 Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔŋ̃jɔ ɔɔɗ ɔɔy gɛn k-dige ɔɔ Piɛr naar saap do taar kɛn Isa taaɗiŋ̃o ɔɔ: «Kɔr kɔrɔŋ̃jɔ kɔɔy ɗɔɔl di se, naai am baatn ɗɔɔl mɔtɔ.» Gɔtn se naaŋ̃ saap do taar kɛn se, naar teeco ɔɔ baag keeme.

15

Isa j'ɔk k'ɓaansiŋ̃ naan Pilat ki
(Mt 27.1-2,11-14; Lk 22.66-71, 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Tanɔɔriŋ̃ nɔɔriŋ̃ se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, ute magal taa ɓee Yaudge ɔɔ jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se ɓo magal Yaudgen *jee kaakŋ mɛtn taarge, naaɗe paac tus taaɗ dɔɔk taarɗe kalaŋ. Kɛn naaɗe taarɗe tɛɗ kalaŋ se, gɔtn se ɔl k'j'ɔk k'dɔɔk Isa ɔɔ ɔk ɓaa ɛɗiŋ̃ Pilat ki. 2 Kɛn naaɗe aan se, Pilat tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ kɛn naai 'ɗeekiŋ̃ se.» 3 Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu se tɔliŋ̃ taarge dɛna doŋ̃ ki taa aŋ̃ kɔkŋ mindiŋ̃a. 4 Tɛr Pilat tɔnd mɛtiŋ̃ daala ɔɔ: «Naai 'tɛrlɗen ey la? Naai 'booy ey la taar naaɗe tɔli doi ki taa ai kɔkŋ mindi se?» 5 Num gaŋ Isa tɛrliŋ̃ te taar ɗim eyo. Kɛn Pilat aakiŋ̃ se, ɔkiŋ̃ taaɗ eyo.

Isa j'utiŋga
(Mt 27.11-31; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-40, 19.1-16)

6 Kɛn aanga *laa Paak gɛn Yaudge se tak ɓo, jeege se ɓaaɗo tɔnd mɛtn Pilat ɔɔ j'ɔɔɗ j'ɔlɗen debm daŋgay kalaŋ kɛn naaɗe jenga ro ki. 7 Naaŋ̃ kɛn se, gaaba kalaŋ bini debm daŋgay k'daŋiŋ̃ Barabas, j'ɔkiŋ̃ daŋgay ki te sawarge. Kaaɗ kɛn jeege teec sawar se, naaɗe tɔɔlga deba. 8 Gaŋ ɓii kɛn se sum ɓo, jeege dɔɔlɔ ook ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ aɗe kɔɔɗn debɗe kalaŋ aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ ŋ̃'lee

‡ **14:68** Taara se maakŋ kitapge tun mɛtiŋge se gɔtɔ.

ŋ̃'tɛɗa. 9 Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «'Jeki m'asen kɔɔɗn kɔl Gaar Yaudge se la?» 10 Taa
Pilat se jeele, kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu jaay ɔk ɓaaŋ̃o ute Isa se, naaɗe
tɛɗ tɛɗ maak-kilimi ɓo roŋ̃ ki. 11 Anum magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔl mɛtn jee
dɛnge ɔɔ k'tɔnd mɛtn Pilat num, taa j'aɗen kɔɔɗn kɔl Barabasi. 12 Ɔɔ jeege se,
Pilat tɔnd mɛtɗe daala ɔɔ: «Num gaabm naase 'daŋiŋ̃ki Gaar Yaudge se, m'aŋ̃
tɛɗn m'ɔɔ dĩ?» 13 Gɔtn se, tɛr jeege ɗɔɔb ɔɔy caa ɔɔ: «Naaŋ̃ se, 'tup 'tɔɔliŋ̃ ro kaag
ki!» 14 Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «Naaŋ̃ tap ɓo tujga dĩ?» Num gaŋ jeege se tɔɔy dɔɔk taara
ɔŋ̃ eyo ɔɔ: «Naaŋ̃ se, 'tup 'tɔɔliŋ̃ ro kaag ki!» 15 Pilat je raapm maakŋ jee dɛnge
se, ɔl k'ɓaa k'j'ɔɔɗ j'ɔlɗen Barabas. Gaŋ gɛn Isa se, naaŋ̃ ɔl k'j'ɔndiŋ̃ ute mɛɛjɛ
ɔɔ ɔk ɔliŋ̃ asgarge tu taa j'aŋ̃ ɓaa tupm tɔɔl ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo mɛtn Isa ki

16 Asgarge ɔk ɓaan te Isa daan bɔɔr ɓee kɛn maak ki ɔɔ ɓee se gɛn magal taa
naaŋ gɔtn ese. Gɔtn se naaɗe daŋo dɔɔl asgarge paac. 17 Naaɗe uun uusiŋ̃ kal
gaariŋ̃ge aac boŋ ɔɔ uj ɗaapo jɛkɛ* gɛn kɔrɔndɔ, ɓaaɗo ɔndiŋ̃ doŋ̃ ki. 18 Naaɗe
baagiŋ̃ tɛɗn tɔɔsɛ ɔɔ: «Tɔɔsɛ naai ki, Gaar Yaudge!» 19 Gaŋ gɔtn se, naaɗe tɔndiŋ̃
doŋ̃ ki te kaagŋ tec naala, tupiŋ̃ ɓooro roŋ̃ ki, ɓaaɗo tɛrgɛ ɔɔ no naaniŋ̃ ki.
20 Kɛn naaɗe tooyiŋ̃ koogo mɛtiŋ̃ ki aas se, kal aac boŋ se naaɗe ɔɔɗiŋ̃ naatn
ɔɔ tuusiŋ̃ kal naaŋ̃ge gɔtiŋ̃ ki jaay ɔk ɓaansiŋ̃ naata, taa j'aŋ̃ ɓaa tupm tɔɔl ro
kaag ki.

Isa k'tupiŋ̃ga ro kaag ki
(Mt 27.32-56; Lk 23.26-49; Jn 19.17-37)

21 Gɔtn se, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ̃ Simon kɔɗ Sirɛn. Naaŋ̃ se bubm Alekzandɛr
te gɛn Rupus. Naaŋ̃ iiŋ̃o naatn ɔɔ deel deel te ɗoobm se. Asgarge ɔkiŋ̃ taa tɔɔgɔ
gɛn kuun kaagŋ j'aŋ̃ tupm Isa ro ki se. 22 Naaɗe ɔk ɓaan te Isa gɔt kɛn k'daŋiŋ̃
Golgota; Golgota se je ɗeekŋ ɔɔ: gɔtn kaaɗn do deba†. 23 Naaɗe ɛɗiŋ̃ tɔtn koojŋ̃
biŋ̃ deep te dawa k'daŋiŋ̃ mir, gaŋ Isa baate kaaye. 24 Gɔtn se, naaɗe tupiŋ̃ ro
kaag ki ɔɔ uun ɗaariŋ̃ raan ɔɔ kaliŋ̃ge se, asgarge tɛɗiŋ̃ salatia jaay ɓo nigiŋ̃a
ɔɔ debm oociŋ̃ga ɓo uunu uunu. 25 Naaɗe tup Isa ro kaag ki se kaaɗn mɛs
ki. 26 Naaɗe tupiŋ̃ aas se, raaŋ ɔliŋ̃ kaam doŋ̃ ki mɛtn taar kɛn naaɗe ansiŋ̃
tɔɔlɔ, naaɗe raaŋ ɔɔ: Kɛse ɓo Gaar Yaudge. 27 Naaɗe iiŋ̃ tup jee ɓoogge dio ro
kaagge tu kici. Deb kalaŋ k'j'uun k'ɗaariŋ̃ do ji daamiŋ̃ ki ɔɔ deb kalaŋ k'j'uun
k'ɗaariŋ̃ do ji jeeliŋ̃ ki. 28 [‡]

29 Jee deel deel gɔtn se jaay ɗaar aakiŋ̃ se, naaɗe siik doɗe ɔɔ naajiŋ̃ ɔɔ: «Waya!
Naai ɓo debm ɔɔ 'tɔɔkŋ *'Bee Raa ɔɔ aŋ̃ kiiŋ̃ kuuy daan ɓiige tun mɔtɔ se, 30 aaj
roi mala; 'bɔɔy do kaag ki se naata!» 31 *Magalgen jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute
jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se kici, taaɗ te naapa ɔɔ tooyiŋ̃ koogo
mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Jee kuuy se, naaŋ̃ aajɗenoga num, ɔŋ aasiŋ̃ gɛn kaajŋ̃ ro naaŋ̃
mal eyo. 32 Naaŋ̃ *al-Masi kɛn Gaar *Israɛlge ɗey se, ŋ̃'bɔɔyɔ naatn ɓɔrse ro
kaag ki ɔɔ kɛn naaje jaay j'aakiŋ̃ga naaŋ̃ bɔɔyoga num, j'kaal maakje doŋ̃ ki.»
Jee ɓooggen k'tup k'tɔɔlɗe do kaagge tun cɛɛsn Isa ki se kic ɓo naajiŋ̃a.

Isa ooyga

33 Kɛn kaaɗa jaay aas katar tir se, do naaŋa te magaliŋ̃ se gɔtɔ ɓaa tɛɗ ilim
dib bini aan katar do tɛgɛr ki. 34 Aan katar do tɛgɛr ki se, Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ ute
taar naaŋiŋ̃a ɔɔ: «*Eloyi, Eloyi, lɛma sabaktani?*» Taar se je ɗeekŋ ɔɔ: *Raama,
Raama, naai 'rɛsum gɛn ɗĩ?*§

---

* **15:17** Jɛkɛ se laatn gaariŋ̃ge. † **15:22** Golgota se kɔsn baata ɔɔ kɛn aakiŋ̃ num tec aan gɔɔ kaaɗn
do deba. ‡ **15:28** Kitap gɛn mɛtiŋ̃ge ziiɗn naaŋ̃ se: Taa naaŋ̃ se ɓo, taar kɛn Raa taaɗn maakŋ Kitap
ki se aanga te ɗoobiŋ̃a kɛn taaɗn ɔɔ: «Naaŋ̃ se, j'aakiŋ̃ aan gɔɔ debm kusiŋ̃a daan jee kusiŋ̃ge tu.» Aak
Eza 53.12 ɔɔ Luk 22.37 kici. § **15:34** Aak KKR 22.2.

35 Maakŋ jeege tun ɗaar gɔtn ese se kɛn booyiŋ naaŋ taaɗ bin se, jee mɛtiŋge
taaɗ ute naapa ɔɔ: «'Booyki tu, naaŋ daŋ daŋ *Ɛli!» 36 Gɔtn se deb kalaŋ aaŋ
ɓaa uuno naka kalaŋ kɛn uun maane, ɔliŋ maakŋ tɔtn koojŋ biŋ kɛn mooyo
jaay, uun ɔliŋ taa gaɾɗ ki ɔɔ uun ɔliŋ taar Isa ki taa ŋ'suubu. Tɛr ɗeek ɔɔ: «Ɔŋki
jaay sɔm j'aakiŋki, kɛn Ɛli jaay utu aɗe ɓaa aŋ bɔɔyiŋ naatn ro kaag ki se num.»
37 Gɔtn se, Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔŋɔ ɔɔ koŋ teece.
38 Naaŋ kɛn se, kal deer k'gaaŋ maakŋ *'Bee Raa se, nɛɛpo raan bini aan
naaŋ ki tak. 39 Bubm asgarge kalaŋ kɛn ɗaar kaaɗn Isa ki se, jaay booy Isa
ɔɔɗ ɔɔyɔ ɔɔ kaakŋ naaŋ aak kooyiŋ se, ɗeek ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, gaabm ara se Goon
*Raa!» 40 Gɔtn se mɛndge ɗaar dɔkɔ ɔɔ aakiŋa. Maakɗe ki se Mari kɛn iiŋo
Magdala ki, Mari ko Jakŋ baata te gɛn Yozɛ ɔɔ ute mɛnda roŋ Salome. 41 Kɛn
Isa utu Galile ki se, naaɗe leeɗo te naaŋa ɔɔ tɛɗiŋo naaba. Gɔtn se mɛndgen
kuuy kic dɛna ɓaaɗo te naaŋa Jeruzalɛm ki tɛlɛ.

Isa j'ɔliŋ ɓaaɗn
(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

42 'Bii kɛn se ɓo, Yaudge ɗaap ɗaap roɗe gɛn *ɓii sebitn kɛn 'baagŋ tɛgɛr kɛn
gɔtɔ ɔkga jiŋ se. Kɛn kaaɗn tɛgɛr jaay aan se, 43 gaaba kalaŋ bini kɔɗ Arimate
roŋ Yusup ɓaaɗo. Maakŋ magal Yaudge tun jee lee kaakŋ mɛtn taarge se,
naaŋ kic ɓo debm k'jeel jeel gɔtiŋa. Ɔɔ naaŋ kic iŋg aak kaak kaam *maakŋ
Gaar Raa kɛn utu 'kaan se. Naaŋ aay kaamiŋ ɓaa ɛnd ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtiŋa
taa aŋ kɔŋ ro Isa se naaŋ aŋ ɓaa kɔl maakŋ ɓaaɗ ki. 44 Kɛn Pilat jaay booy j'ɔɔ
Isa ooyga se, ɔkiŋ taaɗ eyo. Naaŋ ɔl k'daŋo bubm asgarge tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Isa
ooy se daaniŋ dɔkga la?» 45 Kɛn bubm asgarge jaay ɗeekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ» naaŋ kɛn
se jaay Pilat ɔŋ Yusup ɓaa ɔɔɗ ro Isa. 46 Num Yusup iiŋ dugo kal duubu, bɔɔyo
ro Isa naatn ro kaag ki ɔɔ teeliŋ te kal se, uun ɔliŋ maakŋ ɓaaɗ kɛn j'ɔŋ ko ɓo
j'uɗ k'ɗaapiŋa ɔɔ dircil aaliŋ ko taar ki. 47 Mari kɛn iiŋo Magdala ki ute Mari
ko Yozɛ, naaɗe aak gɔtn j'ɔl j'aalsiŋa.

16

Isa duroga daan yoge tu
(Mt 28.1-8; Lk 24.1-8; Jn 20.1-2)

1 Kɛn *ɓii sebit jaay deel se, Mari kɛn iiŋo Magdala ki, Mari ko Jak ute
Salome dugo nakŋ oot nijimi gɛn ɓaa kɔtn ro Isa ki aan gɔɔ kɛn Yaudge lee
tɛɗa. 2-3 Num ɓii dumas* ki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ, naaɗe iiŋ ɓaa ɓaa taa ɓaaɗ kɛn
j'ɔl j'aalo ro Isa maak ki se, taaɗ te naapa ɔɔ: «Naŋa jaay ajeki dircil ko taa
ɓaaɗ ki se?» Kɛn naaɗe jaay aan taa ɓaaɗ ki se, kaaɗa utu ooko kooko. 4 Kɛn
naaɗe jaay uun kaamɗe aak se, ko taa ɓaaɗki se nam dirciliŋga, ey num, ko se
magal bɛɛ eyo. 5 Kɛn naaɗe aan se, ɛnd maakŋ ɓaaɗ ki. Kaam do ji daamɗe ki
se, aak goon kɔɗɔ iŋg ute kaliŋ raap raapo. Kɛn naaɗe aakiŋ se, dɔrlɔ ɔɔ nirlɗe
teece. 6 Gaŋ goon kɔɗɔ se taaɗɗen ɔɔ: «Ɔŋten 'ɓeerki! Naase se 'jeki je Isan
kɔɗ Nazarɛtn kɛn k'tup k'tɔɔliŋ ro kaag ki se; naaŋ se duroga daan yoge tu;
gɔtn ara se, naaŋ gɔtɔ. Aakki tu, kɛse ɓo gɔtn kɛn j'ɔl j'aalsiŋa. 7 Bin num, 'ɓaa
'taaɗki Piɛr ki te jee mɛtn Isa kɛn kuuy se ɔɔki: naaŋ se ɔndsenga naana, asen
ɓaa booy taa naaŋ Galile ki. Gɔtn naane se ɓo, naase aŋki 'ɓaa kaaka, aan gɔɔ
kɛn naaŋ taaɗseno.» 8 Naaɗe teec aaŋ ɔŋ taa ɓaaɗa taa naaɗe se nirlɗe teecga
ɔɔ roɗe kic ɓo ɔk marga jɛg jɛg. Kɛn ɓeere ɔkɗe se, taar ɗim kic ɓo naaɗe ɔŋ taaɗ
nam ki eyo.

Isa teec naan jeeŋge tu
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

* **16:2-3** Maakŋ suuk kalaŋ ki se ɓii dumas se ɓo ɓiin baag deet deet.

†[9 Isa duro daan yoge tu se ɓii dumas ki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ. Deet deet se naaŋ
teec naan Mari kɛn iiŋo Magdala ki, naaŋ ɓo kɛn Isa tuuriŋo sitange cili roŋ
ki. 10 Mɛnd se ɓaa taaɗ jeege tun tiŋgo te Isa ɔɔ kɛn naaŋ ɔŋɗe se, naaɗe maakŋ
kɔl do ki ɔɔ iŋg eem keeme. 11 Kɛn naaɗe jaay booy taar naaŋ taaɗɗen ɔɔ Isa se
duroga daan yoge tu ɔɔ naaŋ mala aakiŋoga ute kaamiŋ se, gaŋ jee se baate
tookŋ taariŋa.
12 Kɛn nakgen se jaay deel se, jee mɛtiŋ kɛn dio ɓaa ɓaa ɓee naata. Kɛn naaɗe
jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki se, Isa teec naanɗe ki ute ro kuuy. 13 Jee se tɛrl ɓaaɗo taaɗ
jeeɗege tun kuuy ɔɔ jee se kic ɓo naaɗe baate tookŋ taarɗe.
14 Tɛr Isa ɓaaɗo teec naan jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-kalaŋ, kaaɗ kɛn naaɗe iŋg
ɔs kɔsɔ. Gɔtn se naaŋ mooyɗe taa naaɗe baate kaal maakɗe doŋ ki ɔɔ taa
do-mɔŋgɗen kɛn ɔlɗe naaɗe baate tookŋ taar jeegen ɓaaɗo taaɗɗen ɔɔ naaŋ
duroga ɔɔ naaɗe aakiŋga te kaamɗe se. 15 Naaŋ taaɗɗen ɔɔ: «'Baaki do naaŋ ki
paac ɔɔ 'taaɗki Labar Jiga se jeege tu paac. 16 Debm took aalga maakiŋ se j'aŋ
*batizi ɔɔ naaŋ kɔŋ kaaja, num debm baate tookŋ kaal maakiŋ lɛ bɔɔr utu kɔjŋ
doŋ ki.» 17-18 'Booyki! Jee aalga maakɗe dom ki se, naaɗe kɔŋ tuur sitange te
roma ɔɔ naaɗe kɔŋ taaɗn taar naaŋgen kuuy. Naaɗe tɔkŋ wɔɔjge te jiɗe ɔɔ kɛn
aayga kaagŋ tɔɔlɔ kic ɓo, aɗe kɔŋ tɛɗn ɗim eyo. Naaɗe tɔnd jiɗege do jee kɔɔŋge
tu ɔɔ jee kɔɔŋge 'kɔŋ lapia. Kɛse ɓo nakŋ-kɔɔɓgen naaɗe tɛɗa.

*Isa ɔk tɛrl gɔtn *Raa ki*

19 Kɛn Mɛljege Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ se, Raa uun ɓaansiŋ maakŋ raa ki ɔɔ
naaŋ iŋg do ji daamiŋ ki. 20 Ɔɔ jee mɛtiŋ ki se ɓaa gɔtɔ ɓaa se paac taaɗ Labar
Jiga gɛn Isa se jeege tu. Ɔɔ Mɛlje Isa noogɗe maakŋ naabɗe ki, naaɗe tɛɗga
nakgen deel doa taa jeege jeele taar naaɗe taaɗ se, taar mɛt ki.]

† **16:8** Taar naan ki se (koŋ 16.9-20) maakŋ kitapge tun mɛtiŋge se taar se gɔtɔ.

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Luk

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Luk

Luk kɛn raaŋ Labar Jigan ese se, naaŋ ɓo debm kɛn raaŋ kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ naabm Isage se kici. Maakŋ kitap kɛn deet deet kɛn naaŋ raaŋiŋo se, naaŋ raaŋ mɛɗiŋ Teopil ki ɔɔ ute ɗoobm Teopil se naaŋ taaɗ jeege tun jee al-Masige tun Yaudge eyo ɔɔ naaɗe taaɗ taar Grɛk. Naaŋ taaɗ tɔɔkɗen mɛtn taar nakgen naaɗe jeel ɔk mɛtiŋ eyo ute kiŋg Yaudge. Bin ɓo jeegen Yaudge ey gɔtɔ ɓaa se paac se 'jeele Isa se naaŋ ɓo Mɛl Kaajɗe. Maakŋ raaŋiŋ ki se, nakŋ kɛn naaŋ ɔŋiŋ jiga cir paac se, mɛtn taar kɛn Isa dooy jeege ute kiŋgiŋa naaŋ ɔɔ: Raa ɔlo gooniŋ Isa al-Masi se taa kaajŋ jeegen kɛn tookiŋ taariŋa. Jee kɛn jeege aalɗe maak ki ey se, Isa ɔkɗen ɔɔŋɔ aan gɔɔ: jee kusiŋge, gaan sɛɛmge, jee daayge, jee kɔɔŋge ɔɔ mɛrtge. Jee al-Masigen Luk raaŋɗen taar ara ese se, jee mɛtiŋge jee maalge. Taa naaŋ se ɓo naaŋ raaŋɗe mɛtn taarge dɛna kɛn Isa taaɗ taa maala, aan gɔɔ mɛtn taar kɛn j'ɔŋiŋ maakŋ koŋ 12.16-21 ɔɔ koŋ 16. Taa naaŋ se ɓo, Luk taaɗ jee al-Masige tu ɔɔ maalɗe se k'tɛɗn naabm Raa ɔɔ k'noogŋ jeege. Maakŋ kitapiŋ ki se Luk taaɗ ɔɔ: Isa se naaŋ ɓo Mɛlɛ.

*Mɛtn Taar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn Luk raaŋo*
(Mk 1.1; NJKN 1.1-3)

1 Teopil, jeege dɛna raaŋoga mɛtn taar nakgen deel daanjege tu se. 2 Jeegen ɓaaɗo taaɗjeki mɛtn taar nakgen deel ese se ɔɔ naaɗe se ɓo jee saaɗgen mɛtn-jiki aako ute kaamɗe, ɓɔrse naaɗe se ɓo kɛn tɛɗga jee lee wɔɔk taar *Raa se. 3 Taa naaŋ se ɓo, Jaamus, gɔtn nakŋ se jaay uuno mɛtiŋ sum se, maam m'tuuro mɛtiŋ tak tak jaay ɓo maakiŋ tɔɔlumi ɔɔ m'je m'aisiŋ raaŋ te ɗoobiŋa. 4 Bin ɓo do nakge tun k'taaɗio mɛtiŋ se, naai 'jeele kɛse ɓo taar mɛt ki.

**Kɔɗn Raa ɓaaɗo taaɗ taar koojŋ Jan-Batist*

5 Kaaɗ kɛn *Ɛrɔd iŋgo gaar taa naaŋ Jude se, gaaba kalaŋ, *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki k'daŋiŋ Zakari. Naaŋ se mɛtn jee Abiage ɔɔ mɛndiŋ se roŋa Elizabet; naaŋ kic mɛtjil gɛn *Aarunge. 6 Naaɗen di se paac jee bɛɛ naan Raa ki, naaɗe iŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa ki ɔɔ nakgen kɛn Raa ɔɔ k'tɛɗ se, naaɗe paac tɛɗiŋ te ɗoobiŋa. 7 Gaŋ naaɗe se ɔk gaange eyo, taa mɛndiŋ Elizabet se mɛndkarta ɔɔ naaɗe di se lɛ paac gɔɔlga.

8 Ɓii kalaŋ se, aan kaabm Zakari ki ute jeeŋge gɛn ɓaa tɛɗn *sɛrkɛ maakŋ *Bee Raa ki. 9 Aan gɔɔ jee tɛɗn sɛrkgen naan Raage tu kɛn lee tɛɗ do dɔkiŋ se, kɛn kaaɗiŋ jaay aanga num, naaɗe bɛɛr ɔɔɗ deb kalaŋ te salatia gɛn ɓaa kɛnd ɓee Mɛljege tu Raa ki ɔɔ taa 'ɓaa tɔɔcn nakŋ oot nijim naaniŋ ki. 10 Kaaɗ kɛn jaay Zakari ɛnd maakŋ Ɓee Raa ki gɛn tɔɔcn nakŋ oot nijim se, jee dɛn se iŋg naatn eem keem Raa. 11 Gɔtn se, kɔɗn Mɛljege Raa teec naan Zakari ki ɔɔ naaŋ ɗaar do ji daam ki gɔtn kɛn k'lee k'tɔɔcn nakŋ oot nijim se. 12 Kɛn Zakari jaay aakiŋ se, nirliŋ teece ɔɔ ɓeere ɔkiŋa. 13 Gaŋ kɔɗn Raa ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɔŋte 'ɓeere Zakari! Taa Raa se naaŋ booyiga keemi. Mɛndi Elizabet se utu ai koojŋ goon gaaba ɔɔ naai aŋ kɔnd roŋ Jan. 14 Goon se ai tɛɗi naai maaki ute raapm dɛn aak eyo ɔɔ ɓii koojiŋ ki se, jeege dɛna maakɗe utu 'raapm kici. 15 Taa naaŋ se utu 'tɛɗn debm magala naan Mɛljege tu. Tɔtn koojŋ biŋ ute tɔtn te ɔrɔmiŋ se, naaŋ 'kaay eyo. Num kɛn naaŋ utu maakŋ koŋ ki sum ɓo, Raa utu aŋ ɗoociŋ te *Nirl Salal. 16 Naaŋ an tɔɔɗn ɓaa ute gaan *Israɛlge dɛna naan Mɛlɗe Raa

ki. 17 Ɔɔ naaŋ̃ utu 'lee naan Raa ki ute tɔɔgŋ *Ɛli ɔɔ ute Nirl Raa kɛn bɔɔyo doŋ̃ ki se, taa naaŋ̃ 'tɛɗn bubge ute gaange se 'kɔkŋ taasa ute naapa, ɔɔ jeegen kɛn baate tookŋ taar Raa se lɛ, naaŋ̃ aɗen tɛrl maakɗe 'tɛɗn jee kɛn tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a. Bin jaay ɓo, naaŋ̃ 'tɛɗn jeege se 'ɗaap roɗe gɛn booy Mɛlɗe.»
18 Zakari ɗeek kɔɗn Raa ki ɔɔ: «Naaŋ̃ se maam m'aŋ̃ m'jeeliŋ̃ m'ɔɔ ɗio? Taa maam lɛ m'gɔɔlga ɔɔ mɛndum kic lɛ gɔɔlga gɔɔlɔ.» 19 Gɔtn se kɔɗn Raa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam ɓo m'Gabriɛl kɛn m'ɗaar naan Raa ki gɛn tɛɗn naabiŋ̃a. Naaŋ̃ ɓo ɔlumo taa m'taaɗn te naai ɔɔ m'ai taaɗn labar jigan ese se. 20 'Booyo! Aan gɔɔ naai uun te taarum ey se, naan ki se, naai 'booyo, naɓo 'kɔŋ taaɗn taar eyo bini, taar maam taaɗi se 'kaan ɗoobiŋ̃ ki.»
21 Kaaɗ kɛn se jee dɛn se iŋg aak kaamiŋ̃a ɔɔ nakŋ se deel doɗe kɛn Zakari ɛnd maakŋ Ɓee Raa ki jaay teeco yɔkɔɗ ey se. 22 Kɛn naaŋ̃ teeco sum se, naaŋ̃ ɔŋ taaɗ taar eyo. Naaŋ̃ kɛn se, jee dɛn se saap jeelga ɔɔ Zakari aakoga ne ɗim maakŋ Ɓee Raa ki. Kɛn naaŋ̃ jaay teeco se, naaŋ̃ taaɗ te jiŋ̃a, ɔŋ taaɗga ute taariŋ̃ ey sum. 23 Kɛn ɓii tɛɗn naabiŋ̃ jaay aas se, Zakari ɔk tɛrl ɓaa ɓeeŋ̃ ki.
24 Kɛn nakgen se jaay deel se, mɛndiŋ̃ Elizabet tɛɗ mɛndkaama. Kɛn Elizabet jaay uun maaka sum se, maakŋ laap kɛn mii se, naaŋ̃ ɔy roŋ̃ maak ki ɔɔ taaɗ te maakiŋ̃ ɔɔ: 25 «Kɛse ɓo bɛɛ kɛn Mɛlum tɛɗum maam ki ɔɔ sɔkɔŋ̃um se, naaŋ̃ ɔɔɗumsiŋ̃ga naatn naan jeege tu.»

*Kɔɗn Raa taaɗ mɛtn taar koojŋ̃ Isa (Mt 1.18-23)

26 Kɛn Elizabet jaay uun maaka ɔɔ ɔk laapa mɛcɛ se, tɛr Raa ɔlo kɔɗiŋ̃ Gabriɛl daala taa naaŋ Galile ki, maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ̃ Nazarɛt, 27 gɔtn goon mɛnd ki. Ɔɔ goon mɛnd se jeel te gaab eyo. Naaŋ̃ se roŋ̃ Mari, gaabm kɛɛsiŋ̃ se roŋ̃ Yusup ɔɔ Yusup se, naaŋ̃ mɛtjil *Daud. 28 *Kɔɗn Raa ɛnd ɔŋiŋ̃ ɓeeŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Tɔɔsɛ Mari, naai se ɔŋ̃ maaki raapm sakaŋ̃. Taa Mɛljege Raa se naaŋ̃ tɛɗiga bɛɛ ɔɔ naaŋ̃ utu te naai.» 29 Kɛn Mari jaay booy taar ese se, taar se deel doŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ taaɗ te maakiŋ̃ ɔɔ: «Kɛse ɓo tɛɗn tɔɔsn ɔɔ ɗio bini?» 30 Kɔɗn Raa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mari, ɔŋ̃te gɛn ɓeere, taa naai se ɔŋga bɛɛ naan Raa ki! 31 'Booyo. Naai utu 'tɛɗn mɛndkaama utu 'koojŋ̃ goon gaaba ɔɔ goon se aŋ̃ kɔnd roŋ̃ Isa. 32 Naaŋ̃ utu 'tɛɗn magala naan Raa ki ɔɔ j'aŋ̃ daŋiŋ̃ Goon Raa Taaro. Mɛljege Raa utu aŋ̃ kɛɗn gaar ɓugiŋ̃ Daud. 33 Naaŋ̃ 'kɔsn gaara gɛn daayum do gaan *Israɛlge tu ɔɔ gaar naaŋ̃ se 'kɔŋ naŋ eyo.» 34 Mari tɔnd mɛtn kɔɗn Raa ɔɔ: «Nakŋ se tap ɓo 'tɛɗn ɔɔ ɗio? Maam lɛ m'jeel te gaab ey ɓɔrtɔ.» 35 Kɔɗn Raa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «*Nirl Salal utu aɗe bɔɔy doi ki, ɔɔ tɔɔgŋ Raa Taaro se utu ai deebm ute Nirliŋ̃ bat. Taa naaŋ̃ se ɓo, goon naai aŋ̃ kooj se 'tɛɗn goon *salal ɔɔ naaŋ̃ se j'aŋ̃ daŋiŋ̃ Goon Raa. 36 'Booyo: taasi Elizabet kɛn mɛndkarta se kic ɓo do gɔɔliŋ̃ ki se, tɛɗga mɛndkaama ɓɔrse ɔkga laapa mɛcɛ. 37 Ɓɛrɛ, ne ɗim jaay ɔɔŋ̃ Raa ki se, gɔtɔ.»
38 Gɔtn se Mari ɗeek ɔɔ: «Maam se m'ɓul gɛn Raa. Maam m'tooko do taari ki. Ɔŋ̃ 'tɛɗn aan gɔɔ kɛn naai 'taaɗum ro ki se.»
Ɔɔ gɔtn se kɔɗn Raa iiŋ̃ ɔniŋ̃a.

Mari ɓaa kaakŋ Elizabet (1Sam 2.1-10; KKR 113)

39 Naaŋ̃ kɛn se, Mari naar ook ɓaa maakŋ koge tun taa naaŋ Jude ki maakŋ gɛgɛr ki kalaŋ bini. 40 Naaŋ̃ ɓaa ɛnd ɓee Zakari ki ɔɔ tɛɗ tɔɔsɛ mɛndiŋ̃ Elizabet ki. 41 Kɛn Elizabet jaay booy tɛɗn tɔɔsn Mari se, goon maakiŋ̃ ki kic ɓo baag tɔɔbm roŋ̃a ɔɔ *Nirl Salal se ɗooc maakŋ koŋ̃ Elizabet. 42 Gɔtn se naaŋ̃ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ ɗeek Mari ki ɔɔ:
«Maakŋ mɛndge tu se,
naai sum ɓo kɛn Raa tɛɗiga bɛɛ cir paac

ɔɔ goon kɛn maaki ki se kic ɓo, Raa tɛɗiŋga bɛɛŋa!
43 Maam ara ɓo m'naŋa kaca jaay ɓo
ko Mɛluma ɓaaɗo ɓaa gɔtum ki taa am kaak se!
44 «'Booyo: kɛn jaay maam booy tɛɗn tɔɔsn naai sum se, goon maakum ki
kic ɓo maakiŋ ɓaa raapo ɔɔ baag tɔɔbm maakum ki. 45 Naai se 'maaki raapo
taa naai 'tookga taar kɛn Mɛljege taaɗi se, taa nakŋ naaŋ taaɗi se utu 'kaan
ɗoobiŋ ki.»

Mari tɔɔm Raa ute kaa

46 Gɔtn se Mari ɗeek ɔɔ:
«Maam se *m'nook Mɛlum Raa ute maakum paac.
47 Maakum ɗooc te maak-raapo do Raa ki; naaŋ se Mɛl Kaajuma.
48 Maam m'ɓuliŋ kɛn jeege aalum maak ey se, naaŋ saapga dom ki.
Ɗeere, naan ki se, kɛngen j'utu j'aɗega tooj paac se,
utu am daŋum mɛnd maak-raapo.
49 Taa Raa Sidburku se tɛɗumga nakgen bɛɛ dɛn aak eyo
ɔɔ ro naaŋ se, ro kɛn *salal.
50 Daayum naaŋ tɛɗ bɛɛŋa do jeege tun ɓeeriŋ.
51 Raa se taaɗga tɔɔgiŋa
ɔɔ jee kɛn magal roɗe se, naaŋ wɔɔkɗenga.
52 Gaariŋgen tɔɔgŋ k'jeel jeel gɔtɗe se,
naaŋ tuurɗege naatn maakŋ gaarɗege tu.
Num gaŋ jee ɔɔp roɗe baat se, naaŋ uunɗega roɗe raan.
53 Jee ɓo tɔɔlɗe se, naaŋ ɛɗɗenga kɔsɔ ute maraadɗe
ɔɔ jee maalge se lɛ, naaŋ tuurɗega te jiɗe sik.
54 Raa se naaŋ dirig te gɛn tɛɗn bɛɛŋ jeeŋge tu eyo
«ɔɔ naaŋ ɓaaɗoga noogŋ jee tɛɗn naabiŋgen gaan *Israɛlge.
55 Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaŋ taaɗo bubjege tu
ɔɔ utu 'tɛɗn *Abraam ki ute mɛtjiliŋ ki gɛn daayum daayum se.»
56 Tɛr gɔtn se, Mari tiŋg te Elizabet se ɓaa ɓaa nakŋ laapa mɔtɔ jaay, ɔk tɛrl
ɓaa ɓeeŋ ki.

Bii koojŋ Jan-Batist

57 Ɓii kɛn Elizabet an kooj jaay aan se, naaŋ ooj goon gaaba. 58 Kɛn jee
do daamboogiŋge ute taasiŋge jaay booy bɛɛ kɛn Raa tɛɗiŋ se, naaɗe tɛɗ
maak-raapo ute naaŋa.
59 Kɛn ooj jaay ɔk ɓii marta se, naaɗe uun ɓaano ute goono taa j'aŋ *kɔjŋ
pɔndɔ. Gɔtn se jeege ɔɔ goono se j'aŋ daŋiŋ ute ro bubiŋ Zakari. 60 Gɔtn se koŋa
ɛɛp taariŋa ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Bin eyo! Goono se j'aŋ daŋiŋ Jan.» 61 Naaɗe tɛrliŋ
ɔɔ: «Taa ɓeese ki se nam roŋa bin se, ɓɛrɛ, gɔtɔ.» 62 Ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtn bubiŋa
ute jiɗe, taa ŋ'aɗen taaɗa goono se tap ɓo naaŋ je j'aŋ daŋiŋ naŋa? 63 Bubiŋ
taaɗɗen ute jiŋa ɔɔ k'ɓaano ute kaaga paak paaka*. Naaŋ raaŋ ro ki ɔɔ: goono
se roŋ Jan. Jeegen paacŋ iŋg gɔtn ese jaay aak nakŋ se tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo.
64 Gaŋ gɔtn se sum ɓo, Zakari, Raa ɛɛpiŋ taariŋa baag taaɗn taara ɔɔ naaŋ tɔɔm
Raa. 65 Jee do daamboogɗege jaay booy se, ɓeere ɓaa ɔkɗe ɔɔ jeegen iŋg maakŋ
koge tun kɛn taa naaŋ Jude ki paac se, naaɗe lee ɔɔs maana do nakge tun deel
se. 66 Jeegen paacŋ booy mɛtn taar nakgen ese se, taar se naaɗe ɔkiŋ maakɗe
ki ɔɔ naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Goon se tap ɓo 'tɛɗn goon ɔɔ dĩ?» Anum goon
se, ɗeere, Raa utu te naaŋa.

Zakari tɔɔm Raa

* **1:63** Kaagŋ paak paaka se nakŋ raaŋ ro ki aan gɔɔ gɛn paakarmajige.

67 Gɔtn se, Zakari bubm Jan se, maakiŋ ɗooc ute *Nirl Salal ɔɔ Nirl Salal se
ɔliŋ taaɗ ɔɔ:
68 «Kˈtɔɔmki Mɛljege, naaŋ ɓo Raa gɛn gaan *Israɛlge,
taa naaŋ ɓaaɗoga kaakŋ jeeŋge ɔɔ dugɗenga doɗe.
69 Maakŋ ɓee gɛn ɓuliŋ Gaar *Daud se,
naaŋ ɛɗjekiga Debm Kaajŋ tɔɔgɔ.
70 Kɛse ɓo taar kɛn jeegen *salal kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki
taaɗo do dɔkiŋ jeege tu se.
71 Naaŋ taaɗjekiga ɔɔ
naaŋ utu ajeki kɔɔɗn dojege maakŋ ji jee taamooyjege tu
ɔɔ ji jeege tun paacŋ jejeki eyo.
72 Taa naaŋ tɛɗga bɛɛ do bubjege tu
ɔɔ naaŋ se saapga do *dɔɔk kɛn salal kɛn naaŋ dɔɔko ute naaɗe se,
73 aan gɔɔ kɛn naaŋ naamo taariŋa bubjege tu *Abraam ki.
74 Kɛn naaŋ jaay ɔɔɗjekiga dojege ji jee taamooyjege tu se,
naaŋ utu ajeki tɛɗn bɛɛ ɔɔ naajege jˈaŋki keem kic ɓo jˈaŋki ɓeer eyo,
75 ɔɔ daayum naaniŋ ki se jˈaki tɛɗn jee salal,
jˈaki kɔkŋ taariŋ ɔɔŋɔ ɔɔ jˈaki tɛɗn nakge ute ɗoobiŋa.
76 Anum, naai goonum se,
jˈutu jaay daŋi debm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa kɛn Taaro.
Taa naai se utu ˈlee naan Mɛli Raa ki taa aŋ ɗaapm ɗoobiŋa,
77 ɔɔ naai ˈtɛɗn jeeŋge ˈjeele, Raa se debm tɔɔl *kusiŋɗe
ɔɔ naaŋ ɓo debm aɗen kɛɗn kaaja.
78 Taa Raa naajege se, naaŋ debm bɛɛ dɛn aak eyo.
Taa bɛɛ naaŋ se ɓo, naaŋ utu ajekiro kɔl gɔtn wɔɔrɔ
taa ajeki wɔɔr gɔtɔ aan gɔɔ bɔɔr kaaɗn utu ooko kook se.
79 Naaŋ utu wɔɔr jeegen iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ
ɔɔ jee kɛn iŋg taa yo ki,
taa naaŋ ajeki tɔɔɗn te ɗoobm kɛn jˈanki kɔŋ lapia.»
[Gɔtn se Zakari taaɗ naŋ taariŋ bini†.]
80 Goono se teepe ɔɔ mɛtɛk ɓaa te naaniŋa. Naaŋ ɓaa iŋg do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ
tiŋg bini aan ɓii kɛn naaŋ baag tɛɗn naabiŋ naan gaan *Israɛlge tu.

2

Kaaɗn koojŋ Isa
(Mt 1.18-25; Mis 5.1-2; Eza 7.14, 9.5)

1 Kaaɗ kɛn se, Gaar magal iŋg *Rɔm ki kɛn kˈdaŋiŋ Sezar Ogust se, ɔlo ɔɔ jee
taa naaŋiŋ ki paac se jˈaɗen ˈɓaa mɛɗɛ. 2 Mɛɗn deet deet bin se baag kaaɗ kɛn
Kirinius ɓo magal jee taa naaŋ Siri ki. 3 Jeege paac, naŋa naŋa kic ɓo iiŋ ɓaa
maakŋ naaŋiŋ ki taa jˈaŋ ɓaa mɛɗɛ. 4 Taa naaŋ se ɓo Yusup iiŋo maakŋ gɛgɛr
kɛn Nazarɛt kɛn taa naaŋ Galile ki, naaŋ kic ook ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Betleem
kɛn taa naaŋ Jude ki. Betleem se, gɔtn jˈoojŋ Gaar *Daud. Kɛn ɔliŋ Yusup
jaay ɓaa naane se, taa naaŋ kic iiŋo mɛtjil Daud ki ɔɔ teeco kaagŋ ɓee naaŋ
ki. 5 Naaŋ ɓaa ute mɛnd kɛɛsiŋ Mari mɛndkaama maakiŋ magalga magala
taa jˈaŋ ɓaa mɛɗɛ.
6 Kɛn naaɗe aan Betleem ki se, kaaɗ kɛn naaɗe tiŋg naane se ɓo, ɓii kɛn Mari
an kooj se, aasa. 7 Gɔtn se Mari ooj goon paragiŋ gaaba. Naaŋ teeliŋ ute kala
ɔɔ uun aaliŋ maakŋ kɔlay ki taa naaɗe ɔŋ te gɔt eyo maakŋ ɓee tooɗn mɛrtge
tu se.

**Kɔɗn Raage ɓaaɗo ɔŋ jee gaam baatge*

† **1:79** Taargen ara se maakŋ Kitap ki eyo.

8 Maakŋ taa naaŋ gɔtn ese se naatn cɛɛs ki cɛɛs ki se, jee gaam baatge tiŋg
lee gaam baatɗege nɔɔr. 9 Gɔtn se sum ɓo kɔɗn Raa naar teec naanɗe ki, ɔɔ
Mɛljege *Raa tɛɗɗen gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ ɔɔ naaɗe nirlɗe teece. 10 Num kɔɗn Raa se
ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔŋ̃ten 'ɓeerki! 'Booyki: maam ɓaanseno ute Labar Jiga kɛn utu
'raapm maakŋ jeege paac dɛn bɛɛ eyo. 11 Taa nɔɔr jaaki ara se, j'oojsega Debm
Kaaja maakŋ gɛgɛr gɛn Gaar *Daud ki. Naaŋ̃ ɓo *al-Masi kɛn Raa taaɗo mɛtn
taariŋ̃ do dɔkiŋ̃a. Naaŋ̃ se ɓo, Mɛljege. 12 Kɛn naase jaay ɓaa aankiga se, naase
aki kɔŋ goon k'taace se k'teeliŋ̃ga teel ute kala ɔɔ j'aaliŋ̃ga tooɗ tooɗ maakŋ
kɔlay ki. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naase anki kaakŋ jeel ro ki.» 13 Gɔt kɛn se sum ɓo
kɔɗn Raagen kuuy dɔɔlɔ naar ɓaaɗo ɔŋ debɗe se ɔɔ baag tɔɔm Raa tɛlɛ ute kaa
ɔɔ:
14 *«*K'nookki Raa kɛn iŋg raan maakŋ raa ki.*
Naaŋ̃ ɓo debm ɛɗ tɔɔsɛ jeege tun do naaŋ ki kɛn naaŋ̃ jeɗe.»
15 Kɛn kɔɗn Raage jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ɗe ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa maakŋ raa ki se, gɔtn se jee
gaam baatge baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «K'ɓaaki ɓɔrse Betleem ki j'aki ɓaa
kaakŋ nakŋ kɛn tɛɗ jaay Mɛljege taaɗjekiro mɛtiŋ̃ se.» 16 Gɔtn se naaɗe naar
iiŋ̃ ɓaa. Kɛn naaɗe aan se ɔŋ Mari, Yusup ɔɔ goon k'taace tooɗ tooɗ maakŋ
kɔlay ki. 17 Kɛn naaɗe jaay aakiŋ̃ se, naaɗe baag kɔɔsn maaniŋ̃ jeege tu taar
kɛn kɔɗn Raa taaɗɗeno ro goon ki se. 18 Ɔɔ jee paacŋ̃ kɛn booy maan jee gaam
baatge paac se, naaɗe booy taar se ɔkɗen taaɗ eyo. 19 Gaŋ Mari se, taargen
deel paac se, naaŋ̃ ɔkiŋ̃ maakiŋ̃ ki tak ɔɔ tiŋg saap do ki. 20 Gɔtn se jee gaam
baatge ɔk tɛrl uun ɗoobm baatɗege. Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa se, nook Raa ɔɔ tɔɔmiŋ̃
ute kaa taa nakgen naaɗe aako ɔɔ booyo se, taa nakgen se paac, naaɗe ɓaa
ɔŋiŋ̃ te ɗoobiŋ̃a aan gɔɔ kɛn kɔɗn Raa taaɗɗeno se.
21 Kɛn goono k'j'oojiŋ̃ jaay ɔk ɓii marta se, kɛse ɓo ɓii kɛn j'ɔjiŋ̃ pɔndɔ. Goono
se j'ɔndiŋ̃ roŋ̃ Isa, ro se ɓo kɛn kɔɗn Raa taaɗɗesiŋ̃ kaaɗ kɛn koŋ̃a utu aam te
ey ɓɔrtɔ.

*Isa j'uun k'ɓaansiŋ̃ maakŋ *Bee Raa ki*

22 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, kaaɗiŋ̃ aas se naaɗe ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr
kɛn Jeruzalɛm ki ɛnd maakŋ Bee Raa ki gɛn tugŋ ɗaapm roɗe. Naaɗe tɛɗiŋ̃ aan
gɔɔ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗno. Ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓo naaɗe uun ɓaano
ute goono ɓaaɗo taaɗiŋ̃ naan Mɛljege tu Raa ki kici. 23 Taa maakŋ Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki se k'raaŋga raaŋ j'ɔɔ: *Gaan paragen gaabge paac se, j'ɛɗiŋ̃
Mɛljege tu Raa ki.** 24 Taa naaŋ̃ se tɛr Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taaɗ ɔɔ
gɛn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki se j'ano ɓaa ute: *dɛɛrge dio ey lɛ napar gaan dɛɛrgen kuuy
dio.*†

Simɛon tɔɔm Raa taa Isa

25 Anum maakŋ Jeruzalɛm ki se, gaaba kalaŋ roŋ̃ Simɛon. Naaŋ̃ se debm
daan ki ɔɔ ɔk ɗoobm Raa ɔɔŋ̃ɔ. Naaŋ̃ iŋg aak kaam debm kɛn utu 'kaajŋ̃ gaan
*Israɛlge ɔɔ *Nirl Salal utu te naaŋ̃a. 26 Nirl Salal taaɗiŋ̃oga taaɗa ɔɔ: «Naai se
'kooy eyo 'tiŋg bini utu 'kaakŋ ute kaami *al-Masi kɛn Mɛljege Raa utu aŋ̃o
kɔl se jaayo.» 27 Nirl Salal ɔl Simɛon iiŋ̃ ɓaa maakŋ *Bee Raa ki ɔɔ kaaɗ kɛn se
ɓo bubm Isa ute koŋ̃a ɓaansiŋ̃o naan Raa ki gɛn tɛɗn nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ k'tɛɗ se. 28 Gɔtn se Simɛon uun Isa jiŋ̃ ki ɔɔ tɔɔm Raa ɗeek
ɔɔ:
29 «Ɓɔrse Mɛluma, taar naai 'taaɗum se aanga ɗoobiŋ̃ ki,
ɔŋ̃ ɓuli se 'kooy ɓaa ute lapia.
30 Taa kaamum se aakga Debm-kaajŋ̃ kɛn naai ɔliŋ̃o se.
31 Kɛse ɓo Debm-kaajŋ̃ kɛn naai ɔlo jeege tu paac.
32 Naaŋ̃ ɓo debm kɛn utu wɔɔr gɔtɔ

---

* **2:23** Aak Ekz 13.2. † **2:24** Aak Lb 12.8.

ɔɔ tɛdn jeegen Yaudge eyo 'jeel Raa
ɔɔ ute ro naaŋ se, gaan Israɛlge rodɛ utu 'kookŋ raan.»
33 Taar kɛn Simɛon taad ro goon ki, jaay bubiŋ ute koŋ booy se, taar se tap ɓo
ɔkdɛn taad eyo. 34 Gɔtn se Simɛon ɔɔddɛn ɓooro ɔɔ dɛek Mari koŋ ki ɔɔ: «'Jeele,
ute goon ese se gaan Israɛlgen dɛn mɛtiŋge se, utu 'kiigi ɔɔ jee mɛtiŋge se utu
'kaaja. Taa naaŋ ɓo 'tɛdn debm kɛn jeege an jeel Raa, naɓo jeegen mɛtiŋge se
'took eyo. 35 Ute naaŋ se maak-saapm naadɛ se, Raa utu aŋ 'tɛdiŋ 'toodn tal ɔɔ
naai, Mari koŋ se, utu 'dabara aan gɔɔ debm k'j'ɔɔsiŋ ute gɔrd-jɛrlɛ.»

*Ann ɔŋ Isa maakŋ *Bee Raa ki*

36 Gɔtn se mɛnd gɔɔlɔ kalaŋ se, roŋ Ann. Naaŋ se, goon Panuel, mɛtjil gɛn
Asɛrge. Naaŋ se mɛnd taad taar teeco taar Raa ki. Ute gaabiŋ se, naadɛ tiŋgo
ɓaara cili sum. 37 Gɔtn gaabiŋ ooy sum se, naaŋ ɔɔp mɛnd-daaye ɔɔ kaad kɛn
se naaŋ ɓaariŋ sik-marta-kaar-sɔɔ naaŋ lee maakŋ Ɓee Raa ki daayum gɛn
tɛdn naabm Raa. Ɔɔ nɔɔrɔ katara naaŋ eem Raa ɔɔ iiŋga num lee uun *siam.
38 Num kaad kɛn jaay k'ɓaano ute goon Isa naan Raa ki se, naaŋ baag tɔɔm
Raa ɔɔ taad mɛtn taar goon se jeege tun paacŋ kɛn iŋg aak kaak kaam debm
kɛn utu 'kɔɔdn do jee kɛn Jeruzalɛm ki.

Yusupge ɔk tɛrl ɓaa Nazarɛt ki

39 Kɛn naadɛ jaay tɛd aas nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn Mɛljege Raa ɛdɔ *Musa ki
jaay aas se, naadɛ ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki, maakŋ gɛgɛrdɛ kɛn Nazarɛt ki.
40 Goono se teep ɓaa ute naaniŋa ɔɔ naaŋ mɛtɛkɛ ɔɔ jeel-taara dɛna ɔɔ daayum
Raa se tɛdiŋ bɛɛŋa.

Isa aas goon ɓaara sik-kaar-dio

41 Aanga ɓaara tak ɓo, ko Isa ute gaabiŋ se lee ɓaadɔ Jeruzalɛm ki gɛn tɛdn
*laa Paak gɛn Yaudge. 42 Kɛn Isa jaay ɓaariŋ aas sik-kaar-di se, naadɛ ɔk
ɓaansiŋ Jeruzalɛm ki gɛn tɛdn Laadɛn kɛn naadɛ lee tɛd se. 43 Kɛn ɓii Laa
Paak jaay naŋ sum se, naadɛ ɔk tɛrl ɓaa Nazarɛt ki. Num goondɛ Isa se ɔɔp
iŋg Jeruzalɛm ki, naɓo koŋ ute bubiŋ se, gɔtn goondɛ ɔɔp se, naadɛ jeel te
eyo. 44 Gɛn koŋ te bubiŋ ki num ɔɔ kaadn naane, naaŋ utu ɓaadɔ ute jeedɛgen
k'ɓaadɔ ɓaa kalaŋ se. Kɛn naadɛ lee lɛk tɛc se jaay ɓo naadɛ ɓaa saap doŋ ki ɔɔ
gɔtn se, naadɛ baagiŋ je gɔtn jee jeeldɛge tu ɔɔ gɔtn taasdɛge tu. 45 Kɛn naadɛ
jaay je bini ɔŋiŋ ey se, naadɛ ɔk tɛrl ɓaaŋ je Jeruzalɛm ki.
46 Naadɛ jeŋ ɓii mɔtɔ jaay ɓo ɓaa ɔŋiŋ maakŋ *Bee Raa ki iŋg kiŋg daan jee
jeel tɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage. Naaŋ iŋg booy booy taardɛ ɔɔ do taardɛge tu se
naaŋ tɔnd mɛtdɛ. 47 Jeegen paacŋ iŋg ud bi do taar kɛn naaŋ tɛrldɛn se, naadɛ
booy jeeliŋ se deel dodɛ ɔɔ ɔkdɛn taad eyo. 48 Kɛn koŋge jaay ɔŋiŋ se, naadɛ
aakiŋ se tap ɓo, ɔkdɛn taad eyo. Ɔɔ gɔtn se koŋ dɛekiŋ ɔɔ: «Goonuma, kɛse naai
'tɛdjɛn nakŋ-kɔɔɓm dĩ bini? 'Booyo, maam ute bubi se, nirlje teecga k'lee k'jei
jea.» 49 Num gɔtn se Isa tɛrldɛn ɔɔ: «Naase 'jemki gɛn dĩ? Naase 'jeelki ey la
kɛn maam m'ɓaadɔ tap ɓo gɛn maakŋ ɓee Bubum se?» 50 Gaŋ taar kɛn naaŋ
taaddɛn se, naadɛ ɔŋ booy ɔk te mɛtiŋ eyo. 51 Gɔtn se naaŋ iiŋ bɔɔy ɓaa ute
naadɛ Nazarɛt ki ɔɔ daayum naaŋ lee took taardɛ. Anum nakgen deel paacŋ
ese se, koŋ se ɔkiŋ maakiŋ ki.
52 Ɔɔ Isa se teepe ɔɔ jeel-taara ɓaa te naaniŋa. Kɛn Raa aakiŋ se, tɔɔliŋ ɔɔ tɔɔl
jeege tu kici.

3

Jan-Batist daap doobm Mɛljege
(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.6-8,19-28)

1 Kaaɗ kɛn Tiber Sezar, Gaar magal iŋg *Rɔm ki, jaay ɔk ɓaara sik-kaar-mii
maakŋ gaariŋ̃ ki se ɔɔ naaŋ̃ kɛn se Pons Pilat ɓo magal gɛn taa naaŋ Jude ɔɔ
*Ɛrɔd se gaar gɛn taa naaŋ Galile ɔɔ gɛnaaŋ̃ Pilip se gaar gɛn taa naaŋ Iturɛ
ute taa naaŋ Trakonitis ɔɔ Lisanias se gaar gɛn taa naaŋ Abilɛn. 2 Kaaɗ kɛn se
Annan ute Kayip ɓo *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu. Naaŋ̃ kɛn se ɓo *Raa ɓaaɗo
taaɗ Jan goon Zakari kɛn iŋg do kɔɗ-ɓaar ki se. 3 Ɔɔ Jan se ɓaa lee taa naaŋ ool
magal kɛn Jordan ki se paac ɔɔ naaŋ̃ taaɗ jeege tu ɔɔ: «'Tɛrlki maakse ɔɔ ɔŋ̃
j'asen *batizi ɔɔ Raa asen tɔɔl *kusiŋ̃sege. 4 Aan gɔɔ kɛn Ezayi debm taaɗ taar
teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkiŋ̃a maakŋ Kitapiŋ̃ ki kɛn ɔɔ:
K'booy mind deba taaɗ makɔŋ̃ do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ:
'Ɗaapki ɗoobm Mɛljege ɔɔ 'tɛɗiŋ̃siŋ̃ki jiga 'tooɗn tal.
5 *Gɔɔgen daan koge tu se, k'tuurumɗe naata*
ɔɔ koge ute kɔsge se k'tɔɔkɗe naatn.
Ɔɔ ɗoobgen ɗug ɗug se k'tɛɗɗe 'tɔɔjŋ̃ 'tooɗn tal
ɔɔ ɗoobm kɛn ɔk koge kɔrcɔm kɔrcɔm se kic lɛ k'ɗaapɗe 'tooɗn kɔlɔŋ̃.
6 *Bin jaay jeege paac utu kaakŋ debm kɛn Raa utu aɗeno kɔlɔ jaay aɗen kaaj se.**»
7 Gɔtn se jee dɛngen ɓaaɗo tɛɗn *batɛm gɔtn Jan ki se, naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ:
«Aakumki tu wɔɔjgen ara! Naŋa jaay ɓo dɛjseno taa aki kaaŋ̃ kɔtn maak-taar
gɛn Raa kɛn utu bɔɔy do jeege tu se? 8 Naan ki se, 'tɛɗki nakgen jiga kɛn 'taaɗn
jeege tu ɔɔ naase se 'tɛrlkiga maakse do Raa ki ɔɔ ɔŋ̃te 'taaɗki ɔɔki: naaje se
lɛ k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen ɗeeke: kogen ese se kɛn Raa je kic ɓo
aŋ̃ dɛliŋ̃ 'tɛɗn gaange Abraam ki. 9 Ɓɛrɛ, alpasa se lɛ k'ɗaariŋ̃ga mɛtn ko kaag
ki. Ko kaaggen paacŋ̃ jaay ooj jig ey se, j'aɗen tɔgŋ tund naatn ɔɔ j'aɗen tɔɔcŋ̃
pooɗn.»
10 Gɔtn se jee dɛnge ɓaaɗo tɔnd mɛtn Jan ɔɔ: «Naaje tap ɓo k'tɛɗn roje ɔɔ ɗio?»
11 Jan tɛrlɗen ɔɔ: «Maakse ki se, debm ɔk kal di se uun ɛɗ kalaŋ se deb kɛn ɔk eyo
ɔɔ debm ɔk nakŋ kɔsɔ kic ɓo nigiŋ̃ ute debm kɛn ɔk eyo.» 12 Gɔtn se, jee tɛɗn
miirge kic ɓaaɗo taa j'aɗen batizi ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy jeege,
naaje tap ɓo k'tɛɗn roje ɔɔ ɗio?» 13 Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Miir kɛn k'taaɗsen j'ɔɔ aki
kɔkŋ gɔtn jeege tu se, ɔŋ̃te 'ziiɗiŋ̃ki ɗim do ki.» 14 Asgarge ɓaaɗo tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ:
«Naaje kic ɓo k'tɛɗn roje j'ɔɔ ɗio?» Jan tɛrlɗen ɔɔ: «Ɔŋ̃te 'kuunki gursn nam ute
taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔŋ̃te 'tɔlki taara do nam ki. Num iŋgki do gursn laapse ki sum.»

Jan taaɗ taa debm kɛn utu ɓaaɗo mɛtiŋ̃ ki

15 Aan gɔɔ kaaɗ kɛn se jeege iŋg aak kaak kaam nakŋ utu 'tɛɗ se ɔɔ kɛn naaɗe
jaay aak Jan se, gɔtn se naaɗe saap-maakɗe ki ɔɔ: «Kɛse ɓo 'tɛɗn *al-Masi lɛ
ɗaam?» 16 Jan tɛrlɗen naaɗe ki paac ɔɔ: «Maam se, m'asen *batizn ute maane,
num gaŋ debm kɛn utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaŋ̃ magal ciruma. Maam se kɔl
saaŋ̃ kic ɓo m'aas gɛn no tuutiŋ̃ eyo. Debm ese se ɓo utu asen *batizn ute Nirl
Salal ɔɔ ute pooɗo. 17 Ute gɛrt magaliŋ̃ se naaŋ̃ utu tuuy teeŋ̃iŋ̃a ɔɔ kɛn naaŋ̃
jaay tuuy aasga num kaam teeŋ̃iŋ̃ se, naaŋ̃ utu aŋ̃ tɔsn kɔmb maakŋ giijiŋ̃ ki,
num tɛsiŋ̃ se, naaŋ̃ utu aŋ̃ kɔmb maakŋ pooɗ kɛn ooy eyo.»
18 Do taarge tun naaŋ̃ taaɗɗen se tɛr Jan dɛjɗenga ute taargen kuuy kic dɛna.
Gɔtn ese se naaŋ̃ taaɗɗen Labar Jiga se jeege tu.

**Ɛrɔd ɔk Jan-Batist daŋgay ki*

19 Num kɛn Gaar Ɛrɔd jaay ɔk Ɛrɔdiad mɛnd gɛnaaŋ̃a ɔɔ do kɛn se tɛr tɛɗn
nakgen kuuy kusiŋ̃ kici, gɔtn se Jan taaɗiŋ̃siŋ̃ tal. 20 Naɓo do *kusiŋ̃ kɛn naaŋ̃
lee tɛɗ se, tɛr do kɛn se naaŋ̃ iij-ɔk ɔl Jan daŋgay ki daala.

**Batɛm gɛn Isa*
(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Jn 1.32-34)

---

* **3:6** Aak Eza 40.3-5.

21 Kɛn jeege paac jaay k'batizɗe aas se, Isa kic ɓo k'batiziŋa. Kɛn naaŋ eem
keem Raa se, gɔtn se maakŋ raa ɔɔɗ waŋ. 22 Gɔtn se, *Nirl Salal se tec aan gɔɔ
dɛɛrɛ ɓaaɗo bɔɔy do Isa ki. Gɔtn se k'booy mind deba taaɗ maakŋ raa ki ɔɔ:
«Naai se 'Goonuma. Maam ɓo m'bɛɛr m'ɔɔɗio ute maak-raapuma.»

Mɛtjil gɛn Isa

23 Kaaɗ kɛn Isa baagŋ naabiŋ se, naaŋ ɔk ɓaara ɓaa ɓaa si-mɔtɔ. Jeege se
saap ɔɔ naaŋ goon Yusup,
Yusup se goon Ɛli, 24 Ɛli se goon Matat,
Matat se goon Lɛbi, Lɛbi se goon Mɛlki,
Mɛlki se goon Yanay, Yanay se goon Yusup,
25 Yusup se goon Matatias, Matatias se goon Amɔs,
Amɔs se goon Naum, Naum se goon Ɛsli,
Ɛsli se goon Nagay, 26 Nagay se goon Maat,
Maat se goon Matatias, Matatias se goon Semeyin,
Semeyin se goon Yɔsɛk, Yɔsɛk se goon Yɔda,
27 Yɔda se goon Yɔanan, Yɔanan se goon Rɛsa,
Rɛsa se goon Zorobabɛl, Zorobabɛl se goon Salatiɛl,
Salatiɛl se goon Neri, 28 Neri se goon Mɛlki,
Mɛlki se goon Addi, Addi se goon Kɔsam,
Kɔsam se goon Ɛlmadam, Ɛlmadam se goon Ɛr,
29 Ɛr se goon Jɛzu, Jɛzu se goon Ɛliɛzɛr,
Ɛliɛzɛr se goon Yɔrim, Yɔrim se goon Matat,
Matat se goon Lɛbi, 30 Lɛbi se goon Simɛon,
Simɛon se goon Juda, Juda se goon Yusup,
Yusup se goon Yɔnam, Yɔnam se goon Ɛliakim,
31 Ɛliakim se goon Mɛlɛa, Mɛlɛa se goon Mɛnna,
Mɛnna se goon Matata, Matata se goon Natan,
Natan se goon *Daud, 32 Daud se goon Jɛsɛ,
Jɛsɛ se goon Obed, Obed se goon Booz,
Booz se goon Sala, Sala se goon Naason,
33 Naason se goon Aminadab, Aminadab se goon Admin,
Admin se goon Arni, Arni se goon Ɛzrɔm,
Ɛzrɔm se goon Pɛrɛz, Pɛrɛz se goon Juda,
34 Juda se goon *Yakub, Yakub se goon Isak,
Isak se goon *Abraam, Abraam se goon Tɛra,
Tɛra se goon Naɔr, 35 Naɔr se goon Sɛruk,
Sɛruk se goon Ragau, Ragau se goon Pɛlɛg,
Pɛlɛg se goon Ɛbɛr, Ɛbɛr se goon Sala,
36 Sala se goon Kaynam, Kaynam se goon Arpakzad,
Arpakzad se goon Sɛm, Sɛm se goon Noe,
Noe se goon Lɛmɛk, 37 Lɛmɛk se goon Matuzala,
Matuzala se goon Ɛnɔk, Ɛnɔk se goon Yɛrɛd,
Yɛrɛd se goon Maalalɛɛl, Maalalɛɛl se goon Kaynam,
38 Kaynam se goon Ɛnɔs, Ɛnɔs se goon Sɛt,
Sɛt se goon Adum, Adum se goon Raa.

4

**Bubm sitange naam Isa*
(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

1 Gɔtn se Isa ɗooc te *Nirl Salal se, iiŋo taa ool magal Jordan ki ɔɔ Nirl Salal
se tɔɔɗ ɔliŋ do kɔɗ-ɓaar ki. 2 Maakŋ ɓiige tun si-sɔɔ se, Bubm sitange ɓaaɗo

naaminɲa. Nɔɔrɔ katara se Isa ɔs te ɗim eyo ɔɔ kɛn ɓiigen si-sɔɔ jaay aas se, naaɲ ɓo tɔɔliɲa. 3 Gɔtn ese se, Bubm sitange ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon *Raa ɗeer num, 'taaɗ ko ki se ai dɛl nakŋ kɔsɔ.» 4 Ɔɔ Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Taar se Kitap taaɗga taaɗa ɔɔ: *Kɛn tɛɗ debkilimi iŋg se kɔsɔ kaliɲ ki sum eyo.**»

5 Tɛr Bubm sitange tɔɔɗ ɔliɲ gɔtn raan. Gɔtn ese sum ɓo naaɲ naar taaɗiɲ taa naaŋ gaariŋgen do naaŋ ki paac se. 6 Ɔɔ Bubm sitange ɗeekiɲ ɔɔ: «Maam m'ai kɛɗn tɔɔgɔ paac ute nakgen aak bɛɛ kɛn do naaŋ ki kaam jii, taa nakgen se j'ɛɗumsiŋga kɛɗ maam ki ɔɔ maam m'aɲ kɛɗn deb kɛn maakum jeɲa. 7 Ɔɔ kɛn naai jaay 'ɓaaɗo ɛrgga naanum ki ɔɔ 'daanumga num, nakgen se paac maam m'aisiɲ kɛɗa.» 8 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *Mɛli Raa kalaŋ tak se ɓo naai 'kɛrgŋ naaniɲ ki ɔɔ aɲ 'tɛɗn naabiɲa.*† » 9 Tɛr Bubm sitange tɔɔɗ ɓaansiɲ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔɔ ɓaa uun ɔliɲ do *Bee Raa ki raan lɛŋ lɛŋ ɔɔ ɗeekiɲ ɔɔ: «Kɛn naai 'Goon Raa ɗeer num, do ɓee ki ara se iiɲ aal naaŋ ki.
10 Taa Kitap se taaɗga taaɗ ɔɔ:
Raa 'kund 'kulu kɔɗiɲge tu ai bɔɔbɔ
11 *ɔɔ naaɗe ai caapm kɔkŋ jiɗege tu*
taa jɛige se 'kɔŋ rɔɔkŋ ro ko kɛn gam eyo.‡»

12 Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *Bɛrɛ, naai se 'kɔŋ 'naam Mɛli Raa eyo.*§»
13 Kɛn Bubm sitange naaminɲ kaam ara kaam ara jaay aas se, naaɲ iiɲ ɔniɲa ɔɔ booy bini aan kaaɗ kɛn Raa mala ɔndiɲ se jaayo.

Isa aan taa naaŋ Galile ɔɔ baag tɛɗn naabiɲa

14 Gɔtn se Isa ɗooc te tɔɔgŋ *Nirl Salal, ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki ɔɔ nookiɲ eem dɔɔɗ taa naaŋ gɔtn ese paac. 15 Naaɲ lee dooyɗe maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tus maak ki ɔɔ jeege paac tɔɔminɲa.

Jee Nazarɛt ki baate Isa

16 Isa tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Nazarɛt gɔtn naaɲ teepmno ro ki. Kɛn *ɓii sebit jaay aanga num, aan gɔɔ daayum naaɲ lee ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa ɗey se, naaɲ ɛnd maak ki ɔɔ ɓii kɛn se ɓo, naaɲ iiɲ ɗaara gɛn dooy Kitap naan jeege tu. 17 Gɔtn se j'uun j'ɛɗiɲ Kitapm gɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn k'danjiɲ Ezayi. Naaɲ wɔrgiɲa, ɔɔ ɔŋ gɔtn kɛn k'raaŋiɲ j'ɔɔ:
18 *Nirl gɛn Mɛljege se, utu maakum ki,*
taa naaɲ bɛɛr ɔɔɗumo gɛn taaɗn Labar Jiga se jee daayge tu.
Naaɲ ɔlumo taa m'taaɗn ɓulge tu se
j'utu j'aɗen kɔɔɗn doɗe
ɔɔ jee kaam-tɔɔkge se utu 'kaaka
ɔɔ jee kɛn j'ɔɔɗɗe yɛɛɓɗe cɛrɛ se, j'utu j'aɗen kɔɔɗn doɗe,
19 *ɔɔ maam m'ɓaaɗo se m'asen taaɗn*
*ɓaar kɛn Raa tɛɗn bɛɛɲ jeege tu kici.**

20 Kɛn naaɲ jaay dooy Kitap aas se, naaɲ teeliɲa†, ɔɔ ɛɗiɲ gaab kɛn tɛɗn naaba gɔtn ese se ɔɔ naaɲ tɛrl iŋg gɔtiɲ ki ɔɔ jee iŋg maakŋ ɓee kɛn gɔtn ese paac ɔndiɲ kaama. 21 Gɔtn se naaɲ baagɗen taaɗa ɔɔ: «'Booyki, taar Kitapm kɛn naase 'booyiŋki jaaki se, aanga ɗoobiɲ ki.»

22 Gɔtn se jeegen paacɲ iŋg booy taariɲ se taaɗ taargen jiga roɲ ki ɔɔ taariɲ nijim kɛn naaɲ taaɗɗen se, ɔkɗen taaɗ eyo. Naaɗe ɗeek ɔɔ: «Kɛse tap ɓo goon Yusup ey la?» 23 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, kaaɲ kaa taar kɛn jeege lee taaɗ se utu amsiŋki tɛɗn dom ki kɛn taaɗ ɔɔ: ‹Kɛn naai jaay daptor num, aaj roi mala.› Bin se naase kic utu amki taaɗn ɔɔ: nakŋ naaje k'booy kɛn naai

---

* **4:4** Aak Dt 8.3. † **4:8** Aak Dt 6.13-14. ‡ **4:11** Aak KKR 91.11-12. § **4:12** Aak Dt 6.16. * **4:19** Eza 61.1-2. † **4:20** Kitap do dɔkiɲ se k'teeliɲ teele aan gɔɔ raaga.

'tɛɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki se, ɓɔrse naai 'tɛɗiɲ maakŋ naaŋi ki ara kici.» 24 Tɛr naaɲ taaɗɗen ɔɔ: «Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: ɓii kalaŋ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki gam j'ɔkiɲ te ɔɔɲ maakŋ naaŋiɲ ki eyo. 25 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: do dɔkiɲ do *Ɛli ki se, *Israɛl ɔk mɛnd-daayge dɛna ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓaara mɔtɔ ute laapa mɛcɛ se, maane baate keeɗe ɔɔ ɓo tɔɔl tɛɗ daama maakŋ naaŋ ki. 26 Num gaŋ Ɛli se, Raa ɔliɲ te gɔtn mɛnd-daay kɛn gam kɛn maakŋ taa naaŋ Israɛl ki se eyo; num ɔliɲ gɔtn mɛnd-daay kɛn iŋg maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiɲ Sarepta kɛn taa naaŋ Sidɔŋ ki. 27 Do dɔkiɲ do Ɛlizɛ ki kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se kic ɓo, Israɛlge se ɔk jee bikiɗge dɛna. Naɓo maakɗe ki paac se, deb kalaŋ kic ɓo Ɛlizɛ ɛɗiɲ te lapi eyo; num gaŋ ɛɗ lapi ɓo gaab ki kalaŋ kɛn k'daŋiɲ Naaman kɛn kɔɗ Siri.»

28 Kɛn jee maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki jaay booy taar kɛn naaɲ taaɗɗen se, naaɗe maakɗe taarɗe doɲ ki piriɲ. 29 Aan gɔɔ gɛgɛr se lɛ do ko ki se, naaɗe iiɲ iij-ɔkiɲ teecɳsiɲ naatn ɔɔ ɓaansiɲ taa aɲ 'kɔtn kɔl ziri ki. 30 Num gɔtn se naaɲ iik uj jiɗe ki ɔɔ but aal daanɗe ki se ɔɔ uun ɗoobiɲ ɓaa.

Isa taaɗ tɔɔgiɲa

31 Gɔtn se Isa bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum kɛn taa naaŋ Galile ki. *Ɓii sebit jaay aan se, naaɲ ɓaa dooy jeege. 32 Jeegen booy taar kɛn naaɲ dooyɗe se ɔkɗen taaɗ eyo, taa naaɲ dooyɗen ute tɔɔgiɲ mala.

33 Jee iŋg maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɔtn ese se, gaaba kalaŋ se ɔk kɔɔɲ sitan. Kɛn naaɲ aak Isa se ɔɔɗ ɔɔy makɔɲɔ ɔɔ: 34 «Waay! Naai Isan Nazarɛt. Naai tap ɓo naaje j'ɔŋ ɗi ute naai? Naai se 'ɓaaɗo gɛn kutje! Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal kɛn Raa ɓo ɔlio.» 35 Gaŋ Isa aaciɲ kaama ɔɔ: «'Ɗoa! 'Teec naatn ro gaab kɛn se!» Gɔtn se gaabm se ooc daan jeege tu ɔɔ sitan se teec naatn roɲ ki ɔɔ tɛɗiɲ te ɗim eyo. 36 Jee paacɲ aak nakŋ se, ɓeer ɔkɗe ɔɔ lee taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛse taar ɔɔ ɗi ɓo bini! Gaabm se ute tɔɔgiɲ se, naaɲ taaɗ sitange tu ɔɔ naaɗe teec aaɲa.» 37 Gɔtn se nookiɲ eem dɔɔɗ taa naaŋ gɔtn ese paac.

Isa ɛɗ lapia jee kɔɔɲge tu

38 Kɛn Isa jaay teeco maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naaɲ ɓaa ɓee Simon ki ɔɔ ɔŋ moomiɲ mɛnda se roɲ ɔŋg kɛɗɛk kɛɗɛk. Gɔtn ese naaɗe tɔnd mɛtn Isa ɔɔ ɲ'saapm doɲ ki. 39 Isa ɓaaɗo no doɲ ki aac kaama kɔɔɲ ki ɔɔ roɲ ɔŋg kɛɗɛk se tɛrɛc urlu. Gɔtn ese sum ɓo mɛnda se naar iiɲ ɗaara ɔɔ baagɗen tɛɗn kɔsɔ.

40 Kaaɗ kɛn jaay kaaɗa ɓaa ɓaa kooco se, jeege dɛna ɓaano ute jee kɔɔɲge napar napar gɔtn Isa ki ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo naaɲ ɔndiɲ jiɲ doɲ ki, ɔɔ jee kɔɔɲgen se paac ɔŋ lapia. 41 Gɔtn ese kic sitange dɛna teec naatn ro jeege tu ɔɔ kɛn naaɗe teec teec se tɔɔɗ tɔɔy makɔɲ ɔɔ: «Naai se, 'Goon Raa.» Gaŋ Isa aacɗen kaama ɔɔ j'ɔɲte taaɗa, taa naaɗe se jeeliɲa naaɲ ɓo *al-Masi.

Isa ɓaa taaɗ Labar Jiga taa naaŋ Jude ki

42 Tanɔɔriɲ-nɔɔriɲ se, Isa iiɲ teec ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki gɔtɔ kaam kalaŋ. Gɔtn se jee dɛnge se iiɲ taa jeɲa ɔɔ kɛn naaɗe jaay ɔŋjiɲ se, jee se je naaɲ aɗe kɔɲɔ eyo, num 'kɔɔpm kiŋg ute naaɗe. 43 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Bɛɛki se, m'ɓaa taaɗn Labar Jigan gɛn Gaar Raa se, maakŋ gɛgɛrge tun kuuy kici. Taa naaɲ se ɓo Raa ɔlumo.»

44 Isa lee taaɗ taar Raa maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tusn maak ki kɛn taa naaŋ Jude ki se paac.

5

Jee sɔɔ deet deet kɛn took gɛn tɛɗn jee mɛtn Isa ki (Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

1 Ɓii kalaŋ, Isa ɗaar ɗaar taa baar kɛn k'daŋiŋ Genezarɛt se ɔɔ gɔtn se jee
dɛnge ɓaaɗo deebiŋ bat gɛn booy taar *Raa. 2 Gɔtn se Isa aak markabge dio
ɗaar ɗaar taa baar ki ɔɔ jee toocn̰ kɛn̰jgen bɔɔyo maak ki se ɗaar tug tug
gɛnddege. 3 Gɔtn se Isa ook maakŋ markab kɛn kalaŋ ɔɔ markabm ese se gɛn
Simon. Naan̰ taaɗ Simon ki ɔɔ: «Iik 'ɓaa naan ki cɔkɔ.» Gɔtn se Isa iŋg maakŋ
markab ki ɔɔ baag dooy jee dɛnge.
4 Kɛn naan̰ jaay taaɗ naŋ taariŋ se, naan̰ ɗeek Simon ki ɔɔ: «Iik 'ɓaa gɔtn kɛn
maaniŋ jɛrlɛ, ute jeeige se, 'tuunki gɛndsege maan gɛn toocn̰ kɛn̰jge.» 5 Simon
tɛrliŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, daan nɔɔr ki ute magaliŋ se, naaje k'dabarga dɛna
naɓo j'ɔŋ te ɗim eyo. Num gaŋ do taari ki se, gɛndge se maam m'aɗen tuun
maan.» 6 Kɛn naaɗe jaay tuun gɛnddege maan se, naaɗe uuno kɛn̰jge dɛna;
bini gɛnddege kic ɓo ɓaa ɓaa nɛɛpɛ! 7 Naaɗe daŋ mɛɗɗegen maakŋ markab
kɛn kuuy se te jiɗe taa aɗe ɓaa num, aɗen noogo. Mɛɗɗege jaay ɓaaɗo ɔŋɗe se,
markabɗegen di se paac naaɗe ɗoociŋ tal tal ute kɛn̰jge, bini ɓaa ɓaa duubm
maan.
8 Kɛn Simon Piɛr jaay aak nakŋ ese se, naan̰ ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa ki ɗeekiŋ
ɔɔ: «Mɛluma, iik naatn cɛɛm ki; taa maam se m'debm *kusiŋa.» 9 Taa kɛn̰jgen
dɛn kɛn naaɗe uuno se, Piɛr ute mɛɗiŋge se ɓeere ɓaa ɔkɗe. 10 Mɛɗiŋgen Jak
ute Jan kɛn gaan Zebedege se aak se, ɓeere ɔkɗe kici. Gɔtn se Isa ɗeek Simon
ki ɔɔ: «Ɔŋ̰te ɓeere! Naan ki se, naai 'ɓaa je jikilimge ɓo anɗeno ɓaa ɗoobm Raa
ki.» 11 Markabɗege se naaɗe tiik ɓaano taa jɛŋ ki ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, naaɗe
rɛsn te nakɗege paac ɔɔ daaniŋa.

Isa ɛɗ lapia debm bikiɗ ki (Mt 8.2-4; Mk 1.40-45)

12 Ɓii kalaŋ Isa iiŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn kalaŋ ɔɔ gɔtn se debm bikiɗi ɓaaɗo
ɔŋiŋa. Gaabm se roŋ paac taal aace. Kɛn naaŋ aak Isa se, naaŋ ooc mɛtn jɛŋ
ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naai 'je num, ɛɗum lapia taa rom se ɗaapm
'tooɗn kɔlɔŋ kɔlɔŋ.» 13 Isa ɔl jiŋ utiŋa ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔŋ roi
ɗaapm 'tooɗn kɔlɔŋ kɔlɔŋ!» Gɔtn se sum ɓo, gaabm se kɔɔŋiŋ ɔŋiŋa. 14 Gɔtn
se Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɔŋ̰te ɓaa 'taaɗn nam ki. Taa naai ɔŋga lapi se 'ɓaa 'taaɗ roi
*debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se ɔɔ 'ɓaa ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn *Musa taaɗiŋo
maakŋ Kitap ki, taa naai se roi ɗaapga tooɗga kɔlɔŋ kɔlɔŋ se. Bin ɓo, jeege
paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.» 15 Gɔtn se jeege baag kɔɔsn maaniŋ gɔtɔ ɓaa se
paac ɔɔ jeege dɛna lee tusu gɛn booy taariŋa ɔɔ jee kɔɔŋge se lɛ ɓaaɗo se gɛn je
lapia roɗe. 16 Gaŋ Isa se teec ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki kaliŋ ki gɛn tɔnd mɛtn Raa.

Isa ɛɗ lapia debm k'ruŋguy ki (Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

17 Ɓii kalaŋ Isa dooy dooy jeege ɔɔ maakŋ jeege tun naaŋ dooyɗe dooy se ɔk
*Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage. Naaɗe se iiŋo maakŋ
naaŋge tun taa naaŋ Galile ki ute kɛngen taa naaŋ Jude ki ɔɔ ute kɛngen iiŋo
maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. Gɔtn se Isa ute tɔɔgŋ Mɛljege se, ɛɗ lapi jee
kɔɔŋge tu. 18 Gɔtn ese sum ɓo jeege uuno debm k'ruŋguyu do nakŋ tooɗiŋ ki.
Kɛn naaɗe aan se, naaɗe je ɗoobm an kɛnd kɔŋ Isa. 19 Naɓo taa jeege dɛn dɛn
se naaɗe ɔŋ te ɗoobm an kɛnd kɔŋ Isa eyo. Taa naaŋ se ɓo naaɗe uun ookŋsiŋ
do ɓee ki raan ɔɔ ɔɔɗ taa bɔlɔ ɔɔ naaɗe bɔɔyiŋo do nakŋ tooɗiŋ ki naan Isa ki
daan jeege tu. 20 Kɛn Isa jaay aak naaɗe aal maakɗe doŋ ki se, ɗeek ɔɔ: «Gaaba,
*kusiŋige se, maam m'tɔɔlisiŋga naatn.»

21 Kɛn jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizige jaay booy se,
naaɗe baag naajn̰ te naapa ute mind naaŋ ki ɔɔ: «Naaŋ̰ se tap ɓo naŋa jaay naaj
Raa bin se? Kɛn 'kɔŋ tɔɔl kusiŋ̰ deba se, Raa kaliŋ̰ ki sum ey la?» 22 Aan gɔɔ Isa
jeel maak-saapɗe se, naaŋ̰ tɛrlɗen ɔɔ: «Taa ɗi jaay naase 'taaɗki ute maakse
bin se? 23 Gɛn naase ki num, kɛn gay ɓo ɔɔn̰ ciri, kɛn m'ɗeekŋ m'ɔɔ: ‹Kusiŋ̰ige
se, maam m'tɔɔlisiŋ̰ga naatn› lɔɓu m'ɗeekŋ m'ɔɔ: ‹Iiŋ̰i ɔɔ 'lee› se lɛ? 24 Bin num,
naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ɔk tɔɔgɔ gɛn tɔɔl kusiŋ̰ jeege.» Gɔtn
se, Isa ɗeek debm k'ruŋguy ki ɔɔ: «M'ɗeeki m'ɔɔ: iiŋ̰i, uun nakŋ toodi se ɔɔ 'ɓaa
ɓei ki.»
25 Gɔtn ese se sum ɓo, gaabm se, iiŋ̰ ɗaara naan jeege tu, uun nakŋ toodiŋ̰a
ɔɔ ɓaa ɓeeŋ̰ ki. Kɛn naaŋ̰ ɓaa ɓaa se naaŋ̰ tɔɔm Raa. 26 Jee gɔtn ese paac nakŋ se
deel doɗe ɔɔ naaɗe tɔɔm Raa kici. Gɔtn se naaɗe ɓeere ɔkɗe se, taaɗ ute naapa
ɔɔ: «Nakage, jaaki se, j'aakkiga nakgen kɛn deel do aak eyo!»

Isa daŋ Lɛbi
(Mt 9.9-17; Mk 2.13-22)

27 Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa teec teec se aak *debm tɔkŋ miiri roŋ̰ Lɛbi
iŋg kiŋg gɔtn tɛɗn naabiŋ̰ ki. Naaŋ̰ ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «Iiŋ̰i 'daanuma!» 28 Gɔtn se sum
ɓo Lɛbi iiŋ̰i, ɔŋ̰ nakiŋ̰ge paac ɔɔ daan Isa.
29 Gɔtn se Lɛbi tɛɗ kɔsɔ dɛna ɔɔ daŋ Isa ɓeeŋ̰ ki gɛn ɓaa kɔsɔ. Ɔɔ jeege dɛna iŋg
ɔs te naaɗe ɔɔ maakɗe ki se *jee tɔkŋ miirge ɔɔ jee kuuy se kici ute te naaɗe.
30 Gɔtn se, *Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se jaay aakɗe
se mooy naaŋ ki dir dir ɔɔ taaɗ jeege tun mɛtn Isa ki se ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naase
ɔski ɔɔ aayki ute jee tɔkŋ miirge ɔɔ jee *kusiŋ̰ge se?» 31 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jee
roɗe kiji se, naaɗe je daptor eyo, num kɛn je daptor se, jee kɔɔŋ̰ge. 32 Maam
m'ɓaaɗo se gɛn daŋ jee kɛn saap ɔɔ naaɗe aak bɛɛ naan Raa ki se eyo, num
maam m'ɓaaɗo se gɛn jee jeel roɗe ki naaɗe jee kusiŋ̰ge, taa 'tɛrl maakɗe do
Raa ki.»

*Mɛtn taar *siam*

33 Naaŋ̰ kɛn se jeege ɓaaɗo taaɗ Isa ki ɔɔ: «Jee mɛtn Jan-Batist ki ute jee mɛtn
*Parizige se tɛɗga num lee tuun siam ɔɔ tɔnd mɛtn Raa. Num jee mɛtn naai ki
se ɔsɔ ɔɔ aaye.» 34 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Jeegen ɓaaɗo kɔkŋ mɛnda jaay gaabm mɛnda
utu te naaɗe se, kaaɗ kɛn se naaɗe 'kɔŋ kuun siam la? Mɛt ki eyo. 35 Num gaŋ
ɓii kalaŋ kaadiŋ̰ utu kaana gaabm mɛnda se j'utu j'aŋ̰ kɔɔɗn naata ɔɔ naaŋ̰ kɛn
se jaay ɓo, mɛɗiŋ̰ge se lee tuun siam gɛn tɔnd mɛtn Raa.»
36 Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara daala ɔɔ: «Nam ɔk kala koono nɛɛpga
nɛɛp se, aɗe kɔŋ nɛɛpm taar kal kiji jaay aŋ̰ kal do ki eyo; ey num taa kal kijin
kɛn k'nɛɛpo se cɛrɛ sum, ɔɔ kɛn j'aaliŋ̰ga kic num, naaɗe se kɔŋ tum eyo. 37 Ɔɔ
tɔtn koojŋ̰ biŋ̰ utu iiŋ̰ kiiŋ̰ se, j'ɔmbiŋ̰ maakŋ k-lɛɛtɛrge tun koono eyo; ey num
tɔtn koojŋ̰ biŋ̰ se, an dɔɔbm ute k-lɛɛtɛrge se naatn. Ɔɔ tɔtn koojŋ̰ biŋ̰ se lɛ 'kɔɔy
naaŋ ki cɛrɛ ɔɔ k-lɛɛtɛrge se lɛ, dɔɔbm tujŋ̰ kici*. 38 Num gaŋ bɛɛki num, tɔtn
kaam ki se j'aŋ̰ kɔmb maakŋ k-lɛɛtɛrge tun kiji kici. 39 Ɔɔ debm aayga kaay
tɔtn† coodi tɔɔlum se lɛ, tɔtn kaam ki se, ɓoŋ̰ tɔɔliŋ̰ ey sum. Taa naaŋ̰ ɗeek ɔɔ:
kɛn nijim cir paac se tɔtn kɛn coodi tɔɔlum se.»

6

*Isa se naaŋ̰ ɓo mɛl *ɓii sebit*
(Mt 12.1-14; Mk 2.23-28, 3.1-6)

1 Ɓii kalaŋ ɓii sebit ki se, Isa ute jee mɛtiŋ̰ ki deel maakŋ gɔtn gɛm ki. Gɔtn
se jee mɛtiŋ̰ ki tɛrɛc do gɛmge ɔɔ ɔɔɗ kaamiŋ̰ maakŋ jiɗe ki ɔɔ taaŋ̰e. 2 Num

---

* **5:37** Yaudge se tɔmb tɔtɗegen gɛn koojŋ̰ biŋ̰ se maakŋ k-lɛɛtɛrge tu. † **5:39** Tɔtn Yaudge se daayum taaɗ ute tɔtn koojŋ̰ biŋ̰ se sum.

*Parizigen kandum gɔtn ese taaɗɗen ɔɔ: «Gɛn ɗĩ jaay naase 'tɛɗki nakŋ kɛn j'und te kulu eyo gɛn tɛɗ ɓii sebit ki se?» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase 'dooyiŋki te ey la, nakŋ kɛn *Daud tɛɗ ute jeeŋge kaaɗ kɛn naaɗe ɓo tɔɔlɗe se? 4 Naaŋ ɛndo maakŋ *kɔrɔr gɛn *Raa ki, ɔɔ tɔs mappan j'ɛɗiŋga kɛɗ *sɛrkɛ Raa ki, ɔso ɔɔ ɛɗo jeeŋge tun mɛtiŋ ki kici. Ey num, kɛn ɔk ɗoobm 'kɔsn se jee tɛɗn sɛrkge Raa ki kalɗe ki sum.»

5 Ɔɔ tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «*Goon Deba se lɛ, naaŋ ɓo Mɛl gɛn ɓii sebit.»

6 Kɛn aan ɓii sebit kɛn kuuy se, Isa ɓaa ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se ɔɔ dooy jeege. Gɔtn ese, naaŋ ɔŋ gaaba kalaŋ ji daamiŋ ooyga kooyo. 7 Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute Parizige se ɔnd kaama Isa ki tak taa naaɗe je aŋ kaaka kɛn ŋ'kɛɗn lapia gaab kɛn se ɓii sebit ki num, bin se naaɗe aŋ kɔkŋ mindiŋa. 8 Aan gɔɔ Isa jeel saapm-maakɗe ki se, naaŋ ɗeek gaab kɛn jiŋ ooyga kooy se ɔɔ: «Iiŋi 'ɗaar naan jeege tu.» Ɔɔ gaabm se iiŋ ɗaara. 9 Gɔtn se Isa taaɗɗen ɔɔ: «Maam m'je tɔnd mɛtse: ɓii sebit ki se, j'undsenga kulu gɛn tɛɗn bɛɛ lɔɓu gɛn tɛɗn *kusiŋ lɛ? Ɔɔ ɔŋ deba jaay ɗim an doŋ ki num, aŋ kaaj lɔɓu aŋ kɔŋiŋ naaŋ 'kut lɛ?» 10 Gɔtn se Isa uun kaamiŋ aak dɔɔɗɗe paac ɔɔ ɗeek gaabm kɛn jiŋ ooyga kooy se ɔɔ: «'Sɛɛj jii!» Ɔɔ gaabm se sɛɛj jiŋa ɔɔ gɔtn ese sum ɓo jiŋ ɔŋ lapia. 11 Kɛn Parizige ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage jaay aak nakŋ se, maakɗe taarɗe doŋ ki piriŋ ɔɔ taaɗ ute naapa do nak kɛn naaɗe utu 'tɛɗn do Isa ki.

Isa bɛɛr tɔɔɗ jee kaaŋ naabiŋgen sik-kaar-dio (Mk 3.13-19; Mt 10.1-15; NJKN 1.13)

12 Kaaɗ kɛn se sum ɓo, ɓii kalaŋ Isa ɓaa ook do ko ki gɛn keem Raa ɔɔ maakŋ nɔɔr kɛn te magaliŋ se, naaŋ eem Raa. 13 Kɛn gɔtɔ jaay iip se, naaŋ daŋ jee mɛtiŋ ki ɔɔ maakɗe ki se, naaŋ bɛɛr tɔɔɗ jeege sik-kaar-dio kɛn naaŋ daŋɗe jee kaaŋ naabiŋge. Kɛse ɓo ro jee se: 14 Simon se, naaŋ daŋiŋ te ro Piɛr, Andre se gɛnaaŋa, Jak, Jan, Pilip, Bartelemi, 15 Matiye, Tɔma, Jak goon Alpe, Simon debm je kujŋ naaŋiŋa, 16 Jud goon Jak ɔɔ Judas Iskariɔt, naaŋ ɓo debm utu kutn Isa se.

Isa dooy jeege ɔɔ ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu (Mt 5.2-12)

17 Kɛn Isa jaay bɔɔy do ko ki ute jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-di se naaŋ ɔŋ gɔtn tooɗ tal jaay naaŋ ɗaara ɔɔ gɔtn se naaŋ ɔŋ jee dɛn mɛtiŋ ki ute jeege dɔɔlɔ dɛna iiŋo taa naaŋ Jude ki, kɛngen iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki, ɔɔ kɛngen kuuy se iiŋo taa naaŋ Tir ute gɛn Sidɔŋ ki kɛn iŋg maakŋ gɛgɛrge tun taa baar ki. 18 Naaɗe ɓaaɗo se gɛn booy taariŋa ɔɔ gɛn je lapi roɗe, ɔɔ jee ɔk kɔɔŋ sitangen kɛn lee dabarɗe se kic ɓo ɔŋ lapia. 19 Jee dɛngen tus paac se naŋa naŋa kic ɓo je kutn ro Isa taa debm utga roŋ num, tɔɔg Isan 'teec roŋ ki se, ɛɗɗen lapia.

Jee maak-raapge ute jee kɛn aɗen kaan nakŋ ɔɔŋɔ

20 Gɔtn se Isa uun kaamiŋa aak jee mɛtiŋ ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ:
«Maak-raapo naase jee daayge tu,
taa *maakŋ Gaar Raa se naase ki.
21 Maak-raapo naase jee ɓo tɔɔlsen ɓɔrse se,
taa naase utu aki kɔsn dɛrɛŋ te maraad se!
Maak-raapo naase kɛn ɓɔrse maakŋ kaa-maan ki,
taa naase se utu aki kooy koogo.
22 Maak-raapo naase kɛn jeege jese eyo, ɔɔɗ undse naatn,
naajse ɔɔ tɔlsen taar jig eyo dose ki,

taa naase aalki maakse do *Goon Deb ki*.
23 «Kɛn nakgen se jaay aanga dose ki num, ɓii kɛn se ɔŋ̃ki maakse 'raap
sakaŋ̃ ɔɔ 'daamki te maak-raapo! Taa maakŋ raa ki se, Raa utu asen kɔgŋ
bɛɗse dɛn aak eyo. Bin ɓo ɓugɗegen do dɔkiŋ̃ se lee dabaro jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki se bin kici.
24 «Num gaŋ asen kɔɔŋ̃ naasen jee nak dɛnge
taa ɓɔrse naase ɔŋkiga dose.
25 Asen kɔɔŋ̃ naasen kɛn ɓɔrse ɗim daaysen ey se,
taa naase ɓo utu asen tɔɔlɔ.
Asen kɔɔŋ̃ naasen jee iŋg 'tooyki koogo ɓɔrse,
taa naase se maakse utu 'tuju ɔɔ utu aki keeme.
26 Asen kɔɔŋ̃ naasen kɛn jeege paac taaɗ taargen nijim rose ki sum se,
bin ɓo ɓugɗegen do dɔkiŋ̃ se tɛɗo ute jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki bin kici.»

'Jeki jee taamooysege
(Mt 5.38-48; Rm 12.17-21)

27 «Gaŋ maam m'taaɗsen naase kɛn iŋg booyki taarum se, m'ɔɔ: 'jeki jee
taamooysege, 'tɛɗki bɛɛ jeege tun jese eyo. 28 Ɔɔɗki ɓooro do jeege tun naamse
ɔɔ eemki Raa taa jeegen kɛn dabarse se. 29 Kɛn nam jaay ɔndiga mɛtn bi ki
num, 'tɛrliŋ̃ kɛn do ji kuuy se kici. Kɛn nam jaay uunga kali magal se, kali
baatn maak ki se kic num, ɔŋ̃te 'kɔɔgiŋ̃. 30 Debm kɛn jaay tɔnd mɛtn ɗim gɔti
ki num, ɛɗiŋ̃ ɔɔ nam jaay uunga ɗimi num, ɔŋ̃te 'ɓaa baayiŋ̃a. 31 Bɛɛ kɛn naase
'jeki jeege asen tɛɗse, naase kic num, 'tɛɗki jeege tu bin kici.
32 «Kɛn naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm
ro ki tap ɓo gɔtɔ. Taa jee *kusiŋ̃ge kic lɛ je naapa bin kici! 33 Ɔɔ kɛn naase jaay
'tɛɗki bɛɛ jeege tun 'tɛɗsen bɛɛ naase ki sum num, bin se nakŋ jaay j'asen tɔɔm
ro ki se tap ɓo gɔtɔ. Taa jee kusiŋ̃ge kic lɛ lee tɛɗ bɛɛ ute naapa kici! 34 Kɛn naase
jaay ɛɗki sɛɛ ɓo jeege tun utu asesiŋ̃ tɛrl kɔgŋ gɔtiŋ̃ ki sum num, bin se nakŋ
jaay j'asen tɔɔm ro ki se tap ɓo gɔtɔ. Taa jee kusiŋ̃ge kic ɓo lee ɛɗ kɛɗ sɛɛ ute
naapa, taa naaɗe jeele j'aɗesiŋ̃ kɔgŋ gɔtiŋ̃ ki! 35 Num gaŋ naase se, 'jeki jee
taamooysege; 'tɛɗki bɛɛ jeege tu ɔɔ kɛn ɛɗkiga sɛɛ jeege tu num, ɔŋ̃te 'saapki
ɔɔki j'asesiŋ̃ kɔgɔ. Bin ɓo Raa utu asen tɛɗn bɛɛŋ̃ dɛn aak eyo ɔɔ naase se j'utu
j'asen daŋ gaan Raagen Taaro. Taa Raa se naaŋ̃ debm jiga ɔɔ naaŋ̃ tɛɗ bɛɛŋ̃a
do jeege tun k'tɛɗɗen bɛɛ kic ɓo naaɗe jeel eyo ɔɔ tɛɗ bɛɛ jee kusiŋ̃ge tu kici.
36 'Kɛrcɛlki aan gɔɔ Bubsen maakŋ raa ki, kɛrcɛl se.»

Ɔŋ̃te 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu
(Mt 7.1-5,15-20, 12.33-37)

37 «Ɔŋ̃ten 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu, ɔɔ naase kic ɓo j'asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki
eyo. Ɔŋ̃ten 'kɛndki tɛl nam gɛn kutiŋ̃a, bin se naase kic j'asen kɔŋ kut eyo. Kɛn
naase jaay 'lee ɔkki naagŋ naapa num, Raa kici asen tɔɔl kusiŋ̃se. 38 Ɛɗki naka
jeege tu taa j'utu j'asen kɛɗn naase ki kici: ute gɔrn kɛn naase 'lee 'dɔɔjŋ̃ki
jeege tu se, Raa utu asesiŋ̃ dɔɔjŋ̃, ɗoocŋ̃ kɔnd gazagaza ɔɔ asesiŋ̃ dɔɔjŋ̃ cir
cir. Bin ɓo ute nakŋ kɛn naase 'lee 'dɔɔjŋ̃ki nakge jeege tu se, naase kic j'utu
j'asesiŋ̃ dɔɔjŋ̃ bin kici.
39 «Tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara kuuy daala ɔɔ: debm kaam-tɔɔkɔ
'kɔŋ tɔɔɗn naapiŋ̃ debm kaam-tɔɔkɔ la? Naaɗen di paac se 'si maakŋ gɔɔ ki ey
ne? 40 Debm lee mɛtn deb kɛn dooyiŋ̃ se 'kɔŋ cir debm dooyiŋ̃ eyo. Num gaŋ
debm mɛtn deb ki jaay mɛliŋ̃ dooy ɔkiŋ̃ga se, naaŋ̃ utu 'tɛɗn aan gɔɔ mɛliŋ̃a.
41 «Mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki ɓo naai ɔŋ aakiŋ̃a. Num gɛn ɗi jaay naai ɔŋ
aak guɗum kaagŋ kaami ki ey se? 42 Ute naaŋ̃ se ɓo, naai 'kɔŋ ɗeekŋ gɛnaai ki

* **6:22** Goon Deba je taaɗ te Isa *al-Masi.

ɔɔ: Gɛnaama, 'ɓaaɗo m'ai kɔɔɗn mu kaami ki. Nakŋ naai 'tɛɗiŋ se, mɛt ki eyo! Ey num naai ɔk mɛt-guɗum kaagŋ kaami ki se kici! Bɛɛki num, ɔɔɗ mɛt-guɗum kaagŋ kaami ki se ram, jaay ɓo kaami 'kɔɔɗn kaakŋ jiga bin jaay 'kɔɔɗn mu cɔkɔn kɛn kaam gɛnaai ki se!»

Kaaga ute koojiŋa

43 «Kaagŋ jiga se koojiŋ aak kus eyo ɔɔ kaagŋ kɔɔŋɔ lɛ ɔŋ ooj koojiŋ jig ey kici.
44 Taa kaagge se j'aak k'jeelɗe ute koojɗege: taa naaŋ se ɓo j'kɔŋ tuugŋ koojŋ
mɔŋgɔ do kaag kɛn ute kɔrɔndiŋ eyo ɔɔ kɔŋ tuugŋ koojŋ k-yooko se do k-lili ki
ey kici. 45 Debm bɛɛ se, bɛɛŋ se iiŋo maakiŋ ki, ɔɔ debm *kusiŋ se, kusiŋiŋ se
kic ɓo iiŋo maakiŋ ki. Taa taar kɛn jikilimge lee taaɗ paac se iiŋo maakɗe ki.»

Beegen dio
(Mt 7.21-29; 2Pr 1.5-10)

46 «Naase iŋg 'daŋum ki: Mɛluma, Mɛluma. Num gɛn ɗi jaay ɓo naase 'baateki
gɛn tɛɗn nakŋ kɛn maam m'taaɗsen m'ɔɔ aki tɛɗ se? 47 Debm ɓaaɗo gɔtum ki,
booy taaruma ɔɔ iŋg do ki se, 'booyki m'asen taaɗn nakŋ kɛn naaŋ teciŋ tece.
48 Naaŋ se tec aan gɔɔ debm ɓaa kɔɓm ɓeeŋa: naaŋ uɗ gɔɔ jɛrlɛ bini aan do ko
ki jaay ɓo ɔndo mɛtn ɓeeŋa. Kɛn naaŋ jaay iiŋiŋ aas sum se, maane eeɗ dɛna
ɔɔ oolge kic ɓo ɗooco ɔɔ ɔɔy makɔŋɔ ɓaaɗo deeb ɓee se bat naɓo, ɔŋ tɛɗiŋ te ɗim
eyo, taa ɓee se k'j'iiŋiŋga jiga. 49 Num gaŋ debm booy taaruma ɔɔ iŋg do ki
ey se, naaŋ se tec aan gɔɔ debm kɛn uɗ te gɔɔ ey sum ɓo iiŋ ɓeeŋa. Kɛn oolge
ɗooco jaay ɔɔyɔ makɔŋɔ ɔɔ ɓaaɗo deebiŋ bat se, ɓee se ru naŋ tak.»

7

Isa ute bubm asgarge
(Mt 8.5-13)

1 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ naan jeege tu aas se, naaŋ ɓaa ɛnd maakŋ
gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki. 2 Gɔtn se bubm asgarge se ɔk ɓulu kalaŋ bin se
naaŋ jeŋ dɛn aak eyo. Naɓo ɓuliŋ se ooc kɔɔŋɔ kaam yoa. 3 Kɛn gaabm se jaay
booy j'ɔɔs maan Isa se, gɔtn se naaŋ iiŋ ɔl magal Yaudge kandum taa ɓaa sɛl
mɛtn Isa num, aɗe ɓaa utu kɛɗn lapia ɓuliŋ ki se. 4 Kɛn magal Yaudge jaay aan
gɔtn Isa ki se, naaɗe eemiŋ nɔɔ ɔɔ: «Bɛɛki num, gɛn tɛɗn bɛɛ se, 'tɛɗn gaab kɛn
se. 5 Taa naaje Yaudge se, gaabm se jejeki dɛna ɔɔ naaŋ mala ɓo iiŋjeki ɓee
kɛn k'lee k'tusn maak ki se.»
6 Gɔtn se Isa ɓaa ute naaɗe. Num kɛn naaŋ aan te cɛɛ ɓee magal asgarge tu
ey sum ɓo, bubm asgar *Rɔmɛge ɔlo mɛɗiŋge taa aŋ taaɗn ɔɔ: «Mɛluma, ɔŋte
dabar roi gɛn ɓaaɗo ɓeem ki, taa maam se m'aas ɗim naani ki eyo. 7 Taa naaŋ
se ɓo, maam m'ɔŋ m'ɓaa te gɔti ki ey se. Num gɔtn ɗaari ki se, naai 'taaɗ ute
taari sum ɓo, debm tɛɗn naabum se 'kɔŋ lapia. 8 Taa maam se, kic m'kaam
ji deb kuuy, naɓo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. Kɛn m'iŋgga num m'ɗeek
deb kalaŋ ki m'ɔɔ: 'Baa se, naaŋ iiŋ 'ɓaa. Ɔɔ m'ɗeek deb kuuy ki m'ɔɔ: 'Baaɗo se,
naaŋ iiŋ ɓaaɗo. Ɔɔ ɓulum ki se jaay, m'ɗeekiŋ m'ɔɔ: 'Tɛɗn nakŋ ese se, naaŋ iiŋ
tɛɗiŋa.» 9 Kɛn Isa jaay booy taar ese se, taara se ɔkiŋ taaɗ eyo. Gɔtn se naaŋ
tɛrl aak jee dɛngen ɓaaɗo mɛtiŋ ki se ɔɔ naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki m'asen
taaɗa: maakŋ gaan *Israɛlge tuŋ ute dɛnɗe kic ɓo maam m'ɔŋ te nam jaay aal
maakiŋ do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo.» 10 Kɔr jee naaŋ ɔlɗeno naaba
jaay aan ɓeen se, naaɗe ɔŋ ɓul se ɔŋga lapia.

Isa dur goon mɛnd-daay daan yoge tu

11 Naaŋ kɛn se jaay, Isa iiŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Nayn. Jee mɛtiŋ
ki ute jeege dɛna ɓaa ute naaŋa. 12 Kɛn Isa ute jeege jaay aan taa ɗoob kɛn
j'an kɛnd maakŋ gɛgɛr ki se, naaɗe aak jeege uuno yoa ɔɔ kɛn ooy se goon

mɛnd-daaye ɔɔ naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo maakŋ koŋ̃ ki. Gɔtn se jeege dɛna daan mɛnd se. 13 Kɛn Mɛljege jaay aak ko goono se, naaŋ̃ ɛɛjiŋ̃ doŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te 'tɔɔyɔ.» 14 Gɔtn se Isa iiko cɛɛ jeege tun uuno yo se, ɔnd jiŋ̃ do baraŋgal ki ɔɔ gɔtn se, jee ɓaan ɓaa ute yo se ɗaara ɔɔ Isa ɗeek goon kɔɗ ki se ɔɔ: «M'ɗeeki m'ɔɔ, iiŋ̃i!» 15 Gɔtn se goon kɔɗn ooyga kooy se duru iiŋ̃ iŋg ute mɛtiŋ̃a ɔɔ baag taaɗn taara. Ɔɔ Isa ɔk ɛɗiŋ̃ koŋ̃ ki. 16 Kɛn jeege jaay aak nakŋ se, ɓeere ɓaa ɔkɗe paac ɔɔ naaɗe *nook Raa ɔɔ: «Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki magal se, ɓɛrɛ, ɓaaɗoga daanjege tu. Kɛse Raa mala ɓo ɓaaɗoga kaakŋ jeeŋ̃ge!» 17 Taa naaŋ̃ se ɓo jee taa naaŋ Jude ki ute jee kɛn taa naaŋge tun cɛɛs ki se, paac se iŋg ɓo gɛn kɔɔsn maana do nakge tun kɛn Isa tɛɗo se.

Jan-Batist ute Isa (Mt 11.2-19)

18 Gɔtn se jee mɛtn Jan-Batist ki ɓaaɗo taaɗ mɛlɗe ki. Kɛn Jan jaay booy taarɗe sum se, maakɗe ki se naaŋ̃ daŋ jeege dio, 19 ɔɔ ɔlɗe gɔtn Mɛlje Isa ki taa 'ɓaa tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai ɓo debm kɛn jeege iŋg aak kaama j'ɔɔ utu aɗe ɓaa se lɔɓu k'booy nam kuuy lɛ?» 20 Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn Isa ki se, jee se taaɗ ɔɔ: «Naaje se Jan-Batist ɓo ɔljeno gɔti ki ɔɔ k'tɔnd mɛti: naai ɓo debm kɛn jeege iŋg aak kaama j'ɔɔ utu aɗe ɓaa se lɔɓu k'booy nam kuuy lɛ?» 21 Naanɗe ki se sum ɓo, Isa ɛɗ lapia jee kɔɔŋ̃ɗege tu dɛna. Maakɗe ki se jeegen kɛn kɔɔŋ̃ɔ tujɗenga tuju ute jee ɔk kɔɔŋ̃ sitange se kic naaŋ̃ ɛɗɗen lapia ɔɔ jee kaam-tɔɔkge dɛn se kic ɓo naaŋ̃ ɔɔɗɗen kaamɗege. 22 Gɔtn se Isa ɗeek jeege tun Jan ɔlɗeno naaba se ɔɔ: «'Baa 'taaɗki Jan ki nakŋ naase mala aakiŋ̃kiga ute kaamse ɔɔ booyiŋ̃kiga ute bise: jee kaam-tɔɔkge lɛ aakga, jee cɛkɛɗge lɛ leega talam talam, jee bikiɗge lɛ ɔŋga lapia ɔɔ roɗege lɛ tooɗga kɔlɔŋ̃ kɔlɔŋ̃, jee duguyge lɛ ɓɔrse booy booyo, jee ooyga kooy kic lɛ duroga daan yoge tu ɔɔ Labar Jiga se lɛ, k'taaɗiŋ̃ga jee daayge tu. 23 Maak-raapo debm kɛn jaay ai kaamiŋ̃ ɔŋ̃te ɗoobm gɛn kaal maakiŋ̃ do maam ki ey se.»

24 Kɛn jee Jan ɔlɗeno naaba jaay ɔk tɛrl ɓaa se, Isa baag taaɗn taar Jan se jee dɛnge tu ɔɔ: «Do kɔɗ-ɓaar ki se naase tap ɓo iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro kaakŋ mu taa baar kɛn kuul teeŋ̃ ɓaansiŋ̃ kaam ara kaam ara se la? 25 A-a! Bin num naase iŋgkiro kaakŋ naŋa? Lɔɓu iŋgkiro kaakŋ gaabm kɛn tus kalge aak bɛɛ se lɛ? Gɔtɔ. Jee lee tus kalgen aak bɛɛ gɛn koono se ute jee maalge se, naaɗe se tiŋg maakŋ ɓee gaariŋ̃ge tu. 26 Lɔɓu naase tap ɓo iŋgkiro kaakŋ naŋa? Naase se iŋgkiro kaakŋ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se la? Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: naaŋ̃ se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki naɓo naaŋ̃ magal cir debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se daala. 27 Naaŋ̃ se ɓo debm kɛn Raa taaɗo taariŋ̃ do dɔkiŋ̃ maakŋ Kitap ki ɔɔ:

'Booyo, maam m'ai kɔl debm kaaŋ̃ naabum naani ki,
*taa ai 'ɗaapm ɗoobi.**

28 «'Booyki m'asen taaɗa: maakŋ jeege tun mɛndge toojɗen do naaŋ ki ara bini aan do Jan ki se, debm kɛn magal ciriŋ̃ Jan se, gɔtɔ. Anum debm *maakŋ Gaar Raa ki se baat aan gɔɔ dĩ kic ɓo, naaŋ̃ se ɓo magal cir Jan.

29 «Jee dɛnge ute *jee tɔkŋ miirge jaay booy taariŋ̃ se, Jan *batizɗe taa naaɗe jeelga Raa se tɛɗ naka ute ɗoobiŋ̃a. 30 Num gaŋ *Parizige utu jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, naaɗe se baate tookŋ do nakge tun kɛn Raa je ɔɔ aɗen tɛɗn naaɗe ki se. Bin ɓo, naaɗe baate tookŋ kɛn Jan aɗen batizi.»

31 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Jee ɓɔrse tap ɓo, m'aɗen kɔmb bɛyɛ ute naŋge? Naaɗe tap ɓo tec naŋge? 32 Naaɗe se tec aan gɔɔ gaangen iŋg bɔɔr ki jaay taaɗ ute naapa ɔɔ:

Naaje k'tuuysen kaa

---

* **7:27** Aak Mal 3.1.

naɓo naase 'baate daamki.
Naaje k'j'aarsen kaa yoa
naɓo naase 'baate keemki.
33 «Ey num Jan-Batist ɓaaɗo se, naaŋ ɔs mapp eyo ɔɔ aay tɔtn koojŋ biŋ eyo
ɔɔ naase ɔɔki num: naaŋ se debm sitan! 34 Kɛn *Goon Deba jaay ɓaaɗo se ɔsɔ
ɔɔ aaye, naɓo naase ɔɔki num: naaŋ se debm kaam-kɔsɔ ɔɔ debm kaay-koono
ɔɔ ɔk mɛɗɛ ute jee tɔkŋ miirge ɔɔ ute jee *kusiŋge! 35 Num gaŋ jee took aal
maakɗe doŋ ki se, aak ɔkga jeel-taar Raa se ute ɗoobiŋa.»

*Isa ute mɛnd tɛɗn *kusiŋa*

36 Bii kalaŋ kɔɗ *Parizi kalaŋ bini, daŋ Isa ɓeeŋ ki, gɛn ɓaa kɔsn ute naaŋa.
Kɛn Isa jaay ɓaa ɓeeŋ ki se, gɔtn se naaɗe tooɗ ute cɛɛsɗe jaay ɓo baag kɔsɔ
do tabil ki. 37 Mɛnda kalaŋ iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn se ɔɔ jeege paac jeeliŋ naaŋ
se, mɛnd tɛɗn kusiŋa. Naaŋ ɓaaɗo ɔŋɗe taa naaŋ booyga booy j'ɔɔ Isa utu iŋg
ɔs kɔs gɔtn kɔɗ Parizi ki se. Kɛn naaŋ ɓaaɗo ɓaa se, naaŋ uuno naka aan gɔɔ
k-ɓɔkɔlɔ kalaŋ ko ɓo k'cɔɔc k'ɗaapiŋa. K-ɓɔkɔl se k'ɗaapiŋ ute nakŋ kɛn k'daŋiŋ
albatir†, ɔɔ naaŋ se ɗooc ute itir. 38 Naaŋ ɓaaɗo kaam jɛ Isa ki ɔɔ naaŋ eeme
ɔŋ kaa-maaniŋ se neet jɛ Isa ɔɔ naaŋ ɔtiŋsiŋ ute bɛɛkiŋa ɔɔ baam ɔk aay jɛŋ se
ute maak-raapo ɔɔ ɔɔyiŋ itir do jɛŋ ki.
39 Kɔɗ Parizi kɛn daŋ Isa ɓeeŋ ki jaay aak nakŋ bin se, taaɗ ute maakiŋ ɔɔ:
«Kɛn gaabm se jaay debm taaɗ taar teeco taar Raa ki ɗeer num, mɛnd ɓaaɗo
utiŋ se, naaŋ aŋ 'jeeliŋ naaŋ se, mɛnd tɛɗn kusiŋa.» 40 Gɔtn se Isa taaɗiŋ ɔɔ:
«Simon, maam se m'ɔk taara m'ai ɗeeke.» Naaŋ tɛrliŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege,
'taaɗa.» 41 Isa ɔɔ: «'Booyo. Debm kalaŋ ɔk jee sɛɛge dio. Deb kalaŋ se ey num
aŋ kɔgŋ tamma kaar-mii ɔɔ debm kuuy se lɛ ey num aŋ kɔgŋ tamma si-mii.
42 Num gaŋ ɗim naaɗe aan kɔgŋ sɛɛɗe gɔtɔ se, naaɗe di se paac, naaŋ tɔɔlɗen
sɛɛɗege se naata. Num maakŋ naaɗe kɛn di se, debm ɛɗɗen sɛɛ se kɛn gay ɓo
aŋ 'je ciri?» 43 Simon tɛrliŋ ɔɔ: «Gɛn maam ki num m'ɔɔ, debm kɛn sɛɛŋ dɛn
jaay ɓo k'tɔɔliŋsiŋ se.» Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛse naai 'taaɗga taar mɛt ki.»
44 Gɔtn se Isa uun tɛrl aak mɛnd se, ɔɔ ɗeek Simon ki ɔɔ: «Naai aak mɛnd
se ɗaamo! Gɔtn maam m'ɛndo ɓei ki se, naai ɛɗum te maan tugŋ jɛm eyo;
num gaŋ mɛnd se neetum jɛm ute kaa-maaniŋa ɔɔ ɔtumsiŋ ute bɛɛkiŋa. 45 Ɔɔ
naai 'baam ɔk aay te taarum ute maak-raap eyo; num mɛnd se kɛn maam
m'aan sum se, gɔtn naaŋ baam ɔk aay jɛma ute maak-raapo sum se, ɔŋum
te eyo. 46 Naai ɔtum te uubm oot dom ki eyo; num mɛnd se ɔtum itir jɛm ki.
47 'Booyo m'ai taaɗa: mɛnd se kusiŋiŋgen dɛn se, Raa tɔɔlisiŋga naatn. Taa
naaŋ se ɓo, naaŋ jem dɛn se. Gaŋ debm k'tɔɔliŋ kusiŋiŋ baat se, naaŋ kic ɓo
ɔk maak-je baata.» 48 Tɛr Isa taaɗ mɛnd ki ɔɔ: «Kusiŋige se maam m'tɔɔlisiŋga
naata.» 49 Jeegen iŋg ɔs ute naaɗe se, baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo
naŋa jaay taaɗ taa 'tɔɔl kusiŋ jeege se?» 50 Isa ɗeek mɛnd ki ɔɔ: «Mɛnda, ute
kaal maaki kɛn naai aal dom ki se, aajiga. Iiŋi, 'ɓaa ute lapia.»

8

Mɛndgen lee mɛtn Isa ki

1 Naaŋ kɛn se jaay Isa ɓaa lee maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ naaŋge tu. Naaŋ
taaɗ wɔɔk Labar Jigan gɛn Gaar Raa se jeege tu. Gɔtn se jee kaaŋ naabiŋgen
sik-kaar-dio, 2 ute mɛndge kandum se lee ute naaŋa. Mɛndgen se ɓo kɛn naaŋ
ɛɗɗeno lapia gɛn kɔɔŋ roɗege tu ɔɔ tuurɗeno sitange roɗege tu se. Maakɗe
ki se, Mari iiŋo Magdala ɔɔ ro naaŋ ki se ɓo, Isa tuuriŋo sitange cili se. 3 Ɔɔ
Yoanna kɛn mɛnd Kuza, gaabiŋ se Gaar *Ɛrɔd ɔniŋ maaliŋ paac kaam jiŋa ɔɔ

† **7:37** Albatir se napar koa aama kɛn k'cɔɔc k'ɗaapiŋa gɛn kɔmb itir.

Suzaan ute mɛndgen kuuy dɛn kici. Naaɗe se ɓo kɛn lee noog Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki ute nakgen naaɗe ɔkɔ.

Isa aal naagŋ taara te debm kɔnd buru (Mt 13.1-23; Mk 4.1-25)

4 Jeege dɛna iiŋ̃o maakŋ gɛgɛrge tu paac ɔɔ ɓaaɗo tus gɔtn Isa ki ɔɔ naaŋ̃ taaɗɗen ute kaal naagŋ taara ɔɔ: 5 «Ɓii kalaŋ deba kalaŋ teec ɓaa kɔnd buru. Kɛn naaŋ̃ jaay ɔnd kɔnd buriŋ̃ se, kupm mɛtiŋ̃ si jɛŋ ɗoob ki; gɔtn se jeege tuumiŋ̃a ɔɔ yeelge ɓaaɗo tuun ɔsiŋ̃ naatn paac. 6 Kupm mɛtiŋ̃ge se si gɔt kɛn naaŋiŋ̃ maakiŋ̃ ɔk koa. Kɛn naaŋ̃ jaay utu teec teec sum ɓo naar tuutu taa gɔtn se naaŋiŋ̃ cɛɛpɛ. 7 Kupm mɛtiŋ̃ se, si maakŋ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ se, naaŋ̃ teece naɓo aan gɔɔ teep maakŋ ji kaag ki se, ji kaaga aayiŋ̃ taara. 8 Num kupm kɛn si do naaŋ kɛn jiga se, gɔtn se naaŋ̃ teece, teepe, tɔk doa ɔɔ ɔk kaama dɛn aak eyo.» Do taar kɛn se, Isa uun mindiŋ̃ raan ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jaay ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se.»

9 Jee mɛtn Isa ki se tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Kaal naagŋ taar kɛn naai 'taaɗ se tap ɓo je ɗeekŋ ɔɔ ɗio?» 10 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ j'ɔyiŋ̃ga kɔy *maakŋ Gaar Raa ki se, naase se *Raa taaɗsenga naase 'jeeliŋ̃kiga. Num gaŋ jee kuuy se k'taaɗɗen ute kaal naagŋ taara se, taa:

Naaɗe 'kaakŋ ute kaamɗe naɓo 'kaakŋ kɔk eyo,
*'booy ute biɗe naɓo 'booy kɔk eyo.**»

Kaal naagŋ taar se, Isa taaɗ tɔɔk mɛtiŋ̃a

11 «'Booyki kaal naagŋ taar ese se je ɗeekŋ ɔɔ: kupm maam m'taaɗn se, kɛse taar Raa. 12 Kupm kɛn si jɛŋ ɗoob ki se, kɛse taaɗ ute jeegen booy taar Raa naɓo *Ɓubm sitange ɓaaɗo ɔɔɗ taar se maakɗe ki naatn, taa sɔm naaɗe booy uunga num 'kɔŋ kaaja. 13 Kupm kɛn si gɔtn naaŋiŋ̃ ɔk ko maak ki se, kɛse taaɗ te jeegen mɛtn-jiki booy uun taar Raa ute maak-raapo naɓo naaɗe ɔŋ ɔkiŋ̃ tɔɔg eyo. Kaaɗ kɛn gɔtɔ utu bɛɛ se naaɗe ɔk taar Raa se ɔɔŋ̃ɔ, gaŋ nakŋ naama jaay aanga doɗe ki num, naaɗe rɛsn naatn ute taar Raa se. 14 Kupm si maakŋ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ se, kɛse taaɗ te jeegen booy ɔk taar Raa naɓo, naaɗe uun nirlɗe, je maal *dunia ɔɔ je nakŋ kɛn daa roɗe ɓo jea. Kɛse ɓo tɛɗɗen kaal maakɗe ɓaa tɛɗn nakŋ cɛrɛ sum se. 15 Num kupm kɛn si do naaŋ kɛn jiga se, kɛse taaɗ te jeegen maakɗe bɛɛ, booy uun taar Raa ɔɔ ɔkiŋ̃ maakɗe ki jiga ɔɔ jee se, naaɗe aay kaamɗe aal maakɗe do Raa ki ɔɔ tɛɗn nakgen jiga.»

Isa aal naagŋ taar ute lɔɔmpɔ (Mk 4.21-26)

16 «Nam 'kɔɔcŋ̃ lɔɔmpɔ jaay aŋ̃ deebm dukulu doŋ̃ ki, ey lɛ aŋ̃ kɔl kɔnd mɛtn daŋal ki se, gɔtɔ. Gaŋ lɔɔmpɔ se k'j'ɔɔciŋga num, j'uun j'ɔliŋ̃ raan ro kaag ki taa jee ɛnd gɔtn ese se, 'kaakŋ gɔtn wɔɔrɔ. 17 Taa nakŋ j'ɔyiŋ̃ kɔy se j'utu j'aŋ̃ kaakŋ 'tooɗn tal ɔɔ nakŋ jeege jaay jeel mɛtiŋ̃ ey se jeege utu 'jeel mɛtiŋ̃ paac ɔɔ j'utu j'aŋ̃ kaakŋ kaam kaaɗ ki utu 'tooɗn tal. 18 Bin se kɛn aki booy taar Raa num, ɔndki kɔndɔ! Taa debm ɔk se j'aŋ̃ kɔmb do ki, num debm ɔk ey se lɛ, kɛn nakŋ naaŋ̃ saap ɔɔ ɔk se kic ɓo, j'an tɔsn naatn.»

Gɛnaa Isage ute koŋ̃ɗe (Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

19 Gɔtn se gɛnaa Isage ute koŋ̃ɗe ɓaaŋ̃o kaaka, naɓo taa jeegen dɛn se, naaɗe ɔŋ aan te gɔtiŋ̃ ki eyo. 20 Nam ɓaaɗo taaɗ Isa ki ɔɔ: «Koi ute gɛnaaige se utu naatn ɔɔ naaɗe je ai kaaka.» 21 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se, kɛse jee kɛn booy taar Raa ɔɔ took iŋg do ki.»

---

* **8:10** Aak Eza 6.9.

Isa ɔk ɗaar kuulu
(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

22 Bii kalaŋ se, Isa ook maakŋ markab ki ute jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen
ɔɔ: «Kˈgaaŋ kˈɓaaki jɛŋ baar kɛn kaam naane.» Ɔɔ gɔtn se naaɗe iiŋ̃ ɓaa. 23 Kɛn
naaɗe ɓaa ɓaa do maane ki se, gɔtn se Isa kaaminˈ ɓaa ɔk bia. K̃aaɗ kɛn se
guduray dɔɔbɔ do baar ki ɔɔ ɔl maane ɛnd ɗooc ɗooc maakŋ markaba se ɔɔ
naaŋ̃ kɛn se gɔtɔ ɓaa tɛɗɗen ɔɔŋ̃ɔ. 24 Naaɗe iiko cɛɛ Isa ki, duriŋ̃a ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Debm dooyje, Debm dooyje, ɓɛrɛ, naajege jˈaki kutu!» Kɛn naaŋ̃ jaay iiŋ̃ se,
naaŋ̃ aac kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ gɔtn se, kuulu ute maan se ɔk ɗaara
ɔɔ gɔtɔ do dil. 25 Gɔtn se naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Kaal maaksen jaay naase aalki dom
ki se, tap ɓo gay?»

Kɛn naaɗe jaay aak nakŋ ese se, ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ ɓeere ɓaa ɔkɗe ɔɔ gɔtn se,
naaɗe baag taaɗn ute naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo naŋa bini, kɛn taaɗ kuul ki ute
maane ki kic ɓo tookiŋ̃ taariŋ̃ se?»

Isa ɛɗ lapia debm kɔɔŋ̃ sitan ki
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

26 Gɔtn se naaɗe ɓaa aan taa naaŋ jeege tun kˈdaŋɗen Gɛrazɛnige kɛn sak
kaam taa naaŋ Galile ki. 27 Kɛn naaɗe aan taa jɛŋ ki jaay Isa bɔɔy bɔɔy naaŋ ki
se, gɔtn se gaab kalaŋ bini ɔk kɔɔŋ̃ sitan iiŋ̃o maakŋ gɛgɛr kɛn ese ɔɔ ɓaaɗo dɔɔɗ
Isa. Ɔɔ gaabm se, naaŋ̃ tiŋg ɓeen eyo ɔɔ lee ute kal ey se daaniŋ̃ dɔkga, num
naaŋ̃ se tiŋg maakŋ iiɓge tun Yaudge tɛɗiŋ̃o gɛn tɔl taal yoɗege se. 28 Kɛn naaŋ̃
jaay aak Isa se, ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ ɓaaɗo ooc mɛtn jɛŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Isa Goon
Raa Taaro, jˈɔŋ ɗi ute naai? Mˈeemi nɔɔ mɛti ki, ɔŋ̃te gɛn dabaruma!» 29 Kɛn
ɔliŋ̃ taaɗ bin se, taa Isa ɗeekiŋ̃ga ɗeek ɔɔ ŋˈteec naatn ro gaab kɛn se. Taa sitan
se, iiŋ̃ga num tɛɗ gaabm se kusiŋ̃a ɔɔ ɔl kˈdɔɔkiŋ̃ ute sɛsɛrɛ ɔɔ jˈaaliŋ̃ dɔkɔɗɔm
maala se kic ɓo, naaŋ̃ gaaŋ naatn ɔɔ sitan se ɔliŋ̃ aaŋ̃ teec ɓaa do kɔɗ-ɓaar
ki. 30 Ɔɔ Isa tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai, ˈroi naŋa?» Naaŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam rom Dɔɔl
asgarge,» taa gaabm se ɔk sitange roŋ̃ ki dɛna. 31 Gɔtn se sitange eem nɔɔ mɛtn
Isa ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te ˈtɔkŋ kɔmbje maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se.»

32 Gaŋ gɔtn se ɔk dɔɔl kiŋ̃zirge dɛna lee gaam gaam do kɔs ki. Gɔtn se sitange
se sɛl mɛtn Isa ɔɔ: «Ɔŋ̃je naaje kˈɓaa kɛnd maakŋ kiŋ̃zirge tu se.» Gɔtn se Isa
tookɗen. 33 Ɔɔ sitange se teeco ro gaab kɛn se ɓaa ɛnd̃ maakŋ kiŋ̃zirge tu se ɔɔ
dɔɔl kiŋ̃zirgen te dɛnɗe se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aaŋ̃o girdi girdi bɔɔy ɓaa si maakŋ
baar ki ɔɔ maane ɔsɗe paac.

34 Kɛn jee gaam kiŋ̃zirge jaay aak nakŋ tɛɗ se, naaɗe dɔɔb aaŋ̃ ɓaa taaɗ jeege
tun maakŋ gɛgɛr ki ute jeege tun iŋg ɓee naatge tu. 35 Kɛn jeege jaay ɓaa booy
se, naaɗe ɓaaɗo gɛn kaakŋ nakŋ tɛɗ se. Kɛn naaɗe jaay aan ɔŋ Isa se, ɔŋ gaabm
debm sitan se, sitaniŋ̃ge se teecga naatn roŋ̃ ki ɔɔ naaŋ̃ iŋg kiŋg mɛtn jɛ Isa ki
ɔɔ tusga kala roŋ̃ ki jiga jiga. Kɛn naaɗe jaay aakiŋ̃ se, ɓeere ɓaa ɔkɗe. 36 Jeegen
aako nakŋ se ute kaamɗe se, ɓaaɗo taaɗ jeege tu nakŋ kɛn Isa tɛɗo do gaabm
kɛn debm sitan jaay ɓo ɔŋ lapi se. 37 Gɔtn se jee iŋg taa naaŋ Gɛrazɛ ki paac
se, kɛn naaɗe jaay ɓeere ɓaa ɔkɗe se, naaɗe taaɗ Isa ki ɔɔ: «Iiŋ̃ ɔŋ̃je, ˈɓaa dɔkɔ.»
Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ki gɛn tɛrl ɓaa. 38 Gaabm kɛn sitange teec ɔniŋ̃
se, tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Ɔŋ̃um mˈɓaa ute naai.» Gaŋ Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: 39 «ˈTɛrl ɓaa
ɓei ki ɔɔ taaɗ nakŋ paacn̄ kɛn Raa tɛɗi naai ki se.» Kɛn gaabm se jaay ɔk tɛrl
ɓaa ɓeeŋ̃ ki se, ɓaa taaɗiŋ̃ jeege tun maakŋ gɛgɛr ki se paac nakŋ kɛn Isa tɛɗiŋ̃o
naaŋ̃ ki se.

Isa ɛɗ lapia mɛnd ki ɔɔ dur goon Jayrus mɛnda daan yoge tu
(Mt 9.1,18-26; Mk 5.21-43)

40 Kɛn Isa jaay aan se, jee dɛnge dɔɔɗiŋ̃a, taa naaɗe se iŋg aak kaak kaaminˈa.
41 Gaaba kalaŋ kˈdaŋiŋ̃ Jayrus; naaŋ̃ se magal *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak

ki. Naaŋ ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa ki eeminˇ nɔɔ ɔɔ ŋ'ɓaaɗo ɓeenˇ ki. 42 Taa naaŋ
ɔk goon mɛnda kalaŋ lak, ɓaarinˇ ɓaa ɓaa sik-kaar-dio ɔɔ goonin˜ se tooɗ kɔɔŋɔ
kaam yoa.

Kaaɗ kɛn Isa ɓaa ɓaa gɔtn goon mɛnd ki se, jeege dɛna tus roŋ ki ɔɔ gɔtn lee
kic naaŋ ɔŋ eyo. 43 Maakŋ jee dɛnge tu se, mɛnda kalaŋ bin se, gɔtn moosinˇ
aan sum se ɔŋ ɗaar eyo ɔkga ɓaara sik-kaar-dio roŋ ki. Naaŋ utga jiŋ paac
gɔtn jee dawage tu, naɓo nam ɔŋ ɛdiŋ te lapi eyo. 44 Mɛnd se ɓaaɗo naagŋ Isa
ki ɔɔ ut taa kaliŋa ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, moosinˇ naar ɗaara. 45 Isa tɔnd mɛta ɔɔ:
«Kɛn ɔl jiŋ utum se naŋa?» Aan gɔɔ jeege paac baaga naaja se, gɔtn se Piɛr ɗeek
Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, aaka jeege ɓo lee uri mak mak se ɗey!» 46 Gaŋ Isa ɗeek ɔɔ:
«Num nam ɔlga jiŋ utumga, taa maam m'naamga tɔɔgŋ kɛn teec rom ki se.»
47 Kɛn mɛnd se jaay jeel jeege aŋ jeel se, ɓeere ɓaa ɔkinˇ se roŋ ook marga ɔɔ
ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa ki. Gɔtn se naaŋ taaɗ naan jeege tu paac nakŋ kɛn ɔliŋ
jaay ɓo, naaŋ ɔl jiŋ ut taa kal Isa se. Mɛnd se taaɗɗen ɔɔ: «Maam m'naar m'ut
kali sum ɓo, m'ɔŋ lapia.» 48 Gɔtn se Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Goonuma, taa naai aalga
maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Ɓaa ute lapia.»

49 Kɛn Isa utu ɗaar taaɗ taaɗ ɓɔrt se sum ɓo, deb kalaŋ iiŋo gɔtn Jayrus ki ɔɔ
ɓaaɗo taaɗiˇ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, gooni mɛnda se lɛ ooyga. Ɔˇte dabar Debm dooy jeege
se cɛrɛ.» 50 Num kɛn Isa jaay booy taar se, naaˇ taaɗ Jayrus ki ɔɔ: «Ɔˇte ɓeere;
ɔnd maaki kaam kalaŋ. Gooni mɛnda se utu 'kaaja.» 51 Kɛn Isa jaay aan ɓee
Jayrus ki se, jee dɛn se naaˇ gaasɗe naatn. Gɔtn se ɔɔp Piɛr, Jan, Jak ɔɔ ko goono
ute bubm goono sum ɓo ɛnd ute naaŋa. 52 Jeege paac eeme ɔɔ tɔɔy makɔˇŋɔ do
yo ki se. Num gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔˇte 'keemki. Goono se ooy te eyo; naaŋ
lɛ tooɗ tooɗ bi sum.» 53 Kɛn naaɗe jaay booy taariˇ se, naaɗe baag tooy koogo
mɛtiŋ ki taa naaɗe jeele goon mɛnda se lɛ, ooyga ɗeere. 54 Gɔtn se Isa ɔk jiŋa,
uun mindiˇ raan ɔɔ: «Goonuma, iiŋi!»

55 Gɔtn se sum ɓo goono se duru ɔɔ naar iiˇ ɗaara. Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Goono
se, j'ɛdiˇ kɔsɔ.» 56 Kɛn bubiˇ ute koˇ jaay aak nakŋ se, nakŋ se ɓaa deel doɗe
ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo. Gɔtn se Isa dɛjɗen ɔɔ nakŋ deel se, j'ɔˇte ɓaa taaɗiˇ nam ki.

9

Isa ɔl jee kaaˇ naabiˇnge sik-kaar-di se naaba (Mt 10; Mk 6.7-13)

1 'Bii kalaŋ Isa tus jee kaaˇ naabiˇngen sik-kaar-dio ɔɔ naaˇ ɛɗɗen tɔɔgɔ do
sitange tu paac ɔɔ ɛɗɗen tɔɔgŋ gɛn kɛɗˇn lapia jee kɔɔˇnge tu. 2 Naaˇ ɔlɗen naaba
se taa 'ɓaa taaɗˇn labar gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege tu ɔɔ gɛn kɛɗˇn lapi jee
kɔɔˇnge tu. 3 Naaˇ taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn 'ɓaaki ɓaa mɛrtɛ se, ɔˇte 'kuunki ɗim, ɔˇte
'kuunki sirɗi, ɓɔɔnɔ, kɔsɔ ɔɔ ɔˇte 'kuunki gurs kici. Ɔɔ maakse ki se, nam ɔˇte
'tɔsn kalge dio. 4 'Bee kɛn naase 'bɔɔykiga maak ki se, 'toodki gɔtn ese, bini anki
kiiˇ ɓaa maak ki. 5 Gɔtn naase 'ɓaaki jaay jeege baate dɔɔɗˇn kɔkse num, kɛn
naase 'teecki teec maakŋ gɛgɛrɗe kɛn ese se, kuɗˇn jɛsege se kic ɓo 'tupɗenki
naatn, kɛse aɗen tooɗˇn saaɗa.» 6 Bin ɓo, *jee kaaˇ naabm Isage se ɓaa lee
maakŋ naaŋge tu, taaɗ Labar Jiga jeege tu ɔɔ gɔtɔ ɓaa se paac, naaɗe ɛɗ lapia
jee kɔɔˇnge tu.

*Nookŋ Isa se ɛɗ saapm maaka *Ɛrɔd ki (Mt 10; Mk 6.7-13)*

7 Kɛn Gaar Ɛrɔd Antipas naaˇ ɓo magal taa naaŋ Galile se jaay booy j'ɔɔs
maan nakgen deel se, taar se ɓaa deel doˇna taa jee mɛtiˇnge ɗeek ɔɔ: «Kɛse
Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu.» 8 Ɔɔ jee mɛtiˇngen kuuy taaɗ ɔɔ: «*Ɛli do
dɔkiˇ se ɓo, ɓaaɗoga.» Ɔɔ kɛngen kuuy kic taaɗ ɔɔ: «Kaaɗˇn naane maakŋ jeege
tun taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiˇ se ɓo, deb kalaŋ duroga daan yoge

tu.» 9 Taa naaŋ se ɓo ɔl Ɛrɔd taaɗ ɔɔ: «Nakage, ey num Jan-Batist se lɛ maam
mala ɓo m'ɔl k'gaaŋo ute doŋa. Num kɛse tap ɓo debm gay daala jaay m'booy
tɛɗ nakgen bin se?» Gɔtn se naaŋ je Isa taa aŋ kaaka.

Isa ɛɗ kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

10 Kɛn *jee kaaŋ naabm Isage jaay tɛrl ɓaa ɔŋ Isa se, taaɗiŋ mɛtn nakgen
naaɗe tɛɗo paac se. Gɔtn se naaŋ ɔk ɓaanɗe cɛɛs ki kaam gɛgɛr kɛn sak
Betsaida. 11 Kɛn jee dɛnge jaay booy labar se, naaɗe ru ɓaa mɛtiŋ ki. Ɔɔ Isa
dɔɔɗ ɔkɗe ɔɔ gɔtn se, naaŋ taaɗɗen taar *maakŋ Gaar Raa ɔɔ jee kɛn ɓaaɗo je
lapi roɗe se, naaŋ ɛɗɗen lapia.
12 Gaŋ kɛn kaaɗa ɓaa ɓaa kooco se, jee kaaŋ naabm Isagen sik-kaar-di se,
ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ: «'Ɗeek jeege tu se k'wɔɔk k'ɓaa maakŋ naaŋge tu ɔɔ maakŋ ɓee
naatge tun gɔɔr gɔɔr se. Taa gɔtn naane se, naaɗe 'kɔŋ nakŋ kɔsɔ ɔɔ 'kɔŋ gɔtn
tooɗo kici. Ey num gɔtn ara se, naajege k'do kɔɗ-ɓaar ki.» 13 Gaŋ Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «Naase mala ɛɗɗeki kɔsɔ.» Gɔtn se naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Mappan j'ɔk se lɛ cir mii
eyo ɔɔ kɛŋjge kic lɛ k'j'ɔk di sum. Kɛn jee se jaay 'kɔŋ kɔsɔ paac num, naaŋ se
naaje j'aɗe ɓaa dugŋ kɔsɔ kuuy do ki.» 14 Jee tus gɔtn ese paac se, gaabge kalɗe
ki sum ɓo ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii.
Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ: «'Taaɗki jeege tu k'j'iŋg naaŋ ki ɔɔ
'gaaŋɗeki jeege se si-mii si-mii.» 15 Naaɗe tɛɗ jeege paac iŋg naaŋ ki. 16 Num
Isa tɔs mappan mii ute kɛŋjgen di se jiŋ ki, naaŋ uun kaamiŋ raan, tɔɔm
*Raa, dup mappa ɔɔ ɛɗiŋ jeege tun mɛtiŋ ki taa 'kɛɗn jee dɛnge tu. 17 Naaɗe
paac ɔs dɛrɛŋ ute maraaddɛ ɔɔ togŋ ɔɔp se k'tuun k'tusiŋ maakŋ gɔrnge tu
sik-kaar-dio.

*Piɛr taaɗ ɔɔ Isa se naaŋ ɓo *al-Masi*
(Mt 16.13-28; Mk 8.27-9.1)

18 Ɓii kalaŋ se, Isa iik took cɛɛs ki kaliŋ ki gɛn tɔnd mɛtn Raa. Naaŋ kɛn se,
jee mɛtiŋ ki utu te naaŋa. Gɔtn se naaŋ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Jee dɛnge tap ɓo taaɗ
ɔɔ maam m'naŋa?» 19 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Jee mɛtiŋge ɔɔ naai Jan-Batist ɔɔ jee
kuuy ɔɔ naai *Ɛli kɛn do dɔkiŋa ɔɔ kɛngen kuuy daala ɔɔ naai se kaaɗn naane
maakŋ jeege tun taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se ɓo, deb kalaŋ duroga
daan yoge tu ɗaam.» 20 Ɔɔ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn maak-saap naase ki num ɔɔki
maam m'naŋa?» Piɛr ɛɛp taariŋ ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi kɛn Raa ɔlo.» 21 Gɔtn se Isa
aacɗen kaama ɔɔ taar se j'ɔŋte ɓaa taaɗn nam ki. 22 Tɛr naaŋ taaɗɗen mɛtiŋ ɔɔ:
«Bɛɛki num, *Goon Deba utu 'dabar kusiŋa. Magal taa ɓee Yaudge, *jee magal
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki, ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se utu aŋ
kɔɔɗn kundu ɔɔ utu aŋ tɔɔlɔ ɔɔ daan ɓii k-mɔtɔge tu se, naaŋ utu aɗe dur daan
yoge tu.»

Jee je daan Isa

23 Gɔtn se naaŋ taaɗɗen paac ɔɔ: «Debm jaay je am daan maam se, naaŋ
'baatn roŋ mala ɔɔ ɓii-raa 'kuun kaagŋ yoŋa jaay ɓo am daana. 24 Taa debm
je kaajŋ koŋ se utu aŋ kutu naan Raa ki ɔɔ debm ut koŋa taa maam se, utu
aŋ kaaja. 25 Kɛn debm jaay *duni ute magaliŋ ɓo kaam jiŋ kic num, kɛn naaŋ
kutn koŋ naan Raa ki se, an kɔŋ ɗi ro ki? 26 Taa naaŋ se ɓo, debm jaay tɛɗ
sɔkɔŋɔ taa maama ɔɔ ro taarum ki se, maam *Goon Deba kic ɓo, ɓiin m'aɗe
ɓaa maakŋ *nookum ki gɛn Bubum ki ɔɔ ute gɛn kɔɗiŋgen *salal se, maam kic
sɔkɔŋɔ utu am tɔɔl taa naaŋ kici. 27 Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: maakŋ jeege
tun ɓɔrse utu ara se, mɛtiŋge se kooy ey sum ɓo, utu 'kaakŋ Raa 'kɔsn gaara
doɗe ki.»

Raa ooj ro Isa
(Mt 17.1-9; Mk 9.2-10; 2Pr 1.16-18)

28 Kɛn Isa taaɗ aas taariŋ̃ jeege tu jaay ɔk nakŋ ɓaa ɓaa ɓii marta se, naaŋ̃ ɔk Piɛr, Jan ɔɔ Jak ɔɔ naaɗe ook do ko ki gɛn ɓaa keem Raa. 29 Kaaɗ kɛn Isa eem keem Raa se, daan-kaaminˇ ɓaa tɛrl kuuy ɔɔ kaliŋ̃ se ɓaa tɛɗ raap lak lak ɔɔ ɔmb mɛt ki biriŋ̃ biriŋ̃. 30 Gɔtn se naaɗe aak gaabge dio ɗaar taaɗ taaɗ ute Isa ɔɔ jee di ese se, *Musa ute *Ɛli. 31 Ɔɔ gɔtn Musa ute Ɛli ɗaar ro ki se, Raa tɛɗiŋ̃ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ. Gɔtn se naaɗe taaɗ mɛtn taar kɛn tɛɗga num, Isa utu 'kooy Jeruzalɛm ki se. 32 Gaŋ Piɛr ute mɛɗiŋ̃ge se bi ɓaa cirɗe. Num kɛn naaɗe duro maakŋ biɗe ki se, naaɗe aak Isa se roŋ̃ wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ ɔɔ naaɗe aak jee di se ɗaar ɗaar cɛɛŋ̃ ki. 33 Kɛn Musa ute Ɛli jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ kɔŋ̃ Isa se, Piɛr ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooyje, bɛɛki num, j'aki kiŋg gɔtn ara ki ɓo jiga; ɔŋ̃ j'asen taal daabge mɔtɔ, kalaŋ naai ki, kalaŋ Musa ki ɔɔ kalaŋ Ɛli ki.» Gaŋ taar naaŋ̃ taaɗ se tap ɓo, ɔnd te mɛtiŋ̃ eyo. 34 Kɛn Piɛr utu taaɗ taaɗ sum ɓo, gapara naar ɓaaɗo deebɗe bat. Kɛn naaɗe jaay aak gapara ɓaa deebɗe se, ɓeere ɓaa ɔkɗe. 35 Tɛr naaɗe booy mind deba taaɗ maakŋ gapar ki ɔɔ: «Kɛse goonum kɛn maam m'bɛɛr m'ɔɔɗiŋ̃o. 'Booy uunki taariŋ̃a.» 36 Kaaɗ kɛn naaɗe booy mind deba utu taaɗ taaɗ se, kɔr naaɗe aak ɔk se, ɔɔp Isa kaliŋ̃ ki sum. Nakŋ naaɗe aakiŋ̃ paac se, kaaɗ kɛn se naaɗe taaɗiŋ̃ te nam ki eyo, num naaɗe bɔɔbiŋ̃ maakɗe ki.

Isa ɛɗ lapia goon gaab ki kɛn ɔk kɔɔŋ̃ sitan
(Mt 17.14-21; Mk 9.14-29; Mk 1.23-27)

37 Ɔɔ mɛtbeeŋ̃ki se, kɛn naaɗe bɔɔyɔ bɔɔy do ko ki se, jeege dɛna ɓaaɗo dɔɔɗn Isa. 38 Maakŋ jeege tu se, gaaba kalaŋ danjiŋ̃ makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Debm dooy jeege, m'eemi nɔɔ 'ɓaaɗo aakum tu goonum ara se. Bɛrɛ, goonum ɓo kalaŋ ese sum. 39 Gɔtn mɛtiŋ̃ se kɛn sitan ɔkiŋga tak ɓo, goono tɔɔy makɔŋ̃ɔ, uun undiŋ̃ naaŋ ki, tiikiŋ̃ zak zak ɔɔ taariŋ̃ kic ɓo tiiŋ̃ gupiyu. Kɛn sitan se jaay ɔkiŋga num, tɛɗiŋ̃ ɔɔŋ̃ jaay teec roŋ̃ ki dabariŋ̃ bini naŋjiŋ̃ tɔɔgiŋ̃ jaay ɔniŋ̃a. 40 Maam m'tɔndo mɛtn jee mɛti ki m'ɔɔ am tuur sitan ro goonum ki se naatn, naɓo naaɗe ɔŋ aasiŋ̃ te eyo.» 41 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee do naaŋ kɛn ɓɔrse aalki maakse do Raa ki ey se. Naase se jee naajŋ̃ taarge ɔɔ jee bɛɛki eyo! Maam tap ɓo m'kiŋg ute naase se bini nuŋ ki ɔɔ m'asen sɛrkŋ bini nuŋ ki? Ɔk ɓaano ute gooni se ara.»

42 Kɛn goono jaay k'ɓaano ɓaa gɔtn Isa ki se, sitan uun undiŋ̃ naaŋ ki ɔɔ naaŋ̃ baag tiikŋ zak zak. Gaŋ kɛn Isa jaay aakiŋ̃ se, naaŋ̃ aac kaama sitan ki ɔɔ sitan teec ɔŋ̃ goono. Ɔɔ goono se, Isa uun ɛɗiŋ̃ bubiŋ̃ ki. 43 Kɛn jeege jaay aak nakŋ tɛɗ se, ɓaa deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Ɗeere, Raa se magal aak eyo.»

Tɛr Isa taaɗ taa dubar kɛn utu 'kaan doŋ̃ ki

Kaaɗ kɛn jeege paac utu aak kaak nakŋ kɛn Isa tɛɗ jaay ɔkɗen taaɗ ey se, Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: 44 «Uɗki bi jiga ro taar kɛn maam m'je m'asen taaɗse. *Goon Deba se, j'utu j'aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jeege tu.» 45 Num gaŋ jee mɛtiŋ̃ ki se, taar se, naaɗe ɔŋ booy ɔk te mɛtiŋ̃ eyo; taa taar se mɛtiŋ̃ ute doŋ̃ naaɗe ɔnd te eyo. Ɔɔ gɛn tɔnd mɛtiŋ̃ lɛ, naaɗe ɓeeriŋ̃ ɓeere.

Jee mɛtn Isa ki naar magala
(Mt 18.1-7; Mk 9.33-42)

46 Jee mɛtn Isa ki baag naajŋ̃ ute naapa ɔɔ maakɗe ki se, naŋa ɓo 'tɛɗn magalɗe. 47 Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapɗe se, naaŋ̃ uuno goon cɔkɔ ɓaaɗo ɔndiŋ̃ cɛɛŋ̃ ki. 48 Ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Goon ese se jaay debm ɔkiŋ̃ jiga taa maam se, kɛse naaŋ̃ ɔkum maam mala. Ɔɔ debm ɔkum maam se, naaŋ̃ ɔk

debm kɛn ɔlumo. Taa naaŋ̃ se ɓo, maakŋ naase kɛn paac se, debm ɔɔp roŋ̃ baat se, naaŋ̃ ɓo asen 'tɛɗn magalse.»

Jee tɛɗn naaba ute ro Isa

49 Gɔtn ese Jan ɛɛp taariŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔŋo deb kalaŋ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'aŋ̃o gaasa, taa naaŋ̃ lɛ lee ute naajege eyo.» 50 Gaŋ Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te 'gaasiŋ̃ki! Debm jaay debm taamooyse ey se, naaŋ̃ se debm naase.»

*Jee *Samari baate dɔɔɗn kɔkŋ Isa naaŋɗe ki*

51 Kaaɗn naaŋ̃ aan kiiŋ̃ kɔŋ̃ do naaŋa jaay aan se, Isa uun doa ute maakiŋ̃ paac gɛn ɓaa Jeruzalɛm ki. 52 Gɔtn se naaŋ̃ ɔl jeege naaniŋ̃ ki ɔɔ jee se jaay ɓaa aan maakŋ naaŋ kɛn kalaŋ gɛn taa naaŋ Samari ki se, naaɗe je aŋ̃ ɗaapm gɔtɔ. 53 Num gaŋ taa naaŋ̃ ɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki se, jee se baate kɔkiŋ̃ gɔtɗe ki. 54 Kɛn naaɗe jaay aak nakŋ ese se, jee mɛtiŋ̃ kɛn Jak ute Jan se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naai je num j'aki 'tɔnd mɛtn Raa aɗe bɔɔy pooɗo doɗe ki taa aɗen kɔsn naŋa.» 55 Kɛn Isa jaay booy taarɗe se, naaŋ̃ ɔk tɛrl mooyɗe. 56 Gɔtn se naaɗe uun ɗoobm naaŋ kuuy.

Debm je daan Isa
(Mt 8.19-22)

57 Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa ɗoob ki se, deb kalaŋ ɗeek Isa ki ɔɔ: «Gɔtn naai 'ɓaa gay gay kic ɓo, maam m'ai daana.» 58 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic ɓo ɔk ɓee tooɗɗege, ɔɔ yeelge kic lɛ ɔk kujɗege. Num gaŋ maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn maam m'an kɔl dom eyo.»

59 Naaŋ̃ ɗeek deb kuuy ki ɔɔ: «'Daanuma!» Gaabm se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃um m'aɗe ɓaa duubm bubum jaayo.» 60 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃ jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa. Num naai se, 'ɓaa taaɗ labar gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege tu.» 61 Tɛr deb kuuy daala ɓaaɗo ɔŋiŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, maam se m'je m'ai daana, naɓo ɔŋ̃um m'aɗe tɛɗn tɔɔsɛ jeemge tun maakŋ ɓeem ki jaayo.» 62 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Debm kɛn naab naab ute maraŋge jaay tɛrl aak mɛtiŋ̃ ki se, debm bin se aas gɛn 'kɔŋ tɛɗn naaba maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

10

Isa ɔl jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-cili-kaar-di se naaba
(Mt 10.7-16)

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, Mɛljege bɛɛr tɔɔɗ jee kuuy sik-cili-kaar-dio, nigɗe di dio ɔɔ ɔlɗen naaba maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ maakŋ naaŋge tun kɛn naaŋ̃ mala utu ɓaa maak ki kici. 2 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ-gɔtn tɛɗga gɛn kɔjɔ se utu dɛna, naɓo jee tɛɗn naabge se, baata. Bin num, 'tɔndki mɛtn Mɛl maakŋ-gɔtɔ taa aɗe kɔl jee tɛɗn naabge do ki gɛn kɔjŋ̃ maakŋ gɔtiŋ̃a.» 3 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Iiŋ̃ 'ɓaaki! Naɓo 'booyki: maam se m'ɔlsen aan gɔɔ gaan baatge maakŋ k-sogsogige tu. 4 Kɛn 'ɓaaki ɓaa se, ɔŋ̃te 'kuunki k'bɔnd gurs, ɓɔɔnɔ, saa ɔɔ daan ɗoob ki se, ɔŋ̃te 'ɗaarki gɛn tɛɗn tɔɔsɛ nam ki.

5 «Maakŋ ɓee kɛn naase ɛndkiga maak ki deet deet se, 'tɛɗɗeki tɔɔsɛ. 6 Maakŋ ɓee kɛn jaay ɔŋkiga debm jaay je tɔɔsɛ se, ɔŋ̃ki tɔɔsɛ se 'kɔɔpm maakŋ ɓeeŋ̃ ki; kɛn ɔŋki nam jaay je tɔɔsɛ ey num, tɔɔsɛ se 'tɛrl ute naase. 7 Maakŋ ɓee jaay mɛliŋ̃ge ɔksenga jiga num, iŋgki gɔtn ese; ɔski ɔɔ aayki, taa debm tɛɗn naaba se, bɛɛki num, j'aŋ̃ kɔgŋ dal dubariŋa. Ɔɔ iŋgki kaam kalaŋ, ɔŋ̃te 'leeki ɓee jeege tu.

8 «Maakŋ gɛgɛr kɛn naase ɛndkiga jaay mɛliŋ̃ge ɔksenga jiga se, kɔsn kɛn naaɗe ɓaansenoga se ɔŋ̃te 'baatiŋ̃ki, ɔski. 9 Jee kɔɔŋ̃gen gɔtn ese ɛɗɗeki lapia ɔɔ jee se 'taaɗɗeki ɔɔki: ɓɛrɛ, ɓɔrse *maakŋ Gaar Raa se aanga gɔtse ki. 10 Num

gaŋ, maakŋ gɛgɛr kɛn naase ɛndkiga jaay, mɛliŋge baatsenga kɔkŋ num, 'teecki naatn bɔɔr ki ɔɔ 'ɗeekɗeki ɔɔki: 11 Kuɗn maakŋ gɛgɛr se kɛn uun naagŋ jɛje ki se kic ɓo, k'tupsesiŋ naatn naanse ki. Ɓɛrɛ 'jeelki: maakŋ Gaar Raa se aanga gɔtse ki! 12 'Booyki m'asen taaɗa: ɓii kɛn *Raa 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, jee ese se bɔɔr kɛn koocŋ̃ do naaɗe ki se aɗen tɛɗn ɔɔŋ̃ cir gɛn jee maakŋ gɛgɛr Sɔdɔm ki se dɔkɔ*.»

Jee maakŋ gɛgɛr kɛn baate kaal maakɗe do Isa ki

13 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Utu asen kɔɔŋ̃ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrɔzin ki ɔɔ utu asen kɔɔŋ̃ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Betsaida ki! Taa nakŋ-kɔɔɓgen kɛn tɛɗo gɔtse ki se, jaay 'tɛɗoga tɛɗ maakŋ gɛgɛrge tun Tir ki ute kɛn Sidɔŋ kɛn jee *kusiŋge se num, kaaɗn do dɔkiŋ̃ naaɗe tɛrlɗega maakɗe do Raa ki, naaɗe tuusn kal kɔl doa ɔɔ bɔɔy burku doɗege tu. 14 Ɗeere, ɓii kɛn Raa utu 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kɔɔŋ̃ cir kɛn aano do jeege tun Tir ki ute Sidɔŋ ki se daala. 15 Ɔɔ naase jee gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, gɛn naase ki num, ɔɔki nookse se 'keem kaan maakŋ raa ki la? Gɔtɔ! Naase se utu aki kooy 'ɓaa ɓee yoge tu.»

16 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Debm booy uun taar naase se, booy uun taar maam kici ɔɔ debm baatse naase se, baatum maam kici. Anum debm kɛn baatum maam se, baate debm kɛn ɔlumo se kici.»

Jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-cili-kaar-di se ɔk tɛrl ɓaaɗo

17 Kɛn jee mɛtn Isa kɛn sik-cili-kaar-di jaay naŋo naabɗe se, naaɗe ɔk tɛrl ɓaaɗo ɔŋ Isa ute maak-raapo ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn naaje k'tuuro sitange ute ro naai se, naaɗe kic ɓo tookjeno taarje.» 18 Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam m'aak *Ɓubm sitange bɔɔy ooco maakŋ raa ki aan gɔɔ maan kɛn aal wusuk wusuk se. 19 'Booyki, kɛse ɓo tɔɔgŋ kɛn maam m'ɛɗsen taa anki tuum wɔɔjge ute iiŋge ɔɔ ute tɔɔgŋ se, naase anki cir jee wɔɔysege ɔɔ naaɗe se paac asen 'kɔŋ tɛɗn ɗim eyo. 20 Bin num maakse ɔŋ̃te raapo taa sitange ɓeersenoga ɔɔ booysenoga taarse, num gaŋ 'tɛɗki maak-raapo taa rosege se Raa raaŋiŋ̃ga raaŋ maakŋ raa ki.»

Maak-raapm gɛn Isa
(Mt 11.25-27)

21 Naaŋ̃ kɛn se sum ɓo, Isa ɗooc ute *Nirl Salal, ɔɔ gɔtn se maakiŋ̃-raap sakaŋ̃ ɔɔ baag tɔɔm Raa ɔɔ: «Bua, naai ɓo Mɛl maakŋ raa ute gɛn do naaŋa, maam m'tɔɔmi taa nakgen se naai ɔyiŋga kɔyɔ jee jeel-taarge tu ute jee mɛtɛkge tu, ɔɔ ɓɔrse naai 'taaɗga mɛtiŋa gaan sɛɛmge tu. Ɗeere, Bua, kɛse ɓo nakŋ jigan kɛn naai maaki jen ro ki. 22 Nakge paac se Bubum ɛɗumsiŋga kaam jima. Ey num Goono se nam tap ɓo jeeliŋ̃ eyo; kɛn jeeliŋ̃ se Raa Bubu kaliŋ̃ ki sum. Ɔɔ Raa Bubu se kic ey num, nam tap ɓo jeeliŋ̃ eyo num kɛn jeeliŋ̃ se, Gooniŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɔɔ Gooniŋ̃ se ɓo je aŋ̃ taaɗn Raa Bubu se jeege tu.»

23 Gɔtn se Isa tɛrl aak jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ taaɗɗen naaɗe kalɗe ki sum ɔɔ: «Naase 'maakse raapo taa nakŋ kɛn naase aakiŋ̃ki ute kaamse se. 24 'Booyki m'asen taaɗa: jee taaɗ taar teeco taar Raa ki dɛna ute gaariŋ̃gen do dɔkiŋ̃ dɛn se, je ɔɔ aɗe kaakŋ nakŋ kɛn ɓɔrse naase aakki se, naɓo ɔŋ aakiŋ̃ te eyo, ɔɔ je ɔɔ aɗe booy nakŋ ɓɔrse naase 'booyki se, naɓo ɔŋ booyiŋ̃ te eyo.»

*Isa aal naagŋ taara ute kɔɗ *Samari debm bɛɛ*

25 Ɓii kalaŋ debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa kalaŋ bini iiŋ̃ ɗaar tɔnd mɛtn Isa taa aŋ̃ naama ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy jeege, m'tɛɗn m'ɔɔ ɗĩ jaay m'kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum se?» 26 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se k'raaŋo j'ɔɔ ɗĩ? Kɛn naai 'dooyiŋ̃ se 'booy ɔkiŋ̃ ɔɔ ɗio?» 27 Gaaba se tɛrliŋ̃

* **10:12** Aak Jɛn 19.24.

ɔɔ: «Kɛn maam dooyiŋ se ɗeek ɔɔ: *Naai 'je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute tɔɔgi paac, ute saapi paac ɔɔ 'je naapi se aan gɔɔ 'je ro naai mala.*†»
28 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taar se, naai 'tɛrliŋga ute ɗoobiŋa. 'Baa 'tɛɗn naaŋ se ɔɔ naai 'kɔŋ kaajŋ gɛn daayum.»
29 Num gaaba je ɗaapm taariŋ se tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naapum tap ɓo naŋa?»
30 Isa ɗeekiŋ ɔɔ: 'Booy m'ai taaɗn mɛtn taara kalaŋ. Ɓii kalaŋ se, gaaba kalaŋ iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki bɔɔy ɓaa ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Jeriko ki. Kɛn naaŋ ɓaa ɓaa se, ɓaa ooc ji jee ɓoogge tu. Gɔtn se jee ɓoogge se ɔkiŋa, tɔɔɗn te kaliŋ naatn, ɔɔ tɔnd aaliŋ par kaam yoa; jaay ɓo naaɗe aaŋ rɛsiŋa. 31 Num gɔtn se, *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kalaŋ bini, ɓaaɗo ɓaa te ɗoobm se rɛŋ sum ɓo, gaŋ kɛn naaŋ aak gaabm tooɗ par se, naaŋ aal cɛɛs ki dɔkɔ uun ɗoobiŋ ɓaa.
32 Tɛr kɔɗ Lɛbi‡ kalaŋ bin kic, aalo te ɗoobm se. Num kɛn naaŋ jaay aan gɔtn se, naaŋ aak gaabm tooɗ par se ɔɔ naaŋ kic aal cɛɛs ki dɔkɔ ɔɔ uun ɗoobiŋ ɓaa kici. 33 Num gaŋ kɔɗ Samari§ kalaŋ bin kic ɓaa ɓaa mɛrtɛ ute ɗoobm se. Kɛn naaŋ jaay aak gaabm tooɗ par se, naaŋ ɛɛjiŋ doŋ ki. 34 Naaŋ ɓaaɗo ɔŋiŋa, tugiŋ taan-duŋa ute tɔtn koojŋ biŋ, ɔtiŋ uubu ɔɔ saaminsiŋa; jaay ɓo uun ɔndiŋ do buuriŋ ki ɔɔ ɓaansiŋ ɓee bɔɔy mɛrtge tu ɔɔ iŋg doŋ ki. 35 Mɛtbeeŋki se, naaŋ ɔɔɗ tamma dio, ɛɗ debm tɛɗn mɛrtge tu se ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Gaabm se, aakiŋ doŋ ki. Nakŋ naai utga cir naaŋ se num, maam m'tɛrloga se, m'utu m'aisiŋ kɔgŋ gɔtiŋ ki.»
36 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtn debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa se ɔɔ: «Maakŋ naai ki num, maakŋ jeege tun mɔtɔ se, gaab kɛn jee ɓoogge tɔndiŋo se kɛn gay ɓo naapiŋa?» 37 Naaŋ tɛrl Isa ki ɔɔ: «Jaay debm kɛn tɛɗ bɛɛ deb kɛn jee ɓoogge tɔndiŋ se.» Gɔtn se Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai kic 'ɓaa 'tɛɗ bin kici.»

Isa ɓaa ɓee Mart ute gɛn Mari ki

38 Kɛn Isa jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki ute jee mɛtiŋ ki se, naaŋ ɓaa ɛnd maakŋ naaŋ ki kalaŋ bini, ɔɔ gɔtn se mɛnda kalaŋ roŋ Mart dɔɔɗ ɔkiŋ ɓeeŋ ki. 39 Naaŋ ɔk gɛnaa roŋ Mari ɔɔ Mari se, ɓaaɗo iŋg mɛtn jɛ Mɛljege tu ɔɔ naaŋ iŋg booy booy taar Mɛljege taaɗ se. 40 Kɛn Mart jaay naaba ɓaa deel doŋ se, naaŋ ɓaaɗo ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, aaka gɛnaam se. Naaba se paac ɔŋumsiŋ dom ki. Kɛse tap ɓo naai an ɗim ey ne? 'Deekiŋ 'ɓaaɗo utu am noogo!» 41 Num Mɛljege tɛrliŋ ɔɔ: «Mart, Mart, naai se uun nirli do nakge tun paacŋ kɛn naai tɛɗ se; taa naaŋ se ɓo naai 'baate roi tak tak ɔɔ 'tɛɗi ɓaa kaam ara kaam ara. 42 Num Mart, 'booyo. Naka kalaŋ sum ɓo jiga cir paac. Kɛn se ɓo Mari bɛɛr uunga. Num nakŋ Mari bɛɛr uun se, nam aŋsiŋ kɔŋ kɔɔɗ eyo.»

11

*Isa dooy jee mɛtiŋ ki gɛn keem *Raa (Mt 6.9-13, 7.7-11)*

1 Ɓii kalaŋ Isa iŋg gɔtɔ kaam kalaŋ bini, gɛn keem Raa. Kɛn naaŋ jaay eem Raa aas se, maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se, deb kalaŋ ɓaaɗo tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Mɛlje, 'dooyje gɛn keem Raa aan gɔɔ kɛn Jan dooy jee mɛtiŋ ki se.» 2 Isa taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay aki keem Raa num, 'ɗeekki ɔɔki:
Bua, ɔŋ jeege paac ai jeeli naai kali ki sum ɓo Raa.
Ɔŋ naai ɓo kɔsn gaara do jeege tu paac.
3 Ɛɗjeno kɔsn kɛn ajen kaasn ɓii-raa.
4 'Tɔɔlje *kusiŋje taa naaje kic ɓo k'tɛɗn kalɗɛ jeege tun paacŋ kɛn tujjenga naaje ki kici.

† **10:27** Aak Dt 6.4-5. ‡ **10:32** Lɛbige, naaɗe se mɛtjil Lɛbi ki se ɔɔ naaɗe lee noog jee tɛɗ sɛrkɛ Raage tu maakŋ Ɓee Raa ki. § **10:33** Samarige se ute Yaudge se taarɗe ɓaa eyo.

Ɔŋ̃te 'kɔŋ̃je k'kɛnd maakŋ nakŋ naam ki.»
5 Gɔtn se Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kɛn maakse ki se jaay, deb kalaŋ ɔk mɛɗɛ ɔɔ
mɛɗiŋ̃ se ɓaaɗo ɔŋiŋ̃ daan nɔɔr ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, ɛɗumo tu mappa
mɔtɔ, 6 taa maakŋ mɛɗumge tu se, deb kalaŋ ɓaaɗoga mɛrtɛ gɔtum ki, naɓo
maam m'ɔk ɗim m'aŋ̃ kɛɗ eyo.› 7 Num kɛn debm maak ki se jaay, tɛrliŋ̃ ɔɔ:
‹Ɔŋ̃um, m'tooɗn kaam kalaŋ. Ɓɔrse kaam taarum lɛ m'gaasiŋ̃ga, ɔɔ maam
m'ute gɛnumge paac kic lɛ, k'tooɗga. Bin num, maam se m'kɔŋ kiiŋ̃ jaay m'ai
kɛɗn mapp eyo.› 8 Gaŋ 'booyki m'asen taaɗa: naaŋ̃ 'kiiŋ̃ aŋ̃ kɛɗ se taa gaaba
se mɛɗiŋ̃ sum eyo, num taa naaŋ̃ dɔɔk taar tɔnd mɛta ɔŋ̃ ey se ɓo, naaŋ̃ 'kiiŋ̃i
aŋ̃ kɛɗa.
9 «Maam m'ɗeeksen m'ɔɔ: 'lee 'tɔndki mɛta ɔɔ j'asen kɛɗa, 'lee 'jeki ɔɔ naase
aki kɔŋɔ, 'lee 'tɔndki kaam-taara ɔɔ j'asen kɔɔɗɔ. 10 Ɗeere, debm tɔnd mɛta se
j'aŋ̃ kɛɗɛ, debm je se 'kɔŋɔ ɔɔ debm tɔnd kaam-taara se lɛ, j'utu j'aŋ̃ kɔɔɗɔ.
11 'Saapki tu, maakse ki se bubm gay jaay, gooniŋ̃ tɔnd mɛtn kɛŋ̃jɛ gɔtiŋ̃ ki
num, naaŋ̃ aŋ̃ kɔŋ kɛɗn wɔɔjɔ ne? 12 Ey lɛ, kɛn tɔnd mɛtn kaaɓm kɔrɔŋ̃jɔ se, aŋ̃
kɔŋ kɛɗn iiŋ̃i ne? 13 Naasen jeegen kɛn jig ey se kic ɓo 'jeelki kɛɗn nakŋ bɛɛ
gɛnsege tu. Num mɛt kando Bubm kɛn maakŋ raa ki 'kɛɗn *Nirl Salal jeege
tun tɔnd mɛtiŋ̃ ey ne!»

*Isa ɔɔ *Bubm sitange*
(Mt 12.22-45; Mk 3.22-30)

14 Gaaba kalaŋ bini ɔk kɔɔŋ̃ sitan ɔɔ naaŋ̃ ɔŋ taaɗ taar eyo. Ɓii kalaŋ, Isa
tuuriŋ̃ sitan se naatn roŋ̃ ki. Kɛn sitan jaay teec ɔŋ̃iŋ̃ se, gaabm ɔŋ taaɗ taar
ey se baag taaɗn taara cɛy. Ɔɔ kɛn jee dɛnge aak se nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen
taaɗ eyo. 15 Num gaŋ maakɗe ki se jee kandum ɗeek ɔɔ: «Ute Belzebul, naaŋ̃
kɛn Bubm sitange se ɓo, naaŋ̃ tuur sitange ro jeege tu.» 16 Mɛtiŋ̃gen kuuy se
je aŋ̃ naam se, tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'aɗen tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm kɛn naaɗe an kaakŋ jeel
ro ki, kɛn bɔɔyo maakŋ raa ki. 17 Gaŋ Isa jeel maak-saapɗe ɗey se, ɗeekɗen ɔɔ:
«Maakŋ taa naaŋ gaar kɛn jeeŋ̃ge taarɗe ɔk mɛtn naap eyo ɔɔ baagga tɛɗn bɔɔrɔ
ute naapa se, naaŋ se utu tɛrɛcɛ ɔɔ gɔtiŋ̃ utu 'tooɗn kuuɗu. 18 Naase ɔɔki: ute
tɔɔgŋ Bubm sitangen Belzebul se ɓo, maam m'tuur sitange ro jeege tu. Kɛn
Bubm sitange tɛɗ bɔɔrɔ ute ro naaŋ̃ maliŋ̃ se, bin se naaŋ̃ tɔpga roŋ̃a. Kɛn bin
num, gaariŋ̃ se naaŋ̃ aŋ̃ kɔkŋ ɔɔ ɗio? 19 Naase ɔɔki: maam m'tuur sitange ute
ro Belzebul se; num jee mɛtse ki se, kɛn ɛɗɗen tɔɔgɔ jaay tuur sitange se, naŋa?
Bin num naaɗe mala se ɓo asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki. 20 Num gaŋ kɛn maam jaay
m'tuur sitange ute tɔɔgŋ Raa ɗeer num, kɛse *maakŋ Gaar Raa se bɔɔy aanga
gɔtse ki. 21 Kɛn debm gaabm bɔɔrɔ jaay iŋg ute bɔɔriŋ̃ ɓeeŋ̃ ki ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay
bɔɔb ɓeeŋ̃ jiga se, maaliŋ̃ge se 'kɔŋ kut eyo. 22 Num gaŋ debm kuuy kɛn tɔɔg
ciriŋ̃ jaay ɓaaɗo oociŋ̃ga ɔɔ ciriŋ̃a jaay tɔsn ute bɔɔriŋ̃gen naaŋ̃ ɔndo do ki se
num, maaliŋ̃ge se, naaŋ̃ aŋ̃ tɔsn nigiŋ̃ jeege tu.
23 «Debm jaay ute maam ey se, naaŋ̃ se debm taamooyuma ɔɔ debm jaay
noogum gɛn tusn jeege ey se, debm bin se wɔɔkɗen wɔɔkɔ.»

Sitan ɔk tɛrl gɔtiŋ̃ ki

24 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn sitan jaay teec ɔŋ̃ga nam se, naaŋ̃ ɓaa leeɗo do
kɔɗ-ɓaarge tu je gɔtn an tɔɔl maakiŋ̃a naɓo naaŋ̃ jaay ɔŋo te ey se. Kɛn naaŋ̃
jaay ɔŋ te ey num, baag taaɗn ute maakiŋ̃ ɔɔ: ‹Maam se m'kɔkŋ m'tɛrl gɔtn
kɛn m'iiŋ̃no ro ki.› 25 Kɛn naaŋ̃ jaay ɔk tɛrl aan se, ɔŋ ɓee se j'ɔtiŋ̃ga aac walak
ɔɔ nakiŋ̃ge se k'rɛɛs k'ɗaapiŋ̃ga ute ɗoobiŋ̃a. 26 Gɔtn se naaŋ̃ ɔk tɛrlɛ ɔɔ ɓaa
ɔŋo sitangen kuuy cili kɛn kusiŋ̃ ciriŋ̃ naaŋ̃ se daala. Naaɗe ɓaaɗo tɛlɛ ɛnd iŋg
maakŋ gaab kɛn se ɔɔ kiŋg gaabm se tɛrl ɓaa tɛɗ kusiŋ̃ cir kɛn deet se daala.»

Maak-raapo jeege tun uun taar Isa

27 Kɛn Isa jaay utu taaɗ taaɗ taariŋ se, mɛnda kalaŋ uun mindiŋ raan daan
jee dɛnge tu ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Mɛnd kɛn ooji naai ɔɔ kɛn naai aayo siŋ se, ɔŋ
maakiŋ 'raapm aak eyo.» 28 Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Jeegen booy taar Raa ɔɔ ɔkiŋ
maakɗe ki se ɓo ɔŋ maakɗege 'raapm cir daala.»

Isa uun maan nakŋ-kɔɔɓm kɛn Raa tɛɗo ute Yunus (Mt 12.38-42)

29 Aan gɔɔ jeege baag tus tɛɗn dɛn se, Isa baagɗen taaɗ ɔɔ: «Jeegen duni kɛn
ɓɔrse se, jee jig eyo. Ɔɔ naaɗe je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓɔ, naɓo nakŋ-kɔɔɓm naaɗe
an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gɔɔ kɛn gɛn Yunus se sum. 30 Aan gɔɔ nakŋ aan
do Yunus ki jaay taaɗ jeege tun Ninib ki taa an kaakŋ jeel ro ki Raa ɓo ɔliŋo
gɔtɗe ki se*, *Goon Deba se utu 'tɛɗn bin kici, taa 'taaɗn jeege tun duni kɛn
ɓɔrse se, an 'kaakŋ jeel ro ki naaŋ kic Raa ɓo ɔliŋo. 31 Bii kɛn Raa an kɔjŋ bɔɔrɔ
do jeege tu se, nɛɛlgen iiŋo kaam kaam bɔɔyɔ† gɔtn duni ɗaar ro ki se utu kɔkŋ
mind jeegen duni kɛn ɓɔrse se. Taa naaŋ iiŋo gɔtn dɔkɔ gɛn booy taar Gaar
Salomon debm jeel-taara se, ɔɔ 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se
daala. 32 Bii kɛn jaay Raa an kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic
utu 'kɔkŋ mind jeegen duni kɛn ɓɔrse. Taa naaɗe se booy uunga taar Yunus
ɔɔ tɛrlga maakɗe do Raa ki, anum 'booyki, debm ara se cir Yunus se daala.»

Kaama se aan gɔɔ lɔɔmpɔn roa (Mt 5.15, 6.22-23)

33 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Nam jaay ɔɔcga lɔɔmpɔ num ɔyiŋ mɛtn ɗim ki eyo ey lɛ
deebiŋ ute ɗim eyo, num j'uun j'ɔliŋ raan ro kaag ki taa jee ɛnd gɔtn ese 'kaakŋ
gɔtn wɔɔrɔ. 34 Kaami se, naaŋ ɓo lɔɔmpɔn gɛn roi. Bin num kɛn kaami jaay lapi
se, roi te dɛniŋ paac kic iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. Num kɛn kaami jaay kɔɔŋɔ
num, roi ute dɛniŋ paac kic maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. 35 Bin se, ɔnd kɔndɔ ute gɔtn
wɔɔr kɛn naai ɔkse, ɔŋte kɔniŋ 'tɛɗn gɔtn ɔɔɗɔ. 36 Kɛn kiŋgi jaay paac iŋg gɔt
kɛn wɔɔr se ɔɔ kɛn ɗim ɔɔɗ cɔ̃kɔ̃ kic gɔtɔ roi ki num, bin se, kiŋgi ute dɛniŋ paac
se, 'tɛɗn gɔtn wɔɔrɔ aan gɔɔ lɔɔmpɔn kɛn lee wɔɔri gɔtɔ kɛlɛŋ se.»

*Isa mooy *Parizige (Mt 23.1-36)*

37 Kɛn Isa utu taaɗ taaɗ ɓɔrt sum ɓo, kɔɗ Parizi kalaŋ bini danjiŋ ɔɔ k'ɓaa kɔsn
ɓeeŋ ki. Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe tooɗ ute cɛɛsɗe jaay ɓo baag kɔsɔ do
tabil ki. 38 Kɛn kɔɗ Parizi jaay aak Isa tug te jiŋ aan gɔɔ kɛn naaɗe lee tug se ey
sum ɓo, baag kɔsɔ se, naaŋ aak se ɔkiŋ taaɗ eyo. 39 Gɔtn se Mɛljege ɗeek kɔɗ
Parizi ki ɔɔ: «Naase Parizige se, naase 'tugki naagŋ nakgen naase 'lee aayki ɔɔ
ɔsnki se aac walak, num gaŋ maakiŋ tap ɓo ɔniŋki ɗooc ute saapm gɛn ɓoogo
ute nakgen *kusiŋa. 40 Kalɛ jee dɛrlge! Raa kɛn ɔɓo daa roi se, kɛn maak ki
kic naaŋ ɓo debm kɔɓiŋ ey la? 41 Nakŋ naase ɔkki maakŋ baay kɔssege tu se,
ɛdiŋki *sɛrkɛ jee daayge tu, bin jaay ɓo maakse 'tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki.
42 «Num naasen Parizige utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo, taa nakgen naase ɔkki
sɛɛm sɛɛm kɛn 'lee tombki maakŋ taaɗsege tu kɛn tɛɗiŋ nijimi ute naksegen
maakŋ jinɛn ki se kic ɓo, naase 'lee 'nigiŋki gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ
se, naase 'lee ɛɗiŋki Raa ki. Naɓo naase 'tɛɗki nakge ute ɗoobiŋ eyo ɔɔ 'jeki
Raa eyo. Bɛɛki num, naase aki tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋa ɔɔ aki je Raa jaay ɓo,
naksegen kɛn naase 'lee ɛɗki sɛrkɛ Raa ki sɛɛm sɛɛm se kic ɓo, ɔŋten 'diriginki
kici.
43 «Naasen Parizige utu asen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo, naasen kɛn 'ɓaakiga maakŋ
*ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, 'jeki ɔɔki naase ɓo aki kiŋg naan ki. Ɔɔ
kɛn aankiga bɔɔr ki kic lɛ, 'jeki ɔɔki jeege ɓo asen tɛɗn tɔɔsɛ naase ki ɓo deete.

---

* **11:30** Aak Yunus 3.3-5. † **11:31** Aak 1Gar 10.1-13.

44 «Utu asen tɛɗn ɔɔn̰ aak eyo, naasen kɛn 'tecki aan gɔɔ yogen k'duubɗe
maakŋ ɓaaɗ ki kɛn jeege ɔŋ aakɗe eyo, jaay lee do ki se‡.»
45 Gɔtn se debm jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa kalaŋ bini ɗeek Isa ki ɔɔ:
«Debm dooy jeege, taar kɛn naai iŋg 'taaɗ se, kɛse naai 'naajjen naaje kici.»
46 Gaŋ Isa tɛrliṉ ɔɔ: «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se utu
asen tɛɗn ɔɔn̰ aak ey kici, taa naase 'tuun 'tɔndki daam deer se do jeege tu,
num naase, ute goon jisen baat se kic ɓo utiṉki eyo.
47 «Utu asen tɛɗn ɔɔn̰ aak eyo naasen 'lee iiṉ 'ɗaapki do ɓaaɗn jee taaɗ taar
teeco taar Raa ki do dɔkiṉa ɔɔ naaɗe se ɓugsege ɓo kɛn tɔɔlɗeno. 48 Kɛn bin
num, naase ute bubsege se taarse kalaŋ; jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se,
naaɗe ɓo jee tɔɔlɗeno ɔɔ naase ɓo jee kiiṉ do ɓaaɗɗege. 49 Taa naaṉ se ɓo, Raa
kɛn jeel-taar mala mala se taaɗo ɔɔ: M'utu m'aseno kɔl jee taaɗ taar teeco
taarum ki ute jee kaaṉ naabumge ɔɔ mɛtiṉge naaɗe utu aɗen tɔɔlɔ ɔɔ mɛtiṉgen
kuuy se, naaɗe utu aɗen dabara. 50 Taa naaṉ se ɓo, jee duni kɛn ɓɔrse se, taa
moosn jeegen taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaṉ utu aɗen kɔkŋ mindɗe do
yoɗege tun baago kaaɗ kɛn Raa utu aalo kaal do dunia, 51 kɛn iiṉo do yo Abɛl
ki bini aan do yo Zakari, kɛn k'tɔɔliṉo daan *gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
ute *Bee Raa. Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: jee duni kɛn ɓɔrse se Raa utu aɗen
kɔkŋ mindɗe.
52 «Naasen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se utu asen tɛɗn ɔɔn̰ aak
eyo! Taa naase 'gaaskiga ɗoobm kɛn 'kɔl jeege gɔtn Raa ki ɔɔ naase maliṉge lɛ
'baate kɛndki, ɔɔ jeegen je kɛndɛ se lɛ, naase 'gaasɗeki ɗoobo.»
53 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariṉa ɔɔ teeco teec gɔtn ese se, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ
mɛtn Ko Taar Raage ute Parizige se iiṉ roṉ ki cɛy ɔɔ naaɗe baag tɔnd mɛtiṉ do
taarge tu dɛna. 54 Do taarge tun Isa taaɗ se, naaɗe goominṉ kɛn naaṉ jaay taaɗ
tujiṉga num, naaɗe aṉ kɔkŋ mindiṉa.

12

Jee taaɗ tal ɔɔ naaɗe se jee Isage (Mt 6.12, 10.16-39)

1 Kaaɗ kɛn se, jeege tus dupu kando kando bini baag tuum naapa. Gɔtn se
Isa baag taaɗn jeege tun mɛtiṉ ki se ɓo deete ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se, ɔndki kɔndɔ
ute ɔrɔm *Parizige. Ɔrɔm naaɗe se je taaɗn ɔɔ naaɗe tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo
jee taaɗ taar mɛt ki.
2 «Taa kaaɗiṉ jaay utu 'kaan se, nakŋ paacṉ j'ɔyiṉga kɔy se, utu tooɗn tal. Ɔɔ
nakŋ ɓɔrse k'jeelki mɛtiṉ ey se, j'utu j'aṉki jeele. 3 Bin ɓo, nakŋ paacṉ naase
'taaɗiṉki maakŋ nɔɔr ki se, 'ɓaa 'taaɗiṉki jeege tu ute kaam kaaɗa. Nakŋ kɛn
naase 'booyiṉki k'taaɗsen naaŋ ki mɛtn bisege tu maakŋ ɓee ki se, 'wɔɔkiṉki
do ɓeege tu kici.
4 «Mɛɗumge, taar se maam m'taaɗsen naase ki: ɔṉte 'ɓeerki jeege tun 'tɔɔl
daa roa, num mɔɔtn asen kɔŋ tɛɗn ɗim ey se. 5 Num 'booyki m'asen taaɗn
debm kɛn naase aṉki ɓeere: 'ɓeerki deb kɛn ooykiga kic ɓo, naaṉ ɔk tɔɔgŋ kɛn
asen kɔl maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum. Ɗeere, 'booyki m'asen taaɗa: kɛse ɓo
debm kɛn naase aṉki ɓeere.
6 «'Jeelki, yeelge sɛɛm sɛɛm mii se k'dugiṉ ute kɔbɔrɔ di sum ey la? Ute naaṉ
se kic ɓo, *Raa ɔŋ dirig kalaŋ maakɗe ki eyo. 7 Num gaŋ naase se bini bɛɛkŋ
dosege se kic ɓo, Raa jeeliṉ kalaŋ kalaŋ. Bin se, ɔṉte 'ɓeerki! Naan Raa ki se
naase 'cirki yeelge se dɔkɔ.

‡ **11:44** Do dɔkiṉ se Yaudge jaay leega do ɓaaɗ ki num, saap ɔɔ naaɗe tɛɗga aak kusu naan Raa ki.

8 «'Booyki m'asen taaɗa: debm taaɗ naan jeege tu ɔɔ naaŋ̃ debm maam se,
maam *Goon Deba kic ɓo maam m'taaɗn naan *kɔɗn Raage tu m'ɔɔ naaŋ̃ se
debm maama. 9 Num debm kɛn baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu
m'aŋ̃ baatiŋ̃ naan kɔɗn Raage tu. 10 Ɔɔ debm kɛn tuj taariŋ̃a ro Goon Deb ki
se, Raa aŋ̃ tɔɔl *kusiŋ̃iŋ̃ ese se; num debm kɛn jaay naaj *Ñirl Salal se, naaŋ̃
se Raa aŋ̃ tɔɔl kusiŋ̃iŋ̃ se eyo. 11 Kɛn naase jaay k'tɔk k'ɓaansenga maakŋ *ɓee
kɛn Yaudge lee tusn maak ki se ey lɛ naan gaariŋ̃ge tu ɔɔ gɔtn tɔɔgge tu se num,
naase ɔŋ̃te 'ɓeerki do taar kɛn naase aki ɓaa taaɗn naanɗe ki kɛn anki nakŋ
kɔɔɗn dose. 12 Taa kaaɗ kɛn se, Nirl Salal ɓo asen kɔl naase aki jeel taaɗn taara
naanɗe ki.»

Debm maal debm dɛrlɛ

13 Maakŋ jee dɛnge tu se, deb kalaŋ bini ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm
dooy jeege, gɛnaam se ɔl nam ɓaa 'taaɗiŋ̃, ŋ̃'ɓaaɗo num maal bubje se ɔŋ̃ naai
ɓo ajesiŋ̃ nigi.» 14 Gɔtn se Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Debm kɛn ɔndum gɛn kaakŋ mɛtn
taarsege ey lɛ gɛn nigŋ maalsege se, tap ɓo naŋa?» 15 Tɛr naaŋ̃ taaɗ jeege tu
paac ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ! Ɔɔ naase se ɔndki dose daan ki, bɔɔbki rose ro tama ki.
Taa debkilim se, maaliŋ̃ dɛn aan gɔɔ ɗi kic ɓo, kɛn ɔliŋ̃ iŋg se, maaliŋ̃ eyo.»
16 Gɔtn se tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Debm maala kalaŋ bin
se, maakŋ gɔtiŋ̃ ooj tuun karat karat. 17 Kɛn naaŋ̃ aak nakiŋ̃ jaay ooj dɛn
se, naaŋ̃ baag taaɗn ute maakiŋ̃ ɔɔ: ‹Baar jaaki tap ɓo, maam m'tɛɗn rom
m'ɔɔ ɗi? Bɛrɛ, gɔtn am kaasn m'an kɔmb nakumge se lɛ gɔtɔ.› 18 Tɛr naaŋ̃
taaɗ ute maakiŋ̃ ɔɔ: ‹Bɔrse, kɛse ɓo nakŋ maam m'utu m'tɛɗa: giijumge se
m'aɗen tɔɔkŋ paac naatn ɔɔ m'kɔɓm kɛngen kuuy magala magala cir naaɗege
se daala. Kɛn m'ɔɓɗenga jaay aasga num, teeŋ̃umge ute nakumge paac se,
m'aɗen tusn kɔmb maak ki. 19 Gɔtn se maam m'ɗeekŋ rom ki m'ɔɔ: ai roma,
'tɔɔl kɔɔri gɛn ɓaara ɓaara, taa kɔsɔ ute kaayi lɛ, dɛna. Taa naan ki se maam
m'kɔsɔ, m'kaaye ɔɔ m'tɛɗ nakgen kɛn maakum jea.› 20 Num gaŋ Raa ɗeekiŋ̃
ɔɔ: ‹Kalɛ debm dɛrlɛ, maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, naai lɛ 'kooyo; num nakigen
naai 'tusiŋ̃ se, tap ɓo 'kɔɔpm naŋ ki?› 21 'Booyki! Kɛse nakŋ kɛn utu 'kaan do
deb kɛn tusn maala dɛna do duni ki, naɓo naan Raa ki se, naaŋ̃ ɔk ɗim ey se.»

Aalki maakse do Raa ki (Mt 6.19-34)

22 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'ɗeeksen
m'ɔɔ: taa kose se ɔŋ̃ten 'kuunki nirlse taa nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ taa rose se
ɔŋ̃ten 'kuunki nirlse do kal kɛn naase aki tuusu. 23 Taa kose se, naaŋ̃ cir nakŋ
kɔsɔ ɔɔ rose se lɛ, naaŋ̃ cir kala. 24 Aakki tu gaakge se; naaɗe lɛ ɔɔc eyo ɔɔ ɔk
teeŋ̃ gɛn kɔj eyo ɔɔ giiji lɛ, naaɗe ɔk eyo ɔɔ gɔtn kɔmb kɔrbɔtɗe kic ɓo, naaɗe ɔk
eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo, Raa ulɗe. Num naase se mɛt kando yeelge se, naase
'cirɗeki? 25 Maakse ki se, naŋa jaay ute kuun nirliŋ̃ sum ɓo 'kɔŋ ziiɗn ɓii kiŋgiŋ̃
do naaŋ ki ne? 26 Kɛn ese jaay naase ɔŋ aasiŋ̃ki te ey num, gɛn ɗi jaay naase
uunki nirlse do nakge tun ɔɔp ɓaa se?

27 «Aakki tu pɔɔŋ̃ nakgen taak bɛɛ maakŋ kaag ki se; naaɗe se ɔɓ kuubu eyo
ɔɔ ɔnd cɛkɛ eyo. Naɓo 'booyki m'asen taaɗa: Gaar Salomon do dɔkiŋ̃ se, ute
maaliŋ̃ dɛn paac se kic ɓo, ɓii kalaŋ ɔŋ uus te kal aak bɛɛ tec aan gɔɔ gɛn naaɗe
se eyo. 28 Mu jaaki ɗaar maakŋ kaag ki ɔɔ mɛtbeeki sum ɓo j'utu j'aŋ̃ tɔɔc se
kic ɓo Raa tamariŋ̃ aak bɛɛ bɛɛ se, mɛt kando asen kɔŋ kɛɗn kal tuusu naase
ki ey ne? Bɛrɛ, naase se jee kɛn aalki te maakse paac do Raa ki eyo. 29 Ɔɔ ɔŋ̃te
'kuunki nirlse gɛn je nakŋ naase aki kɔsɔ ɔɔ aki kaaye. 30 Nakgen bin se paac,
jee jeel Raa mal ey ɓo daayum iŋg saap do ki. Ey num, Bubsen maakŋ raa ki
se jeele nakŋ kɛn naase 'jeki. 31 Num naase se 'jeki ɓo Raa kɔsn gaara dose
ki ɔɔ nakgen ɔɔp se, naaŋ̃ asesiŋ̃ kɛɗn do ki. 32 Naasen dɔɔl baatgen cɔkɔ ara,

ɔnte 'ɓeerki! Taa Bubsen maakŋ raa ki se, nakŋ kɛn tɔɔliŋ naaŋ ki se, naase utu aki kiŋg ute naaŋa maakŋ gaariŋ ki.»

Kɔrbɔtn maakŋ raa ki

33 «Bin se, nakŋ naase ɔkki se, duginki naatn ɔɔ gursiŋ se, ɛɗiŋki *sɛrkɛ jee daayge tu. Bin se gɔɔ naase ɔmbkiga naksege gɔtn 'kɔŋ 'tuj eyo ɔɔ daayum asen tooɗn kɔrbɔtɔ maakŋ raa ki. Gɔtn naane se, debm ɓoogo gɔtɔ ɔɔ k-ŋɔɔ kic ɓo aŋ kɔŋ tuj eyo. 34 Taa gɔtn maalse ro ki se, gɔtn ese ɓo maak-saapse iŋg ro ki kici.»

Ɔnte 'tooɗki bia
(Mk 13.33-37; Mt 24.42-51)

35 «Iŋgki daayum ute kal tɛɗn naabse rose ki, ɔɔ ɔnte 'kɔnki lɔɔmpsege 'kooyo. 36 Ɔɔ naase iŋgki aan gɔɔ jeegen kɛn iŋg aak kaak kaam mɛlɗen kɛn utu aɗe tɛrl gɔtn kɔkŋ mɛnd ki se. Taa kɛn naaŋ jaay aanga ɔɔ tɔndga kaam taara num, naaɗe aŋ naar kɔɔɗɔ. 37 Maak-raapo naaɗe kɛn mɛlɗe ɓaaɗo ɔŋɗega jaay naaɗe utu iŋg kiŋg zɛɛr se. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: mɛlɗe se, naaŋ mala 'kuun kuusn kal tɛɗn naabiŋa aɗen kɔŋ naaŋ ki ɔɔ naaŋ ɓo aɗen kɛɗn kɔsɔ. 38 Maak-raapo naaɗe kɛn mɛlɗe 'kaan daan nɔɔr ki lɔ do mɛtbeeki kɛn aɗen kɔŋ naaɗe utu iŋg zɛɛr se.

39 «Naase 'jeelki, kɛn mɛl ɓee jaay jeel kaaɗn debm ɓoogo ano ɓaa num, naaŋ 'kɔŋ ɓeeŋ se debm ɓoogo aŋ tɛrɛc eyo. 40 Naase kic 'ɗaapki rose, iŋgki do mɛtɛkse ki, taa kaaɗn kɛn *Goon Deba jaay aɗe ɓaa se lɛ, naase 'jeelki eyo.»

41 Gɔtn se Piɛr tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Mɛluma, kaal naagŋ taar kɛn naai taaɗ se, taaɗ ute naaje sum lɔɓu ute jeege paac lɛ?»

42 Mɛljege tɛrliŋ ɔɔ: «Debm tɛɗn naabm mɛtɛkɛ ɔɔ tuj ɔrmiŋ ey se kɛn gay? Naaŋ ɓo debm kɛn mɛliŋ utu aŋ kɔŋ jee tɛɗn naabgen kuuy kaam jiŋa ɔɔ kɛn aanga kaaɗiŋ ki num, aɗen lee 'nigŋ nakŋ kɔsɔ. 43 Maak-raapo debm tɛɗn naab kɛn mɛliŋ aan jaay ɔŋiŋ naaŋ utu tɛɗiŋ tɛɗn naabm kɛn naaŋ ɔniŋsiŋ kaam jiŋ se. 44 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm tɛɗn naabm bin se, mɛliŋ utu aŋ kɔŋ nakiŋge paac kaam jiŋa. 45 Num gaŋ kɛn debm tɛɗn naabm se jaay taaɗ ute maakiŋ ɔɔ: Mɛlum se aɗe kɔŋ tɛrl yɔkɔɗ eyo, ɔɔ gɔtn se naaŋ iiŋ baag tɔnd jee tɛɗn naabgen mɛndge ute gaabge, jaay naaŋ ɔsɔ ɔɔ aay oono. 46 Gaŋ mɛl gaabm ese se, ɓiin jaay naaŋ ano tɛrl se, naaŋ ɔnd eyo ɔɔ kaaɗ kɛn naaŋ aan kaan kic lɛ, naaŋ saap do ki eyo. Kɛn mɛliŋ jaay aanga num, utu aŋ tuur naata ɔɔ aŋ kɔliŋ 'dabar ute jee kɛn baate kaal maakɗe do Raa ki. 47 Debm tɛɗn naabm kɛn jeel naabm kɛn mɛliŋ maakiŋ jen ro ki se, naɓo ɔŋ tɛɗiŋ te ey se, naaŋ se mɛliŋ utu aŋ kɔnd dɛn aak eyo.

48 «Num gaŋ debm tɛɗn naabm jeel eyo naabm kɛn mɛliŋ maakiŋ jen ro ki se, kɛn naabiŋ se jaay tujga kic num, j'aŋ kɔndiŋ kaam dɔɔɗiŋki sum.

«Taa naaŋ se ɓo, debm kɛn j'ɛɗiŋga nakge dɛn num, k'je gɔtiŋ ki kic ɓo dɛna ɔɔ debm kɛn j'ɔniŋga nakge dɛn kaam jiŋ se, j'utu k'tɔnd mɛtn nakge dɛna gɔtiŋ ki kici.»

Taa Isa se jeege utu 'gaaŋ ute taasɗege
(Mt 10.34-36)

49 Isa taaɗ ɔɔ: «Maam se m'ɓaano ute pooɗo do naaŋ ki ɔɔ m'je pooɗn se 'kɔkɔ. 50 Kɔr naaŋ se kaan se, maam m'ɔk *batɛm dubar kɛn maam m'utu m'batizi. Naaŋ se ɓo, nakŋ deerum kɛn iŋg booyum bini m'utu m'aŋ tɛɗn 'kaasn jaay se.

51 «Ɔnten 'saapki ɔɔki maam se m'ɓaano ute lapia ɓo do naaŋ ki. Gɔtɔ! 'Booyki, m'asen taaɗa: maam se m'ɓaaɗo ɓo gɛn gaaŋ jeege ute naapa. 52 Taa naaŋ se ɓo, naan ki se, jee maakŋ ɓeeɗe ki mii se utu gaaŋ ute naapa. Maakɗe ki se, jee mɔtɔ taarɗe 'kɔŋ kɔkŋ mɛtn naapa ute jee di eyo ɔɔ jee di se kic ɓo

taarɗe 'kɔŋ kɔkŋ mɛtn naapa ute jee mɔtɔ eyo. 53 Naaɗe utu gaaŋ ute naapa:
bubu se, utu 'gaaŋ te gooniŋ gaaba ɔɔ goon gaaba se, utu 'gaaŋ ute bubiŋ kici;
ko se, utu 'gaaŋ ute gooniŋ mɛnda ɔɔ goon mɛnda se, utu 'gaaŋ ute koŋa kici.
Moom mɛnda se, utu 'gaaŋ ute mɛnd gooniŋa ɔɔ mɛnd goono se, utu 'gaaŋ ute
moomiŋ mɛnda kici.»

Jee se jeel kaakŋ kaaɗn nakge

54 Isa taaɗ jee dɛnge tu daala ɔɔ: «Kɛn naase jaay aakkiga gapara ɔsga mɛtn
raa ki num, ɓɔrse sum ɓo naase naar ɔɔki maane utu aɗe ɓaao. Ɔɔ maane
se ɓaaɗo ɗeere. 55 Kɛn naase jaay aakkiga kuulu baagga kɔl ɓaa kaam kaam
bɛrɗe se*, naase ɔɔki, jaaki se gɔtɔ utu 'kɔŋgɔ ɔɔ gɔtɔ ɓaaɗo ɔŋg ɗeere. 56 Kɛn
naase jaay 'jeelki kaakŋ jeel kaaɗn nakgen kɛn tɛɗ do naaŋ ki, ute kɛn tɛɗn
maakŋ raa ki num, 'tɛɗ ɔɔ ɗi jaay 'jeel ɔkki mɛtn nakgen kɛn deel daanse ki ey
se? Naase se jee kɛn saap ɔkki mɛtn nakge eyo.

'Ɗaap taari ute debm taamooyi

57 «Gɛn ɗi jaay naase ɔŋ aak ɔkki mɛtn nakgen gɛn tɛɗ ute ɗoobiŋ ey se? 58 Taa
naaŋ se ɓo, kɛn naai 'ɓaa ɓaa gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki num, ɗoob ki se, ute debm
taamooyi se naai ai kaami ɗaap taari. Ey num, ɓɛrɛ, naaŋ ai ɓaa kɔli gɔtn
debm kɔjŋ bɔɔr ki ɔɔ debm kɔjŋ bɔɔrɔ se lɛ ai kɔli gɔtn asgarge tu ɔɔ asgarge
se, ai kɔkŋ kɔli daŋgay ki. 59 'Booy m'ai taaɗa: nakŋ doi ki paac se, bini kɔbɔrɔ
kic ɓo ɔg naŋiŋ te ey se, naai 'kɔŋ teecŋ maakŋ daŋgay ki eyo.»

13

*Ɓɔrse 'tɛrlki maakse do *Raa ki*

1 Kaaɗ kɛn se, jee mɛtiŋge ɓaaɗo taaɗ Isa ki taa Galilegen ɓaaɗo tɛɗn *sɛrkɛ
jaay ɓo, Pilat tɔɔlɗe kaaɗ kɛn naaɗe tɛɗ tɛɗ sɛrkɛ se. 2 Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Saapm naase ki num, ɔɔki Galilegen kɛn Pilat tɔɔlɗe se ɓo, tɛɗga jee *kusiŋ cir
Galilegen ɓaa se paac la? 3 Gɔtɔ! 'Booyki m'asen taaɗa: kɛn naase jaay 'tɛrlki
te maakse do Raa ki te ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici. 4 Lɔ jeegen
sik-kaar-martn ɓee jɛrlɛ k'daŋiŋ Siloe kɛn ooc doɗe ki jaay tɔɔlɗe se, gɛn naase
ki num, jee Jeruzalɛm ki te dɛnɗe se, ɔɔki naaɗen kɛn ooy se ɓo, jee kusiŋge
cir jee ɓaa se paac la? 5 Gɔtɔ! 'Booyki m'asen taaɗa: kɛn naase jaay 'tɛrlki te
maakse do Raa ki ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici.»

Kaal naagŋ taara ro ko ba kɛn ooj eyo

6 Gɔtn se Isa taaɗ ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ ɔk ko ba maakŋ
jinɛniŋ ki ɔɔ naaŋ ɓaaɗo je koojiŋa, naɓo ɔŋ te koojiŋ eyo. 7 Gaŋ naaŋ ɗeek
deb kɛn tɛɗiŋ naaba maakŋ jinɛniŋ ki se ɔɔ: ‹Aaka, ko kaagŋ se maam m'leega
ɓaara mɔtɔ ɔɔ m'je koojiŋ naɓo m'ɔŋ eyo. Ɓɔrse ɔg 'gaaŋ undiŋ naatn, taa naaŋ
lɛ ɗaar gaas gɔtɔ cɛrɛ sum.› 8 Num debm tɛɗn naaba se tɛrliŋ ɔɔ: ‹Mɛluma,
ɔŋumsiŋ gɛn ɓaara kalaŋ daala; maam m'aŋ kuɗn mɛtiŋa ɔɔ m'utu m'aŋ kɔmb
yɛɛŋɛ. 9 Bin sum ɓo ute naaŋ se kɔr ɓaar kuuy se, sɔm utu 'koojo ɗaam; kɛn
naaŋ jaay ooj te ey lɛ, aŋ kɔgŋ kund naatn.›»

*Isa ɛɗ lapia mɛnd ki *ɓii sebit ki*

10 Bii kalaŋ, ɓii sebit ki se, maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tusn maak ki se,
gɔtn se Isa ɓaa ɛnd maakŋ ɓee kɛn kalaŋ ɔɔ baag dooy jeege. 11 Gɔtn se, mɛnda
kalaŋ ɔk kɔɔŋ sitan ɔɔ gɔtn kɔɔŋiŋ ɔkiŋ sum se, ɔkga ɓaara sik-kaar-marta.
Ɔɔ kɔɔŋiŋ se ɔkiŋ duruniŋki tɛɗiŋ tap ɓo ɔŋ sɛɛj eyo. 12 Kɛn Isa jaay aakiŋ se,
daŋiŋa ɔɔ taaɗiŋ ɔɔ: «Mɛnda 'booyo, maam se m'ɔɔɗiga doi maakŋ kɔɔŋi kɛn
lee dabari se.» 13 Gɔtn se Isa ɔnd jiŋa do mɛnd kɛn se, ɔɔ mɛnd se naar ɔŋ lapia,

* **12:55** Taa naaŋ *Israɛl se gapara ute maane se ɓaaɗo kaam kaaɗ toocŋni.

iiŋ ɗaara sɛɛj tal ɔɔ baag *nookŋ Raa. 14 Gaŋ magal ɓee kɛn Yaudge lee tusn
maak ki jaay aak Isa ɛɗ lapia mɛnd ki, ɓii sebit ki se, naaŋ maakiŋ taariŋa.
Gɔtn se naaŋ uun mindiŋ raan taaɗ jeege tu ɔɔ: «'Booyki! Naajege se, j'ɔkki
ɓii mɛcɛ gɛn tɛɗn naaba. Bin se, debm je lapia roŋ num, ŋ'ɓaaɗo daan ɓiige tun
se. Ey num ɓii sebit se, ɓii tɛɗn naab eyo.» 15 Gaŋ Mɛljege tɛrliŋ ɔɔ: «Aak jeegen
kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taargen mɛt ki ara! Maakse ki se, naŋa jaay aanga
ɓii sebit ki num, kɔŋ kɔŋ maraŋiŋa ey lɛ buuriŋa mɛtn bɛlɛŋ ki ɔɔ aŋ tuutn
gɛn ɓaa kɛɗn maan ey se? 16 Num mɛnd se lɛ, naaŋ mɛtjil *Abraam mala, ɔɔ
aaka, gɔtn *Ɓubm sitange ɔkiŋ sum se ɔkga ɓaara sik-kaar-marta. Bɛɛki num,
ɓii sebit ki se ɓo, j'aŋ kɔɔɗn doŋa maakŋ ji Bubm sitange tu se ey la?» 17 Kɛn
jee taamooyiŋge jaay ɓaa booy taar se, sɔkɔŋɔ ɓaa tɔɔlɗe; gaŋ jee dɛngen aak
nakŋ-kɔɔɓgen paacŋ naaŋ tɛɗ se, maakɗe raapo.

Isa aal naagŋ taara ute kaam nakŋ k'daŋiŋ mutard (Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

18 Gɔtn se, Isa tɛr taaɗɗen daala ɔɔ: «Kɛn Raa utu 'kɔsn gaar do jeege tu tap
ɓo 'tecŋ aan gɔɔ ɗi? Maam m'aŋ kɔmb bɛyɛ ute ɗi? 19 *Maakŋ Gaar Raa se,
tecŋ aan gɔɔ kaam nakŋ k'daŋiŋ *mutardn* ese se, kɛn gaaba kalaŋ uun ɔɔciŋ
maakŋ jinɛniŋ ki. Kɛn naaŋ jaay ɔɔciŋ sum se, naaŋ teece ɔɔ teep tɛɗ ko kaaga.
Bini yeelge kic ɓo ɓaaɗo uj kujɗege tɛlɛtiŋge tu.»

Isa taaɗ kaal naagŋ taara ute ɔrɔmɔ

20 Isa ɗeek daala ɔɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tap ɓo m'aŋ kɔmb bɛyɛ ute ɗi?
21 Naaŋ se tec aan gɔɔ ɔrɔm kɛn mɛnda jaay tɔs rujŋ gɛmɛ ɗooc gɔrn magala ɔɔ
kɛn naaŋ jaay deepiŋga ɔɔ ɔmbiŋga maak ki num, iiŋiŋ paac se.»

*Ɗoobm kɛn ɔl jeege *maakŋ Gaar Raa ki (Mt 7.13-14,21-23, 8.11-12)*

22 Kɛn Isa jaay ɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki se, naaŋ aal teeco maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ
maakŋ naaŋge tu ɔɔ naaŋ kɛn se, naaŋ lee dooy jeege. 23 Gɔtn se nam kalaŋ
bini tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Mɛluma, jee kɛn utu kaaj se, baat ey ne?» Gɔtn se Isa
tɛrlɗen ɔɔ: 24 «Aayki kaamse ɛndki ute taa ɗoobm baata, taa maam m'ɗeeksen
m'ɔɔ: jeege dɛna utu 'je ɗoobm 'kɛndɛ naɓo naaɗe aŋ kɔŋ kaas eyo. 25 Kɛn
kaaɗiŋ jaay utu kaan se, mɛl ɓee utu kiiŋi ɔɔ 'gaasn kaam taariŋa ɔɔ naasen aki
kɔɔpm naatn se aki baagŋ tɔnd kaam taara aki ɗeekŋ ɔɔki: Mɛlje, ɔɔɗjen kaam
taara! Gaŋ naaŋ maak ki se asen tɛrl ɔɔ: Naase tap ɓo, iiŋkiro gayo? Maam se,
m'jeelsen eyo. 26 Kaaɗ kɛn naane se, naase aŋki taaɗn ɔɔki: naaje se j'ɔso ɔɔ
j'aayo ute naai tɛlɛ ɔɔ naai dooy jeege daan ɗoobjege tu kici. 27 Gaŋ naaŋ utu
asen tɛrl ɔɔ: Naase iiŋkiro gay gay se, maam m'jeelsen eyo. Iikki naatn cɛɛm
ki dɔkɔ, naasen paacŋ jee tɛɗn *kusiŋge se! 28 Gɔtn naane se, naase aki ɓaa
keeme ɔɔ aki taaŋ naaŋsege kɛn aki ɓaa kaakŋ *Abraam, Isak ɔɔ *Yakub ute jee
taaɗ taar teeco taar Raa ki paac maakŋ Gaar Raa ki; naɓo naase se, j'asen tuur
naatn. 29 Ɓii kɛn se, jee mɛtiŋge se aɗe kiiŋ gɔtn kaaɗa tookŋo ɔɔ jee mɛtiŋge
se aɗe kiiŋ gɔtn kaaɗa toocŋni, ɔɔ kɛngen mɛtiŋge aɗe kiiŋ kaam kaam kooko
ɔɔ kɛngen kuuy se aɗe kiiŋ kaam kaam bɔɔyɔ, ɔɔ paac naaɗe aɗe ɓaa utu tusn
'kiŋg kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo maakŋ Gaar Raa ki. 30 'Booyki! Bin ɓo,
jee kaam mɔɔtn se ɓo, utu 'tɛɗn jee deet deete ɔɔ jee deet deet se ɓo, utu 'tɛɗn
jee kaam mɔɔtn.»

*Isa ute *Ɛrɔd (Mt 23.34-39)*

31 Naaŋ kɛn se sum ɓo, *Parizige kandum bini ɓaaɗo ɔŋ Isa ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ:
«Ɓɛrɛ, iiŋ gɔti ki se 'ɓaa; taa Ɛrɔd se lɛ je ai tɔɔlɔ.» 32 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Ɓaa ɔŋki
k-bukumbɔɔ kɛn ese ɔɔ 'taaɗiŋki ɔɔki: 'Booyo, maam se m'tuur tuur sitange

ɔɔ m'ɛɗ kɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu jaaki ɔɔ mɛtbeeki; ɔɔ maakŋ ɓii k-mɔtɔge tu se, maam m'naŋ naabuma. 33 Bin num, jaaki, mɛtbeeki ɔɔ pɛlɛŋ̃ se, maam m'ɓaa ute naanuma, taa ɗoobiŋ̃ eyo kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki jaay 'kooy Jeruzalɛm ki ey se.»

Isa eem taa Jeruzalɛm

34 Isa ɗeek ɔɔ: «Waay Jeruzalɛm, waay Jeruzalɛm, naai kɛn debm tɔɔl jee taaɗ taar teeco taar Raa ki ɔɔ jee kɛn Raa ɔlɗeno gɔti ki kic ɓo, naai ɓo debm tund tɔɔlɗe! Mɛt kando, maam m'je m'tusn gɛnige aan gɔɔ ko kɔrɔŋ̃j kɛn lee tus gɛniŋge taa bɛɛkŋ kɛyiŋ̃ ki se, naɓo naase 'jeki te eyo. 35 'Booyki! *Bee Raase se utu 'tooɗn kuuɗu. 'Booyki m'asen taaɗa: naan ki se, naase 'je amki kaak kic ɓo amki 'kɔŋ eyo, bini utu 'kaan kaaɗ kɛn naase utu aki ɗeekŋ ɔɔki: Ɔŋ̃ Mɛlje Raa tɛɗn bɛɛŋ̃a do debm kɛn utu ɓaaɗo ute ro naaŋ̃a!»

14

*Tɛr Isa ɛɗ lapia debm kɔɔŋ̃ ki *ɓii sebit ki (Lk 6.6-11, 13.10-17)*

1 'Bii kalaŋ se, Isa ɓaa kɔsn maakŋ ɓee magal *Parizige tu kalaŋ bini, gaŋ ɓiin se, ɓii sebit. Ɔɔ jee iŋg gɔtn ese ɔndiŋ̃ kaama tak. 2 Gɔtn se gaaba kalaŋ mɔɔɓga mɔɔɓ se, ɓaaɗo ɗaar naaniŋ̃ ki. 3 Naaŋ̃ kɛn se, Isa taaɗ jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage tu ute Parizige tu ɔɔ: «Gɛn naase ki num, ɓii sebit ki se, debm kɔɔŋ̃ɔ se j'ɔk ɗoobm j'aŋ̃ kɛɗn lapia lɔɓu gɔtɔ lɛ?» 4 Gaŋ naaɗe do ɗɛk ɔɔ baate tɛrliŋ̃ taara. Gɔtn se Isa ɔk debm kɔɔŋ̃ɔ se, ɛɗiŋ̃ lapia ɔɔ ɔniŋ̃ ɓaa ɓeeŋ̃ ki. 5 Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maakse ki se jaay, debm kɛn gooniŋa ey lɛ maraŋiŋa ooc maakŋ buɗ ki ute ɓii sebit se, 'bɔɔy aŋ̃ naar kuun ey ne?» 6 Gɔtn ese, taar kɛn naaɗe 'kɔŋ jaay aŋ̃ tɛrl tap ɓo, ɔk eyo.

'Bɛɛr gɔtn kiŋg kaam mɔɔtn

7 Kɛn Isa aak jeegen k'daŋɗeno gɔtn kɔs ki jaay je je gɔtn kiŋg naan ki se, naaŋ̃ aaŋ̃ɗen kaa taara ɔɔ: 8 «Kɛn naai jaay k'daŋiga gɛn ɓaa kɔsn gɔtn kɔkŋ mɛnd ki num, ɔŋ̃te 'ɓaa kiŋg naan ki. Ey num sɔm, maakŋ jeege tun k'daŋɗeno se, nam kuuy magal ciri naai se utu aɗe ɓaa. 9 Ɔɔ debm kɛn daŋseno se, utu aɗe ɓaa, ai ɗeekŋ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, iiŋ̃ ɔŋ̃ gɔtn ese; kɛse gɔtn kiŋg naai eyo.› Kɛn naai 'kiiŋ̃ gɔtn ese jaay ɓo, 'ɓaa kiŋg gɔtn kaam mɔɔtn se, naaŋ̃ kɛn se, naai sɔkɔŋ̃ɔ ai tɔɔlɔ. 10 Num taa naaŋ̃ se ɓo, kɛn k'daŋiga num, 'ɓaa iŋg gɔt kɛn kaam mɔɔtn. Bin se debm daŋi se jaay aanga num ɔɔ aaki naai iŋg kiŋg kaam mɔɔtn se, gɔtn se naaŋ̃ ai ɗeekŋ ɔɔ: ‹Mɛɗuma, iiŋ̃ 'ɓaaɗo iŋg naan ki ara.› Naaŋ̃ kɛn se, jee kɛn k'daŋɗeno gɔtn kɔs ki se paac ute naai se, naaɗe ai kaaki se ai kaali maak ki. 11 Taa debm nookŋ roŋ̃a raan se, utu 'kɔɔpm baate ɔɔ debm ɔɔp roŋ̃a baat se, roŋ̃a utu 'kookŋ raan.»

Ɗoobm kɛn anki daŋ jeege gɛn kɔsɔ

12 Gɔtn se Isa taaɗ gaab kɛn daŋiŋ̃ɔ ɓeeŋ̃ ki se kici, ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'daŋ jeege katar ki ey lɛ tɛgɛr gɛn kɔsɔ, ɔŋ̃te daŋɔ mɛɗige, gɛnaaige, taasige ɔɔ ɔŋ̃te daŋ jee do daamboogigen jee maalge. Ey num sɔm, ɓiin kuuy se, naaɗe utu ai daŋ kici ɔɔ nakŋ naai ɛɗɗesiŋga se lɛ, naaɗe aisiŋ̃ tɛrl gɔɔŋ̃ ki. 13 Num gaŋ kɛn naai jaay 'je kɛɗn kɔsn ɓii laa ki ute maak-raapo num, 'daŋɔ jee daayge, jee kɛn kɔɔŋ̃ tujɗege tuju, jee cɛkɛɗge ɔɔ jee kaam-tɔɔkge. 14 Bin se, ai 'tɛɗi maaki 'raapo, taa nakŋ naai ɛɗɗen se lɛ, naaɗe aisiŋ̃ kɔŋ tɛrl gɔɔŋ̃ ki eyo. Num naaŋ̃ se, *Raa mala ɓo aisiŋ̃ tɛrl gɔɔŋ̃ ki, kaaɗ kɛn naaŋ̃ utu 'dur jee kɛn tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a daan yoge tu se.»

Isa aal naagŋ taara ute debm kɛn daŋ jeege ɓeeŋ̃ ki gɛn kɔsɔ (Mt 22.2-14)

15 Maakŋ jeege tun kɛn ɓaaɗo kɔsn gɔtn ese se, deb kalaŋ jaay booy taar Isa
taaɗ se, naaŋ̃ ɗeek Isa ki ɔɔ: «'Maak-raapo deb kɛn jaay utu 'ɓaa kɔsn *maakŋ
Gaar Raa ki se!» 16 Gɔtn se Isa tɛrliŋ̃ ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ se,
tɛɗ kɔsɔ dɛna ɔɔ naaŋ̃ daŋo jeege kic ɓo dɛna. 17 Kɛn kaaɗn kɔsɔ jaay aas se,
gaabm se ɔl debm tɛɗn naabiŋ̃ gɛn ɓaa daŋ jeegen k'daŋɗeno gɔtn kɔs ki se,
ɗeekɗen ɔɔ: ‹'Baakiro ɓɔrse! Bɛrɛ, kɔsɔ se ooyga.› 18 Gaŋ gɔtn se, jee kɛn k'daŋɗe
paac se baag ɗaapm taarɗege. Debm deet deet se ɗeek debm kɛn j'ɔliŋo se
ɔɔ: ‹Maam se, m'utu m'dugu dug maakŋ gɔtɔ. Bɛɛki num, m'aŋ̃ m'ɓaa kaakiŋ̃
jaayo. Bin se 'ɓaa ɗeekiŋ̃ ŋ̃'mooyuma, maam se m'kɔŋ kaan eyo.› 19 Ɔɔ deb
kuuy se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Maam se m'utu m'dugu dug maraŋge sik gɛn tɛɗn naaba ɔɔ
maam m'je m'aɗen ɓaa naam gɛn tɛɗn naaba. Bin se 'ɓaa ɗeekiŋ̃ ŋ̃'mooyuma,
maam se m'kɔŋ kaan eyo.› 20 Tɛr deb kuuy ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Maam se, m'utu m'ɔk
kɔk mɛnda. Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'kɔŋ kaan eyo.› 21 Kɛn debm tɛɗn naabm
se jaay tɛrl ɓaa ɔŋ mɛliŋ̃ se, naaŋ̃ taaɗiŋ̃ mɛtn taargen k'taaɗiŋ̃o se paac. Kɛn
mɛliŋ̃ jaay booy se, maakiŋ̃ taariŋ̃a ɔɔ ɗeek debm tɛɗn naabiŋ̃ ki se ɔɔ: ‹Yɔkɔɗɔ,
'ɓaa gɔtn jeege lee tusni daan ɗoobge tu maakŋ gɛgɛr ki, 'ɓaa daŋo jee daayge,
jee kɛn kɔɔŋ̃ɔ tujɗeki tuju, jee kaam-tɔɔkge ute jee cɛkɛɗge 'ɓaanɗeno gɔtn ara.›
Gɔtn se debm tɛɗn naabiŋ̃ se iiŋ̃ ɓaa. 22 Kɛn naaŋ̃ jaay tɛrl ɓaaɗo ɔŋ mɛliŋ̃ se
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Mɛluma, naabm naai ɔlum taariŋ̃ se, maam m'tɛɗiŋ̃oga, gaŋ ute
naaŋ̃ se kic ɓo, gɔtɔ utu tap.› 23 Gɔtn se mɛliŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹'Baa daan ɗoobge
tu ɔɔ naagŋ salige tu, jee se 'ɓaanɗeno ute taa tɔɔgɔ taa aɗe 'ɓaa utu 'ɗoocŋ̃
maakŋ ɓeem se.› 24 Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'ɗeeksen m'ɔɔ: maakŋ jeege tun
k'daŋɗeno paac jaay baate ɓaaɗo se, maakɗe ki se deb kalaŋ kic ɓo, 'kɔŋ nam
kɔsum se eyo.»

Debm kɛn baate te roŋ̃ ey se, 'kɔŋ tɛɗn debm mɛtn Isa ki eyo (Mt 10.37-39)

25 Kɛn jee dɛnge jaay ɓaa ɓaa ɗoob ki ute Isa se, gɔtn se naaŋ̃ tɛrl aakɗe ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: 26 «Debm kɛn je aɗe ɓaa mɛtum ki jaay, je bubiŋ̃a, koŋ̃a, mɛndiŋ̃a,
gɛniŋ̃ge, gɛnaaŋ̃gen gaabge ute kɛngen mɛndge cir maama ɔɔ jem te maam
cir roŋ̃ mal ey se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɛɗn debm mɛtn maam ki eyo. 27 Debm kɛn baate
kuun kaagŋ j'ansiŋ̃ tupm ro ki ɔɔ ɔk mɛtum ey se, naaŋ̃ se 'kɔŋ tɛɗn debm mɛtn
maam ki eyo kici.

28 «Taa naaŋ̃ se ɓo, maakse ki se nam jaay je kiiŋ̃ ɓee jɛrlɛ num ŋ̃'iŋg naaŋ ki,
mɛɗn kaakŋ gursiŋ̃ kɛn aŋ̃ kaasn kiiŋ̃ ɓeeŋ̃ se, jaay ey la? 29 Ey num, kɛn naaŋ̃
jaay uunga mɛta ɔɔ ɔɓ naŋiŋ̃ te ey se, jee deel deel gɔtn ese jaay aakga num, aŋ̃
tɛrɛcŋ̃ mɛtiŋ̃ ki, 30 aŋ̃ ɗeek ɔɔ: ‹Aakki tu! Gaabm ara ɔɔ iiŋ̃ kiiŋ̃ ɓeeŋ̃ kaca, naɓo
ɔŋ aasiŋ̃ te eyo.› 31 Kɛn gaar gam jaay ɓaa tɛɗn bɔɔrɔ ute gaar kuuy num, naaŋ̃
'kiŋg naaŋ ki, 'kaakŋ asgariŋ̃gen dupu-sik se, 'kaasn tɛɗn bɔɔrɔ ute asgargen
dupu-si-di jaay ey la? 32 Ey num, kɛn gaar naane utu dɔk sum ɓo, naaŋ̃ 'kɔl
jeege gɔtiŋ̃ ki taa j'kɔkŋ taasa. 33 Bin ɓo, maakse ki se debm jaay ɔŋ̃te nakiŋ̃ge
ey paac se, 'kɔŋ tɛɗn debm mɛtn maam ki eyo.

34 «Ɗeere, nakŋ nijim aan gɔɔ kaata se gɔtɔ. Num kɛn kaata jaay kiŋgiŋ̃ nijim
se gɔtɔga num, j'aŋ̃ tɛɗn j'ɔɔ ɗi jaay 'tɛɗn nijim gɔtiŋ̃ ki se? 35 Kɛn kaata jaay
kiŋgiŋ̃ teecga se, k'siŋ̃ naaŋ ki lɛ ɔŋ ɗaapm naaŋ eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ gɔtɔ gur eyo.
Naaŋ̃ se, bɛɛki num, nakiŋ̃ si naatn sum.» Tɛr naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Debm kɛn
jaay ɔk bi gɛn booyo num, 'booy taar se.»

15

Mɛtn taar baatn iig jaay j'ɔŋiŋa (Mt 18.12-14)

1 Gɔtn se *jee tɔkŋ miirge ute jeegen jeege paacŋ jeelɗe naaɗe se jee
*kusiŋge se, paac utu ɓaaɗo gɔtn Isa ki gɛn booy taariŋa. 2 *Parizige ute jee
jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kɛn gɔtn ese se, mooy naaŋ ki dir dir ɗeek
ɔɔ: «Gaabm se tiŋg ɓo gɛn kɔkŋ jee kusiŋge roŋ ki sum ɔɔ tɔs ute naaɗe!»
3 Gɔtn se Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara ɔɔ: 4 «Aan gɔɔ maakse ki se,
debm kɛn ɔk baatge kaaru jaay maakɗe ki se kalaŋ iigga num, baatgen
sik-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kuuy se naaŋ aɗe kɔŋ kɔɗ-ɓaar ki, taa 'ɓaa je kɛn kalaŋ
iig kiig se, aŋ je bini aŋo kɔŋ jaay ey la? 5 Kɛn jaay ɓaa ɔŋiŋga se, naaŋ aŋo
kuun kaal daaminˌ ki ute maak-raapo. 6 Ɔɔ kɛn naaŋ jaay tɛrl ɓaaɗoga ɓeen se,
naaŋ 'daŋ tusn mɛɗiŋge ute jee do daamboogiŋge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: ‹'Baakiro, j'aki
tɛɗn maak-raapo ute maama, taa baatum iigo se, maam m'ɔŋiŋga.› 7 Bin ɓo
'booyki m'asen taaɗa: maakŋ jee kusiŋge tu se, deb kalaŋ jaay tɛrlga maakiŋa
do *Raa ki num, taa debm ese se jee maakŋ raa ki paac se maakɗe-raapm doŋ
ki cir jee si-jɛrnaŋ-kaar-jɛrnaŋ kɛn an ɗim eyo gɛn tɛrl maakɗe do Raa ki se.»

Mɛtn taar tamman iig jaay j'ɔŋiŋa

8 «Lɔ aan gɔɔ mɛnd jaay ɔk tamma* sik. Ɔɔ kɛn kalaŋ jaay oocga num, naaŋ
utu 'kɔɔcŋ lɔɔmpɔ ɔɔ 'kɔtn maakŋ ɓeeŋa se bini aŋ je kɔŋ jaay ey la? 9 Kɛn
naaŋ jaay ɔŋiŋga num, naaŋ aɗe daŋ tusn mɛɗiŋge ute jee do daamboogiŋge
ɔɔ aɗen taaɗn ɔɔ: ‹'Baakiro, j'aki tɛɗn maak-raapo ute maama, taa tamman iigo
se, maam m'ɔŋiŋga.› 10 Bin ɓo, 'booyki m'asen taaɗa: kɛn debm *kusiŋ kalaŋ
sum ɓo tɛrlga maakiŋ do Raa ki se, taa debm ese se, *kɔɗn Raage maakɗe
raapo.»

Kaal naagŋ taar gɛn goon gaabm teec ɔŋ ɓee bubiŋa

11 Gɔtn se Isa tɛr taaɗɗen daala ɔɔ: «Gaaba kalaŋ ɔk gaangen gaabge dio.
12 Goon baat se ɗeek bubiŋ ki ɔɔ: ‹Bua, maakŋ maalige tun kɛn naai ooyga
num j'ajesiŋ nig se, ɛɗumo bɛɗuma.› Gɔtn se bubiŋ tooko ɔɔ nigɗesiŋa. 13 Kɛn
j'ɛɗiŋ bɛɗiŋ jaay tɛɗ ɓii kandum se, nakiŋge se, naaŋ tɔs dugɗe naatn ɔɔ ute
gursn se, naaŋ iiŋ ɓaa taa naaŋ dɔkɔ. Gɔtn naane se, naaŋ iŋg cɛɛpm te gursiŋ
se cɛrɛ. 14 Kɛn naaŋ jaay ut naŋ gursiŋ sum se, gɔtn se, ɓo ɛnd maakŋ naaŋ
kɛn se ɔɔ tɔɔl tɛɗ daama jeege tu ɔɔ ɓo se, ɔliŋ maakŋ daay ki. 15 Gɔtn se,
naaŋ iiŋ ɓaa tɛɗn naaba gɔtn gaab ki kalaŋ bini, gaabm se ɔliŋ ŋ'ɓaa ŋ'bɔɔbm
kiŋziriŋge† maakŋ-gɔt ki. 16 Naaŋ je 'kɔsn kɔjŋ mɔrɔmb kɛn kiŋzirge lee ɔs se
kic ɓo, gaŋ nam ɛɗiŋ eyo.
17 «Gɔtn se, naaŋ baag saapm do roŋ ki ɔɔ taaɗ te maakiŋ ɔɔ: ‹Nakage,
bubum se ɔk jee tɛɗn naabge kando kando kɛn ɔs ɔɔp taarɗe ki, naɓo maam
m'kɔŋ rom gɔtn ara m'kooy gɛn ɓo ne? 18 Bɔrse, maam m'kiiŋ tɛrl ɓaa gɔtn
bubum ki, m'aŋ ɓaa ɗeekŋ m'ɔɔ: bua, maam se m'tujga naan Raa ki ɔɔ m'tujga
naai ki kici; 19 ɔɔ maam se, m'aas te gɛn kɔŋ tɛɗn gooni ey sum; aakum aan gɔɔ
jee tɛɗn naabige se sum.› 20 Gɔtn se naaŋ iiŋ uun ɗoobm ɓee bubiŋa.
«Kɛn naaŋ ɓaa ɓaa jaay utu teeco dɔk naane sum ɓo, bubiŋ aakiŋ se, ɛɛjiŋ
doŋ ki ɔɔ naaŋ aaŋ ɓaa dɔɔɗiŋa, baam ɔkiŋ kaaɗiŋ ki. 21 Gɔtn se gooniŋ ɗeekiŋ
ɔɔ: ‹Bua, maam se m'tujga naan Raa ki ɔɔ m'tujiga naai ki. Ɔŋte 'kaakum aan
gɔɔ m'gooni sum.› 22 Gaŋ bubiŋ ɗeek jee tɛɗn naabiŋge tu ɔɔ: ‹'Baankiro ute
kal aak bɛɛ se yɔkɔɗɔ, uusiŋsiŋki roŋ ki, ɔliŋki kɔɗɔkɔ jiŋ ki ɔɔ 'tɔliŋki saa jɛŋ
ki. 23 Ɔk 'ɓaankiro ute goon maraŋ kɛn eer sal sal se, 'tɔɔliŋki, ɔɔ 'tɛɗjeki kɔsɔ,

---

* **15:8** Tamma ara se aas kɔgŋ nam kɛn tɛɗ naaba gɛn ɓii kalaŋ. † **15:15** Yaudge saap ɔɔ kiŋzirge se tɛɗɗega aak kusu naan Raa ki.

taa j'aki tɛɗn maak-raapjege. 24 Taa goonum kɛn ey num ooyga kooy ɗɛl ɗɛl
se, aajga ɔɔ naaŋ̃ kɛn iigga kiig ɗɛl ɗɛl se, ɔk tɛrl ɓaaɗoga ɓeene.› Gɔtn se naaɗe
baag tɛɗn maak-raapɗe.
25 «Kaaɗ kɛn se, gooniŋ̃ magal se utu maakŋ-gɔt ki. Kɛn naaŋ̃ ɓaaɗo ɓaa jaay
aan gɔɔr ute ɓee se, naaŋ̃ booy kaa ɔkga lɛt ɔɔ jeege daam daama. 26 Gɔtn se
maakŋ jee tɛɗn naabm bubiŋ̃ge tu se, naaŋ̃ daŋo deb kalaŋ ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ:
‹Di ɓo tɛɗa?› 27 Gaabm se tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Gɛnaai ɓo ɓaaɗoga. Taa naaŋ̃ tɛrl ɓaaɗo
ɔŋga bubi ute lapi se ɓo, bubi tɔɔliŋ̃ga goon maraŋ eer sal sal se.› 28 Gɔtn se
goon magal se maakiŋ̃ tuju ɔɔ naaŋ̃ baate kɛnd ɓeene. Naaŋ̃ kɛn se, bubiŋ̃ teec
ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a ɔɔ sɛliŋ̃ mɛtiŋ̃a. 29 Naɓo naaŋ̃ tɛrl bubiŋ̃ ki ɔɔ: ‹'Booyo! Ɓaara ɓaara
ɓo, maam m'lee m'tɛɗi naabige se aan gɔɔ debm tɛɗn naabi sum ɔɔ ɓii kalaŋ
tap ɓo, m'baate te taari eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo, ɓii kalaŋ jaay naai am kɛɗn
goon biŋ̃i kalaŋ taa m'an tɛɗn maak-raapo ute mɛɗumge kic ɓo gɔtɔ. 30 Num
gaŋ gooni kɛn ut naŋo maalige ute mɛnd kɛɛsn gaabge jaay ɔk tɛrlo se, naai
'tɔɔliŋ̃ goon maraŋ eer sal sal se!› 31 Gɔtn se bubiŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Goonuma, naai
se daayum utu te maama ɔɔ maal maam m'ɔk se lɛ, paac gɛn naai. 32 Gaŋ bɛɛki
num, ɓaaɗo j'aki kɔsɔ ɔɔ j'aki tɛɗn maak-raapjege. Aaka! Gɛnaai se ey num
ooyga kooy ɗɛl ɗɛl, naɓo aajga ɔɔ naaŋ̃ kɛn iigga kiig ɗɛl ɗɛl se, ɔk tɛrl ɓaaɗoga
ɓeene.›»

16

Kaal naagŋ taara debm maala ute debm tɛɗn naabiŋ̃a

1 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Debm maala kalaŋ bin se ɔk debm
kɛn naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ maaliŋ̃ kaam jiŋ̃a. Ɓii kalaŋ k'ɓaaɗo k'taaɗiŋ̃ j'ɔɔ: ‹Debm
tɛɗn naabi se, ɓɛrɛ, utn kut ute maalige.› 2 Naaŋ̃ ɔl k'daŋ k'ɓaansiŋ̃o ɔɔ tɔnd
mɛtiŋ̃ ɔɔ: ‹Taar kɛn k'taaɗ roi ki se, maam m'booyga. Bin se, 'ɓaaɗo mɛɗum
maalumge se naanum ki. Taa naan ki se, maam m'ai kɔŋ kɔŋ̃ maalum kaam
ji ey sum.› 3 Gɔtn se debm kɛn k'j'ɔŋiŋ̃ maala kaam jiŋ̃ se baag saapa ɔɔ taaɗ
ute maakiŋ̃ ɔɔ: ‹Maam se m'tɛɗn rom m'ɔɔ dĩ? Mɛlum lɛ ɔkga te maaliŋ̃ jim
ki naatn. Ɓɔrse, gɛn kursu lɛ, maam tɔɔgum gɔtɔ ɔɔ kɛn m'ɓaa lee baaya lɛ,
sɔkɔŋ̃ am tɔɔlɔ. 4 Maam se m'saap m'ɔŋga nakŋ maam m'tɛɗa. Kɛn mɛlum se
jaay tɔsnga ute maaliŋ̃ jim ki kic num, m'utu m'kɔŋ jeegen utu am kɔkŋ jiga.›
5 Taa naaŋ̃ se ɓo, naaŋ̃ ɔl k'daŋo jeegen ɔk sɛɛ mɛliŋ̃ se kalaŋ kalaŋ. Debm deet
deet se, naaŋ̃ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: ‹Gɔtn mɛlum ki se, naai tap ɓo uunga sɛɛ kando?›
6 Gaabm se tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Maam se m'uunga birmil uubu kaaru.› Num debm kɛn
naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ maaliŋ̃ kaam jiŋ̃a se tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹'Booyo: maktubm sɛɛi se utu jim ki
ara. Iŋg naaŋ ki kɛskɛ, 'naar 'raaŋ ɔɔ: maam se m'uunga birmil uubu si-mii.›
7 Tɛr naaŋ̃ ɗeek deb kuuy ki ɔɔ: ‹Naai uunga sɛɛ kando gɔtn mɛlum ki se?›
Naaŋ̃ tɛrliŋ̃ ɔɔ: ‹Maam m'uunga suwal teeŋ̃ kaaru.› Num debm tɛɗn naabm
se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹'Booyo: maktubm sɛɛi se utu jim ki ara. Ɓɔrse 'raaŋ ɔɔ: maam
m'uunga suwal sik-marta.› 8 Debm kɛn naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ maaliŋ̃ kaam jiŋ̃a kɛn dɛrl
mɛliŋ̃ se, mɛliŋ̃ jaay booy nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se, naaŋ̃ tɔɔmiŋ̃a, taa naaŋ̃ ɔŋiŋ̃ naaŋ̃
se debm mɛtɛkɛ. Taa naaŋ̃ se ɓo, jee *duni ki ute naapa se, naaɗe mɛtɛk cir
gaan gɔt kɛn wɔɔrɔ.»

*Gurs ute *Raa se debkilimi aɗe kɔŋ je taa naap ki eyo*

9 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «'Booyki m'asen taaɗa: ɔkki mɛɗge ute maalsegen
ɔŋiŋ̃ki do naaŋ ki kɛn tɛɗga sum ɓo utu 'deel se. Kɛn maalse se jaay ɓaaɗo
utga kic ɓo, bɛɛ kɛn naase lee 'tɛɗki jeege tu se aŋ̃ki ɓaa kɔŋ maakŋ *Bee Raa
ki gɛn daayum.
10 «Debm j'ɔŋiŋ̃ nakŋ cɔkɔ kaam jiŋ̃ jaay ɔkiŋ̃ jiga se, kɛn j'ɔŋiŋ̃ nakŋ dɛn kic
ɓo naaŋ̃ aŋ̃ kɔkŋ jiga. Ɔɔ debm j'ɔŋiŋ̃ nakŋ cɔkɔ kaam jiŋ̃a jaay naaŋ̃ ɔŋ ɔkiŋ̃ te

jig ey se, kɛn j'ɔn̰in̰ nakŋ dɛn kic ɓo, naan̰ an̰ kɔŋ kɔkŋ jig ey kici. 11 Kɛn maal
do naaŋ kɛn utu 'deel se jaay naase ɔŋ ɔkin̰ki te jig ey se, Raa se asen kɔŋ kɛɗn
maal mala mala kɛn maakŋ raa ki ey se kici. 12 Kɛn maal naase ey jaay ɔkin̰ki
te jig ey se, naŋa jaay ase kɛɗn maal naase maalin̰ge kaam jise se?
13 «Deb kalaŋ se 'kɔŋ tɛɗn naaba gɔtn mɛlge tu kaam di eyo. Kɛn naan̰ ɓo tɛɗ
naaba gɔtɔ kaam di num, deb kalaŋ naan̰ an̰ kɔɔɗn kundu ɔɔ deb kalaŋ naan̰
an̰ jea; ey lɛ deb kalaŋ se, naan̰ an̰ kɔkŋ ɔɔn̰ɔ ɔɔ kɛn kuuy se, naan̰ an̰ kaal̰
maak ki eyo. Taa naan̰ se ɓo naase aki 'kɔŋ tɛɗn naabm Raa ɔɔ ute gɛn gurs se
taa naap ki eyo.»
14 Gaŋ *Parizigen jee je gursge se jaay booy taar Isa taaɗ paac se, naaɗe
tɛrɛcin̰ mɛtin̰ ki. 15 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se 'jeki 'taaɗn rose naan jeege tu
aan gɔɔ jee kɛn tɛɗn nakge ute ɗoobin̰a; num gaŋ Raa se, jeel nakŋ maakse ki.
Taa naan̰ se ɓo nakŋ aak bɛɛ naan jikilimge tu se, naan Raa ki se naan̰ aakin̰
se aakin̰ kus.
16 «Kaaɗn kɛn Raa ɛɗo *Ko Taarin̰ *Musa ki ute gɛn jeegen taaɗ taar teeco
taar Raa ki se iŋg bini aan do Jan-Batist ki. Num kɛn Jan-Batist aan sum se,
k'baago taaɗ Labar Jiga gɛn *maakŋ Gaar Raa se jeege tu ɔɔ naan̰ kɛn se, naŋa
naŋa kic ɓo aay kaamin̰ je kɛnd maak ki. 17 Maakŋ raa ute do naaŋa se deelin̰
'kɔɔn̰ eyo, naɓo taargen k'raaŋin̰o maakŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se,
ɗimin̰ cɔkɔ kic ɓo, 'koocn̰ naaŋ ki eyo.
18 «Debm jaay piir te mɛndin̰ se ɔɔ ɔk mɛnd kuuy se, debm bin se aan gɔɔ
debm teec ɔn̰ mɛndin̰a ɔɔ ɓaa ɛɛs mɛnd nam. Ɔɔ debm ɔk mɛnd gaabin̰ piirin̰ga
piir se, naan̰ kic aan gɔɔ debm teec ɔn̰ mɛndin̰a ɔɔ ɓaa ɛɛs mɛnd gaaba.»

Debm maala ute Lazar
(Lk 12.15-21, 6.20-21,24-25)

19 «Gaaba kalaŋ bin se ɔk maala dɛna. Naan̰ tuus kal ute ron̰a ɗɛrɛc ɔɔ ɓii-raa
ɔs bɛɛ ɔɔ iŋg ute maraadin̰a. 20 Gaŋ gaaba kalaŋ bin se, k'daŋin̰ Lazar. Naan̰ se
debm daaye ɔɔ ron̰ se taan-du sum. Naan̰ lee tooɗ taa ɗoobm gaab kɛn debm
maala se. 21 Naan̰ je kɔsn kɛn si bɔɔr gaab kɛn se kic ɓo ɔŋ eyo. Num tɛr do
naan̰ ki se, bɛsge ɓaaɗo tɔɔn taan-dun̰a. 22 Kɛn debm daay jaay ooy se, *kɔɗn
Raage uun ɓaansin̰ maakŋ raa ki cɛɛ *Abraam ki ɔɔ gɔtn se, debm maala se
kic ɓo ooyo ɔɔ k'ɓaa k'duubin̰a.
23 «Maakŋ ɓee yoge tu se, debm maala baag kɔɔɗ yɛɛɓin̰a, ɔɔ maakŋ kɔɔɗ
yɛɛɓin̰ ki se, naan̰ und kaamin̰ aak Abraam ute Lazar iŋg kiŋg cɛɛn̰ ki dɔk
naane. 24 Kɛn naan̰ aak Abraam se, naan̰ ɔɔɗ ɔɔy daŋin̰ ɔɔ: ‹Abraam, bua,
ɛɛjum dom ki. Ɔl Lazar 'ɓaa 'kɔl goon-jin̰ maan taa aɗe ɓaa am kaaɗn maane
rɔɔn̰um ki, taa maakŋ pooɗ kɛn ara se, maam m'utu m'ɔɔɗ yɛɛɓum kusin̰ aak
eyo.› 25 Gɔtn se Abraam ɗeekin̰ ɔɔ: ‹Goonuma, 'saap tu. Do naaŋ ki se naai
ɔŋoga bɛɛ, gaŋ Lazar se ɔɔɗoga yɛɛɓin̰a. Ɔɔ ɓɔrse gɔtn ara se, naan̰ ɔŋga gɔtn bɛɛ
ɔɔ gaŋ naai lɛ ɔŋga gɔtn kɔɔɗn yɛɛbɛ. 26 'Jeele, daan naaje ute naase se, j'ɔkki
gɔɔ magala ɔɔ jɛrl zuzu, taa jee gɔtn ara jaay je ɓaa gɔtn naase ki se naaɗe 'kɔŋ
ɓaa eyo ɔɔ jee gɔtn naase ki jaay je ɔɔ aɗe ɓaa gɔtn naaje kic ara lɛ aɗe kɔŋ ɓaa
ey kici.›
27 «Gɔtn se debm maala ɗeekin̰ ɔɔ: ‹Kɛn bin num, m'eemi nɔɔ mɛti ki, Bua,
ɔl Lazar se 'ɓaa kɔŋ jee kɛn maakŋ ɓee bubum ki se. 28 Taa maam se m'ɔk
gɛnaagen gaabge mii. Ɔn̰ naan̰ aɗen ɓaa taaɗa, taa naaɗe aɗe ɓaa gɔtn kɔɔɗ
yɛɛɓ kɛn ara ey sum.› 29 Abraam ɗeekin̰ ɔɔ: ‹Naaɗe ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki ute Kitapm gɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkin̰a; ɔn̰ɗe naaɗe
'booy taar naaɗen se.› 30 Gaŋ debm maala se tɛrl Abraam ki ɔɔ: ‹Bin eyo,
Abraam bua. Kɛn debm ooyga kooy jaay ɓaa ɔŋɗega ɔɔ taaɗɗenga se, naaɗe
'tooko ɔɔ 'tɛrl maakɗe do Raa ki.›

31 Naaŋ kɛn se Abraam tɛrliŋ ɔɔ: ‹Kɛn naaɗe jaay took uun te Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki eyo ɔɔ ute taar jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ ey se,
kɛn debm ooyga kooy jaay dur daan yoge tu ɔɔ ɓaa ɔŋɗe kic ɓo, naaɗe 'kɔŋ
tookŋ taariŋ eyo.›»

17

*Nakŋ ɔɔt deba ɗoobm *Raa ki*
(Mt 18.6-9,21-22; Mk 11.22-26)

1 Tɛr ɓii kalaŋ Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ: «Nakŋ utu 'tujŋ jeege naan Raa
ki se utu tap, naɓo ɔɔŋ debm kɛn jaay ɓo 'kɔl jeege 'tujŋ naan Raa ki se. 2 Bɛɛki
num, debm bin se, j'aŋ dɔɔkŋ ko tooto magala mindiŋ ki ɔɔ j'uun j'undiŋ
naatn maakŋ baar ki kic ɓo kɛse ɔɔŋ eyo. Num kɛn maakŋ gaan sɛɛmge tu se
jaay naaŋ tujga deb kalaŋ naan Raa ki se, nakŋ utu kaan doŋ ki se, ɔɔŋ cir kɛse
daala. 3 Kɛn bin num, ɔndki kɔndɔ! Kɛn gɛnaai jaay tujiga num, 'mooyiŋa. Kɛn
naaŋ jaay jeelga *kusiŋiŋ se, 'tɛɗiŋ kalɗɛ. 4 Kɛn maakŋ ɓii ki ɓo, naaŋ tuj ɗɔɔli
mɛt cili kic ɓo kɛn naaŋ jaay ɓaaɗo taaɗi ɔɔ: ‹Gɛnaama, maam se m'tujŋga roi
ki, m'ɔki naagi.› Gɔtn se naai aŋ tɛɗn kalɗɛ.»
5 Gɔtn se jee kaaŋ naabiŋge tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛlje, 'ziiɗjen kaal maakje do Raa
ki.» 6 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay ɔkki kaal maakŋ do Raa ki magal aan gɔɔ
kaam koobi se num, naase aki kɔŋ ɗeekŋ ko kaag kɛn magal ese se ɔɔki: ‹Iiŋ
gɔtn se, 'ɓaa ɗaar maakŋ baar ki naane› ɔɔ naaŋ 'tookŋ taar se.»

Bul kɛn jeel tɛɗn naabm mɛliŋa

7 Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maakse ki se, nam kɛn ɔk ɓulu jaay ɓuliŋ iŋgo naaba, ey
lɛ iŋgo gaam maalge, kɛn naaŋ utu aan kaan ɓeen sum ɓo, naaŋ aŋ naar taaɗn
ɔɔ: ‹'Baaɗo, yɔkɔɗɔ iŋg naaŋ ki ɔɔ 'kɔsɔ› bin ne? 8 Num bin eyo! Gaŋ naaŋ aŋ
ɗeekŋ ɔɔ: ‹Kali se 'ɓaa tooɗiŋa, uusu kal tɛɗn naabi ɔɔ 'ɓaaɗo 'tɛɗum kɔsɔ. Kɛn
ɛɗumga maam m'ɔsga ɔɔ m'aayga jaay ɓo sɔm, naai kic utu 'kɔsɔ ɔɔ utu 'kaaye.›
9 Taa nakŋ naaŋ tɛɗ se, ɓul se mɛliŋ aŋ kɔŋ tɔɔm eyo. 10 Naase kic kɛn 'tɛɗkiga
naabm kɛn k'taaɗsenoga se num 'taaɗki ɔɔki: ‹Naaje se, k'ɓulge cɛrɛ sum ɔɔ
naabm naaje k'tɛɗ se lɛ, naabm kɛn k'taaɗjen taaɗ sum.›»

Isa ɛɗ lapia jee bikiɗge tu sik

11 Kɛn Isa ɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki se, naaŋ aal teec daan taa naaŋ *Samari
ute taa naaŋ Galile ki. 12 Kɛn naaŋ jaay aan maakŋ naaŋ ki kalaŋ bin se,
jee bikiɗge sik ɓaaɗo ɔŋiŋa. Gɔtn se, naaɗe ɗaar dɔkɔ, 13 ɔɔ uun mindɗe raan
ɗeekiŋ ɔɔ: «Isa, Debm dooy jeege, ɛɛjjen doje ki.» 14 Kɛn Isa aakɗe se, ɗeekɗen
ɔɔ: «'Baa 'taaɗki rosege se *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu.» Ɔɔ kɛn naaɗe utu ɓaa ɓaa
sum ɓo, naaɗe ɔŋ lapia ɔɔ roɗe ɗaap tooɗ kɔlɔŋ kɔlɔŋ.
15 Deb kalaŋ maakɗe ki jaay aak naaŋ ɔŋga lapia se, naaŋ ɔk tɛrl ɓaaɗo gɔtn
Isa ki, uun mindiŋ raan ɔɔ *nook Raa. 16 Gɔtn se naaŋ ɓaaɗo ooc mɛtn jɛ Isa
ki ɔɔs doŋ naaŋ ki ɔɔ tɔɔmiŋa. Gaŋ gaabm se, naaŋ kɔɗ Samari. 17 Naaŋ kɛn
se Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Naaɗen sik se ɔŋ te lapia paac ey la? Num jee ɔɔp jɛrnaŋ se
gay? 18 Bini maakɗe ki se, mɛrtɛ jaay ɓaaɗo nook Raa se.» 19 Anum Isa ɗeek
kɔɗ Samari ki se ɔɔ: «Iiŋ 'ɓaa ute lapia. Kaal maaki kɛn naai aal dom ki se,
aajiga.»

Gaar Raa se ɓaaɗoga gɔtse ki
(Mt 24.3-42)

20 'Bii kalaŋ *Parizige tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Nuŋ ki jaay Raa utu kɔsn gaara do
jeege tu se?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn Raa jaay kɔsn gaara do jeege tu se j'aŋ kɔŋ
kaakŋ ute kaam eyo. 21 J'aki kɔŋ ɗeekŋ j'ɔɔki naaŋ utu ara ey lɛ utu naane eyo.
Taa Raa se ɔsga gaara daanse ki.»

*Ɓiin *Goon Deba aɗe ɓaa*

22 Gɔtn se Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Kaaɗiŋ̃ utu 'kaan se, naase utu aki
je gɛn kaakŋ Goon Deba, naɓo gɛn kaakŋ ɓii kalaŋ kic ɓo, aŋ̃ki kɔŋ kaak eyo.
23 J'asen taaɗn j'ɔɔ naaŋ̃ utu naane ey lɛ naaŋ̃ utu ara. Anum ɔŋ̃te 'ɓaaki ɔɔ
ɔŋ̃te 'naarki rose. 24 Taa ɓii kɛn Goon Deba aɗe ɓaa se tecŋ̃ aan gɔɔ maan aal
wusuk jaay wɔɔr maakŋ raa bɛrɗ gɔtɔ lak se. 25 Num kɔr nakgen se jaay 'kaan
se, naaŋ̃ 'dabar dɛna ɔɔ jee do duni kɛn ɓɔrse se, aŋ̃ kɔɔɗn kundu.
26 «Ɓii kɛn Goon Deba aɗe ɓaa se, 'tecŋ̃ aan gɔɔ nakgen deelo do Noe ki.
27 Kaaɗ kɛn naane se jeege ɔsɔ, aaye, tɔk mɛndge ɔɔ tɔk gaabge, bini aan ɓii
kɛn Noe ɛnd maakŋ markab kɛn magala. Naaŋ̃ kɛn se, maan magala bɔɔyɔ ɔɔ
ɓaaɗo gɔɔb tɔɔl te jeege paac.
28 «Ey lɛ nakŋ utu 'kaan se 'tecŋ̃ aan gɔɔ nakgen kɛn aano do Lɔt ki se kici.
Kaaɗ kɛn se jeege se ɔsɔ ɔɔ aaye, dugŋ nakge ɔɔ dugŋ ute nakɗege, duub
jinɛnɛge ɔɔ iiŋ̃ ɓeeɗege. 29 Num gaŋ, ɓii kɛn jaay Lɔt teec ɔŋ̃ Sɔdɔm se, Raa
bɔɔyɗen pooɗo ute kuɗn ɔŋg se doɗe ki tɔɔl utɗe kap. 30 Ɓiin Goon Deba aɗe
ɓaa se, utu 'tɛɗn bin kici.
31 «Ɓii kɛn se, debm iŋg kiŋg do ɓeeŋ̃ ki raan se, ŋ̃'ɔŋ̃te bɔɔyo gɛn 'tɔsn
nakiŋ̃gen maak ki ɔɔ debm maakŋ gɔt ki se lɛ, ŋ̃'ɔŋ̃te tɛrl ɓeeŋ̃ ki gɛn 'tɔsn
nakiŋ̃ge kici. 32 'Saapki tu do mɛtn taar mɛnd Lɔt ki! 33 Debm je kaajŋ̃ koŋ̃ se
utu aŋ̃ kutu ɔɔ debm utga koŋ̃ lɛ, utu 'kaaja. 34 'Booyki m'asen taaɗa: maakŋ
nɔɔr kɛn se, jeege di jaay tooɗ tooɗ do daŋal ki kalaŋ se, deb kalaŋ se, Raa aŋ̃
kuun ɓaa ɔɔ debm kuuy se, naaŋ̃ aŋ̃ rɛsɛ. 35 Ɔɔ mɛndgen di ɗaar uus kuus do
toot ki se kic, deb kalaŋ se, Raa aŋ̃ kuun ɓaa ɔɔ debm kuuy se, naaŋ̃ aŋ̃ rɛsɛ.»
36 [Ɔɔ gaabge di kɛn iŋg kiŋg maakŋ gɔt ki se kic lɛ, deb kalaŋ Raa aŋ̃ kuun ɓaa
ɔɔ deb kuuy se, naaŋ̃ aŋ̃ rɛsɛ.]* 37 Gɔtn se jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje,
nakgen se 'deel kaam gay?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtn jaay daa ooy tooɗn se ɓo, gɔtn
ese ɓo marlge kic lee bɔɔy tus ro ki.»

18

Kaal naagŋ taara ute mɛnd-daaye

1 Tɛr Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki ute kaal naagŋ taara, taa naaŋ̃ je aɗen taaɗn
ɔɔ j'aay kaamɗe daayum j'eem *Raa ɔɔ j'ɔŋ̃te kɔŋ̃ɔ. 2 Naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ: «Maakŋ
gɛgɛr ki kalaŋ bin se, ɔk gaaba kalaŋ, debm kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ɔɔ gaabm se lɛ, ɓeer Raa
ki eyo ɔɔ nam tap ɓo, naaŋ̃ aaliŋ̃ maak ki eyo. 3 Ɔɔ gɔtn ese ɔk mɛnd-daay kici,
ɔɔ mɛnd-daay se, ɓii-raa ɓaaɗo gɔtiŋ̃ ki ɗeekiŋ̃ ɔɔ: ‹Aakum tu mɛtn taaruma
ute debm taamooyum se.› 4 Mɛnd-daay se lee ɗɔɔl gɔtiŋ̃ ki cɔk cɔk, naɓo naaŋ̃
baate kaakiŋ̃ mɛtn taariŋ̃a. Gaŋ aan gɔɔ mɛnd se ɔniŋ̃ ey se, naaŋ̃ taaɗ ute
maakiŋ̃ ɔɔ: ‹Ey num maam se, Raa kic ɓo m'ɓeeriŋ̃ eyo ɔɔ nam tap ɓo maam
m'aaliŋ̃ maak ki eyo, 5 naɓo mɛnd se lɛ, ɔŋ̃um ey ɗey se, maam m'aŋ̃ kaakŋ
mɛtn taariŋ̃ se. Kɛn m'aakiŋ̃ te mɛtn taariŋ̃ ey num, mɛnd se sɔm am kaal
kɔɔɗum cɛrɛ.›»
6 Tɛr Mɛljege taaɗɗen daala ɔɔ: «'Booyki tu mɛtn taar debm kɔjŋ̃ bɔɔr kɛn
bɛɛ ey se. 7 Anum Raa se, 'kɔŋ koocŋ̃ mɛtn jeeŋ̃gen kɛn tɔnd mɛtiŋ̃ jaay eemiŋ̃
nɔɔ nɔɔrɔ ɔɔ katara se ey ne? Naaŋ̃ aɗe 'kɔŋ̃ 'kiŋg kaakŋ kaama bin sum ne?
8 'Booyki, m'asen taaɗa: Raa se 'naar utu aɗen koocŋ̃ mɛtɗe! Naɓo kɛn *Goon
Deba jaay utu aɗe tɛrl ɓaa do naaŋ ki se, naaŋ̃ utu 'kɔŋ jeegen aal maakɗe doŋ̃
ki ɗey?»

*Kɔɗ *Parizi ute *debm tɔkŋ miiri*

* **17:36** Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋ̃ge maakɗe ki se gɔtɔ.

9 Gɔtn se tɛr Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara daala, do jee mɛtiŋge tun aak roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo jee tɛɗ nakge ute ɗoobiŋa ɔɔ jee kuuy se naaɗe aalɗe maak ki eyo. 10 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Gaabge dio ook ɓaa *Bee Raa ki gɛn keem Raa. Deb kalaŋ se, naaŋ kɔɗ Parizi ɔɔ debm kuuy se, naaŋ *debm tɔkŋ miiri. 11 Kɔɗ Parizi jaay iiŋ ɗaar gɛn keem Raa se, naaŋ taaɗ te maakiŋ ɔɔ: ‹Raama, maam se m'tɔɔmi, taa maam se m'tec aan gɔɔ jee mɛtiŋge se eyo. Naaɗen kɛn jee kujun jeege ɔɔ jee tɛɗ naka ute ɗoobiŋ eyo, jee kɛɛsn mɛnd jeege ey lɛ maam aan gɔɔ debm tɔkŋ miir kɛn ɗaar se eyo. 12 Maakŋ ɓii cili ki se, maam m'uun *siam ɓii dio ɔɔ nakŋ kɛn m'ɔk paac se nigiŋ gɔtɔ kaam sik, ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se m'ɔɔɗ m'ɛɗĩ naai ki.›

13 «Num gaŋ debm tɔkŋ miiri se, iiŋ ɗaar dɔkɔ ɔɔ doŋ raan kic ɓo uun eyo. Gɔtn se naaŋ tɔnd tarkaaɗiŋa* ɗeek ɔɔ: ‹Raama, ɛɛjum dom ki taa maam se m'debm *kusiŋ naani ki.›» 14 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki m'asen taaɗa: debm tɔkŋ miiri se, kɛn naaŋ jaay tɛrl ɓaa ɓeeŋ ki se, tɛɗga debm aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ kɔɗ Parizi se lɛ ɔŋ tɛɗ te aak bɛɛ naan Raa ki eyo. Taa debm uun roŋ raan se, ute 'kɔɔpm baata ɔɔ debm jaay ɔɔp roŋ baat se, Raa utu aŋ kuun roŋ raan.»

Isa ɔɔɗ ɓooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

15 Bii kalaŋ jeege ɓaano te gaangen utu aay kaay sia gɔtn Isa ki, taa Isa aɗen tɔnd jiŋ doɗe ki. Naɓo kɛn jee mɛtiŋ ki jaay aak k'ɓaano ute gaange gɔtn Isa ki se, jee se naaɗe uunɗe kaamɗe naatn. 16 Kɛn Isa jaay aak nakŋ naaɗe tɛɗ se, ɔl ɔɔ k'ɓaano ute gaange se cɛɛŋ ki ɔɔ gɔtn se naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔŋki gaangen sɛɛm se aɗe ɓaa gɔtum ki, ɔŋte 'gaasɗeki. Taa jeegen tec aan gɔɔ gaangen se ɓo utu 'kɔŋ gɔtɔ *maakŋ Gaar Raa ki. 17 'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: debm jaay took te Raa kɔsn gaar doŋ ki aan gɔɔ goon cɔkɔn ey se se, naaŋ se 'kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo.»

Debm maala ute Isa
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

18 Bii kalaŋ magal Yaudge kalaŋ bini ɓaaɗo tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai debm bɛɛ se, maam tap ɓo m'tɛɗn m'ɔɔ ɗi jaay m'kɔŋ *kaajŋ gɛn daayum se?» 19 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naai ɔɔ maam debm bɛɛ se? Debkilim bɛɛ se tap ɓo gɔtɔ; kɛn bɛɛ se, Raa kaliŋ ki sum. 20 Naai lɛ 'jeele nakŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, naaŋ ɔɔ: *Ɔŋte 'kɛɛsn mɛnd nam, ɔŋte 'kɛɛsn gaabm nam, ɔŋte 'tɔɔl deba, ɔŋte 'ɓoogo, ɔŋte 'tɔkŋ taar-kɔɔɓɔ do nam ki, ɔɔ 'sook koi ki ute bubi ki.*†»

21 Gaabm se tɛrl Isa ki ɔɔ: «Nakgen se, gɔtn m'iiŋ baatum ki kic ɓo, maam m'lee m'tɛɗiŋ tɛɗ paac tap.»

22 Kɛn Isa jaay booy taariŋ se, ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɔɔpiga naka kalaŋ sum. Nakŋ naai ɔk paac se, 'ɓaa dugiŋ naatn ɔɔ gursiŋ se 'ɓaa 'nigiŋ jee daayge tu. Bin se, ai tooɗn kɔrbɔtɔ maakŋ raa ki; ɔɔ naai lɛ 'ɓaaɗo 'daanuma.» 23 Kɛn gaabm se jaay booy taar se, maakiŋ tuj kasak kasak, taa naaŋ debm maal mala mala.

24 Kɛn Isa jaay aakiŋ naaŋ roŋ tɛrɛciŋ bardak se, naaŋ ɗeek ɔɔ: «Kɛn jee nak dɛnge jaay, kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki se ɔɔŋ aak eyo! 25 Deere, kɛn giŋji jaay deel ute ɓee luppara se ɔɔŋɔ; naɓo debm nak dɛna jaay 'kɛnd maakŋ Gaar Raa ki se, ɔɔŋ cir naaŋ se daala!»

26 Jeegen iŋg booy taariŋ se jaay, booy taar se ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn bin num, naŋa jaay 'kɔŋ kaaja?» 27 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ ɔɔŋ jikilimge tu se, Raa ki se ɔɔniŋ eyo.»

28 Gɔtn se Piɛr taaɗ Isa ki ɔɔ: «'Booyo, naaje se k'j'ɔŋoga nakge paac taa j'ai daan naai.» 29 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: taa maakŋ Gaar

---

* **18:13** Tɔnd tarkaaɗn ara je ɗeekŋ ɔɔ ɔnd jiŋ kaaɗiŋ ki kɛn je ɗeekŋ ɔɔ: naaŋ se maakiŋ tujga kasak kasak. † **18:20** Aak Ekz 20.12-16.

Raa jaay debm ɔn̰o ɓeen̰a, mɛndin̰a, gɛnaan̰gen gaabge, kon̰ te bubin̰a ey lɛ gɛnin̰ge se, 30 debm bin se, kɔr naan̰ utu do naaŋ ki ara sum ɓo, naan̰ utu kɔŋ dɛn cir nakgen kɛn naan̰ ɔn̰o; ɔɔ naan ki se, kɛn kaaɗin̰ jaay aanga num, naan̰ 'kɔŋ kaajn̰ gɛn daayum.»

Isa taaɗ mɛtn taar kooyin̰a ute gɛn durin̰a daala (Mt 20.17-19; Mk 10.32-34; Lk 9.22,44-45)

31 Gɔtn se Isa iik tɔɔk cɛɛs ki ute jee mɛtin̰ kɛn sik-kaar-di se ɔɔ naan̰ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki, ɓɔrse naaje k'j'ook k'ɓaaki ɓaa Jeruzalɛm ki ɔɔ taargen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkin̰ paac kɛn taaɗ ro *Goon Deb ki se, utu 'kaan ɗoobin̰ ki. 32 Naaɗe se utu an̰ kɔkŋ kɔl ji jeege tun Yaudge eyo, naaɗe utu an̰ tɛrɛcn̰ mɛtin̰ ki, an̰ naaja ɔɔ an̰ tupm ɓooro ron̰ ki, 33 tɛr naaɗe utu an̰ tɔnd ute mɛɛjɛ ɔɔ utu an̰ tɔɔlɔ. Ɔɔ kɛn naan̰ jaay ooy tɛɗga ɓii mɔtɔ num, utu aɗe dur daan yoge tu.»

34 Gaŋ jee mɛtin̰ ki se ɔnd te mɛtn taar se eyo, taa taar se lɛ, Raa taaɗɗen te mɛtin̰ eyo; ɔɔ taar Isa taaɗɗe se tap ɓo, naaɗe booy ɔk mɛtin̰ eyo.

Isa ɛɗ lapia debm kaam-tɔɔk ki (Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 Kɛn Isa jaay aan gɔɔr ute gɛgɛr Jeriko ki se, naan̰ ɔŋ ɔŋ debm kaam-tɔɔkɔ jɛŋ ɗoob ki iŋg baay baaya. 36 Kɛn debm kaam-tɔɔkɔ jaay booy jee dɛnge deel deel se, naan̰ tɔnd mɛta ɔɔ: «Ne ɗi ɓo tɛɗa?» 37 Gɔtn se k'taaɗin̰ j'ɔɔ: «Kɛn deel se, Isan Nazarɛt.» 38 Kɛn naan̰ jaay booy bin se, ɔɔɗ ɔɔy makɔn̰ ɔɔ: «Isan, *Goon Daud, naai ɛɛjum dom ki!» 39 Jee kɛn deel naan ki se, uunin̰ kaamin̰a ɔɔ n̰'doa, gaŋ naan̰ tɔɔɗ tɔɔy makɔn̰ cir daala ɔɔ: «Goon Daud, ɛɛjum dom ki!»

40 Kɛn Isa jaay booy taarin̰ se, naan̰ ɔk ɗaara ɔɔ ɔl k'daŋ k'ɓaansin̰o. Kɛn naan̰ jaay aan ɔŋ Isa se, naan̰ tɔnd mɛtin̰a ɔɔ: 41 «Naai tap ɓo 'je m'ai tɛɗn ɗĩ?» Gaabm se tɛrlin̰ ɔɔ: «Mɛluma, maam m'je kaamum 'kɔɔɗn kaaka.» 42 Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Ɔn̰ kaami 'kɔɔɗn kaaka; taa kaal maaki naai aal dom ki se, aajiga.» 43 Gɔtn se sum ɓo, kaamin̰ naar ɔɔɗ aaka, naan̰ ɔk mɛtn Isa ɔɔ *nook Raa. Kɛn jee dɛnge paac jaay aak nakŋ se, naaɗe tɔɔm Raa kici.

19

Isa ɓaa ɓee Zaka ki

1 Kɛn Isa jaay ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeriko ki se, naan̰ aal teec daan ki. 2 Kɛn naan̰ aal teec teec daan ki se, gɔtn se gaaba kalaŋ k'daŋin̰ Zaka. Gaabm se magal *jee tɔkŋ miirge ɔɔ naan̰ debm nak dɛna. 3 Naan̰ je kaakŋ Isa naɓo naan̰ ɔŋ ɗoob eyo, taa jeege lɛ dɛna ɔɔ naan̰ kic lɛ debm duuku. 4 Naan̰ aan̰ deel naan ki ɔɔ ɓaa ook do kaag kɛn k'daŋin̰ sikamor, gɛn kaakŋ Isan utu 'deel gɔtn ese.

5 Kɛn Isa jaay aan gɔt kɛn ese se, naan̰ uun kaamin̰ aakin̰a ɔɔ ɗeekin̰ ɔɔ: «Zaka, 'bɔɔyɔ kɛskɛ! Jaaki se, maam m'je m'ɓaa kiŋg ɓee naai ki.» 6 Zaka naar aal bɔɔyo jɛs ɔɔ dɔɔɗ ɔkin̰ ute maak-raapo. 7 Kɛn jee dɛnge paac jaay aak nakŋ se, naaɗe baag mooy naaŋ ki dir dir ɔɔ: «Aakki tu, gaabm se ɓaaga kiŋg ɓee debm tɛɗn *kusin̰ ki.» 8 Num Zaka ɗaar naan Mɛljege tu, ɗeekin̰ ɔɔ: «'Booyo, Mɛluma. Mɛtn maalum se, maam m'an̰ kɛɗn jee daayge tu ɔɔ kɛn maam ɓo m'uunga nakŋ nam lɛ, m'an̰sin̰ kɔgŋ mɛt sɔɔ.»

9 Gɔtn se Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Jaaki, jee maakŋ ɓee kɛn ese se ɔŋga kaaja, taa naai kic 'teeco maakŋ mɛtjil *Abraam ki. 10 Taa *Goon Deba se, ɓaaɗo je jee kɛn iigga kiigi ɔɔ aɗen kaaja.»

Isa aal naagŋ taara ute jee tɛɗn naabgen sik (Mt 25.14-30)

11 Kɛn jeege jaay booy booy taariŋ se, kaaɗ kɛn se naaŋ aanga gɔɔr te
Jeruzalɛm. Gɔtn se, jeege saap ɔɔ kɛn naaŋ jaay aanga sum ɓo, *Raa utu kɔsn
gaara do jeege tu. Taa naaŋ se ɓo, Isa taaɗɗen ute kaal naagŋ taara. 12 Naaŋ
taaɗɗen ɔɔ: «Gaaba kalaŋ bin se, j'oojiŋ ɓo naaŋ deb gaara. Naaŋ iiŋ ɓaa taa
naaŋ kɛn dɔkɔ, taa j'aŋ ɓaa kɔl gaara jaay ɓo sɔm aɗe tɛrlɛ. 13 Kɛn naaŋ iiŋ
ɓaa ɓaa se, daŋo jee tɛɗn naabiŋge sik ɔɔ nigɗen tammage gɛn daab; deba kic
naaŋ ɛɗiŋ kalaŋ kalaŋ* ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: ‹Tammagen se, oojiŋki doŋa kɔr maam
m'aɗe tɛrl se.› 14 Gaŋ jee naaŋiŋ ki mala se, ɔɔɗ undiŋa ɔɔ naaɗe ɔl jeege ɓaa
taaɗ deb kɛn aŋ kɔl gaara se ɔɔ: ‹Gaabm se naaje k'je ajen tɛɗn gaarje eyo.›
15 «Kɛn naaŋ j'ɔliŋo gaara jaay ɔk tɛrl ɓaaɗo naaŋiŋ ki se, naaŋ ɔl k'daŋo
jee tɛɗn naabiŋgen naaŋ nigɗen gurs se, taa 'kaakŋ nakŋ kɛn naaɗe ɔŋ do
ki se. 16 Debm deet deet se, ɓaaɗo ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, tammi gɛn daab kɛn
naai ɛɗum se, maam m'tɛɗiŋ oojga kɛn kuuy sik do ki daala.› 17 Mɛliŋ ɗeekiŋ
ɔɔ: ‹Kɛse jiga! Naai se debm tɛɗn naabm mɛc; taa nakŋ cɔkɔn maam m'ɛɗi
jaay, naai ɔkiŋga jiga se, ɓɔrse, do gɛgɛrge tun sik se, maam m'ai kɔnd naai ɓo
'tɛɗn magaliŋa.› 18 Debm gɛn k-dige jaay aan se, ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, tammi
gɛn daabm kɛn naai ɛɗum se, maam m'tɛɗiŋ oojga kɛn kuuy mii do ki daala.›
19 Naaŋ ɗeek deb kɛn se ɔɔ: ‹Kɛse jiga! Naai kic, m'ai kɔnd magal do gɛgɛrge
tun mii se.› 20 Deb kuuy ɓaaɗo ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛluma, aaka! Kɛse ɓo tamman
gɛn daabi se. Maam m'dɔɔk m'ɔyisiŋ maakŋ koon kal ki. 21 Taa maam lɛ
m'ɓeeri ɓeere, naai lɛ tɛɗi ɔɔŋɔ. Kɛn nakŋ naai ey kic ɓo, naai uun naai ki ɔɔ
maakŋ-gɔtn kɛn naai ɔɔc te ey kic ɓo, naai ɓaa oojiŋ naai ki.› 22 Gaŋ mɛliŋ se
ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Do taari kɛn naai taaɗum se sum ɓo, maam m'jeeli, naai se debm
tɛɗn naabm jig eyo. Naai lɛ 'jeelum maam se tɛɗum ɔɔŋɔ ɔɔ nakŋ maam ey kic
lɛ, maam m'uun maam ki, ɔɔ maakŋ-gɔtn maam m'ɔɔc te ey kic lɛ, maam m'ɔj
maam ki. 23 Num gɛn ɗi jaay 'baate kɔmbum gursum baŋki ki se? Bin se, ɓii
kɛn maam m'aɗe tɛrl se, m'aŋ kɔŋiŋ am koojŋ ziiɗn do ki!›
24 Gɔtn se, tɛr naaŋ taaɗ jeege tun iŋg cɛɛŋ ki gɔtn ese se ɔɔ: ‹Tammiŋ jiŋ
ki se, uuniŋki ɔɔ ɛɗiŋki deb kɛn ɔk tamma sik se.› 25 Jee se ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Mɛlje,
naaŋ ɓo ɔk tammage siki!› 26 Gɔtn se mɛlɗe ɗeekɗen ɔɔ: ‹'Booyki m'asen taaɗa:
debm kɛn ɔk se, j'aŋ kɛɗn do ki. Num debm ɔk ey se lɛ, kɛn cɔkɔn naaŋ ɔk se kic
ɓo j'an tɔsn naatn. 27 Num jee taamooyumgen je ɔɔ maam m'aɗen tɛɗn gaarɗe
ey se, 'tɔk 'ɓaanɗekiro ara ɔɔ 'tɔɔlɗeki naanum ki.›»

Isa ɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki aan gɔɔ gaarge (Mt 21.1-9; Mk 11.1-10; Jn 12.12-19)

28 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ se, naaŋ deel naan jeege tu ɔɔ uun ɗoobo gɛn
kookŋ ɓaa Jeruzalɛm ki. 29 Kɛn Isa aan gɔɔr ute Bɛtpajɛ ute Betani kɛn cɛɛsn
*kɔsn ɔlib ki se, maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se, naaŋ ɔl jeege di naaba, 30 ɔɔ naaŋ
ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaki maakŋ naaŋ kɛn naanse ki se. Kɛn naase ɛndki kɛnd se,
aki kɔŋ goon buuru k'dɔɔkiŋga dɔɔkɔ, kɛn ɓii kalaŋ nam ook te do ki eyo. 'Tuut
'ɓaansiŋkiro. 31 Kɛn nam jaay tɔndga mɛtse ɔɔ: Goon buuru se, 'tuut 'ɓaanki
gay num, 'tɛrliŋki ɔɔki: kɛse Mɛlje ɓo jeŋa.»
32 Jee kɛn j'ɔlɗe naaba se, ɓaa ɔŋ nakŋ se aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno. 33 Kɛn
naaɗe jaay tuut tuut goon buuru se, mɛliŋge ɗeekɗen ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuut
'ɓaanki gay?» 34 Naaɗe tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse Mɛlje ɓo jeŋa.» 35 Gɔtn se, naaɗe ɔk
ɓaano ute goon buuru se Isa ki, ɔɔ naaɗe tɔɔɗ taal kal magalɗege do buur ki ɔɔ
uun ɔnd Isa do ki. 36 Kɛn naaŋ jaay ɓaa ɓaa se, jeege tɔɔɗ taal kal magalɗege
ɗoob kɛn naaŋ aan deel se.

* **19:13** Tamman gɛn daab se ɔɔŋ dɛna kaam kɔgŋ deba laapa kando kando.

37 Kɛn naaŋ̃ bɔɔy bɔɔy do *kɔsn ɔlib ki se, jee mɛtiŋ̃ kɛn te dɛniŋ̃ se, maakɗe
raapo ɔɔ baag tɔɔm Raa makɔŋ̃ɔ taa nakŋ-kɔɔɓgen kɛn naaɗe aako se. 38 Naaɗe
ɗeek ɔɔ:
«Ɔŋ̃ Raa 'tɛɗn bɛɛŋ̃a do Gaar kɛn ɓaaɗo ute ro Mɛljege Raa se!
*Ɔŋ̃ tɔɔsɛ 'tɛɗn maakŋ raa ki ɔɔ Raa kɛn raan maakŋ raa ki se ɔŋ̃ j'aŋ̃ *nooko*†.»
39 Gɔtn se *Parizigen kandum maakŋ jee dɛnge tu se, ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm
dooy jeege, jee mɛti ki se, uunɗen kaamɗe k'doa!» 40 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki
m'asen taaɗa: kɛn naaɗe jaay doga kic lɛ, kogen tooɗ ɓaa se ɓo 'tɔɔɗn tɔɔyɔ.»

Isa eem taa Jeruzalɛm

41 Kɛn Isa aan cɛɛ Jeruzalɛm ki jaay uun kaamiŋ̃ aak gɛgɛr se, naaŋ̃ baag
keeme, 42 ɗeek ɔɔ: «Jeruzalɛm, bɛɛki num, ɓii jaaki se ɓo naai 'jeel ɗoobm kɛn
naai an 'kɔŋ lapia naɓo aaca, nakŋ se naai ɔŋ aak ɔk te mɛtiŋ̃ eyo. 43 Ɓeere,
ɓiigen utu aɗe ɓaa naan ki se, jee wɔɔyige utu kiiŋ̃ gurugŋ nakŋ kɛn 'gaasn
jeeige kɔŋ teec eyo, jaay ɓo naaɗe utu ai kooco. 44 Jee wɔɔyige se utu ai tɛrɛcɛ
ɔɔ an tɔɔl ute jeeige ɔɔ ɓeigen j'iiniŋ̃ se, naaɗe utu aŋ̃ ru naŋ tak tak ɔɔ ko gam
tap ɓo j'aŋ̃ kɔŋ do naapiŋ̃ ki eyo. Ɓaa ɓii kɛn Raa ɓaayo kaaka se lɛ, naai 'jeel
te eyo.»

*Isa tuur jee tɛɗn zogen daan bɔɔr *Ɓee Raa ki*
(Mt 21.10-16; Mk 11.15-18; Jn 2.13-17)

45 Naaŋ̃ kɛn se, Isa ɓaa ɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki, ɔɔ naaŋ̃ baag tuur jeegen
ɓaano te nakɗege gɛn zoa. 46 Naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ: «Taar se k'raaŋiŋ̃ga raaŋ maakŋ
Kitap ki, j'ɔɔ: *Ɓee maam se tɛɗn ɓee kɛn jeege ansum keeme*.‡ Naɓo gaŋ naase,
'tɛɗiŋ̃ki tɛɗga: *gɔtn jee ɓoogge*.§»
47 Ɓii-raa, Isa se lee dooy jeege daan bɔɔr Ɓee Raa ki; gɔtn se *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute magal Yaudge se, je
ɗoobm aŋ̃ tɔɔlɔ. 48 Naɓo nakŋ jaay naaɗe aŋ̃ tɛɗn doŋ̃ ki se, naaɗe ɔŋ te ɗoobiŋ̃
eyo, taa jeege paac je ɓo gɛn kiŋg booy taariŋ̃ kɛn naaŋ̃ lee dooyɗe se sum.

20

Jeege ɗɛm tɔɔgŋ Isa
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

1 Ɓii kalaŋ kɛn Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr *Ɓee Raa ki, ɔɔ taaɗɗen taaɗn
Labar Jiga se, gɔtn se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn
Ko Taar Raage ute magal taa ɓee Yaudge se, ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a, 2 ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃a ɔɔ:
«'Taaɗjen tu, naai tap ɓo tɔɔgi se ɔŋiŋ̃o gay jaay ɔli 'tɛɗ nakgen bin se? Ey lɛ, kɛn
ɛɗî tɔɔgɔ jaay ɔɔ 'tɛɗn naaŋ̃ se, tap ɓo naŋa?» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam kic m'ɔk
taara kalaŋ, m'je tɔnd mɛtse. 'Taaɗumki tu: 4 kɛn ɔlo Jan-Batist jaay *batiz
jeege se, *Raa, lɔɓu jikilimge?»
5 Gɔtn se, naaɗe baag saapa ɔɔ taaɗ te naapa ɔɔ: «Naaŋ̃ se, j'aŋ̃ki tɛrl j'ɔɔki ɗio?
Kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Raa› lɛ, naaŋ̃ ajeki ɗeekŋ ɔɔ: ‹Gɛn ɗî jaay 'baate 'kuunki
taar Jan se?› 6 Num kɛn k'taaɗkiga j'ɔɔki: ‹Jikilimge ɓo ɔliŋ̃o› lɛ, jee dɛnge se
ajeki tund tɔɔl ute koa, taa jeege se lɛ paac jeel maakɗe ki Jan-Batist se, naaŋ̃
debm taaɗ taar teeco taar Raa ki.» 7 Gɔtn se, naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gɔtn naaŋ̃ ɓaano
se, naaje k'jeel eyo.» 8 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam kic num, m'asen kɔŋ taaɗn debm
kɛn ɛɗum tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakgen se eyo.»

Kaal naagŋ taara te jee tɛɗn naabgen jig eyo
(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

9 Gɔtn se, Isa baag taaɗn jeege tu ute kaal naagŋ taara ɔɔ: «Gaaba kalaŋ tɛɗ
jinɛn biŋ̃, ɔniŋ̃ kaam ji jeege ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: kɛn jinɛnɛ se jaay oojga num naase

† **19:38** Aak KKR 118.26. ‡ **19:46** Aak Eza 56.7. § **19:46** Aak Jer 7.11.

kic aki kɔŋ bɛɗse. Ɔɔ naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa mɛrtɛ se gɛn tɛrl kɛskɛ eyo. 10 Kɛn kaaɗn
kugŋ koojŋ̃ biŋ̃ jaay aan se, naaŋ̃ ɔlo debm tɛɗn naabiŋ̃ gɔtn jeege tun lee tɛɗiŋ̃
naaba maakŋ jinɛniŋ̃ ki se, taa aŋ̃o 'kɔkŋ bɛɗiŋ̃a. Num gaŋ jee se ɔk tɔnd dɛrɛŋ
debm kɛn naaŋ̃ ɔliŋ̃o naaba se ɔɔ ɔniŋ̃ ɓaa jiŋ̃ sik. 11 Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay aakiŋ̃
naaŋ̃ ɓaaɗo jiŋ̃ sik se, naaŋ̃ ɔl debm tɛɗn naabm kuuy daala. Naaŋ̃ kic kɛn ɓaa
aan se, naaɗe naajiŋ̃a ɔɔ tɔnd dɛrɛŋiŋ̃a tuuriŋ̃ ɓaa jiŋ̃ sik. 12 Tɛr naaŋ̃ ɔl debm
tɛɗn naabm kuuy gɛn k-mɔtɔge. Naaŋ̃ se, naaɗe tɔnd awariŋ̃a ɔɔ tuuriŋ̃ naatn.
13 «Gɔtn se, mɛl jinɛnɛ se baag taaɗ ute maakiŋ̃ ɔɔ: ‹Kɛse tap ɓo m'aŋ̃ tɛɗn
m'ɔɔ ɗi? Ɓɔrse maam m'aɗen kɔl goon maak-jema; bin sum ɓo sɔm naaɗe
'tookŋ kuun taariŋ̃a.› 14 Num kɛn goon maak-jeŋ̃ jaay ɓaa ɔŋɗe se, ɔɔ jee tɛɗn
naabge maakŋ jinɛnɛ ki jaay aakiŋ̃ se, naaɗe baag taaɗn ute naapa ɔɔ: ‹Naaŋ̃
se ɓo, kɛn bubiŋ̃ ooyga num utu 'tɛɗ mɛl jinɛnɛ se; iiŋ̃ki k'tɔɔliŋ̃ki ɔɔ jinɛnɛ se,
ajeki kɔɔpm naajege tu!› 15 Bin se, naaɗe ɔk teecŋ̃siŋ̃ naatn maakŋ jinɛnɛ ki se
ɔɔ ɓaa tɔnd tɔɔliŋ̃a.»

Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Bin se, kɛn mɛl jinɛnɛ jaay ɓaaɗoga num, jee se naaŋ̃ aɗen
tɛɗn ɔɔ ɗi? 16 Kɛn naaŋ̃ jaay ɓaaɗoga se, jee se naaŋ̃ aɗen tɔɔl naatn, ɔɔ jinɛniŋ̃
se lɛ naaŋ̃ aŋ̃ kɛɗiŋ̃ kaam ji jeege tun kuuy.» Kɛn jeege jaay booy taar kɛn Isa
taaɗɗen bin se, naaɗe ɗeek ɔɔ: «Nakgen bin se, ɔŋ̃te 'kaana!» 17 Gɔtn se, Isa
aakɗe daan kaamɗe ki tɛŋ̃ɛŋ̃ ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Taar kɛn Raa taaɗn maakŋ Kitap
ki gɔtn ese, je ɗeekŋ ɔɔ ɗi kɛn ɔɔ:

Ko kɛn jee kiiŋ̃ ɓeege baatiŋ̃ se, naaŋ̃ se ɓo tɛɗga ko kɛn 'gakŋ ɓea.
18 *Ɔɔ debm jaay oocga do ko kɛn jee kiiŋ̃ ɓeege baatiŋ̃ se lɛ, 'tɛrɛcɛ,*
ɔɔ debm kɛn ko se oocga doŋ̃ ki lɛ, aŋ̃ daala.[*]»

19 Gɔtn ese sum ɓo, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute *magal jee
tɛɗn sɛrkɛ Raage tu jaay booy taar se, naaɗe naar je aŋ̃ kɔkɔ, naɓo naaɗe ɓeer
jeege tu. Ey num, kaal naagŋ taar kɛn Isa taaɗ se, naaɗe jeelga, kɛse naaŋ̃ taaɗ
ute naaɗe.

*Mɛtn taar kɔgŋ miiri gɛn Gaar magal kɛn iŋg *Rɔm k'daŋjiŋ̃ Sezar (Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)*

20 Naaŋ̃ kɛn se, jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu se baagiŋ̃ tɔnd baala; naaɗe ɔliŋ̃ jeege gɔtiŋ̃ ki ɔɔ jee se aal raay
aan gɔɔ naaɗe jee tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a. Naaɗe je kɛn Isa jaay taaɗ tujŋ̃ga
num, naaɗe aŋ̃ kɔkŋ kɔliŋ̃ kaam ji magal taa naaŋ gɔtn ese. 21 Naaɗe ɓaaɗo
taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jeeli naai se 'taaɗ taara ɔɔ 'dooy jeege ute
ɗoobiŋ̃a, ɔɔ naai lɛ 'taaɗ 'bɛɛr nam ki eyo; ɗoobm Raa se naai 'dooyiŋ̃ jeege tu
ute kɛn mɛt ki. 22 Ɓɔrse, 'taaɗjen tu: do *Ko Taar naajege tu se, Sezar se j'aŋ̃
kɔgŋ miiri, lɔɓu j'aŋ̃ kɔg ey lɛ?» 23 Gaŋ Isa jeel raayɗe se, ɗeekɗen ɔɔ: 24 «Uun
'ɓaankiro te tamma kalaŋ, m'aŋ̃ kaak tu.» Naaɗe uun ɓaano ute tamma se Isa
ki ɔɔ naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Kaam-nirl doa te ro kɛn k'raaŋjiŋ̃ maak ki se tap ɓo
gɛn naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gɛn Gaar Sezar.» 25 Gɔtn se naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn
bin num, nakŋ gɛn Gaar Sezar se, ɛɗiŋ̃ki nakiŋ̃a, ɔɔ gɛn Raa lɛ, ɛɗiŋ̃ki nakiŋ̃
kici.» 26 Ute taar kɛn Isa jaay taaɗɗen naan jeege tu se, naaɗe ɔŋjiŋ̃ naaŋ̃ taaɗ
tujiŋ̃ te eyo. Num taar kɛn naaŋ̃ tɛrlɗesiŋ̃ se, ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ gɔtn se ɔlɗe
naaɗe do ɗɛk.

Mɛtn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu (Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1Kɔr 15)

27 Gɔtn se jeegen k'daŋɗe *Sadusege se, kandum bini, ɓaaɗo ɔŋ Isa. Ɔɔ
naaɗe se ɓo kɛn naaj ɔɔ jeegen ooyga kooy se, aɗe kɔŋ dur daan yoge tu ey
sum. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaɗe tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: 28 «Debm dooy jeege, *Musa
raaŋjeno maakŋ Kitap ki ɔɔ: kɛn deba ɔk mɛnda jaay ooy ɔŋ̃ te goon ey se, bɛɛki

[*] **20:18** Aak KKR 118.22.

num, gɛnaaŋ̃ se 'kɔkŋ mɛndiŋ̃a taa koojŋ̃ mɛtjili gɛnaaŋ̃ kɛn ooy se. 29 'Booyo,
gɛnaage cili, koŋ̃ɗe kalaŋ. Debm deet deet se ɔk mɛnda, naɓo ooy ooj te goon
eyo. 30 Debm k-dige se kic ɓaaɗo ɔk mɛnd se. 31 Ɔɔ debm gɛn k-mɔtɔge tu se kic
ɓo ɓaaɗo ɔk mɛnd se, bini ɔl naaɗen cili se tɔkŋ naamga mɛnd se paac. Naɓo
maakɗe ki se, deb kalaŋ tap ɓo ooj te goon eyo. 32 Ɔɔ kaam mɔɔtn se, mɛnda se
kic ɓaaɗo ooyo. 33 Bin se, ɓii kɛn jaay jeegen ooyga kooy aɗe dur daan yoge tu
se, mɛnd se tap ɓo 'tɛɗn mɛnd naŋa? Taa naaɗen cili se lɛ, tɔk naamiŋ̃ga paac.»
34 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki: jee do naaŋ ki ara se, gaabge ute mɛndge se
lee tɔkŋ naapa. 35 Num ɓii kɛn Raa dur jeegen ooyga kooy daan yoge tu se jee
kɛn naaŋ̃ bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗn kɛn ɓaa tiŋg maakŋ duni kɛn kuuy se, naaɗe
se 'kɔŋ tɔkŋ naap ey sum. 36 Anum mɔɔtn naaɗe 'kɔŋ kooy eyo, taa naaɗe se
'tec aan gɔɔ *kɔɗn Raage. Ɔɔ naaɗe se 'tɛɗga gaan Raage taa naaɗe duroga
daan yoge tu se. 37 Ɔɔ mɛtn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu se, Musa mala,
taaɗiŋ̃ga taaɗ do dɔkiŋ̃a, kaaɗ kɛn naaŋ̃ aako poodo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki.
Naaŋ̃ kɛn se ɓo, Musa daŋ Mɛljege Raa ɔɔ Raa gɛn *Abraam, Raa gɛn Isaka ɔɔ
Raa gɛn *Yakub. 38 Raa se, naaŋ̃ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ̃ se, Raa
jee zɛɛrɛ; gɔtn naaŋ̃ ki se, jeege paac utu iŋg zɛɛrɛ.» 39 Gɔtn ese, jee jeel taaɗn
tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage kandum, ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy jeege, taari se, naai
taaɗiŋ̃ga jig aak eyo.» 40 Taa naaŋ̃ se, gɛn tɔnd mɛtiŋ̃ do taarge tun kuuy se,
mɔɔtn nam tɔnd te mɛtiŋ̃ ey sum.

*Daud ute *al-Masi*
(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

41 Tɛr Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «'Tɛɗ ɔɔ dĩ jaay naase 'taaɗki ɔɔki al-Masi, naaŋ̃ Goon
Daud se? 42 Taa Daud mala, taaɗ maakŋ Kitapm Kaa Keem Raa ki ɗeek ɔɔ:
Mɛljege Raa taaɗo Mɛlum ki ɔɔ:
'Baaɗo iŋg do ji daamum ki,
43 *bini jee taamooyige se m'aɗen tɛɗn naai utu 'kiŋg doɗe ki.*†
44 «Kɛn Daud jaay ɓo daŋiŋ̃ Mɛlum se, anum tɛɗ ɔɔ dĩ jaay Mɛliŋ̃ 'tɛɗn goon
Daud se?»

Ɔndki kɔnd te jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
(Mt 23.1-33; Mk 12.38-40)

45 Kaaɗ kɛn jee dɛnge paac iŋg booy booy taariŋ̃ se, Isa ɗeek jeege tun mɛtiŋ̃
ki ɔɔ: 46 «Ɔɔɗki dose ro jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, taa naaɗe se
je lee te kal magalɗege gɛn magal roɗe, ɔɔ kɛn ɓaaga bɔɔr ki se, naaɗe je jeege
aɗen tɛɗn tɔɔsɛ naaɗe ki. Ɔɔ kɛn naaɗe jaay aanga maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee
tusn maak ki se, naaɗe je kiŋg gɔtn naan ki ɔɔ kɛn aanga gɔtn kɔs ki se, naaɗe
je gɔtn naan ki kici. 47 Naaɗe se ɓo jee kɛn ɔs naŋ ji mɛnd-daayge ɔɔ kɛn naaɗe
jaay ɓaaga keem Raa num, naaɗe uulu uulu taa jeege aɗe kaaka. Num gaŋ
naaɗe se, Raa utu aɗe dabar kusiŋ̃ aak eyo.»

21

*Mɛnd-daaye ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki*
(Mk 12.41-44)

1 Gɔtn se, daan bɔɔr *Bee Raa ki se, Isa uun kaamiŋ̃ aak jee maalgen
ɔmb kɔmb sɛrkɛ Raa ki maakŋ tukul kaag ki se. 2 Maakɗe ki se, naaŋ̃ aak
mɛnd-daay kalaŋ kic kɛn ɔɔɗ kɔɔɗ yɛɛɓiŋ̃a ɓaaɗo ɔmb tammage sɛɛm sɛɛm dio.
3 Ɔɔ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taaɗa: mɛnd-daay kɛn daay naŋ takŋ
ese se, ɔmbga dɛn cir jee ɓaa se paac. 4 Taa jeegen se paac se ɛɗ do nak dɛnɗe ki,
gaŋ mɛnd-daay se nakŋ naaŋ̃ ɔkŋ kɛn an tiŋg se ɓo, naaŋ̃ ɓaaɗo ɔmbiŋ̃ paac.»

† **20:43** Aak KKR 110.1.

*Isa taaɗ ɔɔ *Bee Raa se, jeege utu aŋ tɔɔkɔ (Mt 24.1-5; Mk 13.1-37)*

5 Gɔtn se jee mɛtiŋge taaɗ ɔɔ: «*Bee Raa se, ute kogen j'iiniŋga ute nakgen
jeege ɓaano *sɛrkɛ Raa ki jaay k'tamariŋ tɛɗ aak bɛɛ bɛɛ se.» Gaŋ Isa ɗeekɗen
ɔɔ: 6 «Ɓii kalaŋ se, ɓee kɛn aakiŋki ɗaar aak bɛɛ bɛɛ se, jeege utu aŋ ru naŋ tak.
Koŋgen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap ɓo 'kɔŋ tooɗn do
naapiŋ ko ki eyo.»

Ɓiigen kaam mɔɔtn se gɔtɔ utu 'tuju

7 Gɔtn se, jee mɛtiŋ ki se tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Debm dooyje, 'taaɗjen tu, nakgen
se 'kaan nuŋ ki? Ɔɔ naaŋ se 'tɛɗn ɔɔ ɗĩ jaay ɓo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki se?»
8 Isa taaɗɗen ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ! Ɔŋte 'kɔŋki jeege asen kaaŋ dala. Taa jeege
dɛna utu aɗe ɓaa ute roma ɔɔ utu asen taaɗn ɔɔ: ‹Maam ɓo *al-Masi› ɔɔ: ‹Ɓɛrɛ,
kaaɗn dunia aan naŋ se, ɔɔpga gɔɔrɔ.› Jee bin se, ɔŋte 'tookki taarɗe.
9 «Kɛn 'booykiga jeege jaay baaga kɔɔsn maan bɔɔrɔ, ɔɔ jeege baagga tɛɗn
pitini te naapa num, ɔŋte 'ɓeerki. Taa nakgen se jaay utu 'kaana naɓo, duni
se 'kɔŋ naŋ ey ɓɔrtɔ.»
10 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Naase utu aki kaakŋ jee taa naaŋ kaam kalaŋ utu
kiiŋ bɔɔrɔ ute jee taa naaŋ kuuy. Taa naaŋ gaar kaam kalaŋ utu kiiŋ bɔɔrɔ
te taa naaŋ gaar kɛn kuuy. 11 Maakŋ naaŋge tun mɛtiŋ naaŋa utu 'te makɔŋɔ
ɔɔ gɔtgen mɛtiŋge se ɓo utu 'tɔɔlɔ ɔɔ kɔɔŋgen ɗɛt ɗɛt se utu 'kaan do jeege tu.
Maakŋ raa ki se, naase utu aki kaakŋ nakŋ-kɔɔɓgen magal magal kɛn utu
'teecŋ nirl jeege.
12 «Kɔr jaay nakgen se 'kaan se, naase j'utu j'asen tɔkɔ, j'asen dabara ɔɔ
j'utu j'asen kɔjŋ bɔɔrɔ maakŋ *ɓee kɛn Yaudgen lee tusn maak ki se ɔɔ j'utu
j'asen tɔl daŋgay ki. Ɔɔ taa maam se, j'utu j'asen ɓaa naan gaariŋge tu ute
naan magal taa naaŋge tu. 13 Kɛn nakgen se jaay 'kaan dose ki se, naase amki
tɛɗn saaɗumge. 14 Kɛn 'ɓaaki ɓaa se ɔndiŋki dose ki jiga ɔɔ ɔŋte 'saapki do
taar kɛn naase anki nakŋ dose, 15 num maam mala ɓo m'utu m'asen kɛɗn
jeel-taara ute taargen naase aki ɓaa taaɗa; kɛn naase jaay 'baagkiga taaɗa
se, jee taamooysege se paac 'kɔŋ naajŋ do taarse ki eyo ɔɔ 'kɔŋ ɗoobm kɛn
asen 'kɔŋ tɛrl taar eyo. 16 Ɔɔ tɛr kɛŋsege ute bubsege, gɛnaasege, taassegen
gɔɔrɔ ute mɛɗsege se, utu asen tɔkŋ tɔl ji jee wɔɔysege tu ɔɔ maakse ki se, jee
mɛtiŋge j'utu j'aɗen tɔɔlɔ.
17 «Taa maam se, jeege paac utu asen kɔɔɗn kundu. 18 Naɓo bɛɛkŋ dose kic
ɓo, kalaŋ 'kɔŋ kut eyo. 19 Ɔkki maakse tɔɔgɔ. Aayki kaamse ɔɔ naase aki kɔŋ
*kaajŋ gɛn daayum.»

Jeruzalɛm utu 'tɛrɛcɛ

20 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Kɛn naase jaay aakkiga asgarge ɓaaɗo ɔl
gurugga Jeruzalɛm num, 'jeelki kɛse kaaɗn tɛrɛciŋ, ɓɛrɛ aanga. 21 Bin se, jee
kɛn iŋg taa naaŋ Jude ki se k'j'aaŋ k'j'ook maakŋ koge tu ɔɔ jeegen iŋg maakŋ
gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, k'j'aaŋ k'teecŋ naatn ɔɔ jeegen naatn lɛ, j'ɔŋte tɛrlo
ɓeene. 22 Taa ɓii kɛn se ɓo, *Raa utu 'kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu aan gɔɔ kɛn Kitapm
Raa taaɗno. 23 Ɓii kɛn se, mɛndgen mɛndkaamge ute ko gaangen gɛnɗege aay
kaay si se, aɗen tɛɗn ɔɔŋ aak eyo. Taa Raa se, maakiŋ taariŋ do jeege tun
taa naaŋ kɛn gɔtn ese ɔɔ naaɗe se, utu 'kɔɔɗn yɛɛɓɗe dɛna. 24 Jee Jeruzalɛm
ki se, j'utu j'aɗen tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrlɛ ɔɔ j'aɗen diriŋ ɓulu ɔɔ j'aɗen wɔɔkŋ maakŋ
naaŋge tu paac. Ɔɔ Jeruzalɛm se, j'utu j'aŋ kɔsɔ, ɔɔ jeegen Yaudge ey se utu
kiŋg doɗe ki bini kaaɗɗe utu 'kaas jaayo.»

**Goon Deba utu aɗe tɛrlɛ*

25 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Naaŋ kɛn se, daan kaaɗ ki, laap ki ɔɔ maakŋ
k-dijge tu se utu aki kaakŋ nakŋ-kɔɔɓge. Ɔɔ kuulu utu 'kɔl do baar ki ɔɔ 'tɛɗn
maane 'tɔnd te naapa 'keem makɔŋ pum pum ɔɔ 'tɛɗn jeegen do naaŋ ki paac
se, ɓeere aɗen kɔkɔ ɔɔ nirlɗe utu 'teece. 26 Jeege jaay 'kaakŋ nakgen ɔɔŋ utu
ɓaaɗo do naaŋ ki se, jee mɛtiŋge se ɓeere sum ɓo utu aɗen tɔɔlɔ, taa nakgen
ɔk tɔɔgɔ maakŋ raa ki paac se, utu 'tea. 27 Gɔtn se, jeege 'kaakŋ Goon Deba
utu aɗe bɔɔy maakŋ gapara ki aɗe ɓaa ute tɔɔgŋ Raa, kɛn 'tɛɗn gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ.
28 Kɛn nakgen se jaay baagga kaan num, 'ɗaapki rose ɔɔ uunki dose raan, taa
Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ asen kɔɔɗn dose.»

Kaal naagŋ taara ute ko ba

29 Tɛr Isa aalɗen naagŋ taara ɔɔ: «Aakki tu ko ba ute kaaggen kuuy paac
se. 30 Kɛn naaɗe jaay baagga dɔɔb kamba num, naase 'jeelki ɔɔki mɛt-kijiri
aanga ɔɔ ɓara ɔɔpga gɔɔrɔ. 31 Bin num, naase kic ɓo aakkiga nakgen se jaay
baagga kaan se, 'jeelki *maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔrɔ. 32 'Booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: jee duni kɛn ɓɔrse se 'kooy naŋ ey sum ɓo, nakgen se paac utu 'kaana.
33 Maakŋ raa ute do naaŋa se utu 'deele, num taarumge se, 'kɔŋ deel eyo.»

Iŋgki do mɛtɛkse ki

34 Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Ɔndki kɔndɔ. Ɔŋte 'dɛrlki rose gɛn kaay koono, ro
kɔs magal ki ɔɔ ɔŋte kuunki nirlse do nakge tun *duni ki; ey num ɓii kɛn *Goon
Deba aɗe ɓaa se, asen kɔkŋ do jise ki, 35 aan gɔɔ gakala lee tɔnd daage se. Jeege
paac do naaŋ ki se kic ɓo nakŋ se utu aɗen kaan doɗe ki bini. 36 Num naase
iŋgki do mɛtɛkse ki; eemki Raa daayum taa nakgen se kɛn aan dose kic ɓo asen
tɛɗ ɗim eyo. Ɔɔ ɓii kɛn naane se, naase aki ɓaa ɗaar naan Goon Deb ki.»
37 Ɓii-raa Isa lee dooy jeege daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ɔɔ kɛn aanga nɔɔr num,
naaŋ teec ɓaa lee tooɗ do *kɔsn ɔlib ki. 38 Kɛn gɔtɔ iipga num, jeege paac ɓaaɗo
lee ɔŋiŋ daan bɔɔr Ɓee Raa ki gɛn booy taariŋa.

22

Magalge ɛnd tɛl kutn Isa
(Mt 26.1-16; Mk 14.1-16)

1 Ɓii laa mappan ɔk ɔrɔm eyo kɛn k'daŋiŋ *laa Paak jaay ɔɔp gɔɔr se, 2 gɔtn
se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage
je ɗoobm an gooŋ kɔkŋ Isa taa aŋ ɓaa tɔɔlɔ, naɓo naaɗe ɓeer ɓeer jeege tu.
3 Gɔtn se *Ɓubm sitange ɓaaɗo ɛnd maakŋ Judas, kɛn k'daŋiŋ Iskariɔt se ɔɔ
naaŋ kic mɛtn jee Isagen kɛn sik-kaar-dio. 4 Naaŋ ɓaa taaɗ ute magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raage tu ute magal jee kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa se, taa 'kɔŋ raay kɛn naaŋ
an kɔkŋ Isa aɗesiŋ kɛɗa. 5 Kɛn naaɗe booy taar se, maakɗe raapo ɔɔ naaɗe
taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu aŋ kɛɗn gurs. 6 Naaŋ kɛn se, Judas tooko ɔɔ baag toom Isa
taa kɛn naaŋ jaay aak jeege gɔtɔ num, naaŋ aɗesiŋ taaɗa ɔɔ naaɗe aŋ kɔkɔ.

*Isa tɛɗ *laa Paak ute jee mɛtiŋ ki*
(Mt 26.17-29; Mk 14.12-25; 1Kɔr 11.23-29)

7 Ɓii gɛn laa mappan ɔk ɔrɔm ey jaay aan se, ɓii kɛn se ɓo bɛɛki num, k'tɔjŋ
gaan baatge gɛn laa Paak gɛn Yaudge. 8 Taa naaŋ se ɓo, Isa ɔl Piɛr ute Jan
ɗeekɗen ɔɔ: «'Ɓaa 'tɛɗjeki kɔsɔ gɛn laa Paak taa j'aki ɓaa kɔsɔ.» 9 Naaɗe tɔnd
mɛtiŋ ɔɔ: «Naai 'je j'aisiŋ tɛɗn kaam gay?» 10 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki: kɛn 'ɓaaki
ɓaa maakŋ gɛgɛr ki se, naase aki dɔɔɗn ute gaaba uuno kɔɔyɔ ɗooc te maane se.
Ɔkki mɛtiŋa ɔɔ 'ɓaaki maakŋ ɓee kɛn naaŋ an kɛnd maak ki se. 11 Kɛn aankiga
num, 'taaɗki mɛl ɓee ki se ɔɔki: ‹Debm dooy jeege ɔljeno ɔɔ k'tɔnd mɛti ɔɔ ɓee
gay jaay ɓo naaŋ an kɔsn kɔsn laa Paak te jee mɛtiŋ ki se?› 12 Num naaŋ asen
taaɗn ɓee magala kɛn j'iiŋiŋ do ɓee ki raan, ɔɔ maakŋ ɓee se, nakiŋge paac

aas kart. Gɔtn ese ɓo ajeki tɛɗn kɔsn gɛn laa Paak.» 13 Kɛn naaɗe ɓaa aan se,
ɔŋ nakge se paac aan gɔɔ kɛn Isa taaɗɗeno. Gɔtn se ɓo naaɗe tɛɗ kɔsn gɛn laa
Paak.

Kɔsn gɛn Mɛljege

14 Kɛn kaaɗn kɔsɔ jaay aan se, Isa ɓaaɗo iŋg kaaɗn tabil ki ute jee kaaɲ
naabiŋge. 15 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maam mˈje ute maakum paac mˈkɔsn
*laa Paak ute naase jaay ɓo mˈdabara. 16 ˈBooyki mˈasen taaɗa: maam mɔɔtn
tap ɓo Laa Paak se, mˈkɔŋ kɔs ey sum, bini nakŋ kɛn Laa Paak je taaɗa se utu
ˈkaan ɗoobiŋ ki *maakŋ Gaar Raa ki.»
17 Gɔtn se naaŋ uun *kɔɔpm kɛn ɔk tɔtn koojŋ biŋ se jiŋ ki, tɔɔm *Raa ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔkki ɔɔ ˈnig aayiŋki ute naapa. 18 ˈBooyki mˈasen taaɗa: tɔtn koojŋ
biŋ ese se, mɔɔtn mˈaŋ kɔŋ kaaye ɗɔɔl ute naase ey sum, bini maakŋ Gaar Raa
aɗe ɓaa.»
19 Tɛr naaŋ uun mappa jiŋ ki, tɔɔm Raa ɔɔ dup ɛɗɗesiŋa ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse
ɓo roma kɛn mˈɛɗiŋ *sɛrkɛ taa naase. Nakŋ se ˈlee ˈtɛɗiŋki bini ɔɔ ˈsaapki dom
ki.» 20 Kɛn naaɗe ɔs aas se, naaŋ uun kɔɔpm ɔk tɔtn koojŋ biŋ se ɔɔ tɛɗiŋ bin
kici, taaɗɗen ɔɔ: «Tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔpm ese se kɛse je taaɗn ɔɔ: *Raa
dɔɔkga kiji ute naase ɔɔ kɛse ɓo moosum kɛn ɔɔy taa naase.»
21 Kɛn naaɗe iŋg ɔs kɔs se, Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Aakki, debm am kut se ɔlga jiŋ
maakŋ baay ki ute maam tɛlɛ. 22 *Goon Deba se, utu ˈkooy aan gɔɔ kɛn Raa
taaɗni, num gaŋ ɔɔŋ deb kɛn aŋ kut se!» 23 Kɛn naaɗe jaay booy taar se, naaɗe
baag taaɗn ute naapa ɔɔ maakɗe ki se, naŋa ɓo ˈkɔŋ tɛɗn nakŋ se.

Jee mɛtn Isa ki naar magala
(Jn 13.2-17; Mt 18.1-4; Mk 10.35-45)

24 Gɔtn se, jee mɛtn Isa ki baag tɛɗn dɛkɛŋɛ ɔɔ naaj ute naapa ɔɔ maakɗe ki
se, naŋa ɓo ˈtɛɗn magala. 25 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «ˈJeelki, gaariŋgen do naaŋ
ki se iŋg do jeege tu tɛɗ jeege kusiŋa, ɔɔ magalgen tiŋg do jeege tu se, je jeege
aɗen daŋ jee bɛɛ. 26 Num naase se, ɔŋte ˈtɛɗki bini. Anum maakse ki se, debm
je ˈtɛɗn magal se, ɔŋ ˈtɛɗ roŋ aan goon cɔkɔ ɔɔ debm je tɛɗn naana se, ɔŋ ˈtɛɗn
debm kaaŋ naabse. 27 Debm magal ɓo kɛn gay: debm kɛn iŋg ɔs kɔs lɔɓu debm
kɛn kɔsɔ ooyga num lee ɓaaɗo tɔndiŋ jeege tu se ne? Debm ɔs kɔs se ɓo debm
magal ey la? Anum maam mˈiŋg maakse ki se aan gɔɔ mˈdebm tɛɗn naabse.
28 Kɛn maam maakŋ dubar ki se, naase ɓo, jee daayum iŋgkiro ute maama.
29 Aan gɔɔ Bubum ɔŋum gaara maam ki se, maam kic mˈɔŋsen gaara naase
ki, 30 taa naase aki ɓaa kɔsɔ ɔɔ aki kaaye ute maama maakŋ gaarum ki. Ɔɔ
naase utu aki kiŋg do kaag doge tu gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ do taa ɓee gaan *Israɛlge
tun sik-kaar-di se.»

Isa ɔɔ Piɛr utu aŋ baatiŋa

31 Gɔtn se Isa ɗeek Simon ki ɔɔ: «Simon, Simon, ˈbooyo! *Ɓubm sitange se
tɔndga mɛta ɔɔ je ai lɔɔyɔ aan gɔɔ teeŋ kˈlɔɔyiŋ maakŋ gɛrt ki se. 32 Gaŋ maam
mˈtɔndga mɛtn Raa taa naai, taa kaal maaki kɛn naai aal dom ki se, ˈtɛɗn cɛr
eyo. Ɔɔ kɛn naai jaay tɛrloga gɔtum ki num, gɛnaaige se, ɛɗɗen kaay kaama taa
ˈtɛɗn jee tɔɔgɔ naan maam ki.» 33 Gaŋ Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, maam mˈtookŋ
mˈɓaa daŋgay ki ute naai ɔɔ mˈkooy ute naai.» 34 Tɛr Isa tɛrliŋ ɔɔ: «ˈBooyo, Piɛr,
mˈai taaɗa: jaaki se, kɔr kɔrɔŋjɔ ˈkɔɔy ey sum ɓo, naai ˈnaajŋ ɗɔɔl mɔtɔ ɔɔ ˈɗeekŋ
ɔɔ ˈjeelum eyo.»

ˈDaapki rose

35 Gɔtn se, Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kaaɗ kɛn mˈɔlseno naaba jaay mˈtaaɗsen
mˈɔɔ ɔŋte ˈkuunki gursi, ɓɔɔnɔ ɔɔ saa se, ɗim baatsege la?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ:
«Ɗim baatje te eyo.» 36 Tɛr naaŋ ɗeekɗen daala ɔɔ: «Ɓɔrse se, debm ɔk gurs lɛ,

uunu ɔɔ debm ɔk ɓɔɔnɔ kic lɛ, uunu; ɔɔ debm ɔk gɔrɗ-jɛrlɛ ey lɛ dugŋ naatn ute kal magaliŋa ɔɔ ŋ'dugŋ gɔrɗ-jɛrlɛ. 37 Taa naaŋ se, maam m'ɗeekseni: taar kɛn Kitap taaɗ rom ki se, utu 'kaan ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ: *naaŋ se se j'aalga muŋ maakŋ jee tujge tu.**
«Taar se ɓo ɓɔrse aanga ɗoobiŋ ki.»
38 Gaŋ jee mɛtiŋ ki tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛlje, naaje j'ɔk gɔrɗ-jɛrlɛ di ara.» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse bɛɛga sum, taarse se ɔŋiŋki.»

*Isa tɔnd mɛtn Raa do *kɔsn ɔlib ki*
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Jn 18.1-2)

39 Gɔtn se Isa teec ɓaa ook do kɔs ɔlib ki, gɔtn kɛn naaŋ lee ɓaan ro ki. Ɔɔ jee mɛtiŋ ki se, ɓaa ute naaŋa. 40 Kɛn naaɗe aan gɔtn ese se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Tɔndki mɛtn Raa taa naase aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo.» 41 Tɛr Isa iik tɔɔk cɛɛs ki daanɗe ute jee mɛtiŋ ki se kaam kund koa; gɔtn se naaŋ ɛrg naaŋ ki ɔɔ baag tɔnd mɛtn Raa, 42 ɗeek ɔɔ: «Bua, kɛn naai 'je num, *kɔɔpm dubar utu 'kaan dom ki se, naai iikiŋ naatn dɔkɔ rom ki. Num gaŋ 'tɛɗ aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki, aan gɔɔ kɛn maam ɓo m'je se eyo.» 43 Gɔtn ese *kɔɗn Raa bɔɔyo maakŋ raa ki ɓaaɗo ɛɗiŋ gaab tɔɔgɔ. 44 Kɛn Isa jaay maakiŋ tuj kasak kasak se, naaŋ tɔnd mɛtn Raa bini gɔtɔŋgiŋ teec roŋ ki jaay taɗ naaŋ ki se tec aan gɔɔ mooso. 45 Kɛn naaŋ tɔnd mɛtn Raa jaay aas se, iiŋ ɓaaɗo ɔŋ jee mɛtiŋ ki ɔɔ ute maak-tujɗe se ɔlɗen naaɗe tooɗ bia. 46 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay 'tooɗki bi se? Iiŋki raan ɔɔ 'tɔndki mɛtn Raa, taa aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo.»

Jeege ɔk Isa
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-12)

47 Kɛn Isa utu taaɗ taaɗ ɓɔrt sum ɓo, jee dɛnge teeco ɔɔ debm tɔɔɗɗeno se roŋ Judas. Naaŋ se mɛtn jee Isagen sik-kaar-di se. Naaŋ ɓaaɗo cɛɛ Isa ki, baam ɔkiŋa ɔɔ aay ciiliŋ. 48 Ɔɔ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Judas, ute baam kɔkŋ kɛn naai 'baam ɔkuma ɔɔ aay ciilum se ɓo, naai an kutn *Goon Deba ne?» 49 Jee kɛn cɛɛ Isa ki jaay aak nakŋ kɛn utu 'tɛɗ se, naaɗe ɗeekiŋ ɔɔ: «Mɛlje, jee ese j'aɗen tɔgŋ ute gɔrɗ-jɛrljege se la?» 50 Maakɗe ki se, deb kalaŋ ɔɔɗo gɔrɗ-jɛrliŋa ɔɔ ɔg gaaŋ te bi do ji daama gɛn debm tɛɗn naabm *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. 51 Num gaŋ Isa taaɗɗen ɔɔ: «Ɔŋki! Ɔŋte 'tɛɗki bini.» Ɔɔ Isa ɔl jiŋ ut bi gaabm se ɔɔ gaabm se ɔŋ lapia. 52 Gɔtn se Isa taaɗ jeege tun ɓaaŋo kɔkɔ ɔɔ jee se, magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, magal jee kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa ute magal taa Ɓee Yaudge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrɗ-jɛrlsege ɔɔ sirɗsege se, aan gɔɔ 'ɓaakiro kɔkŋ debm ɓoogo. 53 Ey num ɓii-raa, maam m'tiŋgo ute naase daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ nam tap ɓo ɔŋ ɔl te jiŋ rom ki eyo. Naɓo ɓɔrse se, kaaɗn naasen ɔkki tɔɔgɔ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se ɓo, aanga.»

Piɛr naaj ɔɔ naaŋ jeel Isa eyo
(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Jn 18.12-27)

54 Kɛn naaɗe jaay ɔk Isa se, naaɗe ɓaansiŋo maakŋ ɓee *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Naaŋ kɛn se, Piɛr lee tɔl goosɗe kaam mɔɔtn dɔkɔ. 55 Kɛn naaɗe jaay aan se, ɔŋ gɔtn se k'tuuyga tuuy pooɗo daan bɔɔr ki ɔɔ jeege iŋg riib riibi ɔɔ Piɛr ɓaaɗo iŋg riib ute naaɗe kici. 56 Mɛnd tɛɗn naabm gɔtn ese jaay aakiŋ naaŋ iŋg riib riib pooɗo se, naaŋ ɔndiŋ kaama tak ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Gaabm se kic debm naaŋa.» 57 Gaŋ Piɛr naaj ɔɔ: «Mɛnd ara, ɓɛrɛ, gaabm se maam m'jeeliŋ eyo.» 58 Tɛr cɔkɔ sum ɓo, deb kuuy aakiŋ se, ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai kic 'mɛtn naaɗe.» Ɔɔ Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «A-a, maam mɛtn naaɗe eyo.» 59 Cɔkɔ sum se, deb kuuy ɓaaɗo

* **22:37** Aak Eza 53.12.

ɗeekiŋ daala ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, gaabm ese debm naaŋ kici, taa naaŋ se kic kɔɗ Galile.»
60 Gaŋ Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Taari se tap ɓo, naai 'je ɗeekŋ ɔɔ ɗio?» Gaŋ kɔr naaŋ utu taaɗ taaɗ ɓɔrt se sum ɓo, kɔrɔŋjɔ naar ɔɔɗ ɔɔyɔ. 61 Gɔtn se, Mɛljege tɛrl aak Piɛr, ɔɔ kɛn kaamɗe jaay dɔɔɗ se, Piɛr naar saap do taar kɛn Mɛljege taaɗiŋo, kɛn ɔɔ: «Jaaki, kɔr kɔrɔŋjɔ tɔɔy ey sum ɓo, naai am baatn ɗɔɔl mɔtɔ.» 62 Gɔtn se naaŋ teeco ɔɔ baag keeme gab gab.
63 Jee iŋg bɔɔb Isa se, naaɗe tɛrɛciŋ mɛtiŋa ɔɔ tɔndiŋa. 64 Naaɗe teeliŋ kaamiŋa, tɔndiŋa ɔɔ taaɗiŋ ɔɔ: «Debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se, 'taaɗjen tu: debm kɛn tɔndi se tap ɓo naŋa?» 65 Gɔtn ese, naaɗe naajiŋ rap rap.

*Isa j'ɔk k'ɓaaŋ naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*

66 Tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, magal taa ɓee Yaudge, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se ɓo jee kɛn lee aak mɛtn taarge, naaɗe tusu paac ɔɔ ɔl j'ɔk k'ɓaano te Isa naanɗe ki. 67 Aan gɔtn se, naaɗe tɔnd mɛtiŋa ɔɔ: «Kɛn naai ɓo *al-Masi lɛ, 'ɗeekjeni.» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam m'taaɗsenga kic lɛ, naase aki 'tookki eyo. 68 Ɔɔ kɛn m'tɔnd mɛtse kic lɛ, naase amki 'kɔŋ tɛrl eyo. 69 Num naan ki se, *Goon Deba se utu 'ɓaa kiŋg do ji daam Raa Sidburku ki.» 70 Naaɗe paac tɛrliŋ ɔɔ: «Do taari ki se, naai je ɗeekŋ ɔɔ naai ɓo 'Goon Raa ɗaamo?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse naase maliŋge ɓo 'taaɗki ɔɔki maam Goon Raa.» 71 Gɔtn se naaɗe ɗeek ɔɔ: «Naase nakage k'jeki saaɗn nam kuuy se, gɛn ɗi daala! Naajege lɛ, k'booyiŋkiga te bijege, naaŋ mala ɓo taaɗjeki ute taariŋa.»

23

Isa j'ɔk k'ɓaansiŋ naan Pilat ki (Mt 27.2,11-14; Mk 15.2-5; Jn 18.28-37)

1 Jee se iiŋo paac taa naap ki, ɔko Isa ɔɔ ɓaansiŋ naan magal *Rɔmɛge tu k'daŋiŋ Pilat. 2 Gɔtn se, naaɗe baagiŋ tɔɔl taara doŋ ki ɔɔ: «Naaje k'j'ɔŋo gaabm se tɛɗ tɛɗ pitini maakŋ naaŋje ki. Naaŋ gaas jeege ɔɔ j'ɔŋte kɔgŋ miiri Gaar magal iŋg Rɔm ki kɛn k'daŋiŋ Sezar se ɔɔ ɗeek jeege tu ɔɔ naaŋ ɓo *al-Masi, naaŋ ɓo gaarge.» 3 Gɔtn se Pilat tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Naai ɓo Gaar Yaudge la?» Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Aan gɔɔ kɛn naai 'ɗeekiŋ se.» 4 Ɔɔ Pilat tɛrl aak *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee dɛnge se ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔŋiŋ tuj te ɗim kɛn aas kutiŋ eyo.» 5 Gaŋ naaɗe dɔɔk taar ɔŋ eyo ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Gaabm se ɔɔs mɛtn jeege ute dooy kɛn naaŋ lee dooy jeege se. Naaŋ baago dooy jeege taa naaŋ Galile ki ute taa naaŋ Jude ki ɔɔ bini ɓɔrse aanga gɔtjege tu Jeruzalɛm ki ara kici.»

*Isa naan Gaar *Ɛrɔd ki*

6 Kɛn Pilat jaay booy taarɗe se, tɔnd mɛta ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo, 'tɛɗn kɔɗ Galile la?» 7 Kɛn k'taaɗiŋ j'ɔɔ Isa se mɛtn jee Gaar Ɛrɔdge se, gɔtn se naaŋ ɔliŋ gɔtn Ɛrɔd ki, taa ɓii kɛn se, Ɛrɔd kic utu Jeruzalɛm ki.
8 Kɛn Ɛrɔd jaay aak Isa se, maakiŋ raap aak eyo, taa do dɔkiŋ tap ɓo, naaŋ je aŋ kaaka taa naaŋ se, booyga booy jeege lee ɔɔs kɔɔs maaniŋa. Ɔɔ naaŋ je aŋ tɛɗn nakŋ-kɔɔɓm gam naaniŋ ki ɔɔ naaŋ 'kaaka. 9 Naaŋ tɔnd mɛtiŋ ɗɔɔl cɔk cɔk, naɓo Isa tɛrliŋ taar ɗim eyo. 10 Kaaɗ kɛn se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se tɔliŋ taargen deer deer doŋ ki. 11 Ɔɔ Ɛrɔd ute asgariŋge se tɛɗiŋ rɛŋ rɛŋ ɔɔ tɛrɛciŋ mɛtiŋ ki. Tɛr naaɗe uusiŋ kal ute roŋa ɔmb biriŋ biriŋ, jaay ɓo naaɗe ɔliŋ gɔtn Pilat ki. 12 Ey num, do dɔkiŋ Ɛrɔd te Pilat se taarɗe ɓaa eyo; num gaŋ ɓii kɛn se sum ɓo, naaɗe tɛɗn mɛɗn naapge.

Isa kˈjˈutiŋga
(Mt 27.15-30; Mk 15.6-19; Jn 18.38-19.16)

13 Gɔtn ese Pilat daŋ tus *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, magalgen gɔtn ese
ɔɔ ute jee dɛnge paac, 14 ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ɔk ˈɓaamkiro te gaabm ese
se ɔɔki naaŋ̃ ɔɔs kɔɔs mɛtn jeege ɔɔ naanse ki se sum ɓo, maam tɔnd mɛtiŋ̃a do
taarge tun naase ˈtɔliŋ̃ki doŋ̃ ki paac se, naɓo maam mˈɔŋiŋ̃ naaŋ̃ tuj te ɗim
kɛn aas kutiŋ̃ eyo. 15 *Ɛrɔd kic ɓo ɔŋ te taar kɛn aas tɔɔliŋ̃ eyo jaay ɔlumsiŋ̃o
gɔtn ara se. Ɔɔ gaabm se ne ɗim naaŋ̃ tuj jaay jˈansiŋ̃ tɔɔl ro ki se gɔtɔ. 16 Ɓɔrse,
maam mˈaŋ̃ kɔnd ute mɛɛjɛ ɔɔ mˈaŋ̃ kɔŋ̃ ˈɓaa.» 17 [Kɛn *laa Paak jaay aanga tak
ɓo, maakŋ jeeɗege tun kˈtɔkɗe daŋgay ki se, Pilat lee tɔɔɗ tɔlɗe tɔl debm daŋgay
kalaŋ.]* 18 Gɔtn se naaɗe dɔɔb ɔɔɗ ɔɔy taa naapki caa ɔɔ: «Gaabm se, ˈtɔɔliŋ̃a
ɔɔ ɔɔɗ ɔljeno Barabasi!» 19 Ey num Barabas se, jˈɔkiŋ̃ daŋgay ki taa pitin kɛn
naaŋ̃ tɛɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. Naaŋ̃ kɛn se naaŋ̃ tɔɔloga tɔɔl deba.
20 Tɛr Pilat tɔnd mɛtɗe daala, taa naaŋ̃ je ɗoobm kɛn aŋ̃ kɔɔɗn kɔl Isa. 21 Kɛn
naaɗe jaay booy taar se, tɛr dɔɔb ɔɔy caa ɔɔ: «Naaŋ̃ se, ˈtup ˈtɔɔliŋ̃ ro kaag ki!
ˈTup ˈtɔɔliŋ̃ ro kaag ki!»
22 Gɔtn se Pilat tɔnd mɛtɗe gɛn k-mɔtɔge tu ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo tujga ɗĩ?
Ey num maam mˈɔŋ te ne ɗim kɛn aas tɔɔliŋ̃ eyo. Ɓɔrse, maam mˈaŋ̃ kɔnd te
mɛɛjɛ ɔɔ mˈaŋ̃ kɔɔɗn kɔlɔ.» 23 Gaŋ naaɗe tɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔŋ̃ eyo ɔɔ taaɗ ɔɔ: «Gaabm
se kˈtup kˈtɔɔliŋ̃ ro kaag ki.» Kɛn naaɗe tɔɔy se, tɛɗ dir dir ɓaa deel doa.
24 Gɔtn se Pilat took gɛn tɛɗn nakgen kɛn naaɗe maakɗe jen ro ki se. 25 Naaŋ̃
ɔl kˈɓaa kˈjˈɔɔɗ jˈɔlɗen gaabm kɛn naaɗe jeŋ̃ se; ey num naaŋ̃ ɓo debm pitin
tɔɔlɔ deba jaay jˈɔliŋ̃ daŋgay ki se. Gaŋ gɛn Isa se, naaŋ̃ ɛɗɗesiŋ̃ kaam jiɗe ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «ˈTɛɗiŋ̃ki aan gɔɔ kɛn naase maakse jen ro ki.»

Isa kˈtupiŋga ro kaag ki
(Mt 27.31-56; Mk 15.20-41; Jn 19.16-37)

26 Kɛn naaɗe ɓaan ɓaa te Isa se, naaɗe dɔɔɗ ute gaaba kalaŋ kˈdaŋiŋ̃ Simon
kɔɗ Sirɛn. Naaŋ̃ iiŋ̃o naatn ɔɔ deel deel te ɗoobm se. Naaɗe ɔkiŋ̃ taa tɔɔgɔ gɛn
kuun kaagŋ jˈaŋ̃ ɓaa tupm Isa ro ki se ɔɔ naaŋ̃ uun kaagŋ se ɔɔ leen mɛtn Isa ki.
27 Kɛn Isa ɓaa ɓaa se, jeege dɛna ɔk mɛtiŋ̃a. Maakɗe ki se mɛtiŋ̃ge mɛndge ɔɔ
mɛndgen se jaay aakiŋ̃ se, tɔnd tarkaaɗɗege† tɔɔyɔ eemiŋ̃ nɔɔ. 28 Isa tɛrl aakɗe
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛndgen Jeruzalɛm ki, ɔŋ̃te ˈkeemki taa maama. Num eemki
ɓo taa naase maliŋ̃ge ɔɔ taa gɛnsege. 29 ˈBooyki, kaaɗiŋ̃ utu ˈkaan se kˈɗeekŋ
jˈɔɔ: maak-raapo mɛndkartge tu, mɛndgen ooj nam te te eyo ɔɔ kɛngen siɗege
gaange aay nam te te eyo. 30 Ɓii kɛn naane se, jeege ˈtaaɗn koge tu ɔɔ: ‹*ˈToocki
doje ki*› *ɔɔ ˈtaaɗn kɔsge tu ɔɔ:* ‹*ˈDeebki doje ki*›.‡ 31 Taa nakgen se jaay aan do ko
kaag kɛn zɛɛrɛ se, do ko kaag kɛn tuutu se, tap ɓo ˈtɛɗn ɔɔ ɗio?»
32 Gɔtn se kˈtɔk kˈɓaano ute jeege dio ɔɔ jee se, jee kɛn tujga tuj ɗĩm, taa jˈaɗen
ɓaa tɔɔl ute Isa.
33 Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn kˈdaŋiŋ̃: kaaɗn do deba se, naaɗe tup Isa ro
kaag ki ɔɔ jee kɛn tujga tuj ɗĩm se kic kˈtupɗe ro kaagge tu. Deb kalaŋ kˈjˈuun
kˈɗaariŋ̃ do ji daamiŋ̃ ki ɔɔ deb kalaŋ kˈjˈuun kˈɗaariŋ̃ do ji jeeliŋ̃ ki. 34 Kɛn
Isa jaay kˈtup kˈɗaariŋ̃ ro kaag ki se, ɗeek ɔɔ: «Bua, ˈtɔɔlɗe *kusiŋ̃ɗe, taa nakŋ
naaɗe tɛɗ se, naaɗe jeel eyo.»
Gɛn nigŋ kal Isa se, naaɗe tɛɗiŋ̃ salatia ɔɔ debm kɛn oociŋ̃ga ɓo uunu uunu.
35 Gɔtn se jee dɛnge ɗaar aakiŋ̃a; ɔɔ jee magalge se, ɔɔyiŋ̃ koogo mɛtiŋ̃ ki ɔɔ
ɗeek ɔɔ: «Jee kuuy se, naaŋ̃ aajɗenoga; kɛn naaŋ̃ ɓo *al-Masi kɛn *Raa bɛɛr
ɔɔɗiŋ̃ ɗeer num, ɓɔrse ŋ̃ˈaaj roŋ̃ mala.» 36 Asgarge kic ɓo tɛrɛciŋ̃ mɛtiŋ̃ ki;

---

* **23:17** Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋ̃ge maakɗe ki se gɔtɔ. † **23:27** Tɔnd tarkaaɗ gɔtn naaɗe ki se je ɗeekŋ ɔɔ: keem nɔɔ. ‡ **23:30** Aak Oz 10.8.

naaɗe ɓaaɗo cɛɛn̰ ki ɔɔ ɛɗin̰ tɔtn koojn̰ bin̰ kɛn mooy se, 37 ɔɔ ɗeekin̰ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'Gaar Yaudge num, aaj roi mala!» 38 Kɛn naaɗe jaay utu tupin̰ tup ro kaag ki se ɓo, naaɗe raaŋ ɔlin̰ kaam don̰ ki ɔɔ: Kɛse ɓo Gaar Yaudge.

39 Maakŋ jeege tun di kɛn tujga tuj ɗim jaay k'tup k'tɔɔlɗe ro kaagge tu ute naan̰ se, deb kalaŋ naajin̰ ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi ey la? Kɛn bin num, naai mala aaj roi ɔɔ aajje naaje kici.» 40 Gaŋ deb kalaŋ uunin̰ kaamin̰ ɗeekin̰ ɔɔ: «Naai se, 'ɓeer Raa ki eyo. Ey num, naai 'maakŋ dubar ki aan gɔɔ naan̰ kici. 41 Gɛn naaje se, kɛn k'dabarje kic ɗoobin̰a. Taa naaje se k'tujga tuju. Num gaŋ naan̰ se, tuj te ɗim eyo.» 42 Gɔtn se naan̰ ɗeek Isa ki ɔɔ: «Isa, ɓiin naai aɗe ɓaa maakŋ gaari ki se, 'saap dom ki.» 43 Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «'Booy bɛɛ m'ai taaɗa: jaaki sum ɓo, naai 'ɓaa te maam gɔtn Raa ki.»

Kooy Isa

44 Kɛn kaaɗa jaay ɓaa kaasn katar tir se, do naaŋa te magalin̰ se gɔtɔ ɓaa ilim dib bini aan katar do tɛgɛr ki. 45 Kaaɗa paac, j'ɔŋ j'aakin̰ eyo. N̰aan̰ kɛn se, kal deer magal kɛn k'gaaŋ maakŋ *'Bee Raa se, nɛɛpo raan daan ki bini aan naaŋ ki tak. 46 Gɔtn ese, Isa ɔɔɗ ɔɔy makɔn̰ɔ ɔɔ: «Bua, kom se, m'ɔn̰isin̰ kaam ji.» Kɛn naan̰ taaɗ taarin̰ aas se, ɔn̰ kon̰ teece.

47 Kɛn bubm asgarge jaay aak nakŋ deel se, naan̰ *nook Raa ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, gaabm se, naan̰ debm daan ki!» 48 Ɔɔ jeegen kɛn ɓaaɗo aak nakŋ deel se, kɛn naaɗe jaay uun tɛrl ɓaa ɓaa se, maakɗe tuj se tɔnd tarkaaɗɗege. 49 Num jee deelga deel ute naaŋa ɔɔ mɛndgen baago kɔkŋ mɛtin̰ taa naaŋ Galile ki se, naaɗe se paac ɗaar gɔtn dɔkɔ jaay ɓo aakin̰a.

Isa k'j'ɔlin̰ maakŋ iiɓ ki
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)

50 Gɔtn se, gaaba kalaŋ ron̰ Yusup ɔɔ naan̰ se, maakŋ magalge tun kɛn lee aak mɛtn taarge se. Naan̰ se debm bɛɛ ɔɔ debm daan ki. 51 Gaabm se iin̰o maakŋ gɛgɛr Yaudge tun k'danjiŋ Arimate. Ɔɔ nakŋ jeen̰ge tɛɗ paac se, naan̰ ɔl te taarin̰ maak ki eyo. Taa naan̰ iŋg aak kaak kaam *maakŋ Gaar Raa kɛn utu 'kaan se. 52 Gaabm se ɓaa ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtin̰a taa an̰ kɔn̰ ro Isa se, naan̰ an̰ ɓaa kɔl maakŋ iiɓ ki. 53 Pilat ɔnin̰sin̰a ɔɔ naan̰ ɓaa bɔɔy ro Isa naatn ro kaag ki. Gɔtn se Yusup teelin̰ ute kal duubu ɔɔ ɓaa ɔl̰ aalin̰ maakŋ iiɓ kɛn j'ɔŋ ko sum ɓo j'uɗ k'ɗaapin̰a. Ɔɔ iiɓm se, ɓii kalaŋ j'ɔl k'naam te nam maak ki eyo. 54 'Biin se, jeege ɗaap ɗaap roɗe taa tɛgɛr sum ɓo, *ɓii sebit se baaga.

55 Mɛndgen baago daan Isa Galile ki se, ɓaa te Yusup kalaŋ gɛn ɓaa kaakŋ iiɓm kɛn j'ɔl j'aal ro Isa maak ki se. 56 Ɔɔ kɛn naaɗe jaay ɔk tɛrl ɓeen se, naaɗe ɓaa tɛɗo nakŋ oot nijimi ute itir gɛn ɓaa kɔtn ro Isa ki. 'Bii sebit ki se, naaɗe iŋg tɔɔl maakɗe taa *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se gaasɗenga gaasa ɔɔ j'ɔn̰te tɛɗn ɗim.

24

Isa duroga daan yoge tu
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Jn 20.1-10)

1 'Bii dumas ki, tanɔɔrin̰ nɔɔrin̰ sum ɓo, mɛndgen se iin̰ ɓaa taa ɓaaɗ kɛn j'ɔl j'aalo ro Isa maak ki se, ute nakŋ oot nijimi ɔɔ ute itir kɛn naaɗe tɛɗin̰o se. 2 Kɛn naaɗe jaay aan se, ɔŋ ko kɛn k'gaasn taa ɓaaɗa se, k'dircilin̰ga naatn. 3 Num kɛn naaɗe jaay ɛnd maak ki se, ɔŋ te ro Mɛljege Isa eyo. 4 Naaɗe aak nakŋ se, ɔkɗen taaɗ eyo. Gɔtn ese sum ɓo, naaɗe naar aak gaabge dio ute kalɗege raap lak lak. 5 Kɛn naaɗe aak jeegen se, dɔrlɔ ɔɔ nirlɗe teece ɔɔ gɔtn se naaɗe no doɗe naaŋ ki. Ɔɔ gaabgen se taaɗɗen ɔɔ: «Debm zɛɛrɛ jaay 'jen̰ki daan jeege tun ooyga kooy se tap ɓo, gɛn ɗi? 6 Gɔtn ara se, naan̰ gɔtɔ! Gaŋ naan̰ se duroga

daan yoge tu. Naase 'saapki tu do taar kɛn naaŋ taaɗseno taa naaŋ Galile ki,
7 kɛn naaŋ ɗeekseno ɔɔ: ‹*Goon Deba se j'utu j'aŋ kɔkŋ kɔl ji jee *kusiŋge tu.
Naaɗe utu aŋ tupm ro kaag ki ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se, naaŋ utu 'duru.›»
8 Gɔtn ese se naaɗe naar saap do taar kɛn Isa taaɗɗeno se. 9 Taa ɓaaɗ ki se,
naaɗe ɔk tɛrlo ɓaaɗo taaɗ jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-kalaŋ ute jee kuuy paacŋ iŋg
te naaɗe se. 10 Mɛndgen ɓaano ute labar se, naaɗe Mari kɛn iiŋo Magdala ki
ute Jaan, Mari ko Jak ute mɛndgen mɛtiŋge kuuy kici; naaɗe ɓaaɗo taaɗn nakŋ
se *jee kaaŋ naabm Isage tu. 11 Kɛn jee kaaŋ naabm Isage jaay booy taar se,
naaɗe baate tooko, booyɗesiŋ aan gɔɔ taar jee dɛrlge. 12 Anum Piɛr se, iiŋ aaŋ
ɓaa taa ɓaaɗ ki. Ɔɔ kɛn naaŋ jaay aan se, no aak maakŋ ɓaaɗa, aak kalge kaliŋ
ki sum ɔɔ num nakŋ kɛn deel se, ɔkiŋ taaɗ eyo. Gɔtn se naaŋ ɔk tɛrl ɓaa ɓeeŋ
ki.

Ɗoob Emaus ki se, Isa teec naan jee mɛtiŋ kɛn dio (Mk 16.12-13)

13 Ɓii kɛn se sum ɓo, jee mɛtn Isa kɛn di se, iiŋ ɓaa ɓaa maakŋ naaŋ kɛn
k'daŋiŋ Emaus. Emaus ute Jeruzalɛm se, daaniŋ dɔk cɔkɔ. 14 Kɛn naaɗe
ɓaa ɓaa se, uun maan nakgen kɛn deelo Jeruzalɛm ki se. 15 Kɛn naaɗe jaay
maan maan ute naapa se, gɔtn se Isa mala ɔŋ mɛtɗe ɔɔ ɔk ɗoob ute naaɗe tɛlɛ.
16 Naaɗe aakiŋ ute kaamɗe, naɓo ɗim gaasɗe naaɗe ɔŋ aak ɔkiŋ eyo.
17 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Mɛtn taar ɗi jaay 'ɓaaki ɓaa jaay 'lee 'naajki
te naapa se?» Gɔtn se naaɗe ɔk ɗaar yip ɔɔ maakɗe tuju. 18 Maakɗe ki se, deb
kalaŋ k'daŋiŋ Klɛopas se tɛrliŋ ɔɔ: «Jee Jeruzalɛm ki paac booyga nakgen deel
ɓiin naane se. Ɔɔ naai 'kali ki sum ɓo, 'booy te ey ne!» 19 Isa tɔnd mɛtɗe ɔɔ
«Ɗi ɓo tɛɗa?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Nakŋ jaay aan do Isan iiŋo Nazarɛt ki se. Naaŋ
se debm magal taaɗ taar teeco taar Raa ki. Naan *Raa ki ɔɔ naan jeege tu se,
naaŋ taaɗ taara ute tɔɔgŋ Raa ɔɔ tɛɗ nakgen deel doa. 20 Gaŋ *magal jee tɛɗn
sɛrkɛ Raajege tu, ute magaljege se ɔk ɔliŋ ji jeege tu ɔɔ ɔjiŋ bɔɔrɔ doŋ ki taa
j'aŋ ɓaa tɔɔlɔ ɔɔ naaɗe ɓaa tup tɔɔliŋ ro kaag ki. 21 Ey num, naaje k'j'iŋg k'j'ɔnd
doje j'ɔɔ, naaŋ ɓo debm kɛn utu kɔɔɗn do gaan *Israɛlge. Num nakgen se jaay
deel sum se, ɓɔrse tɛɗga ɓii mɔtɔ. 22 Ɗeere, mɛndgen kandum maakje ki se,
ɓaaɗo taaɗjen taar deel doa, taa naaɗe, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, iiŋ iŋgo taa iiɓ ki,
23 ɔɔ naaɗe ɔŋ te ro Isa eyo. Naaɗe ɔk tɛrl ɓaaɗo taaɗjen ɔɔ naaɗe aako *kɔɗn
Raage ɔɔ kɔɗn Raage se ɗeekɗeno ɔɔ: ‹Isa num, utu te kaaminа!› 24 Jeejegen
mɛtiŋge kic iiŋ iŋgo taa iiɓ ki ɔɔ ɔŋo nakge se aan gɔɔ kɛn mɛndge taaɗjeno se
sum, naɓo yoŋ se, naaɗe aakiŋ te te eyo.»
25 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase se dose biga ɔɔ taargen jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki taaɗo se lɛ, naase booy ɔkki mɛtiŋ eyo ɔɔ naase lɛ 'took aalki
maakse do ki yɔkɔɗ eyo! 26 Bɛɛki se, *al-Masi 'dabar, jaay ɓo Raa aŋ *nooko.»
27 Ɔɔ naaŋ baagɗen tɔɔkŋ mɛtn taargen kɛn Kitap taaɗ roŋ ki ɔɔ naaŋ uun
mɛtiŋ ute Kitapm *Musa bini aan do Kitapm jee taaɗ taar teeco taar Raa ki
paac.
28 Kɛn naaɗe jaay aan cɛɛ naaŋ kɛn naaɗe ɓaa ɓaa maak ki se, Isa ɓaa aan gɔɔ
aki gaaŋ taaro. 29 Num gaŋ naaɗe ɔk ɗaar mɛtiŋ ki tak ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɔɔp te naaje,
taa kaaɗa ɓaaga ɔɔ gɔtɔ kic lɛ, ɔkga jiŋa.» Ɔɔ naaŋ tooko ɛnd ɓaa iŋg ute naaɗe.
30 Kɛn naaɗe iŋg ɔs kɔs do tabil ki se, Isa uun mappa jiŋ ki, tɔɔm Raa, dupiŋa
ɔɔ ɛɗɗesiŋa. 31 Gɔtn se kaamɗe ɔɔɗ aaka ɔɔ naaɗe aak jeeliŋa; naɓo kaaɗ kɛn se
sum ɓo, naaŋ iig naanɗe ki.
32 Naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛn k'ɓaakiro ɓaa ɗoob ki jaay, naaŋ taaɗ
tɔɔkjeki mɛtn taar maakŋ Kitap ki se, taariŋ se ɔs maakjege aak eyo.»
33 Naaŋ kɛn se sum ɓo, naaɗe naar iij-ɔk tɛrl Jeruzalɛm ki; ɔɔ naaɗe ɓaa ɔŋ
jeegen sik-kaar-kalaŋ se, tusga ute jee kɛn leeɗo ute naaɗe kalaŋ se. 34 Kɛn

naaɗe jaay aan se, jee se dɔɔɗɗen ute taargen se ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, Mɛljege se, duroga daan yoge tu ɗeer ɗeer ɔɔ teecoga naan Simon ki!» 35 Ɔɔ naaɗe kic taaɗɗen nakŋ kɛn aanɗeno ɗoob ki ɔɔ kaaɗ kɛn Isa uun mappa, tɔɔm Raa jaay ɓo, naaɗe aak jeeliŋ̃ ro ki se.

Isa teec naan jeege tun mɛtiŋ̃ kɛn sik-kaar-kalaŋ (Mk 16.14-18; Jn 20.19-29)

36 Kɛn naaɗe utu taaɗ taaɗ sum ɓo, gɔtn se naaɗe aak Isa mala ɗaar ɗaar daanɗe ki. Ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔŋ̃ tɔɔsn Raa 'tɛɗn te naase!» 37 Num kɛn naaɗe aakiŋ̃ se, nirl̃ɗe teece ɔɔ ɓeere ɔkɗe ɔɔ naaɗe saap ɔɔ kaaɗn naane nirl nam. 38 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Nirlse teec bin se gɛn ɗi? Gɛn ɗi jaay maakse naaj bin se? 39 Aakki jimge ute jɛmge. Kɛse maam mala. Aakki ɔɔ 'ɓaaɗo utu 'naamum ki ute jise. Nirl se, naaŋ̃ ɔk cɛŋge ute daa ro aan gɔɔ gɛn maam se eyo.» 40 Kɛn naaŋ̃ jaay taaɗɗen aas se, naaŋ̃ taaɗɗen jiŋ̃ge ute jɛŋ̃ge. 41 Kɛn naaɗe aakiŋ̃ se, maakɗe-raapo naɓo, maakɗe ɔk naaja taa nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo. Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɔtse ki ara se, ɔkki nakŋ kɔsɔ la?» 42 Ɔɔ naaɗe ɛɛp ɛɗiŋ̃ kɛŋ̃j kɛn naaɗe naaŋiŋ̃ga naaŋ se. 43 Naanɗe ki se sum ɓo, naaŋ̃ uun ɔsɔ.

44 Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse ɓo taargen m'iŋg m'taaɗseno, kaaɗ kɛn m'tiŋgo te naase. Bɛɛki num, taargen *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki ute Kaa Keem Raa taaɗo rom ki se, utu 'kaan ɗoobiŋ̃ ki paac.» 45 Gɔtn se, naaŋ̃ ɔɔɗɗen biɗe gɛn booy kɔkŋ mɛtn taar maakŋ Kitap ki. 46 Tɛr naaŋ̃ ɗeekɗen ɗaala ɔɔ: «Taa naaŋ̃ se ɓo, Kitap taaɗ ɔɔ: *al-Masi se utu 'dabara ɔɔ 'kooyo ɔɔ daan ɓii k-mɔtɔge tu se, naaŋ̃ utu 'dur daan yoge tu. 47 Anum j'aɗe kupm mɛta Jeruzalɛm ki ɔɔ k'ɓaa taaɗn mɛtjil jeege tun do naaŋ ki paac ute roma gɛn tɛrl maakɗe do Raa ki taa Raa se aɗen tɔɔl *kusiŋ̃ɗege. 48 Ɔɔ naase se ɓo amki 'tɛɗn saaɗumge. 49 Ɔɔ maam m'utu m'aseno kɔl̃ nakŋ kɛn Bubum taaɗ ɔɔ utu aseno 'kɛɗ se. Bin num, naase se, iŋgki Jeruzalɛm ki ara bini aki kɔŋ tɔɔgŋ aɗe kiiŋ̃ gɔtn Raa ki se.»

Raa uun ɓaan ute Isa maakŋ raa ki (Mk 16.19-20; NJKN 1.4-12)

50 Gɔtn se Isa ɓaanɗe naatn kaam aak Betani ɔɔ kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se, naaŋ̃ uun jiŋ̃ raan ɔɔ ɔɔɗɗen ɓooro. 51 Kɛn naaŋ̃ utu ɔɔɗɗen kɔɔɗ ɓooro sum ɓo, gɔtn se naaŋ̃ iik took ute naaɗe cɔkɔ ɔɔ Raa uun ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki.

52 Kɛn naaɗe jaay ɛrgo naaniŋ̃ ki ɔɔ tɔɔmiŋ̃o aas se, naaɗe iij-ɔk tɛrl ɓaa Jeruzalɛm ki ute maak-raapo dɛna. 53 Ɔɔ ɓii-raa, naaɗe lee tɔɔm Raa daan bɔɔr *Bee Raa ki.

Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn
Jan
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy
Labar Jigan gɛn Isa al-Masi gɛn Jan

Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn Jan raaŋiŋo se, naaŋ raaŋiŋ jeege tun iŋg taa naaŋge tun kuuy kɛn maakŋ naaŋ Yaudge tu eyo. Jan se raaŋ tɔnd ɗaap taariŋge kaam kuuy tec aan gɔɔ taar jigan kɛn jee kuuy raaŋɗen se eyo ɔɔ maakŋ taariŋge tun naaŋ taaɗ se kic ɓo tec kuuy. Ɔɔ ko taargen maak ki se kic ɓo kaam kuuy. Taargen kɛn naaŋ aakiŋ jiga cir paac se, taargen kɛn jeege jeel mɛtiŋ eyo kɛn Isa taaɗ ɔɔ ute nakgen kɛn naaŋ tɛɗa. Labar Jigan gɛn Isa kɛn Jan raaŋiŋ se, dɛniŋ taaɗ ute Yaudge. Ɔɔ tap tap se naaŋ taaɗ ute magalgen jeel tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Naaɗe se ɓo jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee mɛtiŋ ki se kic ɓo, Yaudge aan gɔɔ naaɗe. Kɛn Jan jaay taaɗ mɛtn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute dɛnɗe sum eyo, num naaŋ taaɗ ute jeegen paacŋ do naaŋ ki kɛn baate tookŋ taariŋa. Maakŋ kitapm kɛn Jan raaŋ se, taaɗ te mɛtn taar koojŋ Isa eyo ute mɛtn kuun naabiŋ naan jeege tu ey kici. Naɓo kɛn naaŋ utu uun kuun mɛtn taariŋ se, naaŋ taaɗga dɛna kɛn ɔɔ Isa se naaŋ ɓo Taara ɔɔ Taara se ɓaaɗo uun ro deba ɔɔ tiŋg daan jeege tu taa aɗen 'tɛɗn gaan Raage.

Isa se naaŋ ɓo debm kɛn k'daŋiŋ Taara se

1 Do dɔkiŋ kɛn *Raa utu aalo kaal do naaŋa se, debm kɛn k'daŋiŋ Taara se,
naaŋ utu tap. Ɔɔ naaŋ tiŋg te Raa ɔɔ naaŋ mala kic ɓo Raa. 2 Anum do dɔkiŋ
kɛn Raa utu aalo kaal do naaŋa se, debm k'daŋiŋ Taara se, naaŋ iŋg te Raa
tɛlɛ. 3 Nakgen kɛn Raa aalɗe paac se, naaŋ aalɗe te debm kɛn k'daŋiŋ Taara se
ɔɔ ne ɗim kɛn Raa aaliŋ jaay te naaŋ ey se, gɔtɔ. 4 Debm kɛn k'daŋiŋ Taara se,
naaŋ ɓo debm ɛɗ kaaja jeege tu. Ɔɔ kaajŋ naaŋ ɛɗɗen se ɓo, wɔɔrɗen gɔtɔ. 5 Ɔɔ
gɔtn wɔɔr se, wɔɔr maakŋ gɔtn kɛn ɔɔdɔ naɓo gɔtn ɔɔɗ se ɔŋ gaasiŋ te eyo.
6 Ɓii kalaŋ se Raa ɔlo debm kaaŋ naabiŋa ɔɔ naaŋ se roŋ Jan*. 7 Naaŋ ɓaaɗo
gɛn tɛɗn saaɗa, taa taaɗn saaɗn gɔtn wɔɔr se jeege tu, kɛn bin se jeege paac jaay
booy ɔkga taariŋ num, 'kuunu. 8 Jan se, naaŋ ɓo gɔtn wɔɔr eyo, num naaŋ se
ɓaaɗo taaɗn saaɗn debm kɛn k'daŋiŋ gɔtn wɔɔr se ɓo jeege tu.
9 Debm k'daŋiŋ Taara se, naaŋ se ɓo gɔtn wɔɔr mala mala, kɛn naaŋ jaay
ɓaaɗo do naaŋ ki se, wɔɔr gɔtɔ jeege tu paac. 10 Num debm k'daŋiŋ Taara
se, naaŋ ɓaaɗoga do naaŋ ki ɔɔ Raa aalo do naaŋa se utu ro naaŋa, naɓo jee
do naaŋ ki se, ɔŋ jeeliŋ te eyo. 11 Naaŋ ɓaaɗo gɔtn taasiŋge tu, naɓo taasiŋge
mala kic ɓo baate dɔɔɗn kɔkiŋa. 12 Num gaŋ jee mɛtiŋgen took uunga taariŋa
ɔɔ aalga maakɗe doŋ ki se, naaŋ ɔɔɗɗenga ɗoobo taa naaɗe tɛɗn gaan Raage.
13 Kɛn naaɗe jaay tɛɗ gaan Raage se, naaɗe se jikilimge ɓo toojɗe eyo ɔɔ kɛse
ute maakje jikilimge eyo, num Raa mala ɓo tɛɗɗen naaɗe se tɛɗga gɛniŋge.
14 Debm kɛn k'daŋiŋ Taara se, tɛɗga debkilimi ɔɔ naaŋ ɓaaɗo iŋg daanjege
tu ɔɔ naaje se j'aakga *nookiŋa; ɔɔ nookŋ naaŋ se Bubiŋ Raa ɓo ɛɗiŋo, naaŋ ɓo
Gooniŋ kalaŋ lak se. Ɔɔ naaŋ se, debm bɛɛ aak eyo ɔɔ taaɗ taar mɛt ki ɔɔ kɛn
taaɗ jeege tu jaay ɔlɗen naaɗe jeel Raa mala mala se kic ɓo, naaŋa.
15 Kɛn Jan jaay aakiŋ se naaŋ taaɗ saaɗn naaŋ se jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kɛse
ɓo gaabm maam taaɗseno taariŋa m'ɔɔ: ‹Debm utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaŋ
magal cirum maama ɔɔ naaŋ se do dɔkiŋ kɛn j'oojum te ey kic ɓo, naaŋ utu

* **1:6** Jan ara se k'taaɗ ute Jan-Batist.

tap.›» 16 Taa naaŋ se ɓo aan gɔɔ naaŋ maakiŋ jiga do jeege tu se, tɛɗjekiga bɛɛ dɛn aak eyo. Ɔɔ bɛɛŋ se ɓɔrse kic ɓo, utu tɛɗjeki tɛɗ rɔk. 17 Do dɔkiŋ se Raa ɔlo *Musa ɓo ɓaaɗo taaɗ *Ko Taariŋ jeege tu. Num kɛn ɓaaɗo taaɗ bɛɛ Raa ute taar mɛt ki se, Isa *al-Masi. 18 Nam nam ɓii kalaŋ aak te Raa eyo. Num Gooniŋ kalaŋ lakŋ tiŋg te Bubiŋ tɛlɛ se ɓo, taaɗ jeege tu ɔlɗen naaɗe jeel Raa se.

Jan-Batist taaɗ saaɗiŋa
(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)

19 Gɔtn se magal Yaudgen maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔlo *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute Lɛbige ɓaaɗo tɔnd mɛtn Jan ɔɔ: «Naai tap ɓo naŋa?» 20 Ɔɔ Jan se ɔyɗen te taar ɗim eyo, ɗeekɗensiŋ naanɗe ki tal ɔɔ: «Maam se, *m'al-Masi eyo.» 21 Tɛr naaɗe tɔnd mɛtiŋ daala ɔɔ: «Bin se naai tap ɓo naŋa? Lɔ naai ɓo *Ɛli do dɔkiŋ se la?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Maam se m'naaŋ eyo.» Tɛr naaɗe tɔnd mɛtiŋ kuuy daala ɔɔ: «Lɔ naai ɓo debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn taaɗo do dɔkiŋ se la?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtɔ.» 22 Gɔtn se naaɗe ɗeekiŋ ɔɔ: «'Taaɗjen tu naai tap ɓo naŋa? Taa naaje se, j'ɔljeno kɔl naaba gɔti ki taa naaje k'ɓaa taaɗn jeege tun ɔljeno se. Naai mala tap ɓo taaɗjen tu, naai tap ɓo naŋa?» 23 Jan-Batist tɛrlɗen ute taar debm taaɗ taar teeco taar Raa ki k'daŋiŋ Ezayi kɛn taaɗo do dɔkiŋ ɔɔ:
Maam ɓo mind debm kɛn taaɗ do kɔɗ-ɓaar ki m'ɔɔ:
Doobm Mɛljege se 'tɛɗiŋsiŋki jiga toodn tal.†

24 Gaŋ jeegen magal Yaudge ɔlɗeno gɔtn Jan-Batist ki se jee mɛtiŋge se, *Parizige. 25 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔŋ eyo ɔɔ: «Kɛn naai ɓo al-Masi eyo, ɔɔ *Ɛli eyo, ɔɔ tɛr debm taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn utu aɗe ɓaa se eyo, num naŋa taa ɗi jaay ɔɔ *batiz jeege se?» 26 Gaŋ Jan-Batist tɛrlɗen ɔɔ: «Maam se m'batiz jeege ute maane sum. Anum debm kalaŋ utu maakse ki se, naase 'jeeliŋki eyo. 27 Naaŋ ɓo debm kɛn utu ɓaaɗo mɛtum ki ɔɔ maam se, kɔl saaŋ kic ɓo m'aas gɛn no tuutiŋ eyo.»

28 Nakgen se paac deel maakŋ naaŋ Betani ki do ool Jordan kɛn kaam naane, gɔtn se ɓo gɔtn kɛn Jan-Batist lee batizn jeege.

*Isa se naaŋ ɓo *Goon Baatn Raa*

29 Mɛtbeeŋki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu ɓaaɗo gɔtiŋ ki se, naaŋ ɗeek ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo Goon Baatn Raa kɛn utu kɔɔɗn *kusiŋ jeegen do naaŋ ki se. 30 Taa naaŋ se ɓo maam m'taaɗo m'ɔɔ: debm utu ɓaaɗo mɛtum ki se, naaŋ magal cirum maama. Kɛn do dɔkiŋ j'oojum te ey ɓɔrt se, naaŋ utu tap. 31 Maam mala kic ɓo m'jeeliŋ eyo kɛn kɛse ɓo naaŋa se, anum m'ɓaaɗo *m'batiz jeege te maane se, taa m'aŋ taaɗiŋ gaan *Israɛlge tu aŋ jeele.»

32 Tɛr Jan-Batist taaɗ saaɗn gɛn Isa ɗeek ɔɔ: «Maam m'aako *Nirl Raa bɔɔyɔ maakŋ raa ki aan gɔɔ dɛɛrɛ ɓaaɗo iŋg doŋ ki. 33 Ey num maam se, m'jeeliŋ eyo naɓo debm ɔlumo ɔɔ m'batiz jeege ute maane se, naaŋ ɓo debm taaɗumo ɔɔ: debm naai utu 'kaakŋ Nirl Raa 'bɔɔy ɓaaɗo kiŋg doŋ ki se, naaŋ se ɓo debm kɛn utu *batizn jeege ute Nirl Salal. 34 Nakŋ se maam mala m'aako te kaamuma ɔɔ maam se m'saaɗa, naaŋ se Goon Raa ɗeere.»

Jee mɛtn Isa kɛn deet deet
(Mt 4.18-22)

35 Mɛtbeeŋki se, Jan-Batist ɓaaɗo iŋg te jee mɛtiŋ kɛn di se gɔtn ese daala. 36 Kɛn jaay Isa deel deel se, Jan-Batist ɔndiŋ kaama tak ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Aakki! Kɛse ɓo *Goon Baatn Raa.» 37 Kɛn jee mɛtn Jan-Batist kɛn di jaay booy naaŋ taaɗɗen se, naaɗe iiŋ ɔk mɛtn Isa. 38 Isa jaay tɛrl aakɗe naaɗe utu ɓaaɗo mɛtiŋ ki se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase 'jeki ɗio?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Raabi, naai iŋg gay?»

† **1:23** Aak Eza 40.3.

(Raabi se, je ɗeekŋ ɔɔ: Debm dooy jeege.) 39 Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Baakiro
aki ɓaa kaaka.» Ɔɔ naaɗe tumo te naaŋ̃ tɛlɛ ɔɔ ɓaaɗo aak gɔtn kɛn naaŋ̃ iŋg. Ɔɔ
naaɗe ɔɔp iŋg te naaŋ̃a. Kaaɗ kɛn naaɗe aan gɔt kɛn ese se tɛgɛr.
40 Gaŋ maakŋ jeege tun di kɛn booyo taar Jan-Batist, jaay ɔko mɛtn Isa se,
deb kalaŋ se roŋ̃ Andre; naaŋ̃ ɓo gɛnaa Simon Piɛr. 41 Kɛn Andre jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ Isa
se, naaŋ̃ ɓaa ɔŋ gɛnaaŋ̃ Simon Piɛr ɓo deete. Gɔtn se naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naaje se,
j'ɔŋɔga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Grɛk se je ɗeekŋ ɔɔ: *Krist)‡.» 42 Andre se
ɔk ɓaan te gɛnaaŋ̃ gɔtn Isa ki. Kɛn naaɗe jaay aan se, Isa ɔnd kaama ro Simon
ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay daŋi Sepas.» (Ro
Sepas se, ute taar *Ɛbre se je ɗeekŋ ɔɔ: dɛlbɛ.)
43 Mɛtbeeŋ̃ki se Isa uun doa gɛn ɓaa taa naaŋ Galile ki. Gɔtn se, naaŋ̃ ɔŋ
Pilip ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai se ɔk mɛtuma.» 44 Pilip se, naaŋ̃ goon jee Betsaida ɔɔ
Betsaida se ɓo, maakŋ naaŋ Piɛr ute gɛn gɛnaaŋ̃ Andre kici.
45 Tɛr Pilip se ɓaa ɔŋ Natanaɛl ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naaje j'ɔŋɔga debm kɛn Raa ɔl
*Musa raaŋiŋ̃o maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kɛngen jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki raaŋo taariŋ̃ se kici. Naaŋ̃ ɓo, Isan kɔɗ Nazarɛt kɛn goon Yusup se.» 46 Gɔtn
se Natanaɛl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maakŋ naaŋ kɛn Nazarɛt ki se ɓo, aɗe kɔŋ teecŋ̃ nakŋ
bɛɛ kic ɗey la?» Gaŋ Pilip ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «'Baaɗo aaka.»
47 Kɛn Isa jaay aak Natanaɛl utu ɓaaɗo gɔtiŋ̃ ki se, naaŋ̃ taaɗ jeege tu ɔɔ:
«Aakki! Kɛse ɓo kɔɗ *Israɛl mala. Naaŋ̃ taaɗ taar mɛt ki *salal.» 48 Gɔtn se
Natanaɛl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «A-a naka, naai 'jeel ɔŋum gay?» Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛn
Pilip jaay utu ɓaai ɓaa daŋa se, maam m'aaki naai iŋg kiŋg mɛtn ko ba ki
se.» 49 Natanaɛl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai ɓo Gaar
Israɛlge.» 50 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Taa maam taaɗiga taaɗ m'ɔɔ m'aakiga kaak
mɛtn ko ba ki se ɓo, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakŋ
nakgen magal cir naaŋ̃ se daala.» 51 Tɛr Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen
taaɗa: utu aki kaakŋ maakŋ raa utu kɔɔɗ waŋ ɔɔ ute ɗoobm *Goon Deba se
*kɔɗn Raage utu ano bɔɔyo ɔɔ an kooko.»

2

Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki ɓaa gɔtn kɔkŋ mɛnd ki

1 Kɛn ɓii di jaay deele ɔɔ aan ɓii k-mɔtɔge tu se, jeege ɓaa kɔkŋ mɛnda maakŋ
naaŋ kɛn Kana kɛn taa naaŋ Galile ki. Ɔɔ ɓiin se ko Isa kic ɓo utu gɔtn ese.
2 Gɔtn se Isa kic ute jee mɛtiŋ̃ ki, k'daŋɗeno ɓaaɗoga gɔtn kɔkŋ mɛnd kɛn se
kici. 3 Gaŋ tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ kɛn j'ɛɗ jeege tun ɓaaɗo se ɓaa naŋa. Gɔtn se ko Isa
ɓaa taaɗ gooniŋ̃ Isa ki ɔɔ: «Ɓɛrɛ, tɔtɗe se naŋga.» 4 Num gaŋ Isa tɛrl koŋ̃ ki
ɔɔ: «Kaaya, naabm maam m'tɛɗ se, naai ɓo am taaɗ eyo, ɔɔ kaaɗn maam m'an
tɛɗn naabm se lɛ, utu aan te ey ɓɔrtɔ.» 5 Gɔtn se ko Isa taaɗ jee tɛɗn naabge
tu ɔɔ: «Nakŋ naaŋ̃ utu asen taaɗ paac se, 'tɛɗiŋ̃siŋ̃ki.» 6 Anum gɔtɗe ki se, ɔk
dugulgen gɛn koa mɛcɛ kɛn Yaudge tɔmb maane gɛn lee tugŋ roɗe taa tɛɗn aak
bɛɛ naan *Raa ki ɔɔ dugulɗege se ɔs kɔɔyɔ sɔɔ ey lɛ ɔs kɔɔyɔ mii. 7 Isa taaɗ jee
tɛɗn naabge tu ɔɔ: «Dugulge se ɓaa ɗoocɗeki ute maane.» Ɔɔ jee tɛɗn naabge se,
ɓaa tak ɗooc maane dugulge tun se cɛlɛl cɛlɛl. 8 Kɛn naaɗe ɗooc dugulge aas
se, Isa taaɗ jee tɛɗn naabge tu ɔɔ: «Ɓɔrse se, 'tak 'ɓaa ɛɗki debm kɛn j'ɔndiŋ̃
naan gɛn kɔsɔ se.» Ɔɔ naaɗe tak ɓaa ɛɗiŋ̃. 9 Kɛn naaŋ̃ jaay uum naam maane
se, naaminŋ̃ dɛlga tɔtn koojŋ̃ biŋ̃. Num tɔtn se naaŋ̃ jeel gɔtn k'ɓaansiŋ̃ eyo.
Anum jee tɛɗn naabgen takɔ maane se, naaɗe kalɗe ki sum ɓo jeel gɔtiŋ̃a. Gɔtn
se debm kɛn j'ɔndiŋ̃ naan gɛn kɔsɔ se, naar daŋo gaabm mɛnda se, 10 ɔɔ naaŋ̃
ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Jeege paac kɛn jaay ɓaaɗoga gɔtn kɔkŋ mɛnd ki num, j'ɛɗɗen tɔtn

‡ **1:41** Krist se je ɗeekŋ ɔɔ: naaŋ̃ ɓo debm Raa ɓo ɔliŋ̃o gɛn kaajŋ̃ jeege.

koojn̰ bin̰ atak ɓo deete. Ɔɔ kɛn naaɗe aay dɛrɛŋga te maraaddɛ jaay ɓo, j'ɛddɛn tɔtn kɛn atak baat se, kaam mɔɔtn. Gaŋ naai num ɛɗ tɔtn atak baat se ɓo deete ɔɔ ɔn̰ kɛn atak tap ɓo kaam mɔɔtn.»

11 Kana kɛn taa naaŋ Galile ki se ɓo, gɔtn kɛn Isa baag tɛdn̰ nakŋ-kɔɔɓin̰gen
deet deetn kɛn j'ansin̰ kaakŋ jeele. Nakŋ-kɔɔɓgen naan̰ tɛɗ se, naan̰ taaɗ
*nookin̰ jeege tu ɔɔ jee mɛtin̰ ki se took aal maakɗe don̰ ki.
12 Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa iin̰ te kon̰a, jee mɛtin̰ ki ɔɔ te gɛnaan̰ge bɔɔy
ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki. Naɓo, Kaparnayum ki se, naaɗe tiŋgo
ɓii kandum sum.

*Isa tuur jee tɛdn̰ zogen maakŋ *Bee Raa ki*
(Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)

13 Kɛn Isa jaay aak *laa Paakŋ gɛn Yaudge ɔɔpga gɔɔr se, naan̰ iin̰ ook ɓaa
Jeruzalɛm ki. 14 Kɛn naan̰ aan Jeruzalɛm ki, jaay ɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki se,
ɔŋ jee tɛdn̰ zo maraŋge, gɛn baatge, ute gɛn dɛɛrge ɔɔ gɔtn se, naan̰ ɔŋ jee lee
pɛlɛkŋ gursgen gɛn taa naaŋgen kuuy utu iŋg kiŋg gɔtn ese kici. 15 Kɛn Isa jaay
aakɗe se naan̰ tɔs kɔlɔ ɔɔ tɛdin̰ ria. Gɔtn se naan̰ tuurɗe paac daan bɔɔr Ɓee Raa
ki se, baatɗege ute maraŋɗege. Naan̰ tɔt tɔɔl tund te tabil jee pɛlɛkŋ gursgen
ese, ɔɔ gursɗege se kic ɓo si wɔɔk kalaŋ kalaŋ. 16 Ɔɔ naan̰ taaɗ jee tɛdn̰ zo dɛɛrge
tu ɔɔ: «Naksege se ɔɔɗ teecɗeki naatn gɔtn ara! Ɔn̰te 'tɛɗki ɓee Bubum se 'tɛdn̰
gɔtn tɛdn̰ suuk!» 17 Jee mɛtin̰ ki jaay saap do nakŋ naan̰ tɛɗ se, naaɗe saap
ɔŋ taar kɛn k'raaŋin̰o do dɔkin̰ kɛn ɔɔ: *Raama, maam se m'je ɓei. Maakje kɛn
maam m'ɔk do ɓee naai ki se dɛn aak eyo ɔɔ tulum maakum ki aan gɔɔ poodo.**
18 Gaŋ magal Yaudge taadin̰ ɔɔ: «Nakŋ kɔɔɓm gay kɛn naai ajen 'tɛɗ jaay
naaje j'an kaakŋ jeel ro ki ɔɔ ajen taadn̰ ɔɔ naai se ɔk ɗoobo gɛn tɛdn̰ nakgen
se?» 19 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓee Raa ɗaar se, 'tɔɔkin̰ki naatn, daan ɓiige tun mɔtɔ
sum ɓo maam m'an̰ kiin̰in̰ gɔtin̰ ki.» 20 Gɔtn ese magal Yaudge tɛrlin̰ ɔɔ: «Ɓee
Raa se, naaje j'ɔk ɓaara si-sɔɔ-kaar-mɛcɛ jaay j'iin̰ j'aasin̰a. Gaŋ naai num ɔɔ
daan ɓiige tun mɔtɔ ki sum ɓo an̰ 'kiin̰ kaasn gɔtin̰ ki bin ne?» 21 Kɛn Isa jaay
taaɗɗen taa ɓee bin se, naan̰ aalɗen kaal naagŋ taara. Ey num naan̰ taaɗ te
ron̰ mala. 22 Taa naan̰ se ɓo kɛn Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, jee mɛtin̰ ki
ɓaa saap ɔŋ taar kɛn naan̰ taaɗɗeno se ɔɔ tɛr naaɗe took do taar kɛn k'raaŋin̰o
do dɔkin̰a ɔɔ ute taargen Isa taaɗɗeno.

Isa jeel naŋ nakŋ maakŋ debkilim ki

23 Kaaɗ kɛn Isa utu Jeruzalɛm ki maakŋ *laa Paak gɛn Yaudge se, naan̰
tɛɗoga nakŋ-kɔɔɓge dɛna kɛn taaɗ jeege tu an kaakŋ jeel ro ki ɔɔ kɛn jeege
jaay aak nakŋ-kɔɔɓgen naan̰ tɛɗ se, maakɗe ki se, jeege dɛna aal maakɗe don̰
ki. 24 Gaŋ Isa aalɗe maak ki eyo, taa naan̰ se jeel naŋ maakɗe paac. 25 Nakŋ
maakŋ debkilim ki se naan̰ je nam ɓo an̰ tɛdn̰ saadin̰ eyo, taa naan̰ mala se
jeel naŋ nakŋ kɛn maakŋ debkilim ki.

3

Nikodem ɓaa tɔnd mɛtn Isa
(Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)

1 Maakŋ jeege tun k'daŋɗe *Parizige se, gaaba kalaŋ k'daŋin̰ Nikodem ɔɔ
naan̰ se debm maakŋ magal Yaudge tu kici. 2 Ɓii kalaŋ naan̰ ɓaaɗo ɔŋ Isa
nɔɔr tɔnd mɛtin̰ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje se k'jeeli naai se debm dooy jeege
*Raa ɓo ɔlio, taa nakŋ-kɔɔɓgen naai 'tɛdin̰ se, debm kɛn Raa te naan̰ ey num
an̰ kɔŋ tɛdin̰ eyo.» 3 Gaŋ Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «'Booy bɛɛ m'ai taaɗa: debkilim jaay
j'ooj k'ɗɔɔlin̰ te kuuy ey se, naan̰ kɔŋ kaakŋ *maakŋ Gaar Raa eyo.» 4 Gɔtn se

* **2:17** Aak KKR 69.10.

Nikodem tɛrliŋ ɔɔ: «Debkilimi gɔɔlga gɔɔl kic ɓo j'aŋ kɔŋ koojŋ ɗɔɔl la? Naaŋ
'kɔŋ kɛnd maakŋ koŋ ki daal jaay j'aŋ koojŋ ɗɔɔl ne?» 5 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «'Booy
bɛɛ m'ai taaɗa: debm jaay j'oojiŋ te ute maane eyo ɔɔ te *Nirl Raa ey se, naaŋ
'kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo. 6 Debm kɛn debkilimi ɓo oojiŋ se, naaŋ
goon debkilimi, num gaŋ debm kɛn Nirl Raa ɓo oojiŋ se, naaŋ se gɛn Nirl Raa.
7 Taar kɛn maam m'taaɗi m'ɔɔ: bɛɛki num j'asen koojŋ ɗɔɔl kuuy se, ɔŋte deel
doi. 8 Kɛn kuulu jaay baagga kɔlɔ se, naaŋ ɔl ɓaa gɔtn naaŋ jen ro ki; naai se
'booy booy ɓo gɔtiŋ sum, ey num gɔtn naaŋ iiŋno ɔɔ gɔtn naaŋ ɔl ɓaa se, naai
'jeel eyo. Bin ɓo debm kɛn j'oojiŋ te Nirl Raa se, tec aan gɔɔ naaŋ se kici.»
9 Gɔtn se Nikodem ɗeekiŋ ɔɔ: «Nakŋ se 'tɛɗn ɔɔ ɗio?» 10 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Naai
debm dooy *Israɛlge kic ɓo, taar se naai 'jeel ɔk mɛtiŋ ey la! 11 'Booy bɛɛ maam
m'ai taaɗa: naaje se k'taaɗ nakgen naaje k'jeel j'ɔk mɛtiŋa, ɔɔ k'taaɗsen nakŋ
naaje j'aako te kaamje, gaŋ naase se ɔŋ 'tookki te do saaɗn naaje ki eyo. 12 Kɛn
maam m'taaɗsen te nakgen do naaŋ ki se kic ɓo, naase 'tookki eyo. Ɔɔ kɛn
m'baagsega taaɗn te nakgen maakŋ raa ki se, naase aakki kuun taarum ɔɔki
ɗio? 13 Taa ɓii kalaŋ nam ook aan te maakŋ raa ki eyo; kɛn bɔɔyo maakŋ raa
ki se, *Goon Deba kaliŋ ki sum. 14 Aan gɔɔ *Musa do kɔɗ-ɓaar ki se, ɗaap wɔɔjŋ
maala* ɔɔ uun ɗaariŋ raan do kaag ki, maam Goon Deba kic ɓo j'utu j'am kuun
kɔlum raan bini. 15 Bin ɓo debm kɛn aalga maakiŋ do maam ki se, naaŋ 'kɔŋ
*kaajŋ gɛn daayum. 16 Taa Raa se, naaŋ je jeege dɛn aak eyo, naaŋ ɔlo Goon
naaŋ kalaŋ lak, taa debm jaay aal maakiŋ do naaŋ ki se, naaŋ 'kɔŋ kut eyo,
gaŋ naaŋ se kɔŋ kaajŋ gɛn daayum. 17 Raa jaay ɔlo Gooniŋ do naaŋ ki se, gɛn
kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu eyo. Num gaŋ naaŋ ɔliŋo do naaŋ ki se gɛn kaajŋ jeege.
18 Debm jaay aalga maakiŋ do naaŋ ki se, bɔɔrɔ koocŋ doŋ ki eyo. Num gaŋ
debm baate kaal maakiŋ do naaŋ ki se, naaŋ se bɔɔrɔ oocga doŋ ki. Taa naaŋ
baatega kaal maakiŋ do Goon Raa kalaŋ lak se. 19 Kɛse ɓo bɔɔr kɛn Raa utu
kɔjŋ do jeege tu. Taa debm kɛn k'daŋiŋ gɔtn wɔɔr se ɓaaɗo do naaŋ ki, naɓo
jikilimge se je gɔtn ɔɔɗ se ɓo cir gɔtn wɔɔrɔ taa nakgen naaɗe tɛɗ se, nakgen
*kusiŋa. 20 Taa debm tɛɗn nakŋ kusiŋ se, naaŋ je gɔtn wɔɔr eyo ɔɔ je aɗe ɓaa
gɔt kɛn wɔɔr eyo taa naaŋ ɓeere sɔm nakgen naaŋ tɛɗ se mɛtiŋ teece. 21 Gaŋ
debm kɛn lee te kɛn mɛt ki se, naaŋ ɓaa gɔt kɛn wɔɔrɔ taa j'kaakŋ naabm naaŋ
tɛɗ se 'tooɗ tal ɔɔ naabiŋ naaŋ tɛɗiŋ se aan gɔɔ kɛn Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taaɗ taar Isa daala

22 Kɛn nakgen se jaay paac deel se, Isa iiŋ ɓaa te jee mɛtiŋ ki taa naaŋ Jude
ki. Naaɗe ɓaa tiŋg gɔtn ese ɔɔ Isa lee *batiz jeege. 23 Kaaɗ kɛn se Jan-Batist
kici utu iŋg Aynon ki kɛn cɛɛ Salim ki, naaŋ kic lee batiz jeege, taa gɔtn se ɔk
maane dɛna. Gɔtn se jeege ɓaaɗo gɔtiŋ ki ɔɔ naaŋ batizɗe. 24 Taa kaaɗ kɛn se,
Jan-Batist j'ɔkiŋ te daŋgay ki ey ɓɔrtɔ.
25 Gaŋ ɓii kalaŋ maakŋ jee mɛtn Jan-Batist ki se, baag naajŋ te kɔɗ Yaud
kalaŋ bini taa tug ro kɛn debkilimi tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se. 26 Jee mɛtn
Jan-Batist ki se, ɓaa ɔŋ Jan ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, debm kɛn iŋgo te
naai do jɛŋ ool Jordan kɛn kaam naane se, ɔɔ kɛn naai 'taaɗo saaɗiŋ jeege tu
se, ɓɔrse naaŋ kic baagga batizn jeege ɔɔ jeege se paac ru ɓaa ɓaa gɔtn naaŋ
ki.» 27 Jan-Batist tɛrlɗen ɔɔ: «Debkilimi se, kɛn Raa jaay undiŋ te kul ɗim ey se,
naaŋ kaliŋ ki kɔŋ tɛɗn ɗim eyo. 28 Naase mala saaɗumge kɛn maam taaɗseno
m'ɔɔ: maam se, *m'al-Masi eyo, num gaŋ maam Raa ɔlumo kɔl ɓo naaniŋ
ki. 29 Naase kic 'jeelki, debm ɔk mɛnda se, naaŋ ɓo gaabm mɛnd se ɔɔ mɛɗn
gaabm mɛnd iŋg cɛɛŋ ki se booy taariŋa ɔɔ taariŋ se ɛɗiŋ maak-raap dɛn aak
eyo. Maam kic maakum-raapo ɔɔ maak-raapm se dɛn aak eyo. 30 Bɛɛki se,

* **3:14** Taa debm wɔɔjɔ dɔɔŋiŋga jaay tɛrl aakga wɔɔjŋ kɛn k'ɗaapiŋ ute maala se ɔŋ lapia. Aak Nmb 21.9.

ɔn̰ naan̰ magal ɓaa ute naaniŋa ɔɔ maam m'kɔɔpm baata m'bɔɔy m'ɓaa ute naanuma.»

Debm kɛn bɔɔyo maakŋ raa ki

31 Jan taaɗ daala ɔɔ: «Debm kɛn bɔɔyo maakŋ raa ki se, naan̰ magal do nakge tun ɓaa se paac. Gaŋ debm kɛn j'oojin̰ do naaŋ ki se, naan̰ se debm do naaŋ ki ɔɔ naan̰ taaɗ kic ɓo te nakgen do naaŋ ki ese sum. Num debm kɛn bɔɔyo raan se, naan̰ magal do nakge tun ɓaa se paac. 32 Naan̰ se saaɗa do nakŋ kɛn naan̰ aako te kaamina ɔɔ kɛn naan̰ booyo te biŋa, naɓo nam jaay tookŋ do saaɗn naan̰ ki se gɔtɔ. 33 Gaŋ debm took do saaɗn naan̰ ki se, naan̰ jeel maakin̰ ki, Raa se taaɗ taar mɛt ki *salal. 34 Taa debm kɛn Raa ɔlin̰o se, naan̰ taaɗ taar Raa, taa Raa ɛɗin̰ Nirlina ɔɔ ɛɗin̰sin̰ te maraadiŋa. 35 Raa Bubu se je Gooniŋa ɔɔ naan̰ ɔn̰in̰ nakge paac kaam jiŋa. 36 Debm jaay aalga maakin̰ do Goon ki se lɛ, naan̰ kɔŋ *kaajn̰ gɛn daayum. Ɔɔ debm jaay baate kaal maakiŋa do Goon kɛn se lɛ, naan̰ kɔŋ kaaj eyo, num gaŋ daayum Raa se maak-taarin̰ iŋg don̰ ki.»

4

*Isa taaɗ te mɛnd *Samari*

1 Kɛn Isa jaay booy ɔɔ *Parizige booyga ɔɔ naan̰ jee mɛtin̰ ki tɛɗga dɛna ɔɔ naan̰ lee *batiz jeege dɛn cir gɛn Jan se, 2 kɛn tap se, Isa mala ɓo lee batiz jeege eyo, num jee mɛtin̰ ki ɓo lee batiz jeege. 3 Gɔtn se Isa iin̰ ɔn̰ taa naaŋ Jude se ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile ki daala. 4 Gɛn ɓaa Galile ki se, bɛɛki se, naan̰ utu 'kaal taa naaŋ Samari ki jaayo. 5 Kɛn naan̰ jaay aal kaal taa naaŋ Samari ki se, naan̰ aan maakŋ naaŋ kɛn k'danjin̰ Siikar. Ɔɔ Siikar se, naan̰ cɛɛ maakŋ gɔt kɛn *Yakub ɛɗo do dɔkin̰ goonin̰ Yusup ki. 6 Gɔtn ese ɔk buɗu ɔɔ buɗn se k'danjin̰ buɗn Yakub. Kɛn Isa jaay aan gɔtn ese se, kaaɗa aasga katara tir ɔɔ naan̰ jaay lee ɔɔr se ɓaa iŋg cɛɛ buɗ kɛn ese.

7 Gɔtn se mɛnd Samari kalaŋ bini ɓaaɗo gɛn takŋ maane. Isa ɗeekin̰ ɔɔ: «ƐɗumoO tu maane m'kaaye.» 8 Kaaɗ kɛn se jee mɛtin̰ ki ɓaaga maakŋ gɛgɛr ki taa aɗeno ɓaa dugŋ nakŋ kɔsɔ. 9 Gaŋ mɛnd kɛn mɛnd Samari se ɗeek Isa ki ɔɔ: «Naai lɛ kɔɗ Yaud, num 'tɔnd mɛtn maan kaaye gɔtn maam mɛnd Samari ki se, gɛn ɗio?» (Taa Yaudge ute Samarige se lɛ, taarɗe ɓaa eyo.) 10 Gɔtn se, Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Kɛn naai jaay 'jeel nakŋ kɛn *Raa utu kɛɗn jeege tu se num, debm kɛn ɗeeki ɔɔ ɛɗumo maane m'kaay se, ey num naai ɓo 'tɔnd mɛtn maan kaaye gɔtin̰ ki. Ɔɔ naan̰ se ai kɛɗn maan daayum tooɗ ɔɔy kɔl kɔl ɔɔ ɛɗ kaaja.» 11 Gaŋ mɛnda se ɗeekin̰ ɔɔ: «Naka, buɗu se lɛ jɛrlɛ ɔɔ naai lɛ ɔk dɛlɛ eyo. Num maan daayum tooɗ ɔɔy kɔl kɔl ɔɔ ɛɗ kaaja se an̰ kɔŋ gay? 12 'Bugje Yakub kɛn uɗjeno buɗn se, naan̰ mala, gɛninge ɔɔ te maalinge kic ɓo aayo buɗ kɛn ara. Num naai se, magal cir ɓugje Yakub la?» 13 Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Debm kɛn aay maan buɗ kɛn ese se, tɛɗga sum ɓo maane utu an̰ tɔɔl kuuy daala. 14 Num debm kɛn jaay 'kaay maan maam m'an̰ kɛɗ se, mɔɔtn kuuy maane an̰ tɔɔl eyo, taa maan maam m'an̰ kɛɗ se, daayum tooɗn kɔɔy kɔl kɔl maakin̰ ki ɔɔ an̰ kɛɗn *kaajn̰ gɛn daayum.» 15 Gɔtn se mɛnda ɗeekin̰ ɔɔ: «Naka, ɛɗumo maan se taa mɔɔtn kuuy maane am tɔɔlum eyo, ɔɔ maam lɛ mɔɔtn m'aɗe ɓaa ara gɛn takŋ maan ey sum.» 16 Isa ɗeekin̰ ɔɔ: «'Baa daŋo gaabi ɔɔ tum 'ɓaakiro kalaŋ gɔtn ara.»

17 Gaŋ mɛnda se tɛrlin̰ ɔɔ: «Maam se m'ɔk gaab eyo.» Gɔtn se, Isa tɛrlin̰ ɔɔ: «Taar kɛn naai 'taaɗ ɔɔ maam se m'ɔk gaab ey se, kɛse mɛt ki. 18 Taa naai se 'tɔkoga gaabge mii, num gaabm kɛn naai iŋg ɓɔrse se gaabi eyo. Taa naan̰ se, taar naai 'taaɗ se taar mɛt ki.» 19 Gɔtn se mɛnda ɗeekin̰ ɔɔ: «Naka, maam m'aaki naai se, debm taaɗ taar teeco taar Raa ki. 20 Ey num bubm naajege se, eem Raa do ko kɛn ese, num naase Yaudge lɛ ɔɔki gɔtn keem Raa se, maakŋ

gɛgɛr Jeruzalɛm ki kaliŋ ki sum.» 21 Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Ko naka, 'took taar kɛn
maam m'taaɗi se: kaaɗiŋ utu kaana gɛn keem Raa Bubu se, naase aŋki ɓaa
kɔŋ keem do ko kɛn ara ki eyo ɔɔ Jeruzalɛm ki eyo kici. 22 Naase jee Samari
ki se lɛ, eemki Raa kɛn naase 'jeel ɔkki mɛtiŋ eyo. Num gaŋ naaje Yaudge se
naaje k'j'eem Raa kɛn naaje k'jeel j'ɔk mɛtiŋa, taa debm utu kaajŋ jeege se
aɗe teecŋ daan Yaudge tu. 23 Num kaaɗiŋ se utu 'kaana ɔɔ ɓɔrse kaaɗiŋ se
aasga, *Ŋirl Raa se utu tɛɗn jeege se 'jeel keem Raa mala mala. Jeegen eem
Raa bin se ɓo kɛn Raa Bubu jen ro ki. 24 Raa se naaŋ ɓo Mɛl-kaaja ɔɔ jee jaay
aŋ keemiŋ naaŋ mala mala se, jee se kɛn Nirliŋ tɛɗɗenga naaɗe aasga jee aŋ
lee keeme. Naaɗe se ɓo kɛn naaŋ ɛɗɗenga kaaja.» 25 Gɔtn se mɛnda taaɗiŋ ɔɔ:
«Maam se m'jeel debm k'daŋiŋ *al-Masi, kɛn ute taar Grɛk k'daŋiŋ *Krist se,
utu aɗe ɓaao. Kɛn naaŋ jaay ɓaaɗoga se utu ajen taaɗn tɔɔkŋ mɛtn nakgen se
paac kalaŋ kalaŋ.» 26 Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Debm kɛn taaɗi se ɓo, maama.»

27 Gɔtn se jee mɛtiŋ ki ɓaaɗo ɔŋiŋa. Kɛn naaɗe jaay aak Isa taaɗ taaɗ te
mɛnda se*, paac ɔkɗen taaɗ eyo. Num gaŋ debm kɛn jaay aŋ taaɗn ɔɔ naai
'je ɗĩ? Lɔ taaɗ te mɛnd se, gɛn ɗi se gɔtɔ? 28 Gɔtn ese mɛnda iiŋ ɔŋ kɔɔyiŋa ɔɔ
ɔk tɛrl ɓaa maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ ɓaa taaɗ jeege tu ɔɔ: 29 «'Baaɗo aakki tu. Maam
m'ɔŋo gaabm naane se, taaɗ tɔɔɗumo mɛtuma do nakge tun maam tɛɗo se
paac. Naaŋ se ɓo 'tɛɗn al-Masi lɛ ɗaam?» 30 Jeege se teeco maakŋ gɛgɛr ki
ɔɔ ɓaaɗo ɔŋ Isa.

31 Kaaɗ kɛn mɛnda jaay tɛrl ɓaa ɓeen se, jee mɛtn Isa ki taaɗ dɔɔkiŋ taara
ɔɔ: «Debm dooyje, ɓaaɗo ɔs jaayo.» 32 Gaŋ naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Nakŋ kɔsn kɛn
maam m'lee m'ɔs se naase 'jeelki eyo.» 33 Gɔtn se jee mɛtiŋ ki taaɗ te naapa
ɔɔ: «Kaaɗn naane nam ɛɗiŋga nakŋ kɔsɔ lɛ ɗaam?» 34 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ:
«Kɛse ɓo nakŋ kɔsuma: maam Raa ɔlumo se, taa m'aŋ 'tɛɗn nakŋ kɛn maakiŋ
jen ro ki, ɔɔ naabm kɛn naaŋ ɛɗumsiŋ se m'aŋ tɛɗ kaas te ɗoobiŋa. 35 Naase
lee 'taaɗki ɔɔki: ‹Kaaɗn kɔjɔ se, ɔɔpga laapa sɔɔ jaayo.› Num maam m'ɗeeksen
m'ɔɔ: uunki kaam se, aakki maakŋ-gɔtɔ se tɛɗga gɛn kɔjɔ. 36 Debm kɔjŋ maakŋ
gɔtɔ se ɓɔrse ɓo baagga kɔŋ bɛɗiŋa, taa naaŋ tus tus nakgen naaŋ ɔj† se gɛn tiŋg
gɛn daayum. Taa naaŋ se debm kɔɔcɔ ute debm kɔjŋ maakŋ gɔtɔ se, naaɗe
paac maakɗe raap aas kaasa. 37 Kaaŋ kaa taar ese se, taaɗ taar mɛt ki, kɛn
ɗeek ɔɔ: ‹Deb kalaŋ ɓaaɗo ɔɔcɔ, debm kuuy ɓo ɓaaɗo ɔjɔ.› 38 Maam se m'ɔlse
gɛn kɔjŋ maakŋ gɔtn kɛn naase 'naamki te dubar naabiŋ eyo; jee kuuy naab
dabaro, num gaŋ naase se, 'ɓaaɗo ɔŋki ɓo ɔjki kɔj sum.»

39 Maakŋ gɛgɛr kɛn ese se *Samarige dɛna kɛn took aal maakɗe do Isa ki, do
taar mɛnd kɛn ɗeekɗeno ɔɔ: «Naaŋ taaɗ tɔɔɗumo mɛtuma do nakge tun maam
m'tɛɗo se paac.» 40 Kɛn Samarige jaay ɓaaɗo ɔŋ Isa se, naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ:
«Iŋg te naaje.» Gɔtn se Isa ɔɔp iŋg te naaɗe ɓii dio. 41 Gɔtn se do taar kɛn Isa
taaɗɗen se, jee took aal maakɗe doŋ ki se dɛn cir daala. 42 Gɔtn se naaɗe taaɗ
mɛnd ki ɔɔ: «Naaje j'aal maakje doŋ ki se, do taar naai ki sum eyo. Num naaje
mala k'booyga te bije ɔɔ k'jeeliŋga ɗeere, naaŋ se ɓo Debm Kaajŋ jeegen do
naaŋ ki.»

Magala kalaŋ bin se Isa ɛɗ lapi gooniŋ kɛn gaaba (Lk 7.1-10)

43 Gɔtn se Isa tɛɗ ɓii dio, jaay ɓo iiŋ ɔŋ gɔtn ese ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Galile
ki daala. 44 Taa naaŋ mala taaɗga taaɗ te taariŋa ɔɔ debm taaɗ taar teeco taar
Raa ki se, jee maakŋ naaŋiŋ ki mala se aaliŋ maak ki eyo. 45 Num kɛn naaŋ

* **4:27** Taa debm dooy jeegen maakŋ Yaudge tu se taaɗ ute mɛndge eyo. † **4:36** Nakgen naaŋ ɔj tus se je taaɗn ute jeegen took aal maakɗe do Isa ki.

jaay aan taa naaŋ Galile ki se, jee Galile ki dɔɔɗ ɔkiŋ̃ jiga taa naaɗe kic iŋgo Jeruzalɛm ki gɛn *laa Paak ɔɔ naaɗe kic aakkiga nakgen paacŋ̃ kɛn Isa tɛɗo se.
46 Gɔtn se Isa tɛrlo maakŋ naaŋ Kana ki kɛn taa naaŋ Galile ki; gɔtn se ɓo kɛn
naaŋ̃ dɛl maane tɛɗ tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ se. Gaŋ maakŋ Kaparnayum ki se magala
kalaŋ bin se gooniŋ̃ gaaba kɔɔŋ̃ɔ. 47 Kɛn gaabm se jaay booy j'ɔɔ Isa iiŋ̃o taa
naaŋ Jude ki ɔɔ ɓaaɗoga taa naaŋ Galile ki se, gɔtn se naaŋ̃ ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a ɔɔ tɔnd
mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Jaamus, 'bɔɔy 'ɓaaɗo ɛɗum lapia goonum kɛn ɔɔpga baata ɓaa ɓaa
kooyo se.» 48 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn naase se, jaay aakki te nakŋ-kɔɔɓ eyo, te nakŋ
kɛn deel do debkilimi ey se, naase maakse 'took eyo.» 49 Magal se ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«Jaamus, kɔr goonum ooy te ey ɓɔrt se 'bɔɔy 'ɓaaɗo.» 50 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Iiŋ̃ 'ɓaa,
gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maakiŋ̃ do taar kɛn Isa taaɗiŋ̃ se ɔɔ naaŋ̃
uun ɗoobiŋ̃a ɔk tɛrl ɓaa. 51 Kɛn gaabm se jaay uun ɗoobo tɛrl bɔɔy ɓaa ɓaa
se, jee tɛɗn naabiŋ̃ge aŋ̃ ɓaaɗo dɔɔɗiŋ̃a ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gooni gaaba se aajga.»
52 Naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Goono se ɔŋ lapia kaaɗ ɗĩ?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Tɛrko
katar do tɛgɛr ki sum ɓo roŋ̃ ɔŋ kɛɗɛk se tɔɔliŋ̃.» 53 Gɔtn se bubm goono saap
ɔŋ kaaɗn ese ɓo, kaaɗn kɛn Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Gooni kɛn gaaba se aajga.» Gɔtn
ese se sum ɓo, naaŋ̃ ute jee maakŋ ɓeeŋ̃ ki se paac took aal maakɗe do Isa
ki. 54 Kɛse ɓo nakŋ-kɔɔɓm gɛn k-dige, kɛn Isa tɛɗiŋ̃ taa naaŋ Galile ki kaaɗ kɛn
naaŋ̃ iiŋ̃o taa naaŋ Jude ki.

5

Isa ɛɗ lapi debm k'ruŋguy ki (Jn 7.19-24, 9.1-17)

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, ɓii kalaŋ Yaudge tɛɗ tɛɗ laaɗe, ɔɔ Isa ook ɓaa
Jeruzalɛm ki taa laaɗe se. 2 Jeruzalɛm ki se ɔk taa ɗoobo, ɔɔ taa ɗoobm se
k'daŋiŋ̃ taa ɗoobm baatge, ɔɔ gɔɔr te gɔtn ese ɔk gɔɔ kɛn j'iiŋ̃ k'ɗaapiŋ̃ gɛn kɔkŋ
maane. Gɔɔ se, k'daŋiŋ̃ te taar *Ɛbre *Betzata*, ɔɔ gɔtn se ɔk daabgen gɛn lɛkɛ,
gɔtɔ kaam mii, kɛn ɔl gurug gɔɔ ese. 3 Ɔɔ mɛtn daabgen se, jee kɔɔŋ̃ge tooɗ ɗooc
tak tak, jee kaam-tɔɔkge jee cɛkɛɗge ute jee kɛn jiɗege ute jɛɗege ooyga kooyo.
[Naaɗe se iŋg booy kaaɗn maane utu tɛɗ dagalec dagalec. 4 Taa tɛɗga num
*kɔɗn Raa kalaŋ lee bɔɔy bɔɔy maakŋ maan kɛn se, ɔɔ kɛn maane jaay baagga
tɛɗn dagalec dagalec se, debm kɔɔŋ̃ jaay bɔɔy deet deet maakŋ maan kɛn se,
kɛn kɔɔŋ̃iŋ̃ se kɔɔŋ̃ ɔɔ ɗi kic ɓo, ɔŋ lapia.]* 5 Taa naaŋ̃ se ɓo gaaba kalaŋ bin se
k'ruŋguyu, ɔɔ gɔtn naaŋ̃ tɛɗ k'ruŋguyu sum se ɔkga ɓaara sik-mɔtɔ-kaar-marta.
6 Kɛn Isa jaay aak gaabm se tooɗ tooɗo, ɔɔ Isa se jeele, gaabm se gɔtn naaŋ̃
tɛrɛc k'ruŋguyu sum se, daaniŋ̃ dɔkga. Naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai 'je kɔŋ lapi la?»
7 Gaŋ debm k'ruŋguyu se tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naka, kɛn maane jaay baagga tɛɗn dagalec
dagalec se, nam am kuun kɔlum maak ki se gɔtɔ. Kɔr jaay m'ɔɔ m'kiiŋ̃ ɓaa se
lɛ, deb kuuy naar booy deet naanum ki.» 8 Gɔtn se Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Iiŋ̃i! 'Teel
raagi ɔɔ 'lee 'ɓaa.» 9 Gɔtn se sum ɓo gaaba se naar ɔŋ lapia, naaŋ̃ uun raagiŋ̃a
ɔɔ baag lea. Gaŋ ɓii se, *ɓii sebit. 10 Gɔtn se magal Yaudge ɗeek gaab kɛn ɔŋ lapi
se ɔɔ: «Jaaki se ɓii sebit; naai ɔk ɗoobm gɛn kuun raagi eyo.» 11 Gaŋ gaabm se
tɛrlɗen ɔɔ: «Gaabm kɛn ɛɗum lapi se ɓo ɗeekumo ɔɔ: Uun raagi se, iiŋ̃ 'lee 'ɓaa.»
12 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Debm kɛn taaɗi ɔɔ: Uun raagi ɔɔ 'lee 'ɓaa se,
naŋa?» 13 Num gaŋ gaabm se debm jaay ɛɗiŋ̃ lapi se naaŋ̃ jeeliŋ̃ eyo. Taa Isa
se, ɛndga maakŋ jeege tun dɛn se, naaŋ̃ jeel te gɔtiŋ̃ eyo.
14 Num gaŋ cɔkɔ se, Isa ɓaa ɔŋiŋ̃ maakŋ bɔɔr *'Bee Raa ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ:
«'Booyo, ɓɔrse naai ɔŋga lapia. Mɔɔtn ɔŋte tɛɗn *kusiŋ̃ sum, ey num naan ki
se naai utu 'kɔŋ nakŋ ɔɔŋ̃ cir naaŋ̃ se daala.» 15 Ɔɔ gaabm se ɓaa taaɗ magal

* **5:4** Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋge maakɗe ki se gɔtɔ.

Yaudge tu ɔɔ kɛn ɛɗiŋ̃ lapi se, Isa. 16 Gɔtn se magal Yaudge baag je tɛɗn kusiŋ̃ Isa ki, taa naaŋ̃ tɛɗga tɛɗ nakŋ se ɓii sebit ki. 17 Num gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Bubum *Raa se ɓɔrse kic utu tɛɗ tɛɗ naabiŋ̃ rɔk, ɔɔ maam kic m'tɛɗn naabm ese kici.» 18 Taa naaŋ̃ se ɓo magal Yaudge je ɔŋ ɗoobm taar kuuy kɛn 'cir naaŋ̃ se daala kɛn an tɔɔl Isa. Taa Isa se aal deelga do taarɗe, ɔŋ bɔɔb te ɓii sebit se eyo; naaŋ̃ se sum eyo, num gaŋ naaŋ̃ taaɗga taaɗ kici ɔɔ Raa se bubiŋ̃ mala. Bin se naaŋ̃ tɛɗ roŋ̃ aas te Raa mala.

Raa ɛɗ tɔɔgɔ gooniŋ̃ ki

19 Isa tɛrl taaɗɗen daala ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: goono se kɔŋ kuun do kaliŋ̃ ki jaay 'tɛɗn nakŋ gɛn doŋ̃ eyo, num nakŋ kɛn Bubiŋ̃ tɛɗ se ɓo, naaŋ̃ aaka ɔɔ tɛɗiŋ̃ kici. Taa nakŋ kɛn Bubu lee tɛɗ se ɓo, Goono kic lee tɛɗiŋ̃ bin kici. 20 Taa Bubu se je Gooniŋ̃a, ɔɔ taaɗiŋ̃ nakgen naaŋ̃ mala iŋg tɛɗ se paac ɔɔ naaŋ̃ utu aŋ̃ taaɗn nakgen magal cir kɛngen deel kɛn naase aakkiro se daala. Bin se naase utu aki kaak se asen kɔkŋ taaɗ eyo. 21 Aan gɔɔ Bubu dur jee ooyga kooyo ɔɔ ɛɗɗen kaaja se, Goono kic ɛɗ kaaja jeege tun aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ jen ro ki. 22 Bubu se naaŋ̃ ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo, num gaŋ gɛn kɔjŋ̃ bɔɔr do jeege tu paac se, naaŋ̃ ɔŋ̃iŋ̃ kaam ji Gooniŋ̃a. 23 Taa naaŋ̃ se ɓo jee paac aal Goono maak ki se, kɛse aan gɔɔ naaɗe aal Bubu ɓo maak ki ɔɔ debm jaay baate kaal Goono maak ki se, Bubm kɛn ɔliŋ̃o se kic ɓo naaŋ̃ aaliŋ̃ maak ki eyo.

24 «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm jaay booy uun taar maama ɔɔ aal maakiŋ̃ do deb kɛn ɔlumo se, naaŋ̃ ɔŋga *kaajŋ̃ gɛn daayum. Naaŋ̃ se bɔɔrɔ koocŋ̃ doŋ̃ ki eyo. Num gaŋ naaŋ̃ se teecga naatn maakŋ yo ki ɔɔ ɔŋga kaaja.

25 «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: ɓii kalaŋ kaaɗiŋ̃ utu 'kaana ɔɔ ɓɔrse kaaɗiŋ̃ se aasga kɛn jeegen aan gɔɔ jee ooyga kooy naan Raa ki se utu booy mind Goon Raa ɔɔ jee kɛn booy uunga se, utu 'kɔŋ kaaja. 26 Taa aan gɔɔ Raa Bubu se naaŋ̃ ɓo Mɛl-kaaja, taa naaŋ̃ se ɓo Gooniŋ̃ kic naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ tɛɗga Mɛl-kaaja kici. 27 Gɛn kɔjŋ̃ bɔɔr do jeege tu se, naaŋ̃ ɔŋ̃iŋ̃siŋga kaam jiŋ̃a taa naaŋ̃ se *Goon Deba. 28 Naase taar se ɔŋ̃te gɛn deel dose, ɓii kalaŋ kaaɗiŋ̃ utu 'kaan se jeegen ooyga kooy paac se utu 'booy mindiŋ̃a. 29 Jee kɛn tɛɗga nakŋ aak bɛɛ se, utu 'duru ɔɔ utu 'tiŋg gɛn daayum. Ɔɔ jee kɛn tɛɗ nakŋ aak kus se lɛ, naaɗe se kic utu 'duru, naɓo bɔɔrɔ utu koocŋ̃ doɗe ki. 30 Nakŋ maam tɛɗ se, m'uun dom ki kalum ki ɓo m'tɛɗ eyo, maam m'ɔ̃j bɔɔrɔ te kɛn maam m'booyo ɔɔ kɔjŋ̃ bɔɔr maam se kɛn mɛt ki. Taa maam se, m'tɛɗ nakŋ do maak-jem ki eyo, num gaŋ maam m'tɛɗ nakŋ kɛn do maak-je deb kɛn ɔlumo.»

Saaɗn kɛn Raa taaɗ ro Isa ki

31 «Kɛn maam mala ɓo m'tɛɗ saaɗa gɛn dom sum num, saaɗ maam se 'kɔsn kaay eyo. 32 Num gaŋ deb kuuy ɓo tɛɗum saaɗuma, ɔɔ maam m'jeele saaɗn naaŋ̃ se saaɗn kɛn mɛt ki. 33 Bii kalaŋ naase ɔlkiro jeege gɔtn Jan-Batist ki ɔɔ saaɗn kɛn naaŋ̃ taaɗseno ro maam ki paac se, kɛn mɛt ki. 34 Maam se m'je nam kuuy ɓo am taaɗn saaɗum eyo, num gaŋ kɛn ɔlum maam taaɗ bin se taa naase aki 'kɔŋ kaaja. 35 Ɔɔ Jan-Batist se, naaŋ̃ tecŋ̃ aan gɔɔ lɔɔmpɔn kɛn j'ɔɔciŋga num wɔɔr gɔtɔ se. Kaaɗ kɛn naane se, naase maakse raapo do gɔtn wɔɔr kɛn wɔɔrseno gɔtɔ se. 36 Num gaŋ saaɗ maam se cir gɛn Jan-Batist. Kɛse ɓo naabm kɛn Bubum ɛɗumo ɔɔ m'aŋ̃ tɛɗn kaasn ute ɗoobiŋ̃ se. Naabgen se ɓo kɛn taaɗ saaɗn maama, ɔɔ naaɗe se ɓo taaɗ ɔɔ maam se Bu ɓo ɔlumo. 37 Bu kɛn ɔlumo se, naaŋ̃ mala kic ɓo saaɗuma, naɓo naase se ɓii kalaŋ 'booyki te mindiŋ̃ eyo ɔɔ aakiŋ̃ki te te eyo. 38 Ɔɔ naase lɛ ɔkki taariŋ̃ maakse ki eyo, taa ɗi naase 'baate kaalki maakse do deb kɛn naaŋ̃ ɔliŋ̃o se. 39 Naase iŋg 'dooyki taargen k'raaŋiŋ̃o do dɔkiŋ̃ ese, maakse ki se, 'saapki ɔɔki te naaŋ̃ ese sum ɓo, naase aki 'kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum. Gaŋ taar kɛn taaɗ taargen se, taaɗ te

maama. 40 Kɛn akiro ɓaa gɔtum ki jaay, gɛn kɔŋ kaajɲ gɛn daayum se lɛ, naase
'baateki.
41 «Maam m'je jeege ɓo am nook eyo. 42 Anum maam se m'jeelse naase se
'jeki Raa eyo. 43 Maam ɓaaɗo se, te ro Bubuma, num gaŋ naase 'baate 'tookki
taaruma. Ɔɔ deb kuuy kɛn utu aɗe ɓaa gɛn doɲ se, naaɲ se naase utu aki tookŋ
taariŋa. 44 Ɔɔ naase se 'jeki ɓo tɔɔm naapa sum. Ey num naase se 'jeki Raa ɓo
asen tɔɔm eyo. Bin se naase aki 'kɔŋ kaal maakse dom ki ɔɔ ɗio? 45 Ɔɲte 'saapki
ɔɔki maam ɓo m'asen ɓaa kɔkŋ mindse naan Bu ki. Num kɛn asen ɓaa kɔkŋ
mindse se, *Musan kɛn naase ɔndki dose doɲ ki se. 46 Kɛn naase jaay aalki
maakse do Musa ki ɗeer num, naase aki kɔŋ kaal maakse do maam ki kici.
Taa Musa se taar kɛn naaɲ raaŋo se, taaɗ te maama. 47 Num kɛn naase 'tookki
te taar kɛn naaɲ raaŋo do dɔkiɲ ey se, naase aki tookŋ taar maam taaɗsen se
ɔɔ ɗi?»

6

Isa ɛɗ kɔsɔ gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

1 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, Isa gaaŋ ɓaa taa baar Galile ki kɛn kaam
naane ɔɔ baar Galile se ɓo k'daŋiɲ baar Tiberiad se kici. 2 Gɔtn se jeege dɛna ɔk
mɛtiŋa, taa naaɗe aakga kaak nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛɗo do jee kɔɔɲge tu se. 3 Taa
naaɲ se ɓo, Isa ute jee mɛtiɲ ki se iiɲ ook ɓaa iŋg do kɔs ki. 4 Kaaɗ kɛn se, laa
Yaudgen k'daŋiɲ *Paak se, ɔɔpga gɔɔrɔ. 5 Gɔtn se, Isa uun kaamiŋa ɔɔ aak jee
dɛnge utu ɓaaɗo gɔtiɲ ki. Naaɲ ɗeek Pilip ki ɔɔ: «'Je j'akiro ɓaa dugŋ mappa
kaam gay jaay 'kaasn kɔsn jeegen se?» 6 Kɛn Isa jaay taaɗ bin se, naaɲ je naŋ
taar maakŋ Pilip ki sum. Ey num Isa se jeele nakŋ kɛn jaay naaɲ ɓaaɲ tɛɗa se.
7 Gɔtn se Pilip tɛrliɲ ɔɔ: «Kɛn j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'dugŋ mappa ɔɔ
k'nigɗesiɲ cɔkɔ cɔkɔ kic ɓo aɗen kɔŋ kaas eyo.» 8 Maakŋ jeege tun mɛtiɲ ki se
deb kalaŋ roɲ Andre, naaɲ se ɓo gɛnaa Simon Piɛr ɗeekiɲ ɔɔ: 9 «Goon gaaba utu
ese se ɔk mappa mii kɛn k'tɛɗiɲ ute rujɲ ɔrj† ute kɛɲjge sɛɛm sɛɛm dio. Num
jee te dɛnɗe se kɛse aɗen kaasn ɗi?» 10 Gɔtn se ɔk mu zɛɛrɛ dɛna; Isa ɗeek jee
mɛtiɲ ki ɔɔ: «Jee se 'taaɗɗeki j'iŋg naaŋ ki.» Gɔtn se naaɗe taaɗɗen ɔɔ naaɗe iŋg
naaŋ ki. Ɔɔ jee se gaabge kaliɲ ki ɓo ɓaa ɓaa nakŋ dupu-mii. 11 Gɔtn se Isa tɔs
mappa jiɲ ki, tɔɔm *Raa ɔɔ dup ɔl k'nigiɲ jeege tun se paac. Ɔɔ kɛɲjge kic naaɲ
tɛɗiɲ bini naaɗe ɔs dɛrɛŋ te maraaɗɗe. 12 Kɛn naaɗe jaay ɔs dɛrɛŋ te maraaɗɗe
aas se, Isa ɗeek jeege tun mɛtiɲ ki ɔɔ: «Togŋ ɔɔp se 'tuuniɲki, ɔɲte kɔɲki kalaŋ
'kutn cɛrɛ.» 13 Togŋ mappan mii ute kɛɲjgen naaɗe ɔs ɔɔp se, k'tɔsiɲ se ɗooc
gɔrnɔ sik-kaar-dio. 14 Kɛn jeege jaay aak nakŋ-kɔɔɓm kɛn Isa tɛɗ se, naaɗe ɗeek
ɔɔ: «Ɗeere, kɛse ɓo debm taaɗ taar teeco taar Raa ki mala mala, kɛn j'ɔɔ te aɗe
ɓaa do naaŋ ki se, kɛse ɓo naaŋa.» 15 Anum Isa se jeele, jee se utu aɲ kuun kɔl
gaara taa tɔɔg se, gɔtn se naaɲ iiɲ iik cɛɛs ki ɓaa iŋg do ko ki kaliɲ ki.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)

16 Kɛn kaaɗn tɛgɛr jaay aan se, jee mɛtn Isa ki se, iiɲ bɔɔy ɓaaɗo taa baar ki.
17 Naaɗe ook maakŋ markab ki, gɛn ɓaa Kaparnayum ki, jɛŋ baar kɛn kaam
naane. Kaaɗ kɛn se gɔtɔ tɛɗga nɔɔrɔ, ɔɔ Isa se aan ɔŋɗen te ey ɓɔrtɔ. 18 Gɔtn
se kuulu dɔɔbɔ ɔɔ ɔl makɔɲɔ do maane ki. Ɔɔ ɔliɲ maane se aal walak walak.
19 Kaaɗ kɛn se naaɗe ɓaaga nakŋ kilɔmɛtir mii lɔ mɛcɛ do maane ki kɛn jee
mɛtn Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki ɔɔ utu ɓaaɗo ɓaa cɛɛ markab ki se.
Gɔtn se naaɗe ɓeere ɔkɗe. 20 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔɲte 'ɓeerki, kɛse maama.»

* **6:7** Kaaɗ kɛn se tamma kalaŋ se aas kɔgŋ deba gɛn naabm ɓii kalaŋ. † **6:9** Ɔrj se napar gɛmɛ kici.

21 Gɔtn se naaɗe je aŋ̃ kuuniŋ̃ maakŋ markab ki, naɓo markaba se naar aanga
jɛŋ ki, gɔt kɛn naaɗe ɓaan ɓaa ro ki se.

Isa se naaŋ̃ aan gɔɔ kɔsn bɔɔyɔ raan
(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kɔr 11.23-26)

22 Mɛtbeeŋ̃ki se, jee dɛngen ɔɔpo do jɛŋ kɛn kaam naane se, naaɗe aako
markaba se ɔɔpga kalaŋ sum, ɔɔ Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki se ook te maakŋ markab
kɛn se eyo. Jee mɛtiŋ̃ ki se ɓaaga kalɗe ki. 23 Kaaɗ kɛn se, markabgen kuuy
iiŋo Tiberiad ɔɔ ɓaaɗo gɔɔr ute gɔtn kɛn Isa tɔs mappa jiŋ̃ ki, jaay tɔɔm Raa ɔɔ
ɛɗ jeege tu ɔs se. 24 Kɛn jee dɛnge jaay aak Isa ute jee mɛtiŋ̃ ki, gɔtɔ gɔtn ese se,
naaɗe took maakŋ markabge tu ɔɔ ɓaa Kaparnayum ki taa ɓaa je Isa.

25 Kɛn naaɗe jaay ɓaa ɔŋiŋ̃ naaŋ baar kɛn kaam naane se, naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃
ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai tap ɓo aan gɔtn ara nuŋ ki?» 26 Gɔtn se Isa tɛrlɗen
ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ maam mˈasen taaɗa: naase ˈjemki se, taa nakŋ-kɔɔɓm maam
mˈtɛɗ se ɓo naase ˈjeel ɔkkiga kɔk mɛtiŋ̃ eyo, num gaŋ naase ˈjemki se, taa nakŋ
kɔsn naase ɔs ˈdɛrɛŋkiro te maraadse se. 27 Ɔŋ̃te ˈtɛɗki naaba kaliŋ̃ ki gɛn nakŋ
kɔsn kɛn tɛɗga sum ɓo ˈruum se. Num ˈtɛɗki naaba taa nakŋ kɔsn kɛn ˈtiŋg gɛn
daayum. Nakŋ kɔsn ese ɓo kɛn maam *Goon Deba mˈutu mˈasen kɛɗa, taa Raa
Bubu mala se ɛɗga tɔɔgiŋ̃ gooniŋ̃ ki.» 28 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naabm
Raa se jˈaŋ̃ tɛɗn ɔɔ ɗĩ jaay ɓo jˈaki tɛɗn aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ jen ro ki se?» 29 Isa
tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse ɓo naabm kɛn Raa je ɔɔ naase aki tɛɗa; naaŋ̃ je ɔɔ aki kaal
maakse do deb kɛn naaŋ̃ ɔliŋo.» 30 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Num naai tap ɓo ajen ˈtɛɗn
nakŋ-kɔɔɓm ɗi jaay naaje kˈkaaka, jaay ɓo jˈkaal maakje doi ki se? Nakŋ naai
ˈɓaa ˈtɛɗa tap ɓo ne ɗĩ? 31 Do kɔɗ-ɓaar ki se, bubjege ɔso nakŋ kɔsn kɛn kˈdaŋiŋ̃
maan, kɛse ɓo taar kɛn kˈraaŋiŋo taaɗo ɔɔ: *Gɛn kɔsɗe se Raa ɛɗɗeno mappan
bɔɔyɔ raan.*‡»

32 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «ˈBooyki bɛɛ mˈasen ɗeeke: kɛn ɛɗseno mappan bɔɔyɔ
raan se *Musa eyo, num mappan mala mala kɛn bɔɔyɔ raan se, Bubum ɓo,
ɛɗseni. 33 Ɔɔ mappan gɛn Raa se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn bɔɔyɔ raan, ɔɔ naaŋ̃ ɓo
debm ɛɗ kaaja jeege tun do naaŋ ki.» 34 Gɔtn se naaɗe ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Jaamus,
ɓii-raa ɛɗjen mappan ese.»

35 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam ɓo mappan kɛn ɛɗ kaaja se, debm kɛn jaay ɓaaɗo
gɔtum ki se, mɔɔtn ɓo aŋ̃ tɔɔl eyo; ɔɔ debm jaay aal maakiŋ̃ do maam ki se,
mɔɔtn maane aŋ̃ tɔɔl eyo. 36 Ey num maam mˈtaaɗsenoga, ɔɔ naase mala kic
ɓo aakumkiroga naɓo naase ˈbaate ˈkaalki maakse dom ki. 37 Jeegen paacŋ̃ Bu
ɓo ɛɗumɗe se utu aɗe ɓaa gɔtum ki, ɔɔ debm kɛn ɓaaɗo gɔtn maam ki se, maam
mˈaŋ̃ kɔŋ kɔɔɗn kund eyo. 38 Taa maam mˈbɔɔyo raan se, gɛn tɛɗn nakŋ kɛn
maam ɓo mˈje eyo, num gaŋ mˈɓaaɗo se, gɛn tɛɗn nakŋ kɛn debm ɔlumo se ɓo
jea. 39 Debm ɔlumo se, nakŋ naaŋ̃ je se, jeegen naaŋ̃ ɛɗumsiŋ̃ paac se, mˈɔŋ̃te
kutn deb kalaŋ. Num naaŋ̃ je ɓii kɛn kaam mɔɔtn se, maam mˈaɗen dur daan
yoge tu. 40 Kɛse ɓo nakŋ kɛn Bubum jea. Debm jaay aak Goono ɔɔ aal maakiŋ̃
doŋ̃ ki se, naaŋ̃ se ɔŋga *kaajŋ̃ gɛn daayum. Bii kɛn kaam mɔɔtn se, maam
mˈaŋ̃ duriŋ̃ daan yoge tu.»

41 Gɔtn ese Yaudge baag mooy naaŋ ki dir dir utu naapa ro Isa ki, taa Isa
taaɗga taaɗ ɔɔ: «Maam ɓo kɔsn kɛn bɔɔyo raan.» 42 Tɛr naaɗe taaɗ ɔɔ: «Kɛse
Isan kɛn goon Yusup se ey la? Kɛn koŋ̃ ute Bubiŋ̃ kˈjeelɗeki se ey la? Tɛɗ ɔɔ ɗĩ
jaay ɓɔrse num taaɗ ɔɔ: ‹Maam bɔɔyo raan se?›» 43 Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɔŋ̃te
ˈtaaɗki naaŋ ki ute naapa rom ki. 44 Bu kɛn ɔlumo se, nam nam jaay naaŋ̃ tiik
ɔliŋ̃ te gɔtum ki ey se, aɗe kɔŋ ɓaa gɔtum ki eyo. Ɔɔ debm kɛn Bu ɔlumsiŋ̃ga se,

‡ **6:31** Aak Ekz 16.15 ɔɔ KKR 78.24.

ɓii kɛn kaam mɔɔtn se maam m'aŋ duriŋ daan yoge tu. 45 Jee taaɗ taar teeco
taar Raa ki raaŋo do dɔkiŋ ɔɔ: *Raa se, utu dooy jeege paac.*§
«Ɔɔ debm kɛn jaay ɔndga biŋ do taar Bubum ki, ɔɔ booy ɔkga taariŋ kɛn
naaŋ dooy jeege se, aɗe kɔŋ ɓaa gɔtum ki. 46 Taa nam, ɓii kalaŋ aak te Bu eyo.
Debm kɛn iiŋo gɔtn Raa ki se naaŋ kaliŋ ki sum ɓo aakkiga Bua. 47 'Booyki bɛɛ
m'asen taaɗa: debm jaay aalga maakiŋ do maam ki se, naaŋ ɔŋga kaajŋ gɛn
daayum. 48 Taa maam ɓo m'mappan kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. 49 Do kɔɗ-ɓaar ki,
do dɔkiŋ naane se, bubsege ɔso nakŋ kɔsn kɛn k'daŋiŋ *maan*. Te naaŋ se kic
ɓo naaɗe ooyga. 50 Num kɛse ɓo mappan bɔɔyo raan, debm jaay ɔsga naaŋ se
num, naaŋ 'kɔŋ kooy eyo. 51 Maam ɓo kɔsn bɔɔyo raan ɔɔ kɛn ɛɗ kaaja. Debm
jaay ɔsga kɔsn ese num, naaŋ utu tiŋg gɛn daayum daayum. Kɔsn kɛn maam
m'utu m'asen kɛɗ se, kɛse daa rom mala; naaŋ se ɓo kɛn utu kɛɗn kaaja jeege
tun do naaŋ ki.»
52 Kɛn Yaudge jaay booy taar se, naaɗe baag naajŋ te naapa makɔŋɔ ɔɔ:
«Gaabm se jaay ɔɔ ajeki kɛɗn daa roŋ ɓo j'aki kɔs se, j'aŋki kɔsn ɔɔ ɗio?» 53 Gɔtn
se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kɛn naase jaay ɔski te daa ro
maam Goon Deb eyo, ɔɔ aayki te moosum ey se, naase aki kɔŋ kaajŋ mala
eyo. 54 Debm ɔs daa roma ɔɔ aay moosum se, naaŋ ɔŋga kaajŋ gɛn daayum, ɔɔ
kɛn naaŋ ooyga kic ɓo, ɓii kɛn kaam mɔɔtn se maam m'aŋ duriŋ daan yoge tu.
55 Ɗeere, daa rom se, kɛse ɓo nakŋ kɔsn mala mala, ɔɔ moosum se lɛ, naaŋ ɓo
nakŋ kaay mala mala kici. 56 Ɔɔ debm tiŋg tɔs daa roma, ɔɔ tiŋg taay moosum
se, naaŋ se iŋg *dɔɔk ute maama, ɔɔ maam m'iŋg dɔɔk te naaŋa. 57 Aan gɔɔ
Bua kɛn ɛɗ kaaja nakge tun ɓaa se paac se, naaŋ ɓo debm kɛn ɔlumo ɔɔ naaŋ
ɓo debm ɛɗum kaaja maam ki kici. Taa naaŋ se ɓo, debm kɛn ɔs daa ro maam
se 'kɔŋ kaaja gɔtum ki. 58 Kɛse mappan kɛn bɔɔyo raan. Naaŋ se tec aan
gɔɔ kɔsn kɛn bubsege ɔso do dɔkiŋ do kɔɗ-ɓaar ki se eyo. Ute naaŋ se kic ɓo
naaɗe ooyga, num gaŋ debm ɔs mappan ese se, naaŋ 'kɔŋ kaajŋ gɛn daayum.»
59 Taargen se ɓo, Isa dooy jeege maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɛn
keem Raa kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki.

Jee mɛtn Isa kɛn mɛtiŋge se, iiŋ rɛsiŋa

60 Jee mɛtiŋ ki, kɛn mɛtiŋge se jaay booy taar Isa taaɗ bin se, maakɗe ki se
jeege dɛna baag taaɗn ɔɔ: «Taar se, ɔɔŋ aak eyo! Naŋa jaay 'kɔŋ 'booy taar se?»
61 Isa jeel maak-saapɗe kɛn jee mɛtiŋ ki jaay baag mooy naaŋ ki roŋ ki se,
do taar kɛn naaŋ taaɗ se ɗeekɗen ɔɔ: «Naase maakse tujga do taar kɛn se la?
62 Num kɛn naase amki kaakŋ maam *Goon Deba m'kookŋ ɓaa gɔtum kɛn
deet se, naase tap ɓo aki taaɗn ɔɔki ɗī? 63 Kɛn ɛɗ kaaja jikilimge tu se, *Nirl Raa;
ey num jikilimge kalɗe ki se, 'kɔŋ kaajŋ roɗe eyo. Taargen maam taaɗsesiŋo
se, iiŋo gɔtn Nirl Raa kɛn lee ɛɗ kaaja jeege tu se. 64 Num gaŋ maakse ki se,
jee mɛtiŋge aal maakɗe dom ki eyo.» Taa gɔtn do dɔkiŋ tap ɓo Isa se, naaŋ
jeel jeegɛn aal maakɗe doŋ ki ey se, ɔɔ debm kɛn utu aŋ kutiŋ se kic ɓo, naaŋ
jeeliŋa. 65 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Taa naaŋ se ɓo maam taaɗseno m'ɔɔ: debm kɛn
Raa ɔɔɗiŋ te ɗoob ey se, naaŋ aɗe kɔŋ ɓaa gɔtum ki eyo.»
66 Kɛn jee mɛtiŋ ki jaay booy taar bin se, dɛniŋ iiŋ rɛsiŋa ɔɔ baate ɓaa ute
naaŋa. 67 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtn jee mɛtiŋ kɛn ɔɔp sik-kaar-ɗi se ɔɔ: «Num naase
se, 'je aki ɓaa ey la?» 68 Gɔtn se Simon Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, naai ɓo ɔk taar
kɛn ɛɗ*kaajŋ gɛn daayum. Kɛn jaay kɔŋ naai se k'ɓaa gɔtn naŋ ki? 69 Taa naaje
se j'aalga maakje do naai ki ɔɔ k'jeeli naai se Debm *Salal kɛn iiŋo gɔtn Raa
ki.» 70 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Naasen sik-kaar-ɗi ki se, maam ɓo m'bɛɛr tɔɔɗseno
ey la? Num gaŋ maakse ki se, deb kalaŋ se, tec sitan te kaamiŋa.»

§ **6:45** Aak Eza 54.13.

71 Kɛse naaŋ̃ taaɗ te Judas goon Simon kɛn Iskariɔt; naaŋ̃ ɓo debm kɛn maakŋ jeege tun sik-kaar-dio kɛn utu aŋ̃ kut se.

7

Isa se gɛnaaŋ̃ge mala kic ɓo aal maakɗe doŋ̃ ki eyo (Jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)

1 Kɛn nakgen se paac jaay deel se kic ɓo, Isa utu lee lee taa naaŋ Galile ki rɔk. Ɔɔ naaŋ̃ baate ɓaa lee taa naaŋ Jude ki taa magal Yaudge se je je ɗoobm aŋ̃ tɔɔlɔ. 2 Kaaɗ kɛn se, laa Yaudgen kɛn k'daŋiŋ̃ *laa Daabge se, ɔɔpga gɔɔrɔ. 3 G̃ɔtn se gɛnaaŋ̃ge ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Bɛɛki num, naai 'kiiŋ̃ ɓaa taa naaŋ Jude ki, taa nakŋ-kɔɔɓgen naai 'tɛɗ gɔtn ara se, 'ɓaa tɛɗiŋ̃ naane kici taa jee mɛti ki 'ɓaa kaaka. 4 Kɛn debm jaay je ɔɔ jeege jeel gɔtiŋ̃ se, naaŋ̃ tɛɗ nakge tal tal, ɔyiŋ̃ kɔy eyo. Taa ɗi nakŋ-kɔɔɓgen naai 'lee tɛɗ se, ɓaa tɛɗiŋ̃ naan jeege tu, taa jeege paac ai kaakŋ jeele.» 5 Taa gɛnaa Isage mala kic ɓo, naaɗe aal maakɗe doŋ̃ ki eyo. 6 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛn tɛɗn nakŋ ese se, kaaɗum aas te ey ɓɔrtɔ. Num gaŋ gɛn naase lɛ, kaaɗn gay gay kic ɓo jigsen naase ki. 7 Jee do naaŋ ki se asen kɔŋ kɔɔɗn kund naase eyo; num gaŋ maam se naaɗe ɔɔɗ undum naata. Taa maam m'lee m'tɔɔɗɗen tɔɔɗ mɛtn *kusiŋ̃ɗege. 8 Gɛn ɓaa tɛɗn laa se, naase 'ɓaaki. Ɔɔ maam se m'ɓaa eyo, taa kaaɗum aas te ey ɓɔrtɔ.» 9 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɔp iŋg taa naaŋ Galile ki.

*Isa ɓaa gɛn tɛɗn *laa Daabge*

10 Kɛn gɛnaaŋ̃ge jaay iiŋ̃ ɓaa gɛn tɛɗn laa se, naaŋ̃ kic iiŋ̃ ɓaa. Naɓo kɛn naaŋ̃ ɓaa ɓaa se gooŋ̃ gooŋ̃o ɔɔ kɛn aan naane se kic ɓo tɔy tɔy roŋ̃a. 11 Maakŋ ɓiige tun Yaudge tɛɗ tɛɗ laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je je Isa ɗeek ɔɔ: «Naaŋ̃ tap ɓo gay?» 12 Jeege dɛna gɔtn se taaɗ naaŋ ki, ɔɔ naaj te naapa ro Isa ki. Jee mɛtiŋ̃ge ɗeek ɔɔ: «Gaabm se, naaŋ̃ debm jiga.» Ɔɔ kɛngen kuuy ɗeek ɔɔ: «Ɓɛrɛ naaŋ̃ se, iig kiig ɓo jeege.» 13 Num gaŋ debm jaay 'taaɗn taa Isa tal naan jeege tu se gɔtɔ, taa naaɗe se ɓeer ɓeer magal Yaudge tu.

14 Kaaɗ kɛn jeege tɛɗ tɛɗ laa gɛn taal Daabge jaay aan daaniŋ̃ ki se, Isa ɓaaɗo ɛnd daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ɔɔ baag dooy jeege. 15 Kɛn Yaudge jaay booy naaŋ̃ iŋg dooy dooy jeege se, ɔkɗen taaɗ eyo, ɗeek ɔɔ: «Gaabm se lɛ, iŋgo te gɛn dooyo gam eyo, num jeel nakge dɛn bin se ɔŋiŋ̃o gay?»

16 Num gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Taargen maam dooy jeege se, m'tɛrɛc daan dom ki eyo, num taargen se, debm kɛn ɔlumo se ɓo taaɗumsiŋ̃o. 17 Debm kɛn je tɛɗn nakŋ kɛn *Raa maakiŋ̃ ɓo jen ro ki se, kɔŋ 'jeele taargen maam dooy jeege se, m'tɛrɛc te daan dom ɓo m'taaɗ eyo num taargen se iiŋ̃o gɔtn Raa ki. 18 Debm kɛn jaay tɛrɛc te daan doŋ̃ sum ɓo, taaɗ se naaŋ̃ je jeege ɓo aŋ̃ *nooko. Num gaŋ debm je jeege nookŋ debm ɔliŋ̃o naaba se, naaŋ̃ se taaɗ taar mɛt ki ɔɔ ɔk taar-kɔɔɓ eyo. 19 Kɛn ɓaaɗo taaɗsen *Ko Taar Raa se, *Musa ey la? Gaŋ maakse ki se, debm jaay ɔk Ko Taar Raa jiga se gɔtɔ, ey num kɛn naase jaay 'je amki tɔɔl se taa ɗi?» 20 Gɔtn se jee dɛnge tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai se ɔk sitan! Nam nam je aay tɔɔl naai se tap ɓo naŋa?»

21 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓii kalaŋ se, maam tɛɗo nakŋ-kɔɔɓɔ kalaŋ bini, ɔɔ nakŋ-kɔɔɓm se deelo dose, ɔɔ ɔksen gɛn taaɗ eyo. 22 Musa se taaɗseno ɔɔ gaangen gaabge se 'tɔjɗeki pɔndɔ, num gaŋ *kɔjŋ̃ pɔndɔ se iiŋ̃o do bubge tun do dɔkiŋ̃a, do Musa ki sum eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn aanga *ɓii sebit ki kic ɓo, naase lee 'tɔjki pɔndɔ gɛnsege tu. 23 Taa naaŋ̃ se ɓo, naase 'tɔjki pɔndɔ gɛnsege tu utu ɓii sebit kic ɓo tuj Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo. Num gaŋ debkilimi ute magaliŋ̃ ɓo maam m'ɛɗiŋ̃ lapi ɓii sebit ki jaay naase maakse

taarse se taa ɗi? 24 Kɛn jaay aki kɔjn̰ bɔɔrɔ do nam ki num, ɔn̰te kɔjki do nakge tun, kɛn naase aki ute kaamse sum eyo, num ɔjki bɔɔrɔ ute ɗoobin̰a.»
25 Gɔtn se jee Jeruzalɛm kɛn mɛtin̰ge ɗeek ɔɔ: «Kɛse ɓo gaabm kɛn kˈje jˈan̰ tɔɔl se ey la? 26 ˈBooyki naan̰ ɗaar tal taaɗ taaɗ naan jeege tu, ɔɔ tɔɔgjege se, nam tap ɓo taaɗin̰ taar ɗim eyo. Lɔ bin se naaɗe jeelin̰ga naan̰ *al-Masi ɗeer ne? 27 Num al-Masi jaay utu aɗe ɓaa se, gɔtn naan̰ ano kiin̰ tap ɓo nam jeel eyo. Gan̰ gaabm se lɛ, naaje kˈjeelki gɔtn naan̰ iin̰no ro ki.»
28 Kaaɗ kɛn Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr Ɓee Raa ki se, kɛn naan̰ jaay booy taarɗe se, uun mindin̰ raan ɗeekɗen ɔɔ: «Ɓeere, naase ˈjeelumki ɔɔ ˈjeelki gɔtn maam mˈiin̰no. Anum, maam se mˈiin̰o gɛn dom ɓo mˈɓaaɗo eyo. Num deb kuuy ɓo ɔlumo, ɔɔ debm ɔlumo se taaɗ taar mɛt ki. Num gan̰ naan̰ se naase ˈjeelin̰ki eyo. 29 Anum debm se maam mˈjeelin̰a taa maam se mˈiin̰o gɔtin̰ ki, ɔɔ naan̰ ɓo ɔlumo.» 30 Gɔtn se naaɗe je an̰ kɔkɔ naɓo nam ɔn̰ ɔl te jin̰ ron̰ ki eyo, taa kaaɗin̰ aas te ey ɓɔrtɔ. 31 Gan̰ maakn̰ jee dɛnge tu se, jee mɛtin̰ge took aal maakɗe don̰ ki ɔɔ naaɗe ɗeek ɔɔ: «Kɛn al-Masi utu aɗe ɓaa se ˈkɔn̰ ˈtɛɗn nakn̰-kɔɔɓgen dɛn cir gɛn gaabm ese tɛɗ se la?»
32 Gɔtn se *Parizige ɓaa booy taar kɛn jeege lee taaɗ naan̰ ki ro Isa ki se, naaɗe ute magal jee tɛɗn sɛrkge se, ɔl asgargen lee bɔɔb Ɓee Raa se, gɛn ɓaa kɔkn̰ Isa. 33 Gan̰ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se, ɔɔpumga baata kɛn mˈkiŋg te naase ɔɔ tɛɗga ɓo maam ɓaa kɔn̰ debm kɛn ɔlumo. 34 Naase utu amki jea, naɓo amki je kɔn̰ eyo. Taa gɔtn maam ɓaan ɓaa se, naase aki kɔn̰ kaan eyo.» 35 Gɔtn se Yaudge baag taaɗn te naapa ɔɔ: «Naan̰ tap ɓo ɓaa kaam gay, jaay naaje jˈan̰ki kɔn̰ kɔn̰ ey se? Ɔɔ ɓaa tiŋg daan Yaudge tun wɔɔk maakn̰ Grɛkge tu se la? Ɔɔ gɔtn naane se naan̰ ɓaa dooy Grɛkge la? 36 Ey num taar naan̰ taaɗ ɔɔ: ‹Naase utu amki jea, naɓo amki je kɔn̰ eyo, taa gɔtn maam ɓaan ɓaa se, naase aki kɔn̰ kaan eyo.› Taar se tap ɓo naan̰ je ɗeekn̰ ɔɔ ɗio?»

Isa taaɗ taar maan kɛn ɛɗ kaaja jeege tu

37 Ɓii magal cir paacn̰ gɛn *laa Daabge se, ɓiin kɛn kaam mɔɔtn. Ɓiin se ɓo Isa iin̰ ɗaara ɔɔ uun mindin̰ raan ɔɔ baag taaɗa ɔɔ: «Debm kɛn jaay maane tɔɔlin̰ se n̰ˈɓaaɗo gɔtum ki ɔɔ n̰ˈkaaye. 38 Aan gɔɔ taar kɛn kˈraaŋo do dɔkin̰ taaɗ ɔɔ: debm jaay aalga maakin̰ dom ki se, ˈkɔn̰ maan kɛn ɛɗ kaaja. Ɔɔ maan kɛn ɛɗ kaaja se, aɗe kiin̰ maakin̰ ki ɔɔ ˈtooɗn kɔɔy maakin̰ ki kɔl kɔl aan gɔɔ maan maakn̰ oolge tu.» 39 Kɛn Isa jaay taaɗ taar se, naan̰ je taaɗn taa *Nirl Raa, kɛn tɛɗga num, jee aalga maakɗe don̰ ki se utu ˈkɔŋɔ. Taa kaaɗ kɛn se, Nirl Raa bɔɔy te ey ɓɔrtɔ; taa Isa se ook ɓaa te raan gɔtn jˈansen nook ey ɓɔrtɔ.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

40 Kɛn jeege jaay booy taar se, jee mɛtin̰ge ɗeek ɔɔ: «Gaabm se, ɗeere naan̰ se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki mala mala.» 41 Jee mɛtin̰ge taaɗ ɔɔ: «Naan̰ se ɓo *al-Masi.» Gan̰ jee mɛtin̰gen kuuy taaɗ ɔɔ: «Al-Masi ɓo aɗe kiin̰ taa naan̰ Galile ki ne? Kɛse gɔtɔ. 42 Ey num taargen do dɔkin̰ kˈraaŋin̰ga raan̰ se ɗeek ɔɔ: *Al-Masi se, aɗe teecn̰ mɛtjil *Daud ki ɔɔ aɗe kiin̰ Betleem ki, kɛn maakn̰ naan̰ Daud ki ey la?**» 43 Taa Isa se jee dɛn se, taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap eyo. 44 Gɔtn se jeege kandum maakɗe ki se je an̰ kɔkɔ naɓo nam ɔn̰ ɔl te jin̰ ron̰ ki eyo.
45 Asgargen lee bɔɔb *Ɓee Raa se ɔk tɛrlo ɓaaɗo ɔn̰ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute *Parizige. Naaɗe taaɗ asgarge tu ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay naase ˈbaate kɔkn̰ ɓaansin̰kiro se?» 46 Gɔtn se asgarge tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓii kalan̰ tap ɓo nam ɔn̰ taaɗ te taara aan gɔɔ gɛn gaabm se eyo.» 47 Anum Parizige se, tɛrlɗen ɔɔ: «Naase kic gaabm se taaɗ bisenga dose kic la? 48 Maakn̰ magalge tu ey lɛ maakn̰ Parizige tu se aakkiga nam kalan̰ tookga taarin̰ la? 49 Num gan̰ jee dɛn took

* **7:42** Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 ɔɔ Mis 5.1-3.

taariŋ se naaɗe jeel *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo, ɔɔ naaɗe se lɛ jee kɛn Raa naamɗega naama.»
50 Gaŋ maakŋ Parizige tu se gaaba kalaŋ roŋ Nikodem, naaŋ se ɓii kalaŋ iŋgoga kiŋg gɔtn Isa ki kici ɗeekɗen ɔɔ: 51 «Ko Taar kɛn Raa ɛɗjekiro se, debkilimi jaay k'booy te taariŋ eyo, ɔɔ j'aak te nakŋ kɛn naaŋ tɛɗ ey se, j'aŋ kɔkŋ mindiŋ j'ɔɔ dî?» 52 Gɔtn se naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naai kic 'tɛɗn kɔɗ Galile la? 'Baa dooy ɔk taargen k'raaŋɗeno do dɔkiŋ se jiga jaayo, ɓii kalaŋ tap ɓo debm taaɗ taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa naaŋ Galile ki eyo.»
53 [Gɔtn se, naŋa naŋa kic ɓo iiŋ uun ɗoobm ɓeeŋa ɓeeŋa.]

8

Mɛnd gaaba j'ɔkiŋ ute gaabm kuuy

1 Naaŋ kɛn se Isa iiŋ ɓaa do *kɔsn ɔlib ki. 2 Mɛtbeeŋki tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, naaŋ ɔk tɛrlo daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ jeege paac ɓaaɗo ɔŋiŋa. Gɔtn se naaŋ booy iŋg naaŋ ki ɔɔ baagɗen dooyo. 3 Gɔtn se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage ute *Parizige se ɔk ɓaano te mɛnd gaaba kalaŋ bin se j'ɔkiŋo te gaabm kuuy. Naaɗe ɓaaɗo ɔndiŋ daan jeege tu. 4 Naaɗe ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, mɛnd se tɛɗga nakŋ *kusiŋa j'ɔŋiŋo tooɗ tooɗ te gaabm kuuy. 5 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taaɗjeki ɔɔ: ‹Mɛndgen bin se j'aɗen tund tɔɔl te koa.› Num gɛn naai ki num ɔɔ dî?»
6 Kɛn naaɗe jaay taaɗ bin se, je kɛn naaŋ taaɗga taar ɗim cɔkɔ sum ɓo, naaɗe aŋ goom kɔkɔ taa aŋ kɔkŋ mindiŋa. Num gaŋ gɔtn se, Isa no doŋ naaŋ ki ɔɔ baag raaŋ naaŋ ki ute goon jiŋa. 7 Aan gɔɔ naaɗe dɔɔk taara tɔnd mɛtiŋ ɔŋ ey se, gɔtn se Isa uun doŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Maakŋ naase kɛn 'paacki se, nam nam ɓii kalaŋ jaay tɛɗ te nakŋ kusiŋ ey num, uun koa und mɛnd se deete.» 8 Gɔtn se tɛr naaŋ no doŋ naaŋ ki daala ɔɔ baag raaŋ naaŋ ki. 9 Kɛn naaɗe jaay booy taar ese se, naŋa naŋa kic ɓo uun ɗoobiŋ ɗoobiŋa. Jee magalge se ɓo baag kiiŋ ɓaa deet deet. Gɔtn se ɔɔp Isa kaliŋ ki te mɛnd kɛn naaɗe ɔk ɓaano daanɗe ki se.
10 Num gɔtn se Isa uun doŋ daala ɗeek mɛnd ki se ɔɔ: «Mɛnda, jee se ɓaaga gay? Maakɗe ki se, nam nam 'ɗaar jaay 'kɛnd teeli gɛn kuti se gɔtɔ ne?» 11 Mɛnda se ɗeekiŋ ɔɔ: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gɔtn se Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Maam kic m'je kuti eyo. 'Baao naɓo mɔɔtn ɔŋte tɛɗn nakŋ kusiŋa.»

Isa se naaŋ gɔtn wɔɔr gɛn jeege paac

12 Isa ɗeek jeege tu daala ɔɔ: «Maam se, m'gɔtn wɔɔr gɛn jeege paac. Debm kɛn ɓaaɗoga mɛtum ki se, naaŋ se lee maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ eyo. Gaŋ naaŋ se 'kɔŋ gɔtn wɔɔr kɛn aŋ tɔɔɗn kɔl gɔtn kɛn naaŋ an kɔŋ kaaja.» 13 Gɔtn se *Parizige ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai ɓo 'tɛɗn saaɗn gɛn naai mala se, saaɗn naai se ɔs aay eyo.»
14 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn maam m'tɛɗn saaɗn maam mala kic ɓo, saaɗn maam se ɔs aaye. Taa maam m'jeel gɔtn maam m'iiŋno ɔɔ gɔtn maam m'an ɓaa. Num gaŋ naase gɔtn maam m'iiŋno lɛ, 'jeelki eyo ɔɔ gɔtn maam ɓaan ɓaa ro ki kic ɓo, naase 'jeelki eyo. 15 Naase ɔjki bɔɔrɔ do jeege tu aan gɔɔ kɛn jikilimge lee tɛɗa. Num maam lɛ m'ɔj bɔɔrɔ do nam ki eyo. 16 Kɛn jaay aanumga gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ kic num, kɔjŋ bɔɔr maam se kɛn mɛt ki. Taa maam se m'kalum ki eyo, num Bu kɛn ɔlumo se kic utu te maama. 17 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗseno se, k'raaŋiŋga raaŋ j'ɔɔ: kɛn jeege di jaay taaɗ taarɗe ɔk mɛtn naapa se saaɗn naaɗe se, ɔs aaye. 18 Maam mala ɓo m'taaɗn saaɗuma ɔɔ Bubum kɛn ɔlumo se kic taaɗ saaɗn maama.» 19 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Bubi naai 'taaɗn se gay?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase lɛ 'jeelumki eyo. Ɔɔ Bubum kic naase 'jeeliŋki eyo. Kɛn naase jaay 'jeelumki maam num, Bubum kic ɓo naase aŋki 'kɔŋ jeel kici.»

20 Isa taaɗ taargen se, kaaɗ kɛn naaŋ̃ dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki. Naaŋ̃ kɛn se, naaŋ̃ iŋg cɛɛ nakŋ kɛn jeege lee tɔmb *sɛrkɛ maak ki; num gaŋ gɔtn se, nam ɔŋ ɔl te jiŋ̃ roŋ̃ ki eyo taa kaaɗiŋ̃ aas te ey ɓɔrtɔ.

Isa taaɗ ɔɔ naaŋ̃ utu tɛrl gɔtn Bubiŋ̃ ki

21 Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «Maam se m'ɓaa ɓaao ɔɔ naase utu amki jea, naɓo naase se utu aki kooy maakŋ *kusiŋ̃se ki. Taa gɔtn maam m'an ɓaa se lɛ, naase aki kɔŋ ɓaa eyo.» 22 Gɔtn se magal Yaudge taaɗ te naapa ɔɔ: «Taar kɛn naaŋ̃ taaɗ ɔɔ gɔtn maam m'ɓaan ɓaa se naase aki kɔŋ ɓaa eyo. Bin se, naaŋ̃ kaliŋ̃ ki ɓo ɓaa ɓaa tɔɔl roŋ̃ la?» 23 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Naase se, jee do naaŋ ki, num maam lɛ, m'iiŋ̃o raan. Naase se, jee do naaŋ ki ara, num maam se, m'mɛtn jee do naaŋ ki ara ki eyo. 24 Taa naaŋ̃ se ɓo maam taaɗseno m'ɔɔ, naase se utu aki kooy maakŋ kusiŋ̃sege tu. Kɛn naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam kɛn m'iŋg daayum se, naase se utu aki kooy maakŋ kusiŋ̃sege tu.» 25 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naai tap ɓo naŋa?» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Do kupm mɛt ki tap ɓo maam m'ɔŋ̃ te eyo num m'taaɗsenoga. 26 Do naase ki se, maam m'ɔk taarge dɛna kɛn m'asen taaɗa ɔɔ gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki. Num gaŋ Debm kɛn ɔlumo se, naaŋ̃ taaɗ taar mɛt ki. Ɔɔ taar kɛn̄ maam taaɗ jeege tu se, m'booyo gɔtn naaŋ̃ ki.»

27 Num taar jaay naaŋ̃ taaɗɗen te *Raa Bubu se, naaɗe ɔnd te mɛtiŋ̃ eyo. 28 Gɔtn se Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Kɛn naase jaay 'tup 'tɔɔlkiga *Goon Deba ro kaag ki uun ɗaariŋ̃kiga raan se, kaaɗ kɛn se jaay naɓo naase aki jeele, maam se ɓo debm kɛn m'iŋg gɛn daayum. Ɔɔ maam se m'tɛɗ naka gɛn dom eyo, num maam taaɗ se m'taaɗ te nakŋ kɛn Bubum dooyumo. 29 Debm kɛn ɔlumo se, naaŋ̃ utu te maama. Naaŋ̃ ɔŋ ɔŋ̃um te kalum ki eyo, taa maam se daayum m'tɛɗ nakŋ kɛn tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki.» 30 Gɔtn se kɛn jeege jaay booy taar Isa taaɗ bin se, jeege dɛna took aal maakɗe doŋ̃ ki.

*Gaan Raage ute gaan *Bubm sitange*

31 Gɔtn se Isa taaɗ Yaudge tun aalga kaal maakɗe doŋ̃ ki se ɔɔ: «Kɛn naase jaay ɔkki taarum maakse ki tɔɔg se, naase aki tɛɗn jee mɛtum kɛn mala mala. 32 Ute naaŋ̃ se naase aki jeel taar mɛt ki, ɔɔ taar mɛt ki kɛn naase aki jeel se ɓo, asen kɔɔɗn dose maakŋ ɓul ki.» 33 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje se k'mɛtjil *Abraamge ɔɔ ɓii kalaŋ naaje k'tɛɗ te ɓul nam gam eyo. Naai 'taaɗjen ɔɔ: naase aki kɔŋ tɛɗn ɓul ey sum se, taa ɗi?» 34 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm jaay tɛɗ nakŋ *kusiŋ̃ se, naaŋ̃ ɔɔp tɛɗga ɓul gɛn kusiŋ̃a. 35 'Bulu se naaŋ̃ kɔŋ kiŋg maakŋ ɓee ki gɛn daayum eyo, num goono ɓo debm 'kiŋg maakŋ ɓee ki gɛn daayum. 36 Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn Goon Raa jaay ɔɔɗsenga maakŋ ɓul ki num, naase aki kɔŋ dose ɗeer ɗeer. 37 Maam m'jeele naase se mɛtjil Abraamge. Naɓo naase 'baate 'kuunki taaruma ɔɔ taa naaŋ̃ se ɓo naase 'je amki tɔɔlɔ. 38 Maam se m'taaɗsen nakŋ kɛn maam m'aako gɔtn Bubum ki. Gaŋ naase se 'tɛɗki nakŋ kɛn naase 'booykiro gɔtn bubse ki.» 39 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Bubm naaje se, Abraam.» Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay gaan Abraamge ɗeer num, naase aki tɛɗn nakgen aan gɔɔ Abraam tɛɗo se. 40 Num ɓɔrse naase 'je amki tɔɔlɔ. Taa maam m'taaɗsenga taaɗ taar mɛt ki kɛn maam booyo gɔtn Raa ki. Nakgen bin se Abraam ɔŋ tɛɗiŋ̃ te eyo. 41 Num gaŋ naase se 'tɛɗki nakgen kɛn bubse lee tɛɗa.» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje se k'gaan bumige eyo. Naaje j'ɔk Bubu kalaŋ sum, ɔɔ Bubm naaje se, Raa!»

42 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn Raa jaay Bubse num kaaɗn naane, naase amki jea. Maam m'iiŋ̃o gɔtn Raa ki ɔɔ m'ɓaaɗo kic ɓo taa naaŋa: maam se m'ɓaaɗo gɛn dom eyo, num naaŋ̃ ɓo debm kɛn ɔlumo. 43 Gɛn ɗi naase 'booy ɔkki taarum ey se? Taa taar maam m'taaɗsen se naase aasiŋ̃ki gɛn booy kɔkiŋ̃ eyo. 44 Bubm

naase se, naaŋ̃ Bubm sitange. Ɔɔ naase 'jeki tɛɗn nakŋ kɛn bubse maakiŋ̃ jea. Do dɔkiŋ̃ kic ɓo, naaŋ̃ ɓo debm tɛɛso gɛn tɔɔl jeege. Ɔɔ naaŋ̃ se taaɗ taar mɛt ki eyo, taa nakŋ mɛt ki se gɔtn naaŋ̃ ki gɔtɔ. Kɛn naaŋ̃ baaga taaɗn taar-kɔɔɓɔ se taargen se naaŋ̃ uun doŋ̃ ki ɓo taaɗa, taa naaŋ̃ se debm taar-kɔɔɓɔ ɔɔ bubm jee taar-kɔɔɓge. 45 Num gaŋ maam se m'taaɗsen taar mɛt ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naase 'baate 'tookki taaruma. 46 Maakse ki se naŋa jaay am kɔŋ taaɗn kusiŋ̃ kɛn maam tɛɗa ɔɔ kɛn maam m'taaɗ taar mɛt ki num, naase 'baate kuunki taarum se gɛn dĩ? 47 Debm gɛn Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se, jee Raage eyo, taa naaŋ̃ se ɓo naase 'baate 'booyki taaruma.»

48 Gɔtn se magal Yaudge taaɗ Isa ki ɔɔ: «Kɛn k'ɗeek j'ɔɔ naai kɔɗ *Samari ɔɔ debm sitan se, taarje mɛt ki.» 49 Gaŋ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam se debm sitan eyo. Num maam se *m'nook Bubuma, gaŋ naase aalumki maak ki eyo. 50 Maam se m'je jeege ɓo am nook eyo, num deb kuuy ɓo je jeege am nooko, naaŋ̃ ɓo debm utu 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ. 51 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm jaay booy uun taar maam se, mɔɔtn naaŋ̃ se 'kɔŋ kooy eyo.»

52 Gɔtn se, magal Yaudge ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɓɔrse naaje k'jeeliga naai se debm sitan! Ey num Abraam te jee taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn do dɔkiŋ̃ se kic ɓo ooyga, gaŋ naai 'taaɗ ɔɔ debm jaay booy uunga taar naai num, mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. 53 Bin se bubjen Abraam kɛn ooyga se naai magal ciriŋ̃ la? Ey num jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se kic ɓo ooyga ɔɔ naai magal roi bin se 'je kaasn te naŋa?» 54 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn maam ɓo m'nook rom mala sum num, nookŋ ro maam se nakŋ cɛrɛ. Kɛn nookum maam se, Bubuma, ɔɔ naaŋ̃ ɓo kɛn naase 'taaɗki ɔɔki naaŋ̃ ɓo Raase se. 55 Gaŋ naase 'jeel ɔkiŋ̃ki eyo ɔɔ maam se m'jeel m'ɔkiŋ̃ mala mala. Kɛn maam jaay m'taaɗ m'ɔɔ m'jeel m'ɔkiŋ̃ ey se, m'tɛɗn debm taar-kɔɔɓɔ aan gɔɔ naase kici. Num maam se m'jeel m'ɔkiŋ̃a ɔɔ m'ɔk taariŋ̃ se maakum ki. 56 Bubse Abraam se maakiŋ̃ raapo ɔɔ naaŋ̃ aak kaam ɓiin m'ano 'ɓaa do naaŋ ki. Kɛn naaŋ̃ jaay aak naaŋ̃ se sum se, naaŋ̃ maakiŋ̃ raap dɛn aak eyo.» 57 Do taar kɛn naaŋ̃ taaɗ se magal Yaudge ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai kɛn ɓaari si-mii kic aas te ey sum ɓo aakga Abraam ne?» 58 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kaaɗ kɛn j'ooj te Abraam ey se, maam m'utu tap.» 59 Gɔtn se naaɗe tɔs koa je aŋ̃ tundu, naɓo naaŋ̃ ɛnd iig daan jeege tu ɔɔ iiŋ̃ teec daan bɔɔr *Bee Raa ki se naatn.

9

Isa ɛɗ lapi gaab kɛn j'oojiŋ̃ tap ɓo kaam-tɔɔkɔ (Mk 8.22-25, 10.46-52)

1 Ɓii kalaŋ Isa deel deel se, aak gaaba kalaŋ bin se j'oojiŋ̃ ɓo kaam-tɔɔkɔ. 2 Gɔtn se jee mɛtiŋ̃ ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, kɛn tuj *Raa ki jaay ɔl gaabm se j'oojiŋ̃ kaam-tɔɔkɔ se, naaŋ̃ mala lɔɓu bubiŋ̃ te koŋ̃ lɛ?» 3 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn ɔl jaay k'j'oojiŋ̃ kaam-tɔɔkɔ se, taa *kusiŋ̃ koŋ̃ te bubiŋ̃ eyo, ɔɔ gɛn naaŋ̃ mal eyo. Num ute naaŋ̃ se, Raa ɓo 'je taaɗn naabiŋ̃ jeege tu! 4 Kɛn kaaɗa jaay utu se, bɛɛki se, k'tɛɗki naabm gɛn debm ɔlumo. Ey num kɛn nɔɔrɔ jaay aanga num, nam 'kɔŋ tɛɗn naab ɗĩm eyo. 5 Kaaɗ kɛn maam m'utu do naaŋ ki ɓort se, maam ɓo gɔtn wɔɔr gɛn jee do naaŋ ki.»

6 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, tup ɓooriŋ̃ naaŋ ki, deepiŋ̃ te naaŋa ɔɔ uun ɔtiŋ̃siŋ̃ kaam gaab kɛn kaam-tɔɔkɔ se. 7 Ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɓaa tug kaami maakŋ gɔɔ kɛn ɔk maane ɔɔ gɔɔ se ɓo kɛn k'daŋiŋ̃ Siloam se.» Siloam se je ɗeekŋ ɔɔ: *j'ɔliŋ̃ga*. Gɔtn se debm kaam-tɔɔkɔ iiŋ̃ ɓaa tug kaamiŋ̃a ɔɔ kɛn naaŋ̃ tɛrlo tɛrl se, naaŋ̃ aak kaaka. 8 Jee do daamboogiŋ̃ge ute jee jeeliŋ̃ do dɔkiŋ̃a jaay aakiŋ̃o naaŋ̃ lɛ, baayo baay se ɗeek ɔɔ: «Kɛse ɓo debm kaam-tɔɔkŋ kɛn iŋ̃g lɛ baayo se ey la?» 9 Jee mɛtiŋ̃ge ɗeek ɔɔ: «Kɛse ɓo naaŋ̃a.» Kɛngen kuuy ɗeek ɔɔ: «Gɔtɔ!

Kɛse naaŋ eyo. Nam ɓo teciŋ tece.» Gaŋ gaabm kaam-tɔɔkɔ se taaɗɗen ɔɔ: «Kɛse maam mala.» 10 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Tɛɗ ɔɔ ɗĩ jaay kaami ɔɔɗ aak se?» 11 Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Gaabm k'daŋiŋ Isa se ɓo deep ɓooriŋ te naaŋa ɔɔ ɔtumsiŋ kaamum ki ɔɔ ɗeekum ɔɔ: ‹'Baa tug kaami maakŋ Siloam ki se.› Gɔtn se ɓo maam m'iiŋ ɓaa tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔɗ aaka.» 12 Naaɗe tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Gaabm se utu gay?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Maam jeel gɔtiŋ eyo.»

*Parizige tɔnd mɛtn gaabm debm kaam-tɔɔkŋ Isa ɛɗiŋ lapi se

13 Gɔtn se j'ɔk k'ɓaan te gaabm, kɛn iŋgo kaam-tɔɔkɔ se, gɔtn Parizige tu. 14 Gaŋ ɓii kɛn Isa deep naaŋa ute ɓooriŋ jaay ɔt kaam gaab kɛn debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ kaamiŋ ɔɔɗ aak se, ɓiin se *ɓii sebit. 15 Taa naaŋ se ɓo Parizige kic tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Tɛɗ ɔɔ ɗĩ jaay kaami ɔɔɗ aak se?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Gaabm kɛn k'daŋiŋ Isa se ɓo, deep ɓooriŋ ute naaŋa ɔɔ ɔtum kaamum ki ɔɔ m'ɓaa m'tug kaamuma ɔɔ kaamum ɔɔɗ aaka.» 16 Maakŋ Parizige tu se jee mɛtiŋge ɗeek ɔɔ: «Gaabm se debm Raa eyo. Taa ɓii sebit kic ɓo naaŋ aaliŋ maak ki eyo.» Gaŋ jee kuuy ɗeek ɔɔ: «Debm *kusiŋ naan Raa ki sum ɓo, 'kɔŋ tɛɗn nakŋ-kɔɔɓgen deel do bin ne?» Gɔtn se taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap eyo. 17 Gɔtn se tɛr naaɗe tɔnd mɛtn gaabm iŋgo kaam-tɔɔkɔ se daala ɔɔ: «Maak-saapm naai ki num, gaabm ɔɔɗio kaami se, naai ɔɔ ɗĩ?» Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Naaŋ se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki.»

18 Gaŋ magal Yaudge se baate tooko kɛn gaabm se jaay j'oojiŋ ɓo kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɓɔrse kaamiŋ ɔɔɗ aakga kaak se; taa naaŋ se ɓo, naaɗe daŋo koŋ te bubiŋ se. 19 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gaabm se ɓo kɛse goonsen ɔɔki oojiŋki kaam-tɔɔkɔ se ne? Ɔɔ ɓɔrse 'tɛɗ ɔɔ ɗĩ jaay kaamiŋ ɔɔɗ aak se?» 20 Bubiŋ ute koŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse goonje mala. Naaje se ɗeere j'oojiŋ ɓo kaam-tɔɔkɔ. 21 Gaŋ tɛɗ ɔɔ ɗĩ jaay kaamiŋ ɔɔɗ aak se, naaje j'ɔnd eyo ɔɔ nam nam ɔɔɗiŋ kaamiŋ se lɛ, naaje k'jeeliŋ eyo. Naaŋ lɛ debm magala, 'tɔndki mɛtiŋa naaŋ mala asen taaɗn mɛtiŋa.» 22 Kɛn ɔl koŋ ute bubiŋ jaay taaɗ bin se, taa naaɗe ɓeer ɓeer magal Yaudge tu. Taa magal Yaudge se dɔɔkga dɔɔk taarɗe ɔɔ debm kɛn jaay taaɗga ɔɔ: «Isa ɓo *al-Masi se» naaɗe aŋ tuuriŋ maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se naatn. 23 Taa naaŋ se ɓo koŋ te bubiŋ ɗeek ɔɔ: «Naaŋ lɛ debm magala, tɔndki mɛtiŋa.»

24 Tɛr Parizige se daŋo gaabm kɛn iŋgo kaam-tɔɔkɔ se, daala, ɗeekiŋ ɔɔ: «Naan Raa ki se, naai taaɗ taar mɛt ki. Gaabm se lɛ naaje k'jeeliŋ naaŋ se debm kusiŋa.» 25 Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn gaabm se ɓo debm kusiŋa, lɔ debm kusiŋ eyo, maam jeel eyo. Nakŋ maam jeel se, maam se j'oojum kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɓɔrse kaamum ɔɔɗ aakga.» 26 Naaɗe taaɗ gaab kɛn se ɔɔ: «Naaŋ tap ɓo tɛɗi ɔɔ ɗĩ? Ɔɔ kaami se naaŋ tɛɗiŋ ɔɔ ɗi jaay ɔɔɗ aak se?» 27 Naaŋ tɛrlɗen ɔɔ: «Taar se maam taaɗsenga taaɗ mɛtiŋa. Naɓo naase mala, 'baate 'tookki taar se! 'Jeki m'asen taaɗ mɛtiŋ daal se gɛn ɗĩ? Lɔ naase 'je aki tɛɗn jee mɛtiŋ ki kic lɛ?» 28 Gɔtn se Parizige baagiŋ naaja ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai ɓo mɛtn gaabm se ey num! Naaje se k'jee mɛtn *Musa ki. 29 Naaje k'jeel se Raa se taaɗo Musa ki. Num gaŋ naaŋ se iiŋo gɔtn gay gay se, naaje k'jeel eyo!» 30 Gɔtn se gaabm iŋgo kaam-tɔɔkɔ se tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn naase jaay ɔɔki 'jeelki gɔtn naaŋ iiŋo ey se taar se deel doa! Ey num gaabm se naaŋ ɓo debm ɔɔɗumo kaamuma. 31 Naaje k'jeelki Raa se, booy keem nɔɔ jee kusiŋge eyo. Num gaŋ Raa se booy keem nɔɔ debm kɛn aaliŋ maak ki ɔɔ tɛɗ nakŋ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki. 32 Ɓii kalaŋ jaay k'booy j'ɔɔ nam ɔɔɗga kaam debm j'oojiŋ ɓo kaam-tɔɔkɔ se gɔtɔ. 33 Kɛn gaabm se jaay debm Raa ey se, naaŋ 'kɔŋ tɛɗn ɗim eyo!» 34 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naai ɓo j'ooji maakŋ kusiŋ ki tappi ɔɔ gaŋ tɛr 'je ajen dooy naaje ne?» Gɔtn se naaɗe tuur ɔɔɗiŋ naatn.

35 Kɛn Isa jaay booy ɔɔ naaɗe tuuriŋga naatn se, gɔtn se naaŋ ɓaa je ɔŋiŋa
ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «*Goon Deba se, naai aal maaki doŋ ki la?» 36 Gaabm se tɛrliŋ ɔɔ:
«Naka, 'taaɗum tu naaŋ naŋa jaay maam m'kaal maakum doŋ ki se?» 37 Isa
ɗeekiŋ ɔɔ: «Aaka! Debm kɛn naai aakiŋ ɗaar naani ki jaay taaɗi se, kɛse ɓo
naaŋa.» 38 Gaabm se ɗeek ɔɔ: «Mɛluma, maam m'aalga maakum doi ki.» Gɔtn
se naaŋ no naaŋ ki ɔɔ ɛrg naaniŋ ki.
39 Gɔtn se Isa ɗeek ɔɔ: «Maam m'ɓaaɗo do naaŋ ki se taa kɔjŋ bɔɔrɔ, taa jee
kaam-tɔɔkge se kaamɗe kɔɔɗn kaaka, ɔɔ jeegen kaamɗe utu aak kaak se lɛ utu
'tɛɗn jee kaam-tɔɔkge.» 40 Parizigen utu te naaŋ se, kɛn naaɗe jaay booy taar
ese se ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn bin se naaje kic k'jee kaam-tɔɔkge la?» 41 Isa tɛrlɗen ɔɔ:
«Kɛn naase jaay 'tɛɗkiga tɛɗ jee kaam-tɔɔkge num, kaaɗn naane naase aki tɛɗn
jee kusiŋge eyo. Num gaŋ ɓɔrse naase 'ɗeekki ɔɔki: ‹Naaje se jee kaamje aak
kaaka.› Taa naaŋ se ɓo naase utu iŋgki maakŋ kusiŋse ki se.»

10

Isa aal naagŋ taara ute debm gaam baatge

1 Tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm ɛnd tɔrɗn baatge tu
jaay aal te taa ɗoob eyo, gaaŋ aal gɔt kuuy se, naaŋ se debm ɓoogo ɔɔ debm
tujŋ jeege. 2 Num gaŋ debm aal te taa ɗoobo se, naaŋ se ɓo debm gaam baatge.
3 Ɔɔ debm kɛn iŋg bɔɔb taa ɗoobo se, ɔɔɗiŋ kaam taara ɔɔ baatge se booy
mindiŋa. Ɔɔ baatn naaŋge mala se, naaŋ daŋɗe te roɗe ɔɔ ɔɔɗ teecŋɗe naatn.
4 Kɛn naaŋ jaay ɔɔɗ teecŋɗega naatn se, naaŋ lee naanɗe ki, ɔɔ naaɗe ɔk mɛtiŋa
taa naaɗe booy jeel mindiŋa. 5 Num naaɗe se kɔŋ kɔkŋ mɛtn nam kuuy eyo.
Kɛn naaɗe booyga mindiŋ kic ɓo aaŋiŋ kaaŋa, taa deb kuuy se naaɗe booy
jeel mindiŋ eyo.» 6 Isa se taaɗɗen te kaal naagŋ taara, num gaŋ jee se booy ɔk
mɛtn taar kɛn naaŋ taaɗɗen se eyo.

Isa naaŋ debm gaam bɛɛ

7 Tɛr Isa taaɗɗen daala ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maam se ɓo aan gɔɔ
m'taa ɗoobm baatge. 8 Jeegen ɓaaɗo paac deet naanum ki se, naaɗe se jee
ɓoogge ɔɔ jee tujŋ jeege, naɓo baatge se took te taarɗe eyo. 9 Ɔɔ maam ɓo aan
gɔɔ m'taa ɗoobo. Kɛn debm jaay ɛnd te ɗoobm maam se, naaŋ 'kɔŋ kaaja.
Naaŋ kɔŋ kɛndɛ ɔɔ teecŋ ɓaa gaam te maraadiŋa. 10 Debm ɓoogo ɓaaɗo se, gɛn
ɓoogo, gɛn tɔɔlɔ, gɛn kutu. Num gaŋ maam m'ɓaaɗo se, taa jeege 'kɔŋ kaaja ɔɔ
'kɔŋ kaajŋ gɛn taaɗ eyo.
11 «Maam se m'debm gaam bɛɛ: debm gaam bɛɛ kɛn utu kutn koŋa taa
baatiŋge. 12 Ɔɔ debm kɛn gaam gɛn gurs sum se, naaŋ se mɛl baatge eyo ɔɔ
baatge se lɛ gɛn naaŋ eyo. Kɛn aakga k-sogsogi utu ɓaaɗo se, naaŋ aŋ rɛsn
te baatge. Ɔɔ k-sogsogi se ɓaaɗo ooc baatge ɔɔ wɔɔkɗe naatn. 13 Taa naaŋ lɛ
tɛɗ naabm gɛn gurs sum, ɔliŋ ɗim te baatge eyo. 14 Num maam se m'debm
gaam bɛɛ, maam m'jeel baatumge ɔɔ baatumge kic ɓo jeelum maama 15 aan
gɔɔ Bubum jeeluma ɔɔ maam jeeliŋ naaŋ se, maam m'utu kutn koma taa
baatumge. 16 Ɔɔ maam m'ɔk baatgeŋ kuuy kɛn te naatn kici. Naaɗe se kic ɓo
m'utu m'aɗeno kɔgŋ ɓaao. Naaɗe se kic utu 'booy jeel minduma. Bin se naaɗe
utu tum tɛɗn dɔɔl baatgen kalaŋ ɔɔ debm gaamɗe kic ɓo 'tɛɗn kalaŋ. 17 Bu
se jema taa maam m'utu m'kɛɗn koma ɔɔ tɛɗga num maam m'utu m'duru.
18 Nam nam jaay am kɔɔɗn kɔmb taa tɔɔgɔ se gɔtɔ. Maam mala ɓo m'kɛɗn
koma taa maam se m'ɔk tɔɔgɔ kɛn m'je lɛ m'kɛɗn koma ɔɔ m'ɔk tɔɔgɔ kɛn m'utu
m'duru. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Bubum taaɗumo ɔɔ m'tɛɗa.»
19 Gɔtn se Yaudge jaay booy taar Isa taaɗ bin se, taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap
ey daala. 20 Maakɗe ki se, jee dɛn taaɗ ɔɔ: «Naaŋ lɛ debm sitan ɔɔ do lɛ tɛɗga

gɛn naaŋ̃ eyo. Num iŋg 'booyki taariŋ̃ se gɛn ɗi?» 21 Gaŋ jee mɛtiŋ̃ge ɗeek ɔɔ: «Debm sitan 'kɔŋ taaɗn taargen bin eyo; ɔɔ sitan se 'kɔŋ tɔɔɗn kaam jee kaam-tɔɔkge la?»

Yaudge ɔɔɗ und Isa

22 Kaaɗ kɛn se kaaɗn kuul ki, ɔɔ ɓii kɛn se Jeruzalɛm ki Yaudge tɛɗ tɛɗ maak-raapɗe gɛn ɓii kɛn naaɗe ɗaapo *Ɓee Raa tɛɗo salal*. 23 Gɔtn se daan bɔɔr Ɓee Raa ki mɛtn daabm kɛn k'daŋiŋ̃ daabm Salomon se, Isa lee ɓaa kaam ara kaam ara. 24 Yaudge ɓaaɗo ɔl guruginа ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naaje tap ɓo j'ai booy bini nuŋ ki jaay naai ajesiŋ̃ taaɗn tal se? Kɛn naai ɓo al-Masi lɛ, 'taaɗjesiŋ̃a!» 25 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ey num maam m'taaɗsenga, naɓo naase 'baate 'tookki taaruma. Nakgen maam m'tɛɗ te ro Bubum paac se kic ɓo, taaɗ saaɗn maama. 26 Gaŋ naase 'baate tookki taarum se, taa naase se baatn maamge eyo. 27 Baatn maamge se booy jeel minduma, maam jeelɗe ɔɔ naaɗe se ɔk mɛtuma. 28 Ɔɔ maam m'aɗen kɛɗn *kaajŋ̃ gɛn daayum. Ɔɔ naaɗe se 'kɔŋ kut eyo ɔɔ nam kuuy aɗen kɔŋ kujŋ̃ jim ki eyo. 29 Bubum kɛn ɛɗumɗeno se naaŋ̃ magal do nakge tu paac, nam 'kɔŋ kujŋ̃ ne ɗim jiŋ̃ ki eyo. 30 Maam te Bubum se, naaje k'kalaŋ.»

31 Kɛn Yaudge jaay booy taar se, naaɗe tɔso ko daala gɛn tund tɔɔliŋ̃a. 32 Gaŋ tɛr Isa taaɗɗen ɔɔ: «Nakgen jiga sum se, maam m'tɛɗga dɛna te ro Bubuma ɔɔ naase aakkiga te kaamse. Num taa nakŋ kɛn gay jaay naase je amki tund tɔɔl se?» 33 Yaudge tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Taa nakŋ jigan naai tɛɗ se ɓo, naaje k'je j'ai tund tɔɔl eyo. Num gaŋ naai ɓo naaj *Raa, taa naai debkilimi sum ɓo 'tɛɗ roi aan gɔɔ Raa.» 34 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maakŋ *Ko Taar Raa naase ki se, taar se k'raaŋiŋ̃ga raaŋa j'ɔɔ: *Naase se raage*.»†

35 «'Booyki, Raa jaay daŋ *raage*, jeegen kɛn naaŋ̃ taaɗɗen taariŋ̃ se. Bin se, k'jeelki taar Raa k'raaŋiŋ̃ga raaŋ se nam aŋ̃ kɔŋ tɔɔl eyo. 36 Gaŋ maam kɛn Bu mala ɓo bɛɛr ɔɔɗumo ɔɔ ɔlumo do naaŋ ki, taa maam m'taaɗga taaɗ m'ɔɔ maam Goon Raa sum ɓo, naase ɔɔki maam m'naaj naaj Raa. 37 Kɛn maam jaay m'tɛɗn naabm gɛn Bubum ey num, ɔŋ̃te 'kaalki maakse dom ki. 38 Num kɛn naabm maam m'tɛɗ se jaay gɛn Bubum num, kɛn naase 'baate 'kaalki maakse do maam ki kic num, naase aalki maakse do naab kɛn maam m'tɛɗ se. Ute naaŋ̃ se naase aki kɔŋ jeel Bubum se, utu te maama, ɔɔ maam m'iŋg te naaŋ̃a.» 39 Gɔtn se magal Yaudge iiŋ̃ daala, je aŋ̃ kɔkɔ, gaŋ naaŋ̃ iik uj jiɗe ki. 40 Naaŋ̃ ɔk tɛrl ɓaa iŋg do ool gɛn Jordan kɛn kaam naane, gɔtn se ɓo kɛn Jan lee *batizno jeege. 41 Gɔtn se jeege dɛna ɓaaɗo ɔŋiŋ̃a, naaɗe ɗeek ɔɔ: «Ɗeere, Jan-Batist ɔŋ tɛɗ te nakŋ-kɔɔɓm gam eyo, num gaŋ taargen paacŋ̃ naaŋ̃ taaɗ ro gaab kɛn se, kalaŋ kic ooc te naaŋ ki eyo.» 42 Gɔtn se jeege dɛna took aal maakɗe do Isa ki.

11

Yo Lazar

1-2 Gaaba kalaŋ k'daŋiŋ̃ Lazar, naaŋ̃ se gɛnaa Mari te gɛn Mart ɔɔ naaɗe se tiŋg Betani ki. Mari ese ɓo kɛn ɔtɔ uubm oot koot jɛ Mɛlje Isa ki, ɔɔ ɔtiŋ̃siŋ̃ te bɛɛkiŋ̃a. Gaŋ ɓii kalaŋ gɛnaaŋ̃ Lazar se ooc kɔɔŋ̃ɔ. 3 Gɛnaaŋ̃gen mɛndge se ɔl deba ɓaa taaɗ Isa ki ɔɔ: «Mɛlje ɓɛrɛ, debm naai 'jeŋ̃ se oocga kɔɔŋ̃ɔ.» 4 Kɛn Isa jaay booy taar se, naaŋ̃ ɗeek ɔɔ: «Kɔɔŋ̃ Lazar se aŋ̃ kɔŋ tɔɔl eyo, num naaŋ̃ se utu 'taaɗn nookŋ *Raa. Ɔɔ ute kɔɔŋ̃ Lazar se, Goon Raa *nookiŋ̃ ute 'keeme.»

---

* **10:22** Laa kɛn ara se ɔl gaan *Israɛlge saap do kaaɗ kɛn Juda Makabɛ ɗaap Ɓee Raa kɛn Jeruzalɛm ki kɛn do dɔkiŋ̃ Antiɔs tujiŋ̃o maakiŋ̃ se ɔɔ naaŋ̃ se maakŋ ɓaar kɛn kaaru ute si-mɛcɛ-kaar-sɔɔ (164) kaaɗ kɛn se j'ooj te Isa *al-Masi ey ɓɔrtɔ. † **10:34** Aak KKR 82.6.

5 Ey num Mart te gɛnaaŋ̃ Mari ɔɔ Lazar se, Isa jeɗe aak eyo. 6 Gaŋ gɔtn ese
kɛn Isa jaay booy ɔɔ Lazar kɔɔŋ̃ɔ se, naaŋ̃ ɔɔp tɛɗ ɓii dio gɔt kɛn k'ɓaaɗo j'ɔŋiŋ̃
se. 7 Kɛn ɓii di jaay deel se, naaŋ̃ ɗeek jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ: «Jˈiiŋ̃ kˈtɛrl kˈɓaaki taa
naaŋ Jude ki.» 8 Gɔtn se jee mɛtiŋ̃ ki ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Debm dooyje, gɔɔr gɔɔr ese
sum ɓo Yaudge je ai tund tɔɔli te koa se ɓo, naai 'je tɛrl ɓaa gɔtn naane daal
ne?» 9 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtɔ jaay iipga ɔɔ kaaɗa jaay ookga se naaŋ̃ lɛk bini aan
tɛgɛr jaay ooc ey la? Taa naaŋ̃ se ɓo debm lee te kaam kaaɗa se naaŋ̃ rɔɔk eyo,
taa te kaam kaaɗa se naaŋ̃ aak nakgen do naaŋ ki. 10 Anum debm lee nɔɔr
se, naaŋ̃ 'rɔɔkŋ kooco taa gɔtn wɔɔr kɛn aŋ̃ wɔɔr gɔtɔ se gɔtɔ.» 11 Kɛn Isa jaay
taaɗ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ tɛr ɗeekɗen ɔɔ: «Ɓɛrɛ, mɛɗjege Lazar se, kaaminŋ̃ ɔkga
bia, gaŋ maam mˈutu mˈaŋ̃ ɓaa duru.» 12 Jee mɛtiŋ̃ ki se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, kɛn
naaŋ̃ jaay tooɗga bi se, naaŋ̃ utu 'kɔŋ lapia.» 13 Ute naaŋ̃ se Isa jeɗen taaɗn
ɔɔ Lazar se ooyga. Gaŋ maak-saapm naaɗe ki se, ɔɔ daan naane Isa taaɗɗen
te tooɗn bi aan gɔɔ kɛn jeege lee tooɗ se sum. 14 Gɔtn se Isa taaɗɗesiŋ̃ tal ɔɔ:
«Ɓɛrɛ, Lazar se ooyga. 15 Num kɛn Lazar ooy jaay maam gɔtɔ gɔtn naane se,
maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki
paac. Ɓɔrse jˈiiŋ̃ kˈɓaa kˈjˈɔŋiŋ̃ki.» 16 Gɔtn se debm mɛtiŋ̃ kɛn kˈdaŋiŋ̃ Tɔma ɔɔ
roŋ̃ Tɔma se je ɗeekŋ ɔɔ rɔŋɔ, naaŋ̃ ɗeek jee mɛtn Isa kɛn mɛtiŋ̃ge se ɔɔ: «Naaje
kic ɓo jˈiiŋ̃ kˈɓaaki te naaŋ̃a jˈaki ɓaa kooy kalaŋ.»

Isa tɔɔg maakŋ Mart te gɛn Mari

17 Kɛn Isa jaay aan se, ɔŋ Lazar ɔkga ɓii sɔɔ maakŋ ɓaaɗ kɛn aan gɔɔ iiɓi se.
18 Aan gɔɔ Betani se gɔɔr te Jeruzalɛm, daanɗe se ɔk kilɔmɛtir ɓaa ɓaa nakŋ
mɔtɔ sum se, 19 taa naaŋ̃ se ɓo, Yaudge dɛna ɓaaɗo taa 'ɗaar ro Mari ute Mart
ki taa yo gɛnaaɗe. 20 Kɛn Mart jaay booy ɔɔ Isa utu ɓaaɗo se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa ɔŋiŋ̃a,
gaŋ Mari se ɔɔp iŋg ɓeene. 21 Kɛn Mart jaay aan se ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛluma, kɛn
naai jaay utu gɔtn ara ki num, kaaɗn naane gɛnaam 'kooy eyo. 22 Gaŋ ɓɔrse
kɛn naaŋ̃ ooyga kic ɓo maam mˈjeele nakŋ paacŋ̃ kɛn naai 'tɔndga mɛta gɔtn
Raa ki se, Raa se naaŋ̃ aisiŋ̃ kɛɗa.» 23 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Gɛnaai se utu 'duru.»
24 Gɔtn se Mart tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, maam mˈjeele ɓiin dunia naŋ jaay jeege
utu aɗe dur se, naaŋ̃ kic utu aɗe duru.» 25 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maam ɓo debm dur
jeege daan yoge tu ɔɔ kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. Debm kɛn jaay aal maakiŋ̃ do
maam ki se, ooyga kic ɓo utu 'kɔŋ kaaja. 26 Debm jaay iŋg ɔɔ aal maakiŋ̃ do
maam ki se, naaŋ̃ se mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. Num do taar kɛn se naai 'took la?»
27 Gɔtn se Mart tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma, maam se mˈaal maakum doi ki taa naai
ɓo *al-Masi, Goon Raa, kɛn utu aɗe ɓaa do naaŋ ki se.»

28 Kɛn Mart jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa ɔŋ gɛnaaŋ̃ Mari ɔɔ taaɗiŋ̃
naaŋ ki ɔɔ: «Debm dooyje se ɓaaɗoga ɔɔ naaŋ̃ daŋi.» 29 Kɛn Mari jaay booy taar
se, naaŋ̃ naar iiŋ̃ ɓaa gɔtn Isa ki. 30 Naaŋ̃ kɛn se Isa ɛnd te Betani ki ey ɓɔrtɔ.
Naaŋ̃ utu iŋg kiŋg gɔt kɛn Mart ɔŋiŋ̃o se. 31 Gaŋ Yaudge se iŋg kiŋg ɓeene ute
Mari, naaɗe iŋg sɛliŋ̃ sɛlɛ. Kɛn naaɗe jaay aakiŋ̃ naaŋ̃ naar iiŋ̃ teec se, naaɗe
ɔk mɛtiŋ̃a. Taa naaɗe saap ɔɔ: «Kaaɗn naane naaŋ̃ ɓaa ɓaa taa ɓaaɗ ki se, gɛn
ɓaa keeme.» 32 Kɛn Mari jaay aan ɔŋ Isa gɔt kɛn naaŋ̃ iŋg se, jaay naaŋ̃ aakiŋ̃
se, ooc mɛtn jɛŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, kɛn naai jaay utu gɔtn ara ki num,
kaaɗn naane gɛnaam se 'kooy eyo.» 33 Kɛn Isa aak Mari te Yaudgen ɔko mɛtiŋ̃a
jaay baag keeme se, gɔtn se Isa maakiŋ̃ ɔŋ ɗaar eyo, gɔtn se maakiŋ̃ tuju.
34 Naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naase aaliŋ̃kiga kaam gay?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje,
'ɓaaɗo kaaka.» 35 Gɔtn se Isa eeme. 36 Gaŋ Yaudge taaɗ ɔɔ: «Aakki tu! Lazar
se naaŋ̃ jeŋ̃ dɛn aak eyo!» 37 Anum maakɗe ki se, jee kandum ɗeek ɔɔ: «Debm
kaam-tɔɔkɔ kic naaŋ̃ ɔɔɗiŋ̃ kaaminŋ̃a, num Lazar ɓo n̰ˈɔŋ gaasiŋ̃ te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan yoge tu

38 Gɔtn se tɛr Isa maakiŋ ɔŋ ɗaar ey daala, naaŋ iiŋ ɓaa taa ɓaaɗ ki. Ɓaaɗn
se aan gɔɔ iiɓi ɔɔ taariŋ se naaɗe gaasiŋ te koa. 39 Gɔtn se Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Ko
taar ki se ɔɔɗiŋki naata.» Mart, gɛnaa debm ooy se, ɗeekiŋ ɔɔ: «Mɛluma, naaŋ
se ɔkga ɓii sɔɔ maakŋ ɓaaɗ ki; ɓɔrse naaŋ tɛɗn ootga.» 40 Gaŋ Isa ɗeekiŋ ɔɔ:
«Maam taaɗiga taaɗa m'ɔɔ kɛn naai jaay aalga maaki do maam ki num naai
utu 'kaakŋ *nookŋ Raa ey la?» 41 Gɔtn se naaɗe ɔɔɗ und te ko taar ki se naata,
Isa uun kaamiŋ raan ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Bua, m'tɔɔmi taa naai 'booyumga. 42 Ɗeere,
maam se m'jeele daayum nakŋ maam m'tɔndga mɛti ɓo, naai 'lee 'booyum
booyo. Anum m'taaɗ se taa jee dɛn gurug aalum se, naaɗe 'jeele naai ɓo
ɔlumo.» 43 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ se, naaŋ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋɔ ɔɔ: «Lazar
'teeco!» 44 Gɔtn ese debm ooyga kooy se teeco, ɔɔ teeco se jiŋge te jɛŋge se
k'teeliŋga teel te kala ɔɔ daan kaamiŋ se naaɗe deebiŋ kala. Gɔtn se Isa ɗeek
jeege tu ɔɔ: «'Tuutiŋki kaliŋgen roŋ ki se naata ɔɔ ɔŋiŋki naaŋ ɓaa.»

Magalgen gɛn Yaudge se ɛnd tɛl gɛn tɔɔl Isa

45 Yaudgen ɓaaɗo ɗaar ro Mari ki se, naaɗe jaay aak nakŋ Isa tɛɗ se, dɛniŋ
took aal maakɗe doŋ ki. 46 Gaŋ jee mɛtiŋge se ɓaa ɔŋ *Parizige ɔɔ taaɗɗen nakŋ
kɛn Isa tɛɗo se. 47 Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute Parizige, naaɗen
*jee kaakŋ mɛtn taargen Yaudge se paac tuso ɔɔ taaɗ ɔɔ: «Gaabm se j'aŋki tɛɗn
ɔɔ ɗi? Naaŋ lɛ tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge dɛna ɔŋ eyo. 48 Kɛn jaay j'ɔŋiŋ te naaŋ se lɛ,
jeege paac utu 'tookŋ taar naaŋa. Ɔɔ ɓɛrɛ sɔm *Rɔmɛge se utu aɗe ɓaao ɔɔ utu
an tɔɔkŋ te Ɓee Raajege ɔɔ utu an tɛrɛcŋ te naaŋjege.» 49 Maakɗe ki se gaaba
kalaŋ k'daŋiŋ Kayip. Ɓaar se, naaŋ ɓo magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, naaŋ ɗeek
ɔɔ: «Naase se 'jeelki ɗim eyo. 50 Naase 'saapki kic ɓo ɔŋiŋki eyo, ey num bɛɛki
se, deb kalaŋ ɓo 'kooyo 'kɔŋ jee dɛna. Bin se naaŋjege se 'kɔŋ tɛrɛcŋ te magaliŋ
eyo.» 51 Taa ɓaar se naaŋ ɓo magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, bin se taar naaŋ
taaɗ se iiŋo maak-saapm naaŋ maliŋ ki eyo, gaŋ taar naaŋ taaɗ se, iiŋo gɔtn
Raa ki. Ɔɔ taar naaŋ taaɗ se je taaɗn ɔɔ: Isa se utu kooy taa Yaudgen te dɛniŋ,
52 ɔɔ naaŋ utu kooy se taa Yaudge kaliŋ ki sum eyo, num gaŋ kooy naaŋ se utu
'tusn gaan Raagen gɔtn ɓaa se paac 'tɛɗn kalaŋ.
53 Ɓii kɛn se sum ɓo, magal Yaudge uun doa taa tɔɔl Isa. 54 Taa naaŋ se mɔɔtn
Isa baate lee maakŋ Yaudge tu, naaŋ iik tɔk ɓaa maakŋ naaŋ ki kalaŋ bini
k'daŋiŋ Epraim, kɛn gɔɔr te kɔɗ-ɓaara. Gɔtn ese ɓo naaŋ ɓaa iŋg te jee mɛtiŋ
ki.
55 Jeege dɛna iiŋo taa naaŋge tun kuuy ɔɔ ɓaaɗo Jeruzalɛm ki, gɛn tugŋ
ɗaapm roɗe naan Raa ki, taa *laa Paakŋ gɛn Yaudge se ɔɔpga gɔɔrɔ. 56 Daan
bɔɔr *Ɓee Raa ki se naaɗe lee je Isa ɔɔ gɔtn se naaɗe taaɗ te naapa ɔɔ: «Naase
tap ɓo 'saapiŋki ɔɔki ɗio? Ɓɛrɛ, ɗaam jaay ey num, Isa se aɗe kɔŋ ɓaa laa ki se
eyo.» 57 Taa magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute Parizige se, taaɗga taaɗ jeege
tu ɔɔ: «Debm kɛn jaay jeel gɔtn Isa num, aɗen taaɗn gɔtiŋa taa naaɗe aŋ ɓaa
kɔkɔ.»

12

Mari ɔt itir jɛ Isa ki
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

1 Kɛn Isa jaay aan Betani ki gɔtn kɛn naaŋ duro Lazar daan yoge tu se, ɔɔpga
ɓii mɛcɛ sum ɓo, Yaudge 'tɛɗn *laa Paak. 2 Gɔtn se k'tɛɗ kɔsɔ taa naaŋa ɔɔ Mart
uuno kɔsɔ se, ɓaaɗo tɔnddesiŋa. Gaŋ maakŋ jeege tun iŋg ɔs kɔs te Isa se, Lazar
kic utu maakɗe ki. 3 Gɔtn se Mari uuno itir aas kaam ɗoocŋ kurku ɔɔ itir se
k'daŋiŋ *nard* ɔɔ naaŋ se itir salal ɔɔ ɔɔŋɔ. Naaŋ jɛɛr itir se do jɛ Isa ki ɔɔ ɔtiŋsiŋ
ute bɛɛkiŋa ɔɔ ɓee naaɗe iŋg maak ki se, oot itir itir sum. 4 Gɔtn ese maakŋ jee
mɛtiŋ ki se, debm kɛn k'daŋiŋ Judas Iskariɔt se, naaŋ ɓo kɛn tɛɗga num utu

aŋ̃ kut se, ɗeek ɔɔ: 5 «Bɛɛki se, itir se jaay k'dugiŋ̃ga utu tamma kaar-mɔtɔ* ɔɔ gursn se k'nigŋ jee daayge tu num bɛɛ ey la?» 6 Kɛn Judas jaay taaɗ bin se, taa naaŋ̃ saap ɓo do jee daayge tu eyo, num gaŋ taa naaŋ̃ debm ɓoogo; aan gɔɔ naaŋ̃ debm kɔkŋ gursɗe ɗey se, naaŋ̃ iiŋ̃ga num lee tuun tuun mɛtn gursn ese. 7 Gɔtn se Isa ɗeek ɔɔ: «Mɛnda se ɔniŋ̃ kaam kalaŋ! Nakŋ naaŋ̃ tɛɗum se kɛse ɓo aasga gɛn ɓii duubuma. 8 Jee daayge se daayum utu te naase. Num gaŋ maam se, daayum m'kɔŋ kiŋg te naase eyo.»

Magal Yaudge je tɔɔl Lazar

9 Kaaɗ kɛn se Yaudge dɛna kɛn booy jaay j'ɔɔ, ɔɔ Isa utu Betani ki se, naaɗe iiŋ̃ ɓaaɗo. Naaɗe ɓaaɗo se taa Isa sum eyo, num naaɗe ɓaaɗo se taa kaakŋ Lazar kɛn naaŋ̃ duriŋ̃o daan yoge tu se kici. 10 Gɔtn se *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu uun doa gɛn tɔɔl Lazar kici. 11 Taa Lazar se, Yaudge dɛna iiŋ̃ rɛsɗe ɔɔ ɓaaɗo uun taar Isa.

Isa ɛnd Jeruzalɛm ki aan gɔɔ Gaarge
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)

12 Mɛtbeeŋ̃ki se, jee dɛn ɓaaɗo gɛn tɛɗn *laa Paak se, booy ɔɔ Isa utu ɓaaɗo Jeruzalɛm ki. 13 Naaɗe gaaŋo doomo jiɗege tu, ɔɔ teec ɓaaɗo dɔɔɗ Isa. Naaɗe dɔɔɗiŋ̃ se, ɗɔɔb ɔɔy ɔɔ:
«*Ozaana*†,
**Raa tɛɗn bɛɛŋ̃ do deb kɛn ɓaaɗo te ro Mɛljege Raa, naaŋ̃ se ɓo Gaar *Israɛlge*‡.»*
14 Isa ɔŋ goon buur gaaba se ook iŋgo do ki, aan gɔɔ taar kɛn k'raaŋo do dɔkiŋ̃a kɛn ɗeek ɔɔ: 15 *Jee maakŋ gɛgɛr kɛn Sion ki,*§*ɔŋ̃te 'ɓeerki, aakki gaarse ookoga do goon buur kɛn gaaba utu ɓaaɗo.**
16 Nakgen deel mɛtn-jiki paac se kaaɗ kɛn se, jee mɛtiŋ̃ ki se ɔŋ jeel ɔk te mɛtiŋ̃ eyo. Num gaŋ kɛn Isa Raa *nookiŋ̃ se jaay ɓo, naaɗe saap ɔŋiŋ̃a nakŋ Isa tɛɗ se, taa nakŋ se k'raaŋiŋ̃oga raaŋa do dɔkiŋ̃a ɔɔ kɛse ɓo nakgen kɛn jeege tɛɗiŋ̃siŋ̃ se.
17 Anum jee dɛn iŋgo te Isa jaay aako kɛn naaŋ̃ daŋo Lazar maakŋ ɓaaɗ ki jaay Lazar duro daan yoge tu se, naaɗe se ɓo ɓaaɗo ɔɔs maaniŋ̃ jeege tu. 18 Aan gɔɔ naaɗe booyga booy nakŋ-kɔɔɓm naaŋ̃ tɛɗo se, taa naaŋ̃ se ɓo jeege teec ɓaaɗo dɔɔɗ Isa. 19 Gɔtn se *Parizige baag taaɗn te naapa ɔɔ: «Aakki! Naaŋ̃ se lɛ cirga dojege, ɔɔ ɓɔrse se lɛ, jeege paac ɓaaga mɛtiŋ̃ ki.»

Grɛkgen mɛtiŋ̃ge ɓaaɗo je kaakŋ Isa

20 Ɓii *laa Paak ki se, Grɛkgen† mɛtiŋ̃ge ɓaaɗo Jeruzalɛm ki gɛn keem Raa. 21 Naaɗe se ɓo ɓaaɗo ɔŋ Pilip kɛn iiŋ̃o Betsaida kɛn taa naaŋ Galile ki se ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Naka, naaje se k'je kaakŋ Isa.» 22 Pilip ɓaa ɔŋ Andre ɔɔ taaɗiŋ̃ ɔɔ naaɗen di se paac ɓaa taaɗ Isa ki. 23 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓɔrse kaaɗn kɛn *Goon Deba *nookiŋ̃ keem se, aanga. 24 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: kaam teeŋ̃e jaay j'ɔɔciŋ̃ te ey se, naaŋ̃ iŋg gɔtiŋ̃ ki sum. Num gaŋ kɛn j'ɔɔciŋ̃ga num, kaamiŋ̃ se ut naatn, ɔɔ kɛn teeco se ɓaaɗo ooj dɛna. 25 Debm je roŋ̃ se, utu kutn koŋ̃a ɔɔ debm do naaŋ ki ara jaay je Raa cir roŋ̃ se, naaŋ̃ se utu 'kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum. 26 Debm jaay je tɛɗn naabm maam se, 'kɔkŋ mɛtuma. Gɔtn maam m'utu se, debm tɛɗn naabum se kic 'kiŋg te maama. Kɛn debm jaay tɛɗum naabm maam se, Bubum utu aŋ̃ magala.»

Isa taaɗ ɔɔ naaŋ̃ utu 'kooyo

27 Tɛr Isa taaɗ ɔɔ: «Ɓɔrse maam m'iŋg se nirlum aayuma, num gaŋ m'taaɗn m'ɔɔ ɗi? M'taaɗn m'ɔɔ: Bua, aajuma gɛn kaaɗn dubar utu 'kaan dom ki se

---

* **12:5** Tamma kaar-mɔtɔ se aas kɔgŋ deba maakŋ ɓaar ki. † **12:13** Ozaana se je ɗeekŋ ɔɔ: Raa aaja. ‡ **12:13** Aak KKR 118.25-26. § **12:15** Sion se, naaŋ̃ ro Jeruzalɛm kici. * **12:15** Aak Zak 9.9. † **12:20** Grɛkgen se jeegen mɛtjil Yaudge eyo.

'sookumsiŋ naatn rom ki bin ne? Gɔtɔ! Maam ɓaaɗo tap ɓo taa naaŋ se.
28 Bua, *'nookŋ roi.» Gɔtn se k'booy mindi taaɗ maakŋ raa ki ɔɔ: «Maam se
m'nookiŋga ɔɔ m'utu m'aŋ nookŋ daala.» 29 Jee dɛn iŋg gɔtn ese jaay booy se,
taaɗ ɔɔ: «Kɛse Raa ɓo aata.» Gaŋ jee mɛtiŋge ɗeek ɔɔ: «Kɛse *kɔdn Raa gam
ɓo taaɗiŋ.» 30 Gaŋ Isa tɛrl taaɗɗen daala ɔɔ: «Mind taaɗ se taaɗ te maam eyo,
anum naaŋ se, taaɗ te naase. 31 'Bɔrse kaaɗn kɛn Raa an kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tun
do naaŋ ki se aanga. 'Biin se ɓo *'Bubm sitange, naaŋ ɓo Gaar jee kusiŋgen do
naaŋ ki se, j'aŋ tuuriŋ naatn. 32 Kɛn maam se jaay j'uun k'ɗaarumga raan se,
maam m'tɛɗn jeege paac aɗe ɓaa gɔtum ki.» 33 Kɛn naaŋ jaay taaɗ taargen se,
naaŋ je taaɗn ɔɔ te ɗoobm gay jaay naaŋ utu 'kooyo. 34 Jee dɛnge se ɗeekiŋ ɔɔ:
«Naaje k'booy maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔ: *al-Masi se ɓaaɗoga
num naaŋ se 'tiŋg gɛn daayum. Anum gɛn ɗi jaay naai taaɗ ɔɔ: *Goon Debm
j'aŋ tupm tɔɔl ro kaag ki ɔɔ j'aŋ kuun ɗaar raan se? Goon Debm ese kɛn gay
daala?» 35 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɔtn wɔɔr kɛn lee wɔɔrsen gɔtɔ se, kaaɗiŋ ɔɔpga
gɔɔrɔ. Kaaɗ kɛn naaŋ utu se, 'leeki maakŋ gɔt kɛn wɔɔr se, taa bin se gɔtn ɔɔɗ
se asen naar kɔkŋ do jise ki eyo. Taa debm lee maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se lɛ, naaŋ
jeel gɔtn naaŋ ɓaan se eyo. 36 Kaaɗn gɔtn wɔɔr utu se, 'tookki 'leeki utu gɔtn
wɔɔr se. Taa bin se naase aki tɛɗn gaan gɔt kɛn wɔɔrɔ.»
Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ se, naaŋ iiŋ ɔŋɗe ɔɔ ɓaa oom gɔtn dɔk te naaɗe.

Yaudge baate tooko gɛn kaal maakɗe do Isa ki

37 Ute nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛɗ dɛn naanɗe ki se kic ɓo, Yaudge baate kaal
maakɗe doŋ ki rɔk. 38 Taa naaŋ se ɓo taar kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa
ki roŋ Ezayi taaɗno se aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ:
Mɛljege Raa, taari naaje jaay k'lee k'taaɗ jeege tu se, naŋa took uunga
ɔɔ Mɛljege Raa tap ɓo 'tɔɔgiŋ se, naaŋ taaɗga naŋ ki?‡
39 Yaudge jaay ɔŋ aal maakɗe do Isa ki ey se, taa Ezayi se taaɗga taaɗ taar ese
se kici kɛn ɔɔ:
40 *'Deere, jee se Raa turumɗenga kaamɗege ɔɔ tɛɗɗen naaɗe tɛɗga jee do-mɔŋgge*
taa kaamɗe kaakŋ kɔkŋ gɔt eyo ɔɔ biɗe booy kɔkŋ taar eyo
ɔɔ ute maakɗe kic naaɗe kɔŋ booy kuun jaay aɗe tɛrl ro maam ki,
ey num kaaɗ kɛn naane se, maam Raa m'aɗen kaaja.§
41 Kɛn Ezayi jaay taaɗ bin se, taa naaŋ aakga kaak *nookŋ Isa ɔɔ taargen naaŋ
taaɗo se, taaɗ ute naaŋa.
42 Ute naaŋ se kic ɓo maakŋ magal Yaudge tu se, jeege dɛna aal maakɗe do
Isa ki. Naɓo taa *Parizige se, naaɗe ɔŋ taaɗiŋ tal naan jeege tu eyo, taa naaɗe
ɓeer ɔɔ sɔm Parizige aɗen tuur naatn, maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak
ki se. 43 Taa naaɗe je tɔɔm kɛn jikilimge lee tɔɔmɗe se ɓo, bɛɛ cir kɛn Raa ɓo
aɗen tɔɔmɔ.

Isa se naaŋ ɓo gɔtn wɔɔr gɛn jee do naaŋ ki

44 Gaŋ gɔtn se Isa uun mindiŋ raan taaɗ ɔɔ: «Debm jaay aal maakiŋ do maam
ki se, naaŋ aal maakiŋ do maam ki sum eyo, num naaŋ se aal maakiŋ do Deb
kɛn ɔlumo. 45 Ɔɔ debm kɛn aakumga maam se, aakga Debm kɛn ɔlumo se kici.
46 Maam se m'gɔtn wɔɔr kɛn ɓaaɗo do naaŋ ki se, taa debm jaay aalga maakiŋ
do maam ki se, naaŋ 'kɔŋ kiŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ eyo. 47 Kɛn debm jaay booy
taaruma ɔɔ ɔkiŋ maakiŋ ki ey se, maam ɓo m'aŋ kɔjŋ bɔɔrɔ doŋ ki eyo. Taa
maam m'ɓaaɗo se, gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tun do naaŋ ki eyo, num m'ɓaaɗo
se gɛn kaajŋ jeegen do naaŋ ki. 48 Debm jaay ɔɔɗ unduma ɔɔ baate tookŋ
taarum se, bɔɔrɔ utu koocŋ doŋ ki. Taa ɓiin dunia an naŋ se, taargen maam
m'taaɗiŋ se ɓo utu aŋ kɔjŋ bɔɔrɔ doŋ ki. 49 Taargen maam taaɗ se, m'tɛrɛc te

‡ **12:38** Aak Eza 53.1. § **12:40** Aak Eza 6.9-10.

dom eyo. Kɛse Bu kɛn ɔlumo se ɓo ɔlum m'taaɗ taargen se ɔɔ m'dooy jeege.
50 Maam m'jeele taar kɛn naaŋ taaɗumo gɛn tɛɗa se, kɛse ɓo taar kɛn ɛɗ kaaja
gɛn daayum. Taar kɛn maam m'taaɗ se, m'taaɗiŋ aan gɔɔ kɛn Bu taaɗumsiŋo.»

13

Isa tug jɛ jeeŋgen mɛtiŋ ki
(Mt 26.19-20; Mk 10.35-45; Lk 22.14-18,24-27)

1 Aan gɔɔ ɔɔpga ɓii kalaŋ sum ɓo Yaudge 'tɛɗn *laa Paak se, Isa jeelga kaaɗn
kɛn naaŋ 'kiiŋ kɔŋ do naaŋa an ɓaa gɔtn Bubiŋ ki se aasga. Ɔɔ jeeŋgen do naaŋ
ki se daayum naaŋ jeɗen aak eyo. Ɔɔ naaŋ jeɗen ute maakiŋ paac. 2 Kɛn aan
kaaɗn kɔs ki jaay naaɗe baag kɔsɔ se, kaaɗ kɛn se *Ɓubm sitange ɛndga kɛnd
maakŋ Judas goon Simon Iskariɔt ki, gɔtn se naaŋ saap je ɗoobm an kutn Isa.
3 Aan gɔɔ Isa se jeel Bu se ɛɗiŋga nakge paac kaam jiŋa, taa naaŋ iiŋo gɔtn
*Raa ki ɔɔ tɛɗga num utu 'tɛrl ɓaa gɔtn Raa ki se, 4 kɛn naaɗe utu ɔs kɔs se Isa
iiŋ ɔɔɗ aal kal magaliŋa ɔɔ uun dɔɔk maakiŋ ute kal kɛn k'lee k'j'ɔtn jɛ jeege.
5 Tɛr naaŋ ɔmb maane maakŋ baay ki ɔɔ baag tugŋ jɛ jee mɛtiŋ ki ɔɔ ɔtɗesiŋ
te kal kɛn naaŋ uun dɔɔkŋ maakiŋ ki se. 6 Kɛn jaay aan do Simon Piɛr ki se,
Simon Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «Mɛluma, naai ɓo am tugŋ jɛ maam ne?» 7 Isa tɛrliŋ ɔɔ:
«Nakŋ maam tɛɗ se, ɓɔrse naai 'kɔŋ jeel mɛtiŋ eyo, num gaŋ tɛɗga jaay sɔm
naai utu 'jeel kɔkŋ mɛtiŋ bɛɛ.» 8 Gɔtn se Simon Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai ɓo am
tugŋ jɛ maama! Gɔtɔ!» Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Kɛn maam jaay m'tugi te jɛi ey se, ɗim
jaay ai tum te maam se gɔtɔ.» 9 Gɔtn se Simon Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, jɛm sum
eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.» 10 Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «Debm jaay roogga
roog se, kɔŋ roogŋ kuuy ey sum kɛn ɔɔpiŋ se 'tugŋ jɛŋ sum taa debm roogga se
roŋ paac aacga walak ɔɔ naaŋ tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki. Ɓɔrse naase 'tɛɗkiga
jee aak bɛɛ naan Raa ki, naɓo 'paacki eyo.» 11 Taa debm kɛn jaay utu aŋ kut
se, Isa jeeliŋa. Taa ɗi naaŋ ɗeek ɔɔ: «Naan Raa ki se naase aakki bɛɛ 'paacki
eyo.»

12 Kɛn Isa jaay tug jɛ jeeŋge aas se, naaŋ uun uus kal magaliŋa, ɔɔ ɓaaɗo
iŋg gɔt kɛn naaɗe iŋg ɔs kɔs se. Gɔtn se naaŋ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Nakŋ maam
m'tɛɗsen se, naase 'jeel ɔkki mɛtiŋ ɗey la? 13 Kɛn naase jaay 'daŋumki ɔɔki:
‹Debm Dooyje› ɔɔ ‹Mɛlje› se, taarse se mɛt ki. Ɗeere, maam ɓo m'Debm Dooyse
ɔɔ Mɛlse. 14 Kɛn maam Mɛlse ɔɔ m'Debm Dooyse jaay ɓo m'tugsen jɛsege se,
bɛɛki se, naase kic 'lee 'tugki jɛ naapge bin kici. 15 Kɛn maam jaay m'tɛɗsen
naaŋ se, taa naase kic ɓo aki kɔŋ tɛɗn aan gɔɔ gɛn maam m'tɛɗseno se kici.
16 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm tɛɗn naaba gɔtn deb ki se, naaŋ se magal
cir debm kɛn naaŋ lee tɛɗiŋ naaba eyo ɔɔ debm aaŋ naaba deb ki se, naaŋ
magal cir debm kɛn lee ɔliŋ naaba eyo. 17 Nakgen se, ɓɔrse naase 'jeel ɔkkiga
mɛtiŋa kɛn naase jaay 'tɛɗiŋkiga naaŋ se num, maakse 'raapo. 18 Taar kɛn
maam m'taaɗse, m'taaɗ te naase paacki eyo, taa jeegen kɛn maam ɓo m'bɛɛr
m'tɔɔɗɗe se, maam jeelɗe. Gaŋ taar kɛn k'raaŋiŋ do dɔkiŋ se, aanga ɗoobiŋ ki
kɛn ɔɔ: *Debm kɛn lee ɔs mappa te maam se, 'tɛrlumga naaga.**
19 «Kɔr nakŋ se jaay ute kaan se, maam m'taaɗsesiŋ ɓɔrse. Bin se nakŋ se
jaay aanga kic num, naase aki 'jeele maam se debm kɛn tiŋg gɛn daayum.
20 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm dɔɔɗ ɔk debm kaaŋ naabum jiga se, naaŋ
se dɔɔɗ ɔkum maam mala, ɔɔ debm dɔɔɗ ɔkum maam se dɔɔɗ ɔk Debm kɛn
ɔlumo.»

Isa taaɗ ɔɔ Judas utu aŋ kutu
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

* **13:18** Aak KKR 41.9.

21 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, gɔtn se maakiŋ̃ tuju. Ɔɔ naaŋ̃ taaɗɗesiŋ̃ tal
ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: maakse ki se deb kalaŋ utu am kutu.» 22 G̃ɔtn
se jee mɛtiŋ̃ ki baag tɛrl kaakŋ naapa ɔɔ saap maakɗe ki ɔɔ: «Naaŋ̃ tap ɓo taaɗ
te naŋa?» 23 Deb kalaŋ maakŋ jee mɛtiŋ̃ ki se, naaŋ̃ se ɓo debm kɛn Isa jeŋ̃ se
utu iŋg cɛɛŋ̃ ki†. 24 Gɔtn se Simon Piɛr tɛɗiŋ̃ nakŋ kɛn naaŋ̃ an kaakŋ jeel ro ki
ɔɔ: «N̰'tɔnd mɛtiŋ̃ naaŋ̃ tap ɓo n̰'taaɗ te naŋa?» 25 Gɔtn se debm kɛn mɛtn Isa
kɛn ese se dɛj kaaɗn Isa ki tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, kɛse tap ɓo naŋa?» 26 Isa
tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛse debm kɛn maam m'utu m'dupm mappa ɔɔ m'kɔl maakŋ baay
ki jaay m'aŋ̃ kɛɗ se.» Gɔtn se Isa dup mappa ɔl maakŋ baay ki ɔɔ ɛɗ Judas goon
Simon Iskariɔt ki. 27 Kɛn Judas jaay ɔk mappan ji Isa ki se, gɔtn ese sum ɓo
*Bubm sitange ɓaaɗo ɛnd maakiŋ̃ ki. Gɔtn se Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Nakŋ naai 'je 'tɛɗa
se 'naar tɛɗiŋ̃ yɔkɔɗɔ.» 28 Gaŋ jee iŋg gɔtn ese se maakɗe ki se, mɛtn taar kɛn
naaŋ̃ taaɗ se, nam tap ɓo booy jeel te mɛtiŋ̃ eyo. 29 Aan gɔɔ Judas ɓo debm
bɔɔbm gursɗe ɗey se, jee mɛtiŋ̃ge saap ɔɔ kaaɗn naane Isa jeŋ̃ taaɗn ɔɔ n̰'ɓaa
n̰'dugo nakŋ tɛɗn laa, ey lɛ jeŋ̃ taaɗn ɔɔ n̰'ɓaa n̰'ɛɗ naka jee daayge tu. 30 Gaŋ
gɔtn se, Judas jaay ɔk mappan k'dup k'j'ɛɗiŋ̃siŋ̃ sum se, naaŋ̃ naar teec naatn.
Ɔɔ kaaɗ kɛn se gɔtɔ tɛɗga nɔɔrɔ.

Isa taaɗɗen ɔɔ k'je naapa

31 Kɛn Judas jaay teec sum se, Isa ɗeek ɔɔ: «Ɓɔrse se *Goon Deba se *nookiŋ̃
ute 'keeme ɔɔ ute ro Goon Deba se Raa kic nookiŋ̃ ute keeme. 32 Aan gɔɔ Raa
nookiŋ̃a utu 'keem ute ɗoobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic ɔɔpga baata
Raa utu aŋ̃ nooko. 33 Gɛnumge‡ maam se m'kɔŋ kiŋg dɛn ute naase ey sum.
Naase utu amki jea naɓo aan gɔɔ kɛn m'taaɗo Yaudge tu se, m'taaɗsen naase ki
kici, gɔtn maam m'an ɓaa se, naase aki kɔŋ ɓaa eyo. 34 Ɓɔrse maam m'taaɗsen
nakŋ naase utu aki tɛɗ se kɛn kiji: 'jeki naapa. Aan gɔɔ kɛn maam m'jeseno
se, bin se naase kic 'jeki naapa. 35 Kɛn naase jaay 'jeki naapa ɗeer num, ute
naaŋ̃ se jeege paac 'jeele, naase se jee mɛtn maam ki.»
36 Gɔtn se Simon Piɛr tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, naai 'ɓaa gay?» Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ:
«Ɓɔrse gɔtn maam m'an ɓaa se, naai am kɔŋ daan eyo. Num kaaɗn naai am
daan se, mɔɔtn kuuy jaayo.» 37 Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, gɛn ɗi jaay naai ɔɔ ɓɔrse
maam m'ai kɔŋ daan ey se? Taa naai se, maam m'kooyo!» 38 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai
se ɓo 'kooy taa maam ne? 'Booy bɛɛ m'ai taaɗa: kɔr kɔrɔn̰jɔ 'kɔɔy ey sum ɓo,
naai 'naajn̰ ɗɔɔl mɔtɔ ɔɔ naai 'jeelum eyo.»

14

*Isa se naaŋ̃ ɗoobm kɛn ɔl jeege gɔtn *Raa ki*

1 Ɔn̰te 'kuunki nirlse, naase aalki maakse do Raa ki ɔɔ aalki maakse do
maam ki kici. 2 Gɔtn kiŋgi utu dɛna raan maakŋ ɓee Bubum ki. Kɛn jaay
gɔtɔ num, kaaɗn naane maam m'taaɗsenga. Maam ɓaa ɓaa se taa m'asen ɓaa
ɗaapm gɔtɔ. 3 Kɛn jaay m'ɓaa ɗaapsenoga gɔtɔ num, maam m'aɗe tɛrlɛ m'utu
m'asen tɔsɔ taa j'aki ɓaa kiŋg tɛlɛ. 4 Naase 'jeelki ɗoobm kɛn maam m'an ɓaa
se. 5 Gɔtn se Tɔma ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, gɔtn naai 'ɓaan ɓaa se naaje k'jeel eyo, ɔɔ
ɗoobm se tap ɓo j'aŋ̃ jeel ɔɔ ɗi?» 6 Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maam ɓo ɗoobo, m'taar mɛt
ki ɔɔ debm kɛn ɛɗ kaaja jeege tu. Ɔɔ debm jaay ɓaa gɔtn Bubum ki se kaal te
ɗoobm maam jaayo. 7 Kɛn naase 'jeelumki maam se, Bubum kic num naase
aŋ̃ki 'jeele. Ɓɔrse, naase 'jeeliŋ̃ki ɔɔ aakiŋ̃kiga te kaamse.»
8 Pilip ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, 'taaɗjen tu Bua, naɓo bɛɛjega sum.» 9 Isa ɗeekiŋ̃
ɔɔ: «Do dɔkiŋ̃ maam m'tiŋg ute naase se ɓo ɔɔ naai 'jeelum ey ne Pilip? Debm

† **13:23** Yaudge se kɛn naaɗe ɔs kɔs num tooɗ rɛs yɛr kɛrlɛ do ji jeele ɔɔ doɗege se ɔliŋ̃ kaam sak tabil.
‡ **13:33** Gɛnumge se gɔtn se Isa je taaɗn ɔɔ jee mɛtiŋ̃ ki se naaŋ̃ jeɗe aan gɔɔ gaan maakiŋ̃ge mala.

aakumga maam se, naaŋ̃ se aakga Raa Bubu. Gɛn ɗĩ jaay ɗeekum ɔɔ: ‹'Taaɗjen tu Raa Bubu se?› 10 Naai 'took ey la kɛn maam m'iŋg ute Bua ɔɔ Bu iŋg te maam se, taargen maam m'taaɗsen se maam m'tɛrɛc ute dom eyo, gaŋ Bu kɛn naaje k'kalaŋ se ɓo lee tɛɗn naabiŋa. 11 'Tookki taaruma kɛn maam m'iŋg ute Bua ɔɔ Bu iŋg ute maam se, kɛn 'tookki taarum ey kic num, 'tookki taa nakŋ-kɔɔɓgen maam m'lee m'tɛɗ se. 12 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: debm aal maakiŋ̃ do maam ki se, 'kɔŋ tɛɗn nakgen aan gɔɔ maam m'lee m'tɛɗ se, ɔɔ naaŋ̃ se utu 'tɛɗn nakgen cir gɛn maam se daala, taa maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki. 13 Nakgen paacŋ̃ naase utu aki tɔnd mɛta te ro maam se, maam m'utu m'aŋ̃ tɛɗa bin ɓo maam Goono se m'taaɗn *nookŋ Bubuma. 14 Nakŋ kɛn naase 'tɔndki mɛta ute ro maam se, maam m'utu m'aŋ̃ kɔŋ tɛɗa.»

*Isa ɗeek ɔɔ utu aɗe kɔl *Nirl Raa jeeŋ̃ge tu (1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33)*

15 «Kɛn naase jaay 'jemki num, naase aki kɔŋ tɛɗn nakŋ kɛn maam m'taaɗsen gɛn tɛɗa se. 16 Maam m'utu m'tɔnd mɛtn Bubuma, ɔɔ naaŋ̃ utu aseno kɔl debm kɛn asen kiŋg noogŋ daayum. 17 Debm kɛn naaŋ̃ aɗe kɔl se, kɛse Nirl Raa mala kɛn taaɗ taar mɛt ki. Naaŋ̃ se jee do naaŋ ki aŋ̃ kɔŋ kɔŋ eyo, taa naaɗe se ɔŋ aakiŋ̃ eyo ɔɔ jeeliŋ̃ eyo. Gaŋ naase se 'jeeliŋ̃ki taa naaŋ̃ utu te naase ɔɔ utu iŋg maakse ki. 18 Maam m'asen kɔŋ kɔŋ̃ gɛnaalge eyo, maam m'utu m'asen tɛrl kɔŋɔ. 19 Ɔɔpga baata jee do naaŋ ki se am kaak ey sum, gaŋ naase se utu amki kaakum m'iŋg zɛɛrɛ, ɔɔ naase kic num aki kɔŋ kaaja. 20 Ɓii kɛn se, naase aki 'jeele maam m'iŋg te Bubuma ɔɔ Bubum iŋg ute maam se, naaje k'kalaŋ ɔɔ naase ute maam se, naaje k'kalaŋki kici.

21 «Taar kɛn maam m'taaɗsen gɛn tɛɗa jaay debm tɛɗiŋ̃ se kɛse ɓo debm jema, ɔɔ debm jem maam se, Bubum kic aŋ̃ jea ɔɔ maam kic m'utu m'aŋ̃ jea ɔɔ m'aŋ̃ taaɗn roma, taa naaŋ̃ am jeele.»

22 Judn kɛn Judas Iskariɔt ey se, ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Mɛlje, naai ɔɔ ajen taaɗn roi naaje ki sum ɔɔ jee do naaŋ ki jaay ai kaak ey se ajensiŋ̃ taaɗn ɔɔ ɗĩ?» 23 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Debm jem maam se 'tookŋ kuun taaruma ɔɔ Bubum se utu aŋ̃ jea maam te Bubum se k'ɓaa gɔtiŋ̃ ki, ɔɔ k'kiŋg tɛlɛ ute naaŋa. 24 Debm kɛn jem ey se, naaŋ̃ 'took taarum eyo. Taar kɛn naase iŋg 'booyki maam m'iŋg m'taaɗsen se m'tɛrɛc te dom eyo, gaŋ naaŋ̃ se Bubum ɔlumo se ɓo taaɗa. 25 Maam m'taaɗsen nakgen se kaaɗ kɛn maam m'utu te naase. 26 Bubu se utu aɗe kɔl *Nirl Salal ute ro maama, taa naaŋ̃ asen noogo ɔɔ naaŋ̃ asen dooy nakge paac, ɔɔ utu asen tɛɗn naase aki saapm jeel mɛtn taargen maam m'taaɗseno se.

27 «Ɔŋ̃te 'kuunki nirlse ɔɔ ɔŋ̃te 'ɓeerki. Maam m'ɓaa ɓaa se m'asen kɔŋ̃ tɔɔsuma kɛn asen tɔɔgŋ maakse, ɔɔ tɔɔsn se ɓo kɛn utu maakŋ maam ki kici. Maam m'asesiŋ̃ kɛɗse aan gɔɔ gɛn jee do naaŋ ki eyo. 28 Naase 'booykiga taar kɛn maam m'taaɗsen m'ɔɔ m'ɓaa ɓaao num m'utu m'aɗe tɛrl m'asen kɔŋɔ. Kɛn naase jaay 'jemki num maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki se, bɛɛki num, maakse raapo taa Bubum se naaŋ̃ magal cirum maama. 29 Maam m'taaɗsen ɓɔrse kɔr nakgen se aan te ey ɓɔrt se, kɛn naaɗe se jaay aanga kic num, naase aki tooko. 30 Naan ki se maam m'kɔŋ taaɗn dɛn te naase ey sum, taa gaar gɛn do naaŋa se utu 'ɓaaɗo. Naɓo ɗeere, naaŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ dom ki eyo. 31 Num gaŋ taa jee do naaŋ ki 'jeel maam se, m'je Bubuma ɔɔ m'tɛɗn nakŋ kɛn naaŋ̃ taaɗumi. Iiŋ̃ki gɔtn ara; k'ɓaaki!»

15

*Isa se naaŋ̃ *ko biŋ̃ mala mala*

1 Isa taaɗ jeege tun mɛtiŋ̃ ki daala ɔɔ: «Maam se aan gɔɔ ko biŋ̃ mala mala
ɔɔ Bubum se, naaŋ̃ ɓo mɛl ko biŋ̃ se. 2 Tɛlɛtgen paacŋ̃ dɔɔk ute maama ɔɔ kɛn
ooj ey se, naaŋ̃ gaaŋ tund naatn. Gaŋ tɛlɛtn kɛn ooj se naaŋ̃ gaaŋ ɗaapiŋ̃a taa
koojŋ̃ dɛn cir kɛn se daala. 3 Taargen kɛn maam m'taaɗsen se, 'ɗaapsenga,
akiga bɛɛ naan *Raa ki. 4 Iŋg 'dɔɔkki ute maama aan gɔɔ kɛn maam m'utu
m'iŋg m'dɔɔk te naase se. Aan gɔɔ tɛlɛtn ko biŋ̃ k'gaaŋ k'j'undga naatn num
ɔŋ ooj ey se se bin ɓo kɛn naase jaay iŋg 'dɔɔkki ute maam ey se, naase aki
kɔŋ tɛɗn nakŋ aak bɛɛ eyo kici. 5 Maam se m'ko biŋ̃ ɔɔ naase se 'tɛlɛtumge.
Debm iŋg 'dɔɔk te maama ɔɔ maam m'iŋg m'dɔɔk te naaŋ̃ se, debm se utu 'tɛɗn
nakgen jiga dɛn aak eyo. Anum kɛn naase jaay 'dɔɔkki te maam ey se aki kɔŋ
tɛɗn ɗim eyo. 6 Debm kɛn iŋg 'dɔɔk te maam ey se j'utu j'aŋ̃ gaaŋ kund naatn
aan gɔɔ tɛlɛtn ko biŋ̃ k'gaaŋ j'undiŋ̃ se naaŋ̃ utu tuutu ɔɔ j'aŋ̃ tɔsn tɔɔcɔ. 7 Kɛn
naase jaay iŋg 'dɔɔkki te maama ɔɔ taarum jaay iŋg maakse ki se, 'tɔndki mɛtn
nakŋ naase 'jeki ɔɔ naase aŋ̃ki kɔŋɔ. 8 'Tɛɗki nakgen bɛɛ dɛna, bin se naase aki
'tɛɗn jee mɛtum ki ɔɔ nakgen se *'nookŋ Bubuma. 9 Maam m'jese aan gɔɔ kɛn
Bubum Raa 'jem maam se kici. Iŋg 'dɔɔkki te maama, bin se naase aki 'jeele
maam se m'jese. 10 Kɛn naase jaay 'tɛɗki nakŋ maam m'taaɗsen gɛn tɛɗa se
num, kɛse naase iŋg dɔɔkki ute maam maakŋ maak-jem ki, aan gɔɔ maam
m'tɛɗ nakgen kɛn Bubum taaɗum gɛn tɛɗa se jaay m'iŋg *dɔɔk ute Bubum
maakŋ maak-jeŋ̃ ki se.

11 «Maam m'taaɗsen nakgen se taa naase aki kɔŋ maak-raapuma, ɔɔ
maak-raapse se 'tɛɗn maak-raapm maraadiŋ̃ ki. 12 'Booyki! Nakŋ kɛn maam
m'taaɗsen gɛn tɛɗa se: 'jeki naapa aan gɔɔ kɛn maam m'jese se. 13 Debm kɛn
jaay ɛɗ koŋ̃a taa mɛɗiŋ̃ge se, naaŋ̃ se jeɗe te maakiŋ̃ cir paac. 14 Nakŋ maam
m'taaɗsen se jaay, naase 'tɛɗiŋ̃ki se, naase se ɓo mɛɗn maamge. 15 Maam
se mɔɔtn m'asen kɔŋ daŋ ɓulumge ey sum, taa debm ɓulu se ɔŋ jeel nakŋ
kɛn mɛliŋ̃ lee tɛɗ se eyo. Num naase se maam m'daŋse mɛɗumge, taa maam
m'taaɗsenga nakgen paacŋ̃ kɛn maam booyo gɔtn Bubum ki. 16 Naase ɓo 'bɛɛr
ɔɔɗumki eyo, anum maam ɓo m'bɛɛr m'tɔɔɗseno se taa m'asen kɔl naaba aki
ɓaa tɛɗn nakŋ aak bɛɛ ɔɔ nakgen tiŋg gɛn daayum. Taa bin se nakŋ naase
paac 'tɔndkiga mɛta ute ro maam se, Bubum asen 'kɔŋ kɛɗa. 17 Nakŋ maam
m'taaɗsen m'ɔɔ aki tɛɗ se: 'jeki naapa.»

Jee do naaŋ ki utu kɔɔɗn kund jee mɛtn Isa ki

18 «Kɛn jee do naaŋ ki jaay ɔɔɗ undse se, 'jeelki naaɗe ɔɔɗ undumoga maam
ɓo deete. 19 Kɛn naase jaay mɛtn jee do naaŋ ki num, kaaɗn naane naaɗe
asen jea, taa naase aki 'tɛɗn mɛtn naaɗe. Gaŋ naase 'tɛɗkiga mɛtn naaɗe eyo,
ɔɔ maam se m'bɛɛr m'tɔɔɗseno maakŋ naaɗe ki se, naase 'tɛɗkiga kalse ki,
taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe ɔɔɗ undse naatn se. 20 'Saapki tu do taar kɛn maam
m'taaɗseno m'ɔɔ: debm tɛɗn naaba gɔtn deb ki se, naaŋ̃ se magal cir debm
kɛn naaŋ̃ tɛɗn naaba gɔtiŋ̃ ki se eyo. Jee se jaay dabarumo maam se, naase
kic, naaɗe utu asen dabara; ɔɔ naaɗe jaay uun taar maam se taar naase kic
ɓo, naaɗe utu kuunu. 21 Naaɗe utu asen tɛɗn nakgen se paac dose ki se taa
maama, taa naaɗe lɛ jeel debm ɔlumo se eyo. 22 Kɛn maam m'ɓaaɗo jaay
m'taaɗɗen te taargen se ey num, naaɗe 'tɛɗn jee *kusiŋ̃ge eyo, num ɓɔrse
maam m'ɓaaɗo m'taaɗɗenga jaay naaɗe baate kuun se, naaɗe 'kɔŋ ɗoobm kɛn
naaɗe an kɔɔɗn doɗe eyo. 23 Debm ɔɔɗ undum maam se, ɔɔɗ und Bubum kici.
24 Nakŋ kɔɔɓgen maam m'tɛɗ daanɗe ki kɛn ɓii kalaŋ nam tɛɗiŋ̃ te ey se, kɛn
maam jaay m'tɛɗiŋ̃ te ey num, naaɗe kɔŋ 'tɛɗn jee kusiŋ̃ge eyo. Num ɓɔrse
nakŋ-kɔɔɓgen maam m'tɛɗɗesiŋ̃ se naaɗe aakiŋ̃ga ute kaamɗe. Ute naaŋ̃ se
kic ɓo naaɗe ɔɔɗ undum maam te Bubuma. 25 Nakŋ naaɗe tɛɗ se aanga ɗoobiŋ̃

ki aan gɔɔ k'raaŋiŋ maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kɛn ɔɔ: *Jee se ɔɔɗ undum se, cɛrɛ sum.**»
26 Tɛr Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Debm utu aɗe ɓaa jaay asen noogse, aɗe kiiŋ gɔtn Bubum ki, ɔɔ kɛn maam m'ɓaaga gɔtn Bubum ki num, m'asesiŋo kɔlɔ. Naaŋ se ɓo Nirl naaŋ Raa mala kɛn taaɗ taar mɛt ki ɔɔ kɛn iiŋo gɔtiŋ ki, kɛn naaŋ ɓaaɗoga se naaŋ mala utu am tɛɗn saaɗuma. 27 Naase kic ɓo utu amki tɛɗn saaɗumge taa gɔtn maam m'baag naabum sum se, naase utuki te maama.»

16

1 «Maam m'taaɗsen taar ese se, taa kaal maaksen naase aalki do *Raa ki se aŋki kɔŋ eyo. 2 J'utu j'asen tuur maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ kɛn kaaɗiŋ utu kaan se, jeege utu asen tɔɔlɔ, maak-saapm naaɗe ki num ɔɔ kaaɗn naane naaɗe tɛɗ tɛɗ naabm Raa. 3 Naaɗe utu 'tɛɗn naaŋ se, taa naaɗe jeelum maam eyo ɔɔ jeel Bubum eyo. 4 Gaŋ maam m'taaɗsen naaŋ se, kɛn kaaɗiŋ aanga kic num, naase aki saapm do taar kɛn maam taaɗseno se. Kaaɗ kɛn maam m'utu m'baag baag naabum se, maam m'ɔŋ m'taaɗseno te naaŋ se eyo, taa maam m'utu te naase.»

*Naabm gɛn *Nirl Raa*

5 Bɔrse maam taaɗga taaɗ m'ɔɔ m'ɓaa ɓaa gɔtn deb kɛn ɔlumo, naɓo maakse ki se, debm jaay 'tɔnd mɛtum ɔɔ naai 'ɓaa gay kic ɓo gɔtɔ. 6 Num gaŋ taa taar maam m'taaɗsen bin se, tujsenga maakse. 7 Ey num taar maam m'taaɗsen se taar mɛt ki; kɛn maam m'ɓaaga se asen tɛɗn jiga naase ki; kɛn maam jaay m'ɓaa te ey num, Debm Noogo se aɗe kɔŋ ɓaa eyo. Num gaŋ kɛn maam m'ɓaaga num m'utu m'aŋo kɔlɔ. 8 Kɛn naaŋ ɓaaɗoga num, naaŋ utu 'taaɗn jeege tun do naaŋ ki se, naaɗe iigga do maak-saapm kɛn naaɗe ɔkɔ do *kusiŋ ki, do nak kɛn ute ɗoobiŋa, ɔɔ tɛr do kɔjŋ bɔɔr kɛn Raa utu kɔjŋ do jeege tu se kici. 9 Maak-saap naaɗe ɔk do kusiŋ ki se lɛ taa naaɗe aal maakɗe dom ki eyo. 10 Ɔɔ maak-saapm kɛn naaɗe ɔk do nak kɛn ute ɗoobiŋ se lɛ, taa maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki ɔɔ mɔɔtn naase amki kɔŋ kaak eyo. 11 Ɔɔ maak-saapm kɛn naaɗe ɔk do kɔjŋ bɔɔr kɛn Raa utu kɔjŋ do jeege tu se lɛ, taa gaar do naaŋ ki se bɔɔrɔ oocga doŋ ki.
12 «M'ɔk nakge dɛna kɛn m'asen taaɗa, naɓo kɛn m'taaɗsesiŋga ɓɔrse kic ɓo, naase aŋki kɔŋ booy kɔk eyo. 13 Kɛn *Nirl Salal kɛn taaɗ taar mɛt ki utu aɗe ɓaa se, naaŋ utu asen tɔɔɗɔ taa naase aki jeel taar mɛt ki se mala mala. Taa taar naaŋ utu 'taaɗ se, 'tɛrɛcŋ doŋ ki ɓo 'taaɗ eyo, gaŋ naaŋ se utu asen taaɗn taar kɛn naaŋ utu aɗe booyo, ɔɔ utu asen taaɗn nakgen utu 'kaan se. 14 Nirl Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naaŋ aɗe booy gɔtum ki se utu asesiŋ taaɗn naase ki. 15 Nakgen paacŋ Bubum ɔk se, nakgen se gɛn maam kici; taa naaŋ se ɓo maam m'taaɗsen m'ɔɔ: nakgen jaay naaŋ aɗe booy gɔtum ki se utu asesiŋ taaɗn naase ki.»

Naase 'maakse utu raapo

16 «Ɔɔpga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛɗga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka.» 17 Gɔtn ese maakŋ jeeŋge tu se jee mɛtiŋge se taaɗ te naapa ɔɔ: «Naaŋ tap ɓo je ɗeekŋ ɔɔ ɗio kɛn taaɗ ɔɔ: ɔɔpga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛɗga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaaka, tɛr ɗeek ɔɔ: maam ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki se? 18 Ɔɔ taariŋ kɛn ɔɔ ɔɔpga baata se, je ɗeekŋ ɔɔ ɗio? Taar naaŋ taaɗ se naaje j'ɔnd te mɛtiŋ eyo.» 19 Isa se jeele kɛn naaɗe je tɔnd mɛtiŋ se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase je aki jeel ute naapa mɛtn taar kɛn maam m'ɗeeksen m'ɔɔ: Ɔɔpga baata naase utu amki kaak eyo, ɔɔ tɛɗga cɔkɔ jaay sɔm utu amki kaak se. 20 'Booyki

* **15:25** Aak KKR 35.19 ɔɔ 69.4.

bɛɛ m'asen taaɗa: naase maakse utu tuju ɔɔ aki keeme, gaŋ jee do naaŋ ki se maakɗe utu 'raapo. Maakse utu tujn̰ ɗeere, naɓo tɛɗga num, maak-tujse se 'dɛl maak-raapo. 21 'Saapki tu do mɛnd kɛn ɓaa ɓaa koojo se: kɛn kaaɗn koojin̰ jaay aanga se, naan̰ dabar bini jaay ooj goono. Kɛn naan̰ oojga num, dirign̰ te dubarin̰ se naatn ɔɔ naan̰ maakin̰ raapo taa goon naan̰ ooj se. 22 Taa naan̰ se, naase kic ɓɔrse utuki maakŋ maak-tuj ki, ɔɔ tɛɗga num, maam m'utu m'asen kaaka ɔɔ bin se maakse utu raapo ɔɔ maak-raapm naase se, nam an̰ kɔŋ tuj eyo.

23 «Bin ɓo, ɓii kɛn se, naase aki tɔnd mɛtn ɗim gɔtum ki ey sum. 'Booyki bɛɛ m'asen taaɗa: nakŋ naase 'tɔndki mɛta gɔtn Bubum ki te ro maam se, naan̰ utu asen kɛɗa. 24 Bini ɓɔrse kic ɓo, naase 'tɔndki te mɛtn ɗim te ro maam eyo; ɓɔrse 'tɔndki mɛta ɔɔ utu aki kɔŋɔ, bin se ɓo maakse 'raap maraadin̰ ki.»

*Isa tɔɔg cir *dunia*

25 «Taargen maam m'taaɗseno paac se, m'taaɗseno ute kaal naagŋ taara. Gaŋ kaaɗin̰ utu 'kaan se, maam m'utu m'asen taaɗn ute kaal naagŋ taar ey sum. Num naan ki se nakgen taaɗ taa Bubum se m'utu m'asesin̰ taaɗn tal tal. 26 Ɓiin se naase aki tɔnd mɛtn nakge paac ute ro maama. Maam m'asen taaɗa taa naase se maam m'kɔŋ tɔnd mɛtn Bu ey sum; 27 taa Bu mala se jese taa naase 'jemki maama ɔɔ naase 'jeelkiga maam se m'iin̰o gɔtn Raa ki. 28 Maam m'ɓaaɗo do naaŋ ki se m'iin̰o gɔtn Bubum ki; ɓɔrse maam m'kiin̰ do naaŋ ki se m'ɓaa gɔtn Bubum ki.» 29 Gɔtn se jee mɛtin̰ ki ɗeekin̰ ɔɔ: «'Booyo, ɓɔrse naai 'taaɗjen tal tal aaljen naagŋ taar ey sum. 30 Ɓɔrse naaje k'jeele, naai se 'jeel nakge paac ɔɔ 'je nam 'tɔnd mɛti ey sum. Taa naan̰ se ɓo naaje k'jeele naai se iin̰o gɔtn Raa ki.» 31 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɓɔrse naase 'jeelkiga sum la? 32 'Booyki! Kaaɗin̰ utu 'kaana, ɔɔ ɓɔrse kaaɗin̰ se aanga, naase utu aki 'kaan̰ wɔɔkɔ ɔɔ naŋa kic ɓo 'kuun ɗoobin̰ ɗoobin̰a ɔɔ utu amki kɔn̰ kalum ki, naɓo maam se m'kalum ki eyo, num Bu se utu te maama. 33 Taargen maam m'taaɗsesin̰ se, taa ute maam se naase aki 'kɔŋ tɔɔsɛ. Ɗeere, naase utu aki 'kɔŋ dubar do naaŋ ki, naɓo aayki kaamse taa maam cirga dunia.»

17

*Isa tɔnd mɛtn *Raa taa jee mɛtin̰ ki*
(Ɛb 7.24-28, 4.14-16)

1 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taarin̰ se, naan̰ uun kaamin̰ raan ɗeek ɔɔ: «Bua, ɓɛrɛ, kaaɗin̰ se aasga naai *'nook Gooni, taa Gooni kic ai nooko. 2 Naai ɛɗin̰ga jikilimge paac kaam jin̰a, taa naan̰ kɛɗn *kaajn̰ gɛn daayum jeege tun naai ɛɗin̰sin̰ga se. 3 Kaajn̰ gɛn daayum kɛn ese se taa naaɗe ai jeeli naai Raa mala kɛn kalaŋ lak ɔɔ am jeel maam Isa *al-Masi kɛn naai ɔlumo. 4 Do naaŋ ki se maam nookiga ɔɔ naabi naai ɛɗum se, maam m'tɛɗ naŋin̰ga. 5 Ɓɔrse Bua, 'nookum naani ki aan gɔɔ kɛn naai 'nookumo kaaɗ kɛn naai aal te dunia ey ɓɔrt se.

6 «Maam m'taaɗɗenga naaɗe jeeliga naai jeegen kɛn naai 'bɛɛr tɔɔɗo do naaŋ ki jaay ɛɗumɗen se. Naaɗe se jee naaige, ɔɔ naai ɛɗumɗenga kaam jima, ɔɔ naaɗe booy uunga taar naai. 7 Ɓɔrse naaɗe jeele, nakŋ naai ɛɗumo paac se iin̰o gɔtn naai ki. 8 Taar kɛn naai 'taaɗumo se, maam m'taaɗɗesin̰ga kici. Ɔɔ naaɗe took uunga, naaɗe jeelga ɗeere, maam se m'iin̰o gɔtn naai ki ɔɔ naaɗe tookga naai ɓo ɔlumo.

9 «Maam m'tɔnd mɛti se taa naaɗe sum, ey num gɛn jee do naaŋ kɛn ɓaa se paac eyo. Anum m'tɔnd mɛti se gɛn jee naai ɛɗumɗeno kaam jima, taa naaɗe se jee naaige. 10 Nakŋ maam m'ɔk paac se gɛn naai ɔɔ nakŋ naai ɔk paac se lɛ, gɛn maama; ɔɔ ute ɗoobm naaɗe se ɓo, jeege 'kaakŋ nookuma. 11 Naan ki

se maam m'kɔŋ kiŋg do naaŋ ki ey sum. Gaŋ naaɗe se utu kiŋg do naaŋ ki ɔɔ maam lɛ m'tɛrl tɛrl gɔtn naai ki. Bua, naai Debm *Salal se, bɔɔbɗe ute tɔɔgi kɛn naai ɛɗum se. 'Bɔɔbɗe taa naaɗe 'tɛɗn kalaŋ aan gɔɔ maam ute naai naaje k'kalaŋ se. 12 Kaaɗ kɛn maam m'iŋgo te naaɗe se, maam lɛ m'bɔɔbɗeno ute tɔɔgŋ kɛn naai ɛɗumo se. Maam se m'bɔɔbɗenoga maakɗe ki se nam kalaŋ tap ɓo ut eyo, ɔɔ deb kalaŋ kɛn ut se lɛ, taa taar k'raaŋo do dɔkiɲ se 'kaan te ɗoobiɲa. 13 Ɓɔrse maam m'tɛrl tɛrl gɔtn naai ki ɔɔ kɛn ɓɔrse m'utu do naaŋ ki jaay m'taaɗɗen taargen se, taa naaɗe kɔŋ maak-raapuma ɔɔ maak-raapm naaɗe se, 'tɛɗn maak-raapm maraadiɲ ki. 14 Maam m'taaɗɗenga taar naai, gaŋ jee do naaŋ ki se ɔɔɗ undɗenga taa naaɗe se mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se eyo, aan gɔɔ maam kic mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se ey se. 15 Maam m'tɔnd mɛti se taa aɗen tɔsn naatn do naaŋ ki eyo, num taa aɗen bɔɔbm ro Deb kɛn iŋg ɓo gɛn tɛɗn *kusiɲ sum se. 16 Naaɗe se mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se eyo, aan gɔɔ maam kic mɛtn jee do naaŋ kɛn ɓaa se ey se. 17 Ute taar naai mɛt ki se, naai 'tɛɗɗen naaɗe 'tɛɗn jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar mɛt ki. 18 Aan gɔɔ kɛn naai ɔlumo do naaŋ ki se, maam kic m'ɔlɗen do naaŋ ki. 19 Taa naaɗe se, maam m'ɛɗi rom paac, taa naaɗe kic ai kɛɗn roɗe paac ute taar mɛt ki.

20 «Kɛn m'tɔnd mɛti se taa naaɗe sum eyo, num m'tɔnd mɛti, taa jeegen utu 'tookŋ taarɗe ɔɔ utu 'kaal maakɗe dom ki se kici. 21 Ɔŋ̃ɗe naaɗe paac 'tɛɗn kalaŋ. Bua, 'tɛɗɗen naaɗe 'tɛɗn kalaŋ ute naaje kici, aan gɔɔ naai iŋg *dɔɔk ute maama ɔɔ maam m'iŋg dɔɔk te naai se. 'Tɛɗɗe naaɗe 'tɛɗn kalaŋ kici, jaay jee do naaŋ ki se 'jeel naai ɓo ɔlumo. 22 Maam m'taaɗɗenoga nookŋ naai ɛɗumo se, ute naaŋ̃ se naaɗe tɛɗn kalaŋ aan gɔɔ maam m'utu naai k'kalaŋ se. 23 Maam m'iŋg m'dɔɔk te naaɗe, aan gɔɔ naai iŋg dɔɔk te maam se. Bin se naaɗe 'kɔŋ dɔɔkŋ tɛɗn kalaŋ, jaay jee do naaŋ ki se 'jeele naai ɓo ɔlumo ɔɔ naai 'jeɗe aan gɔɔ naai 'jem maam se. 24 Bua, jee se naai ɓo ɛɗumɗeno ɔɔ m'je gɔtn maam m'iŋg se, naaɗe 'kiŋg ute maam kici. Taa naaɗe kaakŋ nookuma, nookŋ kɛn naai ɛɗumo. Taa naai 'jemoga kaaɗ kɛn naai aalo te do naaŋ ey ɓɔrtɔ. 25 Bua, naai se debm daan ki, naɓo jee do naaŋ ki se jeeli te eyo, gaŋ maam se m'jeeli, ɔɔ jee se kic jeelga kɛn naai ɓo ɔlumo. 26 Maam m'taaɗɗen naaɗe jeelga roi, ɔɔ maam m'utu m'aɗen tɛɗn naaɗe ai jeel kɔkɔ, taa maak-jei kɛn naai ɔk dom ki se 'tɛɗn do naaɗe ki kici, bin se jaay maam m'kiŋg dɔɔkŋ te naaɗe.»

18

Isa jeege ɓaaɗo ɔkiɲa
(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)

1 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariɲ se, naaŋ̃ iiŋ̃ te jee mɛtiɲ ki gaaŋ kaam maane k'daŋjiŋ̃ Sedrɔn deel ɓaa jɛŋ kɛn kaam naane. Gɔtn se ɔk jinɛnɛ ɔɔ naaŋ̃ ute jee mɛtiɲ ki se ɓaa ɛnd maak ki. 2 Gaŋ Judas je kutn Isa se, jeel gɔtn ese kici taa Isa ute jee mɛtiɲ ki se, lee ɓaaɗo tus tus gɔtn ese. 3 Naaŋ̃ deelo naan dɔɔl asgar *Rɔmɛge tu, ute asgargen kɛn lee bɔɔb *Bee Raa. Naaɗe se *Parizige ute *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɓo ɔlɗeno. Naaɗe ɓaaɗo jinɛnɛ ki se, ute jɛl pooɗge te lɔɔmpɗege ɔɔ ute nakŋ tɛɗn bɔɔrɗege. 4 Num gaŋ Isa jeel paac nakŋ utu kaan doŋ̃ ki se, naaŋ̃ iiko cɛɛɗe ki ɗeekɗen ɔɔ: «Naase 'jeki naŋa?» 5 Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje k'je Isan kɔɗ Nazarɛt.» Gɔtn se Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛse ɓo maama.» Gaŋ Judas debm kɛn je kutiŋ̃ se utu maakŋ jeege tun se kici. 6 Kɛn jee se jaay booy Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse maam se,» jee se tɛr te mɛtɗe diwir ɔɔ naaɗe paac si naaŋ ki. 7 Tɛr Isa tɔnd mɛtɗe daala ɔɔ: «Naase tap ɓo, 'jeki naŋa?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje k'je Isan kɔɗ Nazarɛt.» 8 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Maam m'taaɗsenoga taaɗa m'ɔɔ kɛse ɓo maama. Kɛn naase jaay, 'jemki maam sum num, ɔŋ̃ki jee mɛtum

ki se ˈɓaao.» 9 Taar kɛn Isa taaɗo se aanga ɗoobiŋ̃ ki kɛn ɔɔ: *Maakŋ jeege tun kɛn naai ɛɗumɗeno kaam jim paac se, nam kalaŋ maam mˈutiŋ̃ te eyo.**
10 Gɔtn se, Simon Piɛr ɔɔɗ gɔrɗ-jɛrliŋ̃ se, ɔɔ ɔg gaaŋ te bi debm tɛɗn naabm magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Naaŋ̃ gaaŋ te biŋ̃ do ji daama ɔɔ gaabm se kˈdaŋjiŋ̃ Malkus. 11 Gaŋ Isa taaɗ Piɛr ki ɔɔ: «Gɔrɗ-jɛrli se ɔliŋ̃ saapiŋ̃ ki gɔtiŋ̃ ki! *Kɔɔpm dubar kɛn Bubum ɛɗumo se, maam mˈaŋ̃ kaayiŋ̃ ey la?»

Jˈɔk kˈɓaan te Isa naan Annan ki (Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)

12 Gɔtn se dɔɔl asgar *Rɔmɛge, ute bubɗe ɔɔ te asgargen kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa kɛn Yaudge ɔlɗeno se, iij-ɔk Isa ɔɔ dɔɔkiŋ̃a. 13 Naaɗe ɔk ɓaansiŋ̃o deet se gɔtn Annan ki. Ɔɔ Annan se ɓo moom Kayipm gaaba. Ɔɔ ɓaar kɛn ese Kayipm ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. 14 Kayipm ese ɓo kɛn taaɗo magal Yaudge tu ɔɔ: kɛn asen tɛɗn jiga naase ki se, deb kalaŋ ɓo ˈkooyo ɔɔ ˈkɔŋ̃ jee dɛna.

Piɛr baate Isa

15 Simon Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy se, naaɗe ɔko mɛtn Isa. Num debm mɛtn Isa kɛn kuuy se, *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se jeeliŋ̃a, gɔtn se naaŋ̃ ɛnd te Isa kalaŋ ɓaa daan bɔɔr ɓee magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se. 16 Gaŋ Piɛr se ɔɔp iŋg naatn taa ɗoob ki, anum debm mɛtn Isa kɛn kuuy, kɛn magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki jeeliŋ̃ se teeco. Ɔɔ ɓaaɗo taaɗ mɛnd kɛn iŋg bɔɔb taa ɗoobo se, ɔɔ jˈɔŋ̃ Piɛr se ɛndo. 17 Ɔɔ mɛnd kɛn iŋg bɔɔb taa ɗoobo se, naaŋ̃ ɗeek Piɛr ki ɔɔ: «Naai kic ɓo maakŋ jeege tun mɛtn gaab kɛn se la?» Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam se mɛtn naaɗe eyo!» 18 Ɓii kɛn se kuulu ɔɔŋ̃ɔ, taa naaŋ̃ se ɓo jee tɛɗn naabge ute asgargen kɛn lee bɔɔb *Ɓee Raa se, gɔtn se naaɗe tuuy pooɗo ɔɔ ɗaar riib riibi. Gɔtn se Piɛr kic ɗaar riib te naaɗe.

**Magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se tɔnd mɛtn Isa*

19 Gaŋ magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se baag tɔnd mɛtn Isa se taa jee mɛtiŋ̃ ki ɔɔ do taar kɛn naaŋ̃ lee dooyɗe. 20 Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Jee te dɛnɗe se maam taaɗɗenga tal tal ɔɔ daayum maam mˈlee dooyo jeege maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ mˈdooyo jeege daan bɔɔr *Ɓee Raa ki, gɔtn kɛn Yaudge paac lɛ tusn se taar ɗim kalaŋ tap ɓo maam mˈɔyiŋ̃ te eyo. 21 Naai tap ɓo ˈtɔnd mɛtum bin se taa ɗio? Naai ˈtɔnd mɛtn jeegen tiŋg booyo taar kɛn maam mˈlee taaɗɗeno se. Ɔɔ mɛtn taar kɛn maam taaɗɗeno se lɛ, naaɗe jeeliŋ̃ paac.» 22 Do taar kɛn se sum ɓo maakŋ asgarge tun kɛn lee bɔɔb Ɓee Raa se deb kalaŋ kɛn cɛɛŋ̃ ki se, ɔndiŋ̃ mɛtn biŋ̃ ki ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ɓo kˈtaaɗiŋ̃ taar kɛn bin ne?» 23 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «ˈTaaɗum tu taar ɗi kɛn maam mˈtaaɗ mˈtujiŋ̃ se! Ɔɔ kɛn maam jaay mˈtaaɗga taar mɛt ki num, gɛn ɗi jaay naai ɔndum se?» 24 Isa jaay Annan ɔliŋ̃ gɔtn Kayipm kɛn magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, Isa kˈdɔɔkiŋ̃ga dɔɔkɔ.

Piɛr baate Isa kuuy daala

25 Kaaɗ kɛn Simon Piɛr ɗaar riib riib pooɗo gɔtn ese se, naaɗe ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maakŋ jeege tun mɛtn gaab kɛn se, naai kic ɓo maakɗe ki la!» Gɔtn se Piɛr naaj ɔɔ: «Maam se mɛtn naaɗe eyo.» 26 Gaŋ maakŋ jee tɛɗn naabm *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, deb kalaŋ se taasn gaabm kɛn Piɛr ɔg gaaŋɔ te biŋ̃ se, naaŋ̃ ɗeek Piɛr ki ɔɔ: «Naai se, maam mˈaakioga te naaŋ̃ maakŋ jinɛn ki ɗaamo?» 27 Gaŋ tɛr gɔtn se Piɛr naaj daala ɔɔ kaaɗ kɛn se sum ɓo gaŋ kɔrɔŋ̃jɔ naar ɔɔɗ ɔɔyɔ.

Isa jˈɔk kˈɓaansiŋ̃ naan Pilat ki (Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

* **18:9** Aak Jn 6.39 ɔɔ 17.12.

28 Tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, naaɗe ɔko Isa gɔtn Kayip ki ɔɔ ɓaansiŋ ɓee magal
*Rɔmɛge tu roŋ Pilat. Gaŋ naaɗe baate kɛnd maak ki taa naaɗe ɗaapga ɗaap
roɗe gɛn kɔsn *laa Paak, taa naaɗe je tɛdn kusiŋa roɗe ki eyo. 29 Gɔtn se
Pilat teec ɔŋɗe naatn ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gaabm se naase ɔkiŋki mindiŋ gɛn dĩ?»
30 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Gaabm se kɛn tuj te ɗim ey sum ɓo naaje j'ansiŋo kɔkŋ ɓaa
gɔti ki la?» 31 Gɔtn se Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «Naase mala ɔk ɓaansiŋki, ɔɔ taar se, ɓaa
aakiŋki ute ɗoobm naase.» Gaŋ Yaudge tɛrliŋ ɔɔ: «Naaje j'undjen te kulu gɛn
tɔɔl deba eyo.» 32 Bin ɓo taar kɛn Isa taaɗo ɔɔ te ɗoobm gay kɛn naaŋ utu an
kooy se, aanga ɗoobiŋ ki.

33 Gɔtn se Pilat tɛrl ɛnd maak ki daala, ɔl k'daŋo Isa, ɔɔ naaŋ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ:
«Naai ɓo Gaar Yaudge la?» 34 Num Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Taar naai 'taaɗ se, naai mala
ɓo saap ɔŋiŋ lɔɓu, jeegen kuuy ɓo taaɗi taa maam lɛ?» 35 Pilat tɛrliŋ ɔɔ: «Naai
aakum maam se, m'kɔɗ Yaud la? Kɛse jeeige mala naaɗen *jee magal tɛdn
sɛrkɛ Raa ki se ɓo ɔk ɓaansio gɔtum ki je ai kutu. Naai tap ɓo tujga ɗio?» 36 Gɔtn
se Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Gaar maam se gɛn do naaŋa ara eyo. Kɛn gaar maam jaay gɛn
do naaŋa ara num, asgarumge am kɔŋ kɔŋum Yaudge am kɔk eyo. Num ɓɔrse
gaar maam se, gɛn do naaŋa ara eyo.» 37 Gɔtn se Pilat ɗeekiŋ ɔɔ: «Kɛn bin se,
naai gaarge ɗaamo?» Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ kɛn naai 'taaɗiŋ se, maam se
m'gaarge. Taa naaŋ se ɓo maam j'oojuma ɔɔ maam m'ɓaaɗo do naaŋ ki se
taa m'tɛdn saaɗa do taar kɛn mɛt ki. Ɔɔ debm jaay iŋg ute taar mɛt ki se, booy
kuun taaruma.» 38 Pilat tɛrl Isa ki ɔɔ: «Taar mɛt ki se, taar gayo?»

Num kɛn Pilat jaay taaɗ taar ese se, naaŋ tɛrl teec ɓaa ɔŋ Yaudge daala ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «Gaabm se, maam m'ɔŋ te taar ɗim kusiŋ gɔtiŋ ki eyo. 39 Aan gɔɔ
aanga laa Paakŋ gɛn Yaudge tak ɓo, maam m'lee m'tɔɔɗ tɔlsen tɔl maakŋ jee
daŋgayge tu deba kalaŋ se, ɓɔrse naase 'jeki m'asen kɔɔɗn kɔl Gaar Yaudge se
la?» 40 Tɛr gɔtn se naaɗe baag tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaje k'je Barabas, ey num naaŋ se
eyo!» Anum gaŋ Barabas se, naaŋ debm tujŋ nakŋ jeege.

19

Isa jeege je aŋ ɓaa kutu

1 Gɔtn se, Pilat ɔl ɔɔ j'ɔk k'ɓaano te Isa ɔɔ k'tɔndiŋ ute mɛɛjɛ. 2 Ɔɔ asgarge se, uj
ɗaapo jɛkɛ gɛn kɔrɔndɔ ɓaaɗo ɔndiŋ doŋ ki, tɛr naaɗe uun uusiŋ kal gaariŋge
aac boŋ. 3 Naaɗe iiko cɛɛŋ ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Tɔɔsɛ naai ki, Gaar Yaudge!» Gɔtn
se, naaɗe baagiŋ tɔnd mɛtn biŋ ki. 4 Tɛr Pilat teeco kuuy daala ɔɔ ɗeek Yaudge
tu ɔɔ: «'Booyki, gaabm se maam m'aŋo kɔɔɗn teecŋ naatn. Taa naase aki jeele
maam se m'ɔŋ te taar ɗim kɛn naase ɔkiŋki mindiŋ ro ki eyo.» 5 Gɔtn se Isa
teeco naatn ute jɛkŋ kɔrɔndɔ doŋ ki ɔɔ te kal gaariŋgen aac se roŋ ki. Anum
Pilat ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛse ɓo gaabm se!» 6 Num kɛn *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raa
ki te jeeɗege jaay aakiŋ se, naaɗe baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaŋ se tupu tɔɔliŋ ro
kaag ki! Tupu tɔɔliŋ ro kaag ki!» Gaŋ Pilat taaɗɗen ɔɔ: «Naase mala ɔk ɓaa
tupu 'tɔɔliŋki ro kaag ki; ey num maam se m'ɔŋ te taar ɗim kɛn naase ɔkiŋki
mindiŋ ro ki eyo.» 7 Yaudge tɛrliŋ ɔɔ: «Naaje se j'ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki ɔɔ maakŋ Ko Taar naajege se taaɗ ɔɔ debm bin se j'aŋ tɔɔlɔ. Taa naaŋ tɛɗ roŋ
Goon *Raa.» 8 Kɛn Pilat jaay booy taarɗe se, ɓeere ɔkiŋ cir daala. 9 Pilat tɛrl
ɓaa ɔŋ Isa maak ki tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Naai tap ɓo iiŋo gay?» Num gaŋ Isa baate
tɛrliŋ taara. 10 Gɔtn se Pilat ɗeekiŋ ɔɔ: «Maam ara ɓo naai 'baate tɛrlum taara
ne? Ñaai 'jeel ey la kɛn maam m'ɔk tɔɔgɔ ɔɔ kɛn m'je num, m'ai kɔɔɗn kɔlɔ ɔɔ
kɛn gɔtɔ lɛ m'ɔk tɔɔgɔ kɛn m'ai tupm tɔɔl ro kaag ki se?» 11 Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔɔ:
«Naai se kɛn Raa jaay ɛɗi eyo te tɔɔg ey se, naai ɔk tɔɔgɔ dom ki eyo. Taa naaŋ
se ɓo debm ɔk ɔlum ji naai ki se, tɛɗga *kusiŋ ciri naai se daala.»

12 Naaŋ kɛn se sum ɓo, Pilat je ɗoobm an kɔɔɗn kɔl Isa. Num gaŋ Yaudge
baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɗeek ɔɔ: «Kɛn naai jaay ɔɔɗ ɔliŋga num, naai se mɛɗn Sezar*
eyo. Taa debm jaay tɛɗ roŋ gaarge se, naaŋ se debm taamooy Sezar.» 13 Kɛn
Pilat jaay booy taargen se naaŋ ɔl kˈjˈɔk kˈjˈɔɔɗo Isa naatn, naaŋ ɓaaɗo ɔndiŋ
gɔt kɛn jˈiiŋ kˈɗaapiŋga ɗaap te koa kɛn naaŋ lee ɔjŋ bɔɔrɔ jeege tu. Gɔtn se
kˈdaŋiŋ te taar Ɛbre: *Gabbata*. 14 Aan gɔɔr te katar se, Pilat taaɗ Yaudge tu ɔɔ:
«Aakki, kɛse ɓo gaarse!» Naaŋ kɛn se, naaɗe ɗaap ɗaap roɗe gɛn tɛɗn *laa Paak
gɛn Yaudge tɛgɛr.
15 Num gaŋ Yaudge tɛrl baag tɔɔɗn tɔɔyɔ ɔɔ: «Naaŋ se, nakiŋ yoa, naaŋ se
nakiŋ yoa! ˈBaa tupu tɔɔliŋ ro kaag ki gam naane!» Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «Gaarse
ɓo, naase ˈjeki mˈaŋ tupm tɔɔl ro kaag ki la?» Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
tɛrliŋ ɔɔ: «Naaje se Gaarje Sezar sum, gaar kuuy se naaje kˈjˈɔk eyo!» 16 Gɔtn
se sum ɓo, Pilat ɔk ɔlɗen Isa taa naaɗe aŋ ɓaa tupm tɔɔliŋ ro kaag ki. Ɔɔ gɔtn
se asgarge ɔk ɓaan te Isa.

Isa kˈtupiŋ ro kaag ki
(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

17 Kɛn Isa teec teec maakŋ Jeruzalɛm ki se, naaɗe ɔniŋ naaŋ mala uun kaagŋ
jˈansiŋ tupm ro ki se, daamiŋ ki. Ɔɔ naaɗe ɓaansiŋ gɔt kɛn kˈdaŋiŋ kaaɗn do
deba. Gɔtn se te taar *Ɛbre se, roŋ Golgota. 18 Ɔɔ gɔtn ese ɓo naaɗe tupiŋ ro
kaag ki ɔɔ naaɗe tup jeege dio ro kaagge tu kici; deb kalaŋ jˈuun kˈɗaariŋ
cɛɛsiŋ kɛn kalaŋ ɔɔ deb kuuy se jˈuun kˈɗaariŋ cɛɛsiŋ kɛn kuuy ɔɔ naaɗe ɔl Isa
ɗaar ɗaan ki. 19 Tɛr Pilat raaŋ ro kaag ki ɔl kˈɓaa kˈtupiŋ raan kaam do kaag
kɛn kˈtupm Isa ro ki. Ɔɔ taar naaŋ raaŋ se taaɗ ɔɔ: «Isan kɔɗ Nazarɛt se, naaŋ
Gaar Yaudge». 20 Gaŋ dɛn Yaudge se dooyga taar se, taa gɔtn kˈtupm Isa ro
kaag ki se, naaŋ gɔɔr te Jeruzalɛm. Ɔɔ taar naaŋ raaŋiŋ se lɛ raaŋiŋ te taar
Ɛbre, taar Laatin ɔɔ ute taar Grɛk kici. 21 Num *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn
Yaudge se, ɗeek Pilat ki ɔɔ: «Ɔŋte raaŋ ɔɔ: naaŋ se Gaar Yaudge, num raaŋ
ɔɔ: naaŋ ɓo taaɗ ɔɔ naaŋ Gaar Yaudge.» 22 Gaŋ Pilat tɛrlɗen ɔɔ: «Taar maam
mˈraaŋiŋga se, mˈraaŋiŋga sum.»
23 Kɛn asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas se, naaɗe tɔs kaliŋge ɔɔ nigiŋ gɔtɔ
kaam sɔɔ. Deba kic ɓo uun bɛɗiŋ bɛɗiŋa. Ɔɔp kaliŋ kalaŋ kɛn naaŋ uusiŋga
num lee tuusiŋ kalgen kuuy do ki se, ɔɔ kal se ɔnd raan bini bɔɔy aan naaŋ ki
se ɔk gɔtn kur eyo. 24 Gɔtn se asgarge taaɗ te naapa ɔɔ: «Kal se jˈɔŋte ˈnɛɛpiŋki,
num gaŋ kˈtɛɗiŋ salatia, debm kɛn oociŋga ɓo ˈkuun sum.» Anum nakŋ se
aanga ɗoobiŋ ki aan gɔɔ taar kˈraaŋo do dɔkiŋ kɛn ɔɔ:
Naaɗe nigga kalumge ute naapa,
ɔɔ kalum maak ki se lɛ, naaɗe tɛɗiŋga salatia.†
Ɔɔ kɛse ɓo naabm kɛn asgarge tɛɗa.
25 Cɛɛ kaag kɛn kˈtupm Isa se, ko Isa ute gɛnaaŋ mɛnda, ɔɔ Mari mɛnd
Kleopas ute Mari kɛn iiŋo Magdala ki, naaɗe utu ɗaar gɔtn ese. 26 Gɔtn se,
Isa aak koŋa ɗaar ɗaar cɛɛ debm mɛtiŋ kɛn naaŋ jeŋ se, naaŋ ɗeek koŋ ki ɔɔ:
«Kaaya aaka, kɛse ɓo gooni.» 27 Tɛr naaŋ taaɗ deb kɛn mɛtiŋ ki se, ɔɔ: «Aaka,
kɛse ɓo koi.» Ɓii kɛn se sum ɓo debm mɛtn Isa ki se ɔk ɓaansiŋ ɓeeŋ ki. 28 Kɛn
nakgen se jaay deel paac sum se, aan gɔɔ Isa jeel naabm kɛn naaŋ ɓaano ro
ki se naŋga, num taa taar kˈraaŋo do dɔkiŋ ˈkaan ɗoobiŋ ki se, naaŋ ɗeek ɔɔ:
«Maam se, maane tɔɔluma.» 29 Gɔt kɛn se ɔk kˈjɛlɛŋɛ ɗooc te tɔtn koojŋ biŋ kɛn
mooyo se. Naaɗe uuno kaagŋ nakŋ kˈdaŋiŋ isop‡ ɔɔ uuno nakŋ uun maane se
butiŋ taar ki. Naaɗe ɔliŋ maakŋ tɔtn koojŋ biŋ kɛn mooy mooy se ɔɔ uun ɔliŋ

---

* **19:12** Sezar se Gaar magal iŋg *Rɔm ki. † **19:24** Aak KKR 22.18. ‡ **19:29** Isop se kaagŋ iiŋ aan
gɔɔ mɔɔkɔ ɔɔ kˈtɛɗn nakŋ oot kooto. Aak Zak 12.10.

taar Isa ki taa ŋ'suubu. 30 Kɛn Isa jaay suub naam tɔtn koojŋ biŋ kɛn mooy mooy se, naaŋ taaɗ ɔɔ: «Naabum aasga.» Gɔtn se naaŋ no doŋa ɔɔ ɔŋ koŋ teece.

Isa j'ɔsiŋ cɛŋkɛŋ ki te bɔɔrɔ

31 Aan gɔɔ ɓiin se Yaudge ɗaap ɗaap roɗe gɛn tɛɗn *laa Paak se, naaɗe je jee k'tupɗe ro kaage tu se, ɗaar bini kaan *ɓii sebit ki eyo. Taa ɓii sebit ese se, ɓii laa magala. Gɔtn se naaɗe ɓaa tɔnd mɛtn Pilat ɔɔ: «Jee kɛn k'tupɗe ro kaagge tun se, k'ɓaa k'tɔnd k'tɛrɛcɗen jɛɗege taa ooyga num j'aɗeno tɔɔɗn bɔɔy ro kaagge tun k'tupɗeno ro ki se.» 32 Ɔɔ gɔtn se asgarge ɓaaɗo tɔnd tɛrɛc jɛ gaabm kɛn deete ɔɔ tɛr tɔnd tɛrɛc jɛ gaabm kɛn kuuy se kici. Jee se ɓo kɛn k'tup k'tɔɔlɗe te Isa kalaŋ se. 33 Kɛn naaɗe jaay aan do Isa ki se, naaɗe ɔŋiŋ naaŋ ooyga. Taa naaŋ se ɓo naaɗe baate tɔnd tɛrɛcŋ jɛŋge. 34 Gaŋ maakŋ asgarge tun se, deb kalaŋ uuno bɔɔrɔ ɔɔ ɔsiŋ cɛŋkɛŋ ki. Gɔtn se mooso te maane naar teeco. 35 Debm taaɗ taar ara se, naaŋ mala aakiŋga te kaaminа ɔɔ saaɗn naaŋ se, taar mɛt ki. Ɔɔ naaŋ jeele saaɗn naaŋ se kɛn mɛt ki, taa bin se naase kic ɓo aki tookŋ do taar kɛn naaŋ taaɗ se. 36 Nakgen se paac jaay aan se, taa taar k'raaŋo do dɔkiŋ se, 'kaan ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ: *Naaŋ se j'aŋ kɔŋ tɛrɛcŋ cɛŋgiŋ gam eyo*.§

37 Ɔɔ tɛrl gɔt kuuy kic ɓo taar k'raaŋo do dɔkiŋ se taaɗga ɔɔ: *Jee ɔsiŋo se, naaɗe utu aŋ kaakŋ ute kaamɗe*.*

Isa k'j'ɔliŋga maakŋ ɓaaɗ ki
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

38 Kɛn nakgen se jaay deel se, Yusup kɔɗ Arimate se, naaŋ kic maakŋ jeege tun mɛtn Isa ki naɓo taa Yaudge se, naaŋ ɓeere ɔɔ tɔy tɔy roŋa. Naaŋ ɓo ɓaa tɔnd mɛtn Pilat taa ɓaa kɔɔɗn ro Isa ro kaag ki. Gɔtn se Pilat tookiŋ, ɔŋ Yusup ɓaa ɔɔɗ ro Isa. 39 Ɔɔ Nikodem kɛn ɓii kalaŋ iŋgo gɔtn Isa ki nɔɔr se, naaŋ kic ɓaano te itir kɛn k'tɛɗiŋ te maan kaagŋ k'daŋiŋ mir ute alues† se aas ɓaa ɓaa ɗoocŋ kɔr sik-kaar-mii. 40 Yusup te Nikodem se uun bɔɔyɔ ro Isa se ro kaag ki. Ɔɔ uuno darkɔyɔ ɔɔ tɛɗiŋ nakŋ oot nijimi ute itir se ro ki ɔɔ naaɗe teeliŋ tec aan gɔɔ gɛn Yaudgen lee duubm yoɗege. 41 Gɔtn k'tupm Isa ro kaag ki se, gɔtn se ɔk jinɛnɛ ɔɔ maakŋ jinɛn kɛn se, ɔk ɓaaɗa ɔɔ ɓaaɗn se aan gɔɔ iiɓi, taariŋ se naaɗe gaasiŋ ute koa. Ɓaaɗn se j'ɔl k'naam te nam maak ki eyo. 42 Aan gɔɔ Yaudge ɗaap ɗaap roɗe gɛn tɛɗn *laa Paak se, gɔtn ese kic lɛ, ɓaaɗa utu gɔɔr te naaɗe ɗey se, naaɗe uun ɔl ro Isa maak ki.

20

Naaɗe ɓaa ɔŋ te Isa maakŋ ɓaaɗ ki eyo
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)

1 Ɓii dumas ki, tanɔɔriŋ nɔɔriŋ kɛn gɔtɔ utu ilim sum ɓo, Mari kɛn iiŋo Magdala ki iiŋ ɓaa taa ɓaaɗ ki. Kɛn naaŋ aan se, aak ko kɛn k'gaasn taa ɓaaɗ se, k'dircilinga naatn. 2 Gɔtn se naaŋ ɔk tɛrl aaŋ ɓaa ɔŋ Simon Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy kɛn Isa jeŋ se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛljege se, nam ɔɔɗiŋga naatn maakŋ ɓaaɗ ki, ɔɔ gɔtn k'ɓaa j'ɔliŋ se naaje k'jeel gɔtiŋ eyo.» 3 Kɛn Piɛr ute debm mɛtn Isa kɛn kuuy jaay booy taar se, gɔtn se naaɗe teeco ɔɔ iiŋ ɓaa taa ɓaaɗ ki. 4 Kɛn naaɗe jaay ɓaa ɓaa se, naaɗe di paac aaŋ kaaŋa, naɓo debm mɛtn Isa kɛn kuuy se, aaŋ deel Piɛr ɔɔ naaŋ ɓo ɓaa aan deet taa ɓaaɗ ki. 5 Ɔɔ kɛn naaŋ jaay aan se no aak maakŋ ɓaaɗa, naaŋ aak kalgen k'teelsiŋ se, utu tooɗ gɔtiŋ ki gaŋ naaŋ baate kɛnd maak ki. 6 Anum kɛn Simon Piɛr kɛn aaŋo mɛtiŋ ki jaay aan se, naaŋ ɛnd maakŋ ɓaaɗ ki. Ɔɔ naaŋ kic aak kalgen k'teelsiŋ

§ **19:36** Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 ɔɔ KKR 34.20. * **19:37** Aak Zak 12.10. † **19:39** Mir te alues se kaagŋ k'tɛɗn dawa jeege tu kɛn j'ɔŋiŋ taa naaŋ *Israɛlge tu.

se tooɗ tooɗ gɔtiŋ̃ ki. 7 Ɔɔ naaŋ̃ aak kal k'teeliŋ̃ kaamiŋ̃ se ɓo, tooɗ te kalgen k'teeliŋ̃ roŋ̃ ki se kalaŋ eyo. Kal k'teeliŋ̃ kaamiŋ̃ se, naaŋ̃ aakiŋ̃ k'teel j'aaliŋga cɛɛs ki. 8 Naaŋ̃ kɛn se jaay debm mɛtn Isa kɛn aaŋ̃ aan deet se, naaŋ̃ kic ɛnd maakŋ ɓaaɗ ki se. Naaŋ̃ aaka ɔɔ took aal maakiŋ̃ paac. 9 Ey num jee mɛtn Isa ki se, booy ɔk te ey ɓɔrtɔ taar kɛn k'raaŋiŋ̃o do dɔkiŋ̃ kɛn ɗeek ɔɔ: Isa se, bɛɛki num, aɗe dur daan yoge tu. 10 Gɔtn se sum ɓo jee mɛtn Isa kɛn di se ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɗege tu.

Isa teec naan Mari kɛn iiŋ̃o Magdala ki

11 Gaŋ Mari ɗaar eem taa ɓaaɗ ki ɔɔ maakŋ keemiŋ̃ ki se naaŋ̃ no aak maakŋ ɓaaɗa. 12 Ɔɔ naaŋ̃ aak *kɔɗn Raage dio iŋg kiŋg te kalɗege raap raapo, gɔtn k'j'aalno ro Isa ro ki se. Deb kalaŋ iŋg kaam doŋ̃ ki ɔɔ deb kalaŋ iŋg kaam gɔtn jɛŋ̃ge tu. 13 Naaɗe ɗeek Mari ki ɔɔ: «Mɛnd ara, naai eem gɛn ɗio?» Naaŋ̃ tɛrlɗen ɔɔ: «Mɛlum se nam ɔɔɗiŋ̃ga naata ɔɔ gɔtn k'ɓaa k'j'ɔl k'j'aalsiŋ̃ ro ki se lɛ, maam m'jeel eyo.» 14 Kɛn naaŋ̃ utu taaɗ taaɗ jaay tɛrl aak bin se, naaŋ̃ aak Isa ɗaar ɗaar gɔtn ese. Naɓo naaŋ̃ aak jeeliŋ̃ eyo. 15 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Mɛnd ara, naai eem gɛn ɗio? Naai 'je naŋa?» Num gaŋ Mari jaay aakiŋ̃ se, naaŋ̃ saap ɔɔ daan debm bɔɔbm jinɛnɛ se lɛ ɗaam. Gɔtn se naaŋ̃ taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Gaabm ara kɛn naai ɓo ɔɔɗiŋ̃ga lɛ, taaɗum gɔtiŋ̃ kɛn naai aalsiŋ̃ ro ki se ɔɔ maam m'aŋ̃ ɓaa kuunu.» 16 Gaŋ Isa daŋiŋ̃ roŋ̃ ki ɔɔ: «Mari.» Ɔɔ Mari tɛrl aakiŋ̃a ɔɔ ɗeekiŋ̃ te taar *Ɛbre ɔɔ: *Raabuni.* Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: Debm dooy jeege. 17 Gɔtn se Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te 'kɔkuma, taa maam m'ookŋ m'ɓaa te gɔtn Bubum ki ey ɓɔrtɔ. Num naai se, 'ɓaa ɔŋ gɛnaamge se 'taaɗɗen ɔɔ, maam se m'ookŋ m'ɓaa ɓaa gɔtn Bubum ki, ɔɔ Bubum se, Bubm naase kici, ɔɔ m'ɓaa ɓaa gɔtn Raam ki ɔɔ m'Raam se *Raa naase kici.» 18 Gaŋ naaŋ̃ kɛn se jaay ɓo, Mari kɛn iiŋ̃o Magdala ki se ɓaa ɔŋ jee mɛtn Isa ki se taaɗɗen ɔɔ: «Maam se m'aakiga Mɛljege utu kaamuma. Ɔɔ 'booyki kɛse ɓo taar kɛn naaŋ̃ taaɗumo.»

Isa teec naan jee mɛtiŋ̃ge sik-kaar-kalaŋ
(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)

19 Ɓii dumas kɛn se sum ɓo aan tɛgɛriŋ̃ ki se, jee mɛtn Isa ki se, ɛnd maakŋ ɓee ki ɔɔ ɗɛkɛl taara doɗe ki, taa naaɗe ɓeer ɓeer magal Yaudge tu. Gɔtn se naaɗe aak Isa mala ɓaaɗo ɗaar daanɗe ki. Ɔɔ naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔŋ̃ tɔɔsn Raa se 'tɛɗn te naase!» 20 Kɛn naaŋ̃ utu ɗaar taaɗɗen taaɗ se, gɔtn se naaŋ̃ tuun taaɗɗen jiŋ̃ge ute gɔtn cɛŋkɛŋ̃a. Kɛn jee mɛtiŋ̃ ki jaay aak Mɛljege se maakɗe raap aak eyo. 21 Tɛr Isa ɗeekɗen daala ɔɔ: «Raa asen kɛɗn tɔɔsiŋ̃a. Aan gɔɔ Bu ɔlumo do naaŋ ki se, maam kic m'ɔlsen naase.» 22 Kɛn Isa jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, naaŋ̃ iiɓɗen kuulu doɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɔkki *Nirl Salal. 23 Jee kɛn tɛɗga nakŋ *kusiŋ̃ jaay naase 'tɛɗɗekiga kalɗɛ se, Raa kic aɗen tɔɔl kusiŋ̃ɗege. Ɔɔ jeegen naase ɔŋ 'tɛɗɗeki te kalɗɛ ey lɛ, Raa kic aɗen kɔŋ tɔɔl kusiŋ̃ɗege ey kici.»

Isa taaɗ te Tɔma

24 Gaŋ ɓii kɛn Isa jaay ɓaaɗo ɔŋ jeeŋ̃gen mɛtiŋ̃ ki maakŋ ɓee ki se, Tɔma kɛn k'daŋiŋ̃ Didim* kɛn maakŋ jee mɛtiŋ̃ kɛn sik-kaar-di se, gɔtɔ te naaɗe. 25 Jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, ɓaa taaɗ Tɔma ki ɔɔ: «Naaje se j'aakkiga Mɛljege utu kaamje!» Gaŋ Tɔma tɛrlɗen ɔɔ: «Kɛn maam jaay m'aak te dɔl kɛn k'tupiŋ̃ te ponto jiŋ̃ ki eyo, ɔɔ m'ɔl jim m'naam te gɔtiŋ̃ eyo ɔɔ tɛrl cɛŋkɛŋ̃ ki jaay m'ɔl jim naamiŋ̃ te ey se, maam kɔŋ tookŋ taarse se eyo.» 26 Kɛn aan ɓii dumas kɛn kuuy se, jee mɛtn Isa ki ɓaaɗo tus maakŋ ɓee kɛn se daala. Ɓii kɛn se Tɔma kic ɓo utu te naaɗe. Kɛn Isa ɔŋɗe se kaam taarɗe k'ɗɛkɛliŋga ɗɛkɛlɛ. Naaŋ̃ naar ɗaar daanɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Raa asen kɛɗn tɔɔsiŋ̃a.» 27 Tɛr Isa ɗeek

* **20:24** Didim se je ɗeekŋ ɔɔ rɔŋɔ.

Tɔma ki ɔɔ: «Aak jimge, ɔɔ ɔl ji naam gɔtiŋa. Tɛr ɔl ji naam cɛŋkɛma. Ɔŋte naajŋ taara num aal maaki dom ki.» 28 Tɔma tɛrliŋ ɔɔ: «Naai se Mɛluma ɔɔ Raama!» 29 Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga kaaka. Num maak-raapo jeege tun aakum te ey jaay ɓo, aal maakɗe dom ki se.»

Taar se k'raaŋiŋ taa ɗio

30 Isa se tɛɗga nakŋ-kɔɔɓgen kuuy dɛna naan jeege tun mɛtiŋ ki. Naɓo kɛngen mɛtiŋge se j'ɔŋ k'raaŋɗen te maakŋ Kitap kɛn ese se eyo. 31 Num nakgen k'raaŋiŋ maakŋ Kitap kɛn ese se, taa asen kɔl naase aki jeele Isa se, naaŋ ɓo *al-Masi, Goon Raa. Ɔɔ kɛn naase jaay aalki maakse doŋ ki se, naase aki kɔŋ kaaja ute ro naaŋa.

21

Isa teec naan jeeŋge tun mɛtiŋ ki
(Mt 28.16; Lk 5.1-11)

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa tɛrl ɓaaɗo teec naan jeeŋge tun mɛtiŋ ki taa baar kɛn k'daŋiŋ Tiberiad. 'Booyki tɛɗ ɔɔ ɗi jaay naaŋ teec naanɗe ki se. 2 Jee gɔtn ese se naaɗe Simon Piɛr ute Tɔma rɔŋɔ se, Natanaɛl kɔɗ Kana kɛn iiŋo taa naaŋ Galile ki, gaan Zebedege ute jee mɛtn Isa kɛn kuuy dio. Naaɗe se iŋg kalaŋ. 3 Num gaŋ Simon Piɛr ɗeekɗen ɔɔ: «Maam se m'ɓaa ɓaa tɔkŋ kɛŋjɛ.» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Bin num naaje kic k'ɓaa te naai.» Naaɗe teec ɓaa ook maakŋ markab ki. Num kɛn naaɗe jaay aan se, maakŋ nɔɔr kɛn te magaliŋ se, naaɗe je kɛŋjge bini ɔŋ te eyo. 4 Kɛn gɔtɔ jaay iip tɔɔk se, naaɗe aak Isa ɗaar ɗaar do jɛŋ baar ki. Naɓo jee mɛtiŋ ki se aakiŋa ɔɔ aak jeeliŋ eyo. 5 Gaŋ Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Naase gaange, kɛŋjɛ cɔkɔ kic naase ɔkki ey ɗaamo?» Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Jɔk eyo.» 6 Gɔtn se naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Uun undki gɛndse se kaam do ji daam aak markaba. Gɔtn se ɓo naase aki kɔŋɔ.» Naaɗe und gɛndɗe ɔɔ tɔsɔ maakŋ gɛndɗe ki se, kɛŋjɛ dɛna num gɛn kiikiŋ kic ɓo naaɗe ɔŋ iikiŋ eyo. 7 Gɔtn se debm mɛtn Isa kɛn Isa jeŋ se, ɗeek Piɛr ki ɔɔ: «Kɛse Mɛljege!» Ɔɔ kɛn Simon Piɛr jaay booy j'ɔɔ kɛse Mɛljege se, naaŋ ɔɔɗga kɔɔɗ kaliŋ kic ɓo, uun uusiŋ gɔtiŋ ki, dɔɔk maakiŋ jaay aal ooc maan taa aŋ ɓaa kɔŋɔ. 8 Kaaɗ kɛn se, jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, naaɗe kic ɔɔpɗenga gɔɔr kaam tal cili-kaar-di sum ɓo, kookŋ kaan jɛŋ ki. Kɛn naaɗe jaay ɓaaɗo ɓaa te markabɗe se, tiiko gɛnddɛn kɛn ɗooc te kɛŋjɛ se. 9 Kɛn naaɗe jaay aan taa baar ki se, bɔɔy naaŋ ki ɔɔ gɔtn se naaɗe aak naal poodo, ɔɔ do naal pooɗ kɛn se k'naŋ naŋ kɛŋjɛ ɔɔ naaɗe aak mappa gɔtn ese kici. 10 Num Isa ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛŋjgen naase 'tɔkkiro se, 'ɓaankiro kandum.» 11 Gɔtn se Simon Piɛr ook maakŋ markab ki ɔɔ tiiko gɛnd ɗooc te kɛŋjɛ se ɓaano do jɛŋ ki. Ɔɔ kɛŋj maakŋ gɛnd kɛn se, k'mɛt k'j'ɔŋiŋ kɛŋjgen magal magal salal ɓo kaar-te-si-mii-kaar-mɔtɔ. Ɔɔ te dɛn kɛŋjgen ese se kic ɓo, gɛnddɛ nɛɛp te eyo. 12 Isa ɗeekɗen ɔɔ: «'Baakiro aki kɔsɔ.» Gɔtn se jee mɛtiŋ ki paac se, nam jaay 'tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Naai naŋa» kic ɓo gɔtɔ. Taa Mɛljege se, naaɗe paac aak jeeliŋga. 13 Isa ɓaaɗo ɔŋɗe ɔɔ uun mappa se nigɗesiŋa, tɛr kɛŋjɛ se kic naaŋ uun nigɗesiŋa. 14 Kɛn Isa jaay duro daan yoge tu se, te naaŋ se naaŋ teec ɗɔɔlga mɔtɔ naan jeege tun mɛtiŋ ki.

Isa taaɗ te Piɛr

15 Kɛn naaɗe jaay ɔs aas sum se, Isa ɗeek Simon Piɛr ki ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki cir jee se paac la?» Gɔtn se Simon tɛrliŋ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma, naai 'jeele kɛn m'jei se.» Isa tɛrliŋ ɔɔ: «'Gaamum gaan baatumge.» 16 Tɛr naaŋ ɗeekiŋ gɛn k-dige ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki paac la?» Naaŋ tɛrliŋ ɔɔ: «Yɛɛ Mɛluma, naai 'jeele kɛn maam m'jei se.» Isa ɗeekiŋ ɔɔ: «'Tɛɗn debm gaam baatumge.» 17 Tɛr Isa ɗeekiŋ gɛn k-mɔtɔge tu daala ɔɔ: «Simon

goon Jan, naai 'jem la?» Gɔtn se Piɛr maakiŋ̃ tuj se ro kɛn kɛn Isa tɔnd mɛtiŋ̃ ɗɔɔliŋ̃ mɔtɔ ɔɔ: «Naai 'jem la, 'jem la se?» Gɔtn se Piɛr tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Mɛluma, naai 'jeel nakge paac ɔɔ 'jeelum maam se, m'jei.» Tɛr Isa ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «'Gaamum baatumge. 18 'Booy bɛɛ m'ai taaɗa: kɛn naai utu goon kɔɗɔ se, naai mala ɓo tuus kali ɔɔ 'dɔɔk maaki ɔɔ gɔtn naai maaki je ɓo ɓaa sum. Num kɛn naai jaay ɓaaɗo gɔɔlga num, utu kuun ji raan nam kuuy ɓo utu ai dɔɔkŋ maaki ɔɔ ai ɓaa kɔli gɔt kɛn naai maaki je eyo.»

19 Kɛn Isa jaay taaɗ bin se je taaɗn ɔɔ Piɛr se ute ɗoobm gay j'utu j'aŋ̃ tɔɔlɔ ɔɔ yo naaŋ̃ se utu *nookŋ *Raa. Do taar kɛn se, tɛr Isa taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Naai se ɔk mɛtuma.»

20 Gɔtn se Piɛr tɛrl aak mɛtiŋ̃ ki se, naaŋ̃ aak debm mɛtn Isa kɛn Isa jeŋ̃ se utu ɓaaɗo mɛtɗe ki. Naaŋ̃ se ɓo kaaɗ kɛn naaɗe ɔso kɔs jaay naaŋ̃ dɛjo kaaɗn Isa ki ɔɔ ɗeekiŋo ɔɔ: «Mɛlje, kɛn utu ai kuti se naŋa?» 21 Kɛn Piɛr jaay aakiŋ̃ se, ɗeek Isa ki ɔɔ: «Mɛlje, naaŋ̃ se ɗi aŋ̃ kaan doŋ̃ ki kaca?» 22 Gaŋ Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaŋ̃ se, kɛn maam je m'aŋ̃ kɔŋ̃iŋ̃ 'tiŋg bini maam m'utu m'aɗe ɓaa kic num, naai se ɔli ɗio? Naai se, 'ɓaaɗo 'daanuma.» 23 Taar se jaay gɛnaage ɓaa booyiŋ̃ se, naaɗe taaɗ ɔɔ: «Debm mɛtn Isa kɛn ese se 'kooy ey sum.» Num gaŋ taar kɛn ɔɔ naaŋ̃ 'kooy ey sum se, ɗeer num, Isa taaɗ te bini eyo. Num naaŋ̃ taaɗ ɔɔ: «Kɛn maam je m'aŋ̃ kɔŋ̃iŋ̃ tiŋg bini maam m'utu m'aɗe ɓaa kic num, naai se ɔli ɗi?» 24 Debm kɛn taaɗ nakgen se ɔɔ jaay raaŋiŋ̃ paac se, naaŋ̃ se ɓo debm mɛtn Isa kɛn ese. Naaje k'jeele saaɗn naaŋ̃ se, saaɗn mɛt ki. 25 Isa se tɛɗga nakge kuuy kic ɓo dɛna. Nakgen se jaay k'raaŋiŋ̃ paac kalaŋ kalaŋ ɔɔ k'dirig te kalaŋ ey se, maam m'jeele taargen k'raaŋo se do naaŋa te magaliŋ̃ kic ɓo aŋ̃ kɔŋ kɔk eyo.

Kitapm gɛn
Naabm
jee kaaŋ naabm Isage
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ naabm Isage

Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ naabm Isage se, kɛse kic ɓo Luk ɓo raaŋiŋo. Kɛn Isa ook ɓaa gɔtn Raa ki sum se, naaŋ utu iŋg daanjege tu naɓo j'ɔŋ j'aakiŋ aan gɔɔ debkilim ey sum. Naaŋ utu daan jeeŋge tu se ute Nirl Salal kɛn bɔɔyo do jeeŋge tu ɓii laa Pantekɔt ki ɔɔ kɛn lee tɔɔɗɗe. Kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ naabm Isage se, taaɗ mɛtn taar gɛn wɔɔkŋ Labar Jigan gɛn Isa al-Masi. Aan gɔɔ kɛn Isa mala taaɗɗeno se jee kaaŋ naabiŋge mala ɓo baago wɔɔkŋ Labariŋ Jiga se maakŋ naaŋ magal Yaudge tun k'daŋiŋ Jeruzalɛm bini naaɗe aan maakŋ naaŋ magal k'daŋiŋ *Rɔm. Ɔɔ Rɔm se naaŋ ɓo naaŋ magal gɛn jeegen Yaudge eyo ɔɔ naaŋ se magal cir naaŋgen ɓaa se paac ɔɔ kaaɗ kɛn se jee Rɔm se ɓo kɛn iŋg do jeege tu paac. Luk se naaŋ ɓo debm taaɗ ɔɔ tɛɗ ɔɔ dĩ jaay ɓo Nirl Salal ɔɔɗ ɗoobo jeege tu gɛn booy kɔkŋ Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se. Nakŋ kɛn 'gaas Yaudge ute jeegen Yaudge eyo gɛn tum kalaŋ se, Nirl Salal tɛɗiŋ tɛɗga gɔtɔ. Maakŋ kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ naabm Isage se naaŋ baago taaɗn mɛtn taar kiŋg jee Raage. Kɛn k-dige se naaŋ taaɗ mɛtn taar gɛn mɛrtn kɛn Pɔl leeɗo gɛn tɛɗn naabm Raa. Jee kaaŋ naabm Isage ute jeegen utu aal kaal maakɗe do Isa ki se, jeege iiŋ roɗe ki daɓarɗe, ɔɔ mɛtiŋge se k'tɔɔlɗe. Naɓo ɗĩm jaay 'gaasn Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn tɔɔg cir nakge paac se tap ɓo gɔtɔ.

*Isa taaɗjeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ *Raa utu aɗeno kɔl *Nirl Salal*

1 Teopil, maakŋ kitapum kɛn deet deet se, maam m'raaŋio mɛtn taar nakgen paacŋ kɛn Isa tɛɗo ute taargen naaŋ lee dooyno jeege do kupm mɛt ki se, 2 bini ɓii kɛn Raa uun ɓaansiŋ maakŋ raa ki. Kɛn naaŋ ook ɓaa te maakŋ raa ki ey ɓɔrt se, naaŋ bɛɛr tɔɔɗo jeege kɛn aŋ tɛɗn jee kaaŋ naabiŋge, ɔɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ taaɗɗen nakŋ kɛn naaɗe 'tɛɗa. 3 Kɛn naaŋ ooy jaay duro daan yoge tu se, daan ɓiige tun si-sɔɔ se, naaŋ lee teec naan jeege tun mɛtiŋ ki ɔɔ taaɗɗen ute ɗoobm nakge dɛna ɔɔ taaɗ roŋa ɔɔ naaŋ utu te kaaminа. Gɔtn se naaŋ taaɗɗen mɛtn taar *maakŋ Gaar Raa.

4 'Bii kalaŋ kɛn naaŋ jaay iŋg ɔs kɔs ute naaɗe se, naaŋ taaɗɗen ɔɔ j'ɔŋte teecŋ kɔŋ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm se, num gaŋ k'j'aak kaam nakŋ kɛn Raa Bubu taaɗɗeno ɔɔ utu aɗeno kɛɗ se. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaŋ taaɗɗeno ɔɔ: 5 «Jan se *batizo jeege te maane; num gaŋ naase se, ɔɔpga ɓii kandum se, j'utu j'asen *batizn ute Nirl Salal.»

Isa ook ɓaa maakŋ raa ki

6 Jee kɛn tus iŋg cɛɛ Isa ki se, tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Mɛlje, ɓɔrse ɓo kaaɗn kɛn naai utu 'kɛɗn gaara *Israɛlge tu gɔtiŋ ki la?» 7 Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Gɛn kaaɗiŋ ute ɓiiŋ se, Raa Bubu ute tɔɔgiŋ se, naaŋ kaliŋ ki sum ɓo jeele. Num naase se, Raa undse te kulu gɛn jeel kaaɗn kɛn ese eyo. 8 Gaŋ Raa utu asen kɛɗn tɔɔgŋ *Nirl Salal kɛn utu aɗe bɔɔy dose ki. Gɔtn se aki tɛɗn saaɗumge maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki, taa naaŋ Jude te magaliŋa, taa naaŋ *Samari ɔɔ bini gɔtn duni 'ɗaar ro ki.»

9 Kɛn jaay Isa taaɗ naŋ taariŋ se, Raa uun ɓaansiŋ maakŋ raa ki. Kaaɗ kɛn jaay naaɗe te ɗaar ɔnd doɗe raan utu aakiŋ kaak se, gapara naar ɓaaɗo ɔyiŋa

ɔɔ gɔtn se naaɗe ɔŋ aakiŋ̃ ey sum. 10 Kaaɗ kɛn naaɗe utu ɗaar aakiŋ̃ kaak kɛn
naaŋ̃ ook kook maakŋ raa ki se, gɔtn se naaɗe naar aak gaabge dio ɗaar ɗaar
cɛɛɗe ki ute kalɗege raap lak lak, 11 ɔɔ naaɗe ɗeekɗen ɔɔ: «Naase, jee taa naaŋ
Galile ki, taa ɗi jaay naase 'ɗaar aakki raan maakŋ raa ki se? Isan, Raa uuniŋ̃
daanse ki jaay ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki se, utu aɗe tɛrl aan gɔɔ kɛn naase 'ɗaar
aakiŋ̃ki naaŋ̃ ook ɓaa ɓaa maakŋ raa ki se kici.»

*Ro *jee kaaŋ̃ naabm Isage*

12 Gɔtn se, jee mɛtn Isa ki iiŋ̃ ɔŋ̃ do *kɔsn ɔlib se ɔɔ naaɗe ɔk tɛrl ɓaaɗo
Jeruzalɛm ki. Jeruzalɛm ute kɔsn ɔlib se, daaniŋ̃ aas nakŋ kiləmɛtir kalaŋ.
13 Kɛn naaɗe jaay aan Jeruzalɛm ki se, naaɗe ɓaa ɓeene. Gɔtn se naaɗe ook ɓaa
ɛnd maakŋ ɓee kɛn do ɓee ki raan. Gɔtn se ɓo, gɔtn naaɗe lee tusni. Naaɗe se
Piɛr, Jan, Jak ute Andre, Pilip ute Tɔma, Bartelemi ute Matiye, Jakŋ goon Alpe,
Simon kɛn je kujŋ̃ naaŋiŋ̃a ute Judn kɛn goon Jak. 14 Naaɗe paac maakɗe kalaŋ
ɔɔ ɓii-raa naaɗe tus gɛn keem Raa ute mɛndge kandum, daanɗe ki se Mari ko
Isa ɔɔ ute gɛnaa Isage kici.

K'bɛɛr k'j'ɔɔɗ Matias ɛnd gɔɔ Judas ki

15 Maakŋ ɓiige tun ese se, ɓii kalaŋ gɛnaagen aalga kaal maakɗe do Isa ki,
naaɗe tus jeege ɓaa ɓaa nakŋ kaar-ute-si-dio. Gɔtn se Piɛr iiŋ̃ ɗaar daanɗe
ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: 16-17 «Gɛnaage, 'jeelki Judas se naaŋ̃ debm naajege, ey num
naaŋ̃ kic ɔk naaba daanjege tu kici. Naɓo mɛtn taar Judas se, ɓugjege *Daud
kic ɓo taaɗoga taaɗ taariŋ̃a do dɔkiŋ̃a. Naaŋ̃ ɓo debm deelo naan jeege tu ɔɔ
ɓaaɗo ɔl k'j'ɔk Isa se. Bin ɓo, taar kɛn *Nirl Salal ɔl Daud taaɗiŋ̃o jaay k'raaŋiŋ̃
maakŋ Kitap ki se, aanga ɗoobiŋ̃ ki. 18 Judas ute gursn kɛn j'ɔgiŋ̃ gɛn kutn
Isa se, naaŋ̃ ɓaa dugŋ maakŋ-gɔtɔ. Ɔɔ gɔtn se, naaŋ̃ ɓaa ooc uɗ te mindiŋ̃a
ɔɔ gɔtn se maakiŋ̃ ɔɔp pak ɔɔ tiikiŋ̃ge ru naaŋ ki. 19 Nakŋ aan do Judas ki se,
jee Jeruzalɛm ki paac booyiŋ̃ga. Taa naaŋ̃ se ɓo maakŋ-gɔtn ese se, naaɗe
daŋiŋ̃ ute taar naaŋɗe ɔɔ: *Akeldama*. Akeldama se je ɗeekŋ ɔɔ: maakŋ-gɔtn
gɛn mooso. 20 Kɛse ɓo taar kɛn ɓugjege Daud raaŋiŋ̃o ro Judas ki maakŋ Kaa
Keem Raa ki kɛn ɔɔ:
Ɔŋ̃ ɓee naaŋ̃ se 'tooɗn kuuɗu
*ɔɔ mɔɔtn nam 'kiŋg maak ki eyo,**
ɔɔ tɛr naaŋ̃ raaŋo daala ɔɔ:
Naabm naaŋ̃ se ɔŋ̃ nam kuuy aŋ̃ kuunu.†
21 Bin num, maakŋ jeege tun leeɗoga ute naajege kaaɗ kɛn k'leekiro mɛtn
Mɛljege Isa ki, 22 jee kɛn baago lee ute naajege gɔtn kɛn Jan *batizno Isa bini
aan ɓii kɛn Raa uun ɓaaŋ̃siŋ̃ maakŋ raa ki se; ɔɔ jee se kɛn Isa jaay ooy duro
daan yoge tu se, naaɗe aakiŋ̃ga ute kaamɗe. Kɛn bin num maakɗe ki se, k'bɛɛr
k'j'uunki deb kalaŋ kɛn utu kɛnd gɔɔ Judas ki, taa 'tɛɗn saaɗa ute naajege.»

23 Kɛn naaɗe jaay booy taar Piɛr se, naaɗe tɔɔɗo jeege dio: deb kalaŋ roŋ̃
Yusupm kɛn k'daŋiŋ̃ Barsabas ɔɔ kɛn jeege lee daŋiŋ̃ te ro Justus kici ɔɔ deb
kuuy se k'daŋiŋ̃ Matias. 24 Gɔtn se naaɗe tɔnd mɛtn Raa ɔɔ: «Mɛlje, naai ɓo
debm kɛn 'jeel nakŋ maakŋ jeege tu paac. Maakŋ jeege tun di se, debm kɛn
naai 'bɛɛr ɔɔɗiŋ̃ se, 'taaɗjesiŋ̃a, 25 taa naaŋ̃ 'kɛnd gɔɔ Judas ki ɔɔ 'tɛɗn *debm
kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi. Anum Judas se lɛ, naaŋ̃ mala ɓo rɛs ɔŋ̃ naabiŋ̃a ɔɔ
ɓaaga gɔtn kɛn dɔɔɗiŋ̃ naaŋ̃ ki.» 26 Gɔtn se naaɗe tɛɗ salatia ɔɔ salatia se ooc do
Matias ki. Naaŋ̃ kɛn se sum ɓo, Matias se tum do *jee kaaŋ̃ naabm Isage tun
sik-kaar-kalaŋ se.

---

* **1:20** Aak KKR 69.26. † **1:20** Aak KKR 109.8.

2

*Nirl Salal bɔɔyo ɓii Laa Pantekɔt ki

1 Kɛn ɓii gɛn tɛɗn laa k'daŋiŋ Pantekɔt* jaay aan se, ɓii kɛn se jee aal maakɗe
do Isa *al-Masi ki se tusga paac gɔtɔ kaam kalaŋ. 2 Gɔtn se naaɗe naar booy
naka maakŋ raa ki eemo uu uu aan gɔɔ kuul kɛn ɔl makɔŋɔ ɔɔ ɓaaɗo ɛnd
maakŋ ɓee kɛn naaɗe tusn maak ki se ɔɔ gɔtɔ se, tɛɗ dir dir. 3 Tɛr naaɗe aak
ne ɗimge se tec aan gɔɔ rɔɔŋ pooɗge bɔɔy ɓaaɗo wɔɔk tis doɗege tu. 4 Gɔtn se
Nirl Salal ɓaaɗo ɛnd ɗooc maakɗe ɔɔ naaɗe baag taaɗn taar naaŋ jee kuuyu.
Kɛse Nirl Salal ɓo ɔlɗe naaɗe taaɗ taar naaŋgen se.
5 Ɓii kɛn se, Yaudgen ɔk ɗoobm taar Raaɗe ɔɔŋ se iiŋo gɔtn ɓaa se paac ɔɔ
ɓaaɗo Jeruzalɛm ki. 6 Kɛn jee se jaay booy nakŋ tɛɗ dir dir se, naaɗe ɓaaɗo tus
dɛna gɔtn se. Ɔɔ kɛn naaɗe jaay booy jee aal maakɗe do Isa al-Masi ki jaay taaɗ
taar naaŋɗege se, gɔtn se ɗoobm roɗe tap ɓo, naaɗe jeel eyo. 7 Nakŋ se deel
doɗe ɔɔ ɗoobm taaɗiŋ tap ɓo naaɗe jeel eyo ɔɔ naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Jee
taaɗ taargen se lɛ, naaɗe paac Galilege, 8 tɛɗ ɔɔ ɗi jaay ɓo naŋa naŋa kic ɓo booy
naaɗe taaɗiŋ ute taar naaŋiŋ naaŋiŋ se? 9 Ey num naajege se jee mɛtiŋge iiŋo
Paart ki, jee mɛtiŋge iiŋo Mɛɗ ki ute Elamit ki ɔɔ jee mɛtiŋge iiŋo Mɛzapotami
ki, jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Jude ki, jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Kapados ki,
jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Pɔŋ ki ute taa naaŋ Azi ki, 10 jee mɛtiŋge iiŋo taa
naaŋ Prigi ki ute gɛn Pampili ki, jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Masar ute gɛn Libi
kɛn cɛɛ Sirɛnai ki ɔɔ jee mɛtiŋge iiŋo *Rɔm ki, 11 paac naajen kɛn k'Yaudge ɔɔ
jeegen kɛn tɛɗga tɛɗ roɗe Yaudge, jee iiŋo Krɛt ki ute jee iiŋo taa naaŋ Suge tu,
paac naaje k'booyki naaɗe taaɗ nakgen magal magal kɛn *Raa tɛɗiŋ ute taar
naaŋjege.» 12 Nakŋ se deel doɗe ɔɔ naaɗe jeel ɗoobm taaɗiŋ eyo. Naaɗe taaɗ
ute naapa ɔɔ: «Kɛse tap ɓo je ɗeekŋ ɔɔ ɗio?» 13 Gaŋ jee mɛtiŋge se tɛrɛc mɛtn
jeege tun aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Naaɗe se lɛ, ɓɛrɛ, aay
oonga koono.»

Piɛr taaɗ jeege tun tus gɔtn ese

14 Kɛn Piɛr jaay booy taar se, naaŋ iiŋ ɗaar ute *jee kaaŋ naabm Isa
al-Masigen sik-kaar-kalaŋ kuuy se ɔɔ uuŋ mindiŋ raan taaɗɗen ɔɔ: «Naase
Yaudge ute naase jee kɛn iŋgki Jeruzalɛm ki se, uɗki bi jiga do taar kɛn maam
m'asen taaɗa ɔɔ nakgen deel paac se 'booy ɔkiŋki jiga jaayo. 15 Kɛn naase ɔɔki
jee se jaay jee kaay koonge num kɛse mɛt ki eyo, taa ɓɔrse se naaje j'utuki
maakŋ kaaɗn mɛs ki ɓɔrtɔ. 16 Num gaŋ nakŋ aan se, kɛse taar kɛn debm taaɗ
taar teeco taar Raa ki k'daŋiŋ Jɔɛl kɛn taaɗo do dɔkiŋ se ɓo ɓɔrse aanga ɗoobiŋ
ki, kɛn taaɗo ɔɔ: 17 *Raa ɗeek ɔɔ*:
Ɓiigen kaam mɔɔtn se, maam m'utu m'aɗe kɔl Nirlum
utu 'bɔɔy do jeege tu paac.
Bin se gɛnsegen gaabge ute kɛngen mɛndge se,
utu 'taaɗn taargen teeco taarum ki
ɔɔ gɛnsegen gaan kɔɗge se
utu 'kaakŋ nakgen kɛn maam m'teecŋ naanɗe ki
jaay m'aɗen taaɗn mɛtiŋa
ɔɔ bubsege se kic m'utu m'aɗen taaɗn maakŋ niɗege tu.
18 *Ɗeere, ɓii kɛn se, maam m'aɗe kɔl Nirluma*
utu 'bɔɔy do jee tɛɗn naabumge tun gaabge ute kɛngen mɛndge
ɔɔ naaɗe utu taaɗ taargen teeco taarum ki.

---

* **2:1** Laa Pantekɔt se Yaudge tɛɗga *laa Paak ɔk ɓii si-mii jaay ɓo naaɗe tɛɗn laa se. Ɓii se ɓo naaɗe saap
do ɓii kɛn Raa ɔɔɗɗeno taa naaŋ Masar ki, taa naaŋ se ɓo naaɗe tɛɗ maak-raapo. Maakŋ Kitapm kɛn Raa
*dɔɔko kiji ute jeege se ɓii Laa Pantekɔt ki se ɓo, Nirl Salal bɔɔyo do jeege tun aalga kaal maakɗe do Isa
ki.

19 *Maam m'utu m'tɛɗn nakgen deel doa maakŋ raa ki*
ɔɔ m'utu m'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge do naaŋ ki,
jeege 'kaakŋ mooso, pooɗo ɔɔ ute saa 'kiiŋ tul tul.
20 *Kɔr Mɛljege jaay aɗe ɓaa se, ɓii kɛn se kaaɗa 'tɛɗn ilim dib*
ɔɔ laapa se 'tɛɗn aac dɛŋ aan gɔɔ mooso.
**Bii Mɛljege se 'tɛɗn ɓii kaliŋ ki ɔɔ 'tɛɗn ɓii bɛɛ dɛn aak eyo,*
naɓo ɓii se 'kɔl ɓeere jeege tu.
21 *Biin se jaay debm eemga Mɛljege num,*
naaŋ 'kɔŋ kaaja.†»
22 Tɛr Piɛr taaɗ ɔɔ: «Naase gaan *Israɛlge, 'booyki taar maam m'asen taaɗa! Ute Isan kɛn iiŋo gɛgɛr kɛn Nazarɛt ki ɔɔ kɛn Raa ɔliŋo gɔtse ki se, naase 'jeelki Raase tɛɗga nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa daanse ki taa asen taaɗn tɔɔgŋ Raa. 23 Gaabm se, Raa mala ɓo ɔŋsesiŋ jise ki. Taa do dɔkiŋ tap ɓo, Raa se jeele nakŋ naase utu aŋki tɛɗn doŋ ki se. Taa naaŋ se ɓo, naase ɔk ɔliŋki ji jee *kusiŋge tu ɔɔ naaɗe ɓaa tup tɔɔliŋ ro kaag ki; 24 num gaŋ Raa se duriŋoga daan yoge tu ɔɔ ɔɔɗiŋga doŋa naatn maakŋ yo ki taa yo se ɔk tɔɔgɔ doŋ ki eyo.
25 Taa naaŋ se ɓo ɓugjege *Daud taaɗo mɛtn taar naaŋa maakŋ Kitap ki ɔɔ:
Daayum maam m'aak Mɛljege Raa naanum ki.
Taa naaŋ utu cɛɛm ki se, maam tap ɓo m'ɓeere ɗim ki eyo.
26 *Ɔɔ maam se maakum-raapo ɔɔ m'aar kaa ute maak-raapuma;*
kɛn m'ooyga kic ɓo, maam se m'ɔnd dom do Raa ki.
27 *Taa naai Mɛluma, naai se am kɔŋ kɔŋum maakŋ yoge tu eyo,*
ɔɔ naai 'kɔŋ kɔŋ mɛɗn doi se 'ruum maakŋ ɓaaɗ ki eyo.
28 *Mɛluma, naai ɓo taaɗumga ɗoobm kaaja*
ɔɔ daayum naai utu cɛɛm ki se, maam maakum-raap puk.‡»
29 Tɛr Piɛr taaɗ daala ɔɔ: «Gɛnaamgen Yaudge, 'booyki maam m'asen taaɗn tal. Bugjege Daud se ooyga do dɔkiŋa. Naaŋ j'uun j'ɔliŋga maakŋ ɓaaɗ ki ɔɔ ɓaaɗiŋ se jaaki kic ɓo utu gɔtjege tu ara. 30 Num gaŋ aan gɔɔ naaŋ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaŋ jeele taa Raa se naamga naam taariŋa ɔɔ tɛɗga num maakŋ mɛtjiliŋ ki se 'kɔɔɗn deb kalaŋ se ɓaaɗo 'kɔsn gaara gɔɔŋ ki. 31 Taa naaŋ se ɓo, Daud se, naaŋ jeele *al-Masi se ɓaaɗo ooyga kic ɓo utu duru daan yoge tu. Taa naaŋ se ɓo naaŋ ɗeek ɔɔ: ‹Raa se rɛsiŋ te maakŋ yoge tu eyo ɔɔ roŋ lɛ, naaŋ ɔniŋ ruum te maakŋ ɓaaɗ ki eyo.› 32 Taa naaŋ se ɓo maam m'taaɗseni: Raa se naaŋ duroga Isa daan yoge tu ɔɔ naaje se paac j'aakiŋga ɔɔ naaŋ se utu te kaaminа. 33 Raa uun ɓaansiŋga ute tɔɔgiŋa maakŋ raa ki. Ɔɔ Raa Bubu se ɛɗiŋga *Nirl Salal kɛn naaŋ taaɗ ɔɔ utu kɛɗn jeege tu se. Ɔɔ Nirl se ɓo kɛn Isa ɔliŋ ɓɔrse bɔɔy wɔɔk doje ki aan gɔɔ kɛn naase aakiŋki ute kaamse ɔɔ 'booyiŋki ute bise se. 34 Ey num ɓugjege Daud lɛ ook ɓaa te maakŋ raa ki eyo, gaŋ naaŋ taaɗ ɔɔ:
Mɛljege Raa ɗeek Mɛlum ki ɔɔ: Naai se ɓaaɗo iŋg do ji daamum ki,
35 *ɓii kalaŋ maam m'ai tɛɗi jee taamooyige paac se,*
naai utu kiŋg doɗe ki.§
36 Ɔŋ gaan Israɛlge paac 'jeel taar se: Isan naase 'tup 'tɔɔliŋki ro kaag ki se, naaŋ se ɓo Raa tɛɗiŋ tɛɗga Mɛljege ɔɔ naaŋ ɓo al-Masi se.»

Jeege dupu-mɔtɔ took aal maakɗe do Isa ki

37 Kɛn jeege jaay booy taar ese se, naaɗe maakɗe tuj kasak kasak ɔɔ naaɗe tɔnd mɛtn Piɛr ute *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige gɛn kuuy se ɔɔ: «Gɛnaajege naaje tap ɓo k'tɛɗn roje j'ɔɔ ɗi?» 38 Gɔtn se Piɛr tɛrlɗen ɔɔ: «'Tɛrlki maakse ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo ɔŋ roŋ j'aŋ *batizn ute ro Isa al-Masi, taa Raa aŋ tɔɔl

† **2:21** Aak Jl 3.1-5. ‡ **2:28** Aak KKR 16.8-11. § **2:35** Aak KKR 110.1.

*kusiŋiŋa bin jaay Raa asen bɔɔy *Nirl Salal dose ki. 39 Taa naaŋ taaɗga taaɗ
ɔɔ utu aɗe kɔl Nirl Salal dose ki, do gɛnsege tu ɔɔ do jeege tun iŋg dɔɔk te Raa
ɔɔ do jeege tun dɛn kɛn Raa ute aɗeno daŋ se.» 40 Gɔtn se tɛr Piɛr taaɗɗenga
taarge dɛna taa aɗen tɛɗn naaɗe 'tooko ɔɔ kaay kaamɗe. Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ:
«Jee duni kɛn ɓɔrse se, ɓɛrɛ, naaɗe se jee kɛn baate Raa! 'Teecki naatn maakɗe
ki taa naase aki 'kɔŋ kaaja.» 41 Jee kɛn took uun taar Piɛr se, ɓii kɛn se sum
ɓo k'batizɗe. Naaɗe se ɓaa ɓaa nakŋ jeege dupu-mɔtɔ ɔɔ naaɗe ɓaaɗo tum do
jeege tun deetn kɛn aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se.

Kiŋg jee Raagen deet deete

42 Jee paacŋ kɛn aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki se, naaɗe daayum lee
booy taargen *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige lee dooyɗe ɔɔ naaɗe iŋg aan gɔɔ
gɛnaagen koŋɗe kalaŋ ɔɔ bubɗe kalaŋ. Naaɗe lee ɔs kalaŋ ɔɔ lee eem Raa taa
naapki. 43 Ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se, Raa tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge dɛna ute
nakgen kɛn taaɗ tɔɔgŋ Raa. Ute nakgen jaay naaɗe tɛɗse ɔl jeege paac ɓeer
Raa ki. 44 Ɔɔ jee kɛn aal maakɗe do Isa al-Masi ki se, naaɗe ɔk taarɗe kalaŋ
ɔɔ nakŋ paacŋ jaay naaɗe ɔkse nig aakiŋ ute naapa. 45 Naaɗe dugŋ naatn ute
maakŋ-gɔtɗege ɔɔ ute nakɗege ɔɔ gursn se naaɗe nig aakiŋ ute naapa ɔɔ naŋa
naŋa kic ɓo j'ɛdiŋ nakŋ kɛn aŋ kaasn kiŋgiŋa. 46 Daayum ɓii-raa naaɗe tus
daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ute maakŋ kalaŋ. Naaɗe lee ɔs kalaŋ ɓee naapge tu ɔɔ
gɔtn kɔsɗe ki se, naaɗe lee tɔs ute maak-raapo ɔɔ taar ɗim tap ɓo, naaɗe ɔk
maakɗe ki eyo. 47 Kɛn jeege jaay aakɗe naaɗe tɛɗ bin se, naaɗe jeɗe. Ɔɔ jee kɛn
aal maakɗe do Isa al-Masi ki se naaɗe tɔɔm Raa, ɔɔ te naaŋ se ɓii-raa Mɛljege
Isa al-Masi lee aaj jeege maakŋ *kusiŋɗe ki ɔɔ daayum jeege ziiɗ do jeege tun
aalga kaal maakɗe doŋ ki se.

3

Piɛr ute Jan ɛɗ lapi debm k-ruŋguy ki

1 Ɓii kalaŋ tɛgɛr aan kaaɗa mɔtɔ kɛn k'lee k'j'eem *Raa jaay aas se, Piɛr ute
Jan ook ɓaa daan bɔɔr *Ɓee Raa ki gɛn keem Raa. 2 Gɔtn se k'j'uun k'ɓaano ɓaa
ute gaaba kalaŋ gɔtn k'j'oojiŋ tap ɓo naaŋ k-ruŋguyu. Gaabm se, ɓii-raa naaɗe
ɓaaɗo lee tɔl tɔndiŋ cɛɛ taa ɗoobm Ɓee Raa kɛn k'daŋiŋ taa *Ɗoobm Aak Jiga* se
ɔɔ ɓii-raa, naaŋ lee baay baay gɔtn jeege tun lee ɓaaɗo daan bɔɔr Ɓee Raa ki
se. 3 Kɛn naaŋ jaay aak Piɛr ute Jan ɛndo kɛnd daan bɔɔr Ɓee Raa ki se, naaŋ
baay ɗim gɔtɗe ki.

4 Kɛn naaɗe jaay booy taariŋ se, gɔtn se naaɗe ɔk ɗaara ɔɔ ɔndiŋ kaama tak
ɔɔ Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «'Tɛrl aakjen tu!» 5 Gɔtn se gaabm se tɛrl aakɗe ɔɔ naaŋ saap
maakiŋ ki ɔɔ kaaɗn naane naaɗe aŋ kɛɗn ɗim. 6 Gaŋ Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɗaab ute
pudda se maam m'ɔk eyo, num nakŋ maam m'ɔk se ɓo, m'aisiŋ kɛɗa. M'ɔɔ ute
ro Isa *al-Masi kɛn kɔɗn Nazarɛt se, iiŋ 'lea!»

7 Gɔtn se naaŋ ɔkiŋ ute ji daaminа ɔɔ uun ɗariŋa ɔɔ gɔtn ese sum ɓo kaam
kiriciŋa ute kaam jɛŋ se naar sɛɛj ɗaapa. 8 Gɔtn se naaŋ iiŋ kirit ɔɔ ɗaara ɔɔ
baag lea! Naaŋ ɛnd ute naaɗe daan bɔɔr Ɓee Raa ki, lea, taala ɔɔ tɔɔm Raa.

9 Jee ute dɛnɗe paac se aakiŋa kɛn naaŋ lea ɔɔ tɔɔm Raa se. 10 Jee se paac
aak jeeliŋa naaŋ ɓo debm kɛn lee tiŋgo cɛɛ taa ɗoobm Ɓee Raa kɛn k'daŋiŋ taa
Ɗoobm Aak Jiga jaay lee baayo se. Kɛn naaɗe paac jaay aak nakŋ tɛɗ ese se,
nakŋ se deel doɗe ɔɔ ɔkɗen taaɗ eyo.

*Piɛr taaɗ jee dɛnge tun daan bɔɔr *Ɓee Raa ki*

11 Gɔtn se Piɛr ute Jan naaɗe ɗaar ɗaar mɛtn daab ki ɔɔ daabm se k'daŋiŋ
Daabm Salomon. Gaabm se kɔkŋ naaŋ tɔkɗe se ɔɔɗ ɔlɗen eyo. Gɔtn se jeege
dɛna aaŋ ɓaaɗo ɔŋɗe taa nakŋ deel paac se ɔkɗen taaɗ eyo. 12 Kɛn Piɛr jaay

aak jee dɛngen aaŋ ɓaaɗo gɔtɗe ki se, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase gaan *Israɛlge, gɛn ɗi jaay gaabm ese ɔŋ lapi sum ɓo jaay naase ɔksen taaɗ ey se? Naase aakjeki bin se gɛn ɗi? Gɛn naase ki num 'saapki ɔɔki gaabm kɛn iiŋ lee se ute tɔɔgje lɔɓu, ɔɔki j'ɔk taar Raaje se ɓo ɔɔŋ ɓo naaŋ ɔŋ lapi lɛ? 13 Raa gɛn bubjege *Abraam, gɛn Isaka ɔɔ gɛn *Yakub se*, naaŋ ɓo debm kɛn *nook Isan, debm tɛɗn naabiŋa, kɛn naase ɔk ɔliŋki kaam ji tɔɔgge tu ɔɔ ɔɔɗ undiŋki naan Pilat ki. Ey num Pilat se, je aŋo kɔɔɗn kɔlɔ. 14 Naaŋ lɛ, debm *salal ɔɔ debm daan ki naan Raa ki, gaŋ naase 'baatiŋki ɔɔ 'jeki debm tɔɔl jeege se ɓo, j'asesiŋ kɔɔɗn kɔlɔ. 15 Num Mɛl-kaaja tap ɓo, naase 'tɔɔliŋki. Gaŋ Raa se duriŋoga daan yoge tu ɔɔ naaje se j'aakiŋga ute kaamje. 16 Anum gaabm naase aakiŋki naanse ki ese se, naase paac 'jeeliŋki. Naaŋ jaay ɔŋ lapi se ute ro Isa, taa naaje j'aalga kaal maakje doŋ ki.

17 «Num ɓɔrse, gɛnaamge, maam m'jeele nakŋ naase ute magalsege 'tɛɗiŋkiro se, naase 'jeel ɔkkiro te mɛtiŋ eyo. 18 Gaŋ taar kɛn Raa ɔlo jee taaɗo taargen teeco taariŋ ki taaɗo se ɓo, aanga ɗoobiŋ ki kɛn ɔɔ: *al-Masi ɓaaɗoga num, utu 'dabara. 19 Bin se naase 'tɛrlki maakse ɔɔ 'ɓaakiro gɔtn Raa ki, taa naaŋ asen tɔɔl *kusiŋse. 20 Bin jaay Mɛljege Raa asen kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka ɔɔ utu aseno kɔl Isa, naaŋ ɓo al-Masi kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗsesiŋo. 21 Kɔr se, Isa kiŋg maakŋ raa ki bini 'kaan ɓii kɛn Raa 'tɔnd ɗaapm nakge paac 'tɛɗn kiji. Kɛse ɓo nakŋ kɛn jee salal kɛn taaɗo taargen teeco taar Raa ki taaɗo do dɔkiŋ se. 22 Ey num *Musa kic taaɗoga taaɗ ɔɔ: *Maakŋ gɛnaasege tu se, Mɛlse Raa utu aseno bɛɛr kɔɔɗn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama, ɔɔ taar kɛn naaŋ utu asen taaɗn paac se, 'booy uuniŋki.† 23 Ɔɔ debm jaay baate booy kuun taariŋ se, maakŋ jeeŋge tu se j'aŋ kɔkŋ kutn naatn.‡*

24 «Jee taaɗ taar teeco taar Raa ki paacŋ iiŋo do Samuɛl ki ute jeegen ɓaaɗo mɛtn naaŋ ki se, taaɗoga taa nakgen kɛn ɓɔrse aanga se kici. 25 Gɛnaamge, naase se 'gaan jee kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋa ɔɔ dɔɔkŋ kɛn *Raa dɔɔko ute bubsege se, dɔɔk ute naase kici. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ taaɗ Abraam ki ɔɔ: *Ute mɛtjil naai se, maam m'tɛɗn bɛɛ mɛtjil jeege tun do naaŋ ki paac.*§ 26 Deet deet se Raa ɔɔɗo debm tɛɗn naabiŋ Isa se naase gaan Israɛlge tu. Naaŋ ɔliŋo se taa asen tɛɗn bɛɛ ɔɔ bin se naŋa naŋa kic ɓo 'tɛrl naaga do nakge tun jig ey kɛn naaŋ lee tɛɗiŋ se.»

4

*Piɛr ute Jan naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*

1 Kaaɗ kɛn Piɛr ute Jan utu taaɗ taaɗ jee dɛnge tu ɓɔrt sum ɓo, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tun mɛtiŋge, magal jeegen iŋg bɔɔb *'Bee Raa ɔɔ ute *Sadusegen mɛtiŋge ɓaaɗo ɔŋɗe. 2 Gɔtn se naaɗe aak Jan ute Piɛr se maakɗe taarɗe doɗe ki piriŋ, taa naaɗe dooy dooy jee dɛnge ɔɔ taaɗɗen ɔɔ aan gɔɔ *Raa duro Isa daan yoge tu se, jee ooyga kooy kic ɓo, naaŋ utu aɗen dur bin kici. 3 Gɔtn se naaɗe tɔkɗe ɔɔ ɓaa ɔmbɗe tooɗ iip daŋgay ki taa kaaɗa se ɓaaga. 4 Ute naaŋ se kic ɓo, jeegen booy taar Piɛr ute Jan se maakɗe ki se jeege dɛna took uun taar se ɔɔ gɔtn se jee aal maakɗe do Isa ki se ziiɗ ɓaa ɓaa nakŋ gaabge dupu-mii.

5 Gaŋ mɛtbeeŋki se, magal Yaudge ɔɔ magal taa ɓeeɗege ute jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se, naaɗe tus maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. 6 Maakɗe ki se gaabm kɛn k'daŋiŋ Annan se, naaŋ ɓo *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu, Kayip ute Jan ɔɔ Alekzandɛr ute jee kuuy se, naaɗe paac se jee maakŋ ɓee magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ naaɗe paac utu gɔtn ese kici. 7 Gɔtn se naaɗe ɔɔɗo Piɛr ute Jan se maakŋ daŋgay ki ɔɔ ɓaanɗeno naanɗe ki ɔɔ tɔnd

* **3:13** Aak Ekz 3.6, 15. † **3:22** Aak Dt 18.15-16. ‡ **3:23** Aak Lb 23.29. § **3:25** Aak Jɛn 22.18 ɔɔ 26.4.

mɛtɗe ɔɔ: «Gaabm se, naase ɛɗiŋ̃ki lapi se ute ro naŋa ɔɔ tɔɔgŋ se tap ɓo, naase ɔŋiŋ̃kiro gay?» 8 Gɔtn se Piɛr, kɛn *Nirl Salal ɗoocga ɗooc maakiŋ̃ se, taaɗɗen ɔɔ: «Naase magal Yaudge ute magal taa ɓee Yaudge se, 9 jaaki naase 'ɓaanjekiro naanse ki se gɛn tɔnd mɛtje taa gaabm kɛn k-ruŋguy jaay ɔŋ lapi se. Ɔɔ naase 'je aki jeele ute ɗoobm gay jaay ɓo gaabm se ɔŋ lapia. 10 Naase jeege paac ɔɔ naasen paacŋ̃ gaan *Israɛlge se 'jeelki ute ro Isa *al-Masi kɛn kɔɗn Nazarɛt, kɛn naase 'tup tɔɔliŋ̃ki ro kaag ki jaay, Raa duriŋ̃oga daan yoge tu se, ute tɔɔgŋ Isan se ɓo, gaabm ɗaar naanse ki se ɔŋ lapia. 11 Taar se k'raaŋiŋ̃ga raaŋ maakŋ Kitap ki kɛn ɔɔ:

Ko kɛn naase jee kiiŋ̃ ɓeege baatiŋ̃ki jaay ɔɔɗ undiŋ̃ki naatn se,
*naaŋ̃ se ɓo kɛn tɛɗga ko kɛn gakŋ ɓea.**

Ko ara se, taaɗ te Isa. 12 Taa naaŋ̃ se ɓo 'booyki m'asen taaɗa, kɛn ɛɗ kaaja se, Isa kaliŋ̃ ki sum. Ey num, do naaŋa ute magaliŋ̃ se, Raa ɔŋ ɔlo te nam gam kuuy kɛn 'kaajŋ̃ jeege eyo.» 13 Naaŋ̃ kɛn se jee kɛn lee aak mɛtn taar jeege se booy taar kɛn Piɛr ute Jan jaay taaɗ ɓeer ey paac paac se, taar se ɔkɗen taaɗ eyo, gaŋ naaɗe saapm ɔŋiŋ̃ Piɛr ute Jan se jee bin sum, ɔŋ dooy te dɛn eyo. Naɓo naaɗe jeele, naaɗe se jee leeɗoga ute Isa. 14 Kɛn naaɗe jaay aak gaabm kɛn ɔŋ lapi jaay ɗaar ɗaar cɛɛɗe ki se, taar ɗim kɛn naaɗe aɗen tɛrl tap ɓo ɔŋ eyo.

15 Gɔtn se naaɗe taaɗ ɔɔ: «Piɛr ute Jan se, k'j'ɔɔɗ k'teecɗe naatn maakŋ ɓee kɛn k'lee k'j'aak mɛtn taarge se.» Ɔɔpɗen naaɗe Yaudgen jee kaakŋ mɛtn taarge se ɓo taaɗ dɔɔk taarɗe ute naapa. 16 Gɔtn se naaɗe taaɗ ɔɔ: «Jee se tap ɓo j'aɗeki tɛɗn ɔɔ dĩ? Taa jee Jeruzalɛm ki paac se lɛ, booyga nakŋ-kɔɔɓm naaɗe tɛɗ se. Ɔɔ nakŋ-kɔɔɓm se lɛ tooɗ tal j'aki kɔŋ naaj do ki eyo. 17 Num naaje se k'je eyo kɛn taar se jaay 'wɔɔkŋ jeege aŋ̃ booy paac se. Bin se j'aacɗeki kaama taa naaɗe mɔɔtn ro Isa se j'ɔŋ̃te taaɗiŋ̃ nam ki.» 18 Gɔtn se naaɗe daŋo Piɛr ute Jan ɔɔ aacɗen kaama ɔɔ: «Naan ki se mɔɔtn ro Isa se ɔŋ̃te 'taaɗiŋ̃ki nam ki ɔɔ ɔŋ̃te 'dooyki jeege ute mɛtn taar se!» 19 Gaŋ gɔtn se Piɛr ute Jan tɛrlɗen ɔɔ: «Gɛn naase ki num naan Raa ki se, kɛn gay ɓo ɗoobiŋ̃a? K'booy kuun taar naase lɔɓu k'booy kuun taar Raa lɛ! 20 Ɗeer num, naaje se k'kɔŋ do eyo do nakge tun naaje j'aako ute kaamje ɔɔ k'booyo ute bije se.»

21 Gɔtn se Piɛr ute Jan se jee kaakŋ mɛtn taargen Yaudge se tɛr aacɗen kaama daala jaay ɓo tɔɔɗ tɔlɗe. Naaɗe ɔŋ te ɗoobm kɛn aɗen dabar eyo, taa naaɗe ɓeer ɓeer jee dɛnge tu ɔɔ do nakge tun deel se jeege paac *nook Raa. 22 Anum gaabm kɛn Piɛr ute Jan tɛɗn nakŋ-kɔɔɓɔ jaay naaŋ̃ ɔŋ lapi se, naaŋ̃ ɓaariŋ̃ cir si-sɔɔ.

Jee Raage tɔnd mɛtn Raa taa aɗen kɛɗn kaay kaama

23 Kɛn Piɛr ute Jan jaay k'tɔɔɗ k'tɔlɗeno se, naaɗe ɓaaɗo ɔŋ jeeɗege ɔɔ taaɗɗen taargen kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute magal taa ɓee Yaudge taaɗɗeno se. 24 Kɛn jeeɗege se jaay booy taar Piɛr ute Jan se, naaɗe iiŋ̃ taa tɔnd mɛtn Raa ute maakŋ kalaŋ ɗeek ɔɔ: «Raa Sidburku, naai ɓo debm aalo maakŋ raa ute do naaŋa ɔɔ baarge ɔɔ ute nakgen maakɗe ki se paac. 25 Ɓuli bubje *Daud se, naai ɓo debm ɛɗiŋ̃o *Nirl salal ɔɔ Nirl Salal ese ɓo kɛn ɔliŋ̃ taaɗo ɔɔ:

Jee do naaŋ ki ute mɛtjilɗege paac tap ɓo iŋg ɓo gɛn je taamooyo
ɔɔ dɔɔk taarɗe kalaŋ gɛn tɛɗn nakŋ ɔs aay ey se tap ɓo, taa ɗĩ?
26 *Gaariŋ̃gen do naaŋ ki ɗaap roɗe gɛn tɛɗn bɔɔrɔ;*
ɔɔ magalgen do naaŋ ki tusu
taa baatn Mɛljege Raa ute gaar kɛn naaŋ̃ bɛɛr ɔndiŋ̃o se.†

* **4:11** Aak KKR 118.22. † **4:26** Aak KKR 2.1-2. Gaar ese je taaɗ ute *al-Masi.

27 Ɗeere, taar se taar mɛt ki. Maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, *Ɛrɔd ute Pons
Pilat, tus dɔɔk taarɗe kalaŋ ute jee kɛn Yaudge ute kɛngen Yaudge eyo taa
baatn Isa debm tɛɗn naabi salal kɛn naai 'bɛɛr ɔɔɗiŋo. 28 Bin se ute tɔɔgi se,
naai uunoga doa ɔɔ naaɗe tɛɗiŋga aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki. 29 Mɛlje,
naai aaka kiibm kaacŋ kɛn naaɗe iiɓ aacje naajen k'ɓulige se, ɓɔrse ɛɗjen
gaab-tɔɔgɔ taa k'taaɗn taari kic ɓo k'ɓeer eyo. 30 'Taaɗ tɔɔgi jeege tu, ute ro
Isan debm tɛɗn naabi salal se, ɛɗ lapia jee kɔɔŋge tu ɔɔ 'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute
nakgen deel doa.» 31 Kɛn naaɗe jaay eem Raa aas se, gɔtn naaɗe tusn ro ki se
naaŋa tea. Gɔtn se naaɗe paac Raa ɗoocɗe ute Nirl Salal. Ɔɔ gɔtn se naaɗe baag
taaɗn taar Raa jeege tu ɓeer eyo.

Jee Raage nig nakɗege ute naapa

32 Jee kɛn aal maakɗe do Isa *al-Masi ki ute dɛnɗe se, naaɗe iŋg ute maakŋ
kalaŋ ɔɔ taarɗe kic ɓo kalaŋ. Maakɗe ki se nam jaay 'taaɗn ɔɔ nakŋ se gɛn
maama se gɔtɔ. Num gaŋ nakŋ naaɗe ɔk paac se ɔmbiŋ taa naapki. 33 Ute
tɔɔgŋ Raa se, *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se taaɗ jeege tu tap ɓo ɓeer eyo
ɔɔ: «Mɛlje Isa se duroga daan yoge tu ɔɔ naaje j'aakiŋga ute kaamje.» Gɔtn
se jee Raage paac se Raa tɛɗɗenga bɛɛ dɛn aak eyo. 34 Maakɗe ki se nam tap
ɓo ɗim daayiŋ eyo. Taa jee ɔk maakŋ-gɔtɔ ute ɓeege se dugiŋa ɔɔ ɓaano ute
gursiŋa. 35 Ɔɔ gursn ese se naaɗe ɓaaɗo ɛɗiŋ ji jee kaaŋ naabm Isa al-Masige
tu. Ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo, j'ɛɗiŋ nakŋ kɛn aŋ kaasn kiŋgiŋa.
36 Maakɗe ki se, gaaba kalaŋ roŋ Yusup kɛn jee kaaŋ naabm Isa al-Masige
daŋiŋ ute ro Barnabas. (Barnabas se je ɗeekŋ ɔɔ: goon ɛɗ kaay kaama jeege
tu.) Naaŋ se mɛtjil gɛn Lɛbige ɔɔ naaŋ j'oojiŋ taa naaŋ Sipir ki. 37 Naaŋ se
dugŋ ute maakŋ gɔtiŋa ɔɔ gursiŋ se, naaŋ ɓaaɗo ɛɗiŋ ji jee kaaŋ naabm Isa
al-Masige tu.

5

Ananias ute Sapira tɛɗ taar-kɔɔɓɔ

1 Num gaŋ maakɗe ki se, debm kuuy roŋ Ananias ute mɛndiŋ roŋ Sapira,
naaɗe se ɔk gɔtɔ. Ɔɔ naaɗe se dɔɔk taarɗe kalaŋ ɓaa dugŋ ute gɔtɗe se naata.
2 Naaŋ ute mɛndiŋ se, gursn se naaɗe gaaŋ ute mɛtiŋa ɔɔ gɔtn se gaabiŋ ɓaan
ute gursn ɔɔp se, ji *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tu. 3 Gɔtn se Piɛr ɗeekiŋ
ɔɔ: «Ananias, gɛn ɗi jaay naai ɔŋ *Ɗubm sitange ɓaaɗo ɛnd ɗooc maak ki bin
se? Kɛn 'gaaŋo mɛt kɔɔpm gursi gɔti ki se kɛse taar-kɔɔɓm kɛn naai 'tɛɗ se tɛɗn
*Nirl Salal ki. 4 Kɛn dugiŋ te ey lɛ gɔtɔ se gɛn naai tap ey la? Ɔɔ kɛn naai jaay
dugiŋga kic num, gursiŋ se gɛn naai ey la? Kɛn ɔli jaay taaɗ taar-kɔɔɓɔ se gɛn
ɗi? Taar-kɔɔɓm kɛn naai tɛɗiŋ se, 'tɛɗiŋ jikilimge tu eyo, gaŋ naai tɛɗiŋ *Raa
ki.»
5 Kɛn jaay Ananias booy taar se, naaŋ aal ooc ooyo ɔɔ jeegen paacŋ jaay
booy labar ese se, ɓeere ɓaa ɔkɗe tak tak. 6 Gɔtn se, gaan kɔɗge ɓaaɗo teeliŋ
ute kala ɔɔ uun ɓaa ɔliŋ maakŋ iiɓ ki.
7 Kɛn nakŋ se deel jaay ɓaa ɓaa nakŋ lɛr mɔtɔ se, mɛnd Ananias ɓaaɗo ɛnd
gɔtn jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tu se; naɓo nakŋ kɛn aan do gaabiŋ ki se,
naaŋ jeel eyo. 8 Gɔtn se Piɛr tɛɛsiŋ ɔɔ: «Gɔtsen naase 'duginki se, kɛse ɓo gursiŋ
paac sum ne?» Mɛnda took ɔɔ: «Yɛɛ. Kɛse ɓo gursiŋa.» 9 Gɔtn se Piɛr tɛrliŋ ɔɔ:
«Gɛn ɗi jaay naai ute gaabi 'dɔɔkki taarse gɛn naam *Nirl Raa se? 'Booyo! Jee
kɛn ɔlo gaabi maakŋ iiɓ ki se aanga taa ɗoob ki. 'Booy gɔtn jɛɗe! Naaɗe utu
ɓaaɗo ai ɓaa kuun kɔli naai kici.»
10 Gɔtn ese sum ɓo, mɛnda se naar ooc ooy naan Piɛr ki. Kɛn gaan kɔɗge jaay
aan se, naaɗe ɛnd se ɔŋiŋ naaŋ ooyga ɔɔ naaɗe uun ɓaa ɔliŋ maakŋ iiɓ ki cɛɛ

gaabiŋ ki. 11 Gɔtn se jee *egliz ki paac ute jee kuuy paac jaay booy labar ese se, naaɗe ɓeere ɓaa ɔkɗe tak tak.

*Jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge dɛna

12 Raa ɔl jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge dɛna ute nakgen deel doa naan jeege tu. Naaɗe paac taarɗe kalaŋ ɔɔ lee tus mɛtn daabm Salomon ki. 13 Anum jee kuuy se nam tap ɓo took gɛn tum te naaɗe eyo; gaŋ jee dɛnge se lee tɔɔm jee aal maakɗe do Isa *al-Masi ki se. 14 Ute naaŋ se kic ɓo jeege dɛna, mɛndge ute gaabge, took aal maakɗe do Isa al-Masi ki ɔɔ ɓaaɗo ziiɗ do jeege tun aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se. 15 Taa nakŋ-kɔɔɓgen jee kaaŋ naabm Isa al-Masige lee tɛɗ se, ɔl jeege teecŋno ute jee kɔɔŋge tuun taalɗeno do daŋalge tu ey lɛ do raagge tu; naaɗe ɓaaɗo tɔndɗen do ɗoobge tu, taa kɛn Piɛr deel deel jaay nirliŋ deebga doɗe ki se, sɔm maakɗe ki se, nam kalaŋ utu ˈkɔŋ lapia. 16 Gɔtn se jeegen kuuy kic ɓo dɛna kɛn iiŋo maakŋ naaŋge tun kɛn cɛɛ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki, naaɗe ɓaano ute jee kɔɔŋɗege ɔɔ jee kɛn ɔk kɔɔŋ sitange. Gɔtn se naaɗe paac ɔŋ lapia.

*Jee kaaŋ naabm Isa al-Masige kˈtɔk kˈjˈɔmbɗen daŋgay ki

17 Do nakge tun tɛɗ se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute *Sadusegen ute naaŋ se, tɛɗn maak-kilimi ro jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tu ɔɔ gɔtn se naaɗe iiŋ roɗe ki. 18 Gɔtn se naaɗe tɔk ɔmbɗen daŋgay kɛn kˈlee kˈtɔkŋ kˈtɔl jeege. 19 Gaŋ maakŋ nɔɔr ki se, *kɔɗn Raa ɓaaɗo tɔɔɗn ute kaam taar daŋgayge se naatn ɔɔ ɔɔɗ teecɗeno naatn ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: 20 «ˈƁaaki daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ɔɔ ˈtaaɗki taargen paacŋ kɛn ɛɗ kaaja se jeege tu.» 21 Gɔtn se naaɗe took do taar kɔɗn Raa ki ɔɔ tanɔɔriŋ nɔɔriŋ sum ɓo, naaɗe ɓaa daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ naaɗe baag dooy jeege gɔtn ese.

Kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute jeeŋge jaay aan gɔtn naaɗe lee aakŋ mɛtn taar jeege se, naaɗe daŋo magalgen taa ɓee *Israɛlge tu ɔɔ ute jeegen lee aak mɛtn taar Yaudge se, gɔtn se naaɗe tusu ɔɔ ɔl ɔɔ kˈɓaa kˈtɔɔɗo jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se naatn maakŋ daŋgay ki ɔɔ kˈɓaanɗeno. 22 Num jee kɛn jˈɔlɗe naaba taa ɓaa kaakŋ jee daŋgayge se, naaɗe aan se ɔŋɗen te eyo. Gɔtn se naaɗe ɔk tɛrl ɓaaɗo ɔŋ jee ɔlɗeno se ɔɔ taaɗɗen mɛtn taar nakgen deel se paac ɔɔ: 23 «Kɛn naaje jaay jˈaan se, kˈjˈɔŋ kaam taar daŋgayge se kˈgaasiŋga gaas ute lɛkɛrlɛ ɔɔ jee kɛn lee bɔɔb jee daŋgayge se lɛ, ɗaar ɗaar taa-ɗoob ki. Naɓo kɛn naaje jaay kˈtɔɔɗ kaam taara se, jˈɔŋ te nam maak ki eyo.» 24 Kɛn magal jeegen lee bɔɔb Ɓee Raa ute magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu jaay booy taar se, gɔtn se taar naaɗe ˈtaaɗ tap ɓo jeel eyo. Anum naaɗe tɔnd mɛtn naapa do nakge tun deel se. 25 Gaŋ gɔtn se deb kalaŋ iiŋo daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɓaaɗo taaɗɗen ɔɔ: «ˈBooyki, ɓɛrɛ, jeegen naase tɔk ɔmbɗeki daŋgay ki se, ɓɔrse naaɗe utu daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ ɗaar dooy dooy jeege.» 26 Gɔtn se magal jeegen lee bɔɔb Ɓee Raa se iiŋ ɓaa ute jeeŋge tɔk ɓaanɗeno ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se, naɓo ute taa tɔɔg eyo, taa naaɗe ɓeer ɓeer jee dɛnge tu ɔɔ sɔm aɗen tund te ko cɛrɛ.

*Jee kaaŋ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge

27 Kɛn jee kɛn lee bɔɔb jee daŋgay ki jaay tɔk ɓaano ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge se, gɔtn se *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tɛɛsɗe ɔɔ: 28 «Naaje kˈgaassen jˈɔɔ ɔŋten ˈdooyki jeege ute ro gaabm se bin ey la? Aakki nakŋ naase ˈtɛɗki se jaayo? Jeegen Jeruzalɛm ki se lɛ, naase ˈtaaɗ ˈdɔɔɗɗekiga paac. Naase ˈje aki kɔl moosn gaabm se ˈkɔɔpm mindje ki.» 29 Gaŋ Piɛr ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen kuuy tɛrlɗen ɔɔ: «Bɛɛki num, nakŋ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki se ɓo, jˈaŋ tɛɗ jaay kˈtɛɗn nakŋ kɛn jikilimge maakɗe jea. 30 Naase ɓo jee kɛn tup tɔɔlki Isa ro kaag ki, gaŋ Raa

bubjege, duriŋoga daan yoge tu, 31 ɔɔ uun ɓaa ɔndiŋga do ji daamiŋ ki, ɔɔ tɛɗiŋ naaŋ ɓo tɛɗga gaar jeege ɔɔ Debm Kaajŋ jeege taa kɔɔɗn ɗoobo gaan *Israɛlge tu gɛn tɛrl maakɗe, ɔɔ Raa aɗen tɔɔl *kusiŋɗege. 32 Do nakge tun deel paac se, naaje k'saaɗiŋge ɔɔ *Nirl Salal kɛn Raa ɛɗ jeege tun tookga taariŋ se, kic ɓo saaɗa.»

33 Kɛn naaɗe jaay booy taar se, maakɗe taarɗe piriŋ aan gɔɔ aki ɗoobo, ɔɔ naaɗe je aɗen tɔɔlɔ. 34 Num gaŋ gaaba kalaŋ naaŋ kɔɗ *Parizi, naaŋ maakŋ Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge se kici ɔɔ naaŋ se roŋ Gamaliɛl. Naaŋ se debm jeel taaɗ tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa gɛn Yaudge ɔɔ gaan Israɛlge paac aaliŋ maak ki. Naaŋ iiŋ ɗaar naan jeege tun se ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Jee se, ɔɔɗɗeki naatn jaayo.» 35 Kɛn jee kaaŋ naabm Isa al-Masige jaay j'ɔɔɗ k'teecɗen naatn sum se, naaŋ taaɗɗen ɔɔ: «Naase gɛnaamgen gaan Israɛlge, ɔndki kɔndɔ do nakge tun naase 'je aki tɛɗn do jeege tun ese. 36 'Jeelki, gɔɔr gɔɔr ara sum ɓo, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Tedas. Naaŋ se tɛɗ roŋ aan gɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiŋa ɔl gaabge ɓaa ɓaa nakŋ kaar-sɔɔ se ɓaa mɛtiŋ ki. Gɔtn k'tɔɔliŋ sum se, gaabgen mɛtiŋ ki se aaŋ wɔɔkɔ ɔɔ naabɗe se lɛ ɗaara. 37 Tɛr kaaɗ kɛn magal jee taa naaŋ *Rɔm ki jaay iiŋ taa mɛɗn jeege se, naaŋ kɛn se, gaaba kalaŋ kɔɗ Galile k'daŋiŋ Judas se, naaŋ kic tɛɗ jeege dɛna ɓaa mɛtiŋ ki. Kɛn naaŋ jaay k'tɔɔliŋ se, jee mɛtn naaŋ ki se kic ɓo aaŋ wɔɔkɔ. 38 Ɓɔrse, maam m'je m'asen taaɗa: ɔɔɗki dose dɔkɔ ro jeege tun ese, ɔŋɗeki naaɗe ɓaa. Kɛn nakŋ naaɗe tɛɗ se jaay gɛn jikilimge sum lɛ, utu 'ɗaar kaliŋ ki. 39 Num, kɛn nakŋ naaɗe tɛɗ se jaay gɛn Raa lɛ, naase aŋki kɔŋ ɗaar eyo! Ɔndki kɔndɔ, sɔm ɓaa naase aki tɛɗn jee taamooy Raage!» Gɔtn se naaɗe took uun taariŋa. 40 Naaɗe ɔl k'daŋ k'ɓaano ute jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se ɔɔ gɔtn se naaɗe ɔl j'ɔndɗen ute mɛɛjɛ ɔɔ gaasɗe ɔɔ j'ɔŋte taaɗn ro Isa *al-Masi se nam ki, ɔɔ bin jaay ɓo naaɗe tɔɔɗ tɔlɗe. 41 Kɛn jee kaaŋ naabm Isa al-Masige jaay teeco gɔtn ese se, maakɗe-raap sakaŋ taa Raa se ɔŋɗe naaɗe se jee aŋ kaasiŋ gɛn dabar taa Isa. 42 Ute naaŋ se kic ɓo, ɓii-raa daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ maakŋ ɓeege tu se, naaɗe daayum lee dooy jeege ɔɔ taaɗɗen Labar Jigan gɛn Isa se jeege tu. Ɔɔ jeege se, naaɗe lee taaɗɗen ɔɔ: Isa se ɓo, al-Masi.

6

*Maakŋ jeege tun maakŋ *egliz ki se k'bɛɛr k'tɔɔɗ jeege cili gɛn tɛɗn naaba*

1 Anum kaaɗ kɛn se jee aalga maakɗe do Isa *al-Masi ki se ziiɗ tɛɗ dɛna, ɓaa ute naanɗe. Num gaŋ maakɗe ki se, Yaudgen taaɗ taar Grɛk se taaɗ naaŋ ki ro Yaudge tun taaɗ taar naaŋɗe mala se. Taa aanga gɔtn k'nigŋ naka mɛnd-daayge tu se, mɛnd-daaygen taaɗ taar Grɛk se, k'lee k'dirigɗe dirigi. 2 Gɔtn se *jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen sik-kaar-di se, daŋ tus jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se paac ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naaje se j'kɔŋ kɔŋ gɛn taaɗn taar *Raa jeege tu jaay ɓo k'ɓaa lee nigŋ nakŋ kɔsɔ jeege tu eyo. 3 Taa naaŋ se gɛnaamge, maakse ki se 'bɛɛr 'tɔɔɗki gaabge cili kɛn jeege aalɗe maak ki ɔɔ maakɗe ɗooc te *Nirl Salal ɔɔ jee jeel-taara. Bin se naaje jee kaaŋ naabm Isa al-Masige se, naabm se j'aɗesiŋ kɔŋ kaam jiɗe. 4 Ɔɔ naaje se lɛ j'kɔŋ roje paac gɛn keem Raa ɔɔ gɛn taaɗn taar Raa jeege tu.»

5 Jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki kɛn tus gɔtn ese paac se, took do taarɗe ki se. Gɔtn se jaay naaɗe bɛɛr ɔɔɗ Etien; naaŋ se debm kɛn aal maakiŋ paac do Raa ki ɔɔ maakiŋ ɗooc ute Nirl Salal. Naaɗe bɛɛr tɔɔɗo Pilip, Prokor, Nikanor, Timon, Parmenas ɔɔ Nikolas kɛn kɔɗ Antiɔs kɛn tɛɗga roŋ kɔɗ Yaudge se kici. 6 Jee tus gɔtn ese ɓaano ute jeegen k'bɛɛr k'tɔɔɗɗen cili se naan jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tu ɔɔ naaɗe eemɗen Raa ɔɔ tɔndɗen jiɗege doɗe ki.

7 Naaŋ kɛn se, jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se, taaɗ wɔɔk taar Raa se jeege tu. Ɔɔ jee kɛn jaay aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se ziiɗ tɛɗ dɛna maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. Gɔtn se, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu se kic dɛna ɓaaɗo took aal maakɗe do Isa al-Masi ki.

Jeege ɓaaɗo kɔkŋ Etien

8 Etien se, Raa tɛɗiŋga bɛɛŋa ɔɔ ɛɗiŋga tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakgen deel doa ute nakŋ-kɔɔɓgen magal magala naan jeege tu. 9 Gaŋ do nakge tun naaŋ tɛɗ se ɓii kalaŋ Yaudgen iiŋo gɛgɛr kɛn Sirɛn ki ute kɛngen iiŋo gɛgɛr Alekzandri ki, naaɗe lee tus tus maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Ɓee se k'daŋiŋ *Ɓee Yaudgen j'ɔɔɗɗeŋga kɔɔɗ doɗe maakŋ ɓul ki* ɔɔ naaɗe lee tum ute Yaudgen iiŋo taa naaŋ Silisi ki ute gɛn Azi ki. Gɔtn se naaɗen jee gɔtɔ kaam sɔɔ se paac baag naajŋ ute Etien, 10 ɔɔ taar jaay *Nirl Salal ɔliŋ naaŋ taaɗɗen se, taar naaɗe 'kɔŋ jaay aŋ tɛrl tap ɓo, naaɗe ɔŋ eyo, taa jeel-taar Etien se, Nirl Salal ɓo ɛɗiŋ.

11 Aan gɔɔ taar naaɗe aŋ tɛrl kic ɓo ɔŋ ey se, gɔtn se naaɗe gooŋ ɓaa rɛjo jee taar-kɔɔɓge ɔɔ naaɗe paac ɓaaɗo taaɗ ɔɔ: «Naaje se k'booyga te bije taar kɛn jaay Etien lee taaɗ taar iŋg kus ro *Musa ki ɔɔ ro Raa ki se.» 12 Gɔtn se naaɗe ɔɔs mɛtn jeege dɛna, mɛtn magal taa ɓee Yaudge ute mɛtn jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage tu ɔɔ naaɗe ɓaaɗo ɔkiŋa ɔɔ ɓaansiŋ naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge. 13 Gɔtn se naaɗe taaɗ taar-kɔɔɓɔ ro Etien ki daala ɔɔ: «Aakki gaabm ɗaar se, naaŋ ɓo debm kɛn lee taaɗ taargen iŋg kus ro *Bee Raa ki ɔɔ ro *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki.» 14 Naaɗe taaɗ ɔɔ: «Naaje se k'booyga booy ute bije kɛn naaŋ ɗeek ɔɔ Isan kɔɗ Nazarɛt se utu an tɔɔkŋ ute Ɓee Raa se naata ɔɔ ro nakge tun Musa dooyjeki se lɛ, naaŋ utu aŋ tɛrl 'tɛɗn kuuy.» 15 Kɛn jee paacŋ iŋg maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee aakŋ mɛtn taarge se, naaɗe paac ɔnd kaamɗe teŋeŋ Etien ki ɔɔ naaɗe aak daan kaaminŋ se tec aan gɔɔ daan kaam *kɔɗn Raa.

7

*Etien taaɗ taara naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*

1 Gɔtn se *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Taar k'taaɗ roi ki se, mɛt ki ne?» 2 Etien tɛrlɗen ɔɔ: «Bubumge ute gɛnaamge, uɗki bi jiga do taar kɛn m'asen taaɗ se. Kaaɗ kɛn *Abraam utu iŋg kiŋg taa naaŋ kɛn Mɛzapotami ki se, naaŋ kɛn se naaŋ taaɗ te taa ɗɛɛtn gɛgɛr kɛn Aran ki ey ɓɔrtɔ, gɔtn se ɓo *Raa te magaliŋ teec naaniŋ ki, 3 naaŋ ɗeekiŋ ɔɔ: *Iiŋ ɔŋ naaŋi ute taasige ɔɔ 'ɓaa taa naaŋ kɛn maam m'ai taaɗa.** 4 Gɔtn se Abraam iiŋ ɔŋ taa naaŋ Kaldege ɔɔ ɓaa iŋg Aran ki. Kɛn bubiŋ jaay ooy se, Raa ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Iiŋ ɔŋ gɔtn ese,› ɔɔ naaŋ iiŋ ɓaa iŋg taa naaŋ kɛn ɓɔrse naase utu iŋgki maak ki se. 5 Kɛn naaŋ jaay aan gɔtn ese, Raa taaɗiŋ ɔɔ utu aŋ kɛɗn taa naaŋ ese ɔɔ naaŋ se 'kɔɔpm mɛtjiliŋ ki. Gaŋ kaaɗ kɛn se gɔtɔ cɔkɔ kic ɓo, Raa ɛɗiŋ te eyo ɔɔ gɔtn naaŋ an kɔsn mɛtiŋ kic ɓo gɔtɔ. Tɛr naaŋ kɛn se, Abraam goono kic ɓo ɔk eyo. 6 Raa taaɗiŋ ɔɔ: *Mɛtjiliŋ se utu ɓaa kiŋg taa naaŋ jeege tu ɔɔ jee se utu aɗen tɛɗn ɓulu ɔɔ aɗen dabar gɛn ɓaara kaar-sɔɔ.*† 7 Gaŋ jeegen utu aɗen tɛɗn ɓulu se, Raa ɗeek ɔɔ: *Jee se, maam m'utu m'aɗen kɔjŋ bɔɔrɔ doɗe ki ɔɔ kɛn nakgen se jaay deelga num, mɛtjili se utu aɗe teecŋ maakŋ naaŋ kɛn se ɔɔ utu aɗe ɓaa am lee keem gɔtn ara.*‡ 8 Gɔtn se *Raa dɔɔk ute Abraam taaɗiŋ ɔɔ ŋ'ɔj pɔndɔ§. Bin ɓo Abraam oojŋ gooniŋ Isaka ɔɔ kɛn Isaka jaay j'oojiŋ ɔk ɓii marta se, naaŋ ɔjiŋ pɔndɔ. Ɔɔ Isaka kic ɓo ɔjŋ pɔndɔ gooniŋ *Yakub ki ɔɔ Yakub tɔj pɔndɔ gɛniŋge tun gaabgen sik-kaar-dio. Naaɗe se ɓo ɓugjege.

---

* **7:3** Aak Jɛn 12.1. † **7:6** Aak Ekz 3.12. ‡ **7:7** Aak Jɛn 15.13-14. § **7:8** *Kɔjŋ pɔnd ara se ɓo, kɛse nakŋ kaakŋ jeel kɛn taaɗ ɔɔ *Raa dɔɔkga ute Abraam.

9 «Gɔtn se ɓugjege se tɛɗ maak-kilimi ro gɛnaaɗe Yusup ki ɔɔ naaɗe ɔk ɓaa
duginˇ ji jeege tu ɔɔ jee se uun ɓaansinˇ Masar ki. Gaŋ Raa se utu te naaŋa,
10 ɔɔ naaŋˇ ɔɔɗinˇ naatn maakŋ nakge tun ɔɔŋˇ kɛn aan donˇ ki se paac. Naaŋˇ
ɛɗinˇ jeel-taara ɔɔ tɛɗinˇ tɛɗ debm mɛtɛkɛ ɔɔ Gaar magal gɛn Masar se aakinˇ se
tɔɔlinˇ. Taa naaŋˇ se ɓo, naaŋˇ ɔndinˇ magala taa naaŋ Masar ki ɔɔ ɔninˇ ɓeeŋˇ paac
kaam jiŋa. 11 Gaŋ cɔkɔ se, ɓo ɛnd taa naaŋ kɛn Masar ute magalinˇa ɔɔ maakŋ
taa naaŋ *Kanan ki kici. Bo se tɔɔl dabar jeege dɛna ɔɔ ɓugjege se je nakŋ kɔsɔ
kic ɓo ɔŋ eyo. 12 Kɛn Yakub jaay booy j'ɔɔ nakŋ kɔsɔ utu Masar ki se, deet se
naaŋˇ ɔl ɓugjege gɛn ɓaa dugŋ nakŋ kɔsɔ. 13 Tɛr naaŋˇ ɔlɗen gɛn k-dige ɔɔ naaŋˇ
kɛn se, Yusup tɛɗ gɛnaaŋˇge aak jeeliˇna ɔɔ gɔtn se sum ɓo, k'ɓaa k'taaɗ mɛtjil
Yusup se Gaar magal kɛn taa naaŋ Masar ki se. 14 Yusup ɔl daŋɔ bubiˇn Yakub
kɛn iŋg taa naaŋ Kanan ki ɔɔ naaŋˇ ɓaaɗo ute jeeŋˇgen maakŋ ɓeeŋˇ ki paac, ɔɔ
naaɗe paac se jeege sik-cili-kaar-mii.
15 «Kɛn Yakub jaay booy se, naaŋˇ iiŋˇ ɓaa ute jee maakŋ ɓeeŋˇ ki paac taa
naaŋ Masar ki. Naaŋˇ ute ɓugjege se, naaɗe tiŋg gɔtn ese bini ooy maak ki.
16 Yoɗege se, naaɗe tɔs ɓaanɗen gɛgɛr kɛn Sicem ki ɔɔ ɓaa tɔlɗen maakŋ iiɓ kɛn
Abraam duginˇ ji gaan Omorge tu ute pudda taa naaŋ Sicem ki se.
17 «Aan gɔɔ kaaɗn taar kɛn Raa taaɗ Abraam ki aan kaan ɗoobiˇn ki se,
jeejegen iŋg taa naaŋ Masar ki se, dir ziiɗ tɛɗga dɛna. 18 Naaɗe tiŋg bini aan
do gaar kɛn kuuy gɛn Masar kɛn jeel Yusup eyo. 19 Gaar se, naaŋˇ deb pitini ɔɔ
dɛrlo jeejege. Naaŋˇ dabarɗeno ɔɔ tɛɗɗen utu taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔlɗen naaɗe bini ɔŋˇ
gɛnɗege naatn taa 'kooyo.
20 «Kaaɗ kɛn se ɓo, j'oojŋˇ *Musa. Naaŋˇ se goon aak bɛɛ kɛn tɔɔl Raa ki. Naaŋˇ
tiŋg ɓee bubiˇn ki se laapa mɔtɔ. 21 Kɛn bubiˇn ute koˇn jaay ɓaa ɔndiˇno naatn
ɔɔ rɛsiˇno se, gɔtn se goon Gaar magal Masar ki kɛn mɛnda se, ɓaa ɔŋiˇna. Naaŋˇ
uun ɓaansinˇ ɓeeŋˇ ki ɔɔ ɔkiˇn kaaɗinˇ ki aan gɔɔ gooniˇn mala. 22 Musa k'dooyiˇn
ute nakgen jee Masar ki jeel paac se, ɔɔ naaŋˇ tɛɗ debm jeel-taara ɔɔ jeel tɛɗn
nakgen jiga jiga.
23 «Kɛn Musa jaay ɓaariˇn aas si-sɔɔ se, naaŋˇ uun doa gɛn ɓaa kaakŋ
gɛnaaŋˇgen, gaan *Israɛlge. 24 Kɛn naaŋˇ jaay iiŋˇ ɓaa kaakŋ gɛnaaŋˇgen gaan
Israɛlge se, naaŋˇ ɔŋ kɔɗ Masar dabar dabar gɛnaaŋˇ kɔɗn Israɛl. Gɔtn se naaŋˇ
ɓaaŋˇo naaka, oociˇn mɛtiˇna ɔɔ tɔnd tɔɔl ute kɔɗn Masar se. 25 Bin se Musa saap
ɔɔ tɛɗn bin sum ɓo, gɛnaaŋˇgen gaan Israɛlge se 'jeele, naaŋˇ se Raa ɓo ɔliˇno taa
aɗen kɔɔɗn doɗe. Num gaŋ naaɗe se ɔŋ jeel ɔk te mɛtiˇn eyo. 26 Mɛtbeeŋˇki se,
naaŋˇ ɔŋ gɛnaaŋˇgen gaan Israɛlge dio tɛɗ tɛɗ taara ute naapa. Gɔtn se naaŋˇ je
aɗen tɛɗn num naaɗe kɔkŋ taasa ute naapa ɗeekɗen ɔɔ: ‹Mɛɗumge, naase lɛ
'gɛnaa naapge, num gɛn dī jaay naase 'tɛɗki taara ute naapa se?› 27 Num gaŋ
debm kɛn dabar dabar debiˇn se ɔt ɔl Musa naatn ɔɔ ɗeekiˇn ɔɔ: ‹*Naai se, kɛn
ɔndi magala gɛn kɔjŋˇ bɔɔrɔ doje ki tap ɓo, naŋa*? 28 *Lɔ naai 'je am tɔɔl aan gɔɔ kɛn
tɛrko naai 'tɔɔlo kɔɗ Masar se lɛ*?*› 29 Kɛn Musa jaay booy taar se, naaŋˇ ɓeere
ɔkiˇna ɔɔ naaŋˇ iiŋˇ aaŋˇ ɓaa iŋg taa naaŋ Madian ki aan gɔɔ cɛkɛ. Ɔɔ gɔtn naane
se ɓo, naaŋˇ toojo gaangen gaabge dio.
30 «Kɛn naaŋˇ jaay tiŋg aas ɓaara si-sɔɔ se, ɓii kalaŋ naaŋˇ iiŋˇ ɓaa do kɔɗ-ɓaar
cɛɛ ko kɛn k'daŋiˇŋ Sinai ɔɔ gɔtn se Raa teeciˇn naaniˇn ki aan gɔɔ *kɔɗn Raa ɔɔ
naaŋˇ aakiˇn se aan gɔɔ rɔɔŋˇ pooɗo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki.
31 «Kɛn Musa jaay aak rɔɔŋˇ pooɗo ɔk maakŋ ji kaag ki ɔɔ ji kaag se ɔs ey
se, naaŋˇ aak se ɔkiˇn taaɗ eyo. Gɔtn se naaŋˇ iiko gɔɔrɔ taa aŋˇ kaakŋ kɔkɔ.
Gaŋ naaŋˇ booy mind Mɛljege Raa kɛn taaɗinˇ ɔɔ: 32 *Maam ɓo m'Raa gɛn ɓugi,
Abraam, Isaka ɔɔ Yakub.*† Gɔtn se, naaŋˇ nirliˇn teece ɔɔ rɔɔŋˇ pooɗn kɛn ɔk
kɔk maakŋ ji kaag ki se kic ɓo, naaŋˇ je aŋˇ kaak eyo. 33 Gɔtn se Mɛljege Raa

* **7:28** Aak Ekz 2.14. † **7:32** Aak Ekz 3.6.

ɗeekiŋ ɔɔ: *'Tɔɔɗn ute saai jɛi ki se naatn, taa gɔtn naai 'ɗaar se, naaŋ gɔtn *salal.*‡
34 *Ɗeere, kɔɔɗn yɛɛɓm jeemge jaay lee ɔɔɗ yɛɛɓɗe Masar ki se, maam m'aakga ɔɔ daayɗen naaɗe iŋg daay ɗɛs ɗɛs se kic ɓo, maam m'booyga. Ɔɔ m'bɔɔy m'ɓaaɗo se taa m'je m'aɗen kɔɔɗn doɗe. Ɔɔ ɓɔrse naai iiŋ ɓaaɗo, maam m'je m'ai kɔli taa naaŋ Masar ki.*§»
35 Tɛr Etien taaɗɗen daala ɔɔ: «Musan kɛn gaan Israɛlge ɔɔɗ undiŋ jaay ɗeekiŋ ɔɔ: *Naai se kɛn ɔndi magal gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ doje ki tap ɓo naŋa?** Naaŋ se ɓo kɛn Raa ute ɗoobm kɔɗn Raa teeciŋo naaniŋ ki maakŋ ji kaag ki se ɓo, kɛn tɛɗga magalɗe ɔɔ debm kɔɔɗn doɗe. 36 Musan ese ɓo ɔɔɗɗen naatn taa naaŋ Masarge tu ute nakŋ-kɔɔɓge ɔɔ ute nakgen deel do kɛn naaŋ tɛɗo. Tɛr naaŋ tɛɗo nakŋ-kɔɔɓge kaaɗ kɛn naaŋ gaaŋɗeno Baar Aace ute kɛn naaɗe tiŋgo do kɔɗ-ɓaar ki ɓaara si-sɔɔ se kici. 37 Musan ese ɓo kɛn tɛr taaɗo gaan Israɛlge tu daala ɔɔ: *Raa utu aseno bɛɛr kɔɔɗn maakŋ gɛnaasege tu se, deb kalaŋ kɛn utu 'tɛɗn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki aan gɔɔ maama.*† 38 Musan se ɓo, kaaɗ kɛn gaan Israɛlge tus do kɔɗ-ɓaar ki se, debm kɛn ɗaar daan ɓugjege tu ute kɔɗn Raa kɛn ɗaar taaɗiŋ do ko kɛn Sinai ki. Naaŋ ɓo debm kɛn Raa taaɗiŋo taargen ɛɗ kaaja jaay naaŋ ɓaaɗo taaɗjesiŋki se. 39 Num gaŋ ɓugjege se baate tookŋ kuun taariŋa, ɔɔ naaɗe ɔɔɗ undiŋa. Ɔɔ maakŋ maak-saapɗe ki se, naaɗe je kɔkŋ tɛrl Masar ki. 40 Gɔtn se naaɗe taaɗ *Aarun ki ɔɔ: *'Tɛɗjeki raagen kɛn 'lee naanjege tu taa Musan kɛn ɔɔɗjekiro naatn maakŋ taa naaŋ Masar ki se lɛ, ɗim jaay aaniŋ doŋ ki se, naaje j'ɔndki te mɛtiŋ eyo.*‡ 41 Kaaɗ kɛn se, naaɗe ɔɔy ɗaap naka tec aan gɔɔ goon maraŋa. Naaɗe ɓaaɗo tɔjiŋ *sɛrkɛ naaniŋ ki ɔɔ nakŋ naaɗe tɛɗiŋ ute jiɗen ese ɓo, naaɗe deŋ ute maak-raapo aan gɔɔ raaɗe. 42 Gɔtn se, Raa tɛrlɗen naaga ɔɔ rɛs ɔŋɗen naaɗe lee eem nakgen Raa tɔnddɗen maakŋ raa ki gɛn wɔɔr gɔtɔ se. Kɛse aan ɗoobiŋ ki aan gɔɔ taar kɛn k'raaŋiŋ maakŋ Kitapm gɛn jeege tun taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn ɔɔ:
Gaan Israɛlge, daagen naase 'tɔjkiro sɛrkɛ maakŋ ɓaarge tun si-sɔɔ do kɔɗ-ɓaar ki se,
naase 'tɔjiŋkiro maam ki ne?
43 *Gɔtɔ! Naase 'lee 'tuunkiro ɓee maragsen k'daŋiŋ Mɔlɔk*
ɔɔ 'lee 'tuunkiro nakŋ kɛn tec aan gɔɔ k-diji gɛn maragsen k'daŋiŋ Rapan;
nakgen kɛn naase 'tɛɗiŋki ute jisegen se ɓo tɛɗsenga raasegen naase 'lee ɛrgki naanɗe ki.
Taa naaŋ se ɓo, maam m'utu m'asen tuur kɔl naan taa naaŋ Babilon ki naane.§»
44 Tɛr Etien taaɗ ɔɔ: «Kɛn ɓugjege tiŋgo do kɔɗ-ɓaar ki se, naaɗe ɔk *kɔrɔr gɔtn kɛn naaɗe lee dɔɔɗn ute Raa. Kɔrɔr se Musa ɗaapiŋ aan gɔɔ kɛn Raa taaɗiŋo ɔɔ naaŋ tɛɗiŋ tec aan gɔɔ kɛn naaŋ aako gɔtn Raa ki se ra ra. 45 Gaŋ ɓugjege se, ɓee se naaɗe ɔniŋ gɛnɗege tu ɔɔ gɛnɗege se ɓee se naaɗe tuun ɓaan ute naaɗe ɔɔ kaaɗ kɛn se Jɔsuɛ ɓo naanɗe. Naaɗe ɛnd maakŋ naaŋ kɛn mɛliŋge Raa tuurɗe naatn ɔɔ ɔlɗen naaɗe cirɗe. Ɓee se iŋg daanɗe ki bini aan do Gaar *Daud ki. 46 Raa se maakiŋ raap do Daud ki ɔɔ Daud se tɔnd mɛtn Raa ɔɔ ŋ'aŋ kɔniŋ naaŋ aŋ kɔɓm ɓee naaŋ Raa gɛn Yakub se. 47 Num gaŋ ɓee ese se gooniŋ Salomon ɓo ɓaaɗo iiniŋa. 48 Gaŋ Raa Taaro se ɓeegen kɛn jikilimge ɓo ɔɓ te jiɗe se, naaŋ iŋg maak ki eyo. Aan gɔɔ taar kɛn Raa taaɗo maakŋ Kitapm debm taaɗ taar teeco taar Raa ki, kɛn ɔɔ:
49 *Maakŋ raa se gɔtn kɛn maam m'iŋg m'ɔsn gaara*
ɔɔ do naaŋa lɛ gɔtn tɔɔbm jɛma.
Ɓee naase amki kɔɓ tap ɓo ɓee tec ɔɔ ɗi?
Ɔɔ gɔtn jaay am kaasn m'an jamak ɓo gayo?

---

‡ **7:33** Aak Ekz 3.6. § **7:34** Aak Ekz 3.5, 7, 8 ɔɔ 10. * **7:35** Aak Ekz 2.14. † **7:37** Aak Dt 18.15.
‡ **7:40** Aak Ekz 32.1, 23. § **7:43** Aak Am 5.25-27.

50 *Nakgen ɓaa se paac se, maam ɓo m'tɛɗiŋ ute jim ey la?**»
51 Tɛr Etien taaɗɗen daala ɔɔ: «Naase lɛ jee naajŋ taarge ɔɔ bi se lɛ booy taar eyo ɔɔ maakse lɛ, mɔŋgɔ. Naase lɛ 'tecki bubsege ɔɔ taar *Nirl Salal taaɗsen lɛ, naase 'tookki do ki eyo. 52 Jeegen taaɗo taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se, ɓugsege lee dabarɗenoga. Naaɗe tɔɔlo jee kɛn taaɗo ɓii kaan *al-Masi Debm Daan ki se. Kɛn naaŋ jaay aan se, naase ɔɔɗ undiŋki ɔɔ ɔk tɔɔliŋki. 53 Raa taaɗseno *Ko Taar kɛn naaŋ ɛɗo Musa ki se utu ɗoobm kɔɗn Raage, num gaŋ Ko Taariŋ se naase 'took iŋgki te do ki eyo.»

Etien k'tund k'tɔɔliŋ ute koa

54 Kɛn Yaudgen *jee kaakŋ mɛtn taarge jaay booy taar Etien taaɗ bin se, maakɗe taarɗe piriŋ aan gɔɔ dɔɔbɔ. Gɔtn se naaɗe dɔɔŋ taarɗege ɔɔ iiŋ ro Etien ki. 55 Gaŋ Etien, kɛn maakiŋ ɗooc te *Nirl Salal se, uun kaamiŋ aak maakŋ raa ki teniŋ ɔɔ naaŋ aak *nookŋ Raa wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ ɔɔ aak Isa ɗaar ɗaar do ji daam Raa ki. 56 Naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki! Maam m'aak maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ m'aak *Goon Deba se ɗaar ɗaar do ji daam Raa ki.» 57 Kɛn naaɗe jaay booy taar se, gɔtn se naaɗe tɔɔɗ tɔɔy makɔŋɔ ɔɔ turum biɗege. Tɛr naaɗe iiŋ taa naapm paac ɓaaɗo oociŋa. 58 Gɔtn se, naaɗe ɔk teecŋsiŋ naatn maakŋ gɛgɛr kɛn se ɔɔ baagiŋ tund te koa taa aŋ tɔɔlɔ. Jeegen saaɗge se tɔɔɗ kal magalɗege ɔɔ ɓaaɗo ɔmbiŋ mɛtn jɛ goon kɔɗ ki kalaŋ k'daŋiŋ Sɔl.
59 Ɔɔ kaaɗ kɛn naaɗe ɗaar tundiŋ tund te ko se, Etien taaɗ ɔɔ: «Mɛlum Isa, kom se ɔkiŋ kaam ji.» 60 Gɔtn se naaŋ ɛrg naaŋ ki ɔɔ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋɔ ɔɔ: «Mɛluma, *kusiŋ naaɗe tɛɗ rom ki se, 'tɛɗɗen kalɗɛ.» Kɛn Etien jaay taaɗ taar se aas sum ɓo, gɔtn se naaŋ ooyo.

8

1 Sɔl took do taar jeege tun tɔɔl Etien se.

*Jeege dabar jee aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki*

Bii kɛn se sum ɓo, *eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, k'baagɗen dabar dɛna. Jee Raagen paacŋ gɔtn ese se aaŋ wɔɔk ɓaa taa naaŋ gɛn Jude ki ute gɛn *Samari ki ɔɔ ɔɔp *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige sum ɓo Jeruzalɛm ki. 2 Jee kɛn ɔk taar *Raa ɔɔŋ se, kɛn naaɗe jaay ɓaa duubo Etien se, naaɗe tɔɔy dɔɔk taara ɔŋ eyo. 3 Gaŋ Sɔl se je eglizn kɛn Jeruzalɛm ki se 'tɛɗn gɔtɔ. Naaŋ ɓaa ɓee ute ɓea tɔko mɛndge ute gaabgen aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se ɔɔ ɓaaɗo ɔmbɗen daŋgay ki.

*Pilip ɓaa taaɗn Labar Jiga gɛn Isa se *Samari ki*

4 Jeegen wɔɔk se, naaɗe ɓaa lee maakŋ naaŋge tun kaam ara kaam ara ɔɔ naaɗe taaɗ Labar Jiga gɛn Isa se jeege tu. 5 Kɛn Pilip jaay bɔɔy aan maakŋ gɛgɛr kɛn kalaŋ bini taa naaŋ Samari ki se, naaŋ ɓaa taaɗɗen taar gɛn *al-Masi se jeege tu. 6 Jee dɛn se paac taa naapki took uun taar Pilip, taa naaɗe booyga maan nakŋ-kɔɔɓm kɛn naaŋ lee tɛɗ se ɔɔ naaɗe mala kic aakiŋga ute kaamɗe. 7 Gɔtn se sitange dɛna teec ro jeege tu ɔɔ kɛn naaɗe teec teec se tɔɔɗ tɔɔy makɔŋɔ ɔɔ jee kɔɔŋ sitange se ɔŋ lapia. Gɔtn se jee k-ruŋguyge ute jee cɛkɛɗge dɛna ɔŋ lapia kici. 8 Taa naaŋ se ɓo, jee kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, maakɗe raap dɛn aak eyo.
9 Kaaɗ kɛn se gaaba kalaŋ utu tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn ese tap ɔɔ gaabm se roŋ Simon. Naaŋ se, do dɔkiŋ tap ɓo naaŋ debm kɔrdɔ ɔɔ iiŋga num tɛɗ nakgen kɛn jee Samari ki aak kic ɔkɗen taaɗ eyo. Naaŋ tɛɗ roŋ aan gɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiŋa. 10 Ɔnd do gaange tun sɛɛmɛ bini aan do jee magalge tu se, naaɗe paac aaliŋ maak ki. Naaɗe ɗeek ɔɔ: «Gaabm se ɓo tɔɔgŋ Raa mala kɛn k'daŋiŋ

* **7:50** Aak Eza 66.1-2.

Təəgŋ Magal se.» 11 Simon jaay baag tɛɗn kərdiŋ sum se, daaniŋ dəkga. Ute
kərdiŋ se, naaŋ iiŋga num tɛɗɗen nakŋ-kəəɓge əə kɛn naaɗe aak tap ɓo əkɗen
taaɗ eyo əə tɛɗ jeege paac aaliŋ maak ki. 12 Num kɛn naaɗe booy taar Pilipm
taaɗɗen mɛtn taar gɛn Gaar Raa əə taar gɛn Isa al-Masi se, gətn se mɛndge ute
gaabge took uun taariŋa əə naaŋ *batizɗe. 13 Gətn se Simon kic ɓo took aal
maakiŋ do Isa al-Masi ki əə naaŋ kic k'batiziŋa əə gətn se, naaŋ ək mɛtn Pilip
tɛc. Kɛn naaŋ jaay aak nakŋ-kəəɓge ute nakgen deel do kɛn Pilip lee tɛɗ se,
naaŋ aak tap ɓo əkiŋ taaɗ eyo.
14 Kɛn *jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen Jeruzalɛm ki jaay booy j'əə jee
Samari ki kic took uunga taar Raa se, naaɗe əlɗeno Piɛr ute Jan. 15 Kɛn naaɗe
jaay aan se, naaɗe tənd mɛtn Raa taa jee Samari ki kɛn aalga kaal maakɗe do
Isa al-Masi ki se taa Raa aɗen kɛɗn *Nirl Salal, 16 taa maakɗe ki se nam kalaŋ
tap ɓo əŋ te Nirl Salal ey ɓərtə, num naaɗe se k'batizɗe ɓo ute ro Mɛljege Isa
sum. 17 Gətn se Piɛr ute Jan baagɗen tənd jiɗe do jee Samari kɛn aalga kaal
maakɗe do Isa al-Masi ki se əə naaŋ kɛn se sum ɓo, naaɗe əŋ Nirl Salal.
18 Kɛn Simon jaay aak jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen tənd jiɗe do jeege tun
aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki jaay Raa ɛɗɗen Nirl Salal se, gətn se Simon
taaɗ Piɛr ki ute Jan ki əə aɗen kɛɗn gurs. 19 Naaŋ taaɗɗen əə: «Ɛɗumkiro təəgŋ
se kici, taa debm jaay kɛn maam m'əndga jim doŋ ki num, 'kəŋ Nirl Salal bin
kici!»
20 Gaŋ Piɛr tɛrliŋ əə: «Naai ute gursi se, əŋ Raa asen kutn kap, taa maaki ki
se naai saap əə ute gursi se sum ɓo naai 'kəŋ dugŋ nakŋ kɛn Raa ɛɗ jeege tu cɛr
se! 21 Maakŋ naab kɛn ese se, naai bɛɗi gətə ute naaje, taa maakŋ naai naan
Raa ki se, tɛɗ nakŋ ute ɗoobiŋ eyo. 22 Nakŋ naai 'tɛɗ jig ey se, naai əəɗ doi ro ki
naatn əə tənd mɛtn Raa. Bin sum ɓo səm daan Raa utu ai təəl *kusiŋigen maaki
ki se. 23 Taa maam m'aaki naai se əə nakge paac se tɛɗn gɛn naai, əə naai se
əəpga ɓulu gɛn tɛɗn kusiŋa.» 24 Piɛr ute Jan se, Simon tɛrlɗen əə: «Naase mala
'təndki mɛtn Raa taa maama, taa nakŋ naase 'taaɗki se 'kaan dom ki eyo!»
25 Kɛn Piɛr ute Jan jaay taaɗo nakŋ kɛn naaɗe aako əə booyo gətn Isa ki əə
taaɗa taar Raa jee Samari ki jaay aas se, naaɗe ək tɛrl Jeruzalɛm ki. Kɛn naaɗe
ɓaa ɓaa se, maakŋ naaŋ Samarige tun ute dɛniŋ se, gətn naaɗe aal maak ki
paac se, naaɗe taaɗɗen Labar Jiga gɛn Isa.

*Pilip dəəɗ ute kəɗ *Etiopi*

26 Kɛn nakgen se jaay deel se, *kəɗn Raa kalaŋ taaɗ Pilip ki əə: «Iiŋ 'ɓaa kaam
kaam bəəyə kɛn gətiŋ kəɗ-ɓaara kɛn ɗoobm kɛn iiŋo Jeruzalɛm ki jaay bəəy
ɓaa Gaza ki se.» 27 Gətn se Pilip naar iiŋ ɓaa. Kɛn naaŋ ɓaa ɓaa se, naaŋ uun
kaamiŋ aak magala kalaŋ, kəɗ Etiopi əə naaŋ se kaasi*. Ɔə Nɛɛl gɛn jee Etiopi
kɛn k'daŋiŋ Kandas se, naaŋ əŋiŋ maaliŋ paac kaam jiŋa əə naaŋ ɓo debm
kɛn aakiŋ do maaliŋge tu se. Naaŋ iŋgo Jeruzalɛm ki se gɛn keem Raa. 28 Kɛn
naaŋ tɛrl ɓaa ɓaa se, naaŋ ook iŋg maakŋ puusiŋ ki əə dooy makəŋə taar kɛn
maakŋ Kitapm gɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi se. 29 Gətn se
*Nirl Raa ɗeek Pilip ki əə: «Aaŋ əŋ mɛtn debm puus se.» 30 Gətn se Pilip aaŋ
əŋ mɛtn debm puus se, əə naaŋ booy gaabm se iŋg dooy dooy maakŋ Kitapm
gɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi se. Gətn se naaŋ tɛɗiŋ təəsɛ əə
ɗeekiŋ əə: «Taar naai iŋg dooyiŋ se tap ɓo, naai 'jeel ək mɛtiŋ ɗey la?» 31 Gaabm
se tɛrliŋ əə: «Taar se jaay nam taaɗ təəkum te mɛtiŋ ey se, m'aŋ jeel m'əə ɗio?»
Gətn se kəɗ Etiopi se taaɗ Pilip ki əə: «'Baaɗo ook iŋg cɛɛm ki taa am taaɗ təəkŋ
mɛtiŋa.» 32 Kɛse ɓo taar Kitapm kɛn naaŋ iŋg dooyiŋ se əə taar se taaɗ əə:
Naaŋ se tec aan gəə baatn k'j'ək k'ɓaan gɛn ɓaa təələ,

* **8:27** Do dəkiŋ se gaariŋge se jee lee bəəb mɛndge se naaɗe lee tənddɛn kaasi.

*ɔɔ naaŋ̃ aan gɔɔ *goon baatn kɛn j'ɔj bɛɛkiŋ̃ kic tɔɔy ey se,*
naaŋ̃ kic ɓo tec bini taa naaŋ̃ ɛɛp te taariŋ̃ eyo.
33 *Naaŋ̃ se j'aakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ ɔɔ gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se, nam tap ɓo ɓaa te mɛtiŋ̃*
ki eyo;
ɔɔ mɛtjil naaŋ̃ se lɛ, nam tap ɓo mɔɔtn taaɗ te taariŋ̃ eyo.
Ɔɔ do naaŋ ki se kiŋg naaŋ̃ se k'gaaŋiŋ̃siŋ̃ga duuku.†

34 Gaabm se tɔnd mɛtn Pilip ɔɔ: «'Mooyum tu, ara se debm taaɗ taar teeco
taar Raa ki se tap ɓo, taaɗ ute naŋa? Ute naaŋ̃ maliŋ̃ lɔɓu ute nam nam kuuy
lɛ?» 35 Gɔtn se Pilip uun mindiŋ̃a ɔɔ baagiŋ̃ taaɗn do taar kɛn naaŋ̃ dooyiŋ̃ se
ɔɔ ute taar se, naaŋ̃ taaɗiŋ̃ Labar Jiga gɛn Isa. 36 Kɛn naaɗe uun ɗoobo ɓaa ɓaa
se, gɔtn se naaɗe aak maane ɔɔ gaabm se taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Aaka, ɓɛrɛ j'ɔŋga maane!
Ne ɗim jaay am gaasum am *batiz ey se utu la?» 37 [Pilip ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn naai
jaay aal maaki do Isa *al-Masi ki num, maam m'ai batizi.» Gaabm se tɛrliŋ̃
ɔɔ: «Yɛɛ, maam se m'tookga Isa al-Masi se Goon Raa.»]‡ 38 Gɔtn se naaŋ̃ taaɗ
ɔɔ puus se k'ɗaariŋ̃a ɔɔ naaɗen di se paac bɔɔy tɛlɛ maakŋ maan kɛn se ɔɔ gɔtn
se Pilip batiziŋ̃a.

39 Kɛn naaɗe jaay teeco maan sum se, Nirl Raa uun ɓaan ute Pilip se gam.
Gaabm se jaay tɛrl aakiŋ̃ se, aakiŋ̃ naaŋ̃ gɔtɔ. Num kɛn naaŋ̃ jaay uun ɗoobiŋ̃
ɓaa ɓaa se, ɓaa ute maak-raapo. 40 Gaŋ Pilip aak kaak se, naaŋ̃ aanga kaam
Azɔtɔs ki sum. Maakŋ gɛgɛrge tun naaŋ̃ aalo maak ki paac bini aan maakŋ
gɛgɛr Sezare ki se, naaŋ̃ taaɗ Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se jeege tu.

9

Isa teec naan Sɔl ki
(NJKN 22.3-16, 26.9-20; Gal 1.1-16)

1 Gaŋ kaaɗ kɛn se, Sɔl iŋg ɓo gɛn tɛɗn *kusiŋ̃a ɔɔ gɛn tɔɔl jeegen aalga kaal
maakɗe do Mɛlje Isa ki. Gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa ɔŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa
ki 2 ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ aŋ̃ kɛɗn maktubm kɛn aŋ̃ kɔŋ̃ ɗoobo ɔɔ ute maktubm se
naaŋ̃ 'ɓaa kɛɗn magalge tun gɛn maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tusn maak
ki maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki. Ute naaŋ̃ se jaay, naaŋ̃ 'kɔŋ ɗoobo ɔɔ kɛn jaay
ɔŋga mɛndge lɔ gaabgen gam kɛn aalga kaal maakɗe do Isa ki se, naaŋ̃ aɗeno
tɔkŋ dɔɔkŋ ɓaa Jeruzalɛm ki.

3 Kɛn naaŋ̃ ɓaa ɓaa ɗoob ki jaay aan gɔɔr ute Damas se, gɔtn se naaŋ̃ naar
aak pooɗo raap lak lak iiŋ̃o maakŋ raa ki ɓaaɗo deebiŋ̃ bat. 4 Gɔtn se naaŋ̃
bɔɔy ooc naaŋ ki ɔɔ booy mind deba daŋiŋ̃ ɔɔ: «Sɔl, Sɔl, naai tap ɓo 'dabarum
bin se gɛn ɗi?» 5 Gɔtn se Sɔl ɗeek ɔɔ: «Mɛluma, naai tap ɓo naŋa?» Ɔɔ mind
debm se ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Maam ɓo Isan kɛn naai 'lee 'dabarum se. 6 Gaŋ ɓɔrse se,
naai iiŋ̃ 'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki ɔɔ gɔtn naane se j'ai ɓaa taaɗn nakŋ
naai utu 'tɛɗa.» 7 Gaŋ jee mɛtiŋ̃ kɛn k'ɓaa tɛl se ɓeere ɔkɗe se ɗaar yip ɔŋ taaɗ
taar eyo. Naaɗe booy mind deba naɓo aak te mɛliŋ̃ eyo. 8 Gɔtn se Sɔl iiŋ̃ ɗaara
ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay ɔɔɗ kaaminˇ se, kaaminˇ ɔŋ aak eyo. Gɔtn se jeeŋ̃ge ɔkiŋ̃ jiŋ̃ ki
jaay ɓo tɔɔɗ ɓaansiŋ̃ Damas ki. 9 Daan ɓiige tun mɔtɔn naaŋ̃ tiŋg se, kaaminˇ lɛ
ɔŋ aak eyo, ɔs ɗim eyo ɔɔ aay eyo.

10 Gaaba kalaŋ bin se, roŋ̃ Ananias tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki. Naaŋ̃
se debm aalga kaal maakiŋ̃ do Isa ki kici. Gɔtn se Mɛljege Isa teeciŋ̃ naaniŋ̃ ki
ɔɔ daŋiŋ̃ ɔɔ: «Ananias!»

Ananias took ɔɔ: «Ɔɔy Mɛluma!» 11 Mɛljege Isa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Iiŋ̃ 'ɓaa ɗoob kɛn
k'daŋiŋ̃ ɗoobm sɛɛj *Taal* se ɔɔ 'ɓaa ɓee Judas ki se, 'kɔŋ gaabm kɛn k'daŋiŋ̃ Sɔl
kɛn kɔɗ Tars se. Naaŋ̃ utu iŋg gɔtn se eemum keeme, 12 ɔɔ aaki aan gɔɔ naai

† **8:33** Aak Eza 53.7-8. ‡ **8:37** Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋ̃ge maakɗe ki se gɔtɔ.

Ananias, ɛnd ɓaaɗo ɔŋiŋa ɔɔ naai ɔndiŋ ji doŋ ki ɔɔ kaamiŋ ɔɔɗ aaka.» 13 Num gaŋ Ananias tɛrliŋ ɔɔ: «Mɛluma, maam m'booy jeege ɔɔsumga maan gaabm se, taa nakgen kusiŋ kɛn naaŋ lee tɛɗiŋ jeeige tun Jeruzalɛm ki se. 14 Maam se m'booyga j'ɔɔ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu se undiŋga kulu gɛn ɓaaɗo tɔkŋ dɔɔkŋ jeeigen gɔtn ara.» 15 Gaŋ Mɛljege taaɗiŋ ɔɔ: «Ute naaŋ se kic ɓo, iiŋ 'ɓaa ɔŋ gaabm se, taa gaabm se maam ɓo m'bɛɛr m'ɔɔɗiŋo. Naaŋ ɓo debm kɛn am tɛɗn naabuma ɔɔ utu 'taaɗn roma jeege tun Yaudge eyo ute gaarɗege ɔɔ ɓaa taaɗn gaan *Israɛlge tu kici. 16 Maam mala m'utu m'aŋ taaɗn dubar kɛn naaŋ utu kɔŋ taa maama.»

17 Gɔtn se Ananias iiŋ ɓaa ɛnd ɓee Judas ki, ɔŋ Sɔl ɔɔ naaŋ ɔnd jiŋ doŋ ki, ɗeekiŋ ɔɔ: «Sɔl gɛnaama, kɛse Mɛlje Isan kɛn teecio naani ki kaaɗ kɛn naai ɓaaɗo ɓaa ɗoob ki se; naaŋ ɓo ɔlumo gɔti ki taa kaami kɔɔdn kaaka ɔɔ *Nirl Salal ai ɗooc maaki.» 18 Gɔtn ese sum ɓo nakge tec aan gɔɔ naagŋ kɛŋj parpa se naar siɗo kaamiŋ ki ɔɔ gɔtn se kaamiŋ ɔɔɗ aak gɔtiŋ ki. Naaŋ iiŋ ɗaara ɔɔ gɔtn se *k'batiziŋa. 19 Kɛn naaŋ jaay ɔsɔ ɔɔ aay se, naaŋ ɔŋ tɔɔgɔ gɔtiŋ ki.

*Sɔl taaɗ taa *al-Masi maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki*

Gɔtn se Sɔl tiŋgo ɓii kandum ute jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki, maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki. 20 Gɔtn ese sum ɓo, naaŋ naar baag taaɗn jeege tun maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, ɗeekɗen ɔɔ: «Isa se, naaŋ ɓo Goon *Raa.» 21 Jeegen paacŋ lee booy taariŋ naaŋ lee taaɗɗen se, taar se ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Gaabm se ɓo kɛn lee dabaro jeegen aal kaal maakɗe do Isa al-Masi kɛn iŋg Jeruzalɛm ki se ey la? Ɔɔ naaŋ ɓaaɗo tap ɓo taa anɗen tɔk dɔɔkŋ ɓaa naan *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ɗaamo?» 22 Gaŋ Sɔl se, naaŋ ɓii-raa taaɗ taar Raa ɓaa ute naaniŋ sak sak ɔɔ taaɗiŋ ute maakiŋ paac. Yaudgen Damas ki se, naaŋ taaɗɗesiŋ tal ɔɔ Isa se naaŋ ɓo al-Masi. Ɔɔ Yaudge se taar naaɗe aŋ taaɗ kic ɓo jeel eyo.

23 Gɔtn se Sɔl tiŋgiga ɓii dɛna maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki ɔɔ kaaɗ kɛn se ɓo, Yaudge dɔɔk taarɗe taa aŋ tɔɔlɔ. 24 Num gaŋ deb kalaŋ ɓaaɗo ɔɔj Sɔl ɔɔ: «Jeege ɛnd kɛnd tɛli gɛn kuti, taa Yaudge se tiŋg bɔɔb nɔɔrɔ ɔɔ katara taa ɗoobm gɛn gɛgɛr Damas ki se; naaɗe je aŋ kɔkŋ tɔɔlɔ.» 25 Gaŋ ɓii kalaŋ nɔɔr se, jee mɛtn Sɔl ki se ɔk ɓaansiŋa, ɔliŋ maakŋ baar ki magala ɔɔ uun bɔɔyiŋ naatn naagŋ durdur ki.

Sɔl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki

26 Kɛn Sɔl jaay aan Jeruzalɛm ki se, naaŋ je ɗoobm kɛn 'tum ute jee aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki, naɓo naaɗe se ɓeeriŋ ɓeere, taa kɛn Sɔl jaay aalga kaal maakiŋ do Isa al-Masi ki aan gɔɔ naaɗe se, naaɗe maakɗe utu naaj naaj doŋ ki. 27 Gɔtn se Barnabas took ɔkiŋa ɔɔ ɓaansiŋ naan *jee kaaŋ naabm Isage tu ɔɔ taaɗɗen ɔɔ kɛn Sɔl ɓaa ɓaa Damas ki jaay aan ɗoob ki se, naaŋ aako Mɛljege ɔɔ Mɛljege se taaɗiŋo ute taariŋ mala. Tɛr gɔtn se naaŋ ɗeekɗen ɔɔ Sɔl Damas ki se, taaɗo taa Isa jeege tu se, aalo doŋ sak ɓeer eyo. 28 Ute taar naaŋ taaɗɗen se, gɔtn se jee kaaŋ naabm Isage se ɔkiŋ cɛɛɗe ki. Ɔɔ kaaɗ kɛn se maakŋ Jeruzalɛm ki se, Sɔl lee ute jee kaaŋ naabm Isage se kaam ara kaam ara ɔɔ ute ro Mɛljege se naaŋ taaɗ taar Raa jeege tu aal doŋ sak ɓeer eyo. 29 Naaŋ iiŋga num lee taaɗ ute Yaudgen taaɗ taar Grɛk ɔɔ daayum lee naaj ute naaɗe naɓo naaɗe se je ɗoobm aŋ tɔɔlɔ. 30 Kɛn gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki jaay booy taar se, naaɗe ɔk ɓaan ute Sɔl se maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki ɔɔ gɔtn naane se, naaɗe ɔliŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Tars ki.

31 Kaaɗ kɛn se *eglizn gɔtn ɓaa se paac kɛngen taa naaŋ Jude ki, Galile ki ɔɔ *Samari ki paac iŋg ute lapia. Naaɗe se ɔk tɔɔgɔ ro taar Raa ki, ɓeer Mɛljege tu ɔɔ *Nirl Salal noogɗe tɛɗ dɛn ɓaa ute naanɗe.

Piɛr ɛɗ lapia Ene ki

32 Kaaɗ kɛn se Piɛr lee daayum maakŋ naaŋge tu kaam ara kaam ara. Ɓii
kalaŋ naaŋ iiŋ ɓaa kaakŋ jee Isagen iŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Lida ki. 33 Kɛn naaŋ
jaay aan se, naaŋ ɔŋ gaaba kalaŋ k'ruŋguyu k'daŋiŋ Ene tooɗ tooɗ do nakŋ
tooɗiŋ ki. Gɔtn naaŋ tɛrɛc k'ruŋguyu sum se, ɔkga ɓaara marta. 34 Gɔtn se
Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «Ene, naai se Isa *al-Masi ɛɗiga lapia; iiŋi, naai mala 'teel nakŋ
tooɗi!» Gɔtn se Ene naar iiŋ ɗaar tal. 35 Jeegen paacŋ iŋg Lida ki ute jeegen
paacŋ iŋg taa naaŋ Saron* ki jaay aak nakŋ se, naaɗe took aal maakɗe do
Mɛlje ki.

Tabita ooyo ɔɔ Piɛr duriŋa

36 Maakŋ gɛgɛr kɛn Japa ki se, ɔk mɛnda kalaŋ bin se, naaŋ aalga kaal
maakiŋ do Isa ki ɔɔ mɛnd se roŋ Tabita. (Tabita ute taar Grɛk se naaɗe daŋiŋ
Dɔrkas†). Mɛnd se daayum naaŋ tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ lee ɛɗ nakiŋge *sɛrkɛ jee
daayge tu. 37 Kaaɗ kɛn Piɛr utu Lida ki ɓɔrt se, Tabita ooc kɔɔŋɔ ɔɔ ooyo. Kɛn
naaŋ jaay ooy sum se, naaɗe roogiŋa ɔɔ uun ook ɓaa aaliŋ maakŋ ɓee kɛn raan
kɛn j'iiniŋ do naapiŋ ki se. 38 Aan gɔɔ Lida gɔɔr ute Japa ɗey se, jee aalga kaal
maakɗe do Isa ki, kɛn iŋg Lida ki se, booy ɔɔ Piɛr utu gɔtn ese se ɔɔ naaɗe ɔl
gaabge dio ɓaa daŋiŋo ɗeekiŋ ɔɔ: «'Ɓaaɗo ɔŋje kɛskɛ tu.»

39 Piɛr naar iiŋ ɓaa ute naaɗe. Kɛn naaŋ jaay aan se, naaɗe ɔk ɓaansiŋ
maakŋ ɓee kɛn j'aal yo maak ki se. Ɔɔ mɛnd-daayge se paac ɓaaɗo ɔŋiŋ ute
keeme. Gɔtn se naaɗe taaɗiŋ kalɗegen Tabita tɔjɗeno kaaɗ kɛn naaŋ utu zɛɛrɛ
se. 40 Gɔtn se Piɛr ɗeek jeege tun gɔtn ese ɔɔ: «K'teec naatn.» Ɔɔ kɛn jeege jaay
teec se, naaŋ ɛrg naaŋ ki ɔɔ eem Raa. Naaŋ tɛrl kaaminˇ aak debm ooyga kooy
se ɗeek ɔɔ: «Tabita iiŋi!» Gɔtn se naaŋ ɔɔɗ kaaminˇa ɔɔ kɛn naaŋ jaay aak Piɛr se,
naaŋ iiŋ iŋg ute mɛtiŋa. 41 Piɛr ɔl jiŋ ɔkiŋa ɔɔ uun ɗariŋa. Gɔtn se naaŋ daŋo
jee Raage ute mɛnd-daayge. Kɛn naaɗe jaay ɓaaɗo se, Piɛr taaɗɗen ɔɔ Tabita
se, naaŋ duroga. 42 Kɛn jeegen paacŋ maakŋ gɛgɛr kɛn Japa ki jaay booy taar
ese se, maakɗe ki se jeege dɛna took aal maakɗe do Mɛljege tu. 43 Maakŋ gɛgɛr
kɛn Japa ki se, Piɛr tiŋgga dɛna gɔtn gaab kɛn debm rujŋ daar k'daŋiŋ Simon
se kici.

10

**Kɔɗn Raa teec naan Kɔrney ki*

1 Maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki se, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Kɔrney ɔɔ gaabm se
asgargen kaaru se, naaŋ ɓo bubɗe. Naaŋ maakŋ dɔɔl asgarge tun k'daŋɗe
Italige. 2 Gaabm se ɔk taar *Raa ɔɔŋɔ ɔɔ naaŋ ute jee maakŋ ɓeeŋ ki paac se,
ɓeer Raa ki. Naaŋ tɛɗ bɛɛ Yaudge tun jee daayge ɔɔ daayum naaŋ lee eem Raa.
3 Ɓii kalaŋ kaaɗn tɛgɛr ki se, Kɔrney aak kɔɗn Raa tal tal ɛndo kɛnd ɓeeŋ ki ɔɔ
kɔɗn Raa se daŋiŋ ɔɔ: «Kɔrney!» 4 Kɛn Kɔrney jaay aak kɔɗn Raa se, ɓeer ɔkiŋa
ɔɔ naaŋ taaɗ kɔɗn Raa ki ɔɔ: «Kɛse dio, Jaamus?» Kɔɗn Raa tɛrliŋ ɔɔ: «Keem Raa
kɛn naai lee eeme ute tɛɗn bɛɛ kɛn naai lee tɛɗ jeege tu se, Raa diriginˇ te eyo.
5 Ɓɔrse, ɔl jeege Japa ki taa aɗe daŋ Simon kɛn k'daŋiŋ Piɛr se. 6 Ɔɔ naaŋ utu
iŋg ɓee gaab kɛn k'daŋiŋ Simon kɛn debm rujŋ daara se ɔɔ gaabm se, naaŋ
ɓeeŋa taa baar ki.» 7 Ɔɔ kɛn kɔɗn Raa jaay taaɗ taariŋ aas jaay ɓaa se, gɔtn se
Kɔrney daŋo maakŋ jee tɛɗn naabinge tu se, jeege dio ute asgar kɛn j'ɛɗiŋsiŋ
kaam jiŋ se, ɔɔ asgar se, ɔk taar Raa ɔɔŋɔ. 8 Taar kɔɗn Raa taaɗiŋ se, Kɔrney
taaɗɗen mɛtiŋ paac, jaay ɓo ɔlɗen k'ɓaa Japa ki.

Piɛr aak nakŋ iiŋo gɔtn Raa ki

---

* **9:35** Taa naaŋ Saron se naaŋ naaŋ tooɗ patal ɔɔ ɔk kaaga kic dɛna. † **9:36** Dɔrkas se je ɗeekŋ ɔɔ: aŋgia.

9 Gɔtn se jee kɛn Kɔrney ɔldɛn naaba se iiŋ ɓaa, ɔɔ mɛtbeeŋ kɛn naadɛ ɓaa ɓaa ɗoob ki jaay aan gɔɔr ute gɛgɛr Japa se, kaaɗ kɛn se kaaɗ aanga katara. Ɔɔ naaŋ kɛn se, Piɛr ook do ɓee ki raan gɛn keem Raa. 10 Gaŋ gɔtn se Piɛr nam ɓo tɔɔliŋa ɔɔ je kɔsɔ. Kaaɗ kɛn jaay kˈtɛɗiŋ tɛɗ kɔsɔ se, naaŋ naar aak ne ɗim iiŋo gɔtn Raa ki. 11 Naaŋ aak maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ aak naka aan gɔɔ kala magala kˈdɔɔkiŋ taariŋ gɔtɔ kaam sɔɔ ɔɔ nakŋ se bɔɔyɔ bini aan naaŋ ki tak. 12 Maakŋ nak kɛn aan gɔɔ kala se, naaŋ aak napar daage paac: kɛngen jɛɗege sɔɔ sɔɔ, kɛngen ɛrg kɛrgɛ ɔɔ ute napar yeelge paac. 13 Gɔtn se naaŋ booy mind deba ɗeekiŋ ɔɔ: «Piɛr iiŋi, daagen se ˈtɔk ˈtɔɔlɔ ɔɔ ɔsɔ.» 14 Piɛr tɛrliŋ ɔɔ: «A-a Mɛluma! Gɔtn maam tiŋg tap ɓo daagen gɛn kɔs ey se, ɓii kalaŋ maam mˈɔs te eyo.» 15 Tɛr naaŋ booy mind debm se taaɗiŋ kuuy daala ɗeekiŋ ɔɔ: «Nakŋ kɛn jaay Raa tɛɗiŋ tɛɗga jiga se, naai ɔŋte kaakiŋ aan gɔɔ nakŋ aak kusu.» 16 Mind debm ese se taaɗ ɗɔɔliŋ mɔtɔ, jaay ɓo nakŋ aan gɔɔ kala se tɛrl ook ɓaa maakŋ raa ki gɔtiŋ ki.

17 Piɛr, nakŋ naaŋ aak se, deel doŋa ɔɔ saap mɛtn taar nakŋ se tap ɓo, naaŋ ɔnd ute mɛtiŋ eyo. Naɓo kaaɗ kɛn se sum ɓo, jee Kɔrney ɔldeno se, je je ɓee Simon ɔɔ kaaɗ kɛn se naadɛ aan taa ɗoobm Simon ki. 18 Gɔtn se naadɛ daŋ jee maak ki ɔɔ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Gaabm roŋ Simon kɛn kˈdaŋiŋ Piɛr se, utu gɔtn ara ki la?» 19 Kaaɗ kɛn Piɛr jaay utu iŋg saap saap ɓɔrtɔ do nakŋ kɛn naaŋ aako se, gɔtn se *Nirl Salal taaɗiŋ ɔɔ: «ˈBooyo Piɛr! Gaabge mɔtɔ utu ɗaar gɔtn ese jei jea. 20 Iiŋ bɔɔy kɛskɛ ˈɓaa ɔŋɗe, ɔŋte ˈnaaja ɔɔ ˈɓaaki kalaŋ taa jee se, maam ɓo mˈɔldeno gɔti ki.» 21 Gɔtn se Piɛr bɔɔy ɓaa ɔŋ jee se ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Maam ɓo debm kɛn naase ˈjeŋki se. Num naase ˈɓaakiro gɔtum ki tap ɓo bɛɛ ɗey la?» 22 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naaje se bubm asgargen kˈdaŋiŋ Kɔrney se ɓo ɔljeno. Naaŋ se debm daan ki ɔɔ ɓeer Raa ki ɔɔ Yaudge ute dɛnɗe paac se, tɔɔmiŋa. Naaŋ se, ɓii kalaŋ *kɔɗn Raa ɓaaɗo taaɗiŋ ɔɔ ŋˈɔl kˈɓaa kˈdaŋo Piɛr aɗe ɓaa ɓeeŋ ki, taa aŋ taaɗn taar Raa naaŋ ˈbooyo.» 23 Gɔtn se Piɛr ɓaanɗen ɓeene ɔɔ ɔndɗe mɛrtɛ ɔɔ naaɗe tooɗ iip gɔtiŋ ki.

Piɛr ɓaa gɔtn Kɔrney ki

Mɛtbeeŋki Piɛr iiŋ ɓaa ute naaɗe ɔɔ gɛnaage kandum kɛn ɗoobm Isa *al-Masi kɛn Japa ki se, daan Piɛr. 24 Mɛtbeeŋ kɛn kuuy se, naaŋ ute jeeŋge aan maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki. Gaŋ kɔr naaɗe utu aan te ey se, Kɔrney daŋo taasiŋge ute mɛɗn doŋge, naaɗe tus iŋg aak kaamiŋa. 25 Kaaɗ kɛn Piɛr aan jaay ɛnd kɛnd ɓeen se, gɔtn se Kɔrney ɓaaɗo dɔɔɗiŋa ɔɔ ooc mɛtn jɛŋ ki aan gɔɔ debm kɛn ɓaa keem Raa se. 26 Gaŋ Piɛr ɔk jiŋa ɔɔ uun ɗaariŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɔŋte ˈtɛɗn bini; iiŋ raan! Ɓɛrɛ, maam kic mˈdebkilimi aan gɔɔ naai sum.» 27 Piɛr ute Kɔrney jaay ɛnd kɛnd ɓeen se, naaɗe ɓaa ɓaao ɔɔ lee taaɗ taaɗ ute naapa. Kɛn naaɗe jaay aan se, ɔŋ jeege tusga dɛna.

28 Gɔtn se Piɛr ɗeekɗen ɔɔ: «ˈJeelki, maakŋ *Ko Taar Raa naaje Yaudge tu se gaasje ɔɔ jˈɔŋte kiŋg ute jeegen Yaudge eyo ɔɔ jˈɔŋte lee ɓeeɗege tu. Gaŋ maam se, Raa taaɗumga tal ɔɔ mˈɔŋte kaakŋ jee kuuy se aan gɔɔ jee aak kusu naaniŋ ki. 29 Taa naaŋ se ɓo, kɛn naase ɔlki jaay kˈdaŋumo se, maam naajo te eyo num mˈɓaaɗoga. Ɓɔrse se ˈtaaɗumki tu, naase tap ɓo ˈdaŋumkiro se taa ɗĩ?» 30 Kɔrney tɛrliŋ ɔɔ: «Ɓɔrse tɛɗga ɓii mɔtɔ aan kaaɗn do tɛgɛr ki aan gɔɔ kaaɗn ara se, maam mˈiŋg mˈeem keem Raa maakŋ ɓeem ki mˈaak kaak bin se, mˈaak gaaba kalaŋ ɗaar ɗaar naanum ki ute kaliŋ raap lak lak. 31 Naaŋ taaɗum ɔɔ: ‹Kɔrney! Keem Raa kɛn naai lee eem se, Raa booyiga ɔɔ bɛɛ kɛn naai lee tɛɗ jeege tu se lɛ, Raa dirigiŋ te eyo. 32 Ɓɔrse, ɔl jeege Japa ki, taa aɗe daŋ Simon kɛn kˈdaŋiŋ Piɛr se, taa aɗe ɓaa gɔtn ara. Naaŋ ute ɓee gaab kɛn kˈdaŋiŋ Simon kɛn debm rujŋ daar kɛn ɓeeŋ taa baar ki se.› 33 Gɔtn se maam

m'naar m'ɔl jeege Japa ki, taa ai ɓaa daŋa ɔɔ kɛn naai aanga se, naaje maakje raap aak eyo. Taa naaŋ se, ɓɔrse naaje k'tusga paac naan Raa ki ɔɔ k'je k'booy taar kɛn Mɛljege Raa taaɗio ɔɔ ajen taaɗ se.»

Piɛr taaɗ Labar Jiga jeege tun ɓee Kɔrney ki

34 Gɔtn se Piɛr ɛɛp taariŋa ɗeekɗen ɔɔ: «Ɗeere, maam se m'jeelga Raa se naaŋ
bɛɛr nam eyo. 35 Gaŋ maakŋ mɛtjil jikilimge tun gay gay kic ɓo, debm kɛn ɓeer
Raa ki ɔɔ tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ se, naaŋ se ɓo kɛn tɔɔl Raa ki. 36 Raa taaɗo
taariŋ gaan *Israɛlge tu ɔɔ ute ɗoobm Isa *al-Masi se, naaŋ ɓaanoga te Labar
Jiga kɛn 'kɛɗn tɔɔsɛ jeege tu. Taa Isa se, naaŋ ɓo Mɛl jeege paac. 37 Naase 'jeelki
nakgen ɓɔrse deel taa naaŋ Jude ki paac se, nakgen se baago taa naaŋ Galile
ki, kaaɗ kɛn Jan-Batist taaɗo mɛtn taar *batɛm kɛn naaŋ lee batizo jeege se.
38 Naase 'jeelki Raa kɛn bɛɛr ɔɔɗ Isan kɔɗn Nazarɛt se, ɛɗiŋga tɔɔgŋ *Nirl Salal.
Ɔɔ naase 'jeelki kici, Isa se leeɗoga gɔtn ɓaa se paac ɔɔ naaŋ tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ
ɛɗ lapia jeege tun kɛn *Ɓubm sitange tɔkɗega tɔk kaam jiŋa, taa Raa se utu te
naaŋa.
39 «Naaje, *jee kaaŋ naabm Isage se, j'aakga ute kaamje ɔɔ k'booyga ute bije,
nakŋ kɛn naaŋ tɛɗo maakŋ naaŋ Yaudge tu ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki
se. Naaŋ se ɓo kɛn Yaudge ɔk tup tɔɔliŋ ro kaag ki se. 40 Gaŋ kɛn tɛɗ ɓii mɔtɔ
se, Raa duriŋoga daan yoge tu ɔɔ ɔliŋ naaŋ teec naan jeege tu, 41 naɓo naaŋ
se teec te naan jeege tu paac eyo. Gaŋ naaŋ se teec naan naaje kɛn Raa bɛɛr
tɔɔɗjenoga tɔɔɗ do dɔkiŋa taa naaje k'tɛɗn saaɗiŋge. Naaje se, kɛn naaŋ ooy
duro se kic ɓo, naaje j'ɔsoga ɔɔ j'aayoga ute naaŋa. 42 Naaŋ taaɗjeno ɔɔ k'ɓaa
k'taaɗ Yaudge tu nakŋ kɛn naaje k'j'aako ɔɔ k'booyo se ɔɔ j'aɗen taaɗn j'ɔɔ: Isa
se ɓo, debm kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗiŋo gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tun ooyga kooyo ɔɔ
kɛngen utu zɛɛrɛ. 43 Jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se paac taaɗoga
saaɗn naaŋa; naaɗe ɗeek ɔɔ: ‹Debm jaay aalga maakiŋ do naaŋ ki num, Raa
aŋ tɔɔl *kusiŋiŋ se paac naatn.›»

*Raa ɛɗ *Nirl Salal jeege tun Yaudge eyo*

44 Kaaɗ kɛn Piɛr jaay utu ɗaar taaɗɗen taaɗ ɓɔrt sum ɓo, gɔtn se Nirl Salal
naar bɔɔy do jeege tun paac iŋg booy booy taariŋ se. 45 Yaudgen took aalga
kaal maakɗe do Isa *al-Masi kɛn ɓaaɗo ute Piɛr jaay aak nakŋ se, ɔkɗen taaɗ
eyo taa naaɗe aak Raa se jeegen Yaudge ey se kic ɓo, naaŋ took ɛɗɗen Nirl
Salal! 46 Taa naaɗe booy jee se taaɗ taaɗ taar naaŋ jeegen kuuy ɔɔ tɔɔm Raa
ɔɔ: «Raa se, naaŋ debm magal aak eyo.» Gɔtn se Piɛr taaɗɗen ɔɔ: 47 «Ɓɔrse, jee
se lɛ, Raa ɛɗɗenga Nirl Salal aan gɔɔ naaje kici. Kɛn bin num j'ɔŋte gaasɗeki
gɛn *batizn maan.» 48 Gɔtn se naaŋ taaɗɗen ɔɔ: «Jee se k'batizɗe ute ro Isa
al-Masi.»
Ɔɔ jee kɛn k'batizɗe se taaɗ Piɛr ki ɔɔ: «Ɉ'ɔɔp j'iŋg ute naaɗe gɛn ɓii kandum.»

11

Piɛr taaɗ mɛtn taar nakŋ kɛn deelo Sezare ki gɛnaage tun Jeruzalɛm ki

1 *Jee kaaŋ naabm Isa al-Masige ute gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi kɛn taa
naaŋ Jude ki se, ɓaa booy ɔɔ jeegen Yaudge ey se kic ɓo booyga taar *Raa ɔɔ
took aalga maakɗe do ki. 2 Kɛn Piɛr jaay ɔk tɛrlo Jeruzalɛm ki se, Yaudgen
ɗoobm Isa al-Masi ki se ɓaaɗo tɛɛsiŋa, ɔɔ baagiŋ mooyo. 3 Naaɗe ɗeekiŋ ɔɔ:
«Naaje k'booyga j'ɔɔ naai iŋgoga ɓee jeege tun Yaudge eyo ɔɔ ɔsoga ute naaɗe!»
4 Gɔtn se Piɛr uun mɛtn taar nakŋ deel se paac, taaɗɗesiŋ tak tak ɔɔ: 5 «Ɓii
kalaŋ, maam maakŋ gɛgɛr kɛn Japa ki jaay m'eem keem Raa se, maam m'aak
naka tal tal iiŋo maakŋ raa ki: nakŋ se magala tec aan gɔɔ kala k'dɔɔkiŋ taariŋ
gɔtɔ kaam sɔɔ; nakŋ se iiŋ raan bini bɔɔy aan naaŋ ki cɛɛm ki. 6 Kɛn maam jaay

m'bil m'aakiŋ se, maam m'aak daagen ɓeene, daagen naata, kɛngen ɛrg kɛrgɛ ɔɔ yeelge. 7 Gɔtn se, maam booy mind deba ɗeekum ɔɔ: ‹Piɛr iiŋi, daagen se
'tɔk, 'tɔɔlɔ ɔɔ ɔsɔ.› 8 Gɔtn se maam tɛrliŋ m'ɔɔ: ‹A-a Mɛluma! Gɔtn maam m'tiŋg
tap ɓo, daagen gɛn kɔs ey se, ɓii kalaŋ maam m'ɔs te eyo.› 9 Tɛr maam booy
mind debm se taaɗum maakŋ raa ki kuuy daala ɔɔ: ‹Nakŋ kɛn jaay Raa tɛɗiŋ
tɛɗga jiga se, naai ɔŋte kaakiŋ aan gɔɔ nakŋ aak kusu.› 10 Mind debm se taaɗ
ɗɔɔlum mɔtɔ, jaay ɓo nakŋ aan gɔɔ kala se, tɛrl ook ɓaa maakŋ raa ki. 11 Kaaɗ
kɛn se sum ɓo, gaabge mɔtɔ naar aan taa ɗoobm ɓee kɛn naaje k'maak ki se.
Naaɗe se iiŋo Sezare ki ɔɔ j'ɔlɗeno gɔtum ki. 12 Ɔɔ *Nirl Salal taaɗum ɔɔ m'ɓaa
ute naaɗe, m'ɔŋte naaja. 'Booyki, gɛnaagen mɛcɛ kɛn ɗoobm Isa al-Masi kɛn
ɓaaɗo ute maam Jeruzalɛm ki ara se, naaɗe se ɓo kɛn iŋgo ute maam ɓee gaab
kɛn ese. 13 Gaabm se taaɗjen ɔɔ naaŋ aakga *kɔɗn Raa ɓaaɗo ɓeeŋ ki ɔɔ kɔɗn
Raa se ɗeekiŋ ɔɔ: ‹Bɔrse ɔl jeege Japa ki, taa aio ɓaa daŋ gaabm roŋ Simon
kɛn k'daŋiŋ Piɛr se. 14 Naaŋ utu ai taaɗn taar Raa ɔɔ taar se ɓo ai kɛɗn kaaja
naai ki ute jeegen maakŋ ɓee ki paac.› 15 Kɛn maam jaay m'aan m'utu m'taaɗ
taaɗ sum ɓo, gɔtn se Nirl Salal naar bɔɔy doɗe ki aan gɔɔ kɛn naaŋ bɔɔyɔ deet
dojege tu se. 16 Gɔtn ese sum ɓo, maam m'naar m'saap do taar kɛn Mɛljege
Isa taaɗjekiro kɛn ɔɔ: Jan se *batizo jeege te maane, num gaŋ naase se j'utu
j'asen *batizn ute Nirl Salal. 17 Jee se maam m'aakga Raa ɛɗɗenga Nirl Salal
aan gɔɔ kɛn naaŋ ɛɗjekiro naajege tun j'aalkiga kaal maakjege do Isa al-Masi
ki se kici. Bin se, maam tap ɓo m'naŋa jaay m'gaasn Raa do nak kɛn naaŋ ɓaa
ɓaa tɛɗa se?»

18 Kɛn naaɗe jaay booy taar kɛn Piɛr taaɗɗen se, naaɗe paac ɓaa doa. Gɔtn
se naaɗe *nook Raa ɗeek ɔɔ: «Ɗeere, Raa se ɔɔɗga ɗoobo jeege tun Yaudge ey
se kici, gɛn tɛrl maakɗe do Raa ki taa kɔŋ *kaajŋ gɛn daayum.»

Jee Antiɔs ki se took aal maakɗe do Isa ki

19 Kɛn jaay k'tɔɔl Etien sum se, jee ɗoobm Isa *al-Masi ki se, k'baagɗe
dabara. Taa naaŋ se ɓo, naaɗe aaŋ wɔɔk ɓaa taa naaŋge tun kuuy. Jee mɛtiŋge
ɓaa taa naaŋ Pɛnisi ki ɔɔ kɛngen mɛtiŋge ɓaa taa naaŋ Sipir ki ɔɔ mɛtiŋgen
kuuy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki. Ɔɔ gɔtn kɛn naaɗe aanga ro ki se, naaɗe
taaɗ taar Raa se Yaudge tu kalɗe ki sum. 20 Gaŋ maakɗe ki se, jee mɛtiŋge
iiŋo taa naaŋ Sipir ki ute maakŋ gɛgɛr kɛn Sirɛn ki jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn
Antiɔs ki se, naaɗe taaɗ Labar Jiga gɛn Mɛljege Isa se jeege tun Yaudge ey kici.
21 Gɔtn se tɔɔgŋ Mɛljege Raa utu te naaɗe; taa naaŋ se ɓo jeege dɛna took taar
Raa ɔɔ aal maakɗe do Mɛljege tu Isa ki.

22 Jee *eglizn Jeruzalɛm ki jaay, taar se ɓaa ooc biɗe ki se, gɔtn se naaɗe ɔl
Barnabas taa aɗe ɓaa kaakŋ jee kɛn aal maakɗe do Isa al-Masi kɛn maakŋ
gɛgɛr kɛn Antiɔs ki se. 23-24 Barnabas se, naaŋ debm jiga, aal maakiŋ paac
do Isa al-Masi ki, ɔɔ naaŋ se maakiŋ ɗooc ute *Nirl Salal. Kɛn naaŋ jaay
aan Antiɔs ki jaay aak bɛɛ kɛn Raa tɛɗ jee Isa al-Masige tun gɔtn ese se, naaŋ
maakiŋ raapo ɔɔ dɛjɗe ɔɔ j'iŋg k'dɔɔk ute Mɛljege Isa al-Masi se tɔɔgɔ. Gɔtn se
jeege dɛna took taar Mɛljege ɔɔ ziiɗ do jee Isa al-Masige tun gɔtn ese.

25 Gɔtn se Barnabas iiŋ ɔŋɗe ɔɔ ɓaa gɛgɛr kɛn Tars ki gɛn ɓaa je Sɔl. 26 Kɛn
naaŋ jaay ɓaa ɔŋiŋ se, naaɗe k'ɓaaɗo kalaŋ maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki. Maakŋ
ɓaar kɛn ute magaliŋ paac se, naaɗe lee tus ute jee egliz kɛn gɔtn ese ɔɔ jeege
dɛna naaɗe lee dooyɗe ute taar Raa. Maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki sum ɓo, jeegen
aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se k'baagɗe daŋ ute ro: *jee al-Masige*.

Jee al-Masigen maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki se noog jee al-Masigen taa naaŋ Jude ki

27 Kaaɗ kɛn se, jee kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki iiŋo Jeruzalɛm ki, bɔɔy
ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki. 28 Maakɗe ki se, deb kalaŋ k'daŋiŋ Agabus,
*Nirl Salal ɔliŋ naaŋ iiŋ ɗaara ɔɔ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Gɔtɔ ɓaa se paac, ɓo utu tɔɔl
tɛɗn daama jeege tu.» Ɔɔ ɓo kɛn Agabus taaɗn ese se, tɔɔlo jeege do Gaar magal
*Rɔm kɛn k'daŋiŋ Klɔd. 29 Gɔtn se jee aal maakɗe do Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese
se jaay booy taar se, naaɗe uun doa taaɗ ɔɔ: «Naŋa naŋa kic ɓo, nakŋ naaŋ ɔk
se ɓaano kaam do roŋ roŋa, taa j'an ɓaa noogŋ gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi
kɛn taa naaŋ Jude ki.» 30 Kɛn naaɗe jaay tusiŋ aas se, naaɗe ɛɗiŋ ji Barnabas
ki ute Sɔl ki taa aŋ ɓaa kɛɗn ji jee naan jee *eglizge tun taa naaŋ Jude ki.

12

*Ɛrɔd tɔɔl Jak ɔɔ ɔk ɔl Piɛr daŋgay ki

1 Kaaɗ kɛn se, Gaar Ɛrɔd baag dabar jee *eglizgen mɛtiŋge. 2 Naaŋ kɛn se Jak
gɛnaa Jan se, Ɛrɔd ɔl k'gaaŋ doŋa ute gɔrɗ-jɛrlɛ. 3 Kɛn naaŋ aak nakŋ naaŋ tɛɗ
jaay tɔɔl Yaudge tu se, tɛr naaŋ ɔk Piɛr se ɔliŋ daŋgay ki ɔɔ kaaɗ kɛn se, jeege tɛɗ
tɛɗ Laa mappan ɔk ɔrɔm eyo. 4 Kɛn naaŋ jaay ɔk kɔl Piɛr daŋgay ki se, gɔtn se
naaŋ tɔmb asgarge sɔɔ sɔɔ gɔtɔ kaam sɔɔ taa aŋ bɔɔbɔ. Naaŋ je ɓii *laa Paak se
jaay deelga num, Piɛr se naaŋ aŋo kɔkŋ ɓaa naan Yaudge tu taa aŋ kɔjŋ bɔɔrɔ
doŋ ki. 5 Gaŋ kɛn Piɛr jaay daŋgay ki se, gɔtn se jee egliz ki se daayum tɔnd
mɛtn *Raa ute maakɗe paac taa naaŋa.

*Kɔɗn Raa ɔɔɗ Piɛr naatn maakŋ daŋgay ki

6 Ey num, ɔɔp mɛtbeeŋki sum ɓo *Ɛrɔd je utu 'kɔjŋ bɔɔrɔ do Piɛr ki naan jeege
tu. Gaŋ maakŋ nɔɔriŋ kɛn se, Piɛr se tooɗ tooɗ bia daan asgarge tu dio ɔɔ jiŋge
se, j'ɔliŋ ziŋziri do jiŋ kɛn kaam ara ɔɔ do jiŋ kɛn kaam naane kici ɔɔ asgargen
kuuy ɗaar bɔɔb bɔɔb taa ɗoobo. 7 Gaŋ gɔtn ese sum ɓo, kɔɗn Mɛljege Raa naar
ɓaaɗo ɗaar cɛɛŋ ki ɔɔ maakŋ daŋgay ute magaliŋ se wɔɔr kɛlɛŋ ɔɔ kɔɗn Raa tɔnd
dur Piɛr ɗeekiŋ ɔɔ: «Iiŋ yɔkɔɗɔ!» Gɔtn se, ziŋzirgen jiŋ ki se tɔɔɗ si naatn kalɗe
ki. 8 Ɔɔ kɔɗn Raa tɛrliŋ ɔɔ: «'Dɔɔk maaki ɔɔ tɔɔl saai jɛi ki.» Piɛr took taar kɔɗn
Raa ɔɔ tɛɗ aan gɔɔ kɛn naaŋ taaɗiŋ. Tɛr kɔɗn Raa taaɗiŋ daala ɔɔ: «Uun uus kal
magali se roi ki ɔɔ ɔk mɛtuma.» 9 Gɔtn se Piɛr teeco naatn maakŋ daŋgay ki
ɔɔ ɔk mɛtn kɔɗn Raa se. Maakŋ saapiŋ ki se ɔɔ daan naaŋ ni nia lɛ ɗaam; ey
num, gɔtn se naaŋ jeel te eyo nakŋ kɔɗn Raa tɛɗ jaay ɗeer se. 10 Gɔtn se, naaɗe
deel ɔŋ asgargen j'ɔmbɗe deet deet se, ɔɔ kɛngen gɛn k-dige se kic, naaɗe deel
ɔŋɗe ɔɔ naaɗe aan cɛɛ kaam taar kɛn k'ɗaapiŋ ute maala kɛn j'ɔɔɗiŋga num
j'ɛnd k'ɓaa maakŋ gɛgɛr ki se. Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se, taa ɗoobo se ɔɔɗ
kaliŋ ki sum. Kɛn naaɗe teec gɔtn ese jaay lee aan gam daan ɗoob ki sum se,
naaŋ aak kaakŋ kɔɗn Raa se gɔtɔ cɛɛŋ ki.

11 Gɔtn se Piɛr nam ɔk roŋa ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Ɓɔrse jaay, maam m'jeel m'ɔkga
ɗeer ɗeer, Mɛljege Raa se ɔloga kɔɗiŋ ɓaaɗo ɔɔɗumga naatn kaam ji Gaar Ɛrɔd
ɔɔ aajumga do nakge tun kɛn Yaudge je amsiŋ tɛɗn dom ki se.» 12 Kɛn naaŋ
jaay jeel ɔk roŋ sum se, naaŋ ɓaa ɓee mɛnd ki kalaŋ bini roŋ Mari. Mari se
naaŋ ɓo ko Jan kɛn k'daŋiŋ Mark kici. Gɔtn ese se, jeege tusga dɛna tɔnd tɔnd
mɛtn Raa taa naaŋa. 13 Kɛn naaŋ aan jaay baag tɔnd taa kaam taar se, gɔtn
ese mɛnd tɛɗn naabm kɛn k'daŋiŋ Roda se, booy Piɛr tɔnd tɔnd kaam taara se,
naaŋ ɓaaɗo taa aŋ kɔɔɗn kaam taara. 14 Kɛn naaŋ jaay booy jeel mind Piɛr
sum se, maakiŋ raapo, ɔɔ kaam taara se naaŋ baate kɔɔɗiŋa, gaŋ naaŋ ɔk tɛrl
aaŋ ɓaa taaɗ jeege tun maak ki ɔɔ: «Ɓɛrɛ, Piɛr se ɓaaɗoga! Naaŋ utu ɗaar taa
ɗoob ki naane.» 15 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naai se, doi 'dɛrlga lɛ ɗaam!» Gaŋ naaŋ
dɔɔk taara ɔŋ eyo taaɗɗen ɔɔ: «Ɗeere.» Gɔtn se naaɗe taaɗiŋ ɔɔ: «Kaaɗn naane
'tɛɗn kɔɗn Raaŋa lɛ ɗaam.» 16 Gaŋ Piɛr se ɗaar tɔnd kaam taara se ɔŋ eyo. Kɛn
naaɗe ɓaaɗo ɔɔɗ kaam taara jaay ɔŋiŋ naaŋ se, paac tap ɓo ɔkɗen taaɗ eyo.

17 Gɔtn se Piɛr tɛɗɗen ute jiŋa ɔɔ k'doa. Ɔɔ naaŋ taaɗɗen mɛtn taar kɛn tɛɗ ɔɔ ɗi jaay Mɛljege ɔɔɗiŋo maakŋ daŋgay ki naatn se. Gɔtn se naaŋ taaɗɗen ɔɔ: «Kʼɓaa kʼtaaɗ Jak ki ute gɛnaagen kuuy ɗoobm Isa *al-Masi ki.» Bin jaay, naaŋ teec ɔŋɗe ɔɔ ɓaa gɔt kuuy.

18 Kɛn mɛtbeeŋki jaay asgarge aak Piɛr gɔtɔ maakŋ daŋgay ki se, gɔtn se naaɗe nirlɗe teece ɔɔ ɗoobm roɗe tap ɓo, naaɗe jeel eyo. Naaɗe taaɗ te naapa ɔɔ: «Piɛr tap ɓo, ɓaaga gay?» 19 Gɔtn se Ɛrɔd ɔl jeege gɛn je Piɛr; naɓo naaɗe je ɔŋiŋ eyo. Naaŋ daŋo asgargen iŋg bɔɔb Piɛr se, tɔnd mɛtɗe taa Piɛr. Kɛn naaɗe jaay ɔŋ tɛrliŋ te taar ɗim ey se, naaŋ und kulu jeege tu ɔɔ jee se kʼtɔɔlɗe naata.

Naaŋ kɛn se, Gaar Ɛrɔd iiŋ taa naaŋ Jude ki se ɓaa tiŋg cɔkɔ maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki.

*Kooy Gaar *Ɛrɔd*

20 Jee Tir ute jee Sidɔŋ ki se, nakŋ kɔsɗe paac se iiŋo taa naaŋ Gaar Ɛrɔd ki. Ɓii kalaŋ, Gaar Ɛrɔd se maakiŋ taariŋ doɗe ki. Taa naaŋ se, naaɗe je ɗoobm kɛn ˈkɔkŋ taasa ute naaŋa. Gɔtn se naaɗe ɓaa ɔŋ gaaba kalaŋ bini kʼdaŋiŋ Blatus ɔɔ Blatus se, naaŋ ɓo debm kɛn lee bɔɔb ɓee kɛn gaarge lee tooɗn se. Naaɗe tɛɗiŋ naaŋ tooko ɔlɗe naaɗe ɓaa ɔŋ gaarge taa ɓaa kɔkŋ taasa ute naaŋa. 21 Gɔtn se Gaar Ɛrɔd gaaŋɗen ɓiia ɔɔ kɛn ɓii naaŋ gaaŋɗen jaay aas se, naaŋ uun uus kal gaariŋa ɔɔ ɓaaɗo iŋg do kaag do ki ɔɔ gɔtn se naaŋ baag taaɗn taara jeege tu. 22 Kɛn jee iŋg gɔtn ese jaay booy taar naaŋ taaɗ se, naaɗe taaɗ makɔŋɔ ɔɔ: «Kɛn taaɗ se debkilimi sum eyo; num kɛse aan gɔɔ Raa mala ɓo taaɗa.» 23 Kɛn Ɛrɔd jaay booy taar jeegen taaɗiŋ bin se, naaŋ doŋ oopo ɔɔ magal roŋa ɔɔ gɔtn se naaŋ baate *nookŋ Raa. Kaaɗ kɛn se sum ɓo, *kɔɗn Raa tɛɗiŋ ooc kɔɔŋɔ ɔɔ ɔliŋ kuuru maakiŋ ki ɔs tɔɔliŋ naata.

24 Naaŋ kɛn se, jee kɛn booy taar Raa se ɓaa ziiɗ tɛɗ ro naapki dɛna ɔɔ gɔtn se jeege dɛna took aal maakɗe do taar Raa ki. 25 Naaŋ kɛn se, Barnabas ute Sɔl jaay naŋ naabɗe Jeruzalɛm ki sum se, naaɗe ɓaa ɓaa se ɔk ɓaan ute deb kalaŋ kʼdaŋiŋ Jan-Mark se ute naaɗe.

13

Nirl Salal ɔl Barnabas ute Sɔl naaba

1 Maakŋ jeege tun *egliz kɛn Antiɔs ki se, gɔtn se ɔk jee kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki ute jee kɛn lee dooy jeege ute taar *Raa: jee se naaɗe Barnabas, Simɛon kɛn kʼdaŋiŋ Debm ilimi, Lusius kɛn kɔɗ Sirɛn, Sɔl ɔɔ Manaɛn kɛn teep ute *Ɛrɔd Antipas. 2 Ɓii kalaŋ jee se jaay eem keem Raa ɔɔ uun *siam se, maakɗe ki se, deb kalaŋ Nirl Salal ɔliŋ ɗeekɗen ɔɔ: «Barnabas ute Sɔl se, ˈbɛɛr tɔɔɗɗeki maam ki taa mʼaɗen kɛɗn naabm kɛn maam mʼdaŋɗeno taariŋa.» 3 Kɛn naaɗe jaay eem Raa aasa ɔɔ baag kɔsɔ se, gɔtn se naaɗe tɔnddɛn jiɗe doɗe ki ɔɔ ɔlɗe gɛn ɓaa tɛɗn naabm kɛn Nirl Salal daŋɗeno taariŋ se.

Kɛse naabm deet deet kɛn Sɔl tɛɗa

*Barnabas ute Sɔl ɓaa taa naaŋ Sipir ki**

4 Aan gɔɔ *Nirl Salal ɓo ɔlɗen gɛn tɛɗn naabiŋ se, Barnabas ute Sɔl iiŋ bɔɔy ɓaaɗo Selusi ki. Gɔtn se naaɗe ook maakŋ markab ki ɔɔ gaaŋ baar ɓaa taa naaŋ Sipir ki. 5 Kɛn naaɗe jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Salamin kɛn taa naaŋ Sipir ki se, naaɗe baag taaɗn taar Raa jeege tu maakŋ *ɓeege tun kɛn Yaudge lee tusn maak ki. Kaaɗ kɛn se, Jan-Markŋ kɛn debm noogɗe se utu te naaɗe.

6 Kɛn naaɗe jaay aal taa naaŋ Sipir ki bini aan taar ki se, naaɗe aan maakŋ gɛgɛr kɛn kʼdaŋiŋ Papos. Gɔtn se naaɗe ɔŋ kɔɗ Yaud kalaŋ bini kʼdaŋiŋ Bar-Isa. Naaŋ debm kɔrɗɔ ɔɔ tɛɗ roŋ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki. 7 Naaŋ se

* **13:3** Taa naaŋ Sipir se baar ɓo ɔl guruginŋa.

tiŋg te magal gɛn taa naaŋ gɔtn ese. Magal ese se roŋ Sirgus Pɔlus ɔɔ gaabm se debm jeel naka. Naaŋ daŋo Barnabas ute Sɔl ɓeeŋ ki. Naaŋ je naaɗe aŋ taaɗn taar Raa naaŋ 'booyo. 8 Anum, debm kɔrɗŋ ese se ute taar Grɛk se k'daŋiŋ Ɛlimas kici, naaŋ took Barnabas ki ute Sɔl ki eyo, taa naaŋ je eyo kɛn magal taa naaŋ gɔtn ese jaay 'kaal maakiŋ do Isa ki se. 9 Gɔtn se Sɔl, k'daŋiŋ Pɔl, jaay Nirl Salal ɗooc maakiŋ se, gaabm se naaŋ aakiŋ ɔŋ ciu, 10 ɔɔ naaŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Naai lɛ, taar-kɔɔɓɔ deeliga deele ɔɔ 'lee 'dɛrl dɛrl jeege. Naai lɛ, 'goon *Ɓubm sitange ɔɔ nakŋ ute ɗoobiŋ se lɛ, naai je eyo ɔɔ nakŋ kɛn Mɛljege jeŋ ro ki se lɛ, daayum naai je aŋ tujŋ naatn. 11 Ɓɔrse 'booyo: Raa ai kɔki ute kaaka ɔɔ naai utu tɛɗn kaam-tɔɔkɔ ɔɔ ɓii kando kando naai 'kɔŋ kaakŋ kaaɗ eyo.»

Gɔtn ese sum ɓo, gɔtɔ naar tɛɗiŋ ilim dib ɔɔ naaŋ ɔŋ aak ɗim eyo ɔɔ naaŋ tɛrl kaam ara kaam ara je nam aŋ kɔkŋ jiŋ ki ɔɔ aŋ tɔɔɗɔ. 12 Kɛn magal taa naaŋ gɔtn ese jaay aak nakŋ kɛn aan do gaab kɛn ese se, naaŋ took aal maakiŋ do Isa ki. Gɔtn se taar Mɛljege se ɛndga maakiŋ ki ɗeer ɗeer.

Pɔl taaɗ taar Raa jeege tun Antiɔs kɛn taa naaŋ Pizidi ki

13 Papos ki se, Pɔl ute jeeŋge ook maakŋ markab ki, ɔɔ gaaŋ baar ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Pɛrg kɛn taa naaŋ Pampili ki. Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se, Jan-Mark iiŋ rɛsɗe ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa Jeruzalɛm ki. 14 Gaŋ Pɔl ute jeeŋge iiŋ Pɛrg ki, naaɗe uun ɗoobm Antiɔs kɛn taa naaŋ Pizidi ki. Kɛn naaɗe jaay aan gɔtn ese se, ɓii kalaŋ aan *ɓii sebit ki se, naaɗe ɓaa ɛnd iŋg maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki gɛn keem Raa se. 15 Kɛn k'dooy *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute kɛn gɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki jaay aas se, gɔtn se magalgen gɛn ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se ɔl deba ɓaa taaɗɗen ɔɔ: «Gɛnaajege, kɛn naase jaay ɔkki taar jaay anki dɛjŋ jeege num, iiŋ 'taaɗɗeki.» 16 Gɔtn se Pɔl iiŋ ɗaara tɛɗɗen ute jiŋa taa k'doa ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase gaan *Israɛlge ɔɔ ute naasen kɛn jee ɓeer Raa ki se, 'booyki taar kɛn maam m'asen taaɗ se. 17 Raa naajen Israɛlge se, bɛɛr tɔɔɗɔ bubjege; naaŋ dirɗe ooj tɛɗ dɛna taa naaŋ Masar ki, ɔɔ ute tɔɔgiŋ se, naaŋ ɔɔɗɗeno naatn maakŋ taa naaŋ Masar ki. 18 Do kɔɗ-ɓaar ki se, nakŋ ɓaa ɓaa ɓaara si-sɔɔ se, naaŋ ɓo aakɗeno doɗe ki. 19 Tɛr, taa naaŋ kɛn *Kanan ki se mɛtjil jeegen kaam ciĩi se, naaŋ utɗen naata ɔɔ naaŋɗe se, naaŋ ɛɗiŋ gaan Israɛlge tu ɔɔ naaŋ se tɛɗɗen naaŋɗe mala. 20 Kɛn nakgen se jaay daaniŋ deel paac se, ɔk nakŋ ɓaa ɓaa ɓaara kaar-sɔɔ-ute-si-mii.

«Tɛr bubjege naaŋ tɔndɗen magalge daanɗe ki, gɛn kaakŋ mɛtn taarɗege. Magalgen ese se, naaŋ lee tɔndɗesiŋ bini aan do Samuɛl kɛn debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se. 21 Aan do Samuɛl ki se, bubjege tɔnd mɛtn Raa, ɔɔ naaɗe je gaarge. Gɔtn se Raa ɔndɗen Saul, goon Kis, kɛn teeco taa ɓee Benjamin ki ɔɔ naaŋ se ɔs gaara gɛn ɓaara si-sɔɔ. 22 Kɛn ɓaara si-sɔɔ jaay aas se, Saul se Raa ɔɔɗiŋ maakŋ gariŋ ki naatn ɔɔ naaŋ bɛɛr ɔɔɗɗen *Daud ɓo tɛɗɗen gaarɗe. Do Daud ki se, Raa taaɗ ɔɔ: *Maam m'ɔŋga Daudn goon Jɛsɛ kɛn maam jeŋa. Naaŋ ɓo debm kɛn utu 'tɛɗn nakgen paacŋ kɛn maakum jen ro ki*†.

23 «Maakŋ mɛtjil Daud ki se, Raa bɛɛr ɔɔɗo gaaba kalaŋ daan Israɛlge tu roŋ Isa, taa aɗen kaaja. Bin ɓo, taar do dɔkiŋ Raa taaɗo Daud ki se, aanga ɗoobiŋ ki. 24 Kaaɗ kɛn Isa tɛɛs te naabiŋ ey ɓɔrt se, Jan-Batist ɓaaɗo taaɗ gaan Israɛlge tu paac ɔɔ: ‹'Tɛrlki maakse do Raa ki ɔɔ 'ɓaakiro j'asen *batizi.› 25 Aan do naŋ naabiŋ ki se, Jan-Batist taaɗo ɔɔ: ‹Maakŋ maak-saapse ki se, naase tap ɓo ɔɔki maam se naŋa? Ɓɛrɛ, maam se *m'al-Masi kɛn naase iŋg aakki kaamiŋ se eyo! 'Booyki, naaŋ se utu ɓaaɗo mɛtum ki ɔɔ naaŋ se, gɛn tɔɔɗn saa jɛŋ ki kic ɓo, maam m'aas eyo‡.›

† **13:22** Aak 1Sam 13.14; KKR 89.21. ‡ **13:25** Aak Mk 1.7.

26 «Gɛnaamge, naasen kɛn mɛtjil *Abraamge, ɔɔ naasen iŋgki maakɗe ki jaay
'ɓeerki Raa ki se, 'booyki, taa naajege ɓo Raa ɓaano ute taar se taa ajeki kaaja.
27 Kɛn Isa jaay aan se, jee Jeruzalɛm ki ute magalɗege se, Isa se naaɗe jeelin̰ te
aan gɔɔ al-Masi eyo. Ɔɔ taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkin̰
jaay, aanga ɓii sebit ki tak ɓo naaɗe lee dooyin̰ se, naaɗe tɛɗin̰ga aanga ɗoobin̰
ki. Taa naan̰ se ɓo, naaɗe ɔjin̰ bɔɔrɔ don̰ ki. 28 Ey num, naaɗe ɔŋ te taar ɗim
kɛn aas tɔɔlin̰ eyo. Ute naan̰ se kic ɓo, naaɗe taaɗ Pilat ki ɔɔ: ‹K'tɔɔlin̰ naatn!›
29 Kɛn Yaudge jaay tɛɗin̰ nakge don̰ ki aas aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗo do dɔkin̰
se, maakɗe ki se, jee mɛtin̰ge ɓaaɗo uun bɔɔyin̰ naatn ro kaag ki ɔɔ ɓaa ɔlin̰
maakŋ iiɓ ki. 30 Num gaŋ Raa se durin̰oga daan yoge tu. 31 Jee leeɗo ute naan̰
Galile ki bini aan Jeruzalɛm ki se, kɛn naan̰ ooy duro se maakŋ ɓiige tu dɛna,
naan̰ lee teec naanɗe ki. Ɔɔ jee se ɓo ɓɔrse tɛɗga saaɗin̰ge naan jeege tu.
32 «Ɓɔrse naaje k'ɓaaɗo se, taa j'asen taaɗn labar jiga se kici ɔɔ labar se ɓo,
kɛn Raa taaɗo bubjege tu do dɔkin̰a ɔɔ tɛɗga num naan̰ utu aɗen kɛɗn nakŋ
naan̰ taaɗga ɔɔ utu aɗen kɛɗ se. 33 Taar kɛn naan̰ taaɗo do dɔkin̰ ɔɔ an̰ tɛɗ se,
ɓɔrse naan̰ tɛɗin̰ga do naaje gɛnɗege tu kɛn naan̰ ɗuro Isa daan yoge tu se, aan
gɔɔ taar kɛn k'raaŋin̰o do dɔkin̰ maakŋ Kaa Keem Raa gɛn k-dige tu kɛn ɔɔ:
Naai se ɓo 'goonuma.
Gɔtn jaaki sum se, maam ɓo m'tɛɗga bubi§.
34 «Raa se duroga Isa daan yoge tu, ron̰ se naan̰ ɔnin̰ ruum te maakŋ ɓaaɗ ki
eyo. Kɛse ɓo taar kɛn naan̰ taaɗo Daud ki do dɔkin̰a kɛn taaɗin̰ ɔɔ:
Maam m'utu m'asen tɛɗn bɛɛ dɛn aak eyo ɔɔ nakgen mɛt ki
*kɛn maam m'ɗeeko m'ɔɔ m'utu m'kɛɗn Daud ki se m'utu m'asesin̰ kɛɗn ɗeer ɗeer**.
35 Taa ɗi gɔt kuuy kic maakŋ Kitap ki se, Daud taaɗ Raa ki ɔɔ:
Debm naai se, naai an̰ kɔŋ kɔnin̰ ruum maakŋ ɓaaɗ ki eyo†.
36 Num kɛn naabm kɛn Raa jen ro ki jaay Daud tɛɗin̰ aas se, gɔtn se naan̰ ooyo
ɔɔ j'uun j'ɔl k'j'aalin̰ maakŋ iiɓ ki do bubin̰ge tu ɔɔ naan̰ kic ruumga aan gɔɔ
naaɗe se kici. 37 Gaŋ Isa jaay ooy se, ruum te maakŋ iiɓ ki eyo, num naan̰ se
Raa durin̰oga daan yoge tu.
38 «Gɛnaamge, 'jeelki, naaje k'ɓaaɗo se k'je j'asen taaɗn nakŋ kɛn jaay Isa
tɛɗo se. Ute nakŋ naan̰ tɛɗo se ɓo, Raa tɔɔlsenga *kusin̰sege. Ey num, ute
Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔŋ noogse 'tɛɗki te aak bɛɛ naan Raa ki eyo.
39 Num gaŋ debm jaay aal maakin̰ do Isa al-Masi ki se, kusinin̰ paac se, Raa
tɔɔlin̰sin̰ga naata. 40 Bin se, ɔndki kɔndɔ, ɓɛrɛ, taar se ɔnte 'baatin̰ki! Ey num,
taar kɛn̰ jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkin̰ maakŋ Kitap ki se, sɔm
asen kaan dose ki cɛrɛ, kɛn ɔɔ:
41 *'Booyki bɛɛ, naasen kɛn aalki Raa maak ki ey se,*
nakŋ se lɛ, deelga dose ɔɔ ɔksen taaɗ eyo!
Taa naase se utu aki kutn kap!
Taa do naase ki se, m'utu m'tɛɗn nakŋ kɛn deel doa
ɔɔ nakŋ se kɛn nam kuuy jaay ɓaaɗo taaɗsen mɛtin̰ kic ɓo,
naase lɛ aki 'took ey tap.‡»
42 Kɛn Pɔl ute Barnabas jaay teec teec naatn maakŋ ɓee Yaudge tun lee tusn
maak ki se, gɔtn se jeege taaɗɗen ɔɔ: «Ɓii sebitn kuuy se, 'tɛrl 'ɓaakiro ajeki
taaɗn mɛtn taar se daala.» 43 Kɛn jeege wɔɔk naŋ se, maakɗe ki se Yaudge
dɛna, ute jee kɛn tɛɗga tɛɗ roɗe Yaudge kɛn ɔk taar Raa ɔɔn̰ se ɓaa ute Pɔl ɔɔ
Barnabas. Kɛn naaɗe jaay ɓaa ɓaa se, Pɔl ute Barnabas se taaɗ ute naaɗe, dɛjɗe
ɔɔ bɛɛ Raa se, j'ɔkin̰ ɔɔn̰ɔ.

Naan ki se Pɔl ute Barnabas kaamɗe se aan kaakŋ jee kɛn Yaudge eyo

§ **13:33** Aak KKR 2.7. * **13:34** Aak Eza 55.3. † **13:35** Aak KKR 16.10. ‡ **13:41** Aak Aab 1.5.

44 Anum, *ɓii sebit kɛn kuuy se, jee maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn taa naaŋ
Pizidi ki se, dɛniŋ̃ ɓaadɔ tus gɛn booy taar Mɛljege. 45 Num kɛn Yaudge jaay
aak jeege ɓaadɔ tus dɛn se, naadɛ tɛɗ maak-kilimi ro Pɔl ute Barnabas ki ɔɔ
naadɛ baag naajŋ̃ Pɔl ɔɔ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Taar kɛn Pɔl taaɗ se, taar kɛn mɛt ki
eyo.» 46 Gɔtn se Pɔl ute Barnabas se, taaɗ aal doɗe sɛŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Bɛɛki se,
taar se j'asen taaɗn naase Yaudge tu ɓo jaayo. Aan gɔɔ naase lɛ 'baateki ɗey
se, kɛse naase maliŋge ɓo 'tɛɗki murs rose ki gɛn kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum eyo.
Ɓɔrse num, naaje se, k'ɓaa taaɗn taar Raa se jeege tun Yaudge eyo. 47 Kɛse ɓo
naabm kɛn Mɛljege ɔljeno ɔɔ taaɗjeno ɔɔ:
Maam se m'tɛɗi naai 'tɛɗga gɔtn wɔɔr gɛn wɔɔr mɛtjil jeege paac,
taa naai aɗen ɓaa taaɗn taar Raa jeege tu
bini 'kaan gɔtn duni 'ɗaar ro ki ɔɔ aɗen taaɗn ɔɔ: Raa se aɗen kaaja.§»
48 Kɛn jee kɛn Yaudge ey jaay booy taar se, naadɛ maakɗe raapo, *nook Raa
ɗeek ɔɔ: «Taar Mɛljege Raa se jiga aak eyo.» Gɔtn se, jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga
tɔɔɗ gɛn kɔŋ kaajŋ̃ gɛn daayum se, took aal maakɗe do Isa ki.
49 Gɔtn se, taar Mɛljege Raa se wɔɔk dɔɔɗ taa naaŋ gɔtn ese paac. 50 Gaŋ
Yaudge se ɔɔs mɛtn magalgen maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn ese ute mɛndgen jeeɗege
jee nak dɛnge jaay ɓeer Raa ki se, naadɛ ɔlɗe mɛtɗe taa j'dabar Pɔl ute
Barnabas ɔɔ naadɛ tuurɗe naatn maakŋ taa naaŋɗe ki. 51 Kɛn Pɔl ute
Barnabas jaay ɓaa ɓaa se, tup kuɗn jɛɗege tu* ɔɔ naadɛ iiŋ̃ ɓaa Ikɔniɔm ki.
52 Gaŋ jee kɛn aal maakɗe do Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese se, Raa ɗoocɗe maakɗe
ute *Nirl Salal tɛɗɗe naadɛ se, maakɗe raap dɛn aak eyo.

14

Pɔl ute Barnabas maakŋ gɛgɛr kɛn Ikɔniɔm ki

1 Kɛn Pɔl ute Barnabas jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Ikɔniɔm ki se, naadɛ ɓaa
ɛnd maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki aan gɔɔ kɛn naadɛ tɛɗo maakŋ
gɛgɛr kɛn Antiɔs ki se. Gɔtn se, naadɛ taaɗɗen taar *Raa bini ɔl naaɗen Yaudge
ute kɛngen Yaudge eyo dɛniŋ̃ took aal maakɗe do Isa *al-Masi ki. 2 Gaŋ
Yaudgen baate tookŋ taarɗe se ɔɔs mɛtn jeegen kɛn Yaudge eyo taa je taara
ro jeege tun took aal maakɗe do Isa al-Masi ki. 3 Ute naaŋ̃ se kic ɓo, Pɔl ute
Barnabas tiŋgoga dɛna maakŋ gɛgɛr kɛn ese ɔɔ naadɛ taaɗ taar Mɛljege se jeege
tu ɔɔ naadɛ taaɗɗen taa bɛɛ Raa kɛn naaŋ̃ tɛɗɗen se, aal doɗe sɛŋ̃, ɓeer eyo. Ɔɔ
gɔtn se, Raa ɔlɗen naadɛ tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa taa 'taaɗn jeege
tu ɔɔ taar naadɛ taaɗ se, taar mɛt ki. 4 Do taarɗe ki se, jeegen maakŋ gɛgɛr
kɛn ese se ɓaa gaaŋ naapa gɔtɔ kaam dio: jeegen mɛtiŋge ɓaa mɛtn Yaudge ɔɔ
kɛngen kuuy se lɛ ɓaa mɛtn jee kaaŋ̃ naabm al-Masige tu.
5 Gɔtn se Yaudge ute jeegen kɛn Yaudge eyo ute magalɗege se, dɔɔkga taarɗe
gɛn ɓaa koocŋ̃ *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige taa aɗen tund tɔɔl ute koa. 6 Kɛn
Pɔl ute Barnabas jaay booy taar ese se, bin se, naadɛ aaŋ̃ ɓaa taa naaŋ Likaoni
ki. Kɛn naadɛ jaay aan gɔtn naane se, naadɛ ɓaa tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Listir
ute kɛn Derbe ki ɔɔ ute naaŋge tun cɛɛs ki cɛɛs ki. 7 Kɛn naadɛ jaay aan gɔtn
naane se kic ɓo, naadɛ taaɗ Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se jeege tu.

Pɔl ute Barnabas maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki

8 Maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki se, ɔk gaaba kalaŋ bin se gɔtn tiŋgiŋ̃ ɓo naaŋ ki
sum. Ɔɔ gaabm se, gɔtn k'j'oojiŋ̃ tap ɓo k-ruŋguyu; ɓii kalaŋ naaŋ̃ lee te eyo.
9 Ɓii kalaŋ, naaŋ̃ iŋg booy booy taar Raa kɛn Pɔl taaɗ se. Gɔtn se Pɔl ɔndiŋ̃
kaama tak, taa naaŋ̃ aak jeel gaabm se aalga maakiŋ̃ do Isa *al-Masi ki se,
'kɔŋ lapia. 10 Gɔtn se, Pɔl uun mindiŋ̃ raan ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Iiŋ̃ 'ɗaara!» Ɔɔ gaabm se

§ **13:47** Aak Eza 49.6. * **13:51** Tupm kuɗn jɛ ki se, gɔtn Yaudge tu se je taaɗn ɔɔ: ɗim aɗen tum tap
ɓo gɔtɔ.

naar iiŋ ɗaar kirit ɔɔ baag lea. 11 Kɛn jee dɛnge jaay aak nakŋ Pɔl tɛɗ se, naaɗe paac baag kul taara gajalaŋ ute taar Likaoni kɛn taar naaŋɗe se, ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, raage se dɛlga jikilimge ɔɔ bɔɔy ɓaaɗoga gɔtjege tu!» 12 Gɔtn se Barnabas se naaɗe daŋiŋ Zeus. Zeus se je ɗeekŋ ɔɔ: *gaar gɛn raage*. Ɔɔ Pɔl lɛ, naaɗe daŋiŋ Ɛrmɛz. Ɛrmɛz se je ɗeekŋ ɔɔ: *debm taaɗiŋ bɛɗiŋa*. 13 Raaɗen Zeus se, ɓeeŋ cɛɛ taa ɗoob kɛn j'ɛnd maakŋ gɛgɛr ki se, ɔɔ debm kɛn lee tɔj sɛrkŋ maakŋ ɓee kɛn se, tɔk ɓaano ute kɔs-taarge dio ɔɔ tamarɗeno ute pɔɔŋ kaagge jaay ɓo ɓaanɗeno taa ɓee kɛn ese, taa naaŋ ute jee dɛnge se dɔɔkga taarɗe je tɔjŋ *sɛrkɛ Barnabas ute Pɔl ki.

14 Gaŋ kɛn *jee kaaŋ naabm Isage, Barnabas ute Pɔl, jaay booy taar ese se, naaɗe maakɗe tuju ɔɔ nɛɛpm te kalɗege ɔɔ gɔtn se, naaɗe naar aaŋ ɓaa ɔŋ jee dɛnge se, taaɗɗen makɔŋɔ ɔɔ: 15 «Ay, naase ara, kɛse naase 'tɛɗki nakŋ-kɔɔɓm ɗi bini! Ɓɛrɛ, naaje se k-jikilimge aan gɔɔ naase se sum kici. Naaje k'taaɗsen Labar Jiga se taa naase anki rɛsn ute raagen rɛŋ rɛŋ se. Ɓɔrse, 'tɛrlkiro maakse do Raa ki naaŋ kɛn tiŋg zɛɛrɛ se! Naaŋ ɓo debm aalo maakŋ raa ute do naaŋa ɔɔ aalo baar ɔɔ nakgen ɓaa se paac. 16 Do dɔkiŋ se, mɛtjil jeegen gay gay kic ɓo, Raa ɔŋɗen naaɗe uun ɗoobm kɛn naaɗe maakɗe jen ro ki. 17 Ute naaŋ se kic ɓo, Raa se daayum tɛɗɗen bɛɛ ɔɔ bɛɛ kɛn naaŋ lee tɛɗɗen se, naaŋ eeɗɗen maane oojɗen nakɗege ɔɔ ɛɗɗen kɔsɔ ute maraadiŋa ɔɔ raapɗen maakɗe sakaŋ.»

18 Ute taar kɛn naaɗe taaɗɗen se kic ɓo, Pɔl ute Barnabas tɛɗɗen bini jaay ɓo ɓaa gaas jee dɛnge gɛn tɔjŋ sɛrkɛ se.

19 Kɛn nakgen se jaay deel se, Yaudgen iiŋo Antiɔs ki ɔɔ kɛngen mɛtiŋge iiŋo Ikɔniɔm ki ɓaaɗo Listir ki ɔɔ ɔɔs mɛtn jee dɛngen gɔtn ese ɔɔ taaɗɗen taar Pɔl ute Barnabas taaɗ se, taar mɛt ki eyo. Gɔtn se, Pɔl naaɗe tundiŋ ute koa ɔɔ tiik teecŋsiŋ naatn maakŋ gɛgɛr ki se ɔɔ ɓaa undiŋ naata, naaɗe saap ɔɔ kaaɗ naane, naaŋ ooyga. 20 Num kɛn gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki jaay ɓaaɗo tus guruguiŋ se, gɔtn se Pɔl iiŋ ɗaara ɔɔ ɔk tɛrl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki. Mɛtbeeŋki se, naaŋ ute Barnabas iiŋ gɔtn ese ɔɔ ɓaa Derbe ki.

Pɔl ute Barnabas ɔk tɛrlo Antiɔs kɛn taa naaŋ Siri ki

21 Kɛn naaɗe jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Derbe ki se, Pɔl ute Barnabas taaɗ Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se jeege tu. Gɔtn se, jeege dɛna took aal maakɗe do Isa al-Masi ki. Naaɗe iiŋ ɔŋ gɔtn ese, ɔk tɛrl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Listir ki ɔɔ Listir ki se naaɗe iiŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Ikɔniɔm ki ɔɔ Ikɔniɔm ki se, naaɗe iiŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki kɛn taa naaŋ Pizidi ki. 22 Maakŋ gɛgɛrge tun, naaɗe aanga tak ɓo naaɗe ɛɗɗen kaay kaama jeege tun aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ ɗoobm Isa al-Masi ki se j'ɔkiŋ tɔɔgɔ ɔɔ tɛr taaɗɗen ɔɔ: «Naajege se, j'utu j'aki dabar dɛn jaay ɓo j'aki kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki.» 23 Gɔtn kɛn naaɗe aanga jaay ɔŋga *egliz se, naaɗe bɛɛr tɔndɗen jeegen 'tɛɗn naanɗege. Gɔtn se, naaɗe uun *siam ɔɔ eem Raa jaay ɓo, jee se naaɗe ɔŋɗen kaam ji Mɛljege Isa al-Masi kɛn naaɗe aal maakɗe doŋ ki se.

24 Gɔtn se, Pɔl ute Barnabas ɓaa ɓaa se, naaɗe aal teeco taa naaŋ Pizidi jaay ɓaaɗo taa naaŋ Pampili ki. 25 Kɛn naaɗe jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Pɛrg ki se, naaɗe taaɗ taar Raa jeege tu jaay iiŋ ɔŋ gɔtn ese ɔɔ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn k'lee k'ɗaar markabge ɔɔ gɛgɛr se roŋ Atalia. 26 Naaɗe iiŋ maakŋ gɛgɛr kɛn ese, ook maakŋ markab ki uun ɗoobm gɛn tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn taa naaŋ Siri ki. Gɔtn se ɓo, mɛtn-jiki naaɗe iiŋo ro ki ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn ese ɓo, jee Raage ɔŋɗeno kaam ji Raa taa 'tɛɗn naabm kɛn ɓɔrse naaɗe tɛɗ aasiŋoga se. 27 Kɛn naaɗe jaay aan Antiɔs kɛn taa naaŋ Siri ki se, Pɔl ute Barnabas daŋ tus jee egliz ki. Gɔtn se, naaɗe taaɗɗen mɛtn taar nakgen kɛn Raa ɔldɛn naaɗe tɛɗo se ɔɔ tɛr taaɗɗeno ɔɔ: «Ɓɔrse se, Raa ɔɔɗga ɗoobo jeege tun Yaudge eyo taa

kaal maakɗe do Isa ki kici.» 28 Gɔtn se, naaɗe tiŋgoga dɛna ute gɛnaagen aalga
kaal maakɗe do Isa ki.

15

Jeege tus Jeruzalɛm ki gɛn kaakŋ mɛtn taara
(Gal 2.1-9)

1 Gɔtn se jee mɛtiŋge iiŋo taa naaŋ Jude ki ɔɔ ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs
ki. Naaɗe baag dooy gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki ɔɔ: «Kɛn naase jaay
j'ɔjsen te pɔndɔ aan gɔɔ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗn ey se, naase
aki 'kɔŋ kaaj eyo.» 2 Gɔtn se Pɔl ute Barnabas took eyo do taar naaɗe ki se ɔɔ do
taar kɛn se, naaɗe naajga dɛna ute jee se. Taa naaŋ se ɓo, jee gɔtn ese uun doa
gɛn kɔl Barnabas ute Pɔl ɔɔ gɛnaage kandum kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki, taa ɓaa
kɔŋ *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige ute jee naan jee *eglizge tun Jeruzalɛm ki
gɛn ɓaa kaakŋ mɛtn taar se. 3 Gɔtn se, eglizn Antiɔs ki ɛɗɗen ne ɗim kɛn naaɗe
an ɓaa mɛrtɛ jaay ɓo ɔlɗen ɗoob ki.

Kɛn naaɗe ɓaa ɓaa se, aal teec ute taa naaŋ Pɛnisi ɔɔ ute taa naaŋ *Samari.
Gɔtn naaɗe aanga se, taaɗ gɛnaage tun ɗoobm Isa al-Masi ki mɛtn taar jee kɛn
Yaudge ey jaay tɛrlga maakɗe do Isa ki se. Kɛn gɛnaagen se jaay booy taar ese
se, naaɗe paac maakɗe raap dɛn aak eyo. 4 Kɛn naaɗe jaay aan Jeruzalɛm ki se,
jee egliz ki, jee kaaŋ naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se, dɔɔɗ
ɔkɗe mɛrtɛ. Gɔtn se naaɗe taaɗɗen mɛtn taar nakgen kɛn *Raa ɔlɗeno naaɗe
tɛɗo se. 5 Num *Parizigen took aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se, gɔtn
se naaɗe iiŋ taaɗ jeege tu ɔɔ: «Bɛɛki num, jee kɛn Yaudge ey jaay took aalga
maakɗe do Isa al-Masi ki se, j'aɗen tɔjŋ pɔndɔ ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
se k'dooyɗe, naaɗe 'kiŋg do ki.»

6 Tɛr gɔtn se, jee kaaŋ naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se tus
gɛn kaakŋ mɛtn taar se. 7 Kɛn naaɗe naaj te naapa makɔŋɔ bini jaay ɓo, Piɛr iiŋ
ɗaara ɔɔ taaɗɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, naase 'jeelki maam Raa bɛɛr ɔɔɗum daanse ki
se do dɔkiŋa, taa m'taaɗn Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo,
taa kɛn naaɗe jaay booyga num, naaɗe tookŋ kaal maakɗe do Isa ki. 8 Taa Raa
se naaŋ jeel naŋ maak-saapm jikilimge ɔɔ jee kɛn Yaudge ey se kic ɓo, naaŋ
took ɔkɗega ɔɔ ɛɗɗenga *Nirl Salal aan gɔɔ kɛn naaŋ ɛɗjekiro naajege tu se kici.
9 Raa se, aakjeki naaniŋ ki se naaje j'utu naaɗe se j'aaski kaasa. Taa naaŋ
se ɓo, naaɗe kic aal maakɗe do Isa ki sum ɓo, Raa *tug ɗaapɗenga maakɗe.
10 Bin num, gɛn ɗi jaay naase 'je aki tujŋ maakŋ Raa se ɔɔ naase je aki kɔnd
daam deer do jeege tun Yaudge eyo jaay took aal maakɗe do Isa al-Masi ki
se ey num daam se bubjege ute naajege se j'ɔŋ j'aasiŋkiro te gɛn kuuniŋ eyo.
11 Bin num, kɛse mɛt ki eyo kɛn j'aki tɛɗn naaŋ se! K'jeelki naajege kic j'aalki
maakjege do bɛɛ gɛn Mɛljege Isa ki aan gɔɔ naaɗen kɛn Yaudge ey se kici, jaay
ɓo naaje j'ɔŋki kaaja aan gɔɔ kɛn naaɗe ɔŋ se kici.»

12 Gɔtn se jee tus ute dɛnɗe se do ɗɛk ɔɔ naaɗe ɔŋ gɔtɔ Pɔl ute Barnabas ki
taaɗɗen mɛtn taar nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa kɛn Raa ɔlɗeno naaɗe tɛɗo
daan jeege tun Yaudge ey se. 13 Kɛn naaɗe jaay taaɗ naŋ taarɗe se, gɔtn se
Jak uun taara ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, uɗumki bia! 14 Simon* taaɗjekiro ɔɔ
mɛtn-jiki tap ɓo Raa se bɛɛr tɔɔɗoga jeege daan jeege tun Yaudge eyo taa tɛɗn
jee naaŋge. 15 Nakgen deel ese se, aanga ɗoobiŋ ki aan gɔɔ taargen jee taaɗ
taar teeco taar Raa ki raaŋɗeno do dɔkiŋ kɛn ɔɔ: 16 Mɛljege Raa ɗeek ɔɔ:
Kɛn nakgen se jaay deelga num, maam m'utu m'aɗe ɓaao
*ɔɔ kaagŋ ɓee Gaar *Daudn kɛn tɛrɛc se, maam m'utu m'aŋ ɗaar gɔtiŋ ki*
ɔɔ gɔtn kɛn tujga aan gɔɔ ɗi kic ɓo, maam m'aŋ ɗaapiŋ 'ɗaar tɔɔgŋ gaŋ.

* **15:14** Simon se naaŋ ɓo Piɛr sum kici.

17 *Bin ɓo jeegen ɔɔp se utu am je maam Mɛlɗe.*
Ɗeere, jeegen kɛn maam m'utu m'aɗeno daŋ se utu 'tɛɗn jee maamge.
Kɛse ɓo nakŋ kɛn maakum jen ro ki,†
18 *ɔɔ taar se ɓo kɛn maam m'taaɗo mɛtiŋ jeege tun do dɔkiŋa.*»
19 Tɛr Jak taaɗɗeno ɔɔ: «'Ɓooyki! Gɛn maam ki num, jeegen Yaudge eyo jaay tɛrlga maakɗe do Raa ki se, j'ɔŋte kɔnddeki nakŋ ɔɔŋ doɗe ki. 20 Num gaŋ ɓɔrse, k'raaŋɗeki maktub j'ɔɔki: j'ɔŋte kɔsn daa maragge, j'ɔŋte kɛɛsn naapge rɛŋ rɛŋ, j'ɔŋte kɔsn daagen moosɗe ɔɔy te naaŋ ki eyo ɔɔ j'ɔŋte kɔsn mooso kici. 21 Taa do dɔkiŋ se, maakŋ gɛgɛr ki tak ɓo aanga *ɓii sebit ki ɓo, jeege lee taaɗ tɔɔk mɛtn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔ dooyiŋ maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki.»
22 Gɔtn se jee egliz ki ute jee naanɗe ki ɔɔ jee kaaŋ naabm Isa al-Masige dɔɔk taarɗe kalaŋ ɔɔ bɛɛr tɔɔɗ jeege daanɗe ki gɛn ɓaa ute Pɔl ɔɔ Barnabas Antiɔsn kɛn taa naaŋ Siri ki. Jee kɛn naaɗe bɛɛr tɔɔɗɗe se debm kalaŋ roŋ Judas kɛn k'daŋiŋ Barsabas se kici, ɔɔ kɛn kuuy se k'daŋiŋ Silas. Naaɗe se gɛnaage paac aalɗe maak ki. 23 Naaɗe raaŋ ɛɗɗen maktub jiɗe ki ɔɔ maakŋ maktub kɛn ese naaɗe ɗeek ɔɔ:

Kɛse naaje k'jee kaaŋ naabm Isa al-Masige, ute naajen naan jee eglizge tu, ute gɛnaagen gɔtn ara paac k'tɛɗsen tɔɔsɛ dɛna naase gɛnaajegen Yaudge eyo, kɛn took aalkiga maakse do Isa al-Masi ki, naasen kɛn iŋgki taa naaŋ Siri ki ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki ute kɛngen taa naaŋ Silisi ki.

24 Naaje k'booyga kɛn jee mɛtiŋ iiŋ gɔtje ki ara jaay ɓaa gɔtse ki se, naaɗe utu taar naaɗen ɓaa taaɗsen se tujsega maakse ɔɔ teecsenga nirlse. Ɓɛrɛ, jee se naaɗe ɓaa gɛn doɗe, ey num naaje ɓo k'j'ɔlɗen eyo. 25 Taa naaŋ se, taar se naaje j'aakiŋ taa naapm jaay k'bɛɛr k'tɔɔɗ jeege maakje ki taa ɓaa ute gɛnaa kɔɔŋ maakjege Pɔl ute Barnabas se gɔtse ki. 26 Taa Pɔl ute Barnabas se, ɛɗga kɛɗ roɗe *sɛrkɛ taa Mɛljege Isa al-Masi. 27 Bin num, naaje j'ɔlsen Judas ute Silas se, taa naaɗe asen ɓaa taaɗn ute taarɗe mala taar kɛn naaje k'raaŋsen maakŋ maktub kɛn ese. 28 Nirl Salal ɔɔ naaje mala j'uun doa k'je nakŋ kɛn k'raaŋsen j'ɔɔ aki tɛɗ se k'je j'asen ziiɗn ɗim kuuy do ki ey sum, 29 kɛn ɔɔ: ɔŋte kɔski daa maragge, ɔŋte kɔski mooso, ɔŋte kɔski daagen moosɗe ɔɔy te naaŋ ki eyo ɔɔ ɔŋte kɛɛski naapge rɛŋ rɛŋ. Kɛn nakgen se jaay naase 'tɛɗiŋkiga num, kɛse naase 'tɛɗkiga nakŋ jiga aak eyo.

Naaje gɛnaagen gɔtn ara k'tɛɗsen tɔɔsɛ dɛna.

30 Kɛn naaɗe jaay raaŋ ɛɗɗen maktub jiɗe ki se, gɔtn se naaɗe ɔlɗe ɔɔ naaɗe iiŋ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs ki.

Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe daŋ tus gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki ɔɔ ɛɗɗen maktubm ese. 31 Kɛn jee ɗoobm al-Masi kɛn gɔtn ese jaay booy taar kɛn k'dooyɗesiŋ maakŋ maktub kɛn se, maakɗe ɓaa raap aak eyo ɔɔ taargen se ɛɗɗen kaay kaama.

32 Judas ute Silas se, naaɗe jee taaɗ taar teeco taar Raa ki. Taa naaŋ se ɓo, naaɗe dɛjɗenga dɛna ɛɗɗen kaay kaama ɔɔ do kaal maakɗe ki se, j'ɔk maakɗe tɔɔgɔ. 33 Naaɗe ute gɛnaagen Antiɔs ki se, tiŋgoga dɛna gɔtn ese jaay ɓo, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn ese ɔlɗe ɔɔ k'ɓaa lapia, ɔɔ naaɗe ɔk tɛrl ɓaa gɔtn jeege tun ɔlɗeno. 34 [Naɓo, Silas se je kiŋg gɔtn ara ɓii kandum‡.] 35 Anum Pɔl ute Barnabas se ɔɔp iŋg Antiɔs ki. Gɔtn ese, naaɗe ute jeegen kuuy se kic dɛna lee dooyɗen ute taar Mɛljege ɔɔ taaɗɗen Labar Jiga.

Pɔl gaaŋ ute Barnabas (Gal 4.13-15)

† **15:17** Aak Am 9.11-12. ‡ **15:34** Taar se maakŋ kitapge tun do dɔkiŋ se mɛtiŋge maakɗe ki se gɔtɔ.

36 Kɛn naaɗe jaay tiŋg aas gɔtn ese se, Pɔl ɗeek Barnabas ki ɔɔ: «Jˈɔk kˈtɛrl
kˈɓaa kaakŋ gɛnaagen ɗoobm *al-Masi kɛn iŋg maakŋ gɛgɛrge tun paacn̰ gɔtn
naaje kˈlee kˈtaaɗo taar Mɛljege ro ki se. Kˈɓaa kˈjˈaakɗen tu, naaɗe tap ɓo iŋg
ɔɔ ɗi.» 37 Gɔtn se, gɛn Barnabas ki num naaŋ̰ je Jan kɛn kˈdaŋiŋ̰ Mark se kic
ɓo ˈɓaa ute naaɗe. 38 Num gaŋ Pɔl took eyo, taa Jan-Mark se rɛs ɔŋ̰ɗenga kɔŋ̰ɔ
taa naaŋ Pampili ki ɔɔ naaŋ̰ ɔŋ aay ute kaaminˈ gɛn tɛɗn naaba ute naaɗe eyo.
39 Gɔtn se, naaɗe naajga taara dɛna, naɓo taarɗe ɓaa ɔk te mɛtn naap eyo. Bin
se, Barnabas ute Jan-Mark lɛ ook maakŋ markab ki gɛn ɓaa taa naaŋ Sipir ki;
40 num Pɔl se lɛ, bɛɛr uun Silas gɛn ɓaa ute naaŋ̰a ɔɔ gɛnaagen ɗoobm al-Masi
kɛn gɔtn ese tɔndɗe mɛtn Raa ɔɔ daayum Mɛljege ŋ̰ˈtɛɗɗen bɛɛŋ̰a.

Pɔl ɓaa mɛrtɛ gɛn k-dige

41 Pɔl iiŋ̰ gɔtn ese ɔɔ ɓaa lee taa naaŋ Siri ute gɛn Silisi ki ɔɔ gɔtn naaŋ̰ aanga
ro ki se, naaŋ̰ ɛɗ kaay kaama *eglizge tu.

16

*Timote ɓaa ute Pɔl ɔɔ Silas gɛn tɛɗn naabm Isa *al-Masi*

1 Tɛr Pɔl ute Silas jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Derbe ute gɛn Listir ki se; gɔtn
ese naaŋ̰ ɔŋ gaaba kalaŋ debm aalga kaal maakiŋ̰ do Isa ki, roŋ̰ Timote. Naaŋ̰
se koŋ̰ mɛnd Yaud kɛn aalga kaal maakiŋ̰ do Isa ki kici; gaŋ bubiŋ̰ se, kɔɗ Grɛk.
2 Timote se, gɛnaagen ɗoobm al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛrge tun Listir ute kɛn
Ikɔniɔm ki, paac se tɔɔminˈa. 3 Gɔtn se Pɔl je ɔɔ kˈɓaa tɛlɛ, naɓo taa Yaudgen iŋg
maakŋ gɛgɛrge tun ese se, naaŋ̰ ɔjiŋ̰ pɔndɔ, taa jeegen paacn̰ gɔtn ese se jeeliŋ̰
naaŋ̰ se bubiŋ̰ kɔɗ Grɛk. 4 Kɛn naaŋ̰ jaay ɔj pɔndɔ Timote ki aas se, naaɗe iiŋ̰
gɔtn ese ɔɔ ɓaa lee maakŋ gɛgɛrge tu ɔɔ naaɗe taaɗ gɛnaage tu nakgen kɛn *jee
kaaŋ̰ naabm Isage ute jee naan jee *eglizge tu taaɗo taariŋ̰ Jeruzalɛm ki se ɔɔ
naaɗe taaɗɗen ɔɔ: «Jˈiŋg do taar kɛn se.» 5 Ute taargen se, jee eglizgen gɔtn ese
se tɛɗ jee al-Masigen mɛc, ɔɔ ɓii-raa naaɗe ziiɗ ɓaa ute naanɗe.

Pɔl ni maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki

6 Pɔl ute Silas se je ɓaa taaɗn taar *Raa taa naaŋ Azi kɛn kaam kalaŋ; naɓo
*Nirl Salal taaɗɗen maakɗe ki ɔɔ jˈɔn̰te ɓaa. Num gɔtn se, naaɗe aal teec taa
naaŋ Prigi ute gɛn Galati ki. 7 Kɛn naaɗe jaay aan cɛɛ taa naaŋ Misi ki se, naaɗe
je ɓaa taa naaŋ Bitini ki; naɓo gɔtn ese kic Nirl gɛn Isa gaasɗe. 8 Taa naaŋ̰ se ɓo,
naaɗe aal teec taa naaŋ Misi ki ɔɔ bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki gɔt kɛn
kˈlee kˈɗaar markabge se. 9 Maakŋ Troas ki jaay Pɔl tooɗ tooɗ nɔɔr se, naaŋ̰ nia
ɔɔ maakŋ niŋ̰ ki se, naaŋ̰ aak aan gɔɔ kɔɗ Masedoan kalaŋ ɗaar ɗaar naaniŋ̰ ki
ɔɔ eemiŋ̰ nɔɔ mɛtiŋ̰ ki ɔɔ: «Iiŋ̰ ˈɓaaɗo Masedoan ki ara taa ajen naaka.» 10 Kɛn
Pɔl jaay taaɗɗen mɛtn taar niŋga sum se, gɔtn se sum ɓo naaje* kˈnaar kˈje
ɗoobm jˈan ɓaa Masedoan ki, taa ute mɛtn taar niŋ̰ se, naaje kˈjeelga maakje
ki kɛse Raa ɓo daŋje gɛn ɓaa taaɗn Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se, jeege tun
gɔtn naane.

Pɔl aan maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki
(Plp 1.1-11,27-30)

11 Naaje jˈiiŋ̰ maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki se, gɔtn se naaje kˈjˈook maakŋ
markab ki ɔɔ kˈjˈɔmb kˈgaaŋ baar kˈɓaa taa naaŋ Samotras kɛn maane gurug
aaliŋ̰ se. Tɛr mɛtbeeŋ̰ki se, naaje kˈjˈiiŋ̰ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Neapoli ki gɔtn
kɛn kˈlee kˈɗaar markabge se kici. 12 Gɔtn se, naaje kˈjˈiiŋ̰ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr
kɛn Pilip ki ɔɔ maakŋ taa naaŋ Masedoan ki se, Pilip se naaŋ̰ gɛgɛr magala ɔɔ
ɔk *Rɔmɛge dɛna. Gɔtn ese se, naaje kˈtiŋgga ɓii kandum.

---

* **16:10** Gɔtn se Luk, kɛn raaŋ maktubm ese se, utu te naaɗe kici.

13 Kɛn *ɓii sebit jaay aan se, naaje kˈjˈiiŋ kˈteec maakŋ gɛgɛr kɛn se ɔɔ kˈɓaa
taa oolo ki kˈsaap jˈɔɔ kaaɗ naane jˈkɔŋ gɔtn jeege lee eem Raa. Num gaŋ
jˈaan se jˈɔŋ mɛndge kandum sum ɓo tusga, kˈjˈiŋg cɛɛɗe ki ɔɔ kˈtaaɗɗen taara.
14 Maakɗe ki se, mɛnda kalaŋ roŋa Lidi ɔɔ naaŋ iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Tiatir.
Mɛnd se, naaŋ ɓeer Raa ki ɔɔ ɔk kalge gɛn zoa ɔɔ kaliŋge se kalgen te roɗege
ɔɔ aac kaace. Kɛn Pɔl jaay taaɗ taaɗ taar Raa se, naaŋ uɗ bi do ki taa Mɛljege
tɛɗiŋ maakiŋ ki gɛn booy kɔkŋ taar Pɔl se ɔɔ naaŋ aal maakiŋ doŋ ki. 15 Gɔtn se,
naaŋ ute jeegen maakŋ ɓeeŋ ki se *kˈbatizɗe. Kɛn kˈbatizɗe aas se, naaŋ daŋje
ɔɔ kˈɓaa ɓeeŋ ki ɔɔ ɗeekjen ɔɔ: «Kɛn naase ˈjeelumki maam se jaay mˈaalga
maakum do Mɛljege tu ɗeer ɗeer num, ˈɓaakiro aki kiŋg ɓeem ki.» Gɔtn se,
naaŋ ɗoje bini ɔlje naaje kˈtook kˈɓaa ɓeeŋ ki.

Pɔl ute Silas se kˈtɔk kˈjˈɔmbɗe daŋgay ki

16 Gaŋ ɓii kalaŋ naaje kˈɓaa ɓaa gɔt kɛn jeege lee tusn gɛn keem Raa se, goon
mɛnda kalaŋ bin se ɓaaɗo ɔŋje ɔɔ naaŋ mɛnd dukaaka ɔɔ ute dukaakiŋ se iiŋga
num taaɗ nakgen ute aki kaan naan ki. Ute mɛnd se, mɛliŋge ɔŋ gurs ro ki
dɛna. 17 Naaŋ lee ɔk mɛtje naaje jˈutu Pɔl ɔɔ tɔɔy mɛtje ki makɔŋɔ ɔɔ dɔɔk taara
ɔŋ eyo ɗeek ɔɔ: «Jee ese se, naaɗe jee tɛɗn naabm Raagen Taaro! Naaɗe ɓaaɗo
se taa asen taaɗn ɗoobm kaaja!» 18 Mɛnd se ɔk mɛtje ɓii kando kando bini ɔl ɓii
kalaŋ Pɔl ɔɔr se, tɛrl aakiŋa ɔɔ ɗeek sitan kɛn roŋ ki se ɔɔ: «Ute ro Isa *al-Masi
se mˈɔɔ: ˈteec naatn ro mɛnd kɛn se!» Gɔtn se sum ɓo, sitan se naar teec naatn
roŋ ki. 19 Kɛn mɛliŋge jaay aakiŋ naaŋ dukaakiŋ lɛ gɔtɔga ɔɔ ɗoobm naaɗe
an kɔŋ gurs kic ɓo gɔtɔga se, naaɗe tɔk Pɔl ute Silas ɔɔ ɓaanɗen naan magalge
tun gɔtn ese. 20 Tɛr naaɗe ɓaanɗen naan magalge tun *Rɔmɛge tɔnddɗe se ɔɔ
taaɗɗen ɔɔ: «Jee se lɛ, Yaudge ɔɔ ɓaaɗo se gɛn tujŋ naaŋjege! 21 Naaɗe lee dooy
jeege ute ɗoobm kiŋg naaŋɗe kɛn naaje Rɔmɛge se ɔljeki ro ki eyo. Kɛse naaje
se jˈaŋ kɔŋ tɛɗ eyo.» 22 Gɔtn se ɔl jee dɛnge se iiŋ ro Pɔl ute Silas ki. Ɔɔ magalgen
Rɔmɛge tɔnddɗe se iiŋ tɔɔɗn ute kalɗege taa tɔɔgɔ ɔɔ ɔl kˈjˈɔnddɗe te mɛɛjɛ. 23 Kɛn
naaɗe jaay tɔnd dɛrɛŋɗe aas se, naaɗe ɓaa ɔmbɗen maakŋ daŋgay ki ɔɔ taaɗ
magal jee daŋgayge tu se ɔɔ jee se kˈbɔɔbɗe jiga. 24 Kɛn magal jee daŋgayge
jaay booy taar naaɗe taaɗiŋ se, naaŋ tɔk ɔmbɗen maakŋ daŋgay kɛn maak ki
ɔɔ tɔnddɗen poolo jɛɗege tu.

Magal jee daŋgayge took aal maakiŋ do Isa ki

25 Kɛn aan gɔɔr ute daan ɓea se, Pɔl ute Silas se eem keem Raa ɔɔ tɔɔmiŋ
tɔɔm ute kaa, kaaɗ kɛn se jee daŋgaygen kuuy se, iŋg booy kaaɗegen naaɗe iŋg
aar kaar se. 26 Gaŋ gɔtn ese sum ɓo, naaŋa naar te makɔŋɔ ɔɔ ɔl ɓee kɛn naaɗe
iŋg maak ki se kic ɓo ute magaliŋ te rig rig. Gɔtn se kaam taargen gɛn ɓee se
tɔɔɗ kalɗe ki, naaŋ kɛn se ziŋzir kˈdɔɔkŋ jee daŋgayge se kic ɓo tɔɔɗ si kalɗe ki.
27 Kɛn magal jee daŋgayge jaay dɔrl iiŋ maakŋ biŋ ki se, naaŋ aak kaam taar
jee daŋgayge se paac tooɗga waŋ waŋ. Gɔtn se naaŋ saap ɔɔ kaaɗ naane jee
daŋgayge se aaŋga. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ ɔɔɗ gɔrɗ-jɛrliŋa je tɔɔl roŋa. 28 Gaŋ
Pɔl ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ ɔɔ: «Ay ɔŋɔ, ɔŋte tɔɔl roi, ɓɛrɛ naaje jˈutu paac!» 29 Gɔtn se
magal jee daŋgayge se ɓeere ɔkiŋa ɔɔ roŋ ook marga, taaɗ ɔɔ jˈɔɔciŋo pooɗo
taa an kaakŋ gɔtɔ. Kɛn kˈɓaano ute pooɗo sum se, naaŋ naar ɛnd ɓaa maakŋ
daŋgay ki ɔɔ ɓaa ooc mɛtn jɛ Pɔl ute gɛn Silas ki. 30 Gɔtn se naaŋ ɔɔɗ teecɗeno
naatn ɔɔ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Nakage, maam tap ɓo mˈtɛɗn rom mˈɔɔ ɗi jaay mˈkɔŋ
kaaja se?» 31 Naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Naai aal maaki do Mɛljege Isa ki ɔɔ ute naaŋ
se, naai ute jeeigen maakŋ ɓei ki paac se, aki kɔŋ kaaja.» 32 Gɔtn se naaŋ ute
jee maakŋ ɓeeŋ ki se, naaɗe taaɗɗen taar Mɛljege Isa. 33 Maakŋ nɔɔr kɛn ese
sum ɓo, magal jee daŋgayge se ɓaanɗen gɔtn ɔk maane. Gɔtn ese naaŋ tug
ɗaapɗen taan-duɗege. Ɔɔ naaŋ kɛn ese sum ɓo, naaŋ ute jee maakŋ ɓeeŋ ki

se, Pɔl ute Silas *batizɗe. 34 Gɔtn se Pɔl ute Silas se naaŋ daŋ ɓaanɗen ɓeeŋ ki ɔɔ
ɛɗɗen kɔsɔ. Gaabm se, ute jeeŋgen maakŋ ɓeeŋ ki se, maakɗe raapo taa naaɗe
aalga maakɗe do Raa ki. 35 Kɛn gɔtɔ jaay iip se, magalgen *Rɔmɛge tɔnddɛ se,
ɔlo asgarge ɓaa taaɗ magal jee daŋgayge tu ɔɔ: «Jee se, 'tɔɔɗ tɔlɗe.» 36 Magal
jee daŋgayge ɓaaɗo taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Magalgen Rɔmɛge tɔndɗe se, ɔlo asgarge ɔɔ
ɓaaɗo taaɗum ɔɔ k'tɔɔɗ k'tɔlse. Bin num 'teeckiro naatn maakŋ daŋgay ki ɔɔ
'ɓaaki te lapia.» 37 Gaŋ Pɔl ɗeek asgarge tu se ɔɔ: «Naaɗe aakjen te mɛtn taarje
ey sum ɓo ɔl k'tɔndje naan jeege tu, ɔɔ ɓaa ɔlje daŋgay ki, ey num ɓɛrɛ, naaje
kic k'Rɔmɛge. Num gaŋ ɓɔrse num naaɗe je ajen tɔɔɗn tɔl nam 'jeel gɔtje ey
se mɛt ki eyo. Bin se, ɔŋɗe naaɗe maliŋge ɓo aɗe ɓaa utu ajen tɔɔɗn naatn
maakŋ daŋgay ki se.» 38 Asgargen j'ɔlɗeno jaay ɔk tɛrl ɓaa se ɓaa taaɗ taar se
magalge tun Rɔmɛge tɔndɗe se. Kɛn magalgen se jaay booy ɔɔ Pɔl ute Silas kic
ɓo Rɔmɛge se, gɔtn se ɓeere ɓaa ɔkɗe. 39 Naaɗe ɓaaɗo ɔŋɗe ɔɔ tɛɗɗen kalɗɛ jaay
tɔɔɗ tɔlɗe ɔɔ taaɗɗen ɔɔ k'j'iiŋ k'j'ɔŋɗe maakŋ gɛgɛrɗe se. 40 Kɛn Pɔl ute Silas
jaay teeco maakŋ daŋgay ki se, naaɗe ɓaa gɔtn Lidi ki. Kɛn naaɗe aan se, ɔŋ
gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki. Gɔtn se, naaɗe ɛɗɗen kaay kaama, jaay ɓo iiŋ
ɓaa.

17

Pɔl ute Silas ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki (1Tɛs 1, 2.1-16)

1 Kɛn Pɔl ute Silas jaay iiŋ ɔŋo gɛgɛr Pilip se, naaɗe aal teeco maakŋ gɛgɛr kɛn
Ampipolis ki ute kɛn Apoloni ki. Ɔɔ naaɗe ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik
ki. Gɔtn se, Yaudge ɔk ɓee kɛn naaɗe lee tusn maak ki. 2 Aan gɔɔ nakŋ se, naaŋ
deelga deel ro ki se, Pɔl ɓaa ɔŋ Yaudge ɔɔ daan suukge tun mɔtɔ se, aanga
*ɓii sebit ki tak ɓo, naaɗe lee naaj ute naaɗe do taarge tun maakŋ Kitap ki.
3 Naaŋ taaɗ tɔɔkɗen mɛtiŋa ɔɔ taaɗɗen mɛtn taar maakŋ Kitap kɛn taaɗ ɔɔ:
«*Al-Masi se ɓaaɗoga num utu dabara utu kooyo jaay naaŋ aɗe dur daan yoge
tu. Al-Masi kɛn naase iŋg aakki kaamiŋ se, naaŋ ɓo Isan kɛn maam m'taaɗsen
tariŋ se.» 4 Gɔtn se Yaudgen mɛtiŋge se, taar se ɓaa ɛnd maakɗe ki ɔɔ took
ɓaa tum ute Pɔl ɔɔ Silas. Naaŋ kɛn se Grɛkgen ɓeer *Raa ki se kic ɓo dɛna ute
mɛndge dɛna kɛn gaabɗege jee magalge se kic, took ɓaa ute naaɗe.
5 Gaŋ Yaudgen baate kaal maakɗe do Isa ki se, tɛɗ maak-kilimi ro Pɔl ute
Silas ki ɔɔ ɔŋ jee mursgen lee daan ɗoobge tu se rɛjɗeno ute gurs. Naaɗe ɓaaɗo
ɔɔs mɛtn jee dɛnge taa tujŋ gɔtɔ. Gɔtn se, naaɗe iiŋ ɓaa tɛrɛc ɓee Jason gɛn je
Pɔl ute Silas. Kɛn naaɗe jaay ɔŋɗenga num, anɗen tɔkŋ ɓaa naan jee dɛnge
tun tusga se. 6 Kɛn naaɗe ɓaa jaay ɔŋɗen te ey se, naaɗe ɔk ɓaano ute Jason
ute gɛnaage kandum kɛn ɗoobm al-Masi ki naan tɔɔgge tun gɔtn ese. Gɔtn se,
naaɗe tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: «Jee tuj *dunia te magaliŋ se, ɓɛrɛ, ɓɔrse naaɗe aanga ara!
7 Ɔɔ Jason se ɓo, debm kɛn ɔkɗen ɓeeŋ ki ɔɔ jee se lɛ, Sezar Gaar magal kɛn iŋg
*Rɔm ki se, naaɗe ɔɔ ansiŋ ɗim eyo ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ Gaar magal kuuy utu ɔɔ
naaŋ se ɓo, kɛn roŋ Isa se.» 8 Kɛn jee ute dɛnɗe ute tɔɔggen gɔtn ese jaay booy
taar se, naaɗe maakɗe ɓaa tuju. 9 Gɔtn se naaɗe ɔl Jason ute gɛnaagen ɗoobm
al-Masi ki se, ɓaaɗo dɔnd gurs dɛn jaay ɓo, naaɗe tɔɔɗ tɔlɗe.

Pɔl ute Silas ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Bere ki

10 Maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki se, ɔl Pɔl ute
Silas ɓaa gɛgɛr kɛn Bere ki. Kɛn naaɗe jaay aan se, naaɗe ɓaa maakŋ *ɓee kɛn
Yaudge tun lee tusn maak ki se. 11 Gaŋ naaɗe ɓaa ɔŋ Yaudgen Bere ki se jiga cir
Yaudgen Tɛsalonik ki, taa naaɗe booy taar Raa se maakɗe raap do ki sakaŋ.
Ɓii-raa naaɗe dooy aak taar maakŋ Kitap ki se taa naaɗe an kaakŋ jeel ro ki
taar kɛn Pɔl lee dooyɗen se, mɛt ki lɔ mɛt ki ey lɛ. 12 Maakɗe ki se, jeege dɛna

took aal maakɗe do Isa ki ɔɔ mɛnd Grɛkgen gaabɗege jee magalge ute gaabge dɛna took aal maakɗe do Isa ki.
13 Gaŋ Yaudgen maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki jaay booy ɔɔ Pɔl ɓaaga taaɗn taar Raa maakŋ gɛgɛr kɛn Bere ki kic se, naaɗe ɓaaɗo ɔɔs mɛtn jeege taa tujŋ̃ gɔtɔ daala. 14 Gɔtn ese, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki naar ɔl Pɔl ɓaa taa baar ki gɛn ɓaa kookŋ maakŋ markab ki. Num Silas ute Timote se lɛ ɔɔp iŋg Bere ki. 15 Jeegen ɓaa kɔl Pɔl se, naaɗe ook maakŋ markab ki ute naaŋ̃a, bini ɔliŋ̃o maakŋ gɛgɛr kɛn Atɛn ki. Kɛn naaɗe tɛrlo tɛrl se, Pɔl taaɗɗen ɔɔ kɛn j'aanga num, k'taaɗ Silas ki ute Timote ki se, k'ɓaaɗo j'ɔŋiŋ̃ kɛskɛ.

Pɔl taaɗ taar Raa jeege tun Atɛn ki

16 Kɔr Pɔl utu booy booy Timote ute Silas maakŋ gɛgɛr kɛn Atɛn ki se, naaŋ̃ aak maakŋ gɛgɛr ese se ɗooc ute maragge sum ɔɔ naaŋ̃ aak se maakiŋ̃ tuj kasak kasak. 17 Gɔtn se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naaŋ naaj ute Yaudge ɔɔ ute jee ɓeer Raa ki. Ɔɔ ɓii-raa bɔɔr maakŋ gɛgɛr kɛn jeege lee tusn se, naaŋ̃ lee naaj ute jeege kici.
18 Gɔtn se jaay jee dooy jeegen uun taar Epikirus ute jee dooy jeegen uun taar Zenon se* iŋg naaj ute naaŋ̃a. Jee mɛtiŋ̃ge ɗeek ɔɔ: «Aakum tu, debm kul taar rɛŋ̃ rɛŋ̃ ara tap ɓo je ɗeekŋ ɔɔ dĩ?» Jee kuuy ɗeek ɔɔ: «Naaŋ̃ ɓɛrɛ ɓaanoga ute taar raa jee kuuy.» Naaɗe taaɗ bin se, taa Pɔl se taaɗɗega taaɗ taa Isa ɔɔ ute mɛtn taar dur jeegen utu dur daan yoge tu se. 19 Naaɗe ɔk ɓaansiŋ̃ do ko kɛn naaɗe lee tusn aakŋ mɛtn taarɗege se, ɔɔ gɔtn se k'daŋiŋ̃ Areopag. Gɔtn se naaɗe taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Naaje k'je naai ajen taaɗn mɛtn taar dooy kijŋ̃ kɛn naai lee dooy jeege se, taa naaje k'booy kɔkŋ mɛtiŋ̃a. 20 Ute mɛtn taarigen ɓii kalaŋ naaje k'booy te ey jaay, naai lee taaɗ bijen doje se, ɓaaɗo taaɗjen mɛtiŋ̃ tu, taa naaje k'je k'jeel kɔkŋ mɛtiŋ̃a.» 21 (Naaɗe taaɗ bin se taa jee Atɛn ki ute mɛrtgen ɓaaɗo ɓaao ɔɔ kɛngen tiŋg tiŋg gɔtn ese se, naaɗe iŋg ɓo gɛn booyo ɔɔ gɛn taaɗn mɛtn taargen kiji kɛn naaɗe ɔŋga num ɓaaɗo lee taaɗ mɛtiŋ̃ se)†.
22 Gɔtn se, Pɔl iiŋ̃ ɗaar daan jeege tun Areopag ki se ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee Atɛn ki, maam m'aakse naase se jee ɔkki maragge se ɔɔŋ̃ aak eyo. 23 Kɛn maam m'leeɗo maakŋ gɛgɛrse ki se, maam m'aako gɔtn kɛn naase 'lee eemki maragsege ɔɔ m'ɔŋo gɔtn tɔjŋ̃ sɛrkɛ kaam kalaŋ bin se k'raaŋiŋ̃ ro ki j'ɔɔ: ‹Kɛse raa k'jeel mɛtiŋ̃ eyo.› Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'ɓaaɗo se m'asen taaɗn Raa kɛn naase eemiŋ̃ki jaay 'jeeliŋ̃ki ey se.
24 «Raa se, naaŋ̃ ɓo debm aalo dunia ute nakgen maak ki paac se ɔɔ naaŋ̃ ɓo mɛl maakŋ raa ute do naaŋa ɔɔ naaŋ̃ se iŋg maakŋ ɓeege tun jikilimge ɓo iiniŋ̃ ute jiɗe se eyo. 25 Ɔɔ naaŋ̃ lɛ, ɔliŋ̃ ɗim te naabm jikilimge eyo, taa naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo ɛɗ koa nakge tun iŋg ɓaa se paac ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm ɛɗjeki nakgen 'kaasn tiŋgjege. 26 Naaŋ̃ aalo deb kalaŋ sum ɓo kɛn tooj dirl mɛtjil jikilimgen do naaŋ kɛn ɓaa se paac. Ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm tɔndɗeno kaaɗn toojɗege ɔɔ kaaɗn kooyɗege ɔɔ gaaŋ ɛɗɗen taa naaŋge ɔɔ tɔndɗesiŋ̃ te naaŋ guuriŋ̃ge.
27 «Raa tɛɗn naaŋ̃ se taa naaɗe aŋ̃ jea ɔɔ bin sum ɓo daan naane naaɗe aŋ̃ kɔŋɔ lɛ ɗaam? Taa naaŋ̃ lɛ dɔk ute naajege eyo. 28 Taa naaŋ̃ se ɓo, naaje j'iŋgki ɔɔ k'leeki se kic ɓo ute naaŋ̃a ɔɔ ɓɔrse kɛn j'utuki zɛɛrɛ se kic lɛ ute naaŋ̃a. Kɛse ɓo maakŋ jee kaar bal-zɛɛrsege tu se, deb kalaŋ maakŋ kaaŋ̃ki se taaɗ ɔɔ: ‹Naajege se k'gaan Raage.› 29 Aan gɔɔ naajege k'gɛniŋ̃ge ɗey se, bin num naaje j'aki kɔŋ saapm j'ɔɔki Raa se tec aan gɔɔ maraggen kɛn k'tɛɗɗen ute daab, pudda ey lɛ ute ko se eyo. Nakgen se jikilimge tɛɗɗen ute tirɗɗege sum.
30 'Booyki! Do dɔkiŋ̃ kɛn naase 'jeelkiro te Raa ey se, naaŋ̃ kɛn se kic ɓo, Raa ɔŋ utsen te eyo. Num ɓɔrse se, naaŋ̃ daŋ jeegen gɔtn ɓaa se paac taa tɛrl maakɗe

* **17:18** Jee uun taar Zenon se k'daŋɗe Stoyisige. † **17:21** Kɛse Luk mala kɛn taaɗ taar ese.

adɛ ɓaa gɔtn naaŋ̃ ki. 31 Taa naaŋ̃ se ɓo, Raa se ɔndga kɔnd ɓiin kɛn naaŋ̃ an
kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ute ɗoobiŋ̃ do jeege tun do naaŋ ki paac. Ute debm kɛn naaŋ̃ bɛɛr
ɔɔdiŋ̃ gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, debm se ɓo kɛn naaŋ̃ duriŋ̃ daan yoge tu
taa jikilimge se an jeel ro ki.»
32 Kɛn naadɛ jaay booy Pɔl ɔɔ Raa duroga nam daan yoge tu se, gɔtn se jee
mɛtiŋge baagiŋ̃ tɛrɛciŋ̃ mɛtiŋ̃ ki. Gaŋ jee kuuy se taadiŋ̃ ɔɔ: «Do taari ki se, ɓiin
kuuy j'utu j'ai daŋ ajen taadn aan gɔɔ kɛn ese daala.» 33 Naaŋ̃ kɛn se sum ɓo,
Pɔl teec ɔŋ̃dɛ. 34 Num gaŋ, jee mɛtiŋge ɓaa ɔŋ Pɔl ɔɔ took aal maakɗe do Isa ki.
Maakɗe ki se gaaba kalaŋ roŋ̃ Denis, naaŋ̃ kic maakŋ jeege tun lee aak mɛtn
taara Areopag ki se kici ɔɔ mɛnda kalaŋ roŋ̃ Damaris ute jeegen kuuy kic ɓaa
te naaŋ̃a.

18

Pɔl ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki
(1Kɔr 1.1-9, 2.1-5; 2Kɔr 11.5-12, 12.12-13)

1 Kɛn Pɔl jaay iiŋ̃ ɔŋ̃ gɛgɛr Atɛn se, naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki.
2 Gɔtn se naaŋ̃ ɓaa dɔɔɗ ute kɔɗ Yaud k'daŋjiŋ̃ Akilas utu aan kaana ɔɔ naaŋ̃
j'oojiŋ̃ taa naaŋ Pɔŋ ki. Naaŋ̃ iiŋ̃o taa naaŋ Itali ki ute mɛndiŋ̃a roŋ̃a Prisil,
taa Gaar magal gɛn *Rɔmɛgen k'daŋjiŋ̃ Klɔd se ɔl k'tuur Yaudge naatn paac
maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki se. Naaŋ̃ kɛn se, Pɔl ɓaa deel ute naadɛ, 3 taa naabiŋ̃
lɛ, tec gɔɔ gɛn naadɛ ɗey se. Naabm naadɛ se, lee uj nakgen k'ɗaapm kɔrɔr. Taa
naaŋ̃ se ɓo, Pɔl ɓaa iŋg ute naadɛ ɔɔ naadɛ lee tɛɗ naaba tɛlɛ.
4 Aanga *ɓii sebit ki tak ɓo Pɔl ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak
ki se. Gɔtn se, naaŋ̃ lee taaɗ taar *Raa Yaudge tu ute Grɛkge tu taa naaŋ̃ je
naadɛ 'tookŋ do taariŋ̃ kɛn naaŋ̃ taadɗen se. 5 Gaŋ kɛn Silas ute Timote kɛn
iiŋ̃o Masedoan ki jaay aan sum se, Pɔl ɔŋ̃ roŋ̃ paac gɛn taadn taar Raa. Naaŋ̃
taaɗ Yaudge tu tal ɔɔ *al-Masi kɛn naase iŋg aakki kaamiŋ̃ se, naaŋ̃ ɓo Isa se.
6 Gaŋ gɔtn se, Yaudge se iiŋ̃ roŋ̃ ki ɔɔ naajiŋ̃a. Naaŋ̃ kɛn se, Pɔl ɔk mind kaliŋ̃a
ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Ɓɛrɛ, naase se kɛn ɗim jaay aanga dose ki kic num, maam se
ɔlum eyo ɔɔ j'am kɔkŋ mindum eyo. Naan ki se ɓɛrɛ, maam m'ɓaa taadn taar
Raa jeege tun Yaudge eyo.» 7 Naaŋ̃ iiŋ̃ teec gɔtn ese ɔɔ ɓaa ɓee gaab ki kalaŋ
k'daŋjiŋ̃ Titus Justus. Naaŋ̃ se debm ɓeer Raa ki ɔɔ ɓeeŋ̃ se ɔnd daamboogo
ute ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. 8 Gɔtn se Krispus, naaŋ̃ kɛn magal
ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, naaŋ̃ ute jee maakŋ ɓeeŋ̃ ki paac took
aal maakɗe do Mɛlje ki, ɔɔ jee Kɔrint kɛn dɛn lee booy taar Pɔl se kic, took aal
maakɗe do Isa ki kici ɔɔ *k'batizɗe. 9 Kɛn aan nɔɔr se, Mɛljege Isa mala teec
naan Pɔl ki ɔɔ taadiŋ̃ ɔɔ: «Ɔŋ̃te ɓeer jeege tun se, num taaɗ taar Raa ɓaa ute
naani sak sak, ɔŋ̃te doa. 10 Taa maam m'utu te naai se nam kɔŋ kɔl jiŋ̃ roi ki
eyo. 'Jeele, maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, maam m'ɔk jeege dɛna.» 11 Gɔtn se Pɔl ɔɔp
tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se ɓaara ute laapa mɛcɛ. Gɔtn se naaŋ̃ lee dooy
jeege ute taar Raa.

*Pɔl j'ɔk k'ɓaansiŋ̃ naan magal *Rɔmɛge tu*

12 Kaaɗ kɛn Galion magal taa naaŋ Akayi se, naaŋ̃ kɛn se Yaudge dɔɔk taardɛ
ɓaa ɔk Pɔl ɔɔ ɓaansiŋ̃ gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki. 13 Gɔtn se, naadɛ ɗeek Galion ki ɔɔ:
«Gaabm se ɔɔs mɛtn jeege ɔɔ j'ɔŋ̃te keem Raa tec aan gɔɔ kɛn naaje k'lee k'j'eem
se.» 14 Ey num Pɔl se je taadà, naɓo Galion naar taaɗ Yaudge tu ɔɔ: «Naase
Yaudge, kɛn gaabm se jaay tɛɗ te nakŋ ute ɗoobiŋ̃ eyo, lɔ tujga ɗim kuuy se,
gɛn naaŋ̃ se num, maam m'asen kaakŋ mɛtn taarse. 15 Gaŋ naase lɛ, 'lee
naajki taara do *Ko Taar Raase ki ute ro jeesege tu. Bin num, kɛse nakŋ naase
maliŋge! Maam se, m'kɔŋ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do nakge tun bin eyo.» 16 Gɔtn se, naaŋ̃
tuur ɔɔdɗeno naatn gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se. 17 Gɔtn se jeege paac iiŋ̃ gɔtn ese, iij-ɔk

Sostɛn magal *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ tɔnd dɛrɛŋiŋa naan jeege tun gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se. Naɓo Galion kɛn magal Rɔmɛge aak nakŋ kɛn naaɗe tɛɗ se, doŋ̃ cɔkɔ kic ɓo diriŋiŋ̃ eyo.

Pɔl ɔk tɛrlo maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn taa naaŋ Siri ki

18 Maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se, Pɔl tiŋgga dɛna, jaay ɓo naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese. Naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa ute Prisil ɔɔ Akilas maakŋ gɛgɛr kɛn Sankre ki gɔt kɛn k'lee k'ɗaar markabge. Gɔtn se, naaŋ̃ dɔs doŋa taa naaŋ̃ naamga naam taariŋa, jaay ɓo naaɗe ook maakŋ markab ki ɔɔ ɓaa taa naaŋ Siri ki. 19 Kɛn naaɗe jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, Prisil ute Akilas se Pɔl ɔŋ̃ɗen gɔtn ese ɔɔ naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn ese naaŋ̃ naaj ute Yaudge taa Isa. 20 Naaɗe tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Ɔɔp iŋg ute naaje,» naɓo Pɔl baate. 21 Kɛn naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ɗe kɔŋ̃ se ɗeekɗen ɔɔ: «Kɛn Raa jaay je num, ɓiin kuuy jaay m'aɗe ɓaa gɔtse ki.» Gɔtn se naaŋ̃ iiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, ook maakŋ markab ki ɔɔ ɓaa. 22 Kɛn Pɔl jaay aan maakŋ gɛgɛr Sezare ki se, naaŋ̃ ook ɓaa Jeruzalɛm ki gɛn tɛɗn tɔɔsɛ *egliz ki, jaay ɓo, naaŋ̃ bɔɔy ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔs kɛn taa naaŋ Siri ki. 23 Gɔtn se, naaŋ̃ tiŋgga ɓii kandum jaay iiŋ̃ ɓaa leeɗo maakŋ gɛgɛrge tun taa naaŋ Galati ute gɛn Prigi. Gɔtn naaŋ̃ aanga tak ɓo, naaŋ̃ ɛɗ kaay kaama gɛnaage tun ɗoobm Isa al-Masi ki.

Apɔlɔs ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki ute gɛn Kɔrint ki

24 Kaaɗ kɛn se gaaba kalaŋ, kɔɗ Yaud k'daŋiŋ̃ Apɔlɔs ɔɔ naaŋ̃ se k'j'oojiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Alekzandri ki. Ɔɔ naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki. Gaabm se jeel taaɗn taara aak eyo ɔɔ jeel ɔk mɛtn Kitap jiga. 25 Naaŋ̃ se k'dooyiŋga ute mɛtn taar kɛn taaɗ taa Mɛljege. Naaŋ̃ taaɗ taar Raa se maakiŋ̃ raap do ki sakaŋ̃, ɔɔ taar Isa se, naaŋ̃ dooy jeege ute ɗoobiŋ̃ tak tak. Naɓo, naaŋ̃ se, jeel ɓo mɛtn taar *batɛm gɛn Jan-Batist sum. 26 Maakŋ *ɓee kɛn Yaudge lee tusn maak ki se, Apɔlɔs baag taaɗn taar Raa jeege tu kic ɓo, ɓeer eyo. Gaŋ kɛn Prisil ute Akilas jaay booy taar naaŋ̃ taaɗ se, gɔtn se naaɗe ɔk ɓaansiŋ̃ ute naaɗe ɔɔ taaɗiŋ̃ Doobm Raa se ute ɗoobiŋ̃ tak tak do ki daala. 27 Apɔlɔs se, je ɓaa taa naaŋ Akayi ki gɛn ɓaa taaɗn taar Raa jeege tu. Taa naaŋ̃ se ɓo, gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki se, ɛɗiŋ̃ kaay kaama ɔɔ raaŋ ɛɗiŋ̃ maktub jiŋ̃ ki, taa ŋ'ɓaa kɛɗn gɛnaage tun gɔtn naane, taa kɛn naaŋ̃ aanga num, naaɗe aŋ̃ dɔɔɗn kɔkŋ jiga. Kɛn naaŋ̃ jaay aan gɔtn naane se, ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗiŋ̃ se, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn gɔtn naane se, naaŋ̃ noogɗen dɛna. 28 Anum, Yaudge tu se, naaŋ̃ taaɗɗen tal tal gɔtn ese ɔɔ taar kɛn naaɗe aŋ̃ tɛrl kic ɓo, naaɗe ɔŋ eyo. Ɔɔ ute taargen maakŋ Kitap ki se, naaŋ̃ taaɗɗen ɔɔ: Isa se, naaŋ̃ ɓo al-Masi.

Pɔl ɓaa mɛrtɛ gɛn k-mɔtɔge

19

Pɔl tɛrl maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki daala

1 Kaaɗ kɛn Apɔlɔs utu maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se, Pɔl aal teeco taa naaŋ Azi kɛn maakŋ koge tu se ɔɔ ɓaaɗo maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki. Gɔtn se, naaŋ̃ ɔŋ jeege kandum se, aalga kaal maakɗe do Isa ki. 2 Ɔɔ naaŋ̃ tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Ɓii kɛn naase aalki maakse do Isa ki se, *Nirl Salal tap ɓo bɔɔy te dose ki ey la?» Num gaŋ naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Nirl Salal kɛn naai taaɗn se, ɓii kalaŋ naaje k'booy te maaniŋ̃ eyo.» 3 Tɛr Pɔl tɔnd mɛtɗe ɔɔ: «Naase tap ɓo *k'batizse j'ɔɔ ɗi?» Naaɗe tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naaje se, k'batizjen aan gɔɔ kɛn Jan lee batizo jeege se.» 4 Pɔl taaɗɗen daala ɔɔ: «Jan se batizo jee kɛn tɛrloga tɛrl maakɗe do *Raa ki sum. Ɔɔ naaŋ̃

taaɗ Yaudge tu ɔɔ j'aal maakɗe do deb kɛn utu ɓaaɗo mɛtiŋ ki se ɔɔ naaŋ ɓo debm k'daŋiŋ Isa se.»
5 Kɛn naaɗe jaay booy taar Pɔl taaɗɗen se, gɔtn se naaɗe took k'batizɗe kuuy
ute ro Mɛljege Isa. 6 Naaŋ kɛn se, Pɔl tɔnd jiŋ doɗege tu ɔɔ gɔtn se Nirl Salal
bɔɔyo doɗe ki ɔɔ naaɗe baag taaɗn taar naaŋgen naaɗe jeel mɛtiŋ eyo ɔɔ naaɗe
taaɗ taargen teeco taar Raa ki. 7 Naaɗe paac se, aas nakŋ gaabge ɓaa ɓaa
sik-kaar-dio.
8 Daan laap kɛn mɔtɔ se, daayum Pɔl lee ɓaaɗo maakŋ ɓee kɛn Yaudge lee
tusn maak ki se. Gɔtn se, naaŋ taaɗɗen mɛtn taar Gaar Raa jeege tu ɔɔ naaŋ
taaɗɗen kic ɓo ɓeer eyo. Naaŋ je taa jeegen iŋg booyiŋ taariŋ se, 'tookŋ do
taariŋ kɛn naaŋ taaɗɗen se. 9 Gaŋ jee mɛtiŋge se tɛɗ do mɔŋgɔ ɔɔ baate tookŋ
taariŋa. Do Ɗoobm Isa kɛn naaŋ taaɗɗen mɛtiŋ se, naaɗe tooyiŋ koogo naan
jeege tu. Gɔtn se Pɔl iiŋ ɔŋɗe ɔɔ ɓaa ute jee mɛtiŋ ki ɓaa maakŋ lɔkɔl gɛn gaaba
kalaŋ k'daŋiŋ Tiranɔs ɔɔ gɔtn se ɓii-raa, naaŋ lee dooyɗe ute taar Raa. 10 Gɔtn
dooyiŋ kɛn ese se, naaŋ tɛɗ ɓaara dio, bini ɔl Yaudge ute Grɛkgen taa naaŋ Azi
ki paac se, ɓaa booy taar Mɛljege.

Nakŋ kɛn gaan Sebage tɛɗa

11 Anum Raa ɔl Pɔl tɛɗ nakŋ-kɔɔɓgen deel doa, 12 bini, ɔl jeege ɓaa tuuno
kalge taal do Pɔl ki ey lɛ ɓaano ute kalge utn roŋa ɔɔ naaɗe tɔs ɓaano ɔɔ taaliŋ
do jee kɔɔŋge tu ɔɔ jee kɔɔŋge se ɔŋ lapia ɔɔ jee kɔɔŋ sitange se kic ɓo, sitange
teec ɔŋɗe.
13 Gɔtn se, Yaudgen mɛtiŋgen lee maakŋ naaŋge tu gɛn tuur sitange ro jeege
tu se, naaɗe baag tuur sitange ute ro Isa kici. Naaɗe taaɗ sitange tu ɔɔ: «Ute
ro Isan kɛn Pɔl lee taaɗ taariŋ jeege tu se, m'ɔɔ: 'teecki naatn ro jeege tu
se!» 14 Jeegen tɛɗn naaŋ se, naaɗe cili. Naaɗe se, gaan kɔɗ Yaud kalaŋ bini
k'daŋiŋ Seba, ɔɔ naaŋ se maakŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu. 15 Gaŋ ɓii
kalaŋ, gaabm ɔk sitan se taaɗɗen ɔɔ: «Isa se, maam m'jeeliŋa ɔɔ Pɔl kic lɛ maam
m'jeeliŋa, num naase ara tap ɓo, 'naŋge?» 16 Gɔtn se, gaabm kɛn ɔk kɔɔŋ sitan
se iiŋ oocɗe; kɛn naaŋ jaay ɓaa cirɗe sum se, naaŋ tɔnd awarɗe ɔɔ nɛɛpm ute
kalɗege se naatn. Kɛn naaɗe ɗo bini ɔŋ doɗe jaay aaŋ teec se, kalɗege kic ɓo,
nɛɛpɗen doɗe ki rɔsɔm rɔsɔm.
17 Ɔɔ kɛn Yaudge ute jee kɛn Yaudge eyo iŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki jaay
booy taar se, gɔtn se naaɗe ɓeere ɓaa ɔkɗe. Taa naaŋ se, naaɗe ɓaa *nook ro
Mɛljege Isa se cir daala. 18 Gɔtn se, jeege dɛna kɛn aaloga kaal maakɗe do Isa
ki se, ɓaaɗo tɔɔɗ mɛtɗege naan jeege tu, do nakge tun jig ey kɛn naaɗe lee tɛɗ
se. 19 Maakɗe ki se, jee dɛn kɛn lee ooj roɗege se, ɓaano ute maktubɗegen ɔk
mɛtn taargen naaɗe lee oojŋ roɗe se ɔɔ gɔtn se naaɗe tɔɔciŋ naan jeege tu ɔɔ
maktubɗege se jaay j'aak zoŋ se aas tamma gɛn pudda dupu-si-mii*. 20 Bin
ɓo, ute tɔɔgŋ Mɛljege se taar Raa se wɔɔk ziiɗ ɓaa ute naaniŋa.

Jee Ɛpɛz ki iiŋ gɛn tɛɗn taara

21 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, *Nirl Salal ɔl Pɔl uun doa gɛn ɓaa
Jeruzalɛm ki ɔɔ naaŋ aal teec ute ɗoobm taa naaŋ Masedoan ɔɔ ute gɛn Akayi
ki. Gɔtn se, naaŋ ɗeek gɛnaage tun ɗoobm Isa *al-Masi ki ɔɔ: «Bɛɛki num,
kɛn m'aanga Jeruzalɛm ki jaay ɓo, sɔm m'utu m'ɓaa *Rɔm ki kici.» 22 Jee
nooginŋgen di Timote ute Erast se, naaŋ ɔlɗe ɔɔ j'ɔnd naana ɔɔ k'ɓaa Masedoan
ki. Ɔɔ naaŋ mala se, ɔɔp iŋg cɔkɔ taa naaŋ Azi ki.
23 Kaaɗ kɛn se, jeegen maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, jeege dɛna iiŋ ul taara
gajalaŋ taa Ɗoobm Isa. 24 Taa gɔtn se, ɔk kɔɗ kɔrɗn tɔɔlɔ roŋ Demetrus. Naaŋ
se lee ɔɔy pudda gɛn ɗaapm ɓeegen sɛɛm sɛɛm kɛn tec ɓee magal gɛn maragɗen

* **19:19** Tamman gɛn puddn ese se aas gɛn kɔgŋ nam kɛn tɛɗn naaba gɛn ɓii dupu-si-mii.

naaɗe lee eemiŋ̃ kɛn k'daŋiŋ̃ Artemis se†. Ute naabɗen ese se, naaŋ̃ ute jeegen k'tɛɗ naaba tɛlɛ ese, naaɗe lee ɔŋ gurs dɛna ro ki. 25 Ɓii kalaŋ, naaŋ̃ daŋ tus jee kɛn naaɗe tɛɗn naaba tɛlɛ ute jee kɛn naabɗe tec aan gɔɔ gɛn naaɗe se, ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛɗumge, naase 'jeelki maal naaje k'j'ɔkki se k'j'ɔŋiŋ̃ki ute naabm ese. 26 Num gaŋ naase aakkiga ɔɔ 'booykiga nakŋ kɛn deel Ɛpɛz ki paac se ɔɔ Pɔl ese se ɗeek jeege tu ɔɔ raagen naaje mala k'tɛɗiŋ̃ki ute jijege se, raagen ɗeer eyo. Do taar kɛn naaŋ̃ lee taaɗ jeege tu se ɔl jeege dɛna took taariŋ̃a ɔɔ ɓaaga mɛtiŋ̃ ki. Nakŋ se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ Ɛpɛz ki sum eyo, num gaŋ taa naaŋ Azi ute magaliŋ̃ paac kici. 27 Kɛn naaŋ̃ jaay utu tɛɗn nakŋ se tak num, ɓɛrɛ, utu ajeki tujŋ̃ naabjege. Num naabjege sum eyo, num utu kɔl jeege maragjegen magal Artemis se kic ɓo, naaɗe utu aŋ̃ kaal maak ki eyo ɔɔ ɓeeŋ̃ se kic lɛ, naaɗe aŋ̃ kaakŋ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. Ey num, Artemis se ɓo, jee taa naaŋ Azi ki ute jee do naaŋ ki paac se lee eemiŋ̃a.»

28 Kɛn jee tɛɗn naabgen gɔtn ese jaay booy taar Demetrus se, naaɗe maakɗe taarɗe piriŋ̃ ɔɔ baag tɔɔy dɔɔkŋ taara ɔɔ: «Artemis se, naaŋ̃ ɓo maragŋ magal kɛn Ɛpɛz ki!» 29 Gɔtn se, jeege iiŋ̃ ul taara gajalaŋ maakŋ gɛgɛr kɛn se, ɔɔ tɔko Gayus ute Aristark kɛn iiŋo Masedoan ki ɔɔ lee te Pɔl tɛlɛ se. Naaɗe naar ɓaanɗeno daan bɔɔr kɛn gɔtn k'lee k'j'ɔjŋ̃ bɔɔrɔ se. 30 Ey num Pɔl se, je ɓaa gɔtn jeege tun tus se kici, naɓo gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi ki se, gaasiŋ̃a. 31 Ɔɔ maakŋ magalge tun taa naaŋ Azi ki se, jee mɛtiŋ̃ge se mɛɗn Pɔlge ɔɔ naaɗe ɔl nam ɓaa taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Ɓɛrɛ, ɔŋ̃te ɓaa gɔtn jeege tun tus se!» 32 Kaaɗ kɛn jeege tus gɔtn ese se, jee mɛtiŋ̃ge ul gɛn doɗe ɔɔ jeegen kuuy se kic lɛ, taaɗ gɛn doɗe kici. Jee dɛn jaay ɓaaɗo gɔtn ese se, mɛtn taar jaay ɔlɗe naaɗe tusn ro ki se kic ɓo, naaɗe jeel mɛtiŋ̃ eyo. 33 Maakŋ jee dɛnge tu se, gaaba kalaŋ kɔɗ Yaud roŋ̃ Alekzandɛr. Maakɗe ki se, jee mɛtiŋ̃ge ɓaa taaɗiŋ̃ mɛtn taar se jaay ɓo Yaudge ɔliŋ̃ ɓaa naan jeege tu. Naaŋ̃ uun jiŋ̃ jeege tu je aɗen taaɗn mɛtn taar se. 34 Naɓo kɛn jee Ɛpɛz ki jaay booy ɔɔ naaŋ̃ kɔɗ Yaud se, gɔtn se naaɗe dɔɔb ɔɔy taa naapm caa ɔɔ: «Artemis se, naaŋ̃ ɓo maragŋ magal kɛn Ɛpɛz ki!» Gɔtn se naaɗe tɔɔy dɔɔk taara ɔŋ̃ eyo ɓaa ɓaa nakŋ lɛr dio.

35 Kaam mɔɔtn se, gaabm kɛn debm raaŋ kɛn tɛɗ naaba daan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taargen gɔtn ese se, tɛɗ jeege bini ɓaa doa ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naase jee Ɛpɛz ki, jeege paac se jeeljeki naajege ɓo kɛn k'j'ɔkki ɓee maragŋ magal roŋ̃ Artemis se. Ɔɔ maragjege mala se lɛ, naaŋ̃ ooco maakŋ raa ki. 36 Maragjege se, nam ɗɛmiŋ̃ eyo, num ɔŋ̃ki ro se urlu ɔɔ nakŋ se 'saap ɔkiŋ̃ki jiga jaayo. 37 Jeegen naase 'tɔk ɓaanɗekiro ara se lɛ, naaɗe uun te ɗim maakŋ ɓee maragjege tu se eyo. Ɔɔ naaɗe lɛ, taaɗ te taar iŋg kus roŋ̃ ki eyo. 38 Kɛn Demetrus ute jeeŋ̃ge jaay ɔk taara ute nam lɛ, naaje j'ɔkki ɓii gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ɔɔ jee kɔjŋ̃ bɔɔriŋ̃ge kic lɛ utu. Bin num, taar se ɔŋ̃ k'ɓaan gɔtn naane ɓo, naaɗe aŋ̃ kaakŋ ute ɗoobiŋ̃a. 39 Ɔɔ kɛn naasen jee dɛnge se jaay ɔkki taar ɗim kuuy lɛ, ɓii kɛn jeege tusga sum ɓo, j'utu j'kaakŋ mɛtiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a. 40 Do nak kɛn naaje k'tɛɗki jaaki se, j'utu j'ankiro ɓaa te nakŋ ɔɔŋ̃ dojege tu. Ɓɛrɛ Rɔmɛge se lɛ, utu ajeki kɔkŋ mindjege 'ɗeekŋ ɔɔ: naajege se ɓo, jee tujŋ̃ naaŋge. Taa kɛn Rɔmɛge jaay ɓaaɗo 'tɔnd mɛtjege gɛn tusjegen jaaki se, naaje j'aki kɔŋ taar ɗim, jaay j'aɗeki kɔŋ taaɗ eyo.» 41 Kɛn naaŋ̃ jaay taaɗ naŋ taariŋ̃ se, jee se naaŋ̃ wɔɔkɗe.

20

Pɔl ɔk tɛrl ɓaa taa naaŋ Masedoan ute taa naaŋ Grɛkge tu
(1Kɔr 16.1-7; Rm 15.25-27)

† **19:24** Artemis se, marag kɛn mɛnda. Jeege saap ɔɔ naaŋ̃ se ooj nakge, dirl maalge ɔɔ tɛɗ mɛndge oojo.

1 Kɛn mɛtn taar se jaay deel se, Pɔl ɔl k'daŋ k'tuso jee aalga kaal maakɗe
do Isa *al-Masi ki ɔɔ naaŋ̃ ɛɗɗen kaay kaama jaay ɓo ɗeekɗen ɔɔ iŋgki lapia ɔɔ
naaŋ̃ uun ɗoobm taa naaŋ Masedoan. 2 Kaaɗ kɛn naaŋ̃ aal teeco teec taa naaŋ
kɛn ese se, jee aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se, naaŋ̃ taaɗɗenga taarge
dɛna kɛn ɛɗɗen kaay kaama, jaay ɓo naaŋ̃ iiŋ̃ ɓaa taa naaŋ Grɛkge tu. 3 Gɔtn
se, naaŋ̃ tiŋg laapa mɔtɔ. Aan kaaɗ kɛn jaay naaŋ̃ ɓaa kookŋ maakŋ markab
ki gɛn ɓaa taa naaŋ Siri ki se, naaŋ̃ booy ɔɔ Yaudge se, dɔɔkga dɔɔk taarɗe roŋ̃
ki gɛn kutiŋ̃a. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaŋ̃ uun doa gɛn tɛrl ɓaa taa naaŋ Masedoan
ki. 4 Jeegen kɛn lee ute naaŋ̃ se, naaɗe se ɓo: Sopatrɔs goon Pirus kɛn iiŋ̃o
maakŋ gɛgɛr kɛn Bere, Aristark ute Sekundus, naaɗe se iiŋ̃o maakŋ gɛgɛr kɛn
Tɛsalonik ki ɔɔ Gayusn kɛn iiŋ̃o maakŋ gɛgɛr kɛn Derbe ɔɔ Tisik ute Tropim
kɛn iiŋ̃o taa naaŋ Azi kɛn kaam kalaŋ ɔɔ kɛse Timote. 5 Jee se ɔnd naana ɓaa
booyje* maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki. 6 Gaŋ naaje se k'tɛɗ Laa mappan ɔk ɔrɔm
eyo aas jaay ɓo, j'iiŋ̃ Pilip ki se, j'ook maakŋ markab ki k'tɛɗ ɓii mii jaay ɓo
k'ɓaa k'j'ɔŋɗe maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki. Gɔtn se, naaje k'tiŋgo ɓii cili.

Pɔl taaɗ jee Troas ki ɔɔ iŋgki lapia

7 Kɛn aan *ɓii sebit ki tɛgɛr se, naaje k'tus k'j'ɔs kalaŋ jaay ɓo k'j'uun
sɛn-sɛn†. Gɔtn se Pɔl baag taaɗn gɛnaage tun ɗoobm Isa *al-Masi kɛn tus gɔtn
ese. Aan gɔɔ naaŋ̃ mɛtbeeki sum ɓo ɓaa ɓaa se, naaŋ̃ taaɗɗen taara bini aan
daan ɓea. 8-9 Maakŋ ɓee kɛn k'j'ɔɓiŋ̃ do naapiŋ̃ ki gɛn k-mɔtɔge tu se, gɔtn se ɓo
naaje k'tus maak ki ɔɔ maakŋ ɓee kɛn ese se, k'tɔɔc k'tɔndga lɔɔmpɔge dɛna.
Gɔtn se, goon kɔɗɔ kalaŋ k'daŋiŋ̃ Utik se, naaŋ̃ iŋg kiŋg taa pɛnɛtɛr ki. Aan
gɔɔ Pɔl taaɗ ɔŋ̃ ey se, gɔtn se bi ɓaa ɔkiŋ̃ se tooɗ seŋ̃. Gaŋ maakŋ tooɗn biŋ̃
ki se, naaŋ̃ iik ujo ɔɔ aal ooc naaŋ ki. Kɛn deb kalaŋ bɔɔy ɓaa ɔŋiŋ̃ jaay je aŋ̃
kuun se, ɔŋiŋ̃ naaŋ̃ ooyga. 10 Gɔtn se Pɔl bɔɔyo ɔɔ no uuniŋ̃ ɔkiŋ̃ kaaɗiŋ̃ ki ɔɔ
ɗeekɗen ɔɔ: «Naase ɔŋ̃ki rose urlu. Ɓɛrɛ, naaŋ̃ utu zɛɛrɛ!» 11 Gɔtn se, Pɔl ɔk
tɛrl ook ɓaa maakŋ ɓee ki gɔtiŋ̃ ki, naaŋ̃ dup ɛɗɗen mappa ɔɔ k'j'ɔs tɛlɛ. Tɛr,
naaŋ̃ baagɗen taaɗn daala bini gɔtɔ iipi, jaay ɓo naaŋ̃ ɗeekɗen ɔɔ: «Iŋgki lapia.
Maam se m'ɓaaga jaayo!» 12 Num, kɛn goon kɔɗn duro se lɛ, naaɗe ɔk ɓaansiŋ̃
ɓeeŋ̃ ki ɔɔ gɔtn se, jee paacŋ̃ kɛn aakiŋ̃ se, maakɗe raapo.

*Pɔl daŋo jee naan *eglizge tu*

13 Naaŋ̃ kɛn se, naaje k'j'ook maakŋ markab ki j'ɔnd naana gɛn ɓaa maakŋ
gɛgɛr kɛn Asɔs, gɛn ɓaa kuun Pɔl gɔtn ese. Taa Pɔl se, uunga kuun doa gɛn ɓaa
ute jɛŋ̃a. 14 Kɛn Pɔl jaay ɓaa ɔŋje maakŋ gɛgɛr kɛn Asɔs ki se, gɔtn se naaje
k'j'uuniŋ̃ maakŋ markab ki ɔɔ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Mitɛlɛn ki. 15 Mɛtbeeŋ̃ki
k'j'iiŋ̃ gɔtn ese ɔɔ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Sio ki, ɔɔ mɛtbeeŋ̃ kɛn kuuy se, naaje
k'j'iiŋ̃ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Samɔs ki. Tɛr, ɓii kɛn kuuy se, j'iiŋ̃ Samɔs ki se,
k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Milɛ ki.

16 Naaje k'j'uun ɗoobm se taa Pɔl se, bɛɛki num, je naar ɓaa Jeruzalɛm ki gɛn
ɓaa tɛɗn Laa Pantekɔt. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaŋ̃ deel cɛɛ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki kic ɓo,
baate kaal maak ki, taa naaŋ̃ je takal roŋ̃a taa naaŋ Azi ki se eyo.

17 Kɛn naaje k'j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Milɛ ki se, Pɔl ɔl k'ɓaa k'daŋo jee naan
eglizn Ɛpɛz ki, taa utu aŋ̃ kɔŋ gɔtn ese.

18 Kɛn naaɗe jaay aan ɔŋiŋ̃ se, Pɔl tɛɗɗen tɔɔsɛ ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɔtn maam
m'aan gɔtse ki jaay m'tiŋgo maakse ki sum se, naase 'jeelumki. 19 Kɛn maam
m'tiŋgo maakse ki se, maam m'ɔɔpo rom baat jaay ɓo m'tɛɗo naabm Mɛljege
Isa se. Kaaɗ kɛn se, maam m'iŋgo maakŋ kaa-maan ki ɔɔ m'dabarga dɛna
taa Yaudgen dɔɔkga dɔɔk taarɗe jaay 'je am tɔɔl se. 20 'Jeelki, naaŋ̃ kɛn se,

* **20:5** Gɔtn se Luk kic utu te naaɗe. † **20:7** Sɛn-sɛn se, kɔsn kɛn taaɗjeki ɔɔ Isa se ooy ro kaag ki taa naajege.

maam m'dooyseno ɔɔ m'taaɗseno taar *Raa naan jeege tu, ɔɔ maakŋ ɓeesege tu se, taargen jaay asen noogse, kalaŋ tap ɓo, maam m'dirigŋ te eyo. 21 Maam m'taaɗ Yaudge tu ute jeegen Yaudge eyo m'ɔɔ k'tɛrl maakɗe do Raa ki ɔɔ j'aal maakɗe do Mɛljege Isa ki.

22 «Ɓɔrse, maam se m'ɓaa ɓaa Jeruzalɛm ki. Kɛse *Nirl Salal ɓo ɔlum ɔɔ m'ɓaa ɔɔ maam se m'jeel eyo nakŋ jaay utu kaan dom ki gɔtn naane se. 23 Naɓo, maakŋ gɛgɛr kɛn maam m'aanga tak se, Nirl Salal ɔɔjum ɔɔ kɛn maam jaay m'ɓaaga Jeruzalɛm ki se, j'utu j'am ɓaa kɔl daŋgay ki ɔɔ j'utu j'am dabar dɛna. 24 Gaŋ maam se m'aak kiŋgum do naaŋ ki se, aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ; nakŋ kɛn ɔɔn̰um maam ki tak se, m'je naabm kɛn Mɛljege Isa ɛɗumsiŋ̰ kaam jim se, m'aŋ̰ tɛɗn kaasiŋ̰ ute ɗoobiŋ̰a ɔɔ naabm kɛn Mɛljege ɛɗumsiŋ̰ se taa m'taaɗn Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi ɔɔ ute naaŋ̰ se ɓo, Raa tɛɗn bɛɛn̰a jeege tu.

25 «'Booyki, maam kɛn m'tiŋgo daanse ki jaay, m'taaɗseno taar Gaar Raa se mɔɔtn naan ki se, naase amki kaak ey sum. 26 Taa naaŋ̰ se ɓo, jaaki maam m'ɔk mind kaluma ɔɔ m'ɗeekseni naan ki se, debm jaay utga num, maam se ɔlum eyo. 27 Taa maam se m'taaɗsenoga nakŋ kɛn paacn̰ Raa maakiŋ̰ jen ro ki, taar ɗim kalaŋ tap ɓo, maam m'ɔysesiŋ̰ te eyo.

28 «Ɓɔrse, naase se iŋg ɔndki kɔndɔ ɔɔ 'saapki do egliz kɛn Nirl Salal ɛɗsesiŋ̰ kaam jise se ɔɔ aakɗeki doɗe ki; bin se, 'gaamɗeki aan gɔɔ dɔɔl baatge, taa egliz se Raa duginga dugu ute moosiŋ̰a.

29 «Maam m'jeele, kɛn maam jaay m'ɓaaga se, jeege se ute aɗe gooŋ̰ kɛnd maakse ki aan gɔɔ k-sogsogigen ɛndga maakŋ dɔɔl baatge tu num, lee wɔɔkɗe se. 30 Ɔɔ maakse ki se kic jee mɛtiŋ̰ge utu dooy jeege ute taargen mɛt ki eyo. Naaɗe utu kɔl jeegen aalga kaal maakɗe do Isa ki se, kic ɓo utu kuun taarɗe. 31 Bin se, iŋgki do mɛtɛkse ki. 'Jeelki maakŋ ɓaar kɛn mɔtɔ se, nɔɔrɔ katara, maam m'ɔŋ̰ te eyo ɔɔ naŋa kic ɓo, maam m'dɛjiŋ̰ga ɔɔ taa naase se, maam m'eemga dɛn aak eyo.

32 «Ɓɔrse, maam m'ɔŋ̰se kaam ji Raa ɔɔ naase 'saapki do taar Raa kɛn maam m'taaɗseno m'ɔɔ: Raa se naaŋ̰ debm bɛɛ. Ute taar se ɓo, naaŋ̰ asen kɛɗn tɔɔgɔ do kaal maakse kɛn naase aaĩki do Isa ki se. Ute naaŋ̰ se, naase aki kɔŋ bɛɗse ute jee kɛn naaŋ̰ tɛɗɗenga tɛɗga jee naaŋ̰gen salal se.

33 «Gaŋ maam lɛ, m'jeɗe te gurs nam eyo ɔɔ daab ute kal nam kic lɛ, maam m'jeɗe te eyo. 34 Naase 'jeelki ute naabm kɛn maam m'tɛɗ ute jim mala se ɓo, maam m'ute jeemge se aasjen kiŋgje. 35 Ute naabm daayum maam m'tɛɗ daanse ki se, maam m'je m'asen taaɗn m'ɔɔ: 'tɛɗki naaba jaay ɓo j'anki noogŋ jee daayge. Ɔɔ k'saapki do taar Mɛljege Isa kɛn taaɗ ɔɔ: ‹Debm ɛɗ naka deb ki se, maakiŋ̰ raap cir debm kɛn j'ɛɗiŋ̰ kɛɗa.›»

36 Kɛn Pɔl jaay taaɗ naŋ taariŋ̰ se, naaŋ̰ ɛrg naaŋ ki ute naaɗe paac ɔɔ eem Raa. 37-38 Gɔtn se naaɗe paac baag keeme ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo ɓaaɗo baam ɔk Pɔl kaaɗiŋ̰ ki kaaɗiŋ̰ ki, ɔɔ nakŋ kɛn ɔl maakɗe tuj se, taa kɛn Pɔl taaɗɗenga taaɗ ɔɔ: «Naan ki se, mɔɔtn naase amki kaak ey sum.»

Gɔtn se, naaɗe ɓaa ɔliŋ̰ mɛtn markab ki ɔɔ ɗeekiŋ̰ ɔɔ: «'Baa te lapia.»

21

Pɔl ɓaa Jeruzalɛm ki

1 Kɛn naaje jaay k'j'iiŋ̰ j'ɔŋ̰ɗe Milɛ ki sum se, naaje j'ook maakŋ markab ki ɔɔ k'gaaŋ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr Kɔs ki; ɔɔ mɛtbeeŋ̰ki se, naaje k'j'iiŋ̰ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔd ki. Kɛn naaje jaay k'j'iiŋ̰ Rɔd ki se, k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Patara, gɔtn kɛn k'lee k'ɗaar markabge. 2 Patara ki se, naaje j'ɔŋ markabm kɛn ɓaa ɓaa taa naaŋ Pɛnisi ki, j'ookŋ maak ki ɔɔ k'ɓaa. 3 Kɛn naaje jaay k'ɓaa ɓaa do baar ki se, naaje j'aak taa naaŋ Sipir se do ji jeelje ki ɔɔ naaje k'deel k'ɓaa taa

naaŋ Siri ki. Kɛn naaje jaay j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Tir ki se, naaje k'bɔɔy gɔtn ese, taa gɔtn ese ɓo, nakŋ maakŋ markab ki se j'aŋ̃ bɔɔy naatn. 4 Maakŋ gɛgɛr kɛn Tir ki se, naaje j'ɔŋ gɛnaagen aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki, ɔɔ gɔtn se naaje k'tiŋg ɓii cili ute naaɗe. Gaŋ jee se, *Nirl Salal taaɗɗen nakŋ kɛn utu 'kaan do Pɔl ki ɔɔ naaɗe taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Ŋ̃'ɔŋ̃te ɓaa Jeruzalɛm ki.» 5 Kɛn k'tiŋg ute naaɗe ɓii cili aas jaay j'iiŋ̃ k'ɓaa ɓaa se, gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn gɔtn ese ute mɛndge ɔɔ gaange paac ɔlje, bini k'teec k'j'ɔŋ̃ maakŋ gɛgɛr se. Kɛn naaje jaay j'aan taa baar ki se, naaje k'j'ɛrg naaŋ ki do kɛɛs kɛn taa baar ki se, ɔɔ gɔtn se, naaje k'tɔnd mɛtn *Raa. 6 Kɛn naaje jaay k'j'iiŋ̃ k'ɓaa ɓaa se, naaje k'taaɗɗen j'ɔɔ: «Iŋgki lapia.»

Gɔtn se, naaje j'ook maakŋ markab ki ɔɔ naaɗe lɛ ɔk tɛrl ɓaa ɓeeɗege tu.

7 Naaje k'j'iiŋ̃ Tir ki se, k'gaaŋ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Putolemais ki. Ɔɔ kɛn naaje jaay j'aan se, k'ɓaa k'tɛɗ tɔɔsɛ gɛnaage tun ɗoobm Isa al-Masi kɛn gɔtn ese. Naaje k'tooɗ ɓii kalaŋ ute naaɗe ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, naaje k'bɔɔy k'j'ɔŋ̃ markaba. 8 Mɛtbeeŋ̃ki se, naaje k'j'iiŋ̃ k'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki ɔɔ k'ɓaa k'bɔɔy ɓee Pilip kɛn lee wɔɔk Labar Jiga gɛn Isa al-Masi jeege tu se. Pilipm se, debm maakŋ jeege tun cilin kɛn k'bɛɛr k'tɔɔɗɗeno Jeruzalɛm ki gɛn noogŋ *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige se. 9 Pilip se, ɔk gaangen mɛndge sɔɔ kɛn tɔk te gaabge eyo, ɔɔ naaɗe se lee taaɗ taargen teeco taar Raa ki.

10 Gɔtn se, naaje k'tiŋgoga ɓii dɛna ɔɔ naaŋ̃ kɛn se, gaaba kalaŋ iiŋ̃o taa naaŋ Jude ki, roŋ̃ Agabus, ɓaaɗo ɔŋje. Naaŋ̃ se lee taaɗ taargen teeco taar Raa ki kici. 11 Kɛn naaŋ̃ jaay aan ɔŋje se, naaŋ̃ uun nakŋ Pɔl lee dɔɔkŋ maakiŋ̃ se, dɔɔkŋ jiŋ̃ge ute jɛŋ̃ge, jaay taaɗɗen ɔɔ: «Aakki, Nirl Salal se taaɗum ɔɔ: nakŋ dɔɔkŋ maakŋ nam ese se, maliŋ̃ jaay ɓaaga Jeruzalɛm ki num. Yaudge se utu aŋ̃ dɔɔkŋ bin kici ɔɔ naaɗe utu aŋ̃ kɔkŋ kɔl ji jeege tun Yaudge eyo.»

12 Kɛn naaje ute gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn gɔtn ese jaay k'booy taar se se, gɔtn se naaje k'j'eem nɔɔ mɛtn Pɔl ki j'ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃te ɓaa Jeruzalɛm ki. 13 Gaŋ naaŋ̃ tɛrljen ɔɔ: «Naase eemki bin se gɛn ɗi? Kɛse naase ɔjumki kɔj maakum ɓo maane. Maam se m'took naaɗe am dɔɔk sum eyo, num maam m'tooko gɛn ɓaa kooy Jeruzalɛm ki taa Mɛljege Isa.» 14 Aan gɔɔ, naaŋ̃ lɛ took taarje ey ɗey se, naaje kic k'j'ɔŋ̃iŋ̃a ɔɔ k'baate taaɗiŋ̃ taar ɗim kuuy sum. Ɔɔ gɔtn se naaje k'taaɗ j'ɔɔ: «Ɔŋ̃ Mɛljege 'tɛɗn nakŋ kɛn maakiŋ̃ jen ro ki.»

15 Kɛn naaje jaay k'tiŋg Sezare ki ɓii kandum se, gɔtn se naaje k'ɗaap roje gɛn kookŋ ɓaa Jeruzalɛm ki. 16 Kɛn k'j'iiŋ̃ Sezare ki jaay k'ɓaa ɓaa se, gɛnaagen aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi kɛn gɔtn ese se, ɓaa ute naaje. Kɛn naaje jaay j'aan Jeruzalɛm ki se, naaɗe ɔlje k'ɓaa k'bɔɔy gɔtn gaab ki kalaŋ k'daŋiŋ̃ Mnason, kɛn iiŋ̃o taa naaŋ Sipir ki. Gaabm se, gɔtn aal maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki sum se, daaniŋ̃ dɔkga.

Pɔl aan Jeruzalɛm ki se ɓaa aak Jak

17 Kɛn naaje jaay j'aan Jeruzalɛm ki sum se, gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi kɛn gɔtn ese, dɔɔɗ ɔkje ute maak-raapo.

18 Mɛtbeeŋ̃ki se, naaje j'utu Pɔl k'ɓaa gɔtn Jak ki. Gɔtn se, naaje j'ɔŋ jee naan *eglizge se tusga gɔtn ese kici. 19 Kɛn naaje k'tɛɗɗen tɔɔsɛ aas se, gɔtn se Pɔl taaɗɗen mɛtn nakgen kɛn Raa ɔliŋ̃ jaay naaŋ̃ tɛɗo daan jeege tun Yaudge eyo se, kalaŋ kalaŋ.

20 Jee se jaay booy taar Pɔl taaɗɗen se, gɔtn se naaɗe *nook Raa ɔɔ taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «'Booyo gɛnaaje, ɓɔrse Yaudgen dupu kando kando se took aalga maakɗe do Isa al-Masi ki, naɓo naaɗe se ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔŋ̃ aak eyo. 21 Ɔɔ 'jeele, naaɗe se lɛ booyga taar kɛn jeege lee taaɗ roi ki se, ɔɔ naai lee dooy Yaudgen kɛn iŋg maakŋ jeege tun Yaudge ey se, ɔɔ lee taaɗɗen ɔɔ: ‹J'ɔŋ̃te kuun Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔɔ gɛnɗege se lɛ, j'ɔŋ̃te tɔjɗen pɔndɔ ɔɔ

j'ɔŋte tɛɗn nakŋ bubɗege.› 22 Gɔtn naai ɓaaɗo gɔtn ara sum se, ɓɛrɛ, naaɗe lɛ booyga. Bin se, j'aki tɛɗn j'ɔɔki ɗi? 23 Bin num, 'booy taar naaje j'ai taaɗ se. Naaje j'ɔk gaabge sɔɔ, kɛn naamga naam taarɗege naan Raa ki. 24 Jee se 'ɓaanɗe ute naai daan bɔɔr *Ɓee Raa ki ɔɔ tug 'ɗaapki rose naan Raa ki ɔɔ ɔgɗen nakŋ kɛn naaɗe an tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki se kici. Bin se, naaɗe kic 'kɔŋ dosn doɗe ɔɔ ute naaŋ se, jeege paac 'jeele taar kɛn k'lee k'taaɗ roi ki se, mɛt ki eyo. Anum, naaɗe ai kaaki naai kic, iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se. 25 Gɛn jeegen Yaudge ey jaay aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se lɛ, naajege k'raaŋɗeki raaŋ j'ɔɔki: j'ɔŋte kɔsn daa maragge, j'ɔŋte kɔsn mooso, j'ɔŋte kɔsn daagen moosiŋ ɔɔy te naaŋ ki eyo ɔɔ j'ɔŋte kɛɛsn naapge rɛŋ rɛŋ.»

26 Gɔtn se, Pɔl took taarɗe ɔɔ mɛtbeeŋki se, Pɔl ɓaa ute jee se gɛn ɓaa tugŋ ɗaapm roɗe naan Raa ki. Naaŋ kɛn se, Pɔl ɓaa daan bɔɔr ɓee Raa kɛn maak ki ɔɔ ɔŋ *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, ɔndiŋ ɓiia, ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɓii kɛn naaje *k'tug k'ɗaapga roje naan Raa ki num, naŋa naŋa kic ɓo ano ɓaa ute sɛrkiŋ sɛrkiŋ naan Raa ki.»

*Pɔl se j'ɔkiŋ daan bɔɔr *Bee Raa ki*

27 Kɛn ɓii cili jaay ɔɔpga gɔɔr 'naŋ se, kaaɗ kɛn se Yaudgen iiŋo taa naaŋ Azi ki jaay aak Pɔl daan bɔɔr Ɓee Raa kɛn maak ki se. Gɔtn se, naaɗe ɔɔs mɛtn jee dɛnge ɓaaɗo iij-ɔk Pɔl. 28 Gɔtn se naaɗe dɔɔb ɔɔy ɔɔ: «Gaan *Israɛlge, ɓɛrɛ, j'oorjekiro! Gaabm kɛn lee dooy jeege gɔtn ɓaa se paac ute taargen jig ey se, ɓaaɗoga ara. Naaŋ ɓo debm kɛn lee taaɗ taargen jig eyo ro gaan Israɛlge tu, ro *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ ro Ɓee Raa ki. Ɓɔrse, naaŋ ɓaaɗoga daan bɔɔr Ɓee Raa kɛn maak ki se, ute jeegen Yaudge eyo ɔɔ Ɓee Raa se lɛ, naaŋ tujiŋga.» 29 Taa naaɗe aakga kaak Pɔl ute Tropim kɛn kɔɗ Ɛpɛz se, lee lee kalaŋ maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki. Taa naaŋ se ɓo, naaɗe saap ɔɔ kaaɗ naane Pɔl ɔk ɓaanoga ute Tropim daan bɔɔr Ɓee Raa kɛn maak ki se.

30 Gɔtn se, jeegen maakŋ Jeruzalɛm ki paac se, iiŋ ul taar gajalaŋ ɔɔ jeege dɛna kɛn aaŋ ɓaaɗo gɔtn ese. Pɔl se, naaɗe iij-ɔkiŋa ɔɔ tiik ɔɔɗiŋ naatn daan bɔɔr Ɓee Raa ki ɔɔ naaɗe naar gaasn ute kaam taarge se naatn. 31 Gɔtn se, naaɗe je an tɔɔl ute Pɔl, gaŋ naaŋ kɛn se, nam ɓaa taaɗ bubm asgarge tu ɔɔ: «Ɓɛrɛ, maakŋ gɛgɛr Jeruzalɛm se, tujga!» 32 Gɔtn se, bubm asgarge se naar tus asgarge ute magalɗege aaŋ ɓaa gɔtn jee dɛnge tu. Kɛn jee dɛnge jaay aak bubm asgarge ute asgariŋge se, Pɔl kɛn naaɗe tɔndiŋ tɔnd se kic ɓo, gɔtn se naaɗe ɔniŋa. 33 Kɛn bubm asgarge jaay aan ɔŋ Pɔl se, naaŋ ɔl asgarge se ɔkiŋa ɔɔ naaɗe tɔso ziŋziri dio ɓaaɗo dɔɔkiŋa. Gɔtn se, naaŋ tɔnd mɛtn jeege ɔɔ: «Gaabm se tap ɓo, iiŋo gay ɔɔ naaŋ tap ɓo tujga ɗi?» 34 Gaŋ jee dɛngen tus gɔtn ese se, ul taara gajalaŋ ɔɔ bubm asgarge se lɛ, je booy kɔkŋ mɛtn taarɗe se, naɓo ɔŋ booy ɔk eyo. Maakŋ kul taarɗe ki se, naaŋ ɔl asgarge ɔk ɓaano ute Pɔl maakŋ *ɓee tɔɔgŋ kɛn naaɗe lee toom maak ki se. 35 Aan gɔɔ ɓee se lɛ, do ɓee ki raan ɗey se, kɛn Pɔl jaay ook kook se, jee dɛnge se tuuriŋ kaam ara kaam ara. Kɛn asgarge jaay aak bin se, uuniŋ doɗe ki raan; 36 taa gaan Israɛlgen tus gɔtn ese paac jaay ɔko mɛtiŋ se naaɗe tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: «Gaabm se 'nakiŋ yoa!»

Pɔl taaɗ mɛtn taariŋ Yaudge tun tus gɔtn ese
(NJKN 9.1-19, 26.9-20; Gal 1.11-16; 1Tim 1.12-17)

37 Kaaɗ kɛn jaay bubm asgarge ɓaaŋ ɓaa kɔl maakŋ *ɓeeɗe kɛn tɔɔgŋ kɛn naaɗe lee toom maak ki se, Pɔl taaɗiŋ ute taar Grɛk ɔɔ: «Ɔŋum tu gɔtɔ, maam se m'ɔk taara gɛn taaɗa.» Gɔtn se, bubm asgarge tɛrliŋ ɔɔ: «Tarii, naai kic 'jeel taar Grɛk ki. 38 Naai se ɓo, kɔɗ Masar kɛn gɔɔr gɔɔr jaay teec sawara ɓaa tiŋg do kɔɗ-ɓaar ki ute gaabge dupu-sɔɔ kɛn lee ɔs jeege se ey la?» 39 Gaŋ Pɔl tɛrliŋ ɔɔ: «Maam se, m'kɔɗ Yaud ɔɔ j'oojum kic ɓo maakŋ gɛgɛr kɛn Tars, kɛn taa naaŋ

Silisi ki, ɔɔ gɛgɛr Tars se, jeege paac jeeliŋa. Ɔɔ maam m'goon naaŋ gɔtn ese, ɔɔ maam m'eemi nɔɔ ɔŋum m'taaɗn jeege tun se.» 40 Gɔtn se, bubm asgarge ɔniŋ gɔtɔ. Pɔl ɗaar gɔt kɛn k'lee k'j'ookŋ k'ɓaan maakŋ ɓee kɛn raan se. Gɔtn se, naaŋ uun jiŋ je taaɗn jeege tu ɔɔ kɛn jeege jaay aak jiŋ se, naaɗe do dil ɔɔ gɔtn se, naaŋ baagɗen taaɗn ute taar Yaud.

22

1 Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «Bubumge ute gɛnaamge, 'booyki ɓɔrse maam m'je m'asen taaɗn mɛtn taaruma.» 2 Kɛn naaɗe jaay booy Pɔl taaɗɗen ute taar naaŋ naaɗe Yaudge se, gɔtn se naaɗe tɛr do dil cir daala. Naaŋ kɛn se, naaŋ taaɗɗen ɔɔ: 3 «Maam kic m'kɔɗ Yaud, naɓo j'oojum maakŋ gɛgɛr kɛn Tars kɛn taa naaŋ Silisi ki. Gaŋ maam se, m'teep maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ara ɔɔ gɔtn ara ɓo, gɔtn kɛn Gamaliɛl dooyumo ute ɗoobiŋa *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo bubjege tu se. Taa naaŋ se ɓo, maam m'ɔk taar *Raa se ɔɔŋɔ, aan gɔɔ gɛn naasen ɓɔrse utu iŋgki do ki se kici. 4 Jee kɛn Ɗoobm Isa ki se, maam m'dabarɗeno bini aan gɔɔ m'aɗenoga tɔɔlɔ. Ɔɔ mɛndge ute gaabge se, maam m'ɔl k'dɔɔkɗeno ute ziŋziri ɔɔ m'ɓaaɗo m'ɔmbɗen daŋgay ki. 5 *Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge se kic ɓo, jeele nakŋ kɛn maam m'tɛɗo se. Naaɗe se ɓo, kɛn ɛɗumo maktub jim ki, taa m'ɓaa kɛɗn Yaudge tun Damas ki. Ute naaŋ se ɓo, jee kɛn aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi kɛn gɔtn naane se, m'aɗen ɓaa tɔkŋ dɔɔkŋ ute ziŋziri ɔɔ m'anɗeno ɓaa Jeruzalɛm ki taa j'aɗen dabara.»

Pɔl taaɗ mɛtn taar nakŋ kɛn aan doŋ ki

6 «Kɛn maam ɓaa ɓaa ɗoob ki jaay, kaaɗa aan gɔɔr ute katara se, naaŋ kɛn se, maam m'aanga gɔɔr ute Damas. Gaŋ gɔtn ese sum ɓo, m'naar m'aak pooɗo iiŋo maakŋ raa ki raap lak lak ɓaaɗo deebum bat. 7 Gɔtn se, maam m'aal m'ooc naaŋ ki ɔɔ m'booy mind deba daŋum ɔɔ: ‹Sɔl, Sɔl, naai 'tap ɓo dabarum bin se, gɛn ɗi?› 8 Maam m'tɔnd mɛtiŋ m'ɔɔ: ‹Mɛluma, naai tap ɓo naŋa?› Gaŋ mind debm ese se tɛrlum ɔɔ: ‹Maam ɓo Isan, kɔɗ Nazarɛtn kɛn naai 'lee 'dabariŋ se.› 9 Gaŋ jeegen ɓaa ɓaa ute maam se, naaɗe aak pooɗn kɛn iiŋo maakŋ raa ki raap lak lak se sum, ey num mind debm kɛn taaɗ ute maam se, naaɗe booy te eyo. 10 Gɔtn se, maam m'taaɗiŋ m'ɔɔ: ‹Mɛluma, maam tap ɓo m'tɛɗn rom m'ɔɔ ɗi?› Ɔɔ Mɛljege tɛrlum ɔɔ: ‹Iiŋ 'ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki ɔɔ gɔtn naane se ɓo, j'ai ɓaa taaɗn nakgen paacŋ kɛn Raa je ɔɔ naai aŋsiŋ tɛɗ se.› 11 Gaŋ pooɗn kɛn iiŋo maakŋ raa ki raap lak lak jaay ɓaaɗo deebum se, tɛɗum maam m'ɔŋ m'aak eyo. Taa naaŋ se ɓo, jeemgen k'ɓaa tɛl se, ɔkum jim ki, jaay ɓo tɔɔɗ ɓaansum Damas ki.

12 «Maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki se, ɔk gaaba kalaŋ roŋ Ananias ɔɔ gaabm se, ɔk taar Raa se ɔɔŋɔ, ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki, paac se, naaŋ tɛɗiŋ ute ɗoobiŋa. Gaabm se, Yaudgen iŋg gɔtn ese paac tɔɔmiŋa. 13 Gɔtn se, naaŋ ɓaaɗo ɔŋuma ɔɔ ɗeekum ɔɔ: ‹Sɔl, gɛnaama, ɔŋ kaami se 'kɔɔɗn kaaka!› Ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, kaamum naar ɔɔɗ aak gɔtiŋ ki ɔɔ Ananias se lɛ, maam m'aakiŋ tal tal. 14 Tɛr naaŋ taaɗum ɔɔ: ‹Sɔl, naai se, Raa gɛn bubjege ɓo bɛɛr ɔɔɗio se kaaɗ kɛn j'ooji te ey ɓɔrtɔ, taa naai 'jeel nakŋ kɛn tɔɔliŋ naaŋ ki ɔɔ Debm Daan ki se, naai utu aŋ kaakŋ ute kaami ɔɔ 'booy naaŋ ai taaɗn ute taariŋ mala. 15 Taa naaŋ se ɓo, do nakge tun naai aako ute kaami ɔɔ booyo ute bi se, naai 'taaɗiŋ jeege tu paac. 16 Num ɓɔrse tap ɓo, naai 'booy ɗi daala? Iiŋi, ɔŋ j'ai *batizi ɔɔ tɔnd mɛtn Isa se, taa ai tɔɔl *kusiŋige se naatn.›»

Pɔl taaɗ mɛtn taar naabm naaŋ 'tɛɗo daan jeege tun Yaudge eyo

17 «Kɛn maam jaay m'ɔk tɛrl m'ɓaa Jeruzalɛm ki se, naaŋ kɛn se, ɓii kalaŋ maam m'ɓaa daan bɔɔr *'Bee Raa ki gɛn keem Raa se m'aak ne ɗim teeco

naanum ki. 18 Gɔtn se, maam m'aak Mɛljege Isa ɔɔ naaŋ̃ ɗeekum ɔɔ: ‹'Naar
'teec ɔŋ̃ Jeruzalɛm se naatn kɛskɛ, taa jee gɔtn ese lɛ, naaɗe kɔŋ took eyo
do nakge tun naai aɗen taaɗn taa maam se.› 19 Gaŋ maam m'tɛrliŋ̃ m'ɔɔ:
‹Mɛluma, kaaɗn kɛn maam m'lee m'tɔko jee aalga kaal maakɗe do naai ki
maakŋ ɓeege tun Yaudge lee tus maak ki se, jaay m'ɔl k'tɔnddeno ɔɔ j'ɔmbɗeno
maakŋ daŋgay ki se, nakŋ se paac, naaɗe jeele. 20 Gɔtn kɛn naaɗe tɔɔlo debm
saaɗn naai Etien se kic ɓo, maam m'utu ɔɔ nakŋ naaɗe tɛɗ se kic ɓo, maam
m'tooko ute naaɗe. Naaŋ̃ kɛn se, jee tɔɔliŋ̃ge se, maam ɓo m'debm bɔɔbm
kalɗege.› 21 Gaŋ Mɛljege ɗeekum ɔɔ: ‹Ute naaŋ̃ se kic iiŋ̃ 'ɓaa; maam se m'je
m'ai kɔli dɔkɔ maakŋ jeege tun Yaudge eyo.›»

*Pɔl ute bubm asgar *Rɔmɛge*

22 Yaudge se iŋg booy taar Pɔl bini aan do taar kɛn jaay naaŋ̃ ɗeek ɔɔ:
«Mɛljege ɗeekum ɔɔ: ‹maam m'ai kɔli gɔtn jeege tun Yaudge eyo›» ɔɔ do taar
kɛn se, naaɗe ɗoob ɔɔy makɔŋ̃ ɔɔ: «Gaabm se, 'tɔɔliŋ̃ki naatn! Debm bin se ɔŋ̃te
kɔŋ̃iŋ̃ki 'kiŋg do naaŋ ki!» 23 Gɔtn se, naaɗe tɔɔy dɔɔk taara ɔɔ tɔɔdn ute kal
magalɗege jaay tɔndiŋ̃ naaŋ ki ɔɔɗ kuɗu putur putur.
24 Ɔɔ kɛn bubm asgar Rɔmɛge jaay aak bin se, naaŋ̃ ɔl ɔɔ k'j'ɔk k'ɓaano ute
Pɔl se maakŋ *ɓee kɛn tɔɔgŋ kɛn asgarge lee toom maak ki, ɔɔ naaŋ̃ je ɔɔ j'aŋ̃
kɔndiŋ̃ ute mɛɛjɛ taa bin se naaŋ̃ 'taaɗn nakŋ kɛn naaŋ̃ tɛɗ jaay ɓo ɔl jeege tɔɔɗ
tɔɔyiŋ̃ mɛtiŋ̃ ki se. 25 Gɔtn se, naaŋ̃ ɔl ɔɔ Pɔl se k'dɔɔkiŋ̃a, gaŋ Pɔl taaɗ magal
asgarge tun cɛɛŋ̃ ki ɔɔ: «Kɔɗ Rɔmɛ jaay j'aak te mɛtn taariŋ̃ ey sum ɓo, naase
se ɔkki ɗoobm kɛn aŋ̃ki tɔnd ute mɛɛjɛ ne?»
26 Kɛn magal asgargen gɔtn ese jaay booy taar se, naaŋ̃ ɓaa taaɗ bubm
asgarge tu ɔɔ: «Kɛse naai 'je tɛɗn ɗi bini, ɓɛrɛ, gaabm se lɛ, naaŋ̃ kɔɗ Rɔmɛ.»
27 Gɔtn se, bubm asgarge ɓaaɗo ɔŋ Pɔl ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «'Deekum tu, naai tap
ɓo kɔɗ Rɔmɛ ɗeer ne?» Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'kɔɗ Rɔmɛ.» 28 Bubm asgarge
tɛrl Pɔl ki ɔɔ: «Kɛn ɔlum jaay m'tɛɗ kɔɗ Rɔmɛ se, maam m'ɔgɗenga kɔgŋ gurs
dɛn aak eyo.» Ɔɔ Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Gaŋ maam se, gɔtn j'oojum tap ɓo, m'kɔɗ Rɔmɛ.»
29 Gɔtn se sum ɓo, jee kɛn ɓaaŋ̃ ɓaa kɔkɔ jaay aŋ̃ kɔnd se, naar ɔŋ̃iŋ̃a. Ɔɔ kɛn
bubm asgarge se jaay ɓaa jeel Pɔl kɔɗ Rɔmɛ sum se, naaŋ̃ ɓeere ɓaa ɔkiŋ̃a, taa
naaŋ̃ dɔɔkiŋ̃ga dɔɔk ute ziŋ̃ziri.

*Pɔl k'ɓaansiŋ̃ naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge*

30 Num bubm asgarge 'je 'jeel mɛtn taar kɛn Yaudge jaay ɔkŋ mind Pɔl se.
Taa naaŋ̃ se ɓo, mɛtbeeŋ̃ki se, naaŋ̃ ɔl k'daŋɔ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu
ute Yaudgen jee kaakŋ mɛtn taarge se paac. Gɔtn se, Pɔl se, naaŋ̃ ɔl k'tuutn
ute ziŋ̃ziri ɔɔ ɔk ɓaansiŋ̃ naanɗe ki.

23

1 Kɛn Pɔl jaay aan naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge se, naaŋ̃ ɔnddɗen
kaama tak ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, maam se, leem kɛn m'lee naaŋ̃ *Raa ki
bini aan jaaki se, maam m'jeel maakum ki, maam se m'tuj te ɗim eyo.» 2 Gaŋ
Ananias kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, taaɗ jeege tun kɛn cɛɛ Pɔl ki se ɔɔ:
«Pɔl se, k'j'ɔndiŋ̃ taariŋ̃ ki.» 3 Gɔtn se Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Naai kɛn tec aan gɔɔ durdur
j'ɔliŋ̃ roŋ̃ raap raap se, Raa utu ai kɔnd naai. Naai ɓo debm aal *Ko Taar Raa
maak ki eyo ɔɔ gɔtn ese se 'je am kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dom ki ute Ko Taar Raa ɔɔ ɔl ɔɔ
k'j'ɔnduma.» 4 Gaŋ jee iŋg cɛɛ Pɔl ki se, taaɗiŋ̃ ɔɔ: «Naai se ɓo, 'naaj magal debm
tɛɗ sɛrkɛ Raa ki tu ne?» 5 Gɔtn se, Pɔl tɛrlɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, kɛn gaabm se jaay
magal debm tɛɗ sɛrkɛ Raa ki se, maam m'jeel eyo. Ey num, Kitap se taaɗga ɔɔ:
Magal jee taa naaŋi ki se ɔŋ̃te naajiŋ̃a.»* 6 Yaudgen jee kaakŋ mɛtn taargen

* **23:5** Aak Ekz 22.28.

tus se, Pɔl jeel maakɗe ki se, jee mɛtiŋge se *Sadusege ɔɔ kɛngen mɛtiŋge se lɛ *Parizige. Taa naaŋ se ɓo, naaŋ taaɗɗen makɔŋɔ ɔɔ: «Gɛnaamge, maam se m'kɔɗ Parizi ɔɔ bubum kic ɓo Parizi, naɓo kɛn ɔl k'j'ɔk k'ɓaansumo gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki se, taa maam se m'ɔnd dom do Raa kɛn utu dur jeege daan yoge tu se.» 7 Kɛn naaɗe jaay booy Pɔl taaɗɗen taar se, Sadusege ute Parizige se baag naajŋ ute naapa ɔɔ ɔl jee dɛngen tus gɔtn ese se, ɓaa gaaŋ naapa gɔtɔ kaam dio. 8 Taa Sadusege se saap ɔɔ jee ooyga kooy se lɛ, 'kɔŋ dur ey sum ɔɔ *kɔɗn Raage ute sitange se kic ɓo naaɗe gɔtɔ; gaŋ Parizige se paac tooko ɔɔ nakgen se utu. 9 Gɔtn se, naaɗe iiŋ ul taara gajalaŋ. Ɔɔ maakŋ Parizige tu se, jee mɛtiŋge se jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage, naaɗe se iiŋ taaɗ makɔŋ ɔɔ: «Gaabm se, j'ɔŋte 'kɔkiŋki mindiŋa taa naaŋ lɛ tuj te ɗim eyo. Kaaɗn naane kɔɗn Raa gam lɔ ɗim gam ɓo, taaɗiŋga lɛ ɗaam.» 10 Aan gɔɔ naaɗe ul taar gajalaŋ ɔŋ ey se, ɔl bubm asgarge se kic ɓo ɓeere ɓaa ɔkiŋa ɔɔ sɔm naaɗe an tɔɔl ute Pɔl se cɛrɛ. Taa naaŋ se ɓo naaŋ taaɗ asgarge tu ɔɔ: «'Bɔɔy 'ɓaaki maakŋ jeege tun ese, ɔɔ Pɔl se ɔk ɓaansiŋkiro maakŋ *ɓee kɛn tɔɔgŋ kɛn asgarge lee toom maak ki se ara.» 11 Gaŋ maakŋ nɔɔr kɛn ese se sum ɓo, Mɛljege ɓaaɗo teec naan Pɔl ki ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Aay kaami! Aan gɔɔ naai 'taaɗoga taa maama jeege tun Jeruzalɛm ki se, bɛɛki num, 'ɓaa taaɗn saaɗum jeege tun maakŋ gɛgɛr kɛn *Rɔm ki kici.»

Jeege ɛnd tɛl gɛn kutn Pɔl

12 Mɛtbeeŋki se, Yaudgen mɛtiŋge dɔɔk taarɗe ɔɔ naam roɗe naan Raa ki ɔɔ: «Pɔl se, jaay k'tɔɔliŋ te ey num, naaje se j'kɔs eyo ɔɔ j'kaay eyo.» 13 Jee jaay naam roɗe naan Raa ki taa taar se, naaɗe se cir gaabge si-sɔɔ. 14 Jee se ɓaa ɔŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Naaje se k'naamga naam roje naan Raa ki, kɛn Pɔl se jaay k'tɔɔliŋ te ey num, naaje se j'kɔs eyo ɔɔ j'kaay eyo. 15 Bin se, 'ɓaaki ute ro *jee kaakŋ mɛtn taarge se, 'ɓaa ɔŋki magal asgarge se 'taaɗiŋki ɔɔki ŋ'ɔk ŋ'ɓaano ute Pɔl gɔtn kɔjŋ bɔɔr ki ara. Naase se 'tɛɗki raay aan gɔɔ jee kɛn je kaakŋ kɔkŋ mɛtn taariŋ jiga. Gaŋ naaje se lɛ, k'ɗaapga ɗaap roje kɔr naaŋ 'kaan gɔtse ki ey sum ɓo, naaje j'aŋ tɔɔlɔ.»

16 Num gaŋ, taar se ɓaa ooc bi goon gɛnaa Pɔl kɛn mɛnda. Naaŋ naar iiŋ *ɓee kɛn tɔɔgŋ kɛn asgarge lee toom maak ki se ɔɔ ɛnd ɔŋ Pɔl se ɔɔ aaliŋ biŋ ki. 17 Maakŋ magal asgarge tu se, Pɔl daŋɔ deb kalaŋ ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ: «Goon kɔɗn ese se, ɔk ɓaansiŋ gɔtn bubm asgarge tu, taa naaŋ se ɔk taara je aŋ taaɗa.» 18 Gɔtn se, magal asgarge se ɔk ɓaansiŋo gɔtn bubm asgarge tu se, ɔɔ ɗeek bubm asgarge tu ɔɔ: «Pɔl debm daŋgay se ɓo, daŋumo ɔɔ taaɗum ɔɔ 'ɓaano ute goon kɔɗn ese se, taa naaŋ se ɔk taara je ai taaɗa.» 19 Gɔtn se, bubm asgarge se ɔk goon kɔɗɔ se jiŋ ki ɔɔ iik tɔɔkiŋsiŋ cɛɛs ki ɔɔ tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Taari naai 'je am taaɗ se tap ɓo, taar ɗi?» 20 Anum, goon kɔɗɔ se taaɗiŋ mɛtn taariŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Maam m'booy Yaudge se, dɔɔkga taarɗe ɔɔ utu 'tɔnd mɛti. Taa Pɔl se, naaɗe je ɔɔ mɛtbeeki se, naai ansiŋ ɓaa naan Yaudge tun jee kaakŋ mɛtn taarge ɔɔ naaɗe se lɛ, 'tɛɗn raay aan gɔɔ jee kɛn je kaakŋ kɔkŋ mɛtn taariŋ jiga se. 21 Num gaŋ, taar naaɗe se ɔŋte kuunu taa gaabge cir si-sɔɔ se oom koom Pɔl, taa naaɗe naamga naam roɗe naan Raa ki ɔɔ kɛn naaɗe jaay tɔɔliŋ te ey num, naaɗe se 'kɔs eyo ɔɔ 'kaay eyo. Ɔɔ kɛn ɔɔp se, naaɗe booy kɛn naai aɗen tookŋ taarɗe sum.» 22 Kɛn goon kɔɗɔ se jaay taaɗ mɛtn taariŋ aas se, bubm asgarge se taaɗiŋ ɔɔ: «Mɛtn taar kɛn naai taaɗum mɛtiŋ se, ɔŋte taaɗn nam ki.» Jaay ɓo, naaŋ ɔliŋ ɓaao.

Pɔl k'j'uun k'ɓaansiŋ maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki

23 Gɔtn se, bubm asgarge daŋɔ maakŋ magal asgarge tu se, gaabge dio ɗeekɗen ɔɔ: «'Daŋ 'tuskiro asgarge kaar-dio, jee sɛndge si-cili ɔɔ asgargen lee

ute bɔɔrɗe se kic ɓo kaar-dio. 'Ɗaapki rose, taa kaaɗn kɛɛski se, naase aki ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki. 24 'Ɗaapki sɛndgen kɛn Pɔl 'kookŋ kiŋg do ki se kici, taa ansiŋ̃ki ɓaa gɔtn Pɛliks kɛn magal taa naaŋ Jude ki se ute lapia.» 25 Gɔtn se, naaŋ̃ raaŋiŋ̃ maktub ɔɔ maakŋ maktubiŋ̃ ki se, naaŋ̃ taaɗiŋ̃ ɔɔ:

26 Kɛse maam Klɔdius Lisias ɓo m'raaŋi maktubm ese. Maam m'raaŋ m'ɔli tɔɔsɛ naai Pɛliks, kɛn magal taa naaŋ Jude ki.

27 Maam m'raaŋi se taa gaabm kɛn maam m'ɔk m'ɔliŋ̃ gɔti ki se, ey num Yaudge je aŋ̃ tɔɔlɔ. Naɓo, kɛn maam m'booy jaay j'ɔɔ gaabm se kɔɗ *Rɔmɛ se, taa naaŋ̃ se, maam m'ɓaaɗo ute dɔɔl asgarumge jaay ɓo m'ɔk m'ɔɔɗiŋ̃o jiɗe ki. 28 Aan gɔɔ maam m'je m'jeel mɛtn taar kɛn Yaudge ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ se, maam m'ɔkŋ ɓaansiŋ̃o naan jeege tun lee aakɗen mɛtn taarɗege se. 29 Kɛn maam jaay m'booy mɛtn taarɗe se, m'ɔŋiŋ̃ gaabm se naaɗe ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ taa *Ko Taar Raaɗe. Gaŋ gɛn naajege num, gaabm se tɛɗ te ɗim jaay 'kaasn j'ansiŋ̃ tɔɔlɔ, ey lɛ j'ansiŋ̃ kɔl daŋgay ki se eyo. 30 Tɛr k'j'ɔɔjum j'ɔɔ Yaudge se dɔɔkga taarɗe gɛn kutiŋ̃a. Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'naar m'ɔliŋ̃ gɔti ki, ɔɔ jee kɛn ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ se lɛ, kɛn naaɗe ɔk taar ɗim num ɔŋ̃ɗe naaɗe ai ɓaa taaɗn mɛtiŋ̃ naai ki.

31 Gɔtn ese sum ɓo, asgarge iiŋ̃ tɛɗ nakŋ kɛn bubm asgarge taaɗɗesiŋ̃ se. Naaɗe ɔk Pɔl ɔɔ maakŋ nɔɔr kɛn ese sum ɓo, naaɗe uun bɔɔy ɓaansiŋ̃ gɔtɔ kaam kalaŋ k'daŋiŋ̃ Antipatris. 32 Mɛtbeeŋ̃ki se, asgargen ɓaa ute jɛɗege se, ɔk tɛrl ɓaaɗo *ɓee kɛn tɔɔgŋ kɛn naaɗe lee toom maak ki se, ɔɔp jee sɛndge kalɗe ki sum ɓo, ɓaan ute Pɔl. 33 Kɛn jee se jaay aan maakŋ gɛgɛr kɛn Sezare ki se, maktubm kɛn bubm asgarge raaŋ ɛɗɗesiŋ̃ jiɗe ki se, naaɗe ɛɗiŋ̃ ji magal kɛn taa naaŋ Jude kɛn iŋg gɔtn ese se. Ɔɔ Pɔl se kic ɓo, naaɗe ɛɗiŋ̃siŋ̃ kaam jiŋ̃a. 34 Kɛn magal taa naaŋ Jude ki jaay dooy maktubm se aas se, naaŋ̃ tɔnd mɛtn Pɔl ɔɔ: «Naai tap ɓo kɔɗ ɗi?» Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Maam se, m'iiŋ̃o taa naaŋ kɛn Silisi ki.» 35 Ɔɔ kɛn magal taa naaŋ Jude ki jaay booy taar Pɔl se, naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Jee ɔkki mindi se jaay ɓaaɗoga sum ɓo, maam m'utu m'booy mɛtn taari se.» Gɔtn se, naaŋ̃ ɓaa ɔliŋ̃ k'bɔɔbiŋ̃ maakŋ ɓee kɛn *Ɛrɔd iiŋiŋ̃ se.

24

Pɔl j'ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ naan Pɛliks ki

1 Kɛn Pɔl aan Sezare ki jaay tɛɗ ɓii mii se, naaŋ̃ kɛn se, Ananias kɛn *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge kandum se, naaɗe ɔko gaaba kalaŋ roŋ̃ Tartɛlus. Ɔɔ gaabm se jeel kɔjŋ̃ bɔɔrɔ k'ɓaaɗo tɛlɛ Sezare ki. Gɔtn se, naaɗe sakak Pɔl gɔtn magal kɛn taa naaŋ Jude ki se. 2 Kɛn naaɗe aan se, magal taa naaŋ kɛn gɔtn ese ɔl k'daŋo Pɔl ɔɔ gɔtn ese sum ɓo, Tartɛlus se, baagiŋ̃ kɔk mindiŋ̃a. Naan magal taa naaŋ kɛn gɔtn ese, naaŋ̃ taaɗ ɔɔ: «Jaamus, barka ute naai jaay ɓo ɓɔrse naaŋje ɗaap se. Ɔɔ ute mɛtɛki se sum ɓo, ɓɔrse naai 'noogjen j'iŋg lapia ute maraadje se. 3 Maakŋ naaŋje ki se, gɔtɔ ɓaa se paac daayum naaje k'tɔɔmi taa bɛɛ kɛn naai tɛɗjen se. 4 'Bɔrse se, maam m'je m'ai tujŋ̃ naabi eyo, num 'mooyje uɗ bi do mɛtn taar kɛn naaje j'ai taaɗ se. 5 Gaabm ese se, naaje j'ɔŋiŋ̃ naaŋ̃ debm jig eyo. Naaŋ̃ se ɓo, kɛn lee ɛc Yaudgen gɔtɔ ɓaa se paac ɔɔ jee uun ɗoobm kɔɗ Nazarɛt se lɛ, naaŋ̃ ɓo bubɗe. 6 Ey num, naaŋ̃ ɓo je an tujŋ̃ te *'Bee Raa se kici. [Taa naaŋ̃ se ɓo, naaje k'j'ɔkiŋ̃o ɔɔ k'je j'aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki aan gɔɔ kɛn *Ko Taar Raaje taaɗjen ro ki. 7 Gaŋ gɔtn se, bubm asgarge ɓaaɗo ute asgariŋ̃ge ɔɔɗiŋ̃ ute taa tɔɔg jije ki. 8 Naaŋ̃ taaɗjen ɔɔ debm jaay je kɔkŋ mind Pɔl num aɗe ɓaa gɔti ki.]* Anum, Jaamus, naai mala ɓo 'tɔnd mɛtn gaabm se. Ute taar kɛn naaŋ̃ ai taaɗ se sum ɓo, naai 'jeel taar kɛn naaje

* **24:8** Taar se (6b-8a) maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ̃ se, mɛtiŋ̃ge maakɗe ki se gɔtɔ.

k'taaɗ roŋ ki se, taar mɛt ki.» 9 Yaudgen ɓaaɗo ute naaŋ se kic took do taar kɛn se ɔɔ taaɗ ɔɔ: «Ɗeere, taar naaŋ taaɗ se, mɛt ki.»

Pəl taaɗ mɛtn taariŋ Pɛliks ki

10 Gətn se magal taa naaŋ Jude ki se, tɛɗ ute jiŋ Pəl ki ɔɔ ŋ'taaɗa. Naaŋ kɛn se, Pəl ɛɛp taariŋ ɔɔ: «Jaamus, m'jeele gətn naai baag kəjŋ bɔɔrə do Yaudge tu sum se, ɔkga ɓaara dɛna; taa naaŋ se ɓo, maam m'ɓeer eyo kɛn m'ai taaɗn mɛtn taarum se. 11 Gətn m'ɓaaɗo Jeruzalɛm ki gɛn keem *Raa daan bɔɔr *Ɓee Raa ki sum se, aas te ɓii sik-kaar-di eyo. Taarum m'taaɗi se, kɛn naai 'tuur mɛtiŋ kic ɓo aŋ kɔŋiŋ ɗoobiŋ ki. 12 Daan bɔɔr Ɓee Raa ki lə maakŋ *ɓeege tun Yaudge lee tusn maak ki, ey lɛ maakŋ gɛgɛr ki gətn kɛn jeege lee tusn se kic ɓo, naaɗe, ɓii kalaŋ, ɔŋum te naaj naaj te jeege eyo ɔɔ m'ɔɔs kɔɔs mɛtn jeege eyo. 13 Mɛtn taar naaɗe jaay ɔkum mindum ro ki se, naaɗe aisiŋ kɔŋ taaɗn mɛtiŋ tal tal eyo.

14 «'Booyo m'ai taaɗa: nakŋ maam m'jeel se, maam se m'uun ɗoobm Raa bubjege ute ɗoobm kɛn naaɗe aakiŋ aan gɔɔ ɗoobm se ɗoobm jig eyo. Ey num, maam kic m'aal maakum do taarge tun k'raaŋiŋo maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kɛngen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkiŋ se kici. 15 Maam se, m'ɔnd dom do Raa ki ɔɔ do mɛtn taar kɛn Raa utu dur jeege daan yoge tu jee kɛn tɛɗ naka ute ɗoobiŋa ɔɔ kɛngen tɛɗ naka ute ɗoobiŋ eyo aan gɔɔ naaɗe kici. 16 Taa naaŋ se ɓo, daayum maam m'aay kaamuma m'lee naan Raa ki ɔɔ naan jeege tu se ute maakŋ kalaŋ. 17 Maam se, m'ɔkga ɓaara dɛna m'ɓaaɗo te Jeruzalɛm ki eyo. Num, kɛn ɓərse jaay m'ɓaaɗo se, m'ɓaano ute nakŋ noogŋ jee daaygen maakŋ naaŋum ki ɔɔ m'ɓaano ute *sɛrkɛ Raa ki kici. 18 Naaŋ kɛn se, naaɗe ɔŋum daan bɔɔr Ɓee Raa ki m'tug m'ɗaap ɗaap rom naan Raa ki. Kaaɗ kɛn se lɛ, jeege tus te cɛɛm ki eyo ɔɔ jeege lɛ ul te taar ey kici. 19 Gaŋ Yaudgen iiŋo taa naaŋ Azi ki se ɓo, jee mɛtiŋge ɓaaɗo ɔŋuma. Kɛn bɛɛŋ ki se, kɛn maam jaay m'tujga ɗim num naaɗe se ɓo, jee kɛn aɗe ɓaa naani ki am kɔkŋ minduma. 20 Ey lɛ, jee kɛn ɓaaɗo naan naai ki ara ki se, kaaɗ kɛn jaay naaɗe ɔkuma mindum naan Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn taarge se, k'taaɗum nakŋ kɛn maam m'tujga se. 21 Nakŋ kɛn maam m'jeel se, m'taaɗga ɓo taara kalaŋ: kaaɗ kɛn maam m'ɗaaro daan naaɗe ki se, maam m'uuno mindum raan ɔɔ m'ɗeekɗeno m'ɔɔ, jaaki jaay naase 'je amki kəjŋ bɔɔrə dom ki se, taa maam m'aalga kaal maakum do Raa kɛn utu dur jeege daan yoge tu se!»

22 Pɛliksn magal taa naaŋ Jude se, Ɗoobm Isa sum se, naaŋ jeel mɛtiŋa. Taa naan se ɓo, naaŋ ɗeekɗen ɔɔ: «'Booyki, ɔŋki Lisiasn kɛn bubm asgarge se jaay ɓaaɗo gətn ara ki sum ɓo, maam m'asen kaakŋ mɛtn taarse se.» 23 Gətn se Pɛliks ɔl magal asgargen naaŋ ɔniŋ Pəl kaam jiŋ se, ɔɔ ŋ'ɓaa ŋ'bɔɔb Pəl se maakŋ daŋgay ki naɓo j'ɔniŋ ɗoobo ɔɔ j'ɔnte gaasn jeenge taa ɓaaɗo aŋ lee kaaka ɔɔ aŋ kaakŋ doŋ ki.

Pəl tiŋg maakŋ daŋgay kɛn gətn ese ɓaara dio

24 Kɛn tɛɗ ɓii kandum se, Pɛliks ute mɛndiŋ Drusil kɛn mɛnd Yaud se, ɔl k'daŋo Pəl, taa naaɗe se, je Pəl aɗen taaɗn mɛtn taar ɗoobm *al-Masi, Isa. 25 Num gaŋ, kaaɗ kɛn Pəl jaay baagɗen taaɗn ɔɔ: «Bɛɛki num, debkilimi se, 'tɛɗ nakŋ ute ɗoobiŋa naan Raa ki ɔɔ bɔɔbm roŋa, taa Raa se, ɓii kalaŋ, utu kəjŋ bɔɔrə do jeege tu.» Kɛn Pɛliks jaay booy taar se, nirliŋ ɓaa teece. Gətn se, naaŋ ɗeekiŋ ɔɔ: «Ɓərse se, iiŋ 'ɓaa gəti ki, 'tɛɗga jaay səm, maam m'aio daŋa.» 26 Naaŋ saap ɔɔ kaaɗn naane Pəl aŋ kɛɗn gurs lɛ ɗaam, taa naaŋ se ɓo, naaŋ daŋ ɗɔɔliŋ cɔk cɔk gɛn kɛɛs ute naaŋ se.

27 Kɛn Pɛliks jaay tɛɗ ɓaara di se, Porsius Pɛstus se kˈɓaaɗo jˈɔliŋ̃ gɔɔŋ̃ ki. Aan gɔɔ Pɛliks je raapm maakŋ Yaudge se, naaŋ̃ ɓaa ɓaa se ɔŋ̃ Pɔl tiŋg maakŋ daŋgay ki gɔtiŋ̃ ki.

25

Pɔl naan Pɛstus ki

1 Kɛn Pɛstus jaay aan Sezare ki, tɛɗ ɓii mɔtɔ sum se, gɔtn se naaŋ̃ ook ɓaa Jeruzalɛm ki. 2 Kɛn naaŋ̃ jaay aan Jeruzalɛm ki se, *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ute magal Yaudge se, ɓaaɗo sakak Pɔl gɔtiŋ̃ ki. Gɔtn se, naaɗe taaɗ dɔɔk taara, 3 ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃ ɔɔ: «Bɛɛki num, naaje kˈje Pɔl se, ajensiŋ̃ kɔŋ̃ aɗe ɓaa Jeruzalɛm ki ara.» Taa naaɗe se, oom koom Pɔl taa kɛn naaŋ̃ jaay ɓaa ɓaa num, naaɗe aŋ̃ tɔɔl ɗoob ki. 4 Gaŋ gɔtn se, Pɛstus tɛrlɗen ɔɔ: «Pɔl se, utu daŋgay ki Sezare ki naane ɔɔ maam kic mˈtɛɗga sum ɓo mˈutu mˈtɛrl naane. 5 Ɔŋ̃ki magalsege kandum se ˈɓaa ute maam tɛlɛ. Ɔɔ kɛn gaabm se jaay tujga ɗim lɛ, amki ɓaa taaɗn mɛtiŋ̃ naane.»

6 Kɛn Pɛstus aan Jeruzalɛm ki se, naaŋ̃ tɛɗo ɓii marta lɔ ɓii sik sum. Kɛn naaŋ̃ jaay tɛrl ɓaa Sezare ki se, mɛtbeeŋ̃ki sum ɓo, naaŋ̃ ɓaa iŋg gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki ɔɔ ɔl kˈɓaa kˈdaŋo Pɔl. 7 Kɛn Pɔl jaay aan gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki se, Yaudgen iiŋ̃o Jeruzalɛm ki ɓaaɗo ute Pɛstus se, ɓaaɗo guruginˌa ɔɔ baagiŋ̃ tɔɔl taargen iŋg kus dɛna doŋ̃ ki. Naɓo taarɗegen naaɗe taaɗ se, debm jaay kɔŋ taar mɛt kɛn aŋ̃ kɔkŋ mindiŋ̃ tap ɓo, gɔtɔ. 8 Gaŋ Pɔl taaɗ mɛtn tariŋ̃ ɔɔ: «Maam se, mˈtuj te *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Yaudge tu se eyo, mˈtuj te *Bee Raa eyo ɔɔ Gaar magal iŋg *Rɔm ki kɛn kˈdaŋiŋ̃ Sezar se kic lɛ, mˈtujiŋ̃ te ɗim eyo.»

9 Gaŋ Pɛstus je raapm maakŋ Yaudge se, taaɗ Pɔl ki ɔɔ: «Kɛn ˈkookŋ ɓaa Jeruzalɛm ki jaay jˈai ɓaa kaakŋ mɛtn taari naanum ki se ˈtook la?» 10 Gaŋ Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Aan gɔɔ maam mˈɓaaɗoga gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr kɛn gɛn Sezar ɗey se, maam mˈje jˈam kɔjŋ̃ bɔɔrɔ gɔtn ara. Taa Yaudge se lɛ, maam mˈtujɗen te ɗim eyo aan gɔɔ kɛn naai kic ˈjeeliŋ̃ tak se. 11 Ɗeere, kɛn maam jaay mˈtujga ɗim lɔ tɛɗga nakŋ jaay aas tɔɔlum se, naaŋ̃ se, maam mˈtooko jˈam tɔɔlɔ. Num gaŋ jee ɔkum mindum se lɛ, nakɗe mɛt ki eyo; bin se, nam tap ɓo am kɔŋ kɔkŋ kɔlum jiɗe ki eyo. Maam se, jˈam ɓaa kɔjŋ̃ bɔɔrɔ naan Sezar ki.» 12 Kɛn Pɛstus jaay booy taar se, gɔtn se naaŋ̃ ɓaa taaɗ ute jeeŋ̃ge, jaay ɓo ɓaaɗo tɛrl Pɔl ki ɔɔ: «Naai ˈje jˈai kɔjŋ̃ bɔɔrɔ naan Sezar ki ɗey se, ɓɔrse maam mˈai kɔli ˈɓaa naan naaŋ̃ ki.»

Pɛstus daŋ ɓaano ute Pɔl naan Gaar Agripa ki

13 Kɛn naaɗe aak mɛtn taar Pɔl jaay tɛɗ ɓii kandum se Pɛstus aan Sezare ki, gɔtn se Gaar Agripa ute gɛnaaŋ̃ mɛnda, roŋ̃ Berenis, ɓaaŋo tɛɗn tɔɔsɛ. 14 Aan gɔɔ naaɗe tiŋgga ɓii dɛna gɔtn ese se, ɓii kalaŋ Pɛstus taaɗiŋ̃ mɛtn taar Pɔl se, ɔɔ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Kɛn Pɛliks ɓaa ɓaa se, naaŋ̃ ɔŋga gaaba kalaŋ maakŋ daŋgay ki ara. 15 Kaaɗ kɛn jaay maam mˈiŋgo Jeruzalɛm ki se, *magalgen gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu ute magal taa ɓee Yaudge se, ɓaaɗo sakakiŋ̃ gɔtum ki ɔɔ ɗeekum ɔɔ: ‹Gaabm se ɔjiŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki.› 16 Ɔɔ maam mˈtɛrlɗen mˈɔɔ: ‹Naaje *Rɔmɛge se, deba se jˈaak mɛtn taariŋ̃ jaayo. Taa jee ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ se, aɗe ɓaa kˈbooy mɛtn taarɗe ɔɔ mɛtn taar naaŋ̃ kici, ey num jˈaŋ̃ kɔŋ kɔjŋ̃ bɔɔr doŋ̃ ki, bin sum eyo.› 17 Gɔtn se, magal Yaudge se, iiŋ̃ ɓaaɗo ute maama Sezare ki, ɔɔ maam kic mˈtooɗ te bi do taar kɛn se eyo. Mɛtbeeŋ̃ki sum ɓo, maam mˈɓaaɗo gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki ɔɔ mˈɔl kˈdaŋ kˈɓaano ute Pɔl. 18 Kɛn jee kɛn ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ jaay aan se, maam mˈsaap mˈɔɔ kaaɗ naane, naaɗe ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ se do nakge tun *kusiŋ̃ kɛn naaŋ̃ tɛɗa. Num gaŋ, do nakge tun kɛn naaɗe ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ se, kɛn mɛt ki tap ɓo, maam mˈɔŋ te eyo. 19 Gaŋ maam mˈɔŋɗe se, naaɗe naaj naaj ɓo do ɗoobm naaɗe Yaudge tu ɔɔ do gaab ki kalaŋ kˈdaŋiŋ̃ Isa. Gaabm ese se

ooyga kooyo, naɓo gaŋ Pəl ɔɔ gaabm se utu iŋg zɛɛrɛ daayum. 20 Taa naaŋ̃ se
ɓo, taargen bin se, maam se m'jeel taaɗ mɛtiŋ̃ eyo. Naaŋ̃ kɛn se ɓo, maam
m'taaɗ Pəl ki m'ɔɔ ŋ̃'je num ŋ̃'ɓaa Jeruzalɛm ki j'aŋ̃ ɓaa kaakŋ mɛtn taariŋ̃
naane. 21 Gaŋ Pəl baate tookŋ do taar kɛn se. Naaŋ̃ ɗeek ɔɔ: ‹Naaŋ̃ se, j'aŋ̃ ɓaa
kəl gɔtn Sezar ki se ɓo aŋ̃ ɓaa kaakŋ mɛtn taariŋ̃a.› Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'əl
asgarumge utu bɔɔbiŋ̃ maakŋ daŋgay ki, bini ɓii kɛn m'aŋ̃ kəliŋ̃ gɔtn Sezar ki.»
22 Gɔtn se, Gaar Agripa taaɗ Pɛstus ki ɔɔ: «Gaabm se, maam kic m'je booy
mɛtn taariŋ̃a.» Ɔɔ Pɛstus tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛse jiga. Mɛtbeeki sum ɓo, naai utu 'booy
mɛtn taariŋ̃a.»
23 Mɛtbeeŋ̃ki se, Gaar Agripa ute gɛnaaŋ̃ mɛnda roŋ̃ Berenis, naaɗe tuso kal
gaariŋ̃ge ɔɔ ɓaaɗo ute magal asgarge ute magalgen gɛn maakŋ gɛgɛr gɔtn ese.
Naaɗe ɓaaɗo ɛnd maakŋ ɓee kɛn jeege lee tusn se. Gɔtn se, Pɛstus ɔl k'daŋ
k'ɓaano ute Pəl. 24 Ɔɔ Pɛstus ɛɛp taariŋ̃ ɔɔ: «Gaar Agripa ɔɔ naasen iŋgki ute
naaje maakŋ ɓee ki ara ki paac, aakki, kɛse ɓo gaabm se, Yaudge ute dɛnɗe
ɓaaɗo ɔŋum Jeruzalɛm ki bini k'ɓaaɗo Sezare ki ara. Naaɗe taaɗum mɛtn taar
gaabm se ɔɔ tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ: ‹Gaabm se, k'tɔɔliŋ̃ naatn!› 25 Ɔɔ kɛn maam jaay
m'booy mɛtn taariŋ̃ se, m'ɔŋiŋ̃ naaŋ̃ se tuj te ɗim jaay 'kaasn j'ansiŋ̃ tɔɔl ro
ki eyo. Num gaŋ naaŋ̃ mala taaɗ ɔɔ j'ansiŋ̃ ɓaa naan Gaar magal kɛn iŋg Rɔm
ki ɗey se. Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'je m'aŋ̃ kəl gɔtn naane. 26 Num maam se,
taar m'kɔŋ jaay m'raaŋ Gaar magal kɛn iŋg Rɔm ki se, m'ɔk eyo. Taa naaŋ̃ se
ɓo, maam m'ɔkŋ m'ɓaansiŋ̃o naanse ki ɔɔ kɛn tap tap se, naan naai Agripa ki,
taa gaabm se jaay 'booyiŋ̃kiga mɛtn taariŋ̃ num. Bin sum ɓo, amki kɔŋ mɛtn
taar kɛn maam m'raaŋ Gaar magal kɛn iŋg Rɔm ki se. 27 Ey num, kɛn debm
daŋgay jaay j'ɔŋ te nakŋ kɛn naaŋ̃ tuj te ey se, j'aŋ̃ kɔkŋ kəl Rɔm ki j'ɔɔ ɗi?»

26

Pəl taaɗ mɛtn taariŋ̃ naan Gaar Agripa ki (NJKN 9.1-30, 22.1-21)

1 Gɔtn se, Gaar Agripa taaɗ Pəl ki ɔɔ: «Ɓərse j'ɔŋ̃iga ɗoobo 'taaɗ mɛtn taari.»
Naaŋ̃ kɛn se, Pəl uun jiŋ̃ raan tɛɗɗen tɔɔsɛ jaay baagɗen taaɗn mɛtn taariŋ̃a
ɔɔ: 2 «Gaar Agripa, jaaki maam m'ɗaar naani ki ara se, maakum raap aak eyo.
Taa maam m'ɔk ɗoobo gɛn taaɗn mɛtn taargen Yaudge lee ɔkum mindum se.
3 Taa naai lɛ, 'jeele nakŋ bubɗegen naaɗe lee tɛɗa ute do taargen naaɗe lee
naaj do ki se. Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'eemi nɔɔ mɛti ki ɔɔ uɗum bi do taar
kɛn maam m'ai taaɗ se.
4 «'Booy m'ai taaɗa: Yaudge paac se 'jeeluma taa maam lɛ m'teep daanɗe
ki Jeruzalɛm ki ara. 5 Do dəkiŋ̃ tap ɓo, naaɗe 'jeeluma, maam se m'uun
ɗoobm *Parizigen tɛɗiŋ̃ ɔɔŋ̃ dɛn se. Naaɗe se jeele kɛn naaɗe je kic ɓo am
tɛɗn saaɗumge. 6 Jaaki jaay k'j'ɔk k'ɓaansumo gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ki se, taa maam
m'ɔndga kɔnd dom do nakge tun *Raa taaɗo bubjege tu ɔɔ utu ajeki kɛɗ se.
7 Taa naaŋ̃ se ɓo, taa ɓeejegen sik-kaar-di se eem Raa nɔɔrɔ katara; taa naaɗe
ɔnd doɗe ɔɔ utu kɔŋ nakgen kɛn Raa taaɗ ɔɔ utu ajeki kɛɗ se. Bin ɓo Gaar
Agripa, maam kic m'ɔnd dom do nakge tun se kici, ɔɔ taa naaŋ̃ se ɓo, Yaudge
lee ɔkum mindum se. 8 Bin num, gɛn ɗi jaay naase Yaudge ɔɔki Raa se 'kɔŋ dur
jeegen ooyga kooy ey se?
9 «Ɗeere, maam kic maakŋ saapum ki se, ute ɗoobm gay kic ɓo m'ɗo ɗo
m'je ro Isan kɔɗ Nazarɛt se se 'tɛɗn gɔtɔ. 10 Kɛse ɓo nakŋ kɛn maam m'tɛɗo
Jeruzalɛm ki. Naaŋ̃ kɛn se, *magalgen gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu se ɓo,
undumo kulu ɔɔ maam se, jee aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki se, jeege
dɛna kɛn m'tɔk m'ɔmbɗeno daŋgay ki. Ɔɔ kɛn naaɗe jaay dɔɔk taarɗe gɛn tɔɔlɗe
lɛ, maam kic m'took ute naaɗe. 11 Maam m'lee m'dabarɗe maakŋ *ɓeege tun

kɛn Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se maam m'tɛɗɗe ute taa tɔɔgɔ. M'je naaɗe an rɛsn ute ɗoobm Isa se. Maakum jaay taarum doɗe ki se, ɔlum bini m'ɓaa m'dabarɗen maakŋ gɛgɛrge tun kɛn maakŋ taa naaŋ Yaudge te eyo kici.»

12 Tɛr Pɔl taaɗ Agripa ki ɔɔ: «Taa naaŋ̃ se ɓo, ɓii kalaŋ *magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raage tu se, ɔlum ɔɔ m'ɓaa Damas ki gɛn ɓaa tɔkŋ jee kɛn aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi kɛn gɔtn naane se. 13 Gaar Agripa, kɛn maam m'utu m'ɓaa ɓaa ɗoob ki jaay kaaɗa aan katara ki se, maam m'aak pooɗo raap lak lak iiŋ̃o maakŋ raa ki. Ɔɔ pooɗn se, raap cir kaaɗa, ɓaaɗo deebje maam j'utu jee k'ɓaa ɓaa ɗoob ki tɛl se. 14 Gɔtn se, naaje paac k'si naaŋ ki ɔɔ maam m'booy mind deba taaɗum ute taar naaŋ Yaudge ɔɔ: ‹Sɔl, Sɔl, naai 'dabarum tap ɓo taa ɗi? Kɛse naai 'dabar roi cɛrɛ aan gɔɔ maal kɛn ɔŋ̃ roŋ̃ mɛliŋ̃ dabariŋ̃ ute mɛmɛyɛ se*.› 15 Maam m'tɔnd mɛtiŋ̃ m'ɔɔ: ‹Mɛluma, naai tap ɓo naŋa?› Ɔɔ Mɛljege tɛrlum ɔɔ: ‹Maam ɓo Isan kɛn naai 'lee dabariŋ̃ se. 16 Num gɔti ki se, iiŋ̃ ɗaar raan. Maam m'teeco naani ki se, m'bɛɛr m'ɔɔɗi taa am tɛɗn debm tɛɗn naabuma. Jaaki, m'teeciga naani ki naai aakumga ute kaami se, maam m'utu m'teec naani ki ɔɔ m'ai taaɗn nakgen kuuy daala. 17 Yaudge ute jeegen Yaudge eyo kɛn maam m'ɔli gɔtɗe ki se, maam m'ai kaaj jiɗe ki. 18 Maam m'ɔli gɔtɗe ki se taa aɗe kɔɔɗn kaamɗe 'kaaka. Ute naaŋ̃ se jaay ɓo, naaɗe aɗe teecŋ̃ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se, ɔɔ aɗe ɓaa gɔt kɛn wɔɔrɔ. Ɔɔ naaɗe aɗe teecŋ̃ maakŋ ji *Bubm sitange tu ɔɔ 'ɓaa gɔtn Raa ki taa Raa se aɗen tɔɔl *kusiŋ̃ɗege ɔɔ naaɗe kɔŋ bɛɗɗe ute jee Raagen *salal se taa naaɗe aalga maakɗe do maam ki.›

19 «Taa naaŋ̃ se ɓo Gaar Agripa, nakŋ Raa teec naanum ki jaay taaɗum m'aakiŋ̃ ute kaamum se, maam m'ɔŋ m'baate te eyo num m'tookga do ki. 20 Gaŋ booyo deet deet se, maam m'taaɗo taar Raa jeege tun Damas ki ɔɔ jeege tun Jeruzalɛm ki ɔɔ m'taaɗ m'dɔɔɗo jeege tun taa naaŋ Yaudge tu paac ɔɔ tɛr m'taaɗɗega jeege tun Yaudge eyo se kici. M'taaɗɗen m'ɔɔ, k'tɛrl kiŋgɗe ɔɔ j'aal maakɗe do Raa ki ɔɔ k'tɛɗ nakgen jiga kɛn 'taaɗn jeege tu ɔɔ naaɗe se 'tɛrlga kiŋgɗe. 21 Taa naaŋ̃ se ɓo, Yaudgen kandum se ɔkum daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔɔ naaɗe je am tɔɔlɔ. 22 Ute naaŋ̃ se kic ɓo, bini jaaki, Raa utu bɔɔbum bɔɔbɔ ɔɔ maam m'utu m'taaɗ taaɗ taariŋ̃ kɛn *Musa ute jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ̃a taaɗo ɔɔ 'tɛɗga num al-Masi utu aɗe ɓaa se. Kɛse ɓo taar kɛn maam lee taaɗ̃ naan jee j'aalɗen maak ki ute jee j'aalɗen maak ki ey kici. Kɛse ɓo taaruma, 23 m'ɔɔ: al-Masi se dabarga ɔɔ naaŋ̃ ooyga ɔɔ maakŋ jeege tun ooyga kooy se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn duro deet daan yoge tu ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm kɛn wɔɔr gɔtɔ Yaudge tu ɔɔ jeege tun Yaudge eyo kici.»

Pɔl taaɗ taara Gaar Agripa ki ɔɔ n̰'aal maakiŋ̃ do Isa ki

24 Kɛn Pɔl jaay utu taaɗ taaɗ mɛtn taariŋ̃ sum ɓo, Pɛstusn kɛn magal taa naaŋ gɔtn ese se uun mindiŋ̃ raan ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Ɓɛrɛ Pɔl, naai se debm dɛrlɛ ɔɔ jeel nakgen kɛn naai ɔk se, biga doi.»

25 Gɔtn se Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Jaamus, maam se, dom bi te eyo. Taargen maam m'taaɗ se, taargen mɛt ki ɔɔ kɛn ute ɗoobiŋ̃a. 26 Ɔɔ Gaar Agripa se lɛ, nakgen deel se naaŋ̃ 'jeel mɛtiŋ̃a. Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'taaɗ naaniŋ̃ ki kic ɓo m'ɓeer ey se; naaŋ̃ se maam m'jeele, nakgen maam m'taaɗ se lɛ, kɛn naaŋ̃ jeel mɛtiŋ̃ ey se gɔtɔ. Taa nakgen deel ɓɔrse ese se lɛ jeege paac booyiŋ̃ga. 27 Gaar Agripa, taar jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo do dɔkiŋ̃ se, tap ɓo naai 'took do ki la? Maam m'jeele, naai se 'tookŋ do taarɗege tu se.» 28 Gɔtn se Gaar Agripa tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Ute taari se, naai saap ɔɔ bin sum ɓo, naai 'naar am tɛɗum m'tɛɗn debm *al-Masi bin aa!» 29 Pɔl tɛrliŋ̃ ɔɔ: «Kɛn ɓɔrse lɔ tɛɗga jaayo,

* **26:14** Mɛmɛyɛ se, maal k'dɔɔkŋ ro duwal sind ki.

maam se m'tɔnd mɛtn Raa. Naai ute jeegen ɓɔrse iŋg 'booyki taar maam m'iŋg m'taaɗsen se, m'je aki tɛɗn aan gɔɔ maama. Naɓo nakŋ maam m'je 'kaan dose ki ey se, ziŋzir kɛn k'dɔɔkŋ sum se sum.»

30 Kɛn Pɔl jaay taaɗ naŋ taariŋ sum se, gɔtn se Gaar Agripa, magal taa naaŋ gɔtn ese, Berenis, ɔɔ jee iŋg ute naaɗe gɔtn ese se, paac se iiŋ ɔŋ gɔtn ese. 31 Kɛn naaɗe jaay iik tɔɔk cɛɛs ki se, naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Gaabm se lɛ, naaŋ tuj te ɗim kɛn aŋ kaasn jaay j'aŋ tɔɔlɔ lɔ j'aŋ kɔkŋ daŋgay ki eyo.» 32 Gɔtn se, Agripa taaɗ Pɛstus ki ɔɔ: «Kɛn gaabm se jaay taaɗ te ɔɔ j'aŋ ɓaa gɔtn Sezar ki ey num, naai aŋ kɔɔɗn kɔlɔ.»

27

*Pɔl j'ɔliŋ ɓaa *Rɔm ki*
(2Kɔr 11.25-26)

1 Naaŋ kɛn se, Pɛstus uun doa ɔɔ j'ajen kɔl taa naaŋ Itali ki ute markaba. Gɔtn se Pɔl ute jee daŋgaygen kuuy se, naaŋ ɔŋɗen kaam ji magal asgar kalaŋ bini k'daŋiŋ Julius. Naaŋ se, maakŋ magalge tun gɛn dɔɔl asgargen gɛn Sezar Ogusta. 2 Markabm j'ookŋ maak ki se, iiŋo gɛgɛr kɛn Adramit ki. Ɔɔ naaŋ se ɓaa ɓaa maakŋ gɛgɛrge tun taa baar kɛn taa naaŋ Azi ki. Gɔtn se, naaje j'iiŋ k'ɓaa. Ɔɔ maakŋ markab kɛn ese se, Aristarkus kɔɗ Masedoan kɛn iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki se kic, utu te naaje.

3 Mɛtbeeŋki se, naaje j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Sidɔŋ ki ɔɔ aan gɔɔ Julius ro Pɔl ki naaŋ bɛɛ ɗey se, naaŋ ɔniŋ ɗoobo gɛn ɓaa kaakŋ mɛɗiŋge, taa naaɗe aŋo kɛɗn nakŋ kɛn aŋ noogo. 4 Kɛn naaje jaay j'iiŋ j'ɔŋ Sidɔŋ se, naaje j'aal gɔɔr ute do jɛŋ taa baar gɛn Sipir, taa ajen gaasn kuulu. Ey num kuulu se, ɔl deeb doje ki. 5 Gɔtn se, naaje j'ɔmb k'gaaŋ baar kɛn taa naaŋ Silisi ute gɛn taa naaŋ Pampili ɔɔ naaje k'j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Mira kɛn taa naaŋ Lisi ki. 6 Kɛn naaje jaay j'aan gɔtn ese se, magal asgarge se, ɔŋ markaba kɛn iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Alekzandri ki ɔɔ kɛn ɓaa ɓaa taa naaŋ Itali ki. Gɔtn se, naaŋ tɔs ɔmbje maak ki.

7 Bii kando kando se, markabje se ɔŋ aŋ dɛn eyo, kɔr jaay j'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Sinid ki se, naaje k'dabarga dɛna. Anum, aan gɔɔ kuulu lɛ ɔl deeb doje ki se, gaasje gɛn ɓaa ute naanje. Naaje j'aalo cɛɛ ool kooy kɛn k'daŋiŋ Salomonɛ gɛn ɓaa kɔŋ gɛgɛr Krɛt ki kɛn maane ɔl gurugiŋ se, taa ajen gaasn kuulu. 8 Kɛn naaje k'ɓaa ɓaa se kic ɓo, k'ɓaa ute dubar. Bini j'aan gɔt kɛn markabge lee ɗaarni gɔtn se k'daŋiŋ *gɔtn ɗaar markabgen bɛɛ*. Naaŋ se cɛɛ gɛgɛr kɛn k'daŋiŋ Lazaya se. 9 Naaje k'ɓaa ɓaa se k'tɛɗga ɗoob ki ɓii dɛna ɔɔ kaaɗ kɛn se, Laa Yaudgen lee eem *Raa taa aɗen tɔɔl *kusiŋɗe se* kic ɓo, deelga. Kaaɗ kɛn ese se, maan baar ki se tooɗ kaam kalaŋ eyo. Ɔɔ markab se lɛ 'kɔŋ kɔmb gaaŋ baar eyo. Taa naaŋ se ɓo Pɔl taaɗɗen ɔɔ: 10 «Mɛɗumge, 'booyki. Baa mɛrtjege se, maam m'aakiŋ utu 'tɛɗn aak kusu, taa markaba ute nakgen maak ki paac se dɛniŋ utu kutu, ɔɔ kɛn tɛɗ te bɛɛ eyo se, naajege kic j'utu j'aki kutu.» 11 Gaŋ magal asgar Rɔmɛge se, uun taar debm tuur markabm ute gɛn mɛl markabge se cir gɛn taar Pɔl. 12 Kɛn aanga kaaɗn kuul ki num, gɔtn ɗaar markabm ese se, jig eyo. Taa naaŋ se ɓo, jee maakŋ markab kɛn ute dɛniŋ se, naaɗe taaɗ ɔɔ: «Ɉ'iiŋ j'ɔŋki gɔtn ese. Bɛɛki num, naaje j'aki ɓaa gɔtn ɗaar markab kɛn k'daŋiŋ Pɛniks se.» Kɛse ɓo gɔtn ɗaar markabgen gɛn jee Krɛt ki. Gɔtn se sak kaam aak gɔtn kaaɗa toocŋni ɔɔ naaɗe se je kiŋg gɔtn naane se bini kaaɗn kuulu se 'deele.

Guduray dɔɔb do baar ki

---

* **27:9** Aak Lb koŋ 16.

13 Kuulu jaay iiŋo do ji jeelje ki ɔɔ baag kɔl salal se, jee maakŋ markab ki
taaɗ ute naapa ɔɔ: «Kɛse ɓo nakŋ kɛn k'saapiŋkiro. Gɔtn mɛrtjege se utu 'kaaŋ
kaama.» Gɔtn se maal magal kɛn naaɗe lee ɗaar markaba se, naaɗe uuniŋo
maakŋ maane ki se naata ɔɔ naaɗe lee ɓaa ute jɛŋ baar kɛn taa naaŋ Krɛt ki se.
14 Kɛn k'ɓaa cɔkɔ sum se, guduray k'daŋiŋ *yurukila* se naar dɔɔbɔ makɔŋɔ do ko
Krɛtge tu ɔɔ ɓaaɗo aal doje ki. 15 Gɔtn se, guduray se ɓaaɗo uun markaba se ɔɔ
jeeŋge se ɔŋ ɔk gaas te markaba se eyo ɔɔ gɔtn se, naaje j'ɔŋ roje guduray tuun
ɓaanje. 16 Kɛn j'aan se, j'ɔŋ gɔtɔ kaam kalaŋ ɔɔ gɔtn se, maane ɔl gurugiŋa ɔɔ
naaŋa se k'daŋiŋ Koda. Gɔtn se ɓo kɛn gaasjen guduray se, naaje se k'dabarga
dɛn jaay ɓo, markabm baatn kɛn lee naakje se, j'uun k'j'aaliŋ do markab kɛn
magal se. 17 Gɔtn se jee markabge se bɔɔy maan jaay dɔɔk ɗaap markabm
magal se ute kɔlɔ, taa naaɗe ɓeer ɓeere ɔɔ sɔm 'koocŋ do kɛɛs kɛn sak kaam
aak Libi se. Taa naaŋ se ɓo, kaagŋ kɛn naaɗe dɔɔk jaay lee gakɗen markabɗe
do baar ki se, naaɗe tuutiŋ ɔŋiŋ bɔɔy maan. Naaŋ kɛn se, naaɗe ɔŋ kuulu ɓo
tɔɔɗ ɓaanje.

18 Mɛtbeeŋki se kic ɓo, guduray se ɔl tɛɗ daama ɔɔ tuun markaba se ɓaaŋ
kaam ara kaam ara. Taa naaŋ se ɓo, jee markabge se, tɔs sin ute nakgen
mɛtiŋgen maakŋ markab ki se, maakŋ baar ki. 19 Ɓii k-mɔtɔge tu se, jee tuur
markabge mala tɔs nakŋ kɛn naaɗe lee tɛɗn naabm markaba se ɔɔ siŋ maakŋ
baar ki. 20 Daan ɓii kando kando se, kaaɗa ute k-dijge se j'ɔŋ j'aakɗe eyo ɔɔ
guduray se lɛ, ɔl tɛɗ daama. Taa naaŋ se ɓo, naaje k'saap j'ɔɔ naaje se j'kɔŋ
kaaj ey sum.

21 Naajen maakŋ markab ki se, j'ɔkga ɓii dɛna j'ɔs te eyo. Gɔtn se, Pɔl iiŋ
ɗaar daanɗe ki ɔɔ ɗeekɗen ɔɔ: «Mɛɗumge, 'booyki! Bɛɛki se, naase akiro 'booy
kuun taar kɛn maam taaɗseno se. Bin se, naase akiro kiiŋ kɔŋ Krɛt eyo. Kɛn
taarum se jaay naase uunkiroga num, kaaɗn naane ɗim tap ɓo 'tuj eyo ɔɔ 'kiig
eyo. 22 Ɓɔrse se, 'booyki m'asen taaɗa: ɔkki maakse tɔɔgɔ, taa maakse ki se,
nam kalaŋ tap ɓo 'kut eyo. Num markaba kaliŋ ki sum ɓo, utu 'kutu. 23 Kɛn
ɔlum jaay m'taaɗ bin se, taa maakŋ nɔɔr kɛn deel se, Mɛlum Raa kɛn maam
m'lee m'eemiŋ se, ɔlo kɔɗiŋ kalaŋ ɓaaɗo teec naanum ki. 24 Ɔɔ naaŋ taaɗum
ɔɔ: ‹Pɔl, ɔŋte ɓeere! Ɗeere, naai utu 'ɓaa naan Sezar ki se. Anum taa naai se,
jee maakŋ markab kɛn ute naai paac se, Raa utu aɗen kaaja.› 25 Taa naaŋ se,
mɛɗumge, aayki kaamse! Maam se m'aal maakum do Raa ki ɔɔ m'jeele taar
kɛn naaŋ taaɗumga se, utu 'kaan gɔɔŋ ki. 26 Naɓo 'jeelki, markabjege se utu
'kɔsn do jɛŋ kɛn kaam gam ɔɔ utu 'tɛrɛcɛ.»

Markaba ute nakiŋgen maak ki se paac utu

27 Kɛn naaje k'do baar kɛn k'daŋiŋ Adriatik se, gɔtn guduray dɔɔbɔ sum se
ɔkga ɓii sik-kaar-sɔɔ ɔɔ guduray se, tuun ɓaanjen kaam ara kaam ara do baar
kɛn se. Ɓii kɛn se aan daan nɔɔr ki se, jee markabge se saap ɔɔ j'aanga gɔɔr
ute naaŋa. 28 Taa naaŋ se ɓo, naaɗe dɔɔk maala taa kɔlki gɛn naam maane.
Kɛn naaɗe jaay undiŋ se, ɔŋ maane se jɛrliŋ aas kɛyɛ sik-dio ɔɔ tɛr naaje j'iik
cɔkɔ se, naaɗe undiŋ daala 'dɔɔjiŋ se, ɔŋiŋ kɛyɛ sik-kaar-mii. 29 Gɔtn se, naaɗe
ɓeere ɔkɗe se saap ɔɔ: «Sɔm, markaba se 'ɓaa kɔsn ro ko kɛn gam.» Taa naaŋ
se ɓo, naaɗe tuun maalgen deer se sɔɔ kɛn naaɗe lee ɗaar markabɗe se bɔɔyɗe
kaam mɔɔtn maakŋ maane ki. Gɔtn se, naaɗe booy nuŋ ki nuŋ ki sum ɓo
gɔtɔ aɗen kiipi. 30 Gaŋ jee markabge se uun bɔɔy maan markabm baatn kɛn
lee naakɗe se ɔɔ naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ: «Naaje se k'ɓaa bɔɔy nakŋ kɛn k'lee
k'ɗaar markaba se maan.» Gaŋ naaɗe nakɗe raaye. Naaɗe se je ɓo 'kaaŋ kɔŋ
markaba se. 31 Gɔtn se, magal asgarge ute asgariŋge se Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «Kɛn
jee se jaay ɔŋɗeki bɔɔy ɔŋga markaba se num, ɓɛrɛ, naase se aki kɔŋ kaaj eyo.»

32 Taa naaŋ se ɓo, asgarge se gaaŋ ute kɔl kɛn k'dɔɔkŋ markabm baat se, ɔɔ
naaɗe ɔŋiŋ ɓaa do baar ki kaliŋ ki.
33 Kɛn naaɗe jaay booy booy nuŋ ki sum ɓo gɔtɔ kiip se, Pɔl taaɗɗen ɔɔ:
«Ɉ'aay kaamɗe, j'ɔs ɗim! Ɔɔ ɓɔrse j'ɔkkiga ɓii sik-kaar-sɔɔ se, naase ɔski te ɗim
eyo ɔɔ iŋgki ɓo uunki kuun nirlse sum. Maakŋ ɓiige tun ese se, ɗim tap ɓo
naase ɔs naamki te eyo. 34 Ɓɔrse, 'booyki m'dɛjse, ɔski jaay anki kɔkŋ tɔɔgɔ taa
maakse ki se, nam tap ɓo kalaŋ, 'kut eyo.» 35 Kɛn naaŋ jaay taaɗ naŋ taariŋ
se, naaŋ uun mappa jiŋ ki ɔɔ tɔɔm Raa naan jeege tun gɔtn ese, jaay ɓo naaŋ
dupiŋa ɔɔ baag kɔsɔ. 36 Kɛn naaɗe jaay aak Pɔl ɔs sum se, gɔtn se naaɗe nirlɗe
ɓaaɗo kaaɗɗe ki ɔɔ naaɗe kic baag kɔsɔ. 37 Maakŋ markab ki se, naaje k'jeege
kaar-dio-ute-sik-cili-kaar-mɛcɛ. 38 Kɛn naaɗe jaay ɔs aasɗe se, gɛm kɛn ɔɔp
maakŋ markab ki se kic ɓo, naaɗe siŋ naatn maakŋ baar ki, taa markaba se
aɗen 'kɔɔpm cɛɛpɛ.

Jeegen maakŋ markab ki se paac nam kalaŋ tap ɓo ut eyo

39 Kɛn gɔtɔ jaay iip se, jee markabge se aak naaŋa naanɗe ki, naɓo naaɗe jeel
gɔt eyo. Gaŋ naaɗe aak taa jɛŋ baar kɛn ɔk ɗoobm kɛn maane ɓaaɗoga num
ɔɔy ɛnd maak ki se, gɔtn se, naaɗe saap ɔɔ: «Bɛɛki num, naaje j'ɗaar markabje
gɔtn ese.» 40 Gɔtn se, naaɗe gaaŋ ute kɔl nakŋ kɛn lee gakɗe markabɗe do baar
ki se ɔɔ nakgen se lɛ naaɗe ɔŋɗe maakŋ baar ki. Naaŋ kɛn se, kaaggen naaɗe
lee tɔɔɗn markaba se lɛ, naaɗe tuutiŋa ɔɔ gɔtn se, naaɗe uun dɔɔk raan kal kɛn
kuulu tɛɗiŋga num lee tɔɔɗ markaba se, taa kuulu se, aɗen tɔɔɗn kɔl do kɛɛs
kɛn taar baar ki se. 41 Kɛn naaɗe jaay aan gɔtɔ kaam kalaŋ se, naaɗe ɓaa ɔs
doɗe do kɛɛs kɛn maakŋ maane ki ɔɔ naan markabɗe se ɓaa ɛnd nɛɓ maakŋ
kɛɛs kɛn ese. Gɔtn se, kuulu ɔl makɔŋ se, uuno maane ɓaaɗo ɔnd tɛrɛciŋ ute
mɛtn markaba se naatn.
42 Kɛn asgarge jaay aak markaba tɛrɛc sum se, naaɗe je an tɔɔl ute jee
daŋgayge se, taa naaɗe ɓeer ɔɔ sɔm maakɗe ki se, deb kalaŋ 'kaaŋ kɔtɔ. 43 Aan
gɔɔ magal asgarge je kaajŋ Pɔl se, taaɗ asgarge tu ɔɔ j'ɔŋte tɛɗn naaŋ se. Gɔtn
se, naaŋ taaɗ jee daŋgayge tu ɔɔ: «Jee jeel maane se, k'j'ɔmb k'teec k'deel
deete.» 44 Tɛr naaŋ taaɗ jeege tun kuuy se ɔɔ: «Jee mɛtiŋge se 'tɔkki kaagŋ
markaba se ɔɔ kɛngen kuuy se lɛ, 'tɔkki nakŋ markabm kɛn tɛrɛcga tɛrɛc se ɔɔ
ɔkki mɛtn jeegen jeel maane se.» Ute naaŋ se ɓo, tɛɗ jeege paac aan do jɛŋ ki
ute lapia.

28

Pɔl aan maakŋ naaŋ kɛn baar ɔl guruginа ɔɔ naaŋ se k'daŋiŋ Malti

1 Kɛn naaje jaay j'aan do jɛŋ ki sum se, k'taaɗjen j'ɔɔ: «Naaŋ baar ɔl guruginŋ
se, roŋ Malti.» 2 Jee naaŋgen gɔtn ese se, naaɗe dɔɔɗ ɔkje jiga. Aan gɔɔ maane
lɛ eeɗ keeɗe ɔɔ kuulu kic lɛ ɔɔŋ dɛn se, gɔtn se naaɗe ɓaaɗo tuuyjen pooɗo taa
k'riibi. 3 Naaŋ kɛn se, Pɔl tɔso ciiri gɛn ɓaa kɔmb pooɗn se; gaŋ gɔtn se, wɔɔjɔ
jaay naam pooɗo se, teec ɓaaɗo teel ji Pɔl ki. 4 Kɛn jee se jaay aak wɔɔjŋ teel
ji Pɔl ki se, naaɗe taaɗ ute naapa ɔɔ: «Gaabm se, debm tɔɔl jeege ɗeer ɗeer. Ey
num, kɛn naaŋ aajga kaaj ɗɛl ɗɛl maakŋ baar ki se, ute naaŋ se kic ɓo, *Raa
kɛn tɛɗ naka ute ɗoobiŋ se, ɔŋiŋ te eyo utu aŋ tɔɔlɔ.» 5 Gɔtn se, Pɔl siik jiŋa ɔɔ
und ute wɔɔjɔ se maakŋ pooɗ ki ɔɔ naaŋ naam gɔtiŋ gam tap ɓo ɔŋiŋ eyo. 6 Jee
se iŋg aak kaama ɔɔ nuŋ ki jiŋ se 'koopo ey lɛ 'naar kaal koocŋ 'kooyo. Gaŋ kɛn
naaɗe iŋg aak kaam bini jaay aak ɗim tɛɗiŋ ey se, gɔtn se naaɗe baag taaɗn ɔɔ:
«Bin eyo! Gaabm se, tɛɗn raa lɛ ɗaam.»
7 Cɛɛ gɔt kɛn ese, gaaba kalaŋ k'daŋiŋ Publius, naaŋ se ɔk gɔtɔ. Naaŋ ɓo,
magal deet deet gɛn maakŋ naaŋ gɔtn ese ɔɔ gaabm se, dɔɔɗ ɔkje jiga ɓeeŋ ki,
gɛn ɓii mɔtɔ. 8 Anum bubm Publius se tooɗ tooɗ daŋal ki; naaŋ kɔɔŋɔ ɔɔ roŋ

ɔŋgɔ ɔɔ rɔɔŋ mooso. Gɔtn se, Pɔl ɓaa aakiŋa ɔɔ tɔndiŋ mɛtn Raa, ɔndiŋ jiŋ doŋ ki ɔɔ ɛɗiŋ lapia. 9 Kɛn jee Malti ki jaay booy se, jee kɔɔŋɗege se ɓaaɗo gɔtn Pɔl ki ɔɔ naaɗe kic paac ɔŋ lapia. 10 Gɔtn se, naaɗe aalje maak ki ɔɔ ɔkje ɔɔŋɔ ɔɔ kaaɗ kɛn naaje jaay kˈjˈiiŋ kˈɓaa ɓaa se, naaɗe ɛɗjen nakgen kɛn ajen kaasn gɛn ɓaa mɛrtje.

*Pɔl ɓaa *Rɔm ki (Rm 1.9-15)*

11 Maakŋ Malt ki se, naaje kˈtiŋg laapa mɔtɔ, jaay ɓo kˈjˈiiŋ kˈɓaa. Kɛn naaje kˈɓaa ɓaa se, jˈook maakŋ markab kɛn iiŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Alekzandri ki. Markabm se roŋ *raa rɔŋgɔge* ɔɔ kaaɗn kuul ki se, naaŋ tiŋg Malti ki. 12 Naaje jˈɔmb kˈgaaŋ kˈɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Sirakuz ki ɔɔ gɔtn se naaje jˈɔk ɓii mɔtɔ. 13 Kɛn naaje jaay kˈjˈiiŋ gɔtn ese se, jˈaal gɔɔr ute taa baar, bini jˈaan maakŋ gɛgɛr kɛn kˈdaŋiŋ Rɛgio. Mɛtbeeŋki se, kuulu dɔɔbɔ mɛtje ki ɔljen daan ɓii di sum ɓo, naaje jˈaan maakŋ gɛgɛr kɛn Puzol ki. 14 Gɔtn se, naaje kˈɓaa kˈje kˈjˈɔŋ gɛnaagen ɗoobm Isa *al-Masi ki ɔɔ naaɗe daŋ ɓaanje ɓeeɗege tu ɔɔ naaje kˈtiŋg ɓii cili ute naaɗe, jaay ɓo kˈjˈiiŋ kˈɓaa ute jɛje maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki. 15 Kɛn gɛnaagen ɗoobm Isa al-Masi kɛn Rɔm ki jaay booy ɔɔ naaje jˈutu kˈɓaaɗo se, jee mɛtiŋge ɓaaɗo dɔɔɗjen suuk kɛn kˈdaŋiŋ Apius. Ɔɔ jee kuuy se ɓaaɗo dɔɔɗjen maakŋ naaŋ kɛn ɔk ɓee tooɗn mɛrtge mɔtɔ se. Kɛn Pɔl jaay aakɗe se, ɛɗiŋ kaay kaama ɔɔ gɔtn se naaŋ tɔɔm Raa.

16 Kɛn naaje jaay jˈaan Rɔm ki sum se, Pɔl se naaɗe ɔniŋ ɓaa je ɔŋ ɓea ɔɔ ɓee naaŋ iŋg maak ki se ɔg kɔgɔ ɔɔ gɔtn se naaŋ ɓaa iŋg maak ki ute asgargen lee bɔɔbiŋ se.

*Pɔl taaɗ taar Isa al-Masi jeege tun *Rɔm ki*

17 Kɛn jaay kˈtɛɗ ɓii mɔtɔ sum se, Pɔl ɔl kˈdaŋiŋo magal Yaudgen iŋg gɔtn ese. Naaɗe jaay ɓaaɗo tus sum se, gɔtn se Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «Gɛnaamge, jeejege se, maam mˈtujɗen te ɗim eyo ɔɔ nakŋ bubjegen kɛn lee tɛɗ se kic lɛ, maam mˈtaaɗ te taar ɗim iŋg kus ro ki eyo. Ute naaŋ se kic ɓo, mˈɓaa Jeruzalɛm ki sum ɓo, Yaudge iij-ɔkumo ɔɔ ɔlum ji Rɔmɛge tu ɔɔ maam mˈtaaɗ te taar ɗim iŋg kus roɗe ki eyo. 18 Gaŋ kɛn Rɔmɛge jaay tɔnd mɛtum sum se, ey num, naaɗe je am kɔɔɗn kɔlɔ, taa naaɗe se, ɔŋ te nakŋ kɛn maam mˈtujŋga jaay am kaasn gɛn tɔɔlum eyo. 19 Ute naaŋ se kic ɓo, Yaudge ɔŋum eyo. Taa naaŋ se ɓo, mˈɔɔ maam se, ɔŋ jˈam ɓaa gɔtn Sezar ki ɓo, am ɓaa kaakŋ mɛtn taaruma ɔɔ maam lɛ mˈje sakaŋ jeemge eyo. 20 Taa naaŋ se ɓo mˈɔl kˈɓaa kˈdaŋseno ɔɔ maam je mˈtaaɗn ute naase. ˈJeelki jaaki jaay kˈdɔɔkum ute ziŋziri se, taa maam mˈaal maakum do deb kɛn gaan *Israɛlge paac utu iŋg aak kaamiŋ se.»

21 Gɔtn se naaɗe tɛrliŋ ɔɔ: «Taa naai se, jee taa naaŋ Jude ki se, ɔŋ raaŋjen te maktub eyo. Ɔɔ maakŋ gɛnaage tun ɓaaɗo gɔtn ara ki se kic lɛ, nam tap ɓo ɔŋ taaɗjen te mɛtn taari eyo ɔɔ naaje lɛ kˈbooy te taar iŋg kus roi ki eyo. 22 Num ɓɔrse se, naaje kˈje naai maliŋ ɓo ajen taaɗn mɛtn taari se, taa ɗoobm kɛn naai uun se lɛ, naaje kˈjeele gɔtɔ ɓaa se paac jeege lee ul taara ro ki.»

23 Gɔtn se, naaɗe gaaŋiŋ ɓiia. Kɛn ɓii naaɗe gaaŋiŋ jaay aas se, naaɗe ɓaaɗo jeege dɛn cir kɛn deete, ɔŋ Pɔl ɓeeŋ ki. Gɔtn se, Pɔl uun mɛtn taara tanɔɔriŋ se taaɗɗen bini aan tɛgɛr ɔɔ, ute *Kɔ Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ ute taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn raaŋo do dɔkiŋ se, naaŋ taaɗɗen mɛtn taar *maakŋ Gaar Raa ute mɛtn taar Isa se. Gɔtn se naaŋ taaɗɗesiŋ ute tɔɔgiŋ paac, naaŋ je naaɗe ˈtookŋ do taar kɛn se. 24 Anum, jee mɛtiŋge se took do taariŋ ki se, gaŋ jee kuuy se lɛ, baate tooko. 25 Kɛn Pɔl aakɗe naaɗe taarɗe ɔk mɛtn naap eyo, jaay iiŋ ɓaa ɓaa se, taaɗɗen ɔɔ: «Taar kɛn *Nirl Salal jaay ɔl debm

taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗo do dɔkiŋ bubsege tu se, taar se mɛt ki. 26 Naaŋ ɗeek Ezayi ki ɔɔ: *'Ɓaa ɔŋ jee se taaɗɗen ɔɔ:*
Naase utu aki booy ute bise, naɓo aki booy kɔk eyo
ɔɔ utu aki kaakŋ ute kaamse naɓo aki kaakŋ kɔk eyo.
27 *Taa jee se lɛ, taara ɛnd doɗe ki ey sum*
ɔɔ naaɗe lɛ tɔlga kamba biɗe ki ɔɔ turumga kaamɗe.
Ey num, naaɗe se ɔk kaam kɛn an kaaka ɔɔ ɔk bi kɛn an booyo
ɔɔ ɔk maakŋ kɛn an kɔkŋ taara se.
Ute naaŋ se, naaɗe aɗe kɔkŋ tɛrl gɔtn maam Raa ki ɔɔ maam m'utu m'aɗen kaaja.»
28 Tɛr Pɔl taaɗɗen ɔɔ: «'Jeelki taar kɛn ɛɗ kaajŋ ese se, Raa ɔl k'ɓaaŋga taaɗn jeege tun Yaudge eyo ɔɔ naaɗe se utu 'booy kuunu.» 29 [Yaudge jaay booy taar kɛn Pɔl taaɗɗen se, naaɗe teec teec se naaj ul taara ute naapa.]*
30 Pɔl tiŋg ɓaara dio maakŋ ɓee kɛn naaŋ mala lee ɔg se. Jeege dɛna ɓaaɗo lee aakiŋa ɔɔ naaŋ ɔkɗen jiga. 31 Naaŋ taaɗɗen mɛtn taar maakŋ Gaar Raa ɔɔ dooyɗen mɛtn taar Mɛljege Isa *al-Masi se ute maraadiŋa ɓeer eyo.

* **28:29** Taar se, maakŋ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakɗe ki se gɔtɔ.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ jeege tun Rɔm ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ jeege tun Rɔm ki

Pɔl raaŋ maktubm ara se jee al-Masige tun Rɔm ki kaaɗ kɛn se naaŋ̃ iŋgo mɛrtɛ gɛn k-mɔtɔge naɓo ɔŋ aan te Rɔm ki eyo. Mɛtn taar kɛn naaŋ̃ raaŋ ɔlɗen se, naaŋ̃ je aɗen kaal biɗe ki taa naaŋ̃ je ɓaa gɔtɗe ki ɔɔ taaɗɗen mɛtn taar kɛn naaŋ̃ 'ɓaa dooy jee al-Masigen maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki. Maktubm kɛn Pɔl raaŋ jeege tun Rɔm ki se, naaŋ̃ taaɗ tɔɔk mɛtn taar Raa jeege tu paac paac. Maakŋ taariŋ̃ge tun paac paac se, naaŋ̃ tumiŋ̃ do ko taar kɛn ɔɔ: jikilimgen jaay Raa aakɗe aakiŋ̃ bɛɛ naaniŋ̃ ki se, jee kɛn took aal maakɗe doŋ̃ ki ɔɔ ute kaal maakŋ ese se ɓo, aasga sum (koŋ̃ 1.17). Maakŋ taarge tun naaŋ̃ dooyɗe se, naaŋ̃ gaaŋiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ: Kɛn deet deet se (koŋ̃ 1-8), naaŋ̃ taaɗ tɔɔkɗe mɛtn taar jee kɛn tooko do ko taarge tun kɛn Yaudge iŋg do ki ute daan jee kɛn took aal maakɗe do Isa al-Masi ki. Gɛn k-dige se (koŋ̃ 9-11), naaŋ̃ taaɗ tɔɔk mɛtn taar gaan Israɛlge ute daan jee aal maakɗe do Isa ki. Gɛn k-mɔtɔge tu se (koŋ̃ 12-15), naaŋ̃ taaɗ tɔɔk mɛtn taar kiŋg jee Isa al-Masige naan Raa ki ɔɔ naan jeege tu. Do taar tɔɔliŋ̃ ki se (koŋ̃ 16), Pɔl tɛɗga tɔɔsɛ jeege tu dɛna.

*Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsiŋ̃ jee Raage tun maakŋ gɛgɛr kɛn *Rɔm ki*

1 Kɛn ara maam Pɔl m'ɓul Isa al-Masi ɓo m'raaŋsen maktubm se. Maam se *Raa ɓo tɛɗum m'tɛɗ *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi ɔɔ bɛɛr ɔɔɗum se, taa m'taaɗn Labar Jigan gɛn Raa se jeege tu.
2 Labar Jigan ese se do dɔkiŋ̃ tap ɓo, Raa taaɗoga taaɗ jeege tun taaɗ taar teeco taariŋ̃ ki ɔɔ taar ese se naaɗe raaŋiŋ̃oga raaŋa maakŋ Kitapm Raa ki.
3 Labar Jigan ese se taaɗ te Gooniŋ̃ Isa ɔɔ Gooniŋ̃ jaay uuno ro debkilimi se, teeco maakŋ mɛtjil Gaar *Daud ki. 4 Ɔɔ kɛn Raa jaay duriŋ̃o daan yoge tu se, *Nirl Salal taaɗ tɔɔgŋ Isa jeege tu tal ɔɔ naaŋ̃ Goon Raa ɔɔ naaŋ̃ ɓo Isa *al-Masi, kɛn Mɛljege se. 5 Ute Isa se, Raa tɛɗjenkiga bɛɛ ɔɔ m'tɛɗga debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi gɛn taaɗn taariŋ̃ jeege tun paacŋ̃ kɛn Yaudge eyo taa naaɗe tookŋ kaal maakɗe doŋ̃ ki ɔɔ kiŋg do taariŋ̃ ki ɔɔ aŋ̃ *nookŋ roŋ̃a. 6 Ɔɔ naasen kɛn Raa daŋseno 'tɛɗkiga gɛn Isa al-Masi se, naase kic ɓo mɛtn naaɗe.
7 Maktubm se, maam m'raaŋsen naasen kɛn iŋgki maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki, kɛn Raa jese ɔɔ daŋse se taa aki tɛɗn jee naaŋ̃ge. Ɔŋ̃ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*Pɔl je ɓaa kaakŋ gɛnaagen *Rɔm ki*
(Rm 15.23-32)

8 Deet deet se, maam m'tɔɔm Raa ute ɗoobm Isa *al-Masi, taa naase paac. 'Jeelki gɔtɔ ɓaa se paac, jeege ɔɔsn maan gɛn kaal maaksen naase aalki do Isa ki se. 9 Ɗeere, Raa se jeele taar maam m'taaɗ se taar mɛt ki. Maam m'tɛɗiŋ̃ naabiŋ̃ ute maakŋ kalaŋ gɛn taaɗn Labar Jigan gɛn Gooniŋ̃ se jeege tu, ɔɔ ɓii-raa, maam m'saap dose ki. 10 Daayum maam m'tɔnd mɛtn Raa taa kɛn naaŋ̃ jaay je num, am kɔɔɗn ɗoobo m'utu m'ɓaa gɔtse ki. 11 Ɗeere, maam se m'je ute maakum paac m'asen ɓaa kaaka, taa nakŋ kɛn *Nirl Salal ɛɗum se, j'aŋ̃ki ɓaa nigŋ ute naapa. Ɔɔ ute naaŋ̃ se jaay, naase aki tɛɗn jee tɔɔgŋ naan Raa ki. 12 Tapki num, kɛn m'je m'ɓaa gɔtse ki se, taa j'aki ɓaa kɛɗn kaay kaama naapge tu, taa kaal maakŋ naase se am kɛɗn kaay kaama ɔɔ kaal maakŋ maam lɛ, asen kɛɗn kaay kaama naase ki kici.

13 Gɛnaamge, m'je naase aki jeele, maam se m'saap m'ɔɔ daayum m'ɓaa
gɔtse ki, naɓo ɓɔrse kic Raa ɔɔɗum te ɗoob eyo. Aan gɔɔ maam m'lee m'tɛɗ
naaba gɔtn jeege tun Yaudge ey kɛn gɔtɔ ɓaa se paac jaay aaŋ̃ kaama se, m'je
gɔtn naase kic 'kaaŋ̃ kaama bin kici. 14 Naabm kɛn Raa je ɔɔ m'aŋ̃ tɛɗn tak se
taa m'ɓaa taaɗn taariŋ̃ jeege tun kaamɗe ɔɔɗ aakga kaaka ɔɔ jeege tun kaamɗe
ɔɔɗ aak te eyo. M'ɓaa gɔtn jeege tun dooyga dooyo ɔɔ kɛngen paacŋ̃ dooy te ey
se kici. 15 Taa naaŋ̃ se, maam m'je m'asen ɓaa taaɗn Labar Jiga gɛn Isa al-Masi
naase kɛn iŋgki maakŋ gɛgɛr kɛn Rɔm ki se kici.

*Ute Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se ɓo Raa aaj jeege*

16 Maam se sɔkɔŋ̃ tɔɔlum eyo do Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ki, taa naaŋ̃ se
tɔɔgŋ Raa mala. Ɔɔ̃ debm jaay aal maakiŋ̃ do naaŋ̃ ki se, Raa aŋ̃ kaaja: taar
se, deet deet se k'taaɗiŋ̃o Yaudge tu ɔɔ tɛr k'taaɗiŋ̃ jeege tun ɓaa se paac kici.
17 Labar Jigan ese ɓo, taaɗ jeege tu ute ɗoobm gay jaay ɓo Raa 'tɛɗn jikilimge
aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. Ɔɔ Raa tɛɗn naaŋ̃ se, ute kaal maakŋ do Isa ki kaliŋ̃ ki sum,
do kupm mɛt ki bini do taar tɔɔliŋ̃ ki. Taa naaŋ̃ se ɓo Kitapm Raa taaɗ ɔɔ: *Debm
kɛn tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃ se ɓo 'kɔŋ kaaja taa naaŋ̃ aalga maakiŋ̃ do Raa ki.**

Jeege paac ɔk tuju naan Raa ki

18 Deere, 'booyki m'asen taaɗa: Raa maakŋ raa ki se taaɗ maak-taariŋ̃ do
jeege tun tɛɗ nakgen jig eyo ɔɔ aaliŋ̃ maak ki eyo. Ute nakgen *kusiŋ̃ kɛn
naaɗe lee tɛɗ se, naaɗe gaas jeege gɛn jeel taar mɛt ki. 19 Ey num nakŋ kɛn
j'an kaakŋ jeel Raa se, naaŋ̃ tɛɗɗesiŋ̃ga tooɗga tal. Nakgen se Raa mala ɓo
tɛɗɗesiŋ̃ tooɗga tal. 20 Anum Raa se, ɓii kalaŋ nam aakiŋ̃ te eyo. Num ute
kaal kɛn naaŋ̃ aal dunia ɔɔ ute nakgen naaŋ̃ tɛɗ paac se, ute mɛtɛkɗe se, kɛse
jikilimge aŋ̃ kɔŋ kaakŋ jeele, naaŋ̃ ɓo Raa, naaŋ̃ tiŋg gɛn daayum ɔɔ tɔɔgiŋ̃ kic
tiŋg gɛn daayum. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaɗe kɔŋ taar kɛn naaɗe an kɔŋ kɔɔɗn doɗe
eyo. 21 Ey num naaɗe se jeel Raa, naɓo baate *nookiŋ̃a ɔɔ baate tɔɔmiŋ̃ aan
gɔɔ kɛn, bɛɛki num, jeege aŋ̃ lee tɛɗ se. Num gaŋ naaɗe se lɛ jee dɛrlge ɔɔ jeel
ɗim eyo, ɔɔ naaɗe iŋg ɓo gɛn saapm do nakge tun rɛŋ̃ rɛŋ̃ sum. 22 Naaɗe se jee
dɛrlge num naaɗe tɛɗn roɗe aan gɔɔ jee jeel-taara, 23 ey num bɛɛki num, naaɗe
keem Raa kɛn tiŋg gɛn daayum ute nookiŋ̃ se. Num gaŋ naaɗe cɔɔcɔ nakgen
tec jikilimge, yeelge, daagen jɛɗege sɔɔ sɔɔ ute kuurgen ɛrg kɛrg se ɓo, naaɗe
lee ɛrg naanɗe ki ɔɔ lee eemɗe.

24 Taa naaŋ̃ se ɓo kusiŋ̃ kɛn naaɗe tɛɗ ɔŋ̃ ey se ɓo, Raa ɔŋ̃ɗe maakŋ kusiŋ̃ɗe
ki, gɛn tɛɗn nakgen kusiŋ̃ gɔɔ kɛn naaɗe maakɗe jea. Bin ɓo naaɗe tuj roɗe ɔɔ
ɔl roɗe maakŋ sɔkɔŋ̃ ki. 25 Taar mɛt kɛn gɛn Raa se, naaɗe rɛsiŋ̃a ɔɔ naaɗe uun
taar-kɔɔbɔ ɓo ciri. Naaɗe lee ɛrg naan nakge tun Raa aalo ɔɔ lee eemɗe. Num
gaŋ naaɗe baate kɛrgŋ naan Raa kɛn Mɛl Kaal nakge naaŋ̃ kɛn, bɛɛki num,
jeege paac daayum lee tɔɔmiŋ̃ se. *Amin.

26 Taa nakŋ jig ey kɛn naaɗe tɛɗ se ɓo, Raa ɔŋ̃ɗe gɛn tɛɗn nakŋ sɔkɔŋ̃ge. Ey
num mɛndge se lee tooɗ ute gaabɗege, num gaŋ naaɗe tɛrliŋ̃ mɛndge ɓo lee
tooɗ ute naapa. 27 Ɔɔ gaabge kic lee tɛɗ bini. Naaɗe ɔŋ̃ mɛndge ɔɔ je ɓo ɓaa lee
tooɗn ute naapa. Naaɗe tɛɗ nakŋ sɔkɔŋ̃ge. Taa naaŋ̃ se ɓo kusiŋ̃ kɛn naaɗe lee
tɛɗ se, nakŋ ɔɔŋ̃ lee aan doɗe ki.

28 Aan gɔɔ naaɗe baate je jeel Raa se, Raa kic ɓo ɔŋ̃ɗe ute maak-saapɗegen
jig ey se ɔɔ naaɗe lee tɛɗ nakgen kusiŋ̃ ɓaa ute naanɗe, bin jaay naaɗe lee tɛɗ
nakgen gɛn tɛɗ ey se. 29 Naaɗe maakɗe ɗooc ute kusiŋ̃a: naaɗe lee tɛɗ nakŋ
ute ɗoobiŋ̃ eyo, naaɗe tuj ɓaa ute naanɗe, tɛɗ jee tamage ɔɔ tɛɗ nakgen kusiŋ̃a,
dɔŋ nakŋ jeege, tɔɔl jeege, mooy ute jeege, aaŋ̃ jeege dala, naaɗe tɛɗ nakŋ kɛn
maakɗe jea ɔɔ taaɗ taargen iŋg kus ro jeege tu, 30 naaɗe lee ɔɔɗ jeege, je Raa

* **1:17** Aak Aab 2.4.

eyo, naaɗe naaj jeege, magal roɗe, tɛɗ jee koonge, ɔlɗe ɓo je ɗoobm gɛn tɛɗn kusiŋ jeege tu, took taar bubɗege ute kɛŋɗege eyo, 31 naaɗe se jee tɔɔj eyo, jee tuj ɔrmɗe, naaɗe je jeege eyo ɔɔ ɛɛj do jeege tu ey kici. 32 Jee se jeel bɔɔr kɛn Raa utu kɔjŋ do jeege tu ute ɗoobiŋ se, taa Raa taaɗga taaɗ ɔɔ: jee tɛɗn nakgen bin se, bɛɛki num, j'aɗen tɔɔlɔ. Ɔɔ ute naaŋ se kic ɓo, naaɗe iŋg ɓo gɛn tɛɗn nakgen se. Naaɗe ɓo lee tɛɗiŋ sum eyo, num gaŋ maakɗe raap sakaŋ do jeege tun lee tɛɗ nakgen kusiŋ se kici.

2

**Raa utu kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu ute ɗoobiŋa*
(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)

1 Bin se, naai kɛn 'lee ɔj bɔɔrɔ do jeege tun kuuy se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'kɔŋ kɔɔɗn doi eyo. Taa nakŋ naai 'taaɗ jeege tu ɔɔ ɔŋte tɛɗiŋ se, naai kic 'lee tɛɗiŋa. Anum bin se, taari mala ɓo ai kutu. 2 Deere, k'jeelki, jee kɛn lee tɛɗ nakgen bin se, Raa utu aɗen kɔjŋ bɔɔrɔ doɗe ki ute kɛn mɛt ki. 3 Kɛn naai jaay aakga jeegen tɛɗga *kusiŋ jaay 'lee ɔjɗe bɔɔrɔ doɗe ki se, ɔɔ kusiŋ se naai 'lee tɛɗiŋ kic se, kɛn bin num, ɓii kɛn Raa kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, naai 'saap ɔɔ 'kaaŋ kɔtn ne? 4 Bin num Raa kɛn tɛɗi bɛɛ dɛn se, naaŋ tɛɗ maakiŋ deer roi ki ɔɔ kɛrcɛl roi ki se, ɔŋte kaakiŋ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. Naaŋ tɛɗi bɛɛ taa naai 'tɛrl maaki doŋ ki. 5 Gaŋ naai lɛ, debm do mɔŋgɔ ɔɔ 'baate tɛrl maaki. Bin se naai mala 'ɓaano ute maak-taar Raa doi ki. Ɔɔ 'jeele ɓii kɛn Raa utu kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu ute ɗoobiŋ se, naai bɔɔrɔ utu 'koocŋ doi ki ɔɔ utu 'dabar dɛna. 6 *'Jeele, naŋa naŋa kic ɓo, Raa aŋ kɛɗn bɛɗiŋ do naabiŋ kɛn naaŋ lee tɛɗa**. 7 Jee kɛn aay kaamɗe ɔɔ je nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki, naaɗe je Raa ɓo aɗen tɔɔmɔ ɔɔ aɗen *nooko ɔɔ aɗen kɛɗn *kaajŋ gɛn daayum. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa utu aɗen kɛɗa kaaɗ kɛn naaɗe ɓaa tiŋg gɛn daayum ute naaŋ se†. 8 Num gaŋ jee mɛtiŋge se tɛɗ jee taamooy Raage ɔɔ je taar mɛt ki eyo ɔɔ ɔŋ roɗe ɓo gɛn tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ ey se, jee se, Raa maakiŋ taariŋ doɗe ki, ɔɔ naaŋ utu aɗen dabara. 9 Deere, jee paacŋ kɛn lee tɛɗ nakgen kusiŋ se, Raa utu aɗen dabar makɔŋɔ ɔɔ aɗen kɔɔɗn yɛɛɓɗe, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tɛɗn maak ki ɔɔ jeegen Yaudge ey se kici. 10 Anum jee tɛɗ bɛɛ se, Raa aɗen kɛɗn tɔɔsiŋa, aɗen nooko ɔɔ aɗen tɔɔmɔ: maakŋ jeege tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tɛɗn maak ki ɔɔ tɛr jeegen Yaudge ey se kici. 11 Taa Raa se, naaŋ bɛɛr nam eyo.

12 Jee kɛn jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey se, kɛn naaɗe jaay tɛɗga kusiŋa num, naaɗe utu kutn naatn ɔɔ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se lɛ, naaɗe ɔlɗe maak ki eyo. Num gaŋ jee jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, kɛn naaɗe jaay tɛɗga kusiŋa num, Raa aɗen kɔjŋ bɔɔrɔ ute ɗoobm Ko Taar ese se. 13 Debm jaay Raa aakiŋ naaniŋ ki debm daan ki se, debm kɛn lee booy Ko Taar naaŋ taaɗa ɔɔ iŋg do ki. Num gaŋ debm kɛn lee booy Ko Taar Raa taaɗa ɔɔ iŋg do ki ey se, debm bin se Raa aakiŋ naaniŋ ki se debm daan ki eyo. 14 Jee kɛn Yaudge ey se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, naaɗe jeeliŋ eyo. Naɓo gɔtn mɛtiŋ se, naaɗe lee tɛɗ nakgen aan gɔɔ kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ jeege tu se. Kɛn naaɗe jaay tɛɗ bin se, je taaɗn ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se utu maakɗe ki. 15 Kɛn naaɗe jaay tɛɗ nakgen bin se, kɛse naaɗe je taaɗn ɔɔ Ko Taar kɛn Raa taaɗ se, Raa mala ɓo ɛɗɗesiŋga kɛɗ maakɗe ki, taa naaɗe jeel nakŋ kɛn naaɗe je tɛɗa. Bin ɓo, maakɗe lee taaɗɗen taara, gɔtn mɛtiŋ kɛn naaɗe tɛɗga kusiŋ kic ɓo, naaɗe jeele ɔɔ tɛɗga bɛɛ kic lɛ, naaɗe jeele. 16 Nakgen maam m'taaɗsen se, utu teecŋ tooɗn tal ɓii kɛn Raa aɗe kɔl Isa *al-Masi gɛn kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se. Nakgen jikilimge ɔyiŋ kɔy paac se, utu 'tooɗn tal.

---

* **2:6** Aak KKR 62.12. † **2:7** Aak KKR 62.13.

Taar kɛn maam m'taaɗsen se tec ute Labar Jigan kɛn maam m'taaɗsen mɛtiŋ̃ se.

Yaudge se ɔŋ took iŋg te do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo

17 Num naai kɛn 'taaɗ ɔɔ: «Maam se m'kɔɗ Yaud ɔɔ maam m'jeel *Ko Taar
Raa» ɔɔ naai 'tɔɔm roi ɔɔ naai se debm Raa; 18 naai 'jeel nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃
jea, ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se taaɗiga ɔɔ naai 'jeel bɛɛr kuun nakŋ kɛn
jiga. 19 Naai 'saap ɔɔ naai ɓo debm tɔɔɗ jee kaam-tɔɔkge ɔɔ naai ɓo gɔtn wɔɔr
kɛn lee wɔɔr jeegen maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. 20 Naai ɔɔ naai ɓo 'tɛɗga debm dooy
jeegen jeel Ko Taar Raa eyo, ɔɔ 'tɛɗga debm dɛjŋ̃ jeegen je j'aɗen dooy teepm
ɗoobm Raa ki. Ɔɔ ute ɗoobm Raa se naai 'saap ɔɔ 'jeel nakge paac ɔɔ 'jeel taar
mɛt ki. 21 Anum, naai kɛn 'dooy jeege se, 'dooy ro naai maliŋ̃ jaayo. Naai 'taaɗ
jeege tu ɔɔ ɔŋ̃ten 'ɓoogki ɔɔ naai tap ɓo 'ɓoogo. 22 Naai ɔɔ jeege ɔŋ̃ten kɛɛsn
mɛnd jeege, ɔɔ naai 'lee ɛɛs mɛnd jeege. Naai ɓo ɔɔɗ und nakgen k'cɔɔciŋ̃ jaay
jeege lee eemiŋ̃ aan gɔɔ raa ɔɔ tɛr naai sum ɓo 'ɓaa tuun nakgen jiga jigan kɛn
maakŋ ɓeeɗege tu se, naai ki. 23 Naai maaki raap sakaŋ̃ taa naai ɔk Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki, num gaŋ naai se baate tookŋ kiŋg do ki. Bin se, naai
'naaj ro Raa. 24 Taa nakgen bin se ɓo, Kitap taaɗ ɔɔ: *«Taa naase Yaudge se ɓo,
jee ɔɔp ɓaa se paac naaj Raa‡.»*

25 Kɛn naai jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, *kɔjŋ̃ pɔndi§ se ɔs
aay naan Raa ki. Num kɛn naai jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey
se, kɛn naai ɔjga kɔj pɔndɔ kic ɓo kɔjŋ̃ pɔndi se aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. 26 Ɔɔ debm
ɔj te pɔnd ey jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jiga se, naan Raa ki se,
naaŋ̃ aan gɔɔ debm kɛn ɔjga kɔj pɔndɔ. 27 Ɔɔ naai kɛn j'ɔjiga kɔj pɔndɔ ɔɔ 'jeel
Ko Taar Raa jaay iŋg do ki jig ey se, debm kɛn j'ɔjiŋ̃ te pɔnd eyo ɔɔ iŋg do Ko
Taar Raa ki se, utu ai kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doi ki.

28 Anum kɔɗ Yaud mala mala naan Raa ki se, kɛn j'aakiŋ̃ ute kaama ɓo
k'jeeliŋ̃ eyo ɔɔ kɔjŋ̃ pɔnd mala mala kic ɓo aan gɔɔ kɛn jikilimge lee tɔj se eyo.
29 Daala kɔɗn Yaud mala mala se, debm kɛn Raa tɛrliŋga tɛrl maakiŋ̃a ɔɔ kɔjŋ̃
pɔnd mala mala se lɛ, nakŋ kɛn *Nirl Salal tɛɗ maakŋ debkilim ki. Bin num
debm bin se, je jikilimge ɓo aŋ̃ tɔɔm eyo, num Raa ɓo aŋ̃ tɔɔmɔ.

3

**Raa tuj ɔrmiŋ̃ eyo*

1 Bin num debm kɛn kɔɗ Yaud tap ɓo bɛɛŋ̃ dĩ? Ɔɔ *kɔjŋ̃ pɔnd kɛn naaŋ̃ ɔj se,
jigiŋ̃ dĩ? 2 Deere, nakgen se kɛn j'aakiŋ̃ num noogɗe aak eyo. Naɓo 'booy m'ai
taaɗa. Deet deet se nakŋ kɛn Raa utu kɛɗ se, naaŋ̃ taaɗiŋ̃o Yaudge tu. 3 Anum
Yaudgen mɛtiŋ̃ge jaay tuj ɔrmɗe ro taar kɛn se, naaŋ̃ kic kɔŋ tujŋ̃ ɔrmiŋ̃ bin
ne? 4 Kɛse gɔtɔ! Kɛn jikilimge paac tɛɗ jee taar-kɔɔɓge kic ɓo, Raa se naaŋ̃
daayum taaɗ taar mɛt ki. Taa naaŋ̃ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:
*Naai Raa se, taar kɛn naai taaɗ se taar se ɓo jeege jeeliŋ̃ taar mɛt ki.
Gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki kic ɓo, naai nam tap ɓo kɔŋ kɔŋ taar jaay ai kɔkŋ mindi eyo.**
5 Kɛn naase jaay 'taaɗki ɔɔki *kusiŋ̃ kɛn k'lee k'tɛɗki se ɓo, ɔl jeege jeel Raa
debm daan ki, kɛn bin se, j'asen tɛrl ɔɔ dĩ? Bin num kɛn Raa jaay lee dabar
jeege taa kusiŋ̃ɗege se, nakiŋ̃ tɛɗn mɛt ki ey ɗaamo? (Ɔɔ taar maam m'taaɗsen
ese se, kɛse taar kɛn jikilimge ɓo lee taaɗa.) 6 Anum gɔtɔ! Raa se, naaŋ̃ tɛɗ
nakge ute ɗoobiŋ̃a. Bin ey num naaŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ dĩ?

7 Gɔtn mɛtiŋ̃ jee kuuy 'kɔŋ taaɗn ɔɔ kɛn maam m'tɛɗ nakŋ mɛt ki ey sum ɓo ɔl
jeege jeel Raa se taaɗ taar mɛt ki ɔɔ *nookiŋ̃ se, anum gɛn dĩ jaay j'ɔjum bɔɔrɔ
dom ki aan gɔɔ debm kusiŋ̃ se? 8 Kɛn bin num j'aki kɔŋ taaɗn j'ɔɔki: «'Tɛɗki

‡ **2:24** Aak Eza 52.5. § **2:25** Kɔjŋ̃ pɔnd kɛn Yaudge lee ɔj se taaɗ ɔɔ naaɗe tɛɗga gɛn Raa. * **3:4** Aak KKR 51.6.

kusiŋ k'ɓaaki ute naanjege, ɔɔ te kusiŋjege se ano ɓaa ute bɛɛ.» Taargen se jee
kɛn lee taaɗ taar iŋg kus roje ki se ɓo taaɗ ɔɔ naaje ɓo k'lee k'dooy jeege ute
taargen bin se. Ɔɔ jee se ɓo, bɔɔrɔ utu koocŋ doɗe ki.
9 M'tɔnd mɛtse tu naaje Yaudge se, k'cirki jee ɔɔp ɓaa se paac la? Gɔtɔ. Taa
taar se maam m'taaɗga taaɗ mɛtiŋa m'ɔɔ: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge ey
paac se, kusiŋa ɔk tɔɔgɔ dojege tu. 10 Taa naaŋ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:
Debm daan ki naan Raa ki se gɔtɔ; kalaŋ kic ɓo gɔtɔ.
11 *Maakŋ jikilimge tu se, nam jaay jeel nakŋ mɛt ki se, kalaŋ kic ɓo gɔtɔ.*
Ɔɔ nam jaay je ɗoobm an jeel Raa kic lɛ, gɔtɔ.
12 *Naaɗe se paac tɛrlga naaga Raa ki ɔɔ naaɗe paac iigga.*
Maakɗe ki se, debm jaay 'tɛɗn bɛɛ jeege tu gɔtɔ, kalaŋ kic ɓo gɔtɔ.†
13 *Yo maakŋ ɓaaɗ ki jaay ruumga oot iŋg kus se,*
taar kɛn teec taarɗe ki se kic ɓo, tec bin kici.‡
Ute taarɗe se naaɗe lee aaŋ jeege dala.
Ɔɔ taar teec taarɗe ki se, tec aan gɔɔ saam wɔɔjŋ kɛn lee tɔɔl jeege se.§
14 *Ute taarɗege se, naaɗe naam jeege ɔɔ taaɗ taar kataka jeege tu.**
15 *Jɛɗe se lɛ cɛɛp gɛn ɓaa tɔɔl jeege.*
16 *Gɔtn naaɗe aanga tak ɓo, naaɗe tuj nakge ɔɔ ɔɔɗ yɛɛɓm jeege.*
17 *Ɗoobm kɛn naaɗe an kiŋg lapi ute jeege tap ɓo naaɗe jeel eyo*†.
18 *Naaɗe se, jeegen kɛn ɓeer Raa ki eyo*‡.
19 K'jeelki, *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay taaɗ se taaɗ ute jeegen jeel Ko
Taar Raa ese se. Taa naaŋ se ɓo debm jaay 'kɔŋ taar jaay an kɔɔɗn doŋ naan
Raa ki se gɔtɔ. Taa naan Raa ki se jeege paac, jeel roɗe ki naaɗe tujga. 20 Anum
debm iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki sum ɓo, 'tɛɗn debm daan ki naan
Raa ki se, gɔtɔ. Taa ute ɗoobm Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔlɗe ɓo naaɗe
jeel kusiŋ sum.

Debkilimi 'tɛɗn ɔɔ ɗi jaay tɛɗn debm aak bɛɛ naan Raa ki (Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ɛp 2.7-9)

21 Anum ɓɔrse se jaay ɓo, Raa taaɗga ɗoobm kɛn debkilimi 'tɛɗn aak bɛɛ
naaniŋ ki. Ɔɔ ɗoobm se, ɔliŋ eyo ute nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki ɔɔ k'tɛɗ se. Ko Taar ese se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute jeegen taaɗ
taar teeco taar Raa ki kic ɓo do dɔkiŋ se, taaɗoga saaɗiŋ jeege tu. 22 Nakŋ kɛn
ɔl debkilimi tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, kaal maakŋ do Isa *al-Masi ki. Taa
naaŋ se ɓo jeegen paacŋ kɛn aalga maakɗe do Isa al-Masi ki se naaŋ tɛɗɗenga
jee aak bɛɛ naan Raa ki, taa Raa se lɛ, naaŋ bɛɛr nam eyo. 23 Taa jikilimge
paac se lɛ tɛɗga *kusiŋa naan Raa ki ɔɔ tɛɗga dɔk ute Raa ɔɔ kɔŋ kaan maakŋ
*nookiŋ ki eyo. 24 Num Raa ute bɛɛŋ se, naaŋ tɛɗɗen tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ ki se,
cɛrɛ. Ɔɔ ute ɗoobm Isa al-Masi se ɓo, naaŋ dugɗenga doɗe. 25 Al-Masi se, Raa
ɔliŋ taa 'kɛɗn roŋ *sɛrkɛ taa naajege ɔɔ moosiŋ se tugjeki kusiŋjege naajegen
kɛn j'aalkiga maakjege do Isa ki. Ute naaŋ se ɓo Raa taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ se
debm daan ki, taa kusiŋ kɛn jeege lee tɛɗo do dɔkiŋ se, Raa jeele naɓo kaaɗ
kɛn se naaŋ dabarɗen te eyo. 26 Kaaɗ kɛn se, Raa uɗoga bia jeege tu. Ɔɔ ɓɔrse
naaŋ taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ se, debm daan ki. Bin ɓo naaŋ taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ
se debm daan ki ɔɔ jeegen kɛn aal maakɗe do Isa ki se, naaŋ tɛɗɗenga jee aak
bɛɛ naaniŋ ki.
27 Ey num debm took iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki te ɗoobiŋ se, naaŋ
kɔŋ tɔɔm roŋa naɓo debm 'kɔŋ tɛɗn naaŋ se gɔtɔ. Taa ɗi? Taa debkilimi se kɛn
naaŋ aal maakiŋ do Isa al-Masi ki se, ɔs aay cir kɛn naaŋ iŋg do Ko Taar kɛn

† **3:12** Aak KKR 14.1-3. ‡ **3:13** Aak KKR 5.10. § **3:13** Aak KKR 140.4. * **3:14** Aak KKR 10.7.
† **3:17** Aak Eza 59.7. ‡ **3:18** Aak KKR 36.2.

Raa ɛɗo Musa ki. 28 'Jeelki, jikilimge jaay Raa aakɗe aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, taa
naaɗe ɓo tookga Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ iŋg do ki eyo, num taa naaɗe
ɓo aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki. 29 Bin num, Raa se gɛn Yaudge kaliŋ̃
ki sum la? Gɔtɔ. Naaŋ̃ gɛn jeegen ɓaa se kici. Taa Raa se naaŋ̃ gɛn jeege paac.
30 Raa se, naaŋ̃ kalaŋ lak ɔɔ ute Yaudge, ey lɛ jeegen Yaudge eyo, paac se, debm
jaay aalga maakiŋ̃ do naaŋ̃ ki se, tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki. 31 Kɛn k'taaɗ jaay
j'ɔɔ debm aal maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki jaay tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, bin
num naajen k'j'uum j'aalga Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se naaŋ ki la? Gɔtɔ.
Naaje se j'uun j'ɔndiŋ̃ kɔnd ɓo ɗoobiŋ̃ ki.

4

**Abraam tɛɗ ɔɔ ɗi jaay tɛɗ aak bɛɛ naan *Raa ki*
(Gal 3.6-9,29; KKR 32)

1 K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naaŋ̃ mala tap ɓo ɔŋga ɗi gɛn naaŋ̃
debkilim ki sum se? 2 Kɛn naaŋ̃ jaay tɛɗga tɛɗ naabm jiga naan Raa ki sum ɓo
tɛɗiŋ̃ debm aak bɛɛ naan Raa ki se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɔɔm roŋ̃a. Num gaŋ naan Raa
ki se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɔɔm roŋ̃ eyo. 3 Taa naaŋ̃ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Abraam took aal
maakiŋ̃ do Raa ki ɔɔ taa naaŋ̃ se ɓo, Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ debm daan ki.** 4 'Jeelki,
debm tɛɗn naaba se j'ɔgiŋ̃ gɔt-tɔŋgiŋ̃a. Nakŋ kɛn j'ɔgiŋ̃ se aan gɔɔ j'ɛɗiŋ̃siŋ̃ cɛr
eyo, num j'ɔgiŋ̃siŋ̃ taa naabm kɛn naaŋ̃ tɛɗa. 5 Kɛn debm jaay tɛɗ naab eyo,
naɓo aal maakiŋ̃ do Raa kɛn tɛɗ jee *kusiŋ̃ge aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, kaal maakŋ
kɛn naaŋ̃ aal do Raa ki se, tɛɗiŋ̃ naaŋ̃ tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki. 6 Taa naaŋ̃ se
ɓo maakŋ kaa tɔɔm Raa ki se, Gaar *Daud taaɗ taa maak-raapm deb kɛn tɛɗ te
naab ɗim eyo, num aal maakiŋ̃ do Raa ki se. Debm ese se Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ
debm daan ki. Gɔtn se naaŋ̃ ɗeek ɔɔ:
7 *Maak-raapo jeege tun kɛn Raa tɔɔlɗenga tujɗege*
ɔɔ kusiŋ̃ɗege se naaŋ̃ diriginga naata.
8 *Maak-raapo deb kɛn Mɛljege tɔnd te mɛtn kusiŋ̃iŋ̃ eyo*†.

9 Taar kɛn Gaar Daud taaɗ se je taaɗn ɔɔ: maak-raapo se jeege tun ɔjoga kɔj
pɔndɔ kalɗe ki sum la? Gɔtɔ. Maak-raapo jeege tun ɔj te pɔnd ey kici. Taa
naaje k'taaɗsenoga taaɗa Abraam tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki se, taa naaŋ̃ aalga
kaal maakiŋ̃ ɓo, do Raa ki. 10 Num kɛn Raa jaay aak Abraam aakiŋ̃ bɛɛ naaniŋ̃
ki se, kaaɗ kɛn naaŋ̃ ɔjga kɔj pɔndɔ lɔɓu ɔj te ey lɛ? Ɔɔ kaaɗ kɛn se, naaŋ̃ ɔj te
ey ɓɔrtɔ. 11 Abraam se k'taaɗiŋ̃ te taa *kɔjŋ̃ pɔnd ey ɓo, naaŋ̃ tɛɗga tɛɗ aak bɛɛ
naan Raa ki taa kaal maakŋ kɛn naaŋ̃ aal do Raa ki se. Ɔɔ kɔjŋ̃ pɔndɔ se, kɛse
Raa tɛɗiŋ̃ nakŋ j'an kaakŋ jeel ro ki, Raa se tɛɗiŋ̃ naaŋ̃ tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki
ute kaal maakŋ kɛn naaŋ̃ aal doŋ̃ ki se. Taa naaŋ̃ se ɓo Abraam se tɛɗga ɓugŋ
jee ɔj te pɔnd eyo kɛn aal maakɗe do Raa ki, taa naaɗe kic tɛɗga aak bɛɛ naan
Raa ki. 12 Abraam se naaŋ̃ ɓugŋ jeegen ɔjga kɔj pɔndɔ kici, naɓo naaɗe se kɔnd
doɗe ɓo do kɔjŋ̃ pɔnd ki sum eyo, num naaɗe kaal maakɗe do Raa ki aan gɔɔ
gɛn ɓugje Abraam se jaayo.

Raa taaɗga ɔɔ naaŋ̃ utu kɛɗn naka jeege tun aal maakɗe doŋ̃ ki
(Ɛb 11.8-19)

13 Raa se naaŋ̃ taaɗga taaɗ *Abraam ki ɔɔ mɛtjiliŋ̃ ki ɔɔ utu aɗen kɛɗn do
naaŋa ute magaliŋ̃ se naaɗe ki. Ey num Raa ɔɔ aŋ̃siŋ̃ kɛɗ se taa naaɗe ɓo took
iŋgga do *Ko Taar Raa ki eyo, num gaŋ taa Abraam took aalga kaal maakiŋ̃ ɓo
do Raa ki. Kɛse ɓo kɛn tɛɗiŋ̃ naaŋ̃ aak bɛɛ naan Raa ki se. 14 Kɛn jee took iŋg
do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki sum ɓo 'kɔŋ naaŋ̃ se num, debm aal maakiŋ̃
do Raa ki se kaal maakiŋ̃ se tɛɗga nakŋ cɛrɛ ɔɔ nakŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ ute kɛɗn

* **4:3** Aak Jɛn 15.6. † **4:8** Aak KKR 32.1-2.

jeege tu se kic lɛ, 'tɛɗga nakŋ cɛrɛ. 15 Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, jeege ɔŋ iŋg te do ki jig ey se ɓo ɔl Raa maakiŋ taariŋ doɗe ki. Ɔɔ kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay gɔtɔ se, tuju kic ɓo, gɔtɔ.

16 Taa naaŋ se ɓo nakŋ kɛn Raa taaɗo ɔɔ utu kɛɗn jeege tu se, debm aalga maakiŋ do naaŋ ki jaay ɓo 'kɔŋ nakŋ se taa Raa lɛ ute bɛɛŋ se, naaŋ ɛɗ jeege tu cɛrɛ sum. Bin ɓo nakŋ kɛn Raa ɔɔ utu kɛɗn mɛtjil Abraam ki se, mɛtjiliŋ kɛn iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kaliŋ ki sum eyo, num mɛtjiliŋ kɛn aal maakɗe do Raa ki aan gɔɔ gɛn Abraam se kici. Taa Abraam se, naaŋ ɓugjege paac. 17 Taa naaŋ se ɓo Raa taaɗ Abraam ki maakŋ Kitap ki ɔɔ: *Maam m'tɛɗiga naai 'tɛɗga ɓugŋ mɛtjil jeege dɛna*‡. Naan Raa ki se Abraam se naaŋ ɓugjege taa naaŋ aalga maakiŋ do Raa ki. Ɔɔ Raa ɓo debm kɛn dur jeegen kɛn ooyga kooyo ɔɔ naaŋ ɓo debm kɛn taaɗo ute taariŋ sum ɓo, nakge tɛɗa. 18 Ey num Abraam se kɔŋ kɔnd doŋ do ɗim ki eyo. Ute naaŋ se kic ɓo, Abraam aay kaami ɔnd doŋ do Raa ki ɔɔ naaŋ aal maakiŋ paac do Raa ki. Taa naaŋ se ɓo naaŋ tɛɗga ɓugŋ mɛtjil jee dɛna aan gɔɔ taar kɛn Raa taaɗiŋ ɔɔ: *Mɛtjil naai se, utu 'tɛɗn dɛn aak eyo*§. 19 Kaaɗ kɛn se Abraam ɓariŋ ɓaa ɓaa nakŋ kaaru, naaŋ gɔɔl naŋga tak tak ɔɔ mɛndiŋ Sara kic lɛ magalga 'kɔŋ koojŋ goon ey sum. Ute naaŋ se kic ɓo, naaŋ aal maakiŋ paac do Raa ki. 20 Anum Abraam se jeele nakŋ kɛn Raa taaɗiŋga ɔɔ utu aŋsiŋ kɛɗ se, Raa aŋsiŋ kɛɗa. Naaŋ naaj eyo, ɔk kaal maakiŋ do Raa ki se tɔɔgɔ ɔɔ naaŋ *nook Raa. 21 Naaŋ jeel maakiŋ ki, Raa se, nakŋ naaŋ taaɗga ɔɔ utu aŋ kɛɗ se, naaŋ ɔk tɔɔgɔ aŋ kɔŋ tɛɗa. 22 Ute naaŋ se ɓo kaal maakiŋ kɛn naaŋ aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakiŋ se debm daan ki.* 23 Kɛn Kitap jaay taaɗ ɔɔ: *Raa aakiŋ debm daan ki se*, taar se taaɗ ute Abraam kaliŋ ki sum eyo, 24 num taar se taaɗ ute naajege kici, kɛn Raa utu ajeki tɛɗn jee aak bɛɛ naaniŋ ki se kaaɗ kɛn naajege j'aalkiga maakjege do Raa kɛn duro Mɛljege Isa daan yoge tu se jaayo, 25 ɔɔ naaŋ ɓo ɔŋ jeege tɔɔliŋo taa *kusiŋjege ɔɔ Raa se duriŋoga daan yoge tu taa j'aki tɛɗn jee aak bɛɛ naaniŋ ki.

5

*Isa ɔkjeki taasa ute *Raa*
(1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)

1 Ɗeere, Raa tɛɗjeki jaay j'aki bɛɛ naaniŋ ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege doŋ ki. Ɔɔ ute Mɛljege Isa *al-Masi se, naajege j'ɔŋkiga tɔɔsɛ ute Raa. 2 Naajege k'jeelki ute kaal maakŋ kɛn j'aalki do Isa ki se ɓo, Isa ɔljeki k'j'ɔŋkiga bɛɛ Raa ɔɔ bɛɛ Raa se ɓo, ɓɔrse naajege j'iŋgki do ki. Ɔɔ naajege maakjege raapo do kɔnd do kɛn j'ɔndki do Raa kɛn utu ajeki kɔl maakŋ *nookiŋ ki se. 3 Anum naajege maakjege raapm taa naaŋ se sum eyo, tɛr daala kɛn dubar aanga dojege tu kic ɓo, naajege maakjege raapo. K'jeelki dubar se, naaŋ ɛɗ kaay kaama taa j'aki tɛɗn jee tɔɔgɔ. 4 Ɔɔ kaay kaama se tɛɗ deba tɛɗ debm mɛc. Taa naaŋ se ɓo naajege k'tɛɗkiga jee mɛc ɔɔ j'ɔndkiga dojege do Raa ki. 5 Kɔnd do kɛn j'ɔndki do Raa ki se, cɛr eyo taa Raa se ɛɗjeki maak-jeŋ dɛn aak eyo maakjege tu se, ute *Nirl Salal kɛn naaŋ ɛɗjeki se.

6 Ɗeere, naajege do dɔkiŋ se, naajege j'ɔkki ɗoobm kɛn j'anki kɔɔɗn dojege eyo. Anum kaaɗn kɛn Raa ɔndiŋ jaay aan ɗoobiŋ ki se, al-Masi ɓaaɗo ooy taa naajegen jee *kusiŋge. 7 K'jeelki, debkilimi jaay ɔŋ roŋ jaay j'aŋ tɔɔliŋ taa debm tɛɗ naka ute ɗoobiŋ se, ɓɛrɛ, tookiŋ aŋ tɛɗn ɔɔŋɔ. Baat ey num, daan naaŋ tookŋ j'aŋ tɔɔl kic ɓo taa debm kɛn lee tɛɗ bɛɛ jeege tu. 8 Num gaŋ aakki, Raa se taaɗga maak-jeŋ do naajege tu! Kaaɗ kɛn naajege k'jee kusiŋge se ɓo, Isa al-Masi ɓaaɗo ooy taa naajege. 9 Ute moosiŋ se, ɓɔrse al-Masi tɛɗjekiga k'tɛɗkiga aak bɛɛ naan Raa ki. Taa naaŋ se, k'jeelki, Isa al-Masi se utu ajeki

‡ **4:17** Aak Jɛn 17.5. § **4:18** Aak Jɛn 15.5.

kaaja ɔɔ maak-taar Raa se kɔŋ bɔɔy dojege tu ey sum. 10 Do dɔkiŋ̃ se, naajege
k'jee taamooy Raage, num ɓɔrse, ute yo Gooniŋ̃ kɛn ooy do kaag ki se, Raa
ɔkjekiga taasa ute naaŋ̃a. Kɛn naajege jaay j'ɔkkiga taasa ute Raa num, mɛt
kando ute dur Isan kɛn duro daan yoge tu se, naaŋ̃ ajeki kaaja. 11 Kɛse ɗaar
ara sum eyo, num tɛr ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se, naajege maakjege
raap aak eyo do Raa ki, taa ɓɔrse Raa ɔkjekiga taasa ute naaŋ̃ kici.

*Bubjege Adum ute Mɛljege Isa *al-Masi (1Kɔr 15.21-22,45-49,56-57)*

12 'Booyki! Bubjege Adum kaliŋ̃ ki sum ɓo kɛn ɓaano ute *kusiŋ̃a do *duni
ki. Ɔɔ kusiŋ̃ ese se ɓo kɛn ɓaano ute yo dojege tu. Taa naaŋ̃ se ɓo yo se utu
tɔɔl jeege paac, taa jeege paac ɔk kusiŋ̃a. 13 Kaaɗ kɛn Raa ɛɗo te *Ko Taariŋ̃
*Musa ki ey ɓɔrt se, kic ɓo kusiŋ̃ utu do duni ki tap. Naɓo aan gɔɔ Raa taaɗ te
Ko Taariŋ̃ jeege tu ey ɓɔrt se, taa kusiŋ̃ naaɗe tɛɗ se, Raa tɔnd te mɛtn kusiŋ̃ɗe
eyo. 14 Ute naaŋ̃ se kic ɓo iiŋ̃ do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac
yo ɔk tɔɔgɔ doɗe ki. Ey num naaɗe se tɛɗ te kusiŋ̃ tec aan gɔɔ gɛn Adum se eyo
kɛn baate tookŋ taar Raa se, ute naaŋ̃ se kic ɓo, naaɗe lee ooy kooy tap. Ey
num Adum se, naaŋ̃ tec aan gɔɔ debm̃ kɛn utu aɗe ɓaa se. 15 Num gaŋ kusiŋ̃
kɛn Adum tɛɗ se, aas ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗ jeege tu cɛrɛ se eyo. Ɗeere, taa kusiŋ̃
deb kalaŋ tɛɗ se ɓo, ɔl jeege dɛna utu ooy kooyo. Mɛt kando bɛɛ Raa se dɛn
aak eyo ɔɔ jeege dɛna, naaŋ̃ tɛɗɗen bɛɛ cɛrɛ sum ute ɗoobm deb kalaŋ k'daŋiŋ̃
Isa al-Masi se. 16 Nakŋ kɛn Raa ɛɗ cɛrɛ se, naaŋ̃ tec aan gɔɔ kusiŋ̃ kɛn Adum
ɓaano do duni ki se eyo. Ute ɗoobm kɛn Adum tujŋ̃no deet deet se ɓo ɔl Raa
kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac. Num kɛn Raa jaay tɛɗ bɛɛŋ̃ jeege tu se, kɛn jeege
ɓo kusiŋ̃ɗege dɛn aan gɔɔ ɗi kic ɓo, naaŋ̃ tɛɗ jeege aak bɛɛ naaniŋ̃ ki ɔɔ bɔɔrɔ
kɔŋ koocŋ̃ doɗe ki ey sum. 17 Ɗeere, ute kusiŋ̃ deb kalaŋ lak sum ɓo yo aan
do jeege tu paac, mɛt kando ute Isa al-Masi kaliŋ̃ ki sum ɓo, Raa tɛɗ bɛɛŋ̃ dɛna
jeege tu. Bɛɛ se, naaŋ̃ tɛɗɗesiŋ̃ cɛrɛ sum ɔɔ naaŋ̃ tɛɗɗenga naaɗe tɛɗga aak bɛɛ
naaniŋ̃ ki. Ɔɔ ute Isa al-Masi se, naaɗe kɔsn gaara ɔɔ ɓaa tiŋg ute naaŋ̃a.
18 Taa kusiŋ̃ Adum kɛn tɛɗ kaliŋ̃ ki se ɔl bɔɔrɔ ooc do jeege tu paac. Bin ɓo ute
naabm Isan kaliŋ̃ ki kɛn tɛɗiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃ se sum ɓo, naaŋ̃ ɔɔɗ do jeege maakŋ
kusiŋ̃ ki ɔɔ ɛɗɗen kaaja. 19 'Booyki! Do dɔkiŋ̃ se deb kalaŋ sum ɓo baate tookŋ
taar Raa ɔɔ ɔl jeege ute dɛnɗe tɛɗ jee kusiŋ̃ge. Gaŋ Isa se, naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo
debm̃ took taar Raa ɔɔ ute naaŋ̃ se, tɛɗ jeege dɛna tɛɗ aak bɛɛ naan Raa ki.
20 Kɛn Raa jaay ɛɗo Ko Taariŋ̃ Musa ki sum se, kusiŋ̃ se ziiɗ ɓaa ute naaniŋ̃a.
Num gaŋ gɔtn jaay kusiŋ̃ ziiɗ ɓaa ute naaniŋ̃ se, bɛɛ Raa se ziiɗ cir kusiŋ̃ se
daala. 21 Taa naaŋ̃ se ɓo aan gɔɔ kusiŋ̃ ɓaano te yoa do jeege tu se, ɓɔrse se bɛɛ
Raa kic tɛɗga jikiliŋ̃ge aakga bɛɛ naan Raa ki. Bin ɓo ute ɗoobm Mɛljege Isa
al-Masi se j'aki kɔŋ *kaaja gɛn tiŋg daayum.

6

Kusiŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ dojege tu ey sum (Kɔl 3.1-10)

1 Anum j'aki taaɗn j'ɔɔki ɗi? Naajege j'aki lee tɛɗn kusiŋ̃ ɓo taa bɛɛ *Raa
se 'ziiɗn tɛɗn dɛn la? 2 Gɔtɔ! Taa naajege se aan gɔɔ jeegen ooyga kooyo ɔɔ ute
kusiŋ̃ se lɛ, k'gaaŋkiga. Bin num, j'aki kiŋg maakŋ kusiŋ̃ ki ɔɔ ɗi daala? 3 'Jeelki
ey la? Kɛn naajegen paacŋ̃ jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tɛɗkiga kalaŋ ute
Isa *al-Masi. Kaaɗ kɛn se naajege j'ooykiroga tɛlɛ ute naaŋ̃a. 4 Ute *batɛm kɛn
k'batizjeki se, naajege j'ooykiga ute naaŋ̃a ɔɔ k'duubjekiga ute naaŋ̃ kici. Aan
gɔɔ Raa Bubjege duro al-Masi daan yoge tu ute tɔɔgiŋ̃ se, naajege kic ɓo, naaŋ̃
tɛrljekiga kiŋgjege tɛɗga kiji.

5 Deere, naajege se j'ooykiga kalaŋ ute naaŋa. Ɔɔ aan gɔɔ naaŋ duro daan
yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dur daan yoge tu aan gɔɔ gɛn naaŋ se kici.
6 K'jeelki, aan gɔɔ Isa k'tɔɔliŋ do kaag ki se, naajege ute kiŋgjegen do dɔkiŋ se
kic ɓo j'ooykiroga ute naaŋa tɛlɛ. Taa naaŋ se ɓo daa rojegen kɛn ɔljeki k'tɛɗki
kusiŋ se, 'kɔkŋ tɔɔgɔ dojege tu ey sum. Bin se, naajege j'aki kɔŋ tɛɗn ɓul gɛn
tɛɗn kusiŋ ey sum. 7 Deere, debm ooyga se, ɔɔɗnga ute kusiŋa. 8 Anum kɛn
naajege jaay j'ooykiga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki ɓaa kiŋg ute naaŋa kici.
9 K'jeelki, al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, mɔɔtn naaŋ 'kɔŋ kooy eyo,
taa yo se ɔk tɔɔgɔ doŋ ki ey sum. 10 Num Isa se ooyga ɔɔ naaŋ ooy se jɛ-kalaŋ
sum taa kusiŋ jikilimge ɔɔ mɔɔtn naaŋ kooy ey sum. Ɔɔ ɓɔrse jaay naaŋ utu
iŋg zɛɛr se kiŋg naaŋ iŋg se, gɛn Raa. 11 Ɔɔ naase kic ɓo iŋgki aan gɔɔ jeegen
ooyga kooyo kɛn 'gaaŋkiga ute kusiŋa. Ɔɔ ɓɔrse iŋgki kiŋg gɛn Raa, taa naase
'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa al-Masi.
12 Ɔŋ̃te kɔŋ̃ki kusiŋ̃ kɔkŋ tɔɔgɔ do daa rose kɛn utu kooy se ɔɔ ɔŋ̃te 'tɛɗki nakŋ
naaŋ̃ ɓo je se. 'Jeelki, ɓii kalaŋ se, naase utu aki kooyo. 13 Ɔŋ̃te 'kɔŋ̃ki ɗoobo
daa rose ki ɗimiŋ̃ kalaŋ kic ɓo ɔŋ̃ten 'tɛɗn kusiŋa; ɔɔ ɔŋ̃ten 'kɔŋ̃iŋ̃ki *Bubm
sitange an lee tɛɗn̰ kusiŋa; num gaŋ ɔŋ̃ki rosege paac kaam ji Raa taa naaŋ̃
an tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋa, aan gɔɔ jeegen ooy duroga duru daan yoge tu.
14 Bin num kusiŋ se kɔŋ kɔkŋ tɔɔgɔ dose ki ey sum, taa naase se iŋgki do *Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey sum, num naase se iŋgki ute bɛɛ gɛn Raa.

Naajege k'tɛɗkiga ɓul Raage

15 Kɛse tap ɓo je taaɗn ɔɔ ɗi? Aan gɔɔ naajege lɛ k'j'iŋgki do *Ko Taar kɛn
Raa ɛɗo Musa ki eyo, num naajege lɛ k'j'iŋgki ute bɛɛ Raa sum se, bin num
j'aki kɔŋ tɛɗn *kusiŋa aan gɔɔ kɛn maakjege je la? Gɔtɔ! 16 'Jeelki, kɛn naase
jaay ɔɔpkiga kaam ji nam ɔɔ 'tookki taariŋ se, naase 'tɛɗkiga ɓul debm kɛn
naase 'tookiŋ̃ki taariŋ̃ se. Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn kusiŋ̃ jaay ɔk tɔɔgɔ dose ki se,
naase 'tɛɗkiga ɓulu gɛn tɛɗn kusiŋa ɔɔ kusiŋ̃ naase 'tɛɗki se, asen kɔl yo ki.
Anum kɛn naase jaay 'took uunki taar Raa se, kɛse naase 'tɛɗkiga ɓul gɛn Raa
ɔɔ naaŋ̃ asen tɛɗn aki kaakŋ bɛɛ naaniŋ̃ ki. 17 Do dɔkiŋ̃ se, naase iŋgkiro ɓulu
gɛn tɛɗn kusiŋa, num gaŋ ɓɔrse, naase 'took uunkiga ute maakse paac taar
mɛt kɛn k'dooyseno se. Taa naaŋ̃ se, k'tɔɔmki Raa! 18 Naase se Raa ɔɔɗsenga
dose naatn maakŋ kusiŋ̃ ki. Ɔɔ ɓɔrse naase 'tɛɗkiga ɓul Raa gɛn tɛɗn nakgen
ute ɗoobiŋa. 19 Kɛn maam jaay m'taaɗsen ute nakgen jikilimge lee tɛɗ se, taa
naase 'booy ɔkumki yɔkɔɗ eyo do taarge tun maam m'lee m'taaɗsen se. Aan
gɔɔ naase ɔŋ̃kiro rose gɛn tɛɗn nakgen aak kusu ɔɔ jig eyo kɛn ɔlse naase iŋgki
kiŋg gɔrɗio naan Raa ki se, ɓɔrse ɔŋ̃ki rose 'tɛɗki ɓul Raa gɛn tɛɗn nakgen ute
ɗoobiŋa; kɛse ɓo kɛn asen tɛɗn jee *salal.
20 Kɛn naase iŋgkiro ɓulu gɛn tɛɗn kusiŋ̃ se, nakŋ jaay asen kɔl naase aki
tɛɗn nakŋ te ɗoobiŋ̃ taa tɔɔgɔ se, gɔtɔ. 21 Anum kusiŋ̃ kɛn naase 'tɛɗkiro se
tap ɓo ɔŋkiga ɗi ro ki? Taa nakgen naase iŋg 'tɛɗkiro se, ɓɔrse ɔlseno maakŋ
sɔkɔŋ̃ ki. 'Jeelki nakgen se ɔl jeege maakŋ yo ki. 22 Ɔɔ gaŋ ɓɔrse Raa ɔɔɗsenga
dose naatn maakŋ kusiŋ̃ ki ɔɔ 'tɛɗkiga ɓuliŋge. Bin num ɓɔrse Raa tɛɗsenga
'tɛɗkiga jee salal ɔɔ naase utu aki kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum. 23 Aan gɔɔ debm
tɛɗga naaba num j'ɔgiŋ̃ gɔt-tɔŋgiŋ̃ se, bin ɓo debm tɛɗga kusiŋ̃ se kusiŋ̃iŋ̃ se,
bɛɗiŋ̃ yoa. Num gaŋ Raa se, kaajŋ̃ gɛn daayum se, naaŋ̃ ɛɗjesiŋ̃ki cɛrɛ taa
naajege k'tɛɗkiga kalaŋ ute Mɛljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masige se, *Raa ɔɔɗɗega doɗe do ɗoobm jikilimge tu*
(Ɛp 5.25-31; Gal 2.19,20)

1 Gɛnaamge, m'je m'asen taaɗn ute ɗoobm kɛn jikilimge lee uuno ɔɔ maam
m'jeele ɗoobm se naase kic 'jeeliŋki, ɗoobm jikilimge lee tɛɗ se ɔk tɔɔgɔ do
debkilim ki kaaɗ kɛn naaŋ utu zɛɛr sum. 2 'Booyki m'asen taaɗa: mɛnda jaay
ɔkga gaaba se. Kaaɗ kɛn jaay gaabiŋ utu iŋg zɛɛr se, ɗoobm jikilimge lee tɛɗ
se, gaasiŋ gɛn rɛsn gaabiŋa. Num kɛn gaabiŋ jaay ooyga se, ɗoobm jikilimge
lee tɛɗ se, ɔk tɔɔgɔ doŋ ki ey sum ɔɔ naaŋ kɔŋ kɔkŋ gaabm kuuy. 3 Anum kɛn
gaabiŋ utu zɛɛr sum ɓo, naaŋ teec ɓaa ɔk gaabm kuuy se, j'aŋ daŋiŋ mɛnd
kɛɛsn gaaba. Num kɛn gaabiŋ jaay ooyga se, ɗoobm kɛn jikilimge lee tɛɗ se ɔk
tɔɔgɔ doŋ ki ey sum. Kɛn naaŋ ɔk gaaba kuuy kic ɓo, j'aŋ kɔŋ daŋ mɛnd kɛɛsn
gaaba ey sum. 4 Gɛnaamge, naase kic 'tecki bini. Naase se, *Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki se ɔk tɔɔgɔ dose ki ey sum taa naase ooykiga ute *al-Masi. Ɓɔrse
naase se 'tɛɗkiga mɛtn deb kuuy, naaŋ se al-Masi kɛn Raa duriŋoga daan yoge
tu se, taa naaŋ se ɓo naajege j'aki tɛɗn nakgen tɔɔl Raa ki. 5 Ɗeere, do dɔkiŋ se,
naajege k'tɛɗkiro nakŋ kɛn daa rojege ɓo jea. Ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do rojege
tu se ɓo kɛn ɔljeki k'tɛɗki nakgen kɛn ajenki kɔl yo ki. 6 Do dɔkiŋ se, naajege
j'iŋgkiro ɓulu do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, num ɓɔrse naajege se aan
gɔɔ jee ooyga kooyo naɓo al-Masi ɔɔɗjekiga dojege maakŋ Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki jaay tɛɗjeki ɓulge se. Bin ɓo naajege ɓɔrse j'ɔŋkiga ɗoobm kiji gɛn
tɛɗn naabm Raa. Ɔɔ ɗoobm se, *Nirl Salal ɓo taaɗjesiŋki. Bin num naajege se,
k'tɛɗki naabm Raa se ute Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay k'raaŋiŋoga raaŋ
do dɔkiŋ se eyo, taa ɗoobm se kaaɗiŋ deelga.

*Naabm kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki tɛɗa*

7 Tap ki num j'aki taaɗ j'ɔɔki ɗi? Kɛn ɔl jeege tɛɗ *kusiŋ se, Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki la? Gɔtɔ! Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se kusiŋ la? Gɔtɔ! Num
kɛn ɔlum jaay maam m'jeel kusiŋ se Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Num kɛn
Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay taaɗ ɔɔ: *Ɔŋte dɔŋɔ*,* ey se kɛn maam m'dɔŋ
kic num, m'jeeliŋ nakŋ se m'tɛɗ te kusiŋ eyo. 8 Num kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki jaay taaɗum m'jeel kusiŋ sum se, kusiŋ ɔŋ ɗoobo ɔɔ ɔlum m'baag dɔŋ
napar nakgen ɓaa se paac. 'Jeelki, kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se jaay
gɔtɔ se, kusiŋ kic ɓo, gɔtɔ. 9 Do dɔkiŋ kɛn maam m'jeel te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki ey se, maam m'utu m'iŋg zɛɛrɛ. Num kɛn Ko Taar Raa ɛɗo Musa ki
taaɗum nakgen gɛn tɛɗa sum se, kusiŋ ɓaaɗo taaɗ tɔɔgiŋ dom ki, 10 ɔɔ kusiŋ
kɛn ɔk tɔɔgɔ dom ki se, tɛɗum maam m'ooyga. Ɔɔ maam kɛn debm m'ooyga
kooy se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey num am kɛɗn kaaja se, ɓɔrse, ɔlumga
yo ki. 11 Ute ɗoobm nakgen Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se,
kusiŋ ɔŋ ɗoobo ɔɔ dɛrlum ɔlum m'tɛɗn kusiŋa ɔɔ tɔɔluma.
12 Ey num Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɗoobm *salal ɔɔ nakgen naaŋ
taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗ se kic ɓo, salal, ute ɗoobiŋa ɔɔ jiga. 13 Bin num nakŋ jigan ese
se ɓo tɛɗga nakŋ kɛn am tɔɔl la? Gɔtɔ! Num gaŋ kɛn tɔɔlum se, kusiŋa. Ute
nakgen jiga se ɓo, kusiŋ ɔŋ ɗoobo gɛn tɔɔluma. Bin jaay ɓo k'jeele kusiŋ se,
naaŋ kusiŋ ɗeer ɗeer. Anum ute Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa kɛn taaɗjeki ɔɔ
j'ɔŋte 'tɛɗki kusiŋ se, ute naaŋ se ɓo, kusiŋ taaɗ naabiŋ tooɗ tal ɔɔ naaŋ se,
kusiŋ aak eyo.

Kusiŋa se ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu

14 K'jeelki *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se iiŋo gɔtn Raa ki, num maam lɛ,
goon debkilim sum ɔɔ *kusiŋ se, tɛɗumga maam tɛɗga ɓuliŋa. 15 Ɗeere, nakŋ
maam m'tɛɗ se m'ɔnd te mɛtiŋ eyo, taa maam m'tɛɗ nakŋ kɛn maam m'je eyo;
ey num nakŋ maam m'je, tap ɓo maam m'ɔŋ tɛɗiŋ eyo. 16 Kɛn maam jaay m'tɛɗ
nakŋ kɛn maam m'je ey se, bin se maam m'jeele Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa

* **7:7** Aak Ekz 20.17.

ki se, naaŋ̃ jiga. 17 Anum kɛn ɔlum jaay m'tɛɗn nakŋ jig ey se, maam mal eyo, num kusiŋ̃a kɛn utu maakum ki se ɓo, ɔlum m'tɛɗn naaŋ̃ se. 18 Maam m'jeele maakŋ maam goon debkilim ki se, nakŋ bɛɛ tap ɓo gɔtɔ. Taa maam se m'je m'tɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo maam m'ɔk tɔɔgŋ gɛn tɛɗn naaŋ̃ se eyo. 19 Ɗeere, bɛɛ kɛn maam m'je se, tap ɓo maam m'ɔŋ tɛɗiŋ̃ eyo; gaŋ kusiŋ̃ kɛn maam m'je ey se ɓo, maam m'lee m'tɛɗiŋ̃a. 20 Kɛn maam jaay m'tɛɗ nakŋ kɛn maam m'je ey se, kɛse maam mala ɓo tɛɗiŋ̃ ute maakum eyo, num kusiŋ̃ kɛn maakum ki se ɓo, ɔlum m'tɛɗ naaŋ̃ ese.

21 Maam m'jeeliŋ̃ ute maakum se, bɛɛki num, m'tɛɗn nakŋ bɛɛ, naɓo kusiŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ dom ki ɔɔ ɔlum ɓo gɛn tɛɗn kusiŋ̃ sum. 22 Saapm maam ki se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se tɔɔlumi. 23 Num maam m'naam maakum ki ne ɗim kuuy kɛn ɔk tɔɔgɔ ɔɔ ɔŋ ɔŋ̃um saapum ɔŋ tɛɗ nakŋ bɛɛ eyo ɔɔ kusiŋ̃ se ɓo tɛɗum m'tɛɗga ɓulu gɛn tɛɗn nakgen jig eyo. 24 Maam se kapiŋ̃ tɔɔluma! Num naŋa jaay am kɔɔɗn doma maakŋ daa ro kɛn am kɔl yo ki se? 25 Kɛse ute ɗoobm Mɛljege Isa *al-Masi! Bin num k'tɔɔmki Raa!

Taa naaŋ̃ se ɓo ute saapum se maam m'je m'tɛɗ nakŋ bɛɛ; num gaŋ maakŋ daa rom ki se, kusiŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ dom ki.

8

*Jeegen ɔk *Nirl Salal maakɗe ki (Gal 3.13-14, 5.16-25)*

1 Tɛr daala, ɓɔrse, jee kɛn tɛɗga kalaŋ ute Isa *al-Masi se, mɔɔtn *Raa aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki eyo. 2 Taa maam m'tɛɗga kalaŋ ute Isa al-Masi se, Nirl Salal kɛn ɔk tɔɔgɔ se, ɛɗumga kaaja ɔɔ ɔɔɗumga doma maakŋ *kusiŋ̃ kɛn ɔk tɔɔgɔ dom ki ɔɔ am kɔlum maakŋ yo ki se. 3 *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔko tɔɔgŋ gɛn kɔɔɗn kusiŋ̃ eyo. Taa jikilimge kic lɛ ɔko tɔɔgɔ gɛn bɔɔbm kɔkŋ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo. Num gaŋ Raa mala ɓo, tɛɗiŋ̃ ute ɗoobm kɛn naaŋ̃ ɔlo Goon maakiŋ̃a ɔɔ Goon maakiŋ̃ se uuno ro tec gɛn jikilimge ɔɔ ɛɗ roŋ̃ *sɛrkɛ taa kusiŋ̃a. Ute naaŋ̃ se Raa ɔŋ̃ bɔɔrɔ ooc do Gooniŋ̃ ki taa kɔɔɗn kusiŋ̃ jeege. 4 Raa tɛɗjeki naaŋ̃ se, taa naajegen kɛn k'lee k'tɛɗki nakŋ kɛn daa rojege je se eyo, num naajegen Nirl Salal lee tɔɔɗjeki se ɓo, taa nakŋ kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ se j'aŋ̃ki tɛɗiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a. 5 Ɗeere, jee kɛn lee aan gɔɔ kɛn daa roɗe ɓo je se, naaɗe saap do nakgen tun daa roɗe jea. Ɔɔ jee kɛn Nirl Salal ɓo tɔɔɗɗe se lɛ, naaɗe saap ɓo do nakge tun Nirl Salal ɓo je se. 6 Anum debm saap do nakge tun daa ro ɓo je se, aŋ̃ kɔl yo ki. Num gaŋ debm saap do nakge tun Nirl Salal je se, naaŋ̃ 'kɔŋ kaaja ute lapia. 7 Taa jee kɛn je nakŋ kɛn daa roɗe ɓo je se, jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se naaɗe took iŋg do ki eyo taa naaɗe se lɛ ɔŋ aasiŋ̃ eyo. 8 Jee kɛn saap ɓo do nakge tun daa roɗe ɓo je sum se, naaɗe kɔŋ tɔɔl Raa ki eyo.

9 Anum naase se iŋgki aan gɔɔ kɛn daa rose ɓo je se eyo, num aan gɔɔ kɛn Nirl Salal ɓo jea, taa naase se, naŋa naŋa kic ɓo *Nirl Raa se utu maakiŋ̃ ki. Ɔɔ debm jaay ɔk Nirl gɛn al-Masi ey se, naaŋ̃ se debm naaŋ̃ eyo. 10 Kɛn al-Masi utu maakse ki se, taa kusiŋ̃ se daa rose se utu 'kooyo. Num aan gɔɔ Raa tɛɗsenga aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se, Nirl Salal se ɛɗsenga kaaja. 11 Kɛn Nirl Raa kɛn duro Isa daan yoge tu se jaay utu iŋg maakse ki num, Raa kɛn duro Isa al-Masi daan yoge tu se, ute Nirliŋ̃ kɛn utu maakse ki se, 'dur rosen kɛn utu kooy se daan yoge tu kici.

12 Taa naaŋ̃ se ɓo, gɛnaamge, Raa je ɔɔ tak ɓo j'aki kiŋg aan gɔɔ kɛn Nirl Salal ɓo jea, num j'ɔŋ̃te kiŋgki aan gɔɔ kɛn daa rojege ɓo je se. 13 Taa kɛn naase jaay iŋgki aan gɔɔ kɛn daa rose ɓo je se, naase utu aki kooyo. Num kɛn naase jaay ɔŋ̃ki Nirl Salal ɓo tɔɔɗse se, nakŋ kɛn daa ro ɔlsen 'lee tɛɗki se, naase aŋ̃ki rɛsn

naata ɔɔ naase aki kaaja. 14 Taa jee paacn̰ kɛn Nirl Raa tɔɔɗɗe se, naaɗe se
tɛɗga gaan Raage. 15 Nirl Raa, kɛn ɛɗsen se taa asen tɛɗn ɓulge eyo ɔɔ jee kɛn
ɔk ɓeere maakɗe ki eyo, num Nirl Raa se, tɛɗsenga 'tɛɗkiga aan gɔɔ gɛniŋge
mala. Ute Nirliŋ̰ se ɓo, naajege k'daŋki Raa j'ɔɔki: *Abba* kɛn je ɗeekŋ ɔɔ: Bua.
16 Nirl Raa se ɓo kɛn taaɗjeki maakjege tu ɔɔ naajege se k'gaan Raage. 17 Ɗeere,
naajege k'gɛniŋge se, j'utu j'aki kɔŋ nakgen jig aak eyo kɛn naaŋ̰ bɔɔbiŋ̰ jeeŋge
tu se ɔɔ nakŋ kɛn Raa bɔɔbiŋ̰ se gɛn al-Masi ɔɔ naajege se j'utu j'aki kɔŋ bɛɗjege
ute naaŋ̰ kici. Kɛn naajege jaay k'dabarkiga ute naaŋ̰ se, j'utu j'aki ɓaa kɛnd
maakŋ *nookiŋ̰ ki kici.

Raa utu kɔl gɛniŋge maakŋ nookiŋ̰ ki (Jn 10.27-30)

18 Maam m'jeele, dubarjegen kɛn ɓɔrse jaay, k'dɔɔjiŋ̰ ute ɗoobm jaay Raa
utu ajeki taaɗn *nookiŋ̰ se, dubar se paac paac aas ɗĩm eyo. 19 Taa nakgen
Raa aal paac se, iŋg aak kaama booy nuŋ ki, Raa utu 'taaɗn gɛniŋge jeege tu
tal. 20 Nakgen kɛn Raa aalɗeno paac se, 'tɛɗga nakŋ cɛrɛ ɔɔ kɛse naaɗe maliŋge
ɓo je eyo, num tɔɔgŋ kuuy ɓo tɛɗɗen naaɗe tɛɗn nakŋ cɛrɛ. Ɔɔ ute naaŋ̰ se kic
ɓo, Raa ɛɗɗenga nakŋ kɛn naaɗe an kɔnd doɗe ro ki. 21 Taa ɓii kalaŋ se, nakgen
Raa aalo paac se, naaŋ̰ utu aɗen kɔɔdn doɗe naatn maakŋ nak kɛn ɔk tɔɔgɔ
doɗe ki ɔɔ tɛɗɗen naaɗe 'ruumu ɔɔ naaɗe utu kɔŋ doɗe aan gɔɔ gaan Raagen utu
kɛnd maakŋ nookiŋ̰ ki. 22 K'jeelki, bini ɓɔrse kic ɓo nakgen Raa aalɗe paac se,
utu dabara dabara aan gɔɔ mɛnd diig ɓaa ɓaa koojo. 23 Anum naaɗe kalɗe ki
sum ɓo dabar eyo, num naajegen j'ɔŋkiga *Nirl Raa deet deet ɔɔ naaŋ̰ utu ajeki
kɛɗn nakgen kuuy kic se, naajege kic k'daayki aan gɔɔ mɛnd ɓaa ɓaa koojo
se. Kaaɗ kɛn naajege j'utu j'aakki kaak kaam Raa kɛn utu ajeki kɔɔdn rojege
naatn maakŋ dubar ki ɔɔ j'aki tɛɗn gɛniŋ̰gen mala mala se. 24 Ɗeere, Raa se
aajjekiga naɓo naajege j'ɔŋ j'aakki ey ɓɔrtɔ num naajege j'ɔndki dojege doŋ̰ ki.
Ɔɔ nakŋ jaay j'aakiŋ̰kiga ute kaamjege se j'ɔndki do, do ki ey sum, taa nakŋ
jaay j'aakiŋ̰kiga se, j'ɔŋiŋ̰kiga. Naŋa jaay 'kɔnd doŋ̰ do nakŋ kɛn naaŋ̰ aakga
kaak ute kaamiŋ̰ se? Nam 'tɛɗn naaŋ̰ se tap ɓo, gɔtɔ. 25 Num naajege j'ɔndki do
se, do nakge tun k'j'aakiŋ̰ki te ey ɓɔrtɔ ɔɔ ute naaŋ̰ se naajege j'aayki kaamjege
j'iŋg j'aakki kaamiŋ̰a.

26 Daala, naajegen kɛn j'ɔkki tɔɔgɔ ɗoobm Raa ki ey se, Nirl Raa se ɓo ɓaaɗo
noogjeki. Taa naajege se k'jeelki tɔnd mɛtn Raa ute ɗoobiŋ̰ eyo, num Nirl Raa
ɓo eem Raa taa naajege. Naaŋ̰ eemiŋ̰ ɔɔ daay ɗɛs ɗɛs se ute taargen cir taargen
k'lee k'tɔndki mɛtn Raa se. 27 Ɔɔ Raa se lɛ, naaŋ̰ jeel naŋ maakŋ jikilimge ɔɔ
jeel saapm *Nirl Salal se kici. Ɔɔ Nirl Salal se tɔnd mɛta taa jee naaŋ̰ge. Naaŋ̰
tɔnd mɛta se aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̰ jen ro ki.

28 K'jeelki, nakŋ paacn̰ kɛn aan do jeege tun je Raa se, Raa tɛɗiŋ̰ paac aaŋ̰
kaama taa aɗen tɛɗn bɛɛ. Do dɔkiŋ̰ tap ɓo, Raa se uunoga kuun doa ɔɔ daŋɗen
taa tɛɗn nakŋ kɛn naaŋ̰ maakiŋ̰ jen ro ki. 29 Taa kaaɗ kɛn Raa utu aal kaal
duni tap ɓo, jeegen kɛn naaŋ̰ aɗen tɛɗn 'tecŋ̰ Gooniŋ̰ se, Raa jeelɗenoga. Bin
se, Gooniŋ̰ se tɛɗn goon paragŋ gɛn gɛnaagen dɛna. 30 Kɛn Raa jaay uun doa
gɛn tɛɗn nakŋ se, naaŋ̰ daŋɗe gɛn tɛɗn jeeŋge. Ɔɔ kɛn naaŋ̰ jaay daŋɗe sum se,
naaŋ̰ tɛɗɗe tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̰ ki. Bin sum eyo, num naaŋ̰ nookɗenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

31 Bin num j'aki taaɗn j'ɔɔki ɗĩ? Kɛn Raa jaay ute naajege num, kɛn ajeki cir
tap ɓo naŋa? 32 Raa se, Gooniŋ̰ kic ɓo naaŋ̰ ɔŋ̰iŋ̰ ɓaaɗo ooy taa naajege paac. Ɔɔ
kɛn Raa jaay ɛɗjeki Gooniŋ̰ mala se, ɗeer ɗeer naaŋ̰ ajeki kɔŋ kɛɗn nakgen ɓaa
se paac kic ey la? 33 Jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ tɛɗga jee naaŋ̰ge se, naŋa
ɓo aɗen kɔkŋ mindɗe? Ɔɔ jee se lɛ, Raa mala ɓo tɛɗɗen tɛɗga aak bɛɛ naaniŋ̰ ki.

34 Bin num kɛn aɗen kɔjn̰ bɔɔrɔ doɗe ki se tap ɓo, naŋa? Gɔtɔ! Taa Isa *al-Masi
se ooyga taa naajege, tɛr Raa duriŋoga daan yoge tu ɔɔ ɓɔrse, naan̰ utu iŋg do
ji daam Raa ki ɔɔ utu eem Raa taa naajege.
35 Kɛn ajeki gaaŋ ute maak-je al-Masi se tap ɓo ɗi? Dubar la? Nakŋ ɔɔn̰ deel
do la? Jee kɛn lee ɔɔɗjeki yɛɛɓjege se la? Ɓo la? Daaye la? Gɔtn jig ey kɛn utu
kutn deba la? Lɔ yo ne? Gɔtɔ! Ɗim jaay ajeki gaaŋ ute maak-je al-Masi se, gɔtɔ.
36 Aan gɔɔ taar kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:
Taa naai Raa se, ɓii-raa jeege je ɗoobm kɛn ajen tɔɔlɔ;
*ɔɔ naaje se k'tec aan gɔɔ baatgen k'ɓaaɗo ɓaa tɔɔlɔ se**.
37 Num ute tɔɔgŋ debm kɛn jejeki se, naajege k'cirki nakge paac. 38 Maam se
m'jeeliŋ maakum ki ɗeer ɗeer: yoa, 'kiŋg ɓɔrse, *kɔɗn Raage, nakgen ɔk tɔɔgɔ
raan, nakgen ɓɔrse ute kɛngen naan ki, nakgen paac ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu,
39 nakgen raan ɔɔ kɛngen maakŋ naaŋ ki, nakgen Raa aaliŋ paac se, ɗim jaay
ajeki kɔŋ gaaŋ ute maak-je Raa kɛn jejeki ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se
tap ɓo, gɔtɔ.

9

**Raa ute jeengen gaan *Israɛlge*
(Gal 4.22-31)

1 Gɛnaamge, taa maam m'ute *al-Masi se k'kalaŋ se, taar maam m'je taaɗn
se mɛt ki, ɔk taar-kɔɔɓ eyo. Ɔɔ *Nirl Salal kic taaɗum ɔɔ taarum se mɛt ki ɔɔ
maakum kic took do taarge tun se. 2 Ɔɔ maam maakum tuj kasak kasak ɔɔ
daayum nakŋ se ɔɔn̰um aak eyo. 3 Ɗeere, gɛn gɛnaamge se, kɛn ɗoobo jaay
kuuy gɔtɔ num, ɔn̰ Raa am naama ɔɔ m'gaaŋ ute al-Masi, kɛn naan̰ se jaay 'tɛɗn
bɛɛ gɛnaamge tun̰ mɛtjilje kalaŋ se ɔɔ naaɗe 'kɔŋ kaaja se, taa naan̰ se maam
m'tooko. 4 Naaɗe se ɓo gaan Israɛlge kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗeno taa tɛɗn̰ gɛniŋge.
Naaɗe ki ɓo Raa taaɗɗeno *nookiŋa, *dɔɔko ute naaɗe, taaɗɗeno *Ko Taar kɛn
naan̰ ɛɗo *Musa ki, taaɗɗeno ɗoobm kɛn naaɗe an̰ lee keeme ɔɔ taaɗɗeno nakŋ
kɛn naan̰ utu aɗen kɛɗa. 5 Naaɗe se teeco mɛtjil̰ ɓugge tun do dɔkiŋa ɔɔ kɛn
al-Masi jaay uuno ro debkilimi se, naan̰ kic ɓo teeco mɛtjil ɓugge tun̰ se. Ɔɔ
al-Masi se, naan̰ ɓo Raa ɔɔ naan̰ tiŋg do nakge tun ɓaa se paac, ɔɔ daayum jeege
lee tɔɔmiŋa. *Amin!
6 Bin num j'ɔn̰te 'saapki j'ɔɔki nakŋ kɛn Raa taaɗo ɔɔ utu kɛɗn jeege tu
se tɛɗga nakŋ cɛrɛ. Taa naan̰ se ɓo 'booyki. Gaan Israɛlge se, naaɗe paac
Israɛlgen mala mala eyo. 7 Gaan *Abraamge sum se dɛna, naɓo naaɗe paac
se gɛniŋgen aan gɔɔ kɛn Raa taaɗiŋ se eyo. Taa naan̰ se ɓo, Raa taaɗ Abraam
ki ɔɔ: *Mɛtjil Isaka se ɓo, 'tɛɗ mɛtjil naai.** 8 Gɔtn se, Raa je taaɗn ɔɔ gaangen
Abraam toojɗe se, naaɗe paac gaan Raage eyo; num Raa taaɗiŋo gɛniŋgen
mala mala se, kɛɗgen kɛn Raa mala taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu an̰siŋ kɛɗ se. 9 Nakŋ
kɛn Raa taaɗiŋ ɔɔ utu an̰ kɛɗ se, naan̰ ɗeekiŋ ɔɔ: *Ɓaar kuuy kaaɗn ara bin se,*
maam m'utu m'aɗe tɛrlɛ ɔɔ m'kɔŋ mɛndi Sara se te goon gaaba jiŋ ki†.
10 Bin sum eyo. 'Jeelki, Rebeka se gɛniŋgen naan̰ toojɗen di se bubjege tu
Isaka ki. 11-12 Num Raa taaɗ Rebeka ki ɔɔ: *Goon naai an̰ koojn̰ deet se utu 'tɛɗn*
ɓul gɛn debm baat se‡. Kaaɗ kɛn jaay Raa taaɗ taar bin se, gaange se j'toojɗen
te ey ɓɔrtɔ ɔɔ naaɗe lɛ ɔŋ tɛɗ te jiga ey lɛ *kusiŋ ey ɓɔrt kici. Kɛn Raa jaay taaɗ
bin se, taa naan̰ se je taaɗn ɔɔ naan̰ tɛɗn nakŋ kɛn maakiŋ jen ro ki. Naan̰
daŋ debm kɛn naan̰ ɓo bɛɛr ɔɔɗiŋa. Ɔɔ debm kɛn naan̰ bɛɛr ɔɔɗiŋ se, taa naan̰
ɓo tɛɗga tɛɗ nakŋ bɛɛ eyo. 13 Aan gɔɔ taar maakŋ Kitap ki Raa taaɗ ɔɔ: *Maam*
*m'jeɗoga *Yakub ɔɔ Ɛzɔ se, maam m'ɔɔɗ m'undiŋoga naatn.*§

---

* **8:36** Aak KKR 44.22. * **9:7** Aak Jɛn 21.12. † **9:9** Aak Jɛn 18.10, 14. ‡ **9:11-12** Aak Jɛn 25.23.
§ **9:13** Aak Mal 1.2-3.

14 Bin num j'aki taaɗn j'ɔɔki ɗĩ? Raa se tɛɗn nakge ute ɗoobiŋ̃ ey la? Gɔtɔ!
15 Taa naaŋ̃ se ɓo, do dɔkiŋ̃ Raa taaɗ Musa ki ɔɔ:
Maam m'tɛɗn bɛɛ debm kɛn̄ maam m'je m'aŋ̃ tɛɗn bɛɛ
*ɔɔ m'kɛɛjŋ̃ do deb kɛn maam m'je m'aŋ̃ kɛɛjŋ̃ doŋ̃ ki**.
16 Kɛn Raa jaay bɛɛr ɔɔɗ deba se taa deba se ɓo je eyo lɔ tɛɗga tɛɗ nakŋ bɛɛ eyo, num kɛse Raa mala ɓo, tɛɗiŋ̃ bɛɛ. 17 Tɛr maakŋ Kitap ki Raa taaɗ Gaar magal gɛn Masar ki ɔɔ: *Maam m'ɔli Gaarge se taa maam m'taaɗn tɔɔgum doi ki ɔɔ jeegen do naaŋ ki paac am nooko*†. 18 Taa naaŋ̃ se ɓo, Raa aak taa-daay debm kɛn naaŋ̃ je aŋ̃ kaakŋ taa-daayiŋa ɔɔ debm doŋ̃ mɔŋg se, Raa ɔŋ̃iŋ̃ tɛɗn do mɔŋgɔ ɓaa ute naaniŋa.

Raa se naaŋ̃ aan gɔɔ debm kɔɓɔ

19 Daan naane naai am taaɗ ɔɔ: kɛn Raa jaay bɛɛr tɔɔɗ jeege bin se gɛn ɗi jaay naaŋ̃ mooy jeege? Nakŋ kɛn Raa ɓaa tɛɗ se, naŋa jaay 'tookŋ do ki ey se?
20 Naai debm taaɗbin se: naai tap ɓo naŋa jaay 'naaj ute Raa se? Nakŋ j'ɔɓiŋga kɔɓ ute nɛŋje se kɔŋ taaɗ debm kɛn ɔɓiŋ̃ se ɔɔ: naai tap ɓo ɔɓum bin se, gɛn ɗĩ? Gɔtɔ! 21 Debm kɔɓm nakge se, naaŋ̃ se mɛl nɛŋje. Kɛn naaŋ̃ je se ute nɛŋjen ese sum ɓo, naaŋ̃ ɔɓ nakŋ aak bɛɛ kɛn k'tɔɔɗɗen naatn ute ɓii laa, ey lɛ ɔɓ nakgen kuuy se kɛn ɓii-raa k'lee k'tɛɗn naaba, bin ey la?
22 Kɛn Raa jaay je tɛɗn aan gɔɔ debm kɔɓm nakge se, naai tap ɓo ɔli ɗi maak ki? Ey num Raa se je taaɗn maak-taariŋ̃ ute tɔɔgiŋa naɓo naaŋ̃ aay kaamiŋ̃ dɛna sɛrk jee kɛn taariŋ̃ maakiŋa, naaɗen kɛn nakŋ naaɗe tɛɗ se aasɗenga kɛn Raa utu aɗen kutu. 23 Ute nakgen naaŋ̃ tɛɗ paac se Raa se je jeege paac jeele, naaŋ̃ se debm magala ɔɔ ɔk *nooko ɔɔ naaŋ̃ je naajegen kɛn naaŋ̃ tɛɗjeki bɛɛ se j'aki kɛnd maakŋ nookiŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɗaapiŋga ɗaap do dɔkiŋ̃ se. 24 Jee ese se Raa taaɗ ute naajege. Ɔɔ Raa se bɛɛr tɔɔɗo maakŋ Yaudge tu kaliŋ̃ ki sum eyo, num naaŋ̃ bɛɛr tɔɔɗɗega maakŋ jeege tun ɓaa se paac kici. 25 Aan gɔɔ kɛn Raa taaɗ maakŋ Kitapm Oze ki ɔɔ:
Jee kɛn do dɔkiŋ̃ jee maamge ey se, ɓɔrse maam m'taaɗɗen m'ɔɔ: naase se 'tɛɗkiga jee maamge.
Ɔɔ mɛtjil jee kɛn maam m'jeɗe ey se, ɓɔrse maam m'taaɗɗen m'ɔɔ: maam se m'jese‡.
26 Daala, jee kɛn k'taaɗɗen j'ɔɔ:
naase se jee maamge ey se, ɓɔrse k'taaɗɗen j'ɔɔ: naase se j'utu j'asen daŋ gaan Raagen zɛɛrɛ.§
27 Taa maakŋ gaan *Israɛlge tu se debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi kic ɓo taaɗga taaɗ taariŋa maakŋ Kitap ki do dɔkiŋ̃ ɔɔ:
Kɛn gaan Israɛlge jaay tɛɗga dɛna aan gɔɔ kɛɛsn taa baar ki kic ɓo,
maakɗe ki se jee mɛtiŋ̃ge sum ɓo 'kɔŋ kaaja.
28 *Taa Mɛljege Raa taariŋ̃ naaŋ̃ taaɗ se,*
*naaŋ̃ utu aŋ̃ naar tɛɗn kaasn ute ɗoobiŋa.**
29 Daala, maakŋ Kitapm debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi taaɗ daala ɔɔ:
Kɛn Mɛljege Sidburku jaay ɔŋ̃te jeejegen mɛtiŋ̃ge ey se,
kaaɗn naane mɛtjil naajege se k'j'utkiga aan gɔɔ jee maakŋ gɛgɛr kɛn Sɔdɔm ki ute kɛn Gɔmɔr ki se.†

Kɛn tɛɗ debkilimi aak bɛɛ naan Raa ki (Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)

30 Anum j'aki taaɗn j'ɔɔki ɗĩ? Jeegen Yaudge ey se, je te ɗoobm kɛn tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki eyo. Num gaŋ naaɗe se ɓo tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki se, taa

* **9:15** Aak Ekz 33.19. † **9:17** Aak Ekz 9.16. ‡ **9:25** Aak Oz 2.23. § **9:26** Aak Oz 1.10. * **9:28** Aak Eza 10.22. † **9:29** Aak Eza 1.9.

naaɗe aalga maakɗe doŋ ki. 31 Ey num gaan *Israɛlgen ɔk *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔŋɔ ɔɔ ute naaŋ se sum ɓo, naaɗe je tɛɗn jee aak bɛɛ naan Raa ki se, naɓo naaɗe ɔŋ aasiŋ te eyo. 32 Anum kɛn tɛɗɗen jaay naaɗe ɔŋ aasiŋ ey se tap ɓo ne ɗi? Naaɗe jeɗe te eyo kɛn naaɗe tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki ute ɗoobm kaal maakɗe se, taa naaɗe se saap ɔɔ taar kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ se, kɛn naaɗe tɛɗ aasiŋga ute ɗoobiŋ sum ɓo, naaɗe kaakŋ bɛɛ naan Raa ki. Kɛse ɓo kɛn ɔlɗe naaɗe rɔk ko se ɔɔ tooc se. 33 Taar se Kitap kic ɓo taaɗga taaɗ ɔɔ:

Aakki! Maam m'ɔndga ko maakŋ gɛgɛr kɛn Sion ki
ɔɔ ko se utu rɔkŋ jeege ɔɔ naaŋ se liŋ kɛn utu 'tɛɗn jeege tooco.
Num debm jaay aalga maakiŋ do liŋ kɛn ese se, naaŋ kɔŋ kɛnd maakŋ sɔkɔŋ ki eyo‡.

10

1 Gɛnaamge, maam se m'je ute maakum paac taasum Yaudge se kic 'kɔŋ kaaja. Taa naaŋ se ɓo, maam m'eem *Raa taa naaɗe. 2 Deere, maam m'jeele naaɗe se dɔk maakɗe do Raa ki, naɓo Raa se naaɗe jeel ɔkiŋ te mala mala eyo. 3 Ɔɔ naaɗe jeɗo te ɗoobm kɛn Raa tɛɗn jeege aak bɛɛ naaniŋ ki se eyo. Num naaɗe maliŋge ɓo je ɗoobm kɛn aɗen 'tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki. Taa naaŋ se ɓo, ɗoobm kɛn Raa tɛɗ jeege aak bɛɛ naaniŋ ki se, naaɗe baate tookŋ do ki. 4 Taa tɔɔgŋ gɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔk do jeege tu se, *al-Masi 'ɗaariŋga taa jee paacŋ kɛn aalga maakɗe do al-Masi ki se, tɛɗga aak bɛɛ naan Raa ki.

*Debm jaay aal maakiŋ do *al-Masi ki se ɔŋga kaaja*

5 'Booyki taar kɛn *Musa raaŋ do dɔkiŋ maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗiŋo se, naaŋ ɔɔ taargen Ko Taar Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se: *Debm kɛn tɛɗ aasiŋ ute ɗoobiŋ paac jaay ɓo 'kɔŋ kaaja**. 6 Num ɗoobm kɛn ɔl jeege aal maakɗe do Raa ki jaay tɛɗn aak bɛɛ naaniŋ ki se, Kitap taaɗ ɔɔ: *Ɔŋte taaɗn ute maaki ɔɔ: «Naŋa jaay 'kookŋ maakŋ raa ki» kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: naŋa aɗe daŋ al-Masi aɗe bɔɔy do naaŋ ki se. 7 Tɛr ɔŋte taaɗn ɔɔ: naŋa jaay bɔɔy ɓaa maakŋ ɓee yoge tu, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: naŋa aɗe daŋ al-Masi aɗe teecŋ daan yoge tu.* 8 Num maakŋ Kitap ki taaɗ ɔɔ: *Taar Raa se, naaŋ gɔɔr ute naai; naaŋ utu maaki ki ɔɔ taari ki.*†

Taar Raa ese ɓo naaje k'lee k'taaɗiŋ jeege tu j'ɔɔ j'aal maakɗe do Raa ki. 9 Kɛn naai jaay 'took ute maaki ɔɔ 'jeel Raa se duroga Isa daan yoge tu, ɔɔ 'taaɗ naan jeege tu ɔɔ Isa se naaŋ ɓo Mɛli se, kɛse naai 'kɔŋ kaaja. 10 Taa kɛn naajege jaay j'aalkiga maakjege do Isa ki se, k'tɛɗkiga aak bɛɛ naan Raa ki. Ɔɔ kɛn k'taaɗki naan jeege tu j'ɔɔki: naaŋ ɓo Mɛljege se, j'aki kɔŋ kaaja. 11 Aan gɔɔ taar kɛn Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm jaay aalga maakiŋ do naaŋ ki se, sɔkɔŋ aŋ tɔɔl eyo‡.* 12 Anum Yaudge ute Yaudge ey paac se naaɗe ɔŋga kaaja ute ɗoobm kalaŋ sum, taa naaɗe paac se Mɛlɗe ɓo kɛn kalaŋ ese sum. Naaŋ tɛɗ bɛɛ jeege tun paacŋ kɛn lee eeminа. 13 Taa naaŋ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm jaay eem ro Mɛljege se, Mɛljege aŋ kaaja*§.

14 Kɛn bin num jeege jaay utu aal te maakɗe doŋ ki ey ɓɔrt se, naaɗe aŋ keem ɔɔ ɗi? Naaɗe kaal maakɗe doŋ ki ɔɔ ɗi? Ɔɔ kɛn nam jaay ɓaaɗo taaɗɗe te taariŋ ey se, ute ɗoobm gay jaay naaɗe 'booy roŋ se? 15 Ɔɔ kɛn j'ɔl te jee taaɗn Taar Raa gɔtɗe ki ey se, naŋa jaay aɗe ɓaa taaɗn taar se? Taa naaŋ se ɓo, Kitap taaɗ ɔɔ:

*Aakki! Jee kɛn ɓaano ute Labar Jiga se, jeege maakɗe raap doɗe ki dɛn aak eyo**.
16 Anum Labar Jigan ese, jee mɛtiŋge sum ɓo took aal maakɗe do ki. Taa naaŋ se ɓo, debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:

---

‡ **9:33** Aak Eza 8.14 ɔɔ 28.16. * **10:5** Aak Lb 18.5. † **10:8** Aak Dt 30.11-14. ‡ **10:11** Aak Eza 28.16. § **10:13** Aak Jl 2.32. * **10:15** Aak Eza 52.7.

Mɛlje, taar kɛn naaje k'taaɗ jeege tu se, naŋa ɓo took uuŋga?†
17 Anum 'booyki: debm jaay took aal maakiŋ do taar kɛn ese se, booy
k'taaɗiŋga taar se jaayo. Ɔɔ taar kɛn naaŋ booyiŋ ese se, iiŋo gɔtn al-Masi
ki.
18 Anum m'tɔnd mɛtse tu: taar se, Yaudge booyiŋ te ey la? Gɔtɔ! Taar se
naaɗe booyiŋga aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:
Jeege ɓaa taaɗga taar Raa se jeege tu gɔtn ɓaa se paac,
ɔɔ taar se jee do naaŋ ki paac booyiŋga.‡
19 Tɛr m'tɔnd mɛtse daala: mɛtn taar se tap ɓo, gaan *Israɛlge booy ɔkiŋ te ey
la? Ɗeere, naaɗe booy ɔkiŋga naɓo baate tookŋ do ki. Taar se Musa ɓo uuno
mɛtiŋ deete ɔɔ taaɗɗeno taar kɛn Raa ɔɔ:
Naase jeemge se, m'asen tɛɗn aki ni ro jeege tun rɛŋ rɛŋ.
Ɔɔ m'asen tɛɗn naase maakse asen taar do jeege tun jeel ɗĩm eyo.§
20 Tɛr debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi se, aay kaamiŋ bini taaɗɗen
daala ɔɔ:
Maam Raa se, jee kɛn jem ey se ɓo, ɔŋumga.
Ɔɔ jee kɛn je te ɗoobum ey se ɓo, maam m'taaɗɗen roma.
21 Gaŋ ute gaan Israɛlge se Raa taaɗ ɔɔ:
Ɓii-raa maam m'ɔl jim m'daŋ gaan Israɛlge m'ɔɔ aɗe ɓaa gɔtum ki
naɓo naaɗe se, jee naajŋ taarge ɔɔ baate tookŋ Taaruma.†

11

*Gaan *Israɛlge se *Raa baatɗe te eyo*

1 Tɛr m'tɔnd mɛtse daala: bin num Raa se, baatega jeeŋge la? Gɔtɔ! Naaŋ
baatɗen te eyo. Taa maam kic m'kɔɗ Israɛl, m'teeco mɛtjil *Abraam ki ɔɔ
m'teeco taa ɓee Benjamin ki. 2 Bin num Raa se jeeŋgen naaŋ bɛɛr tɔɔɗɗen
do dɔkiŋ se, naaŋ baatɗen te eyo. Ey num naase 'booyiŋki te ey la, taar kɛn
k'raaŋo maakŋ Kitap ki, kɛn taaɗ ute *Ɛli, debm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa
ki, kaaɗ kɛn naaŋ sakak gaan Israɛlge gɔtn Raa ki, naaŋ ɔɔ: 3 *Mɛluma, jee kɛn
taaɗ taar teeco taari ki se, naaɗe tɔɔlɗenoga ɔɔ gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗi *sɛrkɛ se lɛ,
naaɗe tɔɔkiŋga naatn. Ɔɔ maam lɛ, m'ɔɔpga m'kalum ki sum. Ɔɔ naaɗe je am
tɔɔlɔ.* 4 Num Raa tap ɓo tɛrliŋ ɔɔ ɗĩ? *Jeege dupu-cili se, maam m'bɔɔbɗenga ɔɔ
naaɗe se ɔŋ ɛrg te naan maragŋ k'daŋiŋ Baal kɛn jeege lee eemiŋ se eyo.*† 5 Ɓɔrse
kic ɓo, maakŋ gaan Israɛlge tu se, ɔɔpga jeege cɔkɔ kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga ute
bɛɛŋa. 6 Raa bɛɛr tɔɔɗɗe se taa naaɗe ɓo tɛɗga nakŋ bɛɛ eyo, num naaŋ bɛɛr
tɔɔɗɗe se ute bɛɛŋa, kɛn bin ey num, bɛɛ Raa se kɔŋ tɛɗn bɛɛ ey sum.
7 Taar se tap ɓo je taaɗ ɔɔ ɗĩo? Gaan Israɛlge se nakŋ naaɗe je se tap ɓo ɔŋ te
eyo. Num jee ɔɔpm kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ se ɓo, ɔŋga nakŋ se. Num jee
kuuy se lɛ, tɛɗga jee naajŋ taarge. 8 Aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:
Raa tɛɗɗen naaɗe se jee taara ɛnd doɗe ki eyo,
deebɗenga kaamɗe naaɗe ɔŋ aak ɔk eyo
ɔɔ turumɗenga biɗege naaɗe ɔŋ booy eyo;
bini jaaki kic ɓo, naaɗe utu iŋg gɔtn kiŋgɗeki se sum‡.
9 Maakŋ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic ɓo taaɗ roɗe ki ɔɔ:
Ɔŋ kɔsɗege se aɗen tɛɗn aan gɔɔ rɛɛcŋ kɛn aɗen tɔnd kɔkɔ.
Ɔŋ 'tɛɗn aan gɔɔ nakŋ aɗen rɔkŋ naaɗe tooco ɔɔ ɔŋ Raa aɗen dabara.
10 *Ɔŋ Raa aɗe tɔɔkŋ kaamɗe mɔɔtn naaɗe kɔŋ kaakŋ ɗĩm eyo,*
ɔɔ ɔŋ aɗen tɔnd daam deere doɗe ki§.

---

† **10:16** Aak Eza 51.3. ‡ **10:18** Aak KKR 19.4. § **10:19** Aak Dt 32.21. * **10:20** Aak Eza 65.1.
† **10:21** Aak Eza 65.2. * **11:3** Aak 1Gar 19.10, 14. † **11:4** Aak 1Gar 19.18. ‡ **11:8** Aak Dt 29.4 ɔɔ
Eza 29.10. § **11:10** Aak KKR 69.22.

11 Maam m'je m'tɔnd mɛtse daala: kɛn gaan Israɛlge jaay rɔkŋ tooc se, gɛn sɔrɔkiŋ̃ la? Gɔtɔ! Num ute rɔkŋ toocŋ̃ kɛn naaɗe tooc se, kaaɗ kɛn se ɓo, Raa kaajŋ̃ jee kɛn Yaudge eyo. Anum kɛn Raa jaay aaj jee kɛn Yaudge ey se, Yaudge se aakɗega num, maakɗe aɗe kɔɔŋ̃ɔ ɔɔ je ɗoobm kaaja kici. 12 Num kaaɗ kɛn gaan Israɛlge jaay baate tookŋ taar Raa se ɓo, Raa tɛɗn bɛɛŋ̃ dɛna jeege tun ɓaa se paac. Ɔɔ kɛn Yaudge jaay tɛɗn jee naajŋ̃ taarge sum se, Raa tɛɗ bɛɛŋ̃ jeege tun do naaŋ ki paac. Anum 'saapki tu, kaaɗn kɛn jaay gaan Israɛlge utu kɔŋ kaaja se, bɛɛ Raa ese se, utu 'tɛɗn dɛn cir daal ey ne?

Raa aaj jeegen Yaudge eyo

13 Ɓɔrse, maam m'je taaɗn ute naasen Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se. Taa naaŋ̃ se ɓo, maam maakum raapo do naab kɛn Raa ɛɗumsiŋ̃ se. 14 Maam m'je taasum Yaudge se, jee mɛtiŋ̃ge kaakŋ naabum se aɗe rɔɔŋ̃ maakɗe ɔɔ aɗen kɔl naaɗe ni ro jeege tu, taa ɓii kalaŋ jee mɛtiŋ̃ge utu kɔŋ kaaja kici. 15 Kɛn Raa rɛs gaan *Israɛlge kaaɗ kɛn se sum ɓo, naaŋ̃ ɔk taasa ute jee kɛn Yaudge eyo. Num kaaɗ kɛn jaay Raa utu tɛrl kɔkŋ gaan Israɛlge jiga se, kɛse 'tɛɗn ɔɔ ɗi? Kɛse tɛɗn nakŋ bɛɛ aak eyo, 'tɛɗn aan gɔɔ jee ooyga kooyo kɛn Raa utu aɗen kɛɗn kaaja.

16 Kɛn mappa jaay k'dup cɔkɔ j'ɛɗga Raa ki se, mappan ɔɔp se paac tɛɗga gɛn Raa. Kɛn kaaga jaay j'ɛɗga mɛt koŋ̃ Raa ki se, lɛtiŋ̃ se kic ɓo, tɛɗga gɛn Raa. 17 Gaan Israɛlge se tec aan gɔɔ *ko ɔlibm maakŋ jinɛnɛ ki kɛn k'tɔgŋga ute lɛtiŋ̃gen mɛtiŋ̃ge se. Ɔɔ naai kɛn kɔɗ Yaud ey se tec aan gɔɔ lɛtn ko ɔlibm maakŋ kaag ki ɔɔ naai j'ɔgio ɔɔ k'ɓaaɗo j'ɔli gɔɔ lɛtn ko ɔlib kɛn k'tɔgŋga tɔg lɛtiŋ̃gen mɛtiŋ̃ge se. Ɓɔrse, naai kic iŋg te tɔɔgŋ mɛtn ko ɔlibm kɛn maakŋ jinɛnɛ ki se. 18 Taa naaŋ̃ se ɓo, ɔŋ̃te koono do lɛtn ko ɔlib kɛn k'tɔgɗenoga se. Kɛn ɔli oon tap ɓo taa ɗi? Naai lɛ lɛtɛ sum. Naai ɓo gak ko kaag eyo num ko kaaga ɓo gaki naai.

19 Maakse ki se, deb kalaŋ am taaɗn ɔɔ: «Raa se naaŋ̃ ɓo debm 'tɔgŋ lɛtge ɔɔ uunumo ɔɔ ɓaaɗo ɔlum gɔɔɗe ki.» 20 Ɗeere, naaɗe se jaay Raa tɔgɗe se taa naaɗe baatega kaal maakɗe doŋ̃ ki ɔɔ naai jaay ɓaaɗo k'j'ɔli gɔɔɗe ki se, taa naai aal maaki doŋ̃ ki. Bin num ɔŋ̃te magal roi, ɔɔ ɔnd kɔndɔ. 21 Ey num Yaudge se ɓo lɛtgen ɗeer ɗeer. Ute naaŋ̃ se kic ɓo, Raa ɔŋ ɔŋ̃ɗe te eyo. Anum naai lɛtn k'ɓaaɗo k'j'ɔli kɔl gɔɔɗe ki sum se, kɛn naai jaay aal maaki doŋ̃ ki ey se, naaŋ̃ utu ai kɔgŋ kundi naatn kici. 22 'Jeelki, Raa se naaŋ̃ debm jiga naɓo naaŋ̃ debm kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu kici. Jee ɔŋ̃ ɗoobm Raa se, naaŋ̃ utu aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki ɔɔ ute naai se, kɛn naai jaay iŋg aal maaki do bɛɛŋ̃ ki se, naaŋ̃ debm jiga ute naai. Ey num, ɓɛrɛ, naaŋ̃ ai kɔɔɗn kundi kici. 23 Bin ɓo kɛn Yaudge jaay tɛrloga gɔtn Raa ki se, Raa aɗen kɔŋ tɔl gɔɔɗe ki daala, taa Raa se ɔk tɔɔgɔ kɛn tɛɗn naaŋ̃ se. 24 Naasen kɛn Yaudge ey se, 'tecki aan gɔɔ lɛtn ko ɔlibm maakŋ kaag ki kɛn k'tɔgiŋ̃o jaay k'ɓaaɗo k'tɔliŋ̃ gɔɔ lɛtn ko ɔlib kɛn maakŋ jinɛn ki se. Kɛn Raa jaay tɛɗn nakŋ ese se, Yaudge se kic, naaŋ̃ aɗeno tɛrl tɔl gɔɔŋ̃ ki ey ne, naaɗen kɛn lɛtn ko ɔlibm mala mala se?

Yaudge kici utu kɔŋ kaaja

25 Anum gɛnaamge, maam m'je m'asen taaɗn nakŋ kɛn Raa ɓaa tɛɗa jaay naase *'jeelki mɛtiŋ̃ ey se. Bin ɓo naase aki tɛɗn rose aan gɔɔ jee jeel taar eyo. Taa kɛn gaan *Israɛlgen mɛtiŋ̃ge jaay baate tookŋ kaal maakɗe do Raa ki se, bini jee ɓaa se paac aɗe ɓaa gɔtn Raa ki jaayo. 26 Ɔɔ bin ɓo gaan Israɛlge paac utu 'kɔŋ kaaja bin kici aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:

*Debm utu 'kɔɔɗn do jeege se,**
utu aɗe kiiŋ̃ maakŋ gɛgɛr kɛn Sion ki.

---

* **11:26** Debm utu 'kɔɔɗn do jeege se k'daŋjiŋ̃ Isa.

*Ɔɔ mɛtjil *Yakub se, naaŋ utu aɗen kɔɔɗn doɗe maakŋ naajŋ taarɗe ki.*
27 Tɛr Raa taaɗ ɔɔ:
*Kɛse *dɔɔkŋ kɛn maam m'utu m'dɔɔkŋ ute naaɗe,*
*kaaɗ kɛn se ɓo maam m'aɗe tɔɔl *kusiŋɗege*†.
28 Yaudge se baate tookŋ Labar Jiga gɛn Isa; taa naaŋ se ɓo naaɗe tɛɗga jee taamooy Raage. Kɛse tɛɗsenga bɛɛ naase ki. Ey num naaɗe se Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ do dɔkiŋa. Naaɗe se Raa jeɗe, taa ɓugɗege. 29 Kɛn Raa jaay bɛɛr ɔɔɗga deba ɔɔ ɛɗiŋga naka se, mɔɔtn naaŋ tɛrl taariŋ ey sum. 30 Do dɔkiŋ se, naasen kɛn Yaudge ey se, 'baatekiro tookŋ taar Raa. Num kɛn ɓɔrse jaay Yaudge baate tookŋ taar Raa sum se, Raa se tɛɗsenga bɛɛ. 31 Ɔɔ kɛn Yaudge jaay baate tookŋ taar Raa se, ute naaŋ se jaay naasen Yaudge ey se, Raa tɛɗsenga bɛɛ. Bin ɓo, ɓɔrse Yaudge Raa utu aɗen tɛɗn bɛɛŋ kici. 32 Taa Raa se ɔŋ jikilimge paac baate tookŋ taariŋ se naaŋ ɔŋɗe gɔtɗe ki aan gɔɔ ɓulge taa naaŋ je aɗen tɛɗn bɛɛŋ paac.

Raa se naaŋ magal aak eyo, k'tɔɔmiŋki

33 Deere, bɛɛ Raa se dɛn bɛɛ eyo! Raa se naaŋ jeel-taara ɔɔ nakge paac naaŋ jeelɗe. Nakŋ naaŋ saap jaay uun do se, nam tap ɓo jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtiŋ eyo. Nakgen kɛn naaŋ tɛɗɗen paac se, nam tap ɓo ɔŋ ɔnd ute mɛtiŋ eyo. 34 Taa Kitap taaɗ ɔɔ:
Saapm Mɛljege Raa se naŋa tap ɓo jeele? Bii kalaŋ tap ɓo naŋa dɛjiŋga‡?
35 *Lɔɓu ɓii kalaŋ nam ɛɗiŋga ne ɗim deet Raa ki jaay Raa tɛrliŋ nakiŋ la*?§
36 Deere, nakgen ɓaa se paac, naaŋ ɓo Mɛl-kaalɗe. Naaŋ ɓo debm kɛn aakɗe doɗe ki ɔɔ nakge se paac kaam jiŋa. Bin num Raa se, ɔŋ jeege daayum aŋ *nooko! *Amin!

12

*Raa aajjeki se gɛn tɛɗn naabiŋa
(Ɛp 4.1-16; 1Kɔr 12.12-27)

1 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗa: aan gɔɔ Raa tɛɗjekiro bɛɛ se, bin se daayum ɛɗki rose paac Raa ki, ɔɔ kiŋgse se ɔniŋki *sɛrkɛ Raa ki. Kɛse ɓo sɛrkŋ *salal kɛn tɔɔl Raa ki. Anum Raa se je ɔɔ j'aŋ keeme ute ɗoobm se. 2 Ɔŋte gɛn tɛɗki aan gɔɔ gɛn jee duni kɛn ɓɔrse lee tɛɗ se. Num gaŋ ɔŋki Raa asen 'tɛrl maakse ute saapm kuuy kɛn naaŋ asen kɛɗ se. Ute naaŋ se jaay ɓo, naase aki jeel nakŋ Raa maakiŋ jen ro ki. Ɔɔ nakŋ Raa maakiŋ jen se, kɛse nakŋ jiga, nakŋ tɔɔliŋ naaŋ ki ɔɔ nakŋ mɛc.
3 Ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗum se, maam m'taaɗsen paac m'ɔɔ: maakŋ kiŋgse ki se ɔŋte 'kuunki magala; iŋgki ute gɔtn kiŋgse se sum aan gɔɔ kɛn naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗiŋga naabiŋ naabiŋ do kaal maakiŋ ki se. 4 'Jeelki, debkilimi se ɔk ro kalaŋ sum, naɓo roŋ se, tɔp kaam dɛna, ɔɔ naŋa kic ute naabiŋ naabiŋa. 5 Ɔɔ naajege kic k'dɛnki, naɓo taa naajege k'dɔɔkkiga ute *al-Masi se, k'tum k'tɛɗkiga daa ro kalaŋ ɔɔ naajege kic k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ bini. 6 Naajege se Raa ɛɗjekiga naaba, naɓo naŋa naŋa kic ɓo ute naabiŋ naabiŋa. Naŋa kic ɓo tɛɗn naaba ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗiŋ. Taa naaŋ se ɓo, debm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki se, ɔŋ taargen naaŋ taaɗ se aɗe teecŋ taar Raa ki te ɗoobm kɛn Raa taaɗn ro ki se. 7 Debm jaay Raa ɛɗiŋga naabm gɛn noogŋ jeege se, ŋ'aay kaamiŋ ŋ'noog jeege ɔɔ debm kɛn Raa ɛɗiŋga naabm gɛn dooy jeege lɛ, ŋ'aay kaamiŋa ŋ'dooy jeege. 8 Kɛn debm jaay naabiŋ gɛn kɛɗn kaay kaam jeege tu se, ŋ'aay kaamiŋ ŋ'ɛɗ kaay kaama jeege tu. Ɔɔ debm kɛn ɛɗ naka jeege tu se lɛ, ŋ'ɛɗ naka jeege tu ute maakŋ kalaŋ. Ɔɔ debm kɛn Raa jaay ɛɗiŋga naabm gɛn

† **11:27** Aak Eza 59.20. ‡ **11:34** Aak Eza 40.13. § **11:35** Aak Jb 41.3.

tɔɔɗn jeege se, naabiŋ se ŋ'tɛɗiŋ ute ɗoobiŋa. Ɔɔ debm kɛn Raa jaay tɛɗiŋga debm kaakŋ taar-daay jeege se, naabiŋ se, ŋ'tɛɗiŋ ute maak-raapo.
9 'Jeki jeege ute maakŋ kalaŋ. Ɔɔɗki dose naatn ro *kusiŋ ki. 'Tɛɗn bɛɛ se, ɔkiŋki tɔɔgɔ. 10 'Jeki naapa aan gɔɔ gɛnaagen je naapa se ɔɔ ɔkki naapa ɔɔŋɔ.
11 Ɔŋte 'tɛɗki jee kaar-naabge, naɓo aayki kaamse, 'tɛɗki jee tɛɗn naabge. Ɔɔ Mɛljege se, 'tɛɗiŋki naabiŋ ute maakŋ kalaŋ. 12 Aan gɔɔ naase ɔndkiga dose do Raa ki se, ɔŋki maakse 'raapo. Kɛn nakŋ ɔɔŋ aanga dose ki lɛ, ɔkki maakse tɔɔgɔ ɔɔ aayki kaamse, eemki Raa. 13 Gɛnaasegen ɗoobm al-Masi kɛn ɔk ɗim ey se, aakɗeki doɗe ki. Ɔɔ jee paacŋ kɛn ɓaa gɔtse ki se ɔkɗeki jiga.
14 Jee kɛn lee dabarse se, ɔŋte 'naamɗeki naɓo 'tɔndki mɛtn Raa aɗen tɛɗn bɛɛ. 15 'Tɛɗki maak-raapo ute jee kɛn maakŋ maak-raap ki, ɔɔ eemki ute jee kɛn maakŋ kaa-maan ki. 16 Iŋgki bɛɛ ute naapa. Ɔŋte 'magalki rose. Ɔɔ kɛn j'ɛɗsenga naabm baat gɔɔ ɗi kic ɓo, 'tɛɗiŋki. Ɔŋte 'tɛɗki rose aan gɔɔ jee jeel nakge.
17 Debm tɛɗsenga kusiŋa se, ɔŋte 'tɛrliŋsiŋki. Ɔɔ aayki kaamse, 'tɛɗki bɛɛ jeege tu paac. 18 Kɛn naai jaay ɔk ɗoobo num, aay kaami iŋg ute lapia ute jeege paac. 19 Gɛnaa maak-jemge, kɛn nam jaay tɛɗsenga kusiŋa se, ɔŋte kɔgki sɛɛse, num ɔŋki Raa ɓo 'bɔɔy maak-taariŋ doɗe ki. Taa maakŋ Kitap ki se, Mɛljege Raa taaɗga taaɗ ɔɔ: *Taar-doŋ ɔŋumsiŋki maam ki ɔɔ maam ɓo m'asen kɔgŋ sɛɛse.**
20 Bin num Kitap taaɗ ɔɔ:
Kɛn debm taamooyi jaay ɓo tɔɔliŋ se, ɛɗiŋ kɔsɔ;
ɔɔ kɛn maane ɓo tɔɔliŋ lɛ, ɛɗiŋ 'kaaye.
Bin se, naai aŋ kɔl maakŋ sɔkɔŋ ki.†
21 Ɔŋte kɔŋki kusiŋ se asen ciri, num naase ɓo 'ciriŋki ute bɛɛ kɛn naase aki tɛɗa.

13

'Sookki tɔɔgge tu (1Pr 2.13-17)

1 Tɔɔggen iŋg do jeege tu paac se, 'sookɗeki. Taa tɔɔgge se paacŋ iiŋo gɔtn *Raa ki ɔɔ kɛngen ɓɔrse utu do naaŋ ki se kic ɓo Raa ɓo tɔndɗe. 2 Taa naaŋ se ɓo, debm baate sookŋ tɔɔgge tu se, kɛse aan gɔɔ naaŋ baate tookŋ tɛɗn nakŋ Raa maakiŋ jen ro ki. Ɔɔ jee baate sookŋ tɔɔgge tu se, nakŋ ɔɔŋ utu kaan doɗe ki. 3 Anum jee tɛɗn nakŋ bɛɛ se, naaɗe ɓeer tɔɔgge tu eyo, num jee tɛɗn nakŋ *kusiŋ se ɓo, kɛn ɓeer tɔɔgge tu. Kɛn naai jaay 'je ɓeer tɔɔgge tu ey num, 'tɛɗ bɛɛ. Bin se naaɗe ai tɔɔmɔ. 4 'Jeelki, tɔɔgge se naaɗe se kaam ji Raa taa asen noogo gɛn tɛɗn nakgen jiga. Kɛn naase jaay 'tɛɗkiga kusiŋ se, 'ɓeerɗeki. Taa tɔnd kɛn Raa tɔndɗe se cɛr eyo, num naaŋ tɔndɗe se taa aŋ tɛɗn naabiŋa gɛn dabar jee kɛn tɛɗn nakŋ kusiŋa. Ɔɔ ute ɗoobm se ɓo, Raa taaɗ maak-taariŋ do jeege tun tɛɗ nakgen jig eyo. 5 Kɛn bin num, 'sookki tɔɔgge tu, taa j'asen dabar sum eyo, num 'sookɗeki taa naase 'jeelki maakse ki naabɗe se ute ɗoobiŋa.
6 Taa naaŋ se ɓo, naase 'lee ɔgɗeki miiri. Ɔɔ jee kɛn k'tɔndɗe gɛn lee tiir gurs miiri gɔtse ki se, naabm kɛn naaɗe lee tɛɗiŋ ute ɗoobiŋ se, naaɗe tɛɗiŋ gɛn Raa.
7 Jee se jaay nakŋ kɛn naaɗe je ɔɔ j'aɗe kɔgse, ɔgɗesiŋki. *Jee tɔkŋ miirge se, 'tiir ɛɗɗeki nakɗe ɔɔ nakgen paacŋ gɛn kɔgɔ se, ɔgɗesiŋki. Tɔɔggen kɛn aɗeki sook se, 'sookɗeki. Jeegen aalɗeki kaal maak ki se aalɗeki maak ki kici.

'Jeki naapa (Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)

* **12:19** Aak Dt 32.35. † **12:20** Gɔtn ese se taaɗ ɔɔ k'tɔs naal pooɗo ɓo j'ɔmbiŋ doŋ ki. Aak KKT 25.21.

8 Ɔŋ̃te kɔŋ̃ki sɛɛ nam dose ki. Num sɛɛ kɛn 'tɛɗn dose ki se, 'jeki naapa. Taa debm jaay je naapiŋ̃ se, kɛse *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, naaŋ̃ tɛɗ aasiŋ̃ga ute ɗoobiŋ̃a. 9 Taa nakgen kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa kɛn ɔɔ: *Ɔŋ̃te 'kɛɛsn mɛnd nam, ɔŋ̃te 'kɛɛsn gaaba nam, ɔŋ̃te 'tɔɔl nam, ɔŋ̃te 'ɓoogŋ nakŋ nam, ɔŋ̃ten 'dɔŋ nakŋ nam se*. Taargen kuuy ɔɔp se kic paac koŋ̃ ɓo kɛn ɔɔ: *'Je naapi aan gɔɔ roi mala.** 10 Anum debm je naapiŋ̃ se tɛɗiŋ̃ *kusiŋ̃ eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo, debm je jeege se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki taaɗ paac se, naaŋ̃ tɛɗ aasiŋ̃ga ute ɗoobiŋ̃a.

'Daapki rose gɛn kaakŋ kaam Isa

11 Bin ɓo gɛnaamge, 'tɛɗki nakgen se taa naase 'jeelki kaaɗn ɓɔrsen kɛn j'iŋgki maak ki se. Taa kaaɗn j'anki kiiŋ̃ maakŋ bijege tu se aanga. Taa kaaɗn kɛn Raa utu aɗe ɓaa asen kaaj se, ɔɔpga gɔɔrɔ. Kaaɗn se, dɔk eyo aan gɔɔ kaaɗn kɛn j'utu j'aalki kaal maakjege do Isa ki ey sum. 12 Nɔɔrɔ deelga, gɔtɔ ɔɔpga baata kiipi. Nakgen kɛn jeege lee tɛɗ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se, ɔɔɗki dose ro ki. 'Jeki nakgen kɛn j'an kuɗn bɔɔrɔ maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. 13 K'j'iŋgki aan gɔɔ debm kɛn lee maakŋ katara ki. Ɔŋ̃te 'kɔski anki deel te gɔtiŋ̃a ɔɔ ɔŋ̃te 'kaayki tɔtɔ kic anki deel te gɔtiŋ̃a, ɔŋ̃te 'kɛɛski naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃, ɔŋ̃te 'tɛɗki nakŋ sɔkɔŋ̃ge, ɔŋ̃te 'mooyki te naapa, ɔɔ ɔŋ̃te 'tɛɗki maak-kilimi do naapge tu. 14 Num ɔŋ̃ki gaab tɔɔgse se 'tɛɗn Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔŋ̃te jeki nakŋ kɛn daa rose ɓo dɔŋɔ gɛn tɛɗn nakŋ maakse jea.

14

Ɔŋ̃te 'kɔjki bɔɔrɔ do gɛnaage tu
(1Kɔr 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)

1 Gɛnaamge, jee maakjege tun kɛn ɔk tɔɔgɔ do ɗoobm *al-Masi ki ey se, ɔkɗeki jiga. Ɔŋ̃te kɔjki bɔɔrɔ do nakge tun naaɗe lee saapiŋ̃ se. 2 Maam je m'asen taaɗa taa nakgen jeege lee ɔsɔ. Jee mɛtiŋ̃ge se saap ɔɔ ɔk ɗoobo gɛn kɔsn nakgen ɓaa se paac. Num jee mɛtiŋ̃gen ɔk tɔɔgɔ ɗoobm Mɛljege tu ey se, ɔs daa eyo, naɓo lee ɔs kamb zɛɛrɛ sum. 3 Debm ɔs daa se, ɔŋ̃te kaakŋ gɛnaaŋ̃ kɛn ɔs ey se aan gɔɔ debm naaŋ̃ aaliŋ̃ maak eyo; ɔɔ debm ɔs daa ey se, ɔŋ̃te kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do gɛnaaŋ̃ kɛn ɔs daa se. Taa naaɗe paac se, *Raa ɔkɗega jiga. 4 Naai ara tap ɓo naŋa, jaay kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ro deb kɛn tɛɗ naaba nam ki se? Kɛn naaŋ̃ jaay tɛɗ jig ey lɛ mɛliŋ̃ ɓo aŋ̃ kaaka. Ɔɔ naaŋ̃ se ɗaar tɔɔgɔ, taa Mɛliŋ̃ Raa se ɔk tɔɔgɔ kɛn aŋ̃ kɔkiŋ̃ naaŋ̃ 'kɔŋ kooc eyo.

5 Naan Raa ki se, jee mɛtiŋ̃ge saap ɔɔ ɓiigen mɛtiŋ̃ge se cir ɓiigen kuuy; num gaŋ jee mɛtiŋ̃gen kuuy se, taaɗ ɔɔ naan Raa ki se, ɓiige paac aas kaasa. Bin se, naŋa naŋa kic ɓo tɛɗn aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ jeeliŋ̃ maakiŋ̃ ki mala mala. 6 Debm saap ɔɔ ɓii mɛtiŋ̃ge cir kɛngen kuuy se, ute saapiŋ̃ se naaŋ̃ *nook Mɛljege. Debm kɛn ɔs daa se, naaŋ̃ kic tɛɗiŋ̃ gɛn nookŋ Mɛljege, taa kɛn naaŋ̃ ɓaa kɔsɔ se, tɔɔm Raa. Debm kɛn baate kɔsn daa se kic, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ gɛn nookŋ Mɛljege, taa naaŋ̃ kic ɓo tɔɔm Raa. 7 'Jeelki, maakjege tu se, nam tap ɓo iŋg gɛn doŋ̃ eyo ɔɔ nam tap ɓo ooy gɛn doŋ̃ ey kici. 8 Taa naaŋ̃ se ɓo, kɛn j'utu j'iŋgki zɛɛrɛ lɛ, naaje j'iŋgki gɛn Mɛljege. Ɔɔ kɛn j'aki kooy kic ɓo, j'aki kooy gɛn Mɛljege. Kɛn j'utuki zɛɛrɛ lɔ j'ooykiga kooyo, naajege se k'gɛn Mɛljege. 9 Taa al-Masi se ooyga ɔɔ duroga daan yoge tu ɔɔ naaŋ̃ ɓo Mɛl jee utu iŋg zɛɛrɛ ɔɔ Mɛl jee ooyga kooy kici. 10 Naai tap ɓo naŋa jaay ɔj bɔɔrɔ do gɛnaai ki se? Ɔɔ tɛr naai tap ɓo naŋa jaay aal gɛnaai maak ki ey se? 'Jeelki, naajege paac se j'utu j'aki ɓaa naan Raa kɛn utu ajeki kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dojege tu. 11 Taa naaŋ̃ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Maam se, m'Raa zɛɛrɛ ɔɔ jeege paac utu 'ɓaa kɛrgŋ naanum ki*

---

* **13:9** Aak Ekz 20.13-17.

*ɔɔ naaɗe paac utu am nookŋ maam Raa.**
12 Taa naaŋ̃ se ɓo, naŋa naŋa kic ɓo naaŋ̃ maliŋ̃ ɓo 'ɓaa taaɗn taariŋ̃ naan Raa ki.
13 Bin se, j'ɔŋ̃te kɔjki bɔɔrɔ do naapge tu. Naase ɔŋ̃te 'tɛɗki nakŋ kɛn 'tɛɗ gɛnaase 'koocŋ̃ ɗoobm al-Masi ki ey lɛ kɛn aŋ̃ gaasn gɛn tɛɗn bɛɛ. 14 Anum aan gɔɔ maam te Mɛljege Isa k'tɛɗga kalaŋ se, maam m'jeel maakum ki, nakŋ kɔsn jaay kɛn tuj debkilimi naan Raa ki se, gɔtɔ. Num kɛn debm jaay aak nakŋ kɔs se aan gɔɔ nakŋ aŋ̃ tujŋ̃ naan Raa ki num, ɔŋ̃te kɔsɔ. 15 Kɛn taa kɔsɔ jaay naai tujŋ̃ maakŋ gɛnaai se, kɛse naai ɔk maakje doŋ̃ ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooyga taa naaŋa, bin num taa kɔsɔ se, ɔŋ̃te 'kutn gɛnaai. 16 Nakŋ kɛn naai saap ɔɔ jiga se, ɔŋ̃ jee kuuy kic ɓo aŋ̃ kaakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ jiga. 17 *Maakŋ Gaar Raa se, ɔliŋ̃ ute nakŋ kɔsɔ ɔɔ ute kaay eyo. Num maakŋ Gaar Raa se je nakŋ ute ɗoobiŋa, lapia ɔɔ maak-raapm kɛn *Nirl Salal lee ɛɗ jeege tu. 18 Debm ɗoobm al-Masi ki jaay tɛɗn naabm ese se, naaŋ̃ tɔɔl Raa ki ɔɔ jeege paac tɔɔmiŋa.
19 Bin num j'aayki kaamjege gɛn je lapia ute naapa; k'tɛɗki nakŋ kɛn ajeki noogo j'aki ziiɗn ɓaa ute naanjege ɗoobm al-Masi ki. 20 Taa kɔsɔ se, ɔŋ̃te tujŋ̃ naabm Raa. Ɗeere, nakŋ kɔsn tuj debkilimi naan Raa ki se gɔtɔ, naɓo taa kɔs sum ɓo, 'tɛɗ gɛnaai 'koocŋ̃ ɗoobm al-Masi ki num, ɔŋ̃te kɔsn kɔsn se. 21 Bɛɛki se, nam ɔŋ̃te tɛɗ nakŋ kɛn 'tɛɗ gɛnaaŋ̃ koocŋ̃ ɗoobm al-Masi ki: taa naaŋ̃ se ɓo ɔŋ̃te kɔsn daa, ɔŋ̃te kaay tɔtɔ ɔɔ ɔŋ̃te tɛɗn ne ɗim kuuy kɛn 'tɛɗn gɛnaai koocŋ̃ ɗoobm al-Masi ki. 22 Nakŋ kɛn naai jeel maaki ki se, 'bɔɔbiŋa. Ɔŋ̃ nakŋ se 'tɛɗn daan naai ki ute Raa sum. Taa naaŋ̃ se ɓo, debm kɛn tɛɗ naka jaay maakiŋ̃ naaj eyo ɔɔ jeel nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se jaay jiga se, naaŋ̃ se maakiŋ̃ raap aak eyo. 23 Num debm tɛɗ naka jaay maakiŋ̃ naaj do ki ɔɔ jeeliŋ̃ nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se jig ey se, bɔɔrɔ utu koocŋ̃ doŋ̃ ki, taa naaŋ̃ maakiŋ̃ naaj naaja ute naaŋ̃ se kic ɓo naaŋ̃ ɔs tap. Bin num nakgen k'tɛɗ paac jaay, kɛn k'jeeliŋ̃ki maakjege tu ɔɔ k'naajki do ki ɔɔ k'tɛɗiŋ̃kiga num, kɛse k'tɛɗkiga *kusiŋa naan Raa ki.

15

'Jeki bɛɛ jeege tun kuuy kici

1 Naajegen k'tɔɔgki ɗoobm *al-Masi ki se, k'sɛrkki gɛnaajegen ɔk tɔɔg eyo gɛn kiŋg ɗoobm *Raa ki se ɔɔ j'ɔŋ̃te jeki nakŋ kɛn ajeki tɔɔl naajege tu sum. 2 Naŋa naŋa kic ɓo je nakŋ kɛn tɔɔl naapiŋ̃ ki taa aŋ̃ tɛɗn bɛɛ ɔɔ aŋ̃ noogiŋ̃ kɔkŋ ɗoobm al-Masi se tɔɔgŋ ɓaa ute naaniŋa. 3 'Jeelki, al-Masi se je te bɛɛ naaŋ̃ mala eyo, num aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ: *Naajŋ̃ kɛn k'naaji naai Raa se, kɛse k'naajum maama.** 4 Anum taargen kɛn k'raaŋiŋ̃o do dɔkiŋ̃ maakŋ Kitap ki se, taa ajeki dooyo. Taargen se ɓo kɛn ajeki kɛɗn kaay kaama ɔɔ ajeki sɛl maakjege taa j'aki kɔnd dojege do Raa ki. 5 Ɔŋ̃ Raa debm kɛɗn kaay kaama ɔɔ debm sɛl jeege se, asen tɛɗn aki kiŋg dɔɔkŋ taarse kalaŋ aan gɔɔ kɛn Isa al-Masi jen ro ki. 6 Bin jaay ɓo, maakse 'tɛɗn kalaŋ ɔɔ mindse kic tɛɗn kalaŋ, naase aki *nookŋ Raa kɛn Bubm Mɛljege Isa al-Masi se.
7 Anum ɔkki naapa jiga aan gɔɔ kɛn al-Masi ɔksen naase jiga se. Bin se aki kɔl jeege 'nookŋ Raa. 8 'Booyki m'asen taaɗa: al-Masi jaay ɓaaɗo tɛɗ debm tɛɗn naabm Yaudge se, taa nakŋ kɛn Raa taaɗo ɓugŋ Yaudge tu ɔɔ utu aɗen tɛɗ se, naaŋ̃ tɛɗɗesiŋga ute ɗoobiŋa ɔɔ kɛse je aɗen taaɗn ɔɔ Raa se naaŋ̃ tuj ɔrmiŋ̃ eyo. 9 Ɔɔ naaŋ̃ ɓaaɗo se, taa jeegen kɛn Yaudge ey kic ɓo nookŋ Raa taa bɛɛŋa aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:
Taa naaŋ̃ se ɓo, maakŋ jeege tun Yaudge ey se, maam m'utu m'ai tɔɔmɔ;
ɔɔ maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookŋ roi.†

* **14:11** Aak Eza 45.23 ɔɔ 49.18. * **15:3** Aak KKR 69.9. † **15:9** Aak KKR 18.49.

10 Tɛr Kitap taaɗ ɔɔ:
Naasen jee ɓaa se paac se 'tɛɗki maak-raapo
ute jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗɔ ɔɔ naaɗe tɛɗga jee naaŋge se.‡
11 Ɔɔ tɛr daala Kitap taaɗ ɔɔ:
Naasen paacŋ̃ kɛn Yaudge ey se, 'tɔɔmki Mɛljege Raa
ɔɔ ɔŋ̃ jeegen ɓaa se paac, aŋ̃ nooko.§
12 Ɔɔ tɛr debm taaɗ taar teeco taar Raa ki roŋ̃ Ezayi kic taaɗga daala ɔɔ:
Deba utu aɗe teecŋ̃ mɛtjil Jɛsɛ ki se ɔɔ naaŋ̃ se utu aɗe ɓaa kɔsn gaara do jeege tu paac*
ɔɔ mɛtjil jeegen do naaŋ ki paac utu kɔnd doɗe doŋ̃ ki.†
13 Ɔŋ̃ Raa kɛn tɛɗ jeege ɔnd doɗe doŋ̃ ki ɔɔ kɛn naase aalki maakse doŋ̃ ki se, asen kɛɗn maak-raap dɛna ute lapia. Taa naaŋ̃ se ɓo, ute tɔɔgŋ *Nirl Salal se, naase aki kɔnd dose paac doŋ̃ ki.

Pɔl taaɗ mɛtn taar naabiŋ̃a (2Kɔr 10.13-18)

14 Gɛnaamge, maakum ki se maam m'jeele naase se jeegen kɛn lee tɛɗ nakgen bɛɛ. Ɔɔ taar mɛt ki se kic, naase 'jeel ɔkkiga mɛtiŋ̃a. Ɔɔ naase se, aaskiga gɛn dɛjŋ̃ naapa. 15 Naɓo maakŋ maktub kɛn m'raaŋsen ese se, nakgen mɛtiŋ̃ge se maam m'taaɗsenoga mɛtiŋ̃ tal, taa naase aki saapm do nakge tun kɛn naase 'jeeliŋ̃kiga jeele. Ɔɔ kɛn ɔlum jaay m'taaɗsen mɛtn nakgen se tal se, taa bɛɛ Raa kɛn tɛɗum se, 16 m'tɛɗga debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi daan jeege tun Yaudge eyo. Maam m'ɛɗ rom paac gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn Raa se jeege tu, taa jee Yaudge ey se kic ɓo 'kaal maakɗe doŋ̃ ki ɔɔ bin se, naaɗe tɛɗn gɔɔ *sɛrkŋ kɛn tɔɔl Raa ki. Ɔɔ kɛn tɛɗɗe jaay naaɗe tɛɗ jee Raage se, kɛse *Nirl Salal. 17 Taa naaŋ̃ se ɓo, maam kɛn m'tɛɗga kalaŋ ute Isa al-Masi se, maakum raap do naabum kɛn maam m'tɛɗ Raa ki. 18 Anum maam se m'je m'kuun maan ɗim ey sum, num m'je ɓo m'taaɗn nakŋ kɛn al-Masi tɛɗ ute ɗoobm maama kɛn taa jeegen Yaudge ey se tookŋ taar Raa. Ɔɔ naabm se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ ute naabum kɛn maam m'tɛɗa ɔɔ ute taarum kɛn maam m'taaɗa, 19 ɔɔ ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ̃ ɔlum m'tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen deel doa. Bin ɓo gɔtɔ ɓaa se paac, maam m'taaɗga Labar Jigan gɛn al-Masi se paac jeege tu, m'baago maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki bini m'aan taa naaŋ kɛn Iliri ki. 20 Naɓo maam se daayum m'je taaɗn Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se, gɔtn kɛn k'taaɗ te ro al-Masi ey ɓɔrtɔ. Anum jee kɛn booyga booy taar gɛn jee dooygen kuuy se, maam m'je m'ɓaa gɔtn ese ey sum, taa maam se m'je tɛɗn naab eyo do naabm gɛn deb kuuy ki. 21 Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'tɛɗ aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗa:
Jee kɛn booy j'ɔɔsɗe te maaniŋ̃ ey se, naaɗe utu aŋ̃ kaaka.
Ɔɔ jeegen kɛn booy te taariŋ̃ ey se lɛ, naaɗe utu booy kɔkŋ taariŋ̃a.‡

Pɔl je ɓaa mɛrtɛ

22 Kɛse ɓo nakŋ gaasumga ɗoobo mɛt dɛna gɛn ɓaa gɔtse ki. 23 Anum ɓɔrse jaay ɓo, naabum gɔtn ara se naŋga. Ey num m'ɔkga ɓaara dɛna kɛn maam m'je m'ɓaa gɔtse ki, naɓo m'ɔŋ te ɗoob eyo. 24 Anum kɛn maam jaay m'ɓaa taa naaŋ Espaŋ̃ ki se, maam m'kaal gɔtse ki. Ɗeere, kɛn am kɔlum m'ɓaa gɔtse ki se, taa m'asen ɓaa kaak jaay am tɔɔlɔ ɔɔ kɛn maam jaay m'aanga gɔtse ki se, m'tiŋg cɔkɔ jaay ɓo sɔm amki noogŋ gɛn ɓaa taa naaŋ Espaŋ̃ ki. 25 Num ɓɔrse se, maam m'ɓaa ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki taa ɓaa noogŋ jee Raagen gɔtn naane. 26 Taa jee al-Masigen taa naaŋ Masedoan ki ute kɛngen taa naaŋ

‡ **15:10** Aak Dt 32.43. § **15:11** Aak KKR 117.1. * **15:12** Jɛsɛ se bubm Gaar *Daud. † **15:12** Aak Eza 11.10. ‡ **15:21** Aak Eza 52.12.

Akayi ki se, uuno doa gɛn tusn naka gɛn noogŋ jee Raagen Jeruzalɛm ki jaay ɔk ɗim ey se. 27 Ɗeere, naaɗe se maliŋge ɓo uuno doa taa aɗe noogo. Kɛn ɗeer se, naaɗe kic ɔk sɛɛ doɗe ki, taa Yaudge se noogoga jee kɛn Yaudge ey se gɛn kɔŋ bɛɛ Raa. Bin num jeegen Yaudge ey se, naaɗe noogŋ Yaudge ute maalɗe kici. 28 Kɛn naabm se jaay m'naŋiŋga ɔɔ nakse jaay ɓaa m'ɛɗiŋga gɛnaage tun Jeruzalɛm ki se, maam m'utu m'ɓaa taa naaŋ Espaŋ ki ɔɔ maam m'utu m'kaal gɔtse ki kici. 29 Maam m'jeele, ɓii kɛn m'kaan gɔtse ki se, *al-Masi asen tɛɗn bɛɛŋ dɛn aak eyo.

30 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗa: aan gɔɔ naajege j'aalki maakjege do Mɛljege Isa al-Masi ki ɔɔ ute maak-je kɛn *Nirl Salal ɛɗjeki do naapge tu se, aayki kaamse 'ɗoki gɛn tɔnd mɛtn Raa taa maama. 31 'Tɔndki mɛtn Raa kɛn maam jaay m'aanga taa naaŋ Jude ki num, jee kɛn aal maakɗe do Isa al-Masi ki ey se, am dabar eyo. Ɔɔ tɛr 'tɔndki mɛtn Raa taa nakŋ kɛn maam m'ɓaa kɛɗn jee Raage tun maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki se, nakŋ se naaɗe aŋ kɔkiŋ jiga aɗen tɛɗn bɛɛ. 32 Bin ɓo, kɛn Raa jaay je num, maam m'utu m'ɓaa gɔtse ki ute maak-raapo ɔɔ kɛn m'aanga naane se, m'utu m'ɓaa tɔɔl maakuma. 33 Ɔŋ Raa debm kɛɗn lapia jeege tu se, 'kiŋg ute naase paac. *Amin.

16

*Pɔl ɔl tɔɔsiŋ jeege tun *Rɔm ki*

1 Maam m'ɔlsen gɛnaajegen mɛnd kɛn roŋ Pɛbɛ, naaŋ se mɛnd mɛc ɔɔ tɛɗn naabm *Raa maakŋ *egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Sankre ki. 2 Kɛn naaŋ aan ɔŋsega num, aan gɔɔ jee Raagen lee ɔk naapa jiga se, naase kic ɔkiŋki jiga bin kici. Maakŋ naabiŋ kɛn naaŋ je tɛɗ paac se aakiŋki jaay ɗim baatiŋga num 'nooginki. Taa naaŋ se noogoga jeege dɛna ɔɔ maam mala kic, naaŋ noogumga.

3 'Tɛɗki tɔɔsɛ Priska ki ute gaabiŋ Akilas ki. Naaɗe se tɛɗ naabm Isa *al-Masi ute maam kalaŋ. 4 Naaɗe mala kic ɓo jeɗo kutn koɗe taa am kaaja. Taa nakŋ naaɗe tɛɗo ese se, maam m'kalum ki sum ɓo m'tɔɔmɗe eyo, num eglizge paacŋ maakŋ taa naaŋge tun maliŋge Yaudge ey se kic ɓo tɔɔmɗe. 5 'Tɛɗki tɔɔsɛ eglizn kɛn lee tus ɓeeɗe ki se kici.

'Tɛɗki tɔɔsɛ mɛɗn dom Epaynɛt ki. Taa naaŋ Azi ki se, naaŋ ɓo debm aal maakiŋ deet do al-Masi ki. 6 Mari kɛn tɛɗga naaba dɛn taa naase se kic, 'tɛɗiŋki tɔɔsɛ. 7 'Tɛɗki tɔɔsɛ Andronikus ki ute Junias ki. Naaɗe se taasumge ɔɔ k'tɔkjeno daŋgay ki kalaŋ kici. Naaɗe se *jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen k'jeel jeel gɔtɗe. Ɔɔ naaɗe aalo maakɗe do Isa al-Masi ki se, deet naan maam ki.

8 'Tɛɗki tɔɔsɛ Ampliatus ki. Ɗoobm Mɛljege tu se, naaŋ mɛɗn doma. 9 'Tɛɗki tɔɔsɛ Urban ki. Naaŋ se debm kɛn k'tɛɗn naabm al-Masi kalaŋ se. Ɔɔ Stakis kɛn mɛɗn dom se kic, 'tɛɗiŋki tɔɔsɛ. 10 'Tɛɗki tɔɔsɛ Apɛlɛsn kɛn ɔk ɗoobm al-Masi ɔɔŋ se. Ɔɔ 'tɛɗki tɔɔsɛ jee maakŋ ɓee Aristobul ki kici. 11 'Tɛɗki tɔɔsɛ taasum Ɛrɔdion ki. Ɔɔ jee maakŋ ɓee Narsis kɛn aal maakɗe do Mɛljege tu se kic 'tɛɗɗeki tɔɔsɛ.

12 'Tɛɗki tɔɔsɛ Tripen ute Tripoz ki, mɛndgen se tɛɗoga naaba dɛna Mɛljege tu. 'Tɛɗki tɔɔsɛ gɛnaam kɛn mɛnd kɛn roŋ Persid kɛn maam jeŋ ɗoobm al-Masi ki se. Naaŋ kic tɛɗga naaba dɛn aak eyo Mɛljege tu. 13 'Tɛɗki tɔɔsɛ Rupus ki, naaŋ kɛn Mɛljege bɛɛr ɔɔɗiŋga kɔɔɗ se. Ɔɔ 'tɛɗki tɔɔsɛ koŋ ki ɔɔ koŋ se tɛɗn aan gɔɔ ko maam kici.

14 'Tɛɗki tɔɔsɛ Asynkrit ki, Plegon ki, Ermes ki, Patrobas ki, Ermas ute gɛnaaŋgen ute naaŋ se kici. 15 'Tɛɗki tɔɔsɛ Pilolog ute Juli ki ɔɔ Nere ki ute gɛnaaŋ mɛnd Ɔlympas ɔɔ jee Raagen paacŋ utu iŋg te naaɗe se kici.

16 Kɛn 'ɓaaki ɓaa tɛɗn tɔɔsɛ se, 'baam 'tɔkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge.
Eglizgen paacn̰ gɛn al-Masi kɛn gɔtn ara se, tɛɗsen tɔɔsɛ.

Dɛjn̰ Pɔl kɛn kaam mɔɔtn

17 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗa: ɔndki kɔndɔ ute jee kɛn gaaŋ jeege ɔɔ
iig jeege ɗoobm *al-Masi ki se. Jee se taar kɛn k'dooyse jaay naase 'tookki
do ki se, naaɗe se, took do ki eyo. Ɔɔɗki dose dɔkɔ roɗe ki! 18 Taa jee se
naaɗe tɛɗn naabm Mɛljege al-Masi eyo, num naaɗe saap ɓo do maakɗe ki sum.
Naaɗe lee taaɗɗen taar nijim ute taargen kɛn tɔɔl jeege tu ɔɔ ute taargen se
naaɗe lee dɛrl jeege kɛn jeel mɛt nakgen ese se eyo. 19 Jeege paac jeele, naase
se 'tookki taar Mɛljege. Taa naase se maam maakum raap aak eyo. Maam
m'jese naase aki tɛɗn jee jeel-taarge gɛn jeel tɛɗn bɛɛ, ɔɔ bɛɛ ese se, *kusin̰ cɔkɔ
kic ɓo ɔn̰te deepmsin̰ki. 20 Raa kɛn debm kɛɗn lapia jeege tu se, ɔɔpga baata
*Bubm sitange se naan̰ utu aan̰o tɛrɛcn̰ tɔɔgin̰ mɛtn jɛse ki.
Ɔn̰ Mɛljege Isa se asen tɛɗn bɛɛn̰a.
21 Timote kɛn k'tɛɗn naaba kalaŋ se tɛɗsen tɔɔsɛ. Ɔɔ Lusius, Jason ɔɔ
Sosipater kɛn taasumge se kic, tɛɗsen tɔɔsɛ.
22 Ɔɔ maam Tɛrtius, kɛn Pɔl ɔlum raaŋ maktubm ara se kic, m'tɛɗsen tɔɔsɛ
ute ro Mɛljegen kɛn tumjekiga k'tɛɗkiga kalaŋ se.
23 Gayus kic ɓo tɛɗsen tɔɔsɛ; maam Pɔl se, naan̰ ɓo debm kɛn ɔkum ɓeen̰ ki
ɔɔ jee *egliz ki kic ɓo lee tus gɔtin̰ ki kici. Ɛrastn kɛn debm bɔɔb gursn gɛn gɛgɛr
se kic, tɛɗsen tɔɔsɛ ɔɔ Kartus gɛnaaje kic ɓo, tɛɗsen tɔɔsɛ.
24 [Naase paacki se, ɔn̰ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛn̰a. *Amin.]*

**K'nookki Raa*

25 K'tɔɔmki Raa! Taa Raa se naan̰ ɔk tɔɔgɔ ɔɔ ute Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi
kɛn maam m'lee taaɗ jeege tu se, asen tɛɗn naase aki kɔkŋ ɗoobm al-Masi se
tɔɔgɔ. Taa do dɔkin̰ se mɛtn taar se, *Raa taaɗ te mɛtin̰ jeege tu eyo, 26 num
ɓɔrse ute taargen kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki raaŋo do dɔkin̰ se, naan̰
taaɗga mɛtn taar se tooɗga tal. Bin ɓo Raa kɛn Daayum se ɔl k'taaɗga mɛtin̰
jeege tun ɓaa se paac taa naaɗe kic paac kɔŋ ɗoobm gɛn tookŋ kaal maakɗe
don̰ ki ɔɔ tookŋ taarin̰a.
27 'Tɔɔmki Raa kɛn kalin̰ ki sum ɓo debm jeel-taara se, ɔɔ daayum daayum
k'nookin̰ki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

---

* **16:24** Maakŋ Kitapge tun do dɔkin̰ se, mɛtin̰ge maakɗe ki se, bersen ara se, gɔtɔ.

Maktubm deet deetn kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔrint ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm deet deetn kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔrint ki

Eglizn kɛn maakŋ gɛgɛr Kɔrint ki se, Pɔl ɓo ɔndiŋ̃ kaaɗ kɛn naaŋ̃ iŋgo mɛrtɛ gɛn k-dige gɛn tɛɗn naabm Mɛljege Isa. Maakŋ gɛgɛrge tun kɛn taa naaŋ Grɛkge tu se, gɛgɛr Kɔrint se k'jeel jeel gɔtiŋ̃a. Naaŋ̃ ɔk maala taa gɔtn se ɔk gɔtn ɗaar markabge se gɔtɔ kaam dio. Anum gɛgɛr Kɔrint se ɔk ɓulge ute jee daayge dɛna. Dɛn jeege se iŋg tɛɗn nakgen gɔrɗio. Kaaɗ kɛn naane se, jee Kɔrint ki se, uuno saapm jeegen kuuy ɓo lee ɓaano ɔɔ uun ɗoobm raaɗege dɛna. Dɛn jee al-Masigen Kɔrint ki se, teeco maakŋ jeege tun ese se kici. Pɔl booy labar jee al-Masigen Kɔrint ki (1.11 ɔɔ 7.11) kɛn aak kiŋg jee Kɔrint se ɔɔ kiŋgɗen ute jee uun ɗoobm raagen kuuy se, ɔlɗen saapa ɔɔ tɔnd mɛta dɛna do taarge tun se. Taa naaŋ̃ se Pɔl maakŋ maktubiŋ̃ deet deet se, raaŋ tɛrlɗen do taarɗege tu se.

Pɔl ɔl tɔɔsiŋ̃ eglizn Kɔrint ki

1 Kɛn ara maam Pɔl ɓo m'raaŋsen maktubm se ute gɛnaajege Sostɛn. Maam
se *Raa ɓo daŋumo gɛn tɛɗn *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn naaŋ̃
maakiŋ̃ jen ro ki. 2 Maktubm se, maam m'raaŋsesiŋ̃ naase jee *egliz kɛn gɛn
Raa kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki. Ute ɗoobm Isa al-Masi se, Raa tɛɗsenga
tɛɗkiga jee *salal. Ɔɔ Raa daŋseno se, taa aki tɛɗn jee naaŋ̃ge ute jee gɔtn ɓaa
se paacŋ̃ kɛn lee eem ro Mɛljege Isa *al-Masi. Isa se naaŋ̃ ɓo Mɛlɗe ɔɔ Mɛl
naajege kici. 3 Ɔŋ̃ Bubjege Raa ute Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen
kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa taa jee Isa al-Masigen Kɔrint ki

4 Daayum maam m'tɔɔm Raa taa naase, taa bɛɛ kɛn naaŋ̃ tɛɗseni ute ɗoobm
Isa *al-Masi se. 5 Ɗeere, dɔɔkŋ kɛn naase 'dɔɔkkiga tɛɗkiga kalaŋ ute al-Masi
se, Raa ɛɗsenga nakgen bɛɛ dɛn aak eyo, kɛn tap ki se tɛɗsenga 'jeelkiga taaɗn
Taar Raa ɔɔ ɛɗsenga jeel nakge paac. 6 Taar kɛn naaje k'taaɗsen gɛn al-Masi
jaay naase 'booyki sum se, naase ɔkiŋ̃kiga maakse ki tɔɔgɔ. 7 Bin ɓo, nakgen
paacŋ̃ kɛn Raa ɛɗ jeeŋ̃ge tu se, naase kic ɔŋkiga naasen kɛn iŋg aakki kaak
kaam Mɛljege Isa al-Masi kɛn utu aɗe teecŋ̃ naanse ki pirsil se. 8 Raa se naaŋ̃
ɓo debm kɛn asen kɛɗn tɔɔgɔ bini aki kaan do taar tɔɔliŋ̃ ki. Bin ɓo ɓii kɛn
Mɛljege Isa al-Masi aɗe ɓaa se, j'kɔŋ ne ɗim aak kus rose ki eyo. 9 Ɗeere, Raa
se naaŋ̃ tuj ɔrmiŋ̃ eyo, naaŋ̃ ɓo debm kɛn daŋseno, taa aki tum tɛɗn kalaŋ ute
Gooniŋ̃ Isa al-Masi kɛn Mɛljege se.

*Jee *eglizn Kɔrint ki tɔp naapa*

10 Ɓɔrse gɛnaamge, ute ro Mɛljege Isa al-Masi se, m'eemsen nɔɔ mɛtse ki
m'ɔɔ: ɔŋ̃te 'tɔpki naapa, naɓo naase 'paacki ɔkki taarse kalaŋ. 'Tumki ute
naapa, ɔŋ̃ki maakse 'tɛɗn kalaŋ ɔɔ saapse kic ɓo ɔniŋ̃ki 'tɛɗn kalaŋ. 11 Ɗeere
gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, jee maakŋ ɓee Klɔɛ* ki ɓaaɗo taaɗum ɔɔ
maakŋ kiŋgse ki se, naase se taarse ɔk mɛtn naap eyo. 12 Num do taar kɛn se
ɓo, maam m'je m'asen taaɗn mɛtiŋ̃a: maakse ki se, deb kalaŋ taaɗ ɔɔ: maam

---

* **1:11** Klɔɛ se daan naane mɛnd tɛɗn suukŋ kɛn lee daan gɛgɛr Kɔrint ute gɛn Ɛpɛz ki.

se m'debm Pɔl, debm kuuy ɗeek ɔɔ: maam se m'debm Apɔlɔs, ɔɔ debm kuuy taaɗ ɔɔ: maam se m'debm Piɛr, ɔɔ debm kuuy kic ɗeek ɔɔ: maam se lɛ m'debm al-Masi. 13 'Saapki tu al-Masi se, j'aŋ̃ kɔŋ nigŋ ne? Maam Pɔl ɓo kɛn k'tup k'tɔɔlum ro kaag ki taa naase se la? Lɔ *k'batizseno se ute ro maam m'Pɔl la? 14 Maam m'tɔɔm Raa, taa maakse ki se, jeegen maam m'batizɗeno se, Krispus ute Gayus sum. 15 Taa naaŋ̃ se ɓo, nam maakse ki se 'kɔŋ ɗeekŋ ɔɔ naase se k'batizseno ute ro maam Pɔl. 16 Waay, tɛɗumga dirigi. Ɗeere, maam m'batizoga jee maakŋ ɓee Stepanas ki kici. M'jeel ey jaay ey num m'batizo te nam kuuy ey sum. 17 Taa al-Masi se, ɔlumo gɛn batizn jeege eyo, num gɛn taaɗn Labariŋ̃ Jiga se ɓo jeege tu. Ɔɔ taariŋ̃ se, maam m'aŋ̃ taaɗn ute taar nijim kɛn jeege booyiŋ̃ aan gɔɔ gɛn debm jeel-taar lee taaɗ̃ se eyo, taa kɛn maam jaay taaɗ ute jeel-taar gɛn jikilimge sum num kooy al-Masi ro kaag ki se, 'tɛɗn nakŋ cɛrɛ.

*Jeel-taar Raa se j'ɔŋiŋ̃ gɔtn *al-Masi ki*

18 Ɗeere, jee iig kiig se, taar kɛn k'taaɗn gɛn Isan ooy do kaag ki se, kɛse naaɗe aakiŋ̃ aan gɔɔ taar jee dɛrlge. Num gaŋ naajegen j'aajki kaaj se lɛ, taar se ɓo kɛn taaɗjeki tɔɔgŋ Raa. 19 Taa maakŋ Kitap ki se Raa taaɗ ɔɔ:
Jee jeel-taarge se, jeel-taarɗe se maam m'utu m'aŋ̃ ɗaara;
ɔɔ mɛtɛkɗege se lɛ, maam m'utu m'aŋ̃ tɛɗiŋ̃ 'tɛɗn gɔtɔ.†
20 Bin num gɔtn se jee jeel-taarge se, tap ɓo taaɗn ɔɔ ɗi? Ɔɔ jee jeel taaɗ tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage se kic ɓo taaɗn ɔɔ ɗi? Ɔɔ jee jeel ɗoobm taaɗn taargen maakŋ *duni kɛn ɓɔrse se taaɗn ɔɔ ɗi daala? Taa Raa se, jeel-taar gɛn jikilimgen ɔk se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ tɛɗga nakŋ jee dɛrlge. 21 Ɗeere, jikilimge, ute jeel-taar kɛn naaɗe ɔk paac se kic ɓo, jeel-taar Raa se naaɗe ɔŋ jeel ɔk te mɛtiŋ̃ eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo, Raa uunoga doa gɛn kaajŋ̃ jee kɛn aal maakɗe do Labar Jigan kɛn k'lee k'taaɗɗen se ɔɔ taar se jee kuuy aakiŋ̃ aan gɔɔ taar jee dɛrlge. 22 Jeegen Yaudge se je kaakŋ nakŋ-kɔɔɓgen iiŋ̃o gɔtn Raa ki ɔɔ jee Grɛkge se lɛ, naaɗe je ɗoobm kɛn an jeel-taara. 23 Gaŋ naaje se, k'taaɗ jeege tu j'ɔɔ al-Masi kɛn Raa taaɗn se ɓo k'tup k'tɔɔliŋ̃ ro kaag ki: kɛse ɓo taar kɛn tuj maakŋ Yaudge ɔɔ jeegen Yaudge ey se lɛ aakiŋ̃ taar ese se, taar jee dɛrlge. 24 Num gaŋ jee kɛn Raa daŋɗeno maakŋ Yaudge tu ey lɛ maakŋ Grɛkge tu se, gɛn naaɗe ki se, al-Masi se naaŋ̃ ɓo tɔɔgŋ Raa ɔɔ jeel-taar gɛn Raa ki kici. 25 Taa nakŋ kɛn Raa tɛɗ jaay jeege aakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ jee dɛrlge se, ute naaŋ̃ se kic ɓo, naaŋ̃ jeel-taara cir jeel-taar jikilimge ɔɔ nakŋ Raa tɛɗ̃ jaay jeege aakiŋ̃ aan gɔɔ naaŋ̃ ɔk tɔɔg ey se lɛ, naaŋ̃ tɔɔg cir tɔɔgŋ jikilimge.

26 Gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, 'saapki tu kaaɗ kɛn Raa daŋseno se kɛn gɛn jikilimge tu sum num, maakse ki se naase ɔkki jee jeel-taarge se, dɛn eyo. Ɔɔ jee tɔɔg kic ɓo, naase ɔkki dɛn eyo. Ɔɔ jeegen k'jeel jeel gɔtɗe maakŋ ɓeeɗege tu kic ɓo naase ɔkki dɛn eyo. 27 Anum Raa se bɛɛr tɔɔɗo jeegen kɛn jikilimge aakɗen aan gɔɔ jee dɛrlge se ɓo taa 'kɔl jee jeel-taarge se, sɔkɔŋ̃ɔ aɗen tɔɔlɔ; ɔɔ jeegen kɛn jikilimge aakɗen aan gɔɔ jeegen ɔk tɔɔg ey se, Raa bɛɛr tɔɔɗɗeno se taa 'kɔl jeegen ɔk tɔɔgɔ se, sɔkɔŋ̃ɔ aɗen tɔɔlɔ. 28 Raa bɛɛr tɔɔɗo jeegen kɛn jikilimge aakɗen jeegen tɔɔl sɛr eyo, j'aalɗen maak ki eyo ɔɔ j'aakɗen aan gɔɔ nakŋ gɔtɔ se, bin ɓo ute ɗoobm naaɗe se, jee kɛn tɛɗ roɗe magal magal se, Raa aɗen tɛɗn naaɗe se 'tɛɗn jee rɛŋ̃ rɛŋ̃. 29 Raa tɛɗn naaŋ̃ se taa nam nam 'kɔŋ tɔɔm roŋ̃ naaniŋ̃ ki eyo. 30 Ɗeere, naase se Raa dɔɔksenga ute Isa al-Masi ɔɔ jeel-taar naajegen kɛn iiŋ̃o gɔtn Raa ki se, naaŋ̃ ɓo al-Masi se. Ɔɔ al-Masi se naaŋ̃ ɓo tɛɗjekiga k'tɛɗkiga jeegen aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ bɛɛr tɔɔɗjekiga k'tɛɗkiga jee naaŋ̃ge ɔɔ naaŋ̃ ɔɔɗjekiga dojege maakŋ *kusiŋ̃ ki. 31 Taa naaŋ̃ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm jaay je tɔɔm roŋ̃ num, ŋ̃'tɔɔm roŋ̃ do nakge tun Mɛljege tɛɗa.*‡

† **1:19** Aak Eza 29.14. ‡ **1:31** Aak Jer 9.23.

2

*Pɔl taaɗ Taar *Raa jeege tun Kɔrint ki*

1 Gɛnaamge, kɛn maam jaay m'iŋgo gɔtse ki taa m'asen taaɗn *nakŋ kɛn
Raa ɔyiŋga kɔy taaɗ te mɛtiŋ jeege tu ey se, maakŋ taarumge tu se, maam
m'taaɗsen te taargen ɔɔŋɔ ɔɔŋ eyo ɔɔ ute jeel taargen deel do eyo. 2 Num
maakse ki se, maam m'uunoga doa m'je jeel ɗim kuuy eyo, nakŋ kɛn maam
m'je jeel se, Isa *al-Masi ɔɔ Isa al-Masi se ɓo k'tup k'tɔɔliŋ ro kaag ki se. 3 Kɛn
maam m'iŋgo gɔtse ki se, maam m'naam m'ɔk rom se tɔɔgum baata, maam
m'ɓeere ɔkuma ɔɔ rom ook marga jɛg jɛg. 4 Taar kɛn maam m'taaɗseni ute
dooy kɛn maam m'dooyseno se, m'taaɗsesiŋo se ute jeel-taara kɛn jikilimge
lee taaɗiŋ nijim se eyo, num gaŋ maakŋ taar kɛn maam m'taaɗsen se, kɛse
*Nirl Raa ɓo taaɗ tɔɔgiŋa. 5 Bin ɓo, kaal maakŋ naase aalki se, 'tɛɗn do jeel-taar
jikilimge tu eyo, num do tɔɔgŋ Raa ki.

*Jeel-taar kɛn *Nirl Raa ɛɗ jeege tu*

6 Anum kɛse ɓo jeel-taar kɛn naaje k'dooy jee al-Masigen kɛn jeel ɔkga kɔk
ɗoobm Mɛljege. Jeel-taar ese se gɛn do *duni ara ute jeegen ɔk tɔɔgŋ iŋg do
jeege tun do duni ki ara ki eyo, naaɗe se ɓo kɛn utu 'kut se. 7 Naaje k'dooy jeege
ute jeel-taar Raa ese se kɛn jikilimge jeel mɛtiŋ eyo taa taar se Raa ɔyɗesiŋoga
kɔyo. Ey num Raa se kaaɗ kɛn naaŋ aalo te do naaŋ ey ɓɔrt se ɓo, naaŋ uunoga
kuun doa taa ajeki kɛɗn jeel-taariŋa gɛn kɛnd maakŋ *nookiŋ ki. 8 Ɔɔ jeel-taar
se maakŋ magalge tun iŋg do jeege tu se nam kalaŋ tap ɓo booy ɔk te mɛtiŋ
eyo. Ey num kɛn naaɗe jaay booy ɔkoga kɔk mɛtiŋ num, Mɛljegen k'nookiŋ
se, naaɗe aŋ kɔŋ tupm tɔɔl ro kaag ki eyo. 9 Num gaŋ aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗa:
Nakŋ se nam ɓii kalaŋ aakiŋ te ute kaamiŋ eyo
ɔɔ booyiŋ te ute biŋ eyo
ɔɔ nam saap aan te do ki ey kici,
*nakgen se Raa tɔnd ɗaapiŋoga ɗaap jeege tun jeŋa.**
10 Ɗeere, nakgen se te ɗoobm Nirl Raa se, Raa taaɗjekiga mɛtiŋ tooɗga tal. Taa
*Nirl Salal se jeel naŋ nakge paac bini nakŋ maakŋ maak-saap Raa ki kici.
11 Saapm debkilimi se tap ɓo, naŋa jeele? Gɔtɔ! Kɛn jeel saapm debkilimi se,
naaŋ maliŋ sum. Ɔɔ Raa kic ɓo nam jeel saapiŋ eyo; kɛn jeel saapiŋ se, Nirl
naaŋ maliŋ sum. 12 Anum Nirl naajege k'j'ɔkki se gɛn do duni ara ki eyo, num
Nirl kɛn naajege k'j'ɔkki se iiŋo gɔtn Raa ki. Ute naaŋ se ɓo naajege k'jeelki
bɛɛ kɛn Raa tɛɗjeki ute maraadiŋ se. 13 Taargen naaje k'taaɗ jeege tu se, ute
jeel-taar kɛn jikilimge lee dooy jeege se eyo, naɓo naaje se k'dooy jeege ute
jeel-taar kɛn Nirl Raa ɛɗjeni. Naaje k'taaɗ mɛtn nakgen iiŋo gɔtn Nirl Raa ki
jeege tun kɛn ɔk Nirl ese se.
14 Goon debkilim ɔnd doŋ do saapm naaŋ maliŋ ki sum se, 'kɔŋ tookŋ do
nak kɛn iiŋo gɔtn Nirl Raa ki eyo. Naaŋ aakiŋ aan gɔɔ nakŋ jee dɛrlge ɔɔ naaŋ
lɛ, ɔŋ aasiŋ gɛn booy kɔkŋ mɛtiŋ eyo, taa nakgen bin se, Nirl Raa kaliŋ ki sum
ɓo 'taaɗn tɔɔkŋ mɛtiŋ jeege tu. 15 Num gaŋ debm ɔk Nirl Raa se, naaŋ aak ɔk
mɛtn nakge paac. Ɔɔ naaŋ maliŋ lɛ, nam kuuy aŋ kɔŋ kɔjŋ bɔɔrɔ doŋ ki eyo.
16 Aan gɔɔ Kitap taaɗ ɔɔ:
Saapm Mɛljege se tap ɓo naŋa jeele ɔɔ naŋa tap ɓo dɛjiŋoga?†
Anum naajege se j'ɔkki saapm gɛn *al-Masi se maakjege tu.

3

Jee tɛɗn naabm Raage

---

* **2:9** Aak Eza 64.3. † **2:16** Aak Eza 40.13.

1 Ɗeere gɛnaamge, maam m'ɔŋ m'aasiɲ te eyo kɛn m'taaɗsen taaɗn naase
ki aan gɔɔ jee kɛn ɔk *Nirl Raa. Naase se iŋgki aan gɔɔ jee do *duni ki ɔɔ aan
gɔɔ gaangen sɛɛmɛ kɛn ɗoobm *al-Masi ki, taa naaɲ se ɓo maam m'taaɗseni.
2 Maam se m'ɛɗseno kɔsn deer eyo, naɓo m'ɛɗseno si sum. Taa kɔsn deer se,
naase aɲki kɔŋ kaas eyo. Ɔɔ ɓɔrse kic ɓo m'jeele, naase aɲki kɔŋ kaasn gɛn
kɔsn kɔsn kɛn deer se eyo, 3 taa naase se iŋgki aan gɔɔ jee do duni ki. Taa naase
ɔkki maak-kilimi do naapge tu ɔɔ 'tɛɗki dɛkɛɲɛ ute naapa kɛse je taaɗn ɔɔ naase
se iŋgki aan gɔɔ gɛn jee do duni ki, ɔɔ kiŋgse se tec aan gɔɔ gɛn jikilimgen ɓaa
se paac ey ne? 4 Kɛn naase jaay deb kalaŋ taaɗ ɔɔ: maam ara m'debm Pɔl ɔɔ
deb kuuy taaɗ ɔɔ: maam ara lɛ m'debm Apɔlɔs, nakŋ naase iŋg 'tɛɗki se, kɛse
tec gɛn jikilimgen ɓaa se paac ey ne?

5 Apɔlɔs tap ɓo naŋa ɔɔ maam Pɔl ɓo naŋa? Naaje se k'jee tɛɗn naabm Raage
sum ɔɔ ute ɗoobm naaje se ɓo, naase 'took aalkiga maakse do al-Masi ki. Ɔɔ
naaje se, naŋa naŋa kic ɓo tɛɗn naabm kɛn Mɛljege ɛɗiɲo kaam jiɲa. 6 Anum
maam se m'ɔɔco, Apɔlɔs debm ɔɔyiɲo maane, num gaŋ debm tɛɗiɲ teep se,
naaɲ *Raa. 7 Bin ɓo debm ɔɔco ute debm kɔɔy maane se, naaɗe se paac ɔk nook
eyo. Naɓo kɛn ɔk nooko cir paac se, Raa kɛn tɛɗiɲ teep se. 8 Debm kɔɔcɔ ute
debm kɔɔy maane se, naaɗe aas kaasa ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo Raa utu aɲ kɔgŋ dal
dubar naabiɲ kɛn naaɲ tɛɗa. 9 Taa naaje se k'tɛɗn naaba tɛlɛ ute Raa ɔɔ naase
ɓo 'tɛɗkiga aan gɔɔ maakŋ-gɔtn gɛn Raa ɔɔ aan gɔɔ ɓee kɛn Raa utu iiɲiɲ kiiɲi.

10 Ute bɛɛ kɛn Raa tɛɗum se, maam m'ɔndga mɛtn ɓea aan gɔɔ debm tirɗi. Ɔɔ
debm kuuy se iiɲ do ki. Naɓo naŋa naŋa kic ɓo, ɔnd kɔndɔ ute raay kɛn naaɲ
'kiiɲ do ki se. 11 Ɓɛrɛ, mɛtn ɓee se, j'uunga kuun mɛtiɲa. Ɔɔ nam ɔɲte kuun
mɛtn ɓee kuuy. Mɛtn ɓee kɛn maam m'taaɗsen se lɛ, Raa ɓo uuno mɛtiɲa ɔɔ
mɛtn ɓee se, naaɲ ɓo Isa al-Masi. 12 Do ɓee kɛn j'uun mɛtiɲ se, jee mɛtiɲge
'kiiɲ do ki ute daab, ute pudda ɔɔ ute kogen jiga jiga ɔɔ jeegen kuuy 'kiiɲ do
ki ute kaagge, ute mumburu ɔɔ ute tɔɔyɔ. 13 Num gaŋ ɓii kɛn Raa 'kɔjɲ bɔɔrɔ
do jeege tu se, naŋa naŋa kic ɓo naabiɲ kɛn naaɲ tɛɗ se utu 'tooɗn tal. Taa ɓii
se 'tɛɗn aan gɔɔ pooɗn kɛn ɔɔy daab nakge se ɔɔ ɓii kɛn se ɓo naŋa naŋa kic ɓo
'kaakŋ jeel naabiɲ kɛn naaɲ tɛɗo. 14 Debm jaay naabiɲ naaɲ tɛɗ se ɔŋ ɔs te
pooɗ ey num, naaɲ se Raa aɲ kɔgŋ bɛɗiɲa. 15 Num debm jaay naabiɲ naaɲ tɛɗ
se ɔsga pooɗo num, naaɲ se 'kiiɲ ute jiɲa. Naaɲ maliɲ se 'kɔŋ kaaja naɓo aan
gɔɔ debm kɛn k'naak k'j'ɔɔɗiɲ doɲ maakŋ pooɗ ki.

16 'Jeelki, naase se ɓo 'ɓee gɛn Raa. Ɔɔ Nirl Raa se utu iŋg maakse ki. 17 *Ɓee
Raa ese se jaay debm tɔɔkiɲga num, naaɲ kic Raa aɲ kutu. Taa ɓee Raa se
naaɲ *salal ɔɔ ɓee Raa ese se, taaɗ ute naase.

18 Bin se, nam ɔɲte kaaɲ roɲ dala. Maakse ki se jaay debm saap ɔɔ naaɲ
debm jeel-taara aan gɔɔ jee jeel-taargen do duni ki ara num, bɛɛki se, ɲ'tɛɗ
roɲ debm dɛrlɛ naan jeege tu ɔɔ bin jaay ɲ'tɛɗn debm jeel-taar mala mala.
19 Taa jee jeel-taargen do duni ki ara se, Raa aakɗen naaniɲ ki se aan gɔɔ jee
dɛrlge. Taa naaɲ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Jee ɔk jeel-taar do duni ki sum se, Raa
tɔkɗe do mɛtɛkɗe ki**. 20 Tɛr Kitap taaɗ daala ɔɔ: *Jee ɔk jeel-taar do duni ki sum
se, Mɛljege Raa jeel saapɗe ɔɔ saapm naaɗe se, naaɲ jeeliɲ saapm tɔɔl sɛr eyo.*†
21 Bin num nam ɔɲte tɔɔm roɲ ute nakŋ kɛn jikilimge lee tɛɗa. Taa nakge paac
se 'gɛn naase: 22 maam Pɔli, Apɔlɔsi, Piɛri, duni ɓɔrse, nakŋ kɛn utu kaan do
kiŋgjege tu ey lɛ do yojege tu ɔɔ nakgen 'kaan maakŋ kiŋgjege tun ɓɔrse ey lɛ
kɛn 'tɛɗn naan ki se, nakgen se paac se 'gɛn naase. 23 Taa naase se 'tɛɗkiga gɛn
al-Masi ɔɔ al-Masi se lɛ naaɲ gɛn Raa.

---

* **3:19** Aak Jb 5.13. † **3:20** Aak KKR 94.11.

4

Naaje se k'jee kaaŋ̃ naabm al-Masige

1 Tap ki num, aakjeki, naaje se lɛ, k'jee tɛɗn naabm al-Masige ɔɔ nakŋ *Raa
kɛn ɔyiŋ̃ga kɔyɔ kɛn jeege jeel mɛtiŋ̃ ey se, Raa ɛɗjesiŋ̃ga kaam jije taa j'aŋ̃
taaɗiŋ̃ jeege tu. 2 Anum debm j'ɛɗiŋ̃ga naka kaam jiŋ̃ se, ŋ̃'ɔŋ̃te tujŋ̃ ɔrmiŋ̃ do
ki. 3 Maam se ɔlum eyo kɛn naase ɓo amki kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dom ki, ey lɛ kɛn jee kɔjŋ̃
bɔɔrge ɓo am kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dom ki. Ɔɔ maam mala kic ɓo, m'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dom ki
eyo. 4 Deere, maakum ki se, m'jeele maam se m'tuj te ɗim eyo. Naɓo kɛse am
kɔŋ ɗaapm taarum eyo. Anum debm kɛn am kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dom ki se, Mɛljege.
5 Taa naaŋ̃ se ɓo kɛn kaaɗiŋ̃ j'ɔndiŋ̃ jaay aan te ey se, ɔŋ̃te 'kɔjki bɔɔrɔ do nam
ki, anum 'booyki Mɛljege aɗe ɓaa jaayo. Naaŋ̃ ɓo nakŋ kɛn j'ɔyiŋ̃ga kɔy maakŋ
gɔt kɛn ɔɔɗ se, naaŋ̃ utu aŋ̃ kɔɔɗn 'tooɗn tal. Ɔɔ taar kɛn maakŋ jikilimge tu
se, naaŋ̃ utu aŋ̃ kɔɔɗn 'tooɗn tal kici. Jaay ɓo, naŋa naŋa kic j'aŋ̃ tɔɔmiŋ̃ do
naabiŋ̃ kɛn naaŋ̃ tɛɗa. 6 Taa naaŋ̃ se ɓo gɛnaamge, kɛn ɔlum jaay m'taaɗ taa
Apɔlɔs ute maam mala se, taa ute nakgen naaje k'tɛɗ se ɓo asen dooyo ɔɔ bin
se naase aki kɔŋ deel do taar kɛn Kitap taaɗ se eyo. Bin se naŋa naŋa kic ɓo
ɔŋ̃te magal roŋ̃ gɛn bɛɛr kuun deb kalaŋ ɔɔ deb kuuy se naaŋ̃ aŋ̃ kɔɔɗn kundu.
7 Anum naai tap ɓo 'tɛɗ roi jukuɗum se gɛn ɗi? Nakŋ naai ɔk se lɛ, Raa ɓo ɛɗi.
Ɔɔ nakŋ kɛn jaay j'ɛɗisiŋ̃ kɛɗ sum se, gɛn ɗi jaay naai 'magal roi aan gɔɔ Raa ɓo
ɛɗisiŋ̃ ey se? 8 Naase 'saapki ɔɔki nakŋ maakse je paac ɓo, ɔŋiŋ̃kiga ɔɔ naase ɓo
'tɛɗkiga jee nak dɛnge ɔɔ naase ɓo 'tɛɗkiga gaariŋ̃ge ɔɔ naaje lɛ, k'gaariŋ̃ge eyo!
Maam m'je se kɛn naase ɓo gaariŋ̃ge ɗeer num, ɔɔ ute naaŋ̃ se naaje kic j'kɔsn
gaara ɓɔrse ute naase. 9 Maam m'saapm m'ɔɔ naajen *jee kaaŋ̃ naabm Isage
se, Raa tɛɗjen k'tɛɗga mɛtn jeege tu aan gɔɔ jee kɛn k'tɔkɗe gɛn ɓaa tɔɔlɔ. Aan
gɔɔ naaɗe se Raa ɔŋ̃je naaje kic do *duni ki se j'aakjen mɛtje naan *kɔɗn Raage
tu ɔɔ naan jikilimge tu. 10 Taa *al-Masi se, naaje j'aakje aan gɔɔ jee dɛrlge, num
gaŋ naasen kɛn 'dɔɔkkiga ute al-Masi se lɛ, jeege aaksen naase se 'tɛɗkiga jee
jeel-taarge! Naaje se j'aakjen aan gɔɔ jee ɔk tɔɔg eyo ɔɔ naase lɛ, jeege aakse
naase se jee ɔk tɔɔgɔ! Naase se jeege aalsen maak ki, naɓo naaje se lɛ, nam
tap ɓo aaljen maak ki eyo! 11 Bini ɓɔrse kic ɓoa ute maane utu tɔɔljen tɔɔl rɔk.
Kal tuusje kic ɓo utu daayjen daaye ɔɔ jeege utu 'lee dabarjen dabara ɔɔ naaje
j'utu k'lee lee wari rɔk. 12 Naaje k'dabar k'tɛɗn naaba ute jije jaay ɓo k'j'ɔsɔ.
Jeege naajje ɔɔ naaje k'j'ɔɔɗɗen ɓooro. K'dabarje kic ɓo naaje k'j'aay kaamje
k'j'aasiŋ̃a. 13 Naaje se, jeege lee taaɗjen taar iŋg kus roje ki ɔɔ naaje k'taaɗ
jeege tuŋ̃ se ute taar nijim kɛn ɛɗɗen kaay kaama. Bini ɓɔrse kic ɓo jikilimgen
duni ki se, aakjen naaje se aan gɔɔ idikŋ roa ɔɔ aan gɔɔ nakŋ do danos ki.

Jee Kɔrint ki se Pɔl jeɗe aan gɔɔ gɛniŋ̃ge

14 Kɛn ɔlum jaay maam m'raaŋsen taargen se, taa m'asen kɔl maakŋ sɔkɔŋ̃
ki eyo, num aan gɔɔ naase gaan maakjemge se, m'je ɓo m'asen kaal bisi ki.
15 Anum kɛn ɗoobm *al-Masi ki jaay ɔkki jee dooyge dupu-sik kic num, bubse
se kalaŋ sum. Ɔɔ maam kɛn m'taaɗsen Labar Jigan gɛn al-Masi se, ɗoobm Isa
al-Masi ki se, maam sum ɓo m'tɛɗga bubse. 16 Bin ɓo maam m'dɛjsen m'ɔɔ:
uunki bɔlɔtn maama. 17 Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'ɔlsen Timote kɛn goon kɔɔŋ̃
maakuma ɔɔ debm tuj ɔrmiŋ̃ eyo ɗoobm Mɛljege tu. Kɛn naaŋ̃ jaay ɓaa ɔŋsega
se, naaŋ̃ asen taaɗn ɗoobm kɛn maam m'leen ɗoobm Isa al-Masi ki se. Ɔɔ gɔtɔ
ɓaa se paac, maam m'dooy jeegen *eglizge tu paac ute ɗoobm se.

18 Jee mɛtiŋ̃ge maakse ki se, magal roɗe. Naaɗe saap ɔɔ maam m'kɔŋ tɛrl ɓaa
gɔtse ki eyo. 19 Kɛn Mɛljege je num, sɔm m'utu m'ɓaa gɔtse ki, ɔɔ kɛn maam
m'aanga num, m'ɓaa booy mɛtn taar jee kɛn magal roɗe se sum eyo, num
m'kaakŋ nakŋ kɛn naaɗe lee tɛɗa. 20 Kɛn jeegen jaay Raa ɔs gaar doɗe ki se,

naaɗe taaɗiɲ ute taarɗe sum eyo, num maakŋ kiŋgɗe ki se, naaɗe taaɗ tɔɔgŋ Raa. 21 Naase tap ɓo 'jeki ɗi? M'asen ɓaa kɔŋ ute taar urlu ɔɔ ute maak-je lɔɓu 'jeki m'asen ɓaa kɔŋ ute sirɗi lɛ?

5

Jee Raage se mɛtiŋge cɛɛpm ute roɗe

1 Gɔtɔ ɓaa se paac, jeege taaɗ ɔɔ naase se, 'lee ɛɛski naapge rɛŋ̃ rɛŋ̃. Nakŋ kɛn debse tɛɗiŋ̃ se, jee jeel *Raa mal ey kic ɓo ɔŋ tɛɗ naaŋ̃ se eyo: naaŋ̃ se tooɗ te mɛnd bubiŋ̃a. 2 Ute naaŋ̃ se kic ɓo naase 'tɔɔmki tɔɔm rose. Ey num naase se, maakse 'tuju ɔɔ debm jaay tɛɗ nakŋ bin se, bɛɛki num, 'tuuriŋ̃ki naatn maakse ki. 3 Ɗeere, maam se m'dɔkɔ naɓo saapum se te naase. Anum debm tɛɗ nakŋ bin se, maam m'ɔjiŋ̃ga bɔɔrɔ doŋ̃ ki aan gɔɔ maam m'utu maakse ki. 4 Kɛn naase 'tuskiga ute ro Mɛljege Isa se, saapum se ute te naase ɔɔ gɔtn se Mɛljege Isa taaɗn tɔɔgiŋ̃a. 5 Naase se, debm tɛɗ nakŋ bin se, j'ɔŋ̃iŋ̃ kaam ji *Ɓubm sitange aŋ̃ dabara taa maakje daa ro kɛn naaŋ̃ ɔk se 'tɛɗn gɔtɔ ɔɔ bin ɓo *ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, koŋ̃ se 'kɔŋ kaaja.

6 Nakŋ naase 'tɛɗki jaay 'tɔɔmki rose ro ki se, ɗoobiŋ̃ eyo. Naase 'jeelki ey la, ɔrɔmɔ cɔkɔ jaay j'ɔmbiŋ̃ga do rujŋ̃ gɛm kɛn j'ɛciŋ̃ga kɛc se, iiŋ̃iŋ̃ paac. 7 Ɔrɔm kɛn do dɔkiŋ̃ kɛn taaɗ te *kusiŋ̃ se, ɔɔɗki dose ro ki. Bin ɓo aki tɛɗn aan gɔɔ rujŋ̃ gɛm kɛn j'utu j'ɛciŋ̃ kɛc jaay j'ɔmbiŋ̃ te ɔrɔm ey se. Taa *al-Masi se, naaŋ̃ ɓo ɛɗ roŋ̃ *sɛrkɛ taa naajege aan gɔɔ *goon baatn kɛn Yaudge lee tɔɔl ɓii *laa Paakɗe ki se. 8 J'ɔŋ̃te 'tɛɗki laajege ute mappan kɛn ɔk ɔrɔm do dɔkiŋ̃ se. Ɔrɔm ese se, je taaɗ ute nakgen jig eyo ɔɔ ute nakgen kusiŋ̃a. Anum k'tɛɗki laajege se ute mappan kɛn ɔk ɔrɔm eyo, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ ute maakŋ kalaŋ ɔɔ ute kɛn mɛt ki.

9 Maakŋ maktub kɛn maam m'raaŋsen kaam mɔɔtn se, maam m'ɗeeksenga m'ɔɔ: jee kɛn lee ɛɛs naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃ se, ɔŋ̃te tɔkɗeki mɛɗɛ. 10 Kɛse maam m'je taaɗ ute jee do *duni kɛn lee ɛɛs naapge rɛŋ̃ rɛŋ̃, ey lɛ jee lee dɔŋ nakŋ jeege, ey lɛ jee boogge, ey lɛ jee maragge paac se eyo. Kɛn bin num, jee do duni ki se, naase aɗeki teecŋ̃ kɔŋ̃ɔ. 11 Gɔtɔ, bin eyo! Maam m'raaŋsen se taa debm taaɗ ɔɔ naaŋ̃ gɛnaa ɗoobm Isa ki, jaay ɓo ɛɛsn mɛndge rɛŋ̃ rɛŋ̃i, ɓoogo, tɛɗ maraga, ɔɔɗ jeege, aay tɔtɔ deel te gɔtiŋ̃a, ɔɔ kucun jeege se. Debm bin se, ɔŋ̃te 'kɔkiŋ̃ki mɛɗɛ ɔɔ kɔsɔ kic ɓo, ɔŋ̃te 'kɔski ute naaŋ̃a. 12-13 Anum jee kɛn ɗoobm al-Masi ki ey se, maam ɓo m'aɗe kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki eyo, num naaɗe se Raa ɓo kɛn utu aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki. Num naase se, ɔjki bɔɔrɔ do gɛnaasege tun ɗoobm Isa al-Masi ki, taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *Debm kusiŋ̃ se, 'tuuriŋ̃ki naatn maakse ki.**

6

*Gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki sakak naapa*

1 Kɛn maakse ki jaay deb kalaŋ ɔk taara ute gɛnaaŋ̃ num, naase, ɔŋ̃ki jee Raage ɔɔ 'sakakiŋ̃ki gɔtn jeege tun jeel *Raa mal ey se gɛn ɗi? 2 'Jeelki jee Raage ɓo utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tun do *duni ki se. Num kɛn jee duni ki jaay naase ɓo utu aɗeki kɔjŋ̃ bɔɔrɔ num, taargen sɛɛm sɛɛm daanse ki se, naase ɔŋ aaski gɛn tɔɔliŋ̃ ey ne? 3 Naajege ɓo j'utu j'aki kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do *kɔɗn Raage tu se, naase tap ɓo 'jeelki ey la? Kɛn bin num, mɛt kando naajege j'aŋ̃ki kaasn gɛn taaɗn tɔɔl taargen do duni ki se! 4 Naɓo kɛn naase jaay ɔkki taara daanse ki se, naase 'ɓaaki gɔtn jee kɔjŋ̃ bɔɔrge tun *egliz aalɗen maak ki eyo. 5 Maam m'taaɗsen taa sɔkɔŋ̃ asen tɔɔlɔ. Maakse ki se, gɛnaa kɛn jeel-taar kɛn asen kaakŋ mɛtn taarse se tap ɓo, gɔtn ne? 6 Num gaŋ j'aak gɛnaa kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki kɛn ɔk taara ute gɛnaaŋ̃ kɛn ɗoobm al-Masi kic se ɔɔ ɓaa sakakiŋ̃

* **5:12-13** Aak Dt 17.7.

naan jeege tun ɗoobm al-Masi ki eyo. 7 Anum kɛn ɔkki taara ute naapa jaay
'sakakki naapa se, kɛse naase oockiga ɗoobm Raa ki. Kɛn deba jaay tujsega se
naase ɔŋ aasiŋ̃ki ey ne? Kɛn deba jaay 'ɓoogga ne ɗimse se naase ɔŋ aasiŋ̃ki
ey ne? Kɛn naase ɔŋ aasiŋ̃kiga se, bɛɛ cir kɛn naase aɗeki ɓaa sakak se. 8 Num
gaŋ naase ɓo 'lee 'tujki jeege tu ɔɔ 'lee ɓoogki nakŋ jeege. Ɔɔ jee kɛn naase
'lee 'tɛɗɗeki nakŋ se doɗe ki se, naaɗe se ɓo gɛnaasegen ɗoobm Isa al-Masi
ki. 9 Naase 'jeelki, jeegen kɛn tɛɗn nakge ute ɗoobiŋ̃ ey se, 'kɔŋ kɛnd *maakŋ
Gaar Raa ki eyo. Ɔŋ̃te 'kaaŋ̃ki rose dala: jee lee ɛɛs naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃, jee maragge,
gaabgen lee ɛɛs mɛnd jeege ute mɛndgen lee ɛɛs gaabm jeege, gaabgen paacŋ̃
kɛn lee ɛɛs naapa, 10 jee ɓoogge, jee tamage, jee aay tɔtɔ deel te gɔtiŋ̃a, jee kɔɔɗn
jeege, jee tujŋ̃ nakŋ jeege, naaɗe se paac 'kɔŋ kɛnd maakŋ Gaar Raa ki eyo.
11 Bin ɓo do dɔkiŋ̃ maakse ki se, jee mɛtiŋ̃ge tɛɗo nakgen se, num gaŋ ute ro
Mɛljege Isa al-Masi ɔɔ ute Nirliŋ̃ se, Raa *tug ɗaapsega, tɛɗsenga 'tɛɗkiga jee
naaŋ̃ge ɔɔ aakkiga bɛɛ naaniŋ̃ ki.

*'Nookki Raa ute rose

12 Nam taaɗ ɔɔ: Maam se, m'ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakge paac. Ɗeere, maam se
m'ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakge paac naɓo, nakge paac maakiŋ̃ se, ɔŋ tɔɔlum sɛr
eyo. Ɗeere, maam se m'ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakge paac, naɓo maam se m'kɔŋ
kɔŋ̃ rom gɛn tɛɗn ɓul ne ɗim eyo. 13 Tɛr nam taaɗ ɔɔ: Nakŋ-kɔsɔ se, k'tɛɗiŋ̃
taa maaka, ɔɔ maaka se lɛ gɛn nakŋ-kɔsɔ. Ɗeere, num nakŋ-kɔsɔ ute maaka se
Raa utu aɗen tɛɗn 'tɛɗn gɔtɔ. Num gaŋ ro se, Raa tɛɗiŋ̃ gɛn kɛɛsn naapm rɛŋ̃
rɛŋ̃ eyo, taa rojege se naaŋ̃ gɛn Mɛljege, ɔɔ Mɛljege se lɛ naaŋ̃ ɓo Mɛl rojege.
14 Ɔɔ Raa kɛn duro Mɛljege daan yoge tu se, ute tɔɔgiŋ̃ se, naaŋ̃ utu ajeki 'dur
naajege kici.
15 Naase 'jeelki naŋa naŋa kic ɓo maakŋ ro *al-Masi ki se, naaŋ̃ tɛɗga roŋ̃
kaam kalaŋ. Bin se, maam se m'kɔŋ kuun ro al-Masi kaam kalaŋ jaay m'aŋ̃
tum ute ro mɛnd kɛɛsn gaaba la? Kɛse gɔtɔ. 16 'Jeelki, deba jaay tooɗ ute mɛnd
kɛɛsn gaaba se, naaɗe tum tɛɗga ro kalaŋ. Taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ: *Naaɗen di
se tum tɛɗ daa ro kalaŋ.**
17 Num gaŋ debm dɔɔk ute Mɛljege se, naaŋ̃ tum tɛɗga kalaŋ ute naaŋa.
18 'Booyki, kɛɛsn naapm rɛŋ̃ rɛŋ̃ se, ɔɔɗki dose naatn dɔkɔ ro ki! *Kusiŋ̃ paacŋ̃
kɛn debkilimi lee tɛɗ se, ɔŋ tuj roŋ̃ aan gɔɔ kɛɛsn mɛndgen rɛŋ̃ rɛŋ̃ se eyo,
num gaŋ debm jaay ɛɛs mɛndge rɛŋ̃ rɛŋ̃ se, naaŋ̃ ɔl roŋ̃ paac maakŋ kusiŋ̃ ki.
19 Naase 'jeelki rosege se tɛɗga ɓee gɛn *Nirl Salal kɛn Raa ɛɗsesiŋ̃o ɔɔ ɓɔrse,
naaŋ̃ utu maakse ki. Bin num rosege se, tɛɗga gɛn naase 'maliŋ̃ge eyo. 20 Taa
Raa se, dugsega dose ute zo ɔɔŋ̃ɔ. Kɛn bin num, ɔŋ̃ki rose se 'nookŋ Raa.

7

Mɛtn taar gɛn tɔkŋ naapa

1 Ɓɔrse maam m'je m'asen tɛrlɛ do taar kɛn naase 'raaŋumkiro maakŋ
maktubse ki se. Kɛn 'tɛɗn jiga num gaaba ɔŋ̃te kɔkŋ mɛnda. 2 Naɓo, taa aki
lee kɛɛsn naapge rɛŋ̃ rɛŋ̃ ey se, gaabm gay gay kic ɓo, ŋ̃'ɔk mɛnda ɔɔ mɛnd gay
gay kic lɛ ŋ̃'ɔk gaaba. 3 Gaaba jaay je mɛndiŋ̃ se, mɛnda ɔŋ̃te gaasiŋ̃ roŋ̃a. Ɔɔ
kɛn mɛnda ɓo je gaabiŋ̃ kic lɛ, gaabiŋ̃ ɔŋ̃te gaasiŋ̃ roŋ̃a. 4 Taa gaaba se, ɔk tɔɔgɔ
do roŋ̃ ki eyo, roŋ̃ se tɛɗga gɛn mɛndiŋ̃a ɔɔ mɛnda kic lɛ, ɔk tɔɔgɔ do roŋ̃ ki eyo,
roŋ̃ se tɛɗga gɛn gaabiŋ̃a. 5 Kɛn naase jaay 'jeki 'gaasn rose taa aki tɔnd mɛtn
*Raa se, do naaŋ̃ ki se 'taaɗ tɔɔliŋ̃ki ute naapa; ɔɔ kaaɗ kɛn naase 'gaaski rose
naapge tu se, ɔŋ̃te 'kiŋgki do ki ɗaaniŋ̃ tɛɗn dɔkɔ, num 'tɛrl iŋgki aan gɔɔ kɛn
do dɔkiŋ̃ naase 'tiŋgkiro se. Ey num kɛn ɔŋ aasiŋ̃ki te do rose ki ey se, sɔm

* **6:16** Aak Jɛn 2.24.

*Bubm sitange 'kɔŋ ɗoobo asen naama. 6 Kɛn ɔlum jaay m'taaɗ bin se, kɛse
maam m'undsen kund ɓo kul eyo, num maam m'taaɗsen taaɗ ɓo ɗoobo sum.
7 Maam m'je se, jeege paac 'kiŋg aan gɔɔ maama kɛn m'ɔk te mɛnd ey se. Naɓo
naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗiɲ naabiɲ gɛn doɲ doɲa. Deb kalaŋ Raa ɔɔɗiɲ ɗoobo
gɛn kɔkŋ mɛnda ɔɔ deb kuuy se lɛ, Raa tɛɗiɲ gɛn 'tiŋg arbiya.
8 Arbige ute mɛnd-daayge se, m'taaɗɗen m'ɔɔ: kɛn aɗen 'tɛɗn jiga se num
k'j'iŋg aan gɔɔ maam kɛn m'ɔk mɛnd ey se. 9 Anum kɛn naaɗe jaay aɲ kaasn
do roɗege tu ey se, mɛndge lɛ k'tɔkŋ gaabge ɔɔ gaabge kic lɛ k'tɔkŋ mɛndge.
Taa debm jaay ɔk kɔk se, bɛɛ cir debm kɛn ɔk te eyo ɔɔ aakga mɛndge num lee
dɔŋɗe ute maakiɲ se. 10 Ɓɔrse m'je taaɗn ute jeegen tɔkga tɔk naapa ɗoobm
*al-Masi ki. Taar se maam ɓo m'taaɗiɲ eyo num Mɛljege ɓo taaɗiɲa: mɛnd
jaay ɔkga gaaba se, ɔɲte rɛsn ute gaabiɲa. 11 Kɛn naaɲ rɛsŋga ute gaabiɲ lɛ,
ɲ'ɔɲte kɔkŋ gaabm kuuy. Ɔɔ kɛn naaɲ ɓo jega gaaba lɛ, ɲ'tɛrlo ro gaabiɲ ki.
Anum gaaba kic ɲ'ɔɲte piir ute mɛndiɲa. 12 Jeege tun kuuy se, kɛse maam
ɓo m'taaɗɗen ey num Mɛljege eyo, m'ɔɔ: gɛnaa ɗoobm al-Masi ki jaay mɛnd
naaɲ iŋg ɓee se jaay aal te maakiɲ do al-Masi ki ey se, ɔɔ mɛnd se jaay took je
kiŋg ute naaɲ num, ɲ'ɔɲte piiriɲa. 13 Ɔɔ mɛnd ɗoobm al-Masi ki jaay, gaabm
naaɲ iŋg ɓee ute naaɲ se jaay aal te maakiɲ do al-Masi ki ey se, kɛn gaabm
se jaay took je kiŋg ute naaɲ num, mɛnd se ɲ'ɔɲte 'rɛsiɲa. 14 Taa gaabm jaay
aal te maakiɲ do Isa ki eyo ɔɔ ɔk mɛnd kɛn aalga kaal maakiɲ do Isa ki se, taa
mɛnd naaɲ ɔk se tɛɗiɲ naaɲ tɛɗga gɔɔr ute Raa. Mɛnd kɛn aal te maakiɲ do
Isa al-Masi ki ey jaay, ɔk gaabm kɛn aalga kaal maakiɲ do Isa ki se, taa gaabm
naaɲ ɔk se tɛɗiɲ naaɲ tɛɗga gɔɔr ute Raa kici. Kɛn bin ey num, gɛnɗege se
'tɛɗn dɔk te Raa, num gaŋ ɗeer ɗeer, naaɗe se gɔɔr ute Raa. 15 Kɛn deba aal te
maakiɲ do Isa al-Masi ki ey jaay je an piir ute mɛndiɲ kɛn aalga kaal maakiɲ
do al-Masi ki se, ɔɲɗeki kɛn naaɗe jaay je piiri num, k'piiri. Kɛn 'tɛɗn gaaba
ey lɛ mɛnda ɗim jaay aɗen tum ute debm kɛn aal te maakiɲ do Isa ki ey se,
gɔtɔ. Taa Raa daŋseno se, taa aki kiŋg ute lapia. 16 Anum naai mɛnd ɗoobm
Isa al-Masi ki se, 'jeeliɲ gaabi se aɲ kɔŋ kaasn gɛn tɔɔɗn kɔl gɔtn kaaj ki la?
Ɔɔ naai gaabm ɗoobm Isa al-Masi ki se kic, 'jeeliɲ mɛndi se aɲ kɔŋ kaasn gɛn
tɔɔɗn kɔl gɔtn kaaj ki la?

Naŋa kic iŋg gɔtn kiŋgiɲ kɛn Raa daŋiɲ ro ki

17 Taar kɛn kuuy kɛn m'je m'asen taaɗ se, naŋa naŋa kic ɓo, iŋg gɔt kɛn
Mɛljege ɔndiɲ ro ki ɔɔ gɔtn kiŋgiɲ kɛn ese ɓo Raa daŋiɲo. Anum taargen se ɓo
kɛn maam m'lee m'dooy *eglizge paac. 18 Kɛn Raa daŋi ɓo naai ɔjga kɔj pɔndɔ
lɛ, ɔɲte kɔyiɲa*, num iŋg ute *kɔjɲ pɔndi se. Ɔɔ kɛn Raa daŋi jaay naai utu ɔj te
pɔndɔ ey lɛ, ɔɲte kɔjɲ pɔndɔ. 19 Debm ɔjga pɔndɔ ɔɔ debm kɛn ɔj te eyo, paac ɓo
tɛɗ ɗim eyo. Num nakŋ jiga cir paac se, debm tɛɗn nakgen kɛn Raa ɔɔ k'tɛɗiɲ se.
20 Anum naŋa naŋa kic ɓo, ɔɲ 'kiŋg gɔtn kiŋgiɲ kɛn Raa daŋiɲo ro ki se. 21 Kɛn
Raa daŋio se, naai 'ɓul lɛ? Ɔɲte kuun nirli, num gaŋ kɛn naai jaay ɔk ɗoobo
gɛn kɔɔɗn doi maakŋ ɓul ki se lɛ, kɛse ɓo nakŋ jiga. 22 Ɓul jaay Mɛljege Raa
daŋiɲoga se, naaɲ ɔŋga doɲ gɔtn Mɛljege tu; bin ɓo debm ɓul ey jaay Mɛljege
Raa daŋiɲga se, naaɲ tɛɗga ɓul gɛn *al-Masi. 23 Naase se Raa dugsega dose ute
zo ɔɔɲɔ; bin num naase se ɔɲte 'tɛɗki ɓulu gɛn jikilimge. 24 Gɛnaamge, naŋa
naŋa kic ɓo iŋg gɔtn kiŋgiɲ kɛn do dɔkiɲ gɔtn kɛn Raa daŋiɲo ro ki se.

Mɛtn taar jee kɛn tɔk te gaabge ute mɛndge eyo ɔɔ ute gɛn mɛnd-daayge

25 Ɓɔrse maam m'je m'asen tɛrlɛ do mɛtn taar jeege tun kɛn tɔk te gaabge ute
mɛndge eyo. Ɔɔ taar se Mɛljege ɓo undum te kul eyo, num maam ɓo m'saapa

* **7:18** Kaaɗn naane se Yaudgen ɔjga kɔj pɔndɔ se jee mɛtiŋge daar pɔndɗen naaɗe ɔjiŋga kɔj se ɓo naaɗe je aɲ tuutn bɔɔy gɔtiɲ ki.

ɔɔ m'je m'asesiŋ taaɗa; ɔɔ naase 'jeelumki maam se Mɛljege tɛɗumga bɛɛ ɔɔ taar kɛn maam m'taaɗ se naase 'tookki do ki taa maam se m'tuj ɔrmum eyo.
26 Ute dubar kɛn j'aakiŋki ɓɔrse se, m'saap m'ɔɔ: kɛn 'tɛɗn jiga se gaaba ey lɛ mɛnda se ŋ'kiŋg bini. 27 Kɛn ɔk mɛnda lɛ, ɔŋte piiriŋa. Ɔɔ kɛn ɔk te ey lɛ, ɔŋte kɔkɔ. 28 Num gaŋ kɛn ɔkga mɛnda kic num, naai 'tɛɗ te *kusiŋ eyo. Ɔɔ kɛn goon mɛnda ɓo ɔkga gaaba kic num, tɛɗ te kusiŋ ey kici. 'Jeelki jee iŋg kiŋg ɓee se kiŋgɗe utu aɗen tɛɗn ɔɔŋɔ. Taa naaŋ se ɓo maam m'je nakgen se 'kaan dose ki eyo.
29 'Booyki m'asen taaɗa gɛnaamge: ɓɛrɛ, kaaɗn kɛn Raa gaaŋiŋ se ɔɔpga baata. Bin num naan ki se, gaabgen kɛn ɔk mɛndge se, k'tɛɗn naaba Raa ki aan gɔɔ jee kɛn tɔk te mɛndge eyo; 30 jee kɛn eem keem se, k'tɛɗn naaba Raa ki aan gɔɔ jee kɛn eem keem eyo, ɔɔ jee kɛn maakɗe raap se lɛ, k'tɛɗn naaba Raa ki aan gɔɔ jee kɛn maakɗe raap eyo, jee kɛn lee dugŋ nakge se lɛ, k'tɛɗn naaba Raa ki aan gɔɔ jee ɔk ɗim eyo, 31 ɔɔ jee kɛn tɛɗn naaba ute nakgen naaɗe ɔk do *duni ki se lɛ, j'ɔŋte kɔnd saapɗe do nakge tun se, taa duni ara se utu 'deele.
32 Maam m'je naase aki kuun nirlse eyo. Taa naaŋ se ɓo debm jaay ɔk te mɛnd ey se, naaŋ saapm do naabm Mɛljege tu ɔɔ naaŋ je ɗoobm nakŋ kɛn 'tɔɔl Mɛljege tu. 33 Num gaŋ debm jaay ɔk mɛnda se, naaŋ uun nirliŋ taa nakgen do duni ki ɔɔ naaŋ se saap ɓo je ɗoobm nakŋ kɛn 'tɔɔl mɛndiŋ ki. 34 Debm bin se, saapiŋ tɛɗn kaam dio. Anum mɛnd ɔk te gaab ey se, ey lɛ goon mɛnda se, naaɗe se saap do naabm Mɛljege tu ɔɔ maakɗe ute roɗe paac, naaɗe ɔŋiŋ Mɛljege tu. Num gaŋ mɛnd ute gaabiŋ se, naaŋ uun nirliŋ taa nakgen do duni ki ɔɔ naaŋ se je ɗoobm nakŋ kɛn 'tɔɔl gaabiŋ ki. 35 Maam m'taaɗsen bin se, taa asen tɛɗn bɛɛ, ey num maam se m'je m'asen gaasn ɗoob eyo. Nakŋ maam m'je naase aki tɛɗ se, nakŋ kɛn bɛɛ cir daala ɔɔ aki tɛɗn naabm Mɛljege se ute maakŋ kalaŋ. 36 Kɛn goon kɔɗɔ saap ɔɔ mɛnd kɛɛsiŋ se jaay naaŋ ɔkiŋ te ey num, aŋ tuj maakiŋ se ɔɔ kɛn naaŋ jaay je mɛnd kɛɛsiŋ se deel te gɔtiŋ, aakiŋ bɛɛki num, aŋ kɔk se, ɔŋ ɔkiŋa. Kɛn naaŋ ɔkiŋga kic ɓo, tɛɗ te kusiŋ eyo. 37 Num gaŋ kɛn goon kɔɗɔ ɔk mɛnd kɛɛsɛ, ɔɔ kɛn naaŋ jaay aasiŋ do roŋ ki, ɔɔ naaŋ mala ɓo uun doa, nam ɓo gaasiŋ gɛn kɔkiŋ ey se, ɔɔ saap ɔɔ aŋ kɔŋ kɔk ey se, ɔɔ kɛn naaŋ jaay ɔŋ aasiŋ do roŋ ki ɔŋ ɓaa te roŋ ki ey se, naaŋ tɛɗga jiga naan Raa ki. 38 Bin ɓo debm ɔk mɛnd kɛɛsɛ jaay ɔkiŋga num jiga, num debm jaay ɔkiŋ te ey se, tɛr tɛɗga jiga cir daala. 39 Kɛn mɛnda jaay gaabiŋ utu ooy te ey se, naaŋ ɔk ɗoobm aŋ rɛs eyo. Anum kɛn gaabiŋ ooyga jaay ɓo, naaŋ ɔk ɗoobo gɛn kɔkŋ gaabm kuuy kɛn naaŋ maakiŋ jea. Naɓo gaabiŋ se 'tɛɗn debm ɗoobm *al-Masi ki jaayo. 40 Jiga se ŋ'ɔŋte kɔkŋ gaabm kuuy. Bin se naaŋ 'kiŋg ute maak-raapo cir daala. Kɛse ɓo saapm maama ɔɔ maam m'jeele maam kic m'ɔk *Nirl Raa maakum ki.

8

Daa maragge

1 Ɓɔrse, maam m'je m'asen tɛrl do mɛtn taar daa maragge tu. Aan gɔɔ naase ɔɔki: Ɗeere, naajege paacki se k'j'ɔkki jeele. Naɓo jeel nakŋ kɛn debkilimi ɔk se, oopiŋ doŋa. Num gaŋ maak-je do naapge tu se, noogjeki gɛn ziiɗn ɓaa ute naanjege. 2 Kɛn nam jaay saap ɔɔ naaŋ ɔk jeele se, kɛse naaŋ utu jeel te ɗim ey ɓɔrtɔ. 3 Num gaŋ debm jaay je *Raa se, Raa jeeliŋa.
4 Naase ɔɔki: daa maragge se, naajege j'ɔkki ɗoobo gɛn kɔsɔ lɔɓu gɛn kɔs ey lɛ? K'jeelki, maraggen do *duni ki se, nakŋ rɛŋ cɛrɛ ɔɔ Raa lɛ naaŋ kalaŋ lak, Raa kuuy se, gɔtɔ. 5 Ɗeere, jee mɛtiŋge taaɗ ɔɔ raagen kuuy utu maakŋ raa ki ɔɔ do naaŋ ki kici. Jee bin se ɔk raage ute mɛlge dɛna kɛn naaɗe lee ɛrg naanɗege tu ɔɔ eemɗe. 6 Num gaŋ naajege se, k'jeelki Raa se, naaŋ kalaŋ lak. Naaŋ ɓo

Bubjege ɔɔ nakge paac iiŋo gɔtn naaŋ ki ɔɔ kɛn naajege j'utu j'iŋgki se kic ɓo, ute naaŋa. Ɔɔ Mɛljege kic ɓo kalaŋ sum, naaŋ ɓo Isa *al-Masi ɔɔ ute naaŋ se ɓo, nakge paac utu tiŋg gɔtɗe ki ɔɔ naajege kic ɓo kiŋgjege kaam ji naaŋa.
7 Num gaŋ taar mɛt kɛn ese se, jeege paac jeel ɔk te mɛtiŋ eyo. Jee mɛtiŋge se, deelga deel ute maragge ɔɔ ɓɔrse kic ɓo kɛn naaɗe ɔs kɔs daa maragge num, aakiŋ aan gɔɔ daa se gɛn maragge. Anum ute saapɗen kɛn ɔŋ jeel ɔk mɛtn nakge mɛc ey se, naaɗe saap ɔɔ kɛse tujɗenga naan Raa ki. 8 K'jeelki, nakŋ kɔsɔ se, ajeki kɔŋ naakŋ naan Raa ki eyo. Kɛn j'ɔskiga lɛ, ajeki ziiɗn ɗim eyo ɔɔ kɛn j'ɔski te ey kic lɛ, ɗimjegen 'kut tap ɓo gɔtɔ.
9 Naase se ɔkki ɗoobo kɛn kɔsn nakge paac, naɓo ɔndki kɔndɔ, ɔŋte 'kɔlki jeegen ɔk tɔɔgɔ naan Raa ki ey se, 'koocŋ ɗoobm Raa ki. 10 Aan gɔɔ naai kɛn 'jeel nakŋ mɛt ki jaay, iŋg ɓee marag ki ɔɔ iŋg ɔs kɔs daa maraga se, gɛnaai kɛn saapiŋ ɔŋ jeel ɔk te mɛtn nakŋ mɛc ey se jaay aakki naai iŋg ɔs kɔs se, naai aŋ kɔliŋ naaŋ kic ɓo 'kɔsn daa maraga se. 11 Bin ɓo ute jeeli kɛn naai ɔk se, gɛnaa kɛn saapiŋ jeel ɔk te mɛtn nakŋ mɛc ey se, naai aŋ kɔliŋ naaŋ 'kutu, ey num gɛnaa ese ɓo kɛn al-Masi ooy taariŋ se. 12 Kɛn naai 'tɛɗ bin se, kɛse naai 'tɛɗ *kusiŋ gɛnaaige tun saapɗe ɔŋ jeel ɔk te mɛtn nakge mɛc ey se ɔɔ 'tujɗe maakɗe. Bin se naai 'tɛɗ kusiŋ ɓo al-Masi ki. 13 Taa naaŋ se ɓo, kɛn taa kɔsɔ sum ɓo 'kɔl gɛnaam koocŋ ɗoobm Raa ki se, mɔɔtn maam m'kɔsn daa eyo taa gɛnaam se 'koocŋ ɗoobm Raa ki eyo.

9

*Nakgen kɛn *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige ɔk ɗoobo do ki*

1 Anum, maam se nakŋ ɔk tɔɔgɔ dom ki utu la? Maam se, *m'debm kaaŋ naabm Isa ey la? Ɔɔ Mɛljege Isa se, maam m'aakiŋoga ute kaamum ey la? Naase se, maam ɓo m'ɓaanseno ɗoobm Mɛljege tu ey la? 2 Kɛn jee kuuy jaay ɔɔ maam se m'debm kaaŋ naabm Isa al-Masi ey kic ɓo, naase se 'jeelki maam m'debm kaaŋ naabm Isa al-Masi. Aan gɔɔ naase 'dɔɔkkiga ute Mɛljege se ute naase se ɓo, jeege jeele maam se m'debm kaaŋ naabm Isa.
3 Jee kɛn ɔkum mindum se, kɛse ɓo taar kɛn maam m'ɔko kɛn m'je m'aɗen tɛrlɛ: 4 taa naabm kɛn naaje k'tɛɗ se, naaje j'ɔk ɗoobo kɛn naase ajeki kɛɗn kɔsɔ ute kaaye ey ne? 5 Naaje se j'ɔk ɗoobo gɛn tɔkŋ mɛndgen ɗoobm *al-Masi ki ɔɔ gɛn lee ute mɛndjege aan gɔɔ jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen kuuy ute gɛnaa Mɛljege Isa ɔɔ aan gɔɔ Piɛr se ey la? 6 Lɔɓu maam m'ute Barnabas kaljeki sum ɓo, k'tɛɗn naaba ute jije jaay j'an kɔsn ne? 7 Naase 'booykiga la kɛn deba uunga asgar jaay, naaŋ maliŋ ɓo ɓaa jeɗo gurs taa an kɔgŋ ro naaŋ maliŋ se, utu ne? Bii kalaŋ jaay deba naab maakŋ gɔtiŋ jaay 'kɔŋ kɔsn nakŋ maakŋ gɔtiŋ ki ey se, utu ne? Lɔ debm gaama jaay aay si maaliŋge ey se, utu ne?
8 Anum nakŋ kɛn maam m'taaɗsen se, jikilimge ɓo lee tɛɗiŋ sum eyo, num *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kic ɓo taaɗiŋga taaɗa. 9 Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se k'raaŋ j'ɔɔ: *Maraŋ tiiko nakŋ tɔnd gɛmɛ se, j'ɔŋte kɔliŋ ɗim taariŋ ki kɛn aŋ gaasn kɔsɔ.**
Bin num gɔtn ese se *Raa taaɗ ute maraŋge la? 10 Naaŋ taaɗ ute naajge ey ne? Ɗeer ɗeer, taar se k'raaŋiŋ taa naajege. Taa naaŋ se ɓo debm naabm maakŋ gɔtiŋa ɔɔ debm tɔnd gɛmiŋ se naŋa naŋa kic ɓo ɔnd doŋ do nak kɛn naaŋ utu 'kɔŋ se. 11 Naaje jaay k'ɓaa k'taaɗsen taar Raa aan gɔɔ debm kɛn ɔɔc maakŋ gɔtiŋa ɔɔ kɛn k'tɔndga mɛtse j'ɔɔ k'je ɗim gɔtse ki se kɛn bin num k'tɔndga mɛtse k'deelga utu gɔtiŋ dɛn dɛn la? 12 Kɛn jee kuuy jaay ɔk ɗoobo gɛn kuun ɗim gɔtse ki num, naaje se mɛt kando j'ɔk ɗoobo k'cirɗen naaɗe se daal ey la? Ute naaŋ se kic ɓo naaje se j'uun te ɗim gɔtse ki eyo. Anum dubargen jaay an

* **9:9** Aak Dt 25.4.

doje ki paac se, naaje j'aasiŋa, taa Labar Jigan gɛn al-Masi se naaje k'je k'tɛɗn nakŋ jaay 'gaasn jeege gɛn booy 'kuun taar se eyo.
13 'Jeelki, jee kɛn tɛɗn naaba maakŋ *Ɓee Raa ki se, kɔsɗe se naaɗe ɔŋ maakŋ nakge tun jeege ɓaano *sɛrkɛ maakŋ Ɓee Raa ki se. Ɔɔ jee kɛn tɛɗn naaba *gɔt kɛn k'lee k'tɔjŋ̃ mooso Raa ki se lɛ, naaɗe se kic ɔŋ bɛɗɗe gɔtn ese. 14 Bin ɓo Mɛljege taaɗ ɔɔ: jee kɛn lee taaɗ Labar Jiga gɛn al-Masi jeege tu se, ɔŋ̃ jeegen k'lee k'taaɗɗen se aɗen kɛɗn nakŋ kɛn 'kaasn gɛn tiŋgɗe.
15 Ey num maam se m'ɔk ɗoobo, naɓo m'uun te nakŋ nam eyo ɔɔ kɛn m'raaŋsen maktub se kic ɓo, ɔŋ̃te 'saapki ɔɔki maam se m'je ɗim gɔtse ki. Maam se kɛn m'kooy kic num bɛɛ cir kɛn m'tɔnd mɛtn ɗim gɔtse ki se ɔɔ nakŋ maam m'tɔɔm rom do ki se m'je nam amsiŋ̃ kɔɔɗ eyo. 16 Gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn al-Masi se, maam m'ɔk ɗoobm kɛn m'an tɔɔm rom eyo taa taar se lɛ Mɛljege ɓo ɛɗumsiŋo ɔɔ m'aŋ̃ taaɗiŋ̃ jeege tu tak. Ɔɔ kɛn maam jaay m'taaɗ Labariŋ̃ Jiga te ey lɛ, naaŋ̃ se am tɛɗn ɔɔŋ̃ aak eyo. 17 Kɛn naabm se jaay maam m'tɛɗiŋ̃ ute maraadum sum num, naaŋ̃ se maam m'ɔk ɗoobo kɛn j'am kɔgŋ dal dubaruma. Num bin eyo! Naabm se lɛ, Raa ɓo ɛɗumsiŋ̃ kaam jima ɔɔ m'aŋ̃ tɛɗn tak. 18 Maam tap ɓo j'am kɔgŋ ɗĩ? Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn maam lee taaɗ jeege tu cɛrɛ se ɓo, 'tɛɗga bɛɗuma. Ey num maam se m'ɔk ɗoobo taa Labar Jigan maam m'lee m'taaɗ se j'amga kɔgŋ ɗim, naɓo maam maliŋ̃ ɓo baate.

*Pɔl je ano ɓaa ute jeege paac gɔtn *al-Masi ki*

19 Ɓeere, maam se m'ɓul nam eyo. Num gaŋ m'tɛɗn rom aan gɔɔ ɓulu se taa jeege paac, taa m'tɛɗn jeege dɛna aɗe ɓaa ɗoobm al-Masi ki. 20 Ute Yaudge se, maam m'tɛɗ rom kɔɗ Yaud, taa m'ano ɓaa ute Yaudge ɗoobm al-Masi ki. Ɔɔ kɛn ute jeegen iŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki lɛ, maam kic m'tɛɗ rom aan gɔɔ maam kic m'iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Ɔɔ kɛn ɗeere num, maam m'iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey sum. Kɛn ɔlum jaay maam m'tɛɗ naaŋ̃ se, taa m'je jee kɛn iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, aɗe ɓaa ɗoobm al-Masi ki. 21 Ute jeegen jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ey se, maam kic m'tɛɗ rom aan gɔɔ m'jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki eyo. Ey num, ɗeere, maam se m'jeel Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ Ko Taar maam se, naaŋ̃ Ko Taar gɛn Labar Jiga gɛn al-Masi. Kɛn maam jaay m'tɛɗ rom bin se, taa m'aɗen tɛɗn naaɗe aɗe ɓaa ɗoobm al-Masi ki. 22 Kɛn maam jaay m'ute jeegen ɔk tɔɔgɔ naan Raa ki ey se, maam m'iŋg aan gɔɔ naaɗe taa m'anɗeno ɓaa ɗoobm al-Masi ki. Ɔɔ maam m'tɛɗ ute jeege paac ute ɗoobm gay gay kic ɓo taa m'kaajŋ̃ jee mɛtiŋgen maakɗe ki se. 23 Nakgen paac jaay maam m'tɛɗiŋ̃ se, taa Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se 'wɔɔkŋ ɓaa ute naaniŋa. Ɔɔ maam kic ɓo m'kɔŋ bɛɗuma maakŋ bɛɛ Raa kɛn utu 'tɛɗn jeeŋ̃ge tu se.
24 'Jeelki, jee paacŋ̃ j'ɔmbɗe gɛn naŋ naŋ deete ki se, jee paacŋ̃ aaŋ̃ se, deb kalaŋ aaŋ̃ deel se ɓo j'aaliŋ̃ aace ɔɔ j'ɛɗiŋ̃ bɛɗiŋa. Bin num naase kic aaŋ̃ki aan gɔɔ gɛn debm aaŋ̃ deel se taa j'asen kaal aace ɔɔ aki kɔŋ bɛɗse kici. 25 Jee paacŋ̃ kɛn lee aaŋ̃ gɔtn k'lee k'taaŋ̃ naŋ naŋ deete se, naaɗe lee dabar roɗe dɛn aak eyo. Naaɗe tɛɗiŋ̃ se taa j'aɗen kaal aace ɔɔ kɔŋ bɛɗɗe†. Naɓo kaal aacŋ̃ k'lee k'j'aalɗen naaɗe ki se, tɛɗga sum ɓo gɔtiŋ̃ utu 'deele. Num gaŋ kaal aacŋ̃ kɛn j'aaljeki naajege tu se gɔtiŋ̃ 'deel eyo, naaŋ̃ se 'tiŋg gɛn daayum. 26 Taa naaŋ̃ se ɓo maam kic m'aaŋ̃ gɔtn rɛŋ̃ eyo, gaŋ m'aaŋ̃ ute ɗoobiŋa taa m'kaan gɔtn kaan ki. Ɔɔ maam se m'tec aan gɔɔ debm deelga deel gɛn cɛɛpm gɛn tɔnd naapa, naɓo gɔtn tɔndki se m'ɔnd gɔtn rɛŋ̃ eyo. 27 Maam m'dabar rom dɛna, taa m'aŋ̃ bɔɔbm kɔkɔ. Ey num maam kɛn m'taaɗo taar gɛn Isa al-Masi jeege tu se, sɔm m'kutn naaŋa cɛrɛ.

† **9:25** Kaal aacŋ̃ k'taaɗn ara se k'tɔnddɛn laatge ɓo doɗege tu ɔɔ laatgen se j'ujɗen ute kamb kaagge.

10

Ɔŋte 'daanki maraga

1 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, 'booyki m'asen taaɗn mɛtn taar bubjegen
do dɔkiŋa. Kaaɗ kɛn *Musa jaay ɔɔɗo Bubjege do kɔɗ-ɓaar ki se, naaɗe paac se
gapara* bɔɔbɗeno ɔɔ naaɗe paac gaaŋo Baar Aace†. 2 Ɔɔ gapara jaay bɔɔbɗeno
ute gaaŋ baar kɛn naaɗe gaaŋo se, kɛse aan gɔɔ *k'batizɗenga kalaŋ ute Musa.
3 Naaɗe paac ɔso kɔsn kɛn bɔɔyo maakŋ raa ki. 4 Naaɗe paac aay maan iiŋo
gɔtn *Raa ki, taa naaɗe se aay maan teeco ro ko kɛn Raa ɛɗɗeno ɔɔ ko ese se,
lee ute naaɗe‡. Ɔɔ ko se, naaŋ ɓo al-Masi. 5 Ute naaŋ se kic ɓo, maakɗe ki se jee
dɛniŋ ɓo tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ maak-taar Raa bɔɔy doɗe ki. Naaɗe
ooyo ɔɔ yoɗege se ɔɔpo do kɔɗ-ɓaar ki.
6 Nakgen se jaay aan doɗe ki se taa ajeki kaal bijege tu ɔɔ bin se j'aki kɔŋ dɔŋ
nakŋ *kusiŋ eyo aan gɔɔ kɛn naaɗe dɔŋo se. 7 Ɔŋte 'daanki maraga aan gɔɔ jee
mɛtiŋgen maakɗe ki tɛɗo se. Taa naaŋ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Naaɗe iŋg naaŋ ki,
ɔso ɔɔ aayo jaay ɓo naaɗe iiŋ baag daama ɔɔ cɛɛp ute roɗe.*§
8 J'ɔŋte 'kɛɛski naapge rɛŋ rɛŋ aan gɔɔ jee mɛtiŋgen maakɗe ki lee tɛɗo se.
Taa naaŋ se ɓo maakŋ ɓii kalaŋ ki sum ɓo, jeege dupu-si-di-kaar-mɔtɔ ooyo.
9 J'ɔŋte 'naamki Mɛljege aan gɔɔ jee mɛtiŋgen maakɗe ki naamiŋo se. Taa
naaŋ se ɓo jee se wɔɔjɔ tɔɔg tɔɔlɗe*. 10 Ɔŋte 'mooyki naaŋ ki dir dir ute Raa
aan gɔɔ jee mɛtiŋge maakɗe ki se lee mooyo. Taa naaŋ se ɓo *kɔɗn Raa debm
kɔɔɗn ko jeege se 'ɓaaɗo tɔɔlɗe. 11 Nakgen se jaay Raa ɔŋiŋ aan doɗe ki se, taa
kaal bi jeege tun kuuy. Ɔɔ kɛn naaŋ jaay ɔŋiŋ k'raaŋiŋ maakŋ Kitap ki se lɛ,
taa ajeki kaal bijege tu naajegen j'aankiga gɔɔr ute ɓii kɛn duni an naŋ se.
12 Taa naaŋ se ɓo debm saap maakiŋ ki ɔɔ naaŋ tɔɔg ɗoobm Raa ki se, ŋ'ɔnd
kɔndɔ, ŋ'ɔŋte kooco. 13 'Jeelki nakŋ naam kɛn aan dose ki se, lee aan do jeege
tu paac kici. Ɔɔ Raa se naaŋ debm tuj ɔrmiŋ eyo ɔɔ naaŋ 'kɔŋ kɔŋ nakŋ naam
kɛn aan dose ki se, 'deel dose eyo. Ute nakŋ naam kɛn aan dose ki se, naaŋ
asen taaɗn ɗoobm kɛn naase anki kaaŋ kɔtɔ ɔɔ naaŋ asen kɛɗn tɔɔgŋ kɛn naase
aŋki kaasn gɛn sɛrkiŋa.
14 Taa naaŋ se ɓo, jee maakjemge, ɔɔɗki dose dɔkɔ ro maragge tu.
15 M'taaɗsen naase ki se aan gɔɔ jee saap ɔŋ taara jaay taaɗa. Taar kɛn maam
m'taaɗse se, naase 'saap ɔkki mɛtiŋ jiga. 16 Kɛn naajege k'ɓaaki ɓaa kɔsn, kɔsn
Mɛljege jaay j'uunki *kɔɔpm gɛn tɔtɔ koojŋ biŋ jaay k'tɔɔmki Raa se, kɛse je
taaɗn ɔɔ: ute moosn Isan ɔɔy se, naajege k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa ey ne?
Ɔɔ kɛn j'uunki mappa jaay k'dupki k'nigiŋki ute naapa gɛn kɔsɔ se, kɛse je
taaɗn ɔɔ: k'tum k'tɛɗkiga ro kalaŋ ute al-Masi ey ne? 17 Taa mappan se lɛ kalaŋ
sum ɔɔ naajege k'paacki se k'nig k'j'ɔski naaŋ ese sum; bin ɓo naajegen ute
dɛnjege se, k'tum k'tɛɗkiga ro kalaŋ.
18 'Jeelki, gaan *Israɛlgen lee ɔso daa kɛn naaɗe lee tɔjiŋ *sɛrkɛ *gɔtn kɛn
k'j'iiŋiŋ gɛn lee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, naaɗe se *dɔɔk ute Raa kalaŋ†. 19 Taar
kɛn maam m'taaɗsen tap ɓo m'je taaɗn m'ɔɔ ɗio? Bin num daa maraga ute
maragiŋge se tap ɓo tɔɔl sɛrɛ ne? 20 Ɓɛrɛ gɔtɔ! Naaɗe se tɔɔl sɛr eyo. Naɓo
aan gɔɔ sɛrkŋ naaɗe lee tɔj se lɛ, sitange tu ey num Raa ki eyo. Taa naaŋ se
ɓo maam m'je naase aki 'dɔɔkŋ ute sitange eyo. 21 Anum naase aki kɔŋ kaay
tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔpm Mɛljege tu jaay tɛr aki ɓaa kaay kɛn maakŋ
kɔɔpm sitange tu se eyo; ɔɔ naase se aki kɔŋ kiŋg kɔsn kalaŋ do tabil ki ute

---

* **10:1** Gapar ara se je taaɗn ɔɔ Raa utu te naaɗe. Aak Ekz 13.21-22. † **10:1** Kaaɗ kɛn se Baar Aace gaaŋ kaam dio ɔɔ naaɗe aal daan ki do kɛɛs kɛn tuutu. Aak Ekz 14.22-29. ‡ **10:4** Taar ara se Pɔl uuno taar kɛn jee dooy gaan *Israɛlge lee dooy jeege. § **10:7** Aak Ekz 32.6. * **10:9** Aak Nmb 21.5-6. † **10:18** Aak Lb 7.6.

Mɛljege ɔɔ tɛr aki ɓaa kɔsn ute sitange eyo. 22 Lɔɓu k'je j'aki kookŋ do Mɛljege
tu se lɛ? Naajege se k'tɔɔg k'ciriŋ̃ki naaŋ̃ la?

*Nakge paac se k'tɛɗiŋ̃ki taa *nookŋ Raa*

23 Nam taaɗ ɔɔ: «Debkilimi ɔk ɗoobo gɛn tɛɗn nakge paac.» Naɓo, naajege tu
se nakgen se paac tɔɔljeki sɛr eyo. Deere, debkilimi ɔk ɗoobm gɛn tɛɗn nakge
paac, naɓo naajege tu se ɔŋ noogjeki gɛn ɓaa ute naanjege eyo. 24 Nam ɔŋ̃te
'saapm do naaŋ̃ maliŋ̃ ki sum, num ŋ̃'saap do jeege tun kuuy. 25 Naase ɔkki
ɗoobo gɛn dugŋ kɔsn daagen paacŋ̃ maakŋ suuk ki. Kɛn 'ɓaaki ɓaa kɔs se,
ɔŋ̃te 'tɔndki mɛta ɔɔ maakse, ɔŋ̃te naajŋ̃ do ki. 26 Taa Kitap taaɗ ɔɔ: *Do naaŋa
ute nakgen do ki paac se gɛn Mɛljege Raa.*‡
27 Aan gɔɔ debm aal te maakiŋ̃ do Isa ki ey jaay daŋse ɔɔ aki ɓaa ɓeeŋ̃ ki se
ɔɔ kɛn jaay 'ɓaakiga num, kɔsn kɛn naaŋ̃ ɛɗsen se, ɔski, ɔŋ̃te 'tɔndki mɛta ɔɔ
maakse, ɔŋ̃te naajŋ̃ do ki. 28 Kɛn nam jaay ɗeeksen ɔɔ: Kɛse lɛ daa maraga se,
naase ɔŋ̃te 'kɔski; bin se debm kɛn aalse bise ki se, naase aŋ̃ki 'tɛɗn maakiŋ̃
'naajŋ̃ do kɔs ki se eyo. 29 Maam m'taaɗ ara se ute maakŋ naaŋ̃ kɛn utu naaj
naaja ey num, ute gɛn naase eyo. Maam lɛ m'ɔk ɗoobo. Bin num gɛn ɗi jaay
debm maakiŋ̃ utu naaj naaja am gaasn gɛn kɔsn nakge se? 30 Kɛn maam
m'ɓaa kɔsɔ jaay m'tɔɔm Raa num, gɛn ɗi jaay naai 'taaɗum taar iŋg kus do
kɔs kɛn maam m'tɔɔmga tɔɔm Raa taariŋ̃ se?
31 Bin ɓo kɛn aki kɔsɔ, kɛn aki kaaye lɔ aki tɛɗn ɗi ɗi kic ɓo, 'tɛɗiŋ̃ki paac gɛn
nookŋ Raa. 32 Bin num kɛn ute Yaudge, jeegen Yaudge eyo, ey lɛ ute *eglizn
gɛn Raa se, paac se, maakŋ kiŋgse ki se, ɔŋ̃te 'kɔlki nam 'koocŋ̃ ɗoobm Raa ki.
33 Bin ɓo iŋgki aan gɔɔ maama: maam m'aay kaamuma ɔɔ do nakge tu paac
se, m'je m'tɛɗn nakŋ kɛn 'tɔɔl jeege tu paac. Maam se m'saap do maam maliŋ̃
ki eyo, num maam m'saap taa bɛɛ jee dɛna m'je taa Raa aɗen kaaja.

11

1 Aan gɔɔ maam m'uun bɔlɔtn *al-Masi se, naase kic ɓo uunki bɔlɔtuma.

*Kaaɗ kɛn mɛndge ute gaabge tusga gɛn keem *Raa*

2 Maam se m'tɔɔmse, taa naase se tɛɗga tak ɓo, naase 'saapki dom ki ɔɔ naase
utu iŋg 'bɔɔbki taar kɛn maam m'dooyseno se. 3 Naɓo maam m'je taar se,
naase aŋ̃ki jeel kɔkŋ jiga: gaabge paac se, *al-Masi ɓo doɗe ki ɔɔ mɛnda lɛ,
gaaba ɓo doŋ̃ ki ɔɔ al-Masi lɛ, Raa ɓo doŋ̃ ki. 4 Kaaɗn keem Raa ki jaay ɓo
gaabm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki ey lɛ eem keem Raa jaay aal kala doŋ̃ ki
se, kɛse naaŋ̃ ɔl al-Masi ɓo maakŋ sɔkɔŋ̃ ki. 5 Num gaŋ kɛn mɛnda jaay kaaɗn
keem Raa ki, ɓaa taaɗn taar teeco taar Raa ki ey lɛ ɓaa keem Raa jaay aal te
kala doŋ̃ ki ey se, kɛse naaŋ̃ ɔl gaabiŋ̃ ɓo maakŋ sɔkɔŋ̃ ki ɔɔ mɛnd bin se tec
aan gɔɔ mɛnd k'dɔsiŋga dɔs doŋa kɛn ɔliŋ̃ sɔkɔŋ̃ tɔɔliŋ̃ se. 6 Kɛn mɛnda jaay
baate kaal kala doŋ̃ ki se, bɛɛkiŋ̃ se k'dɔsiŋ̃siŋ̃ naatn. Jeelki, kɛn mɛnda jaay
j'ɔj k'naŋiŋga bɛɛkiŋ̃ tak tak ey lɛ k'dɔsiŋ̃siŋga se, tɛɗiŋ̃ sɔkɔŋ̃ tɔɔliŋa. Bin num
ɔŋ̃ mɛnda tak ɓo kaal kala doŋ̃ ki doŋ̃ ki. 7 Num kɛn gaaba jaay ɓaa keem Raa
num, ɔŋ̃te kaal kala doŋ̃ ki, taa gaaba se Raa aaliŋ̃ teciŋ̃ naaŋa taa aŋ̃ *nooko.
Gaŋ mɛnda lɛ, Raa aaliŋ̃ se gɛn nookŋ gaabiŋa. 8 Taa gaaba se teeco ro mɛnd
ki eyo, num mɛnda ɓo teeco ro gaab ki*. 9 Gaaba se Raa aaliŋo taa mɛnd eyo,
num mɛnda lɛ nookŋ gaabiŋa. 10 Taa *kɔɗn Raage se ɓo mɛnda se ŋ̃'aal kala
doŋ̃ ki ɔɔ ute kal kɛn naaŋ̃ aal doŋ̃ ki se je taaɗn ɔɔ naaŋ̃ se sook deb kɛn ɔk
tɔɔgɔ doŋ̃ ki se.
11 Ute naaŋ̃ se kic ɓo, naan Mɛljege tu se, mɛnda kaliŋ̃ ki sum se kɔŋ kaaŋ̃
kaam eyo ɔɔ gaaba kic lɛ kaliŋ̃ ki sum se kɔŋ kaaŋ̃ kaam ey kici. 12 Aan gɔɔ

‡ **10:26** Aak KKR 24.1. * **11:8** Aak Jɛn 2.18-23.

mɛnda lɛ teeco ro gaab ki se, gaab kic lɛ mɛnda ɓo oojiŋa; num naaɗe paac se iiŋo gɔtn Raa ki. 13 Naase maliŋge aakiŋki tu. Kɛn jeege tusga gɛn keem Raa jaay mɛnda aal te kala doŋ ki ey sum ɓo eem Raa se, dɔɔɗn ne? 14 Kɛn j'aakiŋ kaak bin kic ɓo, gaaba jaay ul bɛɛkiŋ tɛɗ jɛrl se, sɔkɔŋ ey ne? 15 Gaŋ mɛnda jaay bɛɛkiŋ dɛn se, ɔkiŋa. Bɛɛkiŋ kɛn Raa ɛɗiŋ dɛn se, tɛɗiŋ tec aan gɔɔ mɛnd kɛn aalga kaal kala doŋ ki. 16 Ɔɔ debm jaay je tookŋ do taarge tun maam m'taaɗsen ey se, maam ute *eglizgen gɛn Raa se lɛ, kɛse ɓo nakŋ kɛn naaje k'lee k'tɛɗa.

Kɔsn gɛn Mɛljege Isa

17 Do taarge tun maam m'je m'asen taaɗse, maam m'asen kɔŋ tɔɔm eyo. Taa kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn keem Raa se, naase 'tɛɗki nakgen *kusiŋ ɓo cir kɛn bɛɛ. 18 Anum nakŋ deet deet se k'taaɗum j'ɔɔ: kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn keem Raa num, naase 'lee 'gaaŋki ute naapa. Ɔɔ do taar kɛn se, m'jeeliŋ kɛngen mɛtiŋge se, mɛt ki. 19 Bin num maam m'jeele maakse ki se, jeege utu 'gaaŋ ute naapa, bin jaay ɓo j'kaakŋ jeel jee kɛn ɔk taar Raa ɔɔŋ se. 20 Kɛn naase 'tuskiga gɛn keem Raa jaay ɔski kɔs ute naapa se, kɛn maam m'aakiŋ ara ki num, aan gɔɔ kɔsn gɛn Mɛljege eyo. 21 Taa kɛn naase jaay iŋgkiga gɔtn kɔs ki se, naŋa naŋa kic ɓo naar ɔs kɔsiŋ kɔsiŋ kɛn naaŋ ɓaano. Bin ɓo jee mɛtiŋge lɛ, ɓo tɔɔlɗe tɔɔlɔ ɔɔ jeegen kuuy se lɛ, aay bini oon koono. 22 Kɛn bin num, ɔski ɔɔ aayki ɓeesege tu. Lɔ naase ɔkki ɓeege ey ne? Kɛn naase jaay 'tɛɗki bin se, naase uum aalki kaal *egliz gɛn Raa se ɓo naaŋ ki ɔɔ gɛnaagen ɔk ɗim ey se lɛ, naase aakɗeki kaakŋ mɛtɗe. Anum do taarge tun ese se, naase 'jeki m'asen taaɗn m'ɔɔ dĩ? M'asenga tɔɔm la? Gɔtɔ. Do nakge tun naase 'tɛɗki se, maam m'asen kɔŋ tɔɔm eyo.

23 'Booyki! Kɛse ɓo taar kɛn Mɛljege dooyumo ɔɔ maam kic m'dooyseno m'ɔɔ: maakŋ nɔɔr kɛn j'an kɔkŋ Mɛljege Isa se, naaŋ uun mappa jiŋ ki, 24 ɔɔ kɛn naaŋ jaay tɔɔm Raa aas se, naaŋ dupiŋa ɔɔ ɗeek ɔɔ: «Kɛse ɓo roma kɛn m'ɛɗiŋ *sɛrkɛ taa naase. Nakŋ se 'lee 'tɛɗiŋki bini ɔɔ 'saapki dom ki.» 25 Kɛn naaɗe jaay ɔs aas se, Mɛljege uun *kɔɔpm ɗooc ute tɔtn koojŋ biŋ se ɔɔ tɛɗiŋ bin kici, taaɗɗen ɔɔ: «Tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔp kɛn ese se je taaɗn ute moosum 'kɔɔy se, kɛse je taaɗn ɔɔ: *Raa dɔɔkga kiji ute naase. Daayum kɛn naase 'ɓaaki ɓaa kaaye se, 'tɛɗiŋki bini ɔɔ 'saapki dom ki.» 26 Daayum kɛn naase jaay 'tuskiga gɛn kɔsn mappan ese se† ɔɔ gɛn kaay tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔp kɛn ese se, kɛse naase 'taaɗki mɛtn taar kooy Mɛljege bini, ɓii kɛn naaŋ aɗe tɛrl ro ki.

27 Taa naaŋ se ɓo, debm ɔs mappa gɛn Mɛljege ɔɔ aay tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔp Mɛljege tu ute ɗoobiŋ ey se, bɔɔrɔ utu koocŋ doŋ ki taa daa ro Mɛljege ute moosiŋ se, naaŋ aalɗen te maak ki eyo. 28 Taa naaŋ se ɓo naŋa naŋa kic kɛn ɓaa ɓaa kɔsn mappm ese se ɔɔ ɓaa 'kaay tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔp kɛn ese, ŋ'saap do roŋ ki jaay 'kɔsɔ ɔɔ 'kaaye. 29 Anum debm jaay ɔs mappan se ɔɔ aay tɔtn koojŋ biŋ kɛn maakŋ kɔɔp ki se, saap te do ro Mɛljege tu eyo jaay ɔsɔ ɔɔ aay se, kɛse naaŋ maliŋ ɓo tɛɗ bɔɔrɔ ooc doŋ ki. 30 Taa naaŋ se ɓo maakse ki se jeege dɛna tɛɗga kɔɔŋɔ, jeege dɛna kɔɔŋɔ tujɗenga ɔɔ jee mɛtiŋge ooyga. 31 Kɛn naajege jaay k'jeelki kɔjŋ bɔɔrɔ do naaje maliŋge tu se, Raa ajeki kɔjŋ bɔɔrɔ dojege tu eyo. 32 Anum kɛn Mɛljege jaay ɔjjeki bɔɔrɔ dojege tu se, kɛse naaŋ dɛjjeki dɛjje. Taa ɓii kɛn naaŋ 'kɔjŋ bɔɔrɔ do *duni ki se, bɔɔrɔ 'koocŋ dojege tu ey sum. 33 Bin ɓo gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, kɛn 'tuskiga gɛn kɔsn, kɔsn Mɛljege se, 'booyki naapa. 34 Kɛn debm jaay ɓo tɔɔliŋ

† **11:26** Mappan ese se Mɛljege Isa taaɗ ute daa roŋ mala.

lɛ, nʼɔs ɓeeŋ ki. Bin ɓo kɛn naase ʼtuskiga se, bɔɔrɔ ʼkoocŋ dose ki eyo. Taargen ɔɔp se, kɛn maam mʼɓaaga gɔtse ki jaay ɓo, mʼasen ɓaa taaɗn naŋ mɛtiŋa.

12

*Naabm kɛn *Nirl Salal ɛɗ jeege tu gɛn tɛɗn naabm *Raa*

1 Gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, ɓɔrse maam mʼje mʼasen tɛrl do mɛtn taar naab kɛn *Nirl Raa ɛɗ jeege tu se. Maam mʼje mʼasen kɔŋ naase aki kiŋg do dɛrlse ki eyo. 2 Do dɔkiŋ, kɛn naase ʼjeelkiro te Raa mal ey se, kaaɗ kɛn naane se, nakŋ ɔk tɔɔgɔ dose ki se ʼtɔɔɗ ɔlseno gɔtn raasege tun ɔŋ taaɗ taar ey se, ɔɔ naase lɛ ɔŋ aasiŋkiro gɛn ɗaar tɔɔg eyo. 3 Taa naaŋ se ɓo, ʼbooyki mʼasen taaɗa: debm jaay taaɗ ɔɔ: ɔŋ Raa ʼnaam Isa se, debm bin se naaŋ ɔk Nirl Raa maakiŋ ki eyo. Ɔɔ debm taaɗ ɔɔ: Isa se Mɛljege se, debm bin se ɔk Nirl Salal maakiŋ ki.

4 Nirl Salal se, naaŋ kalaŋ sum, naɓo nakgen kɛn naaŋ ɛɗ jeege tu se, dɔɔliŋ dɛna. 5 Mɛljege se kic naaŋ kalaŋ sum, naɓo naabm kɛn naaŋ ɛɗ jeege tu se, dɔɔliŋ dɛna. 6 Raa kɛn tɛɗn naaba maakŋ jeege tu paac se, naaŋ kalaŋ sum, naɓo ɗoobm kɛn naaŋ ɛɗo gɛn tɛɗn naabiŋ se, dɔɔliŋ dɛna. 7 Naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗiŋ Nirl Salal maakiŋ ki se, taa an tɛɗn naabm kɛn ʼnoogŋ jee Raage paac. 8 Deb kalaŋ se, Nirl Raa ɛɗiŋ jeel-taara gɛn taaɗn taar jeege tu ɔɔ deb kuuy se, Nirl Raa ese sum ɓo ɛɗiŋ jeele gɛn jeel naka. 9 Nirl Raa ese sum ɓo, tɛɗ deb kalaŋ aal maakiŋ do Isa ki cir gɛn jeegen kuuy se ɔɔ deb kuuy se, naaŋ ɛɗiŋ tɔɔgɔ gɛn kɛɗn lapia jee kɔɔŋge tu. 10 Deb kuuy lɛ, Nirl Raa ɛɗiŋ tɔɔgŋ gɛn tɛɗn nakŋ-kɔɔɓge, deb kɛn kuuy naaŋ ɛɗiŋ tɔɔgŋ gɛn taaɗn taar teeco taar Raa ki. Ɔɔ deb kɛn kuuy se, naaŋ ɛɗiŋ tɔɔgŋ kɛn an jeel nakgen kɛn iiŋo gɔtn Nirl Salal ki ey lɛ gɔtn sitange tu. Ɔɔ deb kɛn kuuy se, naaŋ ɛɗiŋ tɔɔgŋ gɛn jeel taaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo. Ɔɔ tɛr deb kɛn kuuy lɛ, naaŋ ɛɗiŋ tɔɔgŋ gɛn jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn taar naaŋgen jeege jeel ey se. 11 Ɔɔ kɛse Nirl Raa kalaŋ ese sum ɓo tɛɗiŋ nakgen se paac ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo naaŋ ɛɗiŋ naabiŋ naabiŋ aan gɔɔ kɛn naaŋ maakiŋ jen ro ki.

Jee al-Masige se tum tɛɗga aan gɔɔ ro kalaŋ

12 Aakki tu: ro debkilimi se, naaŋ kalaŋ sum, naɓo tɔp kaam dɛna. Ute tɔpm kɛn naaŋ tɔp kaam dɛn se kic ɓo tum tɛɗ ro kalaŋ. Jeegen kɛn dɔɔkga ute al-Masi se kic ɓo tec bini. 13 Ɔɔ naajege paacki se kɛn Yaudge ey lɛ Grɛkge, ɓulge ey lɛ ɓulge eyo, *kʼbatizjekiro ute Nirl Salal kalaŋ ese sum ɔɔ kʼtum kʼtɛɗkiga aan gɔɔ ro kalaŋ. Ɔɔ Raa ɛɗjekiga Nirliŋ se maakjege tu.

14 Bin ɓo ro debkilimi se naaŋ kaam kalaŋ sum eyo, naɓo naaŋ tɔp kaam dɛna. 15 Jɛ se ʼkɔŋ taaɗn ɔɔ: «Maam lɛ mʼji ey se, mʼkɔŋ tɛɗn maakŋ ro ki eyo.» Anum kɛn naaŋ taaɗ bin sum ɓo, ʼkɔŋ tɛɗn maakŋ ro debkilim ki ey ne? 16 Bi se ʼkɔŋ taaɗn ɔɔ: «Maam lɛ mʼkaama ey se, mʼkɔŋ tɛɗn maakŋ ro debkilim ki eyo.» Anum kɛn naaŋ taaɗ bin sum ɓo, ʼkɔŋ tɛɗn maakŋ ro debkilim ki ey ne? 17 Kɛn ro debkilimi jaay kaam kaliŋ ki sum num, naaŋ tap ɓo ʼbooy ute ɗio? Ɔɔ kɛn ro paac ɓo bi kaliŋ ki sum num, naaŋ ʼkootn ute ɗio? 18 Ɗeere, ro debkilimi se, Raa tɔndiŋsiŋga ute ɗoobiŋ tak tak aan gɔɔ kɛn naaŋ maakiŋ jen ro ki. 19 Ro debkilim jaay ɔk ro kaam kalaŋ sum num, kɛse jʼaŋ kɔŋ daŋ ro ute magaliŋ eyo. 20 Ɗeere, ro debkilimi se tɔp kaam dɛna naɓo kɛn tumga se, tɛɗ ro kalaŋ.

21 Kaama ʼkɔŋ taaɗn ji ki ɔɔ: «Maam se mʼan ɗim ute naai eyo.» Ɔɔ do lɛ ʼkɔŋ taaɗn jɛge tu ɔɔ: «Maam se mʼan ɗim ute naase eyo.» 22 Num gaŋ roi kaam kalaŋ kɛn naai aakiŋ ɔɔ ɔk tɔɔg ey se, kɛn naaŋ jaay gɔtɔ num, kiŋgi se ai tɛɗn ɔɔŋɔ. 23 Maakŋ ro ki se gɔtn kɛn kaam kalaŋ jʼaalɗen maak ki ey se, naaɗe se ɓo

kɛn k'lee k'j'ɔkɗeki ɔɔn̰ɔ. Ɔɔ kɛngen k'lee k'tɔyɗeki tɔy se ɓo, kɛn k'lee k'j'aakki doɗege tu ɗawal ɗawal, 24 gaŋ kɛngen k'j'aakɗenki tal tal se je j'aɗen tɛɗn̰ bin eyo. Anum ro kaam kalaŋ k'tɔyɗe tɔy se ɓo, Raa tɔndɗen se, taa j'aɗenki kɔkŋ ɔɔn̰ɔ. 25 Ro jaay Raa tɛɗiŋ̰ bin se, taa 'tɔpm naap eyo, num taa naaɗe 'kaakŋ do naapge tu. 26 Kɛn ro kaam kalaŋ jaay ɔŋga dubara se, ro ute magaliŋ̰ paac dabara. Ɔɔ kɛn ro kaam kalaŋ jaay ɓo tɛɗga nakŋ bɛɛ k'tɔɔmiŋ̰ga lɛ, ro ute magaliŋ̰ paac 'tɛɗ maak-raapo.

27 Aan gɔɔ ro debkilimi tɔp kaam dɛn jaay dɔɔk tum tɛɗ ro kalaŋ se, ɗeere, naase kic ɓo 'dɛnki, naɓo 'tum 'tɛɗkiga ro *al-Masi ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo utu gɔtiŋ̰ gɔtiŋ̰a. 28 Bin ɓo, maakŋ *egliz ki se, deet deet se, Raa tɔnd *jee kaaŋ̰ naabm Isage. Gɛn k-dige se, naaŋ̰ bɛɛr tɔɔɗ jee kɛn taaɗ taar teeco taariŋ̰ ki. Gɛn k-mɔtɔge tu se, naaŋ̰ tɔnd jee dooy jeege. Ɔɔ mɛtn naaɗe ki se, naaŋ̰ tɔnd jee tɛɗn̰ nakŋ-kɔɔɓge, tɛr naaŋ̰ tɔnd jeegen ɛɗ lapi jee kɔɔŋ̰ge tu ɔɔ tɔnd jee mɛtiŋ̰ge gɛn noogŋ jeege. Jee mɛtiŋ̰ge naaŋ̰ tɔndɗe jee kɛn 'tɔɔɗn̰ jeege ute jee kɛn taaɗn̰ taar naaŋgen jeege jeel eyo. 29 Aakɗeki tu: naaɗe paac se lɛ jee kaaŋ̰ naabm Isagen mɛtn-jiki sum la? Paac naaɗe taaɗ taar teeco taar Raa ki sum la? Paac jee dooy jeege sum la? Paac jee tɛɗn̰ nakŋ-kɔɔɓge sum la? 30 Naaɗe paac se jeegen kɛn ɛɗ lapi jee kɔɔŋ̰ge tu sum la? Paac se, jee kɛn taaɗ taar naaŋgen jeege jeel ey se sum la? Ɔɔ naaɗe paac se jeel taaɗn̰ tɔɔkŋ taar naaŋgen jeege jeel ey se sum la? 31 Bin num naabm jigan kɛn *Nirl Raa nig jeege tu se, 'dɔŋki kɛn jiga cir paac.

Ɓɔrse 'booyki, m'je m'asen taaɗn̰ ɗoobm kɛn jiga cir paac paac kɛn anki lee do ki.

13

K'jeki naapa

1 Kɛn maam ɓo m'jeel taaɗn̰ taar naaŋ jeege paac ɔɔ kɛn m'jeel taar *kɔɗn̰ Raage kic ɓo, naɓo kɛn maam m'ɔk maak-je ey se, kɛse maam m'tec aan gɔɔ gaŋga ey lɛ aan gɔɔ mɛndɛ kɛn j'ɔndiŋ̰ga num eem tɔkŋ bi kiric se. 2 Kɛn maam ɓo m'taaɗ taar teeco taar *Raa ki jeege tu, ɔɔ kɛn m'jeel nakgen paacn̰ jeege jeel mɛtiŋ̰ eyo ɔɔ m'jeel mɛtn nakge paac, ɔɔ kɛn maam ɓo m'aal maakum paac do Raa ki jaay m'taaɗ koge tu m'ɔɔ j'iiŋ̰ k'ɗɛɛtɛ j'ɔn̰ gɔtn se jaay naaɗe took taarum kic ɓo, num kɛn maam jaay m'je jeege ey se, maam m'debm tɔɔl sɛr eyo. 3 Kɛn maam ɓo m'nig maalum paac jee daayge tu ɔɔ bini m'ɔn̰ rom k'tɔɔciŋ̰ poodn̰ kic ɓo, anum kɛn maam jaay m'je jeege ey se, kɛse maam m'kɔŋ ɗi ro ki?

4 Debm ɔk maakje do jeege tu se, naaŋ̰ maakiŋ̰ deere ɔɔ kɛrcɛlɛ. Naaŋ̰ ɔk maak-kilimi do nam ki eyo, naaŋ̰ oon eyo ɔɔ magal roŋ̰ eyo; 5 debm ɔk maak-je do jeege tu se, naaŋ̰ tɛɗ nakŋ sɔkɔn̰ eyo, naaŋ̰ debm nakɔɔn̰ eyo, tɛɗ maak-taar eyo, ɔk nam ute taar-maak eyo; 6 debm kɛn je jeege se, nakgen ute ɗoobiŋ̰ ey se, naaŋ̰ maakiŋ̰ raap do ki eyo, num naaŋ̰ maakiŋ̰ raap do taar kɛn mɛt ki. 7 Debm ɔk maak-je se, kɛn k'tɛɗiŋ̰ *kusiŋ̰ kic ɓo, naaŋ̰ an ɗim eyo. Daayum naaŋ̰ tuj ɔrmiŋ̰ ute jeege eyo, ɔnd doŋ̰ paac do Raa ki ɔɔ ɔŋ sɛrk nakge paac.

8 Maak-je se naaŋ̰ 'kɔŋ naŋ eyo. Taargen k'taaɗiŋ̰ kɛn teeco taar Raa ki se lɛ, kaaɗiŋ̰ utu 'deele. Ɔɔ taar naaŋgen jeege jeel ey se utu 'naŋa ɔɔ jeel nakge se lɛ, kaaɗiŋ̰ utu 'deel kici. 9 Taa jeel naajege se jeel naŋ mɛtn nakge paac eyo. Ɔɔ taargen k'taaɗiŋ̰ kɛn teeco taar Raa ki se lɛ, ɔŋ aas ute gɛn Raa mal eyo. 10 Anum nakgen mala mala jaay aɗe ɓaa se, nakgen paacn̰ kɛn aas te ute ɗoobiŋ̰ ey se, kaaɗiŋ̰ utu 'deele.

11 Kaaɗ kɛn maam m'utu m'baat se, napar taaɗn̰ taaruma, saapuma ɔɔ booy kɔkuma, paac se, aan gɔɔ gɛn gaan sɛɛmge; anum kɛn maam jaay m'aas gaaba

sum se, nakŋ gaan sɛɛmge se maam m'rɛsiŋga naatn. 12 Ɓɔrse se, naajege j'aakki nakge naɓo j'aak j'ɔkki mɛtɗe eyo aan gɔɔ debm aak daan kaamiŋ maakŋ kaam-kaay-naaŋ kɛn aak ɔɔɗ ey se. Num ɓii kalaŋ se, j'utu j'aŋ kaakiŋ 'tooɗn tal. Ɓɔrse se, maam m'jeel m'ɔk mɛtn nakge paac eyo, naɓo ɓii kalaŋ m'utu m'jeel kɔkŋ mɛtn nakge se mala mala aan gɔɔ kɛn Raa jeelum maam se.

13 Ɓɔrse nakgen kɛn 'kɔɔpm 'tiŋg se: kaal maakŋ do Raa ki, kɔnd do kɛn j'ɔndki do Raa ki ɔɔ maak-jea. Ɔɔ maakŋ naaɗe kɛn mɔtɔ se, kɛn cirɗe paac se, maak-jea.

14

*Naabm *Nirl Salal ɛɗ jeege tu se taa noogŋ jee dɛna*

1 'Jeki maak-jea ɔɔ 'dɔŋki naabm kɛn Nirl Salal ɛɗ jeege tu ɔɔ kɛn tap ki se, 'jeki ɗoobm gɛn taaɗn taargen teeco taar *Raa ki. 2 Taa debm kɛn taaɗ taar naaŋ kɛn jeege jeel ey se, kɛse naaŋ taaɗ jikilimge tu eyo, num taaɗ Raa ki. Ɔɔ taar naaŋ kɛn naaŋ taaɗ se lɛ, nam jeel mɛtiŋ eyo. Ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ taaɗ nakgen deel doa kɛn jeege ɔnd ute mɛt koŋ eyo. 3 Num gaŋ debm kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaŋ taaɗ jikilimge tu, noogɗe gɛn ziiɗn ɓaa ute naanɗe, dɛjɗe ɔɔ ɛɗɗen kaay kaama. 4 Debm taaɗ taar naaŋgen jeege jeel mɛtiŋ ey se, kɛse noogiŋ naaŋ mala gɛn ziiɗn ɓaa ute naaniŋa, gaŋ debm jaay taaɗ taar teeco taar Raa ki se, noog jee *egliz ki taa ziiɗn ɓaa ute naanɗe. 5 M'je se, naase paacki se, aki 'taaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo. Naɓo kɛn maam m'je cir paac paac se, m'je naase aki taaɗn taargen teeco taar Raa ki. Taa debm kɛn taaɗ taar naaŋgen jeege jeeliŋ ey se, ɔŋ deb kalaŋ 'taaɗ tɔɔkŋ mɛtiŋ jee eglizge tu taa aɗen noogo naaɗe ziiɗn ɓaa ute naanɗe, kɛn bin ey num, debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se cir debm kɛn taaɗ taar naaŋgen jeege jeeliŋ ey se. 6 Bin ɓo, gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, aan gɔɔ ɓɔrse maam m'ɓaa gɔtse ki jaay m'taaɗsen ute taar naaŋgen kɛn naase 'jeelki ey se, taarumgen m'taaɗsen se lɛ ɔŋ taaɗsen mɛtn nakgen Raa taaɗum mɛtiŋ se eyo, ɛɗsen te jeel eyo, taaɗsen taar teeco taar Raa ki eyo ɔɔ dooysen ey se, kɛse asen kɔŋ noogŋ ɔɔ ɗi?

7 Bin ɓo 'jeelki, silɛɛrɛ ute kurundu jaay ɓaa mɛtn kaa ki ey se, kaa se j'aŋ jeel j'ɔɔ ɗio? 8 Num debm tuuy ɓɔrlɔ gɛn bɔɔrɔ se jaay tuuyiŋ mɛt ki ey se, jeege 'kɔŋ ɗaapm roɗe gɛn ɓaa bɔɔr ki ne? 9 Gɛn naase kic ɓo tec bini. Kɛn naase 'taaɗki taar naaŋgen jeege booy ɔk mɛtiŋ ey se, taarsegen naase 'taaɗki se, jeege 'jeel kɔkŋ mɛtiŋ ɔɔ ɗi? Kɛn bin num, taar naase ulki se, ulki rɛŋɛ. 10 Ɗeere, do naaŋ ki ara se, taar naaŋge napariŋ dɛna ɔɔ maakɗe ki se, taar naaŋ kalaŋ jaay k'booy k'j'ɔkiŋ ey se, gɔtɔ. 11 Kɛn deba jaay taaɗum ute taar naaŋiŋ jaay maam m'jeel ey se, debm se maam m'jeeliŋ naaŋ se mɛrtɛ. Ɔɔ maam kic lɛ naaŋ am jeelum maam se, mɛrtɛ. 12 Aan gɔɔ naase 'lee 'dɔŋki naabm kɛn Nirl Salal ɛɗ jeege tu se, 'dɔŋki naabm kɛn 'noogŋ jee egliz ki 'ziiɗn ɓaa ute naanɗe.

13 Taa naaŋ se ɓo, debm taaɗ taar naaŋgen jeege jeel ey se, ŋ'tɔnd mɛtn Raa aŋ kɛɗn jeele gɛn tɛrl taar se jeege tu. 14 Kɛn maam jaay m'eem Raa ute taar naaŋ jeege jeel ey se, ɗeere, maam m'eemiŋ ute maakum paac, naɓo taargen teec taarum ki se, saapum ɔnd ute mɛtiŋ eyo. 15 Kɛn bin num m'tɛɗn m'ɔɔ ɗi? M'keem Raa ute maakum paac ute taar naaŋgen jeege jeel ey se naɓo maam m'je m'aŋ keemiŋ ute ɗoobm kɛn saapum kic ɓo jeel ɔk mɛtiŋa. M'je m'kaar kaa ute maakum paac ute taar naaŋgen jeege jeel ey se naɓo, m'je m'kaar kaa ute ɗoobm kɛn saapum kic ɓo jeel ɔk mɛtiŋa. 16 Kɛn jeege tusga gɛn keem Raa jaay naai 'tɔɔm Raa ute saapi paac ute taar naaŋgen kɛn jeege jeel ey se, ɔɔ nam lee ɓaaɗo booy taar Raa sum jaay utu maakɗe ki se, naaŋ 'kɔŋ tookŋ *amin ɔɔ ɗio, taa taari kɛn 'tɔɔm Raa se lɛ, naaŋ ɔnd ute mɛtiŋ eyo. 17 Baat ey num, taari

kɛn naai 'tɔɔm Raa se nijim aak eyo, naɓo debm iŋg booyi jaay jeel mɛtiŋ̃ ey se, ɔŋ noogiŋ̃ gɛn ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃ eyo.
18 Maam m'tɔɔm Raa taa maam se m'jeel taaɗn taar naaŋgen jeege jeel ey
se m'cirsen, naasen kɛn iŋg 'ɓaaki se paac. 19 Naɓo maakŋ egliz ki se, maam
m'je m'taaɗn taarge mii sum kɛn jeege jeel mɛtiŋa taa aɗen dooyo, naaŋ̃ se cir
kɛn m'taaɗ taara dupu kando kando ute taar naaŋgen jeege jeel mɛtiŋ̃ ey se.
20 Gɛnaamge, ɔŋ̃te 'saapki aan gɔɔ gɛn gaan sɛɛmge, num 'saapki aan gɔɔ jee
magalge. Num gaŋ gɛn tɛɗn *kusiŋ̃ num, 'tɛɗki rose aan gɔɔ gaangen sɛɛmɛ
kɛn jeel tɛɗ kusiŋ̃ ey ɓɔrt se. 21 Taa naaŋ̃ se ɓo maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki raaŋiŋ̃ se Mɛljege Raa taaɗ ɔɔ:
Jee se maam m'aɗen taaɗ ute taar naaŋgen kuuy
ɔɔ m'aɗe kɔl jee kuuy ɓo utu aɗen taaɗn ute taar naaŋɗege.
*Ute naaŋ̃ se kic ɓo naaɗe 'booy kuun taarum ey tap.**
22 Taar naaŋgen k'taaɗ jaay jeege jeel ey se, kɛse Raa ɓo taaɗ tɔɔgiŋ̃ do jeege
tun aal te maakɗe do Isa ki eyo. Num jee kɛn aalga kaal maakɗe do Isa ki se,
taar naaŋgen jeege jeel ey se, taaɗ ute naaɗe eyo. Num gaŋ debm jaay taaɗ
taar teeco taar Raa ki se, kɛse naaŋ̃ taaɗ ute jee kɛn aalga kaal maakɗe do Isa
ki ɔɔ jee aal te maakɗe do Isa ki ey se, taar se ɔlɗe naaɗe maak ki eyo.
23 Kɛn aan gɔɔ egliz ute magaliŋ̃ tus jaay jeege paac taaɗ taar naaŋgen jeege
jeel eyo, jaay, jee lee ɓaaɗo booy taar Raa sum ey lɛ jee aal maakɗe do Isa ki eyo
ɓaaɗo maakse ki se, asen taaɗn ɔɔ naase se jee dɛrlge ey ne? 24 Num gaŋ kɛn
naase 'paacki jaay 'taaɗki taar teeco taar Raa ki ute taar naaŋgen kɛn jeege
jeeliŋ̃ se, debm aal maakiŋ̃ do Isa ki eyo, ey lɛ debm lee ɓaaɗo maakse ki gɛn
booy taar Raa sum se, kɛn naaŋ̃ booy taarsege se, aŋ̃ kɛɗn saapa ɔɔ naaŋ̃ 'jeel
roŋ̃ ki naaŋ̃ se debm kusiŋa, 25 ɔɔ taar kɛn maakiŋ̃ kɛn jeege jeel ey se lɛ, 'tooɗn
tal. Gɔtn se naaŋ̃ 'kɛrgŋ kɔnd naaniŋ̃ naaŋ ki naan Raa ki ɔɔ aŋ̃ keeme ɔɔ naaŋ̃
'taaɗn makɔŋ̃ ɔɔ: Ɗeer ɗeer, naase se Raa utu daanse ki!

Raa je nakgen ute ɗoobiŋ̃ tak tak

26 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, bin se maam m'asen taaɗn m'ɔɔ ɗi? Kɛn
'tuskiga gɛn keem Raa se, naŋa naŋa kic ɓo kɛn ɓaa kaar kaa, dooy jeege, taaɗn
mɛtn nakŋ kɛn Raa taaɗiŋ̃o, taaɗn taar naaŋgen jeege jeel eyo, ey lɛ tɛrl taar
naaŋ jeege jeel ey se, anum nakŋ naase aki tɛɗ paac se, 'tɛɗiŋ̃ki taa 'noogŋ
*egliz 'ziiɗn ɓaa ute naaniŋa. 27 Kɛn jeege baag taaɗn taar naaŋgen jeege jeel
ey se, ɔŋ̃ jeege dio ɔɔ kɛn cirga lɛ jeege mɔtɔ sum. Kɛn aki taaɗ kic num, deb
kalaŋ taaɗ aasga ram jaay ɓo deb kuuy 'taaɗa. Ɔɔ ɔŋ̃ nam kuuy aŋ̃ tɛrliŋ̃ jeege
tu. 28 Kɛn debm kɛn aŋ̃ tɛrliŋ̃ taar se jeege tu gɔtɔ num, gɛnaa kɛn taaɗ taar
naaŋ kɛn jeege jeel ey se, ŋ̃'ɔŋ̃te taaɗn naan jeege tu, num ŋ̃'taaɗ ute maakiŋa
ɔɔ ŋ̃'taaɗ Raa ki. 29 Num gɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se lɛ, ɔŋ̃ jeege dio ey
lɛ mɔtɔ sum ɓo, 'taaɗa. Ɔɔ jee mɛtiŋ̃ge se, k'booy k'j'ɔk mɛtn taar se jiga, taar
se ɓaa ute mɛtn taar Raa lɔɓu gɔtɔ. 30 Maakse ki se jaay deb kalaŋ Raa taaɗiŋ̃
mɛtn nakŋ gam ɔɔ je taaɗn mɛtn nakŋ se jeege tu se, deb kuuy kɛn taaɗ taaɗ
se ŋ̃'doa ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃ gɔtɔ deb kɛn se. 31 Ɗeere, paacki se, ɔkki ɗoobo kɛn aki taaɗn
taar teeco taar Raa ki, naɓo kɛn deb kalaŋ taaɗ aasga jaay ɓo kɔŋ̃ gɔtɔ naapiŋ̃
ki. Bin se jeege paac, naase aɗeki dooyo ɔɔ aɗeki kɛɗn kaay kaama. 32 Debm
jaay taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaŋ̃ bɔɔb ɔk taariŋa. 33 Nakŋ ute ɗoobiŋ̃
ey se, Raa je eyo. Num Raa se je naase aki kiŋg ute lapia.
Naase 'tɛɗki aan gɔɔ eglizgen gɛn jee Raagen ɓaa se paac, 34 kɛn jee al-Masige
jaay tusga se, mɛndgen maakse ki se, k'doa. Aan gɔɔ kɛn *Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki taaɗa, maakŋ jee al-Masige tun tusga se, mɛndge se ɔk ɗoobo gɛn

* **14:21** Aak Eza 28.11-12.

taaɗn taar eyo num k'j'iŋg kaam kalaŋ. 35 Kɛn naaɗe ɓo je tɔnd mɛta lɛ, k'ɓaa
k'tɔnd mɛtn gaabɗege ɓeene. Ey num kɛn jee al-Masige tusga num, mɛndge
jaay 'taaɗn taara se dɔɔɗ eyo.
36 Lɔɓu taar Raa se uuno mɛtiɲ gɔtse ki sum la? Ɔɔ taar se, naase kalse ki
sum ɓo 'booyiɲkiro lɛ? 37 Maakse ki debm jaay saap ɔɔ naaɲ ɔk *Nirl Salal
maakiɲ ki ey lɛ tɛɗga debm taaɗn taar teeco taar Raa ki se, ɲ'jeele taar kɛn
maam m'raaŋsen se, kɛse Mɛljege mala ɓo taaɗsen nakŋ gɛn tɛɗa. 38 Anum
taar kɛn maam m'raaŋsen se jaay debm baate tookŋ do ki se, debm bin se
Raa kic ɓo, jeeliɲ eyo.
39 Bin se, gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, 'dɔŋki gɛn taaɗn taar teeco taar Raa
ki ɔɔ jeegen taaɗ taar naaŋgen jeege jeel ey se, ɔɲte 'gaaski gɛn taaɗa. 40 Naɓo
nakŋ paacɲ kɛn naase aki tɛɗ se, 'tɛɗiɲki ute ɗoobiɲ tak tak.

15

Ɗeere, Isa se duroga daan yoge tu

1 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, tɛr maam m'je m'asen taaɗa, taa naase aki
saapm do Labar Jigan gɛn al-Masi kɛn maam m'taaɗseno ɔɔ naase 'tookkiro
do ki se ɔɔ ɓɔrse kic utu ɔkiɲki ɔɔɲɔ. 2 Ute Labar Jigan gɛn al-Masi ese se ɓo,
naase ɔŋkiga kaaja kɛn naase jaay iŋgki do ki aan gɔɔ kɛn maam m'taaɗseno
se. Ey num, ɓɛrɛ, kaal maaksen do al-Masi ki se, 'tɛɗn nakŋ cɛrɛ.
3 Nakŋ cir paac paac jaay maam m'dooyseno deet deet se, taar maam mala
m'ɔŋiɲo gɔtn al-Masi kɛn ɔɔ: al-Masi se ooyga taa *kusiɲjege aan gɔɔ kɛn Kitap
taaɗno. 4 Naaɲ ooy se, j'ɔliɲo maakŋ ɓaaɗki, ɓii k-mɔtɔge tu se naaɲ duro daan
yoge tu, aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗno ro ki se kici. 5 Kɛn naaɲ duro se, naaɲ teeco
naan Piɛr ki ɔɔ tɛr naaɲ teeco naan jee kaaɲ naabiɲge tun k'daŋɗe ute ro jee
sik-kaar-di se. 6 Tɛr naaɲ teeco naan gɛnaage tun ɗoobm Isa al-Masi kɛn tus
iŋg kiŋg taa naapki ɔɔ jee se cir kaar-mii. Maakɗe ki se, jee dɛniɲ utu zɛɛrɛ ɔɔ
kɛngen mɛtiɲge se, ooyga. 7 Tɛr naaɲ teeco naan Jak ki ɔɔ tɛr naaɲ teeco naan
jee kaaɲ naabiɲge tu paac. 8 Anum kaam mɔɔtn se, naaɲ teeco naan maam
ki kici, maam kɛn aan gɔɔ goon kɛn j'oojiɲ laapiɲ aas te eyo. 9 Ɗeere, maakŋ
*jee kaaɲ naabm Isa al-Masige tu se, bɛɛki num, maam se ɓo debm kɛn k'kaal
mum eyo. Taa maam se m'aas kɛn j'am daŋ *debm kaaɲ naabm Isa al-Masi
eyo. Taa *eglizn gɛn *Raa se, maam m'dabariɲoga. 10 Num gaŋ Raa tɛɗumga
bɛɛ ɔɔ ute bɛɛ naaɲ tɛɗum se maam m'tɛɗga aan gɔɔ kɛn ɓɔrse naase 'jeelumki
se. Anum bɛɛ Raa kɛn tɛɗum maam ki se, tɛɗ te nakŋ cɛr eyo. Naɓo maakŋ
jee kaaɲ naabm Isa al-Masi ki paac se, maam m'tɛɗ naaba m'cirɗe. Num kɛn
tɛɗ naabm se, maam eyo, naɓo bɛɛ Raa ese se ɓo ɔlum maam m'tɛɗ naabm se.
11 Bin ɓo kɛn 'tɛɗn maama, lɔ naaɗe, kɛse ɓo taar kalaŋ kɛn naaje k'taaɗseni ɔɔ
do taar kɛn se ɓo, naase 'took aalkiro maakse do ki se.

Raa utu 'dur jeege daan yoge tu

12 Naaje k'taaɗsen j'ɔɔ *al-Masi se duroga daan yoge tu. Num gɛn ɗi jaay
jee mɛtiɲgen maakse ki se, taaɗ ɔɔ jee ooyga kooy se, aɗe kɔŋ 'dur daan yoge
tu ey se? 13 Kɛn jeege jaay aɗe kɔŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɓo
duro utu te daan yoge tu eyo. 14 Kɛn al-Masi jaay duro te daan yoge tu ey se,
taar naaje k'taaɗseno se, taar rɛɲɛ ɔɔ kaal maaksen do al-Masi ki se kic lɛ, cɛrɛ.
15 Ɗeere, kɛn jee ooyga kooy jaay aɗe kɔŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic
ɓo Raa duriɲo te daan yoge tu eyo. Bin se, naaje k'tɛɗga saaɗgen gɛn Raa kɛn
taaɗ taar mɛt ki eyo taa naaje k'taaɗ jeege tu j'ɔɔ: Raa se duroga al-Masi daan
yoge tu se. 16 Kɛn jee ooyga kooy jaay kɔŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi
kic ɓo, duro te daan yoge tu eyo. 17 Anum kɛn al-Masi jaay duro te daan yoge

tu ey se, kaal maaksen do naaŋ̃ ki kic ɓo, cɛrɛ. Ɔɔ ɓɔrse kic ɓo, naase utu iŋgki maakŋ *kusiŋ̃se ki. 18 Kɛn bin num, jee ooyga kooy ɗoobm Isa al-Masi ki se, utga. 19 Kɛn naajege jaay k'j'ɔndki dojege do al-Masi ki gɛn tiŋg do naaŋ ki ara sum num, maakŋ jikilimge tun do naaŋ ki ara se, ey num bɛɛki se, naajege sum ɓo kɛn jeege ajeki kɛɛjŋ̃ dojege tu cir kɛn jeegen ɓaa se paac paac.

20 Num gaŋ ɗeere, al-Masi se duroga daan yoge tu ɔɔ Raa jaay duriŋ̃o deet deet se, jejeki taaɗn ɔɔ: jeegen ooyga kooy se naaŋ̃ utu aɗen 'dur bin kici. 21 Ute ɗoobm deb kalaŋ sum ɓo, yoa aan do jeege tu ɔɔ ute ɗoobm deb kalaŋ kuuy se, jeege utu aɗe 'dur daan yoge tu. 22 Aan gɔɔ jikilimge paac teeco mɛtjil Adum ki se, naaɗe paac ooy aan gɔɔ naaŋ̃a. Bin ɓo gɛn jeegen paacŋ̃ dɔɔk ute al-Masi se, naaɗe paac utu 'kɔŋ kaaja ute naaŋ̃ kici. 23 Num Raa aɗe 'dur jeegen ooyga kooy se naaŋ̃ aɗen rɛɛsn ute ɗoobiŋ̃ ɗoobiŋ̃a. Al-Masi se naaŋ̃ ɓo debm duro deet daan yoge tu jaay ɓo jee naaŋ̃ge se utu aɗe 'dur daan yoge tu ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ɓaa se. 24 Num sitange, maragge ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se, al-Masi utu aɗen 'tɛɗn 'tɛɗn gɔtɔ, jaay ɓo duni se 'naŋa ɔɔ kaaɗkɛn se sum ɓo al-Masi 'kɔŋ̃ gaara kaam ji Bubiŋ̃ Raa. 25 Taa al-Masi se 'kɔsn gaara *bini jee taamooyiŋ̃ge se Raa aɗen tɛɗn naaŋ̃ ɓo kiŋg doɗe ki.** 26 Debm wɔɔy kaam mɔɔtn kɛn j'aŋ̃ kutiŋ̃ kap se, yoa. 27 Tɛr Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ al-Masi se: *Raa ɛɗiŋ̃ga nakge paac kaam jiŋ̃a.*†
Kɛn Kitap jaay taaɗ ɔɔ nakge paac tɛɗga kaam jiŋ̃ se, ɔɔp Raa sum ɓo kaam jiŋ̃ eyo. Taa Raa se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn ɛɗiŋ̃ nakge paac kaam jiŋ̃a. 28 Kɛn Raa jaay ɛɗga nakge paac kaam ji al-Masi se, naaŋ̃ Gooniŋ̃ mala se, 'kɔɔpm kaam ji Raa kɛn ɛɗiŋ̃ nakge paac kaam jiŋ̃ se. Bin se jaay ɓo Raa utu 'kɔsn gaara do nakge tun ɓaa se paac.

29 Jee kɛn je ɔɔ j'aɗe *batizn taa jeegen ooyga kooy se tap ɓo, *batɛm se aɗen tɛɗn ɗĩ naaɗe kɛn jee ooyga kooy se‡? Kɛn jeegen ooyga kooy jaay aɗe kɔŋ 'dur daan yoge tu ey num, gɛn ɗĩ naaɗe ɔŋ̃ roɗe k'batizɗe taa naaɗe se? 30 Kɛn jeegen ooyga kooy jaay 'dur daan yoge tu ey num, gɛn ɗĩ jaay naajege daayum k'lee k'ɓaa gɔtn ɔɔŋ̃ kɛn j'an kutn koje ro ki se? 31 Gɛnaamgen ɗoobm al-Masi ki, daayum maam se m'lee nirl yo ki. Kɛse taar mɛt ki, ɔɔ aan gɔɔ gɔtn Mɛljege Isa al-Masi ki se, maam m'tɔɔm roma taa naase se, taar se mɛt ki kici. 32 Gɛnaamge, maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, maam m'ɗoɗega ute jeegen aan gɔɔ daa gaabge se. Kɛn jaay gɛn nakgen do *duni ki sum num, maam tap ɓo m'kɔŋ ɗĩ ro ki? Kɛn jeegen ooyga kooy jaay aɗe kɔŋ dur daan yoge tu ey num: *J'ɔski ɔɔ j'aayki ute maraadjege, taa naajege se lɛ, mɛtbeeki j'aki 'kooyo.*§

33 Ɔŋ̃ten 'kaaŋ̃ki rose dala, ɓɛrɛ: Mɛɗgen jig ey se ɓo kɛn tuj kiŋg bɛɛ jeege*. 34 'Tɛrl̃ki saapse ɔɔ ɔŋ̃te 'tɛɗki kusiŋ̃a! Maam m'aak jee mɛtiŋ̃ge maakse ki se jeel Raa eyo; maam m'taaɗsen bin se taa sɔkɔŋ̃ asen tɔɔlɔ.

Jeegen ooyga kooy se, aɗe duru daan yoge tu ute ro tec ɔɔ ɗio

35 Nam 'kɔŋ tɔnd mɛta ɔɔ: jeegen ooyga kooy se tap ɓo aɗe 'dur ɔɔ ɗĩ daan yoge tu? Ɔɔ roɗe tap ɓo 'tecŋ̃ ɔɔ ɗi? 36 Kalɛ, debm dɛrlɛ! Kaam nakŋ naai ɔɔciŋ̃ga se, ruumga† jaay teec ey la? 37 Naai 'lee ɔɔc se, ɔɔc kaam teeŋ̃e ey lɛ kaam ne ɗĩm kuuy, num naai 'lee ɔɔc gardĩŋ̃ eyo. 38 Kɛn naai jaay ɔɔcga se, Raa teeciŋ̃a ɔɔ teep tɛɗn magala aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki. Kupm kaam naka tak ɓo tecŋ̃ napariŋ̃ kaliŋ̃ ki kaliŋ̃ ki.

---

* **15:25** Aak KKR 110.1. † **15:27** Aak KKR 8.6. ‡ **15:29** Taar Pɔl taaɗ ara se taaɗ ute jee al-Masi gɛn mɛtiŋ̃gen batiz taa jee ooyga kooyo num gaŋ Pɔl se uun te kul eyo gɛn batizn taa jee ooyga kooyo.
§ **15:32** Aak Eza 22.13. * **15:33** Taar se Pɔl uuno taar gɛn kɔɗ Grɛk debm kaar bal-zɛɛrɛ. † **15:36** Ute taar kɛn k'raaŋ Kitapm se taaɗ ɔɔ kaam naka se ooy, jaay teece.

39 Nakgen oo ko se paac roɗe se tec naap eyo. Gɛn jikilimge lɛ tec kaliŋ̃ ki,
gɛn daage lɛ kaliŋ̃ ki, gɛn yeelge kic lɛ kaliŋ̃ ki ɔɔ gɛn kɛŋ̃jge kic kaliŋ̃ ki. 40 Aan
gɔɔ nakgen do naaŋ ki ɔk roge se, kɛngen maakŋ raa ki se ɔk kici. Naɓo kaakŋ
bɛɛɗege se, tec te naap eyo. 41 Kaaɗa wɔɔriŋ̃ tec kaliŋ̃ ki ɔɔ laapa kic kaliŋ̃ ki ɔɔ
k-dijge kic ɓo wɔɔrɗe tec kalɗe ki. Ɔɔ tɛr k-dijge ute naapa kic wɔɔrɗe tec kalaŋ̃
eyo.
42 Bin ɓo ɓii kɛn jeege aɗe dur daan yoge tu se, 'tɛɗn bin kici. Debkilimi jaay
ooy j'ɔliŋga maakŋ ɓaaɗ ki se, ruum naatn. Num gaŋ ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe 'dur
daan yoge tu se, ro kɛn Raa aŋ̃ kɛɗ se 'kɔŋ ruum ey sum. 43 Ro debkilim ooy
jaay j'ɔliŋga maakŋ ɓaaɗ ki se, naaŋ̃ tɛɗ aak kusu. Num ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe 'dur
daan yoge tu se, Raa aŋ̃ kɛɗn ro aak bɛɛ. Ro debkilim ooy jaay j'ɔliŋga maakŋ
ɓaaɗ ki se, naaŋ̃ ɔk tɔɔg eyo. Num ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe 'dur daan yoge tu se, Raa aŋ̃
kɛɗn ro kɛn ɔk tɔɔgɔ. 44 Debm jaay ooyga num kɛn j'ɔliŋga maakŋ ɓaaɗ ki se,
kɛse j'ɔl daa ro sum. Num kɛn naaŋ̃ jaay aɗe 'dur daan yoge tu se, aɗe teecŋ̃ ute
ro kɛn *Nirl Salal aŋ̃ kɛɗa. Aan gɔɔ do naaŋ ki debkilim ɔk daa ro se, maakŋ
raa ki kic ɓo Raa aŋ̃ ɓaa kɛɗn ro kuuy. 45 Kɛse ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: debkilim deet
deet se roŋ̃ Adum, naaŋ̃ se ɔk daa roa ute koa. Adum kaam mɔɔtn se‡, naaŋ̃
se Nirl kɛn̄ ɛɗ kaaja jeege tu. 46 Debm kɛn ɓaaɗo deet deet se, debm ɔk Nirl̄
kɛn ɛɗ kaaja se eyo, num debm ɔk daa ro ɓo ɓaaɗo deete ɔɔ debm ɔk Nirl kɛn
ɛɗ kaaja se, ɓaaɗo kaam mɔɔtn. 47 Debm deet deet se naaŋ̃ se j'ɔɓiŋ̃ ute naaŋa.
Debm k-dige se, naaŋ̃ se iiŋ̃o maakŋ raa ki. 48 Jeegen do naaŋ ki ara paac se,
tec aan gɔɔ debm kɛn j'ɔɓiŋ̃ ute naaŋa se. Ɔɔ jeegen maakŋ raa ki se lɛ, tec aan
gɔɔ debm kɛn iiŋ̃o maakŋ raa ki se kici. 49 Aan gɔɔ ɓɔrse naajege k'tecki debm
kɛn j'ɔɓiŋ̃ ute naaŋa se, naajege k'j'utu j'aki tec debm kɛn iiŋ̃o maakŋ raa ki
se kici.
50 'Booyki gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, m'asen taaɗa: ɓɛrɛ, debkilimi ute
daa roŋ̃ ɔk mooso se 'kɔŋ ɓaa *maakŋ Gaar Raa ki eyo. Ɔɔ daa ro se kɛn utu
'ruum se lɛ, naaŋ̃ se 'kɔŋ tiŋg gɛn daayum eyo.
51 Maam m'je m'asen taaɗ ute *nakŋ kɛn jeege jeel mɛtiŋ̃ ey se: 'Booyki!
Naajege se j'aki kooy paac eyo. Anum naajege paacki se, Raa utu ajeki tɛrl
rojege kaam kuuy. 52 Bii kɛn pulu 'keem kaam mɔɔtn se, 'tɛɗ yɔkɔɗ aan gɔɔ
debm ɔnd kaamiŋ̃ sapac se, kaaɗ kɛn pulu 'keem se, jeegen ooyga kooy se utu
'duru ute ro kɛn 'kɔŋ ruum eyo. Ɔɔ naajegen j'utuki zɛɛr se lɛ, Raa utu ajeki
tɛrl rojege kaam kuuy. 53 Ro kɛn utu 'ruum se, tak ɓo j'utu j'aŋ̃ kɛɗn ro kɛn 'kɔŋ
ruum eyo ɔɔ ro kɔŋ kooy se lɛ, j'utu j'aŋ̃ kɛɗn ro kɛn 'kɔŋ kooy ey sum.
54 Kaaɗ kɛn ro kɛn utu 'ruum se, jaay utu tɛrl ro kɛn 'kɔŋ ruum eyo, ɔɔ ro kɛn
'kooy se lɛ j'utu j'aŋ̃ tɛrliŋ̃ ute ro kɛn 'kɔŋ kooy ey se, bin ɓo taar kɛn Kitap taaɗ
do dɔkiŋ̃ se 'kaan ɗoobiŋ̃ ki kɛn ɔɔ:
Bɛrɛ, yo se Raa ciriŋga naaŋ̃ tɛɗga gɔtɔ.
55 *Naai yoa, tɔɔgi kɛn naai 'cir jeege se tap ɓo gay?*
Ɔɔ tɔɔgi kɛn naai lee tɔɔl jeege se tap ɓo gay?§
56 Tɔɔgŋ kɛn naai 'lee tɔɔl jeege se lɛ, kɛse *kusiŋa. Ɔɔ kusiŋ̃ lɛ, kɛn ɛɗiŋ̃ tɔɔgɔ
se, *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. 57 Anum ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se,
k'tɔɔmki Raa kɛn ɛɗjeki tɔɔgɔ k'cirki nakgen ɔk tɔɔgɔ dojege tu!
58 Bin ɓo, gɛnaa maak-jemge, 'ɗaarki tɔɔgɔ. Ɔn̄te 'tɛrlki mɔɔtn! Naabm
Mɛljege se ɔn̄te 'kɔniŋ̃ki, 'tɛɗ'ɓaansiŋ̃ki ute naaniŋ̃a. 'Jeelki, naabm kɛn naase
'lee dabara 'tɛɗiŋ̃ki Mɛljege tu se, cɛr eyo.

16

*Gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki tiir gɛn noogŋ gɛnaagen Jeruzalɛm ki*

‡ **15:45** Adum kaam mɔɔtn se taaɗ ute *al-Masi. § **15:55** Aak Eza 25.8.

1 M'je m'asen taaɗa taa gursn kɛn aki tiir gɛn noogŋ jee Raagen Jeruzalɛm ki
se: maam m'taaɗɗega taaɗ mɛtiŋ̃ *eglizge tun taa naaŋ Galat ki. Anum naase
'tɛɗiŋ̃ki bin kici. 2 Ɓii dumas ki taŋ̃ ɓo, naŋa naŋa kic ɓo do naabiŋ̃ kɛn naaŋ̃ tɛɗ
jaay ɔŋɔ se, maak ki se ŋ̃'ɔɔɗ ŋ̃'ɔmbiŋ̃ gɛn doŋ̃a taa an noogŋ gɛnaagen ɗoobm
al-Masi kɛn Jeruzalɛm ki. Biŋ̃ se, naase aki kɔŋ booy ɓiin kɛn maam m'aanga
jaay aki tiir ey sum. 3 Kɛn maam jaay m'ɓaa m'aanga gɔtse ki num, jee kɛn
naase 'bɛɛr 'tɔɔɗɗeki se, maam m'aɗe kɛɗn maktub ute nakŋ kɛn naase 'tiir
'tusiŋ̃ki jiɗe ki se. Ɔɔ maam m'aɗe kɔl naaɗe aan ɓaa ute nakgen se, Jeruzalɛm
ki. 4 Kɛn aakiŋ̃ki bɛɛ jaay maam mala ɓo m'ɓaa kic lɛ, naaɗe 'ɓaa ute maama.

Pɔl je ɓaa mɛrtɛ

5 Kɛn maam m'utu m'ɓaa gɔtse ki se, maam m'kaal teecŋ̃ taa naaŋ Mase-
doan ki, taa maam m'kaal ute ɗoobm ese. 6 Kɛn maam jaay m'aanga gɔtse ki
se, baat ey num maam m'tiŋg cɔkɔ ute naase, lɔɓu kaaɗn kuulu se kic daan
m'aŋ̃ deel gɔtse ki jaay ɓo sɔm naase amki je nakŋ kɛn am noogŋ gɛn tɛɗn
mɛrtum naan ki. 7 Anum kɛn ɓɔrse m'ɓaa ɓaa gɔtse ki se, m'je m'asen kaakŋ
ute do jɛm sum eyo, naɓo kɛn Mɛljege jaay ɔɔɗumga ɗoobo num, maam m'je
m'kiŋg ute naase cɔkɔ. 8 Num gaŋ ɓɔrse maam se m'tiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn
Ɛpɛz ki se, bini m'kaan kaaɗn laa Pantekɔt ki. 9 Taa gɔtn ese se, maam m'ɔŋga
ɗoobm gɛn tɛɗn naaba *Raa ki dɛn aak eyo naɓo jee wɔɔyge kic ɓo dɛna utu
gɔtn ese.

10 Kɛn Timote jaay aanga gɔtse ki num, aakiŋ̃ki doŋ̃ ki. Biŋ jaay ɓo naaŋ̃ kic
nirliŋ̃ aŋ̃ kaay eyo; taa naaŋ̃ kic lɛ tɛɗn naabm Mɛljege aan gɔɔ maama. 11 Ɓɛrɛ,
Timote se, nam ɔŋ̃te kuum kaaliŋ̃ naaŋ ki, num ɛdiŋ̃ki nakŋ noogo kɛn naaŋ̃
aɗe kɔkŋ tɛrl gɔtum ki ute lapia. Taa maam m'ute gɛnaagen gɔtn ara se, j'utu
j'iŋg j'aak kaaminа.

12 Gɛnaajege Apɔlɔs se, ey num maam m'ɛɗiŋga kaay kaam aak eyo m'ɔɔ ute
gɛnaage se, ŋ̃'ɓaa gɔtse ki, naɓo naaŋ̃ took eyo gɛn ɓaa gɔtse ki ɓɔrse se. Anum
kɛn naaŋ̃ ɔŋga jiŋ̃ jaay sɔm utu 'ɓaa gɔtse ki.

Pɔl naŋ taariŋa ɔɔ ɔl tɔɔsiŋ jeege tun Kɔrint ki

13 Daayum iŋgki zɛɛrɛ, kaal maaksen do Raa ki se ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ. 'Tɛɗki jee mɛc
ɔɔ 'ɗaarki tɔɔgɔ. 14 Ɔɔ nakŋ naase aki 'tɛɗ paac se, 'tɛɗiŋ̃ki ute maak-jea.

15 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗ daala: 'jeelki Stepanas ute jee maakŋ
ɓeeŋ̃ ki se, naaɗe ɓo jee kɛn took aal maakɗe deet do *al-Masi ki taa naaŋ
Akayi ki se ɔɔ naaɗe se ɓo, jee ɔŋ̃ roɗe gɛn tɛɗn naabm Raa maakŋ jee Raage
tu. 16 Jee bin se ɓo, 'tookki taarɗe ɔɔ jee kɛn lee dabar tɛɗ naaba ute naaɗe se
kic ɓo, 'tookɗeki taarɗe kici.

17 Kɛn Stepanas, Portunatus ute Akaykus ɓaaɗo aakum se, maam maakum
raap aak eyo; gɔɔ naase ki se, naaɗe ɓaaɗo noogumga. 18 Taa naaɗe se tɛɗum
maakum tɔɔɗga kaam kalaŋ aan gɔɔ naaɗe tɛɗsen naase ki se kici. Bin num
jee bin se, ɔkɗeki ɔɔŋ̃ɔ.

19 *Eglizgen taa naaŋ Azi ki se, tɛɗsen tɔɔsɛ. Akilas ute Priska ɔɔ ute egliz
kɛn lee tus ɓeeɗe ki se kic tɛɗsen tɔɔsɛ dɛn aak eyo ute ro Mɛljege. 20 Gɛnaagen
ɗoobm Isa al-Masi kɛn gɔtn ara se, tɛɗsen tɔɔsɛ paac.

'Tɛɗki tɔɔsɛ naapge tu ɔɔ 'baam 'tɔkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge aan gɔɔ
gɛnaa naapge. 21 Gɔtn ara se, kɛse maam Pɔl ɓo m'raaŋsen tɔɔsn se ute jim
mala.

22 Debm jaay je Mɛljege ey se, ɔŋ̃ Raa aŋ̃ naama. Maranaata! (Kɛse je ɗeekŋ
ɔɔ: ɔŋ̃ Mɛljege se ŋ̃'ɓaaɗo.)

23 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.

24 Maam se m'jese paac taa naajege k'dɔɔk k'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa al-Masi.

Maktubm k-dige kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Kɔrint ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm k-dige kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Kɔrint ki

Kɛn Pɔl raaŋga raaŋ maktubm deetn gɛn Kɔrintge se ɓo jaay naaɲ ɔŋ labar jee Kɔrint ki ɔɔ tɛr naaɗe raaŋ tɔl maktubge dɛna ute naapa kici (koɲ 2.3). Gɔtn se, Pɔl ute jee al-Masigen Kɔrint ki se, taarɗe ɓaa ɔk mɛtn naap eyo. Taa naaɲ se ɓo kɔr naaɲ tɛrl te gɔtɗe ki ey ɓɔrt se, naaɲ raaŋɗen taa aɗen tɛrl kiŋgɗe. Maakŋ maktubiɲ ki se Pɔl taaɗ jeege tu ute ɗoobm ɔɔ ɗi jaay naaɲ tɛɗ debm kaaɲ naabm Isa se, kɛn je ɗeekŋ ɔɔ naaɲ se Isa al-Masi ɓo ɔliɲ naaba. Kɛn gɛn Pɔl ki num naaɲ se nakiɲ kaaɲ naaba sum. Ɔɔ maakŋ naabiɲ kɛn naaɲ tɛɗ se, naaɲ ɔŋga nakgen ɔɔɲɔ kɛn aan doɲ ki, ɔŋga dubar ɔɔ nakgen kɛn ɔl ɓeere deb ki ɔɔ ute naaɲ se kic ɓo naaɲ ɔŋ aayga kaaminа. Naɓo nakŋ naaɲ je se gɔtɔ ɓaa se paac jeege 'jeel Raa Bubu ɔɔ Isa al-Masi. Kɛn Pɔl jaay taaɗ taa naaɲ maliɲ se, nakŋ kɛn naaɲ je se, jee Kɔrint ki aɲ baatiɲ eyo ɔɔ 'kɔŋ baatn dooyiɲ kɛn naaɲ dooyɗeno se ey kici (koɲ 1-7). Gɛn k-dige se, Pɔl raaŋɗen ɔɔ jee ɔk maala se, k'noog jee al-Masigen Jeruzalɛm ki (koɲ 8-9). Gɛn k-mɔtɔge tu se, Pɔl taaɗɗen ɔɔ jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee kaaɲ naabm Isa al-Masige se j'ɔɲte booy kuun taarɗe (koɲ 10-13).

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ egliz kɛn Kɔrint ki

1 Kɛn ara maam Pɔl, *m'debm kaaɲ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn *Raa maakiɲ jen ro ki ɔɔ maam m'raaŋ maktubm ese se ute gɛnaajege, Timote. Naaje k'tɛɗsen tɔɔsɛ naase ki jee *eglizn kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki ute jee Raagen paacɲ taa naaŋ Akayi ki ute magaliɲa. 2 Ɔɲ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa *al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Raa debm ɛɗ kaay kaama jeege tun maakŋ dubar ki

3 K'tɔɔmki Raa, Bubm Mɛljege Isa *al-Masi, naaɲ se Bubm kɛn bɛɛɲ dɛna ɔɔ naaɲ ɓo Raa debm ɛɗ kaay kaama ute maraadiɲa. 4 Maakŋ nakge tun ɔɔɲ kɛn aan dojege tu paac se, naaɲ ɓo debm ɛɗjeki kaay kaama. Ute kaay kaam kɛn Raa ɛɗjeki se, naajege kic num j'aɲki kaasn gɛn kɛɗn kaay kaama jeege tun maakŋ nakge tun ɔɔɲ se kici. 5 Aan gɔɔ naajege j'ɔŋki dubar dɛna ute al-Masi se, bin ɓo ute ɗoobm al-Masi se Raa ɛɗjeki kaay kaam dɛn bin kici. 6 Kɛn nakŋ ɔɔɲ jaay aanga doje ki kic num, taa Raa asen kɛɗn kaay kaama kɛn asen kɔl gɔtn kaaj ki. Ɔɔ naaje jaay Raa ɛɗjen kaay kaama se taa naase kic ɓo dubar aanga dose ki num aɲki kɔŋ kaasa aan gɔɔ kɛn naaje dubar aan doje ki jaay j'ɔŋ j'aasiɲ se kici. 7 Ɔɔ naaje k'jeel maakje ki kɔnd dojen jaay j'ɔnd do naase ki se, kɔnd do mɛc. Taa naaje k'jeele naase ɔŋkiga dubar ute naaje se, bin se Raa asen kɛɗn kaay kaama aan gɔɔ naaɲ tɛɗo naaje ki se kici.

8 Anum naase gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki, naaje k'je naase aki jeele taa naaŋ Azi ki se k'dabarjenoga dɛn aak eyo. Ɔɔ dubar kɛn naaje k'j'ɔŋo se deeloga doje, naaje k'saapo j'ɔɔ naaje se j'kɔŋ kaaj ey sum. 9 Deere, naaje se k'saap j'ɔɔ ɓiije naŋga sum, naaje j'kooyo. Naɓo, naaje se j'ɔnd doje do naaje maliɲge tu eyo, num naaje j'ɔnd doje do Raa ki, naaɲ ɓo debm lee dur jeege daan yoge tu. 10 Ɔɔ Raa se ɔɔɗjenoga doje maakŋ yo kɛn gɔtn ese se ɔɔ naaɲ ajen kɔɔɗn doje kuuy daala. Deere, naaje se j'ɔnd doje doɲ ki, gɔt kuuy kic ɓo naaɲ utu ajen kɔɔɗn doje daala. 11 Naase kic ute keem Raa kɛn naase aki keem se, naase ajeki noogo. Ɔɔ ute tɔnd mɛtn kɛn jeege dɛna tɔnd mɛtn Raa

taa naaje se, Raa ajen tɛɗn bɛɛ. Ute naaŋ̃ se jeege dɛna 'tɔɔm Raa taa bɛɛ kɛn naaŋ̃ tɛɗjen se.

Gɔtn Pɔl uun doa je ɓaa Kɔrint ki naɓo ɔŋ ɓaa te eyo

12 Anum nakŋ tɛɗjen jaay naaje k'tɔɔm roje se, naaje k'jeeliŋ̃ maakje ki, kiŋgjen naaje j'iŋg maakŋ jeege tu, ɔɔ tap tap ute naase se, j'iŋgo ute kɛn mɛt ki ɔɔ ute maakŋ kalaŋ naan Raa ki. Num naaje k'j'iŋgo bin se ute jeel-taar gɛn jikilimge eyo, num ute bɛɛ Raa kɛn tɛɗjen se. 13-14 Ɗeere, taargen naaje k'lee k'raaŋsesiŋ̃ se, naaje k'raaŋsen te taar ɗim kuuy eyo, num taargen naase 'lee 'dooyiŋ̃ki ɔɔ 'booy ɔkiŋ̃ki se. Aan gɔɔ ɓɔrse naase naka kaam kalaŋ 'booy ɔkjekiro te mɛtiŋ̃ paac ey se, num maam m'saap naase utu ajeki 'booy kɔkŋ mala mala ɔɔ kɛse ɓo taar kɛn maam m'je taaɗa se: *ɓii kɛn Mɛljege Isa aɗe ɓaa se, naaje k'tɔɔm roje ute naase ɔɔ naase kic lɛ aki tɔɔm rose ute naaje kici.

15 Ɗeere, maam m'jeel maakum ki maam m'je m'ɓaa gɔtn naase ki ɓo deet jaayo, taa bin se naase aki kɔŋ bɛɛ maam kɛn m'ɓaa gɔtse ki ɗɔɔl di se. 16 Maam m'kiiŋ̃ gɔtse ki se m'ɓaa Masedoan ki ɔɔ kɛn m'tɛrl tɛrl Masedoan ki kic ɓo, m'aɗe kaal dose ki. Ɔɔ naase ɓo amki je nakŋ kɛn am m'kaasn gɛn ɓaa mɛrtɛ taa naaŋ Jude ki. 17 Kɛn maam m'uun do gɛn ɓaa mɛrtɛ se, ute maakum paac ey la? Ey lɛ nakŋ maam m'ɓaa ɓaa tɛɗa paac se, m'tɛɗiŋ̃ aan gɔɔ gɛn jikilimgen do nak kɛn kalaŋ sum ɓo kɛn naaɗe ɓaaŋ̃ ɓaa tɛɗa num ɗeek ɔɔ: «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo» se la? 18 Taar se Raa kic ɓo jeele, do taar kɛn kalaŋ se, naaje j'ɔŋ k'taaɗseno te j'ɔɔ: «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo». 19 Taa maama, Silban ute Timote kɛn k'ɓaaɗo k'taaɗsen taar Goon Raa Isa *al-Masi gɔtse ki se, do taar kɛn kalaŋ sum ɓo, naaje k'taaɗ te ey «Yɛɛ» ɔɔ «Yɛɛ eyo». Num gaŋ taar naaje k'taaɗ se, daayum «Yɛɛ». 20 Ɔɔ nakŋ kɛn Raa taaɗo utu tɛɗ se, ute ɗoobm al-Masi se paac 'tɛɗn mɛt ki. Bin ɓo ute ro Isa al-Masi se, naaje k'ɗeekki j'ɔɔki: **amin* Raa ki gɛn *nookŋ roŋ̃a. 21 Raa ɓo kɛn dɔɔkjeki ute al-Masi k'tɛɗkiga tɔɔg se ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm tɛɗjeki k'tɛɗkiga jee naaŋ̃ge. 22 Naaŋ̃ ɓo debm kɛn tɛɗjeki nakŋ kaakŋ jeele, kɛse Nirliŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɛɗjeki maakjege tu kɛn je ɗeekŋ ɔɔ naajege se k'tɛɗkiga jee naaŋ̃ge ɔɔ ute naaŋ̃ se, naaŋ̃ je ajeki taaɗn ɔɔ utu ajeki kɛɗn nakŋ kɛn naaŋ̃ taaɗo ɔɔ utu ajeki kɛɗ se.

23 Maam se ɔŋ̃ Raa am tɛɗn saaɗuma ɔɔ maam se lɛ m'taaɗ taar mɛt ki. Kɛn maam jaay baaŋ̃e tɛrlo maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki se, m'je m'asen tujŋ̃ maakse eyo. 24 Naaje k'je j'asen tɛɗn utu taa tɔɔg eyo gɛn kaal maakse do Raa ki, taa kaal maakse lɛ, naase utu ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ. Anum naaje k'je j'aki tɛɗn naaba tɛlɛ, taa naase kic ɓo maakse raapo.

2

1 Maam se m'uunoga doa, m'kɔŋ tɛrl gɔtse ki jaay, m'asen ɓaa tujŋ̃ maakse ey sum. 2 Anum kɛn maam jaay 'tujsega maakse se, maam kic ɓo maakum 'tuju, bin se nam am tɛɗum jaay maakum raap se gɔtɔ, taa naase lɛ paac, maakse tujga. 3 Kɛn ɔlumo jaay m'raaŋseno maktub se, taa maam m'je eyo kaaɗ kɛn m'ɓaa gɔtse ki se, jeegen am kɛɗn maak-raap se ɓo, 'tɛrl am tujŋ̃ maakuma. Maam m'jeel maakum ki, kɛn maam jaay maakum raap se, naase kic ɓo 'paacki maakse 'raapo. 4 Kaaɗ kɛn maam m'raaŋseno se, maam maakŋ maak-tuj ki ɔɔ m'maakŋ kaa-maan ki ɔɔ m'uun nirlum dɛna dose ki. Maam m'raaŋseno se taa m'asen tujŋ̃ maakse eyo, num taa aki jeele maam se, m'jese dɛn aak eyo.

*Pɔl taaɗ ɔɔ: debm tɛɗga *kusiŋ̃ se, k'tɛɗiŋ̃ kalɗɛ*

5 Kɛn deba jaay tujga maakŋ jeege se, kɛse naaŋ̃ tujum maakŋ maam eyo, num naaŋ̃ tujsen maakŋ naase paacki. Naɓo taar se j'ɔŋ̃te 'tɛɗiŋ̃ki 'deel doa.

6 Gɛn debm bin se, kɛn jee dɛna uuniŋga kaamiŋ se ɓo, bɛɛŋga sum. 7 Taa
naaŋ se ɓo naase 'tɛɗiŋki kalɗɛ, ɔɔ ɛɗiŋki kaay kaama, ey num sɔm maak-tujŋ
ese se 'deel doŋa. 8 'Booyki m'asen taaɗa, debm bin se 'taaɗiŋki tal, naaŋ
'jeele, naase se 'jeŋki. 9 Anum kɛn ɔlumo jaay maam m'raaŋseno maktubm
se, kɛn naase jaay 'tookki taarum paac lɛ, maam m'kaakŋ jeel ro ki. 10 Num
'booyki m'ɗeekseni: debm jaay naase 'tɛɗiŋkiga kalɗɛ se, maam kic m'tɛɗiŋga
kalɗɛ, kɛn maam ɓo m'tɛɗiŋga kalɗɛ naan al-Masi ki kic num, taa naase. 11 Bin
ɓo *Bubm sitange ajeki kɔŋ kaaŋ dal eyo, ɔɔ nakŋ naaŋ je tɛɗa se lɛ, naajege
k'jeeliŋki tak.

Pɔl uun nirliŋ do Tit ki

12 Kɛn maam jaay m'aan maakŋ gɛgɛr kɛn Troas ki gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn
*al-Masi jeege tu se, ey num gɔtn se Mɛljege ɔɔɗumga ɗoobo ute maraadiŋa.
13 Naɓo kɛn m'aan jaay m'ɔŋ te gɛnaam Tit ey se, maakum tap ɓo ɔŋ ɗaar
eyo. Gɔtn se maam m'iiŋ m'ɔŋ gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki ɔɔ m'ɓaa taa naaŋ
Masedoan ki.

*Ute Isa *al-Masi se naaje k'cirkiga nakge paac*

14 K'tɔɔmki *Raa, ute ɗoobm al-Masi se daayum naaŋ tɛɗjeki k'leeki j'ɔkki
mɛtn Isan cir nakge paac se. Gɔtn ɓaa se paac Raa ɔljen naaje se ɓo k'taaɗ taar
al-Masi se jeege tu taa aŋ jeele. Ɔɔ taar naaŋ se lɛ, tec aan gɔɔ nakŋ oot nijimi
kɛn oot wɔɔk dɔɔɗ gɔtɔ ɓaa se paac se. 15 Deere, naajege se k'tecki aan gɔɔ nakŋ
oot nijimi kɛn al-Masi ɛɗ Raa ki se. Naajege k'taaɗki taar al-Masi jeege tun Raa
utu aɗen kaaja ɔɔ jeege tun Raa utu aɗen kut kici. 16 Jee mɛtiŋgen uun ɗoobm
kutu se lɛ, nakŋ ootn nijim ese se ootɗen aan gɔɔ nakŋ ooyga kooyo kɛn aɗen
kɔl gɔtn yo ki ɔɔ jee mɛtiŋgen kuuy uun ɗoobm kaaja se lɛ, nakŋ ootn nijim ese
se ootɗen aan gɔɔ nakŋ iŋg zɛɛrɛ kɛn aɗen kɔl gɔtn kaaj ki. Num naabm magal
ese se tap ɓo naŋa jaay aŋ kaasn gɛn tɛɗn naaŋ se? 17 Naaje se k'tecki aan gɔɔ
jee dɛngen kuuy eyo, kɛn lee taaɗ taar Raa jeege tu tɛɗiŋ aan gɔɔ nakŋ suukŋ
gɛn kɔŋ ɗim ro ki se. Num gaŋ k'tɛɗkiga kalaŋ ute al-Masi se, naaje k'taaɗki
taar mɛt ki ute maakŋ kalaŋ aan gɔɔ jee kɛn Raa ɓo ɔlɗeno.

3

**Raa dɔɔk kiji ute jeege se kɛse ɓo jee tɛɗn naabiŋge*

1 Naase aki taaɗn ɔɔki naaje se k'baagga magal roje daal ne? Lɔ naaje kic ɓo
k'je j'ajen raaŋ kɛɗn maktub jije ki taa j'anjen jeel ro ki aan gɔɔ jee mɛtiŋgen
k'raaŋɗeno maktub jiɗe ki jaay ɓaaɗo taaɗsen naase ki ɔɔ je naase kic aɗeki
raaŋ kɛɗ kic la? 2 Maktubm naaje se, naase maliŋge. Naaŋ se k'raaŋiŋga raaŋ
maakje ki ɔɔ maktubm se jeege paac dooyiŋa ɔɔ jeeliŋa. 3 Deere, naaŋ se tooɗ
tal, naase se ɓo maktubm kɛn *al-Masi raaŋiŋa ɔɔ ɛɗjesiŋ kaam jije. Naaŋ
raaŋiŋ se ute maan nakgen k'raaŋ ro maktubge tu se eyo, num ute *Nirl Raa
zɛɛrɛ. Naaŋ raaŋiŋ te ro tircil ki eyo, num naaŋ raaŋiŋ maakŋ jikilimge tu.
4 Kɛn ɔlje jaay naaje k'taaɗsen bin se, taa ute ɗoobm al-Masi se, naaje k'jeel
maakje ki naaje se k'j'ɔnd doje do *Raa ki. 5 Naaje kaljeki sum se j'aas tɛɗn
ɗim eyo, num Raa ɓo tɛɗjen j'aasga gɛn tɛɗn nakgen se. 6 Naaŋ ɓo tɛɗjekiga
j'aaskiga gɛn tɛɗn jee tɛɗn naabm kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege se. Ɔɔ dɔɔkŋ kɛn
Raa dɔɔk kiji ute jeege se iiŋo ro *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki eyo, num naaŋ
se iiŋo gɔtn *Nirl Salal ki, taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔl jeege maakŋ
yo ki anum gɛn Nirl Salal se ɔl jeege gɔtn kaaj ki.
7 Do dɔkiŋ se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, Raa raaŋiŋo ro tircil ki. Kaaɗ
kɛn naaŋ raaŋiŋ raaŋ se *nookŋ Raa tɛɗ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ. Bin ɓo daan kaam
*Musa kic ɓo wɔɔr bin kici ɔɔ gaan *Israɛlge se ɔŋ ɔnd kaamɗe ro daan kaam

Musa ki eyo taa daan kaamiŋ se wɔɔr ɔs kaam ki kiric, naɓo tɛɗga sum ɓo tɛɗ gɔtɔ. Num kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔl jeege gɔtn yo ki jaay taaɗn nookŋ Raa ɔɔ tɛɗ gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ se, 8 daala, mɛt kando Raa 'taaɗn nookiŋa jeege tu, kaaɗ kɛn Nirl Salal tɛɗn naabiŋ se. 9 Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, tɛɗ bɔɔrɔ ooc do jeege tu ɔɔ ute naaŋ se kic ɓo taaɗn nookŋ Raa se, mɛt kando dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege jaay tɛɗjeki k'tɛɗki jeegen aak bɛɛ naaniŋ ki se, naaŋ se ajeki taaɗ nookŋ Raa cir naaŋ se daal ey la? 10 Nookŋ Raa kɛn wɔɔrɔ gɔtɔ do dɔkiŋ kɛlɛŋ se, jaay k'dɔɔjiŋ ute nookŋ kɛn Raa dɔɔk ute jeege kiji se, nookŋ kɛn do dɔkiŋ se aas te ɗim naaniŋ ki eyo. 11 Deere, dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko do dɔkiŋ ute jeege se tiŋg te gɛn daayum eyo. Ute naaŋ se kic ɓo Raa taaɗga nookiŋa, num mɛt kando dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege gɛn daayum se, magal cir naaŋ se dɔkɔ.

12 Taa naaŋ se ɓo naaje k'jeel maakje ki, nakŋ naaje j'ɔnd doje ro ki se ɓo, naaje k'taaɗiŋa. 13 Naajege se k'tɛɗki aan gɔɔ gɛn Musa eyo kɛn daan kaamiŋ wɔɔrga num, naaŋ aaliŋ kala taa gaan Israɛlge se ɔŋ aasiŋ gɛn kaakŋ tɛŋiŋ eyo daan kaamiŋ kɛn wɔɔr ɔs kaam ki kiricŋ ɔɔ kɛn tɛɗga num cɔkɔ cɔkɔ jaay 'deel se. 14 Num gaŋ gaan Israɛlge se ɔŋ booy ɔk mɛtn taar se eyo. Jaaki kic ɓo, mɛtjilɗege booy ɔk ey kici. Kɛn naaɗe jaay dooy Kitapm kɛn Raa dɔɔko do dɔkiŋ ute jeege se, naaɗe booy ɔk mɛtn nakgen se eyo aan gɔɔ jeelɗe se k'deebiŋga deeb ute kala. Anum deb dɔɔkga ute al-Masi jaay ɓo kala se tɛɗn gɔtɔ ɔɔ naaŋ se booy ɔk mɛtn taar se. 15 Deere, jaaki kic ɓo kɛn naaɗe jaay dooy dooy Kitapm Musa se, naaɗe booy ɔk mɛtiŋ eyo, aan gɔɔ jeelɗe se k'deebiŋga ute kala. 16 Aan gɔɔ Kitapm Raa taaɗni: *Kɛn Musa jaay ɓaaga naan Raa ki se, naaŋ ɔɔɗn ute kal daan kaamiŋ ki se naatn.** 17 Taa Mɛljege se naaŋ nirli ɔɔ gɔtn jaay Nirl Mɛljege utu se, jeege ɔŋ doɗe. 18 Ɔɔ naajegen paacŋ j'aalkiga maakjege do al-Masi ki se, kal daan kaamjege tu se, Raa ɔɔɗiŋga naata. Naajege j'aakki nookŋ Mɛljege ɔɔ nookiŋ se tɛɗjeki naajege k'teciŋki tece. Bin ɓo nookŋ Raa j'aakiŋ gɔtn naajege tu se, daayum ziiɗn ɓaa ute naaniŋa. Kɛse ɓo naabm Nirl Mɛljege tɛɗiŋa.

4

Kɔrbɔtn maakŋ dukul nɛŋj ki

1 Taa naaŋ se ɓo aan gɔɔ *Raa ute bɛɛŋa ɛɗjega naabiŋ ese se kaam jije se, naaje j'ɔk maakje tɔɔgɔ ro ki. 2 Nakgen jig ey kɛn k'tɛɗiŋ k'j'ɔyiŋ kɔyɔ ute nakŋ sɔkɔŋge se, naaje k'tɛrlɗenga naaga. Naaje se k'j'aaŋ nam dal eyo ɔɔ taar Raa kic lɛ, k'tɛrliŋ kaam kuuy eyo. Num gaŋ taar mɛt ki se, naaje k'taaɗiŋ tooɗ tal, bin ɓo naŋa naŋa kic ɓo jeel maakiŋ ki, naan Raa ki se taar naaje k'taaɗ se taar mɛt ki. 3 Anum jee mɛtiŋge Labar Jigan gɛn *al-Masi kɛn naaje k'taaɗɗen se, naaɗe booy ɔk te mɛtiŋ eyo. Jeelɗe se aan gɔɔ k'deebiŋga ute kala. Kɛse gɛn jeegen ɓaa ɓaa gɔtn kut ki. 4 Jeegen ese se aal maakɗe do Isa ki eyo, taa *Bubm sitange, naaŋ ɓo raa kɛn do *duni ki se, gaasɗe ɔŋ jeel ɔk mɛtiŋ eyo taa naaɗe 'kɔŋ kaakŋ gɔtn wɔɔr gɛn Labar Jigan gɛn al-Masi se eyo. Ey num kɛse ɓo kɛn taaɗn *nookŋ al-Masi, ɔɔ al-Masi se naaŋ ɓo kɛn tec Raa mala mala se. 5 Num naaje se k'taaɗ taa ro naaje maliŋge eyo, anum naaje k'taaɗ j'ɔɔ: al-Masi se, naaŋ Mɛl jeege paac. Num naaje se lɛ, taa Isa se, k'taaɗsen j'ɔɔ naaje se k'jee tɛɗn naabsege. 6 Taa Raa ese sum ɓo kɛn ɗeeko ɔɔ: *Ɔŋ gɔtn wɔɔr se, 'wɔɔr maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ,** ɔɔ naaŋ ɓo debm 'wɔɔrjen maakjege kici. Ɔɔ gɔtn wɔɔr ese ɓo taaɗjeki nookŋ Raa ɔɔ nookŋ Raa ese se ɓo kɛn j'aakiŋ wɔɔr kɛlɛŋ daan kaam Isa al-Masi ki se.

---

* **3:16** Aak Ekz 34.34. * **4:6** Aak Jɛn 1.3.

7 Num naaje se k'tec aan gɔɔ dukul nɛŋ̃jɛ naɓo ɔk kɔrbɔtn Raa maak ki. Bin
num tɔɔgŋ deel do ese se iiŋ̃o gɔtn Raa ki, ey num gɔtn naaje ki eyo. 8 Kaam
ara kaam ara paac ɓo gɔtɔ tɛɗjen ɔɔŋ̃ɔ, naɓo nakgen se ɔŋ deel te doje eyo;
ɗoobm roje tap ɓo k'jeel eyo, naɓo ute naaŋ̃ se kic ɓo j'ɔŋ ɗoobm kɛn k'j'ɔɔdn
doje. 9 Jeege lee dabarje kaam ara kaam ara naɓo Raa rɛsjen te eyo; k'tɔnd
k'tundje naaŋ ki naɓo j'ɔŋki cirjen te eyo. 10 Daayum jeege je ajen tɔɔlɔ aan
gɔɔ kɛn naaɗe je aɗe tɔɔl Isa se, bin ɓo ute naaŋ̃ se jeege kaakŋ jeele, Isa se utu
iŋg zɛɛrɛ ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm kɛn bɔɔbjeki j'utu j'iŋgki zɛɛr se kici. 11 Maakŋ kiŋgje
ki se jeege je ajen tɔɔlɔ aan gɔɔ kɛn naaɗe tɔɔlo Isa se, bin ɓo ute tɔɔgjen gɔtɔ
se kic ɓo, naaje j'ooy te eyo. Kɛse ɓo kɛn taaɗ jeege tu 'jeele, Isa se naaŋ̃ utu
iŋg zɛɛrɛ. 12 Bin ɓo naaje se k'took gɛn lee nirl yo ki, taa ute Labar Jigan naaje
k'taaɗsen se, naase aki kɔŋ kaaja.

13 Kitapm Raa taaɗ ɔɔ: *Maam m'aalga maakum do Raa ki; taa naaŋ̃ se ɓo
maam m'taaɗ taariŋ̃ jeege tu.*† Taa naaje kic ɓo j'aal maakje tec aan gɔɔ debm
kɛn Kitap taaɗno se, taa naaŋ̃ se ɓo naaje k'taaɗ taariŋ̃ jeege tu kici. 14 Naaje
k'jeelki debm duro Mɛljege Isa se, naaŋ̃ utu ajeki dur ute Isa kici ɔɔ naaŋ̃
anjenki ɓaa ute naase tɛlɛ naaniŋ̃ ki. 15 Nakŋ naaje k'sɛrkiŋ̃ paac se, taa asen
noogo, bin ɓo bɛɛ Raa se 'ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃a do jeege tu ɔɔ jeege 'ziiɗn tɛɗn
dɛna kɛn aŋ̃ tɔɔmɔ ɔɔ naaɗe paac taa naapki aŋ̃ nooko.

16 Taa naaŋ̃ se ɓo naaje j'ɔk maakje tɔɔgɔ. K'jeelki, daa rojege se tɔɔgiŋ̃ naŋ
cɔkɔ cɔkɔ biniˆ aŋ̃ kɔliŋ̃ yo ki. Num gaŋ ɓii-raa Raa ɛɗjeki tɔɔgiŋ̃ maakjege tu ɔɔ
'tɛɗjeki jee kiji. 17 Nookŋ Raa kɛn j'utu k'j'aki kɛnd maak ki jaay j'aki kɔŋ bɛɛ
se k'dɔɔjiŋ̃ ute dubargen ɓɔrse j'ɔŋiŋ̃ki do duni ki ara se, j'aakki dubarjege se
aas ɗim eyo ɔɔ dubarjege se naaŋ̃ cɔkɔ sum ɓo utu 'deele. Ɔɔ naaŋ̃ se ɗaapjeki
ɗaap ɓo gɛn kɛnd maakŋ nookŋ Raa kɛn tiŋg gɛn daayum daayum se. 18 Anum
naajege se, j'ɔndki kaamjege do nakge tun j'aakiŋ̃ ute kaamse eyo, num do
nakge tun k'j'ɔŋ k'j'aakɗen eyo. Taa nakgen k'j'ɔŋ k'j'aakɗen ute kaama se
utu 'deele, num gaŋ nakgen j'ɔŋ j'aakɗen ey se ɓo, 'tiŋg gɛn daayum daayum.

5

1 Ɗeere, k'jeelki, kɛn rojegen kɛn tec aan gɔɔ kɔrɔr do naaŋ ki se jaay 'tujga
kic ɓo, *Raa utu ajeki kɛɗn ro kuuy aan gɔɔ ɓee maakŋ raa ki. Ɔɔ ro se tec aan
gɔɔ ɓee kɛn jikilimge lee ɔɓ se eyo, num naaŋ̃ se Raa ɓo mɛl kɔɓiŋ̃a. Ɔɔ ɓee ese
se 'tiŋg gɛn daayum. 2 Kaaɗ kɛn naajege k'j'utuki do naaŋ ki ara se, naajege
k'dɔŋ k'saap j'ɔl koje pir k'je naŋa naŋa kic ɓo, Raa aŋ̃ kɛɗn ro kiji kɛn iiŋ̃o
maakŋ raa ki se. 3 Kɛn Raa jaay ɛɗjekiroga ro kiji kɛn iiŋ̃o maakŋ raa ki se,
kojege se 'kɔŋ lee aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ ɔko ro ey se sum. 4 Num kaaɗ kɛn naajege
j'utuki ute daa rojegen kɛn tec aan gɔɔ kɔrɔr se, naajege k'dabar k'lee k'daay
k'ɗɛs ɗɛs aan gɔɔ jeegen uuno daam deere. Ɗeere, naajege se k'je daa rojege
se 'tɛɗn gɔt eyo, num naajege k'jeki Raa ajeki tɛrl rojege kiji aan gɔɔ debm uus
kala kiji do kaliŋ̃ ki, bin ɓo ro kijin 'tiŋg gɛn daayum se naaŋ̃ ɓo pɛlɛkŋ daa
rojegen kɛn utu 'kooy se. 5 Raa mala ɓo 'ɗaapjeki taa j'aki kɔŋ ro kijin ese se,
ɔɔ Nirliŋ̃ kɛn naaŋ̃ ɛɗjekiro se, naaŋ̃ jejeki taaɗn ɔɔ utu ajeki kɛɗn nakŋ kɛn
naaŋ̃ taaɗ ɔɔ utu ajeki kɛɗ se.

6 Taa naaŋ̃ se ɓo daayum naajege j'ɔkki maakjege tɔɔgɔ. Anum k'jeelki kɛn
naajege jaay j'utu k'jee daa roge ɓɔrt se, naajege j'utu k'dɔkki k'j'aanki te
gɔtn Mɛljege tu eyo. 7 Taa do naaŋ ki se, naajege k'j'iŋgki ɓo ute kaal maakŋ
kɛn naajege k'j'aalki maakjege doŋ̃ ki se sum, ey num ute kaamjege se j'ɔŋ
j'aakiŋ̃ki eyo. 8 Ɗeere, naajege se j'ɔkki maakjege tɔɔg aak eyo. Ɔɔ daa rojegen
aan gɔɔ ɓee se, naajege k'je j'aŋ̃ teecŋ̃ kɔŋ̃ naata gɛn ɓaa kiŋg cɛɛ Mɛljege tu.

† **4:13** Aak KKR 116.10.

9 Kɛn naajege ɓo j'utu j'iŋgki do naaŋ ki, ey lɛ rojegen aan gɔɔ ɓee se ɓo k'teec
k'j'ɔn̰iŋkiga naata gɛn ɓaa kiŋg cɛɛ Mɛljege tu kic ɓo, kɛn deet deet se, k'tɛɗki
nakŋ kɛn tɔɔliŋ̰ naaŋ̰ ki. 10 Taa ɓii kalaŋ se naajege paac j'utu j'aki ɓaa naan
*al-Masi ki taa naaŋ̰ ajeki kɔjn̰ bɔɔrɔ dojege tu. Gɔtn se naŋa naŋa kic ɓo j'aŋ̰
kɔgŋ bɛɗiŋ̰ do naabiŋ̰ kɛn naaŋ̰ tɛɗo kaaɗ kɛn naaŋ̰ tiŋgo do naaŋ ki; kɛn naaŋ̰
tɛɗoga bɛɛ ey lɛ bɛɛ eyo, j'aŋ̰ kɔgŋ bɛɗiŋ̰ do naabiŋ̰ kɛn naaŋ̰ tɛɗo.

Raa je jeege paac kɔkŋ taasa ute naaŋa

11 Gɛn ɓeer Mɛljege tu sum se, naaje k'jeel mɛtiŋa. Taa naaŋ̰ se ɓo naaje k'je
jeege paac 'tookŋ do taar kɛn se. Naaje se lɛ, Raa jeel ɔkje mala mala ɔɔ maam
m'saap, naase kic ɓo, maakse ki se 'jeel ɔkjeki mala mala kici. 12 Naase se
'taaɗki ɔɔki naaje se k'magal magal roje daala. Gɔtɔ! Naaje se k'magal magal
roje eyo, num gaŋ naaje se k'taaɗsen ɗoobm kɛn naase anki tɔɔm rose ute
naaje. Bin ɓo jee kɛn baagga taaɗn taargen iŋg kusu roje ki se, naase aɗeki kɔŋ
tɛrlɛ. Taa jee se lɛ, tɛɗn nakŋ kɛn naaɗe je jeege ɓo aɗen kaak sum, ey num kɛn
maakɗe ki eyo. 13 Jee mɛtiŋ̰ge jaay taaɗ ɔɔ naaje k'jee dɛrlge se. Kɛn naaje ɓo
k'jee dɛrlge kic num, taa Raa. Kɛn naaje ɓo k'jee mɛtɛkge lɛ, taa j'asen noogo.
14 K'jeelki, nakŋ naaje k'tɛɗki paac se, maakje *al-Masi ɓo ɔljeki k'tɛɗiŋ̰ki. Ɔɔ
k'jeelki, deb kalaŋ jaay ooyga taa jeege paac se, bin se aan gɔɔ jeege paac naan
Raa ki se, ooyga ute naaŋa. 15 Taa al-Masi se ooy taa jeege paac; bin ɓo jeegen
utu iŋg zɛɛrɛ se 'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔlɗen naaɗe ki eyo, num 'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔliŋ̰
naaŋ̰ kɛn ooyo ɔɔ duroga taa naaɗe se.

16 Taa naaŋ̰ se ɓo mɔɔtn, jikilimge se, naaje j'aɗe kaal maak ki aan gɔɔ kɛn
jikilimge lee aal naapa maak ki se eyo. Do dɔkiŋ̰ al-Masi jaay ɓo j'aaliŋ̰o maak
ki aan gɔɔ goon debkilimi kic ɓo ɓɔrse se, naaje j'aakiŋ̰ kaam kɛn bin ey sum.
17 Bin ɓo debm jaay dɔɔkga ute al-Masi se, naaŋ̰ tɛɗga debm kiji. Ɔɔ kiŋgiŋ̰ do
dɔkiŋ̰ se lɛ deelga, ɓɔrse nakge paac tɛɗiŋ̰ga kiji.

18 Nakgen ese se paac, Raa ɓo tɛɗiŋa. Ɔɔ naaŋ̰ ɔlo al-Masi se, taa j'aki kɔkŋ
taasa ute naaŋ̰ Raa. Ɔɔ naaŋ̰ ɛɗjenga naabiŋ̰ kaam jije se taa j'ano ɓaa ute
jeege gɛn kɔkŋ taasa ute naaŋa. 19 Ɗeere, ute al-Masi se, Raa naaŋ̰ mala ɓo
ɔkoga taasa ute jikilimge. Kaaɗ kɛn se *kusiŋ̰ jikilimgen tɛɗo se, naaŋ̰ tɔndo te
mɛt eyo. Anum, naaŋ̰ ɔlje se taa k'ɓaa taaɗn jeege tu j'ɔɔ: Raa se, je kɔkŋ taasa
ute naase. 20 Taa naaŋ̰ se ɓo naaje se k'tɛɗkiga bi al-Masige. Bin ɓo j'eemsen
nɔɔ ute ɗoobm naaje se aan gɔɔ Raa mala ɓo daŋseno ɔɔ ute ro al-Masi se: ɔkki
taasa ute Raa. 21 Anum al-Masi se naaŋ̰ ɔŋ tɛɗ te kusiŋ̰ eyo naɓo, Raa ɔliŋ̰ uun
kusiŋ̰ naajege ɓo doŋ̰ ki. Bin ɓo aan gɔɔ naajege k'tɛɗkiga kalaŋ ute naaŋ̰ se,
ute ɗoobm al-Masi se ɓo, naajege j'aki tɛɗn jee aak bɛɛ naan Raa ki.

6

1 Aan gɔɔ naaje k'tɛɗn naaba kalaŋ ute *Raa se, naaje k'j'eemsen nɔɔ j'ɔɔ:
bɛɛ Raa kɛn naaŋ̰ tɛɗsen se, ɔn̰ten 'tɛɗiŋ̰ki aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. 2 Taa Raa taaɗ
maakŋ Kitap ki ɔɔ:

Kaaɗn m'an tɛɗn bɛɛ jeege tu jaay aas se, maam m'booyga keemi
ɔɔ kaaɗ kɛn maam m'an kaajn̰ jeege jaay aas se, maam m'ɓaaɗoga taa m'ai
*naaka.**

Bin ɓo 'booyki gɛnaamge, ɓɔrse ɓo kaaɗn kɛn Raa je tɛɗn bɛɛn̰a jeege tu se
aanga ɔɔ ɓɔrse ɓo kaaɗn kɛn naaŋ̰ an kaajn̰ jeege se, ɓɛrɛ, aanga kici.

Pɔl taaɗ taa dubariŋa

3 Naaje se k'je 'tɛɗn nakŋ kɛn 'tujn̰ maakŋ jeege ɗoobm Raa ki eyo, taa
maakŋ naabje ki se k'je jeege 'kɔŋ nakŋ aak kus maak ki eyo. 4 Num gaŋ do
nakge tun naaje k'tɛɗ paac se, naaje k'je k'taaɗn jeege tu ɔɔ naabm naaje k'tɛɗ

* **6:2** Aak Eza 49.8.

se gɛn Raa. Bin ɓo naaje j'aay kaamje j'aasiŋ̃ do nakge tun ɔɔŋ̃ kɛn aan doje ki, ɔɔ do dubarge tun jeege lee dabarje, nakgen lee teecjen nirlje, 5 k'tɔndje, k'j'ɔmbje daŋgay ki, j'ɔl mɛtn jeege iiŋ̃ roje ki, k'tɛɗn naaba k'j'ɔɔr k'naŋ tak tak, gɔtn mɛtiŋ̃ bi kaamje kic ɓo k'tooɗ eyo, ɔɔ gɔtn mɛtiŋ̃ge se kɔsɔ kic ɓo j'ɔs eyo. 6 Gɛn taaɗn jeege tu naaje k'jee tɛɗn naabm Raage se, naaje j'iŋg ute maakŋ kalaŋ, naaje k'jeel nakgen mɛt ki, k'tɛɗn maakje deere, jee bɛɛ, ɔɔ ute kiŋgje se k'taaɗ jeege tu, naaje se j'ɔk *Nirl Salal ɔɔ k'je jeege ute maakje paac. 7 Jeege se naaje k'taaɗɗen taar mɛt ki ɔɔ ute tɔɔgŋ gɛn Raa. Naaje se k'tɛɗ nakgen ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ se tec aan gɔɔ bɔɔrgen do ji daamje ki gɛn tɛɗn bɔɔrɔ ute jee wɔɔyjege ɔɔ tec aan gɔɔ daragŋ j'ɔkiŋ̃ ute ji jeelje gɛn naakŋ roje se. 8 Jeegen mɛtiŋ̃ge aaljeki maak ki, jeegen mɛtiŋ̃ge aaljeki maak ki eyo, jee mɛtiŋ̃ge taaɗ taar iŋg kus ɓo roje ki ɔɔ jee mɛtiŋ̃ge se lee tɔɔmje tɔɔmɔ. Naaɗe aakje aan gɔɔ jee taar-kɔɔɓge, num gaŋ naaje se k'lee ute kɛn mɛt ki. 9 K'tɛɗjen aan gɔɔ nam tap ɓo jeeljen eyo, num gaŋ jeege paac jeelje, j'aakjen aan gɔɔ jee k'ɓaaɗen ɓaa tɔɔlɔ, gaŋ naaje se j'utu j'iŋg zɛɛrɛ, k'j'ɔɔɗjen yɛɛɓje naɓo k'tɔɔljen te eyo. 10 Jeege tujjen maakje naɓo daayum naaje se j'iŋg ute maak-raapo; naan jeege tu se naaje k'jee daayge num gaŋ naaje ɓo k'tɛɗ jeege tɛɗ jee maalge naan Raa ki; j'aakje num aan gɔɔ jee ɔk ɗim eyo, num gaŋ naaje se j'ɔk nakge paac.

11 Naase jee Kɔrint ki, naaje se k'taaɗsenga taar tooɗ tal ɔɔ j'ɔɔɗsenga taar maakje ki se ɔɔ naaje k'jese. 12 Naaje se j'ɔɔɗ k'naŋsenga taar maakje ki, num naase ɓo 'baate kɔɔɗjeki taar maakse ki. 13 Anum maam se m'taaɗsen aan gɔɔ bubm kɛn taaɗ gɛniŋ̃ge tu: ɔɔɗjeki taar maakse ki ɔɔ 'jejeki aan gɔɔ kɛn naaje k'jese se.

*Ɔŋ̃te 'tumki kalaŋ ute jeegen kɛn aal te maakɗe do Isa *al-Masi ki eyo*

14 Jeegen aal te maakɗe do Isa al-Masi ki ey se, ɔŋ̃te 'dɔɔkki taar se kalaŋ. Anum nakŋ ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ nakŋ kɛn *kusiŋ̃ se, nakŋ aɗe tum kalaŋ se utu la? Gɔtn wɔɔr ute gɔtn ɔɔɗ se kɔŋ tum kalaŋ la? 15 Al-Masi ute *'Bubm sitange se 'kɔŋ dɔɔkŋ taarɗe kalaŋ la? Debm aalga kaal maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki ute debm kɛn aal te maakiŋ̃ ey se 'kɔŋ dɔɔkŋ taarɗe kalaŋ la? 16 *'Bee Raa ute ɓee maragge se, ɗim aɗen dɔɔkŋ tum kalaŋ se utu la? Taa naajege paacki se ɓo ɓee Raa kɛn iŋg zɛɛrɛ, aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ maliŋ̃ taaɗn maakŋ Kitap ki ɔɔ:

Maam m'kiŋg ute naaɗe ɔɔ m'lee daanɗẽ ki,
maam m'tɛɗn Raaɗe ɔɔ naaɗe 'tɛɗn jeemge.†

17 Taa naaŋ̃ se ɓo Mɛljege Raa taaɗ jeeŋ̃ge tu ɔɔ:

'Teecki naatn maakŋ jeege tun kusiŋ̃ se ɔɔ 'ɓaa iŋgki gɛn dose.
Nakŋ kɛn asen tujŋ̃ naanum ki se
ɔŋ̃te 'lɛkiŋ̃ki ɔɔ maam m'asen dɔɔɗn kɔkŋ jiga.‡

18 *Tɛr Mɛl̃jege Sidburku ɗeek ɔɔ: maam m'asen tɛɗn Bubse*
ɔɔ naase amki 'tɛɗn gɛnumgen gaabge ute kɛngen mɛndge.§

7

1 Jee maak-jemge, aan gɔɔ *Raa taaɗjenkiga taaɗ ɔɔ utu ajeki tɛɗn nakgen se, k'tug k'ɗaapki rojege: j'ɔŋ̃te 'saapki ɔɔ j'ɔŋ̃te 'tɛɗki nakŋ *kusiŋ̃ naan Raa ki. Aan gɔɔ naajege k'ɓeerki Raa ki se, iŋgki kiŋg kɛn *salal naaniŋ̃ ki.

Pɔl maakiŋ̃ raap do jeege tun Kɔrint ki

2 Ɔɔɗjeki maakse ɔɔ 'jejeki. Naaje lɛ, k'tɛɗ te nakŋ *kusiŋ̃ nam ki eyo, k'rɛj te nam gɛn tuj nam eyo, ɔɔ nam lɛ j'aaŋ̃iŋ̃ te dal gɛn kuun ɗimiŋ̃ eyo. 3 Kɛn maam jaay m'taaɗsen taargen se, taa m'asen kɔkŋ mindse eyo. Ɗeere, taar se

† **6:16** Aak Lb 26.11-12 ɔɔ Ezk 37.27. ‡ **6:17** Aak Eza 52.11. § **6:18** Aak 2Sam 7.8, 14.

maam m'taaɗiŋoga taaɗa m'ɔɔ: naaje se k'jese ɔɔ kɛn yoje lɔɓu kaajje, naaje se k'tɛɗkiga kalaŋ ute naase. 4 Maam se m'jeelse, maakum tap ɓo naaj dose ki eyo. Ute nakgen ɔɔŋ kɛn aan doje ki se kic ɓo, maam m'ɔk maakum tɔɔgɔ ɔɔ ute naaŋ se kic ɓo, maakum raap dɛn aak eyo.

5 'Jeelki, kɛn naaje jaay j'aan taa naaŋ Masedoan ki se, naaje j'ɔŋ te gɔtn tɔɔl maakje eyo. Num gɔtɔ ɓaa se paac nakgen ɔɔŋ aan doje ki, jeege iiŋo roje ki ɔɔ gɔtn se nirlje ɔndje gak gak. 6 Num Raa debm ɛɗjen kaay kaam se, naaŋ ɓo sɛljenga maakje ɔɔ ɛɗjenga kaay kaama ute kaan Titn gɔtn ara se. 7 Num ute kaaniŋ gɔtn ara sum eyo, naɓo Tit taaɗjenoga ɔɔ naase ɛɗiŋkiroga kaay kaama. Kɛse ɓo kɛn sɛljen maakje ɔɔ ɛɗjen kaay kaama naaje ki kici. Naase 'jeki ɔkki amki kaakŋ ute kaamse tak. Taa nakŋ naase 'tɛɗki jig ey se ɛɗsenga maak-tuju. Naase se 'je amki naaka ji jee wɔɔyumge tu. Kɛn maam jaay m'booy taar se, maakum raap dɛn aak eyo.

8 Taa naaŋ se ɓo, maktubm kɛn maam m'raaŋsen se jaay tujsenga maakse kic num, naɓo maam ki se m'aakiŋ se ɔk taar eyo. Ɗeere, mɛtn-jiki se, maam m'ɔɔ m'raaŋiŋ te ey kic ɓo jiga, taa maktubm se maam m'aakiŋ se tujsenga maaksen dɛn aak eyo, naɓo kɛn tujsen maakse se daaniŋ dɔk te eyo. 9 Num gaŋ ɓɔrse, maam maakum raap taa maktubm kɛn maam m'raaŋsen se. Ey num maam se maakum raap taa maaksen tujse eyo. Num kɛn ɔlum jaay maakum raap se, taa naase 'jeelkiga kusiŋse ɔɔ 'tɛrlkiga maakse do Raa ki. Taa naaŋ se ɓo, maak-tujŋ naase se aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki, bin se naaje se k'tɛɗsen te kusiŋ eyo. 10 Taa maak-tujŋ kɛn iiŋo gɔtn Raa ki se ɔl deba tɛrl maakiŋa ɔɔ ɔliŋ gɔtn kaaj ki; ɔɔ maak-tujŋ bin se ɔk taar eyo. Num gaŋ maak-tujŋ gɛn do *duni se lɛ, naaŋ se ɔl deba yo ki. 11 Ɗeere, maak-tujŋ naase se iiŋo gɔtn Raa ki. Aakki nakŋ kɛn naaŋ ɔlse naase 'tɛɗki: ɓɔrse naase 'naar 'tɛrlkiroga gɛn tɛɗn nakŋ bɛɛ, naase 'jeki aki taaɗ 'ɗaapm taarse, nakŋ naase 'tɛɗkiro se 'saapiŋki ɔɔki kɛn tɛɗiŋkiro te ey kic ɓo bɛɛ, kusiŋ naase 'tɛɗki se ɔlsenga ɓeere maakse ki, naase je amki kaaka, naase 'dɔŋki 'je aki tɛɗn nakŋ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki, ɔɔ debm kɛn tɛɗ kusiŋ se, naase 'jeki j'aŋ dabara. Ute nakgen naase 'tɛɗki paac se, naase 'jeki taaɗn jeege tu ɔɔki maakŋ nakge tun se, ɔlsen naase eyo.

12 Bin ɓo, maktubm kɛn maam m'raaŋsen se, maam m'raaŋ debm kɛn tɛɗ kusiŋ naapiŋ ki se eyo, ey lɛ deb kɛn naaŋ k'tujiŋ maakiŋ se eyo kici. Num maam m'raaŋsen se, taa m'je naan Raa ki se, naase maliŋge aki jeel rose ki, naase se 'jejeki ute maakse paac ɔɔ 'jeelki taar naaje k'taaɗsen se lɛ, taar mɛt ki. 13 Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɛɗjeno kaay kaama. Naaŋ se ɛɗjeno ɓo kaay kaam sum eyo, num naaje se maakje raapo dɛn aak eyo kɛn j'aak Tit jaay maakiŋ raap se, taa naase paac 'raapiŋkiroga maakiŋ aak eyo. 14 Kɛn maam jaay m'ɔliŋ gɔtse ki se, maam m'tɔɔmsenga naaniŋ ki ɔɔ ɓɔrse naase ɔlumki te maakŋ sɔkɔŋ ki eyo. Taa taargen paacŋ naaje k'taaɗseno se, mɛt ki ɔɔ tɔɔm kɛn naaje k'tɔɔmseno naan Tit ki se kic ɓo, mɛt ki, k'tɛɗ te taar-kɔɔɓ eyo. 15 Kaaɗ kɛn naaŋ iŋgo gɔtse ki se, naase 'dɔɔɗ ɔkiŋkiroga jiga, aaliŋkiroga maak ki ɔɔ 'took uunkiroga taariŋa. Kɛn naaŋ jaay saap do nakge tun naase 'tɛɗiŋkiro paac se, ɔliŋ naaŋ jese dɛn cir kɛn deete. 16 Maam se maakum raapo taa m'jeelse, naase se jee kɛn maam m'kɔŋ kaal maakum dose ki paac.

8

Pɔl ɔɔ k'tiir gɛn noogŋ gɛnaagen Jeruzalɛm ki

1 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, maam m'je m'asen taaɗa: naaje k'je naase aki jeele nakŋ kɛn *eglizgen taa naaŋ Masedoan ki tɛɗ se. Kɛse taaɗ ute bɛɛ kɛn *Raa tɛɗɗen. 2 Naaɗe se ute nakgen ɔɔŋ dɛn kɛn aan doɗe ki ɔɔ naaɗen kɛn

daay naŋ tak tak se kic ɓo, naaɗe maakɗe raap aak eyo ɔɔ ɛɗga nakge dɛna ute maraaddɛ. 3 Kaam do roɗe sum se, naaɗe ɛɗga ɔɔ maam se m'saaɗa, nakŋ naaɗe ɛɗ se dɛn cir kɛn naaɗe kɔŋ kɛɗa. Ɔɔ nakŋ se naaɗe malinge ɓo uuno doa gɛn kɛɗn nakgen se. 4 Naaɗe tɔnd mɛta ɗaar cirr mɛtje ki ɔɔ kɛn bɛɛki se, naaɗe kic ɓo je kɛɗn ɗim gɛn noog gɛnaagen ɗoobm al-Masi kɛn taa naaŋ Jude ki. 5 Nakŋ naaɗe ɛɗo se cir nakŋ kɛn naaje k'j'ɔndo doje do ki. Deet deet se naaɗe ɛɗo roɗe Mɛljege tu, tɛr naaɗe took gɛn tɛɗ nakŋ kɛn naaje k'taaɗɗeno, aan gɔɔ Raa maakiŋ jen ro ki.

6 Aan gɔɔ Tit baagoga tiir tusn nakge gɔtn naase jeege tun Kɔrint ki se, taa naaŋ se ɓo naaje k'taaɗ mɛtiŋ j'ɔɔ: ŋ'tɛrl ŋ'ɓaa ŋ'naŋ naabiŋ jiga se gɔtse ki. 7 Naan Raa ki se, naase ɔkki nakge dɛn aak eyo: naase aalkiga maakse paac do Isa al-Masi ki, naase 'jeelki 'taaɗn taara jiga aak eyo, naase 'jeelki taar mɛt ki, ɔɔ napar kaay kaam ute maak-je kɛn naaje j'ɔk dose ki jaay, naase aakiŋki se, naase kic ɓo 'lee 'tɛɗiŋki aan gɔɔ gɛn naaje se kici. Taa naaŋ se ɓo, naase kic num, naabm gɛn tiir ese se, 'tɛɗiŋki ute maakse paac.

8 Maam m'taaɗsen se, m'je naase aki 'tiir se taa tɔɔg eyo, naɓo kɛn ɔlum jaay m'taaɗsen bin se, taa eglizgen kuuy se naar tusga nakŋ noogo dɛna. Ute naaŋ se ɓo, maam m'je aki tɛɗn bin se taa aki taaɗn jeege tu naase ɔkki maak-je do jeege tun kuuy kici. 9 Anum naase 'jeelki bɛɛ* gɛn Mɛljege Isa al-Masi se: ey num naaŋ se debm kɛn nakge paac kaam jiŋa, naɓo taa naase se, naaŋ ɔŋ roŋ tɛɗ debm daaye, taa ute daayiŋ se, asen tɛɗn naase jee nak dɛnge naan Raa ki.

10 Do nakge tun naase aki kɛɗ se, maam m'je m'asen taaɗn maak-saapuma kɛn asen tɛɗn bɛɛ naase ki: ɗogɔtge tu se, naase ɓo uunkiro do deet deet gɛn kɛɗa, ɔɔ naase ɓo jee 'baagkiro tiir deet deet kici. Ɔɔ bɛɛki num, ɓɔrse se, naabm kɛn naase uunkiro do ro ki se, 'tɛɗ naŋiŋki. 11 Bin num ɓɔrse naabm se 'tɛɗ naŋiŋki. Aan gɔɔ naase uunkiro do jiga gɛn tɛɗiŋ se, 'naar 'tɛɗ naŋiŋki ute nakŋ kɛn naase ɔkki jise ki se kici. 12 Kɛn naase jaay ɛɗki ɗim ute maakse paac se, Raa took do ki ɔɔ kɛn naase jaay ɔkki ɗim ey se, naaŋ kic tɔnd mɛtse eyo.

13 Maam m'je m'asen tɛɗn jee daayge taa jee kuuy ɓo kɔŋ doɗe eyo, num maam m'jese, naase 'paacki akiga kaasa. 14 Anum ɓɔrse naasen kɛn ɔkki nakge dɛn se, ɛɗki jeege tun kɛn baatɗe baata, taa ɓiin kuuy jaay naase ɔkki baata ɔɔ naaɗe ɔk dɛn se, naaɗe asen kɛɗn naase ki kici. Bin se naase 'paacki akiga kaasa. 15 'Tɛɗn aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ: *Kɛn jeege jaay tɔso kɔsn k'daŋiŋ maan†se, jee tɔso dɛn se lɛ ɔsɔ ɔɔp te eyo ɔɔ jee kɛn tɔso baat se lɛ, kɔsɔ baatɗen te eyo kici.*

Pɔl ɔl Tit Kɔrint ki

16 K'tɔɔmki Raa kɛn tɛɗ maakŋ Tit ki jaay jesen dɛn se, aan gɔɔ kɛn naaŋ tɛɗo maakŋ naaje ki se kici. 17 Tit se naaje k'tɔndga mɛtiŋa ɔɔ naaŋ kic ɓo tookga gɛn ɓaa gɔtse ki. Num naaje sum ɓo k'taaɗiŋ j'ɔɔ ŋ'ɓaa eyo, num naaŋ mala ɓo uunoga doa gɛn ɓaa gɔtse ki, taa naaŋ je asen ɓaa noogo. 18 Ɔɔ naaje k'j'ɔliŋ ute gɛnaa kuuy kɛn *eglizge paac tɔɔminа taa Labar Jigan gɛn *al-Masi se, naaŋ taaɗiŋ jeege tu jig aak eyo. 19 Tɛr do naabiŋ kɛn naaŋ tɛɗ se, eglizge bɛɛr ɔɔɗiŋo taa k'ɓaa mɛrtɛ tɛlɛ, taa ajen noogŋ gɛn 'tiir 'tusn nakge. Naabm jigan ese se, kɛse *'nookŋ Mɛljege mala ɔɔ taaɗn jeege tu ɔɔ naaje se j'ɔk maak-jea gɛn noogŋ jeege. 20 Gursn kɛn jeege tiir ɛɗjeno jije ki se, tɛɗga dɛna. Gursn se, naaje k'bɔɔbiŋ jiga taa naaje k'je jeege kɔŋ taaɗn taar iŋg kus roje ki eyo. 21 Taa naaje k'je k'tɛɗn nakŋ ute ɗoobiŋ se naan Mɛljege tu sum eyo, num naan jikilimge tu kici.

---

* **8:9** Bɛɛ ese se je taaɗ ute kɛrcɛlɛ. † **8:15** Maan ese se kɔsn kɛn Raa bɔɔyiŋo maakŋ raa ki ɔɔ ɛɗo gaan *Israɛlge tu do dɔkiŋa do kɔɗ-ɓaar ki. Aak Ekz 16.18.

22 Ɔɔ ute jeegen ɓaa se se naaje k'j'ɔlsenga gɛnaajen kuuy kici, naaje k'naam
k'ɗɔɔliŋga ɗɔɔlɔ naɓo naaje se j'ɔŋiŋ naaŋ se je naabm Raa. Ɓɔrse kic ɓo,
tɛr daala, naaŋ ɛɗ roŋ paac taa asen noogo taa naaŋ se jeelse naase se jee
'tujki ɔrmse eyo. 23 Tit se lɛ, naaŋ debuma ɔɔ naaje k'tɛɗo naaba tɛlɛ gɔtse ki.
Gɛnaagen k'ɓaa tɛl se, eglizge ɓo bɛɛr tɔɔɗɗe ɔɔ ɔlɗen gɛn ɓaa tɛɗn naaba gɔɔ
naaɗe ki ɔɔ ute naabm naaɗe lee tɛɗ se, nookŋ al-Masi. 24 Taa naaŋ se ɓo, jee
se, naase ɔkɗeki ɔɔŋɔ. Bin ɓo eglizgen ɔlɗeno se jaay booyga num, tɔɔm kɛn
naaje k'tɔɔmsen naase se, naaɗe jeele, taarje se mɛt ki.

9

Ɛɗki ute maak-raapo

1 Taa nakgen kɛn k'tiir k'tusiŋ gɛn noogŋ jee Raagen taa naaŋ Jude ki se, taa
naaŋ se, maam m'je m'asen raaŋ ziiɗn do ki ey sum. 2 Maam m'jeele naase 'je
aɗeki noogo ɔɔ naan jeege tun Masedoan ki se, maam m'tɔɔmseno m'ɗeekɗen
m'ɔɔ: «Jee taa naaŋ Akayi ki se ɗogɔtge tu tap ɓo, naaɗe ɗaapga ɗaap roɗe gɛn
tiiri.» Kɛn jee Masedoan ki jaay booy bin se, maakɗe ki se, dɛniŋ je tiir gɛn
noogŋ jee taa naaŋ Jude ki kici. 3 Naɓo maam m'ɔlsen gɛnaagen ese se, taa
tɔɔm kɛn maam m'tɔɔmseno naase se tɛɗ nakŋ cɛrɛ eyo. Taa maam se m'je
nakgen naase 'tiiriŋkiga tiir aan gɔɔ kɛn maam m'taaɗseno ro ki se, 'ɗaapiŋki
jiga. 4 Ey num kɛn jee Masedoan ki jaay ɓaaɗoga ute maam tɛlɛ ɔɔ ɔŋsen naase
'ɗaapki te rose gɛn tiir ey ɓɔrt se, sɔm naase amki kɔl maakŋ sɔkɔŋ ki, taa
naaje se k'taaɗɗenga taaɗ j'ɔɔ naaje k'jeelse, naase se 'ɗaapkiga ɗaap rose gɛn
tiir nakgen se. Bin se naase kic ɓo sɔkɔŋɔ asen tɔɔlɔ. 5 Taa naaŋ se ɓo, maam
m'saap m'ɔŋiŋ tɛɗ jiga se, maam m'ɔl gɛnaage kɔnd naana ɓaa gɔtn naase ki
do naaje ki. Ɔɔ maam m'je nakgen naase aki tiir se aŋki tusn ɗaapa. Bin ɓo
kɔr maam m'ɓaa se, m'aŋ kɔŋ naase 'tus 'ɗaapiŋkiga. Ute naaŋ se jeege jeele
naase mala ɓo uunki doa gɛn tiir nakgen se ute maakse paac, ey num nam ɓo
ɔlsen taa tɔɔg eyo.

6 'Jeelki, debm jaay ɔɔc cɔkɔ se lɛ, kɔj kic ɓo cɔkɔ sum, ɔɔ debm jaay ɔɔc dɛn
se lɛ, kɔj kic ɓo dɛna. 7 Ɔŋ naŋa naŋa kic ɓo nakŋ naaŋ uunga do ro ki se ɛɗiŋ
ute maakiŋ paac, ɔŋte 'naaja. Nam ɔŋte kɔlsen taa tɔɔgɔ gɛn tiiri. Taa *Raa
se je debm kɛn ɛɗ ute maak-raapo. 8 Raa se ɔk tɔɔgɔ asen tɛɗn bɛɛŋ paac ute
maraadiŋa, taa daayum naase aki kɔŋ nakŋ kɛn asen kaasn kiŋgse, tɛr naaŋ
asen 'ziiɗn nakge do ki ɔɔ ute nakgen naase ɔkki se, naase aki 'tɛɗn bɛɛ paac
jeege tu. 9 Aan gɔɔ kɛn Kitap taaɗ ɔɔ:

Naaŋ ɛɗga nakge ute maraadiŋa jee daayge tu
*ɔɔ bɛɛ kɛn naaŋ tɛɗ se, daayum naaŋ tɛɗiŋ ute ɗoobiŋa.**

10 Raa ɓo ɛɗ kupu jeege tu gɛn kɔɔcɔ ɔɔ naaŋ ɓo ɛɗɗen nakŋ kɔsɔ; naaŋ utu
asen kɛɗn nakge naase ki kici ɔɔ nakgen se naaŋ utu aŋ 'ziiɗi, ɔɔ ute naaŋ se
ɓo naase aki kɔŋ tɛɗn bɛɛ dɛna jeege tu ute ɗoobiŋa. 11 Raa asen kɛɗn nakgen
asen kaasa, bin ɓo ute nakgen se naase aki tɛɗn bɛɛ jeege tu ute maraad se. Ute
nakgen naase ɛɗjekiro jaay naaje k'ɓaaɗo k'j'ɛɗɗen se, naaɗe utu tɔɔm Raa ro
ki. 12 Ute naabm kɛn naase 'tɛɗki gɛn tiir tusn nakge se, gɛn noogŋ jee Raage
sum eyo, num ute naaŋ se 'kɔl jeege paac tɔɔm Raa dɛn aak eyo. 13 Naabm
naase aki tɛɗ se taaɗn jeege tu 'jeele naase se jee 'tujki te ɔrmse eyo ɔɔ ɗeer
ɗeer, naase se aalkiga maakse do Labar Jiga gɛn *al-Masi ki ɔɔ 'took iŋgkiga
do ki. Taa naaŋ se ɓo kɛn jee dɛn jaay 'kaakse, naaɗe *nookŋ Raa do ki ɔɔ tɛr,
naaɗe aŋ tɔɔmɔ taa naase ɛɗki naksege ute maakse paac jee Raage tu ɔɔ jeege
tun kuuy kici. 14 Raa tɛɗsenga bɛɛŋ dɛn aak eyo. Kɛn jeege jaay kaakŋ bɛɛ Raa

* **9:9** Aak KKR 112.9.

tɛɗsen se, naaɗe asen jea, tɔnd mɛtn Raa taa naase ɔɔ tɔɔm Raa. 15 K'tɔɔmki
Raa taa bɛɛ naaŋ̃ tɛɗjeki se, tap ɓo gɛn taaɗ eyo.

10

Pɔl tɛrl jeege tun ɔkiŋ̃ mindiŋ̃ do naabiŋ̃ ki

1 Maam m'ɓo kɛn jeege taaɗ ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay utu te naaje se, naaŋ̃ *debm
ɓeere*, ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay ɓaaga dɔk se, *naaŋ̃ taaɗ ɓeer nam ki eyo*. Num aan gɔɔ
*al-Masi debm bɛɛ ɔɔ dalul se, maam kic maakse ki se m'je tɛɗn aan gɔɔ naaŋ̃a.
2 Maam m'tɔnd mɛtse, 'tɛrlki saapse bin ɓo kɛn m'ɓaa gɔtse ki se, m'asen taaɗn
aan gɔɔ debm taaɗ ɓeer nam ki ey sum. Taa jee mɛtiŋ̃ge utu maakse ki se taaɗ
taar-kɔɔɓɔ ɔɔ: maam m'tɛɗ naaba se taa m'aan je ɗim ro ki aan gɔɔ jikilimgen
lee tɛɗ se. Jeegen taaɗ bin se, maam m'aɗen taaɗn m'ɓeer eyo. 3 Ɗeere, naaje
se k'jikilimge aan gɔɔ jeegen ɓaa se paac. Naɓo ɗo kɛn naaje k'ɗo se, tec aan
gɔɔ gɛn jikilimge se eyo. 4 Gaŋ nakgen naaje k'j'uɗn bɔɔrɔ se tec gɛn jikilimge
se eyo, num nakgen naaje k'j'uɗn bɔɔrɔ se, iiŋ̃o gɔtn *Raa ki. Nakgen se ɔk
tɔɔgɔ gɛn tɔɔkŋ *ɓee tɔɔgŋ kɛn jee wɔɔyge lee toomni. Jeegen ɔk saapm jig ey
se taargen naaɗe ɓaa taaɗa se, naaje k'gaasɗe. 5 Bin ɓo nakgen paacŋ̃ kɛn ɔk
tɔɔgɔ ɔɔ magal roɗe se kɛn gaas jeege ɔŋ jeel Raa ey se, naaje k'gaasɗe kici.
Jikilimge se naaje k'tɛɗɗen naaɗe tɛrlga maak-saapɗe taa tookŋ taar al-Masi.
6 Kaaɗ kɛn jaay naase 'booy 'took uunkiga taar al-Masi ute maakse paac se,
jee kɛn baate tookŋ taariŋ̃ se lɛ, naaje j'utu j'aɗen kɔnd ɗoob ki. 7 Naase aakki
nakŋ kɛn j'aakiŋ̃ ute kaama sum. Kɛn nam jaay ɗeek ɔɔ naaŋ̃ tɛɗga gɛn al-Masi
se, ŋ̃'kɔŋ jeele naaje kic ɓo gɛn al-Masige. 8 Kɛn do naabum ki se jaay, maam
m'tɔɔmga rom dɛn dɛna do tɔɔgŋ kɛn Mɛljege ɛɗumo se, maam sɔkɔŋ̃ tɔɔlum
eyo. Taa Mɛljege ɛɗumo tɔɔgɔ se, taa m'asen noogo aki ziiɗn ɓaa ute naan se,
ey num gɛn kutse eyo. 9 Ute maktubum gɛn maam m'raaŋsen se, maam m'je
tɛɗn aan gɔɔ debm kɛn je asen kɔl ɓeere maakse ki eyo. 10 Taa jee mɛtiŋ̃ge taaɗ
ɔɔ: «Kɛn Pɔl jaay raaŋ maktubge se taariŋ̃gen maak ki se, taargen deer deere
ɔɔ ɔɔŋ̃ɔ, num gaŋ kɛn naaŋ̃ jaay ɓaaɗo maakjege tu se, naaŋ̃ tɔɔgiŋ̃ lɛ gɔtɔ ɔɔ
taariŋ̃ lɛ tɔɔl sɛr eyo.» 11 Debm jaay taaɗ bin se, ŋ̃'jeele, taargen naaje k'dɔk
jaay k'raaŋɗen maakŋ maktubge tu se, kɛn naaje jaay k'ɓaaga maakse ki se,
naaje j'aŋ̃ tɛɗiŋ̃ aan gɔɔ kɛn naaje k'raaŋiŋ̃o se.

12 Ɓɛrɛ, jeegen ese se tɛɗ roɗe ɓo jee magalge, ɔɔ naaje se lɛ j'kɔŋ k'taaɗn j'ɔɔ
j'aas kaas ute naaɗe eyo! Kɛn naaɗe aak roɗe se, nam aas ute naaɗe gɔtɔ ɔɔ kɛn
naaɗe ɓaa ɓaa dɔɔjŋ̃ roɗe lɛ dɔɔj ute naaɗe maliŋ̃ge sum. Naaɗe se jee do tɛɗga
gɛn naaɗe eyo. 13 Num gaŋ naaje se j'kɔŋ tɔɔm roje j'an deel ute gɔtiŋ̃ eyo.
Num naaje se k'tɔɔm roje ute gɔtn naaŋ gur naabm kɛn Raa taaɗjeni kɛn ɔlje
bini k'j'aano gɔtse ki. 14 Kɛn naaje jaay j'iŋgo te gɔtse ki ey num, kɛse aan gɔɔ
naaje k'j'aal k'deelga naaŋ gur kɛn Raa taaɗjeni. Num naaje k'j'ɔŋki j'aal deel
te naaŋ gur se eyo, ɗeere, naaje ɓo j'aano deet deet gɔtse ki ute Labar Jigan
gɛn al-Masi se. 15 Do naabm jeege tun kuuy se, naaje se j'kɔŋ tɔɔm roje eyo, taa
naaje lɛ maakŋ naabje ki se, k'tɔɔm roje k'deel te gɔtiŋ̃ eyo. Num gaŋ naaje
j'ɔnd doje do naase ki k'je kaal maaksen do Isa al-Masi ki se 'ziiɗn ɓaa ute
naaniŋ̃a. Ute naaŋ̃ se ɓo naaje k'tɛɗn naaba ɔɔ naabje se ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃a
aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki. 16 Tɛr, naaje k'ɓaa maakŋ naaŋge tun dɔk cir
naaŋ naase se, taa gɛn ɓaa taaɗn Labar Jiga jeege tun kɛn ɓii kalaŋ booyiŋ̃ te
eyo, taa naaje se k'je tɔɔm roje do naab jeege tun kuuy eyo. 17 Gaŋ aan gɔɔ kɛn
Kitap Raa taaɗ ɔɔ: *Debm jaay je tɔɔm roŋ̃ num, ŋ̃'tɔɔm roŋ̃ do nakge tun Mɛljege
tɛɗa.** 18 Taa debm iiŋ̃ sum ɓo tɔɔm roŋ̃ se, tɔɔm roŋ̃ kɛn naaŋ̃ tɔɔm se mɛt ki
eyo; num gaŋ tɔɔm ro kɛn mɛt ki se, debm kɛn tɛɗ nakŋ kɛn tɔɔl Mɛljege tu.

* **10:17** Aak Jer 9.23.

11

*Pɔl ute jee kɛn tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe *jee kaaŋ̃ naabm Isa al-Masige*

1 Ɓɔrse maam m'je m'asen taaɗn aan gɔɔ debm dɛrlɛ naɓo do taarumge
tu se aayki kaamse aasiŋ̃ki do ki. Gɛnaamge, maam se kic ɓo aayki kaamse
'sɛrkumki. 2 Maam se m'saap do naase ki aan gɔɔ kɛn *Raa saap dose ki kɛn tec
aan gɔɔ mɛnd kɛn ni taa gaabiŋ̃ se. Ɔɔ maam m'je m'asen kɛɗn gaab ki kalaŋ ɔɔ
gaabm ese se naaŋ̃ ɓo *al-Masi. Taa naaŋ̃ se ɓo maam m'je m'asen ɓaa naaniŋ̃
ki aan gɔɔ goon mɛnd kɛn iŋg bɔɔb roŋ̃ gaabm kɛɛsiŋ̃ ki sum se. 3 Aan gɔɔ do
dɔkiŋ̃ wɔɔjɔ ɓaaɗo dɛrl Awa se, maam m'ɓeer m'ɔɔ sɔm nam asen dɛrl bin kici
ɔɔ saapse se tɛɗn jig eyo ɔɔ aki tuj ɔrmse ɔɔ aki kɔŋ dɔɔkŋ ute al-Masi ute maakŋ
kalaŋ eyo. 4 Nam kuuy ɓaaɗo taaɗsen mɛtn taar Isan kuuy tec aan gɔɔ gɛn
naaje k'taaɗsen se eyo, ɔɔ taaɗsen mɛtn taar nirl kuuy tec aan gɔɔ kɛn naaje
k'taaɗsen se eyo ɔɔ kɛn naaŋ̃ jaay ɓaaɗo taaɗsen Labar Jigan kuuy kɛn tec aan
gɔɔ gɛn naaje ey se kic ɓo, naase 'sɛrkɗeki tap.
5 Jeegen naase aakɗeki aan gɔɔ jee kaaŋ̃ naabm Isagen k'jeel jeel gɔtɗe ese
se, naaɗe se ɔŋ cirum maam eyo. 6 Ɗeere, maam m'jeel taaɗn taara jiga dɛn
eyo, naɓo jeel nakge sum se maam m'ɔkɔ. Naase kic ɓo 'jeelki maakŋ nakge
tun naaje k'tɛɗ paac se, naaje k'taaɗsesiŋ̃ga tal mɛt dɛna.
7 Kɛn maam m'taaɗseno Labar Jiga gɛn Raa se, maam m'ɔɔp rom baata ɔɔ
m'uunsen ro naase ɓo raan. Labar Jiga gɛn Raa se lɛ maam m'taaɗseno cɛrɛ.
Bin se maam m'tujiŋ̃ga la? 8 Kaaɗ kɛn maam m'tɛɗo naaba gɔtse ki se, maam
m'tooko *eglizgen kuuy ɓo ɔgumo ɔɔ naaɗe utu jiɗe taa maama. 9 Kaaɗ kɛn
maam m'iŋgo gɔtse ki jaay, naka ɓaa baatum se, maam m'tɔnd te mɛtn ɗim
gɔtse ki eyo. Naɓo gɛnaagen ɗoobm al-Masi kɛn taa naaŋ Masedoan ki se ɓo
ɓaaɗo ɛɗum nakŋ kɛn aasum kiŋguma. Kaaɗ kɛn se, maam se m'tɔnd te mɛt
ɗim gɔtse ki eyo ɔɔ ɓɔrse kic lɛ, m'tɔnd mɛtse eyo. 10 Aan gɔɔ maam m'dɔɔk ute
al-Masi se, maam m'taaɗ taar mɛt ki, do nakge tun se nam jaay am gaasn gɛn
tɔɔm rom maakŋ taa naaŋ Akayi ki se, gɔtɔ. 11 Gɛn ɗi jaay maam m'baate gɛn
kuun naka gɔtse ki se? Bin se maam m'jesen ey la? Num Raa jeele, maam se
m'jese.
12 Nakŋ maam m'tɛɗ se ɓɔrse kic ɓo m'tɛɗ aan gɔɔ naaŋ̃ ese se. Taa bin se
jee tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee kaaŋ̃ naabm al-Masige se kɔŋ tɔɔm roɗe eyo ɗeekŋ
ɔɔ naabm naaɗe se, tec aan gɔɔ gɛn naaje. 13 Jee se tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe jee
kaaŋ̃ naabm al-Masige, ɔɔ ute naabm kɛn naaɗe tɛɗ se, naaɗe aaŋ̃ jeege dala ɔɔ
naaɗe tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee kaaŋ̃ naabm al-Masige. 14 Nakŋ naaɗe tɛɗ se ajenki
kɔŋ kɔkŋ taaɗ eyo. Taa *Ɓubm sitange kic ɓo tɛɗ roŋ̃a aan gɔɔ *kɔdn Raa kɛn tɛɗ
gɔtɔ wɔɔr kɛlɛŋ se. 15 Bin num nakgen se ɔŋ̃ten 'kɔksen taaɗ eyo kɛn jee tɛɗn
naabm Bubm sitange jaay tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee tɛɗn naabm ute ɗoobiŋ̃ se. Ɓii
kɛn ɓiiɗe 'naŋ se, Raa utu aɗe dabar do nakge tun kɛn naaɗe tɛɗo se.

Pɔl taaɗ taa dubar kɛn naaŋ̃ ɔŋ maakŋ naabiŋ̃ ki

16 M'aŋ̃ taaɗn ɗɔɔl daala, nam ɔŋ̃ten kaakum aan gɔɔ debm dɛrlɛ. Kɛn
naase jaay 'saap ɔɔki maam debm dɛrlɛ kic, num 'tookki aan gɔɔ kɛn naase
'saapiŋ̃ki se, bin se ɔŋ̃umki maam kic m'tɔɔm rom cɔkɔ. 17 Taar maam m'je
m'aŋ̃ taaɗ se Mɛljege ɓo undum kul eyo, naɓo kɛn maam jaay m'tɔɔm rom
se, maam se m'taaɗn aan gɔɔ debm dɛrlɛ. 18 Aan gɔɔ jeege dɛna lee tɔɔm
roɗe gɛn nakgen do *duni ki sum se, maam kic ɓo m'tɔɔm roma. 19 Kalɛ,
naasen jee jeel-taarge, jee dɛrlge se kic ɓo, naase 'sɛrkɗeki ute maak-raapo.
20 Kɛn jeege tɛɗsen ɓulu, aaŋ̃sen dala, ɔs jise, kujunse, naaɗe tɛɗ roɗe magal
cirse naase ɔɔ naaɗe tɔndse mɛtn bise ki kic ɓo, naase se aasiŋ̃ki. 21 Taar
m'taaɗiŋ̃ se sɔkɔŋ̃ kic ɓo tɔɔluma taa naaje se j'ɔk tɔɔg eyo gɛn tɛɗn aan gɔɔ

gɛn naaɗe se. Num gaŋ kɛn deba jaay ɔk nakŋ kɛn naaɲ an tɔɔm roɲ ro ki se, maam kic mˈɔk nakŋ kɛn mˈan tɔɔm rom ro ki kici. Kɛse maam taaɗ aan gɔɔ debm dɛrlɛ ɓo taaɗa. 22 Kɛn naaɗe ɓo *Ɛbrege lɛ, maam kic mˈkɔɗ Ɛbre. Kɛn naaɗe ɓo gaan *Israɛlge lɛ, maam kic mˈkɔɗ Israɛl. Kɛn naaɗe ɓo mɛtjil *Abraam lɛ, maam kic mɛtjiliɲa. 23 Kɛn naaɗe ɓo ɔɔ naaɗe jee tɛɗn naabm al-Masige se lɛ, maam se mˈcirɗe naaɗe se. (Gɔtn se maam mˈtaaɗ aan gɔɔ debm dɛrlɛ ɓo taaɗa.) Maam mˈtɛɗo naaba mˈɔɔr naŋ tak tak, kˈtɔkumoga daŋgay ki mɛt dɛna, kˈtɔndumoga ute mɛɛjɛ dɛn aak eyo, mɛt dɛna ɔɔp cɔkɔ sum ɓo ey num jˈamo tɔɔlɔ. 24 Mɛtn mii se, magal Yaudge ɔkumoga tak ɓo tɔnd ɗɔɔlum ute mɛɛjɛ mɛt sik-mɔtɔ-kaar-jɛrnaŋ*. 25 Mɛtn mɔtɔ jˈɔk kˈtɔndumo ute sirɗi, jɛ-kalaŋ kˈtundumo ute koa je jˈam tɔɔlɔ, mɛtn mɔtɔ markaba tɛrɛcɛ ɔɔ maam mˈɔɔpo maakŋ maane ki, jɛ-kalaŋ se mˈtooɗo ɔɔ mˈlɛko maakŋ baar ki. 26 Maam mˈleeɗoga mɛrtɛ mɛt dɛna, mˈnirlum teece gɛn gaaŋ oolge se, jee ɓoogge teecumo nirluma, taasum Yaudge teecumo nirluma ɔɔ jee kɛn Yaudge ey kic ɓo teecumo nirluma, maakŋ gɛgɛrge tu se ɓeer tɛɗumoga, do kɔɗ-ɓaarge tu se ɓeer tɛɗumoga, do baar ki ɓeer tɛɗumoga ɔɔ jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jeegen ɗoobm *al-Masi ki se kic ɓo, teecumo nirluma. 27 Maam mˈdabar mˈtɛɗn naaba mˈɔɔr naŋ tak tak mɛt dɛna, bi kaamum kic mˈtooɗ eyo. Gɔtn mɛtiŋge se ɓo tɔɔlumo ɔɔ maane kic ɓo tɔɔlumo, mɛt dɛna mˈɔs ɗim eyo, kuulu ɔɔŋuma ɔɔ kala kic ɓo aasum eyo. 28 Dubargen kuuy kic ɓo utu, naɓo mˈkɔŋ taaɗ ey sum. Daayum maam se mˈsaap dɛna do *eglizge tu paac. 29 Kɛn nam jaay ɔk tɔɔg ey se, mˈaakiɲ se tɛɗum ɔɔŋɔ aan gɔɔ maam kic ɓo tɔɔgum gɔtɔ. Ɔɔ kɛn nam jaay tɛɗga gɛnaaɲ oocga maakŋ *kusiɲ ki se, mˈaakiɲ se tɛɗum ɔɔŋ aak eyo. 30 Maam se mˈje tɔɔm rom eyo num kɛn naase ˈjeki maam mˈtɔɔm rom tak kic num, mˈtɔɔm rom do tɔɔgum kɛn baat se. 31 Raa kɛn Bubm Mɛljege Isa, naaɲ kɛn jeege lee tɔɔmiɲ gɛn daayum daayum se, jeele maam se taaɗ taar-kɔɔɓ eyo. 32 Do dɔkiɲ kɛn maam mˈiŋgo maakŋ gɛgɛr kɛn Damas ki se, gaar taa naaŋ gɔtn ese roɲ Aretas, magal kɛn naaɲ ɔndiɲ maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, tɔnd jeege taa-ɗoobge tu taa am kɔkɔ. 33 Gaŋ naaɗe uun ɔlumo maakŋ baar ki ɔɔ uun bɔɔyumo naagŋ durdur ki ute taa pɛnɛtɛr ɔɔ gɔtn se, maam mˈaaɲ mˈɔtɔ.

12

Nakŋ kɛn Mɛljege teec naan Pɔl ki ɔɔ taaɗiɲ mɛtiɲa

1 Maam mˈje tɔɔm rom eyo naɓo naase ɔlumki mˈtɔɔm rom tak. Naɓo mˈaakiɲ se tɔɔl sɛr eyo. Ɓɔrse maam mˈje mˈtaaɗn ute nakgen Mɛljege teeco naanum ki jaay taaɗumo mɛtiɲ se. 2 Maam mˈjeele gaaba kalaŋ debm *al-Masi se, ɓɔrse ɔkga ɓaara sik-kaar-sɔɔ, ɔɔ gaabm se *Raa uun ɓaansiɲ maakŋ raa kɛn raan cir paac paac, jaay ɓo ɔk tɛrlo. (Kɛn naaɲ ook ɓaa raan se kɛn utu roɲa lɔ ute roɲ eyo, maam mˈjeel eyo, kɛse Raa ɓo jeele). 3-4 Mˈjeele, gaabm se Raa uun ɓaansiŋga gɔtn naaɲ ki mala (naɓo kɛn naaɲ ook ɓaa raan se utu roɲa lɔ ute roɲ eyo, maam mˈjeel eyo, kɛse Raa ɓo jeele) ɔɔ kɛn naaɲ jaay aan gɔtn naane se, naaɲ booy taargen deel do kɛn debkilimi aɲ kɔŋ kaasn taaɗ eyo ɔɔ Raa undiɲ te kulu gɛn taaɗn naaɲ se ey kici. 5 Ey num gɛn debm bin se, maam mˈkɔŋ tɔɔm roma, naɓo gɛn maam maliɲ se, mˈtɔɔm rom do tɔɔgum kɛn baat se sum. 6 Kɛn maam jaay mˈje tɔɔm rom kic ɓo, maam mˈkɔŋ tɛɗn debm dɛrl eyo, taa taargen maam mˈtaaɗ se, taar mɛt ki. Naɓo maam se mˈje tɔɔm rom eyo taa sɔm jeege am kaakum aan gɔɔ debm kˈjeel jeel gɔtiɲa ɔɔ am kɔkŋ maam ɓo ɔɔŋ cir taar kɛn naaɗe booyo teeco taarum ki ute nakgen

* **11:24** Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se deba jaay tujga num, jˈɔŋte tɔndiŋ ute mɛɛjɛ cir ji si-sɔɔ.

naaɗe aakum maam m'tɛɗo se. 7 Taa nakgen Mɛljege teeco naanum ki jaay
taaɗum mɛtiŋ̃ se, m'aakɗen se deel doa. Taa m'kɔŋ tɔɔm rom do nakge tun
maam m'aakɗeno ey se, Mɛljege ɔŋ̃o nakŋ aan gɔɔ kɔrɔndɔ* maakŋ rom ki,
ɔɔ nakŋ aan gɔɔ kɔrɔndɔ se *Bubm sitange ɓo ɔlo kɔɗiŋ̃ taa am dabara ɔɔ am
gaasn m'kɔŋ tɔɔm rom eyo.
8 Mɛt mɔtɔ maam m'eem nɔɔ mɛtn Mɛljege tu m'ɔɔ nakŋ se ŋ̃'ɔɔɗumsiŋ̃ naatn
rom ki. 9 Num gaŋ naaŋ̃ tɛrlum ɔɔ: «Bɛɛ maam m'tɛɗi se ɓo, aasiga sum. Taa
kaaɗ kɛn naai 'tɔɔgi baat se ɓo, maam m'taaɗn tɔɔgum ute maraadiŋ̃ doi ki.»
Bin ɓo maam se m'tɔɔm roma do tɔɔgum kɛn baat se, taa al-Masi se taaɗn
tɔɔgiŋ̃ dom ki. 10 Taa naaŋ̃ se ɓo do tɔɔgum kɛn baat se, kɛn k'naajuma, nakgen
ɔɔŋ̃ kɛn aan dom ki, kɛn k'dabaruma, kɛn k'lee k'teecum nirluma, kɛn nakgen
se jaay aan dom ki se, maam maakum raapo taa al-Masi se; taa kaaɗ kɛn
maam tɔɔgum baat se jaay ɓo, maam m'ɔŋ tɔɔgɔ.

Pɔl saap do jee Kɔrint ki

11 Maam m'taaɗseno aan gɔɔ debm dɛrlɛ se, ɔɔ naaŋ̃ se naase ɓo ɔlumki
taa tɔɔgɔ. Ey num naase ɓo jee kɛn amkiro magala. Kɛn naaɗe jaay taaɗ ɔɔ
maam se m'tɔɔl sɛr eyo kic ɓo, naaɗen jee kɛn aak roɗe aan gɔɔ *jee kaaŋ̃
naabm Isagen k'jeel jeel gɔtɗe se, ɔŋ cirum eyo. 12 Kɛn maam jaay m'iŋgo gɔtse
ki se, naase ɔŋumki maam se m'debm maakum deere, ɔɔ m'aasiŋ̃ do nakge
tun paacŋ̃ aan dom ki. Ɔɔ ute tɔɔgŋ Raa se, maam m'tɛɗoga nakŋ-kɔɔɓge ute
nakgen deel doa. Ute nakgen maam m'tɛɗ se ɓo kɛn taaɗsen ɔɔ maam se, debm
kaaŋ̃ naabm *al-Masi. 13 Anum nakgen kɛn maam m'tɛɗo *eglizge tun kuuy
se, gɔtn naase ki kic ɓo maam m'tɛɗiŋ̃oga. Nakgen kɛn maam m'tɛɗiŋ̃o te gɔtn
naase ki ey se, maam m'tɔnd te mɛtn ɗim gɔtse ki ey sum. Bin se m'tɛɗsenga
*kusiŋ̃ la? Kɛn tɛɗsega kic num, 'tɛɗumki kaldɛ gɛn kɛn maam m'tɔnd mɛtn
ɗim gɔtse ki ey se! 14 'Booyki m'asen taaɗa: tɛr daala ɓɔrse maam m'ɗaapga
roma gɛn ɓaa gɔtse ki gɛn k-mɔtɔge, ɔɔ m'ɓaa gɔtse kic ɓo maam m'je ɗimse
eyo, num maam se m'je naase maliŋ̃ge ey num m'je ɗimse eyo. Taa bubge ɓo
tus naka gɛnɗege tu ey num gaange ɓo, tus naka bubɗege tu eyo. 15 Maam se
kɛn m'ut jim paac taa naase kic num, maakum raapo. Deere, maam se m'je
kutn jim sum eyo, naɓo rom paac kic ɓo m'aŋ̃ kɛɗiŋ̃ taa naase. Anum kɛn
maam jaay m'jese dɛn bin se, naase kic amki kɔŋ je baatn ne? 16 Naase 'jeelki
maam se m'tɔnd te mɛtn ɗim gɔtse ki eyo. Naɓo jeegen mɛtiŋ̃ge maakse ki
se taaɗ ɔɔ maam se nakum mɛtɛkɛ ɔɔ maam m'aaŋ̃seno kaaŋ̃ ɓo dala ey num
maam m'ɔŋga ɗim gɔtse ki. 17 Maakŋ jeege tun maam m'ɔlɗen gɔtse ki se, deb
kalaŋ maakɗe ki se ɔsga jise la? 18 Maam m'ɗaar mɛtn Tit ki cirr ɔɔ m'ɔl gɛnaa
kuuy kɛn maam m'taaɗseno taariŋ̃ se ute naaŋ̃a. Kɛn Tit jaay iŋgo gɔtse ki se
ɔsoga jise la? Lɔ maam m'ute Tit se naabm kɛn naaje k'tɛɗo se ɔɔ saapje se tec
naap ey la?
19 Taargen naaje k'raaŋseno maakŋ maktub kɛn ese se, naase 'saap ɔɔki
kaaɗn naane naaje k'je ɗaapm taarje ɓo naanse ki sum. Bin eyo! Naaje se
k'taaɗsen naan Raa ki aan gɔɔ kɛn al-Masi jen ro ki ɔɔ 'jeelki, jee maak-jejege,
taargen naaje k'taaɗsen se, taa asen noogo aki ziiɗn ɓaa ute naanse ɗoobm
al-Masi ki. 20 Anum kɛn ɔlum maam m'ɓeer se m'ɔɔ kaaɗn kɛn jaay maam
m'ɓaa gɔtse ki se, m'asen kɔŋ aan gɔɔ kɛn maam m'jen ro ki eyo ɔɔ naase kic
lɛ amki kaakse amki kɔŋum aan gɔɔ kɛn naase 'jenki ro ki ey kici. Maam m'je
se m'asen kɔŋ naase 'tɛɗki tɛɗ dɛkɛŋ̃ɛ ute naap eyo, 'tɛɗki tɛɗ maak-kilimi ro
naapge tu eyo, 'tɛɗki tɛɗ taa mooyo ute naap eyo, 'niki ni ro naapge tu eyo,
ɔɔɗki kɔɔɗ naap eyo, 'taaɗki taaɗ taar iŋg kusu ro naapge tu eyo, 'magalki

* **12:7** Nakŋ aan gɔɔ kɔrɔndɔ ara se taaɗ ute kɔɔŋ̃ kɛn dabariŋ̃ maakŋ roŋ̃ ki.

magal rosege eyo ɔɔ ɛcki kɛc naap eyo. 21 Maam m'ɓeer m'ɔɔ sɔm ɓii kɛn maam
m'tɛrl gɔtse ki kuuy daal se, Raam am kɔlum sɔkɔn̰ɔ am tɔɔl naanse ki. Maam
m'ɓeer m'ɔɔ sɔm, kɛn m'kaan gɔtse ki se, m'kɔŋ jee kusin̰ge dɛna kɛn tɛrl te
maakɗe do Raa ki eyo. Kaaɗn naane, naaɗe utu iŋg tɛɗ nakŋ tuj debkilimi
naan Raa ki ɔɔ lee ɛɛs naapa rɛn̰ rɛn̰ ɔɔ tɛɗ nakgen jig eyo kɛn maakɗe jen ro
ki. Taa naaɗe se ɓo kɛn am kɔlum maam m'utu m'ɓaa keeme.

13

Dɛjn̰ Pɔl kaam mɔɔtn

1 Maam m'je ɓaa gɔtse ki ɔɔ kɛn ara se tɛɗn gɛn k-mɔtɔge. Aan gɔɔ kɛn
Kitap taaɗni: *«Gɛn kaakŋ mɛtn taargen daanse ki se, ɔn̰ jeege ɗio ey lɛ mɔtɔ 'tɛɗn
saaɗge.*»* 2 Kɛn maam m'iŋgo gɛn k-dige gɔtse ki se, jee kɛn tɛɗo *kusin̰ deete
ute kɛngen kuuy se, maam m'taaɗɗenoga taaɗa. Anum ɓɔrse maam d̰ɔk ute
naase se kic ɓo, maam m'taaɗɗen daala m'ɔɔ: «Ɓii kɛn maam m'ɓaa gɔtse ki
se maam m'aɗe kɔn̰ eyo.» 3 Ute ɗoobm maam se, maa naase je aki jeele, kɛse
aan gɔɔ *al-Masi mala ɓo taaɗa. 'Jeelki, daanse ki se, al-Masi se tɔɔgin̰ baat
eyo, num naan̰ se tɛɗ naaba ute tɔɔgin̰a. 4 Ɗeere, Isa al-Masi se ɔn̰ ron̰ k'tup
k'tɔɔlin̰ ro kaag ki aan gɔɔ debkilim kɛn tɔɔgin̰ gɔtɔ se. Num ute tɔɔgŋ *R̰aa se,
naan̰ d̰uroga daan yoge tu ɔɔ ɓɔrse naan̰ utu iŋg zɛɛrɛ. Anum naaje kic num
k'dɔɔkga ute naan̰a. Kɛn k'j'aakje se, naaje kic num aan gɔɔ jee tɔɔgɗe baata
naɓo naaje j'asesin̰ taaɗa, naaje se j'iŋg k'dɔɔk ute al-Masi se ute tɔɔgŋ Raa.
5 Naase aakki rose jiga ɔɔ tɔndki mɛtn rose jaayo, kɛn naase ɓo aalkiga
maakse do al-Masi ki ɗeer num, naase kic ɓo aki jeele. 'Jeelki ey la kɛn Isa
al-Masi jaay utu maakse ki se? Kɛn naase jaay aak ɔkki te mɛtn rose jig ey
num, ɓɛrɛ, naase 'took aalki te maakse do Isa ki eyo. 6 Maam m'saapm m'ɔɔ
naase utu aki 'jeele ɔɔ naaje lɛ k'taaɗsesin̰ga nakŋ kɛn naase anjenki kaakŋ
jeel ro ki se. 7 Naaje k'tɔnd mɛtn Raa se k'je aki kɔɔɗn dose ro kusin̰ ki. Naaje
se kɛn jeege ɓo aakje aan gɔɔ jee kɛn taaɗ taar mɛt ki ey kic num, naaje k'je
j'asen kaakŋ naase aki tɛɗn nakŋ bɛɛ. 8 Taa naaje se j'an̰ kɔŋ kaasn gɛn tɛɗn
nakŋ kɛn ɓaa kalaŋ ute taar mɛt ki ey se, num naaje se j'ɔk tɔɔgɔ gɛn taaɗn taar
mɛt ki sum. 9 Kaaɗ kɛn jaay naase 'tɔɔgki, ɔɔ naaje tɔɔgje baat se, kɛse naaje
maakje raapo. Kɛse ɓo ɔlje naaje k'tɔnd mɛtn Raa, taa asen tɛrl ɗaapm rose
gɛn kaal maaksen do naan̰ ki. 10 Taa naan̰ se ɓo kɛn maam m'dɔk ute naase
kic num, m'raaŋsen maktubm se taa ɓii kɛn maam m'aanga gɔtse ki se, ute
tɔɔgŋ kɛn Mɛljege ɛɗum se, m'asen tɛɗn ɔɔn̰ ey sum. Taa tɔɔgŋ naan̰ ɛɗumsin̰
se, gɛn kutn jeege eyo, num gaŋ gɛn noogŋ jeege 'ziiɗn ɓaa ute naanɗe.

Pɔl taaɗ naŋ taarin̰a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ

11 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, ɓɔrse do taar tɔɔlin̰ ki se, m'je m'asen
taaɗn m'ɔɔ: iŋgki ute maak-raapo, 'tɛɗki bɛɛ 'ɓaaki ute naanse, ɛɗki kaay
kaama naapge tu, ɔkki taarse kalaŋ ɔɔ iŋgki ute lapia. Ɔɔ Raa debm je jeege
ɔɔ ɛɗɗen lapia se, 'kiŋg ute naase. 12 Kɛn 'ɓaaki ɓaa tɛɗn tɔɔsɛ se, 'baam 'tɔkki
naapa ɔɔ aayki ciil naapge†. Jee Raagen ɗoobm al-Masi kɛn gɔtn ara paac se,
kic ɓo tɛɗsen tɔɔsɛ. 13 Ɔn̰ bɛɛ gɛn Mɛljege Isa al-Masi, maakje gɛn Raa ɔɔ tum
kɛn *Nirl Salal lee tum jeege se, 'tɛɗn ute naase.

---

* **13:1** Aak Dt 19.15. † **13:12** Jeegen Pɔl raaŋɗen se, kɛn naaɗe ɓaa ɓaa tɛɗn tɔɔsɛ naapge tu se, baam
tɔk naapa ɔɔ aay ciil naapge.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ jee eglizge tun taa naaŋ Galat ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ eglizn Galat ki

Maktubm kɛn Pɔl ɔl jeege tun Galat ki se, kɛse naaŋ raaŋiŋ jee al-Masige tun taa naaŋ Galat ki ɔɔ taa naaŋ Galat se naaŋ maakŋ taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse, ɔɔ naaŋ se kaam kaam kooko. Maakŋ lee mɛrtiŋ kɛn gɛn k-dige tu ɔɔ kɛn gɛn k-mɔtɔge tu se ɓo, Pɔl tɛɗo naaba jaay tɔndo eglizgen mɛtiŋge se. Num gaŋ gɔtn mɛtiŋ ki se, jee kuuy ɓaaɗo taaɗɗen taar kuuyu. Aan gɔɔ dɛn eglizge se, eglizn gɛn taa naaŋ Galat kic ɓo ɔk Yaudgen aalga kaal maakɗe do Isa ki ɔɔ ute jee uuno ɗoobm raagen kuuy kici. Ɔɔ Yaudge se naaɗe iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Kɛse ɓo kɛn lee gaasɗe gɛn kɔsn ute jee uun ɗoobm raagen kuuyu ɔɔ ute jee kɛn tɔj te pɔnd ey se. Jee kɛn taarɗe ɓaa ute Pɔl ey se, saap ɔɔ jee al-Masige paac se, k'j'iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ram jaay ɓo k'kaal maakɗe do Isa al-Masi ki. Num gaŋ taar naaɗe se tec ute gɛn Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se eyo. Taa naaŋ se ɓo Pɔl raaŋ jee al-Masige tun Galat ki taa aɗen kɔnd ɗoob ki.

*Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ *eglizge tun taa naaŋ Galat ki*
(Rm 1.1-7)

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo m'raaŋseni, maam kɛn *debm kaaŋ naabm Isa
al-Masi ey num nam ɓo bɛɛr ɔɔɗum eyo ɔɔ debkilimi ɓo ɔlumo eyo; num Isa
*al-Masi mala ute *Raa Bubu kɛn duriŋo daan yoge tu, naaɗe se ɓo kɛn ɔlumo.
2 Maam ute gɛnaagen gɔtn ara, k'tɛɗsen tɔɔsɛ naase jee eglizge tun taa naaŋ
Galat ki. 3 Ɔŋ Raa Bubjege te Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn
lapia. 4 Isa al-Masi se ɛɗ roŋ *sɛrkɛ taa *kusiŋjege taa ajeki kɔɔɗn dojege
maakŋ nakge tun jig eyo do *duni ki ara. Naaŋ tɛɗiŋ se aan gɔɔ Raa Bubjege
maakiŋ jen ro ki. 5 Bin se Raa se daayum *k'nookiŋki. *Amin.

Labar Jiga kalaŋ tak
(Gal 3.1-5, 4.9-20, 5.1-12)

6 Kɛn maam booy labarse se taar se ɔkum taaɗ eyo! Raa kɛn daŋseno ute bɛɛ
*al-Masi kɛn tɛɗseno ɔɔ gaŋ yɔkɔɗ bin sum ɓo, naase 'rɛsŋki ute Labar Jigan
gɛn Isa al-Masi se naatn ɔɔ 'tɛrlkiga naaga Raa ki ɔɔ uunkiga labar jigan kuuy,
7 m'aakiŋ se aan gɔɔ Labar Jigan kuuy utu. Num labar jigan kuuy se ɓɛrɛ,
gɔtɔ. Naɓo jee kuuy maakse ki se je an tujŋ ute Labar Jigan gɛn al-Masi se.
8 Num kɛn nam kuuy jaay ɓaaɗo taaɗsen labar jigan kuuy kɛn tec gɔɔ kɛn
maam taaɗsesiŋ ey se, kɛn tɛɗn naaje, ey lɛ *kɔɗn Raa bɔɔy raan kic ɓo, Raa
aŋ naamiŋa! 9 Naaje k'taaɗsenoga, tɛr ɓɔrse m'asesiŋ taaɗn ɗɔɔl daala, nam
kuuy jaay ɓaaɗo taaɗsenga labar jigan kɛn tec aan gɔɔ kɛn naase 'booyiŋkiro
ey se, nam bin se, ɔŋ Raa aŋ naamiŋa!
10 Anum ɓɔrse m'raaŋsen bin se, m'je jikilimge ɓo am tɔɔm lɔɓu Raa lɛ?
Maam m'je jikilimge ɓo am tɔɔm eyo. Kɛn m'je jikilimge ɓo am tɔɔm num,
maam kɔŋ tɛɗn debm tɛɗn naabm al-Masi eyo.

Labar Jiga kɛn Pɔl lee taaɗjeege tu
(NJKN 22.3-16, 26.9-20, 9.1-20,23,30)

11 'Booyki gɛnaamge m'asen taaɗa: Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi maam
taaɗseno se taar se iiŋo gɔtn debkilim ki eyo. 12 Taa taar se, maam booyiŋo

gɔtn debkilim ki eyo, ɔɔ nam ɓo dooyum eyo, num gaŋ Isa al-Masi mala ɓo teec naanum ki ɔɔ taaɗumo mɛtiŋa.
13 Naase mala 'jeelki kiŋgum do dɔkiŋ se paac, kɛn maam lee do ɗoobm
Yaudge tu se. Kaaɗ kɛn se, maam lee m'dabaro dɛna *eglizn gɛn Raa, ɔɔ
m'je ɗoobm m'aɗeno kutu. 14 Maakŋ mɛtjilum ki, ute parumgen k'lee ɗoobm
Yaudge tu se, maam ɓo debm kɛn m'ɔkiŋ ɔɔŋ dɛna m'cir jee mɛtiŋge. Taa do
ɗoobm bubjege tu se maam ɓo debm m'iŋg dɔɔk maakum ro ki. 15 Raa kɛn
bɛɛr ɔɔɗumo maakŋ koyum ki se, daŋumo ute bɛɛŋa taa m'aŋ jeeliŋa, ɔɔ gaŋ
kaaɗn Raa jen ro ki jaay aan se, 16 ɔɔ tɛr taaɗum m'jeelga Gooniŋa taa m'aŋ
taaɗiŋ jeege tun Yaudge eyo. Naaŋ kɛn se naar maam m'ɓaa m'tɔnd te mɛtn
nam gam ey sum. 17 Gaŋ kaaɗ kɛn se maam m'ɓaa m'aano te Jeruzalɛm ki eyo
gɛn kaakŋ *jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen aalo maakɗege deet do maam ki
se; num gaŋ maam gaaŋ m'ɓaa taa naaŋ Suge tu ɔɔ m'ɔk m'tɛrl ɓaaɗo maakŋ
gɛgɛr kɛn Damas ki.
18 M'tɛɗ ɓaara mɔtɔ jaay ɓaa Jeruzalɛm ki, taa k'ɓaa jeel naapa ute Piɛr. Gɔtn
se maam m'iŋgo ɓii sik-kaar-mii ute naaŋ tɛlɛ. 19 Gɔtn se maam m'aako Jak
kaliŋ ki gɛnaa Mɛljege Isa al-Masi, ey num m'ɓaa m'aak te *debm kaaŋ naabm
Isa al-Masi gam kuuy ey sum. 20 Raa jeele taar maam m'raaŋsesiŋ se, taar mɛt
ki.
21 Tɛr maam m'iiŋ m'ɓaa taa naaŋ Siri te gɛn Silisi. 22 Naɓo eglizgen taa
naaŋ Jude ki kɛn gɛn al-Masi se aakum te ɓii kalaŋ eyo. 23 Naaɗe booy booy
sum ɓo ɔɔ debm lee dabarjekiro do dɔkiŋ se, ɓɔrse aalga maakiŋ do Isa ki ɔɔ
baagga taaɗn taar Isa al-Masi jiga se jeege tu; ey num taar se ɓo kɛn do dɔkiŋ
naaŋ je aŋ tuj se. 24 Kɛn naaɗe jaay booyo taar maam se, naaɗe tɔɔm Raa taa
maama.

2

*Pɔl ute *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige kuuy (NJKN 15.1-29)*

1 Tɛr kɛn tɛɗ ɓaara sik-kaar-sɔɔ jaay aas se, maam te Barnabas ɔɔ m'ɔk Tit
kici k'tɛrl k'ɓaa Jeruzalɛm ki tɛlɛ. 2 Kɛn ɔlum ɓaa se, taa *Raa ɓo teec naanum
ki ɔɔ taaɗum ɔɔ m'ɓaao. Kɛn j'aan se, maam te magalge se, j'iik k'tɔɔk cɛɛs ki
gɔtn se, maam taaɗɗen Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn maam lee taaɗ jeege
tun Yaudge ey se, taa maam m'je naabum m'tɛɗ tɛɗ se 'kutn cɛr eyo. 3 Debum
Tit se naaŋ kɔɗ Grɛk*, gaŋ te naaŋ se kic ɓo naaɗe tɛɗiŋ te taa tɔɔg eyo taa
*kɔjŋ pɔndɔ. 4 Jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki
se ɓo, ɓaaɗoga maakjege tu. Naaɗe ɗeek ɔɔ bɛɛki num j'aŋ kɔjŋ pɔndɔ. Jee
se gooŋ ɛndo maakjege tu se je kaakŋ ɔɔ ɗi jaay naajege j'ɔŋki ɗojege te Isa
al-Masi. Taa naaɗe je ajeki tɛɗn ɓulu daala do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki.
5 Jee se naaje j'ɔŋɗe te ɗoob eyo ɔɔ taarɗe lɛ k'took te eyo. Taa naaje k'je Labar
Jigan gɛn Isa al-Masi kɛn mɛt ki se, naaɗe aŋ kɔŋ tuj eyo, num ɔŋiŋki 'kiŋg
maakse ki gɔtiŋ ki. 6 Jee kɛn j'aakɗe j'ɔɔ jee magal se, magal naaɗe se maam
m'an ɗim eyo: taa naan Raa ki se jeege paac aas kaasa. Jee se maam taaɗɗen
Labar Jigan gɛn Isa al-Masi kɛn maam lee taaɗ jeege tu se. Num naaɗe se ɔŋ
taaɗum te taar ɗim kuuy ey sum. 7 Gaŋ naaɗe jeelga Raa se ɛɗumga taariŋ
aan gɔɔ kɛn ɛɗo Piɛr ki se kici. Maam ki naaŋ taaɗum ɔɔ m'ɓaa taaɗn Labar
Jiga jeege tun Yaudge eyo, aan gɔɔ Piɛr ɓaa taaɗ Labar Jiga, Yaudge tu se. 8 Taa
Raa kɛn ɔl Piɛr tɛɗ *debm kaaŋ naabm Isa al-Masi, gɛn ɓaa taaɗ Taariŋ Jiga
Yaudge tu se, naaŋ ɓo debm ɔlum maam kici, m'tɛɗga debm kaaŋ naabm Isa
al-Masi, gɛn ɓaa taaɗn Taariŋ Jiga se jeege tun Yaudge eyo. 9 Gɔtn se Jak, Piɛr,

* **2:3** Grɛkge se naaɗe tɔj pɔnd eyo.

Jan, kɛn jee Raage jeelɗe aan gɔɔ jee magalɗege se, naaɗe se kic ɓo jeele Raa se ɛɗumga naabiŋ̃ jim ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe ɔl jiɗe tɔk jije maam te Barnabas. Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ taarje tum tɛɗga kalaŋ. Gɔtn se naaje j'iiŋ̃ k'ɓaa taaɗn Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo ɔɔ naaɗe lɛ, ɓaa taaɗ Yaudge tu.
10 Naaɗe taaɗjen naka kalaŋ sum ɓo gɛn tɛɗa. Naaɗe ɗeekjen ɔɔ k'saapm do jee daayge tun Jeruzalɛm ki. Kɛse ɓo nakŋ kɛn maam m'ɔŋ dirigiŋ̃ te eyo.

Pɔl mooy Piɛr

11 Bii kalaŋ se, Piɛr ɓaaɗo kaakŋ jee Antiɔs ki; ɓii se maam taaɗiŋ̃siŋ̃ tal naan jeege tu, taa nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se jig eyo. 12 Ey num Piɛr se lee tɔs tɔs te gɛnaagen ɗoobm *al-Masi kɛn Yaudge eyo. Num gaŋ Yaudgen iiŋo gɔtn Jak ki jaay aan se, Piɛr aakɗe se iik tɔɔk cɛɛs ki, baate kɔsn te naaɗe taa naaŋ̃ ɓeer ɓeer jeege tun se. 13 Yaudgen mɛtiŋ̃ge kɛn ɗoobm al-Masi ki se kic ɓo tɛɗ maakɗege di di aan gɔɔ Piɛr se, ɔɔ ɔl Barnabas kic ɓo tɛɗ aan gɔɔ naaɗe. 14 Kɛn maam m'aakɗe jaay naaɗe lee ute kɛn mɛt ki eyo do Labar kɛn Jiga se, maam taaɗ Piɛr ki naan jeege tu paac m'ɔɔ: naai kɛn kɔɗ Yaud jaay iŋg aan gɔɔ jee Yaudge ey se. Gɛn ɗi jaay naai 'taaɗ jeege tun Yaudge eyo ɔɔ tɛɗn aan gɔɔ Yaudge se?

*Jeege se aalga maakɗe do *al-Masi ki jaay ɓo kɔŋ kaaja*

15 Naaje se k'mɛtjil Yaudge, anum naaje se k'tec aan gɔɔ mɛtjil jeegen Yaudge eyo kɛn jee *kusiŋ̃ge se. 16 Kɛn bin num naaje k'jeelki, debm kɛn Raa aakiŋ̃ bɛɛ naaniŋ̃ ki se debm kɛn aal maakiŋ̃ do nakge tun Isa al-Masi tɛɗo se, ey num debm kɛn iŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo naaje k'j'aalki maakjege do nakge tun al-Masi tɛɗo se kici, taa Raa ajeki kaakŋ kaamiŋ̃ ki se aan gɔɔ jee aak bɛɛ. Num kɛn ajeki tɛɗn j'aki kaakŋ bɛɛ naan Raa ki se Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki eyo, ey num te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se nam jaay 'tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se gɔtɔ. 17 Kɛn naaje Yaudge kic ɓo kɛn k'je j'aki tɛɗ jee aak bɛɛ naan Raa ki se, j'aki kaal maakje do al-Masi ki jaayo. Kɛn k'tɛɗki bin se naaje k'teckiga aan gɔɔ jee kusiŋ̃gen iŋg ɓaa se paac se. Kɛn bin num al-Masi se ɔljekiga maakŋ kusiŋ̃ ki la? Anum gɔtɔ. 18 Bin eyo kɛn maam jaay m'ɔk tɛrl gɛn kiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kɛn maam rɛsiŋ̃oga rɛs se num, kɛse maam mala ɓo m'ɔŋ̃ bɔɔrɔ ooc dom ki. 19 Gɛn kiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, maam se aan gɔɔ debm ooyga kooyo. Nakgen se jaay paac aan se taa maam m'kiŋg gɛn Raa. Taa do dɔkiŋ̃ k'tɔɔl Isa al-Masi ro kaag ki se, maam se aan gɔɔ m'ooyga kooy† ute naaŋ̃a. 20 Taa naaŋ̃ se kɛn maam m'iŋg se, Isa al-Masi ɓo iŋg maakum ki. Kɛn ɓɔrse kiŋgum do naaŋ ki se, maam m'aal maakum do Goon Raa kɛn jema, ɔɔ ɔŋ̃ roŋ̃ ooy taa maama.
21 Bɛɛ Raa se maam m'aŋ̃ kɔŋ tɛɗn nakŋ cɛr eyo; taa maam se m'kɔŋ tɛrl gɛn kiŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ey sum. Kɛn debm jaay je tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se num, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ kooy al-Masi se, nakŋ cɛrɛ.

3

*Jeegen uun *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute jeegen aal maakɗe do Isa *al-Masi ki*

(Rm 4, 8.14-17)

1 Naase jee taa naaŋ Galat ki, naase se jee dɛrlge, naŋa jaay bisen dose se? Ey num taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se k'taaɗ k'tɔɔksenga mɛtiŋ̃ pak pak.
2 Naka kalaŋ tak sum ɓo maam m'je tɔnd mɛtse: 'taaɗumki tu mɛtiŋ̃a *Nirl Raa kɛn *Raa ɛɗsen se, taa naase iŋgki do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɓo ɔŋiŋ̃ki lɔɓu Raa ɛɗsesiŋ̃ se taa naase 'booykiga Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se ɔɔ

† **2:19** Kooy ese se kooy ɗeer eyo num je ɗeekŋ ɔɔ debm gaaŋga gɛn tɛɗn Ko Taar Raa Yaudge se.

aalkiga maakse do ki se lɛ? 3 Kɛn ɔlse 'dɛrlki bin se tap ɓo ne ɗi? Naase uunkiro
mɛtiŋ te tɔɔgŋ gɛn Nirl Raa, num gɛn ɗi jaay ɓɔrse je aŋki naŋ te tɔɔgse mala se?
4 'Jeelki nakŋ aan dose ki paac se, naase 'saapiŋki num ɔɔki nakŋ Raa tɛɗsen
se cɛrɛ ne? Gɔtɔ, maam jeele nakŋ Raa tɛɗsen se cɛr eyo! 5 Raa ɓo ɛɗsen Nirliŋa
ɔɔ tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge dɛna daanse ki! Naaŋ tɛɗiŋ se taa naase iŋgki do Ko Taar
kɛn Raa ɛɗo Musa ki lɔɓu taa 'booykiga Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ɔɔ aalkiga
maakse doŋ ki lɛ?

*Jee took aal maakɗe do Isa ki se ɓo tɛɗga gaan *Abraamge*

6 'Booyki! Kɛse ɓo taar kɛn Kitap taaɗo ro Abraam ki ɔɔ: *Abraam se, aal
maakiŋ do Raa ki ɔɔ Raa se aakiŋ debm daan ki.** 7 Bin se m'je aki jeele jeegen
paac jaay aal maakɗe do Raa ki se, naaɗe se ɓo tɛɗga mɛtjil gɛn Abraam. 8 Kitap
taaɗ ɔɔ: ɓii kalaŋ jeegen Yaudge ey se utu kaal maakɗe do Raa ki, taa Raa utu
tooko aɗen tɛɗn jee aak bɛɛ naaniŋ ki. Taa naaŋ se ɓo Abraam booyo do dɔkiŋa
Labar Jiga kɛn Raa taaɗiŋo ɔɔ: *Ute mɛtjil naai se, maam m'tɛɗn bɛɛ jil jeege tun
do naaŋ ki paac.†* 9 Abraam aal maakiŋ do Raa ki ɔɔ Raa tɛɗiŋ bɛɛŋa. Bin se jee
aalga maakɗe do Raa ki ute Abraam se, Raa aɗen tɛɗn bɛɛŋ kici.
10 Num jee saap ɔɔ naaɗe iŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki kaliŋ ki sum
ɓo ɔɔ aasga se, naaɗe se Raa utu aɗen kɔjŋ bɔɔrɔ doɗe ki, taa Kitap taaɗ ɔɔ:
*Debm kɛn jaay ɔŋ tɛɗ te Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki aasiŋ te kart ɗoobiŋ ki ey
se, Raa aŋ kɔjŋ bɔɔr doŋ ki.‡* 11 K'jeelki, debm jaay iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki sum ɓo ɔɔ tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, gɔtɔ, taa *Debm daan ki se debm
aal maakiŋ doŋ ki; naaŋ se ɓo debm 'kɔŋ *kaajŋ gɛn daayum*§. 12 Gaŋ debm iŋg
do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute debm aal maakiŋ do Raa ki se, ɗim aɗe
tum se gɔtɔ, taa Kitap ɗeek ɔɔ: *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, debm kɛn tɛɗiŋga
te ɗoobiŋ aas kart jaay ɓo kɔŋ kaaja.**
13 'Bɔrse, naaje j'ɔŋ j'iŋgki te do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki te ɗoobiŋ eyo,
jaay *al-Masi ɓaaɗo ooy taa naajege se. Kɛn naaŋ ɔŋ roŋ k'tɔɔliŋ se taa ajeki
dugŋ dojege, gɛn kɛn Raa naamjekiro. Taa naaŋ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ: *Debm
kɛn k'tɔɔl k'ɗaariŋ ro kaag ki se, kɛse debm kɛn Raa naaminga naama.†* 14 Isa
al-Masi tɛɗ bin se, taa bɛɛ kɛn Raa taaɗ ɔɔ tɛɗn Abraam ki se taa jeegen Yaudge
eyo kic ɓo 'kɔŋ kici. Taa naaŋ se ɓo naaje j'aki 'kɔŋ *Nirl Salal kɛn Raa taaɗ ɔɔ
ajeki kɛɗa, taa naaje k'j'aalkiga maakjege do naaŋ ki.

Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se 'kɔŋ tujŋ bɛɛ kɛn Raa ɔɔ tɛɗ se eyo

15 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗn nakŋ kɛn jeege jeeliŋ jeel paac. Kɛn
jeege jaay ɔkga taasa ɔɔ dɔɔkga taarɗe kalaŋ se, nam kuuy kɔŋ kɔl taariŋ maak
ki eyo. 16 Te Raa kic ɓo bini. Do dɔkiŋ Raa taaɗga taaɗ ɔɔ tɛɗn bɛɛ *Abraam
ki te mɛtjiliŋa num ɗeek te ɔɔ mɛtjiliŋge tu eyo. Num gaŋ mɛtjiliŋ kɛn naaŋ
taaɗn se taaɗ ute deb kalaŋ sum ɔɔ naaŋ ɓo *al-Masi se. 17 Kɛse ɓo nakŋ
maam saapiŋ m'je m'asen taaɗa: Raa naaŋ *dɔɔk te Abraam se, tɛɗ ɓaara
kaar-sɔɔ-te-siɨk-mɔtɔ jaay Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se aana. Bin num Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se kɔŋ tujŋ dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko ute Abraam jaay
taaɗiŋ ɔɔ aŋ tɛɗn bɛɛ se eyo. 18 Kɛn Raa jaay je tɛɗn bɛɛŋ jeege tun iŋg do Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki sum num, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ bin se bɛɛ kɛn naaŋ taaɗo
ɔɔ tɛɗn jeege tun se tɛɗ ey sum. Anum Raa se taaɗo maak-jeŋ Abraam ki taa
naaŋ taaɗga taaɗa ɔɔ utu aŋ tɛɗn bɛɛŋa.

*Taa ɗi Raa ɛɗo *Ko Taara Yaudge tu*

19 Kɛn bin num Raa taaɗo Ko Taara Yaudge tu se gɛn ɗi? Raa taaɗɗeno se taa
j'aki jeel nakŋ *kusiŋa bini mɛtjil *Abraam kɛn Raa taaɗno se kaana. Naaŋ se

---

* **3:6** Aak Jɛn 15.6. † **3:8** Aak Jɛn 12.3. ‡ **3:10** Aak Dt 27.26. § **3:11** Aak Aab 2.4. * **3:12** Aak Lb 18.5. † **3:13** Aak Dt 21.23.

ɓo debm kɛn Raa taaɗ ɔɔ aŋ̃ tɛɗn bɛɛŋ̃ se. Kɛn Raa taaɗo Ko Taara Yaudge tu se, naaŋ̃ ɛɗiŋ̃o ji kɔɗn Raage tu ɔɔ naaŋ̃ ɔlo nam ɓo tɛɗiŋ̃ debm ɗoobiŋ̃a. 20 Anum kɛn Raa taaɗ ɔɔ tɛɗn bɛɛ Abraam ki se, naaŋ̃ mala ɓo taaɗiŋ̃ te taariŋ̃a, ɔl te debm ɗoobm gam eyo; ɔɔ Raa se kalaŋ lak.

21 Bin se je ɗeekŋ ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ute bɛɛ kɛn Raa ɔɔ tɛɗ se tum ey la? Anum gɔtɔ, bin eyo. Kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay ɛɗ kaaja jeege tu num, jee uun ɗoobm se kaaɗn naane tɛɗga jee aak bɛɛ naan Raa ki. 22 Num gaŋ Kitap taaɗ ɔɔ jee do naaŋ ki paac se iŋg maakŋ kusiŋ̃ ki. Taa naaŋ̃ se ɓo Raa tɛɗ bɛɛŋ̃a ute nakŋ kɛn Isa *al-Masi tɛɗo se, do jeege tun aal maakɗe doŋ̃ ki.

23 Kaaɗ kɛn jeege ɔŋ te ɗoobm kaal maakɗe do Isa al-Masi ki ey se, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se bɔɔbjeki aan gɔɔ jee daŋgayge. Naaje k'j'iŋgkiro do Ko Taar Raa kɛn ese bini Raa ɓaaɗo taaɗjeki ɗoobm gɛn kaal maakjege do nakŋ kɛn Isa al-Masi tɛɗo se. 24 Anum Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se bɔɔbjekiro bini Isa al-Masi aan ro ki. Taa naaŋ̃ se ɓo, Isa ɓaaɗo se taa j'aki tɛɗn jee aak bɛɛ naan Raa ki, taa naajege j'aalkiga maakjege do nakge tun naaŋ̃ tɛɗo se. 25 Ɓɔrse, kaaɗn j'anki kaal maakjege do nakge tun al-Masi tɛɗo se, aanga. Bin se Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔk tɔɔgɔ dojege tu ey sum. 26 Taa naasen paacŋ̃ aalkiga maakse do nakge tun Isa al-Masi tɛɗo se, 'tɛɗkiga gaan Raage. Taa naaŋ̃ se, naase 'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa al-Masi. 27 Ɗeere, naasen paacŋ̃ jee *k'batizsega te ro al-Masi se, 'tɛɗkiga aan gɔɔ naaŋ̃a. 28 Ɓɔrse nam te mɛtiŋ̃ gɔtɔ, kɛn naai ɓo kɔɗ Yaud, kɛn kɔɗ Yaud eyo, tɛɗ ɗim eyo; kɛn naai ɓulu, kɛn ɓul eyo kic ɓo tɛɗ ɗim eyo. Kɛn naai mɛnda, kɛn gaaba tɛɗ ɗim eyo paac. Taa te Isa al-Masi se naase paac 'tɛɗkiga kalaŋ. 29 Kɛn naase jaay 'tɛɗkiga jee al-Masige num, kɛse naase 'tɛɗkiga mɛtjil Abraamge. Taa naaŋ̃ se, naase utu aki kɔŋ bɛɛ Raa, kɛn Raa taaɗ ɔɔ tɛɗn Abraam ki te mɛtjiliŋ̃ ki se.

4

Naaje k'ɓulge ey sum

1 Kɛse ɓo nakŋ maam saapiŋ̃ m'je m'asen taaɗa: goono jaay utu baat num, booy taar jeege aan gɔɔ ɓul booy taar mɛliŋ̃a. Ey num nakge paac kaam jiŋ̃a. 2 Num gaŋ kɛn naaŋ̃ utu goon cɔkɔ se, jeege ɓo aakiŋ̃ doŋ̃ ki ɔɔ dɛjiŋ̃a; naaŋ̃ aɗen booy kuun taarɗe bini 'kaan kaaɗ kɛn bubiŋ̃ mala jen ro ki. 3 Naajege kic ɓo j'iŋgkiro aan gɔɔ gaangen sɛɛm se, nakgen ɔk tɔɔgɔ do *duni ki se tɛɗjekiro ɓulge. 4 Gaŋ kaaɗn *Raa taaɗn jaay aan se, Raa ɔlo Gooniŋ̃ do naaŋ ki. Ɔɔ naaŋ̃ se mɛnda ɓo oojiŋ̃a ɔɔ iŋgo do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki, 5 taa dugŋ do jeegen iŋg maakŋ ɓul ki do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se. Ute naaŋ̃ se ɓo j'aki tɛɗn gaan Raage. 6 Nakŋ kɛn taaɗ ɔɔ naase 'tɛɗkiga gaan Raage se, taa Raa ɔloga Nirl gɛn Gooniŋ̃a maakse ki kɛn daŋ ɔɔ *Abba*. Abba se je ɗeekŋ ɔɔ: *Bua*. 7 Bin se ɓɔrse naai ɓul ey sum, num 'tɛɗga goon Raa. Aan gɔɔ naai 'tɛɗga gooniŋ̃ se, Raa ute bɛɛŋ̃ se utu ai kɛɗn nakŋ naaŋ̃ ɔŋ̃ gɛniŋ̃ge tu se kici.

Pɔl uun nirliŋ̃ do jee Raage tun Galat ki

8 Do dɔkiŋ̃ kɛn naase 'jeelki Raa ey ɓɔrt se, naase iŋgkiro ɓul maragge, num gaŋ maragge se raagen ɗeer eyo. 9 Num ɓɔrse naase 'jeelkiga Raa, ey lɛ m'ɗeekŋ m'ɔɔ Raa jeelsega naase, num taa ɗi jaay naase 'tɛrlki daala do nakge tun ɔk tɔɔgɔ do naaŋ ki ara ɔɔ kɛn tɔɔl sɛr ey se. Naase 'je aki tɛrl kiŋg ɓulu do nakge tun se daal la? 10 Taa naase 'taaɗki ɔɔki ɓiigen mɛtiŋ̃ge ɓii *sɛrkɛ, laapgen mɛtiŋ̃ge ɔɔki gɛn sɛrkɛ, kaaɗgen mɛtiŋ̃ge ɔɔki gɛn sɛrkɛ, ɔɔ ɓaargen mɛtiŋ̃ge kic ɓo ɔɔki gɛn sɛrkɛ. 11 Nakŋ naase 'tɛɗki se ɔlum ɓeere maakum ki, taa maam m'je naabm maam m'tɛɗiŋ̃ daanse ki se kutn cɛr eyo.

12 Gɛnaamge m'eemsen nɔɔ: ɓɔrse maam tɛɗga aan gɔɔ naase se, naase kic
ɓo 'tɛɗki aan gɔɔ maama. Ey num naase lɛ 'tujumki te ɗĩm eyo. 13 Naase
'jeelki, kɛn maam m'iŋgo daanse ki se, kaaɗ kɛn se maam m'kɔɔn̰o. Naan̰ kɛn
se ɓo, maam m'taaɗseno Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se deet deet. 14 Naase
'dabarkiga taa maama kɛn maam kɔɔn̰ɔ se. Num gaŋ te naan̰ se kic ɓo, naase
'baatumki te eyo ɔɔ 'rɛsumki te eyo. Anum naase ɔkumkiro aan gɔɔ *kɔɗn Raa,
ɔɔ aan gɔɔ Isa al-Masi mala. 15 Kaaɗ kɛn naane se naase maakse 'raapo; num
taa ɗĩ ɓɔrse naase maakse 'raap ey se! Ey num m'jeele kɛn m'iŋgo maakse ki
se, kɛn ɔkki ɗoobm kɛn jaay aki tooɗn kaamsege amɗekiro kɛɗ kic num, kaaɗn
naane ɛɗumɗekiroga. 16 Num ɓɔrse kɛn m'taaɗsen taar mɛt ki se ɓo, m'dɛlga
debm taamooyse la?
17 Jee kɛn taaɗsen taar mɛt ki ey se, je aki ɓaa te naaɗe. Num maak-saapm
naaɗe se, maak-saapm jig eyo. Gaŋ kɛn naaɗe tɛɗ bin se je ajeki gaaŋ te naapa,
taa naase aki ɓaa te naaɗe. 18 Bɛɛki se, ɔŋki jeege jaay taarɗen naaɗe taaɗ
se mɛt ki num, dɔɔkki taarse daayum ute naaɗe. Kɛn maam gɔtɔ kic num,
bɛɛki se, taar se ɓo naase an̰ki kɔkŋ maakse ki daayum. 19 Gaan maak-jemge,
'booyki m'asen ɗeeke: maam se tɛr dabar dabar daala aan gɔɔ mɛnd ɓaa
koojo. Dubar kɛn maam dabar taa naase se, maam m'je bini naase aki tɛɗn
aan gɔɔ al-Masi. 20 Maakum ki se m'je m'tɛɗn te naase jaay, m'jeel ɗoobm
taaɗin̰a, ey num ɓɔrse se taar se ɔkum taaɗ eyo.

**Dɔɔkŋ kaam dio kɛn Raa dɔɔk te jeege*

21 'Deekumki tu, naase jeegen 'jeki ɔɔki aki kiŋg do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki se: Ko Taar se naase 'jeel ɔkki mɛtin̰ ɗey? 22 Kitap ɗeek ɔɔ *Abraam
se ɔk gaangen gaabge dio: kɛn kalaŋ ɓulin̰ ɓo oojin̰ ɔɔ kɛn kalaŋ goon mɛnd
gɛndin̰a. 23 Goon kɛn ɓulin̰ ɓo oojin̰ se, j'oojin̰ aan gɔɔ gaangen ɓaa se paac.
Gaŋ goon gɛn mɛnd gɛndin̰ se koojin̰ tec te bin eyo. Anum goon se, Raa mala
ɓo taaɗga taaɗ Abraam ki ɔɔ utu an̰sin̰ kɛɗa. 24 Raa je ajeki taaɗn te ɗoobm
nakgen deel se, naan̰ je ɗeekŋ ɔɔ, mɛndgen dio se tec aan gɔɔ dɔɔkŋ kaam dio,
kɛn Raa dɔɔk te jeege. Agar, mɛndin̰ kɛn ɓulu se, tec aan gɔɔ dɔɔkŋ Raa dɔɔko te
*Musa do ko kɛn Sinai. Num gaan Agarge se j'oojɗen ɓo ɓulge. 25 Agar, se naan̰
aan gɔɔ ko Sinai kɛn ute taa naaŋ Suge tu se. Ɔɔ tɛr naan̰ aan gɔɔ Jeruzalɛm
kɛn utu iŋg ɓɔrse se, taa jeegen iŋg maak ki se naaɗe ɓulge do Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki se. 26 Num gaŋ Jeruzalɛm maakŋ raa ki se, jeegen iŋg maak ki se,
naaɗe se ɓulge eyo. Kɛse ɓo naaŋ naajege ɔɔ naan̰ se ɓo aan gɔɔ kon̰jege. 27 Taa
Kitap taaɗ ɔɔ:

Naai mɛnd, mɛndkarta raap maaki, naai kɛn ɓii kalaŋ naam te dubar kooj ey se
tɔɔl nirli,
*taa mɛnd kɛn gaabin̰ rɛsin̰ga rɛs se utu 'kɔŋ gaange dɛn cir mɛnd ute gaabin̰a**.

28 Gɛnaamge, ɓɔrse se naase 'tɛɗkiga gaan Raage mala, aan gɔɔ Isakŋ kɛn
Raa taaɗo do dɔkin̰ Abraam ki, ɔɔ te an̰sin̰ kɛɗ se. 29 Num gaŋ goon k'j'oojin̰
aan gɔɔ gaangen ɓaa se paac se, lee dabaro goon kɛn j'oojin̰ te tɔɔgŋ *Nirl
Raa se. Bɔrse kic ɓo utu bin kici. 30 Num 'saapki tu Raa tap ɓo taaɗ ɔɔ ɗi
maakŋ Kitap ki: *'Tuur mɛnd ɓulu se ute goonin̰ naata. Taa goon mɛnd ɓulu se*
kɔŋ kɔsn kaagŋ ɓee tɛlɛ ute goon mɛnd gɛndi se eyo.† 31 'Bɔrse gɛnaamge, naajege
se k'gaan mɛnd kɛn ɓulu se eyo. Num gaŋ k'tɛɗkiga aan gɔɔ gaangen gɛn mɛnd
gɛndin̰ se.

5

*Ɔn̰te 'kɔn̰ki rose j'asen tɛɗn ɓulge do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki*

* **4:27** Aak Eza 54.1. † **4:30** Aak Jɛn 21.10.

1 *Al-Masi se ɔɔɗjekiga dojege ɗeer ɗeer. Bin num, ɗaarki tɔɔgɔ ɔɔ ɔŋ̃te 'kɔŋ̃ki
nam asen 'tɛɗn ɓulu daala.
2 'Booyki! Kɛse maam Pɔl ɓo m'ɗeekseni: kɛn naase jaay je aki tɔjŋ̃ pɔndɔ
num, nakŋ al-Masi tɛɗsen se 'tɛɗga nakŋ cɛrɛ. 3 'Booyki m'asen taaɗn daala:
debm jaay je *kɔjŋ̃ pɔndɔ se, bɛɛki num, Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se naaŋ̃
aŋ̃ tɛɗiŋ̃ aas kart. 4 Bin se naase jeegen 'saapki ɔɔki iŋgkiga do Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki sum ɓo, aki tɛɗn jee aak bɛɛ naan *Raa ki se; kɛn bin num naase
se 'gaaŋkiga te al-Masi ɔɔ naase se aki kɔŋ bɛɛ Raa ey sum. 5 Kɛn gɛn naaje ki
num, naaje se j'ɔnd doje do bɛɛ Raa kɛn tɛɗa. Naaŋ̃ ɓo debm utu ajenki tɛɗn
j'aki kaakŋ bɛɛ naaniŋ̃ ki, taa naaje j'aalkiga kaal maakjege do nakge tun Isa
al-Masi tɛɗo se. Taa naaŋ̃ se ɓo j'utu j'aak kaaminŋ̃ te tɔɔgŋ *Nirl Salal. 6 Kɛn
debm jaay tɛɗga gɛn Isa al-Masi se, kɛn ɔj pɔndɔ, ɔj eyo tɛɗ ɗim eyo. Kɛn ɔɔŋ̃ cir
paac se, naaje j'aki kaal maakjege do naaŋ̃ ki, ɔɔ naaŋ̃ se ɓo ajeki tɛɗn j'aki je
naapa.
7 Do dɔkiŋ̃ se naase 'leekiro jiga jiga; num ɓɔrse se naŋa jaay gaassen gɛn
kuun taar mɛt ki se? 8 Raa kɛn daŋseno ɔɔ aki tɛɗn jeeŋ̃ge se, nakŋ ɓɔrse naase
'lee 'tɛɗki se naaŋ̃ ɓo ɔlsen eyo. 9 'Booyki taar jeege lee taaɗ ɔɔ: ɔrɔmɔ cɔkɔ jaay
j'ɔmbiŋ̃ga do rujŋ̃ gɛm kɛn j'ɛciŋ̃ga kɛc se, iiŋ̃iŋ̃ paac*. 10 'Bɔrse se naajege paac
k'tɛɗkiga te Mɛljege kalaŋ ɔɔ maam m'jeele maak-saapm naase kic ɓo tec aan
gɔɔ gɛn maama. Gaŋ debm jaay ɓaaɗo ɛcse se kɛn 'tɛɗn naŋa naŋa kic ɓo, Raa
utu aŋ̃ dabara.
11 Gɛnaamge, kɛn ɓɔrse jaay maam m'utu m'taaɗ taaɗ mɛtn taar kɔjŋ̃ pɔndɔ
num, gɛn ɗi jaay jeege utu dabarum dabar rɔk se? Kɛn bin num gɛn ɗi jaay
k'lee k'taaɗ mɛtn taar kooy Isa al-Masi ro kaag ki kɛn lee tuj maakŋ jeege se.
12 Jeegen ɛcse do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay ɔɔ aki kɔjŋ̃ pɔndɔ se, bɛɛki
num, m'je naaɗe se tɔjŋ̃ pɔnddege sum eyo, num k'j'ɔjiŋ̃ te gɔrumɗege paac.
(Rm 8.1-14, 13.12-14)
13 Anum naase gɛnaage, naase se Raa ɓo daŋseno taa aki kɔŋ dose. Num
ɔŋkiga dose se ɔŋ̃te 'tɛɗki nakŋ maakse ɓo jea. Num 'jeki naapa ɔɔ 'noogki
naapa. 14 Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki paac se, tum do taar kɛn kalaŋ ese
sum. Taar se ɔɔ: *'Je naapi aan gɔɔ roi mala.*† 15 Num kɛn naase jaay 'baagkiga
tɛɗn aan gɔɔ daagen maakŋ kaag kɛn doŋ̃ tɔɔl ɔs naapa se, ɔndki kɔndɔ, ey num
naase aki kutn naapa.

*Ɔŋ̃ki rose *Nirl Salal ɓo asen tɔɔɗɔ*
16 'Booyki m'asen taaɗa: ɔŋ̃ki rose Nirl Salal ɓo asen tɔɔɗɔ, bin se naase aki
kɔŋ tɛɗn nakŋ daa rose ɓo je eyo. 17 Nakŋ kɛn daa ro debkilimi je se Nirl Salal
je eyo, ɔɔ nakŋ Nirl Salal je se lɛ, daa ro debkilimi je eyo. Naaɗen di se ɔŋ tum
kalaŋ eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo naase ɔŋ 'tɛɗki nakŋ kɛn naase 'jeki ro ki ey se.
18 Kɛn Nirl Salal ɓo tɔɔɗse num, naase aki kɔŋ tɛɗn ɓulu do *Ko Taar kɛn Raa
ɛɗo Musa ki ey sum.
19 Nakŋ kɛn daa ro debkilimi je se, naaŋ̃ tooɗ tal. Nakgen naaŋ̃ je se: kɛɛsn
naapm rɛŋ̃ rɛŋ̃, nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki, tɛɗn nakŋ maakiŋ̃ jea, 20 daan
maragge, oojŋ̃ roŋ̃a, tɛɗ dɛkiŋ̃ te naapa, mooy te naapa, tɛɗ maak-kilimi, je
taamooyo, saap do roŋ̃ ki sum, gaaŋ te naapa, taariŋ̃ ɔk mɛtn naapa ute jeege
eyo, 21 dɔŋ nakŋ jeege, je kaay koono, kaam kɔsɔ ɔɔ tɛɗ nakgen kuuy kic ɓo tec
aan gɔɔ naaɗegen se. 'Booyki m'ɔɔj se, ey num taar se m'taaɗsesiŋ̃ga taaɗ tap
m'ɔɔ: jeegen tɛɗ nakgen bin se kɔŋ kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki eyo.
22 Num gaŋ 'booyki, nakŋ kɛn Nirl Salal tɛɗ se: tɛɗ jeege je naapa, iŋg te
maak-raapo, iŋg te lapia, tɛɗɗe jee maakɗe deere, tɛɗɗe jee bɛɛ, jeel tɛɗn bɛɛ

* **5:9** Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: kusiŋ̃ cɔkɔ bin sum ɓo, tujŋ̃ jeege paac Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. † **5:14** Aak Lb 19.18.

jeege tu, tɛɗɗen naaɗe tuj ɔrmɗe eyo, 23 tɛɗɗe jee dalul ɔɔ bɔɔb ɔk roɗe; num Ko
Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki jaay ɔɔ ɔŋte tɛɗn nakgen se num, gɔtɔ. 24 Jee tɛɗga
gɛn Isa *al-Masi se, nakgen kɛn daa roɗe je paac se, naaɗe rɛsiŋga. Gɛn naaɗe
ki num nakgen se paac ooyga te Isa al-Masi ro kaag ki. 25 Kɛn naajege jaay
j'iŋgki ute Nirl Salal num, j'ɔŋiŋki naaŋ ɓo ajeki tɔɔɗɔ. 26 J'ɔŋte magalki rojege
ɔɔ j'ookki do naapge tu eyo ɔɔ j'ɔŋte tɛɗki maak-kilimi do jeege tu.

6

K'noogki naapa
(Rm 2.3-11; Ɛb 6.10-12)

1 Gɛnaamge, kɛn ɔŋkiga nam jaay tɛɗ tɛɗ *kusiŋ num, naasen kɛn ɔkki *Nirl
Raa se 'noogiŋki, taa naaŋ aɗe tɛrl ɗoob kɛn jiga. Num 'tɛɗiŋki te taar urlu.
Naai debm aŋ noog se ɔnd kɔndɔ ey num sɔm naai kic 'koocŋ maakŋ kusiŋ
ki. 2 Kɛn jee mɛtiŋge maakse ki jaay iŋg maakŋ dubar ki num, 'noogki naapa.
Kɛn 'tɛɗiŋkiga naaŋ se num, naase 'tɛɗ aaskiga taar *al-Masi. 3 Kɛn debm jaay
aak roŋ, ɔɔ naaŋ sum ɓo cir jeege paac se, naaŋ se debm cɛrɛ, ɔɔ dɛrl dɛrl ɓo
roŋa. 4 Naŋa kic ɓo aak kiŋgiŋa, kɛn aakiŋ jiga lɛ, bɛɛŋ naaŋ ki. Ey num kɔŋ
tɔɔm roŋ te nam kuuy eyo. 5 Naŋa naŋa kic ɓo kɔŋ kaakŋ naabiŋ kɛn *Raa ɛɗiŋ
jiŋ ki.
6 Debm kɛn lee dooy jeege te taar Raa se, jeegen naaŋ lee dooyɗe se, bɛɛki
num, aŋ kɛɗn nakŋ jiga jigan naaɗe ɔk se.
7 Ɔŋte 'dɛrlki rose, Raa se gɛn cɛɛp eyo; k'jeeliŋki kupm jaay deba ɔɔc se,
aanga kaaɗn kɔj ki kic ɓo naaŋ kɔjŋ naaŋ se sum. 8 Kɛn bin num debm kɛn
jaay tɛɗ nakŋ daa roŋ ɓo je sum se, naaŋ se tec aan gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ kɛn
tɛɗga num utu kɔjŋ nakiŋ se, gaŋ naaŋ se utu kutn roŋa. Num debm kɛn tɛɗ
nakŋ Nirl Raa je se, naaŋ se tec aan gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ kɛn tɛɗga num utu
kɔjŋ nakiŋ se kici, naɓo gɛn naaŋ se, kɔŋ *kaajŋ gɛn daayum. 9 Taa naaŋ se ɓo
j'ɔŋte 'kɔɔrki gɛn tɛɗn bɛɛ jeege tu ɔɔ j'ɔŋte kɔŋiŋki ɗoob ki ɔɔ kɛn kaaɗiŋ jaay
utu kaan se, nakŋ naaje j'ɔɔckiga kɔɔc se j'utu j'aŋki kɔŋiŋa. 10 Bin num kɛn
ɓɔrse kaaɗiŋ utu se, k'tɛɗki bɛɛ jeege tu paac ɔɔ kɛn tap tap se, j'ɔŋte dirigki
gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki.

Pɔl taaɗ naŋ taariŋa
(Plp 3.2-11)

11 Aakki maktubm kɛn raaŋiŋ magal magal se, kɛse maam mala ɓo m'raaŋiŋ
te jima. 12 Jeegen je ɔɔ aki *kɔjŋ pɔndɔ taa tɔɔg se, jee se je taa jeege aɗen
tɔɔmɔ. Gaŋ kɛn naaɗe jaay tɛɗ naaŋ se, naaɗe je j'aɗen dabar eyo taa kooy gɛn
*al-Masi ro kaag ki se. 13 Ey num jeegen tɔjga tɔj pɔndɔ kic ɓo, ɔŋ took iŋg te
do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ute ɗoobiŋ eyo. Naaɗe je j'asen tɔjŋ pɔndɔ
se, taa naaɗe an tɔɔm roɗege*. 14 Kɛn gɛn maam ki se maam tɔɔm rom se taa
kooy Mɛljege Isa al-Masi ro kaag ki kaliŋ ki sum. Taa naaŋ se ɓo, nakŋ *dunia
se ɔlum ey sum. Maam se m'aakiŋ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ taa maam se m'ooyga
ute Isa al-Masi. 15 Kɛn debm ɔjga pɔndɔ, lɔ ɔj te eyo, tɛɗ ɗim eyo. Nakŋ kɛn bɛɛ
cir paac se, Raa tɛɗjekiga k'tɛɗkiga aan gɔɔ jee kiji. 16 Jeegen kɛn uun ɗoobm
taar kɛn maam m'dooyɗeno ese se, ɔŋ Raa aɗen kɛɗn lapia ɔɔ aɗen kɛɛjŋ doɗe
ki ɔɔ do gaan *Israɛlge tun jee Raage se kici.
17 Naan ki se nam ɔŋte kɛcum sum, taa dɔlgen rom ki se taaɗ ɔɔ maam se
m'tɛɗga gɛn Isa.
18 Gɛnaamge, ɔŋ bɛɛ gɛn Mɛljege Isa al-Masi se kiŋg ute naase paac. *Amin.

---

* **6:13** Kɔjŋ pɔndɔ gɔtn Yaudge tu se, kɛse ɗoobm kɛn naaɗe ɔl jeege uun Ko Taar Raaɗe. Taa naaŋ se ɓo naaɗe tɔɔm roɗe.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Ɛpɛz ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiɲ eglizn Ɛpɛz ki

Maktubm ara se Pɔl raaŋ eglizn Ɛpɛz ki ute eglizge tun kuuy kɛn taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse. Kaaɗ kɛn se naaɲ daŋgay ki (koɲ 3.1; koɲ 4.1). Maakŋ maktubiɲ ki se, taargen kɛn naaɲ lee dooyɗeno kaam mɔɔtn maakŋ eglizge tun taa naaŋ gɔtn ara se, taargen maakŋ maktub kɛn ara se tumɗen paac. Naaɲ raaŋ maktubm se jeege tun kɛn Yaudge eyo. Ko taariɲ tap tapm naaɲ je taaɗa se ɔɔ: Raa utu 'tusn nakgen maakŋ raa ki ute kɛngen do naaŋ ki paac kaam ji Isa al-Masi ɔɔ naaɲ ɓo 'tɛɗn gaarɗe (1.10). Ko taariɲ kuuy kɛn Pɔl taaɗ maakŋ maktubiɲ ki ara se taaɗ mɛt taar kɛn Yaudge ute Yaudge eyo dɔɔk tum tɛɗga jee Raage se. Taa naaɗe 'booy kɔkŋ naaɲ se, naaɲ taaɗɗen ute nakge kaam mɔtɔ: deet deet se egliz tec aan gɔɔ ro debkilimi ɔɔ do se naaɲ al-Masi; gɛn k-dige se egliz tec aan gɔɔ ɓea ɔɔ al-Masi se naaɲ ɓo ko kɛn gak ɓee se; gɛn k-mɔtɔge se aan gɔɔ mɛnda ute gaabiɲa ɔɔ egliz se aan gɔɔ mɛnd al-Masi. Jee al-Masige jaay 'dɔɔkŋ ute naapa se kɛn naaɗe dɔɔkga ute al-Masi jaayo.

Pɔl tɛɗ tɔɔsɛ jeege tun Ɛpɛz ki

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo m'raaŋseni, maam se *Raa ɓo je m'tɛɗn *debm
kaaɲ naabm Isa al-Masi. Maktubm se maam m'ɔlsesiɲ naase jee Raage tun
Ɛpɛz ki kɛn tujki te ɔrmse eyo ɔɔ iŋg dɔɔkki kalaŋ ute Isa al-Masi se. 2 Ɔɲ
Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

*Bɛɛ kɛn Raa tɛɗjeki ute ɗoobm Isa *al-Masi (Rm 8.15-17,28-30)*

3 K'tɔɔmki Raa, naaɲ ɓo Bubm Mɛljege Isa al-Masi! Naaɲ tɛɗjekiga bɛɛ
ɔɔ ɛɗjekiga nakgen jiga aak eyo paacɲ kɛn iiɲo maakŋ raa ki ɔɔ tɛɗjekiga
k'dɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi. 4 Kɛn do dɔkiɲ Raa aalo te duni ey ɓɔrt se, Raa
bɛɛr tɔɔɗjekiroga tɔɔɗo taa j'aki dɔɔkŋ kalaŋ ute Isa al-Masi taa j'aki tɛɗn jee
*salal ɔɔ jee ɔk ɗim aak kus roɗe ki eyo naaniɲ ki. 5 Aan gɔɔ naaɲ jejeki se, naaɲ
uunga kuun doa do dɔkiɲ tap ɓo, taa ajeki tɛɗn j'aki tɛɗn aan gɔɔ gɛniŋge mala
te ɗoobm Isa al-Masi. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaɲ maakiɲ jen ro ki. 6 Taa naaɲ se ɓo
j'aɲki tɔɔmɔ gɛn bɛɛɲ kɛn jiga aak ey se. Bɛɛ se naaɲ tɛɗjesiɲki ute maraadiɲa
taa k'tɛɗkiga kalaŋ te Goon maak-jeɲa.
7 Raa dugjekiga dojege ute moosn Gooniɲa, taa te Gooniɲ se naajege
k'tɛɗkiga kalaŋ. Naaɲ tɔɔljekiga *kusiɲjege ɔɔ naaɲ tɛɗ'bin se je ajeki taaɗn bɛɛ
naaɲ kɛn dɛn se. 8 Bɛɛ kɛn naaɲ tɛɗjeki dɛn se, tɛɗjekiga naajege k'tɛɗkiga jee
jeel-taarge ute jee jeel nakge. 9 Nakŋ kɛn maakiɲ jen ro ki se naaɲ *taaɗjekiga
mɛtiɲa. Kɛse ɓo nakŋ kɛn naaɲ uuno doa je aɲ tɛɗiɲ ute ɗoobm Isa al-Masi,
10 nakŋ kɛn naaɲ je tɛɗa se jaay kaaɗiɲ aasga num, Raa utu 'tusn nakgen
maakŋ raa ki ɔɔ ute kɛngen do naaŋ ki paac kaam ji Isa al-Masi ɔɔ naaɲ ɓo
tɛɗn doɗe.
11 Raa tɛɗ nakge paac aan gɔɔ kɛn maakiɲ jen ro ki. Taa do dɔkiɲ tap ɓo naaɲ
uunga kuun doa taa naajege j'aki tɛɗn kalaŋ te Isa al-Masi, ɔɔ naaɲ ɛɗjekiga
bɛɗjege maakŋ nakge tun jiga kɛn naaɲ ɛɗ jeeŋge tu se. 12 Bin se naajege kɛn
j'ɔndkiga kɔnd dojege deet do Isa al-Masi ki se, ute ɗoobm naajege se ɓo jeege
aɲ *nooko ɔɔ aɲ tɔɔmɔ. 13 Naasen 'tɛɗkiga kalaŋ te Isa al-Masi se, taa naase
'booykiroga booy taar kɛn mɛt ki, kɛse ɓo Labar Jigan gɛn Isa al-Masi kɛn aaj
jeege se. Kɛn naase aalkiga maakse do Isa al-Masi ki ɔɔ 'tɛɗkiga kalaŋ ute naaɲ

se, Raa tɛɗsenga nakŋ j'ansen kaakŋ jeel ro ki, kɛse ɓo Nirliŋ kɛn naaŋ taaɗo ɔɔ utu ajesiŋki kɛɗ se. 14 Naaŋ jaay ɛɗjekiro Nirliŋ se, naaŋ jejeki taaɗn ɔɔ utu ajeki kɛɗn nakŋ kɛn naaŋ utu kɛɗn jeeŋge tu. Nakgen se jaay, j'utu j'aɗeki kɔŋ se kaaɗ kɛn Raa utu ajeki kaajŋ mala mala. Taa naaŋ se ɓo jeege aŋ nooko ɔɔ aŋ tɔɔmɔ.

*Pəl eem Raa taa *eglizn Ɛpɛz ki (Kəl 1.3-6,9-13; Plp 2.9-11)*

15 Taa naaŋ se ɓo kaaɗ kɛn jaay maam booy j'ɔɔ naase aalkiga maakse do Mɛljege tu Isa ki ɔɔ 'jeki jee Raage paac se, 16 daayum kɛn maam jaay m'ɓaa tɔɔm Raa taa naase se, maam m'tɔnd mɛtiŋ m'ɔŋ eyo taa naase kici. 17 Ɔŋ Raa kɛn gɛn Mɛljege Isa *al-Masi, naaŋ ɓo Raa Bubm kɛn *k'nookiŋ gɔtn ɓaa se paac, naaŋ ɓo asen tɛɗn naase aki tɛɗn jee jeel-taarge. Bin ɓo naase aki jeel kɔkŋ Raa mala mala. 18 Maam m'tɔnd mɛtiŋ kici taa asen tɛɗn maakse ki aki jeel nakgen jiga kɛn naase iŋg ɔndki dose ro ki, taa naaŋ se ɓo naaŋ daŋseno se. Ɔɔ maam m'je se naase aki jeele maakŋ nakge tun jigan kɛn naaŋ utu 'kɛɗn jeeŋge tu se, naase kic utu aki kɔŋ bɛɗse. 19 Bin se, naase aki jeele naaŋ se debm ɔk tɔɔgɔ dɛn aak eyo. Taa ɗi ute tɔɔgiŋ se, naaŋ lee noogjeki naajegen j'aalkiga kaal maakjege doŋ ki se, taa tɔɔgŋ Raa se naaŋ cir nakge paac. 20 Raa, ute tɔɔgiŋ se ɓo, duro al-Masi daan yoge tu ɔɔ uun ɔndiŋ do ji daamiŋ ki maakŋ raa ki. 21 Gɔtn se Isa al-Masi iŋg do *kɔɗn Raage tu, do *Bubm sitange tu, do maragge tu ɔɔ do nakge tun ɓaa se paac, maakŋ duni kɛn ara lɔ maakŋ duni kɛn kuuy kic ɓo nam j'aŋ kɔnd magal jaay aŋ cir naaŋ se num, gɔtɔ. 22 Deere, nakge paac Raa ɛɗiŋsiŋga kaam jiŋa ɔɔ Raa uun ɔndiŋga do nakge tu paac ɔɔ naaŋ tɛɗiŋ tɛɗga do egliz. 23 Egliz se naaŋ aan gɔɔ ro Isa al-Masi ɔɔ naaŋ mala daayum utu iŋg maak ki. Taa Isa al-Masi se bɛɛ Raa paac se, utu gɔtn naaŋ ki.

2

*Naajege j'ɔŋkiga kaaja ute *al-Masi (Kəl 2.12-13, 3.1-3; Tit 3.3-8)*

1 Do dɔkiŋ kɛn aalki te maakse do Isa al-Masi ki ey se, naase aan gɔɔ jee kɛn ooyga kooyo maakŋ *kusiŋse ki ɔɔ do nakge tun kɛn naase 'lee tɛɗiŋki jig ey se. 2 Naase iŋgkiro bini kici kaaɗ kɛn se naase uunkiro taar *Bubm sitange. Naaŋ ɓo debm kɛn utu iŋg ɔs gaara daan maakŋ raa ute do naaŋa. Naaŋ ɓo kɛn ɓɔrse utu iŋg tɛɗ naaba maakŋ jeege tun baate tookŋ taar *Raa se. 3 Naajege paac kic ɓo j'iŋgkiro aan gɔɔ naaɗe ɔɔ do dɔkiŋ se k'tɛɗo nakgen kɛn daa rojege jea ɔɔ daayum k'tiŋg k'saapkiro do nakge tun jig eyo kɛn maakjege jea. Bin se naajege kic k'tɛɗkiro k'jee kusiŋge aan gɔɔ naaɗe ɔɔ naajege kic ɓo jee kɛn Raa maakiŋ iŋg taariŋ dojege tu.

4 Num gaŋ Raa se naaŋ ɓo debm ɛɛjjeki dojege tu dɛn bɛɛ eyo taa maak-je naaŋ kɛn dɛn ɔliŋ naaŋ jejeki naajege se, 5 kaaɗ kɛn jaay naajegen aan gɔɔ jee ooyga kooy maakŋ kusiŋjege tu se, naaŋ ɛɗjekiga kaaja ute Isa al-Masi; bin se naaŋ aajjeki se ute bɛɛŋ sum. 6 Aan gɔɔ naajege k'tɛɗkiga kalaŋ ute Isa al-Masi se, naaŋ durjekiroga daan yoge tu ute naaŋa ɔɔ Raa se uun ɓaanjekiga maakŋ raa ki ute Isa al-Masi gɛn kɔsn gaara tɛlɛ. 7 Anum naaŋ tɛɗjeki bɛɛŋ se ute ɗoobm Isa al-Masi, taa naaŋ je taaɗn jeege tun kɛn j'aɗen toojŋ do naaŋ ki paac se, ɔɔ naaŋ ɓo debm bɛɛŋ dɛn aak eyo.

8 Raa aajse se te bɛɛŋ sum ute kaal maakŋ naase aalki doŋ ki. Kɛn bin num kaajŋ kɛn naaŋ aajse se cɛr sum. Kɛse Raa mala ɓo ɛɗsen kaajŋ ese. 9 Taa naaŋ se ɔŋte 'saapki ɔɔki naase 'tɛɗkiga nakgen jiga ɓo naaŋ aajse, num gaŋ naaŋ se aajse cɛr sum; taa bin se nam kɔŋ tɔɔm roŋ eyo. 10 Deere, naajege se Raa mala ɓo tɛɗjekiga. Naaŋ ɓo debm kɛn ɛɗjekiga kaaja kiji ute Isa al-Masi, taa

nakgen jiga kɛn naaŋ tɔnd ɗaapiŋoga ɗaap do dɔkiŋ se, taa naajege j'aŋki kɔŋ tɛɗa.

*Gɔtn *al-Masi ki se jeegen Yaudge ute Yaudge ey se paac tum tɛɗga kalaŋ (Ɛb 10.19-22)*

11 'Saapki tu do dɔkiŋ se naasen kɛn Yaudge ey se ɔɔ kaaɗ kɛn se Yaudge se daŋse ɔɔ: naase se jeegẽn tɔj pɔnd eyo; gaŋ naaɗe taaɗ te *kɔjŋ pɔndɔ se lɛ kɔjŋ pɔnd kɛn jikilimge lee tɔj se sum. 12 'Saapki tu kaaɗ kɛn naane se, naase 'jeelki te al-Masi eyo. Naase se mɛrtge taa naaŋ gaan *Israɛlge tu. *Raa se dɔɔko te gaan Israɛlge ɔɔ taaɗɗeno ɔɔ ute aɗen kɛɗn nakŋ jiga ɔɔ nakŋ jigan naaŋ ɓaa kɛɗn gaan Israɛlge tu se, ɔlse naase eyo. Taa naase mɛrtge ɔɔ ɗim jaay naase aki kɔnd dose ro ki se, gɔtɔ. Naase 'tiŋgki do *duni ki naɓo 'jeelki Raa mal eyo. 13 Gaŋ naasen kɛn do dɔkiŋ 'dɔkki te Raa se ɓɔrse 'ɓaakiroga gɔɔrɔ ute kooy gɛn Isa al-Masi kɛn ooy taa naase se.

14 Do dɔkiŋ se naka aan gɔɔ durdur se, ɗaaro daan Yaudge tu ute jeegen kɛn Yaudge eyo. Nakŋ se ɓo kɛn tɛɗjeki jaay naajege k'jeki naap eyo. Gaŋ ɓɔrse, te kooy Isa al-Masi do kaag ki se, durdur daanjege tu se, naaŋ tɔɔkiŋga naata. Ɔɔ jee kaam di ese se tum tɛɗga mɛtjil kalaŋ. Naaŋ ɓo debm kɛn ɓaanjekiro te tɔɔsɛ daanjege tu. 15 *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa ki ute nakgen naaŋ taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa te ɗoobiŋ se, al-Masi tɔɔliŋga naata. Naaŋ tɛɗ naaŋ se taa tum Yaudge ute jee kɛn Yaudge ey se 'tɛɗn kalaŋ. Ɓɔrse, naaɗe se tɛɗga mɛtjil jee kiji. Naaŋ ɓo debm kɛn ɓaano ute tɔɔsɛ daanɗe ki. 16 Te kooy naaŋ ro kaag ki se, jee kaam di se naaŋ ɔkɗenga taasa ute Raa. Nakŋ kɛn ɔlɗe jaay naaɗe je naap ey se, ɓɔrse naaŋ tɔɔliŋga naata. 17 Naaŋ ɓaano ute tɔɔsɛ naase jeege tun Yaudge eyo kɛn dɔkki ute Raa se ɔɔ naaŋ ɓaano ute tɔɔsɛ kici Yaudge tun kɛn gɔɔr te Raa. 18 Ute nakŋ kɛn al-Masi tɛɗ se, naajegen Yaudge ute naasen Yaudge ey se ute ɗoobm *Nirl Raa kɛn kalaŋ se, naajege j'ɔŋkiga ɗoobm kɛn ajeki kɔl gɔtn Raa kɛn Bubu.

19 Bin se, naase se mɛrtge ey sum ɔɔ cɛkge eyo. Naase se 'tɛɗkiga gaan naaŋge mala ute jee Raage se. Taa naase 'tɛɗkiga jeegen maakŋ ɓee Raa ki aan gɔɔ naaɗe. 20 Naase se aan gɔɔ kogen j'iiŋ ɓea, num ko j'uun mɛtn ɓee ese se, naaɗe ɓo *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige ute jee taaɗ taar teeco taar Raa ki. Gaŋ Isa al-Masi se naaŋ ɓo ko kɛn gak ɓee se. 21 Ute Isa al-Masi se ɓo ɓee se ɗaar tɔɔgɔ ɔɔ iiŋ ɓaa ute naaniŋ raan, taa 'tɛɗn *Ɓee Raa *salal gɛn Mɛljege. 22 Aan gɔɔ naase 'tum 'tɛɗkiga kalaŋ te Isa al-Masi se, naase 'tum 'tɛɗkiga kalaŋ ute jee Raagen kuuy kici. Taa naase 'tɛɗkiga Ɓee Raa kɛn Nirliŋ an kiŋg maak ki.

3

**Raa ɓo je Pɔl 'taaɗn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi se jeege tun Yaudge ey kici (Kɔl 1.24-29, 2.1-3; 1Pr 1.10-12)*

1 Taa ɗi maam Pɔl kɛn j'ɔkum daŋgay taa Isa al-Masi taa naasen Yaudge eyo, 2 ɗeere, naase 'booykiga naabm kɛn Raa ɛɗumsiŋa taa m'aŋ tɛɗn taa naase se. Naabm se Raa ɛɗumsiŋ se ute bɛɛŋa. 3 Nakŋ naaŋ uun do do dɔkiŋ gɛn tɛɗa kɛn naajege *k'jeel mɛtiŋ ey se, naaŋ taaɗumga mɛtiŋa. Taa naaŋ se ɓo maam m'raaŋsen taargen kandum se. 4 Kɛn jaay 'dooykiga taargen se num, naase aki 'jeele nakŋ kɛn Raa uuno do gɛn tɛɗn te al-Masi do dɔkiŋ se, naaŋ taaɗum maam m'jeelga mɛtiŋa. 5 Do dɔkiŋ nakŋ se Raa ɔŋ taaɗo te mɛtiŋ jeege tu eyo. Num ɓɔrse ute Nirl naaŋ kɛn *salal se, naaŋ taaɗga mɛtiŋ *jee kaaŋ naabm Isa al-Masige tun salal se ute jeege tun taaɗ taar teeco taar Raa ki. 6 Nakŋ kɛn jaay k'jeel mɛtiŋ ey se, ɓɔrse k'jeelkiga mɛtiŋa: taa naasen kɛn Yaudge ey kic ɓo ɔŋkiga bɛɗse ute Yaudge, taa naase aalkiga maakse do Labar Jiga gɛn Isa

al-Masi ki. Ɓɔrse naase 'tɛɗkiga aan gɔɔ daa ro kalaŋ. Bin se nakŋ kɛn Raa utu kɛɗn jeeŋge tu ute ɗoobm Isa al-Masi se, naase kic ɔŋkiga bɛɗse.
7 Raa se naaŋ m'tɛɗumga bɛɛ ɔɔ ute tɔɔgiŋ se, naaŋ tɛɗum m'tɛɗga debm tɛɗn naabiŋa, gɛn taaɗn Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se jeege tu. 8 Maakŋ jee Raage tu paac se, maam ɓo m'ko kaam mɔɔtɗe. Ute naaŋ se kic ɓo Raa tɛɗumga bɛɛ ɔɔ tɛɗum m'tɛɗga debm taaɗn taariŋ gɛn Isa al-Masi kɛn bɛɛŋ naŋ ey se, do jeege tun Yaudge eyo. 9 Naaŋ ɛɗumga naabiŋ taa m'taaɗ tɔɔkŋ mɛtn nakŋ jeege jeel mɛtiŋ ey se jeege tu. Naaŋ kɛn Mɛl-kaal nakge paac se, do dɔkiŋ se nakŋ se naaŋ ɔŋ taaɗ te mɛtiŋ nam ki eyo. 10 Anum ɓɔrse ute *egliz se, Raa taaɗ *kɔɗn Raage tu, ute nakgen ɔk tɔɔgɔ paacŋ maakŋ raa ki se, ute ɗoobm egliz se tɔɔggen se jeele, Raa se naaŋ debm jeel-taara dɛn aak eyo. 11 Kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa aal te duni ey tap ɓo, naaŋ uunga kuun doa gɛn tɛɗiŋa. Ɓɔrse ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi se nakŋ se naaŋ tɛɗiŋga. 12 Ute Isa al-Masi se naajege k'tɛɗkiga kalaŋ taa j'aalkiga maakjege doŋ ki. Taa naaŋ se ɓo naajege j'ɔŋkiga dojege ɔɔ kɛn k'ɓaaki ɓaa gɔtn Raa ki kic ɓo k'ɓeerki ey paac paac. 13 Bin se ɓo maam m'taaɗseni m'ɔɔ maakse ɔŋte tuju taa dubar kɛn maam m'ɔŋ taa naase se. Dubar kɛn maam m'dabar se bɛɛŋ naase ki.

*Tɛr Pɔl eem Raa taa *eglizn Ɛpɛz ki*

14 Taa naaŋ se ɓo, maam m'ɛrg naan Bubjege tu Raa. 15 Naaŋ ɓo Bubm jeegen kɛn maakŋ raa ki ɔɔ gɛn jeegen do naaŋ ki paac. 16 Ɗeere, Raa se naaŋ magal aak eyo, ɔɔ naka paac kaam jiŋa. Taa naaŋ se ɓo maam m'tɔnd mɛtiŋa taa Nirliŋ asen kɛɗn tɔɔgɔ maakse ki ɔɔ te naaŋ se jaay naase aki tɛɗn jee tɔɔgɔ ɗoobm naaŋ ki. 17 Ɔŋ *al-Masi se 'kiŋg maakse ki taa naase aalkiga maakse doŋ ki se. Tɛr maam m'tɔnd mɛtiŋ kici taa naase aki je Raa ɔɔ aki je naapa. Bin se naase aki 'tɛɗn jee tɔɔgŋ ɗoobm Raa ki aan gɔɔ kaagŋ iiriŋ bɔɔy naaŋ ki ɔɔ ɗaar tɔɔgɔ ɔɔ aan gɔɔ ɓee kɛn j'iiniŋ ɗaar tɔɔg se. 18 Bin se maam m'je naase ute jee Raagen kuuy se, naase aki kɔŋ jeel mɛtn kando Isa jejeki ɔɔ maak-je Isan do naajege tu se, ɔk naŋ gur ey se. 19 Bin jaay naase aki jeel maak-je al-Masi kɛn naaŋ ɔk dose ki se cir nakge paac ɔɔ ɔŋ nakgen jiga kɛn maakŋ maak-saapm Raa ki se 'ɗoocŋ maak-saapm naase kici.
20 Taa Raa se naaŋ ɔŋ tɛɗ nakge paac ute ɗoobiŋa ɔɔ nakŋ naaŋ tɛɗ se deel dojege ɔɔ nakgen naaŋ tɛɗjeki se cir nakgen naajege k'jeki naaŋ ajeki tɛɗa ɔɔ nakgen se naaŋ lee tɛɗiŋ ute tɔɔgiŋ kɛn maakjege tu. 21 K'tɔɔmiŋki taa bɛɛ kɛn naaŋ tɛɗn egliz ki ute ɗoobm Isa al-Masi se. Ɔŋ jeegen k'toojɗega ɔɔ kɛn j'utu j'aɗen toojŋ paac se daayum daayum aŋ tɔɔmɔ. *Amin.

4

K'tum k'tɛɗkiga kalaŋ
(Kɔl 3.12-14; Rm 12.4-8; 1Kɔr 12.4-31)

1 Taa naaŋ se ɓo maam kɛn j'ɔkum daŋgay taa Mɛljege se, m'dɛjsen m'ɔɔ: iŋgki aan gɔɔ kɛn *Raa daŋseno ɗoobiŋ ki. 2 Maakŋ nakge tun naase aki 'tɛɗn paac se, ɔŋte magalki rose, ɔŋki rose urlu ɔɔ 'tɛɗki jee maakse deere ɔɔ aayki kaamse 'sɛrkki naapa ɔɔ 'jeki naapa. 3 Aayki kaamse ɔkki taarse kalaŋ ɔɔ ute *Nirl Salal se iŋgki te tɔɔsɛ ute naapa.
4 Jee aalga maakɗe paac do Isa *al-Masi ki se, naaɗe tɛɗga aan gɔɔ daa ro kalaŋ ute *Nirl Raa kɛn kalaŋ se. Bin se nakŋ kɛn Raa daŋseno ɔɔ aki kɔnd dose do ki se kic ɓo kalaŋ sum. 5 Naajege paac se Mɛljege kalaŋ sum ɔɔ paac se k'dooyjeki te ɗoobm taar Raa kalaŋ sum ɔɔ k'paacki se *k'batizjeki te ɗoobm kalaŋ sum kici. 6 Raa se naaŋ kalaŋ sum ɔɔ naaŋ ɓo Bubm jeege paac, naaŋ iŋg dojege tu paac, naaŋ tɛɗ naaba maakjege tu paac ɔɔ naaŋ iŋg daanjege tu paac.

7 Num te al-Masi se Raa se tɛɗjenkiga bɛɛ dɛn aak eyo, ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo
naaŋ̃ ɛdĩŋ̃ naabiŋ̃ kaam do roŋ̃ roŋ̃a. 8 Aan gɔɔ kɛn k'dooy maakŋ Kitap ki kɛn
taaɗ ɔɔ:
Kɛn naaŋ̃ jaay ook ɓaa raan se,
naaŋ̃ ciro jee taamooyiŋ̃ge ɔɔ tɔk ɓaanɗeno ute naaŋ̃a.
*Tɛr naaŋ̃ ɛɗ nakgen bɛɛ jeege tu.**
9 Taar kɛn taaɗ ɔɔ: «Naaŋ̃ ook ɓaaga raan se» je ɗeekŋ ɔɔ dĩo? Kɛse je ɗeekŋ
ɔɔ naaŋ̃ bɔɔy ɓaaɗoga do naaŋ ki ara. 10 Debm bɔɔy ɓaaɗo do naaŋ ki se ɓo,
naaŋ̃ se ɓo kɛn ɔk tɛrl ɓaaga maakŋ raa ki raan taa gɔtɔ ɓaa se paac, naaŋ̃ utu.
11 Naaŋ̃ ɓo debm nig naabiŋ̃ jikilimge tu gɛn tɛɗa. Jee mɛtiŋ̃ge naaŋ̃ tɛɗɗen jee
kaaŋ̃ naabiŋ̃ge, kɛngen mɛtiŋ̃ge naaŋ̃ tɛɗɗen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki,
jee mɛtiŋ̃ge naaŋ̃ tɛɗɗen jee ɓaa wɔɔkŋ Labar Jiga, ɔɔ kɛngen mɛtiŋ̃ge naaŋ̃
tɛɗɗen jee gaam jeege ɔɔ jee kuuy lɛ jee dooy jeege. 12 Raa tɛɗ naaŋ̃ se taa
noogŋ jee Raage 'tɛɗn kaasn naabm Raa, taa jee Raagen kɛn tɛɗga aan gɔɔ ro
al-Masi se 'ziiɗn ɓaa ute naanɗe. 13 Bin jaay naajege j'aki tum tɛɗn kalaŋ taa
naajege j'aalkiga maakjege do Goon Raa ki ɔɔ k'jeeliŋ̃kiga. Te naaŋ̃ se jaay
naajege j'aki kaasn jee Raagen mala mala aan gɔɔ al-Masi.
14 Bin se, j'aki kɔŋ tɛɗn aan gɔɔ gaangen sɛɛm ey sum. Taa naaŋ̃ se jeegen
aaŋ̃ jeege dal se ajeki kɔŋ dɛrl gɛn kuun taargen rɛŋ̃ rɛŋ̃ se eyo, ɔɔ j'aki kɔŋ tɛɗn
aan gɔɔ nakgen do maane kɛn kuulu tuun ɓaanɗen taa tɔɔgɔ kaam ara kaam
ara se eyo. 15 Num gaŋ 'taaɗki taar mɛt ki ute naapa ɔɔ ute maak-jea, taa j'utu
j'aki kaasn aan gɔɔ al-Masi mala, naaŋ̃ kɛn do jee Raage. 16 Naaŋ̃ ɓo debm tus
jeeŋ̃ge paac tum tɛɗɗenga tɛɗga aan gɔɔ daa ro kalaŋ. Aan gɔɔ ro debkilim kɛn
taa sɛɗĩŋ̃ge tumɗe ute naapa se, kɛn debkilimi jaay paac roŋ̃ lapia se teepe ɔɔ
ute jee Raage kic ɓo tec bini, kɛn naaɗe jaay je naapa se tɛɗ bɛɛ ɓaa ute naanɗe.

*Kaajŋ̃ kɛn naajege j'ɔŋki te *al-Masi*
(Kɔl 3.1-16; Gal 5.10-25)

17 'Booyki taar maam m'asen taaɗ se ute ro Mɛljege m'ɗeeksen m'ɔɔ: ɔŋ̃te
'kiŋgki aan gɔɔ jeegen jeel Raa mal ey se. Taa nakgen naaɗe iŋg saap ro ki
paac se nakgen rɛŋ̃ rɛŋ̃ cɛrɛ. 18 Maak-saapm naaɗege se maak-saapm jig eyo,
ɔɔ kaajŋ̃ kɛn jaay Raa ɛɗ jeeŋ̃ge tu se, naaɗe ɔk eyo. Taa naaɗe se tɛɗga jee
do mɔŋgge ɔɔ dĩm tap ɓo naaɗe jeel eyo. 19 Kɛn tɛɗ nakŋ *kusiŋ̃ kic ɓo doɗege
diriŋ̃ɗen eyo, naaɗe ɔŋ̃ roɗege ɓo gɛn je mɛndge ute gaabge. Naaɗe tɛɗ nakŋ
sɔkɔŋ̃ge ɔɔ tɛɗĩŋ̃ ɓaa ute naanɗe sak sak.
20 Gaŋ naase se, kiŋg tec bin se ɗoobm al-Masi ki se k'dooyseno te eyo.
21 Ɗeere, naase se k'taaɗsen 'booykiga taariŋ̃a ɔɔ 'tɛɗkiga kalaŋ te Isa al-Masi
ɔɔ k'dooysenga ute taar mɛt ki gɛn Isa. 22 Kɛn bin num kiŋgsen do dɔkiŋ̃ se
'rɛsŋki naatn. Do dɔkiŋ̃ se naase iŋgki ɓo gɛn saapm do nakge tun jig eyo kaliŋ̃
ki ɔɔ maak-saapsegen jig ey se lee tɛɗsen naase jee dɛrlge. Gaŋ ɓɔrse kiŋgsen
do dɔkiŋ̃ se 'rɛsŋki aan gɔɔ kal koono kɛn k'j'ɔɔɗ k'j'undiŋ̃ naatn se. 23 Ɔŋ̃ki Raa
ɓo asen tɛrl maakse ɔɔ asen kɛɗn maak-saapm kiji. 24 Aan gɔɔ iiŋ̃kiga num
'tuuski kal kiji se, naase kic 'tɛɗki aan gɔɔ jikilimgen kiji. Jikilimgen kijin ese
se, kɛse Raa mala ɓo tɛɗɗeno aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ jen ro ki: ɔɔ taar mɛt ki se tɛɗɗen
naaɗe tɛɗga jee *salal ɔɔ jee tɛɗ nakge te ɗoobiŋ̃a.
25 Taa naaŋ̃ se taar-kɔɔɓɔ se rɛsŋki naata ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo taaɗ taar mɛt
ki naapiŋ̃ ki, taa naajege se k'tɛɗkiga aan gɔɔ daa ro kalaŋ. 26 Kɛn 'tɛɗkiga
maak-taara se, ɔŋ̃te 'kɔŋ̃ki maak-taara se asen kɔl aki tɛɗn kusiŋ̃a. Kɛn bin
num ɔŋ̃te 'tooɗki ute maak-taarse maakse ki. 27 Ɔŋ̃te kɔŋ̃ki ɗoobo *Ɓubm
sitange tu. 28 Jee ɓoogge se mɔɔtn j'ɔŋ̃te ɓoogo num gaŋ j'aay kaamɗe k'tɛɗ
naaba ute jiɗege mala gɛn kɔsɗe ɔɔ taa k'kɔŋ ɗim j'an noogŋ jeegen ɔk ɗim

* **4:8** Aak KKR 68.19.

ey se kici. 29 Taar iŋg kus se ɔn̰te 'teecn̰ taarse ki, num 'taaɗki taargen jiga kɛn 'noogŋ jeege ɔɔ aɗen tɛɗn jee bɛɛ ɗoobm Raa ki ɓaa ute naanɗe. Bin num kɛn aki taaɗn taara se, 'taaɗki taar kɛn kɔŋ dɛjn̰ jeegen lee booysen taarse se. 30 Nirl Salal kɛn Raa ɛɗsen se, ɔn̰te 'tujiŋ̰ki maakiŋ̰a taa Nirl Salal ese ɓo kɛn tɛɗsen naase 'tɛɗkiga jee Raage. Naan̰ se ɓo kɛn ɓii kalaŋ utu ajeki kaajn̰ mala mala. 31 Taar maak-taara se ɔɔɗiŋ̰ki naatn maakse ki, ɔn̰te 'tɛɗki taamooyo ute nam, maakse ɔn̰te taarse do nam ki, ɔn̰te 'mooyki ute naapa, ɔn̰te 'naajki nam ɔɔ kusiŋ̰a paac se, ɔɔɗiŋ̰ki naatn maakse ki. 32 Anum 'tɛɗki bɛɛ ute naapa ɔɔ ɛɛjki do naapge tu. Ɔkki naagŋ naapge aan gɔɔ ute al-Masi, Raa tɔɔlsenga kusiŋ̰sege se.

5

J'iŋgki gɔtn wɔɔrɔ
(1Tɛs 4.1-8; 1Kɔr 6.9-11)

1 Iŋgki aan gɔɔ kiŋg gɛn *Raa, taa naase se 'tɛɗkiga gɛniŋ̰gen kɛn naan̰ jeɗe. 2 Iŋgki te maak-jea aan gɔɔ *al-Masi jejeki, naan̰ kɛn ɔn̰ ron̰ ooy taa naajege ɔɔ ɛɗ ron̰ *sɛrkɛ ɔɔ sɛrkŋ naan̰ se tec aan gɔɔ itir oot nijim kɛn tɔɔl Raa ki.

3 Ɓɔrse naase 'tɛɗkiga jee Raage se, ɔn̰te 'jeki mɛndge ɔɔ mɛndge lɛ ɔn̰te je gaabge, ɔn̰te 'tɛɗki nakŋ kɛn asen tujn̰ naan Raa ki, ɔn̰te 'tɛɗki jee tamage ɔɔ nakgen bin se, maaniŋ̰ kic ɓo ɔn̰te 'kɔɔski. 4 Nakŋ sɔkɔn̰ge ute nakgen jig eyo ute taargen gɛn taaɗ ey se, ɔn̰te 'kɔɔski maaniŋ̰a. Num gaŋ naase se 'tɔɔmki Raa. 5 'Jeelki jee je mɛndge ute jee je gaabge, jee tɛɗ nakŋ kɛn tujɗe naan Raa ki, ute jee tamage se kɔŋ kɛnd maakŋ gaar al-Masi ki eyo ɔɔ ute gɛn Raa ki eyo. Taa jee tamage se, tama se tɛɗɗenga aan gɔɔ maragɗe.

6 Ɔn̰te 'kɔn̰ki jeege asen dɛrl ute taargen rɛn̰ rɛn̰ se. Nakgen bin se ɓo kɛn ɔl Raa maakiŋ̰ taariŋ̰a do jeege tun baate tookŋ taariŋ̰ se. 7 Jee bin se ɔn̰te 'kɔlki dose maakŋ taarɗege tu. 8 Taa do dɔkiŋ̰ se naase iŋgkiro maakŋ gɔt kɛn ɔɔdɔ, num ɓɔrse se 'tɛɗkiga kalaŋ ute Mɛljege se naase 'ɓaakiroga maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. Bin se iŋgki aan gɔɔ jeegen iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. 9 Taa gɔtn wɔɔr se tɛɗ jeege tɛɗ nakŋ bɛɛ, nakŋ ute ɗoobiŋ̰a ɔɔ kɛn mɛt ki. 10 'Saap ɔŋki nakŋ jiga kɛn tɔɔl Mɛljege tu. 11 Ɔn̰te 'kɔlki dose maakŋ naabm jeege tun tɛɗ nakgen rɛn̰ rɛn̰ maakŋ gɔtn kɛn ɔɔɗ se. Num gaŋ nakɗegen jig ey se 'taaɗɗesiŋ̰ki tal tal. 12 Taa jee se nakgen naaɗe tɛɗiŋ̰ ɔyiŋ̰ kɔy se kɛn j'uunga maaniŋ̰ kic ɓo ɔl sɔkɔn̰ 'tɔɔljeki. 13 Gaŋ nakgen naaɗe tɛɗ se jaay mɛtiŋ̰ teecga ɔɔ ɓaaɗo gɔtn wɔɔr se j'aak k'jeelɗe tal tal, 14 taa nakŋ ɓaaɗoga gɔtn wɔɔr se naan̰ tooɗ tal. Taa naan̰ se ɓo jeege taaɗ ɔɔ:

Naai debm kɛn 'tooɗ tooɗ bi se iiŋ̰i,
'dur daan yoge tu,
ɔɔ al-Masi ai wɔɔr gɔtɔ.

15 Kɛn bin num iŋg ɔndki kɔndɔ ɔn̰te kiŋgki aan gɔɔ jee dɛrlgen jeel ɗim ey se. Num gaŋ iŋgki aan gɔɔ jee mɛtɛkge. 16 Taa ɓɔrse gɔtɔ tujga, bin se daayum kɛn kaaɗiŋ̰ jaay utu se, naase aayki kaamse 'tɛɗki nakŋ jiga. 17 Ɔn̰te 'kaaŋ̰ki rose dala, num gaŋ aayki kaamse booy ɔkki nakŋ kɛn Mɛljege maakiŋ̰ jen ro ki. 18 Ɔn̰te kaay 'koonki ey num kaaye koono se asen tuju. Num gaŋ ɔn̰ki *Nirl Salal ɓo asen ɗoocn̰ maakse. 19 Taa naan̰ se naase paac aarki kaagen gɛn tɔɔm Mɛljege, gɛn magal̃ Raa ɔɔ kaagen se aarɗeki ute tɔɔgŋ Nirl Salal, kaagen se aarɗeki ute maakse paac gɛn de Mɛljege. 20 Daayum taa nakgen se paac se 'tɔɔmki Raa Bubu ute ro Mɛljege Isa al-Masi.

*Kiŋg mɛndge ute gaabɗege ɗoobm *al-Masi ki*
(Kɔl 3.18–4.1; 1Pr 2.18-25, 3.1-7)

21 Naasen paacŋ 'tookkiga taar al-Masi se, 'booy uunki taar naapa. 22 Naase
mɛndge se 'booy uunki taar gaabsege aan gɔɔ kɛn naase lee 'booy uunki taar
Mɛljege. 23 Taa gaaba se naaŋ ɓo do mɛndiŋ ki aan gɔɔ al-Masi do *egliz ɔɔ
egliz se lɛ aan gɔɔ roŋ mala ɔɔ naaŋ ɓo Debm Kaajiŋa. 24 Aan gɔɔ egliz 'booy
uun taar Isa al-Masi se, mɛndge kic k'booy k'j'uun taar gaabɗege do nakge tu
paac.
25 Naase gaabge kic 'jeki mɛndsege aan gɔɔ al-Masi je egliz bini ɔŋ roŋ ooy
taa naaŋ se. 26 Naaŋ tɛɗiŋ naaŋ se taa naaŋ je aŋ tɛɗiŋ naaŋ 'tɛɗn *salal ɔɔ
naaŋ *tug ɗaapiŋ ute taariŋ aan gɔɔ maan kɛn tug ɗaap nakge aak bɛɛ se.
27 Naaŋ je egliz aɗe ɓaa naaniŋ ki se, kɛn j'aakiŋga kic ɓo j'aŋ tɔɔmɔ, ɗim aak
kus tap ɓo roŋ ki gɔtɔ, aak bɛɛ walak walak ɔɔ ɔk tuju roŋ ki eyo. Naaŋ je egliz
se 'tɛɗn salal ɔɔ ɔk taar ɗim iŋg kus roŋ ki eyo. 28 Bin ɓo gaaba kic 'je mɛndiŋa
aan gɔɔ roŋ mala, taa debm je mɛndiŋ se je ro naaŋ maliŋa. 29 Bii kalaŋ nam
tap ɓo baat te roŋ eyo, num gaŋ roŋ se naaŋ uliŋa ɔɔ saap do ki, aan gɔɔ Isa
al-Masi kɛn saap do egliz ki se. 30 Taa naajege paac se k'tum k'tɛɗkiga roŋa.
31 Taa Kitap taaɗ ɔɔ: *Taa naaŋ se ɓo, gaaba 'teecŋ kɔŋ koŋ ute bubiŋa ɔɔ ɓaa tum
ute mɛndiŋa ɔɔ naaɗen di se tum tɛɗ daa ro kalaŋ.** 32 *Mɛtn taar k'jeel mɛtiŋ
ey ese se, magal aak eyo. Maam m'taaɗsen naaŋ ese se m'je taaɗn mɛtn taar
al-Masi ute gɛn egliz. 33 Bin se naase gaabge se naŋa naŋa kic ɓo 'je mɛndiŋa
aan gɔɔ roŋ mala ɔɔ mɛndge se naŋa naŋa kic ɓo ŋ'sook gaabiŋ ki.

6

Kiŋg gaange ute kɛŋɗege ɔɔ ute bubɗege

1 Gaange, 'tookki taar kɛŋsege ute gɛn bubsege, kɛse ɓo nakŋ ɗoobiŋ ki kɛn
Mɛljege jea. 2 Taa Kitap taaɗ ɔɔ: *'Sook koi ki ute bubi ki.** Kɛse ɓo taar kɛn Raa
taaɗ deet deet ɔɔ j'aŋki tɛɗa ɔɔ kɛn k'tɛɗiŋkiga num naaŋ ajeki tɛɗn nakŋ jiga.
3 *Bin se naai 'tiŋg dɛna do naaŋ ki te maak-raapo.*†
4 Naase bubm gaange se, ɔŋte 'tujki maakŋ gɛnsege, num gaŋ gɛnsege se
aakɗeki doɗege tu ɔɔ 'dɛj ɔndɗeki ɗoob ki aan gɔɔ ɗoobm kɛn Mɛljege taaɗseni.

Bulge ute mɛlɗege

5 Naase ɓulge se 'tookki taar mɛlsegen do naaŋ ki, 'sookɗeki, 'ɓeerɗeki
ɔɔ 'tɛɗɗeki naabɗege ute maakse paac aan gɔɔ kɛn naase 'tɛɗki *al-Masi ki.
6 'Tɛɗɗeki naaba naanɗe ki sum eyo, aan gɔɔ naase 'jeki jikilimge ɓo asen
tɔɔmɔ. Num 'tɛɗɗeki naaba aan gɔɔ naase ɓul al-Masige ɔɔ 'tɛɗiŋki te maakse
paac aan gɔɔ kɛn *Raa maakiŋ jen ro ki. 7 'Tɛɗɗeki naaba ute maakse paac aan
gɔɔ naase 'tɛɗki naabm Mɛljege, num aan gɔɔ gɛn jikilimge eyo. 8 Taa naase
'jeelki kɛn nam ɓulu lɔ ɓul eyo kic ɓo ɔŋte 'dirigki taa debm tɛɗn naabm jiga
se, naabiŋ jiga kɛn naaŋ tɛɗ se utu aŋ kɔŋiŋ gɔtn Mɛljege tu.
9 Naase mɛlɗege se kic 'tɛɗki bɛɛ ɓulsege tu, ɔŋte 'dabarɗeki. Ɔŋte 'dirigki
taa naase ute ɓulsege se paacki se Mɛlse ɓo kalaŋ kɛn maakŋ raa kɛn ese sum.
Naaŋ kɛn debm bɛɛr nam eyo.

*Nakgen kɛn Raa ɛɗjeki gɛn kuɗn bɔɔrɔ ute *Bubm sitange*

10 Ɓɔrse se maam m'je m'naŋ taaruma: ɔkki maakse tɔɔgɔ ute tɔɔgŋ gɛn
Mɛljege, taa Mɛljege se tɔɔg cir nakge paac. 11 'Diriŋki jisege tu nakgen kɛn
Raa ɛɗsen gɛn tɛɗn bɔɔrɔ ɔɔ ɔkiŋki jiga, taa kɛn Bubm sitange asen dɛrl kic ɓo
ute naaŋ se naase aki 'ɗaar tɔɔgɔ. 12 Kuɗn bɔɔr naajege se ute jikilimge eyo,
num kuɗn bɔɔr naajege se ute sitange kɛn utu tiŋg daan maakŋ raa ute do
naaŋa, naaɗe se ɓo kɛn utu iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔdɔ ɔɔ ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se.

---

* **5:31** Aak Jɛn 2.24. * **6:2** Aak Ekz 20.12. † **6:3** Aak Dt 5.16.

13 Taa naaŋ̃ se 'diriŋ̃ki nakgen kɛn Raa ɛɗjeki gɛn kuɗn bɔɔrɔ ute sitange se,
taa kɛn bɔɔr se tɛɗga ɔɔŋ̃ kic num, naase aki 'ɗaar tɔɔgɔ ɔɔ aki kɔŋ kaaŋ̃ eyo.
14 Bin num iiŋ̃ki raan ɔɔ 'taaɗki taar mɛt ki, taa taar mɛt ki se naaŋ̃ aan gɔɔ
kɔl maakŋ kɛn asgarge lee dɔɔkŋ maakɗege ɔɔ 'tɛɗki nakgen ute ɗoobiŋ̃a taa
nakgen ute ɗoobiŋ̃ se tec aan gɔɔ debm uus saapo. 15 'Lee 'taaɗki Labar Jigan
kɛn ɛɗ lapi jeege tu, naaŋ̃ se tec aan gɔɔ jeegen tɔl saa jɛɗege tu. 16 Ɔɔ daayum
aalki maakse do Mɛljege tu Isa *al-Masi ki; kɛse aan gɔɔ uun darga ɓo ji ki.
Bin se gaan k'pɛndɛkgen k'tɔlɗenga tɔl pooɗn jaay Bubm sitange je ansen tɔɔb
se, darga se gaasn gaan k'pɛndɛkge se asen kɔŋ eyo. 17 Kaajŋ̃ kɛn Raa aajse
naase se, tec aan gɔɔ laatn asgargen lee tɔnd doɗege tu jaay lee bɔɔbɗe gɔtn
bɔɔr ki se. Uunki taar Raa se jisege tu, naaŋ̃ se ɓo aan gɔɔ gɔrɗ-jɛrl kɛn *Nirl
Salal ɛɗseni.
18 Daayum 'tɔndki mɛtn Raa ɔɔ kɛn aki tɔnd mɛta lɔ aki keem Raa se, ɔŋ̃ki
Nirl Salal ɓo asen tɔɔɗɔ. Daayum iŋgki zɛɛrɛ ɔɔ 'tɔndki mɛtn Raa taa jee Raage
paac. 19 'Tɔndki mɛtn Raa taa maam kici taa Raa se am kɛɗn jeel m'an taaɗn
taara kic ɓo m'ɓeer eyo ɔɔ kɛse ɓo Labar Jigan gɛn Isa al-Masi kɛn *k'jeel mɛtiŋ̃
ey se. 20 Taa naaŋ̃ se ɓo ɓɔrse maam j'ɔkum m'utu m'iŋg daŋgay ki ara gɔɔ Isa
al-Masi ki gɛn taaɗn taariŋ̃ se jeege tu. Bin num naase 'tɔndki mɛtn Raa taa
maama, taa kɛn m'taaɗn taariŋ̃ kic ɓo m'ɓeer eyo.

Pɔl ɛɗɗen labariŋ̃a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ

21 Tisik, gɛnaajegen kɛn maam m'jeŋ̃a ɔɔ kɛn tɛɗ naabm Isa *al-Masi ute
ɗoobiŋ̃ se, naaŋ̃ ɓo asen ɓaa taaɗn labaruma ɔɔ ute naaŋ̃ se naase aki 'jeel
kici naabum kɛn maam lee m'tɛɗa. 22 Maam m'ɔliŋ̃ gɔtse ki tap ɓo taa naaŋ̃
asen ɓaa taaɗn labarje ɔɔ asen ɓaa kɛɗn kaay kaama kici.
23 Ɔŋ̃ Raa Bubu ute Mɛljege Isa al-Masi se asen 'kɛɗn tɔɔsɛ ɔɔ maak-jea ɔɔ
asen tɛɗn naase aki kaal maakse paac do Raa ki. 24 Ɔŋ̃ Raa 'tɛɗn bɛɛŋ̃a jeege
tun paacŋ̃ je Mɛljege Isa al-Masi ute maak-je kɛn naŋ ey se.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ eglizn Pilip ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ eglizn Pilip ki

Kaaɗ kɛn Pɔl tɛɗo mɛrtiŋ gɛn k-dige se ɓo, naaŋ ɔndo eglizn kɛn Pilip ki se. Kɛse ɓo eglizn deet deetn kɛn Pɔl ɔndo taa naaŋ nasarge tu. Ɔɔ gɛgɛr Pilip se, naaŋ maakŋ taa naaŋ Masedoan ki. Masedoan lɛ naaŋ kaam kookŋ kaam kaaɗa tookŋo taa naaŋ Grɛk ki. Maktubm jaay Pɔl raaŋ ɔl jee al-Masige tun Pilip ki se taaɗ ɔɔ Pɔl ute jee al-Masigen Pilip ki se taarɗe se ɓaa jiga aak eyo. Ɔɔ naaŋ je aŋ tɛɗiŋ 'tɛɗn jiga cir daala. Kaaɗ kɛn se naaŋ daŋgay ki ɔɔ kɛn naaŋ jaay ɔŋ tɛɗɗen ɗim eyo ɔɔ ɔŋ aakɗe doɗe ki ey se, tɛɗiŋ ɔɔŋ aak eyo. Naaŋ taaɗɗen maak-je kɛn naaŋ ɔk doɗe ki ɔɔ naaŋ uun nirliŋ taa naaɗe. Taa jee kuuy se taaɗɗen taa al-Masi ute saapm jig eyo taa tookŋ kuun taar naaɗe. Pɔl dɛjɗe ɔɔ ɛɗɗen kaay kaama do ɗoobm Isa kɛn naaɗe iŋg do ki se. Maakŋ raaŋiŋ kɛn naaŋ raaŋ paac se, Pɔl taaɗ maak-raapiŋ kɛn naaŋ ɔŋ do kaal maak kɛn naaŋ aal do al-Masi ki. Ɔɔ naaŋ ɛɗ kaay kaama jee al-Masige tun Pilip ki taa k'kiŋg ute maak-raapo. Kɛn naaɗe ɓo tɔɔgɗe baata ey lɛ nakŋ ɔɔŋ ɓo aan doɗe ki kic ɓo, naaɗe maakɗe raapo kɛn naaɗe jaay iŋg dɔɔk te naapa ɔɔ ute Mɛljege Isa se.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ jeege tun Pilip ki

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo m'raaŋsesiŋa, maam m'ute Timote, naaje se jee tɛɗn naabm Isa al-Masige, k'raaŋsen naase jee Raage tu kɛn iŋg dɔɔk ute Isa *al-Masi, magalsegen naanse ki ute jeegen lee tɛɗn naaba daanse ki kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki. 2 Ɔŋ Bubjege *Raa ute Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa
(Kɔl 1.3-11)

3 Daayum kɛn maam jaay m'saap do naase ki se maam m'tɔɔm Raama. 4 Daayum kɛn maam m'ɓaa m'tɔnd mɛtn Raa taa naase paac se, maam m'eemiŋ ute maak-raapo, 5 taa naase 'lee 'noogumki noog gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi se jeege tu ɔɔ naase 'tɛɛskiro kaaɗ kɛn naase utu 'took aalkiro kaal maakse do Isa al-Masi ki, bini ɓɔrse kic utu lee 'tɛɗiŋki tɛɗ rɔk. 6 Deere, maam m'jeel maakum ki Raa kɛn tɛɗ naabiŋ jiga daanse ki se, bini ɓii kɛn Isa al-Masi ano ɓaa ro ki se, naaŋ utu aŋ tɛɗn kaasn tak. 7 Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɔlum maam m'saap dose ki taa naase se jee kɔɔŋ maakumge ɔɔ naabjege se tɛɗga kalaŋ ɔɔ naabm se ɓo kɛn Raa ɛɗumo gɛn taaɗn Labariŋ Jiga se jeege tu. Kɛn maam maakŋ daŋgay ki, lɔ naan jeege tun baate taar Raa se m'taaɗɗen Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ɔɔ kɛn m'ɓaa taaɗa se m'ɓeer eyo ɔɔ m'taaɗɗesiŋ ute tɔɔgum paac. 8 Deere, Raa se jeele naase paacki se, maam m'jese dɛn bɛɛ eyo ute maak-je gɛn Isa al-Masi se.

9 Kɛse ɓo kɛn maam m'ɓaa keem Raa taa naase num, m'lee m'tɔnd mɛta m'ɔɔ Raa asen kɛɗn maak-jea ɔɔ daayum naase aki kɔkŋ naapa ɔɔŋɔ. Ute naaŋ se jaay naɓo, naase aki jeel kɔkŋ Raa se jiga ɔɔ aki jeel kiŋg jiga naan Raa ki, 10 taa naaŋ se jaay naase aki 'jeel bɛɛr kaakŋ kɔkŋ nakŋ kɛn jiga. Bin se naase aki tɛɗn jee *salal ɔɔ jee ɔk taar ɗim roɗe ki eyo ɓii kɛn al-Masi ano ɓaa ro ki se. 11 Ute Isa al-Masi se daayum naase aki lee tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋa. Kɛn nakgen naase aki tɛɗn se jaay jeege aakga se, naaɗe 'tɔɔm Raa ɔɔ aŋ magala.

*Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi se wɔɔkŋ ɓaa ute naaniŋa*

12 Ɓɔrse gɛnaamge, maam m'je naase aki jeele nakgen jaay paacn̰ aan dom
ki gɔtn ara se, ɔl jeege booyga Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se ɔɔ taar se wɔɔk
ɓaaga ute naaniṇa. 13 Taa asgargen lee bɔɔb ɓee magal *Rɔmɛge ute jee kɛn
iŋg gɔtn ese se ɔɔ ute jeegen iŋg gɔt kuuy paac se, ɓɔrse naaɗe jeele maam
se j'ɔkum daŋgay ki se taa al-Masi. 14 Ɔɔ kɔkŋ maam j'ɔkum daŋgay ki se ɔl
gɛnaage dɛna dɔɔkga maakɗe do Mɛljege tu ɔɔ naaɗe ɓeer eyo aay kaamɗe ɓaa
te naanɗe gɛn taaɗn taar Raa jeege tu.

15 Gaŋ maakɗe ki se jee mɛtiṇge se lee taaɗ taar gɛn Isa al-Masi jeege tu se,
naaɗe aak naabum maam m'tɛɗ se ɓo, naaɗe nini rom ki, ɔɔ je jeege se aɗe
ɓaa mɛtn naaɗe ki. Num gaŋ kɛngen mɛtiṇge se taaɗiṇ te maak-saapm jiga.
16 Naaɗe se taaɗ Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se taa naaɗe jema. Taa naaɗe jeele
maam j'ɔkum daŋgay ki se taa Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn maam m'lee taaɗ
jeege tu se taar mɛt ki. 17 Gaŋ je kɛn nini rom ki se, taaɗ taar gɛn al-Masi jeege
tu kic ɓo taaɗiṇ ute taar nia. Maak-saapm naaɗe se maak-saapm jig eyo. Kɛn
naaɗe jaay tɛɗn̰ bin se saap ɔɔ daan am ziiɗn dubar maam maakŋ daŋgay ki
do ki. 18 Gaŋ nakŋ naaɗe tɛɗ paac se ɔlum ɗim eyo! Kɛn naaɗe taaɗ taar gɛn Isa
al-Masi se kɛn nini ɓo rom ki lɔ taaɗiṇ ute maak-saapm jiga, kɛn bɛɛ cir paac
se, taar gɛn al-Masi se k'taaɗiṇga jeege tu. Taa naaṇ se maam maakum-raapo
ɔɔ daayum ɓɔrse kic maakum utu raap-raap rɔk. 19 Do taar tɔɔliṇ ki se ute
'tɔnd mɛtn Raa kɛn naase 'tɔndki taa maama ɔɔ ute Nirl gɛn Isa al-Masi kɛn
lee noogum se, maam m'jeele maam m'utu m'kɔŋ kaaja.

20 Taa naaṇ se ɓo maam m'iŋg m'aak kaama ɔɔ m'ɔnd dom ro ki, ɔɔ m'jeele
m'kɔŋ kɛnd maakŋ sɔkɔṇ ki eyo. Num gaŋ maam se kɛn ɓɔrse lɔ naan ki kic
ɓo m'ɓeer ɗim ki eyo ɔɔ m'je jeege se kɛn maam ɓo m'utu zɛɛrɛ lɔ maam m'aki
kooyo, do nakge tun 'deel do maam ki paac se, daayum naaɗe 'kaakŋ *nookŋ
al-Masi. 21 Taa maam se kɛn m'utu zɛɛrɛ lɛ m'iŋg gɛn al-Masi. Kɛn m'ooyga lɛ
kɛse ɓo m'ɓaa kɔŋ bɛɛṇ cir paac. 22 Kɛn maam jaay m'utu m'iŋg zɛɛrɛ gɛn tɛɗn
naabm jiga se, kɛn maam m'aki kooyo, lɔ m'aki kiŋg lɛ, gɔtn se maam m'jeel
bɛɛr kuun kaam kalaŋ eyo. 23 Gɔtn se maak-saapum ɓaa tɛɗga kaam dio: gɛn
maam ki se m'je m'ɓaa kiŋg te al-Masi. Kɛse ɓo nakŋ kɛn maam m'aakiṇ am
tɛɗn jiga dɛn cir paac paac. 24 Naɓo taa m'asen noogŋ naase se, kɛn bɛɛṇki
se, maam m'kɔɔpm m'kiŋg ute naase se ɓo, jiga cir daala. 25 Taa naaṇ se ɓo
maam m'jeele maakum ki, maam se ɓɔrse kic m'utu m'kiŋg te naase paac.
Taa m'asen noogo naase aki kɔkŋ taar Raa se tɔɔgɔ ɔɔ anki ɓaa ute naan se ute
maak-raapo. 26 Taa naaṇ se ɓo ɓii kɛn jaay maam m'utu m'asen tɛrl ɓaa kɔŋ
se, aan gɔɔ naase ute Isa al-Masi kalaŋ ki se maakse raapm dɛn aak eyo taa
maama.

*Jee iŋg do Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi*
(1Tɛs 2.12-16; Ɛb 10.32-36)

27 Kɛn bɛɛki se, iŋgki aan gɔɔ kɛn Labar Jiga gɛn al-Masi k'dɛjseno ro ki. Taa
naaṇ se ɓo kɛn m'asen ɓaa kaaka lɔ kɛn m'kɔŋ ɓaa eyo kic ɓo, maam m'booy
labarse j'ɔɔ naase se utu iŋgki tɔɔgɔ ɔɔ 'dɔɔkki taarse kic kalaŋ ɔɔ aayki kaamse
iŋgki ute maakŋ kalaŋ ɔɔ aalki maakse do Labar Jiga gɛn Isa al-Masi kɛn k'lee
k'dooy jeege se. 28 Paac paac ɓo ɔn̰te 'ɓeerki jeege tun kɛn iŋg lee dabarse se.
Kɛse se je taaɗn ɔɔ naaɗe se utu kutu ɔɔ naase lɛ utu aki kaaja, kɛse Raa mala
ɓo tɛɗiṇa. 29 Maam m'taaɗsen naaṇ ese se taa Raa se naaṇ tɛɗsenga bɛɛṇa taa
naase aki kaal maakse ɓo do al-Masi ki sum eyo num aki dabar taa naaṇ kici.
30 Ɗo kɛn naase lee 'ɗoki se kɛse ɓo kɛn naase aakumkiro maam ɗoɗo ɔɔ ɓɔrse
kic 'jeelki maam m'utu m'ɗo ɗo rɔk.

2

'Dɔɔkki taarse kalaŋ

1 Kiŋgsen 'dɔɔkki ute *al-Masi se, ɛɗsen kaay kaama ɗey la? Ɔɔ maakjeɲ dose
ki se sɛlsen maakse ɗey la? Naase ute *Nirl Salal se 'tum 'tɛɗkiga kalaŋ ɗey la?
Naase tap ɓo iŋgki se 'jeki naapa ɔɔ 'tɛɗki bɛɛ ute naapa ɗey la? 2 Kɛn bin num
naase iŋg dɔɔkki taarse kalaŋ ɔɔ 'tɛɗumki maakum-raap te maraadiɲa. 'Jeki
naapa, iŋgki ute maakŋ kalaŋ ɔɔ ɔɲki maak-saapse kic ɓo 'tɛɗn kalaŋ. 3 Ɔɲte
'niki ute naapa ɔɔ ɔɲte 'magalki rosege taa jeege asen kaaka, num gaŋ ɔɔpki
rosege baata ɔɔ aakki jee kuuy se aan gɔɔ naaɗe se magal cirse naase. 4 Naŋa
naŋa kic ɓo ɔɲte kaakŋ do nakŋ naaɲ ki sum, num gaŋ ɲ'kaakŋ do nakŋ jeege
tun kuuy kici.

*Isa ɔɔp roɲ baat jaay ɓo *Raa uuniɲ roɲ raan*

5 Naase utu naapa se ɔɲki maak-saap se tecɲ aan gɔɔ gɛn Isa *al-Masi:
6 Naaɲ kɛn Raa mala mala se,
ute naaɲ se kic ɓo naaɲ tɔnd te mɛt eyo
ɔɔ tɛɗ te roɲ gɛn kaasn te Raa eyo.
7 Gaŋ naaɲ ɔɔp roɲ baata
ɔɔ ɓaaɗo tɛɗ roɲ aan gɔɔ debm tɛɗn naaba
ɔɔ ɓaaɗo tɛɗ roɲ debkilimi
ɔɔ taaɗ jeege tu ɔɔ naaɲ se goon debkilim mala mala.
8 Naaɲ ɔɔp roɲ baata ɔɔ took taara bini
ɔɔ ɔɲ roɲ k'tɔɔliɲa, naaɲ se k'tup k'tɔɔliɲ ro kaag ki.
9 Taa naaɲ se ɓo Raa se duriɲoga daan yoge tu
ɔɔ uun ɔndiɲga raan do jeege tu paac
ɔɔ ɛɗiɲga ro kɛn cir ro jeege paac.
10 Raa tɛɗiɲ bin se taa jeegen maakŋ raa ki,
jeegen do naaŋ ki ɔɔ jeegen ooyga kooy se kic,
paac, utu 'kɛrgŋ naan Isa ki.
11 Ɔɲ jeege paac ute taar naaŋɗege se
*nookŋ Raa Bubu ɔɔ ɗeekŋ ɔɔ: Isa al-Masi se Mɛlɗe.

*Jee Raage se naaɗe ɓo kɛn wɔɔr do *dunia*

12 Bin se, jee maak-jemge, aan gɔɔ daayum naase lee 'tookki taar Raa se,
aayki kaamse 'tɛɗki nakgen taaɗn jeege tu ɔɔ naase se ɔŋkiga kaaja, 'tɛɗki
rosege baata ɔɔ 'ɓeerki Raa ki. Ɔɲte 'tɛɗiɲki kɛn maam m'utu sum, num kɛn
maam gɔtɔ kic ɓo lee 'tɛɗ 'ɓaaɲki ute naaniɲa. 13 Taa Raa mala, naaɲ ɓo kɛn
lee tɛɗ naabiɲa maakse ki, naaɲ ɛɗsen maak-jea kɛn tɛɗsen naase aaskiga gɛn
tɛɗn nakŋ kɛn naaɲ uuno doa do dɔkiɲa gɔɔ kɛn naaɲ maakiɲ jen ro ki.
14 Nakŋ naase aki tɛɗn paac se ɔɲte 'naajki ute naapa ɔɔ ɔɲte 'mooyki naaŋ
ki. 15 Taa bin se ɓo naase aki tɛɗn jee ɔk taar ɗim roɗe ki eyo, jee *salal, ɔɔ aki
tɛɗn gaan Raagen ɔk tuju roɗe ki eyo daan jeege tun ɓɔrse baate Raa. Naaɗe se
jee tɔɔj eyo ɔɔ tɛɗn nakŋ mɛt ki eyo. Daan naaɗe ki se ɓo, naase aki kiŋg wɔɔr
gɔtɔ aan gɔɔ poodn kɛn lee ɓaa wɔɔr maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ se. 16 Naase ɓo kɛn
lee 'taaɗɗeki taar kɛn ɛɗ kaaja se: kɛn naase jaay lee 'tɛɗki naaɲ se num, ɓii
kɛn *al-Masi aɗe tɛrl se am tɛɗn jiga aak eyo, bin se ɓo taa nakŋ maam m'tiŋg
m'lee m'dabar m'tɛɗ se 'tɛɗn nakŋ cɛr eyo. 17 Kɛn maam ɓo m'kɔɲ rom *sɛrkɛ
taa m'tɛɗn kaasn sɛrkŋ kɛn naase lee 'tɛɗki Raa ki se, maam maakum-raapo.
Sɛrkŋ ese se ɓo m'je taaɗn te kaal maaksen do Isa al-Masi ki jaay ɔlse naase
'tɛɗiɲki naaba se. Taa naaɲ se ɓo maam maakum-raapo ute naase paac. 18 Ɔɔ
naase kic 'tɛɗki maak-raapo do naapse kɛn naase 'tɛɗki ɔɔ 'tɛɗki maak-raapo
ute maam kici!

Pəl əl Timote ute Epaprodit
(1Tɛs 3.1-11)

19 Tɛɗga num ute Mɛljege Isa se, maam m'saapm m'utu m'asen kəl Timote
gətse ki taa amo ɓaa te labarse əə kɛn jaay m'əŋga labarse se, am kɛɗn kaay
kaama. 20 Naaŋ̃ ey se maam m'ək nam kuuy eyo kɛn 'kiŋg te maam jaay
'saapm taa naase əə saapm do nakge tun an dose ki se. 21 Taa jeegen kuuy
paac se saap do naabm naaɗe ki kalɗe ki salal əə naaɗe se əlɗen te naabm
gɛn Isa *al-Masi eyo. 22 Num nakŋ Timote tɛɗ se, naase kic 'jeeliŋ̃ki. Naaŋ̃ se
debm mɛc əə tuj ərmiŋ̃ eyo əə naaŋ̃ se tɛɗ naaba ute maama aan gəə goon kɛn
lee noog bubiŋ̃a gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn Isa al-Masi jeege tu. 23 Kɛn maam
m'aak m'əkga nakgen utu kaan dom ki se jaay ɓo, kaaɗ kɛn se maam m'saapm
m'əə m'utu m'asesiŋ̃ kələ. 24 Maam m'jeele ute Mɛljege Isa se tɛɗga sum ɓo,
naaŋ̃ utu am kəŋ̃um maam kic m'utu m'asen ɓaa kaaka.
25 Kɛn bɛɛki se, maam je m'asen kəl Epaprodit. Naaŋ̃ se gɛnaajege əə tɛɗn
naaba ute maam tɛlɛ əə naaŋ̃ se aan gəə asgar cɛɛm ki gɛn kuɗn bəərə. Naase
əliŋ̃kiro gətum ki se naaŋ̃ ɓaamo ute nakŋ kɛn am noogo kɛn am kaasn
kiŋguma. 26 Taa maakiŋ̃ ki se naaŋ̃ je asen ɓaa kaakŋ naase paac ute kaaminˍa.
Ey num naaŋ̃ se maakiŋ̃a ɗaar eyo kɛn naaŋ̃ jaay booy əə naase 'booykiga
kaaɗ kɛn naaŋ̃ oocno kəəŋ̃ə se. 27 Ey num kɛn naaŋ̃ ooco kəəŋ̃ə se əəpə cəkə
sum ɓo 'kooyo, gaŋ Raa se tɛɗiŋ̃ga bɛɛŋ̃a əə ɛɗiŋ̃ga lapia. Raa se tɛɗ bɛɛŋ̃ naaŋ̃
ki sum eyo, num gaŋ tɛɗumga maam ki kici taa m'kiŋg ɓo maakŋ maak-tuj
ki kaliŋ̃ ki sum eyo. 28 Maam naar m'je m'asesiŋ̃ kələ taa kɛn naaŋ̃ jaay aan
əŋsega əə naase jaay aakiŋ̃kiga te kaamse se, bin se asen kɛɗn maak-raapo əə
maam kic ɓo maakum 'tooɗn kaam kalaŋ. 29 Kɛn naaŋ̃ jaay aan əŋsega se dəəɗ
əkiŋ̃ki ute maak-raapo taa naaŋ̃ se gɛnaajege ɗoobm Mɛljege tu. Jee aan gəə
naaŋ̃ se əkɗeki əəŋ̃ə. 30 Taa naabm Isa al-Masi se, əəpga cəkə sum ɓo naaŋ̃ aɗe
kooyo. Ey num naaŋ̃ aɗe 'kutn koŋ̃a əə naaŋ̃ ɓaaɗo se taa am tɛɗn naaba gəə
naase ki.

3

Debm jaay jeel Isa se jiga cir paac
(Gal 5.1-6; Rm 6.3-13; 1Kər 9.24-27; 2Pr 1.5-11)

1 Ɔə ɓərse se gɛnaamge, iŋgki te maak-raapo taa naase 'tɛɗkiga gɛn Mɛljege!
Taar kɛn maam m'taaɗsen se kɛn maam m'taaɗn m'ɗəəliŋ̃ kic ɓo aal əəɗum
eyo, taa taargen se asen kəŋ bəəbə.
2 Ɔndki kəndə ute jeegen aan gəə bɛsge se*, jee tɛɗn nakŋ *kusiŋ̃a əə jeegen
kɛn əə jeege *kəjŋ̃ pəndə jaay 'tɛɗn jee Raage se. 3 Jeegen əjga pəndə mala mala
se kɛse naajegen k'lee k'j'eemki *Raa ute Nirliŋ̃a əə naajege se k'jeki ɗoobm
təəm rojege eyo, num gaŋ naajege se k'təəmki rojege ute Isa *al-Masi.
4 Gɛn daa ro sum num, maam kic m'ək nakge dɛna gɛn təəm roma. Kɛn
nam kuuy jaay əə ək nakŋ kɛn naaŋ̃ an təəm roŋ̃ se, maam se m'ək nakŋ cir
kɛn naaŋ̃ an təəm roŋ̃ se. 5 Gɛn kəjŋ̃ pəndə lɛ j'əjum se m'ək ɓii marta sum əə
maam m'kəɗ *Israɛl mala mala əə teeco taa ɓee Benjamin ki. Maam se m'kəɗ
*Ɛbre kɛn mala mala. Do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se lɛ maam kəɗ *Parizi.
6 Maam se m'dəəko maakum gɛn dabar *egliz əə do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa
ki se lɛ, nam jaay 'kəŋ nakŋ aak kus rom ki se, gətə.
7 Nakgen do dəkiŋ̃ maam m'əŋiŋ̃ m'əə bɛɛ se, ɓərse taa Isa al-Masi se nakgen
se paac əs aay eyo. 8 Gaŋ nakgen se paac maam m'aakiŋ̃ se əs aay eyo, ɗeere
jeel kɛn maam m'jeel Mɛlum al-Masi se ɓo əs aay cir paac paac. Gətn al-Masi
ki se nakgen maam m'aakiŋ̃o m'əə bɛɛ se ɓərse əs aay ey sum. Taa nakgen

* **3:2** Jee aan gəə bɛsge se jee tɛɗn nakŋ səkəŋ̃ge.

se maam m'aakiŋo aan gɔɔ nakgen do danos ki, taa m'tɛɗn gɛn al-Masi mala mala. 9 Taa naaŋ se maam m'iŋg do Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɓo tɛɗum m'aak bɛɛ naan Raa ki eyo, gaŋ kaal maakŋ kɛn maam m'aal do al-Masi ki se ɓo tɛɗum m'aakga bɛɛ naan Raa ki. Ute kaal maakŋ ese ɓo Raa tɛɗ jeege aak bɛɛ naaniŋ ki. 10 Maam se m'je naka kalaŋ sum nakŋ maam m'je se m'jeel kɔkŋ Isa al-Masi mala ɔɔ tɔɔgŋ kɛn duriŋ daan yoge tu ɔɔ m'dabar ute naaŋa, bini m'kooy aan gɔɔ kɛn naaŋ ooy se kici. 11 Taa naaŋ se ɓo maam m'iŋg m'ɔnd dom ro ki taa ɓii kalaŋ maam m'utu m'dur daan yoge tu.

J'aaŋ j'ɔŋki Isa

12 Maam m'kɔŋ taaɗn m'ɔɔ gɔtn maam m'ɓaan m'ɓaa se m'aan te ey ɓɔrtɔ, ey lɛ m'kɔŋ taaɗn m'ɔɔ maam se m'tɛɗ te aak bɛɛ naan Raa ki ey ɓɔrtɔ. Gaŋ ɓɔrse kic maam m'utu m'aaŋ kaaŋ rɔk, gɛn kaan gɔtn Isa *al-Masi ki naaŋ kɛn tɛɗum m'tɛɗga gɛn naaŋ se. 13 Gɔtɔ, gɛnaamge, maam m'aaŋ m'aan te gɔtn ese ey ɓɔrtɔ kɛn maakŋ maak-saapum ki se gɔtn m'aaŋo paac se m'diriginga naata, kɛn m'uun kaamum jaay m'aak kɛn naan ki se. 14 Maam m'aay kaamum m'aaŋ gɛn kaan gɔtn kaan ki, Raa daŋjeki raan se, bin ɓo naajege j'aki kɔŋ nakgen se te Isa al-Masi. 15 Naajegen paacŋ kɛn k'tɛɗkiga jee Raage mala mala se, bɛɛki se, maak-saapm naajege se 'tɛɗn aan gɔɔ kɛn ese. Kɛn maak-saapse ɓo utu kuuy lɛ, Raa utu asen taaɗn maakse ki aki jeel mɛtiŋa. 16 Naɓo ɓɔrse se k'ɓaaki te ɗoobjegen kɛn j'uunkiro tɛl se ute naanjege.

17 Gɛnaamge, 'paacki, 'tɛɗki aan gɔɔ maama, uunki ɗoobm jee kɛn uun ɗoobm naaje se. 18 Ey num daayum maam taaɗsenoga ɔɔ ɓɔrse kic maakŋ kaa-maan ki se m'je m'asen taaɗn daala, taa jeege dɛna maakŋ nakɗe kɛn naaɗe lee tɛɗ se, naaɗe je taaɗn jeege tu ɔɔ naaɗe se je eyo kɛn k'taaɗ taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se. 19 Naaɗe se utu kutn roɗe, nakŋ naaɗe maakɗe je se ɓo tɛɗɗenga raaɗe ɔɔ nakŋ sɔkɔŋgen naaɗe lee tɛɗ se maakɗe raap do ki sakaŋ. Naaɗe iŋg gɛn saapm do nakge tun do *duni ki sum. 20 Gaŋ naajege se naaŋjege mala se maakŋ raa ki ɔɔ ɓɔrse do naaŋ ki ara se naajege j'iŋg j'aakki kaam Mɛl Kaajjege Isa al-Masi. 21 Naaŋ ɓo, ro naajege ɔk tɔɔg ey se naaŋ aŋ deeliŋ utu 'tecŋ aan gɔɔ ro naaŋ aak bɛɛ kɛn durno daan yoge tu se, ute tɔɔgiŋ se naaŋ utu 'tɛɗn nakge paac 'tɛɗn kaam jiŋa.

4

1 Bin ɓo gɛnaa maak-jemgen ɗoobm *al-Masi ki, maam se m'je m'asen m'ɓaa kaakŋ ute kaamuma. Taa naase se ɓo jee 'tɛɗumki jaay maakum-raapo ɔɔ maam m'tɔɔm rom ute naase. Bin se gɛnaamge, ute Mɛljege se 'ɗaarki tɔɔgɔ!

Ute Mɛljege se iŋgki ute maak-raapo
(Plp 2.1-3; Rm 16.1-4)

2 Maam dɛj Ebodi ute Syntis kɛn taarɗe ɓaa ey se, m'ɔɔ j'aay kaamɗe j'ɔk taarɗe kalaŋ taa naaɗe 'tɛɗga kalaŋ te Mɛljege se. 3 Naai debum kɛn k'tɛɗn naaba kalaŋ ɔɔ debm mɛc se, maam m'tɔnd mɛti mɛndgen se 'ɓaa noogɗe. Taa naaɗe kic ɗoɗoga gɛn taaɗn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi ute maama ɔɔ ute Klema ɔɔ jeegen kuuy kɛn k'tɛɗo naaba kalaŋ. Jee se ɓo kɛn roɗe k'raaŋiŋga raaŋ maakŋ Kitapm Kaaj ki.

4 Aan gɔɔ 'tɛɗkiga kalaŋ ute Mɛljege se daayum iŋgki ute maak-raapo! Taar se m'asesiŋ taaɗn ɗɔɔl daala, iŋgki ute maak-raapo! 5 Ɔŋki jeege paac asen jeele naase se jee bɛɛ. Taa Mɛljege se ɔɔpga gɔɔrɔ utu 'ɓaaɗo. 6 Ɔŋte 'kuunki nirlse do ɗim ki, gaŋ daayum nakŋ kɛn jaay aan dose ki se 'tɔndki mɛtn *Raa taa nakgen naase 'jeki. Kɛn naase jaay 'ɓaaki ɓaa tɔnd mɛtn Raa num,

'tɔɔminki ute maakse. 7 Ɔɔ tɔɔsn gɛn Raa kɛn cir maak-saapm naajege se, ute
Isa al-Masi se asen bɔɔbɔ ɔɔ maakse 'toodn kaam kalaŋ.
8 Gɛnaamge, kɛn ɔɔp m'asen taad se ɔŋ nakŋ kɛn mɛt ki, kɛn jeege jelin aak
bɛɛ, kɛn te doobina, kɛn *salal, kɛn jeege aak jena, kɛn jeege dɔŋina, kɛn ɔŋin
aak jiga ɔɔ kɛn jeege aakin kic ɓo tɔɔmin se, kɛse ɓo nakgen naase aki saapm do
ki. 9 Taar kɛn naase 'booykiro maam m'dooyseno ute nakgen naase aakkiro
gɔtn maam ki, kɛn maam tɛddeno se, naase kic 'lee 'tɛdinki bin kici. Ɔɔ Raa
debm kɛn ɛd lapi se utu kiŋg te naase.

Pɔl tɔɔmde taa nakŋ kɛn naade ɛdini
(2Kɔr 9.6-15)

10 Maam se maakum-raapo aak eyo ɔɔ m'tɔɔm Mɛljege taa naase 'tɛrl
saapkiga do maam ki daala. M'jeele naase se daayum 'saapki dom ki, naɓo
naase ɔŋki te doobm kɛn amki noog eyo. 11 Kɛn ɔlum jaay m'taad bin se taa
m'ɔk dim ey ɓo m'taad eyo, taa maam se lɛ m'deelga deel roma nakŋ maam
m'ɔk se ɓo aas kiŋgum sum. 12 Kɛn maakŋ daay ki lɔ maakŋ dɛrɛŋ ki kic ɓo,
maam se m'deelga rom ro ki. Kɛn m'ɔk nakŋ kɔsɔ kɛn m'ɔk eyo, kɛn maakŋ
dɛrɛŋ ki lɔ maakŋ ɓo ki, maam se kɛn aanum di di kic lɛ, daayum m'tookŋ do
naan kɛn ese. 13 Maam se m'aasin do nakge tun ɓaa se paac ute Debm kɛn
lee tɔɔgum maakum se. 14 Gaŋ naase se 'tɛdkiga bɛɛ kɛn naase jaay 'ɓaado
'noogumki do nakge tun ɔɔn aan dom ki se.
15 Gɛnaamgen Pilip ki, naase mala 'jeelki kaad kɛn deet deet jaay
m'taadseno Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi se ɔɔ kɛn jaay m'iin m'ɔno Masedoan
sum se, maakŋ *eglizge tu se, eglizn naase kalin ki sum ɓo 'ɓaamoga ute nakŋ
noogo. Ey num eglizn kuuy se ɔŋ ɔlum te ne dim eyo. 16 Kɛn maam jaay
m'utu Tɛsalonik ki se, naan kɛn se naase ɔl dɔɔlumkiroga dɔɔlɔ nakŋ kɛn am
kaasn kiŋguma. 17 Kɛn ɔlum jaay m'taad bin se, m'je je dim ɓo gɔtse ki eyo.
Nakŋ maam m'je se bɛɛ kɛn naase 'tɛdkiro se 'ziidn ɓaa ute naanina. 18 Maam
taadsen nakŋ naase jaay ɔlumkiro paac se, maam m'ɔŋiŋga nakgen se aasum
cir ciri. Aan gɔɔ Epaprodit ɛdumsinga nakŋ naase ɔlumkiro se, ɓɔrse maam
m'ɔk nakge dɛna ute maraadina nakgen se tec aan gɔɔ *sɛrkŋ jiga ɔɔ oot nijimi
kɛn j'ɛd Raa ki jaay tɔɔlin se. 19 Ute Isa al-Masi se, Mɛlum Raa se nakŋ jaay
naase ɔkki ey paac se naan asesin kɛda, taa naan se dim tap ɓo daayin eyo
maakŋ gaarin ki. 20 Daayum Raa kɛn Bubjege se k'lee k'tɔɔminki. *Amin.

Pɔl raaŋ naŋ taarina ɔɔ ɔlden tɔɔsɛ

21 Jee Raagen naase 'tɛdkiga kalaŋ ute Isa *al-Masi se, 'tɛddeki tɔɔsɛ ɔɔ
gɛnaagen doobm al-Masi ki kɛn utu te maam gɔtn ara se, tɛdsen tɔɔsɛ kici.
22 Jee Raagen gɔtn ara paac se tɛdsen tɔɔsɛ ɔɔ kɛn tɛdsen tɔɔsɛ tap tap se jee
maakŋ ɓee Gaar magal *Rɔm ki. 23 Ɔn Mɛljege Isa al-Masi asen tɛdn bɛɛna.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔlɔs ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Kɔlɔs ki

Kɔlɔs se naaŋ̃ gɛgɛr kɛn maakŋ taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse, daanɗe ute gɛgɛr Ɛpɛz se ɔk kilɔmɛtir 200. Pɔl se ɗaam jaay ey num ɓii kalaŋ ɓaa te Kɔlɔs ki eyo. Ɔɔ kɛn ɔnd eglizn Kɔlɔs ki se, Epapras. Epapras se naaŋ̃ kɔɗ Kɔlɔs ɔɔ naaŋ̃ lee tɛɗn naaba ute Pɔl tɛlɛ (koŋ̃ 1.7; koŋ̃ 4.12). Pɔl booyga kɛn jeege lee aaŋ̃ɗe dala jee al-Masigen Kɔlɔs ki se. Jee se lee dooyɗe ute taargen tec ute Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se eyo. Naaɗe lee taaɗ jeege tun Kɔlɔs ki ɔɔ k'tɛrl do kiŋg ɓugɗege tun do dɔkiŋa. Ɔɔ tɛr taaɗɗen ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do nakge tun ɓaa se paac se, k'j'eemɗe. Kaaɗ kɛn se Pɔl j'ɔkiŋ̃ga kɔkŋ daŋgay ki. Ɔɔ aan gɔɔ naaŋ̃ 'kɔŋ ɓaa gɔtɗe ki ey se, naaŋ̃ raaŋɗen maktubm ara se. Nakgen jig ey kɛn jeege ɔŋ aakɗen ey se, jee Kɔlɔs ki ɔk ɓeere ro ki taa nakgen se ɔk tɔɔgɔ do jeege tu. Gaŋ al-Masi se, naaŋ̃ ɔk tɔɔgɔ cir nakgen se paac. Ute kooy naaŋ̃ ro kaag ki se, tɔɔgŋ naaɗe ɔk do jikilimge tu se, naaŋ̃ tɛɗiŋ̃ tɛɗga gɔtɔ. Taa naaŋ̃ se ɓo nakgen ɔk tɔɔgɔ do jikilimge tu ute nakgen tɛɗɗen ɓulge se naaŋ̃ ɔɔɗɗenga doɗe naatn ro ki.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ egliz kɛn Kɔlɔs ki
(Ɛp 1.15-19; Plp 1.3-6,9-11; 1Tɛs 1.2-4)

1 Kɛn ara maam Pɔl, *m'debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn *Raa maakiŋ̃ jen ro ki ɔɔ ute gɛnaajege Timote ɓo, 2 k'raaŋsen maktubm ara se, naase jee Raage tun maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔlɔs ki ɔɔ naase ɓo gɛnaajegen tuj ɔrmɗe eyo ɔɔ kɛn iŋg dɔɔk kalaŋ te *al-Masi. Ɔŋ̃ Bubjege Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa ɔɔ tɔnd mɛtiŋ̃a

3 Daayum, kɛn naaje jaay k'ɓaa ɓaa tɔnd mɛtn Raa Bubm Mɛljege Isa *al-Masi taa naase se, naaje k'lee k'tɔɔmiŋ̃a, 4 taa naaje se k'booyga j'ɔɔsjege maana taa kaal maaksen aalki do Isa al-Masi ki ɔɔ ute maak-je kɛn naase ɔkki do jee Raage tu paac se. 5 Bin ɓo deet deetn kɛn naase 'booykiro Labar Jigan kɛn mɛt ki se, naase 'booy ɔkkiga Raa se 'bɔɔbsenga nakŋ bɛɛ maakŋ raa ki ɔɔ do taar kɛn se ɓo, naase iŋg ɔndki dose do ki. 6 Ɔɔ Labar Jigan ese se wɔɔkga do naaŋ ki paac bini aanga gɔtse ki. Naaŋ̃ se tec aan gɔɔ ko kaaggen kɛn teepe ɔɔ ooj dɛn se ɔɔ Labar Jiga se kic ɓo tɛɗn naabiŋ̃ gɔtn jeege tu ɓaa ute naaniŋ̃a. Bin ɓo naaŋ̃ tɛɗn naaba daan naase ki kici, baago deet deet ɓii kɛn naase 'booykiro ɔɔ 'jeeliŋ̃ki bɛɛ Raa se mɛt ki, jaay naase 'took ɔkiŋ̃ki jiga se. 7-8 Epapras ɓo debm kɛn dooyseno mɛtn taargen ese se ɔɔ naaŋ̃ se taaɗjenga tɔɔgŋ kɛn *Nirl Salal ɛɗsen gɛn je jeege se. Naaŋ̃ se mɛɗn kɔɔŋ̃ maakje k'tɛɗn naaba kalaŋ ɔɔ naaŋ̃ se debm tɛɗn naabm tuj ɔrmiŋ̃ eyo gɛn al-Masi gɔɔ naaje ki.

9 Taa naaŋ̃ se ɓo, ɓii kɛn naaje jaay k'booy labarse sum se, naaje k'tɔnd mɛtn Raa j'ɔŋ̃ eyo taa naase. Naaje k'tɔnd mɛtiŋ̃ j'ɔɔ asen kɛɗn jeel mala mala kɛn naase anki jeel nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki ɔɔ ɔŋ̃ Nirliŋ̃ se asen kɛɗn jeel-taar mala mala ute mɛtɛkɛ. 10 Bin jaay ɓo kiŋgse 'tɛɗn aak bɛɛ naan Mɛljege tu gɛn je nakŋ paacŋ̃ tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki. Ɔɔ naase aki tɛɗn napar nakgen jiga jiga ɔɔ Raa se naase aŋ̃ 'jeel kɔkŋ ɓaa ute naan se. 11 Ɔɔ naaje k'tɔnd mɛtiŋ̃ asen tɛɗn jee tɔɔgŋ mala mala ute tɔɔgŋ naaŋ̃ kɛn cir nakge paac se, bin ɓo kɛn dubar jaay aanga dose ki kic ɓo, naase aki kaay kaamse, aŋ̃ki sɛrkɛ. 12 Ɔɔ ute maak-raapo 'tɔɔmki Raa Bubm kɛn tɛɗseno ɔŋkiga ɗoobo gɛn kɔŋ bɛɗse maakŋ

nakge tun bɛɛ kɛn naaŋ̃ bɔɔbiŋ̃ jeeŋ̃ge tu maakŋ-gɔt kɛn wɔɔr se. 13 Taa Raa se
ɔɔɗjekiga dojege maakŋ-gɔt kɛn ɔɔɗɔ kɛn ɔk tɔɔgɔ dojege tu ɔɔ uun ɓaanjekiga
maakŋ gaar gɛn Goon maak-jeŋ̃ ki. 14 Ute ɗoobm Gooniŋ̃ se ɓo Raa dugjekiga
dojege ɔɔ tɔɔljekiga *kusiŋ̃jege se naatn.

Isa se naaŋ̃ ɓo magal cir nakge paac

15 Ɓii kalaŋ tap ɓo nam aak te Raa eyo.
Num, kɛn Gooniŋ̃ Isa jaay ɓaaɗo do naaŋ ki se, naaŋ̃ ɓo tec aan gɔɔ Raa mala
ɔɔ naaŋ̃ ɓo taaɗ Raa se jeege tu.
Aan gɔɔ maakŋ ɓee ki goon paraga ɓo naana se, Isa *al-Masi kic ɓo, nakgen
Raa aalɗeno paac se, naaŋ̃ ɓo naanɗe ki.
16 Taa ute Isa se ɓo, Raa aalo nakgen maakŋ raa ki ute kɛngen do naaŋ ki
paac; kɛngen j'aakɗe ute kɛngen j'ɔŋ j'aakɗe eyo, nakgen ɔk tɔɔgŋ kɛn
j'ɔŋ j'aakɗen eyo, tɔɔggen iŋg do jeege tu, *kɔɗn Raage ute magalɗege;
nakgen se paac, Raa aalɗe ute Isa ɔɔ Raa aalɗeno se taa naaɗe taaɗn
*nookŋ Isa.
17 Nakgen ɓaa se paac se, Isa ɓo naan ki ɔɔ kɛn naaɗe paac jaay utu iŋg gɔtɗe
ki se, ute tɔɔgŋ naaŋ̃a.
18 Aan gɔɔ do ɓo tɔɔɗ ro te magaliŋ̃ se, Isa al-Masi kic, naaŋ̃ do *egliz. Nakge
paac se upo mɛta do naaŋ̃ ki ɔɔ maakŋ yoge tu se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn
ooy duro deete. Taa bin se maakŋ nakge tun ɓaa se paac se, naaŋ̃ ɓo
naan ki.
19 Ɗeere, nakŋ paacŋ̃ kɛn Raa ɔk se utu gɔtn Gooniŋ̃ ki kici taa Raa se uunoga
kuun doa gɛn tɛɗn naaŋ̃ se.
20 Ute gooniŋ̃ se, Raa tɛɗga nakgen do naaŋ ki ute kɛngen maakŋ raa ki se paac
ɔkga taasa ute naaŋ̃a. Ute moosn gooniŋ̃ kɛn ɔɔy do kaag ki se ɓo, Raa
ɓaanoga ute lapia.
21 Anum, naasen jee Kɔlɔs ki se, do dɔkiŋ̃ se, naase iŋgkiro dɔk ute Raa.
Naase 'saapkiro ɔɔ 'tɛɗkiro nakgen jig eyo. Kɛse ɓo kɛn gaaŋseno ute Raa ɔɔ
tɛɗkiro jee taamooyiŋ̃ge. 22 Num ɓɔrse se, ute kooy kɛn Gooniŋ̃ ɔŋ̃ roŋ̃ ooy do
kaag ki se, Raa ɔkga taasa ute naase taa asen ɓaa naaniŋ̃ ki se jee *salal, ɔk
taar ɗim kusiŋ̃ roɗe ki eyo ɔɔ ɔk tuj eyo kici, 23 kɛn naase jaay kaal maaksen
do Isa ki se ɔkiŋ̃ki jiga ɔɔ 'ɗaarki do ki tɔɔg gaŋ se, ɔɔ kɛn naase jaay ɔŋ̃ki te eyo
gɛn kɔnd dose do Labar Jigan kɛn naase 'booyiŋ̃kiro se. Ɔɔ Labar Jigan ese
se ɓo k'taaɗiŋ̃ga jeege tun do naaŋ ki paac kici ɔɔ taa naaŋ̃ se ɓo maam Pɔl se
m'tɛɗga debm tɛɗn naabiŋ̃a.

Dubar kɛn Pɔl ɔŋ taa egliz
(Ɛp 3.1-13; 1Kɔr 2.7-13)

24 Ɓɔrse, maam m'dabar dɛna taa naase; ute naaŋ̃ se kic ɓo maam maakum
raapo. Aan gɔɔ Isa dabaro se, maam kic m'dabar roma taa naase *eglizn kɛn
'tɛɗkiga daa ro gɛn Isa *al-Masi se. Maam m'dabar se, taa naabiŋ̃ kɛn ɔɔp se
'kaasn ɗoobiŋ̃ ki. 25 Maam se m'tɛɗga debm tɛɗn naabm gɛn egliz, ɔɔ naabm
se Raa ɛɗumsiŋ̃ kaam jim se taa naase. Naaŋ̃ ɛɗum naabm se taa Taar Raa
se paac m'aŋ̃ taaɗn naŋ ute ɗoobiŋ̃ jeege tu. 26 Ɔɔ taar kɛn Raa uuno doa do
dɔkiŋ̃ gɛn taaɗa jaay *taaɗ te mɛtiŋ̃ mɛtjil jeege tu paac ey se, ɓɔrse se, naaŋ̃
taaɗga mɛtiŋ̃ tooɗga tal jee Raage tu. 27 Ɔɔ jee Raagen ese se ɓo Raa uunoga
doa gɛn taaɗn nakŋ bɛɛ ɔɔ jiga kɛn jeege jeelo te mɛtiŋ̃ eyo kɛn Raa tɛɗiŋ̃ taa
jeegen Yaudge eyo. Nakŋ se naaŋ̃ ɓo al-Masi kɛn utu iŋg maakse ki se ɔɔ ute
ɗoobm naaŋ̃ se ɓo, naase ɔndki doa gɛn kɛnd maakŋ *nookŋ Raa ki.
28 Al-Masi se ɓo naaje k'taaɗiŋ̃ jeege tu paac, k'j'aalɗen biɗe ki ɔɔ k'dooyɗe
ute jeel-taar paacŋ̃ kɛn Raa ɛɗjen se, taa naaje k'je jeegen paacŋ̃ dɔɔkga ute

al-Masi se, 'tɛɗn jee mɛc. 29 Taa naaŋ ese se ɓo maam m'tɛɗn naaba m'ɗoa ute
tɔɔgŋ al-Masi kɛn cir nakge paac kɛn iŋg tɛɗ naaba maakum ki se.

2

1 Deere, maam m'je naase aki jeele, maam se m'iŋg ɓo m'ɗo ɗo jɛt taa naase,
taa jeegen maakŋ gɛgɛr kɛn Laodise ki ɔɔ taa jee Raagen kuuy kɛn ɓii kalaŋ tap
ɓo aakum te ute kaamɗe ey se kici. 2 Maam m'je naaɗe se k'kaay kaamɗe ɔɔ ute
maak-jeɗe se k'dɔɔk taarɗe kalaŋ. Maam m'je naaɗe se jeel kɔkŋ maakɗe ki
mala mala, bin ɓo naaɗe 'kɔŋ jeel *nakŋ kɛn Raa ɔyiŋo jaay jeege jeel te mɛtiŋ
ey se, ɔɔ nakŋ se lɛ, naaŋ ɓo *al-Masi. 3 Ɔɔ gɔtn al-Masi ki sum ɓo naajege j'aki
kɔŋ jeel-taar mala mala ute jeel nakge paac. 4 Kɛn ɔlum jaay m'taaɗsen bin se,
m'je nam tap ɓo asen dɛrl ute taariŋgen nijim se eyo. 5 Ey num, ɗeere, daanse
ki se maam gɔtɔ, naɓo maam m'utu m'saap dose ki ɔɔ maam se maakum raapo
aan gɔɔ m'utu maaksen ute kaamuma, naase se naŋa naŋa kic ɓo utu 'ɗaar
gɔtiŋ ki tak tak ɔɔ kaal maaksen do al-Masi ki se naase utu ɔkiŋki tɔɔgɔ.

*Ute *al-Masi se naase ɔŋkiga nakge paac*

6 Aan gɔɔ naase 'tookkiga Mɛlse, Isa al-Masi se, iŋg 'dɔɔkki kalaŋ ute naaŋa.
7 Aan gɔɔ ko kaaga iiriŋ bɔɔy naaŋ ki jaay 'ɗaar tɔɔgɔ ɔɔ aan gɔɔ ɓee kɛn j'iiŋiŋ
ɗaar tɔɔg se, naase kic ɓo iŋg 'dɔɔkki kalaŋ ute Isa al-Masi bin kici. Ɔɔ kaal
maaksen do al-Masi ki se ɔkiŋki tɔɔgɔ aan gɔɔ kɛn k'dooyseno ro ki; ɔɔ 'tɔɔmki
*Raa ute maakse paac. 8 Ɔndki kɔndɔ, ɔŋte kɔŋki nam asen dɛrl ute taargen
rɛŋ rɛŋ kɛn tɔɔl sɛr ey se! Taargen se iiŋo gɔtn jikilimge tu ɔɔ gɔtn nakge tun
ɔk tɔɔgɔ do *duni ki sum. Num naaɗe se, ɓɛrɛ, iiŋo gɔtn al-Masi ki eyo. 9 Taa
kaaɗ kɛn Isa al-Masi iŋgo do naaŋ ki se nakŋ Raa ɔk paac se utu gɔtn naaŋ ki
kici. 10 Aan gɔɔ naase 'dɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi se, naase ɔŋkiga nakge paac
ute naaŋa. Tɔɔgge ute nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se, naaŋ ɓo doɗe ki.
11 Aan gɔɔ naase 'dɔɔkkiga kalaŋ ute al-Masi se, naase se j'ɔjsenga pɔndɔ
naɓo *kɔjŋ pɔnd naase se, tec aan gɔɔ gɛn jikilimge lee tɛɗ se eyo, num kɔjŋ
pɔnd naase se, iiŋo gɔtn al-Masi ki, naaŋ ɓo debm ɔɔɗjekiga dojege ro daa ro
kɛn ɔljeki maakŋ *kusiŋ ki se. 12 Kɛn naase jaay *k'batizse sum se tec aan
gɔɔ naase ooykiga ɔɔ j'ɔlsenga maakŋ ɓaaɗ ki ute al-Masi. Ɔɔ kɛn naase jaay
'teeckiro maan se, tec aan gɔɔ ooy durkiga ute al-Masi tɛlɛ, taa naase aalkiga
maakse do tɔɔgŋ Raa kɛn duriŋo daan yoge tu se. 13 Ɔɔ do dɔkiŋ se, naan Raa
ki se naase aan gɔɔ jee ooyga kooyo taa kusiŋ kɛn naase lee 'tɛɗki ɔɔ naase
se aan gɔɔ jee ɔj te pɔnd eyo*. Gaŋ ɓɔrse ute al-Masi se, Raa ɛɗsenga kaaja ɔɔ
naaŋ se tɔɔljekiga kusiŋjege se paac naata. 14 Ute kooy Isan ooy do kaag ki
se, Raa tɔɔljekiga sɛɛjege se naatn ɔɔ nakŋ kɛn *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
jaay ɔkjeki mindjege se kic, naaŋ tɔɔliŋga naatn ɔɔ naaŋ tupiŋga ro kaag ki
ute naaŋa. 15 Tɔɔgge ute nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se, Raa bɔɔyɗenga
naatn maakŋ gaarɗege tu. Ute kooy kɛn Isa ooy do kaag ki se, naaŋ cirɗega.
Naaŋ tɔk leeɗeno naan jeege tu ɔɔ ɔlɗe sɔkɔŋ tɔɔlɗe.
16 Taa naaŋ se ɓo, ɔŋte kɔŋki nam asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki taa kɔsɔ, taa kaaye,
taa laagen jeege lee tɛɗa, taa ɓii *sɛrkŋ gɛn taar kaal laapa, ey lɛ taa *ɓii sebit.
17 Naaɗe se paac aan gɔɔ kaam nirl nakgen bɛɛ utu aɗe ɓaa naan ki. Ɔɔ kaam
nirl nakgen se taaɗ te al-Masi mala. 18 Kɛn bin num, jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ
jee ɔɔp roɗe baata ɔɔ lee eem *kɔɗn Raage ɔɔ kɛn niiga num ɔkiŋ ɔɔŋ se, ɔŋte
'kɔŋki jee se asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki. Jee bin se saapɗe se gɛn jikilimge ɔɔ ɔlɗen
naaɗe magal roɗege. 19 Naaɗe se ɔŋ dɔɔk ute al-Masi eyo. Ey num al-Masi se,
naaŋ ɓo do *egliz ɔɔ 'jeelki kɛn tɛɗ bɛɛ ro ki te magaliŋ se, daan doa. Ɔɔ daan

* **2:13** Jee ɔj te pɔnd ey se, Yaudge aakɗe aan gɔɔ jee jeel Raa mal eyo.

do se ɓo kɛn tum ro paac, jaay tɛɗ kalaŋ se. Ɔɔ jee Raage kic ɓo tec bini ɔɔ kɛn tɛɗɗen jaay teep ɓaa ute naanɗe se lɛ, Raa.

*Ooykiga ɔɔ durkiga ute *al-Masi*

20 Ɗeere, naase se ooykiga ute al-Masi ɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do *duni ki se ɔk tɔɔgɔ dose ki ey sum; num gaŋ gɛn ɗi jaay naase iŋgki aan gɔɔ nakgen se utu ɔk tɔɔgɔ dose ki, jaay 'tookki gɛn tɛɗn nakgen se aan gɔɔ jeegen kɛn utu maakŋ duni ki rɔk se, 21 nakgen kɛn ɔɔ: «Nakŋ bin se ɔn̰te lɛkin̰a, ɔn̰te kuuniṇa, ɔɔ ɔn̰te kɔsiṇa?» 22 Nakgen se paac taaɗ te nakgen kaaɗiṇ utu deele. Ɔɔ nakgen se lɛ, jikilimge ɓo lee saapa ɔɔ dooyiṇ jeege tu gɛn tɛɗa. 23 Ɗeere, nakgen kɛn naaɗe taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, naaɗe saapiṇ ɔɔ ute naaṇ se ɓo, aɗen kɛɗn jeel-taara, taa naaɗe taaɗ ɔɔ ɔɔp roi baata ɔɔ 'dabar roi ɔɔ 'tɛɗ nakgen kɛn jeege taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se. Num gaŋ nakgen se paac se, tɔɔl sɛr eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ debkilimi ɔŋ bɔɔb ɔk roṇ eyo.

3

1 Taa naaṇ se ɓo aan gɔɔ naase ooy 'durkiga ute *al-Masi se, 'jeki nakgen kɛn maakŋ raa ki, gɔtn ese ɓo kɛn al-Masi utu iŋg do ji daam *Raa ki. 2 Kɛn bin num, ɔn̰te 'saapki do nakge tun do naaŋ ki, num 'saapki do nakge tun maakŋ raa ki. 3 Ɗeere, naase se ooykiga ute al-Masi ɔɔ 'kiŋgse se Raa utu bɔɔbsesiṇ kaam ji al-Masi. 4 Al-Masi kɛn kiŋgse kaam jiṇ se, jaay ɓiin aɗe naar teecṇ pirsil se, naase kic aki naar 'teecṇ pirsil ute naaṇa maakŋ *nookiṇ ki.

*Kiŋg kiji ute *al-Masi*

5 Ɔɔ nakgen jig eyo do naaŋ kɛn utu maakse ki se, 'tɔɔlin̰ki naata aan gɔɔ: kɛɛsn naapm rɛṇ rɛṇ, nakŋ asen tujṇ naan Raa ki, nakŋ daa ro ɓo jea, maak-saapm *kusiṇa ute tama, taa tama se tɛɗga raa jeege. 6 Taa nakgen jig ey ese se ɓo, kɛn utu ano ɓaa ute maak-taar Raa do jeege tun kɛn baate tookŋ taariṇ se. 7 Naase kic, do dɔkiṇ se, iŋgkiro bini ɔɔ 'lee 'tɛɗkiro nakgen jig ey se kici. 8 Num ɓɔrse se, nakgen se paac ɔɔɗki dose ro ki aan gɔɔ: maak-taara, taamooyo, nakŋ kusiṇa, naaja ɔɔ taargen gɛn taaɗ ey se kic ɓo, ɔn̰ten 'teecṇ taarse ki. 9 Ɔɔ ɔn̰te 'tɛɗki taar-kɔɔɓɔ ute naapa; taa kiŋgsen do dɔkiṇa ɔɔ ute naksen jig ey naase 'lee 'tɛɗki se lɛ, rɛsin̰kiroga naatn. 10 Ɔɔ ɓɔrse naase 'tɛɗkiga jee kiji ɔɔ Raa Mɛl Kaaljege se daayum tɛɗsenga an̰ki tecṇ naaṇa, taa an̰ki jeel kɔkŋ mala mala.

11 Taa naaṇ se ɓo maakse ki se: kɛn kɔɗ Grɛki, kɛn kɔɗ Yaudi, debm ɔjga pɔndɔ, debm ɔj te eyo, debm cɛkɛ, jee kaagge, jeegen ɓulge lɔɓu jeegen ɓulge eyo, naaɗe se paac, naan Raa ki se, debm cir naapiṇ tap ɓo gɔtɔ. Num kɛn cir paac se, al-Masi, naaṇ ɓo do nakge tu paac ɔɔ utu maakŋ jeeṇge tu paac.

12 Taa naaṇ se ɓo naase se Raa bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗɔ ɔɔ 'tɛɗkiga jee naaṇge kɛn naaṇ jeɗe. Bin num ɛɛjki do naapge tu, 'tɛɗki bɛɛ ute naapa, ɔɔpki rosege baata, 'tɛɗki jee dalul ɔɔ 'tɛɗki jee maakɗe deere. 13 Ɔɔ 'sɛrkki naapa ɔɔ kɛn maakse ki jaay deb kalaŋ tujga naapiṇ ki se, ɔkki naagŋ naapge; aan gɔɔ Mɛljege tɔɔlsenoga kusiṇse se, naase 'tɛɗki kalɗɛ naapge tu bin kici. 14 Kɛn bɛɛ cir paac se, 'jeki naapa ɔɔ kɛn naase jaay 'jeki naapa se, maakse kic 'tɛɗn kalaŋ tak. 15 Ɔṇ lapi al-Masi se 'kiŋg maakse ki taa Raa daŋseno se taa aki kiŋg ute lapia te naapa, taa naase 'tɛɗkiga aan gɔɔ ro kalaŋ. Ɔɔ daayum iŋg 'tɔɔmki Raa.

16 Ɔṇ taar al-Masi ute bɛɛṇ se 'ɗoocṇ maakse. 'Dooyki naapa aalki bi naapge tu ute jeel-taar mala mala kɛn naase ɔkki se. Ɔɔ aarki kaa Raa ki ute maakse paac, 'tɔɔmin̰ki ute kaagen kɛn k'lee k'j'eemsiṇa ɔɔ magalin̰ki ute kaagen *Nirl Salal ɔl jeege lee tɔɔmsiṇ se. 17 Taargen paacṇ kɛn naase 'ɓaaṇki ɓaa

taaɗa ute nakgen paacn̰ naase 'ɓaaŋ̰ki ɓaa tɛɗa se, 'tɛɗiŋ̰ki ute ro Mɛljege Isa. Ɔɔ ute ɗoobm naaŋ̰ se, naase 'tɔɔmki Raa Bubu kici.

Kiŋg ɓee gɛn jee al-Masige
(Ɛp 5.22-33, 6.1-9; 1Pr 2.18-25, 3.1-7)

18 Naase mɛndge: 'booy uunki taar gaabsege aan gɔɔ jee uun ɗoobm Mɛljege lee tɛɗiŋ̰ se. 19 Naase gaabge kic 'jeki mɛndsege ɔɔ ɔŋ̰te taaɗɗeki ute taar tɔɔgɔ. 20 Gaange: 'tookki paac taar kɛŋ̰sege ute bubsege; kɛse ɓo nakŋ kɛn tɔɔl Mɛljege tu. 21 Naase bubm gaange se, ɔŋ̰ten 'tɛɗki gaansege se maakɗe aɗen taara, ey num naaɗe maakɗe 'tuju.

Bulge ute mɛlɗege

22 Naase ɓulge se: mɛlsegen do naaŋ ki se taarɗege paac 'tookɗesiŋ̰ki. Kɛn naaɗe gɔtɔ kic ɓo 'tɛɗɗeki naabɗege jiga. Ɔɔ ɔŋ̰te 'tɛɗiŋ̰ki aan gɔɔ naase 'jeki raapm maakŋ jikilimge sum, num gaŋ 'tɛɗɗeki naaba ute maakŋ kalaŋ taa naase se 'ɓeerki Mɛljege tu. 23 Num naabm kɛn naase 'ɓaaŋ̰ki ɓaa tɛɗa paac se, 'tɛɗiŋ̰ki ute maakse paac aan gɔɔ naabm gɛn Mɛljege ɔɔ ɔŋ̰te 'kaakiŋ̰ki aan gɔɔ naabm gɛn jikilimge sum. 24 Naase 'jeelki Mɛljege utu asen kɛɗn bɛɗse ute jeeŋge. Ɔɔ Mɛljege se, naaŋ̰ ɓo *al-Masi ɔɔ naabm kɛn naase 'tɛɗki se lɛ, 'tɛɗiŋ̰ki naaŋ̰ ki. 25 Num debm 'tɛɗ*kusiŋ̰ se, kusiŋ̰iŋ̰ se, utu aŋ̰ tɛrl doŋ̰ ki; taa Raa se, naaŋ̰ bɛɛr nam eyo.

4

1 Naase mɛlge se: ɓulsege se 'tɛɗɗeki nakŋ ute ɗoobiŋ̰a ɔɔ kɛn mɛt ki taa 'jeelki naase kic ɔkki Mɛlɛ maakŋ raa ki.

Pɔl dɛj jee al-Masigen Kɔlɔs ki
(Ɛp 6.18-20, 5.14-17)

2 Daayum aayki kaamse eemki *Raa, ɔŋ̰te 'tooɗki bia, 'tɔɔmki Raa. 3 Ɔɔ 'tɔndki mɛtn Raa taa naaje kici: taa naaŋ̰ ajen kɔɔɗn ɗoobo gɛn ɓaa taaɗn nakŋ kɛn gɔtn *al-Masi ki jaay *jeege jeel mɛtiŋ̰ ey se. Taa naaŋ̰ se ɓo, maam j'ɔkum daŋgay ki taariŋ̰a. 4 'Tɔndki mɛtn Raa taa taar kɛn maam m'je m'aŋ̰ taaɗiŋ̰ tak se 'tooɗn tal.

5 Maakŋ jeege tun ɗoobm al-Masi ki ey se, iŋgki do mɛtɛkse ki. Ɔɔ kɛn ɗoobiŋ̰ jaay utu se, naase 'tɛɗɗeki bɛɛ. 6 Ɔŋ̰ taarsegen naase aki taaɗ se, 'taaɗiŋ̰ki ute taargen nijimi ɔɔ bɛɛ. Bin ɓo naŋa naŋa kic ɓo aŋ̰ki tɛrl taar ute ɗoobiŋ̰a.

Pɔl naŋ taariŋ̰a ɔɔ ɔlɗen tɔɔsɛ

7 Gɛnaaje Tisik kɛn debm tɛɗn naabm tuj ɔrmiŋ̰ ey kɛn naaje k'jeŋ̰ki ɔɔ kɛn tɛɗn naabm Mɛljege ute maam tɛl se, naaŋ̰ ɓo debm asen ɓaa taaɗn labarum paac. 8 Maam m'ɔliŋ̰ gɔtse ki tap ɓo taa naaŋ̰ asen ɓaa taaɗn labarje ɔɔ asen ɓaa kɛɗn kaay kaama kici. 9 Onezim kɛn k'jeŋ̰ki, naaŋ̰ kic gɛnaajegen tuj ɔrmiŋ̰ eyo, ɔɔ goon naaŋse mala se utu 'ɓaa ute Tisik. Naaɗe se ɓo asen ɓaa taaɗn nakŋ kɛn aan doje ki paac gɔtn ara se. 10 Aristarkŋ kɛn maakŋ daŋgay ki ute maam ara se, 'tɛɗsen tɔɔsɛ ɔɔ Markŋ goon taasn Barnabas kic, 'tɛɗsen tɔɔsɛ. Markŋ ese ɓo, maam m'taaɗsenoga taaɗ mɛtn taariŋ̰ m'ɔɔ kɛn naaŋ̰ jaay ɓaaga gɔtse ki num, ɔkiŋ̰ki jiga. 11 Isa, kɛn k'daŋiŋ̰ Justus se, 'tɛɗsen tɔɔsɛ kici. Ɔɔ maakŋ Yaudge tun took aal maakɗe do Isa ki se, naaɗe se sum ɓo, kɛn tɛɗ naaba ute maama gɛn *maakŋ Gaar Raa. Naaɗe se ɓo, kɛn ɛɗum kaay kaama.

12 Epaprasn, gɛn naase mala se kic, 'tɛɗsen tɔɔsɛ. Naaŋ̰ se debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi. Ɔɔ naaŋ̰ se ɗaar cir gɛn tɔnd mɛtn Raa taa naase, taa naase daayum aki kiŋg tɔɔgɔ, aki tɛɗn jee Raagen mɛc ɔɔ taa naase aki 'dɔɔkŋ maakse gɛn tɛɗn nakŋ kɛn Raa maakiŋ̰ jen ro ki. 13 Epapras se, naaŋ̰ tɛɗ naaba dɛn

aak eyo taa naase, taa jee Laodise ki ute jee Erapolis ki se ɔɔ maam Pɔl se
m'aakiŋga ute kaamuma. 14 Mɛɗjege daptor Luk ute Demas kic tɛɗsen tɔɔsɛ.
15 'Tɛɗki tɔɔsɛ gɛnaage tun maakŋ gɛgɛr kɛn Laodise ki. Ɔɔ 'tɛɗki tɔɔsɛ Nimpa
ki ute jee *egliz kɛn lee tus maakŋ ɓeeŋ̃ ki se kici. 16 Kɛn naase 'dooyiŋ̃kiga
maktubm kɛn maam m'raaŋsesiŋ̃ se num, ɔliŋ̃ki egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn
Laodise ki se kici aŋ̃ dooyo. Ɔɔ naase kic maktubm kɛn maam raaŋiŋ̃o jeege
tun Laodise ki se jaay ɔlsesiŋ̃oga num, 'dooyiŋ̃ki kici. 17 Ɔɔ 'taaɗki Arsip ki:
Naabm gɛn Mɛljegen ɔŋ̃iŋ̃siŋ̃ kaam jiŋ̃ se, ŋ̃'tɛɗŋ̃ ŋ̃'aasiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃a.
18 Tɔɔsn kɛn maam m'raaŋ m'ɔlsen ese se, maam Pɔl mala ɓo m'raaŋiŋ̃ ute
jima. Maam se m'daŋgay ki. 'Saapki dom ki ɔɔ ɔŋ̃te 'dirigumki. Ɔŋ̃ Raa asen
tɛɗn bɛɛŋ̃a.

Maktubm deet deet kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Tɛsalonik ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm deet deet kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Tɛsalonik ki

Eglizn Tɛsalonik ki se, Pɔl ɔndiŋ̃ kaaɗ kɛn naaŋ̃ iŋgo mɛrtɛ gɛn k-dige gɛn tɛɗn naabm Raa se. Naaŋ̃ iiŋ̃o gɛgɛr Pilip ki ɔɔ ɓaaɗo aan maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki. Gɛgɛr Tɛsalonik̃ se, naaŋ̃ maakŋ taa naaŋ Masedoan ki. Jee Tɛsalonik ki se naabɗen kɛn naaɗe lee tɛɗ se, naaɗe lee tɛɗ suuk. Ɔɔ naaɗe ɔk cɛkge dɛna ɔɔ dɛniŋ̃ se Yaudge. Yaudgen mɛtiŋ̃ge se took do taar kɛn Pɔl lee dooy jeege se eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe tuuriŋ̃ gɔtn ese. Pɔl raaŋ jeege tun Tɛsalonik kɛn took aalga maakɗe do Isa ki ɔɔ ute maktubm se ɓo naaŋ̃ lee dooyɗe. Jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Kitapm Raa se, saap ɔɔ maktubm ara se ɓo, 'tɛɗn maktubm kɛn Pɔl raaŋ deet deet jee al-Masige tu. Kɛn bin num maktubm ara se, maakŋ Kitapm kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege se, naaŋ̃ ɓo k'raaŋiŋ̃ deete. Pɔl ɛɗkaay kaama gɛnaage tun Tɛsalonik ki ɔɔ taaɗɗen ɔɔ kaal maakɗen do Isa al-Masi ki se, j'ɔkiŋ̃ ɔɔŋ̃ɔ k'ɓaansiŋ̃ ute naaniŋ̃a. Jee mɛtiŋ̃ge maakŋ jee Raage tu se ooyga kooyo naɓ̃o Isa lɛ aan te ey ɓɔrtɔ. Jee Raage se tɔnd mɛtn Pɔl ɔɔ jeegen ooy se tap ɓo gɛn naaɗe se 'tɛɗn ɔɔ dĩ. Pɔl tɛrlɗen ɔɔ jeegen ooyga kooyo ute jee utu iŋg zɛɛrɛ se, naaɗe paac dɔɔk ute Isa al-Masi, taa ɓii kalaŋ naaɗe utu 'dur daan yoge tu paac.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsiŋ̃ jeege tun Tɛsalonik ki

1 Kɛn ara maam Pɔl ɓo m'raaŋsen maktubm se ute Silban ɔɔ Timote, naase jee *egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki, kɛn 'tɛɗkiga gɛn Bubjege *Raa ɔɔ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔŋ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa taa jee Raagen Tɛsalonik ki
(Plp 1.3-6; Kɔl 1.3-8)

2 Daayum naaje k'tɔɔm Raa ɔɔ k'tɔnd mɛtiŋ̃ k'j'ɔŋ̃ ey kici taa naase paac.
3 Naan Bubjege Raa ki se, daayum naaje k'saap do kaal maakŋ naase, kɛn naase aalki do Isa *al-Masi ki jaay ɔlsen 'tɛɗki nakgen jiga se. Ute maak-je naase ɔkki do Isa ki se ɔlsen naase 'tɛɗki naaba jiga ɔɔ aayki kaamse ɔndki dose do Mɛljege tu Isa al-Masi ki. 4 Gɛnaa maakjemge, naaje k'jeele Raa se naaŋ̃ jese ɔɔ naaŋ̃ ɓo bɛɛr tɔɔɗseno taa aki tɛɗn jee naaŋ̃ge. 5 'Booyki, Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se naaje k'taaɗseno se ute taarje sum eyo, num ute tɔɔgŋ *Nirl Salal ɔɔ naaje k'jeel maakje ki taar naaje k'taaɗseno se taar mɛt ki. Naase kic 'jeelki kaaɗ kɛn naaje j'iŋgkiro tɛl se, nakgen naaje k'tɛɗo paac se, k'tɛɗɗeno taa asen noogo.
6 Ɔɔ nakŋ kɛn Mɛljege tɛɗo jaay naaje k'tɛɗ se ɓo, naase 'tɛɗki aan gɔɔ gɛn naaje se kici. Ɗeere, jeege dabarsenoga dɛna naɓ̃o ute naaŋ̃ se kic ɓo, naase 'took uunkiro taar Raa maakse ki se ute maak-raapm kɛn Nirl Salal ɛɗsesiŋ̃ se.
7 Bin ɓo naase 'taaɗkiga ɗoobo jee Raage tun paacŋ̃ taa naaŋ Masedoan ki ute kɛngen taa naaŋ Akayi ki. 8 Ɗeere, taar Raa se iiŋ̃o gɔtse ki se bini aanga taa naaŋ Masedoan ki ute taa naaŋ Akayi ki sum eyo, num gɔtɔ ɓaa se paac, jeege booyga kɛn naase aalkiga maakse do Raa ki se. Taa naaŋ̃ se, naaje j'kɔŋ kɔɔsn maaniŋ̃ ey sum, 9 taa jeege paac ɔɔs maanse gɛn kɛn naase 'dɔɔɗ ɔkjekiro jiga kaaɗ kɛn naaje j'iŋgo gɔtn naase ki se. Ɔɔ naaɗe ɔɔs maanse taa naase raagen ɗeer ey se, naase rɛs ɔŋ̃ɗenkiga naata ɔɔ 'tɛrlkiga maakse gɛn tɛɗn naaba Raa

kɛn zɛɛrɛ ɔɔ kɛn mɛt ki. 10 Ɓɔrse, naase iŋg aakki kaak kaam Goon Raa aɗe ɓaa maakŋ raa ki, goonin̰ se ɓo, naan̰ durin̰o daan yoge tu ɔɔ naan̰ ɓo Isan kɛn ɔɔɗjeki dojege taa maak-taar Raa ɓɔɔy dojege tu eyo ɓii kɛn naan̰ an kɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege tu se.

2

*Naabm *Raa kɛn Pɔl tɛɗ maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki (NJKN 20.18-21,31-35; 2Kɔr 6.3-10, 12.12-15)*

1 Gɛnaamge, naase mala 'jeelin̰ki, kɛn naaje jaay j'iŋgo gɔtse ki jaay naase 'dɔɔɗ ɔkjekiro jiga se, cɛr eyo. 2 Num naase kic 'jeelki naaje se k'dabarjenoga ɔɔ k'naajenoga maakŋ gɛgɛr kɛn Pilip ki, jaay ɓo k'j'iin̰ k'ɓaaɗo gɔtse ki. Ey num jee wɔɔyjege se tap ɓo paac paac ɔn̰jen ɗoob eyo, naɓo Raa se, ɛɗjenga kaay kaama taa j'asen taaɗn Labar Jiga gɛn Isa *al-Masi. 3 Taa taar Raa kɛn naaje k'ɓaa k'taaɗsen se, ɔk taar-kɔɔɓ eyo. Ɔɔ naaje lɛ k'j'ɔk saapm jaay jig ey se do nam ki eyo ɔɔ k'je kaan̰ nam dal eyo. 4 Gaŋ Raa se naan̰ aakje naaje j'an̰ kɔŋ kaas se jaay ɓo, naan̰ ɛɗjeno Labar Jiga gɛn Isa se kaam jije gɛn ɓaa taaɗn jeege tu. Anum naaje k'je k'taaɗ se k'je ɓo k'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔl jikilimge tu eyo, num kɛn tɔɔl Raa ki, naan̰ kɛn jeel naŋ saapm maakjege tu paac. 5 Taa naase 'jeelki, naaje k'j'ɔŋ k'taaɗ te taar gɛn kaan̰ nam dal eyo ɔɔ k'je te ɗoobm tam eyo ɔɔ Raa kic ɓo jeele. 6 Ɔɔ naaje se k'jeɗo te ɗoobm naase ɓo ajeki tɔɔm eyo ɔɔ k'je jee kuuy ɓo aje tɔɔm ey kici. 7 Ey num naaje k'jee kaan̰ naabm al-Masige se, naaje ɓo kɛn k'jee magalsegen kɛn j'ɔk ɗoobo ajekiga tɛɗn̰ naaba, gaŋ naaje k'j'ɔŋ k'tɛɗin̰o te naan̰ se eyo. Num naaje j'iŋgo maakse ki se k'tɛɗo jeegen ɔn̰ roɗe urlu aan gɔɔ ko gaangen kɛn aak do gɛnɗege tu. 8 Taa maak-je naaje k'j'ɔk dose ki se, k'je ɓo j'aseno taaɗn Labar Jigan gɛn Raa se sum eyo, num j'ɔn̰ roje paac ɓo taa naase, taa naase 'tɛɗkiga jee kɔɔn̰ maakjege. 9 Ɗeere gɛnaamge, naase utu 'saapki do dubarje ki ɔɔ do naab kɛn̰ naaje k'tɛɗ jaay ɔɔr naŋjeno tak tak se. Naaje k'tɛɗo naaba nɔɔrɔ katara, taa maakse ki se naaje k'je k'kɔɔpm kaam ji nam eyo ɔɔ ute naan̰ se ɓo, naaje k'taaɗseno Labar Jigan gɛn Raa se.

10 Naase kic ɓo saaɗjege ɔɔ Raa kic ɓo saaɗje: naaje j'iŋgo daan naase jeege tun aalkiga kaal maakse do Isa al-Masi ki se, kiŋgje se, kiŋg *salal ute ɗoobin̰a ɔɔ nakŋ jaay akiro kɔŋ aak kus roje ki se gɔtɔ. 11 Naase 'jeelki, maakse ki se, naŋa kic naaje j'aakin̰o don̰ ki aan gɔɔ bubm kɛn aak do gɛnin̰ge tu se. 12 Naaje k'dɛjseno ɔɔ k'j'ɛɗseno kaay kaama ɔɔ k'taaɗseno k'je aki kiŋg aan gɔɔ kɛn Raa maakin̰ jen ro ki, naan̰ kɛn daŋseno taa aki kɛnd maakŋ gaarin̰ ki ɔɔ maakŋ *nookin̰ ki.

Pɔl tɔɔm Raa daala taa jee Raagen Tɛsalonik ki

13 Taa naan̰ se ɓo naaje k'tiŋg k'tɔɔm Raa taa naase booy uunkiroga taar Raa kɛn naaje k'taaɗseno se, naase 'tookkiga do ki ɔɔ 'jeelin̰ki taargen se gɛn jikilimge eyo num taar Raa. Ɔɔ ɗeere, naan̰ se taar Raa mala. Ɗeere, taar se utu tɛɗn naaba maakŋ naase kɛn aalkiga maakse do Isa *al-Masi ki se kici. 14 Bin num gɛnaamge, naase kic 'tɛɗkiga aan gɔɔ jee *eglizgen taa naaŋ Jude ki kɛn tɛɗga jee Isa al-Masige se. Naaɗe se, taasɗe Yaudgen mɛtin̰ge lee dabarɗeno ɔɔ ɓɔrse se, naase kic taassege lee dabarse bin kici. 15 Naaɗe Yaudge se ɓo kɛn tɔɔlo Mɛljege Isa ute jee kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki, ɔɔ naaɗe se ɓo kɛn lee dabarjeno naaje kici. Ɔɔ nakgen Yaudge tɛɗ se tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ naaɗe se tɛɗga jee wɔɔy jikilimge paac. 16 Naaɗe Yaudgen ese se ɓo, gaasjen gɛn taaɗn taar Raa jeege tun Yaudge eyo taa naaɗe 'kɔŋ kaaj eyo. Kɛn naaɗe tɛɗ bin se naaɗe lee ziiɗ *kusin̰ɗege do kusin̰ɗe kɛn naaɗe lee tɛɗ se. Ɔɔ ɓɔrse se kusin̰ɗe se deelga gɔtin̰a. Num do taar tɔɔlin̰ ki se, maak-taar Raa se, bɔɔyoga doɗe ki.

Pɔl je ɓaa kaakŋ jee Raagen maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki
(NJKN 17.14-16)

17 Gɛnaamge, gɔtn k'j'iiŋ̃ k'j'ɔŋ̃seno sum se, daaniŋ̃ dɔkga k'j'ɔŋ k'j'aakki te
daan-kaam naapge eyo. Ute naaŋ̃ se kic ɓo, naaje j'utu k'saap dose ki. Bin
num, ute ɗoobm gay kic ɓo naaje k'je j'asen ɓaa kaakŋ daala. Taa naaje se
k'j'ɔk maak-je dose ki dɛn aak eyo. 18 Taa naaje k'je k'kɔkŋ tɛrl j'asen ɓaa
kaaka, kɛn tap ki se maam Pɔl ɓo m'taaɗ m'ɗɔɔlga ɗɔɔlɔ gɛn ɓaa kaak se, naɓo
*Bubm sitange se gaasjen ɗoobo. 19 Gɛnaamge, 'jeelki, naase ɓo jee kɛn naaje
k'j'ɔnd doje dose ki, ɔɔ ɛɗjen maak-raapo ɓii kɛn Mɛljege Isa aɗe ɓaa se taa
naase se naaje doje tɛɗn raan. Taa naase ɓo kɛn 'taaɗki jeege tu paac ɔɔki
naabje se, naabm jiga. 20 Deer ɗeer, naaje se maakje raapm dose ki ɔɔ naaje
*k'nook Raa taa naase.

3

1 Anum kɛn naaje jaay j'ɔŋ te labarse ey se, j'ɔŋ j'aasiŋ̃ te eyo, naaje k'j'uuno
doa gɛn kɔɔpm kiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn Atɛn ki kalje ki, 2 ɔɔ Timote se ɓo naaje
k'j'ɔliŋ̃o gɔtse ki. Timote se naaŋ̃ gɛnaaje ɔɔ naaje k'tɛɗ naabm *Raa kalaŋ.
Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi se, naaje k'taaɗiŋ̃ jeege tu tɛlɛ. Naaje k'j'ɔliŋ̃
gɔtse ki se taa asen noogo ɔɔ asen kɛɗn kaay kaama ɔɔ taa naase aki kiŋg tɔɔgɔ
ɗoobm al-Masi ki. 3 Bin ɓo, dubargen aan ɓɔrse dose ki se asen kɔŋ kɔl naase
anki rɛsn ute ɗoobm Raa eyo. Taa naase mala kic 'jeeliŋ̃ki, dubargen bin se,
utu 'kaan dojege tu. 4 Kaaɗ kɛn naaje k'j'iŋgo gɔtse ki se, naaje k'taaɗsenoga
j'ɔɔ naajege se j'utu j'ajenki dabara ɔɔ nakŋ se aanga dojege tu ɔɔ naaŋ̃ ese se,
naase kic 'jeeliŋ̃ki. 5 Taa naaŋ̃ se ɓo, maam m'ɔŋ m'aasiŋ̃ te gɛn kiŋg booy dɛn
eyo, maam m'ɔlsen Timote, taa ɓaa gɔtse ki taa amo ɓaa ute labarse, naase utu
iŋgki do kaal maakse ki se ɗey la? Maam m'ɓeer m'ɔɔ sɔm daan naane *Bubm
sitange naamsenga ɔɔ ute naaŋ̃ se naabjen k'tɛɗ daanse ki se 'kutn cɛrɛ.
6 Bɔrse, Timote kɛn iiŋ̃o gɔtse ki se aan ɔŋjenga ɔɔ naaŋ̃ ɓaanjenoga ute labar
jiga gɛn kaal maaksen do Raa ki ɔɔ gɛn maak-je kɛn naase ɔkki ute naapa.
Naaŋ̃ taaɗjen ɔɔ daayum naase utu 'saapki doje ki jiga, ɔɔ je ajeki kaaka aan
gɔɔ naajen k'je j'asen kaak se kici. 7 Bin num gɛnaamge, maakŋ nakge tun
ɔɔŋ̃ɔ ute dubargen aan dojege tu paac se, naase ɛɗjekiga kaay kaama ute kaal
maakŋ naasen aalki do Mɛljege tu se. 8 Bɔrse naase utu iŋgki tɔɔg ɗoobm
Mɛljege tu se, taa naaŋ̃ se naaje kic kiŋgje tɛɗga jiga. 9 Naaje j'ɔk taar kɛn
'kaasn jaay j'an tɔɔm Raa se tap ɓo gɔtɔ, taa maak-raapm kɛn naaje j'ɔko taa
naase naan Raa ki. 10 Nɔɔrɔ katara naaje k'tɔnd mɛtiŋ̃ te maakje paac, taa
ajen kɔɔɗn ɗoobo tɛr j'asen ɓaa kaaka ɔɔ j'aseno dooy nakŋ kɛn naase 'jeelki
te mɛtiŋ̃ ey ɓɔrtɔ ɗoobm al-Masi ki taa aki ɓaa ute naan se.
11 Ɔŋ̃ Raa Bubjege mala ute Mɛljege Isa ajen kɔɔɗn ɗoobo k'ɓaa gɔtse ki.
12 Maakje kɛn naase ɔkki do naapge tu ɔɔ do jeege tu paac se, ɔŋ̃ Mɛljege asesiŋ̃
ziiɗn ɓaa ute naaniŋa, tecŋ̃ aan gɔɔ kɛn naaje k'jese naase se kici. 13 Ɔɔ tɛr, ɔŋ̃
Mɛljege asen tɔɔgŋ maakse taa naan Bubjege tu Raa ki se naase aki tɛɗn jeegen
*salal ɔɔ nam 'kɔŋ ɗim aak kus rose ki eyo, ɓii kɛn Mɛljege Isa al-Masi aɗe ɓaa
ute jeeŋ̃ge paac se.

4

*Ɔŋ̃ki kiŋgse se 'tɔɔl *Raa ki*
(1Pr 1.14-16, 4.1-5; Ɛp 5.3-8; 1Kɔr 6.13-20)

1 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, ɓɔrse do taar tɔɔliŋ̃ ki se, naaje k'je j'asen
taaɗa: taa naaje k'dooysenoga te ɗoobm jaay naase aki kiŋg num tɔɔl Raa ki
se. Deere, ɓɔrse se kiŋgse se tecga aan gɔɔ naaŋ̃ se. Taa naaŋ̃ se ɓo naaje k'tɔnd

mɛtse ute ro Mɛljege Isa al-Masi se, kiŋgsen bin se, ɔkiŋ̃ki ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ 'ɓaansiŋ̃ki te naan se. 2 Taa naase 'jeelki nakŋ kɛn naaje k'taaɗseno gɛn tɛɗa se, nakŋ se Mɛljege Isa ɓo taaɗ jeege tu gɛn tɛɗa. 3 Nakŋ Raa maakiŋ̃ jen ro ki se, naaŋ̃ je naase aki kɔŋ̃ rose paac naaŋ̃ ki ɔɔ naŋa kic ɓo bɔɔbm kɔkŋ roŋ̃a gɛn ɓaa je mɛnd jeege eyo ɔɔ gɛn ɓaa je gaabm jeege eyo. 4 Ɔɔ maakse ki se, naŋa kic ɓo ɔŋ̃ kiŋgiŋ̃ ute mɛndiŋ̃ se tɛɗn aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki, ɔɔ bin se, jeege kic aɗen ka̰al maak ki; 5 ɔɔ ɔŋ̃ten kɔŋ̃ki rose gɛn tɛɗn nakgen jig eyo kɛn maakse ɓo jea, aan gɔɔ gɛn jeegen jeel Raa mal eyo lee tɛɗ se. 6 Ɔɔ nam ɔŋ̃ten tujŋ̃ ro gɛnaaŋ̃ kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki ɔɔ ɔŋ̃ten 'kaaŋ̃iŋ̃ dala. 'Jeelki, jeegen jaay tɛɗ bin se, Mɛljege utu aɗen dabara ɔɔ taar se lɛ naaje k'taaɗ k'ɗɔɔlsenga ɗɔɔlɔ. 7 Taa Raa daŋjekiro se taa j'aki kiŋg ɓo gɛn tɛɗn nakgen jig ey kɛn maakjege je se eyo, num gaŋ taa j'aki tɛɗn jee *salal. 8 Taa naaŋ̃ se ɓo, debm kɛn jaay baate booy kuun taarse se, naaŋ̃ ɔɔɗund debkilim eyo, num naaŋ̃ ɔɔɗund Raa debm ɛɗsen Nirliŋ̃ Salal se.

9 Gɛnaamge, gɛn maak-je daanse ki ute naapa se, naaje j'asen kɔŋ raaŋ taariŋ̃ ey sum, taa Raa mala taaɗsenga maakse ki ɔɔ 'jeki naapa. 10 Deere, gɛnaagen Masedoan ki se, naase 'jeɗeki paac. Num naaje j'ɛɗsen kaay kaama, maak-je ese se ɓaansiŋ̃ki ute naaniŋ̃a. 11 Ɔɔ aayki kaamse taa aki kiŋg ute tɔɔsɛ ute naapa, ɔŋ̃ten kɔlki dose maakŋ taar jeege tun kuuy. 'Tɛɗki naaba ute jisege mala jaay ɓo aki kɔŋ ɗim anki tiŋgi, aan gɔɔ kɛn naaje k'dooyseno. 12 Kɛn kiŋgse jaay tec bin se, jeegen jeel Raa mal ey jaay 'kaakŋ se, asen kaal maak ki. Ɔɔ naase kic ɓo 'jeki nam ɓo asen kul eyo.

Bii kɛn Mɛljege Isa aɗe tɛrlɛ (1Kɔr 15.19-58)

13 Gɛnaamge, naaje k'je naase aki jeele nakŋ kɛn utu 'kaan do jeege tun ooyga kooyo, taa naase aki kiŋg maakŋ maak-tuj ki eyo, aan gɔɔ jeegen jaay nakŋ naaɗe an kɔnd doɗe ro ki gɔt se. 14 Kɛn naajege jaay k'jeelki Isa se naaŋ̃ ooyoga ɔɔ duroga daan yoge tu num, bin se, naajege kic k'jeelki jeegen aalga kaal maakɗe do Isa ki jaay ooyoga kooy se, ute ɗoobm Isa se, Raa utu aɗen duru daan yoge tu kici. 15 'Booyki, kɛse ɓo taar Mɛljege dooyno jeege ɔɔ naaje k'je j'asesiŋ̃ taaɗa: ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, naajegen j'utuki zɛɛrɛ do naaŋ ki se j'aki kɔŋ deel kɔŋ̃ jee kɛn ooyga kooy se eyo. 16 Taa ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, naaŋ̃ mala 'taaɗn makɔŋ̃ɔ, aɗe kund kulu magal kɔɗiŋ̃ge tu ɔɔ naaŋ̃ 'daŋ jeege. Naaŋ̃ kɛn se, k'tuuy pul Raa ɔɔ Mɛljege mala aɗe bɔɔy maakŋ raa ki ɔɔ jee ooyoga kooy ɗoobm *al-Masi ki se, naaɗe se ɓo aɗe dur daan yoge tu deete. 17 Jaay ɓo Raa ajeki tɔsn naajegen j'utuki k'zɛɛrki, j'aki tum ute naaɗe tɛlɛ ɔɔ j'aŋ̃ki ɓaa dɔɔdn Mɛljege raan maakŋ gapar ki, ɔɔ j'aki ɓaa tiŋg ute naaŋ̃a gɛn daayum. 18 Ute taargen se ɓo, ɛɗki 'kaay kaama naapge tu.

5

Iŋgki zɛɛr daayum (Mt 24.36-51; Lk 12.35-40; Rm 13.11-14)

1 Gɛnaamge, gɛn kaaɗiŋ̃a ute ɓiiŋ̃ kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, naase 'jeki j'asenga raaŋ jaay ey sum, 2 nakgen se naase mala kic ɓo 'jeeliŋ̃ki jiga: *ɓiin Mɛljege aɗe ɓaa se tecŋ̃ aan gɔɔ debm ɓoogŋ ɓaaɗo daan nɔɔr ki. 3 Kaaɗ kɛn jeege ɗeekŋ ɔɔ: «Naaje j'iŋgki ute tɔɔsɛ ɔɔ nakŋ ajenki tujŋ̃ maakjege lɛ gɔtɔga sum se,» kaaɗ kɛn se sum ɓo, gɔtɔ se naar tujŋ̃ kasak kasak, aan gɔɔ mɛnd mɛndkaama kɛn maakiŋ̃ tuuniŋ̃ gɛn koojo, ɔɔ ɓii kɛn se naaɗe 'kɔŋ kaaŋ̃ kɔt eyo.

4 Num, naase gɛnaamge, naase lɛ iŋgki maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ ey se; taa naaŋ̃ se ɓo, ɓii se kic asen kɔŋ kɔkŋ do jise ki aan gɔɔ debm ɓoog eyo. 5 Taa naase paac

'tɛɗkiga gaan gɔt kɛn wɔɔrɔ ɔɔ jee maakŋ katara ki; bin se naajege se jeegen lee maakŋ nɔɔr ki eyo ɔɔ maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ eyo.
6 Taa naaŋ̃ se j'ɔŋ̃ten 'tooɗki bia aan gɔɔ jeegen kuuy ɓɔrse tooɗ tooɗ se, num
j'iŋgki zɛɛrɛ ɔɔ k'bɔɔb k'j'ɔkki rojege. 7 Jee tooɗn bige se lɛ, lee tooɗ nɔɔr ɔɔ jee
kaay koonge kic lɛ, lee taay toon nɔɔr. 8 Naajege se k'gaan katarge. Taa naaŋ̃
se, k'bɔɔb k'j'ɔkki rojege, kaal maakjegen do Isa ki ɔɔ maak-je kɛn k'j'ɔkki do
jeege tu se j'aɗenki tuusn aan gɔɔ saapo. Naajege k'j'ɔndki dojege do *Raa ki
naaŋ̃ ɓo debm ajeki kaaja, ɔɔ naaŋ̃ se tec aan gɔɔ debm ɔnd baay maala ɓo doŋ̃
ki. 9 'Jeelki, Raa daŋjekiro se taa j'aki kɔŋ kaaja ute ɗoobm Mɛljege Isa al-Masi
ɔɔ taa maak-taariŋ̃ 'bɔɔy dojege tu eyo. 10 Isa al-Masi se ooyga taa naajege, bin
ɓo jeegen kɛn utu iŋg zɛɛrɛ, ey lɛ jeegen kɛn ooyga kooy se, naajege paac j'iŋg
k'dɔɔkki ute naaŋ̃a. 11 Bin num ɛɗki kaay kaama naapge tu ɔɔ 'tɔɔgki maakŋ
naapge, aan gɔɔ kɛn naase lee 'tɛɗiŋ̃ki tɛɗ se.

Pɔl naŋ taariŋ̃a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ (Rm 12.17-21)

12 Gɛnaamge, k'ɗeekseni, naaje k'je jeegen jaay lee dabar tɛɗ naaba daanse
ki se, aalɗeki maak ki. Taa naaɗe se, Mɛljege ɓo ɔlɗeno taa asen tɔɔdɔ ɔɔ asen
dɛjɛ. 13 Taa naabm naaɗe tɛɗ daanse ki se ɔkɗeki ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ jeɗeki. Iŋgki ute tɔɔsɛ
ute naapa.
14 Naaje k'ɗeekseni gɛnaamge, jee kaar-naabge se 'mooyɗeki. Ɛɗki kaay
kaama jeege tun maakɗe iŋg kaam kalaŋ eyo, ɔɔ jeege kɛn ɔk tɔɔg ey se
'noogɗeki ɔɔ ɔŋ̃ki maakse 'tɛɗn deere ute jeege paac. 15 Ɔndki kɔndɔ kɛn nam
jaay tɛɗi *kusiŋ̃ se, ɔŋ̃te tɛrliŋ̃siŋ̃a, num daayum 'jeki gɛn tɛɗn bɛɛ ute naapa
ɔɔ ute jeege paac.
16 Daayum iŋgki te maak-raapo. 17 Daayum 'tɔndki mɛtn Raa. 18 Ɔɔ maakŋ
nakge tun aan dose ki paac se, 'tɔɔmki Raa. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen
ro ki ɔɔ aŋ̃ki tɛɗa, naasen kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki se.
19 Naabm *Nirl Salal je tɛɗa se, ɔŋ̃ten 'gaasiŋ̃ki; 20 jeegen jaay taaɗ taargen
teeco taar Raa ki se, taar naaɗen taaɗ se ɔŋ̃te kuum kaaliŋ̃ki naaŋ ki. 21 Num
maakŋ nakge tu paac se, aak ɔkiŋ̃ jiga jaay ɓo, kɛn bɛɛ maak ki se, uunki.
22 Napar kusiŋ̃ge paac se ɔɔɗki dose ro ki.
23 Ɔŋ̃ Raa mala kɛn ɛɗjeki tɔɔsɛ se, asen tɛɗn aki tɛɗn jee salal mala mala ɔɔ
rose, kose ɔɔ nirlse se ɔŋ̃ Raa aŋ̃ bɔɔbm jiga ɔɔ bin se j'kɔŋ ne ɗim aak kus rose
ki eyo ɓii kɛn Mɛljege Isa al-Masi aɗe ɓaa se. 24 Raa daŋseno se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɛɗn
nakŋ se, taa naaŋ̃ se debm tuj ɔrmiŋ̃ eyo.
25 Gɛnaamge, naase kic 'tɔndki mɛtn Raa taa naaje.
26 'Tɛɗki tɔɔsɛ gɛnaage tun paacŋ̃ ɗoobm al-Masi ki ɔɔ baam 'tɔkki naapa
ɔɔŋ̃ɔ aan gɔɔ gɛnaa naapge.
27 Maam m'ɗeekseni ute ro Mɛljege, kɛn maktubm se jaay ɔŋiŋ̃kiga num,
'dooyiŋ̃ki naan gɛnaage tu paac. 28 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa al-Masi 'tɛɗn ute naase ɔɔ
asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.

Maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Tɛsalonik ki

Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ eglizn Tɛsalonik ki

Maktubm Tɛsalonik gɛn k-dige se, taaɗn mɛtn ko taar kɛn Pɔl taaɗɗenoga taaɗ mɛtiŋ̃ maakŋ maktubiŋ̃ kɛn deet deet se. Ɓiige lɛ deel deele ɔɔ gɔtɔ kic lɛ ɓaa ɓaa ute naaniŋ̃a ɔɔ Isa lɛ aan te ey ɓɔrtɔ. Kɛse ɓo nakŋ kɛn ɔl jee al-Masigen Tɛsalonik ki uun nirlɗe ro ki. Tɛsalonik ki se, jee al-Masigen mɛtiŋ̃ge, taaɗ ɔɔ: ɓii kɛn al-Masi ano ɓaa se, deelga (koŋ̃ 2.2). Ɔɔ jee mɛtiŋ̃ge lɛ taaɗ ɔɔ al-Masi utu aɗe naar ɓaa ɗey se, naaɗe baate tɛɗn naaba (koŋ̃ 3.6-12). Maktubm kɛn Pɔl raaŋ ara se, je taaɗn jee al-Masige tun Tɛsalonik ki ɔɔ j'ɔŋ̃te naar tookŋ yɔkɔɗɔ aan gɔɔ k'j'aanga gɔtn kaan ki. Maakŋ kiŋgɗe kɛn naaɗe iŋg aak kaak kaam Isa se, aɗen kɔŋ gaasn gɛn tɛɗn naabm kɛn naaɗe an kiŋg ro ki eyo. Tɛr Pɔl taaɗɗen ɔɔ kusiŋ̃ se ziiɗ ɓaa ɓaa ute naaniŋ̃a ɔɔ debm kɛn Pɔl daŋjiŋ̃ debm kusiŋ̃ se lɛ, nakgen kusiŋ̃ ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se utu 'tɛɗn kaam jiŋ̃a. Kɛn Isa aɗe ɓaa aan gɔɔ Mɛl jeegen do naaŋ ki se, debm kusiŋ̃a se naaŋ̃ utu aŋ̃ kutiŋ̃ kap. Bin se k'j'iŋg do mɛtɛkɗe ki.

Pɔl ute Silban ɔɔ Timote raaŋ ɔl tɔɔsɛ jeege tun Tɛsalonik ki

1 Kɛn ara maam Pɔl ɓo m'raaŋsen maktubm se ute Silban ɔɔ Timote jee *egliz kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki, kɛn 'tɛɗkiga gɛn Bubjege *Raa ɔɔ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi. 2 Ɔŋ̃ Bubjege Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Pɔl ɛɗ kaay kaama jee Raage tu
(1Tɛs 1.2-7; Plp 1.3-6,27-30; Mt 13.40-43, 25.31-46)

3 Gɛnaamge, daayum naaje k'tɔɔm Raa taa naase ɔɔ kɛse nakŋ jiga gɛn tɛɗa, taa kaal maaksen do Raa ki se ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃ dɛt dɛt ɔɔ maak-je ɔkki do naapge tu paac se kic ɓo, ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃a. 4 Taa naaŋ̃ se ɓo naaje j'ɔɔs maanse maakŋ *eglizge tun kuuy se kic ɓo, naaje maak-je raap aak eyo taa naase utu aayki kaamse gɛn kaal maakse do Isa *al-Masi ki ɔɔ ute dubar kɛn jeege lee dabarse se ɔɔ ute nakgen ɔɔŋ̃ kɛn aan dose ki kic ɓo, naase ɔŋ aasiŋ̃ki.

5 Nakgen se je ajeki taaɗn kɔjŋ̃ bɔɔr kɛn Raa utu kɔjŋ̃ do jeege tu se ute ɗoobiŋ̃a. Bin ɓo Raa ɔŋ̃ nakgen se jaay aan dose ki se taa asen tɛɗn naase jeegen aŋ̃ki kaasa gɛn kɛn kɛnd maakŋ gariŋ̃ ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naase lee 'dabarki se. 6 Ɓeere, Raa se naaŋ̃ debm daan ki ɔɔ naaŋ̃ se utu dabar jee kɛn lee dabarse se. 7 Ɔɔ naasen maakŋ dubar ki se, Raa utu asen kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka ute naaje kalaŋ, ɓii kɛn jeege 'kaakŋ Mɛljege Isa aɗe bɔɔy maakŋ raa ki ute kɔɗiŋ̃gen tɔɔg se. 8 Mɛljege aɗe bɔɔy ute pooɗn ɔk zir zir, taa utu dabar jeegen jeel Raa mal eyo, ɔɔ kɛn baate booy kuun taar Labar Jiga gɛn Mɛljege Isa se. 9 Dubar naaɗe se Raa utu aɗen kutn koɗe gɛn sɔrɔkiŋ̃a. Naaɗe se utu 'tɛɗn dɔkɔ ute Mɛljege ɔɔ kɔŋ kaakŋ tɔɔgiŋ̃ kɛn wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ kɛlɛŋ se eyo, 10 ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se. Ɓii kɛn se ɓo, jeegen paacŋ̃ kɛn aal maakɗe do naaŋ̃ ki aŋ̃ kaak se aŋ̃ tɔɔmɔ ɔɔ jeegen jaay tɛɗga jee naaŋ̃ge se, naaɗe aŋ̃ *nooko. Ɔɔ naase kic lɛ ute saaɗn naaje se, 'took aalkiga maakse doŋ̃ ki.

11 Taa naaŋ̃ se ɓo, daayum naaje k'tɔnd mɛtn Raa taa naase, taa Raa asen tɛɗn aŋ̃ki kaasa ro nakge tun naaŋ̃ daŋseno ro ki. Ɔɔ ɔŋ̃ tɔɔgŋ Raa se asen

noogo aki tɛɗn nakgen jiga aan gɔɔ kɛn maakse jea ɔɔ kaal maakse se asen kɔl naase aki tɛɗn naaba jiga. 12 Bin ɓo jeege nookŋ ro Mɛljege Isa al-Masi taa naase, ɔɔ naase kic j'ase tɔɔmɔ taa naaŋa ɔɔ kɛse bɛɛ gɛn Raajege ɔɔ gɛn Mɛljege Isa al-Masi.

2

Nakŋ 'kaan jaay ɓo Isa aɗe ɓaa

1 Gɛnaamge, Mɛljege Isa *al-Masi utu aɗe ɓaa ɔɔ naajege j'utu j'aki tusn cɛɛŋ̃ ki. Taa naaŋ̃ se naaje k'taaɗsen j'ɔɔ: 2 nirlse ɔŋ̃ten naar teece ɔɔ ɔŋ̃ten 'ɓeerki do taar kɛn jeege taaɗ ɔɔ *ɓiin Mɛljege aɗe ɓaa se aanga. Taar se kɛn nam taaɗ taar teeco taar *Raa ki ɓo ɓaaɗo taaɗseni, lɔ kɛn nam kuuy ɓo taaɗsen ute taariŋa ey lɛ kɛn nam ɓo taaɗsen ɔɔ naaje ɓo k'raaŋiŋa, ɔŋ̃ten 'tookki do ki.
3 Ute ɗoobm taar gay kic ɓo, ɔŋ̃ten kɔŋ̃ki nam asen dɛrlɛ. Bɛɛki se, kɔr jee dɛna 'kɔɔɗn kund Raa se, Debm Kusiŋ̃ deelga te gɔtiŋ̃* kɛn Raa aŋ̃ kutiŋ̃ maakŋ pooɗ ki se, j'utu j'aŋ̃ kaakŋ tal. 4 Debm Kusiŋ̃ ese se 'gaasn jeege gɛn keem Raa ey lɛ gɛn kɛrgŋ naan nakge tun kuuy. Bini, naaŋ̃ ɓaa kɛnd kisn kiŋg maakŋ Ɓee Raa† ki ɔɔ taaɗn jeege tu ɗeek ɔɔ: maam se ɓo m'Raa.
5 'Saapki tu kaaɗ kɛn j'iŋgkiro tɛl se do nakge tun se maam m'taaɗsenoga ey la? 6 Ɓɔrse Debm Kusiŋ̃ kɛn deel te gɔtiŋ̃ ese se nakŋ gaasiŋ̃ ɗoobo se naase kic 'jeeliŋ̃ki; num kɛn kaaɗn Raa ɔndiŋ̃ se aasga jaay, naaŋ̃ utu aɗe teecŋ̃ tal. 7 Tɔɔgŋ kɛn k'jeel mɛtiŋ̃ eyo gɛn Debm Kusiŋ̃ deelga te gɔtiŋ̃ se ɓɔrse naaŋ̃ tɛɗ tɛɗn naabiŋa naɓo bini debm gaasiŋ̃ ɗoobo se 'tɛɗn gɔtɔ jaay ɓo j'utu j'aŋ̃ kaakŋ naaŋ̃ aɗe 'teecŋ̃ tal. 8 Gɔtn se Debm Kusiŋ̃ deelga te gɔtiŋ̃ ese se j'utu j'aŋ̃ kaakiŋ̃ teecŋ̃ tal, ɔɔ kɛn Mɛljege Isa jaay aɗe ɓaa se, ute kuul 'teecŋ̃ taariŋ̃ ki se sum ɓo aŋ̃ tɔɔliŋ̃ mak ɔɔ ute tɔɔgiŋ̃ se naaŋ̃ utu aŋ̃ kutn kap. 9 Kɛn Debm Kusiŋ̃ deelga te gɔtiŋ̃ ese aɗe ɓaa ute tɔɔgŋ *Ɓubm sitange se, naaŋ̃ 'tɛɗn napar nakŋ-kɔɔɓge ute nakgen magal magal deel do se, taa an dɛrl jeege. 10 Naaŋ̃ 'tɛɗn napar nakgen jig ey se kaam dɛna taa an dɛrl jeegen kɛn ɓaa ɓaa gɔtn kut ki. Jee se 'kut se taa naaɗe je tookŋ do taar kɛn mɛt ki eyo. Ey num kɛn naaɗe jaay booy uunoga kuun num, daan Raa aɗeno kaaja. 11 Taa naaŋ̃ se ɓo, Raa ɔlɗen saapm gɛn bi doɗe, kɛn ɔlɗe naaɗe aal maakɗe do nakŋ kɛn mɛt ki ey se. 12 Taa naaŋ̃ se ɓo jeegen jaay baate tookŋ do taar kɛn mɛt ki ɔɔ maakɗe-raapo gɛn tɛɗ *kusiŋa sum se, bɔɔrɔ utu koocŋ̃ doɗe ki.

Naase se jee Raa bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗɔ
(1Pr 1.2-9)

13 Gɛnaamge, naasen kɛn Mɛljege jese, daayum naaje k'tɔɔm Raa taa naase. Taa kaaɗ kɛn Raa utu aal kaal duni se ɓo naaŋ̃ bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗɔ taa asen kaaja ute tɔɔgŋ *Nirl Salal. Naaŋ̃ tɛɗsen naase 'tɛɗkiga jee naaŋ̃ge ɔɔ aajse se taa naase 'tookkiga took do taar kɛn mɛt ki. 14 Raa daŋseno se taa asen kaaja ute Labar Jigan gɛn *al-Masi kɛn naaje k'taaɗseno se, taa naase aki kɛnd maakŋ *nookŋ gɛn Mɛljege Isa al-Masi ki.
15 Taa naaŋ̃ se, gɛnaamge, 'ɗaarki tɔɔgɔ ɔɔ nakgen paacŋ̃ naaje k'taaɗseno ute taarje, ey lɛ k'raaŋseno maakŋ maktub ki gɛn tɛɗa se, iŋgki do ki.
16 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa al-Masi naaŋ̃ mala ɔɔ Bubjege Raa kɛn jejeki, ɔɔ ute bɛɛŋ̃ se, ɛɗjeki kaay kaam gɛn daayum ute nakŋ j'anki kɔnd dojege do Raa ki gɛn kɔŋ kaaja, 17 asen sɛl maakse ɔɔ asen kɛɗn tɔɔgɔ gɛn tɛɗn nakgen bɛɛ, ɔɔ bɛɛ ese se maakŋ nakge tun naase 'tɛɗki ey lɛ do taarge tun paacŋ̃ kɛn naase 'lee taaɗki kici.

---

* **2:3** Debm Kusiŋ̃ ese se naaŋ̃ debm wɔɔy Raa. † **2:4** Ɓee Raa ese se je taaɗn ute Ɓee Raa magal kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki.

3

*'Tɔndki mɛtn *Raa taa naaje (Rm 15.30-32)*

1 Gɛnaamgen ɗoobm *al-Masi ki, ɓɔrse do taar tɔɔliɲ ki se, naaje k'je j'asen taaɗa: daayum 'tɔndki mɛtn Raa taa naaje, taa taar Mɛljege se naar wɔɔkŋ ɓaa gɔtɔ ɓaa se paac ɔɔ jeege aɲ kaal maak ki aan gɔɔ kɛn naase aaliɲki maak ki se kici. 2 'Tɔndki mɛtn Raa taa naaje kici, taa Raa ajen bɔɔbm ro jeege tun tɔɔj eyo ɔɔ kɛn jig ey se, taa jeege paac lɛ took aal maakɗe do taar kɛn naaje k'taaɗ se eyo.

3 Num Mɛljege se, naaɲ debm tujɲ ɔrmiɲ ey se, naaɲ asen kɛɗn tɔɔgɔ ɔɔ asen bɔɔbm ro *'Bubm sitange tu. 4 Taa naase se, Mɛljege taaɗjenga maakje ki ɔɔ naaje k'jeeliɲ maakje ki, nakŋ naaje k'taaɗseno se, 'tɛɗ ɓaansiŋki ute naaniŋa. 5 Ɔɲ Mɛljege asen tɛɗn maakse ki ɔɔ naase aki 'jeele Raa se naaɲ jejeki ɔɔ nakgen aan dose ki se naase aŋki sɛrkɛ aan gɔɔ gɛn al-Masi sɛrkiɲo se.

'Tɛɗki naaba aan gɔɔ gɛn Pɔl se

6 Ɔɔ ɓɔrse gɛnaamge, naaje k'taaɗseni ute ro Mɛljege Isa *al-Masi se j'ɔɔ: gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki kɛn jee kaar-naabge ute naaɗe kɛn baate kiŋg do taar naaje kɛn k'dooyɗeno ro ki ey se, naase iikki naatn cɛɛɗe ki dɔkɔ. 7 Taa naase kic 'jeelki, kaaɗ kɛn naaje k'tiŋgkiro tɛl se, naaje k'tɛɗo te jee kaar-naabge eyo. Bin num, naase kic 'tɛɗki naaba aan gɔɔ naaje. 8 Naaje j'ɔso te kɔsn nam cɛr eyo, num nɔɔrɔ katara naaje k'dabar k'tɛɗo naaba j'ɔɔr k'naŋo tak tak taa k'je k'kɔɔpm kaam jise eyo. 9 Ey num naaje se j'ɔk ɗoobo kɛn k'je se naase ajeki kɛɗn kɔsɔ. Num kɛn naaje k'tɛɗn naaba se k'je taa naase kic aki tɛɗn naaba bini. 10 Kɛn naaje j'iŋgo gɔtse ki se, naaje k'taaɗsenoga taar se j'ɔɔ: Debm jaay je tɛɗn naab ey se, ɲ'ɔɲte kɔs kici.

11 Kɛn naaje jaay k'taaɗ bin se, taa naaje k'booyga booyo jee mɛtiŋge maakse ki se, jee kaar-naabge je tɛɗn ɗim eyo, ɔɔ je ɓo lee tɔl doɗege maakŋ taar jeege tun ɔlɗen naaɗe eyo. 12 Jeegen bin se, naaje k'taaɗɗen ɔɔ k'dɛjɗen ute ro Mɛljege Isa al-Masi j'ɔɔ: k'tɛɗn naaba, jaay ɓo k'kɔŋ ɗim j'an kul roɗe.

13 Num naase gɛnaamge, 'tɛɗki bɛɛ 'ɓaaki ute naanse, ɔɲten 'kɔɔrki. 14 Kɛn nam jaay baate tookŋ do taar kɛn naaje k'raaŋsesiɲ maakŋ maktub ki ara se, ɔɔɗiɲki gɛn doɲa, ɔɲten tumki kalaŋ taa bin se, sɔkɔɲɔ aɲ tɔɔlɔ. 15 Gaŋ ɔɲten 'kaakiɲki aan gɔɔ debm taamooyse, num 'dɛjiɲki aan gɔɔ gɛnaase.

Pɔl naŋ taariŋa ɔɔ ɔɔɗ ɓooro jee Raage tu

16 Ɔɲ Mɛljegen debm tɔɔsɛ, naaɲ mala ute ɗoobm gay kic ɓo asen kɛɗn tɔɔsiŋa gɛn daayum. Ɔɔ ɔɲ Mɛljege se 'kiŋg ute naase paac.

17 Taar tɛɗn tɔɔsn ara se, maam Pɔl ɓo m'raaŋsesiɲ te jim mala. Kɛn maam m'raaŋga maktub tak ɓo, m'ɔnd jim ro ki bini. 18 Ɔɲ bɛɛ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi se tɛɗn ute naase paac.

Maktubm deet deet kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ Timote ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm deet deet kɛn Pɔl raaŋiŋ̃ Timote ki

Timote se bubiŋ̃ kɔɗ Grɛk ɔɔ koŋ̃ mɛnd Yaud kɛn aalga kaal maakiŋ̃ do Isa ki. Roŋ̃ se, k'j'ɔŋiŋ̃ kaam dɛna maakŋ kitapm gɛn Naabm jee kaaŋ̃ naabm Isage tu ɔɔ maakŋ maktubge tun Pɔl raaŋ eglizge tu se kici. Timote se, naaŋ̃ tɛɗoga naaba ɔɔ leeɗoga mɛrtɛ dɛna ute Pɔl kici. Pɔl ɛɗiŋ̃oga naabgen ɔɔŋ̃ɔ ɔɔŋ̃ɔ se kaam jiŋ̃a, ɔɔ kɛn tap tap se kɛn maakŋ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki ute kɛn Kɔrint ki. Timote se, Pɔl raaŋ ɔliŋ̃ga maktubge dio. Kaaɗ kɛn naaŋ̃ raaŋ ɔliŋ̃o maktubgen di ese se eglizge se k'tɔndɗenga tɔndo. Kɛn ɔɔp se je eglizge se j'aɗen kɔnd ɗoob ki ɔɔ j'aɗen noogŋ kaal maakɗe se 'tɛɗn kaal maakŋ mɛc. Maakŋ maktubiŋ̃ kɛn deet deet se, Pɔl dɛj jee al-Masige k'kiŋg ute tɔɔsɛ ute naapa bin jaay ɓo taarɗe 'ɓaa ute jee dɛn se. Pɔl dɛj jee naan jee Raage tu aan gɔɔ: jee kɛn tɛɗn naaba maakŋ jee Raage tu kɛn noog jee daayge ute jee kɔɔŋ̃ge ɔɔ jeegen lee tɔɔɗɗe ɔɔ dooyɗe. Ɔɔ naaŋ̃ dɛj Timote ɔɔ ŋ̃'tɛɗn debm tɛɗn naabm jiga gɛn Isa al-Masi, taaɗiŋ̃ ɗoobm naaŋ̃ ŋ̃'kaakŋ do jee Raage tu, ŋ̃'aɗen dooyo ɔɔ ŋ̃'aɗen taaɗn nakŋ naaɗe tɛɗ kici.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ Timote ki
(Tit 1.1-4)

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo m'raaŋiŋ̃a, maam kɛn Isa *al-Masi kɛn j'ɔndki dojege doŋ̃ ki ute *Raa Mɛl Kaajjege se ɓo tɛɗum m'tɛɗga *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi se. 2 Maktubm se maam m'raaŋiŋ̃ naai Timote ki. Naai se aan gɔɔ goonum mala taa naai aalga maaki do Isa al-Masi ki kici. Ɔŋ̃ Raa Bubu ute Mɛljege Isa al-Masi ai tɛɗn bɛɛɗe ai kɛɛjŋ̃ doi ki ɔɔ ai kɛɗn lapia.

Ɔnɗ kɔnd ute jeegen dooy jeege ute do taarge tun mɛt ki eyo
(1Tim 6.3-5; Gal 3.10-12,19-24; 2Tim 2.10-18; NJKN 26.9-20)

3 Maam m'je naai se 'kɔɔpm kiŋg Ɛpɛz ki aan gɔɔ kaaɗ kɛn maam m'ɓaa ɓaa Masedoan ki jaay m'taaɗio m'ɔɔ ɔɔp iŋg gɔtn ese se. Taa naai 'gaasn jee mɛtiŋ̃gen lee dooy jeege do taarge tun mɛt ki ey se. 4 'Taaɗɗen kici j'ɔŋ̃te kiŋg dɔɔkŋ taara gɛn taaɗn k'tusugen bubɗege lee taaɗɗen se ɔɔ j'ɔŋ̃te tuun mɛtjil bubɗegen naŋ ey se. Kɛse ɓaano ute naajŋ̃ taara maakɗe ki cɛrɛ, ɔɔ ɔŋ noogjeki eyo gɛn tɛɗn nakŋ kɛn Raa uuno doa jaay naajege k'j'aalki maakjege do ki se.
5 Naaje k'taaɗɗen bin se k'je taa naaɗe 'je jeege. Ɔɔ jeegen naaɗe aɗe je se, aɗe je ute maakŋ kalaŋ kɛn ɔk *kusiŋ̃ eyo, ute maak-saapm jiga ɔɔ kaal maakɗen kɛn aal do Raa ki se tɛɗn ɗeer ɗeer. 6 Taa jee mɛtiŋ̃ge se ɔŋ̃ga gɛn tɛɗn nakgen ese se ɔɔ nakgen k'dooyɗeno se kic ɓo, naaɗe rɛsŋga naatn, ɔɔpɗen gɛn kiŋg taaɗn taargen rɛŋ̃ rɛŋ̃ sum. 7 Naaɗe je tɛɗn jee magalgen jee jeel taaɗn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raa jeege tu, *Ko Taar Raa se ɗeere naaɗe taaɗiŋ̃ ute maakɗe paac, naɓo taar naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ dooyɗe se, naaɗe jeel mɛtiŋ̃ eyo.
8 K'jeelki Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se naaŋ̃ jiga, kɛn naajege jaay ɓo k'tɛɗki aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ lee taaɗjeki se. 9 K'jeel j'ɔkki mɛtiŋ̃ jiga jaayo taa jeegen tɛɗn nakŋ ute ɗoobiŋ̃ ɓo Raa taaɗo Ko Taariŋ̃ eyo, num gaŋ naaŋ̃ taaɗ Ko Taariŋ̃ jeege tun lee tuj ɗoobiŋ̃a, jee kɛn tookiŋ̃ taariŋ̃ eyo, ɔɔ jee kɛn ɓeeriŋ̃ eyo, jee kusiŋ̃ge, jee tɛɗ nakgen kɛn naaŋ̃ je eyo, jee aaliŋ̃ maak ki eyo, jee tɔɔl bubɗege ute kɛŋ̃ɗege ɔɔ jee kɛn tɔɔl jeege. 10 Ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se kic taaɗ jeege tun tɛɗn nakŋ sɔkɔŋ̃ge ɔɔ gaabgen ɛɛs naapge, jeegen dug jeege

ɓulu, jee taar-kɔɔɓge, jee kɛn uun taar mɛt ki eyo sum ɓo tɔl do jeege tu. Raa
taaɗo ɗoobiŋ̃ se gɛn nakgen jig eyo paacŋ̃ kɛn jeege lee tɛɗ jaay tujiŋ̃ taariŋ̃
jiga kɛn k'lee dooy jeege se. 11 Taar kɛn maam m'taaɗ se kɛse ɓo Labar Jiga
kɛn gɛn Isa *al-Masi kɛn taaɗ *nookŋ Raa. Kɛse naaŋ̃ Raa kɛn bɛɛki num jeege
aŋ̃ tɔɔm se ɓo ɛɗumo Labar Jiga se kaam jima.

Pɔl tɔɔm Raa taa bɛɛ kɛn Raa tɛɗiŋ̃

12 Maam tɔɔm Mɛljege Isa *al-Masi kɛn ɛɗum tɔɔgɔ gɛn tɛɗn naabiŋ̃a. Maam
tɔɔmiŋ̃ se taa naaŋ̃ aakum maam se debm m'aasiŋ̃ gɛn tɛɗn naabiŋ̃ jaay naaŋ̃
ɛɗumsiŋ̃ kaam jima. 13 Ey num, do dɔkiŋ̃ se, maam m'taaɗo taargen jig eyo
roŋ̃ ki m'dabaro jeenge ɔɔ m'naajiŋ̃o kici. Gaŋ Isa al-Masi se ɛɛjumga dom ki,
taa nakgen maam m'tɛɗiŋ̃o se m'jeel te mɛtiŋ̃ eyo taa kaaɗkɛn se maam m'aal
te maakum doŋ̃ ki ey ɓɔrtɔ. 14 Mɛljege se tɛɗumga bɛɛ dɛn aak eyo, taa naaŋ̃ se
ɓo maam m'aal maakum doŋ̃ ki ɔɔ m'jeŋ̃a taa naaje ute Isa al-Masi se k'tɛɗga
kalaŋ.
15 Taar kɛn maam m'je taaɗn ese se taar kɛn mɛt ki, ɔɔ bɛɛki se jeege paac
'tookŋ taar se ute maakɗe paac: Isa al-Masi ɓaaɗo do naaŋ ki se taa kaajŋ̃ jee
*kusiŋ̃ge. Ɔɔ maakŋ jee kusiŋ̃ge tu paac se maam ɓo debm kusiŋ̃ kɛn cirɗe
paac. 16 Gaŋ Raa se ɛɛjumoga dom ki, ey num maam ɓo debm kusiŋ̃ kɛn cir
jeege paac se. Bin se naaŋ̃ je taaɗn jeege tu ute ɗoobm maam se ɔɔ Isa al-Masi
se naaŋ̃ debm maakiŋ̃ deer bɛɛ eyo. Naaŋ̃ tɛɗ bin se taa 'taaɗn jeege tun utu
kaal maakɗe doŋ̃ ki jaay kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum se.
17 Ɔŋ̃ jeege paac *nookŋ Raa
ɔɔ aŋ̃ tɔɔm gɛn daayum,
taa Raa se naaŋ̃ Gaarge gɛn daayum.
Raa se naaŋ̃ tiŋg daayum zɛɛrɛ,
kɛn nam ɔŋ aakiŋ̃ eyo,
naaŋ̃ ɓo Raa kalaŋ lak,
daayum 'tɔɔmiŋ̃ki.
*Amin.

Pɔl dɛj Timote ɔɔ ŋ̃'aay kaamiŋ̃a

18 Timote, goonuma, kɛse ɓo taargen maam m'ɔŋ̃isiŋ̃ kaam jii ɔɔ aan gɔɔ
taar kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo deete roi ki se, 'saap do taarge tun
naaɗe taaɗo roi ki se, taa naai 'ɗo 'tɛɗn naabm jiga. 19 Bin se naai aal maaki do
Raa ki ɔɔ iŋg te maak-saapm jiga. Maak-saapm jigan se ɓo jee mɛtiŋ̃ge rɛsŋga
naatn, ɔɔ taa naaŋ̃ se ɓo kaal maakŋ naaɗe aalo do Raa ki se naaɗe rɛsŋga
naatn. 20 Maakŋ jeege tun ese se ɓo Imɛnɛ ute Alekzandɛr. Ɔɔ naaɗe se maam
m'ɔŋ̃ɗega kaam ji *Bubm sitange, maam m'tɛɗiŋ̃ naaŋ̃ se taa nakŋ se aɗen dɛjɛ
ɔɔ bin se, naaɗe kɔŋ naajŋ̃ ro Raa ey sum.

2

*K'dɛj jeege gɛn keem *Raa*
(1Pr 3.1-6; Tit 2.3-5)

1 Nakŋ kɛn maam m'je deet deet se, m'je k'tɔnd mɛtn Raa k'j'eemiŋ̃a, k'sɛliŋ̃
mɛtiŋ̃a ɔɔ k'tɔɔmiŋ̃a taa jeege paac. 2 Ɔɔ 'tɔndki mɛtn Raa taa gaariŋ̃ge ute
tɔɔgge, bin se taa naajege j'aki kɔŋ lapia ɔɔ j'aki kiŋg ute maraadjege ɔɔ j'aki
kɔkŋ taariŋ̃ ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ j'aki lee aak bɛɛ naan jeege tu. 3 Kɛse nakŋ aak jiga kɛn tɔɔl
Raa ki, naaŋ̃ ɓo kɛn Mɛl Kaajege. 4 Nakŋ kɛn tɔɔliŋ̃ se, taa naaŋ̃ je jeege paac
kɔŋ kaaja ɔɔ kɔŋ jeel-taar kɛn mɛt ki. 5 Taa
Raa se naaŋ̃ kalaŋ sum,
ɔɔ debm daan Raa ute jeege se,
naaŋ̃ kic ɓo kalaŋ sum,

naaŋ̃ ɓo debkilim k'daŋiŋ̃ Isa *al-Masi se.
6 Naaŋ̃ ɓaaɗo ɔŋ̃ roŋ̃ ooy taa dugŋ do jikilimge paac.
Naaŋ̃ tɛɗn naaŋ̃ se je taaɗn ɔɔ kaaɗn se ɓo kɛn Raa ɔndiŋ̃ ɔɔ je an kaajŋ̃ jeege. 7 Taa naaŋ̃ se ɓo Raa ɔndum ɓɔrse m'tɛɗga debm wɔɔkŋ taariŋ̃ jeege tu ɔɔ *debm kaaŋ̃ naabm Isa al-Masi. Naaŋ̃ ɔndum se taa m'dooy jeegen kɛn Yaudge ey kici ute taar Raa mɛt ki se, taa naaɗe kaal maakɗe doŋ̃ ki. Taar maam m'taaɗ se taar-kɔɔɓ eyo, num taar kɛn mɛt ki.
8 Tɛr maam m'je se, kɛn gɔtn gay gay kic ɓo kɛn gaabge jaay ɓaa keem Raa se, j'uun jiɗege raan ɔɔ k'tɔnd mɛta ute maakŋ kalaŋ kɛn ɔk *kusiŋ̃ eyo. J'ɔŋ̃te tɛɗn maak-taara ɔɔ j'ɔŋ̃te tɛɗn dɛkiŋ̃ ute naapa.
9 Ɔɔ m'je mɛndge se kic j'ɔŋ̃te tuusn kalgen gɛn koono kɛn 'kɔl jeege aɗen kaakŋ naaɗe sum se, num gaŋ k'tɛɗ roɗege miskinge. Ɔɔ j'ɔŋ̃te kɔgŋ doɗege gɛn koono. J'ɔŋ̃te tɔl kɔɗɔk bi gɛn daab, ɔɔ j'ɔŋ̃te tɔl meeɗgen ute roɗe ɔɔ j'ɔŋ̃te tuus kalgen ute roɗe. 10 Num nakŋ jaay aɗe tɛɗn aak bɛɛ se, tamar ro eyo, num gaŋ k'tɛɗ nakgen jiga jiga. Kɛse ɓo mɛndgen ɔk taar Raa ɔɔŋ̃ se nakŋ kɛn dɔɔɗɗen naaɗe ki. 11 Kɛn mɛndge jaay ɓaaga dooy gɔtn kɛn jee Raage tusn gɛn keem Raa se, j'iŋg kaam kalaŋ, k'booy taar debm kɛn iŋg dooyɗe se. 12 Maam m'und te kulu mɛndge tu gɛn dooy gaabge eyo ɔɔ m'je mɛndge ɓo 'kiŋg do gaabge tu eyo, num mɛndge se k'j'iŋg kaam kalaŋ ɔɔ j'ɔŋ̃te kul taara. 13 Taa do kupm mɛt kɛn deet se Raa ɔɓo Adum ɓo deete, jaay ɓo ɔɓo Awa. 14 Adum ɓo ɔŋ̃ roŋ̃ k'dɛrliŋ̃o deet eyo, gaŋ mɛnda ɓo ɔŋ̃ roŋ̃ k'dɛrliŋ̃o deete ɔɔ naaŋ̃ baate tooko taar Raa ɔɔ ɔliŋ̃ maakŋ kusiŋ̃ ki. 15 Naɓo mɛnda kic utu kɔŋ kaaja se, taa mɛtjil gooniŋ̃ naaŋ̃ utu kooj se, naɓo naaŋ̃ ŋ̃'aal maakiŋ̃ do Raa ki, je jeege, tɛɗn roŋ̃ mɛnd salal naan Raa ki ɔɔ tɛɗn roŋ̃ miskini jaayo*.

3

Naan jee Raage
(Tit 1.5-9; 1Pr 5.1-4; NJKN 6.1-6)

1 Taar kɛn maam m'je taaɗn ese se taar kɛn mɛt ki, debm je tɛɗn naan jee Raage se, naabm naaŋ̃ je tɛɗa se naabm jiga aak eyo. 2 Naɓo debm je tɛɗn naana se, 'tɛɗn debm kɛn ɔk taar ɗim roŋ̃ ki gɔtɔ, ɔk mɛnda kalaŋ sum*, debm bɔɔb ɔk roŋ̃a, debm saap tɛɗ naka ute ɗoobiŋ̃a, tɛɗ nakŋ jeege tɔɔmiŋ̃a, debm kɔkŋ mɛrtge, ɔɔ debm jeel dooy jeege. 3 'Tɛɗn debm aay tɔtɔ deel te gɔtiŋ̃ eyo, debm je kɔnd naapa ute jeege eyo, gaŋ 'tɛɗn debm maakiŋ̃ deere ɔɔ debm je taar eyo, debm maakiŋ̃ tama eyo. 4 Bɛɛki se, 'tɛɗn debm jeel kiŋg ute mɛndiŋ̃a ɔɔ ute gɛniŋ̃ge ɔɔ gɛniŋ̃ge kic sookiŋ̃ ɔɔ taariŋ̃ naaŋ̃ taaɗɗen paac se, naaɗe uunu. 5 Taa debm jaay jeel kiŋg ute mɛndiŋ̃ te gɛniŋ̃ge ey se, naaŋ̃ 'tɔɔɗn *eglizn gɛn *Raa se ɔɔ ɗio?
6 Kɛn naase jaay 'je aki kɔnd nam naan jee Raage num, ɔŋ̃te 'kɔndki debm utu aal kaal maakiŋ̃ do Isa *al-Masi ki. Ey num, naaŋ̃ 'magal roŋ̃a ɔɔ Raa utu aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ ɔjo do *Bubm sitange tu se. 7 Debm kiŋg naan jee Raage se, bɛɛki se, jee kɛn ɗoobm Raa ki ey kic ɓo aŋ̃ kaal maak ki. Kɛn bin ey num, naaŋ̃ kɛnd maakŋ sɔkɔŋ̃ ki ɔɔ naaŋ̃ kɛnd maakŋ sɛɛ Bubm sitange tu†.

Jee tɛɗn naabgen daan jee Raage tu
8 Jee tɛɗn naabgen daan jee Raage tu se, bɛɛki se, naaɗe se kic 'tɛɗn jee jeege aalɗe maak ki, jee taaɗ taarɗege di di eyo, jee aay tɔtɔ dɛn eyo ɔɔ jee je gursn jeege cɛr eyo. 9 Naaɗe k'kaal maakɗe do taar kɛn do dɔkiŋ̃ k'jeel mɛtiŋ̃ ey jaay

* **2:15** Aak Jɛn 3.15. * **3:2** Gɔtn iiŋ̃ tap ɓo jeel mɛnd se sum. † **3:7** Kɛn bin se Bubm sitange kɔŋ ɗoobm aŋ̃ tuj saaɗiŋ̃a.

ɓɔrse k'jeelga mɛtiŋ̃ se ute maak-saapm jiga. 10 Kɛn naase jaay 'je aki tɔnd jee
'tɛɗn naaba daan jee Raage tu se, aak ɔkki naabɗege jaayo ɔɔ kɛn ɔŋki te taar
ɗim roɗe ki ey jaay ɓo, 'tɔnddeki 'tɛɗn naaba daan jee Raage tu. 11 Mɛndgen
'tɛɗn naaba daan jee Raage tu kic se 'tɛɗn mɛndgen jeege aalɗe maak ki, j'ɔŋ̃te
tɛɗn mɛnd kɔɔɗn jeege, k'bɔɔb j'ɔk roɗe, ɔɔ do nakge tu paac se j'ɔŋ̃ten tujŋ̃
ɔrmɗe.
12 Jee tɛɗn naabgen daan jee Raage tu se, 'tɛɗn gaabgen mɛndge kalaŋ kalaŋ
sum, ɔɔ jeel dɛjŋ̃ gɛnɗege ɔɔ jeel kiŋg ute jee maakŋ ɓeeɗege tu. 13 Jee tɛɗn
naabgen daan jee Raage tu se jaay tɛɗ naabgen jiga se, kɔl jeege paac aɗen
kaal maak ki. Ɔɔ kɛn baagga dooy jeege do taar Isa *al-Masi kɛn naaje k'j'aalki
maakjege do ki se kic ɓo, 'taaɗn ɓeer eyo.

Taar k'jeel mɛtiŋ̃ ey se ɓɔrse Raa taaɗjekiga mɛtiŋ̃a

14 Maam m'raaŋi maktubm se taa ɔɔpga baata m'saap m'utu m'ai ɓaa kɔŋɔ,
15 naɓo kɛn m'aan te yɔkɔɗ ey kic ɓo, maktubm se ai taaɗa mɛtn taar kiŋg jee
Raage ute naapa. Jee se ɓo *eglizn gɛn Raa zɛɛrɛ. Naaɗe se ɓo jee ɔk taar mɛt ki
se tɔɔgɔ aan gɔɔ duliy kɛn gak ɓee tɔɔg se. 16 *Taar mɛt kɛn k'jeelki mɛtiŋ̃ eyo,
jaay Raa taaɗjeki mɛtiŋ̃ se kɛn taaɗjeki kiŋg ɗoobm Raa ki ɔɔ j'aalki maakjege
do ki. Taar se magal dɛn dɛna nam aŋ̃ kɔŋ naaj eyo. Taar ese ɓo kɛn taaɗ ɔɔ:
*Al-Masi ɓaaɗo tɛɗ roŋ̃ tɛɗ debkilimi se,
*Nirl Raa taaɗ jeege tu ɔɔ naaŋ̃ se ɓo debm kɛn tɛɗ nakŋ ute ɗoobiŋ̃a.
*Kɔɗn Raage kic aakiŋ̃ga ute kaamɗe.
Jeege taaɗɗega taariŋ̃ jeege tun Yaudge eyo.
Jeegen do naaŋ kɛn gɔtn ɓaa se paac aalga maakɗe doŋ̃ ki,
ɔɔ Raa uun ɓaansiŋ̃ maakŋ raa ki ɔɔ *nookiŋ̃ga.

4

Jee dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo
(1Jn 4.1-3; Kɔl 2.16-23; 2Tim 2.4-6)

1 Gaŋ *Nirl Raa taaɗ jeege tu tal ɔɔ kaaɗ kɛn jaay dunia ɔɔpga gɔɔrɔ an naŋ
se, jee mɛtiŋ̃ge se utu kɔŋ̃ gɛn kal maakɗe do taar kɛn naaje k'j'aalki maakjege
do ki se. Ɔɔ kuun taar sitangen lee dɛrl jeege ɔɔ tookŋ taar kɛn jig eyo kɛn
sitange ɔl jeege jaay lee dooy jeege se ɓo ɔɔŋ̃ɔ. 2 Naaɗe se utu kɔŋ̃ roɗe jeege
tun tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar mɛt ki kɛn jee taar-kɔɔɓge se ɔɔ jee se ɓo kɛn
maak-saapɗe tec aan gɔɔ k'tɔɔciŋ̃ga tɔɔc ute pooɗo, naaɗe se ɓo kɛn utu aɗen
kaaŋ̃ dala. 3 Naaɗe dooy jeege ɔɔ j'ɔŋ̃te tɔkŋ naapa, tɛr naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ
nakŋ kɔsgen mɛtiŋ̃ge se kic ɓo j'ɔŋ̃te kɔsɔ. Ey num, nakgen se *Raa aalɗeno se
taa jeegen aalga maakɗe do Isa *al-Masi ki ɔɔ jeel-taar Raa mɛt ki se 'kɔsɔ, ɔɔ
'tɔɔm Raa taa nakŋ kɔsgen ese se. 4 Taa nakgen Raa aalo paac se, jiga. Nakŋ
jaay j'aŋ̃ kɔɔɗn kund naatn tap ɓo gɔtɔ. Kɛn j'ɔŋiŋ̃ga num, k'tɔɔm Raa. 5 Kɛn
tɛɗiŋ̃ nakge jaay tɛɗ *salal se taar Raa, ute tɔnd mɛtn Raa kɛn k'lee k'tɔndki
mɛtiŋ̃ se.

*Debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi kɛn bɛɛ*

6 Nakgen se 'dooy gɛnaagen ɗoobm al-Masi ki, bin se naai 'tɛɗn debm tɛɗn
naabm Isa al-Masi kɛn mɛc. Taar Raa kɛn j'aalki maakjege do ki ute taargen
jigan k'dooyio se 'taaɗn jeege tu ɔɔ naai se utu iŋg do ki jiga. 7 Ɔŋ̃te booy mɛtn
taar k'tusugen jig eyo ute taar kɛn mɛndgen magalge lee taaɗ rɛŋ̃ rɛŋ̃ se. Num
gaŋ aay kaami taar Raa se ɔkiŋ̃ ɔɔŋ̃ɔ. 8 Debm lee tɔɔj roŋ̃ se roŋ̃ wɔrgɔ ɔɔ kɛse
tɛɗiŋ̃ jiga naɓo cɔkɔ sum. Num gaŋ debm kɛn ɔk taar Raa ɔɔŋ̃ se, taar se noogiŋ̃
dɛn cir nakgen ɓaa se paac. Taa naaŋ̃ jeele taar se aŋ̃ kɛɗn kaaja ɓɔrse ɔɔ
daayum daayum.

9 Taar se taar mɛt ki, bɛɛki se, taar se jeege paac aŋ̃ tookŋ kɔkŋ ute maakɗe
paac. 10 Kɛn naaje jaay k'dabar roje ɔɔ k'j'aay kaamje k'tɛɗ naaba se, taa naaje
j'ɔndga kɔnd doje do Raa kɛn iŋg daayum zɛɛrɛ. Naaŋ̃ ɓo Mɛl Kaajŋ̃ jeege paac,
naaŋ̃ aaj tap se jee kɛn aalga kaal maakɗe do Isa al-Masi ki. 11 Taargen se ɓo
'taaɗiŋ̃ jeege tu ɔɔ 'dooyɗe.
12 Ɔŋ̃te kɔŋ̃ jeege ai kaal maak ki eyo taa naai 'goon cɔkɔ se. Gaŋ naai ɓo 'taaɗ
ɗoobo jee Raage tu ute taar taari ki ute kiŋgi ute maak-je kɛn naai 'jenɗe, ute
kaal maakŋ kɛn naai aal do Raa ki, ɔɔ ute lei kɛn aak bɛɛ naan Raa ki. 13 Kɔr
maam m'ai kɔŋ se taar Raa se daayum aay kaami 'lee 'dooyiŋ̃ naan jeege tu
'dɛjŋ̃ jeege ɔɔ 'lee dooyɗe ute taar se. 14 Tɔɔgŋ kɛn Raa ɛɗio ɔɔ an tɛɗn naabiŋ̃
se, ɔŋ̃te kaakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ. Raa ɛɗiŋ̃siŋ̃ se kaaɗ kɛn Raa ɔlo jeege taaɗo
roi ki ɔɔ naaŋ̃ kɛn se ɓo, jee naan jee *eglizge tɔndio jiɗe doi ki. 15 Nakgen se
ɓo kɛn naai aɗen kɔkŋ ɔɔŋ̃ɔ, 'tɛɗɗen ute maaki paac, bin se jeege paac ai kaaki
naai, naan Raa ki se, 'tɛɗ bɛɛ ɓaa ɓaa ute naani naan jeege tu.
16 Ɔnd kɔnd do roi ki, ɔɔ ɔnd kɔnd ute taar kɛn naai 'lee dooy jeege se.
Daayum aay kaami 'tɛɗ naaŋ̃ se. Kɛn naai jaay 'tɛɗ naaŋ̃ se num, bin se naai
'kɔŋ kaajŋ̃ roi ɔɔ 'kɔŋ kaajŋ̃ jeegen lee booy taari se kici.

5

Kɛse taar gɛn dɛjŋ̃ jee Raage
(1Kɔr 9.7-14; Ɛp 6.5-8; 1Pr 2.18-20)

1 Debm gaab-gɔɔlɔ se kɛn aŋ̃ mooy num ɔŋ̃te kaaciŋ̃ kaama, num gaŋ taaɗiŋ̃
aan gɔɔ bubi mala. Ɔɔ gaangen gaabge se kic ɔkɗen jiga aan gɔɔ gɛnaaige mala.
2 Mɛndgen magalge se ɔkɗen jiga aan gɔɔ kɛŋ̃ige mala. Ɔɔ gaangen mɛndge se
ɔkɗen jiga aan gɔɔ gɛnaaigen mala kici, naɓo ute maakŋ kalaŋ kɛn ɔk *kusiŋ̃
eyo.

Kɛse taar gɛn dɛjŋ̃ jee Raage taa mɛnd-daayge

3 Mɛnd-daaygen ɔk nam aɗen noogŋ gɔtɔ se ɔkɗen ɔɔŋ̃ɔ. 4 Kɛn mɛnd-daay
gam jaay ɔk gaange lɔ ɔk ɓugge se, gaange se k'dooy roɗe gɛn kaakŋ do jeege
tun maakŋ ɓeeɗege tu do bubɗege tu ute kɛŋ̃ɗege tu, ute naaŋ̃ se jaay ɓo, taaɗn
ɔɔ naaɗe ɔk taar *Raa se ɔɔŋ̃ɔ. Kɛse ɓo nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki.
5 Mɛnd-daay iŋg kaliŋ̃ ki kɛn ɔk nam aŋ̃ noogŋ gɔtɔ se, naaŋ̃ se ɔnd doŋ̃ do
Raa ki. Daayum naaŋ̃ eem Raa nɔɔrɔ katara ɔɔ sɛliŋ̃ mɛtiŋ̃a taa aŋ̃ noogo.
6 Num gaŋ mɛnd-daay kɛn utu iŋg saap saap do nakge tun maakiŋ̃ je sum se,
naaŋ̃ num utu iŋg zɛɛrɛ, naɓo ɗoobm Raa ki se aan gɔɔ debm ooyga kooyo.
7 Kɛse ɓo taargen naai an 'dooy jeege taa mɛnd-daayge se j'kɔŋ ne ɗim aak
kus gɛn taaɗn roɗe ki eyo. 8 Debm jaay aak do taasiŋ̃ge tu eyo ɔɔ aak do jeege
tun maakŋ ɓeeŋ̃ ki ey se, debm bin se rɛsŋga ute ɗoobm Isa *al-Masi. Ɔɔ naaŋ̃
se tɛɗga nakŋ *kusiŋ̃ cir debm kɛn aal te maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki ey ɓɔrtɔ.
9 Mɛnd-daay j'aŋ̃ raaŋ maakŋ mɛnd-daayge tun jee Raage aɗen noog se,
debm ɔk ɓaara si-mɛcɛ jaayo ɔɔ iiŋ̃ ɓo gaabiŋ̃ kalaŋ sum. 10 Bɛɛki se, jeege
paac aŋ̃ jeele naaŋ̃ se, mɛnd tɛɗn nakgen jiga, mɛnd ul gɛniŋ̃ge jiga, mɛnd ɔk
mɛrtge, tug jɛ jee Raage*, noog jee daayge ɔɔ daayum naaŋ̃ je ɗoobm tɛɗn bɛɛ.
11 Gaŋ mɛnd-daaygen utu sɛɛm se, ɔŋ̃te raaŋ roɗe ute mɛnd-daaygen jee
Raage aɗe noog se, taa naaɗe se jaay roɗe baagga je gaabge se, naabm Isa
al-Masi se ɓoŋ̃a aɗen tɔɔl eyo ɔɔ je ɗoobm 'tɔkŋ gaabge. 12 Bin se naaɗe utu
kɛnd maakŋ kusiŋ̃ ki taa dɔɔkŋ maakɗen deet deet gɛn tɛɗn naabm Isa al-Masi
se lɛ, naaɗe rɛsŋga naatn. 13 Kɛn m'ɔɔ j'ɔŋ̃te raaŋɗen se taa kɛn k'raaŋɗenga
num, naaɗe tɛɗn mɛnd kaar-naabge ɔɔ lee kuun do ɓee jeege. Num gɛn

* **5:10** Tug jɛ jee Raage se je ɗeekŋ ɔɔ: debm dɔɔɗ ɔk mɛrtge jiga. Kɛse ɓo nakŋ kɛn Yaudge lee tɛɗa kɛn mɛrtge aanga gɔtɗe ki.

kaar-naabɗege sum eyo, gaŋ naaɗe tɛɗn mɛnd kɔɔɗn jeege, tɔɔl taarɗege maakŋ taar jeege tu ɔɔ taargen gɛn taaɗ ey kic ɓo, naaɗe aŋ̃ taaɗa.
14 Taa naaŋ̃ se ɓo m'je mɛnd-daaygen sɛɛm se, k'tɔk gaabge ɔɔ k'j'ooj gaange,
k'j'ɔk ɓeeɗege tɔɔgɔ. Bin se jee taamooyjege se 'kɔŋ taar ɗim kusiŋ̃ rojege tu
eyo. 15 Kɛn ɔlum taaɗ bin se, taa kɛngen mɛtiŋ̃ge se rɛs ɔŋ̃ga ɗoobm Raa se
naatn. Naaɗe uunga ɗoobm *Bubm sitange.
16 Mɛnd aalga maakiŋ̃ do Isa al-Masi ki jaay ɔk mɛnd-daay gam maakŋ
taasiŋ̃ge tu num, ŋ̃'aakiŋ̃ doŋ̃ ki. Ɔŋ̃te kɔŋ̃ *egliz ɓo aŋ̃ kaakŋ doŋ̃ ki, bin se
egliz se 'kaakŋ do mɛnd-daayge tun kɛn ɔk nam aɗen noogŋ gɔtɔ.

Kɛse taar gɛn dɛjŋ̃ jee naan jee egliz ki

17 Jee naan jee *eglizge tu kɛn jaay tɛɗ naabɗe aak jiga maakŋ egliz ki se,
jee se j'aalɗen maak ki ɔɔ j'ɔkɗen ɔɔŋ̃ɔ. Tap ki num jee kɛn lee taaɗ taar Raa
jeege tu ɔɔ dooy jeege ute taar Raa se naaɗe se ɓo j'ɔkɗen ɔɔŋ̃ cir paac paac.
18 Taa Kitap ɗeek ɔɔ: *Maraŋ tiiko nakŋ tɔnd gɛmɛ se, j'ɔŋ̃te kɔliŋ̃ ɗim taariŋ̃ ki
kɛn aŋ̃ gaasn kɔsɔ.*† Ɔɔ tɛr gɔt kuuy taar Raa taaɗ ɔɔ: *Debm tɛɗn naaba se k'j'ɔgiŋ̃
gɔtɔŋgiŋ̃a.*‡
19 Kɛn nam jaay ɔk mind debm maakŋ naan jeege tun egliz ki se, kɛn jeege
dio lɔ mɔtɔ jaay saaɗiŋ̃ ey se, ɔŋ̃te 'kuun taariŋ̃a. 20 Jee naan jee Raage tun
tɛɗ *kusiŋ̃ se 'mooyɗen naan jeege tu paac, bin jaay jee kuuy aakga kic, num
'ɓeere.
21 Maam m'tɔnd mɛti naan Raa ki, naan Isa *al-Masi ki ɔɔ naan *kɔɗn Raage
tun naaŋ̃ bɛɛr tɔɔɗɗeno se, uun taar kɛn maam m'taaɗi se, ɔŋ̃te ɓaa mɛtn nam
ki ɔɔ ɔŋ̃te kooc mɛtn nam.
22 Ɔŋ̃te 'naar gɛn kɔnd ji do nam ki ɔɔ ɔŋ̃te 'kɔl doi maakŋ kusiŋ̃ nam ki. Naai
mala 'bɔɔb roi bɛɛ naan Raa ki.
23 Ɔŋ̃te 'kaay maane kaliŋ̃ ki sum, num taa maaki lee ɔɔŋ̃i se aay tɔtn koojŋ̃
biŋ̃ cɔkɔ, taa ai tɔɔlɔ.
24 Kusiŋ̃ jee mɛtiŋ̃ge se kɛn j'ɔndɗen te bɔɔr ey kic ɓo tooɗ tal, gaŋ gɛn jee
mɛtiŋ̃ge se j'ɔndɗenga bɔɔrɔ jaay mɛtiŋ̃ teece. 25 Bin se nakgen jigan kɛn jeege
lee tɛɗ se kic ɓo tooɗn tal, anum gɛn jee mɛtiŋ̃gen tɛɗ nakŋ jiga kɛn j'ɔŋ j'aakɗen
ey se kic ɓo utu 'tooɗn tal.

6

Taar gɛn dɛjŋ̃ jee al-Masigen ɓulge ute mɛlɗege

1 'Bulgen kaam ji mɛlɗege se, j'aal mɛlɗege se maak ki ɔɔ j'uun taarɗege, taa
jeege se 'naajŋ̃ ro *Raa eyo ɔɔ dooy kɛn naaje k'lee k'dooy jeege se kic ɓo naaɗe
aŋ̃ naaj eyo. 2 'Bulgen mɛlɗege aalga kaal maakɗege do Isa *al-Masi ki se, j'ɔŋ̃te
kaakŋ mɛlɗege se aan gɔɔ j'aas kaasa. Taa naaɗe k'tɛɗga tɛɗ gɛnaage kalaŋ
ute mɛlɗege ɗoobm Isa al-Masi ki se, num gaŋ mɛlɗege se, j'aay kaamɗege
k'tɛɗɗen naabge jiga cir daala. Taa naabgen naaɗe tɛɗ se tɛɗ jeege tun kɛn
aalga kaal maakɗege do Isa al-Masi ki kɛn Raa jeɗe.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo ɔɔ ɔk maak-je do gurs ki (Mt 6.19-34)

Kɛse ɓo nakgen kɛn naai utu an dooy jeege ɔɔ anɗen dɛjɛ. 3 Kɛn nam jaay
dooy jeege ute taargen kuuy mɛt ki eyo, baate kɔkŋ taar Mɛljege Isa al-Masi
kɛn jiga se ɔɔ baate tookŋ taar Raa kɛn naajege k'lee k'dooyki jeege se, 4 debm
bin se magal roŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ se jeel ɗim eyo. Naaŋ̃ se aan gɔɔ debm ɔk kɔɔŋ̃ gɛn
naajŋ̃ taara, ɔŋga taara se naajŋ̃ ɔŋ̃ eyo. Jeegen bin se ɓo kɛn ɔl jeege dɔŋɔ, tɛɗ
taamooyo, naaj jeege, ɔɔ tɛrɛc taargen jig eyo ro jeege tu ute doɗe. 5 Naaɗe tiŋg
ɓo gɛn naajŋ̃ taarge ute naapa sum, naaɗe tiŋg ɓo gɛn saapm do nakge tun jig

† **5:18** Aak Dt 25.4. ‡ **5:18** Aak Luk 10.7.

eyo salal. Aan gɔɔ taar mɛt ki lɛ naaɗe jeel ey se, gɛn naaɗe ki num naaɗe saap ɔɔ naaɗe ɔk taar Raa ɔɔŋ̃ se, ute naaŋ̃ se naaɗe tɛɗn jee nak dɛnge.
6 Deere, kɛn naajege jaay j'ɔkki taar Raajege ɔɔŋ̃ se, ɗoobm Raa ki se j'ɔkki
nakgen dɛn jiga aak eyo. Num gaŋ gɛn nakgen do naaŋ ki sum se nakŋ naaje
j'ɔkki se ɓo ɔŋ̃ maakjege 'raapm do ki. 7 Naajege k'ɓaakiro do naaŋ ki se ute
jijege sik, ɔɔ ɓiin j'aki kooy kic ɓo j'aki tɛrl gɔtn Raa ki ute jijege sik. 8 Kɛn j'ɔkki
nakŋ kɔsɔ, kaaye ute kal tuusu se ɓo bɛɛjekiga sum. 9 Gaŋ jee je 'tɛɗn jee nak
dɛnge se, ɔŋ̃ *Ɓubm sitange naamɗe ɔɔ naaɗe se ɔlga doɗege maakŋ sɛɛŋ̃ ki.
Naaɗe lee je nakgen kɛn lee tuj jeege ɔɔ lee utɗe kap se. 10 Je gurs se naaŋ̃ ɓo ko
*kusiŋ̃ge paac. Jee mɛtiŋ̃gen tiŋg ɓo gɛn je naaŋ̃ se sum se, naaɗe se iigga dɔkɔ
ute ɗoobm Isa *al-Masi ɔɔ ɔlga roɗege maakŋ ɗubar ki aan gɔɔ debm j'ɔsiŋ̃ga
kɔs ute gɔrɗɔ.

Pɔl dɛj Timote

11 Naai debm Raa se, nakgen bin se aaŋ̃ ro ki dɔkɔ. Aay kaami 'tɛɗ nakŋ
ute ɗoobiŋ̃a naan Raa ki. Ɔk taar Raa se ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ daayum aal maaki do Raa ki.
'Je naapi ute maaki paac, aay kaami ɔɔ 'tɛɗ debm dalul. 12 Aay kaami 'ɗo ɔk
ɗoobm Raa se tɔɔgɔ, kaajŋ̃ naai ɔŋ se ɔkiŋ̃ tɔɔgɔ. Taa naaŋ̃ se ɓo Raa daŋio, kɛse
ɓo nakŋ kɛn naai mala taaɗo naan jee dɛnge tu, ɔɔ naai aalga maaki do taarge
tun jiga se. 13 M'taaɗi naan Raa ki kɛn aalo nakgen paacŋ̃ ute koɗe ɔɔ naan Isa
*al-Masi kɛn taaɗo saaɗiŋ̃ jiga naan tɔɔg kɛn k'daŋiŋ̃ Pons Pilat se: 14 nakgen
kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se ɔkiŋ̃ tɔɔgɔ. Ɔŋ̃te kɔŋ̃ jeege ai taaɗn taargen iŋg kus
roi ki. 'Bɔɔb roi bini Raa aɗe kɔl Mɛljege Isa al-Masi ano tɛrl maak ki. 15 Naaŋ̃
aɗe tɛrl se kaaɗ kɛn Raa mala ɓo ɔndiŋ̃ga kɔndɔ:
Naaŋ̃ se ɓo Raa kɛn jeege paac tɔɔmiŋ̃a,
naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo iŋg do nakge tu paac,
Naaŋ̃ Gaar gɛn gaariŋ̃ge, naaŋ̃ ɓo Mɛl gɛn mɛlge.
16 Naaŋ̃ kaliŋ̃ ki ɓo kɛn tiŋg daayum zɛɛrɛ,
naaŋ̃ iŋg gɔtn kɛn wɔɔrɔ,
debm aŋ̃ kaas jaay ɓaa cɛɛŋ̃ ki se gɔtɔ*.
Nam ɓii kalaŋ aakiŋ̃ te eyo,
ɔɔ ɓɔrse kic ɓo debm aŋ̃ kɔŋ kaakŋ naaŋ̃ se gɔtɔ.
Ɔŋ̃ jeege paac *'nookŋ roŋ̃a,
ɔɔ aŋ̃ jeeliŋ̃ daayum naaŋ̃ ɓo debm tɔɔgɔ, *amin.
17 Gaŋ jee nak dɛngen ɓɔrse do naaŋ ki se taaɗɗen ɔɔ j'ɔŋ̃te magal roɗege,
ɔɔ j'ɔŋ̃te kɔnd doɗege do nak dɛnge tun tɛɗga sum ɓo utu kut se. Gaŋ j'aal
maakɗege do Raa ki, naaŋ̃ kɛn ɛɗjeki nakge paac ute maraadiŋ̃a taa naaje
j'aki kiŋg ute maak-raapo. 18 Taaɗɗen kici ɔɔ k'tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ k'tɛɗ nakgen
jiga se dɛna. K'tɛɗ jee kɛrcɛlge ɔɔ nakɗege se k'nigiŋ̃ ute jeege. 19 Bin se nakgen
naaɗe tɛɗ jeege tu se, aɗen tooɗn kɔrbɔtn jiga ɔɔ kɛn 'kɔŋ kut eyo. Ɔɔ naan ki
se naaɗe utu kɔŋ kaajŋ̃ kɛn mala mala.
20 Timote goonuma, naabm kɛn Raa ɛɗisiŋ̃ se bɔɔbiŋ̃ jiga. Maakŋ taarge
tun rɛŋ̃ rɛŋ̃ kɛn tɔɔm Raa ey se, ɔŋ̃te kɔl taari maak ki ɔɔ maakŋ jeege tun
mɛtiŋ̃gen tɛɗ roɗe aan gɔɔ naaɗe ɓo jeel nakge kaliŋ̃ ki se, ɔɔɗ doi roɗe ki. 21 Taa
jeel nakɗegen ese sum ɓo maakɗe ki se jee mɛtiŋ̃gen uunga kuun ɗoobm Isa
al-Masi se kic ɓo rɛsŋga naatn.
Ɔŋ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.

---

* **6:16** Aak Ekz 33.20.

Maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiɲ Timote ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn k-dige kɛn Pɔl raaŋiɲ Timote ki

Maktubm Timote gɛn k-dige, ɔk dɛjɲ Pɔl kɛn kaam mɔɔtn. Kaaɗ kɛn se Pɔl daŋgay ki (koɲ 2.9), ɔɔ dɛn jeege rɛsiŋga (koɲ 1.15; 4.10-16), ɔɔ naaɲ jeele ɔɔpiŋga baata naaɲ utu 'kooyo. Taa naaɲ se ɓo naaɲ taaɗ Timote ki, debm naaɗe tɛɗo naaba tɛlɛ, kɛn naaɲ jeɲ aan gɔɔ goon maakiɲ se taaɗiɲ ɔɔ ɲ'iŋg lapia. Maktubm kɛn Pɔl raaŋ Timote ki se, taaɗ mɛtn taar kiŋgiŋa, gɛn naabiŋa, ɔɔ gɛn dooyiɲ kɛn naaɲ dooyo jeege, gɛn dubariɲ kɛn naaɲ ɔŋo taa Labar Jiga gɛn Isa al-Masi se. Ɔɔ naaɲ taaɗ taar kɛn naaɲ dɛj Timote. Pɔl dɛj Timote ɔɔ ɛɗiɲ kaay kaama kici taa naabm al-Masi se, naaɲ utu dabara (koɲ 2.1-13). Pɔl tɛrl taaɗiɲ ɔɔ taar Raa se ɲ'taaɗiɲ ute ɗoobiŋa (koɲ 2.14; 4.15). Taa naaɲ se Timote an kɔnd te roŋa ɔɔ ɲ'ɔɲte kiŋg naajɲ taara do taarge tun mɛtiŋa. Jee tujge se, ɲ'tɛrlɗen naaga, ɲ'uun bɔlɔtn kiŋg Pɔl jiga se. Nakŋ jaay Pɔl ute jee dooygen kuuy dooyo jee Raage se, naai 'tɛɗiɲ ute ɗoobiŋa. Naaɲ taaɗiɲ ɔɔ, Kitap se k'lee k'dooyiŋa. Taargen maakɗege tu se «jiga aak eyo gɛn dooy jeege, ɔɔ taargen kɛn k'lee dooy jeege mɛt ki ey se lɛ, naaɲ taaɗ tɔɔk mɛtiɲ tooɗn tal. Ɔɔ Kitapm Raa se ɔnd jeege do ɗoob ki ɔɔ taa jeege 'tɛɗn nakŋ ute ɗoobiŋa naan Raa ki» (koɲ 3.16).

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsiɲ Timote ki

1 Kɛn ara maam m'Pɔl ɓo m'raaŋi maktubm se, maam kɛn *m'debm kaaɲ naabm Isa al-Masi aan gɔɔ kɛn *Raa maakiɲ jen ro ki. Naaɲ ɓo ɔlumo taa m'ɓaa taaɗn jeege tu taar kaajɲ kɛn naaɲ taaɗga taaɗ ɔɔ utu 'kɛɗn jeege tu ute ɗoobm Isa *al-Masi se. 2 Maktubm se maam m'raaŋiɲ naai Timote ki, goon maak-jema: ɔɲ Raa Bubu ute Mɛljege Isa al-Masi tɛɗn bɛɛɗe, ai kɛɛjɲ doi ki ɔɔ ai kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa taa Timote
(2Tim 2.1-12; Ɛp 1.3-7; 2Tɛs 2.13-15)

3 Maam se m'tɔɔm Raa kɛn maam m'lee m'tɛɗiɲ naabiɲ ute maakŋ kalaŋ aan gɔɔ gɛn ɓugumgen lee tɛɗo do dɔkiɲ se. Nɔɔrɔ katara, kɛn maam jaay m'ɓaaɲ ɓaa keeme se, daayum maam m'tɔnd mɛtiɲ taa naai Timote. 4 Kɛn maam m'saapo do keemi kɛn naai eemo taa maam se, maam m'je ute maakum paac tɛrl m'ai ɓaa kaakŋ ute kaamum jaay ɓo, maakum 'raapo. 5 Maam m'saap do kaal maaki kɛn mala mala kɛn naai aal do *al-Masi ki se; kaal maakŋ bin se ɓugi mɛnd Lois naaɲ kic aalo maakiɲ do Raa ki jaay ɓo koi Enis kic ɓo aalo maakiɲ bin kici ɔɔ ɓɔrse maam jeel maakum ki, naai kic ɓo aal maaki do Isa al-Masi ki bin kici.

Pɔl ɛɗ kaay kaama Timote ki

6 Taa naaɲ se ɓo m'je m'ai taaɗa: 'saap do naabm kɛn Raa ɛɗisiɲ gɛn tɛɗa se, kaaɗ kɛn maam m'ɔndo jim doi ki. Ɔɔ naabm se ɔɲte 'dirigiŋa. 7 Taa Nirl kɛn Raa ɛɗjekiro se ajeki tɛɗn j'aki ɓeer eyo, num *Nirl Raa se, ɛɗjeki gaab-tɔɔgɔ, maak-je do jeege tu ɔɔ tɛɗjeki k'bɔɔb j'ɔkki rojege. 8 Taa naaɲ se ɓo ɔɲten tɛɗn sɔkɔɲɔ gɛn tɛɗn saaɗn Mɛljege; ɔɔ ɔɲten tɛɗn sɔkɔɲɔ taa maam kɛn j'ɔkum daŋgay taa *al-Masi. Num gaŋ 'dabar ute maama taa Labar Jigan gɛn Isa ute tɔɔgŋ Raa kɛn ɛɗi se. 9 Raa se naaɲ ɓo debm aajjekiro jaay daŋjekiro taa j'aki tɛɗn jee naaŋge. Num naaɲ tɛɗiɲ naaɲ se taa naajege ɓo k'tɛɗkiroga tɛɗ nakŋ jig eyo, num taa bɛɛɲ kɛn naaɲ mala maakiɲ jen ro ki. Ɔɔ bɛɛ ese se, naaɲ tɛɗiɲ

ute ɗoobm Isa al-Masi kaaɗ kɛn naaŋ taaɗ te taa kaal do naaŋ ey ɓɔrtɔ, 10 ɔɔ ɓɔrse, Mɛl Kaajjege, Isa al-Masi se ɓaaɗo sum se, bɛɛŋ se, naaŋ taaɗiŋ tooɗga tal. Taa Isa al-Masi se naaŋ ɔk tɔɔgɔ do yo ki, ɔɔ yo se naaŋ tɛɗga aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ; ute Labariŋ Jiga se Isa ɓaanoga te *kaajŋ gɛn daayum kɛn 'kɔŋ ɗaar eyo.
11 Taa Labar Jigan ese se ɓo, Raa tɛɗum m'tɛɗga *debm kaaŋ naabm Isa, debm wɔɔkŋ taariŋa ɔɔ debm dooy jeege. 12 Taa naaŋ se ɓo maam m'utu m'dabar dabar rɔk se. Naɓo sɔkɔŋ tɔɔlum eyo, taa debm maam m'aal maakum doŋ ki se lɛ, maam m'jeeliŋa ɔɔ naaŋ ɔk tɔɔgŋ kɛn 'bɔɔbm nakgen paacŋ kɛn naaŋ ɔŋumsiŋ kaam jim se bini 'kaan ɓii kɛn kaam mɔɔtn kɛn Raa utu 'kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu paac.
13 Ute kaal maaki ɔɔ ute maak-je kɛn naai ɔk do jeege tu kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki se, taar mɛcŋ kɛn maam m'dooyi se, 'ɓaa te naaŋ se. 14 Taar kɛn jiga kɛn maam m'dooyi se 'bɔɔbiŋ maaki ki jiga. Ɔɔ *Nirl Salal kɛn utu maakje ki se ai noogo.
15 Naai 'jeele gɛnaagen paacŋ kɛn taa naaŋ Azi ki se, rɛsumga. Maakɗe ki se Pigel ute Ermogen kici.
16 Ɔŋ Mɛljege 'tɛɗn bɛɛŋ maakŋ ɓee Onezipor ki. Taa Onezipor se daayum ɛɗum kaay kaama ɔɔ kɛn maam maakŋ daŋgay ki se kic ɓo, naaŋ sɔkɔŋ tɔɔliŋ eyo taa maama. 17 Anum kɛn naaŋ aan maakŋ gɛgɛr kɛn *Rɔm ki sum se, naaŋ jem wɔrɔk wɔrɔk bini jaay ɓaa ɔŋuma. 18 Ɔŋ ɓii kɛn kaam mɔɔtn Raa kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, Mɛljege Isa al-Masi aŋ kɛɛjŋ doŋ ki naan Raa ki. Bɛɛ kɛn naaŋ tɛɗumo maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki paac se, nam jaay jeeliŋ aan gɔɔ naai Timote se gɔtɔ.

2

*Asgar gɛn *al-Masi*

1 Naai goonuma, ɔk maaki tɔɔgɔ do bɛɛ kɛn ɗoobm Isa al-Masi ki se. 2 Ɔɔ taar kɛn naai 'booyo maam m'dooyo jeege naan saaɗge tun dɛn se, taar se 'ɓaa dooyiŋ jeege tun 'booy kɔkŋ mɛtiŋ mɛc taa naaɗe 'kɔŋ kaasn dooy taar se jeege tun kuuy kici.
3 Naai kic 'dabar te maama aan gɔɔ asgar Isa al-Masi kɛn mɛc. 4 Asgar jaay je 'tɔl deb kɛn uuniŋ se, naaŋ ɔliŋ te nakgen jeege lee tɛɗ se ey sum. 5 Aak jee taaŋge se: debm aaŋ aaŋga te ɗoobiŋa ɔɔ aanga deet jaay ɓo, j'aaliŋ aace*.
6 Debm aay kaaminŋ kurs maakŋ-gɔtiŋ se, kɛn maakŋ-gɔt se jaay oojga num, naaŋ ɓo kɔsn nakiŋ deete. 7 'Saap jiga do taarge tun maam m'taaɗi se. Ɔɔ Mɛljege ai tɛɗi naai 'jeel kɔkŋ mɛtn nakgen se paac.

'Saap do Isa kɛn ooy teeco daan yoge tu se

8 'Saap do Isa *al-Masi ki: naaŋ se teeco mɛtjil Gaar *Daud ki. Naaŋ se ooyga ɔɔ duro daan yoge tu ɔɔ kɛse ɓo Labar Jigan kɛn maam m'lee m'taaɗ jeege tu se.
9 Taa Labar Jigan se ɓo, maam m'dabar bini, k'j'ɔk k'dɔɔkum aan gɔɔ debm kɛn tujga tuj ɗim. Naɓo taar *Raa se, j'aŋ kɔŋ gaas eyo. 10 Taa naaŋ se ɓo, maam m'sɛrk nakge paac taa jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗ do dɔkiŋ se, taa naaɗe kic 'kɔŋ kaaja ute ɗoobm Isa al-Masi ɔɔ 'kɔŋ *nookŋ gɛn daayum.
11 'Booyo! Taargen ese se taargen mɛt ki:
Kɛn naajege jaay j'ooykiga te naaŋ se,
j'utu j'aki kɔŋ kaaja te naaŋ kici;
12 kɛn naajege jaay k'dabarki ute naaŋ se,
j'utu j'aki ɓaa kɔsn gaara te naaŋ kici.
Kɛn naajege jaay k'baatiŋkiga se,

* **2:5** Kaal aacŋ ara se je taaɗn ute laatn tɔɔm kɛn j'ɔndiŋ doŋ ki.

naaŋ̃ kic ajeki baat naajege kici;
13 kɛn naajege jaay k'tujkiga ɔrmjege se,
naaŋ̃ se, daayum tuj ɔrmiŋ̃ eyo,
taa naaŋ̃ se 'kɔŋ baatn roŋ̃ eyo.

Debm tɛɗn naabm jiga naan Raa ki
(1Tim 1.3-7,18-20; Tit 1.10-16, 2.11-15; 2Pr 2.1-22)

14 Taargen se paac 'tɛrl taaɗɗesiŋ̃a. Naan Raa ki se, 'taaɗɗen ute tɔɔgi paac: j'ɔŋ̃te tɛɗn dɛkɛŋ̃ɛ do taarge tun mɛtiŋ̃ge se. Taa naajŋ̃ taara se nakŋ cɛrɛ ɔɔ 'kutn jee kɛn lee booyiŋ̃ se. 15 Aay kaami, naan Raa ki se 'tɛɗ debm mɛcŋ̃ kɛn 'tɔɔl Raa ki, ɔɔ tɛɗ aan gɔɔ debm tɛɗn naabm kɛn ɔk sɔkɔŋ̃ eyo kɛn taaɗ taar Raa mɛt ki ute ɗoobiŋ̃a naan jeege tu. 16 Ɔɔɗ doi do taarge tun jeege lee ul rɛŋ̃ rɛŋ̃ jaay rɛsn ute ɗoobm Raa se. Taa jeegen lee tɛɗn naaŋ̃ ese se, naaɗe daayum tɛɗ *kusiŋ̃a ɓaa ute naanɗe. 17 Taar naaɗe se aan gɔɔ du kɛn ɔŋ eep eyo ɔɔ ɔs ɓaa ute naaniŋ̃a. Imɛnɛ ute Pilɛtɔs se, mɛtn jee se kici. 18 Jee se rɛsŋga ute taar mɛt ki. Ɔɔ naaɗe taaɗ jeege tu ɔɔ: kaaɗn kɛn Raa utu dur jeegen ooyga kooy se, deelga. Bin ɓo jee utu aal kaal maakɗe do Isa ki se, naaɗe tujɗenga kaal maakɗe se kici. 19 Num gaŋ mɛtn taar kɛn Raa uuno mɛtiŋ̃ se, utu iŋg gɔtiŋ̃ ki tak; naaŋ̃ se tec aan gɔɔ kuun mɛtn ɓee kɛn k'raaŋiŋ̃ ro ki j'ɔɔ: «Mɛljege Raa se, jeel jeeŋ̃ge» ɔɔ «Debm jaay taaɗga ɔɔ naaŋ̃ gɛn Mɛljege se, ŋ̃'ɔɔɗ doŋ̃ ro kusiŋ̃ ki.»
20 Debm maal ɔk ɓee magal se maakŋ ɓeeŋ̃ ki se, ɔk nakgen k'ɗaapɗe ute daab ɔɔ te pudda sum eyo. Num maak ki se ɔk nakgen j'ɔɓɗe te nɛŋ̃jɛ ɔɔ kɛngen kaagge ɓo k'cɔɔc k'ɗaapɗe kici. Nakgen jiga se, k'j'ɔɔɗɗe ute ɓiiŋ̃ ɓiiŋ̃a ɔɔ kɛngen mɛtiŋ̃ge se, kɛn k'lee k'tɛɗn naaba ɓii-raa. 21 Bin num debm kɛn ɔɔɗga doŋ̃ ro kusiŋ̃ ki ɔɔ tɛɗ roŋ̃ *salal se, naaŋ̃ tɛɗga aan gɔɔ nakŋ jiga, kɛn mɛliŋ̃ ɔɔɗiŋ̃ ute ɓiiŋ̃ ɓiiŋ̃a. Ute naaŋ̃ se naaŋ̃ tɛɗn naabgen jiga kɛn mɛliŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki.

Debm tɛɗn naabm Mɛljege

22 Anum nakŋ *kusiŋ̃ kɛn gaan kɔɗge maakɗe je se, naai iik ro ki dɔkɔ. Num 'je nakŋ te ɗoobiŋ̃a, daayum aal maaki do Raa ki, je jeege ɔɔ daan jeege tun lee eem Mɛljege ute maakŋ kalaŋ se, naai iŋg te tɔɔsɛ ute naaɗe. 23 Bin num, ɓɛrɛ, ɔŋ̃te kɔl doi do naajŋ̃ taarge tun rɛŋ̃ rɛŋ̃ gɛn jee dɛrlge se. Taa naai 'jeele, naajŋ̃ taargen bin se, lee ɓaano ɓaa ute mooyo. 24 'Jeele debm tɛɗn naabm Mɛljege se, 'kɔŋ mooy te jeege eyo. Num naaŋ̃ 'tɛɗn debm je jeege paac, jeel dooy jeege ɔɔ sɛrkŋ jee naajŋ̃ taarge. 25 Jee kɛn lee naaj taara se, naai 'taaɗɗen te taar urlu. Bin sum ɓo, daan Raa utu aɗen tɛrl maakɗe ɔɔ naaɗe utu 'jeel taar mɛt ki, 26 ɔɔ naaɗe 'tɛrl 'tɛɗn jee mɛtɛkge ɔɔ aɗe kɔŋ teecŋ̃ maakŋ ji *Ɓubm sitange tun kɛn ey num tɔkɗenga tɔk ɓulu gɛn tɛɗn maakjeŋ̃a.

3

Ɓiigen kaam mɔɔtn se utu 'tɛɗn ɔɔŋ̃ɔ

1 Daala 'jeele! Ɓiigen kaam mɔɔtn se, jeege kiŋgɗe utu aɗen tɛɗn ɔɔŋ̃ɔ. 2 Taa ɓiigen kaam mɔɔtn se, jeege 'tɛɗn jee nakɔɔŋ̃ge, 'je gurs, 'tɛɗn jee koonge ɔɔ 'magal roɗe. Naaɗe 'naajŋ̃ *Raa ɔɔ 'tookŋ taar kɛŋ̃ɗege ute bubɗege eyo. Jee se, bɛɛ kɛn k'tɛɗɗen se kic ɓo naaɗe jeele eyo. Nakŋ kɛn jee Raage aaliŋ̃ maak ki se, naaɗe uum aaliŋ̃ naaŋ ki; 3 naaɗe se kɛn 'tɛɗn *kusiŋ̃a jeege tu kic ɓo ɔlɗen ɗim eyo, ɛɛj do jeege tu eyo, 'tɛɗn jee kɔɔɗn jeege, naaɗe ɔŋ bɔɔb ɔk roɗe eyo, tɛɗn kusiŋ̃ jeege tu kic ɓo maakɗe raap sakaŋ̃, ɔɔ nakŋ bɛɛ tap ɓo, naaɗe je eyo; 4 naaɗe je kuɗn gɔɔ jeege, 'tɛɗn jee maak-taarge, naaɗe magal roɗe aak eyo ɔɔ nakŋ daa roɗe ɓo je se, naaɗe jeŋ̃ cir Raa. 5 Ɗeere, naaɗe se, kɛn aakɗe

num 'ɗeekŋ ɔɔ jee se, jee ɔk taar Raa ɔɔn̰ɔ, num naaɗe se, tɔɔgŋ Raa tap ɓo, naaɗe ɔɔɗ undin̰ naata. Anum jee se, naai ɔɔɗ doi roɗe ki dɔkɔ. 6 Maakɗe ki se, jee mɛtin̰ge lee goon̰ ɓaa ɓee mɛndge tun ɔk tɔɔgɔ ɗoobm Raa ki eyo ɔɔ aasin̰ do roɗe ki eyo, ɔɔ mɛndgen se ɔk maakje do nakge tun jig eyo kɛn ɔlɗen maakŋ kusin̰ ki. Jee se lee dɛrlɗe taa aɗen kɔkŋ kaam jiɗe. 7 Mɛndgen se je ɓo 'dooy jeele taar mɛt ki, naɓo naaɗe ɔŋ booy ɔkin̰ eyo. 8 Aan gɔɔ Janez ute Jambrez* baate tookŋ taar *Musa se, jee se kic ɓo baate tookŋ taar mɛt ki. Naaɗe se jee tɔɔj eyo ɔɔ kaal maakŋ kɛn naaɗe ɔɔ aal do Isa ki se kic ɓo, cɛrɛ sum. 9 Anum naabɗe se 'kɔŋ ɓaa dɔk eyo, taa jeege utu aɗen jeel paac, naaɗe se jee tɔɔj eyo aan gɔɔ Janez ute Jambrez se.

Pɔl dɛj Timote
(2Kɔr 6.3-10; 2Pr 1.19-21; NJKN 20.28-31)

10 Naai Timote se uunga bɔlɔtuma maakŋ dooy kɛn maam lee dooyo jeege se, kiŋguma, nakgen kɛn maam m'saap do ki gɛn tɛɗa, kaal maakum do Isa ki, maakum kɛn deere, maak-je kɛn maam m'ɔk do jeege tu, kaay kaamum se, 11 dubar kɛn jeege lee dabaruma ɔɔ dubar kɛn maam mala m'lee dabara. Naai 'jeele nakŋ kɛn jeege tɛɗumo dom ki maakŋ gɛgɛr kɛn Antiɔsn kɛn taa naaŋ Pizidi ki, ute kɛngen maakŋ gɛgɛrge tun Ikɔniɔm ute kɛn Listir ki se, ɗeere, gɔtn se jeege dabarumga dɛn aak eyo. Gaŋ Mɛljege ɔɔɗumoga doma maakŋ nakge tun se paac. 12 Anum 'booyo! Jee paacn̰ kɛn je kɔkŋ ɗoobm Isa *al-Masi ɔɔn̰ se, naaɗe se jeege utu aɗen lee dabara. 13 Anum jee *kusin̰ge ute jee kɔrɗge se l̃ɛ, utu 'tɛɗn kusin̰ 'ɓaa ute naanɗe. Naaɗe utu 'dɛrl jeege ɔɔ naaɗe kic jeege utu aɗen dɛrl naaɗe kici.

14 Num naai Timote taar kɛn jeege dooyio jaay naai 'tooko ɔɔ aal maaki do ki se, ɔkin̰ tɔɔgɔ. Taa jeegen dooyio taar se jaay naai 'took do ki se lɛ, naai kic 'jeelɗe. 15 Deere, gɔtn naai iin̰ baatiki tap ɓo, naai 'jeel taargen salal kɛn k'raaŋin̰oga raaŋ maakŋ Kitap ki ɔɔ taargen se ɓo ɔk tɔɔgɔ kɛn ai tɛɗi naai 'jeel taara kɛn ai kaaja ute kaal maaki kɛn naai aal do Isa al-Masi ki se. 16 'Booyo: Kitapm Raa se kɛse Raa mala ɓo kɛn ɔl jeege raaŋin̰o. Taar se jiga aak eyo gɛn dooy jeege, ɔɔ taargen kɛn k'lee dooy jeege mɛt ki ey se lɛ, naan̰ taaɗ took mɛtin̰ tooɗ tal. Ɔɔ Kitapm Raa se ɔnd jeege do ɗoob ki ɔɔ taa jeege 'tɛɗn nakŋ ute ɗoobin̰a naan Raa ki. 17 Bin jaay ɓo, debm tɛɗn naabm Raa se 'tɛɗn debm mɛc, 'kɔŋ ɗaapm ron̰a ɔɔ tɛɗn naabgen jiga jiga.

4

*'Taaɗ Taar *Raa jeege tu*

1 'Booy m'ai taaɗa: naan Raa ki ɔɔ naan Isa *al-Masi kɛn aɗe ɓaa kɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege tun zɛɛrɛ ɔɔ do jeege tun ooyga kooy se, ɔɔ naan̰ kɛn aɗe ɓaa aan gɔɔ gaarge, m'ɔɔ: 2 'wɔɔk Taar Raa jeege tu kɛn maakŋ gɔt kɛn jiga ey lɛ ɔɔn̰ kic ɓo, aay kaami. Kɛn naai 'dooyɗe dooy se, daayum uɗɗen bia, uunɗe kaamɗe, 'dɛjɗe ɔɔ 'mooyɗe. 3 Taa kaaɗin̰ utu 'kaan se, taar mɛt ki se, jeege je an̰ booy ey sum, num naaɗe je ɓo 'tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jea. Taa naan̰ se ɓo naaɗe 'lee ɓaa gɔtn jee dooyge tun dɛn kɛn aɗen taaɗn taar kɛn aɗen kɛɗn maak-raapo. 4 Taargen mɛt ki se, naaɗe 'je an̰ booy eyo. Naɓo naaɗe je ɓo 'booy taargen rɛn̰ rɛn̰ se. 5 Anum naai se, do nakge tu paac se, naai iŋg do mɛtɛki ki. Kɛn dubar aanga doi ki kic ɓo, aay kaami sɛrkin̰a, aan gɔɔ debm kɛn lee wɔɔk Labar Jigan gɛn Isa al-Masi. Ɔɔ naabi se, 'tɛɗn naŋin̰ ute ɗoobin̰a.

6 Anum maam Pɔl se lɛ, aan gɔɔ j'ɔk k'tɔɔlumga *sɛrkɛ Raa ki. Ɔɔ ɓii kooyum lɛ ɔɔpga gɔɔrɔ. 7 Maam se m'tɛɗoga tɛɗ bɔɔr jɛt. Ɔɔ maam m'aan̰ m'aanga

* **3:8** Do dɔkin̰ se, Janez ute Jambrez se jee kɛn lee ooj roɗe gɛn dɛrl jeege taa naaŋ Masar ki.

ute ɗoobiŋa gɔtn kaan ki ɔɔ m'bɔɔbga jiga ɗoobm al-Masi. 8 Ɓɔrse se, nakŋ
kaal aacn̰ ute ɗoobin̰* kɛn Raa amsiŋ kɛɗ se te booyum maakŋ raa ki. Kɛse
Mɛljegen debm daan kɛn utu kɔjŋ̰ bɔɔrɔ do jeege tu se ɓo amsiŋ kɛɗn ɓii kɛn
se. Ɔɔ naaŋ̰ am kɛɗn maam ki kalum ki sum eyo, num naaŋ̰ utu 'kɛɗn jeege
tun paacn̰ jeŋa ɔɔ utu iŋg aak kaamiŋ̰ ɓii kɛn naaŋ̰ utu aɗe ɓaa se.

Pəl ɛɗ labariŋ̰ Timote ki ɔɔ dɛjiŋa

9 Bin se, aay kaami 'ɓaaɗo ɔŋum kɛskɛ. 10 Taa Demas lɛ rɛsumga, iiŋ̰ ɓaaga
gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki taa naaŋ̰ uunga nakŋ *dunia ɓo ciri. Kresen se, j'ɔliŋ̰
ɓaaga taa naaŋ Galat ki ɔɔ Tit kic ɓo j'ɔliŋ̰ ɓaaga taa naaŋ Dalmati ki. 11 Ɔɔp
Luk kaliŋ̰ ki sum ɓo te maama. Kɛn naai 'ɓaaɗo ɓaa num, Mark se 'ɓaamsiŋ̰o,
taa naaŋ̰ se utu am noogŋ maakŋ naab ki. 12 Tisik se, maam m'ɔliŋ̰ ɓaaga
maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki. 13 Kɛn 'ɓaakiro ɓaa se, uunumo kal kuulum magal
se kɛn maam m'ɔŋ̰iŋ̰o maakŋ gɛgɛr Troas ki gɔtn Karpos ki se. Ɔɔ 'tɔs 'ɓaamo
ute kitapge ɔɔ kɛn maam jeŋ̰ tap tap se kɛngen k'teelɗenga teel se.
14 Kɔɗ-kɔrɗn-tɔɔl kɛn roŋ̰ Alekzandɛr se, tɛɗumoga *kusiŋ̰ aak eyo. Nakŋ
naaŋ̰ tɛɗ se, Mɛljege utu aŋ̰siŋ̰ tɛrl doŋ̰ ki. 15 Naai kic ɔnd kɔnd te gaabm se,
taa do taar kɛn naaje k'dooy jeege se, naaŋ̰ took do ki eyo paac paac.
16 Kaaɗ kɛn deet deetn gɔtn kɔjŋ̰ bɔɔr ki jaay, maam m'taaɗ taargen am
naakŋ kɔɔɗn dom se, nam tap ɓo ɓaa te mɛtum ki eyo. Jeege paac rɛsumo.
Taa nakŋ naaɗe tɛɗ se, ɔŋ̰ Raa ɔŋ̰te kɔkɗesiŋ̰ ɔɔŋ̰ɔ. 17 Naɓo Mɛljege mala se
utu te maama ɔɔ naaŋ̰ ɛɗumga tɔɔgɔ bin ɓo maam m'taaɗga taariŋ̰ jeege tu
ute maraadiŋa ɔɔ taar Raa se, jeegen kɛn Yaudge ey se kic ɓo paac booyga. Ɔɔ
Mɛljege se lɛ, aajumga taar tupiy ki. 18 Mɛljege se, maakŋ gɔt kɛn ɔɔŋ̰ɔ paac se
utu am kɔɔɗn doma ɔɔ am kaaja taa ansum ɓaa maakŋ gaariŋ̰ kɛn maakŋ raa
ki. Ɔŋ̰ daayum daayum Mɛljege se, jeege aŋ̰ *nooko. *Amin!

Pəl naŋ taariŋa ɔɔ raaŋ ɔl tɔɔsiŋ̰ kaam mɔɔtn

19 'Tɛɗ tɔɔsɛ Priska ute Akilas ki ɔɔ 'tɛɗ tɔɔsɛ jeege tun maakŋ ɓee Onezipor
ki kici. 20 Erast se ɔɔpoga maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrint ki ɔɔ Tropim lɛ, maam
m'ɔŋ̰iŋ̰oga maakŋ gɛgɛr kɛn Milɛ ki, taa naaŋ̰ kɔɔŋ̰ɔ. 21 Kɔr kaaɗn kuulu 'kaan
se, 'naar 'ɓaaɗo ɔŋuma. Ebul, Pudan, Linus, gɛnaa mɛnd Klɔdia ute gɛnaage
paac tɛɗi tɔɔsɛ. 22 Ɔŋ̰ Mɛljege se 'tɛɗn ute naai. Ɔɔ ɔŋ̰ naaŋ̰ asen tɛɗn bɛɛŋ̰ naase
ki paac.

---

* **4:8** Aak 2Tim 2.5.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ Tit ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ Tit ki

Tit se, lee tɛɗoga naaba tɛlɛ ute Pɔl. Kaaɗ kɛn Pɔl jaay jee Kɔrint ki ɓaa tɛɗiŋ kiŋgiŋ ɔɔŋ se, Tit se tɛɗoga tɛɗn naabm mɛc. Kaaɗ kɛn Pɔl jaay raaŋiŋ maktuɓ ese se, Tit utu taa naaŋ Krɛt ki. Ɔɔ taa naaŋ Krɛt se, maane gurug ɔliŋ daan ki. Gɔtn ese se naaŋ noog jee al-Masige gɛn tɔnd ɗaapm naabɗege. Pɔl raaŋ Tit ki se ɔɔ taaɗiŋ ɗoobm kɛn naaŋ 'bɛɛr tɔɔɗn jeegen kɛn 'tɛɗn naan jee al-Masige (koŋ 1.5-16). Naaŋ dɛjiŋ ute ɗoobm kɛn naaŋ an kiŋg ute jee al-Masige aan gɔɔ jee magal naaniŋ ki, mɛnd paragge, gaan-kɔɗge ute ɓulge (koŋ 2.15). Isa al-Masi ɛɗ roŋ sɛrkɛ se taa 'kɔɔɗn do jikilimge paac maakŋ kusiŋ ki (koŋ 2.14). Jee al-Masigen kiŋgɗe tɛɗga kiji se, iŋg do taar kɛn se. Kaaɗ kɛn Pɔl raaŋ maktubgen di Timote ki ute kɛn naaŋ raaŋ Tit ki se, jee al-Masige jeelga Isa se aɗe kɔŋ ɓaa ɓɔrse eyo. Bin ɓo naaɗe 'dooy kiŋg kɛn aɗen noogo gɛn tiŋg ɓaa ute naanɗe.

Pɔl raaŋ ɔl tɔɔsɛ Tit ki (2Pr 1.1-4)

1 Kɛse maam Pɔl ɓo m'raaŋi maktubm se, maam kɛn ɓul *Raa ɔɔ *m'debm kaaŋ naabm Isa al-Masi taa jeegen kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɔɔɗo m'aɗen tɛɗn naaɗe kaal maakɗe paac do Isa al-Masi ki jeel-taar Raa mɛt ki, kɛn taaɗ ɔɔ naaɗe ɔk taar Raa se ɔɔŋɔ. 2 Taa naaɗe kɔnd doɗe gɛn kɔŋ *kaajŋ gɛn daayum. Mɛtn taar kaajŋ ese se kɛse Raa mala ɓo taaɗo taar se kaaɗ kɛn naaŋ aal te do naaŋ ey ɓɔrtɔ ɔɔ Raa lɛ naaŋ taaɗ taar-kɔɔɓ eyo. 3 Kaaɗ kɛn Raa jen ro ki jaay aan se, naaŋ taaɗ mɛtn taar kaajŋ se jeege tu, taar se ɓo kɛn naaŋ ɛɗumsiŋ kaam jima. Kɛse ɓo taar kɛn Raa Mɛl Kaajjege ɔlum ɔɔ m'taaɗiŋ jeege tu. 4 Tit maam m'raaŋi maktubm se, naai se aan gɔɔ goonum mala, taa maam ute naai se k'j'aalga maakje kalaŋ do Raa ki. Ɔŋ Raa Bubu ute Mɛl Kaajjege, Isa al-Masi ai tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ ai kɛɗn lapia.

Naabm gɛn Tit daan jee Raage tun Krɛt ki (1Tim 3.1-7; 1Pr 5.1-4)

5 Maam m'ɔŋio Krɛt ki se, taa naai 'tɔnd ɗaapm naabm kɛn maam m'ɔŋiŋo ɗoob ki se ɔɔ naai 'bɛɛr tɔnd naan *eglizge maakŋ gɛgɛrge tun taa naaŋ Krɛt ki aan gɔɔ kɛn maam m'taaɗio se. 6 Debm kɛn naai aŋ bɛɛr kɔnd se, debm kɛn ɔk taar ɗim roŋ ki eyo ɔɔ mɛndiŋ kalaŋ sum. Gɛniŋge aal maakɗe do Isa *al-Masi ki ɔɔ taargen jig eyo se k'taaɗɗen roɗe ki eyo ɔɔ naaɗe se jee booy uun taara. 7 Aan gɔɔ Raa ɛɗiŋga naaba gɛn kaakŋ do jee naaŋge tu se, debm naan egliz se 'tɛɗn debm ɔk taar ɗim roŋ ki eyo. Debm bin se ɔŋte tɛɗn debm kɛn ɔɔ taar naaŋ taaɗga sum ɓo 'tɛɗn mɛt ki, ɔŋte tɛɗn debm maak-taara, ɔŋte tɛɗn debm aay tɔtɔ dɛna ɔɔ ɔŋte tɛɗn debm kɔnd naapa ute jeege. Ɔŋte tɛɗn debm kɔsn gurs jeege cɛrɛ. 8 Gaŋ debm bin se 'tɛɗn debm kɔkŋ mɛrtge, debm je tɛɗn nakŋ jiga, debm iŋg do mɛtɛkiŋ ki, ɔɔ tɛɗ nakge ute ɗoobiŋa, debm *salal, debm bɔɔb ɔk roŋa. 9 Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se naaŋ aal maakiŋ do ki paac, kɛse ɓo taar kɛn naaje k'lee k'dooy jeege. Ɔɔ taar se ɓo kɛn aŋ tɔɔgŋ maakiŋa ɔɔ an dɛjŋ jeege ute taar Raa jigan ese ɔɔ taaɗn jeege tun baate kaal maakɗe do taar Raa ki se ɔɔ nakŋ naaɗe tɛɗ se mɛt ki eyo.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo

10 Taa jeege dɛna baate kuun taar jeegen naan jee Raage, maakɗe ki se
Yaudgen aalga kaal maakɗe do Isa *al-Masi ki se, naaɗe se ɓo kɛn dɛrl jeege ɔɔ
dooyɗe ute taarɗegen rɛŋ̃ rɛŋ̃ se cir paac paac. 11 Ɔŋ̃te kɔŋ̃ jee se 'dooy jeege,
'dooy kɛn naaɗe lee dooy jeege se ɔl jeegen maakŋ ɓeege tun mɛtiŋ̃ se uun
taarɗen kɛn jig ey se, dooy kɛn naaɗe lee dooy jeege se lɛ, lee ɔsn kɔsn jeege
cɛrɛ. 12 Do dɔkiŋ̃ maakŋ jeege tun Krɛt ki se, deb kalaŋ debm jeel-taara ɗeek
ɔɔ:
«Jee Krɛt ki se naaɗe se paac jee taar-kɔɔɓge, naaɗe se iŋg aan gɔɔ daagen
naatn, naaɗe se jee kaar-naabge ɔɔ ɔɔpɗen ɓo kɔsɔ sum.»
13 Taar gaabm taaɗ ro jeege tun Krɛt ki se mɛt ki, kɛn bin se naai 'mooyɗe
makɔŋ̃ɔ taa naaɗe 'kaal maakɗe do taar Isa al-Masi kɛn salal se. 14 J'ɔŋ̃te kuun
taar Yaudgen lee taaɗ k'tusɗege se eyo ute nakŋ jikilimge naaɗe lee taaɗ gɛn
tɛɗa. Kɛse ɓo kɛn ɔŋ ɔŋ̃ɗe naaɗe ɔŋ uun taar Isa al-Masi kɛn mɛt ki se eyo. 15 Jee
*salal ɗoobm Raa ki aak nakge paac salal naanɗe ki. Gaŋ jee tɛɗ nakŋ *kusiŋ̃a
ɔɔ baate kaal maakɗe do Isa al-Masi ki se, nakŋ salal naanɗe ki se, gɔtɔ. Naaɗe
iŋg ɓo gɛn saapm do nakge tun jig eyo naaɗe tɛɗ kusiŋ̃ kic sɔkɔŋ̃ tɔɔlɗe eyo.
16 Jee se tɛɗ roɗe naan jeege tu aan gɔɔ naaɗe ɓo jeel Raa, gaŋ nakŋ naaɗe tɛɗ
se tec gɛn Raa eyo. Nakŋ naaɗe tɛɗ se jeege aakɗenga kic ɓo jeɗe eyo, naaɗe
baate tookŋ taar Raa, ɔɔ nakŋ bɛɛ tap ɓo naaɗe ɔŋ tɛɗ eyo.

2

Pɔl dɛj Tit taa jeegen gɔɔlga gɔɔlɔ, gaan kɔɗge ute ɓulge
(1Tim 2.9-15; 1Pr 3.1-6; Ɛp 6.5-8; 1Pr 2.18-20)

1 Gaŋ naai se, 'dooy jeege ute taargen kɛn ɓaa ute taar Isa *al-Masi kɛn salal
se. 2 Ɔɔ taaɗ gaab-gɔɔlge tu se ɔɔ k'bɔɔb roɗe, k'tɛɗ jeege aɗen kaal maak ki,
k'j'iŋg do mɛtɛkɗege tu, j'ɔk taar Raaɗe jiga, k'je jeege ute maakɗe paac ɔɔ
do nakge tun ese paac se j'aay kaamɗe do ki. 3 Bin se mɛnd-gɔɔlge se kic ɓo
taaɗɗen k'tɛɗn nakŋ kɛn tɔɔl *Raa ki, j'ɔŋ̃te kɔɔɗn jeege j'ɔŋ̃te tɛɗn mɛnd kaayge
num k'dooy jeege gɛn tɛɗn nakgen bɛɛ. 4 K'dɛjŋ̃ mɛndgen sɛɛm se naŋa kic ɓo
je gaabiŋ̃a ute gɛniŋ̃ge, 5 k'j'iŋg do mɛtɛkɗege tu ɔɔ k'bɔɔb j'ɔk roɗe bɛɛ k'tɛɗ
mɛnd kiŋg ɓeege, k'tɛɗ mɛndgen jiga k'booy j'uun taar gaabɗege. Taa bin se
nam kuuy kɔŋ taaɗn iŋg kus ro taar Raa ki eyo.
6 Ɔɔ gaan kɔɗge se kic ɓo dɛjɗe j'iŋg do mɛtɛkɗe ki, 7 do nakge tun ɓaa se
paac. Naai mala 'tɛɗn nakgen jiga kɛn jeege aakga kic num 'kuun bɔlɔti. Kɛn
dooy jeege ute taar Raa se, dooyɗe ute maaki paac taa naaɗe ai kaal maak ki.
8 Taargen naai an 'dooy jeege se, dooyɗe te taargen kɛn mɛt ki kɛn jeege kɔŋ
taar iŋg kus maak ki eyo, bin se taa jee taamooyjege se sɔkɔŋ̃ɔ aɗen tɔɔlɔ taa
naaɗe ɔŋ te taar ɗim kusiŋ̃ jaay gɛn taaɗn rojege tu eyo.
9 Taaɗ ɓulge tu ɔɔ daayum k'sook mɛlɗege tu do nakge tun k'tɛɗn paac. K'tɛɗ
nakgen 'raapm maakŋ mɛlɗege ɔɔ j'ɔŋ̃te naajŋ̃ taara ute naaɗe. 10 J'ɔŋ̃te ɓoogŋ
ɗim mɛlɗege ɔɔ daayum j'ɔŋ̃te tujŋ̃ ɔrmɗege ute mɛlɗege. Kɛn naaɗe jaay k'tɛɗ
naaŋ̃ se, 'kɔl jeege paac kaal taar Raa Mɛl Kaajjege se maak ki.

Raa tɛɗ bɛɛŋ̃ jeege tu
(Ɛp 2.1-10; 1Pr 1.10-21, 2.13-16; 1Jn 3.1-3)

11 Taa Raa se taaɗga bɛɛŋ̃a, bɛɛŋ̃ se ɓo kɛn aaj jeege paac. 12 Bɛɛŋ̃ se, dooyjeki
taa j'aki kɔŋ̃ nakgen jig eyo naaniŋ̃ ki ɔɔ j'aki kɔŋ̃ gɛn dɔŋ nakgen jee jeel Raa
mal eyo lee dɔŋ se kici. Bin se j'aki kɔŋ kiŋg do naaŋ kɛn ara ki se, j'aki bɔɔbm
kɔkŋ rojege, j'aki tɛɗn nakgen ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ j'aki kɔkŋ taar Raa se ɔɔŋ̃ɔ, 13 j'aki
kaakŋ kaam ɓii kɛn Isa *al-Masi aɗe ɓaa, naaŋ̃ ɓo debm naaje j'ɔndki dojege
doŋ̃ ki. Naaŋ̃ ɓo Raa magal Debm Kaaja ɔɔ debm tɔɔgɔ. 14 Isa al-Masi se, naaŋ̃
mala ɓo ɔŋ̃ roŋ̃ ooy taa naajege taa ajeki dugŋ dojege maakŋ *kusiŋ̃ ki. Ɔɔ

naaŋ̃ tugjeki kusiŋ̃jege se, taa j'aki tɛɗn jee naaŋ̃gen mala mala, jee daayum maakɗe raap sakaŋ̃ gɛn tɛɗn nakgen jiga naaniŋ̃ ki.
15 Kɛse ɓo taar kɛn naai an dooy jeege, an dɛjɛ ɔɔ an mooy jeege ute tɔɔgi. Ɔɔ naai se nam ɔŋ̃ten kaaki aan gɔɔ debm cɛrɛ.

3

*Jee Raage tap ɓo kiŋg ɔɔ ɗi daan jeege tun jeel *Raa mal ey se*

1 Tɛr taaɗɗen kici jee Raage tu se ɔɔ gaariŋ̃ge ute tɔɔgge se k'sookɗen, ɔɔ k'tookɗen taarɗe ɔɔ k'ɗaap roɗe gɛn tɛɗn bɛɛ jeege tu. 2 J'ɔŋ̃te naaj nam, j'ɔŋ̃te tɛɗn taara ute jeege j'ɔk jeege roɗe ki, daayum k'tɛɗ jee dalul ute jeege paac.
3 Taa naajege kic ɓo do dɔkiŋ̃ se, k'tɛɗkiro jee dɛrlge k'baatekiro booy kuun taar Raa. Ɔɔ naaje j'iigkiroga kiigi ɔɔ j'iŋgkiro gɛn tɛɗn nakgen jig eyo kɛn maakjege jea, j'iŋgki ɓo gɛn tɛɗn nakgen *kusiŋ̃a ɔɔ k'tɛɗki maak-kilimi ro jeege tu. Jeege jaay aakjeki kic jejeki eyo ɔɔ naajege kic k'jeki naap eyo. 4 Gaŋ kaaɗiŋ̃ jaay aas se, Raa Mɛl Kaajjege taaɗ bɛɛŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ se je jikilimge paac,
5 naaje se, taa k'tɛɗkiro tɛɗ nakŋ ɗoobiŋ̃ ki ɓo naaŋ̃ aajjeki eyo, num gaŋ naaŋ̃ aak ɛɛjjeki kɛɛj ɓo dojege tu. Naaŋ̃ aajjeki ute *Nirl̃ Salal kɛn tugjeki kusiŋ̃jege, ɔɔ tɛɗjeki j'oojjekiga kiji ɔɔ tɛrljekiga kiŋgjege tɛɗga kiji. 6 Raa ɔljekiro Nirl̃ Salal ute maraadiŋ̃ se te Mɛl Kaajjege Isa *al-Masi. 7 Taa Raa te bɛɛŋ̃ se tɛɗjekiga k'tɛɗkiga jee l̃ee tɛɗ naka ute ɗoobiŋ̃ naaniŋ̃ ki gɛn kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum kɛn j'utu j'iŋg j'ɔndki dojege do ki se.
8 Taar maam m'raaŋi se taar mɛt ki, m'je taar se naai 'ɗaar ro ki cirr. Taa jee aalga kaal maakɗe do Raa ki se 'kaay kaamɗe 'tɛɗn nakgen aak bɛɛ. Kɛse ɓo taar kɛn jiga kɛn 'noogŋ jeege paac.
9 Num gaŋ ɔŋ̃te lee je gɔtn naajŋ̃ taargen rɛŋ̃ rɛŋ̃, ɔŋ̃te tuun mɛtjil jeege, ɔŋ̃te mooy te jeege, naajŋ̃ taara te jeege ro do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki. Taargen bin se ɔŋ̃te kɔl doi maak ki. Taargen se taargen rɛŋ̃ rɛŋ̃ kɛn ɔŋ noog nam eyo. 10 Debm jaay naai aakiŋ̃ gaaŋ gaaŋ jee Raage te naapa se, ɓaa taaɗiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃te tɛɗn naaŋ̃ se. Kɛn naaŋ̃ jaay baate booy kuun taari se, tɛr ɓaa taaɗ ɗɔɔl̃iŋ̃ kuuy daala. Kɛn naaŋ̃ jaay baate booy kuun taari num, debm bin se ɔɔɗ doi dɔkɔ roŋ̃ ki naatn. 11 Naai 'jeele debm bin se rɛsŋga ute ɗoobm Raa, ɔɔ te kusiŋ̃ naaŋ̃ lee tɛɗ ɔŋ̃ ey se, naaŋ̃ maliŋ̃ ɓo ɔj bɔɔrɔ doŋ̃ ki.

Pɔl tɛɗ tɔɔsɛ jee Raage tun Krɛt ki
(1Kɔr 16.20-24)

12 Tɛɗga num m'utu m'ai kɔl Artemas ey lɛ Tisik. Taa maakɗe ki se debm kalaŋ ai ɓaa noogo. Kɛn debm kalaŋ jaay ɓaa aan ɔŋiga naane num, naai aay kaami 'ɓaaɗo ɔŋum Nikopoli ki. Taa maam m'je ɓaa kiŋg kaaɗn kuul ki se gɔtn naane. 13 Zenas kɛn jeel mɛtn taar kɔjŋ̃ bɔɔrɔ ute Apɔlɔs jaay ɓaa ɓaa mɛrtɛ se aakɗen doɗe ki ɔŋ̃ten kɔŋ̃ ɗim aɗen baata. 14 Ɔŋ̃ gɛnaajegen ɗoobm *al-Masi ki se kic ɓo dooy jeel tɛɗn bɛɛ taa 'noogŋ jeegen kɛn, bɛɛki num, j'aɗen noog se. Bin se kaal maakŋ naaɗe aal do Raa ki se kɔŋ noogŋ jeege.
15 Jeegen paacŋ̃ ute maam gɔtn ara se tɛɗî tɔɔsɛ. Ɔɔ naai kic tɛɗ tɔɔsɛ gɛnaajege tun ɗoobm al-Masi kɛn Krɛt ki, naaɗen kɛn jejeki se.
Ɔŋ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃ paacki.

Maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ Pilemon ki
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm kɛn Pɔl raaŋiŋ Pilemon ki

Pilemon se naaŋ debm kɛn k'jeel jeel gɔtiŋa. Naaŋ kic took aalga maakiŋ do Isa ki ɔɔ naaŋ se maakŋ jee al-Masige tun maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔlɔs ki. Ɔɔ naaŋ se mɛɗn Pɔl. Naaŋ ɔk ɓulu kalaŋ k'daŋiŋ Onezim kɛn iiŋ aaŋo gɔtiŋ ki. Kɛn nakŋ ɔl jaay Pɔl dɔɔɗo ute Onezim se k'jeel eyo. Kaaɗ kɛn se Pɔl daŋgay ki. Naɓo Onezim se, naaŋ kic ɓaa took aal maakiŋ do Isa ki. Pɔl uun doa je aŋ kɔl gɔtn mɛliŋ ki. Naaŋ raaŋ maktubm se je taa mɛliŋ aŋ kɔkiŋ aan gɔɔ ɓul ey sum, num aan gɔɔ gɛnaa ɗoobm al-Masi ki. Kaaɗ kɛn naane se ɓul aaŋga jaay j'ɔkiŋga se, k'tɛɗiŋ ɔɔŋɔ. Maakŋ maktubiŋ ki se Pɔl taaɗiŋ te ute taa tɔɔg eyo num taar urlu. Ɔɔ naaŋ lɛ gaasiŋ te gɛn kɔkŋ Onezim aan gɔɔ ɓuliŋ eyo. Naɓo naaŋ taaɗ Pilemon ki ɔɔ ŋ'saapa ɔɔ taar se ŋ'taaɗiŋ jeege tun kuuy kici, ɔɔ maak-je al-Masi se ɛɗ kiŋg kiji ɔɔ kiŋg jeege ute naapa se kic ɓo, naaŋ tɛrliŋ kiji.

Pɔl ute Timote raaŋ ɔl tɔɔsɛ Pilemon ki
(2Tim 1.1-5; 3Jn 2,6)

1 Maktubm se maam Pɔl ɓo m'raaŋi maam kɛn j'ɔkum daŋgay ki taa Isa
*al-Masi. Pilemon maam te gɛnaaje Timote se k'tɛɗi tɔɔsɛ. Naai kɛn mɛɗn
doje ɔɔ debm tɛɗn naabm Isa al-Masi gɔɔ naaje. 2 Naaje k'tɛɗ tɔɔsɛ gɛnaaje
kɛn mɛnda Apia ɔɔ k'tɛɗ tɔɔsɛ Arsip ki kɛn tɛɗ naaba ute naaje tɛlɛ aan gɔɔ
asgar cɛɛje ki gɛn kuɗn bɔɔrɔ. Ɔɔ k'tɛɗ tɔɔsɛ *egliz kɛn lee tus ɓei ki se kici.
3 Ɔŋ Bubjege *Raa ɔɔ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛɗe ɔɔ asen kɛɗn lapia.

Pɔl tɔɔm Raa taa maak-je Pilemon ɔk do jee Raage tu
4 M'tɔɔm Raa ɔɔ daayum kɛn maam jaay m'ɓaa keem Raa se m'saap do
naai ki, 5 taa maam booy jeegen lee ɔɔs maan gɛn kaal maaki kɛn naai aal do
Mɛljege tu Isa *al-Masi ki ɔɔ ute maak-jei kɛn naai ɔk do jee Raage tu paac se.
6 Maam m'tɔnd mɛtn Raa ɔŋ kaal maakŋ kɛn tumjeki kalaŋ se 'tɛɗn tɔɔgɔ, kɛse
ɓo kɛn taaɗn jeege tu bɛɛ kɛn naaje j'ɔkki ute Isa al-Masi. 7 Gɛnaama, maak-jei
kɛn naai ɔk do jee Raage tu se raapumga maakuma ɔɔ ɛɗumga kaay kaama,
taa maak-jei do jee Raage tu se sɛlɗenga maakɗe dɛn aak eyo.

Pɔl tɔnd mɛtn Pilemon ɔɔ ŋ'ɔk Onezim se jiga
(Kɔl 4.7-9; 1Kɔr 13.4-7)
8 Taa ɗi naai 'jeele ey num kɛn m'dɔɔk ute Isa *al-Masi se maam m'ɔk ɗoobm
kɛn m'ai taaɗn naabm kɛn naai 'tɛɗa, naɓo maam m'je tɛɗn naaŋ se eyo. 9 Taa
naaje k'je naapa se ɓo kɛn maam m'je tɔnd mɛti se. Kɛse ɓo maam Pɔl kɛn
gaab-gɔɔl j'ɔkum daŋgay ki taa Isa al-Masi, 10 maam m'tɔnd mɛti gɛn Onezim*
kɛn maam tɛɗiŋ tɛɗga aan gɔɔ goonum mala maakŋ daŋgay ki ara. 11 Do dɔkiŋ
se naaŋ debm ɔŋ noogi te eyo, gaŋ ɓɔrse se naaŋ tɛɗga debm kɛn ajenki kɔŋ
noogo maam m'utu naai se.
12 Bɔrse maam tɛrl m'ɔli Onezim gɔti ki, naaŋ kɛn tɛɗga debm kɔɔŋ
maakuma. 13 Ey num m'je m'aŋ gaasiŋ ute maam maakŋ daŋgay ki kɛn
j'ɔkum taa Labar Jigan gɛn Isa al-Masi. Bɛɛki num, naai ɓo am noogo gaŋ
maam m'ɔkiŋga naaŋ ɓo gɔɔ naai ki. 14 Naɓo ɓɔrse maam m'je m'aŋ gaasiŋ

* **1:10** Onezim ute taar Grɛk se je ɗeekŋ ɔɔ: debm 'kɔŋ tɛɗn ɗim.

ey se, taa maam m'tɔnd te mɛti ey ɓɔrtɔ. Taa maam m'je naabm naai am tɛɗ se ute taa tɔɔg eyo, num ute maak-jei mala.
15 Kaaɗn naane Onezim aaŋ̃ ɔŋ̃io gɛn ɓii kandum se, taa naaŋ̃ jaay ɔk tɛrl ɓaa ɔŋiga num ɓaa tiŋg te naai gɛn daayum. 16 Ɔɔ ɓɔrse se naaŋ̃ aan gɔɔ ɓul ey sum, gaŋ ɓɔrse naaŋ̃ tɛɗga bɛɛ cir ɓulu taa naaŋ̃ tɛɗga gɛnaa kɛn ɔɔŋ̃ maaka. Maam se m'jeŋ̃a naɓo naai se aŋ̃ je dɛn cir daala; taa naaŋ̃ kic debkilimi ɔɔ tɛɗga gɛnaa ɗoobm Isa al-Masi ki.
17 Kɛn naai jaay aakum aan gɔɔ gɛnaai ɗoobm Isa al-Masi ki num, Onezim se ɔkiŋ̃ aan gɔɔ kɛn naai ɔkum maam mala. 18 Kɛn naaŋ̃ jaay tujiga ɗim lɔ ai kɔgŋ ɗĩm kic ɓo, ɔŋ̃ maam ɓo m'aisiŋ̃ kɔgɔ. 19 Taargen m'utu m'ai taaɗn ara se, maam mala ɓo m'raaŋisiŋ̃ ute jima: maam m'aisiŋ̃ kɔgɔ. Num gaŋ ɔŋ̃te tɛɗi dirigi taa Mɛljege se naai kic maam m'ɔk sɛɛ doi ki. Sɛɛ maam m'taaɗn se naai mala. 20 Kɛn bin num gɛnaama, taa Mɛljege naaje k'tɛɗkiga kalaŋ se naabm se 'tɛɗumsiŋ̃a, aan gɔɔ naaje te Isa al-Masi k'tɛɗkiga kalaŋ se 'raapum maakuma. 21 Nakŋ maam m'raaŋi se m'jeeliŋ̃ maakum ki naai se aŋ̃ kɔŋ tɛɗa. Ɔɔ m'jeele nakŋ maam m'tɔnd mɛti se naai aŋ̃ kɔŋ tɛɗn cir naaŋ̃ se.
22 'Ɗaapum gɔtn m'an ɓaa tooɗo gɔti ki kici. Taa keem Raa kɛn naase 'lee eemki se, maam m'ɔnd dom do ki. Taa ɓii kalaŋ m'utu m'asen ɓaa kɔŋɔ.

Pɔl ute mɛɗiŋ̃ge tɛɗ tɔɔsɛ Pilemon ki

23 Epapras kɛn j'ɔkiŋ̃ daŋgay ki ute maam taa Isa *al-Masi se 'tɛɗi tɔɔsɛ. 24 Ɔɔ Mark, Aristark, Demas, Luk naaɗen kɛn tɛɗ naaba ute maam kalaŋ se kic tɛɗi tɔɔsɛ.
25 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa al-Masi asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.

Maktubm gɛn Ɛbrege
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn Ɛbrege

Maktubm gɛn *Ɛbrege se debm kɛn raaŋiŋ se, k'taaɗ te roŋ eyo ɔɔ jee kɛn k'raaŋɗen maktubm se kic ɓo k'jeelɗe eyo. Debm kɛn raaŋo maktubm ara se, naaŋ jeel ɔk Kitapm gɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se jiga. Jee al-Masigen naaŋ raaŋɗen maktubm ara se, 'tɛɗn Yaudge. Jee al-Masigen gɔtn ese se, jaay nakgen ɔɔŋ lee aan doɗe ki se tɛɗɗen maakɗe tuju ɔɔ kaal maakɗen mɛtn-jiki se kic ɓo ɓaa urlga. Ɔɔ jee mɛtiŋge se, jenoga rɛsn ute ɗoobm al-Masi se naatn. Anum naaŋ raaŋɗe se, je aɗen kɛɗn kaay kaama. Ute ɗoobm al-Masi kɛn Raa ɔliŋo se ɔl jikilimge taarɗe ɓaa ute Raa (koŋ 1.1–2.18). Deere, al-Masi se naaŋ Goon Raa ɔɔ naaŋ se Raa mala mala. Ɔɔ naaŋ ɓaaɗo tɛɗga debkilimi mala mala (koŋ 1.3). Kooy kɛn naaŋ ooy se aan gɔɔ jikilimgen lee ooy se, kusiŋ kɛn ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se, tɔɔgiŋ se naaŋ tɛɗiŋga tɛɗga gɔtɔ (koŋ 2.14). Ute bɛɛ kɛn al-Masi tɛɗ se ɓo, jee took aal maakɗe doŋ ki se 'kɔŋ ɓaa cɛɛsn Raa ki (koŋ 3.1–5.10). Taa al-Masi se ook ɓaaga bini aanga gɔtn Raa ki ɔɔ naaŋ ɓo Raa ɔndiŋga tɛɗga magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn jee kɛn took aal maakɗe doŋ ki (koŋ 5.11–10.31). Isa se tec aan gɔɔ magal gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki do dɔkiŋ se eyo taa naaŋ se tiŋg gɛn daayum. Maakŋ Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se, jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se daayum naaɗe lee tɔɔl mooso taa Raa aɗen tɔɔl kusiŋɗe. Num gaŋ al-Masi se ɛɗ roŋ sɛrkɛ taa kusiŋ jeege jɛ-kalaŋ sum ɔɔ gɛn sɔrɔkiŋa. Taa naaŋ se ɓo ɓɔrse jee al-Masige se iŋgga do ɗoob kɛn kiji ɔɔ naaɗe se 'kɔŋ tɛrl ute mɛtɗe ey sum. Bin ɓo kaal maakŋ gɛn jee do dɔkiŋ se taaɗɗesiŋ taa aɗen tɛɗn saaɗa (koŋ 11-12). Saaɗn kɛn naaŋ taaɗɗen ese ɓo kɛn ɛɗɗen kaay kaama maakŋ nakge tun ɔɔŋ kɛn aan doɗe ki ute nakŋ naam kɛn ɓɔrse aan doɗe ki se kici.

*Raa taaɗjeki ute taar Gooniŋa

1 Do dɔkiŋ se, Raa lee taaɗo ɓugjege tu ute taar jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki se mɛt dɛna ɔɔ ute ɗoobm jeege dɛna. 2 Gaŋ ɓɔrse se maakŋ ɓiige tun kaam
mɔɔtn ara se, naaŋ taaɗjekiga ute ɗoobm Gooniŋa ɔɔ Gooniŋ se ɓo, naaŋ bɛɛr
ɔndiŋo ɔɔ ɛɗiŋga nakge paac kaam jiŋa. Ɔɔ ute ɗoobm Gooniŋ se ɓo naaŋ aalo
nakgen ɓaa se paac kici. 3 Goon ese se ɓo kɛn taaɗ *nookŋ Raa kɛn wɔɔr gɔtɔ
kɛlɛŋ ɔɔ naaŋ se tec Raa mala mala. Ute taar naaŋ kɛn ɔk tɔɔgɔ se ɓo, nakgen
ɓaa se paac naaŋ tɛɗɗe utu tiŋg gɔtɗe ki. Kɛn naaŋ jaay tug *kusiŋ jikilimge
aas sum se, naaŋ ook ɓaa iŋg maakŋ raa ki do ji daam Raa Sidburku ki.

Isa se naaŋ magal cir *kɔɗn Raage

4 Gooniŋ se, Raa ɔndiŋga raan do kɔɗn Raage tu ɔɔ bin ɓo ro kɛn Raa ɛɗiŋ se,
cir gɛn kɔɗn Raage. 5 Taa ɓii kalaŋ tap ɓo Raa taaɗ te kɔɗiŋ kɛn gam eyo, kɛn
aŋ ɗeekŋ ɔɔ:
Naai se, 'Goomuma,
*jaaki maam m'taaɗn naan jeege tu paac maam ɓo m'Bubi.**
Tɛr daala kɔɗn Raa kɛn gam tap ɓo Raa taaɗiŋ te eyo, kɛn aŋ ɗeekŋ ɔɔ:
Maam se m'tɛɗn Bubi ɔɔ naai lɛ am 'tɛɗn goonuma.†
6 Num tɛr daala, kaaɗ kɛn naaŋ ɔlo Goon paragiŋ‡ do duni ki se, naaŋ ɗeek ɔɔ:
Ɔŋ kɔɗumge paac kɛrɛgŋ naaniŋ ki.§

---

* **1:5** Aak KKR 2.7. † **1:5** Aak 2Sam 7.14 ɔɔ 1Krk 17.13. ‡ **1:6** Isa se naaŋ goon paragŋ kalaŋ lak, gɔɔsiŋ gɔtɔ. § **1:6** Aak Dt 32.43 ɔɔ KKR 97.7.

7 Gɛn kɔdiŋge se Raa taaɗ ɔɔ:
Naaɗe se jee tɛdn naabumge,
*naaɗe se tec aan gɔɔ kuulu ɔɔ aan gɔɔ rɔɔŋ pooɗo.**
8 Num gɛn Gooniŋ ki se, Raa taaɗiŋ ɔɔ:
Gaar naai Raa se tiŋg gɛn daayum,
ɔɔ jeeige se lɛ, naai tɔɔɗɗe ute ɗoobm daan ki.
9 *Naai lɛ 'je nakŋ ute ɗoobiŋa*
*ɔɔ nakŋ *kusiŋ se naai ɔɔɗ undiŋ naatn.*
Taa naaŋ se ɓo Bubi Raa, naaŋ ɔɔyiga uubu doi ki gɛn maak-raapo kɛn taaɗ ɔɔ
naai se gaarge ɔɔ maakŋ parige tu se naai ɓo magal cirɗe.†
10 Tɛr Raa ɗeekiŋ daala ɔɔ:
Kɛse ɓo naai, Mɛlje, do kupm mɛt ki se naai aalo do naaŋa
ɔɔ maakŋ raa lɛ naai tɛɗiŋo te jii.
11 *Nakgen se paac utu 'tuju, gaŋ naai se tiŋg gɛn daayum.*
Deere, maakŋ raa ute do naaŋa se utu 'kooy koono aan gɔɔ kala.
12 *Ɔɔ naai utu aɗen tuɗn aan gɔɔ kala*
ɔɔ utu aɗen pɛlɛkŋ aan gɔɔ kɛn k'lee k'pɛlɛkŋ kalge se.
Num naai lɛ 'tɛrl roi eyo ɔɔ daayum daayum naai iŋg gɔti ki.‡
13 Ɔɔ taa ɓii kalaŋ tap ɓo Raa taaɗ te kɔdiŋ kɛn gam eyo, kɛn aŋ ɗeekŋ ɔɔ:
'Baaɗo iŋg do ji daamum ki,
bini jee taamooyige se maam m'aɗen 'tɛɗn naai ɓo kiŋg doɗe ki.§
14 Kɔɗn Raage se tap ɓo naaɗe naŋge? Naaɗe se jee kaaŋ naabm Raagen paacŋ j'ɔŋ j'aakɗen eyo, ɔɔ Raa ɔlɗeno se taa noogŋ jeegen kɛn Raa utu aɗen kaaja.

2

*J'ɔŋten kuum kaalki taar *Raa se naaŋ ki*

1 Taa naaŋ se ɓo, taargen naajege k'booyiŋkiro se, j'ɔkiŋki ɔɔŋ cir daala, ey num sɔm j'aki kiigŋ ɗoob ki. 2 K'jeelki taar kɛn *kɔɗn Raage taaɗo do dɔkiŋ *Musa ki se, ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac ɔɔ jeegen jaay baate kuuno taar se lɔ baate kiŋg do ki se, jee bin se do *kusiŋ kɛn naaɗe tɛɗ se, Raa dabarɗenoga ute ɗoobiŋa. 3 Anum naajege se, k'booyiŋkiga taar naaŋ kɛn aajjeki ɔɔ taar naaŋ se lɛ cir gɛn kɔɗn Raagen taaɗo Musa ki se. Bin num kɛn taar se jaay naajege k'j'uum j'aaliŋkiga naaŋ ki num, naajege kic j'aki kɔŋ kaaŋ kɔtn dubar kɛn se eyo. Mɛtn taar kaajjege se, Mɛljege Isa ɓo uuno mɛtiŋ taaɗo deete ɔɔ jee kɛn booyo taariŋ naaŋ taaɗo se ɓo, taaɗjeki ɔɔ taariŋge se, taargen mɛt ki. 4 Ɔɔ Raa mala taaɗga tal ɔɔ taar ara se taar mɛt ki ute ɗoobm nakŋ kaakŋ jeele ɔɔ ute nakgen naaŋ tɛɗiŋ deel doa, ɔɔ ute napar nakŋ-kɔɔɓgen naaŋ tɛɗa ɔɔ bin ɓo naŋa naŋa kic Raa ɛɗiŋga *Nirl Salal aan gɔɔ kɛn naaŋ maakiŋ jen ro ki.

Isa se naaŋ Debm Kaajjege

5 Anum duni kɛn utu aɗe ɓaa jaay kɛn naaje k'taaɗn mɛtiŋ ɓɔrse se, 'kɔŋ tɛɗn kaam ji *kɔɗn Raage eyo. 6 Num maakŋ Kitap ki se, nam kalaŋ taaɗga tal ɔɔ:
Debkilimi se tap ɓo naaŋ naŋa kaca jaay ɓo kɛn naai Raa saapm doŋ ki,
goon debkilimi se tap ɓo aas ɗi jaay ɓo naai aakiŋ doŋ ki se?
7 *Kaaɗn kɛn naai 'tɛɗ debkilimi ɔɔpo baata aas te kɔɗn Raa ey se, cɔkɔ sum.*
*Tɛr naai ɓo *'nookiŋa ɔɔ 'magaliŋ aan gɔɔ gaarge.*
8 *Nakgen paacŋ naai aalɗeno se naai ɔniŋsiŋga kaam jiŋa.**
Kɛn Raa jaay ɛɗiŋga nakge paac kaam jiŋ se, ne ɗim jaay Raa ɛɗiŋ te kaam jiŋ ey se, gɔtɔ. Naɓo ɓɔrse nakge se paac naajege j'aakiŋki ute kaamjege se aan gɔɔ

---

* **1:7** Aak KKR 104.4. † **1:9** Aak KKR 45.7-8. ‡ **1:12** Aak KKR 102.26-28. § **1:13** Aak KKR 110.1.
* **2:8** Aak KKR 8.5-7.

tɛɗ te kaam jiŋ ey ɓɔrtɔ. 9 Gaŋ naajege j'aakki Isa se, kaaɗ kɛn Raa tɛɗiŋo jaay
naaŋ ɔŋ roŋ ɔɔpo baata aas te kɔɗn Raage ey se, cɔkɔ sum. Taa naaŋ ɗabaro
ɔŋ roŋ ooy se, ɓɔrse se, Raa nookiŋga ɔɔ magaliŋga aan gɔɔ gaarge. Bin ɓo ute
bɛɛ Raa se, naaŋ ooyo taa jikilimge paac.
10 Raa se aalo nakge paac ɔɔ bɔɔbɗe tiŋg gɔtɗe ki. Bin ɓo Raa je ano ɓaa ute
gɛniŋge dɛna taa 'kɛnd maakŋ nookiŋ ki. Taa dubar Isa ɔŋo se ɓo, Raa tɛɗiŋ
naaŋ tɛɗ aas naabiŋ ute ɗoobiŋa. Isa se naaŋ ɓo debm tɔɔɗ ɔlɗe gɔtn kaaj ki.
11 Taa Isan kɛn debm tugŋ *kusiŋ jeege ute jee kɛn naaŋ tugɗe kusiŋɗege se,
naaɗe paac Bubɗe Raa kalaŋ ese sum. Taa naaŋ se ɓo kɛn Isa daŋɗe ɔɔ naaɗe
k'gɛnaaŋge se kic ɓo, sɔkɔŋ tɔɔliŋ eyo. 12 Taa naaŋ se ɓo Isa ɗeek Raa ki ɔɔ:
Maam se m'utu m'taaɗn taa naai gɛnaamge tu;
ɔɔ gɔtn kɛn jeeige jaay tusnga se, maam m'ai tɔɔm daanɗe ki.†
13 Tɛr Isa taaɗ daala ɔɔ:
Maam se m'utu m'kɔnd maakum doi ki.‡
Tɛr naaŋ taaɗ daala ɔɔ:
Maam m'utu ara ute gaangen kɛn naai Raa ɛɗumo se.§
14 Bin ɓo aan gɔɔ gaan jikilimge paac ɔk daa roa ute mooso se, naaŋ kic ɓo
ɔk daa roa ute mooso tecɗe naaɗe se kici. Bin ɓo ute kooy Isa se, Iblisn, debm
tɔkŋ mind jeege, naaŋ ɓo debm kɛn ɓaano ute yo do jeege tu se, tɔɔgŋ naaŋ
ɔk se, Isa naŋiŋsiŋga tak. 15 Bin ɓo jeegen tiŋg aan gɔɔ ɓulge taa naaɗe ɓeer yo
ki se, naaŋ aɗen kɔŋ kɔɔɗn doɗe. 16 Ɗeere k'jeelki, naaŋ ɓaaɗo gɛn noogŋ kɔɗn
Raage eyo, num naaŋ ɓaaɗo se gɛn noogŋ mɛtjil *Abraamge. 17 Taa ɗi naaŋ tɛɗ
roŋ debkilimi tec naajege gɛnaaŋge mala mala, bin ɓo naaŋ tɛɗ *magal debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki debm bɛɛ ɔɔ tuj ɔrmiŋ eyo gɛn tɛɗn naabm Raa. Taa naaŋ
se ɓo naaŋ ɛɗ roŋ *sɛrkɛ gɛn tɔɔl kusiŋ jeege. 18 Ɗeere, Isa se naaŋ dabaroga
ɔɔ ɔŋoga nakŋ naama; taa naaŋ se ɓo naaŋ aŋ kaasa gɛn naakŋ jeegen nakŋ
naama aan doɗe ki.

3

*Isa se naaŋ cir *Musa*

1 Gɛnaamge, *Raa daŋseno taa aki tɛɗn jee naaŋge. Taa naaŋ se ɓo ɔndki
saapse do Isa ki, naaŋ ɓo debm kaaŋ naabm Raa ɔɔ debm tɛɗn sɛrkŋ magal
gɛn Raa. Naaŋ ɓo ɔkjeki taasa ute Raa ɔɔ do nakge tun se ɓo, naajege k'j'aalki
maakjege do ki ɔɔ k'taaɗki naan jeege tu. 2 Ɔɔ Isa se Raa bɛɛr ɔndiŋ gɛn tɛɗn
naabiŋa ɔɔ maakŋ naabiŋ ki se naaŋ tuj te ɔrmiŋ eyo, aan gɔɔ Musa kɛn tɛɗo
naaba maakŋ *Ɓee Raa ki paac jaay tuj te ɔrmiŋ ey se*. 3 Kɛse ɗoobiŋa kɛn Isa
jaay *nookiŋ eem cir gɛn Musa se tec aan gɔɔ debm kɔɓm ɓee kɛn k'nookiŋ
cir ɓee kɛn naaŋ ɔɓo. 4 K'jeelki, ɓee tak ɓo ɔk mɛl kɔɓiŋ kɔɓiŋa, num mɛl kɔɓm
nakgen ɓaa se paac se, naaŋ Raa. 5 Maakŋ Ɓee Raa ki paac se, Musa tɛɗoga
naaba tuj te ɔrmiŋ eyo ɔɔ naaŋ tɛɗo naabiŋ se aan gɔɔ debm tɛɗn naaba gɛn
taaɗn jeege tu nakŋ kɛn Raa utu aɗen taaɗn mɛtiŋ naan ki. 6 Num gaŋ *al-Masi
se, naaŋ Goono, Goon kɛn tuj te ɔrmiŋ eyo ɔɔ Ɓee Raa paac se Raa ɔniŋsiŋga
kaam jiŋa. Ɔɔ naajege se ɓo aan gɔɔ k'ɓee naaŋa kɛn naajege jaay k'ɓeerki eyo
ɔɔ j'ɔndki dojege doŋ ki ute maak-raapo se.

Raa 'kɛɗn gɔtn tɔɔl maaka jeeŋge tu

7 'Booyki taar kɛn *Nirl Salal taaɗ maakŋ Kitap ki ɔɔ:
Jaaki jaay kɛn 'booykiga mind Raa num,
8 *ɔŋten 'tɛɗki do mɔŋgɔ*
aan gɔɔ kɛn do dɔkiŋ ɓugsege baate tooko taariŋ se

† **2:12** Aak KKR 22.23. ‡ **2:13** Aak Eza 8.17. § **2:13** Aak Eza 8.18. * **3:2** Aak Nmb 12.7.

ɔɔ naaŋ̃ kɛn se, naaɗe naaminoga do kɔɗ-ɓaar ki.
9 Tɛr Raa taaɗ ɔɔ:
Ute nakgen bɛɛ maam m'tɛɗo ɓaara si-sɔɔ se kic ɓo,
ɓugsege naamumo ɔɔ naaɗe je am 'kaakŋ mɛtuma.
10 *Taa naaŋ̃ se ɓo maam maakum taarum do jeege tun ese*
ɔɔ maam m'taaɗute maakum m'ɔɔ: Jee se lɛ daayum lee tɛrlum naaga
ɔɔ nakŋ maam tɛɗ se lɛ, naaɗe booy ɔk eyo.
11 *Kɛn maakum taarum se, maam m'naam taarum m'ɔɔ:*
Jee se 'kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̃ gɛn tɔɔl maaka se eyo.†
12 Gɛnaamge, ɔndki kɔndɔ nam ɔŋ̃te kɔŋ̃ maakiŋ̃ 'tɛɗn aak kusu kɛn aŋ̃ kɔliŋ̃ naaŋ̃ 'tookŋ kaal maakiŋ̃ do Raa ki eyo ɔɔ tɛrl naaga Raa kɛn zɛɛr se. 13 Gaŋ kaaɗ kɛn naase utu 'tiŋgki tiŋg maakŋ kaaɗ kɛn Raa daŋiŋ̃ *jaaki* se, ɓii-raa ɛɗki kaay kaama naapge tu, ɔŋ̃ten kaaŋ̃ki rose dala ute *kusiŋ̃a ɔɔ ɔŋ̃ten 'tɛɗki do mɔŋgɔ. 14 Anum kɛn naajege jaay kaal maakjegen do kupm mɛt ki se jaay j'ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ bini do taar tɔɔliŋ̃ ki se ute naaŋ̃ se, naajege j'aki tɛɗn naaba kalaŋ ute *al-Masi. 15 Bin ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:
Jaaki jaay kɛn 'booykiga mind Raa num,
ɔŋ̃ten 'tɛɗki do mɔŋgɔ
aan gɔɔ kɛn do dɔkiŋ̃ ɓugsege baate tooko taariŋ̃ se
ɔɔ naaŋ̃ kɛn se, naaɗe naaminɔ do kɔɗ-ɓaar ki.‡
16 Anum jeegen booyo taar Raa jaay baate tooko ɔɔ tɛrlo naaga Raa ki se, tap ɓo naŋge? K'jeelki jeegen se ɓo kɛn jeegen paacŋ̃ *Musa ɔɔɗɗeno maakŋ taa naaŋ Masar ki. 17 Maakŋ ɓaarge tun si-sɔɔ se tap ɓo, Raa maakiŋ̃ taariŋ̃ do naŋge tu? K'jeelki, Raa se maakiŋ̃ taariŋ̃ do jeege tun tɛɗo kusiŋ̃ jaay ooyo do kɔɗ-ɓaar ki se§. 18 Ɔɔ jeegen kɛn Raa naam taariŋ̃ roɗe ki ɔɔ: naaɗe se kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̃ gɛn tɔɔl maak ki ey se, tap ɓo naŋge? Naaɗe se ɓo jee kɛn baate tooko taar Raa ɔɔ tɛrliŋo naaga se. 19 Bin ɓo k'jeelki, naaɗe se jaay ɔŋ ɛnd te gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ̃ gɛn tɔɔl maak ey se, taa naaɗe se baate tooko kaal maakɗe doŋ̃ ki.

4

1 Do dɔkiŋ̃ se, *Raa taaɗ jeege tu ɔɔ utu aɗe kɛɗn gɔtn kɛn naaŋ̃ ɗaapiŋga ɗaap gɛn jamaka se ɔɔ ɓorse kic gɔtn se utu booy jeege. Bin num ɔndki kɔndɔ nam ɔŋ̃ten tɛɗn *kusiŋ̃a jaay kɔŋ̃ roŋ̃ 'kɔɔpm kaam mɔɔtn jaay 'kɔŋ kɛnd gɔt kɛn ese ey se. 2 Naajege kic ɓo k'booykiga Labar Jiga aan gɔɔ jeegen tiŋgo do kɔɗ-ɓaar ki. Naaɗe se booyga taar se, naɓo taar se tɛɗ te ɗim maakɗe ki eyo, taa naaɗe baate tooko kaal maakɗe do taar kɛn ese se. 3 Naɓo naajegen j'aalkiga maakjege do labar kɛn jiga se, j'aki kɔŋ kɛnd gɔt kɛn Raa ɗaapiŋga ɗaap gɛn tɔɔl maaka se. Ey num jee kɛn baate kaalo maakɗe se, Raa taaɗ ɔɔ:
Kɛn maakum taarum se maam m'naam taarum m'ɔɔ:
*jee se kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̃ gɛn tɔɔl maaka se eyo.**
Kɛse ɓo taar kɛn Raa taaɗo kaaɗ kɛn naaŋ̃ aalo do naaŋa ɔɔ naŋo naabiŋ̃ se, ey num ɓii gɛn jamaka se utu tap. 4 Bin num gɛn ɓii k-cilige tu se maakŋ Kitap ki se gɔt kaam kalaŋ nam taaɗga taaɗ ɔɔ: Ɓii mɛcɛ se Raa tɛɗ naŋ naabiŋ̃ paac ɔɔ:
Ɓii k-cilige tu se, naaŋ jamakŋ ro ki.† 5 Ɔɔ daala gɔtn ese se kic taaɗ ɔɔ: *Jee se kɔŋ kɛnd gɔt kɛn maam m'ɗaapiŋ̃ gɛn tɔɔl maaka se eyo.*‡ 6 Bin ɓo Raa se uunoga doa gɛn jee mɛtiŋ̃ge se ɔk ɗoobo gɛn kɛnd gɔt kɛn naaŋ̃ ɗaapiŋga ɗaap gɛn jamaka se. Num gaŋ jee kɛn booyo Labar Jiga deet deetn jaay baate tookŋ taar Raa se, naaɗe se 'kɔŋ kɛnd gɔt kɛn ese se eyo. 7 Taa naaŋ̃ se ɓo Raa ɔndga ɓii kuuy kɛn

† **3:11** Aak KKR 95.7-11. ‡ **3:15** Aak bersege 7, 8. § **3:17** Aak Nmb 14.29, 32. * **4:3** Aak KKR 95.11. † **4:4** Aak Jɛn 2.2. ‡ **4:5** Aak KKR 95.11.

naaŋ daŋiŋ *jaaki*. Kɛn Raa ɔnd ɓii ese se, gaan *Israɛlge se tɛrlga tɛrl naaga Raa ki daaniŋ dɔkga jaay naaŋ taaɗɗeno maakŋ Kitap ki ute taar Gaar *Daud ɔɔ:
Jaaki jaay kɛn 'booykiga mindiŋ num, ɔŋten 'tɛɗki do-mɔŋgɔ§.
8 Jɔsuɛ jaay ɔloga gaan Israɛlge taa naaŋ kɛn naaɗe saap ɔɔ gɔtn jamak kɛn mala mala num, ɗeere bin se, Raa kɔŋ taaɗn taa ɓii gɛn jamakŋ kɛn kuuy ey sum. 9 Bin ɓo aan gɔɔ Raa naŋ naabiŋa ɔɔ jamakŋ ɓii k-cilige tu se, jee Raage kic Raa utu aɗen kɛɗn gɔtn jamaka bin kici. 10 Taa debm jaay ɛndga gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ gɛn jamaka se, naaŋ se naŋga naabiŋa ɔɔ jamakŋ aan gɔɔ Raa kɛn naŋ naabiŋ jaay jamakŋ ro ki se kici.
11 Bin se j'aayki kaamjege gɛn kɛnd maakŋ gɔt kɛn Raa ɗaapiŋga ɗaap gɛn jamaka se; j'ɔndki kɔndɔ maakjege tu se, nam ɔŋte naajŋ taara aan gɔɔ gɛn gaan Israɛlge sɔm aŋ kɔliŋ 'koocŋ jaay 'tookŋ taar gɛn Raa ey se.
12 Taa taar Raa se naaŋ iŋg zɛɛrɛ ɔɔ ɔk tɔɔgŋ kɛn ɔs maakŋ jeege. Ɔɔ naaŋ se aat cir gɔrɗ-jɛrlɛ kɛn taariŋgen di paac taat ranan ranan se. Naaŋ ɛnd maakŋ nakge tun maakŋ ro debkilim ki se paac, naaŋ ɛnd bini ɔŋ cɛŋgɛ, saapa ɔɔ koa. Nakŋ maakŋ saapjege tu ute kɛngen naaje k'jeki se, naaŋ ɓo jeel naŋiŋ tak ɔɔ lee taaɗjeki mɛtiŋ naajege tu. 13 Nakge paac se Raa ɓo aalɗeno ɔɔ debm jaay Raa ɔŋ aakiŋ ey se, gɔtɔ. Naan Raa ki se nakŋ ko k'kɔyiŋ tap ɓo gɔtɔ; nakge paac tooɗ taŋ. Ɔɔ naan Raa ki se ɓo, naŋa naŋa kic ɓo 'ɓaa taaɗn mɛtn taariŋ taariŋa.

*Isa se *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki*

14 Taa naajege se j'ɔkki debm tɛɗn sɛrkŋ kɛn magal cir jee tɛɗn sɛrkgen ɓaa se paac. Naaŋ se ook ɓaaga maakŋ raa ki cɛɛsn Raa ki. Naaŋ se Isa, Goon Raa. Taa naaŋ se ɓo kaal maakjegen do Isa ki jaay k'lee k'taaɗki mɛtiŋ jeege tu se, j'ɔkiŋki tɔɔgɔ. 15 Ɗeere, naajege se j'ɔkki debm tɛɗn sɛrkŋ magal kɛn aas kaakŋ taa-ɗaayjege. Naaŋ se ɔŋɔga napar nakŋ naamge paac aan gɔɔ naajege, naɓo naaŋ se ɔŋ tɛɗ te *kusiŋ eyo. 16 Bin num j'ɔŋten 'ɓeerki, k'ɓaaki gɔtn kaag do Raa kɛn debm ajeki kɛɛjŋ dojege tu ɔɔ ajeki tɛɗn bɛɛ kaaɗ kɛn naaje k'jeki naaŋ aajjeki noogo.

5

1 *Magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tak ɓo k'bɛɛr k'j'ɔɔɗiŋ maakŋ jikilimge tu gɛn tɛɗn naabm *Raa taa tɔnd ɗaapm jeege naaniŋ ki. Naaŋ Raa ɔndiŋ se taa aŋ kɛɗn nakge *sɛrkɛ ɔɔ kɔjŋ mooso taa *kusiŋ jeege. 2 Magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, naaŋ kic ɓo ɔk tɔɔg eyo aan gɔɔ jikilimgen ɓaa se paac, taa ɗi jeegen jeel ɔk mɛtn ɗoobm Raa eyo ɔɔ tɛɗn nakgen mɛt ki ey se, naaŋ aɗen kɛɛjŋ doɗe ki. 3 Aan gɔɔ naaŋ kic ɔk tɔɔg ey se, naaŋ 'kɛɗn sɛrkɛ Raa ki taa kusiŋ jeege sum eyo, num taa kusiŋ naaŋ maliŋ kici. 4 Naaŋ se kaliŋ ki sum ɓo 'kɔŋ kuun roŋ raan gɛn tɛɗn magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se eyo, num magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, Raa mala ɓo bɛɛr ɔɔɗiŋa aan gɔɔ kɛn naaŋ bɛɛr ɔɔɗo *Aarun do dɔkiŋ se.
5 Bin ɓo *al-Masi kic naaŋ mala ɓo uun roŋ raan gɛn tɛɗn magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki eyo. Num naaŋ se Raa ɓo bɛɛr ɔɔɗiŋo ɔɔ ɗeekiŋ ɔɔ:
Naai se Goonuma,
*jaaki maam m'taaɗn naan jeege tu paac, maam ɓo m'Bubi**.
6 Ɔɔ gɔt kuuy maakŋ Kitap ki kic Raa taaɗga taaɗ ɔɔ:
Naai se debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn yɛmiŋa aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk.†

§ **4:7** Aak Keem Kaa Raa 95.7-8. * **5:5** Aak KKR 2.7. † **5:6** Aak KKR 110.4 ɔɔ *Ɛbrege koŋ 7 kici gɛn Mɛlkisɛdɛk.

7 Kɛn Isa iŋgɔ do naaŋ ki se, naaŋ̃ tɔnd mɛta, eem nɔɔ ɔɔ tɔɔyɔ ute kaa-maane mɛtn Raa ki naaŋ̃ kɛn je num aŋ̃ kɔŋ kaajŋ̃ maakŋ yo ki. Ɔɔ Raa se booyiŋ̃ga keemiŋ̃a taa naaŋ̃ se debm took uun taariŋ̃a. 8 Isa se naaŋ̃ ɓo Goon Raa. Ute naaŋ̃ se kic ɓo naaŋ̃ aakoga dubar ɔɔ ute ɗoobm se ɓo naaŋ̃ deel roŋ̃a gɛn tookŋ kuun taar bubiŋ̃a. 9 Ɔɔ Raa tɛɗiŋ̃o naaŋ̃ tɛɗ aasoga naabiŋ̃ paac ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ tɛɗga debm *kaajŋ̃ gɛn daayum gɛn jeegen paacŋ̃ took uunga taariŋ̃a. 10 Anum Raa se taaɗga tal ɔɔ naaŋ̃ se magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk.

Kaal maakse se ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ

11 Do taarge tun se, naaje j'ɔk taarge dɛna gɛn taaɗa, naɓo kɛn j'asen taaɗn mɛtiŋ̃ se tɛɗjen ɔɔŋ̃ɔ, taa naase se 'tɛɗkiga jeegen 'booy ɔkki taara yɔkɔɗ eyo. 12 Ey num do dɔkiŋ̃ tap ɓo naase k'dooysenoga dooy nakgen se ɔɔ bɛɛki num, naase kic aki tɛɗn jee dooy jeege, naɓo maam m'aakse naase se 'jeki j'asen dooy ute nakgen kɛn k'lee k'dooy jeegen kɛn utu aal kaal maakɗe do Raa ki. Anum ɓɔrse kic ɓo, maam m'aaksen naase se 'jeki ɓo j'asen kɛɗn sia, ey num kɔsgen deer se, naase ɔŋ aasiŋ̃ki eyo. 13 K'jeelki, debm utu aay kaay si se naaŋ̃ goon k'taace; debm bin se 'kɔŋ bɛɛr kuun nakŋ ute ɗoobiŋ̃ eyo. 14 Num gaŋ kɔsn deer se gɛn jee magala. Ɔɔ naaɗe se jeel ɔk nakŋ jiga ɔɔ nakŋ kɛn *kusiŋ̃a, taa nakgen se naaɗe lee tɛɗiŋ̃ tɛɗa.

6

1 Bin ɓo mɛtn taar *al-Masi kɛn k'dooy jeegen utu aal kaal maakɗe doŋ̃ ki se, j'ɔŋ̃iŋ̃ki kiŋg gɔtiŋ̃ ki aan gɔɔ kɛn do kuun mɛt ki, num naajege se, k'ɓaaki ute naanjege taa j'aki tɛɗn jee magala. J'ɔŋ̃ten tɛrl do nakge tun do kuun mɛt ki se aan gɔɔ: kɛn gɛn tɛrl naaga do nakge tun ajenki kɔl yo ki ɔɔ j'aalki maakjege do *Raa ki; 2 j'ɔŋ̃te kiŋgki do dooy gɛn napar tugŋ ɗaapm ro naan Raa ki ɔɔ gɛn tɔnd ji do jeege tu taa Raa aɗen tɛɗn bɛɛ; j'ɔŋ̃ten kiŋgki do taar kɛn Raa taaɗ ɔɔ jeegen ooyga kooy se utu duru daan yoge tu ɔɔ taar kɛn Raa utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ kaam mɔɔtn gɛn sɔrɔkiŋ̃a do jeege tu. 3 J'ɔŋ̃ten kiŋgki gɔtn ese sum, num k'ɓaaki ute naanjege aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki.

4-6 K'jeelki, jeegen tɛrlga tɛrl naaga Raa ki ɔɔ ɛndga maakŋ *kusiŋ̃ ki se, ey num naaɗe se aakoga gɔtn wɔɔr kɛn iiŋ̃o gɔtn Raa ki, ɔŋga nakŋ nijim kɛn Raa ɛɗ jeege tu, ɔŋga *Nirl Salal ute jee Raage kici, naaɗe naam ɔkga taar Raa se nijimi, naaɗe jeelga kiŋg kiji ute al-Masi se ɔk tɔɔgɔ ɓɔrse ɔɔ naan ki ɔɔ ute naaŋ̃ se kic ɓo, kɛn naaɗe jaay tɛrlga naaga Raa ki se, ɗoobm je kɔŋ kuuy jaay naaɗe aɗe tɛrl maakɗe ɔɔ j'anɗeno tɛrl gɔtn al-Masi ki daal se, gɔtɔ. Taa jee se, aan gɔɔ naaɗe maliŋ̃ge ɓo tup tɔɔl Goon Raa se ro kaag ki daala ɔɔ naaɗe tɛrl ɔliŋ̃ga maakŋ sɔkɔŋ̃ ki naan jeege tu.

7 Aakki maakŋ-gɔtn jaay maane bɔɔy daayum maak ki se kɛn nakŋ kɔsiŋ̃ maak ki jaay oojga jiga mɛl maakŋ gɔt ki se, gɔtn se, Raa tɛɗiŋ̃ bɛɛŋ̃a. 8 Num kɛn maakŋ-gɔtn se jaay iiŋ̃ muge ute kɔrɔndge sum num, maakŋ-gɔtn ese se ooj te ɗim ey se, gɔtn se Raa aŋ̃ naama ɔɔ j'aŋ̃ toocŋ̃ naatn gɛn sɔrɔkiŋ̃a.

9 Jee maak-jemge, kɛn naaje k'taaɗ bin kic ɓo naaje se k'jeele naase se utu iŋgki do ɗoob kɛn jiga kɛn asen kaaja. 10 Taa Raa se naaŋ̃ debm tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ kɔŋ dirig eyo naabm kɛn naase 'tɛɗiŋ̃kiro ute maak-jea taa naaŋ̃a gɛnaasege tu ɔɔ ɓɔrse kic naase utu 'lee 'tɛɗiŋ̃ki tɛɗ se. 11 Anum naaje se k'je maakse ki se naŋa naŋa kic ɓo nakgen naaŋ̃ 'tɛɗ ɓɔrse se ɔŋ̃te kɔŋ̃iŋ̃a, num aay kaamiŋ̃ ɔnd doŋ̃ do nakŋ kɛn naajege j'ɔndki dojege do ki kɛn utu kaan ute ɗoobiŋ̃a bini kaan do taar tɔɔliŋ̃ ki. 12 Ɔŋ̃te 'kɔɔrki, aayki kaamse, uunki ɗoobm jee kɛn aal maakɗe do Isa ki ɔɔ aay kaamɗe do ki ɔɔ ute nakgen se ɓo naaɗe utu 'kɔŋ nakŋ bɛɛ kɛn Raa taaɗ ɔɔ utu 'kɛɗn jeeŋ̃ge tu se.

Nakŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ kɛɗn jeeŋge tu se ɗeere utu 'kaana

13 Naase 'jeelki do dɔkiŋ se, Raa taaɗoga taaɗ ɔɔ utu kɛɗn naka ɓugjege tu
*Abraam ki. Kaaɗ kɛn naaŋ taaɗiŋ taar se, naaŋ naam taariŋ ute roŋ mala taa
nam jaay magal ciriŋ naaŋ Raa se, gɔtɔ*. 14 Naaŋ taaɗiŋ tal ɔɔ: *Ɗeere, maam se
m'ai tɛɗn bɛɛ dɛna, ɔɔ m'ai dirl mɛtjili 'tɛɗn dɛn aak eyo.*†
15 Taar kɛn Raa taaɗ Abraam ki se, Abraam aay kaamiŋ booyiŋga dɛna ɔɔ
aal maakiŋ paac do ki ɔɔ ute naaŋ se, Raa ɓaaɗo ɛɗiŋ nakŋ kɛn naaŋ taaɗiŋo
ɔɔ aŋ kɛɗ se. 16 Kɛn jikilimge jaay ɓaa ɓaa naam taarɗe se, naaɗe naam ute
ro debm kɛn magal cirɗe; bin ɓo taarɗe se naaɗe tɔɔliŋ ute naam kɛn naaɗe
naam taarɗe se. 17 Bin ɓo jee kɛn Raa taaɗoga taaɗ ɔɔ utu aɗen kɛɗ naka se,
naaŋ taaɗɗesiŋ tal cir daala ɔɔ naaŋ se 'kɔŋ tɛrl taariŋ kuuy eyo. Taa naaŋ se
ɓo do taar kɛn ese se, naaŋ naam taariŋ do ki. 18 Ute nakgen kɛn naaŋ taaɗ
ɔɔ utu aɗen kɛɗa ɔɔ ute naam taariŋ kɛn naaŋ naam se, k'jeelki ute nakgen di
ese se, Raa se 'kɔŋ tɛɗn taar-kɔɔɓ eyo. Bin ɓo naajegen kɛn j'ɔŋkiga gɔtn koomo
gɔtiŋ ki se, taariŋgen di se ɓo kɛn ɛɗjekiga kaay kaam mɛc, kɛn ajeki kɔl j'aki
kɔnd dojege tak do nakge tun kɛn naaŋ taaɗjeki ɔɔ utu ajeki kɛɗ se. 19 Aan gɔɔ
maal kɛn tɔɔgɔ kɛn lee gak ɗaar markaba se, kɔnd do naajege kic ɓo tɛɗ kiŋgjege
se tɔɔg gaŋ tec bin kici. Ɔɔ kɔnd do ese se ɛnd bini deel kal deer kɛn k'gaaŋ gɔtn
*Bee Raa kɛn *salal‡ ɔɔ naaŋ se ɓaa bini aan gɔtn Raa ki mala. 20 Gɔtn ese se
ɓo Isa ɛndo naanjege tu ɔɔ naaŋ ɛndo se taa naajege kici. Ɔɔ naaŋ tɛɗ naaŋ
ese se, taa naaŋ 'tɛɗga *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum aan gɔɔ
Mɛlkisɛdɛk.

7

*Mɛlkisɛdɛk se naaŋ gaarge ɔɔ *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki*

1 Mɛlkisɛdɛk se naaŋ ɓo iŋgo gaar gɛn gɛgɛr Salem ki ɔɔ debm tɛɗn sɛrkɛ gɛn
*Raa Taaro. Kaaɗ kɛn *Abraam iiŋo gɔt kɛn naaŋ tɛɗo bɔɔrɔ ute gaariŋge jaay
ɓaaɗo ɓaa se, Mɛlkisɛdɛk ɓo dɔɔɗiŋa ɔɔ ɔɔɗiŋ ɓooro. 2 Abraam nakgen jigan
naaŋ tɔso gɔtn bɔɔr ki paac se, naaŋ niginŋ gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ
se, naaŋ uun ɛɗiŋ Mɛlkisɛdɛk ki*. Nakŋ kɛn maam m'je taaɗn deet se: Ro
Mɛlkisɛdɛk se je ɗeekŋ ɔɔ: Gaar kɛn tɛɗ naka ute ɗoobiŋa. Ɔɔ tɛr naaŋ se Gaar
gɛn gɛgɛr Salem†, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ: Gaar kɛn ɛɗ lapia jeege tu. 3 Ɔɔ Mɛlkisɛdɛk
se, Kitap taaɗ te taa bubiŋ eyo, taa koŋ eyo, taa mɛtjiliŋ kɛn naaŋ teecŋno ro
ki eyo, ɔɔ taa koojiŋ eyo ɔɔ taa kooyiŋ eyo. Anum naaŋ se tec Goon Raa ɔɔ
naaŋ se debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum.
4 K'saapki tu do Mɛlkisɛdɛk ki, naaŋ se magal aak eyo bini Abraam kɛn
mɛtjil gaan *Israɛlge baago do naaŋ ki se kic ɓo, nakgen jigan naaŋ tɔso
gɔtn bɔɔr ki se, naaŋ niginŋ gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, ɛɗiŋ naaŋ ki.
5 Maakŋ *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, maakŋ mɛtjil gaan Lɛbige tu se, jee
mɛtiŋge se jee tɛɗn sɛrkge Raa ki ɔɔ gaan Israɛlgen kuuy se maakŋ nakɗege tun
paac se, naaɗe niginŋ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se ɛɗɗen naaɗe ki. K'jeelki,
naaɗe se kic gɛnaa naapge ɔɔ naaɗe se paac teeco mɛtjil Abraam ki. 6 Anum
Mɛlkisɛdɛk se naaŋ teeco mɛtjil gaan Lɛbige tu eyo, naɓo Abraam nig nakiŋge
kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, ɛɗiŋ naaŋ ki. Ɔɔ tɛr naaŋ ɔɔɗiŋ ɓooro Abraam
kɛn Raa taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu aŋ kɛɗn nakge se. 7 Ɗeere k'jeelki, debm magal
ɓo ɔɔɗ ɓooro deb kɛn baata. 8 Gɛn mɛtjil gaan Lɛbigen kɛn k'lee k'nig nakge
kaam sik jaay kɛn kaam kalaŋ k'lee k'j'ɛɗɗen se, naaɗe se jikilimgen lee ooyo
aan gɔɔ jee ɓaa se paac; Mɛlkisɛdɛk kic ɔŋga bɛɗiŋa aan gɔɔ naaɗe se, naɓo
Kitap taaɗ ɔɔ naaŋ se utu iŋg zɛɛrɛ. 9 Lɛbi ute ɗoobm mɛtjil naaŋ se, ɓɔrse kic

---

* **6:13** Aak Jɛn 22.16. † **6:14** Aak Jɛn 22.17. ‡ **6:19** Aak Mt 27.51. * **7:2** Aak Jɛn 14.17-20. † **7:2** Ro Salem se je ɗeekŋ ɔɔ: lapia.

gaan Israɛlge lee nig nakɗege gɔtɔ kaam sik ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, naaɗe utu lee ɛɗɗen. Bin num j'aki taaɗ j'ɔɔki dĩ: Lɛbi mala kic ute mɛtjiliŋ̃ se, ute ɗoobm ɓugɗe Abraam se, nakɗegen k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam sik se, kɛn kaam kalaŋ se naaɗe ɛɗoga Mɛlkisɛdɛk ki. 10 Deere, kaaɗ kɛn se Lɛbi j'oojiŋ̃ te ey ɓɔrtɔ, num naaŋ̃ kɛn se, naaŋ̃ utu durn ɓugiŋ̃ Abraam ki kaaɗ kɛn Mɛlkisɛdɛk ɓaaɗo dɔɔɗ ute ɓugiŋ̃ Abraam se.

Isa se naaŋ̃ debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk

11 Maakŋ *Ko Taar Raa kɛn Musa ɛɗo gaan *Israɛlge tu se, k'jeelki gaan Lɛbitge ɓo kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗen gɛn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki. Kɛn naabɗe se jaay tɛɗga ute ɗoobiŋ̃ num, gɛn ɗi jaay Raa 'bɛɛr 'kɔɔɗn debm tɛɗn sɛrkɛ kuuy aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk se? Kɛn ɗoobiŋ̃ ki num k'bɛɛr kɔɔɗn mɛtjil *Aarun ki sum ey la? 12 Ɔɔ kɛn jee tɛɗn sɛrkge Raa ki jaay k'pɛlɛkɗenga ute taa ɓee kuuy se num, bin se Ko Taar kɛn ɔl k'tɔnddɛ naaɗe se kic ɓo j'aŋ̃ pɛlɛkŋ kuuy tak. 13 Taar se taaɗ ute Mɛljege Isa ɔɔ naaŋ̃ se teeco taa ɓee kɛn kuuy. Ɔɔ taa ɓee naaɗe se nam tap ɓo ɓii kalaŋ tɛɗ te naabm gɛn tɛɗn sɛrkɛ Raa ki eyo. 14 Anum k'jeelki, Mɛljege Isa se teeco taa ɓee Juda ki. Kaaɗ kɛn *Musa jaay taaɗo taa *jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, taa ɓee jeegen ese se, naaŋ̃ taaɗo te taa naaɗe eyo.

15 Daala, taar kɛn k'taaɗkiro do ki se, ɓɔrse tooɗga tal. Debm tɛɗn sɛrkŋ kuuy se, aanga ɔɔ naaŋ̃ se aan gɔɔ Mɛlkisɛdɛk. 16 Kɛn ɔl jaay naaŋ̃ tɛɗ *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se taa gɛn mɛtjiliŋ̃ do naaŋ ki eyo, num taa naaŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ gɛn tiŋg gɛn daayum. 17 Taa naaŋ̃ se ɓo Kitap taaɗ ɔɔ:

Naai se debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum aan gɔɔ gɛn Mɛlkisɛdɛk.‡

18 Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔk tɔɔg ey jaay k'pɛlɛkiŋ̃ ute kɛn kuuy se, taa naaŋ̃ se ɔŋ noog te jeege dɛn eyo. 19 Taa Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se ɔŋ tɛɗ te ɗim aak bɛɛ naan Raa ki eyo. Num gaŋ kɔnd kɛn naaje j'ɔndki dojege ɓɔrse se bɛɛ cir paac paac ɔɔ ute kɔnd do se ɓo kɛn tɛɗjeki naajege k'gɔɔrki ute Raa se.

20 Tɛr do ki daala, kɛn Isa jaay Raa ɔndiŋ̃ magal debm tɛɗn sɛrkɛ se, Raa naamga naam taariŋ̃ jaayo. Gaŋ gɛn jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn kuuy se, Raa ɔŋ naam te taariŋ̃ eyo. 21 Anum Isa se kɛn Raa jaay ɔndiŋ̃ debm tɛɗn sɛrkɛ se, naaŋ̃ naam taariŋ̃ ɔɔ:

Maam Raa Mɛlɛ se, m'naamga naam taaruma
ɔɔ taarum se m'aŋ̃ kɔŋ tɛrl kuuy eyo, m'ɔɔ:
Naai se 'tɛɗga debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum.§

22 Taa naaŋ̃ se ɓo ute Isa se kic ɓo, naajege k'jeelki *dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk ute naajege se jiga cir paac paac.

23 Tɛr daala, jee tɛɗn sɛrkge se k'tɔlga dɛna, naɓo yo se ɔŋ ɔŋ̃ɗe te gɛn tɛɗn naabɗe se gɛn daayum eyo. 24 Num gaŋ Isa se, naaŋ̃ tiŋg gɛn daayum ɔɔ naabiŋ̃ kɛn naaŋ̃ lee tɛɗ se kic lɛ tiŋg gɛn daayum. 25 Taa naaŋ̃ se ɓo jee kɛn ɓaaɗo naan Raa ki ute ɗoobm naaŋ̃ se, Isa ɔk tɔɔgɔ kɛn aɗen kaajŋ̃ gɛn sɔrɔkiŋ̃a, taa naaŋ̃ se daayum tiŋg zɛɛrɛ gɛn tɔnd mɛtn Raa taa naaɗe.

26 Isa se naaŋ̃ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn dɔɔɗjeki naajege tu. Naaŋ̃ se debm *salal, ɔk tuj eyo ɔɔ ɔk *kusiŋ̃ eyo. Anum ne ɗim jaay aŋ̃ tum ute jee kusiŋ̃ge tap ɓo gɔtɔ ɔɔ naaŋ̃ se Raa uun ɓaansiŋ̃ga raan ɔndiŋ̃ga do nakge tu paac. 27 Ɔɔ naaŋ̃ se aan gɔɔ magal tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn do dɔkiŋ̃ se eyo. Naaɗe se lee tɛɗ sɛrkɛ taa kusiŋ̃ naaɗe maliŋ̃ge jaay ɓo tɛɗ sɛrkɛ taa kusiŋ̃ gɛn jeege se. Gaŋ Isa se naaŋ̃ mala ɛɗ roŋ̃ sɛrkɛ jɛ-kalaŋ sum ɔɔ gɛn sɔrɔkiŋ̃a. 28 Magalgen jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki tɔnddɛ se, naaɗe se jikilimge sum ɔɔ naaɗe se ɔk tuju naan Raa ki. Anum taar kɛn Raa jaay naam taariŋ̃ se ɓaaɗo ɛnd gɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki ɔɔ taar se ɓo

‡ **7:17** Aak Jɛn koŋ̃ 13 ɔɔ KKR 110.4. § **7:21** Aak KKR 110.4.

kɛn tɛɗ Isa tɛɗ magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn daayum. Gooniŋ se ɓo tɛɗ nakge paac aasiŋ ute ɗoobiŋa.

8

*Isa se naaŋ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki gɛn naajege*

1 'Booyki! *Ko Taar kɛn naaje k'taaɗsen mɛtiŋ se, kɛse ɓo napar magal debm
tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn naajege k'j'ɔkki se. Ɔɔ naaŋ se ookga maakŋ raa ki utu
iŋg do ji daam kaag do *Raa ki ɔɔ Raa Sidburku ɓo gaar magal kɛn cir nakgen
ɓaa se paac. 2 Isa tɛɗn naabm *salal maakŋ *kɔrɔr Raa kɛn mala mala ɔɔ kɔrɔr
se jikilimge ɓo ɗaapiŋ eyo num Mɛljege ɓo debm ɗaapiŋa.
3 Magal jee tɛɗn sɛrkɛ Raa ki paacŋ kɛn k'tɔnddɛ se naŋa naŋa kic ɓo ɔk nakŋ
kɛn naaŋ 'kɛɗn Raa ki ɔɔ aŋ kɔjŋ mooso. Bin ɓo magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
gɛn naajege se kic 'kɔkŋ ɗim tak kɛn 'kɛɗn Raa ki. 4 Kɛn *al-Masi jaay debm do
naaŋ ki sum num, naaŋ 'kɔŋ tɛɗn debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki eyo*, taa kaaɗ kɛn
se jee kuuy utu kɛn lee ɛɗ nakge *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ kɛn Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki taaɗno se. 5 Naaɗe se ɓee kɛn naaɗe tɛɗn naaba maak ki se, naaŋ se
kaam nirli sum ɔɔ tec tec ɓo *'Bee Raa mala mala kɛn maakŋ raa ki. Bin ɓo kɛn
Musa jaay ɓaa ɗaap kɔrɔr magal se, Raa dɛjiŋ ɔɔ: *Aakiŋ jiga. 'Baa ɗaapiŋ 'tec
raa raa aan gɔɔ kɛn maam m'taaɗisiŋ do ko ki se.*† 6 'Deere, ɓɔrse, naabm Isa se
magal cir paac paac. Taa *dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk ute jeege, ute ɗoobm naaŋ se
jiga cir paac paac. Ɔɔ Isa se naaŋ ɓo daan Raa ute jeege ɔɔ ute ɗoobm naaŋ se,
Raa taaɗga taaɗ ɔɔ utu kɛɗn nakgen bɛɛ cir paac paac jeege tu.

**Dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔk kiji ute jeege*

7 Kɛn dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se jaay tɛɗ naabiŋ aasga ute
ɗoobiŋ num, Raa se 'kɔŋ dɔɔkŋ ute jeege kuuy eyo. 8 Num kɛn Raa jaay mooy
jeeŋge se taa *kusiŋ naaɗe tɛɗ se naaŋ ɗeek ɔɔ:
*'Booyki, maam Mɛlɛ m'taaɗsen m'ɔɔ ɓiigen utu aɗe ɓaa naan ki se,
maam m'utu m'dɔɔkŋ kiji ute mɛtjil gaan *Israɛlge
ɔɔ ute taa ɓee Juda‡kici.*
9 *Dɔɔkŋ kɛn maam m'dɔɔko ute naaɗe se
'tec aan gɔɔ dɔɔkŋ kɛn maam m'dɔɔko dɔkiŋ ute ɓugɗege se eyo.
Kaaɗ kɛn naane se ɓo, maam m'tɔkɗeno jiɗe ki
ɔɔ m'tɔɔɗ m'ɔɔddɗeno naatn maakŋ taa naaŋ Masar ki.
Gaŋ dɔɔkŋ kɛn maam m'dɔɔko ute naaɗe se, naaɗe tujga ɔrmɗe ro ki.
Taa naaŋ se ɓo maam m'tɛrlɗeno naaga.
Kɛse ɓo taar Mɛljege taaɗa.
10 *Tɛr Mɛljege Raa taaɗ ɔɔ: Taa dɔɔkŋ kɛn maam m'utu m'dɔɔk ute gaan Israɛlge,
kɛn ɓiigen aɗe ɓaa naan ki se, maam m'aɗe kɛɗn jeele gɛn jeel ɗoobumge
ɔɔ ɗoobumge se m'aɗesiŋ taaɗn kɔmb maakɗe ki.
Maam m'aɗen tɛɗn Raaɗe ɔɔ naaɗe tɛɗn jee maamge.
11 Maakɗe ki se nam 'dooy naapiŋ ute gɛnaaŋ gɛn jeel Raa ey sum,
taa jeege paac am jeelum maam Raa,
'kɔnd do gaange tu bini 'kaan do jee magalge tu.
12 Taa ute bɛɛm se, maam m'aɗen tɔɔl tujɗege
ɔɔ kusiŋɗege se m'aŋ dirigiŋ naatn.§
13 Kɛn Raa jaay daŋ dɔɔkŋ kɛn naaŋ utu dɔɔkŋ ute naaɗe kiji se, naaŋ je taaɗn
ɔɔ dɔɔkŋ kɛn naaŋ dɔɔko deet deet se gɔtiŋ deelga; taa nakŋ jaay daaniŋ dɔkga
se naaŋ ooyga koono ɔɔ ɔɔpga baata utu 'deele.

---

* **8:4** Kɛn Isa jaay 'kɔŋ tɛɗn debm tɛɗ sɛrkɛ Raa ki ey se, taa naaŋ teeco mɛtjil Juda ki. † **8:5** Aak Ekz 25.40. ‡ **8:8** Taa ɓee Juda se maakŋ gaan Israɛlge tu kici. § **8:12** Aak Jer 31.31-34.

9

Raa se tap ɓo j'aŋ̰ keem j'ɔɔ ɗĩ

1 *Dɔɔkŋ kɛn *Raa dɔɔko ute jeege deet deet se, ɔk ɗoobge ute ɓee do naaŋ ki
ara gɛn keem Raa. 2 Taa ɓee se naaɗe ɗaap *kɔrɔr magal ɔɔ gaaŋiŋ̰ gɔtɔ kaam
dio ute kal deere. Gɔtn naan ki se k'daŋiŋ̰ gɔtn *salal ɔɔ gɔtn se ɔk lɔɔmpɔ kɛn
ɔk jige cili ɔɔ ɔk tabil, ɔɔ do tabil ki se ɔk mappagen kɛn j'ɛɗiŋ̰ga kɛɗ *sɛrkɛ Raa
ki. 3 Ɔɔ ɓee maak ki kɛn naagŋ kal ki se, k'daŋiŋ̰ gɔtn salal cir paac paac. 4 Ɔɔ
gɔtn se ɔk bɛjɛŋɛ gɛn daab kɛn k'lee k'tɔɔcn nakŋ oot nijimi ɔɔ ɔk *sandukŋ kɛn
Raa dɔɔk ute jeege do dɔkiŋ̰a ɔɔ sandukŋ se naagiŋ̰a ɔɔ maakiŋ̰a paac k'j'ɔɔyiŋ̰
ute daab. Maakŋ sanduk ki se ɔk nakŋ kɛn k'ɗaapiŋ̰ ute daaɓ ɔɔ maakŋ nak̰
kɛn se ɔk kɔsɔ kɛn k'daŋiŋ̰ maan*, sirɗn gɛn *Aarun kɛn iiŋ̰o pɔɔŋ̰ɔ ɔɔ ute tircil
kɛn k'raaŋga raaŋ ro ki taargen gɛn Raa dɔɔko ute jeeŋ̰ge. 5 Do sanduk ki se,
naaɗe ɗaap tɔnd *kɔɗn Raage dio kɛn k'daŋɗe *cɛrubige* kɛn taaɗ *nookŋ Raa.
Kɔɗ Raagen di se ɔk taa bɛɛkŋ kɛyɗege kɛn deeb taa sanduk ki se. Do sanduk
ki se ɓo gɔtn kɛn k'lee k'siikŋ mooso kɛn url maakŋ Raa. Naɓo ɓɔrse, maam
m'ɔk gɔtn kɛn m'asen taaɗn mɛtn nakgen se paac eyo.

6 Aan gɔɔ nakge paac naaɗe tɔndiŋ̰ga ute ɗoobiŋ̰ bin se, *jee tɛɗn sɛrkɛ Raage
tu ɓii-raa naaɗe ɛnd maakŋ ɓee kɛn naan ki se gɛn tɛɗn naabɗe. 7 Num maakŋ
ɓee kɛn maak ki se, magal debm tɛɗn sɛrkɛ kaliŋ̰ ki sum ɓo, maakŋ ɓaar ki se
ɛnd jɛ-kalaŋ sum. Ɔɔ kɛn naaŋ̰ ɛnd kɛnd se, naaŋ̰ ɓaan ute mooso gɛn sɛrkɛ
jiŋ̰ ki tak, taa *kusiŋ̰iŋ̰a ɔɔ taa kusiŋ̰ gɛn jee dɛngen kɛn naaɗe tɛɗiŋ̰ jaay ɔnd
eyo. 8 Ute nakgen se *Nirl Salal je ajesiŋ̰ki taaɗa ɔɔ kɛn jeege jaay utu tɛɗ tɛɗ
naabm maakŋ ɓee kɛn naan ki rɔk se, kɛse je ɗeekŋ ɔɔ ɗoobm kɛn jeege an
kɛnd maakŋ ɓee kɛn maak ki kɛn gɔtn salal cir paac paac se j'utu k'j'ɔɔɗiŋ̰ te
ey ɓɔrtɔ. 9 Nakgen se kaam nirli gɛn nakgen ɓɔrse aanga se. Taa nakgen k'j'ɛɗ
sɛrkɛ Raa ki ute moosn kɛn j'ɔj Raa ki se aas eyo gɛn tugŋ ɗaapm maakŋ debm
kɛn ɓaaɗo keem Raa ute ɗoobm ese se. 10 Nakgen se taaɗ taa kɔsɔ, taa kaaye,
taa napar tugŋ ɗaapm roa naan Raa ki ɔɔ kɛse ɗoobm kɛn jikilimge ɓo lee tɛɗ
sum. Nakgen se ɔs aay bini aan kaaɗn kɛn Raa ɓaaɗo tɛrl nakge paac kiji.

11 Num gaŋ ɓɔrse *al-Masi aanga, naaŋ̰ ɓo *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki
kɛn ɓaano ute bɛɛ kɛn naajege k'naamiŋ̰kiga naam se. Gɛn tɛɗn naaŋ̰ ese se,
naaŋ̰ ɛnd maakŋ kɔrɔr kɛn magala ɔɔ salal kɛn cir kɔrɔr do naaŋ kɛn jikilimge
ɓo ɗaapiŋ̰ se ɔɔ kɔrɔr se tec aan gɔɔ nakgen Raa aalɗeno do naaŋ ki ara ki se
eyo. 12 Kɛn al-Masi jaay ɛnd jɛ-kalaŋ gɛn sɔrɔkiŋ̰a maakŋ ɓee kɛn *gɔtn salal
cir paac paac* se, naaŋ̰ ɛnd ute moosn baalge te moosn gaan maraŋge eyo;
num naaŋ̰ se ɛɗ moosn naaŋ̰ maliŋ̰a, bin ɓo naaŋ̰ dugjega dojege gɛn sɔrɔkiŋ̰a.
13 Kɛn moosn baalge ute gɛn kɔs-taarge ute burkŋ maraŋ mɛnd k'tɔɔliŋ̰a ɔɔ
k'tɔɔciŋ̰ jaay k'tɔs k'siikiŋ̰ do jeege tun roɗege aak kusu naan Raa ki taa roɗege
se tɛɗn aak bɛɛ naan Raa ki se, 14 mɛt kando moosn al-Masi cir nakgen ese se!
Taa al-Masi se naaŋ̰ debm salal ɔk kusiŋ̰ eyo ɔɔ naaŋ̰ mala ɛɗ roŋ̰ sɛrkɛ Raa ki
ute tɔɔgŋ Nirl Salal tiŋg daayum se. Ɔɔ ute moosn naaŋ̰ se ɓo, tugjeki maakjege
kɛn ɔk nakgen tɔɔl sɛr eyo kɛn ajeki kɔl yo ki, taa bin jaay ɓo naajege j'aki tɛɗn
naabm Raa kɛn zɛɛrɛ.

15 Taa naaŋ̰ se ɓo al-Masi se, naaŋ̰ ɓo debm daan Raa ute jikilimge ɔɔ ute
ɗoobm naaŋ̰ se ɓo Raa dɔɔk ute jeege kiji. Naaŋ̰ ooy se taa dugŋ do jeege kɛn
tujo kaaɗ kɛn Raa dɔɔko ute jeeŋ̰ge do dɔkiŋ̰ se. Ɔɔ bin ɓo jee kɛn Raa daŋɗe se,
naaɗe 'kɔŋ bɛɗɗe maakŋ nakge tun kɛn Raa bɔɔbiŋ̰ga bɔɔb gɛn daayum jeeŋ̰ge
tu ɔɔ taaɗɗenga taaɗ ɔɔ utu aɗesiŋ̰ kɛɗ se. 16 Kɛn deba jaay raaŋo ɔɔ: kɛn maam
m'ooyga num nakumge se, nigiŋ̰ki jeege tu se, debm bin se k'booy kɛn naaŋ̰

* **9:4** Maan ara se kɔsn kɛn Raa siɗo gaan *Israɛlge tu kaaɗ kɛn naaɗe tiŋgo do kɔɗ-ɓaar ki.

ooyga jaay ɓo, nakiŋge se j'aŋ nigiŋa. 17 Kɛn taar kɛn naaŋ raaŋiŋ se naaŋ ooyga jaay ɓo ɔs aaye; ey num kɛn naaŋ utu zɛɛrɛ se, nam 'kɔŋ nigŋ nakiŋge eyo. 18 Taa naaŋ se ɓo dɔɔkŋ kɛn Raa dɔɔko ute jeeŋge do dɔkiŋ se kɛn jaay k'tɔɔl te moos ey se, naaŋ ɔk tɔɔg eyo. 19 Kɛn *Musa jaay tus jeege ɔɔ naandɛ ki se naaŋ taadɗen tal *Ko Taar Raa ute taargen maak ki kɛn gɛn tɛda se, jaay ɓo naaŋ uuno mooso gɛn gaan maraŋge ute gɛn baalge kɛn k'tɔɔldɛ sɛrkɛ se ɔɔ naaŋ deepiŋa ute maane, naaŋ tɛrɛcɛ kamb kaaga kɛn k'daŋiŋ isop ɔɔ dɔɔkiŋ te bɛɛkŋ baatn aac kaace. Naaŋ ɔliŋ maakŋ moos ki se ɔɔ naaŋ siik mooso se do Kitap ki ɔɔ do jeege tu. 20 Naaŋ taadɗen ɔɔ: *Kɛse ɓo moosn kɛn taad ɔɔ Raa dɔɔkga ute naase. Naaŋ taadseno ɗoobiŋ se, ɔkiŋki jiga.*† 21 Tɛr mooso se, Musa siikiŋ ro kɔrɔr kɛn magala ɔɔ do nakge tun paacŋ kɛn k'tɛdn naaba maak ki se. 22 K'jeelki, maakŋ Ko Taar Raa ki se dɛn nakge paac se mooso ɓo kɛn *tug ɗaapdɛ tɛd aak bɛɛ naan Raa ki. Ɔɔ kɛn mooso jaay gɔtɔ se, kusiŋ kic ɓo j'aŋ kɔŋ tɔɔl eyo.

*Moosn Isa kaliŋ ki sum ɓo ɔɔd *kusiŋ jeege*

23 Kɛn nakgen do naaŋ kɛn kaam nirl nakgen maakŋ raa ki jaay k'tugɗe ute mooso tak jaay tɛd aak bɛɛ naan Raa ki se, nakgen mala mala maakŋ raa ki se kic ɓo je *sɛrkŋ kɛn bɛɛ cir paac paac tak jaay ɓo adɛn tugŋ ɗaapm aak bɛɛ naan Raa ki.

24 Anum *al-Masi se ɛnd te maakŋ *Bee Raa kɛn jikilimge ɓo ɗaapiŋ se eyo. Taa ɓee kɛn jikilimge ɓo ɗaapiŋ se lɛ, kaam nirl Bee Raa kɛn mala mala sum. Num naaŋ se ook ɓaaga maakŋ raa ki ɔɔ ɓɔrse naaŋ utu naan Raa ki ɔɔ naaŋ ɓo debm naakjege. 25 Ey num *magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki gɛn Yaudge se aanga ɓaara tak ɓo naaŋ lee ɛnd maakŋ *Bee Raa ki gɔtn kɛn *salal cir paac paac se ute moosn gɛn maalge. Num gaŋ al-Masi ɛnd se gɛn kɛdn roŋ sɛrkɛ 'dɔɔl mɛt dɛn eyo. 26 Kɛn bin ey num, kaadn naane gɔtn Raa aalo do naaŋa sum se, naaŋ dabar 'dɔɔl dɛna. Num naaŋ se ɓaadɔ jɛ-kalaŋ sum ɓo do taar tɔɔliŋ ki; naaŋ maliŋ ɓo ɛd roŋ sɛrkɛ Raa ki taa tɔɔl kusiŋ jeege. 27 Debkilimi se ooy jɛ-kalaŋ sum ɔɔ kɛn naaŋ ooyga se, naaŋ ɓaa naan Raa ki taa Raa aŋ kɔjŋ bɔɔrɔ doŋ ki. 28 Bin ɓo al-Masi se, naaŋ kic ɛd roŋ sɛrkɛ jɛ-kalaŋ sum gɛn kɔɔdn kusiŋ jee dɛn se naatn ɔɔ kɛn naaŋ adɛ ɓaa kuuy se taa kɔɔdn kusiŋ jikilimge ey sum, naɓo taa 'kaajŋ jeegen iŋg aak kaak kaamiŋa.

10

1 *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se taadjeki ɓo kaam nirl nakgen bɛɛ utu adɛ ɓaa naan ki sum; kɛse taad te nakgen mala mala eyo. Anum ute Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se aanga ɓaara tak ɓo jeege lee tɛd *sɛrkŋ kaam kalaŋ ese se sum ɓo *Raa ki, naɓo jee kɛn lee ɓaadɔ naan Raa ki gɛn tɛdn sɛrkgen ese se, sɛrkɗege se, ɔŋ aasdɛ gɛn ɗaapdɛ kaakŋ bɛɛ naan Raa ki eyo. 2 Bin ey num jeegen lee tɛdo sɛrkgen ese se, kaadn naane *kusiŋdege se Raa tugɗesiŋga naatn gɛn sɔrɔkiŋa. Ɔɔ naadɛ kɔŋ jeel rodɛ ki naadɛ se jee kusiŋge eyo, mɔɔtn naadɛ tɛdn sɛrkɛ Raa ki taa kusiŋdege ey sum. 3 Num gaŋ sɛrkgen kɛn aanga ɓaara tak ɓo, naadɛ lee tɛd se, ute naaŋ se, naadɛ jeel rodɛ ki kusiŋdege se utu gɔtiŋ ki. 4 Taa moosn kɔs-taarge ute gɛn baalge se, ɔŋ aas te gɛn kɔɔdn kusiŋ jeege eyo.

5 Taa naaŋ se ɓo kaad kɛn *al-Masi iiŋo gɛn ɓaadɔ do naaŋ ki se, naaŋ taad Raa ki ɔɔ:
Moosn maalge ute nakgen k'lee k'j'ɛdi se tap ɓo,
naai je eyo, num naai ɛdumo roa.

† **9:20** Aak Ekz 24.8.

6 *Maalgen k'tɔɔlɗe jaay k'tɔɔcɗe ute moosn kɛn k'tɔjo sɛrkɛ taa kusiŋ̃ se tap ɓo,*
tɔɔli naai ki eyo.
7 *Anum maam m'taaɗo m'ɔɔ: Aan gɔɔ k'raaŋo do dɔkiŋ̃ maakŋ Kitap ki taa maam*
se,
*maam m'ara se, m'ɓaaɗoga, Raa, taa m'ai tɛɗ nakŋ maaki jea.**
8 Deet deet se al-Masi taaɗ ɔɔ: «Naai 'je te sɛrkŋ maalge eyo, gɛn nakgen j'ɛɗi
se eyo, ɔɔ naai je te jaay tɔɔl maal j'aisiŋ̃ tɔɔc eyo ɔɔ ute sɛrkgen k'tɛɗi taa tɔɔl
kusiŋ̃ jeege se eyo kici, nakgen se naai tap ɓo 'je eyo, taa naaɗe se paac tɔɔli
naai ki eyo.» Ey num k'jeelki, sɛrkgen ese se Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki
taaɗga taaɗ ɔɔ jeege aŋ̃ lee tɛɗa. 9 Tɛr naaŋ̃ taaɗ ɔɔ: «Maam m'ara m'ɓaaɗo se
gɛn tɛɗn nakŋ kɛn naai maaki jea.» Bin ɓo ɗoobm kɛn jeege lee eem Raa do
dɔkiŋ̃ se ɔŋ̃iŋ̃ga cɛɛs ki ɔɔ naaŋ̃ ɓaanoga ute ɗoobm kuuy gɔɔŋ̃ ki. 10 Isa al-Masi
se tɛɗga nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki; naaŋ̃ mala ɛɗ roŋ̃ sɛrkɛ Raa ki jɛ-kalaŋ
sum gɛn sɔrɔkiŋ̃a. Ute sɛrkŋ naaŋ̃ se ɓo, naajege k'tɛɗkiga jee *salal naan Raa
ki.
11 K'jeelki, *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, naŋa naŋa kic ɓo, ɓii-raa naaŋ̃ ɗaar
ute jɛŋ̃a gɛn tɛɗn naabiŋ̃a. Daayum se, naaŋ̃ lee tɛɗ sɛrkgen ese sum, naɓo
sɛrkgen se, ɔŋ aas te gɛn kɔɔɗn kusiŋ̃ jeege eyo. 12 Gaŋ al-Masi se, naaŋ̃ tɛɗ
sɛrkɛ mɛt kalaŋ lak taa kusiŋ̃ jeege se ɔɔ sɛrkŋ naaŋ̃ se ɔs aay gɛn daayum ɔɔ
ɓɔrse naaŋ̃ utu iŋg do ji daam Raa ki. 13 Ɔɔ naan ki se, naaŋ̃ utu iŋg booy bini
jee wɔɔyiŋ̃ge se, Raa aɗen tɛɗn naaŋ̃ ɓo utu kiŋg doɗe ki. 14 Bin ɓo ute sɛrkŋ
naaŋ̃ tɛɗ jɛ-kalaŋ se gɛn tugŋ kusiŋ̃ jeege se, jee naaŋ̃ge se naaŋ̃ tɛɗɗen tɛɗga
jee salal naan Raa ki gɛn sɔrɔkiŋ̃a. 15 Naaŋ̃ se Nirl Salal kic ɓo ajeki tɛɗn saaɗa
taa taargen jaay naaŋ̃ taaɗ ɔɔ:
16 *Mɛljege Raa ɗeek ɔɔ: Biigen aɗe ɓaa naan ki se, maam m'utu m'dɔɔkŋ ute naaɗe.*
Maam m'aɗe kɛɗn jeele gɛn jeel ɗoobumge
ɔɔ ɗoobumge se m'aɗesiŋ̃ taaɗn kɔmb maakɗe ki.
17 Tɛr naaŋ̃ taaɗ ɔɔ:
Kusiŋ̃ɗege ute tujɗege se, mɔɔtn maam m'saapm do ki ey sum.†
18 Anum, kɛn jeege jaay kusiŋ̃ɗe k'tɔɔlɗesiŋ̃ga naatn se, mɔɔtn naaɗe 'tɛɗn
sɛrkɛ taa kusiŋ̃ɗege ey sum.

K'ɓaakiro naan Raa ki

19 Bin ɓo, gɛnaamge, moosn Isa se tɛɗjekiga j'aaskiga gɛn kɛnd maakŋ gɔt
kɛn *salal cir paac paac se ute maraadjege. 20 Isa ɓo debm ɔɔɗjeki ɗoobm kiji
ɔɔ gɛn kaaja ute ɗoobm kal deer kɛn nɛɛp se ɔɔ kal deer nɛɛpm se lɛ, taaɗ te
roŋ̃ kɛn ooy ro kaag ki se. 21 Ɔɔ naajege j'ɔkki *debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki magala
kɛn j'ɔndiŋ̃ naaŋ̃ ɓo naan *Bee Raa. 22 Bin num k'ɓaakiro naan Raa ki ute
maakŋ kalaŋ, j'aalki maakjege paac doŋ̃ ki, taa *kusiŋ̃ maakjege tu se lɛ Isa
tug ɔɔdiŋ̃ga naatn maakŋ-saapjege tu ɔɔ rojege kic ɓo naaŋ̃ *tug ɗaapiŋ̃ga ute
maan jiga. 23 Taar kɛn naajege k'taaɗki naan jeege tu j'ɔɔki j'ɔndki dojege do
ki se, j'ɔŋ̃ten naajki, taa Raa se naaŋ̃ tuj ɔrmiŋ̃ eyo, nakŋ naaŋ̃ taaɗga ɔɔ aŋ̃
tɛɗ se lɛ, naaŋ̃ utu aŋ̃ tɛɗn ɗeere. 24 K'saapki do naapge tu kɛn ajeki kɔl j'aki
je naapa ɔɔ j'aki lee tɛɗn nakgen jiga. 25 J'ɔŋ̃te kɔŋ̃ki gɛn tus ute naapa aan gɔɔ
jee mɛtiŋ̃gen lee tɛɗ se, naɓo j'ɛɗki kaay kaama naapge tu, taa 'tap se k'jeelki,
ɓii kɛn Mɛljege aɗe ɓaa se, ɔɔpga gɔɔrɔ.
26 Anum naajegen k'jeelkiga jeel mala mala nakŋ kɛn mɛt ki se jaay kɛn
naajege maliŋ̃ge sum ɓo j'iŋgki k'tɛɗki kusiŋ̃ se, ɓɛrɛ, taa kusiŋ̃ se, *sɛrkŋ kuuy
gɔtɔ. 27 Num ɔɔp ɓo nakŋ ɔɔŋ̃ kɛn utu booyjeki se bɔɔr kɛn utu koocŋ̃ dojege
tu ɔɔ ute pooɗn ɔŋgɔ kɛn utu kɔsn jeegen baate tookŋ taar Raa se. 28 'Jeelki,
debm jaay tujga do *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo Musa ki se, ɔɔ kɛn jeege dio ey lɛ

* **10:7** Aak KKR 40.7-9. † **10:17** Aak Jer 31.33-34.

mətɔ tɛɗga saaɗge se, debm bin se j'aŋ̃ kɛɛjŋ̃ doŋ̃ ki eyo, j'aŋ̃ tɔɔlɔ‡. 29 'Saapki
tu Goon Raa se debm jaay aaliŋ̃ maak ki eyo, ɔɔ moosiŋ̃ kɛn *dɔɔkjeki ute Raa
jaay tɛɗjeki jee salal se kic, naaŋ̃ aakiŋ̃ aan gɔɔ nakŋ cɛrɛ ɔɔ naaj *Nirl Raa
kɛn tɛɗjeki bɛɛ se, debm bin se, mɛt kando Raa aŋ̃ dabar makɔŋ̃ cir daal ey la?
30 Ɗeere, naajege se k'jeelki debm kɛn taaɗ ɔɔ: *Maam mala m'utu m'kɔgŋ sɛɛm
ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo, maam m'aŋ̃ kɔgŋ bɛɗiŋ̃ do kusiŋ̃iŋ̃ kɛn naaŋ̃ tɛɗa.
Ɔɔ tɛr naaŋ̃ taaɗ ɔɔ: Mɛljege Raa se utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeeŋ̃ge tu.*§ 31 Ɓɛrɛ, debm
jaay oocga ji Raa kɛn zɛɛrɛ se, utu aŋ̃ tɛɗn ɔɔŋ̃ aak eyo.
32 'Saapki tu, do kiŋgse kɛn deet deete kɛn naase aakkiro gɔtn wɔɔr kɛn
iiŋ̃o gɔtn Raa ki ɔɔ kaaɗ kɛn naane se, ɗeere, naase 'dabarkiroga dɛn aak
eyo ɔɔ ɗokiroga ɗo jɛt. 33 Gɔtn mɛtiŋ̃ge jee maakse ki se k'naajɗenoga
ɔɔ k'dabarɗenoga naan jeege tu anum naasen jee kuuy se jee kɛn k'lee
k'dabarɗeno se, naase ɔŋ̃ɗeki te kalɗe ki eyo. 34 Bin ɓo gɛnaasegen dabar
maakŋ daŋgay ki se, dubarɗe se ɔɔŋ̃se naase kici. Ɔɔ kɛn jeege jaay ɓaaɗo
tɔsnga ute naksege se, naase ɔŋ̃ɗesiŋ̃ki ute maak-raapo, taa naase 'jeelki maal
kɛn naase utu aki kɔŋ se naaŋ̃ jiga cir paac paac ɔɔ tiŋg gɛn daayum. 35 Nakŋ
kɛn naase 'jeel ɔkkiga mɛtiŋ̃ maakse ki se ɔkiŋ̃ki tɔɔgɔ ɔɔ ute naaŋ̃ se, naase aki
kɔŋ nakŋ bɛɛ dɛn aak eyo. 36 Bɛɛki se, naase 'jeki kaay kaama taa kɛn naase
jaay 'tɛɗ aaskiga nakŋ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki se, Raa se naaŋ̃ utu asen kɛɗn
nakŋ kɛn naaŋ̃ taaɗsenga taaɗ ɔɔ utu asen kɛɗ se. 37 Taa Kitap taaɗ ɔɔ:
*Kaaɗiŋ̃ ɔɔpga baata, ɔɔpga cɔkɔ sum ɓo**
ɔɔ debm kɛn utu aɗe ɓaa se, naaŋ̃ utu aɗe naar ɓaa,
ɔɔ ɓɛrɛ, naaŋ̃ 'kɔŋ booy ey sum.
38 *Ɔɔ debum kɛn tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃ se*
utu 'kɔŋ kaaja taa naaŋ̃ aalga maakiŋ̃ dom ki.
Num gaŋ kɛn naaŋ̃ jaay ɔk tɛrlga ɗoob ki num,
debm tɛɗ bin se tɔɔlum maam ki eyo.†
39 Num gaŋ naajege se k'mɛtn jee ɔk tɛrlga ɗoob ki se eyo gɛn ɓaa gɔtn kut ki
se, num naajege se k'mɛtn jee kɛn aal maakɗe do Raa ki gɛn kaajŋ̃ koɗe.

11

*Kaal maakŋ do *Raa ki*

1 Debm jaay aal maakiŋ̃ do Raa ki se, nakŋ naaŋ̃ ɔnd doŋ̃ do ki se, jeeliŋ̃
maakiŋ̃ ki naaŋ̃ ɔŋiŋga ɔɔ ute ɗoobm kaal maakiŋ̃ do Raa ki se nakŋ naaŋ̃
ɔŋ aakiŋ̃ ey se, jeeliŋ̃ maakiŋ̃ ki, nakŋ se utu. 2 Jeegen do dɔkiŋ̃ se, taa kaal
maakɗen do Raa ki sum ɓo, Raa aakɗen se, tɔɔliŋ̃.
3 Ute kaal maakjegen do Raa ki se ɓo, naajege k'jeelki nakgen ɓaa se paac
se, Raa aalɗeno ute taariŋa; nakgen k'j'aakɗeki ute kaamjege paac se, naaŋ̃
aalɗeno ute taariŋ̃ kɛn k'j'ɔŋ k'j'aakiŋ̃ ey se. 4 Ute kaal maakŋ do Raa ki se,
Abɛl ɛɗ *sɛrkɛ Raa ki ɔɔ sɛrkŋ naaŋ̃ se bɛɛ cir gɛn gɛnaaŋ̃ Kayn. Ute kaal
maakiŋ̃ se ɓo, Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ debm tɛɗn nakge ute ɗoobiŋ̃ naaniŋ̃ ki ɔɔ
sɛrkŋ naaŋ̃ ɛɗ se tɔɔl Raa ki. Ey num, Abɛl se naaŋ̃ ooyga naɓo ute kaal maakiŋ̃
se, ɓɔrse kic ɓo aan gɔɔ naaŋ̃ utu taaɗjeki taaɗ rɔk.
5 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Ɛnɔk se Raa uun ɓaansiŋ̃ zɛɛrɛ maakŋ raa ki
taa naaŋ̃ 'kooy naam eyo ɔɔ nam lɛ aakiŋ̃ te ey sum taa Raa se uun ɓaansiŋ̃ga.
Kaaɗ kɛn Raa uun ɓaansiŋ̃ te ey ɓɔrt se, Kitap taaɗo ɔɔ: *Ɛnɔk se naaŋ̃ debm tɔɔl
Raa ki.** 6 Ɔɔ debm jaay aal te maakiŋ̃ do Raa ki ey se, paac paac 'kɔŋ tɔɔl Raa
ki eyo, taa debm kɛn je aɗe ɓaa naan Raa ki se 'jeel maakiŋ̃ ki tak, Raa se utu
ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm lee ɛɗ naka ute maraadiŋa jeege tun lee jeŋa.

---

‡ **10:28** Aak Dt 17.6. § **10:30** Aak Dt 32.35-36. * **10:37** Aak Eza 26.10. † **10:38** Aak Aab 2.3-4.
* **11:5** Aak Jɛn 5.24.

7 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Raa taaɗ Noe ki nakgen kɛn utu kaan naan
ki kɛn naaŋ ɔŋ aakiŋ ute kaamiŋ ey ɓɔrt se. Ɔɔ taar kɛn Raa taaɗiŋ se, naaŋ
took ute maakiŋ paac do ki ɔɔ naaŋ cɔɔc markabm magala gɛn kaajŋ naaŋ
maliŋa ute jee maakŋ ɓeeŋ ki. Ute kaal maakiŋ do Raa ki se, Noe tɛɗ nakge
ute ɗoobiŋa ɔɔ nakgen naaŋ tɛɗ se, taaɗ ɔɔ jeegen kuuy se naaɗe jee *kusiŋge
ɔɔ jee se bɔɔrɔ ute koocŋ doɗe ki. Bin ɓo Raa se aak Noe se aan gɔɔ debm tɛɗn
nakge ute ɗoobiŋ naaniŋ ki taa naaŋ aal maakiŋ doŋ ki.

8 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, *Abraam se kɛn Raa daŋiŋ se, naaŋ tooko
ɔɔ iiŋ ɓaa taa naaŋ kɛn Raa taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu aŋ kɛɗa. Naɓo taa naaŋ gɔtn
naaŋ an ɓaa ro ki se, naaŋ jeel eyo. 9 Ute kaal maakiŋ se, Abraam aan maakŋ
naaŋ kɛn Raa taaɗiŋo ɔɔ aŋ kɛɗ se ɔɔ naaŋ tiŋg gɔtn ese se maakŋ kɔrɔr ki aan
gɔɔ cɛkɛ. Bin ɓo Isak ute *Yakub kic ɓo tiŋgo aan gɔɔ naaŋa, ey num naaɗe kic
Raa taaɗɗenga taaɗ ɔɔ utu aɗe kɛɗn taa naaŋ ese se kici. 10 Taa Abraam se iŋg
aak kaam gɛgɛr kɛn 'tiŋg gɛn daayum ɔɔ gɛgɛr ese se Raa ɓo saapo gɛn kiiniŋa
ɔɔ naaŋ mala ɓo mɛl kɔɓiŋa.

11 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Sara mɛndkarta se, gɔɔl naŋga tak tak se kic
ɓo, naaŋ ɓaaɗo tɛɗ mɛndkaama taa naaŋ jeel maakiŋ ki Raa se tuj ɔrmiŋ eyo
ɔɔ nakŋ kɛn naaŋ taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu aŋ kɛɗ se, naaŋ utu aŋsiŋ kɛɗa. 12 Taa
naaŋ se ɓo ute Abraam kaliŋ ki sum, naaŋ kɛn gɔɔl naŋ tak tak se kic ɓo, ooj
mɛtjili se dirl tɛɗ dɛna aan gɔɔ k-dijgen maakŋ raa ki ɔɔ aan gɔɔ kɛɛsn taa baar
ki†.

13 Jeegen se paac aal maakɗe do Raa ki bini ooy maak ki. Anum nakgen kɛn
Raa taaɗɗenoga utu aɗe kɛɗ se, naaɗe ɔŋiŋ te eyo, num nakgen se naaɗe aakiŋ
daanɗe dɔkɔ ɔɔ naaɗe maakɗe raap do ki. Ɔɔ naaɗe se lɛ jeeliŋ roɗe ki, naaɗe
se cɛkge ɔɔ mɛrtge do naaŋ ki ara‡. 14 Kɛn naaɗe jaay taaɗ bin se, jee se je taaɗn
tal ɔɔ naaɗe se je je taa naaŋɗe mala. 15 Kɛn naaɗe jaay saapoga taa naaŋ kɛn
naaɗe iiŋ ɔniŋo se sum num, kaaɗn naane, naaɗe ɔŋga ɗoobm gɛn kɔkŋ tɛrl
gɔtɗe ki. 16 Kɛn ɗeer se, jee se je taa naaŋ kɛn jiga cir taa naaŋ kɛn naaɗe ɔŋo
ɔɔ taa naaŋ kɛn naaɗe je se, utu maakŋ raa ki. Taa naaŋ se ɓo Raa se sɔkɔŋ
tɔɔliŋ eyo kɛn naaɗe daŋiŋ Raaɗe se. Taa naaŋ iiŋ ɗaapɗega gɛgɛr.

17 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Abraam kɛn Raa naaminа ɔɔ ŋ'aŋ kɛɗn
gooniŋ Isaka sɛrkɛ se, naaŋ tooko gɛn kɛɗn gooniŋ kalaŋ lak. Ey num kɛse
ɓo goon kɛn Raa taaɗiŋga taaɗ ɔɔ utu aŋsiŋ kɛɗ se. 18 Taa goon ese se ɓo Raa
taaɗiŋ ɔɔ: *Ute gooniŋ Isaka se ɓo j'ai toojŋ mɛtjili.*§ 19 Gɔtn se Abraam taaɗ te
maakiŋ ɔɔ Raa se ɔk tɔɔgɔ gɛn dur debkilimi maakŋ yoge tu. Taa naaŋ se ɓo
gooniŋ Isaka se, naaŋ ɔŋiŋ se tec aan gɔɔ debm ooyga kooy ɗeer ɗeere, jaay ɓo
duro daan yoge tu.

20 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Isaka ɔɔɗ ɓooro Yakub ki ute Ɛzo ki ɔɔ taaɗɗen
taa bɛɛ kɛn naaɗe utu kɔŋ naan ki.

21 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Yakub se kɛn naaŋ ɔɔpga gɔɔrɔ 'kooy se, gaan
Yusupge se naŋa naŋa kic ɓo naaŋ ɔɔɗiŋ ɓooro ɓooro; *naaŋ iiŋ ɔnd jiŋ do kaag
deriŋ ki ɔɔ eem Raa.**

22 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Yusup se ɔɔpga gɔɔrɔ 'kooy se, naaŋ taaɗ ɔɔ
naan ki se gaan *Israɛlge, Raa utu aɗen kɔɔɗn maakŋ taa naaŋ Masar ki ɔɔ
naaŋ taaɗɗeno ɔɔ kɛn naaɗe k'ɓaa ɓaa se, k'tɔs k'ɓaan ute cɛŋgiŋgen ese kici.

23 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, ko *Musa ute bubm Musa se kaaɗ kɛn jaay
naaɗe ooj goonɗe se, naaɗe ɔyiŋ gɛn laapa mɔtɔ taa naaɗe aak goonɗe se aak
bɛɛ. Taa naaŋ se ɓo taar gaargen taaɗ se, naaɗe ɓeer te do ki eyo.

---

† **11:12** Aak Jɛn 15.15. ‡ **11:13** Aak Jɛn 23.4. § **11:18** Aak Jɛn 21.12. * **11:21** Aak Jɛn 47.31.

24 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Musa se, kɛn naaŋ̃ jaay aas gaaba sum se,
kɛn k'daŋiŋ̃ Goon gaar Paraon mɛnda se†, naaŋ̃ baate. 25 Kɛn k'dabariŋ̃ ute
jee Raage se, Musa aakiŋ̃ bɛɛ cir kɛn naaŋ̃ 'kiŋg maakŋ maak-raap kɛn gɔtiŋ̃
utu 'deele ɔɔ kɛn tɛɗga sum ɓo aŋ̃ kɔliŋ̃ naaŋ̃ 'tɛɗn debm kusiŋ̃a naan Raa ki se.
26 Ɗeere, taa naaŋ Masar se ɔk maala dɛna, naɓo Musa se je j'aŋ̃ dabara aan
gɔɔ kɛn j'utu k'dabar *al-Masi se aakiŋ̃ se bɛɛ cir maal kɛn taa naaŋ Masar
ki se, taa naaŋ̃ se ɓo naaŋ̃ iŋg aak kaam bɛɛ kɛn Raa utu aŋ̃ tɛɗn naan ki se.
27 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Musa se naaŋ̃ iiŋ̃ ɔŋ̃ taa naaŋ Masar. Gaar
taa naaŋ Masar ki se maakiŋ̃-taariŋ̃ doŋ̃ ki, naɓo Musa se ɔŋ ɓeer te eyo taa
naaŋ̃ ɔk maakiŋ̃ tɔɔgɔ aan gɔɔ naaŋ̃ aak Raa ute kaaminˆa, Raa kɛn jeege ɔŋ
aakiŋ̃ ey se. 28 Ute kaal maakŋ do Raa ki se Musa se tɛɗ laa kɛn Raa ɔɔɗɗeno
doɗe maakŋ taa naaŋ Masar ki‡ ɔɔ naaŋ̃ ɔl k'j'ɔt mooso do kaam-taar ɓeeɗege
tu ɔɔ do bɛrtn taarɗege tu, taa *kɔɗn Raa kɛn debm tɔɔl jeege se 'kɔŋ tɔɔl gaan
paraggen gɛn gaan Israɛlge se eyo.
29 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, gaan Israɛlge se kɛn naaɗe aan taa Baar kɛn
Aac se, baar se ɔɔp kaam dio ɔŋ̃ɗen ɗoobo naaɗe deel maak ki aan gɔɔ do naaŋ
kɛn tuutu; num kɛn jee Masar ki jaay je gaaŋ aan gɔɔ gɛn naaɗe se, maane ɔsɗe
paac.
30 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, gaan Israɛlge lee gurug gɛgɛr Jeriko se ɓii
cili ɔɔ ɓii k-cilige tu se ɓo durdurgen ɔl gurug gɛgɛr se ru aan naaŋ ki tak tak.
31 Ute kaal maakŋ do Raa ki se, Raabm mɛnd kɛɛsn gaaba se, j'ɔŋ k'tɔɔliŋ̃ te
ute jee kusiŋ̃gen baate tookŋ taar Raa se eyo, taa jeegen ɓaaɗo kaakŋ baara
se, Raab dɔɔɗ ɔkɗenga ɓeeŋ̃ ki jiga§.
32 Ey num maam se m'je m'taaɗn dɛna taa jee se, naɓo kaaɗa am baata
gɛn taaɗ mɛtn taar Jedeon, gɛn Barak, gɛn Samson, gɛn Jɛpta, gɛn *Daud, gɛn
Samuɛl ute gɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ̃a. 33 Naaɗe kici ute
kaal maakɗen do Raa ki se, naaɗe ɔso taa naaŋ gaariŋ̃ge, naaɗe ɔjo bɔɔrɔ do
jeege tu ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ naaɗe ɔŋo nakŋ kɛn Raa taaɗɗeno ɔɔ utu aɗen kɛɗa.
Naaɗe gaas taa tupiyge ɔŋ ɔsɗen te eyo, 34 naaɗe tɔɔlo pooɗn ɔk zir zir ɔɔ kɛn
jeege ɓaaɗeno tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrl se, naaɗe aaŋ̃ ɔtɔ. Naaɗe se tɔɔgɗe gɔtɔ naɓo
ute kaal maakɗen do Raa ki se, naaɗe tɛɗ jee tɔɔgɔ; gɔtn kuɗn bɔɔr ki se naaɗe
jee gaabm bɔɔrge ɔɔ jee wɔɔyɗege, naaɗe cirɗe ɔɔ tuurɗe naatn. 35 Ute kaal
maakɗe do Raa ki se ɓo mɛndgen mɛtiŋ̃ge kic, jeeɗegen ooyga kooy se, naaɗe
aakɗen duro daan yoge tu.
Jee mɛtiŋ̃gen kuuy se jeege dabarɗe bini ooy maak ki. Kɛn j'aɗen kɔɔɗn doɗe
maakŋ dubar kɛn ese kic ɓo, naaɗe baate, taa naaɗe jeele Raa se utu aɗen
duru daan yoge tu ɔɔ aɗe kɛɗn gɔtn kiŋg jiga cir daala. 36 Kɛngen mɛtiŋ̃gen
kuuy se k'dabarɗe ɔɔ j'aakɗen mɛtɗe, k'tɔndɗe ute mɛɛjɛ, k'dɔɔkɗen ute ziŋ̃ziri
ɔɔ j'ɔmbɗen maakŋ daŋgay ki. 37 Jee mɛtiŋ̃ge lɛ k'tund k'tɔɔlɗe ute koa, kɛngen
mɛtiŋ̃ge k'tɔj k'gaaŋɗe daan ki, kɛngen kuuy se k'tɔɔlɗe ute gɔrɗ-jɛrlɛ, jee mɛtiŋ̃
kuuy daal se, kɛn k'dabarɗe se ɔlɗe naaɗe lee wari; jee se lee dɔɔk daar baatge
ute gɛn bɛŋ̃ge sum ɓo mɛtɗe ki. Jee se ɔk ɗim eyo, jeege lee dabarɗe ɔɔ tɛɗɗen
nakŋ kusiŋ̃ doɗe ki. 38 Naaɗe lee wari do kɔɗ-ɓaarge tu ɔɔ do koge tu; naaɗe
tooɗ maakŋ iiɓge tu ɔɔ maakŋ gɔɔge tu. Jee ese se bɛɛ aak eyo ɔɔ jee kɛn do
*duni kɛn ara se aas te gɛn kɔkŋ naaɗe se eyo.
39 Jee se paac aalo maakɗe do Raa ki, taa naaŋ̃ se ɓo Raa aakɗeno se, tɔɔliŋ̃.
Naɓo nakŋ kɛn Raa taaɗɗeno ɔɔ utu aɗen kɛɗ se, naaɗe ɔŋiŋ̃ te eyo. 40 Taa Raa
uunoga kuun doa jee se 'kɔŋ 'tɛɗn aak bɛɛ naaniŋ̃ ki se kalɗe ki sum eyo, num
ute naajege paacki jaayo.

---

† **11:24** Aak Ekz 2.10. ‡ **11:28** Laa se jee mɛtiŋ̃ge k'daŋiŋ̃ *laa Paak. § **11:31** Aak Jɔs 6.12-21.

12

Maakŋ dubar ki se j'aayki kaamjege

1 Bin ɓo jeegen paacn̰ aalo maakɗe do *Raa ki se, naaɗe se dɔɔl saaɗgen ɔl
gurugjeki. Taa naan̰ se ɓo j'ɔɔɗki dojege do nakge tun paacn̰ deer kɛn gaasjeki
j'ɔŋ k'leeki eyo aan gɔɔ *kusiŋ kɛn j'ɔn̰iŋki yɔkɔɗ sum ɓo lee gurugjeki se ɔɔ
j'aayki kaamjege j'aaŋki bini j'aki kaan gɔtn kɛn Raa taaɗjeki. 2 Taa naan̰ se
j'ɔndki kaamjege do Isa ki, naan̰ ɓo debm tɛɗjeki jaay j'aalki maakjege do Raa
ki ɔɔ kaal maakjege se naan̰ ɓo debm kɛn tɛɗiŋ̰ tɛɗ mɛc se. Anum Isa se, naan̰
ɓo debm kɛn tooko ɔn̰ ron̰ k'tup k'tɔɔliŋ̰ ro kaag ki ɔɔ ɛnd maakŋ sɔkɔn̰ ki, naɓo
taa maak-raapm kɛn naan̰ utu kɔŋ naan ki se, sɔkɔn̰ kɛn tɔɔliŋ̰ se kic ɓo, naan̰
an ɗim eyo. Ɔɔ ɓɔrse naan̰ utu iŋg do ji daam gɛn kaag do Raa ki. 3 Deere,
k'saapki do naan̰ kɛn jee kusiŋge dabariŋo, naɓo kic ɓo naan̰ aay kaamiŋ̰
aasiŋoga. Bin ɓo ɔn̰te 'kɔɔrki aayki kaamse.

4 Anum maakŋ bɔɔr ki kɛn naase 'tɛɗki ute kusiŋ̰ se, ɓɔrse kic naase ɔŋ
aasiŋki te ey bini ooyki te maak ki eyo. 5 Naase, dɛjn̰ kɛn Raa dɛjse aan gɔɔ
gɛniŋge se, 'dirigkiga la kɛn ɔɔ:
Goonuma, kɛn Mɛljege jaay dɛji se, uɗ bia
ɔɔ kɛn naan̰ jaay mooyi se, maaki ɔn̰te tuju.
6 *Taa Mɛljege se naan̰ dɛj debm kɛn naan̰ jeŋa*
*ɔɔ goon kɛn naan̰ jeliŋ̰ naan̰ gooniŋ̰ se, naan̰ tɔndiŋa.**

7 Dubar kɛn aan dose ki se, naase 'jeeliŋki Raa ɓo dɛjse se, aayki kaamse
ro ki. Naan̰ dɛjse bin se taa naase gɛniŋge. 'Jeelki, goon jaay bubiŋ̰ dɛjiŋ̰ ey
se, kɛn gayo? 8 Taa naan̰ se ɓo kɛn naase jaay k'j'ɔŋ k'dɛjsen te eyo aan gɔɔ
gaangen paacn̰ k'lee k'dɛjɗe se, naase se gaangen mala mal eyo, naɓo naase se
gaan bumige. 9 K'jeelki, bubjegen do naaŋ ki ara se lee dɛjjeki ɔɔ naajege k'lee
k'tookki taarɗege. Bin num, mɛt kando j'aki 'tookŋ taar bubjegen maakŋ raa
ki se cir daala ey la ɔɔ ute naan̰ se j'aki kɔŋ kaaja. 10 Bubm koojege se dɛjjeki
do naaŋ ki ara sum aan gɔɔ kɛn naaɗe jen ro ki. Num gaŋ Raa se dɛjjeki se taa
ajeki tɛɗn bɛɛ. Naan̰ je ajeki tɛɗn jee *salal aan gɔɔ naaŋa. 11 Kɛn j'utu k'dɛjjeki
dɛj mɛtn-jiki se tujjeki maakjege ɔɔ ɔŋ ɛɗjeki maak-raapo eyo. Num naan ki
se, jee kɛn k'dɛjɗega dɛj se, dɛjɗe se aɗe kɛɗn lapia ɔɔ aɗe kɔl naaɗe 'tɛɗn nakge
ute ɗoobiŋa.

12 Taa naan̰ se ɓo, jisen ɔɔrga kɔɔr se ɔkiŋki tɔɔgɔ, ɔn̰te kɔn̰iŋki 'kɔjn̰ walak ɔɔ
kɛrɛcsegen tɔksen se kic ɓo 'ɗaariŋki tɔɔgɔ. 13 *'Daapki ɗoobm 'tooɗn tal kɛn anki
lee do ki.*† Bin ɓo debm cɛkɛɗɛ se jɛn̰ ɓaa cɛɛs ki eyo, num naan̰ se kɔŋ lapia.

Raa aal bi jeege tu

14 Aayki kaamse, 'jeki ɗoobm kɛn anki kiŋg ute lapia ute jeege paac ɔɔ iŋgki
kiŋg *salal. Kɛn bin ey num, nam tap ɓo 'kɔŋ kaakŋ Mɛljege eyo. 15 Ɔndki kɔndɔ
nam tap ɓo ɔn̰ten tɛrl naaga bɛɛ Raa ki. Ɔɔ maakse ki se nam ɔn̰ten tɛɗn aan
gɔɔ ko kaagŋ ataka kɛn asen kɛcn̰ pɛrpɛlɛn̰ ɔɔ ɗɛɛtn jeege dɛna. 16 Ɔndki kɔndɔ
nam ɔn̰ten tɛɗn debm kɛɛsn mɛndge ɔɔ nakŋ gɛn Raa se nam ɔn̰ten kuum
kaaliŋ̰ naaŋ ki aan gɔɔ Ɛzo kɛn taa kɔsn jɛ-kalaŋ sum ɓo naan̰ dugŋ te bɛɗn
goon paragiŋa. 17 'Jeelki kaam mɔɔtn se, naan̰ je ɔɔ bubiŋ̰ an̰ kɔɔɗn ɓooro naɓo
ɔɔdiŋ̰ te eyo. Gɔtn se naan̰ tɔɔyɔ ɔɔ sɛl mɛtn bubiŋa naɓo taar kɛn bubiŋ̰ taaɗo
se, naan̰ ɔŋ tɛrliŋ̰ te kuuy eyo.

18 Anum naase 'ɓaakiro gɔtn Raa ki se tec aan gɔɔ do ko‡ kɛn gaan *Israɛlge
ɓaaɗo mɛt ki se eyo. Ko ese se j'ɔŋki j'utiŋ̰ ute ji eyo. Naaɗe aak pooɗo ɔk
do ki zir zir, gɔtɔ ɔɔɗ dɔrɔɗ, gɔtɔ paac ilim dib, naaɗe aak kuulu ɔl makɔn̰ɔ,
19 naaɗe booy k'tuuy pulu ɔɔ booy mind nam. Kɛn gaan Israɛlge jaay booy se,

---

* **12:6** Aak KKT 3.11-12. † **12:13** Aak KKT 4.26. ‡ **12:18** Ko ara se ron̰ Sinai.

ɓeere ɔkɗe ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ mɔɔtn naaɗe je booy taar kuuy ey sum. 20 Taar kɛn k'taaɗɗe se naaɗe ɔŋ aasiŋ̃ te gɛn booyiŋ̃ eyo. Taar se taaɗɗen ɔɔ: *Nam jaay ɓaa utga ro ko se, kɛn maala kic ɓo j'aŋ̃ tund tɔɔliŋ̃ ute koa.*§

21 Nakŋ kɛn gaan Israɛlge aak se, nakŋ teecŋ̃ nirli. Taa naaŋ̃ se ɓo *Musa ɗeek ɔɔ: *Maam kic ɓeere ɔkuma ɔɔ rom ook marga jɛg jɛg.**

22 Gaŋ naase se 'ɓaakiro mɛt ko kɛn k'daŋiŋ̃ Sion, do ko kɛn se ɓo ɔk gɛgɛr gɛn Raa zɛɛrɛ, naaŋ̃ se ɓo Jeruzalɛm kɛn maakŋ raa ki. Gɔtn ese se ɓo gɔtn *kɔɗn Raage tusn dupu kando kando gɛn tɛɗn maak-raapɗe se. 23 Ɔɔ naase se 'ɓaakiroga gɔtn kɛn gaan paraggen gɛn Raage tusni kɛn Raa raaŋga raaŋ roɗe maakŋ raa ki ɔɔ 'ɓaakiroga naan Raa ki naaŋ̃ ɓo debm kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac. Naase se 'ɓaakiroga gɔtn ko gɛn jee ooyga kooy kɛn tɛɗo nakgen ute ɗoobiŋ̃a ɔɔ kɛn tɛɗga jee mɛc naan Raa ki se. 24 Naase se 'ɓaakiroga gɔtn Isa ki, naaŋ̃ ɓo debm daan Raa ute jikilimge ɔɔ ute moosiŋ̃ se ɓo naaŋ̃ tɛɗ jeege *dɔɔkga kiji ute Raa ɔɔ moosn naaŋ̃ ɔɔy se taaɗjeki cir gɛn Abɛl†.

25 Ɔndki kɔndɔ! Debm taaɗsen taar ese se ɔŋ̃ten baateki gɛn booy taariŋ̃a. Do dɔkiŋ̃ se jeegen baate booyo kuun taar debm kɛn Raa ɔliŋ̃o jaay taaɗɗen taariŋ̃ do naaŋ ki se. Taa naaŋ̃ se ɓo naaɗe ɔŋɔga dubar, num gaŋ naajegen k'booyki Raa taaɗjeki maakŋ raa ki se, kɛn naajege jaay k'tɛrliŋ̃kiga naaga se, mɛt kando j'aki kɔŋ dubar cir gɛn naaɗe se ey ne? 26 Do dɔkiŋ̃ se Raa taaɗ sum ɓo, naaŋa tea; gaŋ ɓɔrse kic naaŋ̃ taaɗjekiga nakŋ kɛn naaŋ̃ utu 'tɛɗa, naaŋ̃ ɔɔ: *Daala, maam m'utu m'te do naaŋa sum eyo num m'te maakŋ raa kici.*‡

27 Taargen naaŋ̃ taaɗ ɔɔ: *daala* se, je ɗeekŋ ɔɔ nakgen kɛn Raa aalo paac se Raa utu aŋ̃ 'tɛɗiŋ̃ 'te makɔŋ̃ɔ ɔɔ utu 'tɛɗn gɔtɔ. Anum kɛn 'kɔɔpm kiŋg jaay 'te ey se, nakgen gɛn Raa kɛn j'ɔŋ j'aakɗen ey se.

28 Bin ɓo naajege se Raa ɔsga gaara dojege tu ɔɔ gaar naaŋ̃ se, ɔŋ te eyo. Taa naaŋ̃ se k'tɔɔmki Raa ɔɔ 'tɛɗiŋ̃ki naabm kɛn tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki, k'ɓeeriŋ̃ki ɔɔ k'sookiŋ̃ki. 29 *Ɗeere, ɓɛrɛ, Raa naajege se, naaŋ̃ aan gɔɔ pooɗo. Ɔɔ jeegen tɛɗ nakgen tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki ey se, naaŋ̃ ɔsɗen naata.*§

13

*Kiŋg kɛn tɔɔl *Raa ki*

1 Daayum 'jeki naapa aan gɔɔ gɛnaage. 2 Mɛrtge se ɔkɗeki jiga, ɔŋ̃ten kɔŋ̃ɗeki. Taa jee mɛtiŋ̃ge se mɛrtgen naaɗe lee dɔɔɗ ɔkɗen se gɔtn mɛtiŋ̃ge naaɗe lɛ dɔɔɗ ɔk *kɔɗn Raage naɓo naaɗe jeelɗen eyo. 3 'Saapki do jeege tun maakŋ daŋgay ki aan gɔɔ naase kic ɓo k'tɔksenga maakŋ daŋgay ki ute naaɗe. 'Saapki do jeege tun k'lee k'dabarɗe, taa dubar kɛn k'dabarɗe naaɗe se aan gɔɔ k'dabarse naase kici.

4 Taar kɛn Raa taaɗ ro tɔkŋ naap ki se ɔŋ̃ jeege paac tookŋ do ki. Mɛnd ute gaabiŋ̃ se ɔŋ̃ten kɛɛsn gaabm kuuy ɔɔ gaabm ute mɛndiŋ̃ kic ɓo ɔŋ̃ten kɛɛsn mɛnd kuuy. Taa jee kɛn ɛɛs naapa rɛŋ̃ rɛŋ̃ ute jee kɛn ɛɛs mɛnd jeege ute gaabm jeege se, Raa utu aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki. 5 Ɔŋ̃ten 'kɔndki maakse ɓo gɛn je gurs sum, num ɔŋ̃ maakse raapo do nakge tun kɛn naase ɔkki. Taa Raa ɗeek ɔɔ:
*Maam se m'ai kɔŋ̃ eyo ɔɔ m'ai baati eyo.**
6 Ute taargen Raa taaɗ se, naajege j'aki kɔŋ ɓeer ey sum, num j'aki kɔŋ ɗeekŋ j'ɔɔki:
Mɛljege se naaŋ̃ ɓo debm naakuma, maam m'ɓeer ɗim ki eyo.
Debkilimi se tap ɓo am tɛɗn ɗi kaca?†

---

§ **12:20** Aak Ekz 19.12-13. * **12:21** Aak Dt 9.19. † **12:24** Aak Jɛn 4.10. Abɛl se gɛnaaŋ̃ ɓo tɔɔliŋ̃a ɔɔ moosn naaŋ̃ ɔɔy se ɔk taar-doa, num gaŋ moosn Isan ɔɔy se taa tɛɗ bɛɛ jeege tu. ‡ **12:26** Aak Aag 2.6. § **12:29** Aak Dt 4.24. * **13:5** Aak Jɔs 1.5. † **13:6** Aak KKR 118.6.

7 'Saapki tu do jeesege tun naanse ki kɛn lee tɔɔɗseno ɔɔ taaɗseno taar Raa
se; 'saapki tu do kiŋgɗe kɛn bini naaɗe ooy maak ki ɔɔ uunki bɔlɔtn kɛn naaɗe
aalo maakɗe do Raa ki se. 8 Isa *al-Masi se tiŋg gɔɔn̰ ki. Tɛrko, jaaki ɔɔ gɛn
daayum daayum naan̰ 'kɔŋ tɛrl kuuy eyo. 9 Ɔndki kɔndɔ, ɔn̰te kɔn̰ki jeege asen
dɛrlɛ ute napar dooygen kuuy kɛn teec gɛn naajege ey se. Bɛɛki se kɛn tɔɔg
maakŋ debkilimi se, bɛɛ Raa, ey num do ɗoobm kɛn taaɗ taar kɔsge se eyo.
Taa ɗoobgen taaɗ taa kɔsge se jee kɛn iŋg do ɗoobm kɛn ese se, ɔŋ tɛɗɗeno te
nakŋ bɛɛ eyo.
10 Naajege se j'ɔkki gɔtn tɛɗn *sɛrkɛ Raa ki, naɓo Yaudgen kɛn lee tɛɗ naaba
maakŋ *kɔrɔr Raa ki se ɔk ɗoobm gɛn kɔsn kɔsgen j'ɔmbin̰ do gɔt kɛn k'lee
k'tɛɗn sɛrkɛ se eyo. 11 Taa maalgen kɛn *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki tɔɔlɗe
jaay moosin̰ uun ɓaan maakŋ *Bee Raa ki gɔtn kɛn *salal cir paac paac gɛn
tɔɔl *kusin̰ jeege se ɔɔ maalgen ese se k'dirin̰ k'teecɗen naatn maakŋ gɛgɛr ki
ɔɔ k'ɓaa k'tɔɔcɗe naata‡. 12 Taa naan̰ se ɓo gɛn tugŋ ɗaapm jeege ute moosn
naan̰ malin̰ se, Isa kic j'ɔɔɗki teecn̰sin̰ naatn maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ k'dabarin̰a.
13 Bin num, naajege kic k'teecki naatn maakŋ gɛgɛr ki se ɔɔ k'ɓaa k'j'ɔŋki Isa.
Ɔɔ k'took k'j'ɛndki maakŋ sɔkɔn̰ ki aan gɔɔ naan̰a. 14 Taa naajege se, do naaŋ
ki ara se, j'ɔkki gɛgɛr kɛn tiŋg gɛn daayum eyo; num naajege k'jeki gɛgɛr kɛn
utu 'tɛɗn naan ki se. 15 Bin num ute ɗoobm Isa se, daayum k'tɔɔmki Raa. Kɛse
aan gɔɔ sɛrkŋ naajege k'j'ɛɗin̰ki naan̰ ki. Sɛrkŋ se je taaɗn ute taargen kɛn
naajege k'lee k'tɔɔmki Raa§. 16 Ɔn̰ten 'dirigki gɛn tɛɗn bɛɛ ute naapa ɔɔ gɛn
nigŋ nakgen naase ɔkki ute naapa taa kɛse ɓo dɔɔl sɛrkŋ kɛn tɔɔl Raa ki.
17 Jee naanse ki se 'tookɗeki taarɗege ɔɔ 'sookɗeki, taa naaɗe ɓo jee kɛn
lee aaksen dose ki ɔɔ do naabɗe ki se, Raa utu ɓaa tɔnd mɛtɗe. Anum 'took
uunɗeki taarɗe, bin jaay naaɗe tɛɗn naabɗe ute maak-raapo. Bin ey num
naaɗe mooy naaŋ ki ŋɔr ŋɔr ɔɔ asen kɔŋ noog eyo.
18 'Tɔndki mɛtn Raa taa naaje. Naaje se k'jeel maakje ki j'ɔk taar ɗim eyo, taa
naaje se k'je ɓo do nakge tu paac k'tɛɗn nakŋ kɛn bɛɛ. 19 Maam m'tɔnd mɛtse
ɔɔ kɛn tap ki se m'je aki tɔnd mɛtn Raa am kɔɔɗn ɗoobo m'naar tɛrl gɔtse ki
yɔkɔɗɔ.

Debm raaŋ maktubm ara se, taaɗ tɔɔl taarin̰a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ

20 Raa debm kɛɗn lapia jeege tu se, naan̰ ɓo debm duro Mɛljege Isa daan
yoge tu ɔɔ tɛɗin̰ tɛɗga Debm Gaam Magala gɛn naaje baatin̰ge. Ute moosin̰ se
ɓo naan̰ *dɔɔkjekiga ute Raa gɛn daayum. 21 Ɔn̰ Raa se asen tɛɗn an̰ki kaasn
gɛn tɛɗn nakgen bɛɛ paac taa aki tɛɗn nakŋ kɛn naan̰ maakin̰ jen ro ki. Ute
Isa *al-Masi se, ɔn̰ Raa 'tɛɗn maakjege tu nakŋ kɛn an̰ tɔɔl naan̰ ki. Bɛɛki se ɔn̰
jeege paac *'nookŋ Isa al-Masi gɛn daayum daayum. *Amin!
22 Gɛnaamge, 'booyki m'asen taaɗa: Taargen maam m'raaŋsesin̰ se aayki
kaamse do ki ɔɔ sɛrkin̰ki ɔɔ maktubm kɛn maam m'raaŋ m'ɔlsesin̰ se lɛ, jɛrl
eyo. 23 'Jeelki, gɛnaajege Timote se j'ɔɔɗin̰oga naatn maakŋ daŋgay ki. Kɛn
naan̰ aan ɔŋumga yɔkɔɗ num, j'asen ɓaa kaakŋ tɛlɛ. 24 'Tɛɗki tɔɔsɛ jeege tun
paacn̰ naansege tu ɔɔ 'tɛɗki tɔɔsɛ jee Raage tu paac. Jee Raagen taa naaŋ Itali
ki tɛɗsen tɔɔsɛ kici.
25 Ɔn̰ Raa asen tɛɗn bɛɛn̰ paacki.

‡ **13:11** Aak Lb 16.27. § **13:15** Aak KKR 50.14, 23.

Maktubm gɛn Jak
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn Jak

Maktubm kɛn Jak raaŋiŋ se tec aan gɔɔ taar kɛn deba iiŋ taaɗ naan jeege tu. Taariŋge se, gɛn dooy jeege ɔɔ gɛn kɛɗn kaay kaama eglizge tun k'tɔndɗe gɔtɔ ɓaa se paac. Jee al-Masigen naaŋ raaŋɗen maktubm ara se, 'tɛɗn Yaudge. Maakŋ maktubiŋ ki se Jak taaɗɗen ɔɔ k'je ɗoobm kɛn j'an jeel-taara. Kɛse je ɗeekŋ ɔɔ naaɗe k'kiŋg do taar kɛn k'dooyɗe jaay naaɗe k'took k'j'aal maakɗe do ki se. Ko taar kɛn naaŋ je taaɗa tap tap maakŋ maktubiŋ ki se, naaŋ je taaɗn ɔɔ kaal maakŋ do Isa ki ute tɛɗ nakgen bɛɛ se, ɓaa taa naap ki (koŋ 2.14-26). Nakŋ jaay maktubm ese je ɔɔ jeege 'tɛɗ se naaŋ tooɗ tal: naaŋ taaɗ ɔɔ debm aalga maakiŋ do Isa ki se ɓo, bɛɛ sum eyo, num aŋ taaɗiŋ maakŋ naabiŋ ki tooɗn tal. Taa naaŋ se ɓo: aan gɔɔ debkilimi koŋ teecga num ooy se, kaal maakŋ kɛn do Raa ki jaay ɔŋ tɛɗ bɛɛ ey se, tec bin kici (koŋ 2.26).

Jak tɛɗ tɔɔsɛ jee Raage tu

1 Kɛse maam Jak m'debm tɛɗn naabm *Raa ɔɔ gɛn Mɛljege Isa *al-Masi ɓo m'raaŋ m'ɔlsen tɔɔsum naase jee Raage tun wɔɔkkiga taa naaŋge tun gɔtɔ ɓaa se paac se.

Kɛn nakŋ ɔɔŋ jaay aanga dose ki num

2 Gɛnaamge, kɛn nakŋ ɔɔŋ jaay aanga dose ki num, ɔŋki maakse 'raapo. 3 'Jeelki, nakgen ɔɔŋ se jaay aan dose ki se, taa kaal maaksen kɛn naase aalki do Raa ki se, asen kɛɗn kaay kaama. 4 Num ute kaay kaamse se 'ɗaarki tɔɔgɔ bini aki kaan do taar tɔɔliŋ ki. Kɛn bin se naase aki tɛɗn jee *salal ɔɔ ɗim tap ɓo asen daay eyo.

'Tɔndki mɛtn Raa asen kɛɗn jeel-taara

5 Kɛn maakse ki jaay nam jeel-taar ey num, ŋ'tɔnd mɛtn Raa aŋ kɛɗn jeel-taara. Taa Raa se, naaŋ ɛɗ naka ute maraadiŋa ɔɔ uun kaam nam eyo. Ɗeer ɗeer, debm tɔnd mɛta se, naaŋ aŋ kɔŋ kɛɗa. 6 Num debm jaay ɓaa tɔnd mɛtn Raa num, ŋ'aal maakiŋ paac do Raa ki ɔɔ ŋ'ɔŋte naaja, taa debm maakiŋ naaj naaj se, tec aan gɔɔ maan baar kɛn kuulu ɔl ɓaansiŋ kaam ara kaam ara se. 7 Debm bin se, ɔŋten saapm ŋ'ɔɔ naaŋ 'kɔŋ ɗim gɔtn Mɛljege tu. 8 Taa debkilim bin se, ɔŋ saapiŋ iŋg kaam kalaŋ eyo, ɔɔ ɗim naaŋ 'bɛɛr kuun jaay aŋ tɛɗiŋ 'kaaŋ kaama tap ɓo, gɔtɔ.

Jee daayge ute jee maalge

9 Ɔŋ gɛnaa ɗoobm *al-Masi kɛn debm daaye se, ŋ'tɛɗn maak-raapo, taa Raa utu aŋ magaliŋ naaniŋ ki. 10 Gɛnaa debm maala kɛn ɗoobm al-Masi ki se kic, ŋ'ɔŋ maakiŋ raapo do kɛn kɛn Raa tɛɗiŋ ŋ'ɔɔp roŋ baat se. Taa debm maala se, naaŋ kic utu deel aan gɔɔ pɔɔŋ kambgen maakŋ kaag ki. 11 Taa kɛn kaaɗa jaay ookoga ɔɔ ɔŋgga se, tuutn ute muge se naatn ɔɔ pɔɔŋiŋgen aak bɛɛ se lɛ utu sia. Bin ɓo debm maala kic, ɓii kalaŋ maakŋ naabiŋge tun naaŋ iŋg tɛɗ paac se, naaŋ utu 'kooy deel bin kici.

Nakŋ naama

12 Maak-raapo deb kɛn jaay aay kaamiŋ ɗaar tɔɔgɔ ro nakge tun ɔɔŋ kɛn Raa ɔŋiŋ aan doŋ ki. Kɛn naaŋ jaay ɔŋ aasiŋga do roŋ ki se, naaŋ utu 'kɔŋ bɛɗiŋa. Kɛse ɓo *kaajŋ gɛn daayum kɛn Raa taaɗga taaɗ ɔɔ utu 'kɛɗn jeege tun paacŋ jeŋ se.

13 Kɛn nam jaay nakŋ naama aanga doŋ̃ ki num, ɔŋ̃ten ɗeekŋ ɔɔ: kɛse Raa
ɓo naamuma. Taa Raa se nam tap ɓo aŋ̃ kɔŋ naam jaay aŋ̃ kɔliŋ̃ 'tɛɗn *kusiŋ̃
eyo. Ɔɔ naaŋ̃ kic lɛ naam nam eyo. 14 Gaŋ debkilimi se jaay nakŋ naam aanga
doŋ̃ ki se, kɛse saapm jig ey iiŋo maakiŋ̃ ki se ɓo kɛn ɔliŋ̃ naaŋ̃ lee dɔŋɔ. 15 Kɛn
saapm jig ey se jaay utu maakiŋ̃ ki num, naaŋ̃ ooj kusiŋ̃a ɔɔ kɛn kusiŋ̃ jaay
dɛnga roi ki num, ɔli yo ki.
16 Gɛnaa maakjemge, ɔŋ̃ten kaaŋ̃ki rose dala: 17 nakgen jiga ɔɔ aak bɛɛ paac
se, iiŋo gɔtn Raa ki, naaŋ̃ ɓo Mɛl-kaal gɔtn wɔɔrɔ. Ɓɛrɛ, Raa se, ɔŋ tɛrl roŋ̃ aan
gɔɔ nakgen do naaŋ kɛn lee tɛrl roɗe se eyo. Daayum naaŋ̃ tiŋg gɔɔiŋ̃ ki. 18 Raa
uunoga doa ɔɔ aajjekiga aan gɔɔ kɛn maakiŋ̃ jen ro ki ute taariŋ̃ kɛn mɛt ki se,
taa bin ɓo naajege se, maakŋ nakge tun naaŋ̃ aalɗeno paac se, naajege ɓo j'aki
tɛɗn deete.

'Booyo ɔɔ 'took uunu

19 'Booyki gɛnaa maakjemge, 'saapki do taar kɛn maam m'je m'asen taaɗ
se: naŋa naŋa kic ɓo naar uɗ bia do taar kɛn k'taaɗsen se. Ɔɔ kɛn nam jaay je
kuun taara 'taaɗ kic num, ɔŋ̃ roŋ̃ urlu ɔɔ ɔŋ̃ten naar tɛɗn maak-taara. 20 Taa
debm jaay maakiŋ̃ taariŋga se, naaŋ̃ kɔŋ tɛɗn nakŋ kɛn ute ɗoobiŋ̃ eyo aan
gɔɔ kɛn Raa maakiŋ̃ jen ro ki. 21 Taa naaŋ̃ se ɓo, nakgen paacŋ̃ asen tujŋ̃ rose
se, ɔɔɗki dose ro ki ɔɔ nakgen kusiŋ̃ se paac kic ɓo ɔɔɗki dose ro ki. Ɔŋ̃ki rose
urlu gɛn kɔkŋ taar kɛn naase 'booyiŋ̃kiga se, taa taar se ɓo ɔk tɔɔgɔ kɛn asen
kaaja.
22 Nakŋ kɛn taar Raa taaɗsen se, 'tɛɗiŋ̃ki, ɔŋ̃ten 'booyiŋ̃ki ute bise sum. Taa
debm jaay booy taar kɛn Raa taaɗiŋ̃ ɔɔ tɛɗiŋ̃ ey se, kɛse naaŋ̃ mala ɓo aaŋ̃ roŋ̃
dala. 23 Debm jaay booy taar Raa ɔɔ 'took do ki ey se, naaŋ̃ se tec aan gɔɔ debm
aak daan-kaaminˇ maakŋ kaam-kaay-naaŋ ki, 24 naɓo kɛn naaŋ̃ aak aas jaay
ɓaa ɓaa se, kɛn naaŋ̃ ɓo tec ɔɔ ɗi kic ɓo, naar tɛɗiŋ̃ dirigi. 25 Num gaŋ debm
jeel ɔk *Ko Taar mɛc gɛn Labar Jiga kɛn ɔɔɗ do jeege maakŋ kusiŋ̃ ki ɔɔ ɔkiŋ̃
ɔɔŋ̃ se, kɛn naaŋ̃ jaay booyiŋga se dirigiŋ̃ eyo num iŋg do ki. Debm bin se,
maakiŋ̃-raapo do nakge tun naaŋ̃ tɛɗ se paac.
26 Debm saap ɔɔ ɔk taar Raa ɔɔŋ̃ɔ jaay ɔŋ bɔɔb ɔk rɔɔŋ̃iŋ̃ ey se, kɛse naaŋ̃ dɛrl
ro naaŋ̃ maliŋ̃a ɔɔ ɗoobm Raa naaŋ̃ uun se lɛ, ɔs aay eyo. 27 'Booyki! Debm
jaay uun ɗoobm Raa mala mala ɔɔ tɔɔl Bubjege tu Raa ki se, kɛse debm kɛn
aak do gɛnaalge tu ɔɔ aak do mɛnd-daayge tu maakŋ dubarɗe ki, ɔɔ bɔɔb ɔk
roŋ̃ ro nakge tun kusiŋ̃ kɛn maakŋ *duni ki.

2

Ɔŋ̃ten 'bɛɛrki naapa

1 Gɛnaamge, naasen kɛn aalki maakse do Mɛljege tu Isa *al-Masi ki, naaŋ̃
kɛn debm magala ɔɔ *nookiŋ̃ eem cir paac se, ɔŋ̃ten 'bɛɛrki naapa! 2 Num
aan gɔɔ gɔtn tus ki, jeege dio ɓaaɗo ɛnd ɔŋse. Deb kalaŋ tuuso kal te roŋ̃a, tɔlo
kɔɗɔkŋ daabge jiŋ̃ ki, ɔɔ deb kalaŋ kuuy se, naaŋ̃ debm daaye tuuso kalgen
koono. 3 Kɛn naase jaay aakki debm tuuso kal te roŋ̃ se, naase ɔkiŋ̃ki ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ
ɗeekiŋ̃ki ɔɔki: «Naai se, 'ɓaa iŋg gɔt kɛn jiga se.» Ɔɔ debm daaye ki se lɛ, naase
'ɗeekiŋ̃ki ɔɔki: «Naai se 'ɗaar ɗaara,» ey lɛ «'Baa iŋg naaŋ ki gam naane.» 4 Kɛn
naase 'tɛɗki bin se, kɛse naase 'bɛɛrki bɛɛr naap ey la? Bin num kɛse naase
'tɛɗkiga jee kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu ɔɔ saapm naase ɔkki do jeege tu se, saapm
jig eyo.
5 'Booyki gɛnaa maakjemge: *Raa se daŋ bɛɛr tɔɔɗo jee daayge taa naaɗe
kaal maakɗe paac do Isa al-Masi ki ɔɔ naaɗe kɔsn gaara tɛlɛ aan gɔɔ kɛn naaŋ̃
taaɗga taaɗ jeege tun kɛn jeŋ̃ se. 6 Num gaŋ naase se, jee daayge se, naase
aalɗeki maak ki eyo! Ey num naaɗe jee maalge se ɓo kɛn lee dabarse ey la?

Ɔɔ naaɗe ɓo lee tɔk ɓaansen gɔtn kɔjŋ̃ bɔɔr ki ey la? 7 Naaɗen jee maalge se ɓo
kɛn lee naaj ro Mɛljegen jiga se, ey num ute ro Mɛljege se ɓo Raa daŋseno.

8 Kɛn naase jaay iŋgki do *Ko Taar gɛn Labar Jiga se ɗeer ɗeer num aan gɔɔ
kɛn Kitap taaɗ ɔɔ: *Naai se 'je naapi aan gɔɔ roi mala*, naase 'tɛɗkiga nakŋ jig
aak eyo. 9 Num kɛn naase jaay 'bɛɛrki bɛɛr naapa num, kɛse naase 'tɛɗkiga
*kusiŋ̃a ɔɔ Ko Taar kɛn Raa ɛɗo *Musa ki se asen kɔkŋ mindse taa naasen uum
aaliŋ̃kiga naaŋ ki. 10 Kɛn nam jaay took do taarge tun Ko Taar kɛn Raa ɛɗo
Musa ki paac jaay tujŋ̃ te kɛn kalaŋ se, kɛse aan gɔɔ Ko Taar Raa paac se, naaŋ̃
tujiŋ̃ga. 11 Taa Raa se taaɗga taaɗ ɔɔ: *Ɔŋ̃ten kɛɛsn mɛnd nam, ɔŋ̃te 'kɛɛsn gaaba
nam* ɔɔ tɛr taaɗ ɔɔ: *Ɔŋ̃ten tɔɔl nam.* Num kɛn naai jaay ɛɛs te mɛnd nam eyo ɔɔ
tɔɔlga nam se, kɛse aan gɔɔ naai uum aalga Ko Taar Raa se paac naaŋ ki. 12 Taa
naaŋ̃ se ɓo, maam m'taaɗse m'ɔɔ: do nakge tun naase aki tɛɗa ey lɛ aki taaɗ
se, 'jeelki Raa se asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki ute Ko Taar gɛn Labar Jigan kɛn ɔɔɗ
do jeege maakŋ kusiŋ̃ ki se. 13 Taa debm baate kɛɛjŋ̃ do jeege tu se, Raa kic aŋ̃
kɛɛjŋ̃ doŋ̃ ki eyo. Num debm jaay ɛɛj do jeege tu se, ɓii kɛn Raa kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do
jeege tu se, Raa aŋ̃ kɛɛjŋ̃ doŋ̃ ki.

Kaal maaka ute nakgen k'tɛɗa

14 Gɛnaamge, kɛn nam jaay ɗeek ɔɔ: «Maam se m'aal maakum do *al-Masi
ki,» ɔɔ nakgen Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa jaay naaŋ̃ ɔŋ tɛɗiŋ̃ ey se, debm bin se,
kaal maakŋ naaŋ̃ se, aŋ̃ kɔŋ kaaj ne? 15 Kɛn aan gɔɔ gɛnaa gaaba ey lɛ mɛnda
jaay, ɓii-raa kɔsɗe gɔtɔ ɔɔ kal tuusɗe kic ɓo gɔtɔ, 16 ɔɔ maakse ki se, deb kalaŋ
ɗeekɗen ɔɔ: «'Baaki ute lapia. Ɔŋ̃ Raa asen kɛɗn kɔsɔ ɔɔ aki kɔsn te maraadse
ɔɔ asen kɛɗn kal rosege,» ɔɔ jaay ɛɗɗen ɗim ey se, taargen bin se ɔs aay eyo.
17 Bin ɓo, kɛn naai ɔɔ aal maaki do Raa ki ɔɔ 'jeel tɛɗn bɛɛ ey se, kaal maakŋ
naai se, kaal maakŋ rɛŋ̃ɛ.

18 Gaŋ deb kalaŋ maakse ki se ɗeek ɔɔ: «Naai se ɔɔ aalga maaki do Raa ki ɔɔ
maam se lɛ, m'lee m'tɛɗ nakgen bɛɛ. 'Taaɗum tu naai ɔɔ aalga maaki do Raa
ki jaay ɔŋ 'tɛɗ bɛɛ eyo, ɔɔ maam m'ai taaɗn kaal maakum do Raa ki kɛn ɔlum
m'tɛɗ nakgen bɛɛ se.» 19 Naai 'jeel maaki ki ɔɔ Raa se kaliŋ̃ ki sum ɓo Raa. Kɛse
nakŋ jiga. 'Jeele, sitange kic ɓo jeeliŋ̃ maakɗe ki bini naɓo naaniŋ̃ ki se, naaɗe
ɓeere ɔɔ roɗe ook marga jɛg jɛg.

20 Kalɛ, debm dɛrlɛ! 'Jeele debm aal maakiŋ̃ do al-Masi ki jaay, tɛɗ nakgen
bɛɛ ey se, kaal maakŋ naaŋ̃ se, kaal maakŋ rɛŋ̃ɛ. 21 'Jeelki, bubjege *Abraam
se tɛɗ ɔɔ ɗi jaay Raa aakiŋ̃ aan gɔɔ debm daan ki se? Taa naaŋ̃ took je ɓaa kɔjŋ̃
gooniŋ̃ Isaka gɔtn kɔjŋ̃ *sɛrkɛ Raa ki*. 22 'Jeele debm jaay aal maakiŋ̃ do Raa ki
mala se, 'tɛɗn nakgen bɛɛ kici. Taa kaal maaka ute nakgen bɛɛ kɛn k'lee k'tɛɗse
naaɗe tum ɓaa taa naap ki ɔɔ kɛse ɓo tɛɗ kaal maakŋ mɛc. 23 Taar kɛn Raa taaɗn
maakŋ Kitapiŋ̃ ki se aanga ɗoobiŋ̃ ki kɛn ɔɔ: *Abraam se aal maakiŋ̃ do Raa ki,
ɔɔ naaŋ̃ aakiŋ̃ aan gɔɔ debm daan ki.*† Taa naaŋ̃ se ɓo Raa daŋiŋ̃ mɛɗiŋ̃a. 24 Ute
naaŋ̃ se, naase 'jeelki debkilimi jaay Raa aakiŋ̃ debm daan ki se, taa kɛn naaŋ̃
aal maakiŋ̃ doŋ̃ ki sum eyo, num taa nakgen bɛɛ kɛn naaŋ̃ lee tɛɗ se kici.

25 'Jeelki Raabm do dɔkiŋ̃ kɛn iŋgo mɛnd kɛɛsn gaaba se kic ɓo tɛɗo bin kici.
Ɓii kalaŋ naaŋ̃ tɛɗ bɛɛ jeege tun gaan *Israɛlge ɔlɗeno gɛn kaakŋ baara. Jee se,
mɛnd se dɔɔɗ ɔkɗen ɓeeŋ̃ ki, bini ɔlɗen naaɗe aaŋ̃ ɔt te ɗoobm kuuy. Taa bɛɛ
kɛn naaŋ̃ tɛɗ se ɓo, Raa aakiŋ̃ naaŋ̃ se mɛnd daan ki. 26 Aan gɔɔ debkilimi koŋ̃
teecga num ooy se, kaal maakŋ do Raa ki jaay ɔŋ tɛɗ bɛɛ ey se, tec bin kici.

---

* **2:21** Aak Jɛn 22.9. † **2:23** Aak Jɛn 15.6.

3

Rəəŋ̃ə se aan gəə poodn kɛn əs gətə (Mt 12.33-37)

1 Gɛnaamge, maakse ki se, j'ə̃nten jeki ɗoobm jaay ɓo j'aki tɛɗn k'dɛnki jee
dooy jeege. 'Jeelki naajegen k'je dooy jeege se, *Raa utu ajeki kəjn̰ bəərə
dojege tu əən̰ cir gɛn jeegen ɓaa se paac. 2 Naajege paac se k'lee k'tujki gətə
kaam dɛna. Anum debm jaay taaɗ tujn̰ ey se, debm bin se debm mɛc əə aasiŋ̃
gɛn bəəbm kəkŋ roŋ̰a. 3 'Jeelki kɛn naajege jaay k'lee k'təlki aljam taar sɛndge
tu se, taa k'tɛɗɗeki naaɗe 'tookŋ taarjege, əə gətn k'jeki ɓo k'ɓaanɗeki sum.
4 'Jeelki markabge se, kɛngen magal magal se kic ɓo, ək naka kalaŋ maak ki
cəkə bini. Ɔə kɛn kuulu jaay əl makən̰ se deebo doŋ̃ ki aan gəə ɗi kic ɓo, ute
nakŋ cəkə se sum ɓo, debm toodiŋ̃ se, ɓaan gət kɛn naaŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki.
5 Rəəŋ̃ə kic naaŋ̃ tec bini. Ey num maakŋ daa ro ki se naaŋ̃ ɓo baata, naɓo
rəəŋ̃ə se taaɗ taargen magal magala. Aakki naal poodn cəkə se jaay əkga se,
kəsn maakŋ kaaga ute magaliŋ̃ se paac. 6 Rəəŋ̃ə se naaŋ̃ tec aan gəə poodo
əə taargen iŋg kus paac teeco ro ki. Naaŋ̃ kic ɓo maakŋ rojege tu, əə tujjeki
rojege paac paac. Kiŋgjegen iiŋ̰o gətn kɛn k'toojjeki bini j'anki kooy maak ki
se, rəəŋ̃jege se aan gəə poodn əs gətə kɛn iiŋ̰o gətn *Bubm sitange tun poodn
kɛn dubariŋ̃ kəŋ naŋ eyo.
7 'Jeelki, debkilimi se napar daagen maakŋ kaag ki, yeelge, kuurge əə
kɛŋ̃jgen maakŋ maane ki paac se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn ək təəgə doɗe ki əə tɛɗɗe
naaɗe tookiŋ̃ taariŋ̰a. 8 Num rəəŋ̃ə jaay debm əə aŋ̃ kaasn bəəbm kək se, gətə.
Naaŋ̃ se iŋg kaam kalaŋ eyo əə naaŋ̃ ɗooc te naa* kɛn təəl təəl jeege. 9 Ute rəəŋ̃ə
se ɓo, naaje k'təəmki Bubjege Raa naaŋ̃ kɛn Mɛljege. Tɛr ute rəəŋ̃ə se sum
ɓo, naaje k'naamki jikilimgen kɛn Raa aalɗeno teciŋ̃ tece. 10 Ute taar kalaŋ
ese sum ɓo k'j'əəɗnki ɓooro jeege tu əə k'naamki jeege kici. Kɛn ɗeer num,
gɛnaamge, k'j'ə̃nte 'tɛɗki bini. 11 Maan maakŋ buɗ kɛn kalaŋ jaay j'kəŋ kɛn
iŋg kiŋg kaata ute kɛn jiga se, gətə. 12 Gɛnaamge, məŋgə se 'kəŋ koojn̰ lemun
eyo. Ɔə papay se 'kəŋ koojn̰ goyab eyo. Ɔə gɛn buɗn maane se kic ɓo bin sum.
Maakŋ buɗn kɛn maaniŋ̃ iŋg kiŋg kaata se, 'kəŋ ni maan jiga se, gətə.

Jeel-taar kɛn iiŋ̰o gətn Raa ki ute gɛn jikilimge

13 Maakse ki se, naŋa ɓo mɛtɛkɛ əə jeel-taara se? Debm jeel-taar se, əŋ̰ 'taaɗ
jeege tu ute kiŋgiŋ̰a maakŋ nakge tun naaŋ̃ tɛɗ paac se n̰'əŋ̰ roŋ̰ urlu əə n̰'tɛɗiŋ̃
ute jeel-taara. 14 Num kɛn naase jaay əkki maak-kilimi əə niki ro naapge tu se
əə tɛr 'saapki ɓo do naase maliŋ̃ge tu sum se, ə̃nten 'təəmki rose əə taar mɛt ki
se, ə̃nte 'tujiŋ̃ki ute taar-kəəɓsege. 15 Num jeel-taar bin se iiŋ̰o gətn Raa ki eyo;
kɛse jeel-taar kɛn iiŋ̰o do naaŋ ki ara sum. Naaŋ̃ se jeel-taar gɛn jikilimge əə
naaŋ̃ se iiŋ̰o gətn *Bubm sitange tu. 16 Taa gətn jaay jeege ək maak-kilimi ey lɛ
ni ro naapge tu se, gətn ese jeege tɛɗ nakge paac ute ɗoobiŋ̃ eyo əə tɛɗ nakgen
paacn̰ jig eyo. 17 Num gaŋ jeel-taar iiŋ̰o gətn Raa ki se, deet se naaŋ̃ se *salal,
naaŋ̃ ɓaano ute təəsɛ daan jeege tu, tɛɗɗen jeege əŋ̰ roɗe urlu, doɗe məŋg eyo,
ɛɛj do jeege tu, daayum tɛɗ nakgen jiga, bɛɛr nam eyo, naaŋ̃ tɛɗ jeege taaɗ taar
maakɗe ki. 18 Debm jaay je təəsɛ se, naaŋ̃ noog jeegen kuuy taa kiŋg ute təəsɛ
kici. Debm bin se nakŋ naaŋ̃ 'kəŋ se nakŋ kɛn ute ɗoobiŋ̃ ɗoobiŋ̃ aan gəə debm
əəcga maakŋ gətiŋ̃ num əŋ̰ bɛɛŋ̃ se.

4

*Jeegen je nijim *dunia (1Pr 5.5-9)*

* **3:8** Naa se ɓo, saam sum.

1 Kɛn ɔlsen jaay tɛɗki dɛkɛŋ̃ɛ ɔɔ mooyki ute naapa tap ɓo ne ɗĩ? Kɛse nakŋ daa rose jese ɓo ɔlsen 'tɛɗki nakgen ese. 2 Kɛn naase 'jeki ɗĩm jaay ɔŋki te ey se, ɔlsen naase 'tɔɔlki jeege. Naase 'dɔŋki nakgen kɛn naase ɔkki eyo jaay ɔŋki te ey se. Naase 'mooyki te naapa ɔɔ 'tɔndki naapa. Kɛn naase jaay 'jeki naka ɔɔ ɔŋki te ey se, taa naase 'tɔndkiro te mɛtn *Raa eyo. 3 Naase 'tɔndki mɛta jaay ɔŋki te ey se, taa naase 'tɔndki te mɛta jig eyo. Naase ɔkki saapm jig eyo ɔɔ kɛn ɔŋkiga kic ɓo, aŋ̃ki kutn gɛn nijim daa rose cɛr sum. 4 Naase se, jeegen maakse kalaŋ do Raa ki eyo! Naase 'jeelki jeegen jaay je nijim dunia paac se tɛɗga jee wɔɔy Raage. Ɔɔ debm je nijim dunia se, naaŋ̃ se tɛɗn debm wɔɔy Raa. 5 Ɔŋ̃ten 'saapki ɔɔki taar Kitapm taaɗ se cɛrɛ, kɛn taaɗ ɔɔ: Raa jaay ɛɗjeki *Nirl Salal se, taa naajege se k'tɛɗkiga jee naaŋ̃nge ɔɔ naaŋ̃ je ɔɔ j'aki kiŋg ute Nirl naaŋ̃ se sum.

6 Anum Raa se, bɛɛ naaŋ̃ tɛɗjeki se cir nakge paac. Taa naaŋ̃ se ɓo, Kitap ɗeek ɔɔ:

Jeegen jaay magal roɗe naaniŋ̃ ki se Raa tookɗen eyo.

*Num jeegen jaay ɔɔp roɗe baat naaniŋ̃ ki se, naaŋ̃ tɛɗɗen bɛɛŋ̃a**.

7 Taa naaŋ̃ se ɓo, naase 'took uunki taar Raa ɔɔ 'ɗaarki tɔɔgɔ naan *Bubm sitange tu ɔɔ naaŋ̃ 'kaaŋ̃ naatn dɔkɔ rose ki. 8 'Baakiro gɔɔrɔ cɛɛsn Raa ki ɔɔ naaŋ̃ kic aɗe ɓaa gɔɔr cɛɛsse ki. 'Tug 'ɗaapki jisege naasen jee tɛɗn *kusiŋ̃ge se. Ɔɔɗki kusiŋ̃ kɛn maakse ki, naasen maaksege di di se. 9 Ɔŋ̃ki maakse 'tuju taa kusiŋ̃ kɛn naase 'tɛɗki. 'Tɔɔyki makɔŋ̃ɔ ɔɔ eemki nɔɔ, 'kooy koogse se utu 'dɛl keeme, ɔɔ maak-raapse se utu 'dɛl maak-tuju. 10 Ɔɔpki rose baata naan Mɛljege tu, ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm asen kuun rose raan.

Ɔŋ̃ten kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do gɛnaai ki

11 Gɛnaamge, ɔŋ̃te kɔɔɗki naapa. Taa debm jaay taaɗ taargen iŋg kus ɓo ro gɛnaaŋ̃ ki ey lɛ ɔjiŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki se, kɛse aan gɔɔ naaŋ̃ taaɗ taargen iŋg kus ɓo ro *Ko Taar kɛn gɛn Labar Jiga se. Bin se naaŋ̃ took iŋg do ki eyo, num naaŋ̃ taaɗ taargen iŋg kus ɓo ro Ko Taar kɛn gɛn Labar Jiga ki sum. 12 Raa se naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo debm kɛɗ Ko Taar jeege tu, ɔɔ naaŋ̃ kaliŋ̃ ki sum ɓo debm 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu. Ɔɔ naaŋ̃ sum ɓo debm aaj jeege ey lɛ kɛn utɗe. Num naai se, naŋa kaca jaay ɓo 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do naapi ki se?

Ɔŋ̃ten magalki rose

13 Num 'booyki bɛɛ, naasen kɛn 'taaɗki ɔɔki: jaaki ey lɛ mɛtbeeki se, naaje k'kiiŋ̃ ɓaa kiŋg maakŋ gɛgɛr kɛn se, j'aɗe 'tɛɗn suuk j'aɗe looko ɔɔ j'aɗe kɔŋ gurs dɛna! 14 Naase 'taaɗki bin se, nakŋ kɛn 'tɛɗn mɛtbeeki se kic ɓo naase 'jeelki eyo. Naasen 'tecki aan gɔɔ muubm kɛn iiŋ̃o ɔɔ naar wɔɔk naatn se sum. 15 Bɛɛki num, naase aki ɗeek ɔɔki: kɛn Mɛljege je num, ajeki bɔɔbm kojege jaay j'aki kɔŋ tɛɗn nakgen se. 16 Num naase 'magalki rosege ute taargen naase 'taaɗki ɔɔ magal ro bin se, ɓɛrɛ, jig eyo. 17 Taa naaŋ̃ se ɓo, debm jaay jeel tɛɗn bɛɛ ɔɔ ɔŋ tɛɗiŋ̃ te ey se, kɛse naaŋ̃ tɛɗga *kusiŋ̃a.

5

Nakŋ ɔɔŋ̃ utu 'kaan do jee maalge tu

1 'Booyki ɓɔrse naasen jee maalge se, eemki ɔɔ tɔɔɗ 'tɔɔyki makɔŋ̃ɔ, taa nakŋ ɔɔŋ̃ utu 'kaan dose ki. 2 Maalsege se utu 'ruumu ɔɔ kal koonsege se diiɗĩ utu aɗen kɔsɔ. 3 Daabsege ute puddagen naase ɔkki paac se, naaŋa ɔs tujɗenga. Ɔɔ taa kɛn naaɗe ɔs tuj cɛr se sum ɓo, utu asen ɓaa kɔkŋ mindse ɔɔ naaŋ̃ se utu 'ɓaa kɔsn daa rose aan gɔɔ pooɗo. Ey num duni se ɔɔpga gɔɔrɔ 'naŋa, naɓo naase utu iŋg 'tuski tus maala rɔk. 4 'Booyki! Jeegen tɛɗsen naabge

* **4:6** Aak KKT 3.34.

maakŋ-gɔtsege tu se, naase 'dɛrlɗeki dɛrlɛ, taa kɛn naaɗe tɛɗ naaba lɛk tɛc tɛc ɔɔ naase 'baate kɔgɗeki gursɗege. Taa naaŋ̃ se ɓo jeegen ɔjseno maakŋ-gɔtsege se, naaɗe tɔɔɗ tɔɔy makɔŋ̃ɔ, num keem naaɗe se Mɛljege Sidburku booyga. 5 Do naaŋ ki ara se, naase ɔski te maraadse ɔɔ 'tɛɗki nakŋ kɛn maakse jea. Naase 'teerki aan gɔɔ maraŋgen teer sal sal gɛn tɔɔl kɔsɔ se. 6 Naase 'tɔkkiro mind jee tuj te ɗim eyo ɔɔ tɔɔlɗekiro. Ɔɔ naaɗe lɛ, tɛɗseno te taar eyo.

Bii kaan Mɛljege se ɔɔpga gɔɔrɔ

7 Gɛnaamge, taa naaŋ̃ se ɓo aayki kaamse bini Mɛljege aɗe tɛrlɛ. Naase aakki debm kursu se, naaŋ̃ tiŋg taak kaama bini maane bɔɔy maakŋ-gɔtiŋ̃ ki, jaay ɓo nakgen naaŋ̃ naab ɓar ki se koojŋ̃ jiga. Naaŋ̃ iŋg aak kaam maan 'keeɗn mɛt-kijirki bini teecŋ̃ taa ɓar ki cɔt. 8 Naase kic num iŋg aakki kaama, aayki kaamse ɔɔ ɔkki maakse tɔɔgɔ, taa ɓii kaan Mɛljege se ɔɔpga gɔɔrɔ.

9 Gɛnaamge, ɔŋ̃ten 'lee mooyki ŋɔr ŋɔr te naapa; taa bin se *Raa kic asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki eyo. 'Jeelki, ɓɛrɛ, debm kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, aanga taa ɗoobse ki. 10 Gɛnaamge, naase 'saapki tu, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ̃ kɛn taaɗo taarge ute ro Mɛljege se, naaɗe kic dabaroga ɔɔ aayoga kaamɗe do ki. Ɔɔ naase kic uunki ɗoobm naaɗe se. 11 Deere, jeegen paac jaay aasiŋ̃ga do dubarɗe ki se, naaɗe se ɓo k'taaɗki j'ɔɔki, naaɗe se ɓo jee maak-raapge se. Naase 'jeelki mɛtn taar gaabm do dɔkiŋ̃ k'daŋiŋ̃ Job se, naaŋ̃ aay kaamiŋ̃ aasiŋ̃ga do dubar kɛn aan doŋ̃ ki. Ɔɔ do taar tɔɔliŋ̃ ki se, naase 'jeelki nakŋ kɛn Raa tɛɗiŋ̃ se. Taa Raa se, naaŋ̃ ɓo debm tɛɗ bɛɛ jeege tu ɔɔ ɛɛj do jeege tu.

12 Kɛn bin num gɛnaamge, ɔŋ̃ten 'naamki rose ute maakŋ raa ey lɛ ute do naaŋa, ɔɔ ɔŋ̃ten 'naamki ute ro ɗim kuuy kici. Num kɛn taarse ɓo mɛt ki, ɔɔki: «Yɛɛ, mɛt ki» ɔɔ kɛn mɛt ki ey lɛ, ɔɔki: «A-a, mɛt ki eyo». Taa kɛn naase jaay 'tɛɗki bin se, Raa kic asen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ dose ki eyo.

'Tɔndki mɛtn Raa

13 Kɛn nam maakse ki jaay maakŋ dubar ki num, ŋ̃'tɔnd mɛtn Raa. Kɛn nam jaay maakŋ maak-raap ki lɛ, ŋ̃'tɔɔm Raa ute kaa. 14 Ɔɔ kɛn maakse ki jaay nam kɔɔŋ̃ɔ num, ŋ̃'ɔl k'daŋiŋ̃ jeegen naan jee *egliz ki, taa naaɗe aŋ̃ kɔtn uubu ute ro Mɛljege, ɔɔ aŋ̃ tɔnd mɛtn Raa. 15 Jeegen tɔnd mɛta jaay aal maakɗe do Raa ki paac se, Mɛljege aɗen booyo ɔɔ debm kɔɔŋ̃ɔ se, Mɛljege aŋ̃ kɛɗn lapia ɔɔ naaŋ̃ 'kiiŋ̃i. Kɛn naaŋ̃ ɓo tɛɗga *kusiŋ̃a kic lɛ, Mɛljege aŋ̃ tɔɔl kusiŋ̃ se naatn. 16 Taa naaŋ̃ se ɓo kusiŋ̃ naase 'tɛɗki se, naan Raa ki se 'taaɗiŋ̃ki ute naapa ɔɔ 'tɔndki mɛtn Raa naapge tu, taa aki kɔŋ lapi rosege. Taa debm daan ki jaay tɔnd mɛta gɔtn Raa ki se, tɔnd mɛtiŋ̃ se ɔk tɔɔgɔ aak eyo naan Raa ki. 17 'Jeelki, *Ɛli kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ̃ se, naaŋ̃ kic debkilimi aan gɔɔ naajege sum, naɓo naaŋ̃ tɔnd mɛtn Raa ɔŋ̃ eyo, ɗeekiŋ̃ ɔɔ ŋ̃'ɔŋ̃te keeɗn maane, Raa booyiŋ̃ ɔɔ tookiŋ̃. Gɔtn se, maakŋ ɓaar ki mɔtɔ ute laapa mɛcɛ se, maane eeɗ te eyo. 18 Tɛr naaŋ̃ tɔnd mɛtn Raa kuuy daala, ɔɔ maane bɔɔyo do naaŋ ki ɔɔ nakgen do naaŋ ki se, baag koojo gɔtiŋ̃ ki.

19 Gɛnaamge, kɛn maakse ki jaay nam rɛsn ute ɗoobm taar mɛt ki ɔɔ nam kuuy noogiŋ̃ jaay naaŋ̃ ɔk tɛrloga num, 20 'jeelki, gɛnaa iigga kiigi ɔɔ rɛsŋga rɛs ute ɗoobm taar mɛt ki jaay nam maakse ki noogiŋ̃ naaŋ̃ ɔk tɛrloga se, kɛse naaŋ̃ aajiŋ̃ga maakŋ yo ki, ɔɔ kusiŋ̃gen dɛn se lɛ, Raa aɗen tɔɔl naata.

Maktubm Piɛr raaŋiɲ deet deet
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktub Piɛr kɛn deet deet

Maktubm kɛn Piɛr raaŋo jee al-Masige tun deet deetn ara se, naaɲ raaŋiɲ jee al-Masige tun taa naaŋ kaam mii taa naaŋ Turki kɛn ɓɔrse. Naaɗe tiŋg aan gɔɔ cɛkge taa naaɗe se jee al-Masige (koɲ 1.1; 2.11). Naaɗe se jeege aalɗe maak ki eyo ɔɔ ɔɔɗ uunɗe. Naaɗe se k'lee k'tɔkɗe mindɗege ute taargen mɛt ki eyo ɔɔ gɔtn mɛtiŋge se k'dabarɗe kici. Piɛr raaŋɗen maktubm se taa aɗen noogŋ do kaal maakɗe ki ɔɔ do kɔnd doɗe kɛn naaɗe ɔnd do al-Masi ki. Naaɲ ɛdɗen kaay kaama taa k'kiŋg aan gɔɔ jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗɗenga tɛɗga jee naaŋge se. Piɛr raaŋɗen maktubm deet ara se, jee al-Masigen tun teeco maakŋ jeege tun ɔk ɗoobm raage dɛna. Ɓɔrse naaɗe se tɛɗga jee kiji ɔɔ uun ɗoobm bubɗege eyo ɔɔ kiŋgɗe kic tec aan jee kɛn naaɗe iŋg daanɗe ki se eyo (koɲ 1.13–2.4). Naaɗe se tɛɗga jee Raage (koɲ 2.4-10). Naaɗe se aasiɲ gɛn sɛrkŋ nakŋ ɔɔɲ ute dubar kɛn aan doɗe ki se. Anum kɛn tɛɗɗen jaay naaɗe aasiɲ se, taa naaɗe ɔndga doɗe do al-Masi ki (koɲ 1.3, 13, 21; 3.15).

Piɛr raaŋ ɔl tɔɔsiɲ jee Raage tu

1 Kɛn ara maam m'Piɛr, kɛn *debm kaaɲ naabm Isa al-Masi ɓo m'raaŋsen
maktubm se, naase kɛn *Raa bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗo ɔɔ iŋgki aan gɔɔ cɛkge ɔɔ
wɔɔkkiga maakŋ naaŋge tun Pɔŋ ki, Galat ki, Kapados ki, Azi ki ɔɔ Bitini ki
se. 2 Naase se Raa Bubu bɛɛr tɔɔɗsenoga tɔɔɗo do dɔkiɲa, kaaɗ kɛn naaɲ uuno
doa aan gɔɔ kɛn naaɲ maakiɲ jen ro ki. Ɔɔ ute *Nirl Salal se, naaɲ tɛɗsenga
'tɛɗkiga jee naaŋge gɛn tookŋ taar Isa *al-Masi taa naaɲ asen tugŋ ɗaapm ute
moosiɲa. Ɔɲ Raa asen tɛɗn bɛɛɲa ɔɔ asen kɛɗn lapiɲ se te maraadiɲa.

K'tɔɔmki Raa kɛn aaj jeege

3 K'tɔɔmki Raa, naaɲ Bubm Mɛljege Isa *al-Masi! Naaɲ se ɛɛjjeki dojege tu
ɔɔ oojjenkiga koojɲ kiji ute ɗoobm Isan kɛn naaɲ duriɲo daan yoge tu se. Taa
naaɲ se ɓo, daayum naajege k'j'ɔndki dojege gɛn kɔŋ kaaja, 4 ɔɔ j'aakki kaama
gɛn nakgen bɛɛ bɛɛ kɛn Raa utu bɔɔbiɲ jeeŋge tu maakŋ raa ki. Ɔɔ nakgen bɛɛ
bɛɛ ese se, tuj eyo, ruum eyo ɔɔ ɔŋ tɛɗ koono eyo. 5 Taa kaal maaksen naase
aalki do Raa ki se, Raa mala asen bɔɔbm te tɔɔgiɲa bini ɓii kɛn kaam mɔɔtn;
ɓii kɛn se, naaɲ asen taaɗn tal ɔɔ naaɲ aajsega.

6 Taa kaajɲ naase ɔŋki se, naase 'maakse raap sakaɲ. Ɔɔ kɛn napar
dubargen aan dose ki se jaay asen kɛɗn maak-tuju kic ɓo, cɔkɔ sum ɓo
dubargen se utu 'deele. 7 Daab se naaɲ kɔŋ tuju, ute naaɲ se kic ɓo j'ɔɔyiɲ
pooɗn jaay tɛɗ daabm mɛc. Kaal maakse kic Raa tɛɗiɲ tec bini, taa kaal
maaksen do Raa ki se, naaɲ cir daab. Aan gɔɔ daab k'j'ɔɔyiŋga pooɗn jaay
tɛɗ daabm mɛc se, kaal maakjege kic ɓo ute dubargen aan dojege tu se, ute
naaɲ se jaay ɓo kaal maakjegen do Raa ki se 'tɛɗn tɔɔgɔ ɔɔ j'ansiɲ kaakŋ jeele.
Taa naaɲ se ɓo, ɓii kɛn Isa al-Masi aɗe ɓaa se, Raa utu asen tɔɔmɔ, asen *nooko
ɔɔ asen magala. 8 Ey num Isa se, naase aakiɲki te eyo naɓo naase 'jeŋki. Ɓɔrse
kic naase aakiɲki te eyo, naɓo naase aalki maakse doɲ ki. Ute naaɲ se kic ɓo,
naase maakse raap sakaɲ doɲ ki ɔɔ maak-raapm naase se maak-raapm taaɗ
eyo. 9 Taa naase 'jeelki, ute kaal maaksen naase aalki doɲ ki se ɓo, naase utu
aki kaajɲ kosege.

10 Kaajɲ ese se, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲ se, jeɗoga mɛtiɲ dɛn
aak eyo. Naaɗe taaɗoga jeege tu taa bɛɛ kɛn Raa taaɗoga taaɗa ɔɔ utu asesiɲ

tɛɗ se. 11 Nirl al-Masi kɛn maakɗe ki se, taaɗɗen ɔɔ al-Masi se utu 'dabara jaay
ɓo utu 'kɔŋ nooko. Taa naaŋ se ɓo, jee taaɗ taar teeco taar Raa ki jeɗo mɛtiŋa
ɔɔ jeɗo jeel kaaɗn kɛn nakgen se tap ɓo utu 'deel ɔɔ ɗi. 12 Anum taar kɛn Raa
taaɗo jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkiŋ se, taar se taaɗ te naaɗe eyo
num taaɗ te naase. Ɓɔrse jee taaɗ Labar Jigan gɛn Isa al-Masi ute *Nirl Salal
kɛn Raa ɔliŋo maakŋ raa ki ɓaaɗo taaɗsen mɛtn taar se mala naase ki kici. Ɔɔ
taar se, *kɔɗn Raage kic ɓo, je ɗoobm 'jeel kɔkŋ mɛtiŋa.

'Kiŋg aak bɛɛ naan Raa ki
(1Tɛs 5.8-9; Tit 2.11-14)

13 Kɛn bin num, 'ɗaapki rose gɛn tɛɗn naaba, iŋgki do mɛtɛkse ki ɔɔ aakki
kaama do bɛɛ kɛn Isa *al-Masi ɓaaɗoga num utu asen tɛɗ se. 14 'Tookki taar
Bubse Raa ɔɔ ɔŋte 'tɛɗki nakŋ kɛn daa rose ɓo jea aan gɔɔ kaaɗ kɛn naase utu
'jeelki te Raa ey ɓɔrt se. 15 Aan gɔɔ Raa kɛn daŋse naaŋ debm *salal se, naase
kic maakŋ kiŋgse ki se, 'tɛɗki jeegen salal kici; 16 taa Kitap se taaɗga taaɗ ɔɔ:
«'Tɛɗki jeegen salal taa maam se m'debm salal.»
17 Raa kɛn naase 'daŋiŋki Bubse se, naaŋ ɓo kɛn aak jeege paac aas kaasa
ɔɔ naŋa kic naaŋ ɔjiŋ bɔɔrɔ te kɛn mɛt ki do nakge tun naaŋ lee tɛɗ se. Bin
num, kaaɗ kɛn naase utu 'tiŋgki tiŋg do naaŋ ki se, Raa se 'ɓeeriŋki. 18 Ute
kiŋgsen aan gɔɔ gɛn bubsegen do dɔkiŋ se ɔs aay eyo. Taa naaŋ se 'jeelki, Raa
se dugsega dose ute zo ɔɔŋɔ. Naaŋ dugse dose se, ute nakgen aan gɔɔ daab ute
pudda eyo taa naaɗe se utu 'tuju; 19 num gaŋ naaŋ dugseno dose ute moosn
al-Masi, aan gɔɔ *Goon Baatn sal sal kɛn ɔk tuju roŋ ki eyo jaay ɛɗ roŋ *sɛrkɛ
se. 20 Naaŋ se Raa ɓo bɛɛr ɔɔɗiŋo taa kaajŋ jeege, kaaɗ kɛn naaŋ utu aalo te
duni ey ɓɔrtɔ. Ɔɔ naaŋ ɓaaɗo maakŋ ɓiige tun kaam mɔɔtn taa naase. 21 Ute
ɗoobm al-Masi se ɓo, naase aalki maakse do Raa kɛn duriŋo daan yoge tu ɔɔ
*nookiŋ se. Ute naaŋ se ɓo, naase aalki maakse ɔɔ ɔndki dose do Raa ki.

Ɔkki maak-jea do naapge tu

22 Taa naase 'tookkiga do taar kɛn mɛt ki se, naase 'tɛɗkiga jeegen *salal.
Kɛn bin num 'jeki naapa aan gɔɔ gɛnaage. Ɔkki naapa ɔɔŋɔ ɔɔ 'jeki naapa ute
maakŋ kalaŋ. 23 Taar Raa se, naaŋ aan gɔɔ kupm kɛn ruum eyo ɔɔ tuj eyo,
num naaŋ tiŋg gɛn daayum daayum ɔɔ ute taar Raa aan gɔɔ kupu se, naaŋ
ɔlsen j'oojsenga koojŋ kiji. 24 Taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ:
Jikilimge paac aan gɔɔ mu zɛɛrɛ
ɔɔ kaakŋ bɛɛɗe lɛ aan gɔɔ pɔɔŋ kaaga.
Kɛn kaaɗiŋ aanga se, mu se 'tuutu ɔɔ pɔɔŋiŋ lɛ 'sia.
25 *Num gaŋ taar Raa se, naaŋ tiŋg gɛn daayum.**
Ɔɔ taar se ɓo, Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn k'ɓaaɗo k'taaɗsesiŋ se.

2

1 Taa naaŋ se, ɔŋte 'tɛɗki *kusiŋa, ɔŋte 'kaaŋki jeege dala, ɔŋte 'tɛɗki rose
aan gɔɔ jee kɛn taaɗ taar mɛt ki te naapa, ɔŋte 'tɛɗki maak-kilimi te naapa ɔɔ
ɔŋte 'kɔɔɗki naapa. 2 Aan gɔɔ gaangen k'taacege je si kɛŋɗege dɛn se, naase kic
taar *Raa kɛn *salal se 'jeŋki dɛn bin kici. Ute naaŋ se naase aki teepe ɔɔ utu
aki kɔŋ kaaja. 3 Ɗeere, bɛɛ Mɛljege se lɛ, naase 'naam ɔkiŋkiga jiga.

Raa ɓo bɛɛr tɔɔɗseno taa aki tɛɗn jee naaŋge
(Ɛp 2.20-22; Mt 21.42-44; Rm 9.24-33)

4 'Ɓaakiro gɔtn Mɛljege tu Isa ki, naaŋ ɓo ko kɛn ɛɗ kaaja. Naaŋ ɓo ko kɛn
jikilimge ɔɔɗ undiŋa, naɓo Mɛljege Raa bɛɛr ɔɔɗiŋa ɔɔ naaŋ se ɓo kɛn aakiŋ bɛɛ
kaamiŋ ki. 5 Naase kic aan gɔɔ kogen ɔŋga kɔŋ kaaja, 'tookki ɔŋki rose Raa an

* **1:25** Aak Eza 40.6-8.

kiiɲ ɓee kɛn Nirliɲ utu 'kiŋg maak ki se. Ɔɔ maakŋ ɓee kɛn se, naase aki tɛɗn jee tɛɗn sɛrkgen *salal ɔɔ ute ɗoobm Isa *al-Masi se, naase aɲki tɛɗn *sɛrkŋ kɛn tɔɔliɲ naaɲ ki. 6 Anum 'booyki taar kɛn Raa taaɗ maakŋ Kitap ki kɛn ɔɔ:
Aakki! Maam m'bɛɛr m'ɔŋga ko kɛn aak bɛɛ kaamum ki
Ɔɔ maam m'utu m'aɲ kɔnd maakŋ gɛgɛr kɛn Sion ki
Ɔɔ naaɲ ɓo ko kɛn utu 'gakŋ ɓea kɛn j'utu j'aɲ kiiɲiɲ se.
*Debm kɛn aal maakiɲ do naaɲ ki se, 'kɔŋ kɛnd maakŋ sɔkɔɲ ki eyo**.
7 Naasen kɛn aalkiga kaal maakse doɲ ki se, ko se jigsen aak eyo. Num gaŋ jee kɛn baate kaal maakɗe doɲ ki se, taar kɛn Kitap taaɗ se aanga gɔɔiɲ ki kɛn ɔɔ:
Ko kɛn jee kiiɲ ɓeege ɔɔɗ undiɲ naatn se,
Naaɲ ɓo ko mɛc kɛn cir kogen j'iiɲ ɓee se paac.†
8 Ɔɔ gɔt kuuy kic Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ:
Ko se ɓo kɛn rɔɔk jeege
Ɔɔ kɛse ɓo liŋ kɛn tund jeege.‡
Naaɗe jaay rɔɔkŋ tooc se, taa naaɗe baate kaal maakɗe do Taar Raa ki. Kɛse nakŋ kɛn Raa uunoga kuun doa do dɔkiɲ se ɓo utu kaan doɗe ki.

9 Anum naase se, mɛtjil jee kɛn Raa bɛɛr tɔɔɗsenga tɔɔɗo, naase se jee tɛɗn sɛrkŋ gɛn gariɲge, naase se jee naaɲge ɔɔ naaɲ ɓo debm kɛn dugsenga dose. Naaɲ daŋ ɔɔɗseno maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ ɔɔ ɓaanseno maakŋ gɔtiɲ kɛn wɔɔr jiga se, taa naase aki wɔɔkŋ Taar Raa se jeege tu, do nakge tun magal magal kɛn naaɲ tɛɗiɲ se. 10 Do dɔkiɲ se naase jee Raage eyo, num ɓɔrse se, naase 'tɛɗkiga jee naaɲge. Do dɔkiɲ se naaɲ ɛɛjo te dose ki eyo, num ɓɔrse se, naaɲ ɛɛjsenga dose ki.

Iŋgki aan gɔɔ kiŋg gɛn jee Raage daan jeege tun jeel Raa eyo (Rm 13.1-8; Ɛp 6.5-8)

11 Jee maak-jemge, maam m'dɛjse, do naaŋ ki ara se naase aan gɔɔ mɛrtge ɔɔ aan gɔɔ cɛkge. Bin num ɔŋte 'dɔŋki nakŋ kɛn daa rose ɓo jea; ɓɛrɛ, nakgen daa rose ɓo je se lee tɛɗ bɔɔrɔ ute kose. 12 Maakŋ jeege tun jeel Raa mal ey se, iŋgki aak bɛɛ naan Raa ki. Ɔɔ kɛn naaɗe jaay baagga taaɗ taargen iŋg kus rose ki aan gɔɔ naase jee tɛɗ *kusiɲ jeege tu kic ɓo, ute naabsen naase 'tɛɗiɲ jiga se, ɓii kɛn Raa aɗe ɓaa se, jeegen jeel Raa mal ey se, aɲ *nooko.

13 'Sookki tɔɔgge tu taa Mɛljege Isa *al-Masi se, ɔɔ 'sookki gaar tu taa naaɲ ɓo debm do jeege tu paac, 14 'sookki magalge tun gaarge tɔnddɛ se. Naaɲ tɔnddɛ se taa 'dabar jee kɛn lee tuj jeege tu ɔɔ 'tɔɔm jee kɛn lee tɛɗ bɛɛ. 15 Taa Raa se, je naase aki tɛɗn nakgen jiga jiga ɔɔ bin ɓo jee dɛrlgen jeel ɗim ey se, 'kɔŋ taar taaɗ eyo. 16 Iŋg aalki dose sɛɲ aan gɔɔ jee kɛn ɔŋga kɔŋ doɗe. Naase se ɔŋkiga dose, naɓo kɔŋ dosen ɔŋki se, ɔɲten 'saapki ɔɔki ɔŋkiga ɗoobo gɛn tɛɗn kusiɲa. Num gaŋ naase se, iŋgki aan gɔɔ jee tɛɗn naabm Raage. 17 Jikilimge paac aalɗeki maak ki, 'jeki gɛnaasegen ɗoobm Isa al-Masi ki, 'ɓeerki Raa ki ɔɔ 'sookki gaar tu.

Ɔɲki kiŋgse se 'tecɲ aan gɔɔ gɛn Isa

18 Naase jeegen kɛn 'lee 'tɛɗki naaba gɔtn jeege tu se, 'booy uunki taar mɛlsege. Kɛn aki booy taar mɛlsege se, ɔɲte 'booyki taar jee kɛn tɛɗsen bɛɛ ɔɔ jese sum eyo, num gaŋ 'booy uunki taar mɛlsegen kusiɲ kusiɲ se kici. 19 Kɛn k'dabarse cɛrɛ se kic jaay naase aasiɲki se, taa taar Raa sum ɓo naase ɔɲki rose k'dabarse se; kɛse ɓo nakŋ kɛn tɔɔl Raa ki. 20 Kɛn 'tɛɗ *kusiɲ jaay k'dabari se, bɛɛɲ tap ɓo ɗi? Anum kɛn 'tɛɗki bɛɛ jaay ɔɲki rose k'dabarse se, kɛse nakŋ jiga aak eyo naan Raa ki. 21 Raa daŋseno se taa naaɲ se, taa Isa *al-Masi se kic

* **2:6** Aak Eza 28.16. † **2:7** Aak KKR 118.22. ‡ **2:8** Aak Eza 8.14.

dabaroga taa naase ɔɔ naaŋ̃ ɓo debm taaɗsen ɗoobo taa naase kic aki kuun bɔlɔtiŋ̃a.
22 *Naaŋ̃ se tɛɗ te kusiŋ̃ eyo ɔɔ ɓii kalaŋ tap ɓo tɛɗ te taar-kɔɔɓ eyo.*§
23 Kɛn k'naajiŋ̃ kic ɓo naaŋ̃ tɛrl te taar iŋg kus nam ki eyo. K'dabariŋ̃ kic ɓo, naaŋ̃ tɛɗ te kusiŋ̃ nam ki eyo. Num nakge paac naaŋ̃ ɔŋ̃iŋ̃ kaam ji debm kɛn utu 'kɔjŋ̃ bɔɔrɔ te ɗoobiŋ̃ se do jeege tu. 24 Kɛn Isa ooy do kaag ki se, naaŋ̃ uun kusiŋ̃jege doŋ̃ ki taa ajeki gaaŋ te kusiŋ̃a ɔɔ j'aki kiŋg gɛn tɛɗn nakgen te ɗoobiŋ̃a. Ɔɔ ute dubar kɛn naaŋ̃ ɔŋ se ɓo, ɛɗjeki kaaja. 25 Do dɔkiŋ̃ se naase aan gɔɔ baatgen iigga kiigi, num ɓɔrse se naase ɔk 'tɛrlkiroga gɔtn debm gaam ki. Naaŋ̃ ɓo debm bɔɔb kose.

3

'Kiŋg mɛndge ute gaabge
(1Tim 2.9-15; Ɛp 5.22-33)

1-2 Naase mɛndge kic 'booy uunki taar gaabsege. Bin ɓo gaabgen mɛtiŋ̃gen baate tookŋ taar *Raa se, 'kaakŋ kiŋg mɛndɗegen jiga se, kɛn taaɗɗen te taar Raa ey kic ɓo, ɔɔ kɛn naaɗe asen kaakŋ naase jaay iŋgki te maakŋ kalaŋ, ɔɔ 'tookɗeki taarɗege se, naaɗe utu 'tookŋ kaal maakɗe do Raa ki. 3 Ɔŋ̃te 'jeki ɗoobm tamar rosege taa aki kaakŋ bɛɛ naan jeege tu: aan gɔɔ napar kɔgŋ dosege, ɔɔ napar tɔl kɔdɔkŋ daabsege ɔɔ ute tuusn kalsegen te roŋ̃ se. 4 Num kaakŋ bɛɛ naase se, ɔŋ̃iŋ̃ki 'tɛɗn maakse ki. Naase 'tɛɗki jee bɛɛ ɔɔ jee dalul. Kɛse ɓo nakŋ kaakŋ bɛɛ tuj eyo ɔɔ kɛn jiga naan Raa ki. 5 Bin ɓo mɛndgen do dɔkiŋ̃ aalo maakɗe do Raa ki se, naaɗe kiŋgɗe tec bini; naaɗe se tooko taar gaabɗege. 6 Aakki Sara se tooko taar gaabiŋ̃ *Abraam bini daŋiŋ̃ ɔɔ «mɛluma.» Naase kic 'tɛɗkiga gaan Sarage kɛn naase jaay 'lee 'tɛɗki bɛɛ ɔɔ 'ɓeerki ɗim ki ey se.
7 Naase gaabge kic, maakŋ kiŋgse ki se, aakki do mɛndsege tu jiga. Taa mɛndge se, naaɗe tɔɔg aas te gaabge eyo. Maakŋ kiŋgse ki se aalɗeki maak ki. 'Jeelki, naaɗe kic utu 'kɔŋ kaaja te naase tɛlɛ. Kɛn naase jaay iŋgki jiga bin num, ɗim asen gaasn gɛn tɔnd mɛtn Raa se gɔtɔ.

Kiŋg jiga ute naapa
(Rm 12.14-21; Mt 10.24-31)

8 Do taar tɔɔliŋ̃ ki ara se, m'je m'asen taaɗa: ɔŋ̃ki taarse 'kɔkŋ mɛtn naapa, ɛɛjki do naapge tu, 'jeki naapa aan gɔɔ gɛnaage, 'tɛɗki bɛɛ te naapa ɔɔ ɔŋ̃te magalki rose. 9 Jee tɛɗsen *kusiŋ̃ se, ɔŋ̃te 'tɛrlɗeki kusiŋ̃a ɔɔ jee naajse kic num ɔŋ̃te naajɗeki. Num 'tɛrlɗeki ɔɔki: «Ɔŋ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a!» Taa naaŋ̃ se ɓo Raa daŋseno; bin ɓo naase kic Raa asen tɛɗn bɛɛŋ̃a.
10 'Booyki Kitap kic ɓo taaɗga taaɗ ɔɔ:
Debm jaay je 'kiŋg te lapia ɔɔ te maak-raapo se,
ɔŋ̃te kɔɔɗn nam ɔɔ ɔŋ̃te taaɗn taar-kɔɔɓɔ.
11 *Debm bin se ŋ̃'ɔɔɗ doŋ̃ ro kusiŋ̃ ki, ŋ̃'tɛɗn bɛɛ.*
Ŋ̃'aay kaamiŋ̃ ŋ̃'je ɗoobm kɛn kiŋg lapia te jeege.
12 *Raa se naaŋ̃ aak do jeege tun tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃a*
ɔɔ daayum naaŋ̃ lee booy keemɗe.
*Gaŋ jee tɛɗn nakŋ kusiŋ̃ se, Raa te naaɗe eyo.**
13 Kɛn naase jaay 'jeki tɛɗn bɛɛ jeege tu te maakse paac se, naŋa ɓo kɛn asen kɔŋ tɛɗn kusiŋ̃a. 14 Ɔɔ bɛɛ naase 'tɛɗki jaay jeege lee dabarse se, taa naaŋ̃ se Raa utu asen tɛɗn bɛɛŋ̃a. Ɔŋ̃te 'ɓeerki nam ki ɔɔ nirlse ɔŋ̃te 'kaayse. 15 'Jeeliŋ̃ki maakse ki *al-Masi sum ɓo Mɛlse. Ɔɔ daayum 'ɗaapki rose, kɛn jeege ɓo tɔnd

§ **2:22** Aak Eza 53.9. * **3:12** Aak KKR 34.13-17.

mɛtse, taa ɗi naase ɔndki dose do al-Masi ki se, naase aɗeki kɔŋ taaɗn mɛtiŋa.
16 Naɓo kɛn aɗeki tɛrl se 'taaɗɗeki ute taar urlu, aalɗeki maak ki ɔɔ 'tɛɗiŋki ute
maakŋ kalaŋ. Taa kiŋgsen jiga ɗoobm al-Masi ki se, kɛn jeege jaay taaɗsen
taargen iŋg kus rose ki kic ɓo, naaɗe se sɔkɔŋɔ aɗen tɔɔlɔ. 17 Kɛn naase 'dabarki
gɛn tɛɗn bɛɛ aan gɔɔ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki se, jiga cir kɛn 'tɛɗki kusiŋ jaay
ɓo k'dabarse se.

Isa tɔɔg cir nakge paac

18 Taa *al-Masi se, ooy jɛ-kalaŋ sum ɓo taa *kusiŋ jeege paac. Naaŋ kɛn tuj
te ɗim ey se ɓo, ooy taa jee kusiŋge taa aɗen kɔl gɔtn Raa ki. Jeege tɔɔliŋa naɓo
*Nirl Salal duriŋo daan yoge tu. 19 Ute tɔɔgŋ Nirl Salal se, naaŋ ɓaa taaɗo taar
Raa jeege tun ooyga kooy kɛn tiŋg maakŋ daŋgay ki. 20 Jee ooyga kooy ese se
ɓo, jee do dɔkiŋ kɛn baate tooko taar Raa kaaɗ kɛn Raa uɗɗen bia kaaɗ kɛn Noe
ɗaap ɗaap markabm magal se. Kɛn maane ɓaaɗo ɔs do naaŋa se, jeege marta
kɛn ɛndo maakŋ markab ki, naaɗe se sum ɓo aaja. 21 Maan ɔso do naaŋa se,
naaŋ aan gɔɔ maan kɛn *k'batizseno maak ki. Ɔɔ maan se gɛn tugŋ yiɗikŋ ro
eyo, num gɛn tugŋ maaka. *Batɛm se jaay aajse se, taa Isa al-Masi ooy duroga
daan yoge tu, 22 ɔɔ ook ɓaaga maakŋ raa ki ɔɔ iŋgga do ji daam Raa ki. Ɔɔ ɓɔrse
maakŋ raa ki se, sitange, maragge ute *kɔɗn Raage paac kaam ji al-Masi.

4

*Ɔɔɗki dose naatn ro *kusiŋ ki*

1 Taa naaŋ se ɓo 'jeelki, *al-Masi ɓaaɗo do naaŋ ki se dabarga. Bin num
naase kic 'ɗaapki rose gɛn dabar aan gɔɔ naaŋ kici. Ɔɔ debm jaay dabarga
se, mɔɔtn 'kɔŋ kɔl doŋ maakŋ kusiŋ ki ey sum. 2 Ɓiisen ɔɔpm kɛn anki tiŋg do
naaŋ ki se, ɔŋte 'tɛɗki nakŋ kɛn maakse ɓo jea, num 'tɛɗki nakŋ kɛn tɔɔl *Raa
ki. 3 Ɗeere, maakŋ kiŋgse kɛn do dɔkiŋ se, naase 'tɛɗkiro nakgen jig ey dɛna
aan gɔɔ jee jeel Raa mal eyo. Naase 'lee ɛɛskiro naapa, 'lee dɔŋkiro nakŋ jeege,
'lee aay oonkiro, 'lee 'jekiro kɔs bɛɛ salal, ɔŋkiga gɔtn kaaye lɛ aay 'deelkiro te
gɔtiŋa ɔɔ 'lee 'tɛɗkiro maraggen Raa jeɗe eyo paac paac. 4 Ɓɔrse jaay naase
'tɛɗki aan gɔɔ naaɗe ey se, naaɗe aaksen se paac ɓo ɔkɗen taaɗ eyo. Taa naaŋ
se naaɗe lee naajse. 5 Gaŋ ɓii kalaŋ Raa kɛn utu 'kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tun ooyga
kooyo ɔɔ do jeege tun zɛɛr se, utu 'tɔnd mɛtɗe do nakɗe kɛn jig ey naaɗe tɛɗ
se. 6 Jee ooyga kooy do dɔkiŋ se kic ɓo, Isa ɓaa taaɗɗenoga Labar Jiga se kici.
Taa naaŋ se ɓo, naaɗe kic Raa ɔjɗenga bɔɔrɔ doɗe ki aan gɔɔ jikilimgen ɓaa se
paac. Bin se ute *Nirl Raa se, naaɗe 'kɔŋ 'kiŋg aan gɔɔ kɛn Raa jen ro ki.

Naŋa naŋa kic ɓo Raa ɛɗiŋ naabiŋ naabiŋa

7 Duni se ɔɔpga baata 'naŋa. Taa naaŋ se iŋgki do mɛtɛkse ki ɔɔ 'ɗaapki rose
taa aki keem Raa. 8 Kɛn cir paac paac se, 'jeki naapa ute maakŋ kalaŋ, taa ute
maak-jese se, kɛn deba tɛɗi *kusiŋa aan gɔɔ ɗi kic ɓo aŋ kɔŋ tɛɗn kalɗɛ. 9 Jee
kɛn ɓaaɗo gɔtse ki se, ɔkɗeki jiga ɔɔ ɔŋte tɛɗɗeki bɛs. 10 'Jeelki naŋa naŋa kic
ɓo Raa ɛɗiŋga naabiŋ naabiŋa. Bin se 'noogki naapa, taa naase se 'tɛɗkiga jee
tɛɗn naabm Raage gɛn tɛɗn naabgen paacŋ kɛn naaŋ ɛɗsesiŋ se, ute ɗoobiŋa.
11 Debm jeel taaɗn taara se, ŋ'taaɗ taar Raa jeege tu. Ɔɔ debm Raa ɛɗiŋga
maak-je gɛn tɛɗn naaba jeege tu se, ŋ'tɛɗiŋ ute tɔɔgŋ kɛn Raa ɛɗiŋ se. Ute
naaŋ se jaay ɓo, jeege paac 'tɔɔm Raa ute ɗoobm Isa *al-Masi. Naaŋ ɓo debm
magala ɔɔ tɔɔgɔ gɛn daayum daayum! *Amin.

*Jee kɛn k'dabarɗe taa *al-Masi*

12 Jee maak-jemge, nakŋ ɔɔŋ jaay aanga dose ki se, ɔŋte kaakiŋki aan gɔɔ
nakŋ deel doa ɔɔ ɔksen taaɗ eyo. Num aakiŋ aan gɔɔ nakŋ kɛn lee aan kaan
do jeege tu tap. 13 Num kɛn naase jaay 'dabarki taa al-Masi se, ɔŋki maakse

'raapo. Taa ɓiin naaŋ̃ aɗe ɓaa maakŋ gariŋ̃ ki se, naase kic utu aki kɔŋ maak-raapm gɛn taaɗ̃ eyo. 14 Kɛn k'naajse taa Isa al-Masi se, ɔŋ̃ki maakse 'raapo. Taa *Nirl Salal kɛn ɔk *nooko kɛn iiŋ̃o gɔtn Raa se, 'tɛɗ̃n ute naase. 15 Anum maakse ki se, nam j'ɔŋ̃te dabariŋ̃ taa tɔɔl nam, taa ɓoogo, taa tɛɗ̃n *kusiŋ̃a, ey lɛ taa ɔl doŋ̃ maakŋ taar jeege tu. 16 Num kɛn k'dabariŋ̃ taa al-Masi se, sɔkɔŋ̃ɔ ɔŋ̃te tɔɔliŋ̃a naɓo ŋ̃'tɔɔm Raa taa jeege daŋiŋ̃ naaŋ̃ debm al-Masi.

17 Kaaɗ kɛn Raa an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se, ɓɔrse aanga. Ɔɔ kɛn Raa jaay 'baagŋ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jee naaŋ̃ge tu ɓo deet se, bin num jee kɛn jaay baate tookŋ kaal maakɗe do Labar Jigan gɛn Raa ki se, 'tɛɗ̃n ɔɔ ɗio? 18 Taa Kitap taaɗ ɔɔ:
Kɛn jee tɛɗ̃n nakgen ute ɗoobiŋ̃ kic ɓo, utu ɔɔŋ̃ jaay 'kɔŋ kaaja se,
*num jee aal Raa maak ki eyo ute jee kusiŋ̃ge se tap ɓo k'tɛɗ̃n roɗe j'ɔɔ ɗio**?
19 Bin ɓo, jee kɛn Raa je ɔɔ naaɗe 'dabar se, j'aay kaamɗe k'tɛɗ nakŋ bɛɛ. Taa Raa kɛn tuj ɔrmiŋ̃ ey se, naaŋ̃ ɓo Mɛl Kaalɗe ɔɔ j'ɔŋ̃ roɗe kaam jiŋ̃a.

5

Piɛr dɛj naan jee Raage
(1Tim 3.1-7)

1 'Bɔrse maam m'taaɗ ute naan eglizgen utu maakse ki se. 'Booyki, maam kic naan *eglizge tun aan gɔɔ naase se kici. Kɛn *al-Masi dabaro se, maam m'aakiŋ̃oga te kaamuma ɔɔ ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ɓaa maakŋ *nookiŋ̃ ki se, maam kic m'ɔk bɛɗɛ te naaŋ̃ kici: 2 Aakki do jee Raage tun kɛn *Raa ɛɗsesiŋ̃ kaam jise se, aan gɔɔ debm gaam kɛn aak do baatiŋ̃ge tu se. Naabm se ɔŋ̃te 'tɛɗiŋ̃ki aan gɔɔ j'ɔlsen taa tɔɔgɔ, gaŋ 'tɛɗiŋ̃ki aan gɔɔ kɛn Raa ɓo jea. Ɔŋ̃te 'tɛɗ̃ki gɛn jee maala, gaŋ 'tɛɗiŋ̃ki ute maakŋ kalaŋ. 3 Jee Raage se, ɔŋ̃te 'tɛɗɗeki taa tɔɔgɔ, gaŋ ute kiŋgse se, 'taaɗɗeki ɗoobo taa naaɗe kic kiŋg aan gɔɔ naase kici. 4 Kɛn naase jaay 'tɛɗ̃ki bin num, ɓiin kɛn Debm Gaam Magal aɗe teecŋ̃ pirsil se, naaŋ̃ utu asen kɛɗ̃n laatn tɔɔmɔ kɛn nookiŋ̃ paac 'kɔŋ deel eyo.

5 Gaan kɔɗge naase kic, jee naan jee Raage se, 'booy uunɗeki taarɗe. 'Booyki m'asen taaɗa: Maakŋ kiŋgse kɛn ute naapa se, naŋa naŋa kic ɓo tɛɗ roŋ̃ ɔɔp baata, taa Kitap taaɗga taaɗ ɔɔ:
Jee magal roɗe se, Raa ute naaɗe eyo.
*Gaŋ naaŋ̃ se tɛɗ̃n bɛɛŋ̃ do jeege tun tɛɗ roɗe ɔɔp baata**.
6 Anum, ɔŋ̃ki rose kaam ji Raa tɔɔgɔ ɔɔ 'tɛɗ̃ki rose ɔɔp baata jaay ɓo kaaɗ kɛn Raa jen ro ki se, naaŋ̃ asen kuun rose raan. 7 Nakgen tɛɗsen jaay uunki nirlse ro ki se, ɔŋ̃ɗeki paac kaam ji Raa. Taa Raa se, naaŋ̃ ɓo debm kɛn lee aaksen dose ki.

8 Bin num 'bɔɔbki rose, ɔɔ iŋgki zɛɛrɛ, taa debm wɔɔyse, *'Bubm sitange se, lee jese aan gɔɔ tupiyu kɛn lee tɔɔy je daa kɛn 'kɔkŋ kɔsɔ. 9 Aayki kaamse, 'ɗaarki tɔɔgɔ ɔɔ aalki maakse do Raa ki. 'Jeelki do naaŋ ki ara paac se, gɛnaasegen ɗoobm Isa al-Masi ki se utu dabar aan gɔɔ naase kici. 10 Naɓo dubarse se, utu 'ɗaar duuku. Taa Raa kɛn lee tɛɗ bɛɛŋ̃ jeege tu se, naaŋ̃ ɓo debm daŋseno taa aki kɛnd maakŋ gariŋ̃ kɛn gɛn daayum kɛn kaam ji al-Masi. Naaŋ̃ asen tɛɗ̃n naase aki tɛɗ̃n jee tɔɔgɔ ɔɔ jee mɛcŋ̃ kɛn aasiŋ̃ do nakge tu paac. 11 Naaŋ̃ ɓo debm ɔk tɔɔgŋ gɛn daayum daayum! *Amin!

Piɛr taaɗ naŋ taariŋ̃a ɔɔ tɛɗɗen tɔɔsɛ
(1Tɛs 5.23-28)

12 Silban ɓo noogum jaay maam m'raaŋ m'ɔlsen maktubm duuk se. Maam m'jeeliŋ̃ naaŋ̃ se gɛnaa kɛn tuj ɔrmiŋ̃ eyo. Maam m'raaŋsen se, m'je m'asen kɛɗ̃n kaay kaama ɔɔ m'je m'asen taaɗ̃n m'ɔɔ kɛse ɓo bɛɛ Raa mala mala. Ɔɔ bɛɛ

* **4:18** Aak KKT 11.31. * **5:5** Aak KKT 3.34.

ese se ɓo, naase se ɔkiŋ̃ki ɔɔŋ̃ɔ. 13 Jee Raagen Babilon† kɛn ara se, kɛn Raa bɛɛr
tɔɔɗɗenoga aan gɔɔ naase se, tɛɗsen tɔɔsɛ. Ɔɔ goonum Mark kic ɓo tɛɗsen tɔɔsɛ.
14 'Tɛɗki tɔɔsɛ te naapa ɔɔ 'baam 'tɔkki naapa ute maak-jea, aayki ciil naapge
aan gɔɔ gɛnaa naapge.

Naasen paacŋ̃ kɛn 'ɗoobm *al-Masi ki se, ɔŋ̃ tɔɔsn Raa 'kiŋg ute naase.

† **5:13** Babilon je taaɗ ute gɛgɛr *Rɔm ki.

Maktubm Piɛr raaŋiŋ gɛn k-dige
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm Piɛr gɛn k-dige

Maktubm se, Piɛr raaŋ jee al-Masige tun gɔtɔ ɓaa se paac. Ko taar kɛn naaŋ̃ je taaɗa se, naaŋ̃ iiŋ̃ ro jeege tun lee dooy jeege ute taar Raa mɛt ki eyo. Ɔɔ jee se gooŋ̃ tɛndɗoga maakŋ eglizge tu. Taar kɛn naaɗe dooy jeege se, je taa jeege kiŋg tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jen ro ki. Piɛr ɗeekɗen ɔɔ jee se se j'ɔŋ̃te tookŋ taarɗe ɔɔ k'je ɗoobm jeel mala mala kɛn Raa ɛɗ jeege tu ɔɔ k'dɔɔkŋ ute Isa al-Masi ɔɔ taargen jee iŋgo te Isa jaay booyo ɔɔ nakŋ naaɗe aako jaay lee dooyɗeno paac se j'iŋg do ki.

Piɛr raaŋ ɔl tɔɔsɛ jee Raage tu

1 Kɛse maam Simon Piɛr, maam kɛn m'debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi ɔɔ m'debm kaaŋ̃ naabiŋ̃ se ɓo, m'raaŋsen maktubm ara se, naase jeege tun kɛn took aalkiga maakse jiga do al-Masi ki aan gɔɔ naaje se kici, ute nakgen kɛn Raajege ɔɔ Mɛl Kaajjege Isa al-Masi tɛɗiŋ̃ ute ɗoobiŋ̃ se. 2 Ute jeel kɛn naase 'jeelki *Raa ute Mɛljege Isa al-Masi se, ɔŋ̃ Raa asen tɛɗn bɛɛ ɔɔ asen kɛɗn lapia ute maraadiŋ̃a.

Aayki kaamse 'tɛɗki jee Raagen jiga (Tit 2.11-14; Plp 1.9-11, 3.8-14)

3 Taa ute tɔɔgŋ Raa se naaŋ̃ ɛɗjekiga nakgen jiga kɛn ajeki kaasn gɛn tiŋgi ɔɔ gɛn kɔkŋ taariŋ̃ ɔɔŋ̃ɔ. Naaŋ̃ tɛɗjekiga k'jeelkiga debm daŋjekiro taa j'aki kɛnd maakŋ *nookiŋ̃ ki mala ɔɔ j'aki kɔŋ bɛɛ naaŋ̃ kɛn jiga cir paac se. 4 Ute nakgen se ɓo nakgen jig aak eyo kɛn do dɔkiŋ̃ Raa taaɗjekiro ɔɔ ajeki kɛɗ se, naaŋ̃ ɛɗjesiŋ̃kiga. Bin ɓo ute nakgen naase ɔŋiŋ̃kiga se asen tɛɗn naase aki kaaŋ̃ kɔtn ro nakge tun jig ey kɛn jee jeel Raa mal eyo, lee dɔŋ se ɔɔ naase aki kiŋg tec aan gɔɔ kiŋg gɛn Raa.

5 Taa naaŋ̃ se aayki kaamse 'ziiɗki do kaal maakse ki se, kiŋg kɛn aak bɛɛ naan jeege tu, ɔɔ do kiŋg kɛn aak bɛɛ naan jeege tu se, 'ziiɗiŋ̃ki jeel Raa, 6 ɔɔ do jeel Raa ki se, 'ziiɗiŋ̃ki 'bɔɔb kɔkŋ ro jiga ɔɔ do bɔɔb kɔkŋ ro kɛn jiga se, 'ziiɗiŋ̃ki tɔɔgŋ maaka ɔɔ do tɔɔg maak ki se, 'ziiɗiŋ̃ki kɔkŋ taar Raa ɔɔŋ̃ɔ, 7 ɔɔ do kɔkŋ taar Raa kɛn ɔɔŋ̃ se, 'ziiɗiŋ̃ki kɔkŋ naapm ɔɔŋ̃ɔ ɔɔ do kɔkŋ naap kɛn ɔɔŋ̃ se, 'ziiɗiŋ̃ki maak-jea kici. 8 Kɛn napar nakgen se jaay naase ɔkki ute maraadiŋ̃ se, naase aki kɔŋ tɛɗn nakgen jiga aki ɓaa ute naan se. Bin jaay naase aki jeel kɔkŋ Mɛljege Isa *al-Masi se jiga. 9 Num gaŋ debm kɛn tɛɗn nakgen ese ey se, naaŋ̃ se aan gɔɔ debm kaam-tɔɔkŋ kɛn ɔŋ aak ɔk gɔtɔ jig eyo. Ey num Raa se, *kusiŋ̃iŋ̃ do dɔkiŋ̃ se naaŋ̃ tɔɔliŋ̃siŋ̃ga, naɓo naaŋ̃ se, diriginga naata.

10 Taa naaŋ̃ se ɓo gɛnaamge, aayki kaamse daala 'dɔɔkki maakse do Raa kɛn daŋseno ɔɔ 'bɛɛr tɔɔɗseno se. Kɛn naase jaay 'tɛɗki bin num, mɔɔtn naase aki kɔŋ koocŋ̃ ɗoobm Raa ki eyo. 11 Ɗeere bin ɓo, Raa asen kɔɔɗn taa ɗoobm tooɗn waŋ gɛn maakŋ gaar daayum gɛn Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege Isa al-Masi se ɔɔ naase aki kɛnd maak ki.

Taar Raa kɛn k'dooyse se ɔkiŋ̃ki jiga

12 Taa naaŋ̃ se ɓo daayum m'asen lee taaɗn ɗɔɔl daala mɛtn taargen se, ey num taargen se naase 'jeelɗekiga ɔɔ ɓɔrse kic ɓo utu iŋgki jiga do taarge tun kɛn mɛt ki kɛn k'dooyseno se. 13 Ɗeere, kaaɗ kɛn maam m'utu m'iŋg zɛɛr se, m'je daayum taargen se m'asen lee taaɗn ɗɔɔlɔ. 14 Maam se m'jeele ɔɔpga

baata m'kooyo taa Mɛljege Isa *al-Masi se taaɗumga taaɗa. 15 Bin se ɓo maam
m'aay kaamum m'taaɗsen taargen se, taa kɛn maam m'ooyga kic ɓo, daayum
naase aki kɔŋ dirigŋ taargen se eyo.

Naaje j'aakkiga tɔɔgŋ Isa al-Masi se ute kaamje

16 Taa naaje se k'taaɗsenoga j'ɔɔ Isa *al-Masi se utu aɗe ɓaa ute tɔɔginn̰a ɔɔ
taargen naaje k'taaɗseno se tec aan gɔɔ taargen kɛn jikilimge lee tɛrɛc ute
daan doɗege ɓo taaɗ se eyo. Num gaŋ naaje se j'aako *nookinn̰a ute kaamje
mala. 17 Kaaɗ kɛn jaay Raa Bubu nookinn̰a ɔɔ magalin̰ se, naan̰ kɛn se naaje
mala j'utu. Naaje k'booyo taargen Raa kɛn magal cir nakge paac kɛn taaɗin̰
ɔɔ: «Naan̰ se Goonuma, Goon maak-jema ɔɔ naan̰ tɔɔlum jaay maam m'bɛɛr
m'ɔɔɗin̰o.» 18 Kaaɗ kɛn se naaje kic ɓo j'utu te naann̰a do ko kɛn *salal ese ɔɔ
taar kɛn Raa taaɗo maakŋ raa ki se, naaje mala kic ɓo k'booyin̰oga ute bije.
19 Do naan̰ ki se tɛr naajege j'ɔkki taar jee gɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki. Ɔɔ
taar naaɗege se taar mɛc ɔɔ kɛn naase jaay iŋg uɗki bi do ki se, taar se mɛt ki.
Taa taar naaɗege se tec aan gɔɔ lɔɔmpɔ kɛn iŋg wɔɔr gɔtn kɛn ɔɔɗɔ kɔr bini gɔtɔ
kiipi ɔɔ k-dijn̰, kɛn k'daŋin̰ bɛbɛlɛ se, aɗe kooko ɔɔ asen wɔɔr maakse*.

20 Deet deet se taargen se 'jeelɗeki jiga: taargen jee taaɗ taar teeco taar Raa
ki do dɔkin̰ raaŋin̰o maakŋ Kitap ki se, taargen se naaɗe uun doɗege tu sum ɓo
taaɗ eyo. 21 Num taargen jaay jee taaɗ taar teeco taar Raa ki do dɔkin̰ taaɗo se,
iin̰o maakŋ maak-saapm jikilimge tu eyo. Gaŋ taargen se Nirl Salal ɓo ɔlɗeno
naaɗe taaɗo ɔɔ taargen naaɗe taaɗo se, iin̰o gɔtn Raa ki.

2

Jee tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar mɛt ki
(Jud 3-16; 2Tim 3.1-9)

1 Do dɔkin̰ se jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar *Raa ki tiŋgo
daan gaan *Israɛlge tu; bin ɓo jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar
Raa mɛt ki se, gooŋ tɛnddoga maakse ki ɔɔ naaɗe dooy jeege do taarge tun kɛn
tuj jeege. Jeegen se Mɛlɗe Isa *al-Masi kɛn dugɗeno doɗe maakŋ *kusin̰ ki se
kic ɓo, naaɗe 'baatin̰a. Ɔɔ taa nakgen naaɗe tɛɗ se utu ano naar ɓaa ute nakŋ
ɔɔn̰ kɛn aɗen kutu. 2 Ɔɔ jeege dɛna utu kuun ɗoobm naaɗen kɛn lee ɛɛs naapa
rɛn̰ rɛn̰ se, taa naaɗe se, jeege taaɗn taargen iŋg kusu ro ɗoobm taar kɛn mɛt
ki se. 3 Naaɗe se jee tamage ɔɔ utu asen lee kaan̰ dala ute taar nijimɗege se
taa kɔŋ ɗim gɔtse ki. Taa naaɗe se do dɔkin̰ tap ɓo Raa taaɗoga taaɗ gɛn kɔjn̰
bɔɔrɔ doɗe ki ɔɔ nakŋ ɔɔn̰ɔ utu naar koocn̰ doɗe ki.

4 Num gaŋ *kɔɗn Raagen do dɔkin̰ jaay tujo Raa ki ɔɔ Raa ɔŋ ɔn̰ɗeno te eyo,
num tɔk ɔmbɗeno maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu ɔɔ ɔɔɗ se, naan̰ utu bɔɔbɗen gɔt kɛn
ese bini 'kaan ɓii kɛn naan̰ an kɔjn̰ bɔɔrɔ do jeege tu paac. 5 Do naaŋ do dɔkin̰
se kic ɓo Raa ɔŋ ɔn̰in̰ te eyo, num gaŋ naan̰ ɓaano ute maane gɔɔb tɔɔlo jeegen
kɛn aal Raa maak ki ey paac se. Ɔɔp Noe kɛn taaɗ jeege tu ɔɔ k'tɛɗn nakgen te
ɗoobin̰a, gɔtn se naan̰ ute jeegen kuuy cili sum ɓo aaja. 6 Tɛr jeegen maakŋ
gɛgɛr kɛn Sɔdɔm ute kɛn Gɔmɔr ki se kic Raa tɔɔl utɗeno kap ute pooɗo ɔɔ ɔɔp
burku ɓo tooɗ sum. Naan̰ tɛɗ bin se je taaɗn jeege tun aal Raa maak ki ey se,
naan̰ utu aɗen tɛɗn bin kici. 7 Kaaɗ kɛn se ɓo Lɔt, naan̰ debm daan ki, Raa
ɔɔɗ teecn̰sin̰ naatn kalin̰ ki, taa naan̰ aak kiŋgɗen jig eyo ute kɛn naaɗe lee ɛɛs
naapa rɛn̰ rɛn̰ se, tujin̰ maakin̰a. 8 Lɔt debm daan ki se tiŋg daan jeege tun
ese se. Daayum gɔtɔ iipga ɓo naan̰ booyo ɔɔ aak nakɗegen jig ey kɛn naaɗe
lee tɛɗ se. Naan̰ kɛn saap nakgen ute ɗoobin̰ se kɛn naan̰ aak nakɗegen jig
ey kɛn naaɗe lee tɛɗ se, tujin̰ maakin̰a. 9 Kɛn bin num Mɛljege Raa se jee ɔk

* **1:19** K-dijn̰ Bɛbɛlɛ se taaɗ ute al-Masi. Aak Apok 22.16.

taariŋ ɔɔŋ se, naaŋ jeel ɗoobm aɗen kɔɔɗn doɗe do nak kɛn ɔɔŋ kɛn aan doɗe ki ɔɔ jee aal Raa maak ki ey se lɛ, naaŋ utu bɔɔbɗe taa aɗe dabara ɓii kɛn naaŋ utu kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se. 10 Kɛn tap se, Raa utu aɗe dabara jee kɛn tɛɗ nakŋ daa roɗege ɓo je se. Jee se je ɓo tɛɗn nakgen aak kusu ɔɔ Mɛljege Raa se lɛ, naaɗe aaliŋ maak ki eyo. Jee se, naaɗe ɔnd do do naaɗe maliŋge tu sum ɔɔ magal roɗe ɔɔ kɔɗn Raagen ute nookɗege se kic ɓo, naaɗe se ɓeerɗen eyo, naajɗe. 11 Anum kɔɗn Raage ute naapa se kic ɓo ɔŋ tɔk te mind naapge ɔɔ naaj te naapa naan Mɛljege tu eyo. Ey num kɔɗn Raage se naaɗe se magala ɔɔ tɔɔg cir jee se.

12 Gaŋ jee ese se naaj nakgen naaɗe paac jeel mɛtiŋ eyo. Naaɗe ɔk maak-saap eyo tec aan gɔɔ daagen maakŋ kaag ki kɛn j'ɔŋga ɓo k'tɔɔl sum se. Ɗeere, naaɗe se utu kooy aan gɔɔ daagen maakŋ kaag ki se. 13 Naaɗe se Raa utu aɗen dabara aan gɔɔ kɛn naaɗe lee dabar jeege se. Naaɗe se daayum tɛɗ nakŋ daa roɗe ɓo jea ɔɔ lee tɛɗiŋ ute kaam kaaɗa. Kɛn naase iŋg ɔski kɔs kalaŋ bɔɔr ki ute naaɗe se, naaɗe iŋg tɛɗn nakŋ sɔkɔŋge ute nakgen gɛn tɛɗ eyo ɔɔ kɛn naaɗe iŋg dɛrlse ute taar-kɔɔɓɗege se, maakɗe raap aak eyo. 14 Naaɗe se kɛn aakga mɛnd jeege ɓo dɔŋɔ je anɗen tooɗo ɔɔ naaɗe se ɔlɗe ɓo gɛn tɛɗ kusiŋa sum. Ɔŋga jee kɛn ɔnd maakɗe kaam kalaŋ ey se naaɗe dɛrlɗe, daayum naaɗe aak nakŋ jeege se dɔŋɔ ɔɔ jee se Raa naamɗenga naama. 15 Ɗoobm Raa bɛɛ se, naaɗe rɛsŋga naatn ɔɔ naaɗe se iigga ɔɔ uunga ɗoobm Balaam goon Bɛor*. Naaŋ ɓo debm kɛn ɔŋ roŋ k'dɛrliŋ ute gurs gɛn tɛɗn nakŋ kɛn ute ɗoobiŋ ey se. 16 Gɔtn se Raa uuniŋ kaaminа ute goon buuru taa Balaam took te taariŋ eyo. 'Jeelki, buuru se taaɗ taar eyo, num gaŋ, ɓii kɛn se, buuru taaɗiŋ aan gɔɔ debkilimi. Naaŋ gaas ɗoobo debm taaɗ taar teeco taar Raa ki taa nakŋ dɛrlgen bin se, naaŋ aŋ 'tɛɗ eyo.

17 Jee tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee dooy jeege ute taar Raa mɛt ki se, naaɗe tec aan gɔɔ kɛŋj kɛn maaniŋ ookga kooko, ɔɔ tec aan gɔɔ gapargen kuul ɔl makɔŋɔ wɔɔkɗen jaay ɔŋ eeɗ maan ey se kici. Ɔɔ naaɗe se Raa ɗaapɗenga gɔtn kiŋgɗe se ilim dib. 18 Taa naaɗe se taaɗ taargen deel doɗe ɔɔ taargen naaɗe taaɗ se, taargen rɛŋ rɛŋ. Ute taarɗegen se ɓo jeegen kɛn utu ɔŋ kɔŋ ɗoobm jig eyo ɔɔ took taar Raa se naaɗe dɛrlɗe ute nakŋ kɛn daa ro debkilimi je se. 19 Naaɗe taaɗ jeege tun se ɔɔ j'kɔŋ doɗege, naɓo naaɗe kic ɓo ɓul nakgen naaɗe lee tɛɗ jaay utu aɗen kut se. Taa debm jaay nakŋ cirga doŋ se naaŋ tɛɗga ɓuliŋa. 20 Kɛn mɛtn-jiki jeegen jaay jeelga jeel Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege, Isa al-Masi ɔɔ ɔŋga nakgen do *duni ki kɛn lee tuj jeege ɗoobm Raa ki se, kɛn naaɗe jaay ɔk tɛrloga ro nakge tun jig ey se, ɔɔ baagga tɛɗn nakgen se num, nakgen naaɗe ɔŋɗeno se aɗen tɛɗn naaɗe 'tɛɗn ɓulu daala. Bin se kiŋg naaɗe se 'tɛɗn aak kus cir kɛn deete. 21 Ɗoobm kɛn ɔl deba tɛɗ naka ute ɗoobiŋ se jaay naaɗe jeeliŋ te ey kic ɓo bɛɛ cir kɛn naaɗe jeel ɗoobm se jaay ɓo tɛrl naaga do taarge tun kɛn Raa taaɗɗeno ɔɔ k'tɛɗ se. 22 Nakŋ jee se jaay tɛɗ se, je ajeki taaɗn ɔɔ kaaŋ kaa taar se mɛt ki kɛn taaɗ ɔɔ: *Bisi jaay tɔɔɗ tɔlga num tɛrl ɓaaɗo ɔs tɔɔɗ tɔliŋ se daala.*† Ɔɔ kɛn kuuy taaɗ ɔɔ: «Kiŋzir jaay k'roogiŋa se ɔk tɛrl ɓaa ɛnd maakŋ ɔrb ki gɔtiŋ ki.»

3

Mɛljege utu aɗe tɛrlɛ
(Mt 24.37-38; 2Tɛs 1.7-10; Jud 17-23)

1 Naase mɛɗn kɔɔŋ maakumge, kɛse maktubm kɛn maam m'raaŋsen gɛn k-dige. Maakŋ maktubge tun di kɛn maam m'raaŋsen se maam m'taaɗ m'ɗɔɔlsen mɛtn taargen naase 'jeeliŋkiga jeele, taa taargen se asen kɔl naase

* **2:15** Aak Nmb 22.5. † **2:22** Aak KKT 26.11.

aki 'saapm do ki jiga. 2 'Saapki do taarge tun do dɔkiŋ̃ kɛn jee taaɗ taar teeco
taar *Raa ki kɛn *salal taaɗo ɔɔ 'saapki do nakŋ kɛn Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege
ute jee kaaŋ̃ naabiŋ̃ge kɛn taaɗo ɔɔ j'aŋ̃ki tɛɗ se kici. 3 Deet deet se, 'jeelki,
ɓiigen kaam mɔɔtn se, jeegen jee kaakŋ mɛtn jeege se utu aɗe ɓaao ɔɔ naaɗe
se lɛ tɛɗn nakŋ daa roɗege ɓo jea. 4 Naaɗe utu 'taaɗn ɔɔ: «Taar kɛn naaŋ̃ taaɗo
aɗe ɓaa se tap ɓo 'tɛɗn nuŋ ki? Ey num do dɔkiŋ̃ gɔtn ɓugjege ooy sum se, ɓɔrse
kic nakge paac utu iŋg gɔtɗe ki aan gɔɔ kɛn Raa utu aalo kaal dunia tap!» 5 Do
dɔkiŋ̃ se kɛn Raa aalo maakŋ raa ute do naaŋa se ute taariŋ̃a, Raa 'tusn maane
kaam̃ kalaŋ jaay ɔŋ̃ do naaŋa ɔɔ do naaŋa se kic ɓo naaŋ̃ aaliŋ̃ ute maane. Gaŋ
do taar kɛn ese se jee se baate tooko. 6 Ute maane se ɓo, Raa gɔɔb tɔɔlo jeegen
do dɔkiŋ̃ do naaŋ ki se kici. 7 Maakŋ raa ute do naaŋ se ɓɔrse kic ɓo Raa bɔɔbɗe
ute taariŋ̃a, bini 'kaan ɓii kɛn naaŋ̃ aŋ̃ tɔɔciŋ̃ ute pooɗo. Naaŋ̃ bɔɔbɗe se taa
ɓii kɛn naaŋ̃ an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu se; jee aal Raa maak ki ey se, naaŋ̃ aɗen
kutn naatn̄ kap.
8 Naase, mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge, ɔŋ̃te 'tɛɗsen dirigi taa naan Raa ki se, ɓii
kalaŋ se aan gɔɔ ɓaar dupu ɔɔ ɓaar dupu se aan gɔɔ ɓii kalaŋ. 9 Mɛljege se
nakŋ naaŋ̃ taaɗga ɔɔ aŋ̃ tɛɗ se utu aŋ̃ naar tɛɗa, gaŋ jee mɛtiŋ̃ge se saap ɔɔ Raa
se deer dɛn dɛna. Num naaŋ̃ baate tɛɗiŋ̃ yɔkɔɗ se taa naase; taa naaŋ̃ je nam
'kut eyo ɔɔ je jeege paac tɛrl maakɗe. 10 Kɛn kaaɗiŋ̃ jaay 'kaan se, Mɛljege aɗe
ɓaa aan gɔɔ debm ɓoogo. *Biin Mɛljege ano ɓaa se jeege booy aan gɔɔ Raa taata
naɓo 'taatn cir kaaɗ kɛn maane eeɗ keeɗe ɔɔ ɓii kɛn se maakŋ raa kic ɓo 'kaaŋ̃
kiigŋ gam. Nakgen maakŋ raa ki paac se 'kɔsn pooɗo ɔɔ do naaŋa ute nakgen
do ki paac se mɛtiŋ̃ utu tooɗn tal.
11 Aan gɔɔ nakge paac utu kɔsn pooɗo se, bin se 'leeki aak bɛɛ naan Raa ki ɔɔ
Raa se 'ɓeeriŋ̃ki! 12 Aakki kaam ɓiin kɛn Raa ano ɓaao, bin se ɓo aayki kaamse
'tɛɗki nakŋ jiga ɔɔ kɛse ɓo kɛn aŋ̃ kɔliŋ̃ naaŋ̃ aɗe naar ɓaao. Bii kɛn se ɓo maakŋ
raa ute magaliŋ̃ se 'kɔsn pooɗo ɔɔ nakgen maakŋ raa ki se 'kɔsn pooɗo paac.
13 Num gaŋ naajege se, Raa taaɗjekiga taaɗ ɔɔ utu ajeki kaal maakŋ raa ute do
naaŋ kiji ɔɔ gɔtn naane se ɓo nakge paac 'tɛɗn ute ɗoobiŋ̃a. Kɛse ɓo nakŋ kɛn
naajege j'iŋg j'aakki kaama.
14 Taa naaŋ̃ se ɓo naase mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge, aan gɔɔ naase utu iŋg aakki
kaak kaam Mɛljege utu aɗe ɓaa se, aayki kaamse 'tɛɗki jee salal ɔɔ nakŋ
aak kus se j'ɔŋ̃te kɔŋ rose ki ɔɔ naaŋ̃ asen kɔŋ se, naase utu iŋgki kiŋg ute
lapia. 15 'Jeelki, Mɛljege jaay baate ɓaaɗo yɔkɔɗ se, naaŋ̃ je taa naase aki kɔŋ
kaaja. Taa naaŋ̃ se ɓo gɛnaajege Pɔl naaŋ̃ kɛn mɛɗn kɔɔŋ̃ maakjege se, naaŋ̃
raaŋsenoga taargen se ute jeel-taar kɛn Raa ɛɗiŋ̃ se. 16 Maakŋ maktubge tun
kɛn naaŋ̃ raaŋɗeno paac se, naaŋ̃ taaɗoga mɛtn taar nakgen se ɔɔ mɛtn taar
nakgen naaŋ̃ taaɗno se booy kɔkiŋ̃ ɔɔŋ̃ɔ. Taa naaŋ̃ se ɓo jee jeel ɔk te mɛtn
taar Raa eyo ɔɔ iŋg kaam kalaŋ ey se, mɛtn taargen ese se, naaɗe lee taaɗiŋ̃
ute ɗoobiŋ̃ eyo aan gɔɔ kɛn naaɗe lee taaɗ tuj Taar Raa gɔt kuuy se kici. Kɛn
naaɗe jaay tɛɗ bin se, naaɗe ut kut ɓo roɗege.
17 Bin ɓo, naase mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge, taa taargen se lɛ, maam m'aalsenga
bise ki: taa naaŋ̃ se ɓo m'ɔɔ ɔndki kɔndɔ ɔɔ iŋgki do mɛtɛkse ki. Ɔŋ̃te kɔŋ̃ki rose
jee aal Raa maak ki ey se asen kiigi num 'ɗaarki tɔɔgɔ. 18 Ɔŋ̃ bɛɛ ute jeel gɛn
Mɛljege ɔɔ Debm Kaajjege Isa al-Masi se 'ziiɗn ɓaa ute naaniŋ̃ maakse ki.
Ɔŋ̃ jeege paac aŋ̃ *nookŋ ɓɔrse ɔɔ gɛn daayum daayum. *Amin.

Maktubm Jan raaŋiɲ deet deet
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm Jan kɛn deet deet

Jee do dɔkiɲ se saap ɔɔ maktubgen mɔtɔ se Jan ɓo debm raaŋɗe. Naɓo maakŋ maktubgen ese se k'taaɗ te taa roɲ eyo. Ɔɔ jee kɛn naaɲ raaŋɗe maktubm deet deet se kic ɓo, naaɲ taaɗ te taarɗe eyo. Num naaɲ taaɗ mɛtn taar kiŋg jee kɛn naaɲ raaŋɗen maktubm ese se. Aan gɔɔ kaaɗ kɛn naane se, dɛn jee al-Masige se aak jeegen kɛn uun ɗoobm raagen kuuy se kɛn dɔkɔ ute ɗoobm kɛn jeege aal maakɗe do Isa ki se ɔɔ naaɲ se, ɔlɗe naaɗe kic ɓo je tɛɗn aan gɔɔ naaɗe. Taa naaɲ se ɓo debm raaŋ maktubm ara se je aɗen taaɗn ko taarge dio: deet deet se ɛɗɗen kaay kaama ɔɔ j'iŋg k'dɔɔk ute Raa ɔɔ ute gooniɲ Isa al-Masi ɔɔ k'je naapa aan gɔɔ gɛnaage; ɔɔ tɛr gɛn k-dige: k'ɗo do taarge tun mɛt ki eyo kɛn naaɗe lee dooy jeege kɛn ɔl jeege tuj ɔrmɗe do Labar Jigan gɛn Isa al-Masi se kici.

*Taar *Raa ɛɗjeki kaaja (Jn 1.1-14)*

1 Naaje k'taaɗsen ute debm k'daŋiɲ Taara kɛn ɛɗ kaaja se. Kɛn Raa aalo te duni ey ɓɔrt se, debm kɛn k'daŋiɲ Taara se utu tap. Naaje k'booyoga taariɲ kɛn naaɲ taaɗ se, ɔɔ j'aakiŋga ute kaamje mala kici. Naaje j'aak j'ɔkiŋga ɔɔ k'naamiŋga ute jije. 2 Kɛn debm ɛɗ kaaja jaay ɓaaɗo se, naaje j'aakiŋga ute kaamje ɔɔ naaje se k'saaɗiŋge. Ɔɔ naaje k'taaɗsen se ro taar debm kɛn ɛɗ *kaajɲ gɛn daayum. Do dɔkiɲ se naaɲ tiŋgo ute Raa Bubu, ɔɔ ɓɔrse Raa taaɗjenkiga mɛtiɲ naajege tu. 3 Nakgen naaje mala j'aako ute kaamje ɔɔ k'booyo ute bije se ɓo, k'taaɗsesiɲ naase ki kici, taa naase kic ɓo aki tum kalaŋ ute naaje. Ɔɔ tum kɛn j'aki tum kalaŋ se, j'aki tum ute Raa Bubu ɔɔ ute Gooniɲ Isa *al-Masi. 4 Naaje k'raaŋ j'ɔlsen taargen se taa maak-raapjege se, 'tɛɗn maak-raapm maraadiɲ ki.

*Debm kɛn tɛɗ *kusiɲa se tum ute Raa eyo*

5 'Booyki kɛse ɓo taar kɛn naaje k'booyo gɔtn Gooniɲ ki ɔɔ k'taaɗsesiɲa: Raa se naaɲ gɔtn wɔɔrɔ ɔɔ gɔtn ɔɔɗ se gɔtn naaɲ ki gɔtɔ. 6 Kɛn naajege jaay k'taaɗki j'ɔɔki naajege j'utuki Raa se, k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ se, ɔɔ jaay k'leeki maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗ num, kɛse naajege ɓo k'jee taar-kɔɔɓge ɔɔ k'tɛɗki nakŋ kɛn mɛt ki eyo. 7 Num gaŋ kɛn k'leeki maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ, aan gɔɔ Raa mala kic iŋg gɔt kɛn wɔɔr se, bin se naajege k'tum k'tɛɗkiga kalaŋ ute naapa ɔɔ moosn Gooniɲ Isa se ajeki tugŋ kusiɲjege. 8 Kɛn naajege jaay k'ɗeekki j'ɔɔki naajege k'tɛɗki te kusiɲ ey se, kɛse j'aɲki ro naaje maliŋge ɓo daala ɔɔ taar Raa mɛt ki se, maakjege tu gɔtɔ. 9 Anum kɛn naajege jaay k'taaɗki kusiɲjege se, kɛn bin se Raa utu ajeki tɔɔl kusiɲjege, ɔɔ naaɲ ajeki tugŋ ɗaapm naaniɲ ki ɔɔ kusiɲjege se naaɲ aɲ kɔɔɗn naatn. Taa Raa se naaɲ debm daan ki ɔɔ tuj ɔrmiɲ eyo. 10 Kɛn naajege jaay k'ɗeekki j'ɔɔki naajege k'tɛɗki kusiɲ ey se, kɛn bin se naaje k'tɛɗki Raa ɓo debm taar-kɔɔɓɔ ɔɔ taar naaɲ taaɗjeki se naaje j'ɔkiɲki maakjege tu eyo.

2

1 Gɛnumge, maam m'raaŋsen nakgen se taa naase aki tɛɗn *kusiɲ eyo. Num kɛn maakse ki jaay debm tɛɗga kusiɲ lɛ, naaje j'ɔkki debm koocɲ mɛtjege naan Bu ki, naaɲ ɓo Isa *al-Masi Debm Daan ki se. 2 Naaɲ ɓo debm ɛɗ roɲ *sɛrkɛ,

taa *Raa ajeki tɔɔl kusiŋjege. Kusiŋ naajege sum eyo, num Raa utu tɔɔl kusiŋ jeegen do naaŋ ki paac.

Raa ɔɔ: k'jeki naapa
(Mt 7.21-23; Jn 13.34,35, 14.21-24)

3 Nakŋ jaay taaɗ ɔɔ naajege k'jeelki Raa se, taa taar kɛn naaŋ taaɗjeki gɛn tɛɗa se naajege k'lee k'tɛɗiŋki. 4 Kɛn deba jaay ɗeek ɔɔ naaŋ jeel Raa ɔɔ baate tɛɗn nakgen Raa taaɗiŋ gɛn tɛɗa se, naaŋ se debm taar-kɔɔɓɔ ɔɔ taar Raa mɛt ki se, maakiŋ ki gɔtɔ. 5 Anum debm took uun taariŋ se, naaŋ se ɓo debm kɛn je Raa ute maakiŋ paac; ute naaŋ se ɓo naajege k'jeelki naajege se k'tɛɗkiga kalaŋ ute naaŋa. 6 Debm kɛn taaɗ ɔɔ naaŋ iŋg dɔɔk ute Raa se, bɛɛki num, naaŋ 'lee ɗoobm kɛn Isa leeno se.

7 Jeegen maam m'je se, taar maam m'raaŋsen gɛn tɛɗ se, taar kiji eyo. Gaŋ taar se do kuun mɛt ki tap ɓo k'taaɗsesiŋoga, naase 'jeeliŋki; ɔɔ taar kɛn maam m'raaŋseno gɛn tɛɗa se, kɛse ɓo taar Raa kɛn naase 'booyiŋkiro se. 8 Gaŋ taar kɛn maam m'raaŋsen gɛn tɛɗa se, naaŋ se kiji kici. Naaŋ se ɓo kɛn Isa *al-Masi tɛɗiŋo ɗeere ɔɔ ɓɔrse naase kic utu 'lee 'tɛɗiŋki se. Taa gɔtn ɔɔɗ se deel deele ɔɔ gɔtn wɔɔr mala se, baagga wɔɔr gɔtɔ. 9 Debm kɛn taaɗ ɔɔ naaŋ iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ ɔɔ ɔɔɗ und gɛnaaŋ se, debm bin se daayum utu iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. 10 Gaŋ debm jaay je gɛnaaŋ se, naaŋ se iŋg maakŋ gɔt kɛn wɔɔrɔ. Debm bin se ɗim jaay aŋ kɔliŋ naaŋ rɛsn ɗoobm Raa se gɔtɔ. 11 Anum debm jaay ɔɔɗ und gɛnaaŋ se, debm bin se ɓɔrse kic utu iŋg maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ ɔɔ lee maakŋ gɔt kɛn ɔɔɗɔ. Ɗoobm naaŋ ɓaan se kic ɓo naaŋ jeel eyo, taa gɔtn ɔɔɗ se gaasiŋga gɔtɔ naaŋ ɔŋ aak eyo.

12 Gɛnumgen sɛɛmɛ, maam m'raaŋsen taargen se,
taa ute ro Isa se Raa tɔɔlsenga *kusiŋsege.
13 Bubge, maam m'raaŋsen taargen se,
taa naase 'jeelki, debm kɛn Raa utu aalo kaal duni kic ɓo,
naaŋ utu tap.
Ɔɔ naase gaan kɔɗge maam m'raaŋsen taar se,
taa naase 'cirkiga bubm jee kusiŋge.
14 Naase gɛnumgen sɛɛmɛ, tɛr maam m'raaŋsen daal se,
taa naase 'jeelkiga Raa Bubu.
Bubge tɛr maam m'raaŋsen daala,
taa naase 'jeelki, debm kɛn Raa utu aalo kaal dunia kic ɓo,
naaŋ utu tap.
Naase gaan kɔɗge tɛr maam m'raaŋsen daala,
taa naase se jee tɔɔgki
ɔɔ taar Raa se utu maakse ki
ɔɔ naase 'cirkiga bubm jee kusiŋge.

15 Ɔŋte 'kɔndki maakse do nakge tun do *duni ki ɔɔ nakgen jee do duni ki je se, ɔŋte 'kɔndki maakse do ki. Debm jaay ɔnd maakiŋ do nakge tun do duni ki se, debm bin se je Raa Bubu eyo. 16 Nakgen paacŋ do duni kɛn jig ey se, naaɗe se ɓo kɛngen ese: kɛn jeege tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jea, ɔɔ kɛn aakga nakŋ nam se naaɗe dɔŋɔ ɔɔ naaɗe je nakŋ kɛn an magal roɗe. Nakgen se paac se nakŋ do dunia, ey num naaɗe se iiŋo gɔtn Raa ki eyo. 17 'Jeelki, nakgen do duni ki se utu 'deele, ɔɔ nakgen jeege aak jaay lee dɔŋ se kic utu 'deele. Num gaŋ debm kɛn tɛɗ nakŋ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki se, debm bin se naaŋ tiŋg gɛn daayum.

*Jee gɛcŋ *al-Masi*
(Jn 16.13-15)

18 Gɛnumge, dunia se ɔɔpga baata. Taar k'taaɗseno se naase 'booyiŋkiroga debm kɛn gɛc al-Masi se utu aɗe ɓaao; ɓɔrse naase 'jeelki jee gɛc al-Masi se

teecoga dɛna, ɔɔ ute naaŋ̃ se k'jeelki, dunia se ɔɔpga baata. 19 Jee se do dɔkiŋ̃ se naaɗe mɛtn naajege, num gaŋ naaɗe se kɛn ɗeer num mɛtn naajege eyo. Kɛn naaɗe jaay mɛtn naajege num, kaaɗn naane naaɗe tɛɗn ɔɔp iŋgga ute naajege. Gaŋ nakgen se jaay aan paac se, taa j'aɗen kaakŋ jeel tal, naaɗe se mɛtn naajege eyo.

20 Gaŋ naase se, al-Masi ɛɗsenga Nirliŋ̃a ɔɔ naase paac 'jeelkiga taar mɛt ki. 21 Raaŋ kɛn maam m'raaŋsen se, m'jesen taaɗn m'ɔɔ naase se 'jeelki taar kɛn mɛt ki. Taa naaŋ̃ se ɓo naase 'jeelki, taar-kɔɔɓɔ ute taar kɛn mɛt ki se ɔŋ tum kalaŋ eyo. 22 Debm taaɗn taar-kɔɔɓɔ se kɛn gay? Naaŋ̃ se debm kɛn naaj ɔɔ Isa se naaŋ̃ al-Masi eyo, naaŋ̃ se ɓo debm gɛc al-Masi. Naaŋ̃ se ɔɔɗund Raa Bubu ute Gooniŋ̃a. 23 Debm ɔɔɗund Goono se, naaŋ̃ ɔɔɗund Raa Bubu kici; ɔɔ debm jeel Goono te maakiŋ̃a jaay taaɗ naan jeege tu se, jeel Raa Bubu kici.

24 Kɛn taar naase 'booykiro do kuun mɛt ki se jaay utu iŋg maakse ki num, ute naaŋ̃ se jaay naase aki dɔɔkŋ ute Goon Raa ɔɔ ute Raa Bubu tɛlɛ. 25 Taa Goon Raa 'taaɗjekiroga taaɗa ɔɔ tɛɗga num naaŋ̃ utu ajeki kɛɗn *kaajŋ̃ gɛn daayum.

26 Kɛse ɓo kɛn ɔlum jaay maam m'raaŋseno do taar jeege tun kɛn lee aŋ̃sen dal se. 27 Gaŋ naase se Isa al-Masi ɛɗsenga Nirliŋ maakse ki. Aan gɔɔ Nirl naaŋ̃ mala ɓo utu maakse ki se, naase 'jeki nam kuuy ɓo asen dooy eyo. Taa Nirl naaŋ̃ se asen dooy nakgen paac kɛn mɛt ki ɔk taar-kɔɔɓ eyo. Taa naaŋ̃ se ɓo iŋg 'dɔɔkki ute al-Masi aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ dooyseno se.

Naajege k'gaan Raage (Rm 8.14-19)

28 Bin se gɛnumge, iŋg 'dɔɔkki ute *al-Masi, taa ɓiin kɛn naaŋ̃ aɗe teecŋ̃ pirsil se naaje j'aki kɔŋ ɓeer ey paac paac ɔɔ ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe ɓaa se sɔkɔŋ̃ɔ ajeki tɔɔl naaniŋ̃ ki eyo.

29 Aan gɔɔ naase 'jeeliŋ̃ki al-Masi debm daan ki se, bin se naase kic ɓo aki jeele debm jaay tɛɗn nakge ute ɗoobiŋ̃ se, naaŋ̃ se goon Raa.

3

1 'Booyki, *Raa Bubu se jejeki dɛna naaŋ̃ daŋjeki k'gɛniŋge ɔɔ ɗeer ɗeer, k'tɛɗkiga gɛniŋge! Jee do naaŋ ki jaay ɔŋ jeeljeki naajege k'gaan Raage ey se, taa naaɗe ɔŋ jeel te Raa eyo. 2 Jee maak-jemge, ɓɔrse se naajege k'gaan Raage; naɓo nakŋ kɛn tɛɗga num Raa utu ajeki tɛɗ se, Raa taaɗjeki te mɛtiŋ̃ ey ɓɔrtɔ. Anum nakŋ naajege k'jeel se, ɓii kɛn naaŋ̃ aɗe teecŋ̃ pirsil se, naajege j'utu j'aŋ̃ki tec naaŋ̃a, taa j'utu j'aŋ̃ki kaakŋ naaŋ̃ mala ute kaamjege. 3 Debm jaay ɔnd doŋ̃ do naaŋ̃ ki se, tɛɗ roŋ̃ debm *salal aan gɔɔ Isan kɛn salal se.

4 Debm daayum tiŋg tɛɗ *kusiŋ̃ se, naaŋ̃ uum aal *Ko Taar kɛn Raa ɛɗo se ɓo naaŋ ki; ɗeere debm tɛɗ kusiŋ̃ se naaŋ̃ uum aal Ko Taar kɛn Raa ɛɗo se ɓo naaŋ ki. 5 Gaŋ naase 'jeelki Isa ɓaaɗo do naaŋ ki se, taa kɔɔɗn kusiŋ̃ jeege. Ey num naaŋ̃ lɛ ɔk kusiŋ̃ eyo. 6 Taa naaŋ̃ se ɓo debm iŋg dɔɔk ute naaŋ̃ se lee tɛɗ kusiŋ̃ eyo. Num gaŋ debm lee tɛɗ kusiŋ̃ se, naaŋ̃ se jeeliŋ̃ eyo ɔɔ aakiŋ̃ te te eyo.

7 Gɛnumgen sɛɛmɛ, ɔŋ̃te 'kɔŋ̃ki nam asen kaaŋ̃ dala. Debm tɛɗ nakge ute ɗoobiŋ̃ se, naaŋ̃ debm daan ki aan gɔɔ Isan debm daan ki se. 8 Gaŋ debm tiŋg tɛɗ kusiŋ̃ se, naaŋ̃ debm *Bubm sitange. Taa Bubm sitange se, naaŋ̃ baago tɛɗn kusiŋ̃a se kaaɗ kɛn Raa utu aalo kaal do naaŋa. Taa naaŋ̃ se ɓo Goon Raa ɓaaɗo se, taa tujŋ̃ naabm Bubm sitange se. 9 Debm tɛɗga Goon Raa se, naaŋ̃ iŋg maakŋ kusiŋ̃ ki eyo. Taa *Nirl Raa se utu iŋg maakiŋ̃ ki se, naaŋ̃ 'kɔŋ tɛɗn kusiŋ̃ eyo taa naaŋ̃ se tɛɗga goon Raa. 10 Debm tɛɗ nakgen ute ɗoobiŋ̃ eyo ɔɔ je

gɛnaaŋ̃ ey se, naaŋ̃ se debm Raa eyo. Ute naaŋ̃ se ɓo, k'jeelki kɛse gaan Raage ɔɔ kɛse gaan Bubm sitangege.

K'jeki naapa

11 Kɛse ɓo taar naase 'booykiro do kuun mɛt ki kɛn ɗeek ɔɔ: k'jeki naapa.
12 J'ɔŋ̃te 'tɛɗki aan gɔɔ Kayn*, naaŋ̃ se mɛtn bubm jee *kusiŋ̃ge. Naaŋ̃ se ɓo debm̃ kɛn tɔɔlɔ gɛnaaŋ̃a. Taa ɗĩ kɛn naaŋ̃ tɔɔliŋ̃a? Taa Kayn se nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se jig eyo, num gaŋ nakŋ gɛnaaŋ̃ tɛɗ se ɓo, kɛn ute ɗoobiŋ̃a.
13 Gɛnaamge, kɛn jee do naaŋ ki jaay ɔɔɗ und se num, naase ɔŋ̃te 'kaakiŋ̃ki aan gɔɔ nakŋ deel dose. 14 K'jeelki naajege se k'teeckiga maakŋ yo ki ɔɔ ɓɔrse j'ɔŋkiga kaaja taa naajege k'jeki naapa. Debm jaay je gɛnaaŋ̃nge ey se, naaŋ̃ se utu iŋg kiŋg maakŋ yo ki. 15 Debm jaay ɔɔɗ und gɛnaaŋ̃ se, naaŋ̃ se debm tɔɔl jeege ɔɔ 'jeelki debm tɔɔl jeege se ɔk *kaajŋ̃ gɛn daayum eyo. 16 'Booyki, Isa se ɓaaɗo ɛɗ roŋ̃ taa naajege se: ute naaŋ̃ se jaay naajege k'jeelki naaŋ̃ se taaɗjeki ɗoobm j'aŋ̃ki je gɛnaajege. Bin se naajege kic ɓo j'aki kɛɗn rojege taa gɛnaajege. 17 Kɛn debm jaay ɔk ɗim ɔɔ aak gɛnaaŋ̃ ɔk ɗim ey jaay ɛɛjiŋ̃ doŋ̃ ki ey se, debm bin se kɛn naaŋ̃ ɔɔ je Raa kic ɓo jeŋ̃ eyo.
18 Taa naaŋ̃ se ɓo gɛnumgen sɛɛmɛ, j'ɔŋ̃te 'jeki naapa ute taarjege sum, num k'tɛɗki nakgen kɛn taaɗ ɔɔ naajege se k'jeki naapa mala mala. 19 Bin se jaay j'aki 'jeele naajege se k'tɛɗkiga gaan Raagen ɗeere. Taa naaŋ̃ se ɓo nirljege ajeki kaay naaniŋ̃ ki eyo. 20 Bin se, naajege k'jeelki te maakjege kɛn naajege k'tujkiga ɗĩm jaay nirljege aayjeki kic num, Raa se naaŋ̃ magala ɔɔ jeel naŋ nakŋ maakjege tu paac. 21 Jee maak-jemge, kɛn nirljege jaay aayjeki ey se, k'ɓaakiga naaniŋ̃ ki gɛn keemiŋ̃ kic ɓo j'aki ɓeer ey paac paac. 22 Nakgen paac naajege k'tɔndki mɛta gɔtiŋ̃ ki se, naaŋ̃ ɛɗjeki, taa naajege k'lee k'tɛɗki nakgen kɛn naaŋ̃ lee taaɗjeki gɛn tɛɗa ɔɔ k'tɛɗki nakŋ kɛn tɔɔliŋ̃ naaŋ̃ ki. 23 'Booyki, kɛse ɓo nakŋ kɛn naaŋ̃ taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa: nakŋ naaŋ̃ je se, j'aki kaal maakjege do Gooniŋ̃ Isa *al-Masi ki, ɔɔ tɛr j'aki je naapa aan gɔɔ kɛn Raa taaɗjeki ɔɔ j'aki tɛɗ se. 24 Debm kɛn iŋg do nakge tun kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa se, naaŋ̃ se iŋg dɔɔk ute Raa ɔɔ Raa kic iŋg dɔɔk utu naaŋ̃a. Ute naaŋ̃ se jaay naajege k'jeelki Raa se iŋg dɔɔk ute naajege, ute ɗoobm Nirl kɛn naaŋ̃ ɛɗjeki se.

4

Jee sitange ute jee Raage se j'aɗen jeel j'ɔɔ ɗĩ

1 Jee maak-jemge, kɛn jeegen jaay ɓaaɗo taaɗsen ɔɔ naaɗe ɔk *Nirl Raa se, naase ɔŋ̃te 'naar 'tookki mɛtn taarɗe, num gaŋ aak ɔkɗeki jiga jaayo. Ute naaŋ̃ se jaay ɓo, naase aki jeele kɛn naaɗe se jee Raage ɗeer num. Taa jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar *Raa ki se, ɓaaɗoga dɛna ɔɔ wɔɔkga do naaŋ ki. 2 Ute naaŋ̃ se jaay ɓo naase aki 'jeel debm ɔk Nirl Raa se: debm kɛn taaɗ ɔɔ Isa *al-Masi ɓaaɗo do naaŋ ki ɔɔ tɛɗga debkilimi se, naaŋ̃ se ɓo debm ɔk Nirl Raa. 3 Gaŋ debm jaay baate tookŋ ɔɔ Isa al-Masi tɛɗ te debkilimi do naaŋ ki ey se*, debm bin se ɔk Nirl Raa eyo. Maak-saapm naaŋ̃ se iiŋ̃o gɔtn debm kɛn gɛc Isa al-Masi. Naaŋ̃ se ɓo kɛn naase 'booykiga ɔɔ utu ɓaaɗo ɔɔ ɓɔrse se naaŋ̃ utu do *duni ki.
4 Num naase gɛnumgen sɛɛmɛ, naase se jee Raage ɔɔ naase se 'cirkiga jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa kɛn ese se, taa debm utu iŋg ute naase maakse ki se, naaŋ̃ tɔɔg cir debm utu iŋg do duni ki se. 5 Jeegen tɛɗ roɗe aan gɔɔ jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se, naaɗe se jee do duni ki. Taa naaŋ̃ se ɓo, naaɗe taaɗ te nakgen gɛn do dunia ɔɔ jee do duni ki se, booy uunɗen taarɗe.

* **3:12** Kayn se, naaŋ̃ goon paragŋ Adum. * **4:3** Jee mɛtiŋge se, maakŋ maak-saapɗe ki se ɔɔ Isa al-Masi se naaŋ̃ ɓaaɗo do naaŋ ki se tec te debkilim mala mala eyo.

6 Gaŋ naajege se kˈjee Raage. Debm jeel Raa se, booyjeki taarjege ɔɔ debm kɛn gɛn Raa ey lɛ, booyjeki taarjege eyo. Ute naaŋ̃ se ɓo, naajege jˈaki jeele debm ɔk Nirl Raa maakiŋ̃ ki se taaɗ taar mɛt ki, ɔɔ debm ɔk Nirl Raa maakiŋ̃ ki ey se lɛ, taaɗ taar-kɔɔɓɔ.

Raa se naaŋ̃ Debm maak-jea

7 Jee maak-jemge, kˈjeki naapa, taa maak-je se iiŋo gɔtn Raa ki ɔɔ debm je jeege se, naaŋ̃ se goon Raa ɔɔ naaŋ̃ jeel Raa. 8 Debm jaay je jeege ey se, naaŋ̃ se jeel Raa eyo, taa Raa se naaŋ̃ Debm maak-jea. 9 ˈBooyki, Raa se ɔlo Gooniŋ̃ kalaŋ lak do naaŋ ki, taa jˈaki kɔŋ kaaja ute ɗoobm naaŋa. Naaŋ̃ tɛɗn naaŋ̃ se taa ajeki taaɗn ɔɔ naaŋ̃ jejeki aak eyo. 10 ˈBooyki, kɛse ɓo maak-je kɛn Raa taaɗni: Raa se, naajege ɓo kˈjeŋ̃kiro deet eyo, anum naaŋ̃ ɓo debm jejekiro deete ɔɔ naaŋ̃ ɔlo Gooniŋa ɓaaɗo ɛɗ roŋ̃ *sɛrkɛ taa ajeki tɔɔl *kusiŋ̃jege. 11 Jee maak-jemge, aan gɔɔ Raa jejeki bin se, bɛɛki num naajege kic ɓo jˈaki je naapa. 12 Raa se ɓii kalaŋ nam aakiŋ̃ te eyo, kɛn naajege jaay kˈjeki naapa se, Raa kic iŋg dɔɔk ute naajege. Maak-je kɛn naaŋ̃ jejeki se ɓo, ɔljeki naajege kic kˈjeki jeege se.

13 Ute naaŋ̃ se ɓo, naajege kˈjeelki, naajege se jˈiŋg kˈdɔɔkki ute naaŋa ɔɔ naaŋ̃ kic iŋg dɔɔk ute naajege, taa naaŋ̃ ɛɗjekiga Nirliŋ̃ mala. 14 Raa Bubu ɔlo Gooniŋ̃ do naaŋ ki se, naaje mala jˈaakiŋ̃oga ute kaamje naaŋ̃ ɓo Debm Kaajŋ̃ jeegen do naaŋ ki. Kɛse ɓo saaɗn kɛn naaje kˈlee kˈtaaɗiŋ̃ jeege tu. 15 Debm taaɗ ɔɔ Isa naaŋ̃ Goon Raa se, debm bin se Raa iŋg dɔɔk ute naaŋa ɔɔ naaŋ̃ kic ɓo iŋg dɔɔk ute Raa. 16 Naaje kˈjeelki Raa se jejeki, ɔɔ naajege jˈaalkiga maakjege do Raa kɛn jejeki se, taa Raa se naaŋ̃ Debm maak-jea ɔɔ debm jaay je jeege daayum se, naaŋ̃ iŋg dɔɔk ute Raa ɔɔ Raa kic iŋg dɔɔk ute naaŋa.

17 Taa naaŋ̃ se ɓo maak-je kɛn naaŋ̃ jejeki jaay, ɔljeki naajege kic kˈjeki jeege se, taa ɓii kɛn jaay Raa utu kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac se, naajege jˈaki kɔŋ ɓeere ey paac paac. Taa kiŋgjegen do naaŋ ki se tecga aan gɔɔ gɛn Isan kɛn tiŋgno do naaŋ ki se kici. 18 Debm kɛn jeel maakiŋ̃ ki Raa jeŋ̃ se iŋg kic ɓo, maakiŋ̃ ɓeer eyo. Je kɛn Raa jejeki se tɛɗjeki naajege se maakjege ɓeer eyo. Taa debm maakiŋ̃ ɓeer se, naaŋ̃ iŋg booy nakŋ ɔɔŋ̃ utu kaan doŋ̃ ki. Taa debm kɛn iŋg jaay maakiŋ̃ ɓeer se, je kɛn Raa jeŋ̃ se kic ɓo, ɔŋ tɛɗiŋ̃ ɗim eyo.

19 Kɛn ɔljeki jaay kˈjeki Raa ɔɔ kˈjeki jeege se, taa Raa ɓo jejekiroga deete. 20 Kɛn debm jaay ɗeek ɔɔ naaŋ̃ je Raa ɔɔ ɔɔɗ und gɛnaaŋ̃ se, debm bin se naaŋ̃ debm taar-kɔɔɓɔ. Ɗeere, debm kɛn gɛnaaŋ̃ kɛn naaŋ̃ aak ute kaaminˈ jaay jeŋ̃ ey se, Raa kɛn naaŋ̃ aakiŋ̃ ute kaaminˈ ey se, naaŋ̃ aŋ̃ kɔŋ je ey kici. 21 ˈBooyki, kɛse ɓo nakŋ kɛn Raa taaɗjekiro gɛn tɛɗa: debm je Raa se ˈje gɛnaaŋ̃ kici.

5

*Naajege kˈcirkiga nakgen *kusiŋ̃ kɛn do *duni ki*

1 Debm kɛn jaay took ɔɔ Isa se naaŋ̃ ɓo *al-Masi se, debm bin se naaŋ̃ se ɓo goon *Raa. Debm jaay je bubiŋ̃ se, ˈje gɛnaaŋgen gaan bubiŋge se kici. 2 Kɛn naajege jaay kˈjeki Raa ɔɔ kˈtɛɗki nakŋ kɛn naaŋ̃ taaɗjeki gɛn tɛɗa se, bin se naajege kˈjeelki naajege se kˈjeki gaan Raage. 3 ˈBooyki, kɛn naajege jaay kˈjeki Raa ɗeer num, nakgen naaŋ̃ taaɗjeki ɔɔ gɛn tɛɗa se, jˈaki kiŋg do ki. Ɔɔ nakgen naaŋ̃ taaɗjeki gɛn tɛɗa se lɛ, ɔɔŋ̃ eyo. 4 Taa debm tɛɗga goon Raa se, naaŋ̃ tɔɔg cir nakgen kusiŋ̃ do duni ki se. Ɔɔ kɛn tɛɗjeki jaay kˈtɔɔgki cirki nakgen kusiŋ̃ do duni ki se, taa naaje jˈaalkiga kaal maakjege do al-Masi ki. 5 Naŋa jaay tɔɔg cir nakgen kusiŋ̃ do duni ki se? Debm tɔɔg cir nakgen kusiŋ̃ do duni ki se, debm kɛn took ute maakiŋ̃ paac ɔɔ Isa al-Masi se Goon Raa.

6 Isa al-Masi ese ɓo kɛn ɓaaɗo do naaŋ ki se, *kˈbatiziŋ̃ maan ɔɔ ɔŋ̃ roŋ̃ *sɛrkɛ ɔɔ moosiŋ̃ ɔɔyo. Naaŋ̃ ɓaaɗo se kˈbatiziŋ̃ maan sum eyo, num ɔŋ̃ moosiŋ̃ ɔɔyga

kici. *Nirl Raa mala kic ɓo taaɗjekiga saaɗiŋa, taa Nirl Raa se taaɗ taar mɛt ki. 7 Naaɗen mətɔ se ɓo kɛn saaɗge: 8 Nirl Raa, maan k'batizn Isa ɔɔ moosn Isa, naaɗen mətɔ se paac taaɗ mɛtn saaɗn kalaŋ sum. 9 K'jeelki kɛn jeege jaay ɓaaɗo taaɗjeki saaɗɗege se, naajege k'lee k'tookki; bin num saaɗn gɛn Raa se, mɛt ki cir daala. 'Booyki, kɛse saaɗn gɛn Raa ɔɔ: naaŋ̃ se ɓo taaɗjeki saaɗn gɛn Gooniŋ̃ se. 10 Debm jaay aal maakiŋ̃ do Goon Raa ki se, naaŋ̃ took do saaɗn Raa ki se. Debm jaay baate kaal maakiŋ̃ do Raa ki se, naaŋ̃ tɛɗ Raa ɓo debm taar-kɔɔbɔ. Taa naaŋ̃ baate tookŋ do saaɗ kɛn Raa taaɗo ro Gooniŋ̃ ki se. 11 Kɛse ɓo saaɗn kɛn Raa taaɗjeki: Raa se ɛɗjekiga *kaajŋ̃ gɛn daayum, ɔɔ kaajŋ̃ gɛn daayum ese se naaŋ̃ ɛɗjesiŋ̃ki ute ɗoobm Gooniŋ̃a. 12 Debm jaay iŋg dɔɔk ute Goon Raa kalaŋ se, naaŋ̃ ɔŋga kaaja; ɔɔ debm jaay iŋg dɔɔk ute Goon Raa kalaŋ ey se, naaŋ̃ ɔk kaaj eyo.

13 Maam m'raaŋseno nakgen se paac se, taa naase jee aalkiga kaal maakse do Goon Raa ki se, aki jeele naase se ɔŋkiga kaajŋ̃ gɛn daayum.

Naan Raa ki se naajege k'ɓeerki ɗim ki ey paac paac

14 Naan Raa ki se naajege k'ɓeerki ɗim ki ey paac paac, taa kɛn k'tɔndkiga mɛtn ɗim kɛn naaŋ̃ maakiŋ̃ jen ro ki se, naaŋ̃ lee booyjeki booyo. 15 K'jeelki nakŋ kɛn naajege k'tɔndkiga mɛtn ɗim gɔtiŋ̃ ki ɓo, naaŋ̃ lee booyjeki booy ɗey se, bin se nakŋ jaay kɛn k'tɔndkiga mɛta gɔtiŋ̃ ki se, k'jeeliŋ̃ki maakjege tu aan gɔɔ k'j'ɔŋiŋ̃kiga.

16 Kɛn debm jaay aak gɛnaaŋ̃ tɛɗ tɛɗ *kusiŋ̃ se ɔɔ kusiŋ̃ naaŋ̃ tɛɗ tɛɗ se jaay aŋ̃ kɔliŋ̃ gɔtn kut ki ey num, ŋ̃'tɔnd mɛtn Raa taa gɛnaaŋ̃ se, ɔɔ Raa utu aŋ̃ kɛɗn kaaja; kɛn kusiŋ̃ gɛnaa tɛɗ tɛɗ se jaay aŋ̃ kɔl gɔtn kut ki ey se, taa kusiŋ̃ kalaŋ se, debm tɛɗiŋ̃ga num ɔliŋ̃ gɔtn kut ki. Maam m'taaɗsen m'ɔɔ aki tɔnd mɛtn Raa se, taa debm kɛn tɛɗ kusiŋ̃ aŋ̃ kɔl gɔtn kut ki se eyo. 17 Nakgen k'tɛɗki ute ɗoobiŋ̃ ey paac se, naaɗe se kusiŋ̃a naan Raa ki. Naɓo kusiŋ̃a paac se ɔŋ ɔl deba gɔtn kut ki eyo.

18 Naajege k'jeelki debm tɛɗga goon Raa se, naaŋ̃ lee tɛɗ kusiŋ̃ eyo, taa Goon Raa se bɔɔbiŋ̃a, ɔɔ Bubm jee kusiŋ̃ge se, ɔk tɔɔgɔ doŋ̃ ki eyo. 19 K'jeelki naajege se k'tɛɗkiga jee Raage, num gaŋ jee do naaŋ ki paac se naaɗe se kaam ji Bubm jee kusiŋ̃ge. 20 Naajege k'jeelki Goon Raa ɓaaɗo do naaŋ ki se ɔɔ ɛɗjekiga jeele kɛn j'anki jeel Raa ɗeere. Ute Gooniŋ̃ Isa *al-Masi se, naajege k'dɔɔkkiga kalaŋ ute Raa ɗeer se. Naaŋ̃ se ɓo Raa kɛn ɗeer ɗeer ɔɔ kɛn ɛɗ kaaja daayum jeege tu.

21 Gɛnumgen sɛɛmɛ, ɔɔɗki dose dɔkɔ ro maragge tu.

Maktubm Jan raaŋiɲ gɛn k-dige
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm Jan gɛn k-dige

Debm raaŋ maktubm ara se taaɗ ɔɔ naaɲ *naan jee al-Masige*. Naɓo do taariɲge tun naaɲ raaŋ se, naaɲ aan gɔɔ naaɲ ɓo magal jee kɛn naaɲ raaŋɗen maktubm ese se. Naaɲ raaŋ ɔɔ «mˈraaŋi maktubm se naai ki ute gɛnige, naai ɓo Mɛnd kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗio.» Jee mɛtiɲge saap ɔɔ *Mɛnd* ara se je taaɗn ute egliz ɔɔ ute jeegen maak ki. Aan gɔɔ maakŋ maktubm kɛn deet deet se, maakŋ maktubm gɛn k-dige tu se kic ɓo, naaɲ taaɗjeege tun kɛn naaɲ raaŋɗen ɔɔ jˈiŋg jˈɔnd kɔndɔ ɔɔ jˈaay kaamɗe, ɔɔ kaal maakŋ mɛt ki se jˈɔkiɲ jiga.

Jan raaŋ ɔl tɔɔsɛ jeege tun egliz ki

1 Maam kɛn naan egliz ɓo mˈraaŋi maktubm se naai ki ute gɛnige, naai ɓo Mɛnd* kɛn *Raa bɛɛr ɔɔɗio. Maam se mˈjese ute maakum paac. Maam mˈkalumki sum ɓo mˈjese eyo, num gaŋ jee jeel taar mɛt ki paac se jese kici. 2 Ɔɔ taar mɛt ki se utu iŋg maakjege tu ɔɔ daayum utu tiŋg ute naajege. 3 Ɔɲ Raa Bubjege ute Gooniɲ Isa *al-Masi se ajeki tɛɗn bɛɛɗe, ajeki kɛɛjɲ dojege tu ɔɔ ajeki kɛɗn lapia. Bin ɓo jˈaki kiŋg ute maak-jea ɔɔ ute kɛn mɛt ki.

Taar mɛt ki ute maak-jea
(1Jn 5.1-3)

4 Maam se maakum-raap aak eyo kɛn mˈɔŋ gɛnigen mɛtiɲge jaay lee ɗoobm Raa kɛn mɛt ki se. Naaɗe se tɛɗ nakgen kɛn Raa Bubu taaɗjeki gɛn tɛɗa se.

5 Bin se Mɛnda, ɓɔrse maam mˈtaaɗi mˈɔɔ: kˈjeki naapa. Ɔɔ nakŋ kɛn Raa taaɗjeki gɛn tɛɗa se jaay ɔlum maam mˈraaŋi se, kɛse kiji eyo. Gaŋ kɛse taar kɛn naajege kˈbooyiɲkiro do kuun mɛt ki. 6 Kɛn naajege jaay kˈjeki Raa se: kɛse naajege kˈtɛɗki naŋ kɛn Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa. Taa nakŋ kɛn Raa taaɗo gɛn tɛɗa kɛn naase ˈbooyiɲkiro do kuun mɛt ki se, iŋgki do taar kɛn se.

(1Jn 4.1-6, 2.18-23)

7 Jeegen lee aaɲ jeege dal se ɓaaɗoga dɛna do naaŋ ki. Num jee se ɓo kɛn Isa *al-Masi jaay ɓaaɗo tɛɗ roɲ debkilimi do naaŋ ki se, naaɗe took do taar kɛn se eyo. Debm kɛn tɛɗ bin se ɓo kɛn lee aaɲ jeege dala ɔɔ naaɲ ɓo debm kɛn gɛc al-Masi. 8 Taa naaɲ se ɓo naase ɔndki kɔndɔ taa naabsen ˈtɛɗki se ˈkutn cɛr eyo, anum naabsen ˈtɛɗki se utu aki kɔŋ bɛɗse ute maraadse.

9 ˈJeelki debm jaay naar aaɲ deel naan ki ɔɔ iŋg do taar al-Masi dooyjekiro ey se, debm bin se Raa ute naaɲ eyo. Gaŋ debm jaay iŋg do taar al-Masi dooyjekiro se, debm bin se naaɲ iŋg dɔɔk ute Raa Bubu ɔɔ ute Gooniɲa. 10 Taa naaɲ se ɓo nam jaay ɓaaɗo taaɗsenga taar kɛn jaay tec gɛn Isa al-Masi kɛn kˈlee kˈdooyjekiro ro ki ey se, debm bin se ɔɲte ˈkɔkiɲki ɓeesege tu ɔɔ ɔɲte ˈtɛɗiɲki tɔɔsɛ. 11 Num debm jaay tɛɗiɲga tɔɔsɛ ɔkiɲ ɔɔɲ se, debm bin se ɛndga maakŋ *kusiɲ kɛn debm se lee tɛɗ se.

Jan raaŋ naŋ taariɲa

12 Ey num maam mˈɔk nakge dɛna kɛn mˈje mˈasen raaŋa, naɓo taargen se mˈje mˈaɗen raaŋ maakŋ maktub ki eyo. Taa maam mala mˈsaap mˈutu mˈasen ɓaa kaaka ɔɔ kɛn mˈaanga naane naɓo jˈaki taaɗn taara ute taara. Taa

---

* **1:1** Jee mɛtiɲge saap ɔɔ Mɛnd ara se je taaɗn ute jee egliz kɛn lee tus gɔtɔ kaam kalaŋ.

bin se maak-raapjege se 'tɛɗn maak-raap maraadiŋ̃ ki. 13 Gɛnaai Mɛnd kɛn Raa bɛɛr ɔɔɗiŋ̃o ute gɛniŋ̃ge se 'tɛɗi tɔɔsɛ naai ki kici.

Maktubm Jan raaŋiŋ̃ gɛn k-mətɔge
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm k-mətɔge gɛn Jan

Maktubm ara se kic ɓo debm kɛn taaɗ ɔɔ naaŋ̃ naan jee al-Masige se ɓo, debm raaŋiŋ̃a. Maktubm se naaŋ̃ raaŋiŋ̃ gaab ki kalaŋ bini k'daŋiŋ̃ Gayus. Gayus se k'jeeliŋ̃ eyo naɓo naaŋ̃ se tuj ɔrmiŋ̃ te Isa al-Masi eyo. Nakŋ naaŋ̃ tɛɗ se ɓaa te gɛn Deotrep kalaŋ eyo. Taa Deotrep se lee taaɗ taargen iŋg kusu ro deb kɛn naan jee al-Masige tu se ɔɔ naaŋ̃ je kɔkŋ mɛrtge eyo. Ute maktubm ese ɓo k'jeelki kɔkŋ mɛrtge ɔɔ ute kɔkŋ gɛnaagen ɔɔŋ̃ se, kɛse taaɗn maak-jea ɔɔ taaɗ ɔɔ do taar kɛn mɛt ki se k'tujki te ɔrmjege eyo.

Jan raaŋ ɔl maktub Gayus ki
(Mt 10.40-42)

1 Maam kɛn naan egliz ɓo m'raaŋi maktubm se naai Gayus ki. Naai ɓo debm
kɛn maakum jei ɔɔ maam se m'jei ute maakum paac.
2 Mɛɗn kɔɔŋ̃ maakuma, maam m'je se, nakŋ naai tɛɗ paac se 'kaaŋ̃ kaama.
Ɔɔ m'je lapi roi se 'tɛɗn jiga aan gɔɔ kɛn naai 'lee jiga ɗoobm *Raa ki se.

Gayus se jeege tɔɔmiŋ̃a

3 Maam se maakum-raap aak eyo, taa gɛnaagen iiŋ̃o gɔti ki jaay lee ɓaaɗo
gɔtje ki ara se, taaɗjenga saaɗn naai kɛn iŋg do taar kɛn mɛt ki jiga se: ɗeere,
naai se utu iŋg do taar kɛn mɛt ki. 4 Kɛn maam jaay booy j'ɔɔ gɛnumge utu iŋg
jiga do taar kɛn mɛt ki se, kɛse ɛɗum maak-raapo dɛn aak eyo.
5 Mɛɗn kɔɔŋ̃ maakuma, naai se debm utu iŋg do taar kɛn k'dooyio se jiga
ɔɔ gɛnaagen iiŋ̃o gɔt kuuy kɛn naai jeelɗe eyo jaay ɓaaɗoga mɛrtɛ gɔti ki kic
ɓo, naai ɔkɗen jiga. 6 Jeegen naai ɔkɗeno jiga se, kɛn ɓaaɗoga gɔtn ara num
naaɗe tɔɔmi naan jeege tun *egliz ki ɔɔ ɗeek ɔɔ naai se debm 'jeɗe dɛna. Bin
se m'taaɗi m'ɔɔ aay kaami ɔɔ jee bin se lee noogɗe daayum ute noogŋ naai se
jaay ɓo, aɗen noogŋ maakŋ lee mɛrtɗege tu aan gɔɔ kɛn Raa jen ro ki. 7 Taa
naaɗe lee mɛrtɛ se gɛn tɛɗn naabm *al-Masi ɔɔ jeegen jeel Raa mal ey se ɗim
tap ɓo naaɗe tɔnd mɛta gɔtɗe ki eyo. 8 Taa naaŋ̃ se ɓo naajege se, jeegen bin
se naajege j'aɗeki noogo, taa j'aki tɛɗn naaba kalaŋ ɔɔ taar mɛt kɛn j'aki taaɗn
jeege tu se ɓaa ute naaniŋ̃a.

Deotrep ute Demetrus
(1Kɔr 4.18-21)

9 Ey num maam m'raaŋ m'ɔlga maktub *egliz ki, naɓo Deotrep se baate
tookŋ taarje, taa naaŋ̃ se je ɓo gɔtn magal roŋ̃a daan jee Raage tu. 10 Taa ɗi
kɛn jaay maam m'utu m'asen ɓaa kɔŋ se, m'asen ɓaa taaɗn nakŋ jig eyo kɛn
naaŋ̃ iŋg tɛɗ se, ute taar-kɔɔɓm naaŋ̃ lee tɔkjen doje ki. Naaŋ̃ ese sum eyo,
num gaŋ naaŋ̃ tɛɗ nakgen cir naaŋ̃ se daala, naaŋ̃ se baate kɔkŋ gɛnaagen
ɗoobm Raa ki ɔɔ jee kɛn je ɔɔ aɗen k̃ɔk kic ɓo, naaŋ̃ gaasɗe ɔɔ tuurɗen naatn
maakŋ egliz ki.
11 Mɛɗn kɔɔŋ̃ maakuma, ɔŋ̃te kuun bɔlɔtn jeegen lee tɛɗ nakgen jig ey se,
num gaŋ uun bɔlɔtn jeegen lee tɛɗ nakgen jiga. Taa debm tɛɗ nakŋ jiga se,
naaŋ̃ debm Raa. Num gaŋ debm tɛɗ nakŋ jig ey se, naaŋ̃ se jeel Raa eyo.
12 Anum jeege se paac taaɗ taargen jiga ro Demetrus ki ɔɔ kiŋg naaŋ̃ iŋg jiga
do taar kɛn mɛt ki se kic ɓo tɛɗiŋ̃ saaɗa. Naaje kic ɓo k'saaɗiŋ̃ge. Taa naaŋ̃ se
ɓo naai kic 'jeele saaɗn naaje se saaɗn mɛt ki.

Jan taaɗ naŋ taariŋ̃a

13 Ey num mˈɔk nakge dɛna kɛn mˈje mˈaisiŋ̃ raaŋa, naɓo mˈje mˈaisiŋ̃ raaŋ
maakŋ maktub ki eyo. 14 Taa maam se ɔɔpga gɔɔrɔ mˈsaap mˈutu ɓaa gɔti ki,
ɔɔ kɛn ɓaa mˈɔŋiga jaay ɓo kˈɓaa taaɗn taara ute taara.
15 Ɔŋ̃ Raa ai kɛɗn lapia. Mɛɗigen gɔtn ara se tɛɗi tɔɔsɛ ɔɔ mɛɗigen gɔtn naane
se, naŋa naŋa kic ɓo naai ˈtɛɗiŋ̃ tɔɔsɛ.

Maktubm gɛn Jud
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy maktubm gɛn Jud

Maktubm kɛn Jud raaŋiŋ se, naaŋ raaŋiŋ jee al-Masige tun gɔtɔ ɓaa se paac. Taar kɛn naaŋ taaɗ se, tec tec naapa ute taargen j'ɔŋiŋ maakŋ maktubm gɛn Piɛr gɛn k-dige se. Maakŋ raaŋiŋ ki se naaŋ iiŋ ro jeege tun dooy jeege ute taar-kɔɔɓɔ ɔɔ iŋg tɛɗn aan gɔɔ kɛn maakɗe jen ro ki se. Jud maakŋ raaŋiŋ ki se, naaŋ tuun tɔl taargen maakŋ Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋa ɔɔ ute taargen se ɓo, naaŋ dooy jee al-Masigen do naaŋ ki. Naaŋ tuun tɔl taargen maakŋ kitapm Yaudge tu kici naɓo maakŋ Kitap kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiŋ se, kitapgen se, gɔtɔ (bersege 9, 14 ɔɔ 15). Ɔɔ naaŋ taaɗ ɔɔ Raa se jee kɛn baate tookŋ taar kɛn Raa taaɗɗen ɔɔ naaŋ jeɗe se, naaŋ utu aɗen dabar ɔɔŋ aak eyo. Ute naaŋ se kic ɓo Raa je aɗen kut eyo naɓo naaŋ je aɗen kaaja.

Jud raaŋ ɔl tɔɔsɛ jee al-Masige tu

1 Maam m'Judn kɛn debm tɛɗn naabm Isa *al-Masi ɔɔ m'gɛnaa Jak ɓo m'raaŋsen maktubm ese se, naase jeege tun *Raa Bubu jese ɔɔ daŋseno ɔɔ bɔɔbse te Isa al-Masi se. 2 Ɔŋ Raa asen kɛɛjŋ dose ki, asen kɛɗn lapia ute maak-jeŋ se ute maraadiŋa.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo (2Pr 2.1-22, 3.1-3)

3 Naase mɛɗn kɔɔŋ maakumge se, maam se m'je bɛɛ eyo kɛn m'asen raaŋ maktubm se taa mɛtn taar kaajŋ kɛn Raa aajjeki taa naapm paac se. Nakŋ kɛn ɔlum jaay maam m'aay kaamum m'raaŋsen maktubm se, taa m'asen kɛɗn kaay kaama, taa naase aki ɗo do taarge tun naase k'dooyseno jaay aalki maakse do ki gɛn sɔrɔkiŋ se. 4 Taa jee mɛtiŋge se gooŋ ɛndoga maakse ki, naaɗe se ɓo kɛn Raa do dɔkiŋ tap ɓo ɔjɗenga kɔjŋ bɔɔrɔ doɗe ki aan gɔɔ kɛn k'raaŋiŋo maakŋ Kitap ki. Jee se, taar kɛn Raa taaɗjeki taa maak-jeŋ se, naaɗe tɛrliŋ kaam kuuy taa naaɗe 'kɔŋ ɗoobm kɛn an tɛɗn nakŋ kɛn maakɗe jen ro ki. Kɛn naaɗe jaay tɛɗ bin se, naaɗe ɔɔɗ und Isa *al-Masi naaŋ kɛn Magaljege ɔɔ Mɛljege kalaŋ lak se.

5 Tɛr m'je m'asen taaɗn daala, 'jeelki, do dɔkiŋ se Mɛljege Raa aajo gaan *Israɛlge kaaɗ kɛn naaŋ ɔɔɗɗeno naatn maakŋ taa naaŋ kɛn Masar ki. Gaŋ maakɗe ki se jeegen baate kaal maakɗe do naaŋ ki se, naaŋ tɔɔlɗe naatn. 6 'Saapki do *kɔɗn Raage tun, magal kɛn Raa ɛɗɗen se naaɗe ɔkiŋ te tɔɔg eyo, iiŋ rɛsno ute gɔtn kɛn Raa tɔndɗen ro ki. Taa naaŋ se ɓo Raa tɔk dɔɔkɗe ɔɔ ɔmbɗen maakŋ gɔt kɛn ɔɔdɔ gɛn tiŋg daayum gɔtn ese bini 'kaan ɓii kɛn naaŋ an kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu paac se. 7 'Saapki do jeege tun kɛn tiŋgo maakŋ gɛgɛr kɛn Sɔdɔm ute Gɔmɔr* ɔɔ ute jeegen tiŋgo maakŋ gɛgɛrge tun cɛɛsɗe ki: naaɗe se kic tɛɗo *kusiŋ bini naaɗe lee ɛɛso naap rɛŋ rɛŋ ɔɔ tɛɗo napar nakgen jig eyo kɛn jikilimge tap ɓo lee tɛɗiŋ eyo. Naaɗe se Raa dabarɗenga maakŋ pooɗ kɛn gɛn daayum.

8 Jee kɛn gooŋ ɛndo maakse ki se tɛɗ nakgen jig eyo bin kici. Ɔɔ naaɗe se ute nigen kɛn naaɗe lee ni se ɓo ɔlɗen gɛn kɛɛs naapgen rɛŋ rɛŋ. Jee ese se kɛn Raa jaay Mɛlɗe se, naaɗe took eyo ɔɔ kɔɗn Raagen ute nookɗege se kic ɓo, naaɗe naajɗe. 9 Gaŋ bubm kɔɗn Raagen k'daŋiŋ Mikaɛl se kic ɓo, kaaɗ kɛn naaɗe mooyo te *Bubm sitange gɛn naar yo *Musa se, naaŋ naajiŋ te ute taar

* **1:7** Aak Jɛn koŋ 18 ɔɔ 19.

iŋg kus eyo, num naaŋ̃ ɗeekiŋ̃ ɔɔ: «Naai se, Raa utu ai dabara.» 10 Num gaŋ
jeegen ese se naaɗe naaj ute taargen naaɗe kic ɓo jeel mɛtiŋ̃ eyo. Naaɗe se
aan gɔɔ daagen maakŋ kaag ki kɛn ɔk maak-saap ey se ɔɔ nakgen naaɗe lee
tɛɗ se ɓo kɛn utu aɗen kutu. 11 Naaɗe se utu aɗen tɛɗn ɔɔŋ̃ aak eyo, taa naaɗe
se uunga ɗoobm Kayn†. Naaɗe tɛɗ nakgen jig eyo taa an kɔŋ gurs ro ki aan
gɔɔ kɛn Balaam‡ tɛɗo do dɔkiŋ̃ se. Naaɗe utga roɗe aan gɔɔ Korɛ§ debm kɛn
baate tookŋ taar Raa se. 12 Kɛn naase aki kɔs kalaŋ jaay, naaɗe ute maakse ki
num, naaɗe ɓo kɛn lee tujsen gɔtn kɔs se. Naaɗe ɔsɔ, ɔɔ aay te maraaddɛ sɔkɔŋ̃
kic ɓo tɔɔlɗe eyo ɔɔ naaɗe lɛ saap do naaɗe maliŋge tu sum. Naaɗe se tec aan
gɔɔ gapar ɔŋ eeɗ maan ey jaay kuulu wɔɔkiŋ̃ naatn se. Naaɗe aan gɔɔ kaaggen
kɛn kaaɗn koojɗege aan kaace num ɔk kooj ey se. Kaaggen se ɓo kɛn k'tɔɔɗɗe
ute mɛt iiriŋ̃ jaay j'ɔŋ̃ɗe ooy se. 13 Naaɗe se tɛɗn nak sɔkɔŋge tec aan gɔɔ ool
ɗoocga num tɔl gupiyiŋ̃ jɛŋ ki se; naaɗe tec aan gɔɔ k-dijgen mɛtiŋ̃gen tɔɔɗ lee
wari se ɔɔ jee se Raa utu aɗen kɔmb gɔt kɛn ɔɔɗ dɔrɔɗ gɛn daayum daayum.
14 Do dɔkiŋ̃ se gaaba kalaŋ k'daŋiŋ̃ Enok*. Naaŋ̃ se ɓugŋ gɛn k-cilige gɛn
Adum. Taa jee ese se naaŋ̃ taaɗoga taaɗ teeco taar Raa ki kɛn ɔɔ: *'Booyki,
Mɛljege Raa se utu ɓaaɗo ute jee naaŋ̃gen *salal kɛn dupu kando kando se* 15 *taa
kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu paac kɛn aal Raa maak ki eyo kɛn baate tooko Raa ɓo
gaarɗe se, naaɗe se ɓo j'aɗen jeel naaɗe se jee kusiŋ̃ge, taa taargen naaɗe taaɗ
iŋg kus ro Raa ki se.* 16 Jee se tiŋg ɓo maakɗe raap eyo ɔɔ iŋg ɓo gɛn tɔkŋ mind
jeege. Naaɗe se tɛɗn nakŋ maakɗe je sum ɔɔ naaɗe taaɗ taargen deel doɗe ɔɔ
aaŋ̃ jeege dala ute taar nijimi taa naaɗe kɔŋ ɗim gɔtɗe ki.

*Jud dɛj gɛnaagen ɗoobm *al-Masi ki*

17 Num gaŋ naase, mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge se 'saapki do taarge tun kɛn jee
kaaŋ̃ naabm Mɛljege Isa al-Masi taaɗseno do dɔkiŋ̃ se. 18 Naaɗe taaɗseno ɔɔ:
«Ɓii kɛn kaam mɔɔtn dunia an naŋ se, jeegen jee kaakŋ mɛtn jeege se utu aɗe
ɓaao ɔɔ naaɗe se lɛ aal Raa maak ki eyo ɔɔ tɛɗn nakŋ maakɗe jea.» 19 Ɗeere,
kɛse ɓo naaɗe! Ɔɔ naaɗe se ɓo kɛn gaaŋ jeege ute naapa; ɔɔ naaɗe se nakŋ daa
roɗe je se ɓo naaɗe tɛɗiŋ̃a ɔɔ jee se ɔk *Nirl Raa maakɗe ki eyo.
20 Num gaŋ naase, mɛɗn kɔɔŋ̃ maakumge, 'noogki naapa ɔɔ iŋgki tɔɔgɔ do
taar Raage tun k'dooyseno jaay naase 'took aalki maakse do ki se. Kɛn aki
tɔnd mɛtn Raa se, ɔŋ̃ki *Nirl Salal ɓo asen tɔɔɗɔ. 21 Kaaɗ kɛn naase utu aakki
kaak kaam kaaɗn kɛn naase utu aki kɔŋ *kaajŋ̃ gɛn daayum kɛn Mɛljege Isa
al-Masi ute bɛɛŋ̃a utu ajeki kɛɗ se, iŋgki maakŋ maak-je Raa ki. 22 Jeegen
maakɗe utu naaj naaj ɓɔrt se, naase ɛɛjɗeki doɗe ki. 23 Ɔɔ jeegen mɛtiŋ̃gen
kuuy kɛn ɓaa ɓaa pooɗn se, naase aajɗeki. Kɛngen kuuy kic ɓo ɛɛjɗeki doɗe
ki, naɓo ɔndki kɔndɔ ɔŋ̃ten tumki te naaɗe, bini jee se kalɗegen *kusiŋ̃ɗege
tujɗenga tuj se kic ɓo, naase 'yɛɛmɗe ki.

K'tɔɔmki Raa

24 K'tɔɔmki Raa, naaŋ̃ kɛn ɔk tɔɔgɔ asen bɔɔbɔ taa naase aki koocŋ̃ ɗoobiŋ̃
ki eyo. Naaŋ̃ asen ɓaa naaniŋ̃ ki se jee ɔk tuju roɗe ki eyo ute maak-raapo,
maakŋ gaariŋ̃ kɛn wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ kɛlɛŋ se. 25 Raa se naaŋ̃ kalaŋ lak. Naaŋ̃ ɓo
Debm aajjeki ute ɗoobm Mɛljege Isa *al-Masi. Ɔŋ̃ jeege paac aŋ̃ *nooko, aŋ̃
magala ɔɔ aŋ̃ jeeliŋ̃ naaŋ̃ ɓo, debm ɔk tɔɔgɔ ɔɔ tɔɔgŋ naaŋ̃ se gɔtn do dɔkiŋ̃ tap
ɓo naaŋ̃ utu tap, kɛn ɓɔrse ki ɔɔ gɛn daayum daayum. *Amin.

---

† **1:11** Kayn se goon Adum kɛn tɔɔl gɛnaaŋ̃ Abɛl. Aak Jɛn 4.5-16. ‡ **1:11** Aak Nmb 22-24. § **1:11** Aak Nmb 16.1-5. * **1:14** Aak Jɛn 5.21-24.

Kitapm k'danjiɲ Apokalips kɛn Jan raanjo
Kupm mɛtn taar taaɗjeki ɗoobm gɛn dooy kitapm k'danjiɲ Apokalips kɛn Jan raanjo

Jan debm kɛn raanj kitapm ara se taaɗ mɛtn nakgen kɛn Isa al-Masi taaɗiɲo mɛtiɲ tooɗ tal se. Kaaɗ kɛn se naaɲ j'ɔk k'ɓaansiɲ gɔtn maane ɔl gurugiɲ daan ki k'danjiɲ Patmos se. Kɛn ɔl jaay j'ɔk k'ɓaansiɲ se taa naaɲ taaɗ Labar Jiga gɛn Isa al-Masi jeege tu, kaaɗ kɛn se ɓo gaar magal *Rɔm ki lee dabar dabar jee al-Masige se. Naaɲ raanj eglizge tun cili kɛn taa naanj Turki kɛn ɓɔrse se gɔtn kɛn markabge lee ɗaarni, ɔɔ gɔtn se k'danjiɲ Smirn. Jee al-Masige jaay k'dabarɗe se taa naaɗe jeel mɛlɗe ɓo Isa al-Masi kaliɲ ki sum. Kaaɗ kɛn gɔtɔ tɛɗɗen ɔɔɲ se ɓo, Jan raanɲɗen kitapm se taa aɗen tɔɔgɲ maakɗe do kaal maakɗe ki ɔɔ do kɔnd doɗe kɛn naaɗe ɔnd do Raa ki se. Maakɲ kitapiɲ ki se Jan taaɗ mɛtn nakgen Isa taaɗiɲ mɛtiɲ ute napar taargen aan gɔɔ j'aal kaal naagɲ taara. Naɓo nakgen se jee al-Masigen jeel Kitapm kɛn Raa dɔɔko ute jeege do dɔkiɲ se ɓo jeel ɔk mɛtiɲa, ey num jee kuuy se, naaɗe jeel ɔk mɛtiɲ eyo. Nakgen Isa al-Masi teec naan Jan ki jaay taaɗiɲ mɛtiɲ se, naparɗe kalaɲ eyo, naɓo ko taariɲ se kalaɲ sum. Ko taar kɛn Jan jen taaɗa tap tap se naaɲ je ɗeekɲ ɔɔ ɓɔrse j'aak aan gɔɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se ɓo cirga gɔtɔ ɓaa se paac, naɓo Isa al-Masi, naaɲ kɛn Mɛl kalaɲ sum se utu 'cir nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu se gɛn sɔrɔkiɲa. Naaɲ 'tɛɗn naaɲ se taa gɛn Raa ɔɔ gɛn jeeɲge.

Jan taaɗ mɛtn nakgen kɛn naaɲ aako

1 Kɛse ɓo mɛtn taar nakgen k'jeel mɛtiɲ ey jaay *Raa taaɗ mɛtiɲ Isa *al-Masi ki ɔɔ Isa ɔl kɔɗ naaɲ se ɓaa taaɗ mɛtiɲ ɓuliɲ Jan ki, taa Jan ɓaa taaɗ mɛtiɲ jee tɛɗn naabm Raage tu nakgen kɛn utu 'kaan naan ki se. 2 Jan se aako utu kaaminja ɔɔ taaɗ mɛtiɲ paac jeege tu ɔɔ kɛse Taar Raa mala ɔɔ kɛse ɓo nakgen mɛt kɛn k'jeel mɛtiɲ ey jaay Isa al-Masi mala taaɗiɲo mɛtiɲ se. 3 Maak-raapo debm kɛn dooy taar se jeege tu ɔɔ maak-raapo jeege tun booy taar kɛn teeco taar Raa ki kɛn k'raanjiɲo ara ɔɔ took do ki. Taa nakgen se kaaɗiɲ ɔɔpga gɔɔrɔ utu 'kaana.

*Jan raanj ɔl tɔɔsiɲ *eglizge tun taa naanj Azi ki*

4 Kɛse maam Jan ɓo m'raanjsen kitapm se naase eglizge tun maakɲ gɛgɛrge tun kaam cili kɛn taa naanj Azi kɛn kaam kalaɲ. Ɔɲ Raa kɛn do dɔkiɲa, ɓɔrse, ɔɔ kɛn utu ɓaaɗo ɔɔ ute nirl Raagen cilin naan kaag doɲ ki se asen tɛɗn bɛɛɲa ɔɔ asen kɛɗn tɔɔsiɲa. 5 Ɔɲ Isa *al-Masi debm saaɗn mɛt ki ɔɔ naaɲ ɓo debm duro deet deet daan yoge tu ɔɔ naaɲ ɓo Gaar gɛn gaariɲgen do naanj ki se, ɔɲ asen tɛɗn bɛɛɲa ɔɔ asen kɛɗn tɔɔsiɲ kici.

Isa se, naaɲ ɓo debm jejeki, ɔɔ ute moosiɲ se, naaɲ ɔɔɗjekiga dojege maakɲ *kusiɲ ki. 6 Naaɲ ɔljekiga maakɲ gaariɲ ki ɔɔ tɛɗjekiga k'tɛɗkiga jee tɛɗn *sɛrkɛ gɛn Bubiɲ Raa. Bin num ɔɲ jeege paac aɲ *nooko ɔɔ ɔɲ tɔɔgɲ naaɲ se lɛ 'tiŋg gɛn daayum daayum. *Amin!

7 'Booyki! Isa utu aɗe ɓaa maakɲ gapar ki,
ɔɔ jee tɔɔsiɲo do kaag ki ute jeege paac,
naaɗe utu aɲ kaakɲ ute kaamɗe.
Ɓii kɛn se, jeegen do naanj ki paac utu 'tɔɔyɔ ɔɔ 'keem nɔɔ.
Taar se utu 'tɛɗn ɗeer ɗeer. Amin!

8 Mɛljege Raa ɗeek ɔɔ: «Maam m'Alpa ɔɔ m'Omega* ɔɔ maam m'Sidburku,

* **1:8** Alpa ɔɔ Omega se je ɗeekɲ ɔɔ: maam ɓo m'do kupm mɛt ki ɔɔ m'taar tɔɔliɲa.

maam kɛn do kupm mɛt ki, kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn utu aɗe ɓaa.»

Jan aak Isa maakŋ gaariŋ̃ ki

9 Kɛn ara maam gɛnaase Jan kɛn utu ɔɔɗ yɛɛɓiŋ̃ ute naase. Ɔɔ maam kic
m'ɔŋga bɛɗum *maakŋ Gaar Raa ki te naase. Taa Isa se, maam kic m'utu
m'aay kaamum te naase. Kɛn ɔl jaay k'j'ɔk k'ɓaam gɔtn kɛn maane ɔl gurugiŋ̃
kɛn k'daŋiŋ̃ Patmos se, taa taar Raa ɔɔ taa saaɗn Isa kɛn maam m'lee m'taaɗ
se. 10 Ɓii kalaŋ *Nirl Salal bɔɔy dom ki ɔɔ gɔtn se maam booy mind nam taaɗ
mɛtum ki makɔŋ̃ɔ aan gɔɔ pulu ɔɔ ɓii kɛn se ɓii dumas†. 11 Mind nam ese se
taaɗum ɔɔ: «Nakŋ naai aakiŋ̃ se 'raaŋiŋ̃ maakŋ kitap ki ɔɔ ɔliŋ̃ *eglizge tun
maakŋ gɛgɛrge tun kaam cili jee kɛn: Ɛpɛz ki, Smirn ki, Pɛrgam ki, Tiatir ki,
Sarde ki, Piladelpi ki ute jee Laodise ki kici.»
12 Kɛn maam jaay m'booy mind nam se, m'tɛrl m'aak mɛtum ki. Num kɛn
maam jaay m'tɛrl se, m'aak lɔɔmpɔn daabge cili. 13 Maam m'aak nam aan
gɔɔ Goon Debkilimi‡ ɗaar ɗaar daan lɔɔmpge tun cili se; kaliŋ̃ roŋ̃ ki se jɛrlɛ
bini aan naagŋ jɛŋ̃ ki. Ɔɔ naaŋ̃ dɔɔk kaaɗiŋ̃ ute kɔl kɛn k'ɗaapiŋ̃ ute daab;
14 ɔɔ bɛɛkŋ doŋ̃ se raap lak lak aan gɔɔ kuubu ɔɔ kaamiŋ̃ se lɛ aal bilik bilik
aan gɔɔ poodo. 15 Ɔɔ jɛŋ̃ge se aan gɔɔ maal kɛn j'ɔliŋo poodn jaay aac dɛŋ se, ɔɔ
mindiŋ̃ lɛ aan gɔɔ keem ool kɛn ɗoocga num eem uu se. 16 Ɔɔ maakŋ ji daamiŋ̃
ki se, naaŋ̃ ɔk k-dijge cili. Ɔɔ gɔrɗ-jɛrlɛ kɛn taariŋ̃gen di taat ranan ranan se,
teeco taariŋ̃ ki ɔɔ daan-kaamiŋ̃ se aan gɔɔ kaaɗn kɛn aanga katar ki num ɔs
tɔk kaama kiric se.
17 Kɛn maam jaay m'aakiŋ̃ se, maam m'ooc mɛtn jɛŋ̃ ki aan gɔɔ debm ooyga
kooyo. Num gaŋ naaŋ̃ ɔnd ji daamiŋ̃ dom ki ɔɔ ɗeekum ɔɔ: «Ɔŋ̃te 'ɓeere! Maam
ɓo debm kɛn deet deete ɔɔ kɛn kaam mɔɔtn. 18 Maam ɓo debm m'iŋg zɛɛrɛ.
Maam se m'ooyoga kooyo naɓo m'duroga daan yoge tu ɔɔ ɓɔrse m'utu m'iŋg
zɛɛrɛ gɛn daayum daayum. Maam se m'ɔk tɔɔgɔ do yo ki ɔɔ do ɓee yoge tu kici.
19 'Booyo! Nakgen kɛn naai aakiŋ̃ga kaaka ɔɔ kɛngen utu aɗe ɓaa naan ki se,
'raaŋiŋ̃ maakŋ kitap ki. 20 K-dijgen cilin kɛn maam m'ɔkiŋ̃ ji daamum ki ute
lɔɔmpɔn daabgen cili kɛn naai aakiŋ̃o jaay *'jeel mɛtiŋ̃ ey se, 'booyo: k-dijgen
cili se taaɗ te *kɔɗn Raagen cilin gɛn eglizgen maakŋ gɛgɛrge tun kɛn kaam
cili se. Ɔɔ lɔɔmpɔn gɛn daabgen cili se lɛ, je taaɗn ute eglizgen maakŋ gɛgɛrge
tun kaam cili se kici.»

2

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn kɛn Ɛpɛz ki*

1 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Ɛpɛz ki se, 'raaŋiŋ̃ maktub
ɔɔ:

'Booyo! Debm kɛn ɔk k-dijge cilin ji daamiŋ̃ ki ɔɔ kɛn lee daan lɔɔmpge
tun cilin gɛn daab se taaɗi ɔɔ:

2 «Naabse kɛn naase 'tɛɗki paac ute kaay kaamse kɛn naase ɔkki maakŋ
naabse ki se, maam m'jeele. Ɔɔ maam m'jeele naase se ɔŋki 'sɛrkŋ jee
*kusiŋ̃ge eyo. Jee kɛn tɛɗ roɗe aan gɔɔ *jee kaaŋ̃ naabm Isage se, naase
aak 'jeelɗeki naaɗe se jee kaaŋ̃ naabm Isage eyo, naase ɔŋɗeki naaɗe se, jee
taar-kɔɔɓge. 3 Anum naase se daayum aayki kaamse; naase se 'dabarkiga
taa maama ɔɔ ɔlki te mɛtse cɛɛɓ ki eyo. 4 Num maam se m'ɔk taara te naase
gɛn taaɗa: maak-je kɛn naase ɔkki do maam ki deet se, ɓɔrse aan gɔɔ kɛn
do dɔkiŋ̃ eyo. 5 'Saapki tu! Ey num naase uunkiroga mɛtn naabse jiga naɓo
naase aal oockiga. Bin num 'tɛrlki kiŋgse ɔɔ 'tɛrlki tɛɗn naabse aan gɔɔ kɛn
naase 'lee tɛɗiŋ̃kiro do dɔkiŋ̃ se. Kɛn bin ey num, maam se m'utu m'asen
kɔŋɔ ɔɔ kɛn naase jaay 'tɛrlki te kiŋgse ey se, lɔɔmpsen gɛn daab se, m'aŋ̃

† **1:10** Ɓii dumas se ɓii gɛn Mɛljege. ‡ **1:13** Aak Dan 7.13.

kuun ɗɛɛtn gɔt kuuy. 6 Naɓo naase kic utu 'tɛɗki nakŋ jiga. Aan gɔɔ maam
m'ɔɔɗ m'uun naabm jee Nikolait* tɛɗ se, naase kic ɔɔɗ unddeki bin kici.
7 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar kɛn *Nirl Raa taaɗ eglizge tun
gɔtɔ ɓaa se paac se: nakgen se jaay debm cirɗega num, maam m'aŋ̃ kɛɗn
koojŋ̃ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja kɛn maakŋ jinɛn Raa ki se.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn kɛn Smirn ki*

8 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Smirn ki se, 'raaŋiŋ̃ maktub
ɔɔ:
'Booyo! Debm deet deet ɔɔ kɛn kaam mɔɔtn, naaŋ̃ kɛn ooyo ɔɔ duroga
daan yoge tu se taaɗsen ɔɔ:
9 «Maam se m'jeel dubarse ute daayse, naɓo naan *Raa ki se, naase se jee
maalge. Kɔɔɗn kɛn jee tɛɗ roɗe aan gɔɔ Yaudge lee ɔɔɗse se, maam m'utu
m'booyo. Naaɗe se Yaudge eyo, num naaɗe se jee *Bubm sitange. 10 Naase
se utu aki dabara naɓo ɔŋ̃te 'ɓeerki. 'Booyo! Bubm sitange utu tɔkŋ jeesegen
mɛtiŋ̃ge aɗe kɔmb daŋgay ki taa asen naama ɔɔ naase aki dabara gɛn ɓii
sik. Num aayki kaamse bini kɛn j'asen tɔɔl kic num ɔŋ̃ten tujki ɔrmse ɔɔ
maam m'utu m'asen kɛɗn laatn tɔɔmɔ† kɛn taaɗ ɔɔ naase se ɔŋkiga kaaja gɛn
daayum.
11 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar kɛn *Nirl Raa taaɗ eglizge tun
gɔtn ɓaa se paac: debm jaay aasiŋ̃ga ɔɔ ɔŋ cirga se, yo gɛn k-dige se aŋ̃ kɔŋ
tɛɗn ɗim eyo.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn kɛn Pɛrgam ki*

12 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Pɛrgam ki se, raaŋiŋ̃
maktub ɔɔ:
'Booyo! Debm kɛn ɔk gɔrɗ-jɛrl taariŋ̃ge di paac taat ranan ranan se,
taaɗsen ɔɔ:
13 «Maakŋ gɛgɛr kɛn naase iŋgki se, maam m'jeelse. *Bubm sitange utu
iŋg gɔtn se ɔɔ gɔtse ki se, naaŋ̃ gaarge. Num ute naaŋ̃ se kic, naase utu
'dɔɔkki ute maama. Ey num maakŋ gɛgɛr kɛn se ɓo naaɗe tɔɔlo Antipas
debm saaɗum kɛn tuj te ɔrmiŋ̃ ey se. Ute naaŋ̃ se kic ɓo naase ɔŋ̃ki te eyo,
utu aalki kaal maakse dom ki tap, ey num Bubm sitange se utu iŋg gɔtse ki.
14 «Num maam se m'ɔk taara te naase gɛn taaɗa: gɔtn naase ki se, naase ɔkki
jeegen kɛn uun ɗoobm Balaam‡ kɛn dɛj Gaar Balak jaay ɔl gaan *Israɛlge tɛrl
naaga Raa ki ɔso daa maraga do dɔkiŋ̃a ɔɔ ɛɛso naapa. 15 Ɔɔ tɛr gɔtn naase ki
se, naase ɔkki jeegen took uun taar kɛn jee Nikolaitge§ lee dooy jeege se kici.
16 'Bɛrɛ, naase se 'tɛrlki kiŋgse! Ey num ɔɔpga gɔɔrɔ maam m'utu m'ɓaaɗo ɔɔ
m'utu m'aɗen kooco ute gɔrɗ-jɛrl kɛn 'teecŋ̃ taarum ki se.
17 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar *Nirl Raa taaɗ eglizge tun gɔtn
ɓaa se paac: debm aasiŋ̃ga do nakge tun se num, maam m'aŋ̃ kɛɗn kɔsn
k'daŋiŋ̃ maan* kɛn Raa ɔyiŋ̃o kɔy se. Ɔɔ tɛr m'aŋ̃ kɛɗn ko raap raapo. Ɔɔ ko
kɛn ese se, k'raaŋga raaŋ ro kiji ro ki. Ɔɔ debm j'aŋ̃ kɛɗn ko se sum ɓo 'jeel
ro se, ey num nam kuuy se kɔŋ jeel eyo.»

*Maktubm se k'raaŋiŋ̃ *eglizn kɛn Tiatir ki*

18 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Tiatir ki se, raaŋiŋ̃ maktub
ɔɔ:

---

* **2:6** Jee Nikolait se dooy jeege ute Taar Raa kɛn mɛt ki eyo. † **2:10** Laatn tɔɔmɔ se je ɗeekŋ ɔɔ j'asen kɛɗn nakŋ kɛn asen raap maakse. Naaŋ̃ se aan gɔɔ bɛɗɛ kici. ‡ **2:14** Balaam se debm kɔrɗɔ kɛn Balak, Gaar Moabge, rɛjiŋ̃o taa ɓaaɗo naam gaan *Israɛlge. Aak Nmb koŋ̃ 22-24, 25.1-2 ɔɔ 31.16. § **2:15** Aak berse 6. * **2:17** Maan se kɔsn kɛn Raa siɗo gaan Israɛlge tu kaaɗ kɛn naaɗe tiŋgo kɔɗ-ɓaar ki.

'Booyo! Goon Raa kɛn kaamiŋ aan gɔɔ poodn ɔk kɔkɔ ɔɔ jɛŋge aan gɔɔ maal zɛɛr kɛn j'ɔɔdiŋo poodn aac dɛŋ se, taadsen ɔɔ:

19 «Nakŋ naase 'tɛdki paac se maam m'jeele. Maam m'jeel maak-je kɛn naase ɔkki do jeege tu, ɔɔ ɓorse kic naase utu aal kaal maakse dom ki rɔk. Maam m'jeel naabsen kɛn lee 'tɛdki ute kaay kaam kɛn naase ɔkki se. Ɔɔ m'jeele naabsegen naase 'tɛdki kaam mɔɔtn se dɛn cir kɛn deete. 20 «Num maam se, m'ɔk taara te naase: Jezabɛl mɛnd tɛd roŋ aan gɔɔ mɛnd taad taar teeco taar Raa ki se, naase ɔniŋki naaŋ lee dɛrl jee tɛdn naabumge ɔɔ dɛjde ɔɔ k'tɛrl naaga Raa ki ɔɔ ɔlde naade se ɔs daa maraga. 21 Maam m'ɔŋ ɓiia, m'ɔɔ bin sum ɓo, naaŋ 'tɛrl kiŋgiŋa ɔɔ kɔŋ kɛɛsn gaabiŋa. Num gaŋ naaŋ baate kɔŋɔ. 22 'Booyki! Ɓɔrse maam m'aŋ kaaliŋ do daŋal ki, naaŋ dabar makɔŋɔ. Ɔɔ gaabgen ɛɛsiŋ naaŋ se jaay tɛrl te kiŋgde ey num, naade kic m'utu m'adɛn dabar bin kici. 23 Maam m'aŋ tɔɔl te gɛniŋge se naatn. Bin ɓo eglizge paac 'jeele, maam se m'jeel m'naŋ taar kɛn maakŋ jikilimge tu. Ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo, maakse ki se, maam m'aŋ dabara do nakge tun naaŋ tɛda. 24 Num naasen, jee ɔɔp maakŋ Tiatir kɛn ɔlsen maak ki ey se, taar jee se lee dooy jeege se, naase lɛ 'took uunki te eyo, naase lɛ 'jeki te jeel taar maakŋ *Bubm sitange tu aan gɔɔ gɛn naadɛn lee saapiŋ se eyo. Taa naaŋ se maam m'asen kɔŋ kɔnd dim kuuy dose ki ey sum. 25 Naɓo nakŋ kɛn naase 'booyiŋkiga jaay aalkiga maakse do ki se, ɔkiŋki tɔɔgɔ bini maam m'adɛ ɓaa maak ki. 26 «Nakgen se jaay debm cirdega ɔɔ iŋgga do naabum ki bini naŋiŋga tak se, maam m'adɛn tɔnd naade ɓo 'tiŋg do mɛtjil jikilimge tun do naaŋ ki paac. 27 *Ɔɔ jee ɓaa se paac naade adɛn lee tɔnd ute sirdn k'daapiŋ ute maala. Ute naaŋ se, naade adɛ lee tɔnd tɔɔkŋ aan gɔɔ kɛn k'lee k'tɔnd k'tɔɔk dugul nɛŋjge se.*† 28 Aan gɔɔ Bubum ɛdum tɔɔgɔ do jeege tu se, maam kic m'ɛdden naade ki bin kici. Ɔɔ tɛr maam m'utu m'adɛn kɛdn Bɛbɛl gɛn do mɛtbeeki se kici.

29 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, booy taar kɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn ɓaa se paac.»

3

*Maktubm k'raaŋiŋ *eglizn kɛn Sarde ki*

1 *Kɔdn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Sarde ki se, raaŋiŋ maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm ɔk Nirl Raagen cili* ute k-dijgen cili se taadsen ɔɔ:

«Maam m'jeel naabse kɛn naase 'lee 'tɛdki se. Nookse eem aan gɔɔ jee utu zɛɛrɛ; num gaŋ naase se jeegen ooyga kooyo. 2 Iiŋki raan! Naabsegen mɛtiŋgen ɓaa ɓaa tuju se ɔkdeki jiga taa naan Raam ki se, naabm naase 'tɛdki se maam m'ɔŋiŋ paac ɓo aac eyo. 3 'Saapki do taar kɛn 'booyiŋkiro se ɔɔ kɛn k'dooyseno jaay naase 'took aalkiro maakse do ki. Bin se 'bɔɔbiŋki jiga ɔɔ 'tɛrlki maakse. Num kɛn naase jaay iŋgki zɛɛrɛ ey num, maam m'ade ɓaa aan gɔɔ debm ɓoogo kaad kɛn naai 'jeel eyo ɔɔ m'ai kɔki do jii ki. 4 Ey num Sarde ki se, jeesegen mɛtiŋge se, kaldege se naade ɔŋ ilimiŋ te eyo. Naade se ɓo jeegen tuso kaldegen raap raap se ɔɔ naade lee ute maama taa naade aŋ kɔŋ kaasiŋa. 5 «Bin num 'booyki: nakgen se paac jaay debm cirdenga num, j'aŋ tusn kalgen raap raapo. Ɔɔ roŋ maakŋ Kitapm Kaaj ki se lɛ, m'aŋ kɔŋ tɔɔl eyo, num naan Bubum ki ɔɔ naan kɔdiŋge tu se, maam m'taadn m'ɔɔ: naaŋ se debm maama.

6 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar kɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gɔtn ɓaa se paac.»

---

† **2:27** Aak KKR 2.9. * **3:1** Nirl Raagen cili se je taad ute Nirl Raa mala mala.

*Maktubm se kˈraaŋiɲ *eglizn kɛn Piladelpi ki*

7 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Piladelpi ki se, raaŋiɲ maktub ɔɔ:

ˈBooyo! Debm *salal ɔɔ debm kɛn lee te kɛn mɛt ki, naaɲ ɓo debm kɛn ɔk lɛkɛrlɛ gɛn taa ɓee *Daud, kɛn naaɲ jaay ɔɔɗga taa ɗoobo se, nam kuuy tap ɓo ɔŋ ɗɛkɛliɲ eyo. Ɔɔ kɛn naaɲ ɗɛkɛliŋga lɛ, nam kuuy ɔk ɗoobm kɛn aɲ kɔɔɗ eyo, taaɗsen ɔɔ:

8 «Naabm kɛn naase ˈtɛɗki paac se, maam mˈjeele. Aakki! Maam mˈɔɔɗiga taa ɗoobo naanse ki, nam tap ɓo aɲ kɔŋ gaas eyo. Ey num naase se ˈtɔɔgse kic ɓo baata. Ute naaɲ se kic ɓo, naase ˈtook uunki taaruma ɔɔ ɔŋ ˈbaatum te eyo. 9 ˈBooyki! Jee *Ɓubm sitangen tɛɗ roɗe ɔɔ naaɗe Yaudge se, ɓɛrɛ, naaɗe se jee taar-kɔɔɓge ɔɔ naaɗe se maam mˈɛɗisiŋga kaam jise. ˈBooyki. Maam mˈutu mˈaɗeno tɔɔɗn ɓaa gɔtse ki ɔɔ naaɗe utu ˈkɛrgŋ mɛtn jɛse ki ɔɔ asen jeel naase se maam mˈjese. 10 Aan gɔɔ naase aayki kaamse ˈbɔɔbkiga taarum se, maam kic mˈutu mˈasen bɔɔbɔ kaaɗ kɛn dubara aɗe ɓaa do jeege tun do naaŋ ki jaay utu aɗe naam se. 11 Ɓɛrɛ, maam se ɔɔpga gɔɔrɔ mˈaɗe ɓaa. Bin num taar *Raa kɛn naase ˈbooyiɲki se, ɔkiɲki tɔɔgɔ taa laatn tɔɔm kˈjˈɛɗɗesiɲ se, nam tap ɓo aɲ ˈkɔŋ kuun eyo. 12 «Nakgen se jaay debm cirɗega num, maam mˈaɲ tɛɗiɲ aan gɔɔ duliyu maakŋ *Ɓee Raam ki ɔɔ nam tap ɓo aɲ kɔŋ kɔɔɗ eyo. Ɔɔ maam mˈaɲ raaŋ ro Raama ɔɔ ro gɛgɛr Jeruzalɛm kiji kɛn gɛgɛr Raam se roɲ ki ɔɔ gɛgɛr se Raa bɔɔyiɲo maakŋ raa ki. Ɔɔ tɛr mˈaɲ raaŋ rom kiji roɲ ki kici.

13 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, ˈbooy taar gɛn *Nirl Raa taaɗ eglizge tun gɔtn ɓaa se paac.»

*Maktubm se kˈraaŋiɲ *eglizn kɛn Laodise ki*

14 *Kɔɗn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakŋ gɛgɛr kɛn Laodise ki se, raaŋiɲ maktub ɔɔ:

ˈBooyo! Debm saaɗn kɛn tuj ɔrmiɲ eyo ɔɔ lee te mɛt ki kɛn kˈdaŋiɲ *Amin, ɔɔ ute ɗoobm naaɲ se ɓo Raa aalo nakge paac se, naaɲ taaɗsen ɔɔ:

15 «Naabsen kɛn naase ˈtɛɗki paac se, maam mˈjeele: naase lɛ urlki eyo ɔɔ ɔŋgki eyo. Maam je naase ˈtɛɗki ɔŋgɔ ey lɛ urlu. 16 Taa naase lɛ uurlki eyo ɔɔ ɔŋgki kɛɗɛk ey se, num aan gɔɔ naase ɔŋgki zom sum se, maam mˈasen tɔɔɗn tɔl naatn. 17 Taa naasen ˈtaaɗki ɔɔki: maam se mˈɔk maala ɔɔ mˈtɛɗga debm maal gɔtiɲ gɔtɔ ɔɔ ɗim tap ɓo daayum eyo. Gaŋ naase ˈjeelki eyo ey num naase ɓo jee kɔɔɗn yɛɛɓgen jeege aakse kic ɛɛjsen dose ki. Naase se jee daayge, ˈkaam-tɔɔkki ɔɔ ˈmɛt-beerki. 18 ˈBooyki mˈasen dɛjɛ: ˈɓaakiro gɔtum ki, ˈdugki daabm kˈjˈɔɔyiŋga kɔɔy pooɗn taa aki tɛɗn jee maalge. ˈBaakiro ˈdugki kalgen raap raapo taa asen kɔy mɛt-beerse. Ɔɔ ˈɓaakiro ˈdugki dawa kaama ɔɔ ˈtɔmbki kaamse ki taa kaamsege ˈtɔɔɗn taaka. 19 ˈBooyki! Debm kɛn maam mˈjeɲ se, maam mˈmooyiɲa ɔɔ mˈdɛjiɲa. Ɓɔrse se, ˈtɛrlki kiŋgse ɔɔ ɔkumki ɔɔɲɔ. 20 ˈBooyki! Maam se mˈɗaar taa ɗoob ki ɔɔ mˈtɔnd kaam taara. Ɔɔ nam jaay booyga minduma ɔɔ ɔɔɗumga kaam taara se, maam mˈkɛnd ɓeeɲ ki ɔɔ mˈɓaa kiŋg kɔsn te naaɲa. 21 «Nakgen se jaay debm cirɗega num, maam mˈaɲ kuun kɔnd do kaag dom ki ɔɔ naaɲ kiŋg te maama aan gɔɔ kɛn maam mˈcir nakgen se jaay ɓɔrse mˈiŋg do kaag do ki te Bubum kic se.

22 «Debm kɛn ɔk bi booyo num, ˈbooy taar kɛn *Nirl Raa taaɗ eglizge tun gɔtn ɓaa se paac.»

4

*Jan aak jeege eem keem *Raa maakŋ raa ki*

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, tɛr maam m'aak maakŋ raa ki se, taa ɗoobo
ɔɔɗ waŋ.
Gɔtn se m'booy mind nam kɛn taaɗumo deet deet makɔn̰ aan gɔɔ pulu se
ɗeekum ɔɔ: «Ooko, 'ɓaaɗo raan ara ɔɔ maam m'utu m'ai taaɗn mɛtn nakgen
sɔm utu 'kaan se.» 2 Gaŋ gɔtn se sum ɓo, *Nirl Salal naar bɔɔy dom ki ɔɔ
m'aak kaag do maakŋ raa ki ɔɔ nam iŋg kiŋg do ki. 3 Nam kɛn iŋg do ki se,
daan kaamiŋ ɔmb biriŋ biriŋ aan gɔɔ kogen kɛn te roɗe, kɛn k'daŋiŋ jasp ute
sardoin ɔmb biriŋ biriŋ se. Ɔɔ kaag do se, wɔɔjn̰ maakŋ raa ɔl guruginˍa. Ɔɔ
wɔɔj maakŋ raa se aak bɛɛ ɔmb biriŋ biriŋ ɔɔ zɛɛr mɛt ki ciɗiɗ aan gɔɔ ko kɛn
k'daŋiŋ emorid. 4 Kaag do se, kaag doge kuuy sik-di-kaar-sɔɔ se ɔl guruginˍ ɔɔ
magalge sik-di-kaar-sɔɔ tiŋg do kaag doge tun se. Kalɗegen roɗe ki se raap
lak lak ɔɔ laatn gaariŋgen k'tɛɗiŋ ute daab se doɗe ki tak tak. 5 Maam m'aak
mɛtn kaag do ki se maane aal wusuk wusuk m'booy mind jeege ute raa kɛn
taat tiriŋ tiriŋ se gɔtn ese kici. Naan kaag do ki se m'aak jɛl pooɗge cili ɔk kɔkɔ.
Jɛl pooɗgen cili se, kɛse je taaɗ ute nirl Raagen cili. 6 Ɔɔ tɛr naan kaag do ki se
naka kalaŋ tooɗ aan gɔɔ baar maan tooɗ yɛl yɛl se.
Tɛr ne-ɗimge sɔɔ gurug aal kaag do se, ɔɔ nakgen se naagɗe ɔɔ maakɗe paac ɔk
kaama. 7 Ne-ɗimgen se, kɛn deet se tec tupiyu, gɛn k-dige se tec goon maraŋa,
gɛn k-mɔtɔge se daan-kaamiŋ tec aan gɔɔ gɛn debkilimi ɔɔ gɛn k-sɔɔge se tec
aan gɔɔ doobm kɛn tiiŋ tiiŋ raan se. 8 Ne-ɗimgen sɔɔ se, naŋa naŋa kic ɔk taa
bɛɛkŋ kɛy mɛcɛ mɛcɛ ɔɔ taa bɛɛkŋ kɛyɗege se, maakiŋ ɔɔ naagiŋ ɔk kaamge.
Ne-ɗimgen se tɔɔm Raa nɔɔrɔ katara ɔn̰ eyo ɔɔ:
«Mɛlje, naai ɓo debm salal cir paac,
naai ɓo Raa Sidburku
kɛn do dɔkiŋa, kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn utu ɓaaɗo se.»
9 Raa kɛn iŋg do kaag do ki ɔɔ tiŋg zɛɛrɛ daayum daayum se, ne-ɗimgen se
jaay eemiŋa, *nookiŋa ɔɔ tɔɔmiŋ se, 10 magalgen sik-di-kaar-sɔɔ se ɓaaɗo ɛrg
naan nam kɛn iŋg do kaag do ki se ɔɔ eemiŋ naaŋ kɛn tiŋg daayum daayum
zɛɛrɛ se. Naaɗe tɔɔɗ naatn ute laatn gaariŋge doɗe ki ɔɔ ɔmbiŋ naan kaag do
ki se ɔɔ taaɗ ɔɔ:
11 «Mɛlje Raa,
tɔɔgɔ se iiŋo gɔtn naai ki,
naai kali ki sum ɓo kɛn jeege ai tɔɔmɔ ɔɔ ai nooko,
taa nakge paac se, naai ɓo Debm Kaalɗe,
ɔɔ naai aalɗe ɔɔ ɓɔrse utu se kic ɓo te maak-je naai.»

5

*Jan aak Kitap ute *Goon Baatn Raa*

1 Tɛr maam m'aak nam kɛn iŋg do kaag do ki se, ɔk kitap k'teeliŋga teele do ji
daamiŋ ki, ɔɔ kitapm se ɔk raaŋa naagiŋ ki ɔɔ maakiŋ ki. Kitapm se k'teeniŋga
teeŋe ute tiiɓm teeje gɔtɔ kaam cili. 2 Ɔɔ maam m'aak *kɔɗn Raa kalaŋ se, ɔk
tɔɔgɔ ɔɔ naaŋ taaɗ makɔn̰ ɔɔ: «Naŋa jaay ɔk ɗoobo aŋ̰ kaasn gɛn tɔɔɗn tiiɓm
teejŋ̰ gɔtɔ kaam cili jaay 'kɔɔɗn kaakŋ kitapm se?»
3 Naɓo maakŋ raa ki, do naaŋ ki, ɔɔ mɛtn naaŋ ki, nam jaay aŋ̰ kaasn gɛn
kɔɔɗn kaakŋ kitapm se tap ɓo, gɔtɔ. 4 Gɔtn se maam m'baag keem makɔn̰ɔ taa
nam jaay ɔk ɗoobo gɛn kɔɔɗn kaakŋ kitapm se gɔtɔ. 5 Tɛr maakŋ magalge tu
se, deb kalaŋ taaɗum ɔɔ: «Ɔŋ̰ten keeme. 'Booyo! Tupiy teeco taa ɓee Juda ki
se*; naaŋ̰ se teeco mɛtjil Gaar *Daud ki. Naaŋ̰ ɓo debm kɛn cir nakge paac kɛn
utu 'tɔɔɗn tiiɓm teejŋ̰ k'teeniŋ̰ gɔtɔ kaam cili se ɔɔ kɔɔɗn kaakŋ kitapm se.»

* **5:5** Tupiyu se je taaɗn ute Isa al-Masi. Aak Jɛn 49.8-9.

6 Tɛr maam m'aak kaag do kɛn ne-ɗimgen sɔɔ ute magalgen sik-di-kaar-sɔɔ
gurug ɔliŋ̃ daan ki se ɔɔ maam m'aak *Goon Baatn Raa k'tɔɔliŋ̃o se ɗaar ɗaar
daan ki. Ñaaŋ̃ ɔk kaajge cili ɔɔ kaamge kic cili† ɔɔ kaamgen cili se je taaɗn ute
Nirl Raagen cili kɛn naaŋ̃ ɔlɗeno do naaŋ ki paac. 7 Goon Baata se ɓaa ɔŋ nam
kɛn iŋg do kaag do ki se, ɔɔ ɔko kitapm kɛn ji daamiŋ̃ ki se. 8 Kɛn naaŋ̃ jaay ɔko
kitap sum se, ne-ɗimgen sɔɔ ute magalgen sik-di-kaar-sɔɔ se ɛrg naan Goon
Baat ki. Ɔɔ naŋa naŋa kic ɔk nakŋ tec kurundu ute bɛjɛŋgen gɛn daab ɔɔ ɗooc
ute nakgen oot nijimi. Kɛse je taaɗn ute keem jee Raage. 9 Gɔtn se naaɗe aar
kaa kɛn kiji ɔɔ maakŋ kaaɗe ki se, naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Ɗeere, naai kali ki sum ɓo
aas gɛn kaakŋ kɔkŋ kitapm se,
ɔɔ gɛn tɔɔɗn tiiɓm teejŋ̃ ro ki se.
Taa naai se k'tɔɔlioga
ɔɔ ute moosi se, naan *Raa ki naai 'dugga do jeege
ute mɛtjilɗege paac ute taar naaŋɗege ute taa ɓeeɗege
ɔɔ ute taa naaŋɗege.
10 Naai 'tɛɗɗenga tɛɗga jee naaige
ɔɔ naai 'kɔsn gaara doɗe ki
ɔɔ naai 'tɛɗɗenga tɛɗga *jee tɛɗn sɛrkɛ Raajege tu.
Ɔɔ naaɗe se utu kɔsn gaara tɛlɛ ute naai do jeege tun do naaŋ ki.»
11 Ne-ɗimgen sɔɔ ute magalgen sik-di-kaar-sɔɔ kɛn gurug ɔl kaag do daan ki
se, maam m'aaka ɔɔ m'booy kɔɗn Raage dupu kando kando ɔɔ dɛn ŋasaŋ ŋasaŋ
ɓaaɗo gurug ɔlɗe naaɗe se daan ki. 12 Naaɗe aar kaa makɔŋ̃ɔ ɔɔ maakŋ kaaɗe
ki se, naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Goon Baatn k'tɔɔliŋ̃o se ɓo, aas debm kɛn Raa aŋ̃ kɛɗn tɔɔgɔ,
nakge paac kaam jiŋ̃a, jeel-taara, tɔɔg cir nakge paac.
Ɔŋ̃ jeege paac aŋ̃ *nooko aŋ̃ tɔɔmɔ ɔɔ aŋ̃ magala.»
13 Tɛr nakgen Raa aalo paac se, kɛngen maakŋ raa ki, do naaŋ ki, mɛtn naaŋ
ki, ɔɔ kɛngen maakŋ maane ki ute nakgen ɓaa se paac m'booyɗe aar kaa ɔɔ
maakŋ kaaɗe ki se, naaɗe taaɗ ɔɔ:
«Nam iŋg do kaag do ki ute Goon Baata se,
taa tɔɔgɔ se iiŋ̃o gɔtn naaɗe ki
ute naaŋ̃ se k'tɔɔmɗeki, k'magalɗeki ɔɔ k'nookɗeki,
gɛn daayum daayum.»
14 Gɔtn se ne-ɗimgen sɔɔ se took ɔɔ: «*Amin.» Ɔɔ magalge se ɓaaɗo ɛrgɛ ɔɔ
eemiŋ̃a.

6

**Goon Baatn Raa tɔɔɗn tiiɓm teejŋ̃ k'teeŋ̃iŋ̃ gɔtɔ kaam mɛcɛ*

1 Kaaɗ kɛn maam m'aak kaak Goon Baatn Raa se, maakŋ tiiɓm teejŋ̃ kɛn
k'teeŋ̃iŋ̃ gɔtɔ kaam cili se, naaŋ̃ ɔɔɗ tiiɓm teejŋ̃ k'teeŋ̃iŋ̃ deet se ɔɔ maakŋ
ne-ɗimge tun sɔɔ se, maam m'booy deb kalaŋ taaɗ aan gɔɔ raa kɛn taat se ɔɔ:
«'Ɓaaɗo!» 2 Gɔtn se maam m'aak sindi raap raapo ɔɔ debm ooko do ki se ɔk
k'pɛndɛkɛ. Debm ese se j'ɔndiŋ̃o laatn gaariŋ̃ge. Naaŋ̃ debm gaabm bɔɔr lee
ɔs naaŋge ɔɔ tɛr naaŋ̃ teecga gɛn ɓaa kɔsn naaŋgen kuuy daala.
3 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute tiiɓm gɛn k-dige se, maam m'booy
ne-ɗim gɛn k-dige se, taaɗ ɔɔ: «'Ɓaaɗo!» 4 Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak sind kuuy
teeco ɔɔ sind se aac dɛŋ. Debm ooko do ki se j'ɛɗiŋ̃ gɔrɗ-jɛrlɛ ɔɔ magala jiŋ̃ ki

† **5:6** Maakŋ Kitapm Raa ki se kaag do se taaɗ ute tɔɔgɔ ɔɔ kaama taaɗ ute jeele ɔɔ cili se taaɗ ute nakŋ bɛɛ salal, jiga, aak bɛɛ. Aak Zak 3.9 ɔɔ 4.10.

ɔɔ j'undiŋ̃ kulu taa naaŋ̃ tɛɗn tɔɔsɛ se 'tɛɗn gɔtɔ do naaŋ ki ɔɔ kɔl jikilimge 'tɔɔl naapa.
5 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗn naatn ute tiiɓm gɛn k-mɔtɔge se, maam m'booy ne-ɗim gɛn k-mɔtɔge se taaɗ ɔɔ: «'Baaɗo!» Ɔɔ gɔtn se maam m'aak sindi ilim kilimi ɔɔ debm ooko do ki se, ɔk nakŋ kɛn k'lee k'dɔɔjŋ̃ nakge se jiŋ̃ ki. 6 Tɛr maakŋ ne-ɗimge tun sɔɔ se, maam m'booy aan gɔɔ mind nam taaɗ ɔɔ: «Kɔɔl gɛn kɔɔr kaaria se, aas gɛn kɔgŋ nam kɛn tɛɗn naaba ɓii kalaŋ. Ɔɔ kɔɔr muriya kalaŋ ute kɔɔliŋ̃ se lɛ, aas gɛn kɔgŋ nam kɛn tɛɗn naaba ɓii kalaŋ kici. Num kɛn gɛn uubu ute tɔtn koojŋ̃ biŋ̃ se, ɔŋ̃ten lɛkɗe.»
7 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute tiiɓm gɛn k-sɔɔge se, m'booy ne-ɗimgen gɛn k-sɔɔge se taaɗ ɔɔ: «'Baaɗo!» 8 Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak sindi ɔɔ roŋ̃ se tec aan gɔɔ gɛn debm ooyga kooyo. Ɔɔ debm ooko do ki se, roŋ̃ *Yoa* ɔɔ ɓee yoge se kic ɔko mɛtiŋ̃a. Do naaŋa se, k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam sɔɔ, ɔɔ jee kaam kalaŋ se, j'undɗen kulu taa aɗen tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrlɛ, ɓoa, kɔɔŋ̃gen ɗɛɛt ɗɛɛtɛ, ute daa gaabge.
9 Kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute tiiɓm gɛn k-miige se, maam m'aak *gɔtn k'j'iiŋ̃iŋ̃ k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Mɛtn nakŋ kɛn k'j'iiŋ̃iŋ̃ se, maam m'aak ko jeegen k'tɔɔlɗe taa taar *Raa ɔɔ taa saaɗn kɛn naaɗe lee tɛɗo se. 10 Ko jeegen se tɔɔɗ tɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Mɛlje, naai Debm *Salal ɔɔ kɛn mɛt ki se, jee do naaŋ ki se, tap ɓo bini nuŋ ki jaay naai aɗen kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doɗe ki ɔɔ aɗen dabara taa naaɗe tɔɔljeno naaje se?» 11 Gɔtn se, naaɗe se naŋa naŋa kic ɓo j'ɛɗiŋ̃ kal raap raapo ɔɔ jɛrl aan naagŋ jɛɗege tu ɔɔ k'ɗeekɗen j'ɔɔ udki bi cɔkɔ, taa gɛnaasege se kaamɗe aas te ey ɓɔrtɔ. Ɔɔ jee kuuy uun ɗoobm Isa *al-Masi aan gɔɔ naase se kic j'utu j'aɗen tɔɔl aan gɔɔ naase se kici.
12 Tɛr kɛn Goon Baata jaay ɔɔɗ naatn ute tiiɓm gɛn k-mɛcɛge se, maam m'aak naaŋa te makɔŋ̃ɔ ɔɔ kaaɗa se tɛɗ ilim dib aan gɔɔ jeegen tus kal kɔl doa* ɔɔ laapa ute magaliŋ̃ se tɛɗ aac aan gɔɔ mooso. 13 K-dijge se si rutuk rutuk do naaŋ ki aan gɔɔ kuriŋ̃ koojŋ̃ ko ba kuulu ɔl makɔŋ̃ jaay siŋ̃ taa-tɔɔg se.
14 Maakŋ raa se aaŋ̃ iig kilu aan gɔɔ raagŋ kɛn nam teel ɓaani. Koge ɔɔ naaŋgen maane gurug ɔlɗe daan ki se kic ɓo paac tɛɗ gɔtɔ. 15 Tɛr gaariŋ̃gen do naaŋ ki, magalge, bubm asgarge, jee nak dɛnge, jee tɔɔgɔ, ɓulge ɔɔ kɛŋ̃gen ɓulge eyo, paac aaŋ̃ ɓaa toom maakŋ iiɓge tu ɔɔ pakal liŋge tu. 16 Naaɗe taaɗ makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Ɔŋ̃ koge ute liŋge se si rujŋ̃ dojege tu, taa nam iŋg do kaag do ki se ute Goon Baatn Raa se ajenki kɔŋ kaak eyo ɔɔ maak-taarɗe 'bɔɔy dojege tu eyo. 17 Taa ɓii ɔɔŋ̃ kɛn naaɗe an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tu ute maak-taarɗe se, ɓɛrɛ, aanga. Ɔɔ ɓii kɛn se, naŋa jaay kɔŋ ɗaar naanɗe ki?»

7

**Kɔɗn Raage tɔnd nakŋ kaakŋ jeele naan jee Raage tu*

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ se, maam m'aak gɔtɔ ɓo kɔɗn Raa ɗaar ro ki tak tak. Naaɗe gaas kuul iiŋ̃o gɔtɔ kaam sɔɔ taa kɔl do naaŋ ki eyo, do maane ki eyo ɔɔ ro kaagge tu eyo. 2 Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak kɔɗn Raa kuuy iiŋ̃o kaam kaaɗa tookŋ̃o. Ɔɔ kɔɗn Raa se, ɔk nakŋ *Raa zɛɛrɛ kɛn k'tɔnd naan jeege tu gɛn kaakŋ jeelɗe se. Kɔɗn Raagen kaam sɔɔ kɛn j'undɗen kulu gɛn tujŋ̃ do naaŋa ute maane se, naaŋ̃ daŋ taaɗɗen makɔŋ̃ɔ ɔɔ: 3 «Ɔŋ̃ki! Ɔŋ̃ten 'tɛɗki nakŋ *kusiŋ̃ do naaŋ ki, do maane ki ute kaagge tu se bini naaje k'tɔnd kaasn nakŋ kaakŋ jeele naan jee tɛɗn naabm Raage tu se jaayo.»
4 Gɔtn se maam m'booy k'mɛɗ jee kɛn k'tɔndɗega tɔnd nakŋ kaakŋ jeel naanɗe ki se; naaɗe aas dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) ɔɔ jee se paac teeco taa ɓee gaan *Israɛlge tu.

* **6:12** Kal kɔl do Yaudge se ilim kilimi.

5 Taa ɓee Juda se, dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Ruben naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Gad naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
6 gɛn Asɛr naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Nɛptali naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Manase naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
7 gɛn Simɛon naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Lɛbi naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Isakar naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
8 gɛn Zabulon naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Yusup naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000);
gɛn Benjamin kic naaɗe dupu-sik-kaar-dio (12 000).
Jeegen se paac ɔk nakŋ kaakŋ jeele naanɗege tu.

Jan aak jeege dɛn ŋasaŋ ŋasaŋ naan kaag do Raa ki

9 Kɛn nakgen se jaay deel se, maam m'aak mɛtjil jeege dɛn ŋasaŋ ŋasaŋ, ɔɔ jee se j'aɗen kɔŋ mɛɗ eyo. Jeege paac ute mɛtjilɗege taa ɓeeɗege, taar naaŋɗege ɔɔ taa naaŋɗege ɔɔ tuso kalgen jɛrlɛ ɔɔ raap raapo, ɔko doomo jiɗege tu ɔɔ ɗaar naan kaag do Raa ki ute gɛn *Goon Baatn Raa ki. 10 Naaɗe taaɗ makɔn̰ ɔɔ:
«'Booyki! Raajegen iŋg do kaag do ki
ute Goon Baata se,
naaɗe ɓo kɛn aaj jeege.»
11 Ɔɔ *kɔɗn Raagen paacn̰ gurug ɔl kaag do daan ki ute magalge ɔɔ ne-ɗimgen sɔɔ se, ɛrg und naanɗe naaŋ ki naan kaag do Raa ki ɔɔ naaɗe tɔɔm Raa, 12 ɔɔ took ɔɔ:
«*Amin! Deere, Raa naajege se ɔk tɔɔgɔ,
jeel-taara, tɔɔg cir nakge paac.
K'tɔɔmiŋ̰ki, k'deŋ̰ki, *k'nookiŋ̰ki ɔɔ k'magaliŋ̰ki
gɛn daayum daayum. Amin!»
13 Anum maakŋ magalge tu se, deb kalaŋ tɔnd mɛtum ɔɔ: «Jee te kalɗege raap raap se tap ɓo, naŋge? Ɔɔ naaɗe se iiŋo gay?» 14 Maam m'tɛrliŋ̰ m'ɔɔ: «Bubm naka, jee se naai ɓo 'jeelɗe.» Naaŋ̰ tɛrlum ɔɔ: «Jee se ɓo, dubar kɛn deel do, aano doɗe ki. Naaɗe se ɓo jee kɛn tugo kalɗege ute moosn Goon Baatn Raa jaay kalɗege tɛɗ raap lak lak se. 15 Taa naaŋ̰ se ɓo,
naaɗe ɗaar naan kaag do Raa ki ɔɔ tɛɗiŋ̰ naaba
ɔɔ tɔɔmiŋ̰ nɔɔrɔ katara maakŋ Beeŋ̰ kɛn jeege lee eemiŋ̰ se.
Ɔɔ debm kɛn iŋg do kaag do kɛn ese se aɗen bɔɔbɔ.
16 Ɔɔ naaɗe se mɔɔtn ɓo ute maane se aɗen tɔɔl ey sum;
ɔɔ kaaɗa ute gɔtɔ ɔŋg ɗiwil ɗiwil se kic naaɗe naam eyo.
17 Taa Goon Baatn Raa iŋg daan kaag do ki se aɗen tɛɗn Mɛl gaamɗe
ɔɔ aɗen tɔɔɗn kɔl gɔtn maan kɛn tɔɔɗ ɔɔy kɔl kɔl ɔɔ ɛɗ kaaja se.
Ɔɔ Raa se lɛ utu aɗen kɔtn kaa-maanɗe.»

8

**Goon Baatn Raa ɔɔɗ tiiɓm k'teeŋ̰iŋ̰ gɛn k-cilige*

1 Tɛr kɛn Goon Baatn Raa jaay ɔɔɗ tiiɓm k'teeŋ̰iŋ̰ gɛn k-cilige se, maakŋ raa ki gɔtɔ ɓaa tooɗ dil daaniŋ̰ ɓaa ɓaa cɛɛsn lɛr. 2 Gɔtn se maam m'aak *kɔɗn Raage cili* ɗaar ɗaar naan *Raa ki. Ɔɔ naaɗe se j'ɛɗɗen pulge cili.
3 Ɔɔ kɔɗn Raa kuuy se ɓaaɗo ɗaar cɛɛs ki, *gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki. Naaŋ̰ ɔk bɛjɛŋ daab jiŋ̰ ki ɔɔ j'ɛɗiŋ̰ nakŋ oot nijim se dɛna, naaŋ̰ ute keem Raa

* **8:2** Maakŋ kɔɗn Raage tu paac se kɔɗn Raagen cili ara se naaɗe se ɓo magalɗege.

kɛn jee Raage lee eemiŋ̃ se, taa aŋ̃ ɓaa kɛɗn Raa ki gɔt kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, ɔɔ gɔtn se k'j'iiniŋ̃ ute daab ɔɔ ɗaar naan kaag do ki. 4 Naaŋ̃ tɔɔc nakŋ oot nijim ese se, ɔɔ saaŋ̃ se iiŋ̃ ji kɔɗn Raa ki ute keem Raa kɛn jee Raage lee eem se, ooko bini aan gɔtn Raa ki. Kɔɗn Raa ara se naaŋ̃ maakŋ kɔɗn Raage tun cili naan Raa ki. 5 Tɛr kɔɗn Raa tɔs pooɗn *gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se ɗooc bɛjɛŋɛ ɔɔ pooɗn se, naaŋ̃ siŋ̃ do naaŋ ki. Gɔtn se Raa taata, gɔtɔ tɛɗ dir dir, gɔtɔ aal wusuk wusuk ɔɔ naaŋa kic ɓo tea.

Kɔɗn Raage tuuy pul sɔɔ kɛn deet deete

6 Tɛr *kɔɗn Raagen cilin kɛn ɔk pulu cili se, ɗaap roɗe gɛn tuuyu. 7 Kɛn kɔɗn Raa deet deet jaay tuuyu puliŋ̃ se, isi te pooɗo deep ute mooso se, siɗo do naaŋ ki. Do naaŋa jaay k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se: kɛn kaam kalaŋ se ɔs pooɗo ɔɔ kaagge kic kɛn k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn kaam kalaŋ se ɔs pooɗo ɔɔ mu zɛɛrge se paac ɔs pooɗo kici. 8 Kɛn kɔɗn Raa k-dige jaay tuuy puliŋ̃ se, naka magala aan gɔɔ ko te pooɗiŋ̃ zir zir j'ɔt j'ɔliŋ̃ ooc maakŋ baar ki. Ɔɔ baar k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn kaam kalaŋ se dɛ̃l mooso. 9 Nakgen maakŋ baar kɛn gɔtn ese se, k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn kaam kalaŋ se paac ooyo. Ɔɔ markabgen gɔtn ese se kic k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, kɛn kaam kalaŋ se tuj paac. 10 Kɛn kɔɗn Raa k-mɔtɔge jaay tuuy puliŋ̃ se, k-diji magala ute pooɗiŋ̃ aan gɔɔ jɛlɛ ɔɔ oolge ute gɔtn ɔk maange jaay k'gaanjiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se, naaŋ̃ ooc do kɛn kɛn kaam kalaŋ. 11 K-dijŋ̃ ese se, k'daŋjiŋ̃ sii. Ɔɔ maan k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔn ese se, kɛn kaam kalaŋ se tɛɗ ataka kaŋ̃ aan gɔɔ sii. Jee aay naaŋ̃ se dɛniŋ̃ ɓo ooyo, taa maan naaɗe aay se ataka. 12 Kɛn kɔɗn Raa k-sɔɔge jaay tuuy puliŋ̃ se, kaaɗa, laapa, ɔɔ k-dijge jaay k'gaanɗe gɔtɔ kaam mɔtɔ se; gɔtɗen kaam kalaŋ se paac ooyo. Taa naaŋ̃ se ɓo, katara ute nɔɔrɔ jaay k'nigiŋ̃ gɔtɔ kaam mɔtɔ se; kɛn kaam kalaŋ se wɔɔr ey sum. 13 Kaaɗ kɛn maam m'aaka ɔɔ m'booy doobo maakŋ raa ki raan taaɗ makɔŋ̃ɔ ɔɔ: «Wɔɔy! Wɔɔy! Jee do naaŋ ki se utu asen kɔɔŋ̃ dɛn aak eyo, taa pul kɔɗn Raagen mɔtɔn utu tuuy puldɛ daal se.»

9

**Kɔɗn Raa tuuy pul gɛn k-miige*

1 Kɛn kɔɗn Raa k-miige jaay tuuy puliŋ̃ se, maam m'aak k-diji bɔɔy ooco naaŋ ki. Ɔɔ k-dijŋ̃ se j'ɛɗiŋ̃o lɛkɛrlɛ gɛn kɔɔɗn taa gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se. 2 Kɛn naaŋ̃ jaay ɔɔɗ taa gɔɔ kɛn jɛrl zuzu sum se, saa teeco tul tul aan gɔɔ saa baal magal giɗi giɗi. Ɔɔ gɔtn se kaaɗa ute maakŋ raa se tɛɗ ilim dib. 3 Maakŋ saa kɛn se, iimge teeco ɔɔ wɔɔk do naaŋ ki. Ɔɔ iimgen se j'ɛɗɗen tɔɔgɔ gɛn tɔɓm jeege aan gɔɔ iiŋ̃gen lee tɔɓ jeege se. 4 Ɔɔ iimgen se, k'taaɗɗen j'ɔɔ j'ɔŋ̃te lɛkŋ mu zɛɛrɛ, kaaga ɔɔ nakŋ zɛɛrgen gam, naɓo k'ɓaa ro jeege tun ɔk nakŋ kaakŋ jeel *Raa naanɗege tu ey se. 5 Ɔɔ k'taaɗɗen j'ɔɔ j'ɔŋ̃te tɔɔlɗe, num gaŋ j'ɔɔɗɗen yɛɛɓɗe ɓo gɛn laapa mii. Ɔɔ iimgen se ɔɔɗɗen yɛɛɓɗe aan gɔɔ debm kɛn iiŋi ɔɓiŋ̃ga num ɔɔɗiŋ̃ yɛɛɓiŋ̃ se. 6 Ɔɔ kaaɗ kɛn se jikilimge je yo te roɗe, naɓo kɔŋ eyo; dɔŋ yo roɗe ki, naɓo yo se aɗen kaaŋ̃a.

7 Iimgen se, tec aan gɔɔ sɛndgen k'dɔɔk k'ɗaapɗen roɗe gɛn ɓaa bɔɔr ki. Ɔɔ iimgen se ɔk nakge doɗege tu aan gɔɔ laatn daab ɔɔ daan-kaamɗege se tec gɛn jikilimge. 8 Iimgen se bɛɛkɗege tec aan gɔɔ bɛɛkŋ mɛndge ɔɔ naaŋɗege lɛ tec aan gɔɔ gɛn tupiyu. 9 Naaɗe ɔk naka roɗege tu aan gɔɔ saapo, ɔɔ taa bɛɛkŋ kɛyɗege se, eem aan gɔɔ puusn sɛndgen dɛn ɓaa ɓaa bɔɔr ki se. 10 Ɔɔ yɛlɗege se tec aan gɔɔ gɛn iiŋi ɔɔ ute naaŋ̃ se ɓo naaɗe lee tɔɓm jeege. Ɔɔ ute yɛlɗege se ɓo kɛn naaɗe tɔɓga jeege num ɔɔɗɗen yɛɛɓɗe gɛn laapa mii se. 11 Ɔɔ gɔɔ jɛrl zuzu kɛn iimge teeco maak ki se, ɔkga gaara, ɔɔ gaarɗe se ute taar *Ɛbre se k'daŋjiŋ̃ *Abaddon* ɔɔ ute taar Grɛk lɛ k'daŋjiŋ̃ *Apolion* kɛn je ɗeekŋ ɔɔ: *debm tujŋ̃ gɔtɔ*.

12 Nakŋ ɔɔn̰ deet deet se deelga; ɔɔ ɓɔrse ɔɔpga nakgen ɔɔn̰ ɔɔn̰ dio kɛn te aɗe ɓaa do naaŋ ki kuuy daala.

**Kɔɗn Raa tuuy pul gɛn k-mɛcɛge*

13 Kɛn kɔɗn Raa k-mɛcɛge jaay tuuy puliŋ̰ se, *gɔtn tɛɗn sɛrkɛ Raa ki kɛn k'ɗaapiŋ̰ ute daab ɔɔ ɔk kaaja gɔtɔ kaam sɔɔ kɛn ɗaar naan Raa ki se, maam m'booy mind nam taaɗ gɔtn se. 14 Naaŋ̰ taaɗ kɔɗn Raa kɛn gɛn k-mɛcɛge tu kɛn ɔk pulu se ɔɔ: «Kɔɗn Raagen sɔɔ k'dɔɔkɗega dɔɔk taa ool magal kɛn k'daŋiŋ̰ Eprat se 'ɓaa tuutɗen naatn.» 15 Ɔɔ kɔɗgen sɔɔ se k'tuutɗen naata ɔɔ kɛn k'tɔɔɗ k'tɔlɗega se, do dɔkiŋ̰ tap ɓo naaɗe iŋg booy booyo maakŋ ɓaar kɛn se, maakŋ laapiŋ̰ ki, maakŋ ɓiiŋ̰ ki ɔɔ maakŋ lɛriŋ̰ ki sum ɓo, k'taaɗɗenga taaɗ j'ɔɔ jikilimgen jaay k'nigɗe gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalaŋ se, k'tɔɔlɗe paac. 16 Tɛr maam m'aak jee sɛndge aas dupu-kaaru-dio (200 000 000) ɔɔ kɛn k'mɛɗɗe se, maam m'booyga.

17 Bin ɓo maam m'aak sɛndge ute mɛlɗege teeco naanum ki. Ɔɔ mɛlɗege se tuuso saapo aac aan gɔɔ pooɗo, zɛɛr cidîɗ aan gɔɔ koa, ɔɔ kɔɔs aan gɔɔ kuɗn pooɗo. Ɔɔ do sɛndɗege tu se tec aan gɔɔ do tupiyge. Ɔɔ pooɗo, saa ɔɔ kuɗn gɛn pooɗo se teeco taarɗege tu ɓuluk ɓuluk. 18 Nakgen mɔtɔn kɛn teec taarɗege tu se ɓo, jeege jaay k'nigɗe gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalaŋ se, naaɗe tɔɔlɗe paac. 19 Ɔɔ tɔɔgŋ sɛndgen ese se, teeco taarɗe ki ɔɔ iiŋ̰o yɛlɗege tu; taa yɛlɗege se tec aan gɔɔ wɔɔjɔ ɔɔ ɔk daan doa ɔɔ ute naaŋ̰ se ɓo naaɗe lee dabar jeege se.

20 Gaŋ jee ɔɔpm kɛn nakgen se ɔŋ tɔɔlɗe te ey se, ute naaŋ̰ se kic ɓo, naaɗe baate tɛrl maakɗege do Raa ki. Gaŋ naaɗe iŋg ɓo gɛn keem maragɗege, sitanɗege ute raaɗege kɛn naaɗe ɗaapiŋ̰ ute daab, pudda, maal zɛɛrɛ, koa ɔɔ te kaagge se, ey num raaɗege se lɛ aak eyo, booy eyo ɔɔ lee eyo. 21 Ute naaŋ̰ se kic lɛ, naaɗe ɔŋ̰ eyo gɛn tɔɔl jeege gɛn koojŋ̰ roɗege, gɛn kɛɛsn naapa ute ɓoogo.

10

**Kɔɗn Raa ɔk kitapm baata k'wɔrgiŋga wɔrgo jiŋ̰ ki*

1 Tɛr maam m'aak kɔɗn Raa kuuy tɔɔgɔ bɔɔyo maakŋ raa ki. Ɔɔ naaŋ̰ uuso kal gapara ɔɔ teelo doŋ̰ ute wɔɔjŋ̰ maakŋ raa; ɔɔ daan-kaaminˇ aan gɔɔ kaaɗa ɔɔ jɛŋ̰ge magal aan gɔɔ duliyu ɔɔ tec pooɗo. 2 Naaŋ̰ ɔk kitapm baata k'paatiŋga paat se jiŋ̰ ki. Ɔɔ jɛ daaminˇ se, naaŋ̰ ɔɓiŋ̰ do baar ki ɔɔ jɛ jeeliŋ̰ se lɛ, naaŋ̰ ɔɓiŋ̰ naaŋ ki. 3 Gɔtn se naaŋ̰ ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̰ aan gɔɔ tupiyu. Kɛn naaŋ̰ jaay ɔɔɗ ɔɔy se, maam m'booy raa taat tiiriŋ̰ tiiriŋ̰ gɔtɔ kaam cili. 4 Ɔɔ kɛn Raa jaay taat aas se, maam m'je m'raaŋ mɛtn taariŋ̰a, naɓo m'booy mind nam maakŋ raa ki taaɗum ɔɔ: «Mɛtn taar kɛn Raa taatn gɔtɔ kaam cili se, ɔkiŋ̰ maaki ki, ɔŋ̰te 'raaŋiŋ̰a.»

5 Tɛr kɔɗn Raa kɛn jaay maam m'aakiŋ̰o ɔɓo jɛŋ̰ kalaŋ do baar ki ɔɔ kɛn kalaŋ do naaŋ ki se, uun ji daaminˇ raan. 6 Gɔtn se naaŋ̰ naam taariŋ̰a ute ro debm kɛn tiŋg daayum daayum se, naaŋ̰ ɓo debm kɛn aalo maakŋ raa ute nakgen maak ki paac, do naaŋ ute nakgen do ki paac ɔɔ baar ute nakgen maak ki paac. Naaŋ̰ taaɗ ɔɔ: «Naan ki se, j'aɗen kɔŋ̰ gɔt ey sum. 7 Taa do dɔkiŋ̰ se, *Raa taaɗɗega jee kaaŋ̰ naabiŋ̰ge tun taaɗ taar teeco taariŋ̰ ki kaaɗ kɛn naaŋ̰ utu tɛɗn nakŋ kɛn naaŋ̰ uuno do ro ki jaay *jeege jeel mɛtiŋ̰ ey se. Kɛn kɔɗn̰ Raa k-cilige jaay tuuyga puliŋ̰ num, Raa utu 'tɛɗn nakŋ se 'kaan ɗoobiŋ̰ ki.»

8 Tɛr mind nam kɛn maam m'booyiŋ̰o taaɗum maakŋ raa ki se, taaɗum kuuy daala ɔɔ: «'Baa gɔtn kɔɗn Raa kɛn ɔɓ jɛŋ̰ kalaŋ do baar ki ɔɔ kɛn kalaŋ do naaŋ ki se, ɔko kitapm kɛn k'paatiŋga paatn kɛn naaŋ̰ ɔkiŋ̰ jiŋ̰ ki se.» 9 Gɔtn se, maam m'ɓaa m'ɔŋiŋ̰a ɔɔ m'tɔnd mɛtiŋ̰ m'ɔɔ ɛɗumo kitapm baatn kɛn jii ki se. Naaŋ̰ ɗeekum ɔɔ: «Ɔk ɔsiŋ̰ paac! Kɛn naai jaay utu ɔsiŋ̰ kɔs se, ai nijim taari ki aan gɔɔ teeje, naɓo kɛn naaŋ̰ bɔɔyga maaki ki se, ai kaacŋ̰ kaaɗi.»

10 Kɛn maam m'ɔko kitapm baatn ji kɔɗn Raa ki jaay m'ɔsiɲ̃ se, m'naamiɲ̃ taarum ki se, nijim aan gɔɔ teeje. Num kɛn naaɲ̃ jaay bɔɔy aan maakum ki sum se, m'naamiɲ̃ aacum kaaɗuma. 11 Tɛr k'taaɗum j'ɔɔ: «Jeegen te dɛnɗe, ute mɛtjilɗege, ute taar naaŋɗege ɔɔ ute gaarɗege se, 'ɓaa taaɗɗen taar teeco taar Raa ki se kuuy daala.»

11

Saaɗgen dio

1 Gɔtn se k'j'ɛɗum naala tec aan gɔɔ nakŋ kɛn k'lee k'dɔɔjɲ̃ gɔtɔ, ɔɔ k'ɗeekum j'ɔɔ: «Iiɲ̃ 'ɓaa 'dɔɔjɲ̃ *Bee Raa ute *gɔtn kɛn k'j'iiɲ̃ k'ɗaapiɲ̃ gɛn tɛɗn sɛrkɛ Raa ki ɔɔ 'mɛɗ jee kɛn iŋg eem *Raa gɔtn ese. 2 Num daan bɔɔriɲ̃ naatn se ɔŋte 'dɔɔjiŋa taa gɔtn se j'ɔŋiŋ̃ga kɔŋ̃ jeege tun jeel Raa mal eyo. Ɔɔ gɛgɛr *salal gɔtn ese se, naaɗe utu aŋ̃ kɔsn gɛn laapa sik-sɔɔ-kaar-dio (42). 3 Saaɗumgen di se, maam m'utu m'aɗen kɔl naaɗe 'tuusn kal kɔl doa. Ɔɔ maakŋ ɓii kɛn dupu-te-kaar-di-te-sik-mɛcɛ se (1 260), naaɗe taaɗn taargen teeco taar maam ki jeege tu.»

4 Saaɗgen di se, naaɗe aan gɔɔ *ko ɔlibgen dio ɔɔ aan gɔɔ lɔɔmpgen di kɛn ɗaar naan Mɛljege tun kɛn Mɛl kaal do naaŋa se. 5 Jee se jaay debm je aɗen tɛɗn *kusiɲ̃ num, pooɗo aɗen teecɲ̃ taarɗege tu ɔɔ kɔsn jee taamooyɗegen ese se naatn. Ɗeere, bin ɓo debm jaay je aɗen tɛɗn kusiɲ̃ naaɗe ki se, naaɗe aŋ̃ tɔɔl bin kici. 6 Naaɗe ɔk tɔɔgɔ gɛn gaasn maane 'keeɗ eyo ɔɔ kaaɗ kɛn jaay naaɗe taaɗ jeege tu taargen teeco taar Raa ki se, maane tap ɓo 'keeɗ eyo; ɔɔ tɛr naaɗe ɔk tɔɔgŋ 'dɛl maane tɛɗn mooso, ɔɔ naaɗe ano ɓaa ute dubar napariɲ̃ dɛna do naaŋ ki aan gɔɔ kɛn naaɗe maakɗe jen ro ki.

7 Kɛn saaɗgen di se jaay taaɗ naŋ taarɗe se, daa-gaabm kɛn aɗe kookŋ maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se utu aɗe kooco. Kɛn naaɲ̃ jaay cirɗega num, utu aɗen tɔɔlɔ. 8 Ɔɔ yoɗege se, naaɗe utu aɗe kɔŋ̃ tooɗn daan bɔɔr gɛgɛr kɛn magala, gɔtn kɛn k'daŋiɲ̃ ute ro Sɔdɔm ey lɛ Masar se. Gɔtn se ɓo gɔtn kɛn k'tup k'tɔɔl Mɛlɗe ro kaag ki se kici. 9 Jeege paac ute mɛtjilɗege, ute taa ɓeeɗege, ute taar naaŋɗege, ute taa naaŋɗege utu aɗe ɓaa kaakŋ yogen k'tɔɔl k'j'ɔŋ̃ɗe tooɗ ɓii mɔtɔ ute lɛr sik-kaar-di se. Yogen se naaɗe baate duubɗe ɔɔ gaas jeege ɔɔ j'ɔŋ̃te duubɗe. 10 Kɛn jee se jaay ooy se, jee do naaŋ ki maakɗe raapo. Maakŋ maak-raapɗe ki se, naaɗe tɛɗ bɛɛ ute naapa ɔɔ maakŋ tɛɗn bɛɛɗege tu se, naŋa naŋa kic ɓo ɛɗ naka naapiɲ̃ ki naapiɲ̃ ki. Taa jee taaɗ taar teeco taar Raa ki kɛn di ese se, ɔɔɗɗenoga yɛɛɓɗe dɛn bɛɛ eyo.

11 Kɛn ɓii mɔtɔ ute lɛr sik-kaar-di jaay deel se, Raa ɓaaɗo ɔlɗen koa ɔɔ jee se duro ɔɔ gɔtn se naaɗe iiɲ̃ ɗaar ute jɛɗe. Kɛn naaɗe jaay aakɗe se, nirlɗe ɓaa teece. 12 Jee di kɛn taaɗ taar teeco taar Raa ki se booy mind nam taaɗɗen makɔŋ̃ɔ maakŋ raa ki ɔɔ: «Ooko 'ɓaakiro ara!» Ɔɔ naan jee taamooyɗege tu se sum ɓo, naaɗe ɛnd maakŋ gapar ki ɔɔ ook ɓaa maakŋ raa ki. 13 Kaaɗ kɛn se sum ɓo, naaŋa te makɔŋ̃ɔ ɔɔ gɛgɛr se jaay k'nigiɲ̃ gɔtɔ kaam sik se, kɛn kaam kalaŋ ru se, tɔɔl jeege dupu-cili. Num jee kɛn ɔɔp se, ɓeere ɓaa ɔkɗe ɔɔ naaɗe taaɗ ɔɔ: «Ɗeere, naai sum ɓo Raa kɛn magala ɔɔ tɔɔgɔ.»

14 Ɓɔrse nakŋ ɔɔŋ̃ gɛn k-dige se deelga; num ɓɛrɛ, gɛn k-mɔtɔge tu se kic ɔɔpga baata utu 'kaana.

**Kɔɗn Raa gɛn k-cilige se tuuy puliɲa*

15 Kɛn kɔɗn Raa k-cilige jaay tuuy puliɲ̃ se, maam m'booy maakŋ raa ki se, jeege taaɗ makɔŋ̃ ɔɔ:

«Ɓɔrse, do naaŋa se tɛɗga kaam ji Mɛljege Raa ute gɛn *al-Masiiɲa.
Ɔɔ do naaŋa se daayum, naaɲ̃ ɓo 'tɛɗn gaariɲ̃a.»

16 Ɔɔ magalgen sik-di-kaar-sɔɔ kɛn tiŋg do kaag doɗege tun kɛn naan Raa ki
se, ɛrg und naanɗe naaŋ ki naan Raa ki ɔɔ eemiŋ̃a. 17 Naaɗe ɗeek ɔɔ:
«Mɛlje Raa Sidburku, naaje k'tɔɔmi,
naai kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn do dɔkiŋ̃a.
Taa naai 'taaɗga tɔɔgi ɔɔ uunga gaari.
18 Ey num jeegen do naaŋ kɛn jeel Raa mal ey se, maakɗe
taarɗega doi ki,
num ɓɔrse maak-taar naai ɓo bɔɔyga doɗe ki.
Taa kaaɗn kɛn naai an kɔjŋ̃ bɔɔrɔ do jeege tun ooyga kooy se, aanga,
ɔɔ jee tɛɗn naabigen taaɗ taar teeco taari ki,
ute jeeige ɔɔ jee kɛn ɓeeri naai ki,
jee j'aalɗen maak ki lɔ jee j'aalɗen maak ki ey se,
ɓɔrse kaaɗiŋ̃ aasga kɛn naai aɗen tɛɗn bɛɛ;
ɔɔ kaaɗn naai an kutn jeegen kɛn lee tuj do naaŋa se lɛ, aanga kici.»
19 Tɛr maam m'aak *Ɓee Raa kɛn maakŋ raa ki se, nam ɔɔɗiŋ̃ga kɔɔɗ kaam
taariŋ̃a. Ɔɔ maakŋ Ɓee kɛn se, maam m'aak *sandukŋ kɛn *Raa dɔɔko ute
jeege do dɔkiŋ̃ se, teeco naanum ki. Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak gɔtɔ aal wusuk
wusuk, m'booy mind jeege ute Raa kɛn taat makɔŋ̃ɔ, naaŋa tea ɔɔ isi siɗo rutuk
rutuk.

12

K-lamaga ute Mɛnda

1 Ɔɔ maam m'aak nakŋ deel doa teeco maakŋ raa ki: nakŋ maam m'aak
se, mɛnda uuso kal gɛn kaaɗa ɔɔ iŋg tɔɓ jɛŋ̃ge do laap ki, ɔɔ ɔk laata doŋ̃ ki
gɛn k-dijge sik-kaar-dio. 2 Mɛnd se mɛndkaama, iŋg diig daay ɗɛs ɗɛs ɓaa ɓaa
koojo.
3 Tɛr maam m'aak nakŋ deel doa kuuy maakŋ raa ki daala: nakŋ-kɔɔɓm
maam m'aak se k-lamaga magala. Naaŋ̃ aac aan gɔɔ pooɗo ɔɔ ɔk daan doŋ̃ge
cili ɔɔ kaajiŋ̃ge sik. Ɔɔ daan doŋ̃gen cili se, ɔk laatn gɛn gaariŋ̃ge cili kici.
4 K-dijge jaay k'gaaŋɗe kaam mɔtɔ se ɔɔ kɛn kaam kalaŋ se, naaŋ̃ tɔɔɗ siɗeno
paac naaŋ ki te yɛliŋ̃a. Gɔtn se k-lamaga se ɓaa ɗaar naan mɛnd kɛn ɓaa ɓaa
koojo se, taa kɛn mɛnd se jaay oojga num, gooniŋ̃ se naaŋ̃ utu aŋ̃ kɔsn naatn.
5 Mɛnd se ooj goono ɔɔ gooniŋ̃ se gaaba. Goon se utu tɔɔɗn jeege paac ute
sirɗn maala. Anum goon se, j'uun k'ɓaansiŋ̃ naan *Raa ki ɔɔ naan kaag doŋ̃ ki.
6 Gɔtn se mɛnda se aaŋ̃ ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ gɔtn se ɓo gɔt kɛn Raa ɗaapiŋ̃siŋ̃ga
ɗaapa taa aŋ̃ ɓaa kuliŋ̃ gɛn ɓii dupu-te-kaar-di-te-si-mɛcɛ (1 260).
7 Tɛr maam m'aak bɔɔrɔ iiŋ̃ maakŋ raa ki. Magal *kɔɗn Raa k'daŋjiŋ̃ Mikaɛl
te kɔɗiŋ̃ge baag tɛɗn bɔɔrɔ te k-lamaga ɔɔ k-lamaga kic ɓo te kɔɗiŋ̃ge, 8 naɓo
k-lamaga se naaɗe ɓaa ciriŋ̃a. Taa naaŋ̃ se ɓo k-lamaga ute kɔɗiŋ̃ge se ɔŋ te
gɔtn ɗaar maakŋ raa ki eyo. 9 Gɔtn se k-lamagŋ ese se k'tuuriŋ̃o maakŋ raa ki,
naaŋ̃ se ɓo wɔɔjŋ̃ kɛn te do dɔkiŋ̃ kɛn k'daŋjiŋ̃ Iblis ɔɔ *Bubm sitange kici, naaŋ̃
ɓo debm kɛn lee dɛrl jee do naaŋ ki ute magaliŋ̃a. Naaŋ̃ ute kɔɗiŋ̃ge se paac
k'tuur k'j'ɔlɗeno do naaŋ ki. 10 Tɛr m'booy mind nam taaɗ makɔŋ̃ɔ maakŋ raa
ki ɔɔ:
«Ɓɔrse, kaaɗn kɛn Raaje taaɗn tɔɔgiŋ̃a, kuun gaariŋ̃a
ɔɔ kaajŋ̃ jeege se, aanga. Ɓɔrse, naaŋ̃ ɛɗga tɔɔgɔ *al-Masiiŋ̃ ki.
Anum debm kɛn lee tɔkŋ mind
gɛnaajege naan Raa ki se k'tuuriŋ̃oga naatn,
ey num naaŋ̃ ɓo debm kɛn lee tɔkɗe mindɗe nɔɔrɔ katara naan Raa ki.
11 Gaŋ gɛnaajege se tɔɔg ciriŋ̃ga
ute ɗoobm moosn gɛn *Goon Baatn Raa

ɔɔ ute Taar Raa kɛn naaɗe lee taaɗ jeege tu;
naaɗe took ɔn̰ roɗe taa j'aɗen tɔɔlɔ.
12 Taa naan̰ se ɓo naase jeegen iŋgki maakŋ raa ki se 'tɛɗki maak-raapo!
Num asen kɔɔn̰ naase jeegen kɛn do naaŋ ki
ute kɛngen do ɓaar ki,
taa Bubm sitange te maak-taariŋ se, ɓɛrɛ,
bɔɔy ɔŋsenga, taa naan̰ jeele kaaɗin̰ se ɔɔpga baata.»
13 Kɛn k-lamaga jaay aak k'tuur k'j'ɔliŋo do naaŋ ki se, gɔtn se naan̰ baag
tuur mɛnd kɛn ooj goon gaaba se. 14 Gaŋ mɛnd se j'ɛɗiŋ taa bɛɛkŋ kɛyɛ magal
magal aan gɔɔ gɛn doobo taa an kiiŋ ɓaa do kɔɗ-ɓaar ki dɔk ute k-lamaga se ɔɔ
gɔtn naane se ɓo, gɔt kɛn k'ɗaapiŋsiŋ taa j'an̰ ɓaa kul gɛn ɓaara mɔtɔ te laapa
mɛcɛ se. 15 Gɔtn se k-lamagŋ kɛn ɔko mɛtn mɛnda se, ɔɔɗ ɔlo maan maakiŋ
ki aan gɔɔ ool ɗoocoga ɗooc se taa an̰ gɔɔbm tɔɔlɔ. 16 Num gaŋ naaŋa ɓaaɗo
naakŋ mɛnd se ɔɔ naaŋ se ɛɛp taariŋa ɔɔ aay te maan kɛn k-lamaga ɔɔɗ ɔliŋo
se. 17 Num k-lamaga ute maak-taariŋ se, ɔk tɛrl ɓaaɗo gɛn tɛɗn bɔɔrɔ mɛtjil
mɛnd kɛn ɔɔp se. Naaɗe se ɓo jee kɛn tɛɗn nakŋ Raa ɔɔ k'tɛɗa, jee ɔk taar Isan
kɛn mɛt ki se.
18 Anum, gɔtn se, k-lamaga ɓaa ɗaar do kɛɛs kɛn taa baar ki.

13

Daa-gaaba kɛn teeco maakŋ baar ki

1 Tɛr maam m'aak daa-gaaba kalaŋ teeco maakŋ baar ki. Naan̰ ɔk kaajge
sik ɔɔ doŋge cili ɔɔ do kaaja kalaŋ se, ɔk laatn gaariŋge tak tak. Ɔɔ daan doŋge
tu se, ɔk rogen kɛn naaj *Raa. 2 Daa-gaabm kɛn maam m'aakiŋ se tec aan gɔɔ
mɛrɛŋɛ, naɓo jɛŋge se aan gɔɔ jɛ duuyu ɔɔ ɔk kɔɔkge aan gɔɔ gɛn tupiyu ɔɔ taariŋ
kic gɔɔ gɛn tupiyu. Daa-gaabm se k-lamaga ɛɗiŋ tɔɔgiŋa ɔɔ ɔndiŋ do kaag doŋ
ki ɔɔ ɛɗiŋ magala. 3 Daan doŋ kalaŋ k'awariŋ se, ey num duŋ se ɓaaŋ ɓaa tɔɔlɔ,
naɓo duŋ se ɓaa urlu. Ɔɔ kɛn jee do naaŋ ki paac jaay aakiŋ se, nakŋ se tap ɓo
ɔkɗen taaɗ eyo ɔɔ naaɗe baagiŋ daana. 4 Taa k-lamaga ɛɗga gaara daa-gaab
ki se, jeege paac ɛrg naan k-lamaga ki se. Ɔɔ naaɗe tɔɔm daa-gaabm se kici ɔɔ
ɗeek ɔɔ: «Daa-gaabm se tap ɓo naŋa aas te naaŋa ɔɔ naŋa kɔŋ ɗaar naaniŋ ki?»
5 Daa-gaabm se, j'undiŋ kulu gɛn taaɗn taargen deel doa ɔɔ gɛn naajn̰ Raa.
Naan̰ j'ɛɗiŋ tɔɔgɔ gɛn laapa sik-sɔɔ-kaar-dio (42). 6 Naan̰ ɛɛp taariŋ naaj Raa,
naaj ro Raa, naaj *Bee Raa kɛn maakŋ raa ki ute jee kɛn maakŋ raa ki.
7 J'undiŋ kulu gɛn tɛɗn bɔɔrɔ ute jee Raage ɔɔ aɗe ciri. Ɔɔ jee do naaŋ ki paac te
mɛtjilɗege, taa ɓeeɗege, taa naaŋɗege ɔɔ te taar naaŋɗege, j'ɛɗiŋsiŋ kaam jiŋa.
8 Jee do naaŋ ki paac utu 'kɛrgŋ naaniŋ ki, num jee 'kɛrg ey se, jee kɛn roɗe
k'raaŋɗenoga raaŋ maakŋ Kitapm Kaajn̰ gɛn *Goon Baatn Raa ki do dɔkiŋ
kɛn Raa utu aalo kaal dunia. Ɔɔ Goon Baat se ɓo kɛn ɔn̰ roŋ k'tɔɔliŋo *sɛrkɛ se.
9 Debm kɛn ɔk bi gɛn booy taar se num, booyiŋ taar se jiga.
10 Debm kɛn Raa taaɗ ɔɔ j'utu j'an̰ kɔkŋ ɓulu lɛ,
j'utu j'an̰ kɔkɔ
ɔɔ kɛn ɔɔ j'utu j'an̰ tɔɔl ute gɔrɗ-jɛrlɛ lɛ,
j'utu j'an̰ tɔɔl kici.
Bin num, jee Raage j'aay kaamɗe j'aal maakɗe do Raa ki.

Daa-gaabm kɛn kuuy teeco maakŋ naaŋ ki

11 Tɛr m'aak daa-gaabm kuuy teeco maakŋ naaŋ ki. Naan̰ ɔk kaajge dio
tec aan gɔɔ gɛn goon baata, naɓo kɛn naan̰ taaɗ se tec aan gɔɔ k-lamaga.
12 Daa-gaabm deet deet se, ɔliŋ tɛɗ nakgen deel doa naaniŋ ki. Naan̰ ɔl jeegen
do naaŋ ki paac ɛrg naan daa-gaab kɛn deet deet kɛn k'awariŋ ɓaa ɓaa kooyo
jaay duŋ urlo se. 13 Naan̰ tɛɗ nakgen magal deel doa naan jeege tun do naaŋ ki

paac bini bɔɔyo poodo raan naande ki. 14 Naaŋ j'undiŋ kulu gɛn tɛdn nakgen deel doa naan daa-gaab kɛn deet deet se, ɔɔ ute naaŋ se naaŋ dɛrl jeegen do naaŋ ki ɔɔ deekden ɔɔ k'tɛd naka tec aan gɔɔ daa-gaabm kɛn deet deetn k'awariŋo ute gɔrd-jɛrlɛ jaay ooyo te ey se. 15 Daa-gaabm kɛn teeco maakŋ naaŋ ki se, j'ɛdiŋ tɔɔgɔ gɛn kɔl ko maakŋ nak kɛn naaŋ tɛdiŋ tec aan daa-gaabm deet deet se, ɔɔ nakŋ se, baag taada aan gɔɔ debkilimi ɔɔ taa jeegen paacŋ kɛn baate kɛrgŋ naan daa-gaab kɛn deet deet se, naaŋ ɔl k'tɔk k'tɔɔlde naata. 16 Jee j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki eyo, jee maalge ute jee daayge, ɓulge ute jeegen ɓulge eyo, paac naaŋ ɔl k'tɔndde nakŋ kaakŋ jeele ji daamdege tu ey lɛ do naandege tu. 17 Debm jaay ɔk nakŋ kaakŋ jeele roŋ ki ey se, k'dugŋ nakiŋ eyo ɔɔ naaŋ kic lɛ kɔŋ dugŋ nakŋ nam eyo. Nakŋ kaakŋ jeel ese se ɓo, naaŋ ro daa-gaabm ese ɔɔ mɛdn ese se kɛn tum ute numiriŋ kici.

18 Ɔŋ jeege booy jeel kɔkŋ mɛtn taar ese se jiga. Debm mɛtɛk se, ɔŋ dooy jeel mɛtn taar numir ro daa-gaab kɛn ese se ɔɔ numir ese se ɓo tum te ro debkilim se. Numir se jaay k'mɛdiŋ se kaar-mɛcɛ-ute-sik-mɛcɛ-kaar-mɛcɛ (666).

14

**Goon Baatn Raa ute jeeŋge*

1 Tɛr maam m'aak Goon Baata daar daara ute jeege dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) do ko kɛn Sion ki ɔɔ jee se k'raaŋden ro naaŋa ute gɛn Bubiŋ do naandege tu. 2 Gɔtn se maam m'booy mind nam taad maakŋ raa ki tec aan gɔɔ maan zoor uu uu se, ɔɔ aan gɔɔ Raa kɛn taat makɔŋɔ ɔɔ m'booyiŋ se tec aan gɔɔ jee ɔnd kɔnd kurundu. 3 Ɔɔ naade se aar kaa kiji naan kaag do ki naan ne-dimge tun sɔɔ ɔɔ naan magalge tu. Kaade se nam tap ɓo jeel kariŋ eyo, naɓo jee ariŋ se se, naaden jee dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) kɛn k'dugdenoga dug dode do naaŋ ki se sum.

4 Jee se, ɓii kalaŋ tap ɓo ɓaa te ro mɛndge tu eyo naɓo naade bɔɔb rode *salal gɛn *Raa. Jee se se, gɔtn Goon Baata ɓaa ɓo, naade daaniŋa. Ɔɔ maakŋ jikilimge tun do naaŋ ki se, naade se jee kɛn k'dugdenoga dug dode ɔɔ naade se aan gɔɔ *nakŋ ooj deet deetn maakŋ-gɔt ki jaay j'ɛdiŋ *sɛrkɛ Raa ki ɔɔ Goon Baat ki se. 5 Naade se, ɓii kalaŋ tɛd te taar-kɔɔɓ eyo ɔɔ taar iŋg kus kic lɛ j'ɔŋ te rode ki eyo.

**Kɔdn Raagen mɔtɔ*

6 Tɛr maam m'aak kɔdn Raa kuuy iiŋ lee daan maakŋ raa ki raan. Naaŋ se ɔk Labar Jigan gɛn daayum se gɛn taadn jeege tun do naaŋ ki. Labar se, naaŋ aŋ taadiŋ jeege tun do naaŋ ki paac ute mɛtjilde ge ute taa ɓeede ɔɔ ute taar naaŋde ge. 7 Naaŋ taadden makɔŋ ɔɔ: «'Beerki Raa ki ɔɔ *'nookiŋki, taa kaadn kɛn naaŋ kɔjŋ bɔɔrɔ do jeege tu se, aanga. Naase ɛrgki naan Mɛl kɛn aalo maakŋ raa ute do naaŋa, baar ute gɔtgen kɛn ɔk maane se paac.»

8 Kɔdn Raa kuuy gɛn k-dige ɔk mɛtiŋa ɔɔ deek ɔɔ: «Bɛrɛ, gɛgɛr magal Babilon se tɛrɛcga! Deer deer, naaŋ se tɛrɛcga kamac kamac! Naaŋ se ɓo kɛn ɔl mɛtjil jeege do naaŋ ki paac tɛd nakŋ kɛn naaŋ maakiŋ jen ro ki aan gɔɔ tɔtn koojŋ biŋ kɛn naaŋ ɔl jeege paac aay te maraadde se. Naaŋ se tec aan gɔɔ mɛnd kɛɛsn gaabm rɛŋ rɛŋ ɔɔ nakŋ kɛn naaŋ ɔl jeege tɛd se, nakŋ *kusiŋ salal.»

9 Tɛr kɔdn Raa kuuy gɛn k-mɔtɔge ɔko mɛtn naade se kici. Naaŋ se taad makɔŋ ɔɔ: «Debm jaay ɛrg naan daa-gaab ki se ute nakŋ k'cɔɔciŋ teciŋ tece ɔɔ ɔk nakŋ kaakŋ jeele do naaniŋ ki lɔ jiŋ ki se, 10 naaŋ kic utu kaay tɔtn koojŋ biŋ salal kɛn maakŋ *kɔɔpm maak-taar Raa ki se. Debm se, Raa utu aŋ kɔl poodn ɔɔ maakŋ kud kɛn ɔk poodo ɓuluk ɓuluk se naan kɔdn Raage tun salal ɔɔ naan Goon Baatn Raa ki. 11 Ɔɔ saa poodn dubarde se iiŋ tul tul daayum

daayum. Jee kɛn ɛrg naan daa-gaab ki ɔɔ naan nakŋ kɛn k'cɔɔciŋ teciŋ tece ɔɔ jeegen ɔk numiriŋ roɗe ki se, nɔɔrɔ katara naaɗe kɔŋ gɔtn an tɔɔl maakɗe eyo.»
12 Kaaɗ kɛn se ɓo naase aayki kaamse, naasen jee Raage se 'tɛɗki nakŋ kɛn
Raa taaɗ ɔɔ gɛn tɛɗa ɔɔ aalki maakse do Isa ki!
13 Tɛr maam m'booy mind nam taaɗum maakŋ raa ki ɔɔ: «'Raaŋ ɔɔ:
maak-raapo jeege tun ooy ɓɔrse ɗoobm Mɛljege tu!» Ɔɔ tɛr *Nirl Raa taaɗum
ɔɔ: «Ɗeere, naaɗe se ɔŋga gɔtn tɔɔl maakɗe ɔɔ taa bɛɛ paacn̰ naaɗe tɛɗo se, naaɗe
utu an̰ kɔŋɔ.»

Kaaɗn kɔjɔ

14 Tɛr maam m'aak gapara raap lak lak ɔɔ maakŋ gapar kɛn se, m'aak nam
tec debkilimi iŋg kiŋg do ki. Ɔɔ nam se ɔk laatn gɛn tɔɔmɔ gɛn daab don̰ ki ɔɔ
naan̰ ɔk kiŋjɛr aata jiŋ ki. 15 Tɛr m'aak *kɔɗn Raa kuuy teeco maakŋ *Ɓee Raa
kɛn maakŋ raa ki. Naan̰ taaɗ makɔŋɔ deb kɛn iŋg do gapar ki se ɔɔ: «Ɓɔrse
kaaɗn kɔjn̰ nakgen do naaŋ ki se aasga; ute kiŋjɛri se 'ɓaa ɔjɗe.» 16 Gɔtn se,
debm iŋg do gapar ki se ute kiŋjɛriŋ se, naaŋ ɓaa ɔj naŋ nakgen do naaŋ ki se
paac.
17 Tɛr maam m'aak kɔɗn Raa kuuy teeco maakŋ Ɓee Raa kɛn maakŋ raa ki.
Naan̰ kic ɔk kiŋjɛr aata jiŋ ki. 18 Tɛr maam m'aak kɔɗn Raa kuuy daala teeco
*gɔtn kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se. Naan̰ se ɔk tɔɔgɔ do pooɗ ki ɔɔ naan̰ taaɗ
makɔŋɔ deb kɛn ɔk kiŋjɛr kɛn aat se ɔɔ: «Ɓɔrse koojn̰ biŋgen do naaŋ ki se
aacga. Ute kiŋjɛri aat se 'ɓaa ɔjɗe.» 19 Gɔtn se kɔɗn Raa kɛn ɔk kiŋjɛr aat se,
iin̰ ɓaa ɔj koojn̰ biŋ se ɔɔ tɔs ɔmbiŋ maakŋ dukuɗn magal gɛn maak-taar Raa
ki se. 20 Dukuɗn se, naan̰ naatn maakŋ gɛgɛr ki ɔɔ koojn̰ biŋ se jaay k'riin̰ se,
teec mooso ɔɔ moosiŋ se ɔɔy dar dar ɔɔ kɛn k'dɔɔjiŋ se, jɛrliŋ se aal sindi aljam.
Gɔtn mooso ɔɔy uun paac se aas kilɔmɛtir kaar-mɔtɔ.

15

**Kɔɗn Raagen cili ɔk dubargen cili jiɗege tu*

1 Tɛr maam m'aak maakŋ raa ki nakŋ-kɔɔɓm kuuy magala ɔɔ deel doa.
Maam m'aak kɔɗn Raage cili ɔk dubargen cili jiɗege tu kɛn utu aɗe ɓaa kaam
mɔɔtn se. Ute nakgen se ɓo *Raa naŋ maak-taariŋa.
2 Tɛr maam m'aak naka tooɗ yɛl yɛl aan gɔɔ baar maane ɔɔ ɔk pooɗo ɓuluk
ɓuluk maak ki. Do baar kɛn tooɗ yɛl yɛl ese se maam m'aak jeege ɗaar ɗaara
do ki ɔɔ jeegen se ɓo kɛn ciro daa-gaabm ute nakŋ kɛn k'cɔɔciŋ teciŋ tece ɔɔ ute
numiriŋ se. Ɔɔ naaɗe se, Raa ɛɗɗen nakgen tec kurundge se jiɗege tu. 3 Naaɗe
aar kaa gɛn *Musa, debm tɛɗn naabm Raa ɔɔ kaa gɛn *Goon Baatn Raa. Naaɗe
aar ɔɔ:
«Mɛljege Raa Sidburku,
nakŋ naai 'tɛɗ se, deel doa ɔɔ aak bɛɛ aak eyo.
Gaar do naaŋa paac, ɗoobm naai se,
ɗoobm kɛn daan ki ɔɔ kɛn mɛt ki.
4 Mɛlje, debm jaay ai ɓeer naai ki eyo
ɔɔ ai *nookŋ roi ey se tap ɓo, naŋa?
Taa naai kali ki sum ɓo debm *salal.
Mɛtjil jee do naaŋ ki paac se
utu 'kɛrgŋ naani ki.
Nakŋ naai 'tɛɗiŋo ute ɗoobiŋ se naaɗe 'kaakŋ jeele.»
5 Kɛn nakgen se jaay deel se, maam m'aak *Bee Raa kɛn maakŋ raa ki se
ɔɔɗ waŋ ɔɔ m'aak *kɔrɔr Raa se maak ki. 6 Maam m'aak kɔɗn Raagen cili kɛn
teeco maakŋ Ɓee Raa ki ɔɔ kɔɗn Raage se, tuuso kalgen salal aak bɛɛ ɔmb mɛt
ki biriŋ biriŋ se. Kaaɗɗege se naaɗe dɔɔkiŋ ute kɔl k'ɗaapiŋ ute daab ɔɔ naaɗe

se ɓo utu ano ɓaa ute dubargen cili se. 7 Tɛr maakŋ ne-ɗimge tun sɔɔ se, deb kalaŋ nig kɔɗn Raage tun cili se, *kɔɔpm gɛn daab tak tak. Ɔɔ maakŋ kɔɔpge tun se, ɗooc ute maak-taar Raa kɛn tiŋg gɛn daayum daayum. 8 Ɔɔ maakŋ Bee Raa se paac ɗooc ute saa ɔɔ saa se taaɗ ɔɔ tɔɔgŋ Raa kɛn wɔɔr gɔtɔ kɛlɛŋ se utu gɔtn se. Nam tap ɓo ɔŋ ɛnd maak ki eyo, bini dubargen cilin kɛn kɔɗn Raagen cili ɓaanɗeno se, deel jaayo.

16

**Kɔɔpgen cilin kɛn ɗooc ute maak-taar *Raa*

1 Tɛr maam m'booy mind nam maakŋ *Bee Raa kɛn maakŋ raa ki taaɗ makɔn̰ *kɔɗn Raage tun cili se ɔɔ: «Kɔɔpsegen cilin ɗooc ute maak-taar Raa se, 'ɓaa tɔɔyɗeki do naaŋ ki.»

2 Kɔɗn Raa kɛn deet deet se, iin̰ ɓaa ɔɔy maak-taar Raa maakŋ kɔɔpin̰ ki se do naaŋ ki ɔɔ jee kɛn ɔk nakŋ kaakŋ jeele gɛn daa-gaaba ɔɔ lee ɛrg naan kaag kɛn k'cɔɔcin̰ tecin̰ tec se, naaɗe paac roɗe tɔɔɗ taan-dua ɔɔ taan-duɗe se ɔsɗe aak eyo.

3 Kɔɗn Raa kɛn gɛn k-dige se, iin̰ ɓaa ɔɔy maak-taar Raa kɛn maakŋ kɔɔpin̰ ki se maakŋ baar ki ɔɔ maan maakŋ baar ki se dɛl aan gɔɔ moosn debm ooyga kooyo. Ɔɔ nakgen paacn̰ maakŋ baar ki se ooyo.

4 Kɔɗn Raa gɛn k-mɔtɔge se, kɔɔpin̰ ɗooc ute maak-taar Raa se, ɓaaɗo ɔɔyin̰ maakŋ oolge tu ɔɔ gɔtge tun ɔk maan̰ maane paac se. Ɔɔ maangen se paac dɛl̃ mooso. 5 Gɔtn se, maam m'booy kɔɗn Raa kɛn mɛl maane se taaɗ ɔɔ:

«Naai debm daan ki,
naai kɛn ɓɔrse ɔɔ kɛn do dɔkin̰a,
naai kali ki sum ɓo debm *salal.
Nakŋ naai 'tɛɗ paac se ute ɗoobin̰a.

6 Aan gɔɔ naaɗe ɔɔyga moosn jeeige ute gɛn jee taaɗ taar teeco taari ki se,
ɓɔrse naaɗe kic ɛɗɗen mooso ɓo naaɗe kaaye.
Kɛse ɓo nakŋ kɛn doɗen naaɗe ki.»

7 Tɛr maam m'booy mind nam taaɗ *gɔt kɛn k'lee k'tɛɗn sɛrkɛ se ɔɔ:

«Deere, Mɛljege Raa Sidburku,
bɔɔr kɛn naai ɔj do jeege tu se,
kɛn mɛt ki ɔɔ ute ɗoobin̰a.»

8 Kɔɗn Raa gɛn k-sɔɔge se kɔɔpin̰ ɗooc ute maak-taar Raa se ɔɔyin̰ do kaaɗ ki ɔɔ kaaɗa se ɓaa tɛɗn ɔŋgɔ ɔɔ nɔɔɗ jeege aan gɔɔ pooɗo. 9 Jee se jaay kɛn kaaɗa nɔɔɗ tɛɗɗen daama se, naaɗe naaj Raa kɛn ɓaano ute dubargen se. Gaŋ, ute naan̰ se kic, naaɗe baate tɛrl maakɗege do Raa ki ɔɔ baate *nookin̰a.

10 Kɔɗn Raa gɛn k-miige se, kɔɔpin̰ ɗooc ute maak-taar Raa se, ɔɔyin̰ do kaag do daa-gaab ki se. Ɔɔ taa naaŋ kɛn naan̰ ɓo gaarin̰ se, gɔtɔ ɓaa tɛɗ ilim dib. Jikilimge jaay naka ɔɔn̰ɗe se dɔɔn̰ taarɗege. 11 Naaɗe naaj Raa kɛn maakŋ raa ki taa dubargen naaɗe ɔŋo ɔɔ ute dugen roɗe ki se. Ute naan̰ se kic ɓo, naaɗe baate kɔn̰ nakɗegen *kusin̰ kɛn naaɗe lee tɛɗ se.

12 Kɔɗn Raa gɛn k-mɛcɛge se, kɔɔpin̰ ɗooc ute maak-taar Raa se, naan̰ ɔɔyin̰ maakŋ ool kɛn magal kɛn k'daŋin̰ Eprat se. Ɔɔ ool se maanin̰ ooko ɔɔ ɔn̰ ɗoobo gaarin̰ge tun iino kaam gɔtn kaaɗa tookŋo. 13 Tɛr m'aak maakŋ taar k-lamaga ki, maakŋ taar daa-gaab ki ɔɔ maakŋ taar debm kɛn tɛɗ ron̰ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se teeco sitange mɔtɔ tec aan gɔɔ kaarage. 14 Sitange se ɓo kɛn jeege tɔndɗe tɛɗ maragge se ɔɔ naaɗe ɓo kɛn tɛɗ nakŋ-kɔɔɓge, naaɗe lee tus gaarin̰gen do naaŋ ki se paac taa ɓaa tɛɗn bɔɔrɔ ute Raa Sidburku, ɓii se ɓii ɔɔn̰ɔ kɛn naan̰ mala ɔndin̰ga kɔndɔ.

15 Mɛljege taaɗ ɔɔ: «'Booyki! Maam se, m'utu m'aɗe ɓaa aan gɔɔ debm
ɓoogo! Maak-raapo deb kɛn iŋg zɛɛrɛ ɔɔ bɔɔb kaliŋge taa naaŋ lee mɛt-beer
eyo ɔɔ kɛnd maakŋ sɔkɔŋ ki eyo.»
16 Tɛr sitangen mɔtɔ se ɓaa tuso gaariŋge gɔtɔ kaam kalaŋ bini k'daŋiŋ ute
taar *Ɛbre *Armagedon*.
17 Kɔɗn Raa gɛn k-cilige kɔɔpiŋ ɗooc ute maak-taar Raa se ɔɔyiŋ raan ɔɔ
maam m'booy maakŋ Ɓee Raa kɛn raan ɔɔ gɔtn kaag do ki se, mind nam taaɗ
makɔŋ ɔɔ: «Ɓɛrɛ, naaba naŋga!» 18 Gɔtn se maam m'aak maakŋ raa aal wusuk
wusuk, tɛɗ gajalaŋ, Raa taat makɔŋɔ ɔɔ naaŋa kic ɓo te makɔŋɔ. Te kɛn naaŋ
te se, gɔtn Raa aal debkilimi ɓii kalaŋ tap ɓo naaŋa te te bin eyo. 19 Naaŋ kɛn
se, gɛgɛr kɛn magal se ɓaa tɔp gɔtɔ kaam mɔtɔ ɔɔ gɛgɛrgen do naaŋ ki paac se
rua. Gɔtn se Raa saap do gɛgɛr kɛn Babilon kɛn magal se ɔɔ naaŋ aŋ kɛɗn kaay
kɔɔpm kɛn ɗooc ute maak-taariŋ kɛn kusiŋ se. 20 Naaŋgen kɛn maane gurug
ɔlɗe daan ki paac ɔɔ ute koge se, 'tɛɗn gɔtɔ paac. 21 Isi magal magal siɗo maakŋ
raa ki do jeege tu. Isi kalaŋ se deer ɓaa ɓaa kaasn kaam kɔɔr teeŋe si-dio. Ɔɔ
jeege se naaj Raa taa dubar kɛn isi dabarɗe se. Taa dubargen aan doɗe ki se
dubar gɛn teecŋ nirli.

17

Gɛgɛr Babilon se, bɔɔrɔ oocga doŋ ki

1 Ɔɔ maakŋ *kɔɗn Raage tun cilin kɛn ɔk *kɔɔpgen cili kɛn ɗooc te maak-taar
*Raa jiɗege tu se, deb kalaŋ ɓaaɗo ɔŋuma ɔɔ ɗeekum ɔɔ: «'Ɓaaɗo, m'ai taaɗn
mɛtn taar bɔɔr kɛn utu koocŋ do mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn jeege paac jeel
gɔtiŋa ɔɔ mɛnd kɛɛsn gaabm se taaɗ te gɛgɛr magal kɛn utu taa oolge tu se.»
2 Gaariŋgen do naaŋ ki paac se, naaŋ deelɗenga tɛɗga jee kɛɛsn mɛndge; ɔɔ
jee do naaŋ ki paac se, naaŋ lee ɛɗɗen tɔtn koojŋ biŋ aay oono ɔɔ lee ɛɛsiŋa.
3 Gɔtn se *Nirl Raa bɔɔy dom ki ɔɔ kɔɗn Raa uun ɓaansum do kɔɗ-ɓaar ki ɔɔ
m'aak mɛnda iŋg kiŋg do daa-gaab ki ɔɔ daa-gaabm se aac dɛŋ dɛŋ. Roŋ se
paac gurug te taargen naaj Raa ɔɔ daa-gaabm se, doŋge cili ɔɔ kaajiŋge sik.
4 Mɛnd se uuso kal ute roŋa aac dɛŋ, ɔk daab ro ki ɔmb biriŋ biriŋ, ɔk kogen
ute roɗege ɔɔ meeɗgen* ute roɗege kici. Mɛnd se ɔk kɔɔpm gɛn daab jiŋ ki ɔɔ
kɔɔpm se ɗooc ute nakgen jig eyo gɛn kɛɛsn gaabiŋge. 5 K'raaŋiŋ do naaniŋ ki
ro kɛn k'jeel mɛtiŋ eyo j'ɔɔ:
Maam ɓo m'gɛgɛr Babilon magal
maam ɓo ko mɛnd kɛɛsn gaabge paac
ɔɔ do naaŋ ki paac se,
maam sum ɓo m'tɛɗn nakgen *kusiŋ cir paac paac.
6 Maam m'aak mɛnd se, aay oon moosn jee Raage kɛn saaɗn Isage se. Kɛn
maam jaay m'aakiŋ se, nakŋ se tap ɓo ɔkum taaɗ eyo.
7 Gɔtn se kɔɗn Raa ɗeekum ɔɔ: «Gɛn ɗi jaay nakŋ se ɔki taaɗ ey se? 'Booyo!
Maam m'utu m'ai taaɗn mɛtn taar mɛnd kɛn iŋg do daa-gaab ki se ute mɛtn
taar daa-gaabm kɛn doŋge cili ɔɔ kaajiŋge sik jaay *k'jeel mɛtiŋ ey se kici.
8 Daa-gaabm kɛn naai aakiŋo tiŋgo se, ɓɔrse naaŋ gɔtɔ ɔɔ tɛɗga num naaŋ utu
aɗe teecŋ maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se, ɔɔ ɓaa gɔtn kut ki. Num jee do naaŋ kɛn
roɗe gɔtɔ maakŋ Kitapm Kaaj kɛn Raa raaŋiŋo do dɔkiŋ kɛn naaŋ utu aalo
kaal dunia se, kɛn naaɗe jaay kaakŋ daa-gaabm ese se, aɗen kɔkŋ taaɗ eyo,
taa naaŋ ɓo kɛn tiŋgo, ɓɔrse naaŋ gɔtɔ ɔɔ tɛɗga num utu aɗe teecŋ daala.
9 «Ɓɔrse, ɔŋ jeege tɛɗn mɛtɛkɛ ɔɔ jeel-taara taa jeel mɛtn nakgen se: dogen
cili se, je taaɗn te kogen cilin kɛn mɛnd iŋg do ki se ɔɔ je taaɗn ute gaargegen

* **17:4** Meeɗgen ute roɗege se ute taar nasar se je ɗeekŋ ɔɔ: *perles*.

cili se kici. 10 Maakŋ gaariŋge tun cili se, jee mii se, kaaɗɗe deelga, ɔɔ kɛn
gɛn k-mɛcɛge se, ɓɔrse naaŋ ɓo gaarge, ɔɔ kɛn gɛn k-cilige se lɛ aan te ey ɓɔrtɔ;
anum kɛn naaŋ jaay aɗe ɓaa kic ɓo 'tiŋg dɛn eyo. 11 Daa-gaabm kɛn tiŋgo ɔɔ
ɓɔrse gɔtɔ se, naaŋ kic ɓo maakŋ gaargege tun cili se sum ɔɔ naaŋ ɓo kɛn utu
kɔsn gaar gɛn k-martage se ɔɔ naaŋ kic Raa utu aŋ kutu. 12 Ɔɔ kaajgen sikŋ kɛn
naai aako se lɛ, je taaɗn ute gaariŋgen sikŋ kɛn utu kɔsn gaara ute daa-gaaba
se tɛlɛ gɛn lɛr kalaŋ sum. 13 Gaariŋgen sik se paac utu tum dɔɔkŋ taarɗe kalaŋ
ɔɔ tɛɗn naaba ute tɔɔgɗe paac daa-gaab kɛn se. 14 Naaɗe utu ɓaa 'tɛɗn bɔɔrɔ
ute *Goon Baatn Raa ɔɔ Goon Baatn Raa se utu aɗen ciri, taa naaŋ ɓo Mɛl
gɛn Mɛlge ɔɔ naaŋ ɓo Gaar gɛn gaariŋge. Ɔɔ jeegen kɛn naaŋ daŋɗeno ɔɔ bɛɛr
tɔɔɗɗeno tɛɗga jee naaŋge ɔɔ kɛn tuj ɔrmɗe ey se, naaɗe kic utu aɗen ciri.»
15 Tɛr kɔɗn Raa taaɗum ɔɔ: «Oolgen kɛn naai aak mɛnd kɛɛsn gaaba iŋg taar
ki se, je taaɗn ute jee dɛngen do naaŋ ki ute mɛtjilɗege, ute taa naaŋɗege ɔɔ ute
taar naaŋɗege paac. 16 Kaajgen sikŋ kɛn naai aakɗeno ute daa-gaaba se, utu
kɔɔɗn kund mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn gɔtiŋ gɔt se naata, ɔɔ an tɔsn ute nakiŋge
paac ɔɔ aŋ kɔŋiŋ mɛt-beere. Naaŋ maliŋ kic, naaɗe aŋ kɔsɔ ɔɔ mɛt kɔɔpiŋ
se lɛ naaɗe aŋ tɔɔcɔ. 17 Gaariŋgen sik se, Raa mala tɛɗɗenga tɛɗ maakɗe ki,
naaɗe tɛɗn naaba daa-gaab ki se, taa daa-gaabm se kiŋg maakŋ gaariŋ ki. Raa
ɔlɗe tɛɗn naaŋ se, taa naaɗe tɛɗn nakŋ kɛn naaŋ uuno doa aan gɔɔ kɛn naaŋ
maakiŋ jen ro ki. Daa-gaabm se kiŋg maakŋ gaariŋ ki bini taar kɛn Raa taaɗ
se 'kaan ɗoobiŋ ki.
18 «Ɔɔ mɛnd kɛn naai aakiŋo se lɛ, je taaɗn ute gɛgɛr magal, kɛn iŋg do
gaariŋge tun do naaŋ ki paac se.»

18

Babilon tɛrɛcga

1 Kɛn nakgen se jaay deel paac se, maam m'aak *kɔɗn Raa kuuy bɔɔyo
maakŋ raa ki ɔɔ kɔɗn Raa se ɔk tɔɔg dɛna ɔɔ ute tɔɔgiŋ se naaŋ wɔɔr do naaŋa
se kɛlɛŋ kɛlɛŋ. 2 Naaŋ taaɗ makɔŋɔ ɔɔ:
«Gɛgɛr magal Babilon se tɛrɛcga!
Deere, naaŋ se tɛrɛcga kamac kamac!
Ɓɔrse gɔtiŋ se ɔɔp tɛɗga gɔtn maragge,
gɔtn sitange ɔɔ gɔtn yeelge ute daagen jig ey
kɛn jeege yɛɛmɗe yɛɛm se.
3 Naaŋ se ɓo kɛn ɔl jeege tɛɗ nakŋ kɛn naaŋ maakiŋ jen ro ki
aan gɔɔ tɔtn koojŋ biŋ kɛn naaŋ ɔl jeege paac aay te maraaɗɗe se.
Ɔɔ nakŋ kɛn naaŋ ɔl jeege tɛɗ se, nakŋ *kusiŋ salal.
Ɔɔ gaariŋgen do naaŋ ki se,
naaŋ ɔlɗe aay tɔtiŋa ɔɔ ɛɛsiŋa.
Ɔɔ jee tɛɗn zogen do naaŋ ki se lɛ,
tɛɗ jee nak dɛnge se, ute maal naaŋ kɛn dɛn se.»
4 Tɛr m'booy mind nam kuuy taaɗ maakŋ raa ki ɔɔ:
«Naasen jeemge se, 'teecki naatn maakŋ gɛgɛr kɛn se,
ey num naase kic aki kɔl dose maakŋ kusiŋɗe ki,
ɔɔ dubar utu kaan doɗe ki se,
utu koocŋ do naase ki kici;
5 taa kusiŋ maakŋ gɛgɛr kɛn ese se,
ziiɗ bini ook aanga maakŋ raa ki
ɔɔ *Raa se saapga do nakge tun
te ɗoobiŋ ey kɛn jeeŋge lee tɛɗ se.
6 Nakŋ naaŋ tɛɗ jeege tu se,

naase kic 'tɛɗiŋ̃siŋ̃ki naaŋ̃ ki mɛt dio;
aan gɔɔ kɛn naaŋ̃ lee ɛɗ tɔtn k'deepiŋ̃ atak
maakŋ *kɔɔpiŋ̃ ki jeege tu se,
naase kic ɛɗiŋ̃ki tɔtn atak cir
gɛn naaŋ̃ se mɛt dio.
7 Aan gɔɔ naaɗe ɔŋɔ maala ɔɔ ɔŋɔ doɗe se,
ɓɔrse naase 'dabarɗeki makɔŋ̃ bin kici
ɔɔ ɔŋ̃ɗeki kapin aɗen tɔɔlɔ,
taa gɛgɛr se taaɗga taaɗ ute maakiŋ̃ ɔɔ:
‹Maam se m'tɛɗga nɛɛlge do kaag dom ki se.
M'mɛnd-daay eyo ɔɔ mɔɔtn kapin lɛ am tɔɔl eyo.›
8 Taa naaŋ̃ se ɓo, ɓii kalaŋ sum ɓo
nakgen ɔɔŋ̃ se utu kaan doŋ̃ ki,
aan gɔɔ yoa, kɔl doa ɔɔ ɓoa.
Ɔɔ naaŋ̃ se j'utu j'aŋ̃ tɔɔcɔ,
taa Mɛl̃jege Raa Sidburku se
utu aŋ̃ kɔjŋ̃ bɔɔrɔ doŋ̃ ki.»
9 Num gaariŋ̃gen do naaŋ ki kɛn ɛndo maakŋ kusiŋ̃ gɛgɛr kɛn ese se ɔɔ tɛɗo maala gɔtn ese se, kaaɗ kɛn naaɗe utu kaakŋ saa pooɗn gɛgɛr kɛn k'tɔɔciŋ̃ se, naaɗe utu tɔɔyɔ ɔɔ keem nɔɔ taariŋ̃a. 10 Naaɗe ɗaar dɔkɔ ɔɔ ɓeer ɔɔ sɔm dubar ese se koocŋ̃ doɗe ki ɔɔ gɔtn se naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ keem nɔɔ:
«Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr Babilon,
gɛgɛr magala, naaŋ̃ ɔk maala se!
Lɛr kalaŋ sum ɓo Raa tujiŋ̃a.»
11 Jeegen ɔk nakŋ zogen do naaŋ ki paac eeme ɔɔ ɔl doa taa gɛgɛr se, taa nakŋ zoɗege se, nam tap ɓo dug ey sum. 12 Nakŋ zoɗege se: daab, pudda, kogen ute roɗe, meeɗgen ute roɗe, kalgen ute roɗege ɔɔ kɛn deer taac boŋ boŋ se, kalgen ute roɗege cɛɛpɛ ɔɔ aac dɛŋ dɛŋ; kaaggen oot nijimi, nakgen k'ɗaapɗe ute naaŋ ceeɗge, kaaggen mɔŋgɔ, maal-zɛɛrɛ ute maal-kilimi, ute kogen raaŋ aak bɛɛ bɛɛ, 13 naagŋ kaagŋ nijimi, nakgen oot nijimi, itir, duɗgen oot nijimi ute kaaggen oot koot kici, tɔtn koojŋ̃ biŋ̃, uubu, ruju ute gɛmɛ, maraŋge ute bɛŋ̃ge, sɛndge ute puusɗege, ɓulge ute jee daŋgayge, nakgen se paac nam tap ɓo mɔɔtn 'dug ey sum. 14 K'taaɗ jeege tun maakŋ gɛgɛr kɛn ese j'ɔɔ: «Nakŋ naase maakse 'je paac se gɔtɔga. Maala ute nakgen tɛɗsen jaay jeege je se se, paac utga naatn. Nakgen bin se mɔɔtn j'aŋ̃ kɔŋ maakŋ gɛgɛrse ki ey sum.»
15 Jee tɛɗn zogen lee ɓaaɗo tɛɗ maala maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, naaɗe kic 'ɗaar dɔkɔ ɔɔ ɓeer ɔɔ sɔm dubar se koocŋ̃ doɗe ki. Gɔtn se naaɗe tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ:
16 «Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr magal,
aan gɔɔ mɛnd kɛn tuuso kalgen deer taac boŋ boŋ
ute kɛngen cɛɛp taac dɛŋ dɛŋ
ɔɔ tɔlo kɔɗɔkŋ bi gɛn daab
ute meeɗge ɔɔ kogen ute roɗe se!
17 Maaliŋ̃ ute dɛniŋ̃ se, maakŋ lɛr kɛn kalaŋ ki sum ɓo utga paac!»
Gɔtn se, jee tuur markabgen magal magala ute jee tɛɗn naabɗege ɔɔ jeegen maak ki paac se, ute jeegen tɛɗ naaba do baar ki paac se, naaɗe kic ɗaar dɔkɔ.
18 Kɛn naaɗe jaay aak saa pooɗn iiŋ̃ se, tɔɔɗ tɔɔy ɔɔ:
«Gɛgɛr jaay magal aas te gɛgɛr se, ɓɛrɛ, gɔtɔga!»
19 Naaɗe tɔs naaŋa bɔɔy doɗege tu ɔɔ tɔɔɗ tɔɔyɔ ɔɔ eem nɔɔ:
«Wɔɔy, wɔɔy nakage, aakki tu gɛgɛr magal ɗooc te maala
ɔɔ jeegen ɔk markabgen magal magala do baar ki paac se, naaɗe ɔŋɔ maala
paac gɔtiŋ̃ ki,

ɔɔ maakŋ lɛr kɛn kalaŋ ki sum ɓo, maalɗe se utga!»
20 Num naase, jee maakŋ raa kɛn jee Raage,
naase *jee kaaɲ naabm Isage
ute jee taaɗ taar teeco taar Raa ki se,
'tɛɗki maak-raapo!
Ute dubar kɛn Raa ɓaano doɲ ki se
naaɲ ɔgsenga sɛɛse.
21 Gɔtn se maam m'aak kɔɗn Raa tɔɔgɔ uuno ko deer aan gɔɔ ko tooto undiɲ
maakŋ baar ki ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«Taa naaɲ se ɓo Babilon, gɛgɛr magal se, j'utu j'aɲ kund bin kici
ɔɔ mɔɔtn nam aɲ kaak ey sum!
22 Jee kɔnd kurundge, jee kaage,
jee tuuy kaage ute jee tuuy pulge
mɔɔtn j'aɗen 'booy 'tɛɗn kaa gɔti ki ey sum;
jee tirɗge se mɔɔtn j'aɗen kɔŋ gɔti ki ey sum.
Ɔɔ mɔɔtn nam 'booy keem tooto gɔti ki ey sum.
23 Nam tap ɓo kaakŋ pooɗn lɔɔmpɔ gɔti ki ey sum
ɔɔ mɔɔtn nam tap ɓo taaɗn taa kɔkŋ mɛnda gɔti ki ey sum,
taa jeegen ɔko nakŋ zo gɔti ki se,
naaɗe ɓo jee maalgen cir jeegen do naaŋ ki se paac.
Taa naai ute kɔrɗi kɛn 'lee tɛɗ se,
dɛrl mɛtjil jeegen do naaŋ ki paac.
24 Gɔtn naai ki se ɓo gɔtn k'tɔɔlo jee taaɗ taar teeco taar Raa ki,
jee Raage ɔɔ jeegen paacɲ k'tɔɔlɗe do naaŋ ki se.»

19

*Jeege tɛɗ maak-raapo gɛn kɔkŋ mɛnd *Goon Baatn Raa*

1 Kɛn nakgen se jaay deel se, m'booy gɔtɔ tɛɗ gajalaŋ maakŋ raa ki aan gɔɔ
dɔɔl jeege dɛn ɓo ul taara ɗeek ɔɔ:
«Alɛluia!
K'tɔɔmki *Raa taa Raa naajege se,
Raa magala ɔɔ tɔɔgɔ;
naaɲ ɓo Debm Kaajɲ jeege.
2 Taa nakŋ naaɲ tɛɗ paac se mɛt ki ɔɔ te ɗoobiɲa.
Naaɲ ɔjga bɔɔrɔ do mɛnd kɛɛsn gaabm kɛn tuj do naaŋa
ute nakgen *kusiɲ kɛn naaɲ lee tɛɗ se.
Raa dabariɲ se taa naaɲ tɔɔlga tɔɔl jee tɛɗn naabiŋge.»
3 Tɛr maam m'booy naaɗe ɗeek daala ɔɔ:
«Alɛluia!
Mɛnd kɛɛsn gaabm se,
naaɲ ɓo gɛgɛr k'tɔɔciɲ jaay saaɲ tiiɲ gɛn daayum daayum se.»
4 Gɔtn se magalgen sik-di-kaar-sɔɔ ute ne-ɗimgen sɔɔ se, ɓaaɗo ɛrg naan Raa
kɛn iŋg do kaag do ki se, eemiɲa ɔɔ ɗeek ɔɔ:
«Amin! Alɛluia!»
5 Tɛr m'booy mind deba gɔtn kaag do ki se taaɗ ɔɔ:
«Naase paac jee tɛɗn naabiŋge, jeegen ɓeeriɲ,
jee aaliɲ maak ki ɔɔ jee aaliɲ maak ki eyo,
paac, k'tɔɔmki Raajege!»
6 Tɛr maam m'booy gɔtɔ tɛɗ gajalaŋ aan gɔɔ dɔɔl jeegen dɛn ɓo taaɗa, aan gɔɔ
maan zoor uu uu se ɔɔ aan gɔɔ Raa kɛn taat makɔɲɔ se kici, tɔɔɗ tɔɔy makɔɲɔ
ɔɔ:
«Alɛluia!

Taa Mɛljege Raa se, naaŋ̃ ɓo Sidburku, ɓərse naaŋ̃ uunga gaariŋ̃a.
7 K'tɛɗki maak-raapjege ɔɔ ɔŋ̃ maakjege raapm sakaŋ̃
ɔɔ *k'nookki Raa!
Taa kaaɗn Goon Baatn Raa an kuun mɛndiŋ̃ se aasga
ɔɔ mɛndiŋ̃ kic lɛ ɗaapga roŋ̃ aakga bɛɛ bɛɛ.
8 Naaŋ̃ j'ɛɗiŋ̃ uus kal te roŋ̃a,
cɛɛpɛ, aak bɛɛ ɔɔ ɔmb biriŋ̃ biriŋ̃.»
Ɔɔ kal ese se je taaɗn te naabm bɛɛ ɔɔ ute ɗoobiŋ̃ kɛn jee Raage lee tɛɗa.
9 Gətn se *kɔɗn Raa kalaŋ ɗeekum ɔɔ: «'Raaŋ ɔɔ: 'Maak-raapo jeege tun
k'daŋɗe gɛn ɓaa kɔsn gətn kɔkŋ mɛnd Goon Baatn Raa ki se.» Tɛr naaŋ̃ taaɗum
ɔɔ: «Taar se taar mɛt ki. Kɛse taar Raa mala ɓo taaɗa.»
10 Gətn se maam m'ɛrg mɛtn jɛŋ̃ ki m'je m'aŋ̃ keeme. Naɓo naaŋ̃ ɗeekum ɔɔ:
«Ɔŋ̃ɔ! Ɔŋ̃te 'kɛrgŋ naanum ki. Maam kic m'debm tɛɗn naaba aan gɔɔ naai ɔɔ
aan gɔɔ gɛnaaigen aal maakɗe do taar Isa kɛn taaɗo se. Anum naai ɛrg naan
Raa ki kaliŋ̃ ki sum.» Taa taar kɛn Isa taaɗo jeege tu se ɓo, kɛse ko mɛtn taar
kɛn jee taaɗ taar teeco taar Raa ki taaɗo se.

Nam ooko do sind ki raap lak lak

11 Tɛr gətn se, maam m'aak maakŋ raa ɔɔɗ waŋ ɔɔ m'aak sindi raap lak lak.
Ɔɔ debm do ki se roŋ̃ «Debm lee te kɛn mɛt ki» ɔɔ «Debm tuj te ərmiŋ̃ eyo.» Ɔɔ
naaŋ̃ ɔj bɔɔrɔ ɔɔ ɗo ute kɛn mɛt ki. 12 Kaaminŋ̃ se lɛ aan gɔɔ pooɗn ɔk kɔkɔ.
Ɔɔ naaŋ̃ ɔk laatn gaariŋ̃ge dɛna doŋ̃ ki. Ɔɔ k'raaŋiŋ̃ roŋ̃ ro ki ɔɔ ro se naaŋ̃
kaliŋ̃ ki sum ɓo jeeliŋ̃a. 13 Kal naaŋ̃ uuso se, j'ɔliŋ̃ga kɔl̃ maakŋ moos ki. Ɔɔ
naaŋ̃ mala se, k'daŋiŋ̃ «Taar gɛn Raa.» 14 Ɔɔ dɔɔl asgargen maakŋ raa ki tuuso
kalgen te roɗege, cɛɛpɛ ɔɔ taak bɛɛ bɛɛ. Naaɗe tooko do sɛndge tun raap raapo
ɔɔ daaniŋ̃a. 15 Ɔɔ debm kɛn ooko do sind kɛn raap lak lak se, gərɗ-jɛrl aata
teeco taariŋ̃ ki gɛn tɔɔl jee do naaŋ ki. «Ɔɔ jeege se naaŋ̃ utu aɗe tənd ute sirɗn
k'ɗaapiŋ̃ ute maala*.» Ɔɔ naaŋ̃ utu aɗen daal maakŋ duguɗn maak-taar Raa
Sidburku ki kɛn *kusiŋ̃ aan gɔɔ kɛn k'daal koojŋ̃ biŋ̃ jaay maaniŋ̃ tɛɗ tɔtɔ se.
16 Ro kaliŋ̃ ki ɔɔ ro pɛɛliŋ̃ ki se, k'raaŋiŋ̃ga raaŋ roŋ̃ j'ɔɔ:
Kɛse Gaar gɛn gaariŋ̃ge ɔɔ Mɛl gɛn mɛlge.
17 Tɛr maam m'aak maakŋ kaaɗ ki se, *kɔɗn Raa ɗaar ɗaara. Gətn se, naaŋ̃
ɔɔɗ ɔɔy makɔŋ̃ɔ ɔɔ daŋ yeelgen tiiŋ̃ maakŋ raa ki raan paac se ɔɔ: «'Tuski
naapa ɔɔ 'ɓaakiro utu aki kɔsn kɔsn kɛn Raa tɛɗiŋ̃ dɛn se. 18 'Baakiro aki kɔsn
gaariŋ̃gen ooyga kooyo, magal asgarge, bubm asgarge, sɛndge ɔɔ jee tooko
do ki, jeegen paacŋ̃ ɓulge ute jeegen ɓulge eyo, jeegen j'aalɗen maak ki ɔɔ ute
kɛngen j'aalɗen maak ki eyo.»
19 Gətn se tɛr maam m'aak daa-gaabm deet deetn kɛn ooko maakŋ baar ki,
gaariŋ̃gen do naaŋ ki ute asgarɗege, naaɗe paac tusu gɛn tɛɗn bɔɔrɔ ute debm
kɛn ooko do sind kɛn raap lak lak ute asgariŋ̃ge se. 20 Anum daa-gaabm se,
kɛn k'ciriŋ̃ se, k'ɓaa k'j'ɔkiŋ̃a ɔɔ debm kɛn tɛɗ roŋ̃ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco
taar Raa ki kɛn lee tɛɗ nakgen deel doa naaniŋ̃ ki jaay lee dɛrl jeege ɔk nakŋ
kaakŋ jeele roɗe ki kɛn daa-gaaba tɔndɗe se ɔɔ lee ɛrg naan nakŋ kɛn k'cɔɔciŋ̃
teciŋ̃ tec se, naaŋ̃ se kic j'ɔkiŋ̃a. Naaɗe di se paac k'tɔk k'j'ɔmbɗen zɛɛrɛ maakŋ
baar pooɗ kɛn ɔk nakŋ aan gɔɔ kuɗn pooɗn ɔk ɓuluk ɓuluk se maak ki. 21 Jee
mɛtiŋ̃ge lɛ, debm do sind ki se tɔɔlɗe ute gərɗ-jɛrlɛ kɛn teeco taariŋ̃ ki se. Ɔɔ
yoɗege se yeelge ɔsɗe te maraaddɗe.

20

**Bubm sitange j'ɔkiŋ̃ daŋgay gɛn ɓaara dupu*

* **19:15** Aak KKR 2.9.

1 Tɛr maam m'aak *kɔɗn Raa bɔɔyo maakŋ raa ki ɔɔ naaŋ̃ ɔk lɛkɛrlɛ gɛn taa
gɔɔ jɛrl zuzu se ute ziŋ̃ziri magala jiŋ̃ ki. 2 Ɔɔ k-lamaga se naaŋ̃ ɓaa iij-ɔkiŋ̃a.
K-lamagŋ se naaŋ̃ ɓo wɔɔjŋ̃ do dɔkiŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ ɓo Bubm sitangen kɛn k'daŋjiŋ̃
Iblis se kici. Gɔtn se naaŋ̃ dɔɔkiŋ̃ te ziŋ̃ziri gɛn ɓaara dupu. 3 Naaŋ̃ uun undiŋ̃
maakŋ gɔɔ kɛn jɛrl zuzu se, ɔɔ ɗɛkɛliŋ̃ taara doŋ̃ ki ɔɔ tɛɗiŋ̃ nakŋ kɛn nam tap
ɓo ɔk ɗoobm aŋ̃ kɔŋ kɔɔɗ eyo, taa naaŋ̃ mɔɔtn 'kɔŋ dɛrl jee do naaŋ ki eyo bini
ɓaar dupu se kaasa. Kɛn ɓaar dupu se jaay deelga num, j'utu j'aŋ̃ kɔɔɗn kɔlɔ
naɓo kɔŋ tiŋg dɛn eyo.
4 Tɛr maam m'aak kaag doge ɔɔ jee tiŋg do ki se, j'undɗen kulu gɛn kɔjŋ̃ bɔɔrɔ
do jeege tu ɔɔ ko jeegen k'tɔɔlɗe taa saaɗn Isa ɔɔ taa Taar *Raa. Naaɗe se ɔŋ
ɛrg te naan daa-gaab ki eyo ɔɔ naan nak kɛn k'cɔɔciŋ̃ teciŋ̃ tec se eyo ɔɔ nakŋ
kaakŋ jeele kɛn naaŋ̃ tɔnd naan jeege tu ute ji jeege tu se kic, naaɗe ɔk eyo.
Naaɗe se ɓo jee kɛn ɗuro daan yoge tu ɔɔ kɔsn gaara ute *al-Masi gɛn ɓaara
dupu se. 5 Naaɗe se ɓo jee kɛn utu dur deet deet daan yoge tu ɔɔ yogen kuuy
se lɛ, kɔŋ dur eyo bini ɓaar dupu se deel jaayo. 6 Maak-raapo jeege tun *salal
kɛn Raa durɗeno deet deet daan yoge tu se. Taa yo gɛn k-dige se aɗe kɔŋ tɛɗn
ɗim eyo. Naaɗe se utu tɛɗn jee tɛɗn sɛrkge gɛn Raa ɔɔ te gɛn al-Masi. Ɔɔ naaɗe
se utu kɔsn gaara gɛn ɓaara dupu te al-Masi.

Bubm sitange bɔɔrɔ ɔsiŋ̃ga

7 Kɛn ɓaara dupu jaay deelga num, Bubm sitange se j'utu j'aŋ̃ kɔɔɗiŋ̃ naatn
maakŋ daŋgay ki. 8 Ɔɔ naaŋ̃ utu ɓaa dɛrl jeegen mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ paacŋ̃
kɛn k'daŋɗe utu ro Gog ɔɔ Magog* se. Naaɗe utu tusn dɛna aan gɔɔ kɛɛsn
maakŋ baar ki gɛn ɓaa tɛɗn bɔɔrɔ. 9 Naaɗe wɔɔkŋ dɔɔɗn do naaŋa paac ɔɔ ɓaaɗo
gurug ɔl jee Raagen maakŋ gɛgɛr kɛn Raa jeŋ̃ se. Naɓo pooɗo bɔɔyo maakŋ raa
ki ɓaaɗo ɔsɗe paac. 10 Ɔɔ Iblisn kɛn lee dɛrlɗe se j'uun j'undiŋ̃ maakŋ baar pooɗ
kɛn ɔk nakŋ aan gɔɔ kuɗn pooɗn ɔk ɓuluk ɓuluk se. Kɛse ɓo gɔtn daa-gaaba ute
debm kɛn tɛɗ roŋ̃ aan gɔɔ debm taaɗ taar teeco taar Raa ki se, k'siɗe maak ki.
Ɔɔ gɔtn se, nɔɔrɔ katara, naaɗe dabar gɛn daayum daayum.

Bii kɔjŋ̃ bɔɔr kaam mɔɔtn

11 Gɔtn se tɛr maam m'aak kaag do magal raap raapo ɔɔ debm iŋg do ki
se. Maakŋ raa ute do naaŋa se aaŋ̃ iig naaniŋ̃ ki kilu. 12 Tɛr maam m'aak
jee ooyga kooyo paac: jee j'aalɗen maak ki ɔɔ jee j'aalɗen maak ki ey se ɗaar
ɗaar naan kaag do ki se. Ɔɔ gɔtn se, k'tɔɔɗ k'taal kitapge. Ɔɔ m'aak kitapm
kuuy se j'ɔɔɗ j'aaliŋ̃a ɔɔ naaŋ̃ se Kitapm Kaaja. Ɔɔ jee ooyga kooy paac se,
j'ɔjɗe bɔɔrɔ do nakge tun naaɗe tɛɗa jaay k'raaŋiŋ̃oga raaŋ maakŋ kitapge tun
ese se. 13 Maane lɛ, jee kɛn naaŋ̃ tɔɔlɗeno paac se, naaŋ̃ ɓaanɗeno. Yo ute
ɓee yoge kic ɓaano ute yoɗegen kɛn naaɗe tɔkɗeno se. Ɔɔ yoge se naŋa naŋa
kic ɓo j'ɔjiŋ̃ bɔɔrɔ do nakge tun naaŋ̃ tɛɗo. 14 Gɔtn se Yo ute ɓee yoge se, k'tɔs
k'j'ɔmbɗe maakŋ baar pooɗ ki. Ɔɔ maakŋ baar pooɗ kɛn se ɓo gɔtn yo gɛn
k-dige se. 15 Debm jaay k'j'ɔŋ te roŋ̃ maakŋ Kitapm Kaaj ki ey se, naaŋ̃ se j'aŋ̃
kuun kundiŋ̃ maakŋ baar pooɗ ki.

21

Maakŋ raa ute do naaŋ kiji

1 Tɛr maam m'aak maakŋ raa kiji ute do naaŋa kiji taa maakŋ raa ute do
naaŋ do dɔkiŋ̃ se lɛ, aaŋ̃ iigga ɔɔ baar se tɛɗ gɔtɔ. 2 Maam m'aak gɛgɛr *salal
kɛn k'daŋjiŋ̃ Jeruzalɛm kiji kɛn *Raa bɔɔyiŋ̃o maakŋ raa ki. Gɛgɛr se ɗaapga
roŋ̃ aan gɔɔ mɛnd kɛn ɗaapga roŋ̃a iŋg aak kaak kaam gaabiŋ̃ se. 3 Gɔtn se,

* **20:8** Gog ɔɔ Magog se taaɗ te ro taa naaŋgen jeeŋ̃ge jee wɔɔy jee Raage. Aak Ezk koŋ̃ 38 ɔɔ 39.

maam m'booy mind deba gɔtn kaag do ki ɔɔɗ ɔɔy makɔn̰ɔ ɗeek ɔɔ: «Ɓɔrse Raa ɔndga *kɔrɔrin̰ daan jikilimge tu ɔɔ naan̰ utu tiŋg te naaɗe ɔɔ naaɗe se tɛɗn̰ jeen̰ge. Raa mala tiŋg te naaɗe ɔɔ naan̰ ɓo tɛɗn̰ Raaɗe. 4 Naan̰ utu aɗen kɔtn kaa-maanɗe. Yo tɛɗn̰ gɔtɔ, kɔl doa, tɔɔyɔ, dubar, naaɗe se paac mɔɔtn 'tɛɗn̰ gɔtɔ, taa duni do dɔkin̰ se, 'tɛɗga gɔtɔ.» 5 Ɔɔ debm kɛn iŋg do kaag do ki se ɗeek ɔɔ: «Ɓɔrse, nakge paac maam m'tɛɗin̰ga tɛɗga kiji.» Tɛr naan̰ ɗeekum ɔɔ: «'Raaŋ ɔɔ: ɗeer ɗeer, taar se taar mɛt ki!»

6 Tɛr naan̰ taaɗum ɔɔ: «Ɓɔrse, naaba aasga ɗoobin̰ ki. Maam ɓo m'Alpa ɔɔ m'Omega, maam ɓo m'kupm mɛta ɔɔ m'taar tɔɔlin̰a. Ɔɔ debm maane tɔɔlin̰ num, ɓaaɗo ɔɔ maam m'an̰ kɛɗn̰ maan kɛn ɛɗ kaaja se cɛrɛ. 7 Ɔɔ debm jaay cirga se, naan̰ utu 'kɔsn kaagŋ ɓea, ɔɔ kaag ɓee naan̰ kɔs se je ɗeekŋ ɔɔ maam m'an̰ tɛɗn̰ Raan̰a ɔɔ naan̰ am tɛɗn̰ goonuma. 8 Num gaŋ jee ɔk nakge paac ɔɔn̰ eyo, jee tuj ɔrmɗege, jee tɛɗ nakgen *kusin̰a, jee tɔɔl jeege, jee kɛɛsn mɛndge te gaabge, jee ooj roɗe, jee maragge ute jee taar-kɔɔɓge, paac se utu ɓaa maakŋ baar pooɗ kɛn ɔk nakŋ aan gɔɔ kuɗn̰ pooɗn̰ ɔk ɓuluk ɓuluk se. Kɛse ɓo gɔtn kɛn k'daŋin̰ yo gɛn k-dige se.»

Jeruzalɛm kɛn kiji

9 Gɔtn se maakŋ *kɔɗn̰ Raage tun cilin kɛn ɔk *kɔɔpm ɗooc te dubar se, deb kalaŋ ɓaaɗo ɔŋuma ɔɔ ɗeekum ɔɔ: «'Baaɗo, m'ai taaɗn̰ mɛnd *Goon Baatn Raa kɛn utu an̰ kɔk se.» 10 Gɔtn se *Nirl Raa bɔɔy dom ki ɔɔ uun ɔlum do ko kɛn magala ɔɔ jɛrlɛ ɔɔ naan̰ taaɗum gɛgɛr *salal kɛn k'daŋin̰ Jeruzalɛm se ɔɔ gɛgɛr se ɓo kɛn maam m'aakin̰o Raa bɔɔyin̰o bɔɔy maakŋ raa ki se. 11 Ɔɔ maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, tɔɔgŋ Raa wɔɔrin̰ kɛlɛŋ ɔɔ wɔɔrin̰ aan gɔɔ ko kɛn te ron̰, kɛn k'daŋin̰ jasp ɔɔ jasp se tec aan gɔɔ maan tooɗ yɛl yɛl se. 12 Gɛgɛr se ɔk durdur ɔɔ durdurin̰ se jɛrlɛ ɔɔ paata. Naan̰ ɔk taa ɗoobge sik-kaar-dio ɔɔ taa ɗoobgen sik-kaar-di se ɔk kɔɗn̰ Raage tak tak. Ɔɔ taa ɗoobgen se k'raaŋɗe ro taa ɓee gaan *Israɛlgen sik-kaar-di se ro ki. 13 Taa ɗoobgen sik-kaar-di se k'tɔɔɗɗe gɔtɔ kaam sɔɔ: kaam kaaɗa tookŋo se ɔk taa ɗoobo mɔtɔ. Kaam kaam kooko se ɔk taa ɗoobo mɔtɔ, kaam kaam bɔɔyɔ se, ɔk taa ɗoobo mɔtɔ ɔɔ kaam kaaɗa toocn̰ kic ɔk taa ɗoobo mɔtɔ. 14 Ɔɔ durdur gɛgɛr se lɛ k'rɛɛs koge sik-kaar-dio do naapge tu jaay j'iin̰in̰ do ki. Ɔɔ kogen sik-kaar-di se k'raaŋin̰ ro gɛn jee kaan̰ naabm Goon Baatn Raagen sik-kaar-di se roɗege tu.

15 Ɔɔ debm kɛn ɗaar taaɗ te maam se, ɔk nakŋ dɔɔjn̰ gɔtɔ jin̰ ki ɔɔ nakŋ dɔɔjin̰ se lɛ gɛn daab. Gɔtn se gɛgɛr, taa ɗoobin̰ge ɔɔ durdurin̰ge se paac, naan̰ dɔɔjɗe. 16 Ɔɔ gɛgɛr se, kaam mɛndin̰ ute kaam gaabin̰ se k'dɔɔjɗe se aas kaas te naapa. Naan̰ dɔɔjin̰ ute nakŋ dɔɔjɔ se. Ɔɔ dɔɔjin̰ se ɔŋin̰ staad* dupu-sik-kaar-dio (12 000). Naan̰ dɔɔj kaam gaabin̰a kaam mɛndin̰a ɔɔ kaam jɛrlin̰ ook kook se, naan̰ ɔŋɗe aas kaasa. 17 Naan̰ dɔɔj durdur ɔɔ dɔɔjin̰ se, ɔŋin̰ aas cili kaar-te-si-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144)†. Ɔɔ kɔɗn̰ Raa dɔɔjin̰ ute cili aan gɔɔ gɛn jikilimge se sum. 18 Durdur gɛn gɛgɛr j'iin̰in̰ te ko kɛn k'daŋin̰ jasp. Ɔɔ gɛgɛr se lɛ, paac k'tɛɗin̰ te daab. Ɔɔ daabin̰ se lɛ, daabm salal ɔɔ tooɗ yɛl yɛl aan gɔɔ maane. 19 Kogen jaay j'uuno mɛtn durdur gɛgɛr ese se, k'tamarin̰o ute napar kogen te roɗe ɔɔ taak bɛɛ bɛɛ. Ko kɛn j'uuno mɛta deet deet se, ron̰ jasp. Gɛn k-dige se, k'daŋin̰ sapir ɔɔ ko se zɛɛr zɛɛrɛ. Gɛn k-mɔtɔge se, k'daŋin̰ kalsedoan. Naan̰ se raaŋ zɛɛr zɛɛrɛ. Ko gɛn k-sɔɔge se ron̰ emorid. Naan̰ se zɛɛr cidid. 20 Ko gɛn k-miige se, ron̰ sardoan. Naan̰ se aac dɛŋ. Ko gɛn k-mɛcɛge se, ron̰ kornalin. Naan̰ se aac ilim kilimi. Ko gɛn k-cilige se, ron̰ krizolit. Naan̰ se zɛɛr ɔmb mɛt ki birin̰ birin̰. Ko gɛn k-martage se, ron̰ beril. Naan̰ se zɛɛr kɔɔs kɔɔsɔ. Ko gɛn k-jɛrnaŋge se ron̰ topaz. Naan̰ se kɔɔs kɔɔsɔ. Ko gɛn k-sikge se

* **21:16** Staad kalaŋ se ɓaa ɓaa kaasn nakŋ mɛtir kaar-dio. † **21:17** Kɛse aan gɔɔ mɛtir 65.

ron krizopraz. Naan se zɛɛr kɔɔs kɔɔs mɛt ki. Ko gɛn k-sik-kaar-kalaŋ se, ron iasint. Naan se zɛɛr ilim kilim mɛt ki. Ko gɛn k-sik-kaar-di se, ron amatist. Naan se zɛɛr ilim kilimi. 21 Taa ɗoobiŋgen sik-kaar-di se, ɔk meeɗgen te roɗe se sik-kaar-dio. Ɔɔ taa ɗoobo ɓo ɔk meeɗe kalaŋ tak tak. Ɔɔ gɛgɛr se bɔɔriŋ se paac te daab ɔɔ daabiŋ se salal ɔɔ tooɗ yɛl yɛl aan gɔɔ maane.

22 Gaŋ maakŋ gɛgɛr se, maam m'aak te *Ɓee Raa eyo taa Mɛljege Raa Sidburku ute Goon Baatn Raa utu gɔtn ese ɔɔ naaɗe se ɓo Ɓee Raa mala. 23 Gɛgɛr se je kaaɗ eyo ɔɔ je laap eyo taa Raa mala te *nookiŋa ɔɔ Goon Baatiŋ ɓo, wɔɔrɗe. 24 Mɛtjil jee do naaŋ ki paac se, naaŋ ɓo lee wɔɔrɗen gɔtɔ. Ɔɔ gaariŋgen do naaŋ ki se utu ano ɓaa te maalɗege se paac maakŋ gɛgɛr kɛn ese. 25 Gɛgɛr se, taa ɗoobiŋge k'gaasɗe eyo, taa gɔtn ese nɔɔrɔ gɔtɔ. 26 Gɔtn se jee do naaŋ ki ano ɓaa ute maalɗege ute nakŋ koonɗege maakŋ gɛgɛr kɛn ese. 27 Ɔɔ nakgen jig eyo, kɔŋ kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn ese eyo. Ɔɔ jee tɛɗn nakgen *kusiŋ kɛn ɔk taaɗ eyo ute jee taaɗ taar-kɔɔbɔ, naaɗe se kici 'kɔŋ kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn ese eyo. Anum jee kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, jee kɛn k'raaŋga raaŋ roɗege maakŋ Kitapm Kaajn gɛn Goon Baatn Raa ki se jaayo.

22

1 Tɛr *kɔɗn Raa taaɗum oolo kɛn ɔk maan kɛn ɛɗ kaaja. Ool se iiŋo gɔtn kaag do *Raa ki ute gɛn *Goon Baatn Raa ki. Ɔɔ ool se maaniŋ tooɗ yɛl yɛl. 2 Ool se ɔɔy teec daan bɔɔr kɛn maakŋ gɛgɛr ki. Ɔɔ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja jeege tu se ɗaar jɛŋiŋge tu. Kaagŋ se maakŋ baar ki se naaŋ ooj ɗɔɔl mɛt sik-kaar-dio. Ɔɔ maakŋ laap ki tak ɓo naaŋ oojo. Ɔɔ kambiŋ se ɓo kɛn lee ɛɗ lapia mɛtjil jikilimge tu paac. 3 Maakŋ gɛgɛr kɛn ese se, nakgen k'naamɗega naam se tɛɗn gɔtɔ. Kaag do Raa ute gɛn Goon Baatn Raa se 'tɛɗn gɔtn ese ɔɔ jee tɛɗn naabm Raage se utu aŋ lee keeme. 4 Naaɗe utu kaakŋ daan kaaminа ɔɔ ro Raa se j'utu j'aɗesiŋ raaŋ do naanɗege tu. 5 Gɔtn naane se, nɔɔrɔ gɔtɔ. Kaaɗa ute lɔɔmpɔ se, nam tap ɓo je ey sum, taa Mɛljege Raa mala utu aɗen wɔɔr gɔtɔ. Ɔɔ naaɗe se utu 'kɔsn gaara ute naaŋ gɛn daayum daayum.

Ɓɛrɛ, Isa utu ɓaaɗo

6 Tɛr *kɔɗn Raa taaɗum ɔɔ: «Ɗeer ɗeer, taar se taar mɛt ki. Mɛljege Raa kɛn ɛɗo Nirliŋ jeege tun taaɗ taar teeco taariŋ ki se, naaŋ debm ɔlo kɔɗiŋ gɛn taaɗn nakgen ɔɔpga baat utu kaan se jee tɛɗn naabiŋge tu.»

7 Isa ɗeek ɔɔ: «'Booyki! Ɓɛrɛ, maam m'ɔɔpga gɔɔrɔ m'utu m'aɗe ɓaa. Maak-raapo deb kɛn booy uun taar kɛn k'taaɗiŋ maakŋ kitap kɛn ese se, taa taar se teeco taar Raa ki.»

8 Debm kɛn booyo ɔɔ aako nakgen deel paacŋ ese se, kɛse maam Jan. Kɛn maam jaay m'booyo ɔɔ m'aako aas se, maam m'ooc mɛtn jɛ kɔɗn Raa kɛn taaɗum nakgen deel ese se, m'je m'aŋ keeme. 9 Naɓo naaŋ taaɗum ɔɔ: «Ɔŋɔ! Ɔŋte 'kɛrgŋ naanum ki. Maam kic m'debm tɛɗn naaba aan gɔɔ naai ɔɔ aan gɔɔ gɛnaaigen jee taaɗ taar teeco taar Raa ki ute jee kɛn booy uun taar kɛn k'raaŋiŋ maakŋ kitap kɛn ese se. Anum naai se, eem Raa kaliŋ ki sum!»

10 Tɛr naaŋ ɗeekum ɔɔ: «Taargen kɛn maakŋ kitap kɛn ese se, teeco taar Raa ki; ɔŋte 'kɔyiŋa, taa kaaɗn kɛn Raa an tɛɗn nakgen se ɔɔpga gɔɔrɔ. 11 Bin se, debm kɛn jaay tɛɗ naka te ɗoobiŋ ey se, ŋ'tɛɗ ŋ'ɓaan sak sak ɔɔ debm tɛɗn nakgen jig ey se kic lɛ, ŋ'tɛɗn ŋ'ɓaa sak sak. Num debm tɛɗ naka ute ɗoobiŋa, ŋ'tɛɗ ŋ'ɓaa te naaniŋa ɔɔ debm kɛn *salal se, ŋ'tɛɗn salal ŋ'ɓaa te naaniŋ kici.»

12 Isa ɗeek ɔɔ: «'Booyki! Ɓɛrɛ, ɔɔpga gɔɔrɔ maam m'utu m'aɗe ɓaa. Ɔɔ kɛn maam m'aɗe ɓaa se, m'ano ɓaa ute nakŋ kɛn naŋa naŋa kic ɓo utu m'aŋ kɛɗn bɛɗiŋ do nakgen tun naaŋ tɛɗo. 13 Maam se m'Alpa ɔɔ m'Omega*, maam ɓo

* **22:13** Aak Apok 1.8.

m'debm m'deete ɔɔ debm kaam mɔɔtn. Ɔɔ maam ɓo m'kupm mɛta ɔɔ m'taar tɔɔliŋ̃a.»
14 «Maak-raapo jeege tun lee tug kalɗege. Ute naaŋ̃ se naaɗe ɔk ɗoobo gɛn
kɔsn koojŋ̃ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja maakŋ gɛgɛr kɛn ese se ɔɔ kɔŋ kɛnd te taa
ɗoobo. 15 Num gaŋ jee tɛɗn nakŋ sɔkɔŋ̃ge, jee ooj roɗege, jee kɛɛsn mɛndge
ute gaabge, jee tɔɔl jeege, jee maragge ɔɔ jee lee tɛɗ taar-kɔɔɓge se, naaɗe se
paac 'kɔɔpm naatn.»
16 «Maam m'Isa m'ɔlo kɔɗum taa 'ɓaa tɛɗn saaɗum naan *eglizge tun gɔtn
ɓaa se paac. Maam se, m'teeco mɛtjil gɛn Gaar *Daud ki ɔɔ maam ɓo Bɛbɛlɛ.»
17 Gɔtn se Nirl Raa ute mɛnd *Goon Baatn Raa ɗeek ɔɔ: «'Ɓaaɗo!» Ɔɔ debm kɛn
booyga taar se kic ɓo ŋ̃'ɗeek ŋ̃'ɔɔ: «Ŋ̃'ɓaaɗo! Debm kɛn maan tɔɔliŋ̃a ɔɔ je kaay
maan kɛn ɛɗ kaaja se, ŋ̃'ɓaaɗo ŋ̃'kaay cɛrɛ.»

Jan taaɗ naŋ taariŋ̃a

18 Jee paacŋ̃ kɛn booy taar Raa kɛn k'raaŋiŋ̃ maakŋ kitap kɛn teeco taar Raa
ki ese se, maam Jan m'ɗeeksen m'ɔɔ: debm jaay ziiɗ taara do taar kɛn se num,
Raa kic utu aŋ̃ ziiɗn dubar kɛn k'raaŋiŋ̃ maakŋ kitap ki se do ki. 19 Ɔɔ taar Raa
kɛn k'raaŋiŋ̃ maakŋ kitap kɛn teeco taar Raa ki ese se jaay, debm ɔɔɗn naatn
ute kɛn kalaŋ se, naaŋ̃ se 'kɔŋ kɔsn koojŋ̃ kaagŋ kɛn ɛɗ kaaja se eyo ɔɔ 'kɔŋ
kɛnd maakŋ gɛgɛr kɛn *salal se ey kici.
20 Tɛr Isan kɛn taaɗ nakgen ara se taaɗ ɔɔ: «Ɗeere, maam se ɔɔpga gɔɔrɔ
m'utu m'ɓaaɗo.»
*Amin! Mɛljege Isa, 'ɓaaɗo!
21 Ɔŋ̃ Mɛljege Isa asen tɛɗn bɛɛŋ̃ naase ki paac.